Corpus

# CORPUS SCRIPTORUM HISTORIAE BYZANTINAE.

EDITIO EMENDATIOR ET COPIOSIOR,

CONSILIO

B. G. NIEBUHRII C. F.

INSTITUTA,

OPERA

EIUSDEM NIEBUHRII, IMM. BEKKERI, L. SCHOPENI, G. ET L. DINDORFIORUM ALIORUMQUE PHILOLOGORUM PARATA.

11

PARS XI.

## LEO DIACONUS.

VARII LIBELLI QUI NICEPHORI PHOCAE ET IOANNIS TZIMISCIS HISTORIAM ILLUSTRANT.

BONNAE

IMPENSIS ED. WEBERI

MDCCCXXVIII.

# LEONIS DIACONI
## CALOËNSIS
# HISTORIAE
## LIBRI DECEM

ET LIBER DE VELITATIONE BELLICA
NICEPHORI AUGUSTI

E RECENSIONE


**CAROLI BENEDICTI HASII**

INSTITUT. FRANCIAE ACAD. INSCRIPTT. ET HUM. LITT. SOCII CART.


ADDITA EIUSDEM VERSIONE ATQUE ANNOTATIONIBUS
AB IPSO RECOGNITIS.

---

ACCEDUNT

THEODOSII ACROASES DE CRETA CAPTA
E RECENSIONE FR. IACOBSII
ET LUITPRANDI LEGATIO
CUM ALIIS LIBELLIS QUI NICEPHORI PHOCAE
ET IOANNIS TZIMISCIS HISTORIAM ILLUSTRANT.

---


BONNAE
IMPENSIS ED. WEBERI
MDCCCXXVIII.

# CONSPECTUS

## EORUM QUAE IN HOC VOLUMINE CONTINENTUR.

# PRAEFATIO.

Collegi in hunc codicem quaecunque sive a Graecis, praeterquam a Cedreno et Zonara, sive ab exteris, ad cognitionem rerum a Nicephoro Phoca et Ioanne Tzimisce gestarum, quibus viris imperium tenentibus res Byzantina, quae ab ipsa prope pueritia consenuerat, *lacertos movebat revirescebatque*, tradita inveni. Atque utinam his addere potuissem duo carmina de laudibus Tzimiscis, quae in codice Vaticano legi, Hasius, v. ill. auctor est (Notices et extraits VIII. p. 267.)! Versus certe quos ex altero profert, quanquam circa prosodiam vitiosi, poëtam produnt cuius pectus egregiis facinoribus magni imperatoris incaluerat:

*— Σκυθῶν Ἄρεα δῆσα μέγαν·*
*Ἀσσυρίων δ' ἔκλινα πόλεις, καὶ Φοίνικας ἄρδην·*
*Ταρσὸν ἀμαιμακέτην εἷλον ὑποζύγιον.*
*Νήσους δ' ἐξεκάθηρα — καὶ ἤλασα βάρβαρον αἰχμὴν —*
*Εὐμεγέθη Κρήτην, Κύπρον ἀριπρεπέα·*
*Ἀντολίη τε δύσις τε ἐμὰς ὑπέτρεσσαν ἀπειλὰς,*
*Ὀλβοδότης Νεῖλος, καὶ κραναὴ Λιβύη.*

Principem in hac collectione locum obtinet Leonis Diaconi historia, qua edenda, doctissimoque commentario ornanda Hasius optime de litteris

meritus est. Verum in tam praeclaro opere crudeliter lusit fortuna, quum maiorem exemplorum partem naufragio mare hauserit; ut paucitas superstitum et pretio et raritate librum a plurimis expetitum a privatorum bibliothecis fere excluderet. Itaque compertum habeo multos sibi gratulaturos esse repetitione nostra hanc sublatam esse querelam: verum tanto cumulatiores agant Hasio gratias, quod is librum quem ipse tractando expolivit, nobis exscribendum concessit. Praeterea in editione nostra, ut instituta universi operis ratio servaretur, annorum notatio accessit quadruplex: ab origine mundi secundum Graecos, aerae vulgaris Christianae, indictionis, ac denique imperatorum: quam Classenus meus diligentissime digessit, docentem secutus Hasium, qui chronologicas quoque rationes accurate in annotationibus tractavit. Omissa esse gemmarum ectypa, quae Parisinam editionem ornant, nemo aequus vituperabit, qui propositum nostrum perspexerit, quo, ut quam plurimis consulatur, solam utilitatem, remota pretiosa elegantia, sectamur: verumtamen hoc dolendum est, iam omitti pariter debuisse quae Hasius elegantissime de iis disputavit.

Librum de velitatione bellica nos quoque, editorem principem secuti, Leoni comitem dedimus: Ioannis Epiphaniensis, Theodosiique monachi fragmenta aliis locis collectioni nostrae inseremus.

Quod vero ad reliqua attinet, magno sane usus sum fortunae munere, quod Iacobsius v. ill. honoris mei causa, insignem divinationis vim, qua pollet, ad emendandas Theodosii acroases convertit, ac ne taedium quidem ad tam putidum scriptorem concinnandi indicis detrectavit: multumque debent instituti nostri fautores Lasseno, viro in diversis litterarum generibus doctissimo, qui ex libris Arabum quae ad hanc historiam pertinent excerpsit, vertitque.

Novellas Nicephori Phocae, e quibus una praesertim ad informandam viri notionem multum valet, ex Leunclavio sumpsi; Luitprandi legationem, livore et odio plenam, verum sic quoque ad rerum cognitionem utilissimam, ex Muratorii scriptoribus rerum Italicarum. Nam editione principe carebam: codicemque Trevirensem unicum, ex quo illam expresserat Canisius, non inveniri inter eos quos temporum iniquitate

dispersos collegit cl. Wyttenbachius, vir cui patria litteraeque plurimum debent, ab ipso edoctus sum.

Restat libellus cuius titulum in indice fortasse non sine reprehensione aliquis conspiciet: Philopatris dialogus; quem inter Lucianeos censere solebant maiores: nunc, auctoritatem Gesneri, viri magni, secuti, plerumque ad Iuliani Aug. aetatem referunt. Attamen Solanus in illo agnoverat formulam de Spiritus Sancti processione (c. 12.), quae nono demum saeculo exorta est, — falsus in eo quod sibi persuaserat c. 9. fabulam de S. Ursula, virginumque agmine scriptoris animo esse obversatam: unde colligebat eum ante saeculum XII. non exstitisse. Etenim vel maximo pignore contendere ausim fabulam istam ne innotuisse quidem Graecis. Hasius, semper cum honoris praefatione nominandus, de Timarione disserens, id tantum pronunciavit, Philopatrin quoque scriptum esse medio aevo. Quod ubi legebam movit me protinus summa viri in universa philologia, in Byzantinis autem rebus unica auctoritas, ut libellum tunc demum accurate inspicerem; quo facto mox animadverti scriptum esse imperante Nicephoro Phoca, paulo ante eius necem, a. 968 vel 969. Hinc est quod immani quodam et efferato gaudio de virginum caede in Creta insula laetatur (c. 9.), ubi, quam atrociter in mulieres infantesque saevitum sit, ex Theodosio cognoscere licet (V. 85. sqq.): — et nuncius, quem Cleolaus affert, de victoriis imperatoris Syriacis accipiendus est: — spes quidem concepta de capienda Babylone (Bagdado), et de Aegypti Arabiaeque servitute, licet immodica stulta tamen non erat; Scythae, quorum incursiones finiri posse vix audent sperare iidem illi qui de Asia domanda somniant, Bulgari sunt: denique seditiosi coetus, ingrataeque molitiones adversus victorem Augustum, cui libelli scriptor se commendare studet, et moeror prave religiosorum de publica gloria, turbabant imperium Nicephori, donec eum everterent. — Quae omnia Hasium quoque vidisse, intellexi, quum ante annum viri egregii sermonibus fruebar.

Index rerum ita confectus est ut ei quem Hasius dedit inserta sint quae observanda videbantur in reliquis libellis. In qua re neque laus mea ulla est, quippe qui procul abessem, et vix per totam aestatem bis terve litteris Weberi edocerer quo se statu res haberet; ac ne

nunc quidem plagulas quae post decimamnonam e prelo exierunt conspexerim: neque, si forte in aliqua parte huius voluminis erratum sit, culpa. Iussissem si adessem, numeros paginarum editionis Romanae margini adscribi ad acroases Theodosii; verum id nonnisi ad aequabilitatem, speciemque operis pertinet, ceterum in libro versibus distincto nullius est momenti.

Scr. Bonnae a. d. V. Id. Octobr.

## C. B. HASII
### DEDICATIO EDITIONIS PARISINAE.

---

INLUSTRISSIMO ET EXCELLENTISSIMO
VIRO

# NICOLAO
# COMITI DE ROMANZOFF

IMPERII RUSSICI CANCELLARIO ORDINUM IMPERII
PEREGRINORUMQUE ALIORR. PLURIMORR. EQUITI
ETC. ETC. ETC.

QUI
SINCERAE MAGNAEQUE GLORIAE
CUPIDITATE INCENSUS
LITTERARUM ET HONESTARUM ARTIUM
TUM SUBLIMIORUM OMNIUM SCIENTIARUM STUDIA
ITA COMPLEXUS EST ET FOVET

UT IISDEM CUM REI PUBLICAE UTILITATIBUS
ARCTISSIMO VINCULO CONSOCIATIS OMNI EUROPAE
TOTIQUE POSTERITATI SUMMO SE CULMINE DIGNISSIMUM
PRODIDERIT

## HISTORIAE BYZANTINAE

NOVUM HOC VOLUMEN

D. N. E.
L. M. Q.
D. D. D.

EDITOR.

# C. B. HASII
# PRAEFATIO.

I. Si quis fortasse miratur, quid sit, quod Leonis Diaconi Historia, quam complures ante annos receperam me editurum, nunc demum exeat: is, ubi dilationis causam perspexerit, una et mihi facile veniam dabit procrastinationis, et eo maiores gratias viro amplissimo, cuius munificentia conatui meo subventum est, habebit. Quapropter nihil prius exponam, quam qua fortuna scriptor diu retrusus nunc potissimum exstiterit. Deinde dicam de vita auctoris, et quae mea quidem sit de ingenio eius, de genere dicendi, de fide, existimatio: item de Codice, in quo uno, quantum scio, Historia est eius conservata. Tum de Tacticis agam Nicephori Phocae, postremo rationem et versionis et notarum mearum, et omnino editionis, explicabo. Ed. Par. P. III

II. Ego, postquam in Bibliotheca Regia esse coepi, ut primum penitius eam nosse licitum est, facile intellexi, etiam post Goari, Possini, Ducangii et, qui admodum multa veterum monumenta e situ eruit, Combefisii varios labores, quasi e quodam inexhausto fonte, hauriri inde non pauca posse ad collectionem auctorum Byzantinorum cumulatius augendam. E scriptoribus autem ibi servatis duos esse potissimum, Leonem Diaconum et Michaëlem Psellum, quorum editio et desideraretur dudum a viris doctis, et esset iam aliquando si minus confecta, concepta certe animo atque affecta. Nam illum ipsum Combefisium testatum est ex Harles. Bibl. Graec. VII. 684. C. cum esset animo erecto ad indaganda in lucemque evocanda Graecorum scripta, inprimis ecclesiastica et Byzantina, Bibliothecam Regiam scrutantem cepisse cum Leonis tum Pselli

cognitionem, editionemque utriusque adornasse. Quin ipse sic habet notis ad Auctar. noviss. Biblioth. Graecor. Patr. Paris. 1672. p. 545. subhorride (ut plerumque incomtus est in oratione Latina):
P. IV *Photii technas malasque artes cum alii prosecuti sunt Graeci aequales, aut parum suppares, tum meus Logotheta* [hic est Simeon magister et Logotheta, de quo Harles. VII. 471. C.], *si quando, pace lenius aspirante, ac Christianissimo Rege semper victore, Regia Lupara, historiae Byzantinae paene necessario supplemento, cum Leone Diacono et Michaële Psello, regium vere multiplici titulo argumentum, iuris publici regia munificentia faciat: ne sibi per moras Batavus, aut gens alia, eam gloriam rapiat.* Sed a. 1679. a vita discessit Combefisius, deque duobus tomis Auctarii Byzantini, quos edendos sibi proposuerat, ne priorem quidem potuit divulgare. Is enim, scriptores post Theophanem continens, Constantinum Porphyrogenetam dico de vita Basilii, Continuatorem anonymum Theophanis, Ioannem Cameniatam, Georgium monachum, alios, non nisi sexennio post, curante Sebastiano Mabre-Cramoisy, ex typographia Regia a. 1685. in lucem prolatus est. Editio alterius, Leonem Michaëlemque Psellum complexuri, prope triginta annis post commissa est Michaëli Le Quien, ex schedis Combefisianis adornanda: vid. Echard. Scriptorr. ordinis Praedicator. II. 684. C. Nec segniter is se ad opus admovit, ita ut Leo in typographia Regia formulis iam coeptus sit describi, ipseque Le Quien sic habeat Orient. Christian. I. 255. D: *Quae Leo Diaconus refert in Historia, cuius pars typis Regiis iam edita est.* Atenim intervenit impressioni ingravescens bellum, quod de Hispaniarum successione gestum est, *consiliumque*, ut scribit Echardus loc. cit., *quod Michaëli Le Quien commissum erat exequendum, iamque typis Regiis inceptum, bello tum atrociori ubique flagrante interruptum est ac prolatum.* Ergo neque Combefisii opera neque Lequienii, a. 1733. vita functi, Leoni potuit prodesse. Et mirari licet, plagulas illas tunc impressas interiisse, prope dicam, in nihilum, neque usquam iam comparere. Ego certe scrutatus sum quae potui, et perquisivi, percontatus quoque agentes typographiae Regiae, viros non solum peritissimos artis suae, verum historicos quoque, monumentorumque officinae ipsorum percuriosos: reliquias editionis illius inceptae nullas potui nancisci. Quapro-

pter suspicor, exemplaria ea vel casu aliquo peculiari, vel data opera, fuisse deleta.

III. Reliquerat igitur Combefisius, ex hac vita migrans, cum alia praeclare inchoata multa, tum confectam, ut videtur, Leonis Pselliqne versionem Latinam. Sed illa priora, multis undique in schedas extincti involantibus (ut fere fit in eruditorum obitu), dissipata evanuerunt: versionem Leonis ac Pselli Parisiis in aedibus FF. Dominicanorum ad viam S. Honorati, ubi vita cessit Combefisius, multos annos asservatam esse constat, eiusque copiam viris doctis compluribus factam. Ita varii variis locis non solum mentionem fecerunt Leonis, verum illius fragmenta scriptis quoque inseruerunt suis. Velut Bandurius Imper. Oriental. II. 465. C. 480. D. 481. B. 726. A. 728. D. Ducangius cum in Glossario non uno loco, tum in notis ad Zonaram II. 99. D. 103. C. 105. D. 107. A. D. omnium maxime autem Francisc. Pagius Critic. in Annales Baronii III. 873. D. *eam versionem opera Bernardi Montfauconi a se lectam, et quoad praecipua capita* (utor ipsius verbis) *descriptam esse* asseverans, ad historiam saec. X. vergentis *certius illustrandam.* Ac profecto eius fragmentis refersit cum extremum tomum tertium Criticor. 873. D. 875. A. 876. A. tum exorsum tomi quarti 3. B. — 39. A. Unde eadem hausit partimque transcripsit Schloezerus in *Nestore s. Russische Annalen in ihrer Grundsprache u. s. w.* V. 125. A. — 177. A. Alios contra nimium quantum neglexisse ea questus est Saxius Onomast. II. 156. C. *nobilissima illa fragmenta, latine edita, quomodo subinde homines eruditos, tanquam Guil. Cave* Histor. litterar. Scriptorr. ecclesiast. II. 106. A. *inprimisque I. A. Fabricium* Bibl. Gr. VI. [is enim verus est numerus: apud Saxium legitur V.] 353. A. *et* XIII. 788. B. *latere potuerint*, cogitatione assequi se non posse. Tametsi in his erratum est ipsius Saxii. Nam cadat iam eius reprehensio in Fabricium, cuius volumina exierunt alterum a. 1714, alterum a. 1726. Guil. Caveo certe, qui scripsit a. 1688, vitio nequit dari, quod tunc ignoravit, quae Pagius a. 1705. erat editurus. Sed ut revertar ad versionem Combefisianam, superfuisse ea videtur usque ad motum repentinum, quo Gallia tota, vergente saeculo superiore, confusa est. Tunc illa ipsa procella, quae viros studiis ac doctrinis exquisitioribus claros partim deiecit de statu omni, partim praecipites perturbavit ex patria;

P. V

quo flatu collegia litteraria et religiosa universa evertit, eodem ut multa alia ingenii monumenta chartis reconditis mandata, sic item ultimas reliquias sedulitatis Combefisianae dissipavit, aut obruit. Certe neque tum cum expilarentur libraria FF. Dominicanorum, neque cum post surreptiones varias libri inde residui per bibliothecas diversas diriberentur, quicquam de repertis Combefisii schedis auditum est, nedum de versionibus Leonis et Pselli: quae vel in latebra aliqua ignorata delitescunt adhuc, vel (quod magis est credibile) omnino hodie interciderunt.

IV. Quare, ubi semel in animum induxeram Leonem in lucem proferre, fieri oportuit novam interpretationem eius Latinam: extra pauca quae supra dixi, in Criticis Pagianis conservata. Deinde conquisivi quae ad illustrandum scriptorem spectarent. Sed, opera iam fere prelo parata, perspicere coepi, quantas eius editio difficultates esset habitura, cum alias, quas hic definite edisseri quid attinet? tum magnitudinem impensarum, quibus nec privati cuiusvis unius suppeterent facile copiae, nec
P. VI certe meae. Accedebat, ut ipse in Bibliotheca Regia sub id tempus essem occupatissimus, notitiam Codd. Graecc. ex Italia recens allatorum conficere conans, qualem de Codd. Florentinis Bandinius, de Vindobonensibus Lambecius ediderunt. Quamobrem, quo saltem intelligerem, quale virorum doctorum iudicium futurum esset de Leone, satis tunc habui, librum sextum, ut erat a me versus, seorsum speciminis causa in lucem proferre *Notices et Extraits des Mss. de la Bibliothèque du Roi* etc. VIII. 254 — 296. Neque quicquam posthac propius est factum, quam ut cogitationem editionis integrae omnino dimitterem. Aliquot anni cum sic effluxissent, me aliis sollicitudinibus curisque distento, ecce vir doctus, quo nemo omni antiquitatis septentrionalis memoria abundantior, nemo in monumentis historiae Russicae examinandis, comparandis, explicandis acutior aut felicior, Philippus Krug, Academiae Imperialis scientiarum Petropolitanae decus et ornamentum, ultro me litteris mire puris, amicis, candidis adiit, nihilque opinanti commonstravit, quemadmodum rei pridem institutae expediri exitus posset. Nempe imperii Russici Cancellarium, etc. ill. Comitem Nicolaum de Romanzoff, virum ut omni magnarum rerum laude cumulatum, ita natum provehendis liberalibus studiis, cum in manus eius incidisset specimen

Leonis in Notitiis Mss. editum, optare, ut scriptor totus in lucem proferatur: sumtus necessarios eundem subministraturum. Mirifice igitur delectatus hoc nuncio, multo acrius exarsi ad cupiditatem edendi operis: ipsiusque illustr. Comitis litteris paulo post magis etiam confirmatus, evestigio orsus sum editionem. Neque aliunde amplissimorum hominum mihi defuit studium aut voluntas. Nam et vir summus Comes DE MONTESQUIOU, Franciae par, Regis Christianissimi consiliarius intimus, cum administrationem interiorem, ut nunc vocamus, in Gallia haberet, redemto exemplarium, ut aiunt, numero haud exiguo, expeditissimum reddere totum imprimendi negotium dignatus est: quam eius voluntatem ratam fecit post eum eodem munere fungens ill. Dom. Comes DECAZES, etc. immortalem laudem comparans, dum litteras et scientias, omninoque bonas quasvis disciplinas in Francia florere atque ornari omni conatu curat: et vir eruditione, auctoritate, virtutibus eminentissimus, doctrinae Orientalis per orbem terrarum princeps, liber Baro SILVESTER DE SACY, Rector universitatis Parisiensis, institutionis publicae constituendae Vvir, ordinis Reg. Legionis honorif. praefectus, Academiae Reg. Inscriptt. et litterarr. human. sodal. etc. interventu suo obtinuit, ut in typographia Regia Leo formulis describeretur. Ita, his auspiciis incepta, biennii spatio ad exitum adducta impressio est: tardius fortasse quam volebam, obsequi continuo tantis viris iucundissimum existimans: satis cito, si molem voluminis difficilemque rationem commentarii characterumque Graecorum spectes.

V. Venio nunc ad ea quae constant de vita Leonis, pauca P. VII sane, nec diversa fere ab iis, quae Notitt. Mss. VIII. 257. C. pridem protuli. Vitam Leo adiit Caloë, quae civitas est (τῆς Καλοηνῶν πόλεως Le Quien Orient. Christ. I. 726. C.) Asiae proconsularis in Tmolo monte, prope fontem Caystri amnis (infra 2. C): is tractus omnis themati Thracensium tunc accensebatur. De parentum conditione non habemus quod liqueat: patri nomen Basilii fuisse ipse ait 2. B. Ac primam quidem aetatulam in patria parentumque disciplina videtur exegisse: inde studiorum causa Constantinopolim tanquam ad domum quandam doctrinae profectus, ibi a. 966. mens. April. sacro solenni Ascensionis, motu populari in Nicephorum effecto, imperatorem gradatim per urbem equitantem conspexit, virtutemque eius et animi firmita-

tem vi furiosa plebis perturbari haudquaquam posse admiratus est. Haec se adolescentulo accidisse scribit 40. B. Ita si statuimus, a. 966. eum egisse annum circiter sextum et decimum, sequitur, natum esse sub a. 950. Circa a. 973. quo Basilio exauctorato Antonius Patriarcha creatus est, in Asia fuit: ibi certe gemellos monstruosos, imperii provincias obeuntes, crebro se vidisse tradit 102. A. Post aliquanto in collegium sacerdotum palatinorum ascitus, a. 981. cum Basilius Imp. magno apparatu Bulgaris bellum inferret, castrisque ad Stoponium positis Triaditzam oppugnaret (Cedr. II. 695. C.), diaconi munere fungens secutus comitatum est: legionibusque retrorsum raptis, cum exercitus perterritus interneciva clade in itinere afficeretur, ipse e Bulgarorum undique provolantium manibus (107. B.) aegre evasit. Quare opinor in Historia, quoties Moesiae mentionem facit (velut 38. C.), tremere et exalbescere tanquam obiecta terribili re videtur, nihil ut sit, quod aeque ei formidinem dicas iniecisse. Quem postea tenuerit vitae cursum neque ipse indicat, neque alii tradunt: nisi vero si quis est, qui addita demum aetate a rerum ecclesiasticarum cura eum abduxisse sese putet, atque in secessum, Historiae condendae causa, se recepisse. Constat certe, non exisse scriptionem ante a. 989. quo Bardas Phocas contra Basilium Imp. rebellans oppressus est: quippe eius interitus refertur 108. B. Expugnatio Chersonis, de qua 108. C. et mors Basilii praesidis (106. D.) anno ante acciderunt. Num consilium fuerit Leoni, ultra Tzimiscae mortem deducere historiam, dubitari potest. Nam quod scribit 109. B. mala, per stellam crinitam praemonstrata (quae postea Basilio imperante evenerunt), suo quidque ordine ab historia dictum iri, id fortasse non sic intelligendum est, quasi ipse sibi ea seponeret narranda, sed generatim, aliis ea scriptoribus materiam dicendi praebitura.

VI. Ergo tria potissimum bella, Creticum, Asiaticum, Russicum, formidolosa atque difficilia, scribenda sibi sumsit, afferP. VIII reque lumen voluit rebus sua aetate (959 — 975.) gestis. Sed est magnum munus historia, et ex omni scripturae genere prope dicam difficillimum. Sunt unicuique saeculo suae caecitates mentis: ut, quamvis caetera ratione recta iudicet, in quibusdam tamen erroris atque hebetudinis sit condemnandum. Infinitam vim habent religiones, instituta, factiones, sectae: non

uno modo praestringi acies mentis solet saeculis cultis et eruditis, nedum asperis et tenebricosis. Accedit, ut Leonis aetas eloquentiam poneret in florida, ut ita dicam, oratione: cum magnam se quisque in dicendo laudem adeptum putaret, si, multa acervatim complexus ornamenta, poëticae dictionis aemulatione grandioribus verbis, et duris, ne ineptis dicam, metaphoris esset usus. Atque haud scio annon quicquam magis historiae officiat, quam fucatus eiusmodi sine dignitate color: quando ita nimio calamistrorum usu incedit oratio, ut et sermoni lepos omnis adimatur, et rerum expositioni fides. Id vitium Leo, tametsi non adeo insaniat quam Theophylactus Simocatta aut Nicetas Choniates (in orationibus praecipue, ubi cumprimis cupiunt diserti videri), effugere tamen omni ex parte non potuit, felicisque fortasse ingenii cursum oppressit illud tanquam adipatae dictionis studium. Cumque a Divo Iulio, primo De analogia, dictum sit, tanquam scopulum sic fugiendum inauditum atque insolens verbum esse, Leo contra quasi quasdam cautes reformidat vocabula idonea et usitata. Vocem ἀδελφὸς raro usurpat: creberrime αὐτάδελφος, ὁμαίμων, σύναιμος. Πέλω, τελέθω (ut certe scripsi 90. C.), τελέω, ὑπάρχω, πέφηνα (60. D. 93. A.), πέφυκα, χρηματίζω, vel quidvis, potius adhibet quam εἰμί· ἀκουτίζομαι, διενηχέω, διενωτίζω, ἐνωτίζω, potius quam ἀκούω. Passim quoque verbis vetustis e poëtisque erutis orationem tanquam stellis (ut sibi videtur) ornat. Ὑπιωγαῖς 22. A. arripuit ex Odyssea E. 404. ubi nunc legimus ἐπιωγαί. Νέων, vadens, 27. B. e grammatico aliquo, opinor (vid. perspicacissimum Graecae proprietatis arbitrum Frid. Aug. Wolf. Prolegom. IV. 18.): nisi ibi dicas νεὼν legendum, eiusque glossam esse ἐκκλησίαν, excidisse autem ἀφικόμενος, vel tale aliquid. Ὄχθος 32. C. significatione *ripae*, rarum est, vel apud poëtas. Verbum obsoletum προσέπω, unde προσειπεῖν, habet 99. B. Sed nolo multus videri in re, quam inter legendum unusquisque facile per se notabit.

VII. Aliud Leonis vitium est synonymorum vana accumulatio. Sicubi σοβαρευόμενος scripsit (13. A.), ne parum multa verba scisse videatur, continuo et γαυρούμενος subiungit, et ἐπαιρόμενός τε καὶ βρενθυόμενος. Sic singulis paene paginis. Eiusmodi tautologiis cumulati sunt Byzantini omnes medii aevi: nec nisi tempore Palaeologorum ab acrioribus ingeniis Demetrio Cy-

donio, Chrysólora, Theodoro Gaza, Chalcondyla, id genus dicendi spretum est ac repulsum. Simul iidem primi coeperunt
P. IX minus serviliter veterum stylum ac scribendi rationem imitari. Nam ante, veluti emortua lingua, sibi ipsi diffidebant fere omnes; et erant tanquam anniculi infantes, qui nonnisi in curriculo, aut praeeunte duce, inambulant. Non perennem ac perpetuam tum simplicium tum collocatorum verborum et totius structurae concinnitatem numerumque aemulabantur, non (quod caput erat) animos erectos veterum: sed si quos existimabant imitatione dignos, eorum phrases undique arreptas ad verbum transferebant in propria scripta. Neque alio pacto Leo egit. Verumtamen inter eum et aequales ipsius illud interest, quod hi, quantum possent, omnes propemodum omnium auctorum nobilium consumerent arculas imitando, Leonis sermo e tribus demum fontibus fluxerit, ex versione LXX. interpretum (libros novi Foederis minus crebro compilat), ex Homero, ex Agathia Myrinensi. Inde piscatus est locutiones, quibus scripta infercit et explet sua, tanquam in unum agrum plura inter se inimica spargens semina. Sed non refert alieno ornatu distinguere sermonem, nisi queas id cum iudicio apteque facere: minusque genus dicendi eius videretur inconcinnum, si, deposito omni rhetorices strepitu, Constantini Porphyrogenetae exemplo vel ad infimae plebis orationem Leo sese deiecisset. Is contra Agathia, cuius grandiloquentiam et cothurnum vix nunc ferimus, videtur praecipue delectatus. Hoc demonstravi allatis in Commentario (velut 206. C.) illius locis, non ubique tamen: nam omnia minima maxima vestigia imitationis colligere putidum erat nec conducebat quicquam ad auctoris cum interpretationem tum emendationem. E Procopio, ieiuniore stylo res tractante, nihil videtur sumsisse praeter sententiolas quasdam, exordio et orationibus passim insertas. Neque usquam ullo vestigio deprehendere licet, primarios scriptores Thucydidem, Polybium, Plutarchum, ab eo esse pervolutatos. Praeterea reperies in eo plerumque τοιοῦτος positum, ubi Attici οὗτος scripsissent. Similiter usum creberrimum praepositionis κατὰ, pro ἐν· velut, ut hoc utar, 108. C. τοῖς κατὰ τὴν Ἀσίαν στασιάζουσι, *rebellantibus in Asia.* Verum haec ei communia cum caeteris Byzantinis. Illud peculiare, ponere infinitivum futuri, ubi aoristi vel praesentis exspectes, praecipue post βούλεσθαι

(ut 23. D. 24. D.): deinde, idem vocabulum, aliquot lineis interiectis, libenter iterari.

VIII. Dixi, criminosius fortasse, quae in Leone culpet aliquis: nec profecto ego is sum, qui laudes scriptoris cuiuspiam, cui studuerim, plus quam satis sit decantem. Nunc aequum est, quae ab illo faciant, item enumerare. Ac primo quidem magna est Leonis commendatio, quod quae ipse viderit litteris mandavit, habendusque est inter scriptores illos, unde alii, qui posterius fuerunt, quasi e fonte capiteque narrationes rerum deduxerunt. Sic Scylitzem mutuatum esse ab Leone multa demonstravi P. X
in notis: a Scylitze autem omnia minima maxima sumsisse Cedrenum notum est. Zonaram item usum esse Historia Leonis arbitror: vid. Ducang. ad Zonar. II. 107. B. Pagium quoque ex nostro non pauca videmus emendasse, a recentioribus in ratione temporum conturbata. Ita ab hac parte non iniucunda erit studiosis historicisque hominibus comparatio scriptoris nostri cum reliquis, qui eadem tradiderunt. Neque neget quisquam, res post obitum Romani Iunioris in aula gestas (19. B. sq.), rebellionem Leonis Curopalatae (90. A.), bella Tzimiscae per Orientem (99. A. sqq.) commode ab illo exponi, bellum Sphendosthlabianum fuse quoque ac diligenter. De Nicephoro periurii reo 25. D. satis magna libertate, de Tzimisce huius percussore severe et fortiter scripsit, ut hominem recti honestique studiosum facile agnoscas. Denique Leonem, temporibus miseris et caecis ad historiam se conferentem, inique compares cum pronunciatoribus rerum gestarum florente Graecia, qui, curriculum nacti felicius, aurea orationis facultate usi, toti terrarum orbi atque omnibus saeculis cognitionis et eloquentiae clarissima lumina accendere potuerunt. Noster iudicio, doctrina, genere dicendi, exprimere debuit temporum suorum imaginem. Quapropter, modo lucem addat rebus ea aetate gestis (quod profecto facit), facile feramus eum astrologiae fidem habuisse 104. C. exiguam geographiae notitiam prodere 80. A. historiae veteris 92. D. — Polybii acumen miramur, Plutarchi litteras, copiam Strabonis. Qui tanti viri atque tales, praesidiis sapientiae circumsepti, si errores deponere, lapsus vitare omnes non potuerunt, quis tam rudis est temporum Byzantinorum, qui Leonem id potuisse putet?

IX. Hunc igitur, illa virtute historica, quaecunque est, prae-

ditum, conservavit nobis unus omnino Codex Bibliothecae Regiae, signatus prius No. 2561. nunc 1712. olim in supellectile litteraria Raphaëlis Tricheti du Fresne: qui causidici Burdigalensis filius, cum magno duceretur librorum acquirendorum studio, Hispanias Italiamque semel et saepius regnante Ludovico XIII. Rege Christianissimo sic obierat, ut, inspectis passim hominum historicorum librariis, propriam bibliothecam locupletare inde conaretur. Is ex Italia hunc Codicem in Galliam deportavit, testante Combefisio Origin. Cpol. 265. B. Deinde, cum vita excessisset Trichetus, I. B. Colbertus, Ludovico XIV. Magno ab intimis consiliis et generalis aerarii moderator, cuius immortalis vivit vivetque ob beneficia in Galliam collata memoria, emit de vidua in Bibliothecamque Regiam intulit omne Tricheti litterarium instrumentum. In quo erant libri impressi numero plurimi, mss. Latini et Italici plus minus C. Graeci XL. Itaque in Bibliotheca
P. XI publica collatus Codex noster, Ducangio, Bandinio, reliquis, quos initio nominavi, innotuit. Constat vero foliis membranaceis 422, chartaceis octo, continens praeter alia minoris momenti (vid. Catal. Codd. mss. Graecc. Bibl. Reg. II. 391. D.) illa: 1.) Chronicon Simeonis Logothetae maxima parte ineditum, a fol. 18 *verso* ad fol. 272 *rectum;* 2.) Leonis Diaconi Historiam, quae nunc prodit, a fol. 272 *recto* ad 322 *rectum;* 3.) Michaëlis Pselli Chronographiam tomis novem, item ineditam, a fol. 322 *recto* ad 422 *rectum*. Exaratum esse si minus XI. at certe XII. saeculo forma litterarum demonstrat, haud absimilis illi quam Montefalconius protulit Palaeogr. Graec. 291. No. VII. ut igitur nesciam quid in mentem venerit confectoribus Catalogi Bibl. Reg. II. 391. C. dicere, eum saeculo decimo quinto videri scriptum: nisi id de iis duntaxat intelligas, quae in octo foliis chartaceis ad calcem exstent. Ipse Codex, tametsi non adeo multis profunde latentibus mendis scatet, habet tamen itacismos tot, quot in libris saec. XII. peraratis esse solent, ut videlicet ε et *αι*, *η ι* et *ει*, *ο* et *ω*, *οι* et *υ*, saepius inter se confundantur, neque ita rarum sit, *εἰς τὴν* fol. 315 *recto* (ed. 95. C.) scriptum conspici sic, *ἠϛήν*. Eiusmodi menda notavi interdum: plerumque, quando nihil habebant, quod fidem receptae lectionis labefactare posset, omisi. In summa fateor, non maiorem me laborem suscepisse, quam eos sustinere necesse est, qui Codice ex unico pendent in

scriptore primum edendo. Ubi fere fieri non potest, quin pars mendorum Codicem contaminantium diligentiam vel minutissimam effugiat, inque ipsam editionem redundet. Ita quod erat reliquum tentavi, ut quae possem, coniecturis et comparationibus emendarem, collato Cedreno et Scylitze, qui complura ex Leone ad verbum in historias suas transtulerunt (vid. supra IX. D. X. A. infra 225. A.): postremo, quae ratio et doctrina praescribere videbantur, ea pro facultate in constituenda oratione Graeca conatus sum praestare.

X. Libellum περὶ παραδρομῆς πολέμου, *de velitatione bellica*, adhuc ineditum, secundo loco collocavi, ut historiam gestarum a Nicephoro Aug. rerum scriptio eiusdem iussu confecta exciperet. Quam non ab ipso Nicephoro litteris consignatam esse, quemadmodum Meursius existimabat (conf. Lambec. Comment. de Bibl. Caes. VII. 433. B.), cum ex universo opere perspicitur, tum vero apertis verbis sub finem praefationis 119. A. declaratur. Nec tamen, si de nomine scriptoris non habemus quod liqueat, de tempore quo confectus sit is Commentarius, dubitatio infinita esse potest. Ait auctor, quisquis est ille, a Nicephoro Phoca Imp., mandatum sibi esse, ut genus hoc bellandi scriptura persequeretur. Illum autem ob res bene gestas laudibus iis effert, quibus quemque memoriam eius renovasse, superstite et imperante percussore eius Ioanne Tzimisce, vix est credendum. Etenim repentini homines, ac per scelus ad summa evecti, quo uberiores fructus patrati facinoris capiunt, eo vehementius eius commemoratione commoventur. Ideo adducor ut credam, scripta ea demum esse sub Basilio et Constantino, rerum potitis a. 976. Accedit quod, quoties principis fit mentio, toties auctor numero plurali utitur: *οἱ ἅγιοι ἡμῶν βασιλεῖς* 155. C. *τῶν ἁγίων βασιλέων* 155. A. *τῶν βασιλέων ἡμῶν τῶν ἁγίων* 154. C. quod in geminatum Basilii et Constantini imperium quadrare apte videtur. Habemus igitur in hoc libello perscriptam notitiam, quemadmodum saeculo X. medio aut exeunte a Graecis vel administrabatur bellum in asperis Tauri, Antitauri, Amani locis, vel administrari debuisset. Ea una me permovit ratio, ut in volumen istuc reciperem opusculum, quod nisi pro commentario militari in expeditiones Phocae Tzimiscaeque a Leone expressas habere velis, alioquin facile fateor, neque rerum copia, neque auctoris doctrina, nedum elegantia dicendi, P. XII

plus quam multa alia eiusdem aetatis, quae editioni parata habeam, lucem commerere. Cavi certe, ut ne quid nimium a nobis in hac parte adiectum esse diceretur. Quatuor erant Codd., in quibus libellum hunc offenderam: I.) Regius 2437 fol. 371 *verso* — 409 *recto*; II.) Regius 2445 fol. 320 *recto* — 335 *verso*; III.) Codex No. 26 Supplementi nostri, quem in ora modo indicavi littera B, modo siglo hoc, *Cod. suppl.* ibi legitur is libellus fol. 171 *recto* — 172 *verso*; IV.) Palatinus No. 393, a. 1797 ex urbe advectus in Bibliothecam, a. 1815 Romam reportatus. E quibus in edendo secutus sum potissimum Cod. Reg. 2437: cuius ut folia in margine editionis annotavi, ita lectiones intelligi oportet, quoties *Cod. A*, sive etiam *Cod.*, singulari numero, in ora ascriptum legitur. Ubi *Codd.* pluraliter, reliquos tres in subsidium vocavi, idque saepe frustra: quippe erant tam depravati omnes, ut sententiae complures, nisi aliqua magna medicina adhibita, constare omnino non possent. Eiusmodi locos ex coniectura emendare conatus sum: ita tamen ut, quotiescunque fieri posset, transpositis potius verbis quam mutatis, meo more nimium religiosus in exemplaribus sequendis, quam temerarius in corrigendis, esse mallem.

XI. Huius autem auctoris, quisquis fuit, dicendi genus caret omnibus ornamentis, horridiusque est ac praefractius. Sermonem vulgarem quem frequentat, saec. x. iam plurimum a syntaxi elegantiore abfuisse demonstrant nominativi absoluti 125. D. *Πλῆθος γὰρ* — 130. A. *ὁρῶν* — contra quam oportebat positi: genitivi absoluti item 123. A. *μανθανόντων* — *ὁρμήσωσι*. 150. B. *ἐγγιζόντων*. 159. C. *διατιθεμένου*· subiunctivus aoristi pro futuro usurpatus, ut 140. A. *ἐκφύγωσιν effugient* (quod idem in multis praecipitatae Graeciae scriptoribus usu venit: vid. Indic. s. v.
P. XIII Coniunctivus): *ἐν* perpetuo adhibitum pro *εἰς* 126. A. 127. B. 133. C. 152. D. *σὺν* constructum cum genitivo 158. B. casuumque omnino crebra confusio. Neque is certe quenquam, ut Leonem fecisse demonstravimus, exprimit dicendo: simplicibus utitur nativisque verbis. Quare fuissem nimius, si in scrutandis fontibus imitationis tantum egissem satis, quantum ad Leonem egi. Notas, praeter oppido paucas, resecui: postrema undetriginta capita, quae habebat unus Codex Palatinus, quod ab alio

auctore ad hoc opusculum addita existimabam, in praesentia praetermisi. Sunt autem eiusdem prope argumenti quo superiora, ut ex titulis potest intelligi, qui sic se habent: XXVI. *Ὅτι οὐ δεῖ ἀπληκεύειν ἐξ ἑτέρου θέματος λαὸν εἰς ἑτέρου θέματος ἢ τάγματος ἀπλῆκτον.* XXVII. *Περὶ τῶν ἐν νυκτὶ ὀφειλουσῶν γίγνεσθαι φυλακῶν, ἤτοι κερκίτων.* XXVIII. *Περὶ τῶν ὀφειλουσῶν γίγνεσθαι ἐν νυκτὶ καὶ ἡμέρᾳ βιγλῶν.* XXIX. *Πῶς δεῖ σμικρύνεσθαι τὸ ἀπλῆκτον, ὁλοκλήρου τῆς πεζικῆς στρατιᾶς ὑπαρχούσης, τῆς δέ γε ἱππικῆς ὀλιγοστῆς.* XXX. *Περὶ τῶν ιβ´ ταξιαρχῶν.* XXXI. *Ὅτι δεῖ, ἐπισφαλῶν καὶ στενῶν τόπων ἀπάντων*), εἰς δύο διαιρεῖν ἅπασαν τὴν στρατιὰν, καὶ διχῶς ἀπληκεύειν.* XXXII. *Περὶ τοῦ, ὁπόσον ἀριθμὸν ὀφείλει ἔχειν τὸ ἱππικὸν στράτευμα.* XXXIII. *Πῶς δεῖ ποιεῖν τὴν ἐκ τοῦ ἀπλήκτου στρατοπέδου παντὸς ἀποκίνησιν.* XXXIV. *Περὶ ὁδοιπορίας.* XXXV. *Περὶ τοῦ, πῶς δεῖ ποιεῖν, ὅτε γνωσθῶσι πολέμιοι ἐν νυκτὶ βούλεσθαι ἐπελθεῖν τῷ χάρακι.* XXXVI. *Πῶς δεῖ ποιεῖν, εἴπερ ὁδοιπορούσης τῆς στρατιᾶς πολέμιοι μετὰ βαρείας δυνάμεως ταύτῃ ἐπέλθωσιν.* XXXVII. *Περὶ τοῦ, εἰ ἀπαντήσει στένωμα, ἢ γεφύρας καὶ ποταμοῦ βαθέως περαίωσις, τί δεῖ ποιεῖν.* XXXVIII. *Περὶ τοῦ, μὴ ἐπάγεσθαι πλῆθος ἀργὸν ἐν τῇ πολεμίᾳ.* XXXIX. *Περὶ τῆς ἁρμοζούσης πανοπλίας.* XL. *Περὶ τοῦ, μὴ ἔχειν τοὺς εὐτελεστέρους τῶν ἀρχόντων σκηνάς.* XLI. *Περὶ δουκατόρων καὶ κατασκόπων.* XLII. *Περὶ διελεύσεως κλεισούρας μὴ κατεχομένης παρὰ τῶν πολεμίων.* XLIII. *Περὶ κλεισούρας κατεχομένης ὑπὸ τῶν πολεμίων.* XLIV. *Περὶ πολιορκίας.* XLV. *Πῶς δεῖ φυλάττεσθαι τοὺς εἰς συλλογὴν χρειῶν ἀποστελλομένους, καὶ τοὺς νέμοντας τοὺς ἵππους.* XLVI. *Πῶς δεῖ τροπώσασθαι τοὺς πολεμίους, τοὺς ἐνέδρας τιθεμένους κατὰ τῶν εἰς συλλογὴν χρειῶν ἐξερχομένων.* XLVII. *Περὶ τοῦ, εἰ γνωσθῶσιν οἱ ἀρχηγοὶ τῶν πολεμίων μετὰ τῆς ὑπ' αὐτοῖς δυνάμεως κρύφα μέλλοντες ἐπιβουλεύσασθαι τῷ στρατοπέδῳ, ἢ τοῖς πρὸς συλλογὴν ἐξιοῦσιν ὑπουργοῖς.* XLVIII. *Πῶς δεῖ νυκτὸς τῷ ἀπλήκτῳ τῶν πολεμίων ἐπελθεῖν.* XLIX. *Πῶς δυνατόν ἐστι, μετ' ἐπιτηδεύσεως τοὺς πολιορκουμένους πρὸς τὰ ἐκτὸς ἐπισπάσασθαι, καὶ τραυματίσαι αὐτούς.* L. *Περὶ τειχομαχίας.* LI. *Περὶ τοῦ, πῶς δεῖ τὸν στρατηγὸν δικάζεσθαι **).* LII. *Περὶ ἀδνου-*

*) Fort. *ἀπαντώντων.*

**) Codex male, *γυμνάζεσθαι.*

*μίων.* LIII. *Περὶ τοῦ διδάσκειν τὸν στρατὸν καὶ ἐθίζειν ἔτι ἐν τῇ ἰδίᾳ ὄντα, κατὰ τάξιν ἀπληκεύειν καὶ ὁδοιπορεῖν.* LIV. *Περὶ τοῦ ὑπαλλάττεσθαι τὰς ἐκτελούσας τάξεις τὴν τοῦ σάκα διακονίαν, διὰ τὸν πολὺν κόπον τοῦ ἄρχοντος* *). LV. *Περὶ τῶν ὑποκειμένων δουλειῶν, ὅτι χρὴ πρὸ ἡμετέρας ταύτης λελογισμένης* [l. *ἡμέρας ταύτας λελογισμένως*] *τυκοῦν καὶ διατίθεσθαι.* Ea, inquam, capita, qualiacunque sunt, et descripsi iampridem et Latine converti, ut in subsequenti aliquo volumine facile vulgari queant, si modo tanti videntur eruditis. Quorum iudicium hac de re exquiro, meum nullum interponens.

P. XVI XII. Iam quod ad interpretationem Latinam Historiae Leonis attinet, locos versionis Combefisianae, in Criticis Pagi (vide supra pag. V. D.) servatos, nisi ubi manifesto lapsus erat, iisdem propemodum verbis in editionem meam retuli. Cuius rei unumquemque admonitum esse velim: ne, si quem in versione aut styli inconstantia, aut quippiam fortasse non satis pure atque emendate dictum offenderit, continuo id in reprehensionem vertendum putet. Nam erat Combefisius homo pius quidem et in rebus sacris singulariter doctus, sed qui nunquam ab orationis asperitate moestitiaque abesse potuit. Nobis quoque in universo volumine linguae atque elocutionis cura (vereor) non tanta fuit, quanta esse poterat, fortasse etiam debebat. Sed veniam eiusmodi facilius dari posse existimo Byzantinae historiae studiosis, omninoque iis qui in scriptoribus medii aevi, nescio quid barbarum et inconcinnum sonantibus, cogitationem perdiu ponunt. Praeterea, bonorum scriptorum exemplum consecutus, vel in verbis ad religiones persuasionesque pertinentibus, ubi difficillimum erat, malui interdum aliquid audere potius, quam Latinam orationem multis Graecis vocabulis inquinare. *Nomina rerum Graeca quae convertimus* (ut Cornificii verbis utar, quarto Rhetoricorum), *ea remota sunt a consuetudine: quae enim res apud nostros non erant, earum rerum nomina non poterant esse usitata.* Designationes dignitatum, Patriarcha, Domesticus, Drungarius, aliaque id genus, necessario retinui, tametsi ex nitidissimo Latinitatis fonte haudquaquam profluxerint. Quas si

*) Sic Codex: sed lecto capite malim finem tituli mutare sic: —*κόπον, τοῦ ἄρχοντος, εἰ δυνατὸν, μένοντος αὐτοῦ.*

quis aut nimia Romani sermonis religione silentio praeterire, aut per circuitionem explicare voluerit, nae ille mihi imprudens, et cuius sententia minime standum sit, videtur iudicandus. Versioni Leonis ad marginem exteriorem lectiones Codicis sunt appositae, sicubi vocem, a librariis manifesto corruptam, in textum recepi. Ubi dubitatio suberat, lectionem Codicis in textu servavi, coniecturam meam adieci in ora, si valde probabilem, praefixa littera *l.* hoc est *lege*, sin minus, praefixa *f. fortasse* (nam *forte* siquando impressum est, id aequus lector oscitantiae operarum ascribat). In summa id egi, ut de suspicionibus meis, quam quaeque probabilis sit sive vana, penes lectorem iudicium relinqueretur.

XIII. Superest, ut de instituto adnotationis meae, maxime ad Leonem, si qui vagatum me in iis latius atque deflexisse saepenumero de via putent, apud existimatores harum rerum intelligentes et aequos paucis me purgem. Etenim intellexi tripliciter fieri posse, ut editoris in opere exequendo sedulitas fautorum nostrorum benevolentiae aliquatenus responderet. Uno modo, si scriptores ipsos, quales in membranis offendissem, sublatis tantum manifestis mendis, addita Latina versione, arbitrio eruditorum permitterem. Deinde, cum plurima essent nuper in Bibliotheca Regia, multa supersint ad hanc diem, ad res Byzantinas quodammodo pertinentia, neque edita adhuc, neque unquam opinor (ut nunc sunt tempora) integra lucem visura, Vitae Sanctorum, epistolae fratrum devotorum, antistitum, patriarcharum, tractatus dogmatici, ascetici, polemici magno numero, annales quoque inediti, pervolutare ea studiose atque excerpere coepi quicquid lucem afferre poterat annis sedecim, qui a morte Constantini VII. Porphyrogenetae (xv. Novembr. 959.) ad Tzimiscem, x. Ianuar. 976. veneno sublatum, effluxerunt, quorumque memoriam Leo complexus est. Ubi cum praecipue usui mihi fuerint historiae duae, altera Simeonis Logothetae (vid. Harles. Bibl. Gr. VII. 685. *l.*), altera Iulii Pollucis (de qua infra 179. B.), hic facere non possum, quin Italicorum quoque eruditorum in me animum, quam singulari officio fuerit, gratus commemorem. Nam repentino anni 1815. tempore, cum statuae, tabulae, reliqua civitatum ornamenta Parisios olim con- P. XVII

vecta undique repeterentur, accidit ut inter Codices in urbem reportandos esset Vaticanus No. 163. illam ipsam Iulii Pollucis historiam complectens. Ibi cum intellexissent procuratores Summi Pontificis, me in conficiendis notis hoc Codice aegre cariturum, perhumaniter negaverunt se commissuros, ut a se studiis meis obesset quicquam, permiseruntque, ut usque ad editionem libri is Codex Parisiis remaneret. Quocirca maximas gratias et ago et habeo Viro reverendo atque ill. Marino Marini, ab intimo cubiculo Summi Pontificis, et archivi Apostolici Vaticani Praefecto, cuius in hoc negotio eximia studiique plena officia erga me exstiterunt. Quod autem eiusmodi notionum historicarum ne sic quidem in hoc Tomo permagna est accessio facta, non hercle penuriae Bibliothecae nostrae, sed paucitati annorum, quorum gesta tradit Leo (vide supra VIII. A.), tribui id velim. Ad Psellum, annorum prope centum (975-1060) memoriam persecutum, plurima eiusmodi inedita subiungere me posse spero, quibus vel stabilitur, vel emendatur, vel ratione multiplici amplificatur eius narratio.

XIV. Atenim non me fugiebat, etiam ut cumulate officio meo hoc duplici nomine satisfacerem, tamen fore ut sic neque ad litterarum Graecarum neque ad historiae studiosos ita multos mei officii utilitas pertineret. Nam, cum omnino in studiis nostris, Graecis dico, non sit maxima copia eorum qui, via trita relicta,
P. XVIII interiores scrutentur ac reconditas litteras, tum vero ex iis ipsis exquisite doctis quotus quisque est, qui lectionem scriptoris Byzantini ad subtiliorem cognitionem linguae quicquam conferre putet? Historici autem homines paene omnes vel ad veterum illorum prorsus antiquorum divinam memoriam, vel ad res nostra patrumque memoria aut subtilius et temperantius aut splendide ac mirabiliter gestas, vel certe ad origines populorum hodie vigentium illustrandas, cura omni studioque rapiuntur: pauci, iique ipsi invitius aut fastidiosius, annales excutiunt senescentis imperii ac ruituri. Quapropter per notas obtinere volui, ut paulo latius mea opera pateret, ad eosque item pertineret, qui alieniores sint a rebus Byzantinis: ideoque de significatione vocum nondum satis definita parumve intellecta uberius passim disputavi in notis et fusius. Qua in re saepius scriptorum Attico-

rum rationem habere potuissem, fortasse etiam debuissem. Verum ego sic iudico (dicam enim non reverens in re obscura gloriandi suspicionem): quod in quoque plurimum est, hoc ipsum is potissimum conferre debet ad locupletanda communia studia nostra. Iam vero post complurium annorum assiduum laborem, quo Catalogum Codd. Graecorum in Bibliothecam maximam Parisiensem recens illatorum ad finem perduxeram, post pueritiam et primam adolescentiam in hoc studiorum genere positam, neminem esse scriptorem paulo illustriorem arbitror, neque profanum neque sacrum, qui a temporibus Theodosianis usque ad ruinam imperii Orientalis Graece scripserit, quem non ita tractarim, ut non aliqua eius pars in memoria mea penitus insideret. Scholia, catenas, paraphrases, commentaria, partim minus legi solita, partim omnino nondum edita, fieri non potuit quin ita pertractarem, ut eorum aliquam certe notionem caperem. Quamobrem, si passim ex Patribus, scholiastis, rhetoribus, illustrare quaestiones aliquot, afferre phrases, locupletare Lexica, notare errores quosdam superiore memoria commissos (nam ab aequalium censura, quae mea natura est, omnino abstinui) conatus sum, non ideo id feci, quod hos recentiores scriptores ullo modo comparandos esse cum antiquioribus capitalibusque illis ducebam, quos nemo opinor est quin crebro regustare cupiat, in iisque acquiescat; neque quod meum studiorum genus proponere in exemplum aliis, adolescentibus praecipue, velim: sed quia in eo loco in eoque munere constitutus, ut tractare eiusmodi scripta cum ad voluntatem possim, tum pro officio debeam, id malui, quod alii minus commode possent, agere, quam quod iidem aeque bene atque ego, aut etiam multo me melius.

XV. Accedebat, quod in Britannia novam editionem Thesauri Stephaniani parari audiebam, ad eamque locupletandam viros doctos editioni praepositos voces nondum in Lexica receptas undique aucupari. Quare vocabula, quibus adhuc, quantum scio, Lexica carent (enotavi autem multiplici lectione complura millia), passim subiunxi, gratificans Lexicographis potius, quam quod in eiusmodi verbis addendis magnum ponendum esse momentum, aut gloriandum putem. Egi id quoque, ut vocabula phrasesque praecipue ex scriptoribus illis sumerem, qui a P. XIX

saeculo tertio ad Heraclium Aug. floruerunt: nam apud hos potius aliquid integri sanique remansisse credendum est, quam apud illos qui saec. VII. et deinceps fuerunt, usque ad captam urbem. Ab historicis illustrationibus plerumque me continui. Sunt qui materia a nobis parata recte utantur, scriptores probabiles multi, aliquot etiam summi, ut componendae historiae clara ipsi exempla, ita compositarum optimi iudices. Velut in Germania Fredericus Christophorus SCHLOSSERUS, qui libro paucos ante annos edito impetus Imperatorum, Constantinopoli Sanctorum imagines infestantium, non minore acumine quam facundia felicissime exposuit. In Russia Nicolaus KARAMSIN, historiae probatissimae auctor, qua patrias antiquitates rara dicendi facultate mirabiliter illustravit: et cumprimis Philippus KRUG, cui iam superius debitas gratias meritasque egi, cuius in Tentamine critico ad illustrandam chronologiam Byzantinam, Petropoli 1810. (omitto alia eius scripta, quae multa sunt), perfecta rerum tum Slavicarum tum septentrionalium cognitio, summa ratione consideratissimaque prudentia adiuta, eluxit, cuiusque eruditissimis observationibus in hoc quoque opere edendo non mediocriter me adiutum esse nunquam dissimulabo. In Gallia, omni politioris litteraturae et antiquitatis, omni scientiarum genere excellens, Ant. Ioann. LETRONNE, multis mihi nominibus carus, non modo ingenio splendidissimo, sed κριτικῇ quoque singulari atque exquisita praestans. Neque ibi post Ameilhonis, scriptoris politi, neque post lib. Bar. de Sainte-Croix, viri venerandi, obitum, neque in Britannia post Gibbonem vita functum, desunt alii summa doctrina summoque iudicio homines, in exploranda scriptorum medii aevi fide exercitati. His ego, transactis iam meis partibus, Leonem historica ratione illustrandum, si velint, trado. Mihi satis fuit, materiam illis, non indignam facultate et copia ipsorum, subiicere, interimque in opere sic versari, ut quaedam otii mei exstaret ratio, indeque litterae Graecae aliqua ex parte locupletarentur. Id totum consilium factumque meum si a doctis probabitur, nullo alio decorari laborem meum praemio postulo, ad aliosque Byzantinos, simili ratione edendos, minus verecunde cunctanterque, quam adhuc feci, aggrediar. Habeo enim prelo iam pridem parata Michaëlis Pselli Annales, Georgii Hamartoli Chronicon, Nicephori Gregorae libros aliquot adhuc

ineditos, Sanctorum Vitas item ineditas, historiam saeculi decimi et deinceps sequentium illustrantes, Gregorii Palamae libellum de captivitate sua ad Thessalonicenses, aliaque id genus. Quae ut primo quoque tempore in lucem prodeant, rebus Byzantinis, Slavorumque et Turcarum priscae historiae novam lucem allatura, fautorum huius operis singularis munificentia sperare nos iubet. Scribebam Parisiis in Bibliotheca Regia, Kalend. Ianuar. MDCCCXVIII. P. XX

# NICOLAI MARIAE FOGGINII
# MONITUM
## DE
## THEODOSII ACROASIBUS.

Cretam insulam *centum* olim, ut Horatius cecinit lib. III. Od. 27. *potentem Oppidis*, quam Agareni ab Hispania profecti Michaële Balbo Imperatore an. Chr. DCCCXXIII. occupaverant, Nicephorus Phocas tunc temporis Magister, et Scholarum Orientalium Domesticus, fusis deletisque barbaris, Romanorum Imperio restituit, Romano Iuniore Imperatore an. Chr. CMLXI. Hanc expeditionem, Romani Imperatoris iussu, a Nicephoro maxima celeritate feliciter confectam sequentes Acroases quinque celebrant et exornant. Eas edere meditatus est olim Maltretus, sed primum nuper edidit Flaminius Cornelius nobilis Venetus in suo *de Creta sacra* commentario tom. I. pag. 269. Nullus alius, qui eas complectatur, usquedum innotescit vetus Codex, praeter Vaticanum notatum num. 997. litteris paene iam exsolescentibus, et a Notario potius, quam a Librario scriptum, ex quo tum Maltretus, Allatii cura, tum Cornelius accepere. Itaque easdem recensere ac recudere iussus, hoc solum praestare potui, ut ipsum Codicem Vaticanum iterum consulerem, et cum Corneliana editione conferrem, quem laborem non sine fructu exegi, etsi anceps haereo, utrum et ego ipse, tum ob Codicis vitia, tum ob singularem poëtae sequioris aevi stilum, omnia bene assequutus sim. Quare dubitationes quasdam meas ac coniecturas in subiectis adnotationibus indicabo, ubi etiam plura prosequar, quae sensus auctoris ac rerum historiam luculentius exponant.

Quis fuerit Theodosius Diaconus, qui hasce Acroases composuit, obscurum omnino est: sed nullatenus dubitare licet, fuisse eum Ecclesiae Constantinopolitanae Diaconum. Porro ex epistola, qua Acroases suas Nicephoro dedicat, plane liquet, emisisse eas in lucem post praematurum Romani Imperatoris obitum, eo licet vivente compositas. Sic enim Theodosius Nicephorum alloquitur: Ὡς ἐν προσώπῳ γοῦν ἡ μὲν ἀρχὴ ἰάμβων δοκεῖ πρὸς τὸν πάλαι Βασιλέα ἡμῶν, τὸ δὲ τῶν ἐπαίνων κεφάλαιον πρὸς τίνα, εἴσῃ εὐθύς. *Iamborum itaque initium prima fronte ad defunctum nuper Imperatorem nostrum pertinere videtur: verum laudum summa ad quem potissimum spectet, statim intelliges.* Praeterea ex eadem epistola aperte intelligitur, obtulisse eas Nicephoro, postquam ille victoriae Cretensi victoriam etiam addiderat de Agarenis orientalibus, metropoli eorum Chalepe eversa: Δέξαι οὖν, inquit, εἰ καὶ τῆς ἀξίας εἰσὶν ἐνδεᾶ Θεοδοσίου ψελλίσματα, καὶ περὶ τῆς τοῦ Χαλέπε γράφειν ἐπίτρεψον καταστροφῆς καὶ ἁλώσεως. *Accipe igitur, indignas licet maiestate tua, Theodosii nugas, et de eversione et expugnatione Chalepi scribere permitte:* ad quae verba mirari subit, quomodo Cornelius adnotaverit, se prorsus nescire, cur Theodosius de Creta sermonem instituens, Chalepi mentionem ingesserit. Nemo enim veterum recentiorumque Historicorum praeterit, Nicephorum Phocam Creticos primum, deinde vero Chalepenses Saracenos subegisse. Audi Cedrenum Hist. Comp. pag. 645: Νικηφόρος δὲ ὁ Φωκᾶς, ὡς ἔμπροσθεν εἴρηται, προσταχθεὶς ἐκ Κρήτης ἐπανελθεῖν, οὐ συνεχωρήθη εἰσελθεῖν εἰς τὴν βασιλεύουσαν, ἀλλ' ἐν τῇ ἀνατολῇ ἐκελεύθη παραγενέσθαι μετὰ παντὸς τοῦ στρατοῦ· ἀναλαμβάνων γὰρ ἑαυτὸν ἐκ τῆς προτέρας ἥττης ὁ Χαβδὰν, ἀναφέρειν ἤρξατο πάλιν, καὶ στρατὸν ἀξιόμαχον ἠθροικὼς, προσδόκιμος ἦν ἐπιθήσεσθαι τοῖς Ῥωμαίων ἄρχουσί τε καὶ πράγμασιν· ἀλλ' ἐν Συρίᾳ γενόμενος ὁ Φωκᾶς καὶ σταδαίᾳ μάχῃ τούτου τρεψάμενος, καὶ κατὰ κράτος ἡττήσας, καὶ εἰς τὰ ἐνδότερα τῆς Συρίας ἀπελάσας τὴν πόλιν Βέῤῥοιαν ἐξεπόρθησε δίχα τῆς ἀκροπόλεως. *Nicephorus autem Phocas, Creta, uti diximus, iussus decedere ita est, ut non ei liceret Constantinopolim ingredi: sed mandatum est, ut cum omni exercitu in Orientem transiret. Nam ab accepta clade se recolligens Chabdanus iam sese erigebat: coactoque ad pugnam idoneo exercitu videbatur iamiam in Romanos moturus. Eum Phocas, in Sy-*

*riam ut venit, praelio superavit, ac fudit, et in Syriam interiorem compulit: urbem Berrhoeam, excepta arce, devastavit.* Idem enarrat etiam Michaël Glycas in Annalibus P. IV. p. 304. et uterque hanc afferunt causam adeo sollicitae expeditionis Nicephori in Orientem, quod Iosephus Bringa, qui rerum in aula potiebatur, Romano ob oculos callide posuerit, invaluisse rumorem, victorem Cretae evehendum fore ad Imperium. At vero Cedrenus et Glycas a Leone Diacono scriptore coaevo in hoc dissentire videntur, quod hi Nicephoro e Creta reduci Constantinopolim venire non esse permissum, sed recta via in Syriam ire mandatum scribunt, ille autem contra testatur, Nicephorum e Creta redeuntem non modo Constantinopolim venisse, sed etiam Constantinopoli triumphasse, et hinc postea in Syriam profectum esse. Leonem rem ita enarrasse compertum est ex Latinis excerptis historiae suorum temporum, quam ad obitum usque Ioh. Tzimiscis protraxit, a Pagio in Critica in Annal. Baron. tom. III. pag. 875. et tom. IV. p. 5. relatis, nondum enim in lucem edita est integra et Graece Leonis Historia, ad prelum licet paratam reliquerit Combefisius. Verum enimvero, ni fallor, facilem ad Cedrenum et Glycam cum Leone Diacono in hoc quoque conciliandos aperit viam Simeon Magister et Logotheta in Annalibus in fine, qui de Nicephori triumpho ob devictam Cretam sic loquitur: *Ὁ δὲ Βασιλεὺς μαθὼν τὴν τῆς Κρήτης ἅλωσιν, ἐδόξασε τὸν Θεόν· μετ' οὐ πολὺ δὲ καὶ ὁ Δομέστικος τῶν Σχολῶν Νικηφόρος κελεύσει τοῦ Βασιλέως πρὸς τὴν πόλιν εἰσῆλθεν, καὶ μετὰ τῶν λαφύρων καὶ τῆς αἰχμαλωσίας ἦλθε πεζῇ ἀπὸ τοῦ οἴκου αὐτοῦ εἰς τὸ ἱπποδρόμιον ἅμα τῷ Ἀμηρᾷ Κρήτης τοῦ λεγομένου Κουρόπα καὶ πάντων τῶν συγγενῶν αὐτοῦ, στολὰς λευκὰς περιβεβλημένων πάντων τῶν Σαρακηνῶν· καὶ ὁ μὲν Μάγιστρος τιμῶν καὶ γερῶν μεγάλων ἠξιώθη παρὰ τοῦ Αὐτοκράτορος· ὁ Ἀμηρᾶς δὲ πλεῖστα δῶρα καὶ χρυσὸν καὶ ἄργυρον παρὰ τοῦ Βασιλέως λαβὼν, σὺν τοῖς τέκνοις αὐτοῦ εἰς χωρία οἰκεῖν συνεχωρήθη, εἰς δὲ τὴν σύγκλητον οὐκ ἀνεβιβάσθη, διὰ τὸ μὴ βούλεσθαι αὐτοὺς βαπτισθῆναι· ὁ δὲ Βασιλεὺς Ῥωμανὸς Νικηφόρον τὸν Μάγιστρον αὖθις κατὰ τὴν ἑῴαν ἐξαπέστειλεν κατὰ τοῦ ἀλαζόνος Χαμβδᾶ· ὁ δὲ ἀπελθὼν, πρῶτον μὲν τὸν Χαλέπε κάστρον παρέβαλε, ἐξ οὗ καὶ λαφύρων πολλὴ γίνεται συναγωγή. Imperator, ubi captam esse Cretam cognovit, Deo laudes gratiasque persolvit. Tum brevi*

*etiam Nicephorus Scholarum Domesticus, Imperatoris iussu, urbem ingressus cum multis spoliis atque captivis a suis aedibus ad Circum pedes venit una cum Cretae Amera, Curope nomine, eiusque propinquis omnibus, cum Saraceni omnes albis vestibus induti essent. Ac quidem Magister honores magnaque praemia Imperatoris liberalitate consequutus est; Ameras vero donis plurimis auroque atque argento ab Imperatore donatus, praedia ruri colere atque habitare permissus est: quod tamen baptismo initiari noluit, in Senatum minime cooptatus est. Porro Romanus Imperator Magistrum Nicephorum iterum in Orientem misit, ut Chambdae arrogantiam frangeret. Susceptaque expeditione primum Chalepum urbem munitam cepit, unde etiam spoliorum vim magnam collegit.* Videsne quod triumphi genus Nicephorus e Creta redux obivit? *A suis aedibus cum multis spoliis et captivis pedes in Circum venit,* quo scilicet modo ovantes procedebant, non triumphantes; ita ut, si bene vertit Leonem Combefisius, usus sit Leo voce triumphi lato modo, quomodo etiam a Latinis non semel factum esse novimus. Et profecto is erat, qui ob Cretam captam Nicephoro debebatur, honos secundum Romanorum morem, quia bellum Creticum indictum non fuerat, et quia fuerat sine sanguine confectum, de quibus luculenter certos nos faciet Theodosius. Qua de re Cedrenum et Glycam ita esse interpretandos censeo, ut dixerint negatum fuisse Nicephoro e Creta reduci Constantinopolim venire, scilicet ad commorandum, quia hinc statim iussus est in Syriam proficisci; et eos haud meminisse triumphi, quem tunc Nicephorum egisse narrat Leo Diaconus, quia nullatenus triumphans, sed solum ovans in Circum processerit, et solummodo post Chalepensem victoriam solennem triumphum egerit, quem Cedreno visum est satis commemorare, cum in eo praeter Berrhoeensia spolia etiam Cretica ostentaverit.

Verum, ut ut quis malit hoc contigisse, certum est, quod Nicephorus post victoriam Creticam in Syriam profectus est, ac nova de Chalepensi Sultano reportata victoria eo magis inclaruit; et quod cum interim Romanus, florens licet aetate, voluptatibus fractus die 15. Martii Indictione sexta obiisset, a Theophanone Romani uxore filiorum nomine imperante accersitus est Constantinopolim, ubi solenni pompa de Saracenis tum Creticis, tum

Chalepensibus triumphavit. *'Απριλλίῳ δὲ μηνὶ*, inquit Cedrenus ibid., *τῆς αὐτῆς ϛ' ἰνδικτιῶνος, εἴσεισιν ὁ Φωκᾶς Νικηφόρος τῇ τῆς δεσποίνης κελεύσει (τοῦ Ἰωσὴφ καθάπερ καὶ πάλαι κωλύοντος) ἐν Κωνσταντινουπόλει· καὶ ἀπὸ τῶν ἐκ τῆς Κρήτης λαφύρων καὶ τῆς Βεῤῥοίας ἐθριάμβευσεν ἐν τῷ ἱπποδρόμῳ. Eadem sexta Indictione, mense Aprili, iussu Augustae Nicephorus Phocas Constantinopolim venit, Iosepho, ut ante, ne hoc fieret obstante. Duxit triumphum in Circo, inferens in eo Cretensia et Berrhoeensia spolia.* Eandem rem iisdem fere verbis ita narrat Ioannes Curopalates in Historiae Compendio pag. 66: *Aprili autem mense, eadem sexta Indictione, Phocas iussu Reginae ingreditur Constantinopolim, Iosepho omnino, ut pridem, prohibente, et de captis spoliis et Berrhoea triumphavit in hippodromo.* Attamen neque tunc immorari diu potuit Nicephorus Constantinopoli: comperiens enim, parari sibi iterum insidias a Iosepho Bringa, mature in Cappadociam secessit, ubi ab exercitu Imperatorem se appellari die 2. Iulii passus est, et inde Constantinopolim rediit, coronatusque est a Polieucto Patriarcha die 15. Augusti. Haec est rerum series, et hinc facile intelligi potest quo potissimum tempore Theodosius Acroases suas Nicephoro obtulerit. Cum enim obtulerit iam mortuo Romano, et Chalepe urbe eversa, sed antequam Nicephorus ad Imperium evectus foret, restat obtulisse intermedio quatuor mensium spatio, qui intercesserunt a die 15. Martii ad diem 2. Iulii, atque adeo, ut arbitror, mense Aprili, quo Nicephorus Constantinopoli e Syria redux triumphavit.

# HENRICI CANISII
# PRAEFATIO
## AD
## LUITPRANDI LEGATIONEM.

Legationem hanc Luitprandi Cremonensis Episcopi descripsit ex Codice manuscripto Bibliothecae primariae aedis Trevirensis R. P. Christophorus Browerus, societatis Iesu sacerdos, antiquitatis illustrandae studiosissimus, eamque ad communem illum omnium eruditorum amicum Marcum Velserum VII. virum Augustanum misit; inde huc perlata, nunc tandem post tot saecula ex tenebris in publicum exit. Quis Luitprandus hic fuerit, certo affirmare non ausim. Fuisse Ticinensis Ecclesiae Levitam et Diaconum (cuius extant libri sex rerum ab Europae Imperatoribus et Regibus gestarum), suadent cum alia, tum idem prorsus dicendi genus. Deinde quod opinionem hanc verisimillimam reddit, Luitprandus noster bis se Constantinopoli legationem obiisse asserit; primam, cum adhuc Diaconus esset, auctoritate Berengarii, tempore Constantini Graecorum Imperatoris; postea alteram, mandato Ottonis Magni et filii eius et uxoris Adelheidae ad Nicephorum Phocam, qui mortuo Romano filio praedicti Constantini Imperium Constantinopolitanum invaserat. At Luitprandus Ticinensis Diaconus, et Historicus ab eodem Berengario Italiae tyranno potius quam Rege se Constantinopolim ad Constantinum Imperatorem legati nomine missum testatur lib. VI. Hist. cap. 1. et seq. ubi fuse describit, quomodo a Constantino Constantinopoli exceptus fuerit, et quae spectacula ibidem viderit. Unde coniicere licet, unum et eundem esse hunc nostrum, et qui historiam conscripsit: quum et Historicus sub Ottonibus claruerit, et tem-

poris diversitas non obstet. Et forte si Luitprandi libri integri extarent, inveniremus non minus posteriorem sub Ottone legationem, quam illam priorem sub Berengario; nec dubitarem pro certo et explorato affirmare, nisi ipse Luitprandus scrupulum iniiceret, qui lib. VI. cap. 6. mentionem facit Luitprandi Cremonensis Episcopi, eumque ait, cum Landoardo Saxone, Episcopo Numedensi, ab Ottone Magno Romam missum esse ad Ioannem Pontificem: et in Concilio Romae in causa eiusdem Ioannis celebrato, cum Otto Romam occupasset, fugato Ioanne et Adelberto, inter Episcopos Italiae, qui Concilio interfuerunt, numeratur Luitprandus Episcopus Cremonensis, qui et eiusdem Ottonis in eodem conventu interpres fuit: nam quae Otto Saxonica lingua loquebatur, haec Luitprandus Cremonensis Episcopus Latine reddebat ceteris Episcopis. Adeo, ut vix credibile videatur, Luitprandum Historicum de se quasi de alio locuturum fuisse, si ipsemet fuisset: cum longe minutiora de se rebusque a se gestis absque ambagibus commemorare soleat.

# NICEPHORI PHOCAE NOVELLAE.

# PHILOPATRIS DIALOGUS.

# LUITPRANDI LEGATIO

## AD NICEPHORUM PHOCAM.

# EXCERPTA EX HISTORIIS ARABUM

## DE EXPEDITIONIBUS SYRIACIS

## NICEPHORI PHOCAE ET IOANNIS TZIMISCIS.

# ΛΕΟΝΤΟΣ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

## ΙΣΤΟΡΙΑΣ ΒΙΒΛΙΑ Ι.

# ΛΕΟΝΤΟΣ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

## ΙΣΤΟΡΙΑ,

*ἀρχομένη ἀπὸ τῆς τελευτῆς τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου, μέχρι τῆς τελευτῆς Ἰωάννου τοῦ αὐτοκράτορος, τοῦ ἐπιλεγομένου Τζιμισκῆ.*

### ΒΙΒΛΙΟΝ Α.

# LEONIS DIACONI

## HISTORIA,

*incipiens ab obitu Constantini Imperatoris, usque ad obitum Imperatoris Ioannis cognomento Tzimiscae.*

### LIBER I.

ARGUMENTUM.

*Laus historiae. Leonis Diaconi genus et patria (Cap. 1). Romanus, Constantino mortuo, imperium suscipit. Constantinus Gongyles male pugnat in Creta (2). Nicephori Phocae expeditio Cretica. Nicephorus Pastilas in mediam insulam emissus (3), a Saracenis caeditur (4). Candia circumvallata (5). Nicephori Phocae ad exercitum oratio (6). Saraceni, qui suis auxilio venerant, magna clade fugantur (7). Candia frustra oppugnata (8). Nicephorus in Creta hibernat (9).*

α'. Εἴπερ ἄλλο τι τῶν ἀγαθῶν τὸν βίον ὀνίνησι, τούτου οὐχ Ed. Par. 1
ἧσσον, ἀλλὰ καὶ μᾶλλον ἡ ἱστορία, ἐπωφελές τι πρᾶγμα πε- Fol. cod. 272 verso.
φυκὸς καὶ λυσιτελές. ποικίλας γὰρ καὶ παντοδαπὰς ἀπαγγέλλουσα πράξεις, καὶ ὅσας ἡ φορὰ τοῦ χρόνου καὶ τῶν πραγμά-

1. τοῦτον cod. Fort. τοῦτο.

1. Si quid aliud bonum magno usui in vita est, non minus quam id, imo vero etiam magis prodest historia, res utilis sane ac salutaris. Nuncia enim cum sit variorum et cuiusque modi factorum, quaecunque tum cursus tem-

B των κυλίνδειν εἴωθεν, ἡ προαίρεσις δὲ μάλιστα τῶν κεχρημένων τοῖς πράγμασι, τὰς μὲν ἀσπάζεσθαι καὶ ζηλοῦν τοῖς ἀνθρώποις νομοθετεῖ, τὰς δὲ ἀποδιοπομπεῖσθαι καὶ ἀποτρέπεσθαι· ὡς μὴ λάθωσιν ἀβουλήτως τὰ μὲν ὀνησιφόρα καὶ λῴονα προηκάμενοι, P. 2 τοῖς δὲ ἀπευκταίοις καὶ βλαβεροῖς ἑαυτοὺς περιπείραντες. ἐπεὶ οὖν λυσιτελὲς ἡ ἱστορία μετὰ τῶν ἄλλων βιωφελῶν χρῆμα τελεῖν ὡμολόγηται, ἅτε τὰ θνητὰ ἀναβιώσκειν ἢ ἀνηβάσκειν παρεχομένη, καὶ μὴ ἐῶσα τοῖς τῆς λήθης βυθοῖς παρασύρεσθαί τε καὶ συγκαλύπτεσθαι· διὰ ταῦτα, πολλῶν ἐν τῷ κατ' ἐμὲ χρόνῳ πραγμάτων ἐξαισίων καὶ ἀλλοκότων καινοτομηθέντων, καὶ φοβερῶν κατ' οὐρανὸν δειμάτων ἐπιφανέντων, καὶ σεισμῶν ἀπίστων κινηθέντων, σκηπτῶν τε κατενεχθέντων, καὶ ὑετῶν λάβρων καταῤῥαγέντων, πολέμων τε συῤῥαγέντων, καὶ στρατευμάτων πολλαχοῦ τῆς οἰκουμένης ἐπιδραμόντων, καὶ πόλεων καὶ χώρων με- B ταναστάντων, ὡς πολλοῖς δοκεῖν, ἀλλοίωσιν ἄρτι τὸν βίον λαβεῖν, καὶ τὴν προσδοκωμένην δευτέραν κατάβασιν τοῦ Σωτῆρος καὶ Θεοῦ ἐπὶ θύραις ἐγγίζειν· ἔδοξέ μοι, μὴ οὕτω φρίκης μεστὰ καὶ θαύματος ἄξια πράγματα σιγῇ παραδραμεῖν, ἀλλ' εἰς τοὐμφανὲς ἀνειπεῖν, ὡς εἶναι παίδευμα καὶ τοῖς ὕστερον· εἴ γε μὴ δεδογμένον εἴη τῇ προνοίᾳ, αὐτίκα καὶ καταπόδας τὸ βιωτικὸν πορθμεῖον ἐν τῷ τῆς συντελείας ὅρμῳ ἐλλιμενίζειν, καὶ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου παραγαγεῖν. ἀλλά μοι εἴη τὸν ὑπὲρ ἐμὲ τοσοῦτον

1. *μάλλιστα τῶν κεχριμένων* cod. 15. Confer infra 104. D. ed. Par. 18. *εἰς τοῦ φανὲς* cod. 21. *τῷ*] *τοῖς* cod. 21. *ἐλλιμενίσειν* cod., sed infra, 4. C., *ἐνλιμενίζειν* (sic) *διεκελεύσατο*.

poris rerumque ferre soleat, tum maxime virorum in negotiis versantium voluntas, docet homines, ut apprehendant et sectentur alia, alia reiiciant a sese et aspernentur: neque propter inscientiam, neglectis inconsulte utilibus ac praestabilioribus rebus, aversandis se et noxiis implicent. Quapropter, cum in confesso sit, fructuosum quiddam esse inter alia vitae praesidia historiam, eandemque rebus mortalibus vitam aut iuventutem restituere, neque permittere, ut in oblivionis gurgites abreptae obruantur: idcirco, quod multa mea memoria obtigerunt immania ac mira monstra, et religiosa se aperuerunt in coelo terricula, terrae motus item incredibiles facti sunt, fulmina iacta, imbres largi delapsi, bella commissa, exercitus huc illuc per orbem rapti, oppida et gentes alio translatae, adeo ut multi putarent, regenerationem iamiamque subituras res humanas, exspectatumque alterum descensum Servatoris ac Dei ante fores instare; ideo visum mihi est, tam plenas horroris mirationeque dignas res silentio haud transire, sed palam proclamare, ut disciplinae loco sint etiam posteris: si tamen non constitutum a providentia est, statim evestigio in consummationis portum deducere vitae naviculam, speciemque mutare huius mundi. Modo contingat mihi, quandoquidem tantum suscepi, qui supra facultates meas est, la-

ἆθλον ἐπανῃρημένῳ, μὴ δεύτερον τῆς προθυμίας δραμεῖν, ἀναλόγως δὲ τοῦ μεγέθους τῶν συμβεβηκότων ἱκέσθαι, καὶ ταῦτα δεόντως ἐπεξηγήσασθαι. ἡ μὲν οὖν ἱστορία κατὰ τὸ ἐνὸν ἐμοὶ C λεχθήσεται κατὰ μέρος· ὁ δὲ ταῦτα συντάξας Λέων εἰμὶ Βασιλείου υἱός· πατρὶς δέ μοι Καλόη, χωρίον τῆς Ἀσίας τὸ κάλλιστον, παρὰ τὰς κλιτῦς τοῦ Τμώλου ἀνῳκισμένον, ἀμφὶ τὰς πηγὰς τοῦ Καϋστρίου ποταμοῦ, ὃς δή, τὸ Κελβιανὸν παραῤῥέων καὶ ἥδιστον θαῦμα τοῖς ὁρῶσι προκείμενος, ἐς τὸν τῆς κλεινῆς καὶ περιπύστου Ἐφέσου κόλπον πελαγίζων ἐσβάλλει. ἀλλ’ ἐπὶ τὴν τῶν κοινῶν πραγμάτων ἰτέον διήγησιν, περὶ πλείστου τὸ ἀληθίζειν ποιουμένοις ὡς μάλιστα, ὅτι καὶ τοῦτο τῇ ἱστορίᾳ τῶν ἄλλων μᾶλλον ἁρμόττει. φασὶ γὰρ καὶ οἱ τὸν λόγον σοφοί, ῥητορικῇ μὲν προσήκειν δεινότητα, ποιητικῇ δὲ μυθοποιΐαν, τῇ δὲ D ἱστορίᾳ ἀλήθειαν. ὅσα μὲν οὖν ἐπὶ τὸν χρόνον τοῦ αὐτοκρά- Fol.cod.273 recto. τορος Κωνσταντίνου υἱοῦ Λέοντος, ᾧ Πορφυρογέννητος ἡ ἐπίκλησις, ἐπισυμβέβηκε πράγματα (οὗ καὶ γεννωμένου καὶ τελευτῶντος κομήτην λέγεται φανῆναι κατ’ οὐρανόν, τὴν ἐκείνου καὶ γέννησιν προδηλοῦντα καὶ ἀποβίωσιν), παρήσειν μοι δοκῶ· ἀποχρώντως γὰρ ἄλλοις ἱστόρηται. τὰ δὲ τούτων ἐχόμενα, καὶ ὅσα ὀφθαλμοῖς καὶ αὐτὸς τεθέαμαι (εἴπερ ὀφθαλμοὶ ὤτων πιστότεροι, καθ’ Ἡρόδοτον), τὰ δὲ καὶ πρὸς τῶν ἰδόντων ἠκρίβωσα, ταῦτα καὶ δώσω γραφῇ.

β΄. Ἄρτι κατὰ τὸν Νοέμβριον μῆνα, τῆς γ΄ ἰνδίκτου, ἐν P. 3

8. Fort. θέαμα.

borem, ut pone desiderium meum non relinquar, sed contra convenienter ad magnitudinem rerum gestarum memet efferam, easque quo oportet modo tradam. Historia ita, quantum in me est, singulatim explicabitur: quam qui composui Leo sum Basilii filius, patria ortus Caloë, Asiae vico pulcherrimo, ad Tmoli clivos sito, circa fontem Caystri fluminis, quod, Celbianum praeterlabens et iucundissimam offerens spectantibus admirabilitatem, in clarae ac nobilis Ephesi sinum aestuario effecto transit. Sed iam veniamus ad publicarum rerum narrationem, ita ut veritatem plurimi faciamus, quoniam praecipue illa convenit historiae. Perhibent enim dicendi periti, rhetoricae proprium esse dicendi facultatem, poeticae fabulas, historiae veritatem. Igitur quaecunque tempore Constantini Imperatoris, filii Leonis, evenerunt, cui Porphyrogenneto cognomen fuit (quo nascente et moriente stellam crinitam in coelo visam esse ferunt, et nativitatem eius et discessum e vita praemonstrantem), praetermittenda existimo: nam sunt satis copiose ab aliis exposita. At quae deinceps acciderunt, quae partim ipse oculis meis vidi (siquidem oculi fide digniores quam aures, iuxta Herodotum), partim ab oculatis testibus diligenter exquisivi, haec persequar scriptura.

2. Mense Novembri, indictionis tertiae, anno sexmillesimo quadrin-

A. M. 6468 Ind. 3 τῷ ςυξζ' ἔτει, τοῦ ῥηθέντος αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τὸν βίον μετηλλαχότος καὶ πρὸς τὴν ἐκεῖσε κατάπαυσιν ἀναλύσαντος, τὴν αὐτοκρατορίαν διέπειν ἀρχὴν Ῥωμανὸς ὁ ἐκείνου υἱὸς ἐγχειρίζεται, ἤδη τὴν τῶν μειρακίων παραλλάττων ἡλικίαν καὶ πρὸς ἄνδρα τὸν τέλειον μετασκευαζόμενος· ἀνὴρ τἄλλα μὲν ἐπιεικής, εὐπρόσωπός τε καὶ εὐόμιλος καὶ τὴν ὥραν ἀριπρεπής, καὶ παντοδαπῆς καλοκαγαθίας ἀνάπλεως, εὐμενής τε καὶ χρηστὸς πρὸς ἅπαν τὸ ὑπήκοον, ἐπτοημένος δὲ νεωτερικαῖς ἡδυπαθείαις καὶ B παιδιαῖς, τοὺς δὲ ἐρεθίζοντας πρὸς ταῦτα κατὰ τὴν βασίλειον ἑστίαν, ὡς οὐκ ὤφελεν, ἐπαγόμενος. τούτῳ τῷ αὐτοκράτορι Ῥωμανῷ εἰς ἔννοιαν ἧκε, τὴν τῶν Ἀραβιτῶν Κρητῶν δυναστείαν, τραχηλιῶσαν καὶ κατὰ Ῥωμαίων φονικὸν πνέουσαν, τῇ τοῦ κρείττονος ῥοπῇ ἐκποδὼν ποιήσασθαι. καὶ γὰρ τῷ ἐξ ὑπογυίου τοῖς Ῥωμαίοις συμβεβηκότι ἀτυχήματι ἀμέτρως γαυρουμένη, τὰ παράκτια τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας ἐληΐζετο μάλιστα. ὅπως δὲ τὸ πταῖσμα Ῥωμαίοις συμβέβηκεν, ἐπιτροχάδην ἐρῶ. Κωνσταντῖνος ὁ αὐτοκράτωρ, μὴ στέγων τὴν τῶν Κρητῶν ὕβριν καὶ

1. Numeri annorum, qui a creatione mundi computantur, Cedreno duce in margine adscripti sunt, quamquam ter ab ipsius Leonis testimonio abscedendum erat. Sed manifesto eius ratio, sive ipsius sive librariorum culpa, mirum in modum conturbata est: nam tam parum ipse sibi constat, ut h. l. et pag. 29 C. v. 12 numerus ab eo notatus uno anno a recepto numero superetur, contra pag. 110 C. Leonis numerus numerum Cedreni uno anno excedat, quarto denique loco pag. 57 A. Leo cum Cedreno consentiat. Haec inconstantia eo magis miranda est, quod indictiones omnibus illis locis accurate et cum Cedreno convenienter a Leone indicatae sunt. Quo factum est, ut omnes res gestae, quae a Leone exponuntur, si indictionum numerum ineas et rerum ordinem persequaris, XVII annis contineantur; sin autem ab anno mundi 6467, quem h. l. commemorat, usque ad annum 6485, quem in fine libri X indicat, rationem ducas, XIX anni praeterfluxisse videantur. CLASS. 2. μετηλλαγότος cod.

gentesimo sexagesimo septimo, cum praedictus Imperator Constantinus relicta vita ad requiem se trans hominem contulisset, filius eius Romanus, qui ex puerili aetate egressus ad virilem iam transibat, principatus administrationem suscepit. Erat is caeteroqui bonus, honesta facie, sermone lepido, specie decorus, plenus omni probitate, erga subditum quemvis benignus ac suavis; sed item voluptatibus iuvenilibus ludisque nimium deditus. Quas ad res qui se sollicitabant, eos, contra atque oportebat, inducebat in palatium. Huic Imperatori Romano in mentem venerat, Arabum in Creta potentiam, superbientem illam caedesque adversus Romanos spirantem, cum Dei auxilio evertere. Quippe, clade paulo ante nobis illata in immensum inflati, per oram imperii maritimam populationes maximas faciebant. Quam calamitatem quemadmodum Romani ceperint, summatim dicam. Constantinus Imperator, cum Cretensium arrogantiam incursionesque repentinas ferre non

τὰς λαθραίους ἐπιδρομὰς, στρατιὰν ἀξιόμαχον συνειλοχὼς καὶ A. C. 959
τριήρεις ἐξαρτύσας πυρφόρους μάλα συχνὰς, κατὰ τῆς Κρήτης I. Rom. 1
ἔστελλεν, ὡς αὐτοβοεὶ τὴν νῆσον αἱρήσων. ἀλλ' ἀνανδρίᾳ καὶ C
ἀπειρίᾳ τοῦ στρατηγοῦ, τομίου θαλαμηπόλου τελοῦντος, καὶ ἀν-
δραρίου σκιατραφοῦς ἐκ τῆς τῶν Παφλαγόνων ὡρμημένου (Κων-
σταντῖνος ὄνομα τούτῳ, Γογγύλης ἐπίκλησις), εἰ καὶ τῷ τῶν Πατρι-
κίων ἀριπρεπεῖ ἀξιώματι ἐσεμνύνετο, ἅπασα ἡ λεχθεῖσα στρατιὰ,
πλὴν ὀλίγων ἀνδρῶν, κατεκόπη πρὸς τῶν βαρβάρων καὶ παραπώλετο.

γ'. Ταύτην τὴν ἧτταν ὁ αὐτοκράτωρ Ῥωμανὸς ἀνακαλέσα- A. M. 6468
σθαι προθυμούμενος, Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν, τοῖς μαγίστροις A. C. 960 Ind. 3
ἐνδιαπρέποντα καὶ τῶν τῆς Ἀνατολῆς στρατευμάτων κατάρχοντα I. Rom. 1
(Δομέστικον τῶν σχολῶν Ῥωμαῖοι ἀρχὴν τὴν τοιαύτην ἐπιφημί- D
ζουσιν), ἄνδρα ῥέκτην τε καὶ δραστήριον, ἀγαθόν τε τὰ πολε-
μικὰ καὶ τὴν ἰσχὺν ἀνυπόστατον, αὐτοκράτορα στρατηγὸν τῆς
πρὸς τοὺς Κρῆτας μάχης κεχειροτόνηκεν. οὗτος τοίνυν ὁ Νικη-
φόρος, τὴν τῆς Ἀσίας στρατιὰν τῷ βασιλικῷ συνειλοχὼς κελεύσματι Fol. 273 v.
καὶ ναυσὶν ἐμβιβάσας, καὶ ταχυπλοήσας, πυρφόρους τε τριήρεις
πλείστας ἐπαγόμενος (δρόμονας ταύτας Ῥωμαῖοι καλοῦσι), τῇ
Κρήτῃ προσώρμισεν. ἐπεὶ δὲ τῆς ἀποβάσεως ἐδόκει καιρὸς,
ἔδειξε πρακτικῶς, ἣν εἶχεν ἐμπειρίαν ἔργων πολεμικῶν. κλίμα- P. 4
κας γὰρ ἐπὶ τῶν πορθμείων ἐπιφερόμενος, ταύτας ἐπὶ τὴν ἠϊόνα
προσυφαπλῶν, τὴν στρατιὰν ἔνοπλόν τε καὶ ἔφιππον ἀπὸ τῆς
ὑγρᾶς ἐπὶ τὴν ξηρὰν μετεβίβαζε. τῷ δὲ καινῷ καὶ ἀλλοκότῳ

12. Ῥωμαίοις cod., ut sit quasi dativus absolutus ad participium ἐπιφημίζουσιν referendus.

posset, conducto optimo exercitu, triremibus igniferis instructis bene multis, expeditionem in Cretam suscepit, velut prima aggressione insulam occupaturus. Atenim ignavia atque imperitia ducis, qui erat spado cubicularis, homuncio umbraticola Paphlagonia ortus, Constantinus nomine, Gongyles cognomento, tametsi amplissima Patriciorum dignitate gloriabatur, omnis hic exercitus praeter paucos quosdam milites contrucidatus a barbaris ac deletus est.

3. Quod detrimentum sarcire cupiens Romanus Imperator, Nicephorum Phocam, inter magistros praefulgentem exercitibusque Orientalibus praefectum (quam dignitatem Domesticatum scholarum Romani vocant), virum strenuum ac navum, bello fortem, vi invicta, ducem gerendo bello Cretico summo cum imperio creavit. Nicephorus, contractis Imperatoris iussu Asiaticis copiis, iisdemque in naves impositis, celeri navigatione usus cum magno igniferarum triremium numero (quas dromonas Romani vocant), ad Cretam appulit. Ibi cum tempus videretur exscendendi, quem usum rei bellicae haberet, ipso facto ostendit. Nam scalas in navigiis advexerat: quibus in littus explicatis equites armatos equisque insidentes ex mari in continentem transduxit. Barbari, novo atque insolenti specta-

A. M. 6468 Ind. 3 τοῦ δράματος καταπλαγέντες οἱ βάρβαροι κατὰ χώραν ἔμενον ἰλαδὸν, ἀδιάσπαστον συντηροῦντες τὸν συνασπισμὸν, καὶ τὴν τῶν Ῥωμαίων ὡς αὐτοὺς ἄφιξιν προσδεχόμενοι. ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς Νικηφόρος, τριχῇ τὴν φάλαγγα διατάξας, ἀσπίσι τε καὶ δόρασι ταύτην καταπυκνώσας, καὶ τὸ ἐνυάλιον παιωνίσας, τὸ δὲ σταυρικὸν ἐγκελευσάμενος προπορεύεσθαι τρόπαιον, B ἀντιμέτωπος τοῖς βαρβάροις ἐπῄει. δεινῆς δὲ μάχης ἀναῤῥαγείσης, καὶ δίκην χαλάζης τῶν βελῶν καταφερομένων, οὐκ ἔμελλον ἐπὶ πολὺ διακαρτερεῖν οἱ βάρβαροι τὸν τῶν Ῥωμαίων δορατισμόν· ἀλλὰ τὰ νῶτα στρέψαντες καὶ τὴν φάλαγγα διαλύσαντες, ὡς εἶχον δρόμων, πρὸς τὸ σφῶν ἀπῄεσαν ἔρυμα. οἱ δὲ Ῥωμαῖοι ἐφεπόμενοι, ἀμύθητον τούτων φόνον εἰργάσαντο. τοιοῦτον μὲν ἡ πρώτη προσβολὴ καὶ διαμάχη πέρας αἴσιον τοῖς Ῥωμαίοις ἀπηνέγκατο. ἐπεὶ δὲ, ᾗπέρ μοι εἴρηται, τῷ σφετέρῳ τειχίσματι οἱ βάρβαροι συνεκλείσθησαν, τὰς δυνάμεις συγκαλέσας C ὁ στρατηγὸς, χάρακα πρὸ τοῦ ἄστεος ἐπήξατο τῶν Κρητῶν· τὰς δέ γε τριήρεις καὶ τὰς λοιπὰς φορτίδας εἰς εὐλίμενον ἐπίνειον ἀθρόας ἐλλιμενίζειν διεκελεύσατο, θαλασσοκρατεῖν τε, καὶ εἴ που βαρβαρικὸν ὁρῷεν πορθμεῖον ἔκπλουν ποιούμενον, τοῦτό τε ἐκδιώκειν, καὶ τῷ ὑγρῷ πυρὶ ἐκτεφροῦν. ταῦτα ἐς τὸ ἀκριβὲς βουλευσάμενός τε καὶ συμπεράνας, σπεῖραν λογάδων ἀνδρῶν τῷ στρατηγῷ Νικηφόρῳ, ᾧ τὸ ἐπίκλην Παστιλᾶς, ἐγχειρίζει, ὃς γενναῖος ὢν πολλοὺς ἀνέτλη πολέμους· καὶ πλειστάκις μὲν ἥλω πρὸς τῶν Ἀγαρηνῶν, τοσαυτάκις δὲ ἐκεῖθεν διέδρα· καὶ πολλὰς

1. ἔνον cod. 9. τῶν τῶν cod. Sed vide infra 82. C.

culo attoniti, catervatim loco se continebant, indivulsos confertosque ordines servantes, Romanorumque ad se exspectantes adventum. Nostrorum dux Nicephorus, tripartita scutisque et hastis condensata acie, bellicum conclamat, et, crucis tropaeo praeire iusso, infestis signis invadit barbaros. Acri commisso praelio, cum grandinis ritu tela caderent, diutius Romanorum phalangem hastis horrentem barbari sustinere non potuerunt, ac terga verterunt: solutis ordinibus quam maximo cursu ad suas munitiones contenderunt. Romani insecuti incredibilem eorum caedem edunt. Tam secundum Romanis exitum habuit primus eorum congressus atque conflictus. Barbari cum in muros, quemadmodum demonstravimus, compulsi essent, dux convocatis copiis pro Cretensium oppido castra muniit: triremes reliquasque actuarias naves confertas in statione se tuta continere iubet, simulque mare obsidere, et si quam barbaram navem evectam viderent, eam persequi, et igne humido concremare. Quibus diligenter constitutis ac perfectis, manum delectorum militum Nicephoro duci cognomento Pastilae tradit: qui, qua erat virtute, bellis quamplurimis defunctus, quoties a Saracenis captus erat, toties ex eorum manibus aufugerat; neque paucas

οὐλὰς ἐκ τῶν κατὰ πόλεμον χαλκοτυπιῶν ἐπὶ τοῦ προσώπου καὶ A. C. 960
τῶν στέρνων προὐβάλλετο. τότε δὲ στρατηγὸς τῶν Θρακησίων I. Rom. 1
τελῶν, τὴν σπεῖραν παρειληφὼς, ἐπὶ καταδρομὴν καὶ κατασκο- D
πὴν τῆς νήσου ἐστέλλετο, πολλὰ τοῦ Νικηφόρου Φωκᾶ ἐπισκή- Fol. 274 r.
ψαντος, γρηγορεῖν τε καὶ νήφειν, καὶ μὴ πρὸς ῥᾳστώνην καὶ τρυ-
φὴν ἀπιδεῖν, ὡς μή τι ἀνήκεστον πρὸς τῶν ἐναντίων αὐτοῖς κατ-
ευθῇ· καταδραμόντας δὲ τὸν χῶρον καὶ γενναῖόν τι δεδρακότας,
ἐπὶ τὸ στρατόπεδον θᾶττον παλινοστεῖν.

δ'. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἀκραιφνῆ τἀγαθὰ τοῖς ἀνθρώποις πέφυκε
παραμένειν ἀεὶ, ἀλλὰ τοῖς κακοῖς ἀναμέμικται· καὶ παρέπεται
τοῖς μὲν εὐτυχήμασι συμφοραὶ, ἀνῖαι δὲ ἡδοναῖς, μὴ ἐῶσαι κα-
θαρᾶς τῆς δεδομένης εὐετηρίας ἀπόνασθαι. ὁποῖον δὴ καὶ τότε
Ῥωμαίοις συμβέβηκεν. ἐπεὶ γὰρ τῇ χώρᾳ προσέβαλον, καὶ τρυ- P. 5
φὴν παντοδαπὴν εὗρον (εὐδαίμων γὰρ ἡ χώρα, καὶ ὡραίων καρ-
πῶν καὶ χυμῶν ἰδέαις ἐπιεικῶς περιβρίθουσα, εὔβοτός τε καὶ εὔ-
μηλος), δέον τὰς ἐπισκήψεις τοῦ στρατηγοῦ, ὡς τὸ εἰκὸς, δια-
τηρεῖν, οἱ δὲ παρὰ φαῦλον θέμενοι καὶ πολλὰ χαίρειν ταύταις
εἰπόντες, ἐπὶ ῥᾳστώνην ἀπέκλιναν καὶ τρυφήν. τούτων οἱ βάρ-
βαροι, τοῖς ἐπικαιροτάτοις καὶ ἀμφιλαφέσι τῶν ὀρῶν ἐλλοχῶντες,
τὸ ἀκόλαστον τεθεαμένοι καὶ ἀφύλακτον, τῶν δρυμῶν καὶ χηρα-
μῶν ὑπεκδύντες καὶ ἐς φάλαγγα παραταξάμενοι καὶ συνασπίσαν-
τες, κατ' αὐτῶν ἐχώρουν. οἱ δὲ, καίπερ ἀκροσφαλεῖς τῇ μέθῃ B
τελοῦντες καὶ ἀκροχάλικες, ὅμως τοῖς βαρβάροις ἀντεπῄεσαν καὶ

2. Θρᾳκησιῶν cod., sed vide notam. 5. τρυφεῖν cod. 8. πάλιν νοστεῖν cod. 12. εὐητερίας cod. 15. Vide infra, 36. B. 41. A.

circumferebat vulnerum bello acceptorum in facie et pectore notas. Tunc vero Thracensibus praefectus, accepta cohorte ad populandam explorandamque missus insulam est, multum obtestante Nicephoro, ut attentus esset ac vigilaret, neque inertiae se ac mollitiei committeret, ne qua ipsis calamitas ab adversariis strueretur: concursarent potius regionem, et luculento aliquo effecto facinore ad castra quam primum reverterentur.

4. Atenim non incolumia retinentur ab hominibus semper bona, verum admixta malis sunt: prosperam fortunam adversa, laetitiam luctus subsequitur, neque partis commodis plene frui sinit. Quale tunc quoque Romanis usu venit. Nam cum, in regionem effusi, omnium rerum affluentes copias invenissent (ut est opima, frugibusque laetis succisque variis mire foeta, pascuis laeta et pecudifera insula), cum ducis praescripta diligenter servare debuissent, his neglectis omnino, postque missis, inertiae se dediderunt et ignaviae. Quos insidiantes in opportunissimis latebrosisque montium barbari cum animadvertissent, sine disciplina ulla agere, sine custodia, e silvis se latibulisque proferentes manu facta catervatim in eos concurrunt. Nostri, quamvis titubantes ebrietate ac temulentia, nihilominus obviam

A. M. 6468 Ind. 8 ῥωμαλέως ἀντικαθίσταντο. ἄρτι δὲ τοῦ στρατηγοῦ Παστιλᾶ εὐρώστως διαγωνιζομένου, καὶ τὴν τῶν βαρβάρων διακόπτοντος φάλαγγα, ὁ ἵππος, εἰς ὃν ἐπωχεῖτο, βέλεσι καὶ δορατίοις τὰ στέρνα τυπεὶς, ἐκλάσας διαπεφωνήκει. ὁ δὲ Παστιλᾶς εὐπετῶς τοῦ ἵππου ἀναθορῶν, μέχρι μέν τινος τῷ φασγάνῳ τοὺς ἐπιόντας ἠμύνετο, καὶ πολὺν τῶν βαρβάρων φόνον εἰργάσατο. Ἐπεὶ δὲ ἔξαιμός τε καὶ καταβελὴς ἐγεγόνει, λειποθυμήσας παρὰ τὸ μεταίχμιον ἔπεσε. τούτου πεσόντος εἰς φυγὴν οἱ Ῥωμαῖοι ἀπέκλι-

C ναν, καὶ πρὸς τῶν βαρβάρων δίκην βοσκημάτων ἐναπεσφάττοντο, ὡς ἐκ τῆς εἰρημένης σπείρας ὀλιγοστοὺς ἀνασεσῶσθαι εἰς τὸ στρατόπεδον. τοῦτο τὸ πάθος ὁ Νικηφόρος Φωκᾶς αἰσθόμενος καὶ πολλὰ τῆς ἀβουλίας καὶ ῥᾳθυμίας τοὺς πεσόντας μεμψάμενος, ἔτι τε τὸ παλίντροπον κατευλαβηθεὶς τῆς τύχης καὶ ἄστατον, ἔγνω μηκέτι διαμέλλειν καὶ τὸν καιρὸν κατατρίβειν, κἀντεῦθεν ἄδειαν ἐνιέναι τοῖς βαρβάροις, ἐνέδρας καὶ λόχους τίθεσθαι, καὶ εἰς φάλαγγα συστάδην ἀντικαθίστασθαι· ἀλλὰ παντὶ σθένει καὶ πάσαις μηχαναῖς διανύτειν τὸν πόλεμον.

D ε΄. Οὕτω διαλύοντι τούτῳ καὶ γνωματεύοντι (ἦν γὰρ ἀγχίνους τε καὶ δραστήριος, ἐννοῆσαί τε τὸ ξυνοῖσον καὶ εἰς πέρας ἀγαγεῖν πάντων, ὧν ἴσμεν, ἐπηβολώτατος, σώφρων τε καὶ μὴ εἴκων ἡδοναῖς· καὶ προσέτι δεινὸς τοὺς καιροὺς καὶ τὰ πράγματα εἰς δέον μεταχειρίσασθαι, τὴν μέντοι ἰσχὺν καὶ ῥώμην ἀκαταγώνιστος· λέγεται γὰρ πρωταγωνιστοῦ τινος τῶν ἀλκιμωτάτων

Fol. 274 v. βαρβάρων ἀντικαταστάντος αὐτῷ ποτε, τὸ δόρυ κατὰ τῶν στέρ-

18. Fort. δὴ ἀλύοντι.

contra barbaros veniunt, acriter resistunt. At Pastilae duci fortiter pugnanti, dum barbarorum ordines perrumpit, equus, quo vehebatur, sagittis et hastis in pectus percussus, corruens confoditur. Emicat confestim de equo Pastilas: irruentes gladio aliquantum propellit, magna barbarorum caede facta. Ad extremum exsanguis, telis confixus, exanimatus inter infesta signa concidit. Quo oppresso in fugam se Romani conferunt, et pecudum ritu a barbaris contrucidantur: ut admodum pauci ex praedicta manu incolumes in castra pervenirent. Qua clade cognita, Nicephorus Phocas, temeritatem desidiamque caesorum valde vituperans, fortunaeque mutabilitatem atque inconstantiam veritus, constituit non amplius cunctari tempusque terere, unde fiduciam inderet barbaris, cum latrocinia insidiasque faciendi, tum etiam praelio signisque collatis dimicandi: omni vi omnique ratione tollendum esse hoc bellum.

5. Dum ad has se versabat cogitationes, aliud atque aliud subiiciente animo (ut erat ingeniosus, strenuus, et in consiliis salutiferis cum inveniendis tum exequendis omnium, quos novimus, felicissimus; moderatus, minime cedens voluptatibus; admirabilis insuper in temporum rerumque recto usu, vi autem ac robore invictus: nam dicitur, cum propugnator aliquis ex fortissimis barbaris contra illum veniret, in pectus eius lanceam

νων τὸν Νικηφόρον ἰθύναντα καὶ ἀμφοτέραις ὠσάμενον, οὕτω A. C. 960
γενέσθαι σφοδρὰν τὴν ἀντέρεισιν, ὡς καὶ διαμπερὲς τὸ δόρυ διελ- I. Rom. 1
θεῖν, καὶ ἄμφω διατεμεῖν τὰ μέρη τοῦ θώρακος), ἔννοια γοῦν P. 6
ἐπῆλθεν αὐτῷ, κύκλῳ τὸ ἄστυ περιελθεῖν καὶ ἐς τὸ ἀκριβὲς τοῦτο κατασκοπῆσαι, ἵνα ὅποι παρείκοι προσαγάγῃ τὸν πόλεμον. περιελθὼν οὖν καὶ τὴν ἄλλως δυσέμβολον πεφυκὸς ἰδὼν καὶ δυσπρόσοδον· ἐκ τοῦ θατέρου μὲν γὰρ πλευροῦ τὴν θάλατταν εἶχε φρουρὰν ἀσφαλῆ, κατὰ θάτερον δὲ ἐπ᾽ ἀγχωμάλου καὶ ἰσοπέδου λίθου ἠρήρειστο, ἐφ᾽ ᾗ τὰ γεῖσα τεθεμελίωτο, τό τε δόμημα καινόν τι προὐβάλλετο καὶ ἀλλόκοτον· ἐκ χοὸς γὰρ καὶ τριχῶν αἰγείων καὶ ὑείων συντεθειμένων καὶ ἐπιεικῶς συμπεπιλημένων ᾠκοδόμητο· εὖρός τε τοσοῦτον ἔφερεν, ὅσον ἁμάξας δύο εὐπετῶς
ἔχειν κατὰ τῶν ἐπάλξεων ἐναλλὰξ διοδεύειν περίδρομον, ἐς ὕψος B
τε ἀποχρώντως ἦρτο· καὶ προσέτι ταφρεῖαι δύο ἐς εὖρος ὅτι μάλιστα καὶ βάθος ἱκνούμεναι πέριξ αὐτοῦ ὠρωρύχατο. τοῦτο ἐχυρὸν, ᾗπερ εἴρηται, καὶ δυσάλωτον ἀτεχνῶς καταμαθὼν, τοιοῦτόν τι ἀντιτεχνάζεται. ἀπὸ τῆς πρὸς νότον τετραμμένης ῥηγμῖνος ἀρξάμενος οἰκοδομεῖν μέχρι τῆς ἐπὶ θάτερα ᾐόνος, τὸ διῆκον τῆς χέρσου ἑρκίῳ διατειχίζει, καὶ πρὸς πόντον τὸ τῶν Κρητῶν ἄστυ καθείργνυσιν, ὡς μὴ ἔχοιεν εὐπετῶς τῇ χέρσῳ προσεπιβαίνειν οἱ βάρβαροι, ὅτε καὶ βούλοιντο, ἐπ᾽ αὐτῷ δὲ κεῖσθαι, πολεμητέα εἶναι, καὶ μὴ, ὁπότε καὶ τοῦτο δοκεῖ· τὸ τοιοῦτον δὴ C

2. καὶ ὡς cod. 8. ἰσοπεδοὺς cod., hoc est ἰσοπεδοῦς. 19. Κρητῶν secunda manu ad oram suppletum est.

direxisse Nicephorum; cuius ambabus manibus adactae tam vehementem fuisse ictum, ut, per corpus transiecta, utramque partem thoracis perforaret), cogitatio, inquam, eum subit, circumire oppidum ac perspicere diligenter, ut qua daretur locus admoveret bellum. Circuitione facta cum omnino captu aditumque difficile videret: quod ex altera parte pro firmo munimento mare habebat, ex altera erat aequali superne ac planae petrae impositum, qua moenia nitebantur: simul quod novum quoddam et insitatum genus munitionum praetendebat: aggere enim pilisque caprinis ac suillis, mixtis inter sese et probe confertis, instructae erant: latitudinem amplectebantur tantam, ut currus duo per crepidinem sine molestia circum commeare possent: altitudo idoneo spatio eminebat: insuper fossae duae in latitudinem quam maximam altitudinemque cavatae circumductae erant. Oppidum ubi intellexit munitum, quemadmodum demonstravimus, et captu difficile prorsus esse, hanc technam contra commentus est. Initio muniendi a littore, quod ad meridiem spectat, facto, usque ad alterum littus, spatium, qua mare intermittit, vallo firmat, ad pontumque seponit oppidum Cretensium, ut iam non amplius sine periculo barbari in terram, quando cuperent, exire possent, e seque penderet praelium committere, nec ne, si quando hoc quoque expedire videretur. Ita vallo ce-

A. M. 6468 Ind. 3 τειχίον θᾶττον συμπεράνας ὁ Νικηφόρος, ἐφ' ἕτερον ἠπείγετο τρόπαιον, ὅπερ ὁ λόγος αὐτίκα δηλώσει. παρὰ τὴν στρατήγιον σκηνὴν τοὺς ἐν τέλει συγκαλεσάμενος, καὶ γεγωνοτέρᾳ χρησάμενος τῇ φωνῇ, ἔλεξε τοιάδε·

ϛʹ. „Τὸ μὲν ὠμὸν καὶ θηριῶδες τῶν τῆς παιδίσκης ἐκγόνων, τήν τε τούτων καταδρομὴν καὶ τὸν ἀνδραποδισμὸν, ὅσα φονιωδῶς Ῥωμαίοις εἰργάσαντο (καὶ ταῦτα νῆσον παροικοῦντες τὴν ὑπ' D αὐτοῖς τεταγμένην, εἰ καὶ μοχθηρίᾳ τύχης παρὰ τοῖς Ἀγαρηνοῖς ἐγεγόνει), οἴομαι μηδένα λήσειν ὑμῶν. ἡ γὰρ οὐκ ἀνοίκητος μὲν ἡ παράλιος πᾶσα σχεδὸν ἐκ τῆς τούτων ἀπαγωγῆς; οὐκ ἔρημοι δὲ τῶν νήσων αἱ πλείους τῇ τούτων καταδρομῇ; δι' ἃ οὐκ ἠνέσχετο πάντως ἡ πρόνοια μέχρι καὶ τοῦ παντὸς, τοὺς ψεύστας, τὰ θηρία τὰ κάκιστα, τὰς ἀργὰς γαστέρας, καταθοινεῖσθαι λαὸν τὸν Χριστώνυμον· ἀλλὰ τῇ τοῦ κρατοῦντος ῥοπῇ ἡμᾶς ἐνταῦθα διεπεραιώσατο, ἑπταπλασίως αὐτοῖς ἀποδοῦναι τὸ ἀνταπόδομα, ὃ ἀνηλεῶς ἡμῖν ἀνταπέδωκαν. τεκμήριον δὲ τῶν λεγομένων ἡ προβᾶσα νίκη. ἄρτι γὰρ διαπόντιοι σχεδὸν τελοῦντες, καὶ μηδὲ P. 7 τὴν ἐκ θαλάττης ναυτίαν ὁλοσχερῶς ἀποπτύσαντες, ἅμα τῷ ἐπι- Fol. 275 r. βῆναι τῆς νήσου τῇ τοῦ κρείττονος ἀρωγῇ μαχαίρας ἔργον πλείστους τῶν βαρβάρων ἐθέμεθα· τοὺς δὲ περιλειφθέντας αὐτῶν ἀπονητὶ τῷ ἄστει περιεκλείσαμεν. ἐκλιπαρῶ οὖν, συστρατιῶται, μὴ πρὸς ῥᾳστώνην ὑμᾶς ἀπιδεῖν καὶ τρυφήν· ἐξ ὑπογυίου γὰρ ἡμῖν τοῦ πτώματος τὸ παράδειγμα. εἰ γὰρ τὰς ἐμὰς ἐπισκήψεις σὺν τῷ Παστιλᾷ Νικηφόρῳ οἱ προκατασκοπεῖν σταλέντες τῆς χώ-

2. Fort. Παρά τε. 11. πλείαις cod. 13. καταθοινεῖσθαι. Sic cod.

leriter perfecto, Nicephorus ad alteram contendit victoriam, quam evestigio oratio declarabit. Prius vero, convocatis in praetorium praefectis, clariore voce usus, dicere sic est exorsus:

6. „Et crudum ferumque ingenium filiorum ancillae, et incursiones rapinasque quibus vexaverunt Romanos (idque inquilini in insula a se occupata, tametsi ea propter iniquitatem fortunae ad Saracenos venerit), neminem vestrum ignorare puto. Quid? nonne ora maritima prope tota ob eorum raptus inhabitabilis? nonne insularum pleraeque incursionibus eorum desertae? Quare providentia non tulit, mendaces istos, belluas importunissimas, ventres inertes, perpetuo depasci populum a Christo nuncupatum; sed numinis auxilio nos huc traiecit, septifariam illis persoluturos retributionem eorum quae sine commiseratione ulla in nos commiserunt. Testis eorum quae dico est recens parta victoria. Etenim vixdum e mari emergentes, ne nausea quidem ex navigatione penitus excussa, simul atque insulam ingressi sumus, divini numinis auxilio barbarorum quamplurimos contrucidavimus: qui supererant parvo negotio in oppidum conclusimus. Quae cum ita sint, commilitones, obtestor, ne ad inertiam et mollitiem inclinetis: ex recenti calamitate nobis adest exemplum. Quod si missi cum Nicephoro Pastila ad explorandam regionem excursores mandata persecuti

ρας ἐφύλαξαν, καὶ μὴ ἐς τρυφὴν καὶ τὴν ἄλλην ἀπέκλεισαν ἡδο- A. C. 960 I. Rom. 1 νὴν, οὐκ ἂν τοιαύτῃ πανολεθρίᾳ ἀπώλοντο. νῦν δὲ, τούτων ἀλογήσαντες, τῆς σφῶν ἀβελτηρίας ἠνέγκαντο ἐπίχειρα. δεῖ οὖν τὸ τῶν ἑταίρων πτῶμα εὐλαβηθέντας νήφειν τε καὶ προσέχειν, B καὶ ὅλῃ σπουδῇ καὶ ῥώμῃ ἐξερευνῆσαι καὶ ἀνιχνεῦσαι τὰ ἐλλοχῶντα τῇδε βάρβαρα θηρία, καὶ τῶν χηραμῶν καὶ φωλεῶν ἐξερύσαντας ἀπωλείᾳ παραπέμψασθαι. μὴ οὖν νωθείᾳ καὶ μέθῃ προϊστάμεθα τὸν καιρὸν, ἀλλὰ Ῥωμαῖοι τελοῦντες τὸ νεανικὸν καὶ γενναῖον τῆς ἡμῶν εὐγενείας παράστημα ἐν τοῖς ἀγῶσιν ἐπιδειξόμεθα."

ζ. Εἶπεν ὁ στρατηγὸς, καὶ δῆτα τὸ στράτευμα ἀνεθάῤῥησέ τε, καὶ ἐπεκρότησε, καὶ τῶν κουλεῶν τὰ ξίφη σπασάμενον, αὐθόρμητον ἦν ἕπεσθαι τούτῳ, καὶ πειθαρχεῖν, ὅποι καὶ βούλοιτο. C ὁ δὲ ἀτρεμεῖν τέως καὶ ἠρεμεῖν διεκέλευεν, ἕως ἂν αὐτὸς ἐπισκήψῃ ἔργου ἔχεσθαι, ὁπηνίκα καὶ δεῖ. ἄρτι δὲ τῶν νυκτῶν ἀωρὶ τὸ νεανικὸν καὶ ἀκμαῖον διακριδὸν τοῦ στρατοῦ προσεταιρισάμενος, ἡσυχῇ ὑπεξῄει τοῦ χάρακος, ὡς μὴ αἴσθοιντο τὴν τούτων οἱ βάρβαροι ἄπαρσιν, καὶ δεινόν τι τῇ καταλειφθείσῃ στρατιᾷ σκαιωρήσοιντο. ἐξελθὼν δὲ τοῦ χάρακος, καὶ μέρος τῆς χώρας καταδραμὼν, ἐπεὶ πρὸς τῶν ἐζωγρημένων ἀνέμαθεν, ἐπί τι γεώλοφον στρατιὰν βαρβάρων ὡσεὶ μυριάδων τεττάρων ἀθροίζεσθαι, ὡς ἂν ἐξ ἐφόδου ἀπροόπτως τοῖς Ῥωμαίοις ἐπέλθῃ, καὶ τῆς τε D

1. ἀπέκλεισαν. Ita cod. Lege ἀπέκλιναν, ut supra 5. A. et infra 77. D. ἐς ῥαστώνην καὶ πότους, παρὰ τὸ εἰκὸς, ἀποκλίναντος. 3. ἀμελτηρίας cod. 7. προϊστάμεθα. Sic cod. sicut postea ἐπιδειξόμεθα. 12. ἀφθόρμητον cod., ut paulo post τοῦτο et βούλοιντο.

essent mea, neque delectationi dedissent sese voluptatibusque omnibus, nunquam fuissent tam funditus deleti. Verum ii quidem, praeceptis meis postpositis, imprudentiae suae poenas pependerunt. Oportet igitur vos, commilitonum casum reformidantes, vigilare atque attendere, omnique diligentia ac vi indagare et investigare istic latitantes belluas barbaras, ut ex cavernis latebrisque protractas ad interitum eas redigamus. Postremo, ne in segnitie et vinolentia teramus tempus, sed Romani simus, et fortem ac nobilem animum stirpis nostrae in certaminibus ostendamus."

7. Hac habita oratione a duce, exercitus erecto animo plausum dedit, gladiisque e vagina eductis ad sequendum quo vellet imperataque facienda promtissimus est factus. Tametsi ille tunc quidem monuit, sustinerent se tantisper atque quiescerent, donec ipse tempore idoneo iuberet ad rem gerendam accedere. Intempesta autem nocte cum fortissimo atque expeditissimo quoque, selecto e cohortibus, castris egreditur silentio, ne barbari, discessu eius cognito, aliquid calamitatis relicto exercitui molirentur. Ipse e castris profectus, cum partem regionis percurrisset, ex captivis comperit, in loco quodam edito exercitum barbarorum colligi ad quadraginta millia, ut de improviso facto impetu Romanos adoriretur, hisque ex insula

A. M. 6468 Ind. 3 νήσου τούτους ἀπελάσῃ, καὶ τοὺς σφετέρους τῆς τοῦ ἄστεος ἀπαλλάξῃ καθείρξεως. τούτων ἀκηκοὼς ὁ στρατηγὸς καὶ τὸν ἐφεπόμενον τῶν λογάδων στρατὸν πανημέριον διαναπαύσας, πρὸς ἑσπέραν βαθεῖαν ἀπάρας καὶ ἡγεμόνας τῶν τόπων ἰθαγενεῖς ἄνδρας ἀνειληφώς, ἐπεὶ καὶ τὸ σεληναῖον φῶς ὑπέλαμπε, πεπληρωμένης τῆς μήνης οὔσης, συντείνων ἔσπευδε, μηδὲν τάχους ἀνίεισι· καὶ δὴ κυκλόθεν τὸν γεώλοφον περιεστοίχισεν, ἵνα βαθὺν οἱ βάρβαροι ὕπνον ἐκάθευδον. κἄπειτα τὰς σάλπιγγας ἐπηχῆσαι καὶ τὰ τύμπανα παταγῆσαι ἐγκελευσάμενος, διὰ τοῦ γεωλόφου ἐχώρει.
P. 8 οἱ δὲ βάρβαροι, τὸν ψόφον τῶν ὅπλων αἰσθόμενοι, ψιλοὶ καὶ ἀπαράσκευοι ὄντες, καὶ τῷ ἀπροόπτῳ τῆς ἐφόδου καταπλαγέντες, εἰς φυγαδείαν ἀπέκλιναν. ἀλλ' οὐκ ἦν ἀπαλλάξαι, τῆς ὑπωρείας ἁπάσης κατεχομένης τῇ Ῥωμαϊκῇ φάλαγγι. ἀκονιτὶ οὖν ἐν μικρᾷ χρόνου ῥοπῇ τὸ τῶν τεττάρων μυριάδων τῶν βαρβάρων
Fol. 275 v. ἡβηδὸν παραπώλετο πλῆθος, ἔργον γεγονὸς αἰχμῆς Ῥωμαϊκῆς. ἀλλὰ τῷ τοιούτῳ καινῷ τροπαίῳ ἕτερον ὁ στρατηγὸς ἐξήρτυε τρόπαιον. τοῦ γὰρ πεσόντος πλήθους τὰς κάρας ἐκτεμεῖν διωρίσατο, καὶ ταύτας ταῖς πήραις ἐνθέντας μετακομίσαι πρὸς τὸ στρα-
B τόπεδον· μισθὸν δὲ τῷ κάραν κομίζοντι δίδοσθαι διεβεβαιοῦτο ἀργύριον. τοῦτο τὸ δόγμα ἀσμένως δεξάμενος ὁ στρατὸς, καὶ μάλιστα τὸ τῶν Ἀρμενίων στῖφος, τὰ βαρβαρικὰ ἐναπέτεμε κάρηνα καὶ ταῖς πήραις ἀπέθεντο. ἐννύχιόν τε ὁ στρατηγὸς ἀφίκετο κατὰ τὸ στρατόπεδον.

η'. Τῇ δ' ὑστεραίᾳ ἄρτι τοῦ φωσφόρου τὸν ὁρίζοντα παρα-

2. τοῦτον cod. 6. Leg. ἀνιείς. 9. τὰ σύμπαν ἀκαταγῆσαι cod. 15. ἡβηδῶν cod. 19. διαβεβαιοῦσθαι cod.

eiectis suos obsidione oppidi liberaret. Iis rebus cognitis, dux lectam manum, quam secum habebat, toto eo die quieti se dare iussit: ad multam vesperam profectus, nactusque indigenas itinerum duces, cum ad haec siderea claritas a plena luna subluceret, citato itinere contendit, nihilque de celeritate remisit, donec armis cinxisset tumulum, in quo barbari alto somno tenebantur. Tum tubis inflari, tympanis pulsari iussis, montem invadit. Audito armorum strepitu, barbari, nudi, imparati, insperato incursu exterriti, fugae se commendant. Verum non erat evadendi facultas, propterea quod montis radices a Romana acie tenebantur. Ita parvo temporis momento barbarorum multitudo ad quadraginta millia funditus deleta est, telisque Romanorum contrucidata. Quo novo tropaeo alterum tropaeum dux adornavit. Multitudini caesorum capita praecidi iussit, saccisque condita in castra deportari, affirmans unicuique, caput sibi afferenti, mercedis loco se numeraturum nummum argenteum. Id edictum cum reliquus exercitus, tum maxime cohortes Armeniae studiose receperunt, hostiumque amputata capita in saccos indiderunt. Dux de nocte in castra rediit.

8. Postridie huius diei, cum ab ora coeli evectus lucifer ad poli for-

μελλόντος καὶ πρὸς τὴν τοῦ πόλου μεταβαίνοντος ἄντυγα, ἐπὶ A. C. 960 τῶν δοράτων περιπείρειν τὰς τῶν βαρβάρων κάρας προσέταττεν, I. Rom. 1 ἐπιστίχως τε παρὰ τὸ τειχίον, ὃ αὐτὸς ἐδείματο, καταπηγνύειν αὐτά· τὰς δὲ καὶ διὰ τῶν πετροβόλων ὀργάνων ἐπὶ τῷ ἄστει ἐκσφενδονᾷν. τοὺς δὲ Κρῆτας, τὴν ἐπίστιχον τῶν δοράτων τάξιν C καὶ τὰς ἐπ' αὐτῶν ἐμπεπαρμένας κάρας ἀθρήσαντας, τὰς δὲ κατὰ τὸ ἄστυ ἐκσφενδονωμένας καὶ ταῖς ἐπάλξεσι προσαρασσομένας τοῦ ἄστεος, καὶ ταύτας τῶν ὁμοεθνῶν καὶ συγγενῶν εἶναι ἀκριβῶς ἐπιφρασαμένους, φρίκη μὲν ἐκ τοῦ εὐθέος καὶ ἀλλοίωσις ᾔρει φρενῶν, καὶ παρὰ τὴν οἰκτρὰν καὶ ἀπροσδόκητον ὄψιν ἐπεπήγεσαν. ἐντεῦθεν ἀνδρῶν οἰμωγαί, καὶ κωκυτὸς τῶν γυναίων ἠκούετο, καὶ σχῆμα τὸ ἄστυ κατεῖχεν ἁλώσεως, ὀλοφυρομένων ἁπάντων καὶ ἀποκλαιομένων τὰ φίλτατα. ἀλλὰ καὶ ὣς οὐκ ἔμελλεν αὖθις Ῥωμαίοις εἶξαι καὶ σπείσασθαι· τῷ ἐρυμνῷ δὲ πίσυνοι τοῦ σφετέρου πτολίσματος, παρέθηγόν τε τὰς προθυμίας, καὶ D καθωπλισμένοι τὴν τῶν Ῥωμαίων παρετηροῦντο ῥοπήν, ἵν', εἴ τις ἐπήει, ἀμύνοιντο. ὁ δὲ στρατηγός, τῇ σάλπιγγι σημήνας τὸν πόλεμον, ἐῤῥωμενέστερόν τε διακινδυνεύειν ἐγκελευσάμενος, τῷ τείχει προσῆγε τὸ στράτευμα. καὶ δῆτα τῆς μάχης ἀναῤῥαγείσης ἦν ὁρᾶν ἔργα χειρῶν καὶ τόλμης γιγνόμενα ἔμπλεα, πολλαχῇ τῶν δοράτων ἀκοντιζομένων, καὶ τῶν βελῶν δίκην χειμερίων νιφάδων ἐκπεμπομένων, καὶ θαμινὰ τῶν λίθων τῶν πετροβόλων ὀργάνων ἀφιεμένων, καὶ ταῖς ἐπάλξεσι προσαρασσομένων. οἱ δὲ βάρβαροι καὶ αὐτοὶ τῆς ἀνάγκης κατεπειγούσης ῥωμαλέως ἀντη- P. 9 γωνίζοντο, ἐκ τοῦ τείχους τε ἀμυνόμενοι καὶ ἀντιτοξεύοντες, καὶ

13. Leg. ἔμελλον.

nicem se sustulisset, barbarorum capita partim hastis praefixa ante vallum, quod ipse duxerat, per ordines sisti iussit, partim tormentis missilibus in oppidum conjici. Cretenses, ubi ordinatam hastarum seriem, et fixa in illis capita, alia autem in civitatem sparsa ad pinnasque oppidi allisa conspexerunt, quod popularium ea esse atque cognatorum praeclare intellexerant, horror evestigio tenuit mentisque perturbatio, et insperato spectaculo obriguerunt. Audiebantur virorum ululatus, mulierum lamenta, fuitque quasi capti oppidi species, miserantibus omnibus carissima pignora, atque complorantibus. Quanquam ne sic quidem cedere Romanis manusque dare voluerunt: verum munitione confisi oppidi animos incitabant, armatique Romanorum impetum praestolabantur, eo consilio, ut invadentem quemque propulsarent. At dux, tuba signo dato, hortatus milites ut forti animo periculum capesserent, moenibus admovit exercitum. Commissa pugna conspiciebantur facta, vi et audacia plena: passim spargebantur hastae; nivis hibernae ritu emittebantur sagittae: sine intermissione rotabantur a tormentis, ad pinnasque allidebantur saxa. Item barbari quoque urgente necessitate fortiter praeliabantur, ex murisque resistentes sagittis pugnam

πελέκεις ἄνωθεν ῥιπτοῦντες, καὶ ταλαντιαίους λίθους ἐπαφιέντες· καὶ οὐδὲν ὅ, τι παρεῖτο τούτοις τῶν εἰς τὸ πολεμεῖν ἀμυντηρίων, καὶ οὐχ ἧττον ἀντέδρων, ὧν ἔπασχον. ὁ γὰρ προφανὴς κίνδυνος Fol. 276 r. καὶ ἡ τῆς σωτηρίας ἀπόγνωσις παρεκρότει τούτους ὑπὲρ δύναμιν ἀγωνίζεσθαι, καὶ τοῖς δυσμενέσι παραβόλως ἀντικαθίστασθαι.

B θ'. Νικηφόρος δὲ, ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς, ἐπεὶ καὶ τὸν A. M. 6469 περίβολον τοῦ ἄστεος ἐχυρόν τε ἀτεχνῶς ἑώρα, καὶ τὴν ἄλλως Ind. 4 A. C. 960 δυσέμβολον καὶ ἀνάλωτον (οὐ γὰρ ἐξ ἐπιδρομῆς εὐεπίβατος ἦν, L. Rom. 2 εἰς ὕψος ὅτι πλεῖστον ἠρμένος, καὶ δυσὶ ταφρείαις διεζωσμένος εἰς βάθος ὀρωρυγμέναις ἀνάλογον), καὶ τὴν τῶν βαρβάρων ἀπόγνωσιν καὶ ἀντίστασιν τὸ μέτρον ἐκβαίνουσαν· ἔγνω, μὴ θανατῶσι καὶ ἀπονενοημένοις ἀνδράσι συμπλέκεσθαι κάτωθεν, καὶ ἀνηνύτοις ἐπιχειρεῖν, ὑψόθεν τε βάλλεσθαι, καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐς οὐδὲν δέον διαφθείρειν παράταξιν· τῷ δὲ λιμῷ παραδώσειν τὸ ἄστυ, ἕως ἂν τὰς ἑλεπόλεις καὶ ὅσα εἰς τειχομαχίαν ἐξεύρηται C ὄργανα δεόντως ἐπισκευάσοιτο. ταύτῃ τοι καὶ τὸν πόλεμον ἀναβάλλεται, καὶ τῇ σάλπιγγι τὰς στρατιωτικὰς ἀνακαλεσάμενος φάλαγγας, ἐς τὸν χάρακα ἀπεφοίτα. καὶ τοῦτον κυκλόθεν ἐρκίῳ καὶ ταφρείᾳ ἱκανῶς ὀχυρώσας, τόν τε στρατὸν διεγύμναζε, καὶ ταῖς καθ' ἡμέραν μελέταις πολλὴν τὴν ἐμπειρίαν ταῖς φάλαγξιν ἀπετίθετο, καὶ τὰς ἑλεπόλεις ἐκλογῇ τεχνιτῶν ἐτεκταίνετο, ἐκδρομάς τε καὶ ἀκροβολισμοὺς ἐκ τοῦ παρείκοντος ἐποιεῖτο, καὶ αὐτόθι πανσυδὶ πρὸ τοῦ ἄστεος διεχείμαζεν.

8. ἀμβυτηρίων cod.

invadunt, bipennes desuper deiiciunt, ingentis magnitudinis saxa devolvunt: postremo, nullum defensionis bellicae genus omnino praetermittunt, neque minus inferebant detrimenti, quam patiebantur. Impellebat eos periculum manifestum ac desperatio salutis, ut supra vires dimicarent, adversariisque audacissime resisterent.

9. Quamobrem Nicephorus Romanorum dux, ubi et moenia oppidi firma prorsus, omninoque accessu et captu difficilia (haudquaquam enim extemporali impetu conscendi poterat murus, cum in altitudinem sublatus plurimam, tum duabus praecinctus fossis in altitudinem consimilem depressis), et barbarorum desperationem vidit, atque propugnationem extra modum acrem: statuit, non amplius cum devotis morti dementibusque hominibus ex inferiore loco manum conferre, remque tentare summae difficultatis, et Romanum exercitum inutiliter telis superne deiectis atque internecioni obiicere: fami potius tradendum esse oppidum, donec testudines caeterasque ad oppugnandum excogitatas machinas idonee comparasset. Itaque dilata dimicatione tuba militum agmina revocavit, et in castra reduxit. Quibus vallo ac fossa quantum opus erat munitis exercebat milites, et quotidianis studiis ut peritissimae belli gerendi legiones evaderent effecit. Ipse interea machinas ab operariis delectis fabricari, excursiones velitationesque pro facultate fieri iussit, atque ibi cum omnibus copiis pro oppido hiemem peregit.

# ΛΕΟΝΤΟΣ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

## ΙΣΤΟΡΙΑΣ Β.

# LEONIS DIACONI HISTORIAE

## LIBER II.

### ARGUMENTUM.

*Bellum Ciliciense (Cap. 1). Leo Phocas, Hunnis in Europa victis, in Ciliciam contra Saracenos mittitur (2). Eius oratio ad exercitum (3. 4). Chambdanis clades et fuga. Leonis Phocae triumphus (5). Nicephorus Phocas Candiam iterum oppugnatam (6) admotis machinis expugnat (7). Creta subacta, novum oppidum Temenos conditur. Nicephori triumphus (8). Eiusdem expeditio in Asiam. Sexaginta Saracenorum castella capta (9). Romani Imperatoris mors. Basilius et Constantinus, filii eius infantes, cum matre Theophano imperium suscipiunt (10). Nicephorus victor ex Asia redux, evitatis Iosephi cubicularii insidiis (11), Polyeucto patriarcha auctore, praetor Asiae a senatu renunciatur (12).*

α'. Ὁ μὲν δὴ τῶν Ῥωμαίων στρατηγὸς Νικηφόρος ἐς τὴν τῶν A. M. 6469
Κρητῶν νῆσον, ᾗπέρ μοι εἴρηται, ἤδη τὴν Ῥωμαϊκὴν περαιω- Ind. 4 A. C. 961
σάμενος δύναμιν, καὶ τῶν ἰθαγενῶν βαρβάρων ἐν τῇ συστάδην I. Rom. 2
μάχῃ τοὺς μὲν παρανάλωμα μαχαίρας ἀπεργασάμενος, τοὺς δὲ Par. 10
περιλειφθέντας ἀπονητί τε καὶ ἀκαρῆ τῷ ἄστει συγκλείσας, αὐτόθι τε διεχείμαζε, καὶ τὸν στρατὸν ὁσημέραι τῷ πολεμεῖν ἐξεπαίδευεν. ἐν τούτῳ δὲ Χαμβδᾶν, ὁ τῶν τῆς Κιλικίας προσοίκων Ἀγαρηνῶν ἀρχηγὸς, ἀνὴρ ἀγχίνους τε καὶ δραστήριος, ἐμ-

1. In hunc modum Romanae militiae magister Nicephorus, copiis in Cretam insulam, ut supra dictum est, traiectis, partim incolentium barbarorum collatis signis deleverat: parte quae superfuerat celeriter parvo negotio in oppidum compulsa, eodem in loco hibernabat, militesque quotidie ad bellum exercebat. Dum haec geruntur, Chambdan, Saracenorum Ciliciae finitimorum princeps, homo acutus et strenuus, rei militaris a puero

A. M. 6469 Ind. 4 πειρίᾳ τε πολέμων ἐκ νεότητος ἁπάντων τῶν ὁμοεθνῶν ἀδηρίτως ὑπερτερῶν, ἐπεὶ τὰς Ῥωμαϊκὰς ᾔσθετο δυνάμεις ἔκπλουν καὶ
C ἄπαρσιν ποιουμένας κατὰ τῶν Κρητῶν, ἔγνω πρὸς αὑτοῦ τὸν καιρὸν εἶναι, ἀδεῶς τε τῆς ἀνατολῆς καταδραμεῖν, ὁπόσον ἡ Ῥωμαϊκὴ διέπει ἀρχή, καὶ τοῦτο λῄσασθαι ἀναιμωτί, καὶ πλοῦτον συναγεῖραι πλεῖστον, καὶ κλέος ἀείμνηστον ἀπενέγκασθαι. καὶ δῆτα τὸ ἀκμαῖον καὶ νεανικὸν τῶν Ἀράβων καὶ Ἀγαρηνῶν συναλίσας, κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας ἐχώρει, πᾶν τὸ παραπῖπτον κατεμπιπρῶν καὶ λείαν τιθέμενος. ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ῥωμανός, τὴν ἔφοδον τού-
D του αἰσθόμενος καὶ τὴν ὕπαιθρον καὶ βιαίαν καταδρομήν, Λέον-
Fol. 276 v. τα τὸν Φωκᾶν, ὁμαίμονα τοῦ Νικηφόρου τελοῦντα, καὶ τῶν τῆς Εὐρώπης στρατιωτικῶν καταλόγων κατάρχοντα (Δομέστικον δύσεως Ῥωμαῖοι τὴν τοιαύτην ἀρχὴν ὀνομάζουσι), τῷ Χαμβδᾶν ἀντίξουν ἐκπέμπει· ἄνδρα γενναῖον καὶ νεανικόν, φρενήρη τε διαφερόντως, καὶ τὸ ξυνοῖσον ἐν περιστάσεσιν ἐπιφράσασθαι πάντων, ὧν ἴσμεν, ἐπιβολώτατον· ᾧ θεία τις, οἶμαι, κατὰ τὰς μάχας συνεμάχει ῥοπή, ἅπαν τὸ ἀντίπαλον καταστρεφομένη καὶ τιθεῖσα ὑπόσπονδον.

P. 11 β'. Πολλῶν γὰρ αὐτῷ συῤῥαγέντων πολέμων παρὰ τὸν τῆς στρατηγίας καιρόν, οὐδέποτε τοῦ ἀντικαθισταμένου ἀπῆλθε μειονεκτῶν, ἀλλ' ἀεὶ τὸ πλέον τῆς νίκης ἀποφερόμενος. τῷ τοι καὶ Σκυθικῆς στρατιᾶς τὸν Ἴστρον περαιωθείσης τὸ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ (Οὔννους τὸ ἔθνος κατονομάζουσιν), ἐπεὶ μὴ οἷός τε ἦν ὁ

8. Ἀράβων] Ἀγάβων cod.

tractatae usu inter populares suos omnes citra controversiam praestans, ubi intellexit Romanas copias maritimam contra Cretenses expeditionem suscepisse, tempus idoneum existimavit ad impune invadendum quicquid in Oriente Romanorum potestate teneretur, idque incruento milite vastandum: inde se et opes plane magnas et gloriam perpetuam reportaturum. Ita florentem ac firmum Arabum et Saracenorum, quem coëgerat, exercitum in fines Romanos ducit: obvia quaeque incendit et diripit. Cognita eius incursione atque impetu, aperta vi facto, Romanus Imperator Leonem Phocam Nicephori fratrem, qui copiis Europae praeerat (Domesticum Occidentis Romani hoc officium appellant), adversus Chambdanum misit. Erat Leo vir strenuus, animo forti, prudentia singulari, ad optima pro temporibus consilia invenienda unus omnium, quos quidem novimus, felicissimus; quem divinum aliquod, opinor, in bellis adiuvabat numen, adversarios illi omnes subiiciens, obnoxiosque reddens.

2. Etenim, cum in curriculo imperiorum bella gessisset plurima, nunquam tamen inferior discessit ab hoste, sed victoriae palmam semper consecutus est. Velut cum tunc exercitus Scythicus Istrum traiecisset (Hunnos gentem nominant), neque Leo dux aperto Marte decernere cum illo

στρατηγὸς Λέων ἐξ ἀντιπάλου ταύτῃ συμπλέκεσθαι, ὑπεράρι- A. C. 961
θμον ἐπαγαλλομένης τὸ πλῆθος τῆς φάλαγγος, σπανίζουσαν αὐ- I. Rom. 2
τὸς καὶ οὐκ ἀξιόμαχον ἴλην στρατιωτῶν ἐπαγόμενος, ἔγνω μὴ ἐς
προῦπτον κίνδυνον φέρων ἐνσεῖσαι αὐτόν τε καὶ τοὺς συνεπομέ-
νους, λαθραίως δὲ μᾶλλον τοῖς Σκύθαις ἐπιπεσεῖν, καί τι γεν- B
ναῖον δρᾶσαι καὶ ἀνδρικόν, καὶ δόξαν εὐκλεᾶ σφετερίσασθαι.
ἄρτι γοῦν διὰ τῶν δρυμῶν κρύβδην παραδραμών, καὶ τὴν ἔπαυ-
λιν τῶν Οὔννων ἐξ ἀπόπτου περιαθρήσας, καὶ τὸ πλῆθος ἐς τὸ
ἀκριβὲς κατασκοπήσας, ἀωρὶ τῶν νυκτῶν τριχῇ διαιρήσας τὴν
φάλαγγα, ἐπῄει τοῖς Σκύθαις, καὶ τοσοῦτον φόνον αἰφνίδιον εἰσ-
πεσὼν ἐν μικρᾷ καιροῦ ῥοπῇ ἀπειργάσατο, ὡς εὐαριθμήτους ἐκ
τοῦ ἀμυθήτου πλήθους διαφυγεῖν. τοῦτον τὸν στρατηγὸν Λέον-
τα Ῥωμανὸς ὁ αὐτοκράτωρ εἰς τὴν Ἀσίαν διεβιβάσατο, εἴ πως
ἀλλά τάς τε τῶν βαρβάρων ἐπιδρομὰς ἀναστείλειε, καὶ τὰς ἀναί-
δην τολμωμένας ἀναχαιτίσοι ἐπαγωγάς. ὁ δὲ στρατηγός, ἐπεὶ C
τῆς Εὐρώπης ἀπάρας τὴν Ἀσίαν κατείληφε, καὶ τὸ αὔθαδες καὶ
ἀτέραμνον τοῦ Χαμβδᾶν ἠνωτίζετο, καὶ νεὼς καὶ κώμας πεπυρ-
πολημένας ἑώρα, καὶ φρουρίων κατασκαφάς, ἐρημίαν τε τῶν
κατοίκων καὶ βιαίαν ἀπαγωγήν, ἔγνω, μὴ ἐς προῦπτον κίνδυνον
ἐνιέναι τὴν στρατιάν, μηδὲ τῷ βαρβαρικῷ εἰς τοὐμφανὲς ἀντι-
παρατάττεσθαι πλήθει, πολλὰς μὲν ἐπανῃρημένῳ νίκας, ταῖς δὲ
παρ' ἐλπίδα γαυριῶντι τύχαις, μυριανθρώπους τε καὶ ἐς τὸ ἀκρι-
βὲς καθωπλισμένας ἐπιφερομένῳ τὰς φάλαγγας· καὶ μάλιστα εὐ- D

14. ἀλλαττάς τε cod.

posset, quod acies hostium innumerabili multitudine superbiret, ipse vero exiguam infirmamque militum manum contra duceret, statuit in perspicuum periculum se suosque minime praecipitatum ire, insidiisque potius Scythas adoriri, ut sic praeclaro aliquo ac forti facinore edito gloriam singularem adipisceretur. Ita cum per silvas clam accessisset, consideratis undique ex occulto Hunnorum castris, numeroque accurate perspecto, intempesta nocte exercitum trifariam partitus Scythas invasit, subitoque incursu tantam puncto temporis caedem fecit, ut ex multo maxima multitudine oppido pauci elaberentur. Hunc Leonem ducem Romanus Augustus in Asiam transmisit, si quo modo barbarorum perniciosas grassationes cohibere posset, et mala, quae impudenter inferre non verebantur, reprimere. Dux, cum ex Europa profectus in Asiam venisset, Chambdanique audaciam ac duritiem auditu acciperet, templa et oppida succensa videret, dirutа castella, desolatam incolis regionem, iis violenter in captivitatem abductis, operae pretium duxit, ne in apertum periculum quas ducebat copias proiiceret, neve aperto Marte cum tanta barbarorum multitudine aciem componeret, quae multas iam victorias retulisset, feliciqne, quam experta erat praeter exspectationem, fortuna superbiret: cum praesertim innumera paene multitudine hominum probe armatorum confertas turmas

A. M. 6469 ἀρίθμητόν τε τὴν στρατιὰν καὶ οὐκ ἀξιόχρεων αὐτὸς ἐπαγόμενος,
Ind. 4. κατεπτηχυῖάν τε τὰς τῶν Ἀγαρηνῶν εὐημερίας καὶ τὰ καθ' ἑκά-
Fol. 277 r. στην τρόπαια· κατειληφέναι δὲ μᾶλλον τὰ ἐπικαιρότατα καὶ
κρημνώδη τῶν χώρων καὶ προλοχίζειν κατὰ ταῦτα, καὶ τὰς διεξ-
όδους ὑποτηρεῖν· ὑπαντιάζειν τε τοῖς βαρβάροις ἐν τοῖς ἐπισφα-
λέσι καὶ ἀμφιταλάντοις τῶν ἀταρπιτῶν, καὶ καρτερῶς ἀγωνίζε-
σθαι, ὁπηνίκα καὶ διοδεύοιεν.

γ΄. Οὕτω δὴ γνωσιμαχήσαντι καὶ βουλευσαμένῳ τῷ στρα-
τηγῷ Λέοντι ἐπῆλθε, καὶ λόγοις ὑπαλεῖψαι τὴν στρατιὰν καὶ
P. 12 παραινέσεσιν ἐπιῤῥῶσαι, κατὰ τῶν βαρβάρων ἡνίκα δέοι χωρεῖν,
καὶ θαῤῥαλεωτέραν ἐργάσασθαι πρὸς τὸν πόλεμον. Διαναστὰς
οὖν ἐπὶ τοῦ πλήθους καὶ μικρὸν ἐπισχὼν, τοιαύτην εἰσηγεῖτο πα-
ραίνεσιν· „Ἅπαν μὲν τὸ καθ' ὑμᾶς στῖφος εἰδὼς ἄριστον, ὦ συ-
στρατιῶται, αὐτουργόν τε τὰ πολέμια, καὶ τακτικῆς ἐμπειρίας
ὑπόπλεον, ἐπὶ τὴν Ἀσίαν ὁ κοινὸς ἀμφοτέρων δεσπότης καὶ βα-
σιλεὺς, κάμνουσαν ἤδη καὶ ἐπὶ γόνυ κεκλιμένην ταῖς τοῦ Χαμ-
βδᾶν καταδρομαῖς τε καὶ προνομαῖς, ἐμοὶ τὴν τῆς ἡγεμονίας ἐγ-
χειρίσας ἀρχὴν, διεβίβασε. παραινῶ τοίνυν καὶ συμβουλεύω,
οὐχ ὅπως γενναίως ἀντιτάξοισθε τοῖς ἐχθροῖς (οἶμαι γὰρ μὴ δεῖ-
B σθαι λόγων ὑμᾶς ἐναγόντων ἐς εὐτολμίαν, οἷς ἐξ ἁπαλῶν ἀνδρία
μετὰ τόλμης ἐξήσκηται)· ἀλλ' ὡς ἂν ἄριστα βουλευσάμενοι κα-
ταγωνίσοισθε τὸν ἐχθρόν. πόλεμος γὰρ οὐ τοσοῦτον ἐξ ἀντιπά-
λου κατορθοῦσθαι ῥοπῆς εἴωθεν, ὅσον εὐβουλίας προνοίᾳ καὶ
τροπαίων ἐπαγωγῇ ῥᾳδιουργουμένῃ κατὰ καιρόν. τὴν μὲν οὖν

5. αὐταρπιτῶν cod. 8. γνωσομαχήσαντι cod.

inferret; ipse exiguam infirmamque manum ductaret, Saracenorum faustis adeo successibus pavidam, iisque tropaeis, quae quotidie erigebant: sed ut potius opportunissima praeruptaque loca occuparet, inque locatis insidiis hinc inde transeuntes hostes observaret, atque illis in lubricis ancipitibusque viarum angustiis occurrens, in transitu fortiter cum eis dimicaret.

3. Sic animo attento deliberanti Leoni duci in mentem venit, verbis quoque exacuere exercitum, eumque exhortationibus firmare, quando ex re foret adversus barbaros signa movere, et alacriorem ad bellum reddere. Ita in concionem ascendens, cum paulisper siluisset, cohortationem eiusmodi instituit: „Omnes legiones vestras, commilitones, communis noster Dominus et Imperator, quod firmas, nec virtute in bellis minus quam usu in re militari praeditas esse sciret, in Asiam Chambdani incursionibus populationibusque defessam iam atque ruentem, summa imperii mihi tradita, transmisit. Quamobrem hortor et suadeo, non ut fortiter rem geratis contra adversarios (neque enim cohortatione vos puto indigere, qui virtutem et audaciam a puero praestitistis), sed ut quam prudentissimo consilio hostem expugnetis. Nam non tantum violento impetu bellum solet provehi, quantum iudicii prudentia et victoriis per calliditatem opportune partis. Co-

παράταξιν τῶν ἐχθρῶν ἴστε σαφῶς, ὅση διὰ τῶν τῆδε πεδίων A. C. 961
ἐκκέχυται, ὡς πολλή τέ ἐστι καὶ ἀριθμὸν ὑπερβαίνουσα· τὴν δὲ I. Rom. 2
καθ' ὑμᾶς στρατιὰν γενναίαν μὲν καὶ νεανικὴν τῇ τε ῥώμῃ καὶ
τοῖς φρονήμασι καὶ αὐτὸς εἶναί φημι· πλήθει δὲ καὶ ταῖς φάλαγ-
ξιν οὐκ ἂν φαίη τις ἀξιόμαχον. δεῖ οὖν Ῥωμαίους ὄντας μεμη- C
χανῆσθαί τε καὶ βεβουλεῦσθαι δεόντως, ἐν τοῖς ἀπόροις ἐξευρί-
σκειν τὰ πρόσφορα, αἱρεῖσθαί τε πρὸ τῶν δεινῶν τὰ ξυμφέρον-
τα. μὴ οὖν ἀλογίστῳ φορᾷ καὶ παραβόλοις τολμήμασιν εἰς
προὖπτον αὐτομολήσωμεν ὄλεθρον. τόλμα γὰρ ἀχαλίνωτος ἐς
κίνδυνον εἴωθε συνωθεῖν, ἡ δὲ μετὰ λογισμοῦ μέλλησις διασώ-
ζειν οἶδε τοὺς κεχρημένους αὐτῇ."

δ'. „Παραινῶ τοιγαροῦν, ἄνδρες, μὴ διακινδυνεύειν πρὸς
τοὺς βαρβάρους ἐπὶ τόπων τῶν πεδεινῶν ἀκαθέκτοις ὁρμήμα-
σιν, ἀλλ' ἐπὶ τῶν ἐρυμνῶν ἐλλοχῶντας τουτωνὶ χωρίων τὴν ἐκεί-
νων ὑπομένειν ἄφιξιν καὶ διάβασιν· τηνικαῦτα δὲ τούτοις ἐῤῥω- D
μενέστερον ἐπιτίθεσθαι καὶ γενναίως ἀντικαθίστασθαι. ταύτῃ Fol. 277 v.
γὰρ οἶμαι (σὺν Θεῷ φάναι) κρατήσειν τε τῶν ἐχθρῶν, καὶ τὴν
λείαν ἅπασαν τῶν ὁμοφύλων πρὸς ἡμᾶς ἀνασώσασθαι. τῷ γὰρ
ἀπροσδοκήτῳ τῶν ἐπιδρομῶν δουλοῦσθαι εἴωθε τὰ πολέμια, καὶ
ταῖς αἰφνιδίοις ὑπεξελάσεσι τὰ ὑπέραυχα καὶ ἀλαζονικὰ πέφυκε
φρονήματα θραύεσθαι. τήν τε οὖν ἡλικιῶτιν ἀρετὴν διατηροῦν-
τες καὶ τὴν σύντροφον πρὸς τοὺς ἀγῶνας εὐγένειαν, τοῖς ἐναν-
τίοις ὑπαντιάζετε, ὅτε σημήνω ταῖς σάλπιγξι." τοιαύτην μὲν ὁ P. 13
στρατηγὸς τὴν παραίνεσιν ἐξηγήσατο· ὁ δὲ στρατὸς ἠλάλαξέ τε

pias hostium per hos campos effusas probe nostis tot esse ut numerum superent: exercitum nostrum intrepidum et alacrem virtute animoque esse vel ipse fateor: multitudine catervisque militum firmissimum ad pugnam nemo facile dixerit. Proinde debemus, quandoquidem Romani sumus, acumen consiliumque debitum adhibere, quemadmodum in loco difficili constituti convenientia inveniamus, utiliaque potius quam exitiosa consilia capiamus. Ne igitur inconsiderato impetu ausisque temerariis in apertam ruamus perniciem. Nam effrenata audacia in periculum solet coniicere, cunctatio cum iudicio coniuncta servare potest illos qui ea utuntur."

4. „Quare vos hortor, commilitones, ne locis campestribus in discrimen vos adversus barbaros intemperatis incursionibus offeratis, verum ut, in regionibus natura munitis illis insidiantes, eorum praestolemini adventum ac transitum: tunc autem ut fortiter eos adorti acriter rem geratis. Sic enim opinor (pace numinis dixerim), nos et superaturos hostes, et praedam omnem popularibus nostris ereptam recepturos. Habent enim hoc adversarii, ut improvisis percellantur incursibus, utque aggressionibus repentinis elati atque impotentes animi eorum frangantur. Ita iuvenilem virtutem servantes, et assuetam in praeliis generositatem, adversariis occurrite, ubi tubis signum dedero." Hac habita oratione a duce, exercitus

A. M. 6469 Ind. 4 καὶ ἐπεκρότησε, καὶ ὡς τὰ κράτιστα ὑποθεμένῳ ᾗ ἂν ἡγοῖτο ἕπεσθαι προθύμως ἦν. ἐνέδραις οὖν διειλήφει τὴν ὁδὸν, ἀποτόμους τὰς ἀκρωρείας προβαλλομένην, κρημνώδεις τε καὶ σηραγγώδεις ὡς τὰ πολλὰ, τὰς ὑπωρείας δὲ βαραθρώδεις τε καὶ ἀμφιλαφεῖς πρέμνων τε καὶ παντοδαπῶν ἰδέαις φυτῶν. ταύτῃ προλοχίσας ὁ στρατηγὸς καθῆστο, τὴν τῶν βαρβάρων προσμένων ἐπήλυσιν. ὁ δὲ Χαμβδᾶν, τῷ τε πλήθει τῶν ἐφεπομένων καὶ ταῖς φάλαγξι σοβαρευόμενος καὶ γαυρούμενος, τῇ τε τῶν λαφύ- B ρων πλησμονῇ καὶ τῇ τῶν αἰχμαλώτων ἀπαγωγῇ ἐπαιρόμενός τε καὶ βρενθυόμενος, πολλὰς κατὰ θάτερα τὰς ἐπεξελάσεις ἐποιεῖτο, ἐφ' ἵππου θηλείας καὶ μέγεθος καὶ δρόμον ὑπερφυοῦς ἐποχούμενος, καὶ τῆς στρατιᾶς πῃ μὲν οὐραγῶν, πῇ δὲ προοδεύων, καὶ τὸ δόρυ σείων, καὶ ταῖς αὔραις μεθιεὶς, εἶτ' αὖθις μεθέλκων πρὸς ἑαυτὸν κραδαινόμενον. ἐπεὶ δὲ τὴν ἱππήλατον ὁδὸν διελθὼν ταῖς δυσχωρίαις προσέβαλλε, καὶ τοῖς στενωτάτοις καὶ ἀνωμάλοις συνειληθέντες τῶν τόπων οἱ βάρβαροι τὴν φάλαγγα διελύσαντο, καὶ ὡς πῃ ἐνὸν ἦν ἑκάστῳ, κατὰ κρημνώδη διῄεσαν, τηνικαῦτα ταῖς σάλπιγξι τὸ ἐνυάλιον ὑποσημήνας ὁ στρατηγὸς C καὶ τῶν λόχων διαναστήσας τοὺς ἀμφ' αὐτὸν, ὑπηντίαζε τοῖς βαρβάροις.

ε'. Καὶ πάντες ἐπὶ τῶν ξιφῶν εἶχον τὰς δεξιὰς, καὶ ταῦτα σπασάμενοι ἐπιστροφάδην ἔκτεινον τὸ ἀντίπαλον κεκμηκὸς τῇ ὁδοιπορίᾳ, ἀκμῆτες αὐτοὶ τούτῳ πελάζοντες. καὶ κἂν καὶ αὐτὸς ὁ Χαμβδᾶν ἥλω μικροῦ πρὸς τῶν Ῥωμαίων δορυάλωτος· εἰ

2. προθύμως. Sic cod. 22. σπασάμενος cod. 23. ἀκμήταις cod.

clamore plausuque sublato paratus erat eum, ut optima suadentem, sequi quacunque duceret. Proinde insidiis iter cingit, quod cum cacumina praerupta, ardua et cavernosa sane protendebat, tum dorsa montium voraginosa, silvis et cuiusque modi stirpibus opacata. Ibi insidiis ante positis praetor consederat, barbarorum exspectans adventum. Chambdan, subsequentium multitudine catervisque fretus et insolens, neque minus elatus atque superbus ob praedae copiam quam ob abstractionem captivorum, frequenter utroque procurrebat, vectus equa tum magnitudine tum pernicitate singulari, modo claudens modo antecedens agmen, lanceam vibrans, ac nunc permittens auris, nunc rursus crispatam ad se recipiens. Ubi vero emensa equitabili via ad fauces appropinquaverat, angustisque et asperis locis conclusi barbari acie soluta ut quisque poterat per crepidines nitebantur, tum dux, signo tubis dato, excitatis circa sese insidiis, obviam se barbaris obtulit.

5. Ita cuncti, gladios destrictos in manus sumentes, hostes itinere defatigatos strenue ceciderunt, cum ipsi integri ad illos accessissent. Neque multum abfuit quin ipse Chambdan a Romanis caperetur: nisi, ut

μῇ, τὴν ἄλλως ἀγχίνους ὢν κἀν τοῖς ἀπόροις ὀξὺς ἐννοῆσαι τὰ [A. C. 961] δέοντα, τὸν ὃν ἐπεφέρετο ἄργυρον καὶ χρυσὸν χύδην ἐπὶ τῆς [I. Rom. 2] ἀταρπιτοῦ διασπείρειν προσέταξεν· ᾧ καὶ περισπάσας τὴν τῶν Ῥωμαίων ὁρμὴν, ἀσχοληθέντων τῇ τοῦ χρυσοῦ συλλογῇ, μετ᾽ ὀλίγων ὑπασπιστῶν μόγις τὸν τοιοῦτον διαπέφευγε κίνδυνον. λέ- [D] γεται δὲ τοσοῦτον αὐτουργηθῆναι φόνον τοῦ βαρβαρικοῦ πλήθους πρὸς τῶν Ῥωμαίων κατὰ τουτονὶ τὸν πόλεμον, ὡς πολλα- [Fol. 278 r.] χοῦ τῶν χώρων ἐκείνων σωρείας ἀνθρωπείων ὀστῶν ὁρᾶσθαι μέχρι καὶ νῦν. ἐπεὶ δὲ τοιούτοις τροπαίοις καὶ στρατηγήμασι τὴν πολυάνθρωπον πληθὺν τῶν βαρβάρων ὁ στρατηγὸς ἠγωνίσατο καὶ διέφθειρε, καὶ τὸ ὑψαύχενον τοῦ Χαμβδᾶν καὶ τετυφωμένον εἰς ἀγεννῆ καὶ ἄνανδρον δειλίαν καὶ φυγαδείαν κατέσπασε καὶ συνέκλεισε, τοὺς ἀμφ᾽ αὐτὸν συναγηοχὼς καὶ τὴν λείαν ἐπισυνάξας, ὅση τε ἦν βαρβαρικὴ, καὶ ὁπόση Ῥωμαϊκὴ ἐκ τῆς προνο- [P. 14] μῆς τοῖς βαρβάροις συνήθροιστο, ταύτης τὸ πλεῖστον τῇ στρατιᾷ διένειμε· καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἐφοδιάσας ἐπὶ τὰ σφῶν ἤδη ἀποτρέχειν ἐξέπεμπε· τοὺς δὲ τῷ πολέμῳ ληφθέντας πέδαις ἀσφαλισάμενος τῶν Ἀγαρηνῶν, ἐπαιώνιζεν ἐπινίκια, καὶ τῇ προνοίᾳ τὰς εὐχαριστηρίους ἐσπένδετο προσευχὰς, καὶ πρὸς τὴν αὐτοκράτορα δυναστείαν ἠπείγετο, θριαμβεύσων εἰς τὸ Βυζάντιον. ὁ δὲ στρατὸς ἐν κρότοις εἶχε τὸν στρατηγὸν, ἀγάμενοι τοῦτον ὡς τὸ εἰκὸς, καὶ ἄνδρα ἐπιφημίζοντες, οἷον μὴ φέρειν ἄλλον τὴν τότε γενεὰν, καὶ τῆς εὐτυχίας αὐτὸν ἐξεθείαζον, κατὰ ῥοῦν αὐ- [B] τῷ προχωροῦντα τὰ τῶν πολέμων ὁρῶντες ὡς μάλιστα. ὁ δὲ

10. ὁ στρατηγόνισατο cod. Lege κατηγωνίσατο. vid. 14. B.

erat alias acutus et promtus ad recta consilia in difficultatibus invenienda, argentum et aurum, quod secum portaverat, temere per viam spargi iussisset: qua re Romanorum in colligendo auro occupatorum distracto impetu, cum paucis protectoribus periculum effugit. Tanta autem dicitur hoc praelio barbarae multitudinis facta esse clades, ut per agros illos acervi ossium humanorum ad hunc usque diem conspiciantur. Dux, huiusmodi victoriis ac stratagematis ingenti barbarorum multitudine debellata ac deleta, postquam arrogantem iactationem Chambdani in ignobilem atque ignavam timiditatem fugamque convertisset compulissetque, suis unum in locum congregatis, convecta tum barbarica tum etiam Romana praeda, quam in populatione barbari collegerant, eius maiorem partem exercitui distribuit: captivos viatico donatos ad suam quemque domum reverti iussit: deinde Saracenis, quos hoc bello captivos fecerat, in vincula coniectis, conclamata victoria, gratulatione rei bene gestae providentiae facta, ad Imperatoris numen ire contendit, Constantinopoli triumphaturus. At milites ducem plausu efferebant, admirantes haud immerito, et virum praedicantes, qualem neminem alium tulisset ea aetas: neque minus a felicitate eum celebrabant, cum viderent, ex sententia in bellis illi uni omnia procedere. Ipse ut

A. M. 6469 Ind. 4 κατειληφὼς τὸ Βυζάντιον, ἐπεὶ μετὰ πλείστης ὅτι λείας καὶ μυρίων δορυαλώτων Ἀγαρηνῶν εἰσῄει, ὑπεδέχθη τε ὑπὸ τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ φιλοτίμως, κἀπὶ τοῦ θεάτρου θριαμβεύσας, τῷ πλήθει τῶν ἀνδραπόδων καὶ τῶν λαφύρων τοὺς θεωμένους ἐξέπληξεν· ἀμοιβάς τε καὶ τιμὰς, ἀναλογούσας τοῖς πόνοις, παρὰ τοῦ κράτους ἀπείληφεν. ἀλλ' οὕτω μὲν ὁ στρατηγὸς Λέων τὴν Ἀσίαν ἔσωσε, καταγωνισάμενος τὸν Χαμβδᾶν, φυγάδα τε καὶ ἀλήτην ἀπεργασάμενος.

C ς'. Νικηφόρος δὲ ὁ Φωκᾶς, ὁ τοῦ ῥηθέντος Λέοντος σύναιμος (δεῖ γὰρ ἀνακεφαλαιωσάμενοι τὸν λόγον καθ' εἱρμὸν πρόσω τῆς ἱστορίας χωρεῖν), ὡς τῇ τῶν Κρητῶν πελάσας ἐκεῖ διεχείμαζε, καὶ τόν τε στρατὸν τὰ πολεμικὰ διεγύμναζε, καὶ τὰς ἑλεπόλεις ἐτεκταίνετο, ἐπείπερ κατὰ νοῦν αὐτῷ πάντα προὐκεχωρήκει, ἄρτι τοῦ ἦρος ἐκ τῆς χειμερινῆς τροπῆς ἠρέμα προκύπτοντος, τὸν περὶ αὐτὸν καθοπλίσας στρατὸν καὶ εἰς βαθεῖαν παραταξάμενος φάλαγγα, τάς τε σάλπιγγας ἐπαυλήσας καὶ τὰ τύμπανα παταγήσας κατὰ τοῦ ἄστεος ἤλαυνεν. ἐν ᾧ δὲ ὁ στρατηγὸς τὴν ἴλην κατὰ μέτωπον ἐκρατύνετο, καὶ εἰς πλαίσιον τὰς D δυνάμεις συνέταττε, γύναιον ἑταιρικὸν, ἀκκιζόμενόν τε καὶ θρυπτόμενον, ἰταμὸν ἐπιεικῶς τυγχάνον καὶ ἀναιδὲς, τῶν προμαχεώνων προκύπτον, γοητείας ἐποιεῖτό τινας καὶ ἐπῳδάς. λέγεται γὰρ κατόχους εἶναι Κρῆτας μαντείαις καὶ βωμολοχίαις καὶ πλά- Fol. 278 v. ναις, πρὸς τῶν Μανιχαίων καὶ τοῦ Μωάμεθ παρειληφότας ἀνέ-

9. σύναιμος. Ea vox in codice omissa, recenti manu superscripta est. Paulo post auctor vel librarius scribere debuisset ἀνακεφαλαιωσάμενον aut ἀνακεφαλαιωσαμένους. 19. ἠτερηκὸν cod..

Constantinopolim venit, cum praeda quamplurima et captivis Saracenis permultis ingressus, a Romano Imperatore magnifice receptus est, perque Circum triumpho acto, captivorum ac spoliorum copia in stuporem spectantes rapuit, praemiis subinde et honoribus pro laborum magnitudine a principe acceptis. Leo dux, fuso, fugato, exagitato Chambdano, hunc in modum Asiam servavit.

6. Nicephorus autem Phocas, Leonis, de quo diximus, frater (oportet enim repetita narratione in serie historiarum procedere), cum admotis ad Cretensem urbem castris illic hiberna duceret, ac exercitum militaribus studiis exerceret, obsidionalesque machinas fabricaret, cum omnia illi ex sententia cessissent, verna paulatim tempestate ex hiberna mutante ac apparente, armato qui praesto erat exercitu, inque altam phalangem instructa acie, clangentibus tubis, tympanisque perstrepentibus, contra oppidum proficiscitur. Dum vero dux turmas a fronte firmat, et in agmen quadratum copias constituit, impudica quaedam, procax, fastidiosa muliercula, petulans admodum ac proterva, a propugnaculis prospiciens, praestigias quasdam et incantamenta peregit. Ferunt enim Cretenses vaticinationibus, fraudibus impiis et erroribus addictos esse, harumque rerum scientiam a Manichaeis et a Moamethe antiquitus accepisse. Neque hac sola

καθεν. οὐ ταύτῃ δὲ μόνον τὸ ἰταμὸν ἐκεῖνο γύναιον τὸ ἀναιδὲς A. C. 961 καὶ ἀκόλαστον ἐπεδείκνυτο· ἀλλὰ καὶ, τὸν χιτωνίσκον παρὰ τὸ I. Rom. 2. μέτριον ἀνασεσυρκὸς καὶ ἀπογυμνοῦν τὰ μέρη τοῦ σώματος, ἐς τὸν στρατηγὸν ἐπέσκωπτεν ἐπαρώμενον. καὶ δή τις τῶν εὐστόχων τοξοτῶν, τὴν νευρὰν ἐντεινάμενος, βάλλει τὸ ἀκόλαστον γύ- P. 15 ναιον, καὶ χαμαιῤῥιφὲς τῶν πύργων κατήνεγκε, διαῤῥαγὲν αὐτίκα, καὶ τὸ ψυχίδιον ἀποφυσῆσαν, καὶ τίσιν τῆς ὕβρεως τὸν οἰκτρὸν ἐπισπασάμενον ὄλεθρον. ἄρτι δὲ τῆς μάχης καρτερᾶς ἀναῤῥιπισθείσης, χρόνον μέν τινα ἀντεῖχον οἱ Κρῆτες, ἐκ τῶν τειχῶν ἐκθύμως ἀγωνιζόμενοι, καὶ πολλοὺς τῶν Ῥωμαίων τιτρώσκοντες.

ζ. Ὁ δὲ στρατηγὸς, τοῦτο καταμαθὼν, τὰς ἀφετηρίους θᾶττον παρήγαγε μηχανὰς, καὶ βάλλειν τοὺς βαρβάρους ἐκέλευε. B καὶ πρὸς τούτοις τοῖς τείχεσι προσεπέλασε τὴν ἑλέπολιν· κριὸν Ῥωμαῖοι τὸ τεχνούργημα ὀνομάζουσι, τῷ δίκην κριοῦ προτομῆς τὸν σίδηρον ἀπεικάζεσθαι, ὃς ἐνηρμοσμένος ὢν τῇ δοκῷ παίει τὸν δόμον τοῦ ἄστεος. τῶν δὲ πετροβόλων βάρη θαμινὰ τῶν λίθων ἐπαφιέντων, εὐπετῶς οἱ βάρβαροι ἀνεστέλλοντο· καὶ τοῦ κριοῦ τοῖς τείχεσιν ἐγχριμφθέντος καὶ κραταιῶς ταῦτα τύπτοντος, ἄνδρες ὑποδύντες τὴν ταφρείαν συχνοὶ, λιθοτόμα ὄργανα φέροντες, καὶ ἀνορύττειν ἐκεῖθεν ἀρξάμενοι, ἐξεκόλαπτον ἠρέμα, καὶ τὴν λίθον διέκοπτον, ἵνα τοῦ τείχους ἡ βάσις ἠρήρειστο. παρὰ τυχὸν δὲ ψαμμῶδες ταύτῃ τὸ μέρος ἡ λίθος λαχοῦσα ὑπεῖκέ τε C καὶ ἐνεδίδου ὡς μάλιστα. ὁ δὲ κριὸς τύπτων οὐκ ἀνίη τὸ ἔρυμα, καὶ κατὰ μικρὸν διασπῶν τὴν οἰκοδομίαν, ἐς τὸ ἀκριβὲς συμπε-

15. παίε cod.

re petulans muliercula protervitatem atque audaciam manifestam reddidit: verum, sublata quoque plus quam tempus postulabat tunica nudatoque corpore, in ducem dicteria et execrationes iecit. Tum vero sagittariorum peritorum aliquis intento arcu importunam mulierem confixam de turribus in terram deiecit, ut, evestigio disrupta, efflata animula poenam insolentiae acerbo interitu consequeretur. Iam vero acri pugna conserta, restiterunt per tempus aliquod Cretenses, strenuo fortique animo ex muris dimicantes, ac Romanorum non paucos vulnerantes.

7. Qua re perspecta, praetor petrarias celeriter adduxit, barbaros lapidibus peti iussit. Ad haec muris admovit helepolim: arietem hoc inventum Romani vocant, propterea quod ferrum, quod trabi praefixum oppidi moenia pulsat, ad capitis arietini formam effictum est. Petrariis crebra saxorum pondera rotantibus, parvo negotio barbari repressi sunt. Interim, ariete muris insinuato, maioreque impetu eos quatiente, viri non pauci, lapicidarum instrumenta gerentes, fossam ingressi sunt: inde suffodere orsi exscindebant paulatim dirimebantque lapides, quibus muri fundamenta nitebantur. Casu autem accidit ut lapis, propterea quod erat illa ex parte arenosior, facillime cederet locumque daret. Neque aries intermisit interea pulsare munitionem, murique contextum, quantumvis den-

A. M. 6469 Ind. 4 πιλημένην οὖσαν καὶ δυσαπόσπαστον. ἐπεὶ δὲ τὰ γεῖσα, ἅπερ διώρυττον οἱ ἐπὶ τοῦτο ταχθέντες, ἐκκρεμῆ καὶ ὑπόκενα, ὡς τὸ εἰκὸς, ἐξειργάσαντο, ὀρθοστάδην ξύλοις ὑπήρειδον, ὕλην τε ταχυδαῆ καὶ αὖον συννήσαντες καὶ πῦρ ἐνιέντες, τῆς διώρυχος ὑπεξῄεσαν. τῆς δὲ φλογὸς ἀναφθείσης καὶ τῶν στηριγμάτων ἀνθρακωθέντων, δύο πύργοι ὁμοῦ τῷ διαμέσῳ τούτων δομήματι τοῦ τείχους ἐξαπιναίως ἀποῤῥαγέντες, ὑφίζανόν τε, καὶ ὑπωλί- D σθαινον, καὶ πρὸς τοὔδαφος κατεφέροντο. οἱ δὲ Κρῆτες, τῷ καινῷ τοῦ ὁράματος θαμβηθέντες, ἐπ' ὀλίγον χρόνον τὴν μάχην ἐξέκλιναν, τῷ τεραστίῳ καταπλαγέντες τοῦ πράγματος. εἶτ' αὖθις τὸν τῆς αἰχμαλωσίας καὶ δουλείας ὑπολογισάμενοι κίνδυνον, εἰς ἀῤῥαγῆ παράταξιν συνηθροίζοντο, καὶ διὰ τῶν κατεριπωθέντων τειχῶν τὴν Ῥωμαϊκὴν διαβαίνουσαν φάλαγγα ἐῤῥωμενέστατα ὑπεδέχοντο, δαιμονίως τε διηγωνίζοντο, περὶ ψυχὴν κινδυνεύον- Fol. 279 r. τες. ἄρτι δὲ πολλῶν ἀναιρεθέντων, ἐπεὶ πρὸς τοσαύτην ἀνανταγώνιστον ῥοπὴν οὐχ οἷοί τε ἦσαν ἀντικαθίστασθαι (ἐπέβρισαν γὰρ αἱ δυνάμεις κατόπιν, καὶ ὠθισμὸς ἀνυπόστατος ἦν), P. 16 εἰς φυγὴν τρέπονται, χωροῦντες διὰ τῶν στενωπῶν· Ῥωμαῖοι δὲ ἐφεπόμενοι τούτους ἀνῄρουν ἀνηλεῶς. οἱ δὲ περιλειφθέντες καὶ ὅσους οὐκ ἔφθη ἐκθερίζειν ὁ πόλεμος, τὰ ὅπλα ῥίψαντες εἰς ἱκετείαν ἐτράποντο. ὅπερ ὁ στρατηγὸς θεασάμενος, τὸν ἵππον κεντρίσας καὶ τὸν δρόμον ἐπιταχύνας, εἰσήλαυνέ τε καὶ τῶν στρατιωτῶν τὴν ὁρμὴν ἀνετείχιζε, μὴ κτείνειν ἀναπείθων τοὺς

1. ταγεῖσα cod. uno verbo. 6. διαμέσων cod. 14. Fort. ψυχῆς. 23. Fort. ἀνεχαίτιζε.

sum ac coagmentatum, paulatim distrahere. Fastigia muri cum submissi fossores pendula atque concava, id quod necesse erat accidere, reddidissent, lignis erectis suffulserunt, materiaque facile flagranti atque arida ingesta, ubi ignem subdiderant, cuniculo excesserunt. Flamma excitata cum fulcimenta absumerentur, turres duae cum muro intermedio repente divulsae subsederunt, ruinaque edita in terram delatae sunt. Cretenses, novitate spectaculi stupefacti, parumper pugnam declinaverunt, prodigii immanitate attoniti. Tum rursus captivitatis periculum ac servitutis animo recolentes, constipato agmine aciem coëgerunt, perque murorum rudera Romanorum phalangem pervadentem fortissime excipientes, maioribus quam pro humana virtute animis in vitae discrimine dimicarunt. Tandem multis caesis, cum contra tam vehementem impetum diutius resistere non possent (ingruebat enim vis a tergo, impressione prorsus intolerabili), in fugam conversi in angiportus se deiecerunt: Romani vero insecuti dire eos trucidabant. Tum qui hactenus superstites erant, ac quotquot bellum non demessuerat, proiectis armis ad preces confugerunt. Qua re visa, praetor, calcaribus equo subditis, concitato cursu oppidum intrat et militum impetum inhibuit: non esse trucidandos suadens, qui arma abiecissent, nec in

τὰ ὅπλα ῥίψαντας ἄνδρας, μηδὲ κατὰ ψιλῶν καὶ ἀόπλων ὠμῶς A. C. 961 καὶ ἀπανθρώπως χωρεῖν, ἀπανθρωπίας λέγων εἶναι, τὸ ὑπεῖξαν L. Rom. 2 καὶ γεγονὸς ὑποχείριον διαφθείρειν ἤδη καὶ ἀποκτιννύειν ὡσπερεὶ πολέμιον. τούτοις τοῖς λόγοις μόλις ἐπέσχεν ὁ στρατηγὸς τῆς B στρατιᾶς τὴν μιαιφόνον ὁρμήν.

η'. Ἐπεὶ δὲ κατὰ κράτος ἥλω ἡ πόλις, τὰ πρωτόλεια ὑφελὼν ὁ στρατηγός, καὶ τὸ ἀκμαῖον τῶν αἰχμαλώτων ἀνδραποδισάμενος, διειληφώς τε ταῦτα καὶ εἰς ὃν ἔμελλε κατάγειν θρίαμβον διατηρήσας ὡς μάλιστα, τὰ λοιπὰ τοῖς στρατιώταις προνομεύειν προτέθεικεν. οἱ δὲ διὰ τῶν δωμάτων χωροῦντες πολλὰς καὶ πολυτελεῖς ἐκαρποῦντο τὰς ὠφελείας. πλείστων γὰρ καὶ ἀνεξάντλητον τῶν Κρητῶν λέγεται πόλιν ἔνδον τὸν ὄλβον παρακατέχειν, ἐπὶ συχνὸν οὐχ ἥκιστα εὐημερήσασαν, εὐμενοῦς τε καὶ μειλιχίου C πειραθεῖσαν τῆς τύχης, καὶ μηδέν τι τῶν ἀπευκταίων καθυπομείνασαν, ἃ ἡ παλίντροπος τῶν χρόνων φορὰ ὡσανεί τινας κῆρας ἐπικυλίνδειν εἴωθε· μάλιστα δὲ πειρατικαῖς καὶ λῃστρικαῖς κεχρημένην ἐκπλεύσεσι, τῶν γαιῶν ἀμφοτέρων λῃΐσασθαι τὰ παράκτια, κἀκ τῶν τοιούτων ἐπιτηδευμάτων ἀποθησαυρίσαι πλοῦτον ἀμύθητον. ἀλλὰ τοῦτον μὲν τὸν τρόπον ἥλω τὸ ἄστυ καὶ πρὸς τῶν Ῥωμαϊκῶν ἐλήφθη χειρῶν. ἐπεὶ δὲ τὰ ἔνδον ἐκκεκόμιστο ἅπαντα, τὸν περίβολον ὁ Νικηφόρος κατασκάπτειν διακελεύεται· τοῦ δὲ πολλαχῇ κατεριπωθέντος, ἐπὶ τὴν χώραν αὖθις ἀπῆγε τὴν δύναμιν. ἀνδραποδισάμενός τε ταύτην καὶ λῃϊσάμενος, καὶ τὸ ἀντίξουν D ἅπαν ἀναιμωτὶ παραστησάμενος, ἐπί τινα λόφον ὑψηλὸν

12. τῶν. Leg. τὴν sive τὴν τῶν. 19. εἶλο τό cod.

nudos ac inermes crudeliter et sine humanitate irruendum: „inhumanitatis esse" aiebat, „eos qui cedant et se subiiciant, non secus atque hostes perdere et obtruncare." His verbis aegre dux crudelem impetum exercitus inhibuit ac sedavit.

8. Oppido vi expugnato, praetor subtractas manubiarum primitias captivosque valentiores in servitutem redactos seposuit, ad triumphumque, quem ducturus erat, diligenter reservavit: reliqua militibus diripienda proposuit. Illi per domos effusi praedam plurimam et magnificam fecerunt. Fertur enim Cretensium oppidum opes ingentes atque inexhaustas continuisse: propterea quod diu non parum felix, propitiam facilemque expertum fortunam, calamitatum nullam pertulisset, quas mutabilis temporum cursus tanquam aliquot pestes infligere solet: tum maxime, quod piraticis excursionibus et latrociniis usum, utriusque continentis populando littora, ejusmodi artibus divitias ineffabiles coacervasset. In hunc modum oppidum expugnatum Romanorumque manibus captum est. Evecta post haec omni supellectile, murorum ambitum perfodi atque disiici Nicephorus iussit: quo multis in locis destructo, in agrum rursus educit copias. Quem populatus, hominibus in servitutem redactis, cum quicquid infestum superfuerat

A. M. 6469 καὶ ἀνάντη, οὐκ ἀπωτάτω τοῦ κατεριπωθέντος ἄστεος ὑπερκείμε-
Ind. 4
A. C. 961 νον, ἵεται, καὶ παμπληθεὶ τειχίον οἰκοδομεῖν ἐγκελεύεται. ἀνεπι-
I. Rom. 2 σφαλὴς γὰρ ὁ χῶρος ἐδόκει, καὶ πρὸς ἔρυμα καρτερὸς, κρημνοῖς
τε διεῤῥωγὼς καὶ φάραγξιν ἀποτόμοις ἑκατέρωθεν, κἀκ τῆς κο-
ρυφῆς ἀεννάους ἀναδιδοὺς πίδακας, καὶ τοῖς ὕδασι τούτων κα-
ταῤῥεόμενος. τοῦ δὲ ἐρύματος ἀσφαλέστατά τε καὶ στερεώτατα
Fol. 279 v. ἐξεργασθέντος, στρατιὰν ἀξιόχρεων τῷ χώρῳ ἐγκατοικίσας, Τέ-
P. 17 μενος τὸ ἄστυ ὠνόμασε, καὶ τὴν νῆσον ἐξημερώσας ἅπασαν,
Ἀρμενίων τε καὶ Ῥωμαίων καὶ συγκλύδων ἀνδρῶν φατρίας ἐνοι-
κισάμενος, καὶ πυρφόρους τριήρεις ἐς φυλακὴν ταύτης καταλι-
πὼν, αὐτὸς τὴν λείαν καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀνειληφὼς, ἀνέπλει
πρὸς τὸ Βυζάντιον. μεγαλοπρεπῶς τε παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος
Ῥωμανοῦ ὑποδεχθεὶς, θρίαμβον ἐπὶ τοῦ θεάτρου κατήνεγκε, παν-
τὸς συναθροισθέντος τοῦ δήμου, καὶ τὸ πλῆθος καὶ τὸ κάλλος
τῆς λείας θαυμάζοντος. ἑωρᾶτο γὰρ χρυσὸς καὶ ἄργυρος παμ-
πληθὴς, καὶ νόμισμα βαρβαρικὸν ἀπέφθου χρυσοῦ, πέπλοι τε
χρυσόπαστοι, καὶ τάπητες ἁλουργοὶ, καὶ παντοδαπὰ κειμήλια,
B εἰς ἄκρον τέχνης ἐξειργασμένα, χρυσῷ καὶ λίθοις μαρμαίροντα·
πανοπλίαι τε, καὶ κράνη, καὶ ξίφη, καὶ θώρακες ἀληλιμμένα
χρυσῷ, ἔγχη τε καὶ ἀσπίδες καὶ τόξα παλίντονα ἀριθμὸν ὑπερ-
βαίνοντα (εἶπεν ἄν τις ἐκεῖσε παρατυχὼν, τῆς βαρβάρου γῆς
τὸν ἅπαντα πλοῦτον συγκομισθῆναι τότε κατὰ τὸ θέατρον), το-
σαῦτα τὸ πλῆθος ἐτύγχανον, ὡς μιμεῖσθαί τινα ποταμὸν ἀφθό-

3. καρτερὸς, κρημνοῖς τε] καρτερῶς κριμνεῖσθαι cod.

sine sanguine subegisset, in tumulum sublimem arduumque haud procul ab excisa urbe imminentem contendit, militesque omnes castellum ibi munire iussit. Tutus enim locus videbatur et ad munitionem opportunus, quod ex utraque parte despectus vallesque praeruptas haberet, fontesque perpetuo manantes de vertice eructaret, quorum aquis irrigabatur. Castello tutissime ac firmissime structo, iusto imposito praesidio oppidum Temenos vocavit, omnique in mitiorem habitum mutata insula, contuberniis Armeniorum, Romanorum, convenarum hominum eo in coloniam deductis, triremibusque igniariis ad eius custodiam relictis, ipse assumta praeda ac captivis Byzantium enavigat. Ubi magnifice a Romano Augusto acceptus, triumphum in theatrum invexit, congregato omni populo, copiamque ac pulchritudinem spoliorum admirante. Cernebatur immensa auri vis ac argenti, numi barbarici ex auro probatissimo, vestes auro contextae, purpurei tapetes, atque omnis generis pretiosa supellex, subtilissima arte elaborata, auro atque lapillis micantia: arma, galeae, enses, thoraces auro illita, hastae, scuta, arcus reflexi numerum superantes (dixisset qui tunc praesens fuisset, barbaricas opes omnes in theatrum fuisse comportatas) tanta copia aderant, ut fluminis affatim ir-

νεως εἰσρέοντα. τούτοις εἵποντο καὶ οἱ ἀνδραποδισθέντες βάρβαροι, εἰς πολυάριθμον πλῆθὺν συναγόμενοι.

θ'. Θριαμβεύσαντι δὲ τῷ Νικηφόρῳ καὶ παρὰ τοῦ δήμου A. M. 6470 θαυμαστωθέντι παντὸς, ὁ αὐτοκράτωρ Ῥωμανὸς δωρεάς τε φι- Ind. 5 A. C. 962 λοτίμους δωρεῖται, καὶ τὴν τῆς Ἀσίας αὐτῷ ἐγχειρίζει ἀρχήν. I. Rom. 3 ὁ δὲ, τὴν τοῦ Δομεστίκου τιμὴν καὶ αὖθις ὑποζωσάμενος, τὸν C βόσπορόν τε περαιωθεὶς, καὶ τὰς δυνάμεις ἀγηοχὼς, καὶ εἰς φάλαγγα δυσάντητον καὶ δυσεκβίαστον παραταξάμενος, ᾔει διὰ τῆς τῶν Ἀγαρηνῶν γῆς. οἷς τὴν ἔφοδον ἐνωτισθεῖσι τοῦ Νικηφόρου, οὐκ ἀνεκτὸν ἐδόκει κατὰ χώραν τε μένειν, καὶ λόχους καθίζειν, ἐξ ἀντιστάσεώς τε διαμάχεσθαι· ἐκτρέχειν τε πρὸς τὰ φρούρια, καὶ τὰς ἐπιδρομὰς ἐκ τῶν ἐρυμάτων ἀποτροπιάζεσθαι, ἀκροβολιζομένους κατὰ τὸ ἐγχωροῦν. δεινῶς γὰρ ἐδεδοίκεισαν κατὰ συστάδην διαγωνίζεσθαι πρὸς ἄνδρα καρτερικὸν καὶ ἰσχυρογνώμονα. D ὁ δὲ σκηπτοῦ δίκην τὴν περίχωρον ἐπεβόσκετο, δῃούμενος μὲν τὰς ἀρούρας, μυριανθρώπους δὲ κώμας ἀνδραποδιζόμενος. ἐπεὶ δὲ τὰ ἐν ποσὶ πυρὸς καὶ μαχαίρας ἔργον πεποίητο, τοῖς φρουρίοις προσβάλλει, ὧν αὐτοβοεὶ τὰ πλεῖστα ἑάλω. ὅσα δὲ τούτων ἐρυμνὰ τοῖς τείχεσι καὶ τῷ πλήθει τῶν ἔνδον ἐτύγχανον, τούτοις ἀντεπῆγε τὰς μηχανὰς, καὶ ἀκήρυκτον ἐπέφερε πόλεμον, ἐκθύμως τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἀγωνίζεσθαι προτρεπόμενος. εὐείκτως δὲ τοῖς κελεύσμασι ἐκείνου πᾶς τις ἐπείθετο. ἦν γὰρ οὐ λόγοις μόνον ἐπαγωγός τε καὶ πιθανὸς πρὸς τὸ εὔψυχον, ἀλλὰ καὶ τοῖς ἔργοις αὐ- P. 18

4. Male θαυμαστοθέντος cod. 7. Fort. συναγηοχώς. 11. ἐκτρέχειν τε] Fort. δέ. 15. δῃούμενος] δι' οὓς cod.

ruentis speciem referrent. Sequebantur post haec barbari captivi, multitudine plurima collecti.

9. Nicephoro, postquam triumphum ad totius populi admirationem egerat, Romanus Imperator dona magnifica dedit, Asiaeque procurationem tribuit. Ille, Domestici dignitate rursus auctus, copias quas in phalangem invictam et inexsuperabilem constituerat, in fines Agarenorum duxit. Hi, audito Nicephori adventu, committendum non putaverunt, eo in loco uti insidias ponerent, acieque instructa dimicarent: statuunt in castella concurrere, locisque munitis incursiones propulsare, parvulis praeliis quoad fieri possit institutis. Magnopere enim reformidabant acie decertare cum viro forti ac pertinace. Ille vero, instar fulminis, omnem circum regionem depopulabatur, agros vastans, vicos hominum multitudine longe frequentes in potestatem redigens. Ubi autem quae erant obvia cuncta igni ferroque vexasset, castellis copias admovit, quorum pleraque primo statim assultu cepit. Quod si qua vel muris vel multitudine praesidiariorum munita erant, iis, machinis actis, bellum implacabile inferebat, ad acriter pugnandum suos cohortans. Promte autem eius imperiis unusquisque obtemperabat. Neque enim verbis solis erat impulsor ac suasor fortitudinis,

τοῖς, ἐκτόπως ἀεὶ ἀγωνιζόμενος πρὸ τῆς φάλαγγος, καὶ κίνδυνον Fol. 280 r. τὸν ἐπιόντα ὑποδεχόμενος, καὶ κραταιῶς ἐκκρουόμενος. ᾑρηκὼς οὖν καὶ καταβαλὼν ἐν εὐαριθμήτῳ καιρῷ τῶν Ἀγαρηνῶν ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα φρούρια, καὶ λείαν ὅτι πλείστην συνεκφορήσας, καὶ νίκην ἐπιφανεστάτην καὶ οἵαν οὐκ ἄλλος ἀναδησάμενος, ἐκεῖθεν τὴν δύναμιν ἀνελάμβανε, καὶ κατὰ τὰ σφῶν ἔστελλεν ἤθη, ἀμύθητον τὸν πλοῦτον ἀθροίσασαν· αὐτὸς δὲ πρὸς τὸν αὐτοκράτορα B ἔθει, τῶν πόνων τὰ γέρα ληψόμενος.

A. M. 6471 Ind. 6 A. C. 963 I. Rom. 4 ι΄. Ἄρτι δὲ μεσοῦντι τὴν ὁδοιπορίαν τῷ στρατηγῷ φήμη τις ὑπηντίαζε, τὴν ἐντεῦθεν ἐκδημίαν τοῦ ἄνακτος Ῥωμανοῦ διαγγέλλουσα. ὁ δὲ, τῷ ἀπροσδοκήτῳ τῆς φήμης ἐκταραχθεὶς, ἐπέσχε τε τὴν διαπορείαν, καὶ κατὰ χώραν ὑπέμενε. λέγεται δὲ τοῦτον τὸν τρόπον ἐκπλῆσαι τὸν βίον τὸν αὐτοκράτορα Ῥωμανόν. ἐπειδὴ παρειληφὼς τὴν ἀρχὴν ἐπιεικῆ τε καὶ μέτριον αὐτὸν καὶ εὐεργετικὸν τῷ ὑπηκόῳ παρείχετο, ὑποδύντες τινὲς καὶ μετελθόντες τὸν ἄνθρωπον, μοχθηροί τε καὶ δοῦλοι γαστρὸς καὶ τῶν ὑπὸ γαστέρα, διαφθείρουσι τὸν καλοκἀγαθὸν τρόπον τοῦ νέου, τρυφὴν ὑποτιθέντες καὶ ἀκόλαστον ἡδονὴν, διεγείροντές τε πρὸς C ἀλλοκότους ἐπιθυμίας τούτου τὴν ὄρεξιν. ἐντεῦθεν παρὰ τὸν καιρὸν τῶν νηστειῶν, ἃς πρὸς κάθαρσιν ψυχῶν καὶ ποδηγίαν τῶν κρειττόνων ἐξεῦρον ἄνδρες θεοφορούμενοι, παρειληφότες τὸν Ῥωμανὸν οἱ λοιμοὶ, ἐπὶ θηρείαν ἐλάφων ἵενται, ἐν δυσβάτοις ἐλαύνοντες ὄρεσιν. ἐκεῖθέν τε ἀναζεύξαντες τὸν αὐτοκράτορα συγκο-

7. ἀθροίσασα cod. 8. ἔθει] ἔθη cod. et paulo post ληφάμενος. 12. Fort. ὑπέμεινε. 22. θηρεῖαν. Sic cod.

verum etiam re ipsa, semper ante aciem mirandum in modum praelians, adventansque periculum cum excipiens tum fortiter repellens. Captis igitur eversisque brevi tempore Saracenorum supra sexaginta castellis, praeda quamplurima evecta, et victoriam clarissimam, qualem alias nemo, consecutus, revocatos inde milites ad suas quemque sedes remisit, cum immensam divitiarum vim congessissent: ipse ad Imperatorem contendit, laborum praemia accepturus.

10. Iam vero cum dux in medio itinere esset, fama quaedam pervasit, Romanum Imperatorem humanis excessisse. Quo ille inexspectato rumore perterritus iter inhibuit, eodemque in loco substitit. At Imperator Romanus hunc in modum e vita excessisse dicitur. A principio imperii cum bonum ac moderatum sese et beneficum in subditos praebuisset, postea surrepentes nonnulli captantesque hominem, improbi illi quidem, ventri et iis quae sub ventre sunt inservientes, bonam adolescentis indolem depravaverunt; quod ad luxum eum immoderatamque voluptatem revocarent, ad mirasque libidines excitarent voluntatem. Proinde tempore ieiuniorum, quae ad purgandos rapiendosque sublime animos viri divino spiritu pleni instituerunt, Romanum nactae illae pestes cervos venatum eunt, per montes impeditos equos agitantes. Inde reversi Imperatorem graviter laborantem

A. M. 6471 Ind. 6. A. C. 963 I. Rom. 4

μίζουσι περιημεκτέοντα καὶ τὰ ἐπιθανάτια πνέοντα. καί τινες μὲν ἐκ τῆς ἀκαίρου φασὶν ἱππασίας σπασμὸν ἐγγενέσθαι τούτῳ περὶ τὰ καίρια. ὡς δὲ ἡ τῶν πλειόνων ὑπόνοια ἔχει, κώνειον αὐτὸν πεπωκέναι πρὸς τῆς γυναικωνίτιδος. εἴτε δὲ ἐκείνως, εἴτε καὶ οὕτως, ἀμείβει τὸν βίον ὁ Ῥωμανὸς τὴν τῆς ἡλικίας ἐλαύνων ἀκμὴν, τρεῖς ἐνιαυτοὺς πρὸς πέντε μησὶ τὴν αὐτοκράτορα διϊθύνας D ἀρχήν. τούτου δὲ ἐξ ἀνθρώπων γεγονότος, τὴν τῆς βασιλείας ἀρχὴν παρά τε τοῦ πατριαρχοῦντος Πολυεύκτου καὶ τῆς συγκλήτου βουλῆς οἱ ἐκείνου παῖδες Βασίλειος καὶ Κωνσταντῖνος, νήπιοι κομιδῇ τελοῦντες καὶ τιθηνούμενοι, μετὰ Θεοφανοῦς τῆς μητρὸς ἐγχειρίζονται· ἥτις ἐξ ἀσήμου μὲν γένους φυεῖσα, κάλλει δὲ καὶ σώματος ὥρᾳ πασῶν τῶν τότε γυναικῶν ὑπερφέρουσα, Ῥωμανῷ συνηρμόσθη τῷ αὐτοκράτορι. ὁ δὲ Νικηφόρος (αὖθις γὰρ πρὸς τὸν εἱρμὸν ἐπάνειμι τῆς διηγήσεως) τὴν μεταβολὴν τῆς μεγίστης ἀρχῆς διενωτισθεὶς, παντοδαπός τις ἦν, ἄλλοτε ὑπ' P. 19 ἄλλων λογισμῶν διαταραττόμενος. τὸ γὰρ ἄπιστον τῶν πραγμάτων καὶ τὸ παλίντροπον τῆς τύχης καὶ ἄστατον οὐκ εἴα τὸν ἄν- Fol. 280 v. θρωπον ἀτρεμεῖν, ὑπειδόμενον μάλιστα τὴν τοῦ Ἰωσὴφ δυναστείαν, ὅς γε ἐκτομίας ὢν καὶ μάλιστα παρὰ τὴν βασιλείαν ἑστίαν δυνάμενος (τῷ τοῦ παρακοιμωμένου γὰρ ἀξιώματι ἐσεμνύνετο), δυσμενῶς τῷ Νικηφόρῳ διέκειτο.

ια'. Ἔγνω γοῦν αὐτίκα νεωτερίζειν· ἀλλὰ δύναμιν ἐκ τοῦ παρατυχόντος ἀποχρῶσαν οὐκ ἐπαγόμενος (τὰ γὰρ στρατεύματα B πρὸς τὰς σφῶν ἐνεγκαμένας αὐτοῦ προστεταχότος ἀπήεσαν), ἐδεδοίκει τὸν τοσοῦτον ἀγῶνα τέως ἐπαποδύσασθαι. ἔδοξεν

iamque animam agentem secum referunt. Sunt qui affirmant, ex equitatione intempestiva convulsiones ei circum vitalia accidisse. Plerorumque suspicio est, venenum ei esse de gynaecio datum. Sed, sive sic est, sive illo modo, Romanus aetate florens interiit, postquam principatum obtinuerat annos tres menses quinque. Quo vita functo, filii eius Basilius et Constantinus, infantes admodum et inter nutrices versantes, una cum matre Teophano imperium a Polyeucto patriarcha atque Patribus conscriptis traditum accipiunt. Haec Theophano, obscuro loco nata, pulchritudine vero corporisque elegantia inter mulieres suae tempestatis omnes praestans, Romano Imperatori collocata fuerat. Nicephorus vero (rursus enim ad seriem narrationis redeo), mutatione principatus audita, in omnem partem anxius variis cogitationibus varie perturbabatur. Rerum enim infida lubricitas, fortunaeque vicissitudo et instabilitas tranquillo in statu virum agere non sinebat, quod maxime Iosephi potentiam suspectam haberet. Is cum spado esset, atque in aula imperatoria plurimum posset (quippe cubicularii dignitate glorians), eximio erat in Nicephorum odio.

11. Statuerat igitur evestigio res novas moliri: sed cum minores copias, quam par esset, in promtu haberet (legiones enim in suam quaeque patriam ipsius iussu discesserant), tantum tunc certamen suscipere vere-

A. M. 6471 Ind. 6 οὖν ὑπερθέσθαι τὸν νεωτερισμόν· εἰσελάσαντι δὲ εἰς τὸ Βυζάντιον, καὶ κατάγοντι τὸν θρίαμβον, εἴγε τὴν στρατιὰν οἱ κρατοῦντες αὐτῷ ἐγχειρίσοιεν (ᾔδει γὰρ αὐτοῦ περιόντος μὴ ἂν ἄλλον καρτερῆσαι πρὸς τὴν τῶν βαρβάρων ἀντίστασιν παρατάττεσθαι)· ἀναλαβεῖν τε τὰς δυνάμεις, καὶ λελογισμένως καὶ ἀνεπισφαλῶς ὑπὲρ τῶν ὅλων διαγωνίσασθαι. οὕτω δὴ γνωματεύσας καὶ βουλευσάμενος πρὸς τὸ Βυζάντιον ἵεται· ἀσμενέστατά τε ὑπὸ τοῦ δήμου καὶ τῆς C συγκλήτου δεχθείς, καὶ ὅσην ἐπήγετο λείαν θριαμβεύσας, καὶ τῷ δημοσίῳ ταμείῳ τὸν βαρβαρικὸν πλοῦτον καταθέμενος, ἐφ' ἑστίας ἡσύχαζεν. ὁ δὲ Ἰωσὴφ (ἐδεδοίκει γὰρ τὴν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον τοῦ Νικηφόρου διατριβήν, μή τι κατὰ τοῦ κράτους νεωτερίσειε, μάλιστα τοῦ στρατιωτικοῦ ἐκτόπως αὐτὸν στέργοντος καὶ τοῦ δήμου θαυμάζοντος, διά τε τὰ τρόπαια καὶ τὰ κατὰ πολέμους ἀνδραγαθήματα) ἐπὶ τὸ ἀνάκτορον τοῦτον ἐκαλεῖτο, εἴ πως αὐτὸν ψιλὸν τῆς δυνάμεως ἀπειληφὼς τῶν τε ὄψεων στερήσῃ καὶ ὑπερορίᾳ παραπέμψῃ. ἀλλὰ τὸ κακοῦργον καὶ περιπόνηρον τοῦ Ἰωσὴφ ὁ στρατηγὸς συνιεὶς (δραστήριος γὰρ ἐς τὸ ἀκριβὲς ἦν, D καὶ καταστοχάσασθαι κακοτροπίαν ἀνδρὸς προχειρότατος), ἐς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν φοιτᾷ, καὶ τῷ ἱεραρχοῦντι Πολυεύκτῳ εἰς λόγους ἐλθών, ἀνδρὶ τήν τε θείαν καὶ ἀνθρωπίνην φιλοσοφίαν εἰς ἄκρον ἐκμελετήσαντι, καὶ βίον αἱρετισαμένῳ ἐκ νεότητος μοναδικόν τε καὶ ἄσκευον, καὶ παῤῥησίαν ὑπὲρ ἄνθρωπον κεκτημένῳ, ἣν οὐχ ἡ φύσις ἐνεποίει αὐτῷ μόνον, τομίᾳ γε ὄντι καὶ ἐς ἔσχατον γῆρας ἐλάσαντι, ἀλλὰ καὶ ἡ ἀκτησία, καὶ τὸ ἀνεπίληπτον,

batur. Proinde praestare ei visum est differre motum, et redux Constantinopolim, ubi triumphum duxisset, si Imperatores ipsius fidei exercitum commisissent, (noverat enim, se superstite alium neminem fore, qui auderet adversus barbarorum impetum se opponere), uti tum copias resumeret, tutoque consilio de summa rerum decertaret. Hoc igitur consilio secum animo constituto ac deliberato, Constantinopolim venit: ubi studiosissime a senatu populoque receptus, praeda, quantam adduxerat, triumpho traducta, divitiisque barbaricis in aerarium depositis, domi se tenebat. Iosephus (metuebat enim Nicephori in urbe commorationem, ne quid novarum rerum adversus principes moliretur, praesertim cum et militares ordines insigniter eum diligerent, et populus admiraretur, ob tropaea et res optime bello gestas) in palatium eum vocavit, si forte eum nudum a protectoribus nactus, oculis privatum in exilium pelleret. Dux, intellecto Iosephi crudeli dolosoque consilio (ut erat mirifice industrius, et promtissimus ad perspiciendam hominis malam mentem), in magnam ecclesiam se coniicit, et, collato sermone cum Polyeucto sacris praefecto, viro qui divinam atque humanam philosophiam summopere meditatus, electo sibi a pueritia monastico atque expedito vitae genere, plus quam humana erat fiducia praeditus: quam non natura solum illi attulerat, spadoni nimirum et longe aetate provecto, sed etiam abdicatio bonorum, et inculpata, sim-

καὶ τὸ λιτὸν τοῦ βίου καὶ ἀπέριττον· τούτῳ δὴ τῷ Πολυεύκτῳ, A. C. 963
ἐπεὶ εἰς λόγους ἦλθεν ὁ Νικηφόρος, „καλάς γε", ἔφη, „παρὰ τοῦ I. Rom. 4
τῶν βασιλείων κατάρχοντος τῶν τοσούτων ἀγώνων καὶ πόνων P. 20
καρποῦμαι τὰς ἀμοιβάς· ὅς γε τὸν ἀλάθητον καὶ μέγαν ὀφθαλμὸν λήσειν οἰόμενος, τὰ Ῥωμαϊκά μοι πλατύνοντι ὅρια ταῖς τοῦ κρείττονος εὐοδώσεσιν, οὐκ ἐνάρκησε σκαιωρήσασθαι θάνατον, Fol. 281 r.
μηδέπω μηδὲν εἰς τὸ κοινὸν πλημμελήσαντι, συνεισενεγκόντι δὲ μᾶλλον ὅσα μή τις τῶν νῦν τελούντων ἀνδρῶν, καὶ τοσαύτην μὲν χώραν τῶν Ἀγαρηνῶν πυρὶ καὶ μαχαίρᾳ δῃωσαμένῳ, τηλικαύτας δὲ πόλεις ἐκ βάθρων κατεριπώσαντι. ἐγὼ δὲ ἠξίουν, τὸν συγκλητικὸν ἄνδρα ἐπιεικῆ τε εἶναι καὶ μέτριον, καὶ μή τινα δυσμεναίνειν, καὶ ταῦτα μάτην, ἀπέραντα."

ιβ΄. Τούτων τῶν ῥημάτων ὁ πατριάρχης ἐνωτισθείς, καὶ τὴν B
προθυμίαν ἀναφλεχθείς, εἰς τὰ βασίλεια εἰσελαύνει, τὸν Νικηφόρον ἔχων συνεφεπόμενον· καὶ τὴν σύγκλητον εἰσκαλέσας, „οὐ δίκαιον," ἔφη, „τοὺς ὑπὲρ τῆς Ῥωμαϊκῆς εὐετηρίας ἑαυτῶν ἀφειδήσαντας, καὶ πόνους καὶ κινδύνους καθυπομείναντας, εὐγνώμονάς τε καὶ μετρίους ἑαυτοὺς παρεχομένους πρὸς τὸ ὁμόφυλον, προπηλακίζειν καὶ ἀτιμοῦν, κυδαίνειν δὲ μᾶλλον καὶ ταινιοῦν. εἰ οὖν πείθεσθέ μοι τὰ λῷονα συμβουλεύσοντι, τὴν ἐμὴν αὐτίκα γνώμην ἐρῶ. δεῖ Ῥωμαίους ὄντας ἡμᾶς, καὶ θείοις ῥυθμιζομένους C
προστάγμασι, τὰ νεογνὰ τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ τέκνα, ἐπεὶ πρὸς ἡμῶν καὶ τοῦ δήμου παντὸς ἀνεῤῥέθησαν αὐτοκράτορες, εἰς τὴν προγονικὴν τιμὴν συντηρεῖν καὶ σέβας ἀπονέμειν,

plex, deliciis carens vitae ratio: cum hoc, inquam, Polyeucto collato sermone, Nicephorus: „Egregias sane," ait, „tot tantorumque certaminum atque laborum vices percipio ab eo qui aulae praeest. Is eum, quem nil latet, magnum oculum se latere posse arbitratus, mihi, qui Deo propitio Romani imperii fines propagaverim, machinandae mortis nullum finem fecit; tametsi nihil hactenus in rempublicam deliqui: contuli autem in eam tanta, quanta nemo huius temporis hominum; tantam Saracenorum regionem igni ferroque populatus sum, tam multa oppida a fundamentis dirui. Ego arbitrabar, ordinis senatorii hominem placidum et modestum esse debere, neque ullas vanas insidias incassum meditari."

12. His patriarcha ex Nicephoro auditis, animique ardore succensus, in palatium venit, una comitem adducens Nicephorum: convocatoque senatu, „Haud aequum," inquit, „eos qui pro salute Romanorum, nulla sui ratione habita, labores ac pericula sustinuerunt, quique erga suos cives viros sese probos ac modestos exhibent, probro et ignominia afficere, sed honore potius habere ac coronare. Ergo, si mihi creditis, quae meliora sunt suasuro, meam sententiam statim dicam. Oportet ut nos, qui Romani sumus et divinis legibus regimur, tenellos Romani Imperatoris liberos, quandoquidem nostro universique populi suffragio Imperatores renunciati sunt, in honore avito conservemus, eundemque eis cultum, quem

A. M. 6471 Ind. 6 A. C. 963 I. Rom. 4 οἷον καὶ τοῖς προγόνοις αὐτῶν. ἐπεὶ δὲ καὶ τὰ βαρβαρικὰ φῦλα λῄζεσθαι τὴν Ῥωμαϊκὴν οὐκ ἀπέχονται γῆν, συμβουλεύω, τὸν ἄνδρα τουτονὶ (τὸν Νικηφόρον ὑποδεικνὺς), ἀγχίνουν τε ὄντα καὶ ἀγαθὸν τὰ πολέμια, καὶ νίκας ὅτι πλείστας ἐπανῃρημένον, ὃ καὶ αὐτοὶ συνομολογεῖτε, καὶ τοῦτον τῶν ἄλλων ἐκθειάζετε μάλιστα, ὅρκοις κατασφαλισαμένους μή τι κατὰ τοῦ κράτους καὶ D τῆς βουλῆς μελετῆσαι ἀβούλητον, ἀνειπεῖν αὐτοκράτορα στρατηγόν, καὶ τὰς τῆς Ἀσίας δυνάμεις ἐγχειρίσαι αὐτῷ, ὡς ἀμύνοιτο καὶ ἀναχαιτίζοι τῶν ἀλλοφύλων τὴν ἔφοδον. ταύτην γὰρ αὐτῷ καὶ ὁ αὐτοκράτωρ Ῥωμανός, ἔτι βιούς, ἐνεχείρισε τὴν τιμήν, καὶ τελευτῶν ἐν ταῖς διαθήκαις ὡρίσατο, μὴ μετακινεῖν τῆς τοιαύτης στρατηγίας εὐγνωμονοῦντα τὸν ἄνθρωπον." ταύτην ἀνειπόντος τοῦ πατριάρχου τὴν γνώμην, ἐπεψήφιζέ τε ἡ βουλή, συνῄνει δὲ καὶ αὐτὸς ὁ παρακοιμώμενος Ἰωσήφ, οὐχ ἑκών, τῇ δὲ ῥοπῇ τῆς συγκλήτου ἐκβιαζόμενος. καὶ δὴ ὅρκοις φρικωδεστάτοις P. 21 τὸν Νικηφόρον ἐμπεδωσάμενοι, μή ποτε περιόντων τῶν νεογνῶν παίδων καὶ βασιλέων ἀπαίσιόν τι κατὰ τοῦ σφῶν κράτους βουλεύσασθαι· ἐπομοσάμενοι δὲ καὶ αὐτοί, μηδένα τῶν ἐν τέλει ἀπεναντίας τῆς ἐκείνου γνώμης μετακινεῖν, ἢ πρὸς μείζονα ἐπαναβιβάζειν ἀρχήν, μετὰ δὲ καὶ τῆς αὐτοῦ διασκέψεως κοινῇ γνώμῃ διευθύνειν τὰ τοῦ κοινοῦ, αὐτοκράτορα στρατηγὸν τῆς Ἀσίας Fol. 281 v. τοῦτον ἀνακηρύξαντες τόν τε σύλλογον διαλύουσι, καί, τῶν βασιλείων ἀπάραντες, ἐφ᾽ ἑστίας ἀπῄεσαν ἕκαστοι.

5. ἐκθειάζεται cod.

maioribus eorum, tribuamus. Quoniam vero barbarae gentes Romanam ditionem diripere non cessant, auctor vobis sum, ut virum hunc (ostenso Nicephoro), ut solertis ingenii est, rei militaris apprime gnarus ac bello fortis, quandoquidem victorias quam plurimas retulit, quod et agnoscitis vos ipsi, eumque prae caeteris ut Deum veneramini, iureiurando obstricta fide, nihil inconsulti adversus principes ac senatum moliturum, ducem summo cum imperio renunciemus, eique tradamus copias Asiaticas, quibus barbarorum impetum coerceat ac repellat. Hanc enim ei dignitatem Romanus quoque Imperator et vivus tribuit, et moriens testamento cavit, ne vir optime animatus eiusmodi imperio moveretur." Patriarcham in haec verba sententiam ferentem cum senatus comprobavit, tum vero etiam ipse Iosephus cubiculi praefectus assensus est, non sponte ille quidem, sed studio senati coactus. Ita horribilibus iuramentis obstricto Nicephoro, ne infantibus pueris Augustis superstitibus aliquid mali adversus maiestatem eorum moliretur, cum ipsi adiurassent, neminem se primariorum hominum Nicephoro invito vel moturos loco, vel ad maiorem dignitatem provecturos, verum eius consilio de communi sententia administraturos rempublicam; hunc ubi ducem Asiae summo cum imperio pronunciaverant, consilium dimiserunt, ac, palatio egressi, ad suam quisque domum se receperunt.

# *ΛΕΟΝΤΟΣ ΔΙΑΚΟΝΟΥ*

## *ΙΣΤΟΡΙΑΣ Γ.*

# LEONIS DIACONI HISTORIAE

## LIBER III.

### ARGUMENTUM.

***Nicephori bellum contra Tarsenses. Iosephus rursus illi insidiatur. (Cap. 1). Marianum et Ioannem Tzimiscem litteris contra eum sollicitat (2). Contra Tzimisces Nicephorum ad defectionem hortatur (3). Nicephorus Caesareae ab exercitu imperator salutatus (4). Oratio eius ad exercitum (5). Nicephorus Constantinopolin ire parat. Ioannem Tzimiscem Domesticum Orientis creat (6). Iosephus frustra urbem obtinere conatus, intestinis motibus ortis, ad fugam compellitur (7). Nicephorus urbem ingressus coronatur. Corporis et animi eius descriptio. Cognatos et amicos suos summis ornat honoribus (8). Nicephorus Theophano in matrimonium ducit. Polyeuctus patriarcha eum ecclesia arcet; sed mox in gratiam cum eo redit (9). Insequenti vere Nicephorus contra Saracenos ducit. Tarso frustra tentata, alia hostium castella recipit (10). Mopsuestia diu obsessa vi expugnatur. Nicephorus in Cappadocia hibernat (11).***

α΄. Ἤδη δὲ τοῦ ἦρος μεσοῦντος, καὶ τοῦ φωσφόρου πρὸς τὸν A. M. 6471
ἀρκτικὸν πόλον ἠρέμα ὑπανακάμπτοντος, καὶ περὶ τὸν ταῦρον Ind. 6 A. C. 963
τὴν διφρείαν ἐλαύνοντος, τοῦ Βυζαντίου ἀπάρας ὁ Νικηφόρος I. Rom. 4
ἐπὶ τὴν καταντιπέραν τῆς Ἀσίας χώραν καταίρει· καὶ πρὸς τὴν P. 22
Καππαδοκῶν ἀφικόμενος (Τρωγλοδῦται τὸ ἔθνος τὸ πρόσθεν κατωνομάζετο, τῷ ἐν τρώγλαις καὶ χηραμοῖς καὶ λαβυρίνθοις, ὡσανεὶ φωλεοῖς καὶ ὑπιωγαῖς, ὑποδύεσθαι), καὶ τὴν σκηνὴν ἐκεῖσε

1. Medio iam vere, cum lucifer ad arcticum polum paulatim cursum flecteret, ac versus taurum currum agitaret, Constantinopoli profectus Nicephorus ad oppositum Asiae tractum sese confert: cumque in Cappadociam venisset (Troglodytae ea gens antehac appellabatur, quod in troglas, latibula ac flexus saxorum, quasi in specus quosdam et recessus, se sub-

A. M. 6471 Ind. 6 πηξάμενος, πανταχόσε διαγράμματα ἔστελλε, τὸν στρατὸν πανσυδὶ ὡς αὐτὸν συνεγείρων καὶ ἐκκαλούμενος. ἐν ᾧ δὲ συνήρχετο B τὰ στρατεύματα, τοὺς ἀμφ' ἑαυτὸν ἐξῆσκει τὰ πολέμια, καὶ τὸν θυμὸν ἔθηγε, καὶ ἐπεῤῥώννυε ταῖς καθ' ἡμέραν μελέταις, καὶ τὴν ἐνόπλιον ἐξεπαίδευε περιδίνησιν, θαμὰ ταῖς σάλπιγξιν ἐγκελευόμενος ἐπηχεῖν, καὶ τὰ τύμπανα παταγεῖν, καὶ ἀλαλάζειν τὰ κύμβαλα, ἐφ' ἵππων τε ὑπεράλλεσθαι, καὶ τόξοις βάλλειν κατὰ σκοπὸν, καὶ ἀκοντίζειν εὐστοχώτατα· καὶ οὐδὲν ὅ, τι παρεῖτο τούτῳ τῶν πρὸς τὸ πολεμεῖν ἐξευρημένων. ἐν ᾧ δὲ ὁ στρατηγὸς ἐξεπαίδευε τὸν στρατὸν, καὶ τὴν ἄφιξιν τῆς λοιπῆς στρατιᾶς ἐξεδέχετο (δεδογμένον γὰρ ἦν αὐτῷ, κατὰ τοῦ Χαμβδᾶν καὶ τῶν Ταρσέων ἐκστρατεύειν ὡς μάλιστα), ὁ παρακοιμώμενος Ἰω- C σὴφ, τὸ τοῦ Νικηφόρου μεμεριμνημένον καὶ λελογισμένον ἐννοῶν, καὶ προσέτι τὸ ἀνδρικὸν αὐτοῦ καὶ γενναῖον παράστημα, ὑπειδόμενός τε, μή πως τῆς στρατιᾶς συναλισθείσης περὶ αὐτὸν νεώτερόν τι σκαιωρήσοιτο, ἐπάλλετό τε τὴν καρδίαν καὶ τῆς ἀβουλίας αὑτὸν κατεμέμφετο, ὅπως ζωγρίαν κατέχων ὡς ἐν δικτύῳ αἱμάτων ἄνδρα οὐ κατειργάσατο, ἀλλ' ἔλαθε τοσαύτῃ πανοπλίᾳ τοῦτον ὀχυρωσάμενος. συννοίας οὖν ὑπόπλεως γεγονὼς, ἠρεμεῖν οὐκ ἠνείχετο, ἀλλ' ἀβίωτον τὸν βίον ἐτίθετο. ἀνασκοποῦντι δὲ τού- P. 23 τῳ καὶ πολλοὺς διελίττοντι λογισμοὺς, τίνα τὸν τρόπον τῆς τοσαύτης δυναστείας μετακινήσῃ τὸν στρατηγὸν, μία τις ἐσῄει μηχανὴ, δι' ἧς ᾤετο τὴν ἐκείνου ἀρχὴν, ὡσεί τινα πέλεκυν τῷ αὐχένι προσεπικειμένην, ἀποσκευάσασθαι.

7. **κύμβαλα.** Vide infra 82. A. 21. Fort. **τῶν τρόπων.**

ducebant), collocato ibi tabernaculo, dimissis quoquoversus litteris, omnes copias excitatas ad se convocat. Exercitus dum cogebatur, interea quos secum habebat bellicis institutis erudiebat, exacuebat animos, confirmabat exercitatione quotidiana, armatam rotationem edocebat, tubis crebro canere iubens, tympana pulsari, cymbala percuti, in equos insilire, arcubus scopum petere, iaculis collineare: denique eorum, quae ad belli artem inventa sunt, nihil omnino negligebat. Dux dum sic copias exercebat, adventumque reliqui exercitus exspectabat (instituerat enim adversus Chambdanum et Tarsenses potissimum educere), Iosephus cubicularius cum solertem animum Nicephori consultumque reputans, tum praeterea viri fortitudinem et virtutem, veritus ne collecto circa eum exercitu novarum rerum aliquid adversus se moliretur, palpitante corde suam ipse vituperabat praecipitantiam, quod cum virum bellatorem quasi captum intra casses inclusum teneret; haud oppressisset, sed imprudenti consilio tantis eum muniisset copiis. Totus igitur cogitabundus, spreta requie, vitam minime vitalem ducebat. Consideranti autem, multasque rationes versanti, quo pacto Domesticum tanto imperio moveret, cuiusdam fraudis in mentem venit, qua illius potentiam, quasi securim quandam cervici suae imminentem, everteret.

β'. Τὸν Μαριανὸν οὖν εἰσκαλέσας, ἄνδρα μὲν τῷ τῶν πα- A. C. 963
τρικίων τετιμημένον ἀξιώματι καὶ τῶν Ἰταλικῶν στρατευμάτων I. Rom. 4
ἤδη κατάρξαντα, εὐρίπιστον δὲ τὴν ἄλλως καὶ θερμουργὸν, ἐξεῖ- Fol. 282 r.
πε τὸ ἀπόῤῥητον, ἐν παραβύστῳ που κοινολογησάμενος, καὶ, „εἴ
μοι," φησὶ, „πεισθεὶς τὴν τῆς ἀνατολῆς ἀναδέξῃ ἀρχὴν, αὐτο-
κράτορά σε θᾶττον ἀποφανῶ, καὶ ἐπὶ τῶν βασιλικῶν θρόνων B
ἐπαναβιβάσω." „εὐφήμει," ἔφη πρὸς τὸν λόγον ὁ Μαριανός· „πί-
θηκον διερεθίζων καὶ προτρεπόμενος καθωπλισμένῳ γίγαντι δια-
μάχεσθαι, ὃν οὐ μόνον τὰ πρόσοικα φῦλα πέφρικε τῶν ἐθνῶν,
ἀλλὰ καὶ ὅσα ἀνίσχων τε καὶ δυόμενος ὁ ἥλιος ἐφορᾷ. ἀλλ' εἰ
δοκεῖ συνεισενεγκεῖν τινα γνώμην ἀμηχανοῦντι καὶ σκυθρωπάζον-
τι, αὐτίκα ἐρῶ. τὸν Ἰωάννην, ὃν κικλήσκουσι Τζιμισκῆν, οἶ-
σθα τὸν ἄνδρα φιλότιμόν τε ὄντα καὶ λίαν φιλόνικον, καὶ ἀγα-
θὸν τὰ πολέμια· ὃν δεύτερον μετά γε τὸν στρατηγὸν ἡ στρατιω-
τικὴ φάλαγξ τίθεται καὶ τιμᾷ. τὴν τῶν στρατευμάτων οὖν, εἰ
δοκεῖ, τούτῳ ἐπίστρεψον ἀντίληψιν· καὶ, οἶμαι, παραβολώ-
τατος ὢν ὁ ἀνὴρ καὶ τολμητίας ἐπιεικῶς, ὑποστήσεται τὸ ἐγχεί- C
ρημα· καὶ ᾗ ἂν ἡγοῖτο, ἕψεται ἡ πληθὺς, καὶ τὸ δοκοῦν
σοι περαιωθήσεται. ἄλλως δὲ μὴ οἴου σὺ κατασείειν πύρ-
γον ἀτίνακτόν τε καὶ ἀδιάσειστον." ταύτην δεξάμενος ὁ Ἰωσὴφ
τὴν εἰσήγησιν, τοὺς ἐξ αἵματος Νικηφόρῳ προσήκοντας, καὶ
τοὺς ἄλλους ἀνῃρημένους αὐτῷ τῶν ἀξιωμάτων τε παγανοῖ, καὶ
εἰς ὑπερορίαν ἐκπέμπει· γραμματεῖον δὲ σφραγῖσιν ἐνσημηνάμε-
νος τῷ προῤῥηθέντι Ἰωάννῃ στέλλει ἐν τοῖς πατρικίοις τελοῦντι

2. τετιμημένος et continuo post κατάρξαντι cod. 16. Leg. ἐπίτρεψον. 22. Fort. ἄλλως.

2. Marianum accersit, virum dignitate patricia decoratum, legionibusque Italicis iam praefectum, mobilis insuper atque ardentis animi. Cum hoc secreto collocutus occultam sententiam aperit, et, „Si mihi credis," inquit, „ac domesticatum Orientis recipis, Augustum te brevi perfecero et in imperiali solio collocabo." Ad quem sermonem, „Dii meliora," inquit Marianus: „desine simiam excitare et cum armato gigante committere velle, quem non solum tribus gentium finitimae verentur, at hercle quotquot oriens aut obiens sol lustrat. Verum si vis ut aliquid consilii afferam impedito ac tristi tibi, haud reticebo. Ioannem quem Tzimiscem appellant nosti, virum non minus ambitiosum et primatus mire cupidum quam bello fortem: qui proximo post Doméstícum loco apud exercitum habetur et honoratur. Quin tu, si videtur, committis illi procurationem legionum: nam qua est is audacia et spiritu singulari, suscipiet negotium, opinor: ita quocunque ducet, sequetur illum copia, et tu pervenies quo vis. Aliter cave credas te turrim illam inconcussam atque inquassatam concutere posse." Hanc auctoritatem secutus Iosephus eos qui cum Nicephoro erant propinquitate coniuncti aliosque eius necessarios officiis exutos in exilium pellit: litteras obsignatas ad Ioannem, de quo dictum est, patricium exercitusque

A. M. 6471 Ind. 6 καὶ στρατηγοῦντι τῶν ἀνατολικῶν, ἀνδρὶ ῥωμαλέῳ καὶ νεανικῷ, καὶ τὴν ὁρμὴν δυσάντητον κεκτημένῳ καὶ δυσεκβίαστον. ἡ δὲ τοῦ D γραμματείου ὑφήγησις ταυτὶ διηγόρευε· „τὸ δύσνουν καὶ κακόηθες τοῦ Φωκᾶ ὑπειδόμενος, καὶ τὴν κακοῦργον σκέψιν, ἣν ἐκεῖνος τρέφει καθ᾽ ἑαυτὸν, ἐκκόψαι βουλόμενος, ἔγνων ἀνακαλύψαι τὸ ἀπόῤῥητον τῇ περιφανείᾳ σου, εἴ πως τὴν ἐκείνου δυσκάθεκτον ὁρμὴν, σοῦ συνεργοῦντος, ἀναχαιτίσωμεν. βούλεται γὰρ ὅσον οὔπω τυραννήσειν, καὶ τὴν τῆς βασιλείας ἀρχὴν σφετερίσασθαι. ἀλλ᾽ αὐτὸς τὴν ἔκσπονδον ἐκείνου ἐκκόπτων ὁρμὴν, τὴν τῶν στρατευμάτων πρόνοιαν ἐξαυτῆς ἐκείνου μὲν ἀφαιροῦμαι, τῇ δὲ σῇ ἀνατίθημι ἐνδοξότητι. μετὰ μικρὸν δὲ σὲ καὶ εἰς αὐτὴν ἀναβιβάσω τὴν τῆς βασιλείας περιωπήν. σὺ δὲ τὸν ὑπέρμαχον καὶ ἀλαζόνα Φωκᾶν δεσμώτην ἀποφηνάμενος θᾶττον παράπεμψον ὡς ἡμᾶς."

P. 24 γ'. Τὸ τοιοῦτον οὖν γραμματεῖον ὁ Ἰωάννης ἀπειληφὼς, ἀνειλήσας τε καὶ τὴν ἐν αὐτῷ πραγματείαν ἀναλεξάμενος (τὴν τῆς Fol. 282 v. ἀνατολῆς δὲ αὐτῷ δυναστείαν, καὶ αὖθις τὴν τῶν ὅλων ἀρχὴν καὶ διακατοχὴν τούτων, ὥς μοι ἤδη εἴρηται, κατεπηγγέλλετο ἡ γραφὴ, εἴ γε τῆς στρατιᾶς μετακινήσοι τὸν Νικηφόρον καὶ τοῦ πλήθους ἀποσκευάσοιτο), τῶν τόπων ἀπάρας ἐν οἷς ἀνεστρέφετο, ἠπείγετο πρὸς τὸν στρατηγόν. προελθὼν δὲ παρὰ τὴν σκηνὴν τὴν στρατήγιον, καὶ αὐτῷ παρακαθισάμενος (ἀνεψιὸς γὰρ πρὸς μητρὸς ὁ Ἰωάννης τῷ Νικηφόρῳ ἐχρημάτιζε), „σὺ μὲν," ἔφη, „ὦ γενναῖε, B βαθὺν ὕπνον καθεύδεις, καὶ ὑπὲρ τὸν Ἐνδυμίωνα, ὥς φασιν·

7. τυραννήσειν. Sic codex, ut 24 D. εἴ γε μὴν βούλῃ – πείσεσθαι.
18. μετακινήσει cod. Paulo post legendum fortasse προσελθών.

Orientalis ducem, mittit, virum profecto fortem, strenuum, magna et inexpugnabili vi praestantem. Erant autem litterae scriptae in hanc sententiam: „Phocae improbitatem ac malitiam cum suspectam habeam, consiliumque sceleratum, quod apud se alit, praecidere velim, constitui Amplitudini tuae rem arcanam aperire, si forte effrenatum eius impetum, te obsecundante, reprimere possimus. Decrevit enim rebellione iamiam facienda imperii summam invadere. Proinde, ut impios eius vindicem conatus, exercituum procurationem illi evestigio abrogo, tuaeque trado Gloriae. Brevi autem te vel in ipso imperii fastigio collocabo. Tu vero gloriosum ac superbum Phocam in vincula coniectum protinus ad nos transmitte."

3. Has litteras acceptas Ioannes ubi evolvit, cognito earum argumento (praefecturam autem ei Orientis, tum vero summam potestatem possessionemque imperii, ut a me iam dictum est, litterae pollicebantur, si modo ab exercitu dimovere Nicephorum, copiisque exuere posset), ex loco ubi versabatur movit, ad Domesticumque pervenit. Ibi cum ad praetorium se contulisset, propter ipsum assedit (erat enim Nicephori consobrinus ex matre Ioannes), et, „Tu quidem," inquit, „o bone, altum somnum dormis, plus quam Endymion, quod aiunt; Augustae autem aulae praefectus,

ὁ δὲ τῆς βασιλικῆς κατάρχων αὐλῆς, ὁ χρηστὸς Ἰωσήφ, τὸν σὸν A. C. 963
μανιώδει καὶ μιαιφόνῳ ῥοπῇ κατεργάζεται θάνατον, καί, ὅσον I. Rom. 4
τὸ ἐπ' ἐκείνῳ, ὁ τῶν Ῥωμαίων ἀκαταγώνιστος ἐξείργασται στρατηγός, καὶ τὸ τούτου αἷμα ἐκκέχυται· καὶ ταῦτα παρ' ἀνδραρίου (ὢ πόνοι, καὶ μάχαι, καὶ ἀρετή) ἀμφιβόλου τε καὶ ἀνάνδρου, καὶ γυναίου τεχνητοῦ, καὶ πλείω τῶν ἐν τῇ γυναικωνίτιδι δρωμένων εἰδότος μηδέν. ἀλλὰ διανάστα, ὦ 'τάν, εἰ δοκεῖ· καὶ γενοίμεθα τῶν ἡμῶν λογισμῶν, ὅπως μὴ ὡς ἀνδράποδα παραπολώμεθα, γενναῖον δέ τι καὶ ἀνδρικὸν ἐργασοίμεθα, ὡς ἂν γνῷ καὶ Ἰωσήφ, καὶ εἴ τις ἄλλος εἴη τὰ ἐκείνου πρεσβεύων, μὴ C
πρὸς ἁπαλὰ καὶ σκιατραφῆ διαμιλλώμενοι γυναικάρια, πρὸς ἄνδρας δὲ ἀκαταγώνιστον κεκτημένους ἰσχύν, καὶ οὓς ἡ βάρβαρος φρίττει καὶ τέθηπε." ταῦτα εἰπών, καὶ τῶν κόλπων τὸ γραμματεῖον ἐξενεγκών, τῷ στρατηγῷ ἐνεχείρισεν. ὁ δὲ τοῦτο μετελθὼν καὶ τὰ ἐν αὐτῷ θυμοφθόρα καὶ θυμαλγῆ ἐπιγνούς, μικρὸν ἐπισχὼν καὶ λειποθυμήσας (ἔτυχε γὰρ ἠρέμα νοσηλευόμενος τὸ σωμάτιον), εἶτ' αὖθις ἀνενεγκὼν καί, „λέγε," φησίν, „ἀνδρειότατε, τί δεῖ περὶ τούτου σκοπεῖν;" ὁ δέ, „καὶ αὖθις," ἔφη, „σκοπεῖν λέγεις, πράττειν ὅ,τι καὶ δεῖ; οὐκ ἐκνήψεις ὀψὲ γοῦν, ὦ ἀγαθέ, οὐδὲ τὸν τοσοῦτον κάρον ἀποτινάξῃ τῶν ὀφθαλμῶν, ἀλλ' ἐν ἀφύκτῳ κινδύνῳ περιληφθέντας D
ἡμᾶς ὅ,τι καὶ δεῖ δρᾶν ἐρωτᾷς; περὶ τῶν ὅλων διακινδυνεύειν φημί, τοσαύτην μὲν πανοπλίαν ἐπαγομένους, τοσαύτην δὲ στρα-

3. τῷ ἐπ' ἐκ. cod. 8. Fort. ἡμετέρων. 10. ἄλλο cod. 22. ὅλων] ἄλλων cod. Vid. supra 19. B.

frugi ille Ioseph, furibundo ac crudeli impetu tuam machinatur necem, et, quantum in illo fuit, periit Romanorum invictus dux, eiusque sanguis effusus est: idque ab homunculo (o labores! o praelia! o virtus!) ambiguo, evirato, a muliercula ementita, praeter ea quae in gynaecio fiunt nullius rei gnara. Proinde excita te, amice, sodes: adhibeamus mentes nostras, ne tanquam mancipia intereamus: efficiamus nobile ac forte facinus, ut sentiat Iosephus, et si quis alius ab illo stet, non sibi cum tenellis umbraticisque mulierculis certamen esse, at cum viris inexsuperabili robore praeditis, quos timet et veretur barbaries." Haec ille cum dixisset, ex sinu prolatas litteras Domestico tradidit. Is ubi perlegit, tristibus ac molestis quae inerant cognitis, cum parumper ipse conticuisset animo defectus (erat enim tum forte paulo aegriore valetudine), ut se recepit, „dic," inquit, „fortissime, quid est in hac re considerandum?" „Quid?" inquit ille: „iterum considerare te velle ais, quid faciendum putes? Non tu expergiscere sero saltem, mi Nicephore? non tu hunc tantum veternum excuties de oculis, qui nos, certo periculo deprehensos, quid faciendum sit interrogas? Ego de summa rerum in aleam eundum censeo. Praesumus tot copiis, tanto exercitui, non minus superbo ob animi magnitudinem, quam

A. M. 6471 Ind. 6 τιὰν, ψυχῆς τε ἀνδρείᾳ σπαργῶσαν καὶ σώματος ῥώμῃ φλεγμαίνουσαν. ἄτοπον γὰρ ἐμοὶ καὶ οὐ φορητὸν καταφαίνεται, ὑπὸ τομίου οἰκτροῦ ἐκ τῆς Παφλαγονικῆς ἐρημίας τῇ πολιτείᾳ παρεισφθαρέντος, τοὺς τῶν Ῥωμαίων ἄγεσθαι στρατηγοὺς, καὶ τῇδε κἀκεῖσε παρέλκεσθαι τῆς ῥινὸς, ὡς ἀνδράποδα. ἀλλ' ἕπου τὴν ταχίστην, εἴ γε μὴ βούλῃ ζωγρίας ληφθεὶς τὰ πήματα δεινὰ πείσεσθαι."

P. 25 δ'. Τοιαύτην ἀνειπόντος τοῦ Ἰωάννου παραίνεσιν, διανίστη τε πρὸς ἀλκὴν ὁ Νικηφόρος, καὶ τὰ ὅπλα καθυποδὺς τὴν ἐπὶ Καισαρείας ἅμα τῷ Ἰωάννῃ ἠπείγετο πανστρατί· καὶ τηνικαῦτα πηξάμενος χάρακα τὴν στρατιὰν ὑπεδέχετο. ἐπεὶ δὲ ἐντὸς ὀλίγων Fol. 283 r. ἡμερῶν ἅπαν τὸ τῆς Ἀσίας πρὸς αὐτὸν συνήθροιστο στράτευμα, ἡμέρας ἤδη διαφανούσης, καὶ τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ὑφαπλουμένων τῇ γῇ (Ἰούλιος εἶχεν ἀρχὴν), οἱ τὰς τοῦ στρατοῦ παρειληφότες ἡγεμονίας ἅμα τῷ στρατηγῷ Ἰωάννῃ τὰ ξίφη γυμνώσαντες καὶ τὴν στρατήγιον σκηνὴν κυκλωσάμενοι (προστεταγμένον δὲ τοῦτο πρὸς τοῦ Ἰωάννου τοῖς στρατηγοῖς καὶ λοχαγοῖς ἦν, ὅς B γε δεινὸν ἐποιεῖτο, εἰ ἄνδρας αἱμάτων ἀγεννὴς ἐκτομίας μετὰ νηπίων τιθηνουμένων καθυποτάσσοι, ᾗ ἂν αὐτῷ δεδογμένον εἴη), αὐτοκράτορα Ῥωμαίων καὶ κραταιὸν βασιλέα τὸν Νικηφόρον ἐφήμιζον, πολυχρόνιον κράτος αὐτῷ ἐπευχόμενοι. ὁ δὲ τὰ πρῶτα μὲν ἀπείπατο τὴν τοιαύτην ἀρχὴν, τὸ τοῦ ὕψους ἐπίφθονον εὐλαβούμενος, καὶ τὸν τῆς συνεύνου καὶ τοῦ υἱοῦ Βάρδα προϊσχόμενος θάνατον, ὃς αὐτῷ τῆς ἡλικίας τὸ βιώσιμον ἕλκων, ἄρτι πυραυγεῖ τῷ ἰούλῳ περιαστράπτων τὴν γένυν, κατὰ παι-

4. παρεισφαρέντος cod. 22. ἀπείπετο cod. 24. αὐτῷ cod. Leg. αὐτό.

corporum roboribus florenti. Etenim absurdum nec ferendum videtur mihi, a misero spadone, qui ex solitudine Paphlagonica reipublicae obrepserit, duces Romanos agi, et huc illuc naso duci, tanquam mancipia. Itaque sequere confestim, nisi vis captivus factus mala extrema perpeti."

4. Ea cohortatione ab Ioanne facta erectus ad virtutem Nicephorus sumtis armis una cum Ioanne totoque exercitu Caesaream contendit: ibi castris factis exercitum recepit. Paucos post dies, omnibus ad illum coactis Asiae copiis, illucescente iam die radiisque solis in terram se diffundentibus (Iulio erat ineunte), praefecti exercitui una cum Ioanne magistro districtis gladiis praetorium cingunt (id tribunis centurionibusque imperatum antea ab Ioanne erat, acerbe ferente, quod ignavus spado cum pueris lactentibus militares personas ad arbitrium gubernaret), Imperatorem Romanorum potentemque Augustum Nicephorum renunciant, imperium in multos annos illi precantes. Hic primo quidem recusabat eiusmodi summam potestatem, invidiam altissimi fastigii veritus, uxorisque ac filii Bardae obitum causatus, qui, ipsum iuventutis vitalem spiritum trahens, rutilaque lanugine iam genam circumfulgens, exercitatione ludicra non multis annis

δίαν οὐ πρὸ πολλῶν τῶν χρόνων πρὸς αὐτανεψιοῦ αὐτοῦ (Πλεύσης A. C. 963
τὸ μειράκιον ὠνομάζετο) κοντῷ τὴν βλεφαρίδα τιτρώσκεται· ὁ I. Rom. 4
δὲ Πλεύσης, δείσας ἐπὶ τῷ τραύματι, τὸν κοντὸν διαφίησι τῆς C
χειρός· τοῦ δὲ σαυρωτῆρος τῷ οὔδει ἐνερεισθέντος σφοδρὰν γενέσθαι συμβέβηκε τὴν ἀντέρεισιν, ὡς τὴν αἰχμὴν τὸ κρανίον ἀντιτορήσασαν διαμπερὲς διελθεῖν, καὶ αὔθωρον ἄναυδον τὸν Βάρδαν τοῦ ἵππου καταπεσεῖν. τοιαύτην ὁ Νικηφόρος προτεινόμενος πρόφασιν παρῃτεῖτο τὴν ἀρχήν, καὶ Ἰωάννῃ τῷ Τζιμισκῇ παρεχώρει τῆς τοιαύτης ἐπιβῆναι τιμῆς, καὶ τῶν σκήπτρων ἀνθέξεσθαι. οὐκ ἠνείχετο δὲ τῶν τοιούτων λόγων οὔτε τις τῶν τοῦ στρατοῦ, οὔτε μὴν αὐτὸς ὁ Ἰωάννης· ἀλλ' ὁμοθυμαδὸν αὐτὸν ἐπευφήμουν, σεβάσμιόν τε καὶ βασιλέα Ῥωμαίων προσαγορεύοντες. ὁ
δὲ καταδέχεταί τὴν ἀρχήν, καὶ τὸ ἐρυθρὸν πέδιλον, ὃ τῆς βασι- D
λείας παράσημον μέγιστον πέφυκεν, ὑποδύεται, μικρὰ φροντίσας τῶν φρικωδεστάτων ὅρκων, οὓς πρός τε τὸν πατριάρχην Πολύευκτον κατέθετο καὶ τὴν σύγκλητον. τὸ γὰρ ἀστάθμητον τῆς τύχης καὶ ἄδηλον, καὶ τὸ τοῦ Ἰωσὴφ δυσμενές τε καὶ ἄσπονδον ὑπολογιζόμενος, ἠπείγετο προτερήσειν τὴν τοῦ ἀνδρὸς κακοήθειαν, ἐν τῷ τὰ κατ' αὐτὸν εὖ θέσθαι, καὶ ὡς οἷόν τε ἀσφαλίσασθαι. τῷ τοι καὶ δεύτερα τὰ φθάσαντα τῆς ἑαυτοῦ σωτηρίας ἡγούμενος, παρὰ φαῦλον τὴν ὁρκωμοσίαν ἐτίθετο. τοῦτον δὴ τὸν τρόπον τῆς βασιλείας ἀρχὴν ὁ Νικηφόρος ἀναδεξάμενος, τῆς σκηνῆς προῆλθεν,
ἀκινάκην διεζωσμένος καὶ δόρατι σκηριπτόμενος· ἐξ ἀπόπτου τε P. 26
καί τινος περιωπῆς κατὰ τὸ ὕπαιθρον στάς, ἔλεξε τοιάδε·

21. τῆς. Fort. τὴν τῆς.

ante a patruele ipsius (Pleuses is adolescentulus nominabatur) lancea in palpebram ictus est; quo vulnere perturbatus Pleuses lanceam de manu dimisit: verum accidit, ut hastili in terram impacto repercussio fieret tam vehemens, ut cuspis adacta calvariam penitus perforaret, Bardasque evestigio sine voce ex equo caderet. Huiusmodi excusationem Nicephorus afferens recusabat imperium, concedebatque Ioanni Tzimiscae, ut ad hanc dignitatem evectus sceptra vindicaret. Quanquam eiusmodi voces neque ex exercitu omnino quisquam sustinuit, neque ipse Ioannes: sed conspirantibus animis, fausta illi ominantes, Augustum Imperatoremque Romanorum eum renunciaverunt. Tum vero accepit imperium, rubrosque calceos, qui sacrae dignitatis maximum insigne sunt, induit, parvi aestimans diras religiones, quibus Polyeucto patriarchae ac senatui se obstrinxerat. Quippe instabilitatem incertosque eventus fortunae non minus quam Iosephi simultatem perfidiamque reputans, maturavit sic praevenire eius malitiam, ut suas res quam optime constitueret, pro viribusque firmaret. Ita et anteacta posteriora salute sua duxit, et iurisiurandi rationem habuit nullam. In hunc modum suscepto imperio Nicephorus, succinctus pugione, hastili fixus, processit a tabernaculo; cumque loco conspicuo atque praecelso sub divo constitisset, dicere sic est exorsus:

A. M. 6471 Ind. 6 ε΄. „Ὅτι μὲν οὐκ ἐφέσει τυραννίδος, ὦ συστρατιῶται, τόδε τὸ σχῆμα τῆς βασιλείας ἀνείληφα, κατανάγκῃ δὲ ὑμῶν τοῦ στρα- Fol. 283 v. τοῦ βιασθεὶς, μαρτυρεῖτέ μοι καὶ αὐτοὶ, οἵ γε καὶ ἀποτροπιαζόμενόν τε τὴν τοσαύτην φροντίδα καὶ πρόνοιαν τοῦ παντὸς, καὶ ἄκοντα κατηναγκάσατε δέξασθαι. ὅτι δὲ εὐνοίᾳ μᾶλλον ὑμῶν τε καὶ ἀσφαλείᾳ ἑαυτοῦ πρὸς τὸν τοσοῦτον ἀγῶνα ἐπέδωκα ἐμαυτὸν, B εἰδέναι βούλομαι πάντας ὑμᾶς. μαρτύρομαι δὲ τὴν τὸ πᾶν διευθύνουσαν πρόνοιαν, ὡς πρόθυμός εἰμι, καὶ αὐτὴν τὴν ψυχὴν θεῖναι ὑπὲρ ὑμῶν, καὶ οὐκ ἄν μέ τι τῶν ἀηδῶν τοῦ τοιούτου ἀπαγάγοι σκοποῦ. ἐπεὶ οὖν οὐκ ἠνέγκατε τὴν τομίου ἔκσπονδον ἀπόνοιαν καὶ τὴν λυσσώδη καὶ ὀργῶσαν ἐκείνου αὐθάδειαν εἰς ἔργον χωρῆσαι, ἀλλ' ὡσανεί τινα βαρυκάρδιον ἐπιστάτην ἀποσεισάμενοι, ἐμὲ βασιλεύειν ὑμῶν ᾑρετίσασθε, ἐπὶ τῶν πραγμάτων δείξω σαφῶς, ὅτι τε ᾔδειν ἄρχεσθαι, καὶ νῦν ἄρχειν ἀνεπισφαλῶς σὺν θεῷ ἐξεπίσταμαι. εὔνοιαν οὖν ἔχων ὥς τις φιλόπαις πατὴρ, συμβουλεύω πᾶσιν ὑμῖν ὡς υἱοῖς φιλοπάτορσι, μὴ πρὸς C ῥᾳστώνην καὶ τρυφὴν ἀπιδεῖν, ἀλλ' ἐγρηγορέναι καὶ νήφειν, καὶ τὰ συμπίπτοντα εὐπρεπισμένως προσδέχεσθαι. τεκμαίρομαι γὰρ, μὴ ἀναιμωτὶ διακριθῆναι τὰ πράγματα. καὶ γὰρ, ὅσον εἰς ἀνέφικτον ὕψος τῆς βασιλείας τὸ κράτος ἀνέστηκε, τοσοῦτον καὶ ὁ φθόνος καὶ ὁ πόλεμος περὶ αὐτὴν αὔξεται διαμιλλώμενα. οὐ πρὸς Κρῆτας οὖν ὑμῖν ἡ πάλη, οὐδὲ πρὸς Σκύθας καὶ Ἄραβας, οὓς τῇ σφῶν ἀρετῇ διεχειρισάμεθα, ἀλλὰ πρὸς τὴν τῶν Ῥωμαίων

4. τε. Melius vel Leo vel librarius scripsisset μέ. 18. Lege εὐτρεπισμένως. Vid. S. Basilium de gratiarum actione I. 365. C. 21. διαμιλλώμενα. Sic cod. Fort. διαμιλλωμένῳ.

5. „Non desiderio me tyrannidis, commilitones, ornatum istum imperatorium sumsisse, sed studiis vestris exercitusque adactum, vos ipsi mihi testes estis, qui me, aversantem molestiam tam magnam, procurationem reipublicae vel invitum suscipere coëgistis. Quod autem cura vestri potius, meaeque incolumitatis retinendae causa, in tantum me discrimen obtulerim, scire vos omnes volo. Providentiam testor, quae universum gubernat, paratum me esse vel ipsam vitam pro vobis deponere, neque ullum incommodum me de hoc proposito deducturum. Et quoniam non permisistis, ut perfida amentia, ut rabiosa et insolens temeritas spadonis ad exitum perveniret, sed, illo tanquam vecorde rectore reiecto, me imperare vobis voluistis, re praestabo ut intelligatis, quemadmodum parere scivi, item me nunc, Deo propitio, recte praeesse posse. Verum, ea caritate animatus, qua pater filiorum amans, vobis ut filiis piis auctor sum, ut desidiam delíciasque ne respiciatis. Excubare oportebit, vigilare, casus praemunita mente sustinere. Non sine sanguine existimo rem diiudicatum iri. Nam quo est magis arduum ascensu imperii fastigium, eo gravior invidia et contentio est, quae fit de illo. Nec vero cum Cretensibus nunc vobis certamen, nec cum Scythis et Arabibus, quos virtute vestra devicistis, sed

πολιτείαν, καθ' ἣν ἄκρατα πανταχόθεν εἰσρεῖ, καὶ ἣν οὐκ ἔνι A. C. 963
αὐτοβοεὶ ὥς τι τῶν φρουρίων ἑλεῖν· θαλάσσῃ τε περιῤῥεόμενον I. Rom. 4
καὶ εὐερκῆ οὖσαν, καὶ πυργώμασιν ἐρυμνοῖς περικλειομένην ἑκα-
σταχοῦ, καὶ ἡβῶντι λαῷ περιπλήθουσαν, καὶ χρυσῷ καὶ πλούτῳ D
καὶ ἀναθήμασι πολλῷ τῆς οἰκουμένης διαφέρουσαν. δεῖ οὖν τὸ
γενναῖον ἀνειληφότας παράστημα, ᾧ κεχρημένοι παρὰ τὰς μάχας
τὸ ἀντίξουν ἅπαν κατηγωνίζεσθε, καὶ ὑπὲρ τὸ ἐνὸν ἄρτι μᾶλλον
κατὰ τῶν ἀντιπάλων χωρεῖν. πέπεισμαι γὰρ ἕξειν ἐπὶ τουτονὶ τὸν
ἀγῶνα συνεργὸν καὶ τὸν κρείττονα. τὰς γὰρ σπονδὰς καὶ τοὺς
ὅρκους οὐχ ἡμεῖς, τὸ τοῦ Ἰωσὴφ δὲ διέφθειρε δυσμενές, ὃς τοὺς
ἐμοὺς ἀγχιστεῖς ἐπὶ προφάσει μηδεμιᾷ ὑπερορίᾳ παρέπεμψεν, ἐμοὶ
δὲ τούτων εἰδηκότι μηδέν, ὠμῶς καὶ ἀφιλανθρώπως θάνατον
ἐσκαιώρησε. τὰς δὲ ξυμβάσεις οὐχ οἱ πρώτως ἐπὶ τὰ ὅπλα χω- P. 27
ροῦντες διαλύειν φείθασιν, ἀλλ' οἱ ἐν σπονδαῖς τοῖς ὁμοφύλοις
ἐπιβουλεύοντες. δόξαν τε τὴν ἐμὴν ἀναλογιζόμενοι, ὑφ' ἧς στρα-
τηγούμενοι ὑπὲρ ἀριθμὸν κατωρθώσατε τρόπαια, καὶ τὴν σύν-
τροφον ὑμῶν εἴπερ ἄλλοτέ ποτε παραθήξαντες ἀρετὴν, ἕπεσθε
ἀνεπιστρόφως, ᾗ ἂν ἡ πρόνοια ἡγῆται, καὶ αὐτὸς ὁρμῶ.

ς'. Ταῦτα εἰς ἐπήκοον τῆς στρατιᾶς ὁ Νικηφόρος διεξελ-
θὼν πάντων ἐπέῤῥωσε τὰ φρονήματα, καὶ προθυμίαν ἀδιήγητον
ἐνεστάλαξε ταῖς ψυχαῖς, ὡς οἴεσθαι μήτινα πολέμου ῥοπὴν ἐξ Fol. 284 r.

2. περιῤῥεόμενον. Sic cod. Leg. περιῤῥεομένην, ut infra 38. C. 6. καὶ χρημένοι cod. 7. κατηγωνίζεσθαι cod. 12. τοῦτον ἠδοκότι cod. ut possis legere: τοῦτον ἠδικηκότι *nihil illum laedenti*. 14. φείθασιν. Sic cod. Leg. εἰώθασιν. Paulo post sensus copulam postulat, velut δόξαν τε δή. 21. Elegantius scripsisset Leo et hic μήτιν' ἂν et 26. C. ἂν ἀναιμωτί.

cum Romanorum civitate, bonis omnibus undique affluenti, quae non potest tanquam aliquod castellum momento capi. Mari circumflua atque munita, propugnaculis firmis cincta quoquoversus, pube plurima plena, caeteris terris auro, opibus, ornamentis multum praestat. Quocirca oportet vos, renovata nobili virtute illa, qua usi in praeliis adversarios omnes debellavistis, plus paene quam poteritis nunc potissimum contra hostes niti. Quanquam confido, in hoc certamine me Deum quoque adiutorem habiturum. Pacta enim et iusiurandum non nos violavimus, sed Iosephi simultas, qui tum propinquos sine causa ulla meos in exilium egit, tum mihi, nihil horum suspicanti, sceleratissime et crudelissime mortem machinatus est. Pactiones autem non ii violare putandi sunt, qui priores ad arma eunt, verum illi qui post fidem datam civibus insidiantur. Postremo, gloriam reputantes meam, cuius ductu tropaea innumera statuistis, excitata si unquam alias innata vestra virtute, sine respectu sequimini, quocunque et providentia ducet, et ipse contendam.

6. Hac oratione audiente exercitu habita Nicephorus omnium animos confirmavit, alacritatemque inenarrabilem mentibus instillavit, ut nulla vi-

A. M. 6471 Ind. 6 ἀντιστάσεως ἀνθαμιλληθῆναι τῷ τοιούτῳ κινήματι. δαιμονίως γὰρ αὐτὸν ἔστεργε τὰ στρατεύματα, καὶ πᾶς τις αὐτοῦ τοῖς αὐ- B χήμασιν ἐσεμνύνετο. καὶ γὰρ ἐν πολέμοις ἀναστραφεὶς ἐκ νεότητος, καὶ φοβερὸς ἀναδειχθεὶς ἐν τοῖς κατὰ τάξιν καὶ μάχας ἀνδραγαθήμασιν, οὐ μόνον τὴν ἀλκὴν ἄμαχος ἐτέλει καὶ περιδέξιος, ἀλλὰ καὶ τὴν φρένα κατηρτυμένος καὶ τὴν παντοδαπὴν ἀρετὴν ἀπαράμιλλος. εὐθὺς οὖν εἰς τὴν τῶν Καισαρέων ἐκκλησίαν νέων, ἐκεῖθεν ἐπὶ τὴν σκηνὴν ἐπανέστρεφε, καὶ τὸν Ἰωάννην τῷ τοῦ Μαγίστρου τιμήσας ἀξιώματι, Δομέστικον τῆς Ἀνατολῆς ἀνηγόρευσεν, ἐντάλματά τε καὶ διατάγματα πανταχοῦ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἡγεμονίας ἐξέπεμπε, καὶ στρατηγοὺς προχειρισάμε- C νος ἐπὶ τὸν Εὔξεινον, καὶ τὰ παράκτια πάντα, καὶ Ἄβυδον ἔστελλεν, ἀπτέρῳ τάχει ἀπιέναι τούτοις ἐγκελευσάμενος· τοῦτο τάχα, ὡς ἔοικε, προμηθούμενος, πρὸ τοῦ διαπτῆναι τὴν φήμην τῆς ἀναῤῥήσεως, τῆς ὑγρᾶς τοὺς πορθμοὺς καὶ τοὺς πόρους προκατασχεῖν. οὕτω γὰρ ᾤετο κατὰ νοῦν αὐτῷ χωρήσειν τὰ πράγματα, καὶ μὴ ἐπινεμεσήσειν τὴν τύχην αὐτῷ, ἐπιμειδιᾶσαι δὲ μᾶλλον ἱλαρόν τι καὶ ἥμερον, εἴ γε προτερήσοι τὴν τῶν ἐπικαιροτάτων χωρίων κατάληψιν. ταῦτα ὁ Νικηφόρος διαπραξάμενος, καὶ εἰς ἀῤῥαγῆ συνασπισμὸν καταπυκνώσας τὰς φάλαγγας, καὶ ὁπλισμοῖς αὐτὰς εὐερκέσιν ἀσφαλισάμενος, τῆς Καισαρείας ἀπά- D ρας ἐπὶ τὴν βασιλεύουσαν ἵετο· ἐπιστολήν τε χαράξας καὶ Φιλοθέῳ τῷ Εὐχαΐτων ἐπισκόπῳ ἐγχειρίσας, πρός τε τῶν ἐκκλησια-

4. καὶ μαχ.] καὶ deest in codice. Linea autem proxime praecedenti Fort. leg. ἀνατραφεὶς, ut item 28. C. 8. νεὼν cod. 16. νοῦν] νῦν cod. 23. πρός τε. Vix hinc abesse potest τόν.

deretur belli vis eiusmodi motui obsistere repugnareque posse. Quippe mirifice amabant eum milites, neque erat omnino quisquam quin laudibus eius gloriaretur. Nam in bellis versatus a puero, et ob facinora in acie praeliisque edita pertimescendus, non modo viribus invictus erat, miraque dexteritate, verum mente quoque composita, et cujusque modi virtute sine controversia praestans. Ita sine mora, postquam in ecclesiam Caesariensium perrexerat, in tabernaculum regressus Ioannem Magistri dignitate honoratum Domesticum Orientis renunciat, mandata et edicta quoquoversus per imperium Romanum emittit, duces a se constitutos in Pontum, ad littora omnia, Abydumque, magna celeritate adhibita contendere iubet; id agens, opinor, quod ex re erat fieri, ut priusquam fama electionis percrebuisset, freta trajectusque maritimos teneret. Sic enim existimabat, ex sententia rem sibi processuram, neque irascituram sibi, sed hilare potius ac leniter arrisuram fortunam, si maturaret opportunissimorum locorum occupationem. His rebus confectis Nicephorus cum legionibus in firmam aciem contractis, armisque probe instructis, Caesarea profectus ad urbem perrexit: litteras quas scripserat, Philotheo Euchaitarum episcopo traditas, ad

στιχῶν ἐπειλημμένον οἰάκων Πολύευκτον ἔστειλε, καὶ Ἰωσὴφ τὸν A. C. 963 τῶν τυραννείων κατάρχοντα, καὶ τὴν σύγκλητον. ὡς ἐν κεφαλαίῳ I. Rom. 4 δὲ ταυτί πως διαπήγγελλεν ἡ γραφή· δέξασθαί τε αὐτὸν αὐτοκράτορα, περιφρουρήσοντα καὶ εἰς αὔξησιν ἡλικίας σωμασκήσοντα τοὺς τοῦ ἄνακτος Ῥωμανοῦ παῖδας· καὶ προσέτι τὰ μέγιστα τὴν πολιτείαν ὀνήσοντα, καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς τὴν ἐπικράτειαν αὐξήσοντα τοῖς κατὰ πολέμους ἀνδραγαθήμασιν. εἰ δὲ μὴ τοῦτο βουληθεῖεν, αὐτοῖς μεταμελήσειν τῆς ἀβελτερίας μετέπειτα, ὁπη- P. 28 νίκα σιδήρῳ καὶ σφαγαῖς τὰ πράγματα διακρίνοιντο· καὶ καιρὸς οὐ μέτεστι δικαιολογίας τοῖς αἱρετισαμένοις τῶν βελτιόνων τὰ χείριστα.

ζ'. Ταύτην ὡσεί τινα ῥῆσιν ἀπὸ Σκυθῶν ὁ Ἰωσὴφ δεξάμενος τὴν γραφὴν, καὶ, ὥσπερ ὑσπληγί τινι ἢ μύωπι τὴν καρδίαν βληθεὶς, τὸν μὲν ἐπίσκοπον πεδήτην ἀπέφηνεν, εἱρκτῇ παραπέμψας· τὸν Μαριανὸν δὲ, καὶ τὸν Πασχάλιον, καὶ τοὺς Τορνικίους, ἐν Πατρικίοις τελοῦντας καὶ θερμουργοὺς πεφηνότας ἑταιρισάμενος, καὶ Μακεδονικὴν αὐτοῖς ἐγχειρίσας φάλαγγα, ἀντείχετο κραταιῶς, ἀποτειχίζων τῷ Νικηφόρῳ τὴν εἰς τὸ Βυζάντιον B πάροδον. ἐν τούτοις οὖν τῶν πραγμάτων ᾐωρημένων, Λέων ὁ Fol. 284 v. τοῦ Νικηφόρου σύναιμος, οὗ καὶ πρώην ὁ λόγος κατὰ παραδρομὴν τὰ περὶ τὰς μάχας ἐπεξηγήσατο τρόπαια, εὐκαιρίας δραξάμενος (ἔτυχε γὰρ ἐπιχωριάζων τῷ Βυζαντίῳ) τῶν τινος βαναύσων ἐποδὺς ἀμπεχόνην καὶ διὰ τῶν ὑπονόμων τοῦ τείχους ὑπολισθήσας, ἀκατίῳ προσεπιβὰς, ἐπὶ τὸν Νικηφόρον ἀπέπλευσεν,

3. διηπάγγελεν cod. 10. αἱρετισαμένοις. Non ausus sum corrigere οὐκέτ' ἔστι δικ. et πρὸ τῶν, ne nimis limarem phrasim auctoris. 21. ἐπεξηρήσατο cod.

Polyeuctum divinarum rerum clavum tenentem, item ad Iosephum palatio praefectum senatumque misit. Quarum litterarum erat hic fere exitus: „Reciperent ipsum Imperatorem, qui filios Romani Augusti ad confirmationem aetatis usque tueretur, corporaque eorum excoleret. Praeterea maximo se reipublicae usui fore, Romanique imperii opes facinoribus bellicis aucturum. Id si nollent, eventurum ut ipsos temeritatis poeniteret, ubi ferro et caede res esset decernenda: neque tunc locus dabitur defensionis illis qui pro bonis pessima elegerint."

7. Hoc scriptum non aliter ac Scythicam iussionem tulit Iosephus; quin, sicut stimulo aliquo vel calcari in cor ictus, episcopum in vincula conditum custodiae mandat; Marianum, Paschalium, Tornicios, viros patricios audaciae cognitae, sibi adiungit; his Macedonum cohorte tradita obsistit acriter, introitum in urbem Nicephoro praecludit. Eatenus dubio rerum exitu Leo Nicephori frater, cuius bellicas victorias iam superius in transitu memoravit oratio, opportunitatem nactus (commorabatur enim tunc Constantinopoli), sumto plebeio vestitu, per specus muri elapsus conscensa scapha ad Nice-

A. M. 6471 Ind. 6 αὐτοῦ που περὶ τὰ ἐν τοῖς Ἡρίοις ἀνάκτορα εἰσελάσαντα, καὶ τὸν στρατὸν διατάττοντα. τότε καὶ Βάρδας, ὁ τούτων γενέτης, ἐν τοῖς μαγίστροις τελῶν καὶ εἰς γῆρας βαθύτατον ἐληλακώς, τὸν ἐκ C τοῦ Ἰωσὴφ κίνδυνον ὑπειδόμενος, δέει περιληφθεὶς ἱκέτης ἱεροῦ τοῦ μεγάλου καθίστατο· ἀνὴρ ἐξ αὐτῆς ἥβης ἐν πολέμοις καὶ μάχαις ἀναστραφείς, κἀν τῷ τοῦ Δομεστίκου τῶν σχολῶν ἐπὶ συχνὸν χρόνον ἐνδιαπρέψας ἀξιώματι. ὁ δὲ Μαριανὸς καὶ ὁ Πασχάλιος τὴν τῶν Μακεδόνων σπεῖραν κατὰ τὰς ἀγυιὰς περιφέροντες, ἐμβρενθυόμενοί τε κενῷ κόμπῳ καὶ ἐξυπτιάζοντες, νεώτερα ῥᾳδιουργεῖν οὐκ ἐνέλιπον· ὡς ἐκμανέντα τὸν δῆμον πρὸς ἀλκὴν ἀπιδεῖν, καὶ αὐτοῖς ἀντικαταστῆναι συστάδην εἰς μάχην, καὶ εἰς φυγὴν ὕπαιθρον κατακλεῖσαι, ὡσεί τινα μειράκια ἁβροδίαιτα καὶ μάχης ἀπείρατα. τηνικαῦτα λέγεται καὶ γύναιον σκεῦος D κεραμοῦν χοὸς ἀνάπλεον, τῶν πρὸς κηπείαν ἐπιτηδείων, ταῖς χερσὶ τοῦ τέγους ἀράμενον ἀκοντίσαι κατὰ τοῦ Μαριανοῦ, καὶ τοῦτον κατὰ τοῦ κροτάφου βαλεῖν· οὕτω δὲ καιρίαν γενέσθαι τὴν βολήν, ὡς καταγνύναι τε τὸ κρανίον καὶ προσαραχθῆναι αὐτῷ τὸν ἐγκέφαλον, καὶ δευτεραῖον τὸν βίον ἀπολιπεῖν. ἐκ τούτου παῤῥησίαν ὁ Βασίλειος εἰληφώς, ὃς ἐκτομίας μὲν ἦν καὶ τῷ τοῦ παρακοιμωμένου καὶ αὐτὸς ἐπὶ τῶν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου καιρῶν ἐνδιέπρεψεν ἀξιώματι, νόθος υἱὸς ἐκ Σκυθίδος τῷ παλαιοτάτῳ αὐτοκράτορι Ῥωμανῷ γεννηθείς, δραστήριος δέ, καὶ P. 29 τὸ παριστάμενον αὐτῷ εἰς ἔργον ἐξενεγκεῖν προμηθέστατος, ἅτε

14. ταῖς χεροῖν τοῦ τέγους ἀράμενοι cod. Fort. ταῖν χεροῖν τοῦ τέγους ἀραμένη. 17. κράνιον cod.

phorum enavigat, iam tunc propter palatium in Hereo adventantem, exercitumque disponentem. Eodem tempore Bardas, illorum pater, unus de magistris, praecipitata aetate homo, ab Iosepho periculum veritus, timore captus, supplex magni templi factus est. Erat is ab ipsa pubertate in bellis praeliisque versatus, et Domestici scholarum per longum tempus decoratus officio. Interea Marianus et Paschalius, cohortibus Macedonum per vias circummissis, frendentes ipsi inani iactatione et elati, novas in horam turbas facere non intermittebant; usque adeo, ut plebs furens ad vim se converteret, praelioque cominus facto resistens, in fugam apertam eos velut adolescentulos delicatos pugnaeque inexpertos compelleret. Quo in conflictu mulierculam vas fictile terrae plenum, de iis quae hortis usui sunt, manibus a tecto raptum vibrasse in Marianum, eiusque tempora feriise dicunt; tamque gravem fuisse iactum, ut calvaria perfracta cerebrum affligeretur: ipsum postridie vitam reliquisse. His rebus animum capiens Basilius spado, qui Constantini Imperatoris temporibus cubicularii dignitate et ipse decoratus fuerat, Romani senioris Imperatoris muliere Scythissa nothus, strenuus, et in consiliis exsequendis rationis minime expers, quippe qui generis mixti esset: alienus tunc a Iosepho, simultatesque pridem cum illo ge-

A. C. 963 I. Rom. 4

*τὸ γενος ἔχων ἐπίμικτον· τότε δὲ διάφορός τε, καὶ ἄλλως δύσνους τῷ Ἰωσὴφ διακείμενος, τοὺς οἰκογενεῖς θώραξι καὶ μίτραις, κράνεσί τε καὶ πέλταις, ὑσσοῖς τε καὶ ξίφεσι καθοπλίσας, ὑπὲρ τοὺς τρισχιλίους χρηματίζοντας, τῇ οἰκίᾳ τοῦ Ἰωσὴφ καὶ τῶν αὐτῷ συνεργούντων ἅμα τῷ δήμῳ ἐπιτίθεται. καὶ εἰς διαρπαγὴν καὶ προνομὴν καὶ ἐρείπωσιν ταύτας περιστήσας ἐπὶ τὰ νεώρια ὥρμησεν, ἐκεῖθέν τε τὰς πυρφόρους τριήρεις, συνευδοκοῦντος τοῦ δήμου καὶ τῆς συγκλήτου, πρὸς τὸν Νικηφόρον ὁρμίσασθαι παρεσκεύασεν. ὧν ἐπιβὰς ἐξαυτῆς ὁ Νικηφόρος τῇ τῶν Ἀβραμιτῶν, ἣν καὶ Ἀχειροποίητον* Fol. 285 r. *ὀνομάζουσι, προσέσχε μονῇ· ἐκεῖθεν τε τοὺς παραλη-* B *ψομένους ἑστίαν ἐξέπεμψε τὴν βασίλειον. οὓς ὁ Ἰωσὴφ προσιόντας ἰδὼν, ὀῤῥωδήσας τε καὶ δέει ἀσχέτῳ ληφθεὶς (ἤδη γὰρ οἱ περὶ αὐτὸν φρουροὶ τῷ Νικηφόρῳ προσέθεντο), καταλιπὼν τὰ βασίλεια δρομαίως εἰς τὸ ἱερὸν ἀφίκετο. ἦν οὖν ὁρᾶν τὸν πρὸ μικροῦ σοβαρὸν καὶ τὰς ὀφρῦς ἠρκότα ὑπὲρ τὸ μέτωπον, ἱκέτην ἐλεινὸν καὶ αὐτὰς κατεπτηχότα τὰς ἀκοὰς, καὶ δεικνύοντα ἐν αὑτῷ, μηδὲν τῶν ἀνθρωπίνων τελεῖν πάγιον ἢ ἀκίνητον, παλίντροπα δέ τινα καὶ ὠκύμορα, καὶ δίκην κύβων τῇδε κἀκεῖσε μεταῤῥιπτούμενα καὶ μεταπεττευόμενα. ἡ γοῦν τούτου πρὸς τὸ ἱερὸν προσφυγὴ τῷ τοῦ Νικηφόρου γενέτῃ Βάρδᾳ γέγονεν ἐκεῖθεν ἀπαλλαγὴ καὶ ἀνάσωσις ἐπὶ τὸν υἱόν.*

*η΄. Ὁ δὲ Νικηφόρος, ἐπεὶ κατὰ τὸ δοκοῦν ἑαυτῷ τέλος ἐχώ-* C *ρει τὰ πράγματα, τὸ ἰδιωτικὸν περιελὼν καὶ ἀποσφενδονήσας χιτώνιον, τὴν αὐτοκρατορικὴν καὶ βασίλειον ἐφεστρίδα ἐμπὸρπη-*

6. Fort. *ἐρειπίωσιν*. *ὥρμη* cod. Scripsissem *ὥρμα*, nisi sequeretur *παρεσκεύασεν*. 15. *τὰς*] *τοὺς* cod., sed D. lin. antepenult. (pag. seq. lin. 13. h. ed.) recte *ταῖς*.

rens, vernas suos loricis, mitris, galeis, scutis, pilis, gladiis armat, plus ter mille numero, aedesque Iosephi et asseclarum eius una cum plebe invadit. His expilatione, direptione, ruina vastatis, ad navalia contendit, unde igniferae triremes summo populi senatusque studio ut ad Nicephori castra applicarent effecit. Quibus evestigio conscensis Nicephorus ad Abramitarum monasterium, quod idem Achiropoeeton vocant, appulit: unde misit qui palatium occuparent. Quos cum Iosephus adventantes videret, trepidans, timore magno perculsus (iam enim excubitores circa ipsum Nicephoro se adiunxerant), palatio relicto cursim templum petivit. Cernebatur igitur is, qui brevi ante arroganter super frontem sustulerat supercilium, tunc miser supplex, ipsis rumusculis exterritus, suo exemplo demonstrans nihil esse in rebus humanis firmum ac stabile: mutabilia cuncta et caduca talorum ritu huc illuc iactari ac misceri. Ita eius ad templum fuga causa exstitit, ut Bardas Nicephori pater inde liberaretur, ad filiumque incolumis perveniret.

8. Nicephorus, cum ex sententia sibi res cessissent, deposita reiectaque privata veste, Augusta imperatoriaque chlamyde amictus, ad regiam se

A. M. 6471 σάμενος, εἰς τὸ βασιλικώτερον ἑαυτὸν μετεσκεύασεν· ἵππου τε
Ind. 6 ἀγερώχου τῶν λευκῶν ἐπιβὰς, φαλάροις κεκοσμημένου βασιλικοῖς
καὶ τάπησιν ἁλουργοῖς, διὰ τῆς χρυσῆς πύλης εἰσήλαυνεν, ὑπὸ
παντὸς τοῦ δήμου καὶ τῶν ἐν τέλει κροτούμενός τε καὶ γεραιρόμε-
νος. ἑκκαιδεκάτην ὁ Αὔγουστος ἤλαυνε μὴν, ἐπὶ τῆς ἕκτης ἰνδι-
κτου, ἐν τῷ ,ϛυο΄ ἔτει, ὅτε ταῦτα ἐπράττετο. ἄρτι δὲ, ἐπεὶ πρὸς τὸν
D τοῦ θείου περίπυστον σηκὸν εἰσεφοίτησε, καὶ ὑπὸ τοῦ τῶν ἱερέων
πληρώματος ἀξιοχρέους τιμὰς ὑπεδέξατο, πρὸς τοῦ τὴν πατριαρ-
χίαν ἰθύνοντος Πολυεύκτου τῷ βασιλικῷ διαδήματι στέφεται, ἓν
καὶ πεντηκοστὸν ἔτος τῆς ἡλικίας ἐλαύνων. τὴν δὲ ἰδέαν τοιόσδε
τις ἦν· ὄψις αὐτῷ πρὸς τὸ μέλαν πλέον ἢ τὸ λευκὸν ἀποκλίνουσα,
κόμη δὲ βαθεῖα καὶ κυανῆ· ὀφθαλμοὶ μέλανες, ἐπὶ συννοίας πε-
φροντικότες, δασείαις ταῖς ὀφρύσιν ὑποκαθήμενοι· ῥὶς μέσως
ἔχουσα λεπτότητος καὶ παχύτητος, ἠρέμα συμπεραινομένη γρυ-
P. 30 πότητι· ὑπήνη σύμμετρος, ἀραιὰν παρὰ τὰς γνάθους προβαλ-
λομένη τὴν πολιάν· ἀγκυλεὸς τὴν ἡλικίαν καὶ στιβαρὸς, εὐρύτα-
τος τὸ στέρνον καὶ ὤμους ὡς μάλιστα, τὴν μέντοι ἀνδρείαν καὶ
ῥώμην κατὰ τὸν θρυλλούμενον Ἡρακλῆν· φρονήσει δὲ καὶ σωφρο-
σύνῃ καὶ τῷ τὸ δέον ἀνεπισφαλῶς ἐπιφράσασθαι, πάντων κατευ-
μεγέθει τῶν κατ' ἐκείνου τὴν γενεὰν γεγενημένων ἀνδρῶν. ται-
νιωθεὶς οὖν τῷ βασιλείῳ στέφει ἐπὶ τὴν βασίλειον αὐλὴν ἄνεισι,
Fol. 285 v. παρὰ τοῦ πλήθους καὶ τῶν ἐν τέλει δορυφορούμενος, καὶ δὴ πα-
ρελθὼν ἐπὶ θρόνον ἐκάθισε τὸν βασιλικόν. ἦν οὖν ὁρᾶν τὴν τύχην
B ἐνωραϊζομένην καὶ ἐπιγαννυμένην τοῖς τελουμένοις, καὶ πάντα ἑαυ-

13. μέσος cod. 16. ἀγκυλεός. Sic codex. 19. τῷ] τοῦ cod.

maiestatem magis composuit: insesso equo alacri, candido, phaleris imperatoriis tapetisque purpureis ornato, per auream portam invectus est; ab omni populo magistratibusque cum plausu honorifice receptus. Augusti dies decimus sextus agebatur, indictione sexta, anno sexmillesimo quadringentesimo septuagesimo, cum haec gererentur. Deinde, ubi celeberrimum Dei templum ingressus a sacerdotum corpore debitos honores susceperat, a Polyeucto, patriarchae munus obeunte, imperiali corona caput cingitur, cum unum supra quinquagesimum aetatis annum ageret. Specie autem erat eiusmodi fere: facies ad nigrum magis quam ad candidum colorem vergens: coma promissa, atra: oculi nigri, velut cogitatione satagentes, spissis superciliis subiecti: nasus inter tenuitatem et crassitudinem medius, paulatim transiens in aduncitatem: barba iusta, raris circa malas proiectis canis: statura rotunda ac firma, pectus et humeri apprime lata, vis ac robur iuxta celebratum Herculem: prudentia vero, et temperantia, et opportunitate singulari consiliorum, inter omnes praestabat sua tempestate natos viros. Ita redimitus imperatoria corona in augustum palatium ascendit, a populo magistratibusque stipatus, ingressusque in regali assedit solio. Licebat tunc videre, fortunam, gestientem atque exsultantem his eventis, cunctas

τῆς τιθέσαν τὰ ἀνθρώπινα πράγματα, καὶ μηδὲν τῶν φθαρτῶν A. C. 963 μηδενὸς καθίστασθαι ἴδιον. ὁ δὲ, ἐπεὶ τῆς βασιλείας ἐπέβη, καὶ I. Rom. 4 τῶν οἰάκων ἀσφαλῶς τε καὶ ἀδεῶς ταύτης ἀντείχετο, Βάρδαν μὲν, τὸν ἑαυτοῦ πατέρα, εἰς τὴν τοῦ Καίσαρος τιμὴν προεβίβασε· τὸν δὲ συναράμενον αὐτῷ Ἰωάννην κατὰ τὴν τοῦ κινήματος ἀρχὴν, ᾧ Τζιμισκῆς τὸ ἐπίκλην, Δομέστικον Ἀνατολῆς καὶ Μάγιστρον ἀναδέδειχε. Λέοντα δὲ, τὸν ἴδιον σύναιμον, Κουροπαλάτην καὶ Μάγιστρον προβάλλεται· τὸν δέ γε Βασίλειον, τὸν τὸν Ἰωσὴφ, ᾗπέρ μοι ἐῤῥήθη, καταστασιάσαντα, εἰς τὸ τοῦ προέδρου κλέος ἀνεβιβάσατο.

θ'. Αὐτὸς δὲ τὴν συνήθη προσεποιεῖτο ἀπαρεγχείρητον σωφροσύνην διατηρεῖν, γυναικός τε συζυγίας ἐκκλίνων καὶ κρεωφα- C γίαν ἀποδιοπομπούμενος. ἀλλ' οἱ τὸν μονήρη βίον μετιόντες καὶ αὐτοῦ τὸν τρόπον δῆθεν ῥυθμίζοντες (ἐτίμα γὰρ διαφερόντως τοὺς μοναστὰς), οὐκ εἴων τὸν ἄνδρα ἐμμένειν οἷς ἔκρινε, προὐτρέποντο δὲ καὶ συζυγίαν ἀσπάσασθαι καὶ κρεωφαγίαν μὴ ὥς τι ἀπαίσιον ἀποφυγεῖν. Ἐδεδίεισαν γὰρ, μὴ τρυφαῖς καὶ κώμοις ἐπικλινὴς, ὡς εἰκὸς, γεγονὼς εἰς ἀλλοκότους ὑπολισθήσειεν ἡδονὰς, ἃς εἴωθεν αὐτοσχεδιάζειν τὸ αὐτοδέσποτον καὶ αὐτόνομον, ἐπειλημμένον δυνάμεως. ταῖς τῶν μοναστῶν οὖν καταπειθὴς γεγονὼς εἰσηγήσεσι, τὸν ἡλικιώτην μὲν καὶ συνειθισμένον βίον ἀπώσατο· τὴν δὲ τοῦ Ῥωμανοῦ ὁμευνέτιν, ἀριπρεπῆ ταῖς ὥραις καὶ αὐτό- D χρημα τυγχάνουσαν Λάκαιναν, πρὸς γάμον ἠγάγετο, καὶ πρὸς τὸ τῆς κρεωδαισίας ἀπὸ τῆς κεκολασμένης διαίτης μετεσκεύαστο

2. ἐπὶ cod. 19. ἐπειλιμμέναν (sic) cod.

sibi vindicare humanas res, nec quicquam terrestrium cuiquam esse proprium. At Nicephorus, postquam imperium susceperat, tuto ac secure gubernaculis rerum occupatis, Bardam ipsius patrem Caesaris dignitate ornavit: Ioannem, cognomento Tzimiscem, iam ab initio motus sibi opitulatum, Domesticum Orientis et Magistrum creavit: Leonem, fratrem suum, Curopalatem et Magistrum declaravit: Basilium, qui Iosephi opes, ut a me dictum est, motu facto fregerat, ad proëdri honorem evexit.

9. Ipse vero profitebatur solitam temperantiam intemeratam se servaturum, cum uxoris coniugium vitans, tum carnium esum repudians. Verum monasticae vitae cultores, qui quidem vitam eius gubernabant (observabat enim mirifice fratres), in institutis eiusmodi permanere virum non sinebant, sed hortabantur, ut et coniugium amplecteretur, nec carnium esu, ut re nefasta, abstineret. Verebantur enim, ne prono in delicias et comessationes animo in turpes delaberetur voluptates, quales comminisci solet liber seque ipse regens animus, si potentiam consequitur. Monachorum igitur admonitionibus obsecutus, familiarem ac consuetam vitae rationem ab se ablegavit: Romani uxorem, venustam plane mulierem et puram putam Lacaenam, in matrimonium duxit, aque tenuiore victu ad lautiorem

A. M. 6471 τρυφηλότερον. ὑπεψιθυρίζετο δὲ, μὴ ἔννομον συνδραμεῖν, πα-
Ind. 6 A. C. 963 ράλογον δέ πως τὸ συνοικέσιον, ὡς ἀνάδοχον ἐκ τοῦ θείου λου-
I. Rom. 4 τροῦ γεγονότα τὸν Νικηφόρον τῶν τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ
καὶ τῆς Θεοφανοῦς παίδων. τῆς οὖν φήμης ἀπτέρῳ τάχει εἰς τὰς
ἀκοὰς τοῦ ἱεραρχοῦντος Πολυεύκτου ἐνηχηθείσης, ἀπείργειν
P. 31 παντὶ σθένει τῶν ἱερῶν περιβόλων ἐπειρᾶτο τὸν ἄνακτα· ζήλου
γὰρ θείου περίπλεως ὢν ὁ ἀνὴρ, καὶ τὴν παντοδαπὴν γνῶσιν καὶ
ἀρετὴν ἀπρόσιτος, διελέγχειν καὶ βασιλεῖς οὐκ ᾐσχύνετο. ὁ δὲ βα-
σιλεὺς, τὰ μὲν τὸν ἀρχιερέα παραιτούμενος, τὰ δὲ καὶ ἀπολογού-
μενος, μὴ ἀνάδοχον αὐτὸν ἐκ τοῦ βαπτίσματος τῶν παίδων εἶναι
τῆς Αὐγούστης Θεοφανοῦς, ἀλλὰ Βάρδαν, τὸν αὐτοῦ γενέτην, οὕ-
τω κατεδυσώπησε τὸν ἀρχιερέα καὶ δεινῶς κατεκήλησεν, ὡς καθι-
λαρευσάμενος οἰκονομῆσαι τὴν τῆς Αὐγούστης Θεοφανοῦς μετὰ
τούτου συνοίκησιν. ἐπεὶ δὲ κατὰ ῥοῦν ἐχώρησε τούτῳ τὰ πράγμα-
Fol. 286 r. τα, κόσμον βασιλικὸν συμφορήσας ἀμύθητον, τεμένη τε γῆς εὐ-
B δαίμονος πολύπλεθρα, χυμῶν ἰδέαις καὶ καρπῶν πλήθει παντοδα-
πῶν περιβρίθοντα ἀφορίσας, Θεοφανοῖ τῇ ὁμευνέτιδι καὶ βασιλί-
A. M. 6472 δι χαρίζεται. αὐτὸς δὲ παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν διαχειμά-
Ind. 7 A. C. 963 ζων, ἀγῶσιν ἱππικοῖς καὶ παντοδαποῖς θεωρίοις, φιλοτησίαις τε
I. N. 1 τοῖς αὐτοκράτορσιν εἰθισμέναις, τοὺς ἐν τέλει φιλοφρονούμενος
οὐκ ἀνίη· ὅσον τε θεραπευτικὸν καὶ οἰκίδιον τούτῳ παρείπετο, ἐξή-
σκει τὰ πολεμικὰ ταῖς καθ' ἡμέραν μελέταις ὡς μάλιστα, τόξον τε
ἀνεπισφαλῶς ἐκτείνειν, καὶ τὸν ὀϊστὸν τῷ μαζῷ ἐρύειν, εὐστόχως

4. ἀπτερώτῳ τάχει. Vid. infra 59 B.

carnibus vescens transiit. Rumor autem erat, haud legitimas esse, propeque abhorrere a legibus nuptias, quia Nicephorus liberorum Romani Imperatoris ac Theophanonis ex geniali aqua susceptor exstitisset. Qui rumor magna celeritate cum ad Polyeucti sacrorum praefecti aures pervenisset, omni conatu Imperatorem a sanctis septis arcere conabatur: cum enim vir esset ardente studio colendi Dei plenus, omnique genere scientiae atque virtutis inaccessus, reprehendere vel principes non verebatur. At Imperator tamen, partim deprecans patriarcham, partim ad sui defensionem afferens, non sese susceptorem liberorum Theophanonis Augustae fuisse, verum Bardam patrem, ita flexit animum patriarchae penitusque delinivit, ut laetus coniugium eius cum Theophanone Augusta dispensarit. Ita rebus ad voluntatem suam fluentibus, ornatum imperatorium infinitum a se coacervatum, item agri opimi latifundia, succo vario fructuumque cuiusque modi copia plena, a caeteris seiugata, Theophanoni coniugi atque Augustae donat. Ipse Constantinopoli hiemans ludis equestribus, omnium generum spectaculis, largitionibusque ab Imperatoribus fieri solitis, potestates munerare non intermisit: quaecunque vero eum sequebantur in obsequiis domesticae copiae, eas ad res bellicas quotidiana exercitatione quam maxime assuefaciebat, arcum recte intendere, sagitta ad mammam adducta colli-

τε βάλλειν κατὰ σκοπὸν, καὶ δόρατα κραδαίνειν καὶ περιελίσσειν
εὐπετῶς τῇδε κἀκεῖσε, ξίφη τε εὐθυβόλως κατὰ τὸν ἀέρα περιστρέ- C
φειν, καὶ ἵππων κούφως ὑπεράλλεσθαι· ὡς ἐν καιρῷ τῶν ἀγώνων
μὴ φαίνοιτο τῶν ἐναντίων μειονεκτοῦν· καὶ μάλιστα προκινδυνεύειν
ὀφεῖλον καὶ παρατάττεσθαι κατὰ φάλαγγα.

ι΄. Ἐπεὶ δὲ τὴν τοῦ χειμῶνος κατήφειαν ἐαριναὶ τροπαὶ πρὸς A. M. 6472
γαληνιῶσαν μετεσκεύαζον ἱλαρότητα, ἐκστρατείαν κατὰ τῶν Ἀγα- Ind. 7 A. C. 964
ρηνῶν παραγγείλας, τοῦ Βυζαντίου ἀπαίρει· καὶ τῇ Καππαδο- I. N. 1
κῶν ἐναυλιζόμενος χώρᾳ καὶ στρατιὰν συνειλοχὼς ἀξιόμαχον, ἐπὶ
τὴν τῶν Ταρσέων ἤλαυνεν, ἀνδρῶν ἀρετῇ καὶ πλήθει καὶ μελέτῃ
τῶν τακτικῶν τραχηλιῶσαν τότε καὶ νεανιευομένην ὑπέραυχα, καὶ D
πλείστας ἀναφανδὸν ἐκδρομὰς ἀνελπίστους εἰσπράττουσαν. ἐπεὶ
δὲ ταύτῃ προσέσχε, καρτερὸν πηξάμενος χάρακα καὶ κυκλόθεν
διειληφὼς, ἐφρούρει παρακαθήμενος. οἱ δὲ ἔνδον Ἀγαρηνοί, δα-
ψιλείᾳ τέως τῶν ἀναγκαίων ὄντες ὑπερκορεῖς, καὶ τῇ τοῦ πολί-
σματος τεθαῤῥηκότες ἐρυμνότητι (ἐς ὕψος γὰρ ἀμήχανον ἠωρεῖτο
τῶν περιβόλων τὸ δόμημα, διπλῇ περιελισσόντων αὐτό· καὶ τα-
φρείᾳ κυκλόθεν διείληπτο, ἐς βάθος ὅτι πλεῖστον καθικνουμένῃ,
λίθων λευκῶν κατεσκευασμένῃ ξεστῶν, καὶ ἐς προμαχεῶνας συμ-
περαινομένῃ. εἶχε μὲν καὶ τὸν Κύδνον τὸ ἔρυμα, κατὰ μέσον αὐ- P. 32
τὸ διατέμνοντα, ὃς ἐξ αὐτῶν τῶν πηγῶν πολυχεύμων τις, ψυ-
χρός τε καὶ διειδὴς περινάων πρόεισιν, ἀσφάλειαν οὐ μικρὰν τῇ
Ταρσῷ παρεχόμενος, καὶ γεφύραις τρισὶν ἔνδον τοῦ ἄστεος δια-

6. ἐπὶ et paulo post μετὰ σκευάζον cod. 8. ἀπαίρειν cod. 20. καὶ τὸ κύδρον (sic) cod.

neare, spicula vibrare et contorquere expedite huc illuc, gladios directo ictu per aërem rotare, in equos leviter insilire: ne tempore certaminum inferiores hostibus reperirentur; praesertim quod primae periculum ingredi ac venire in aciem debebant.

10. Postquam tristem hiemis faciem verna tempestas in serenam mutaverat iucunditatem, indicta adversus Saracenos expeditione Constantinopoli proficiscitur: moratusque in Cappadocia, iustis collectis copiis ad Tarsensem urbem accessit, civium cum virtute, tum numero, tum usu rei bellicae ferocientem ea tempestate, nimiumque superbientem, plurimasque palam incursiones insperatas facientem. Eo cum pervenisset, probeque communitis castris oppidum cinxisset, custodiis positis obsidet. Saraceni in oppido, copia necessariarum rerum tunc referti, oppidique firmitudine freti (nam in infinitam excelsitatem surgebat moenium structura, gemino orbe circumiectorum: eratque item circino circumducta, in altitudinem quam plurimam depressa, lapidibusque albicantibus politis vestita, et pinnis terminata fossa. Neque minus habebat Cydnum pro munimento, medium oppidum intersecantem: qui, ab ipso fonte uber, gelidus et perlucidus manans profluit, praesidium haud parvum Tarso praebens, pontibusque tribus intra

A. M. 6472 Ind. 7. ζωννύμενος· ὅτε δὲ πόλεμος αὐτοῖς ἐπιβρίθει, κατὰ τῆς τάφρου αὐτὸν ἀφιᾶσι καὶ ἐν ὥρᾳ μιᾷ πλημμυροῦσαν ταύτην ἐργάζεται)· τούτοις τεθαῤῥηκότες οἱ βάρβαροι ἐτώθαζόν τε τὸν βασιλέα καὶ ὕβρεσιν αὐτὸν ἀδεῶς ἔβαλλον, ἐκδρομάς τε καὶ ἐπεξελάσεις ποιούμενοι πλείστους τῶν Ῥωμαίων ἀπεκτίννυον. ὁ δὲ αὐτοκράτωρ B Νικηφόρος ἐφ' ἱκανὸν ταύτῃ χρόνον προσδιατρίψας, ἐπείπερ ἀνηνύτοις ἐπιχειρῶν ᾔσθετο, ἐκεῖθεν μεταναστάς τε καὶ παρεγκλίνας, τοῖς ἔγγιον αὐτῇ κατῳκισμένοις προσβάλλει φρουρίοις, καὶ Ἄδαναν μὲν καὶ τὴν Ἀνάβαρζαν, καὶ ἄλλα ὑπὲρ τὰ εἴκοσι φρού- Fol. 286 v. ρια αἱρεῖ αὐτοβοεί. κἄπειτα Μοψουεστίᾳ προσβαλών τε καὶ κυκλωσάμενος, ἐκθύμως ἐπολιόρκει, ταῖς ἀφετηρίοις μηχαναῖς ἑκασταχοῦ ἀκροβολιζόμενος. οἱ δὲ ἔνδον καὶ αὐτοὶ γενναίως ἀντικαθίσταντο, πυρφόρα τε βέλη καὶ βάρη λίθων κατὰ τῶν Ῥωμαίων βάλλοντες, καὶ παντὶ σθένει ἐκ τῶν πύργων αὐτοὺς ἀμυνόμενοι.

C ια'. Ὁ δὲ βασιλεύς, δραστήριός τε ὢν καὶ δεινὸς ἐν ἀμηχάνοις πορίσασθαι μηχανήν, περιελθὼν καὶ καταστοχασάμενος τὸν χῶρον, ᾗπερ ἦν εὐεπιχείρητον, τῶν πύργων παραγαγὼν ἄνδρας ἀωρὶ τῶν νυκτῶν ἀνορύττειν ἠρέμα ἐνεκελεύσατο, ἀπὸ τῶν ὄχθων ἐναρξαμένους τοῦ ἐκεῖσε παραῤῥέοντος Πυράμου τοῦ ποταμοῦ, ὡς μὴ αἴσθοιντο οἱ βάρβαροι, καὶ εἰς κενὸν ἀποβῇ τὸ τοιοῦτον ἐπιχείρημα. οἱ δὲ ἀνώρυττόν τε καὶ τὸν χοῦν τῷ τοῦ ποταμοῦ ἐκφοροῦντες παρέπεμπον ῥεύματι. Ἐπεὶ δὲ τὸ ἔργον ἐξήνυστο, καὶ δύο τῶν πύργων μεταξὺ τοῦ συνδεδομένου τούτοις

1. ἐπιβρίσει cod. 5. ἀπεκατίννυον cod. Paulo posterius B. nolui quicquam mutare: nomen oppidi apud veteres est Ἀναζαρβά. 20. καινὸν cod. et postea auctor elegantior scripsisset ἀποβαίη. 23. μεταξύ. Fort. μετά.

oppidum iungitur; bello autem imminente in fossam illum immittunt, quam horae unius spatio restagnantem reddit): his igitur freti barbari Imperatorem subsannabant, conviciis impudenter in eum iactis, saepiusque urbe effusi, facta impressione, Romanorum plurimos trucidabant. Imperator Nicephorus, satis longo tempore ibi confecto, ubi negotium valde arduum suscepisse se cognovit, inde movens reflexo itinere circumpositas Tarso arces aggreditur, Adanamque et Anabarzam, aliaque supra viginti eiusmodi castella primo impetu cepit. Inde Mopsuestiam aggressus corona circumdata fortiter oppugnat, tormentisque missilibus undique petit. Oppidani et ipsi strenue resistebant; ignita tela et saxorum pondera in Romanos mittentes, omnique conatu ex turribus illos propulsantes.

11. Imperator, ut erat promtus et mirabilis in remediis incommodorum inveniendis, circuito inspectoque loco, qua erat opportunum, nocte intempesta homines ad turres adductos murum pedetentim subruere iubet, a ripa Pyrami amnis ibi praeterfluentis orsos, ne animadvertentibus barbaris ad nihilum veniret is conatus. Illi suffodere coeperunt, humum egestam fluminis undae committere. Opere confecto, posteaquam duae turres una cum

τειχίσματος εἰς τὸ ἀκριβὲς διάκενοι γεγόνασι, καὶ ἐκκρεμεῖς ὄν- A. C. 964
τες ξύλοις ᾐώρηντο, τῷ μὴ τὴν σφῶν διαλυθῆναι οἰκοδομήν· I. N. 1
ἄρτι τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος τὴν περίγειον ὑπαυγαζούσης, κατὰ τὸ D
εἰθισμένον οἱ Ἀγαρηνοὶ λευχείμονες τῶν πύργων προκύψαντες,
καὶ τὰ τόξα ἐντεινάμενοι, καὶ τὰς λοιπὰς παρασκευάσαντες μη-
χανὰς, ὕβρεσιν ἐδυσφήμουν τὸν ἄνακτα. ὁ δὲ τοῖς ὑπογείοις
ἐρείσμασι τῶν πύργων ἐνιέναι πῦρ διακελευσάμενος, αὐτὸς ἐς τὸ
ἀκριβὲς καθωπλισμένος, ἐπῄει διατάττων τὰς φάλαγγας. ῥᾳ-
δίως δὲ τῶν στηριγμάτων κατακαέντων, ὅσον ἐκκρεμὲς ἦν τοῦ
τείχους καὶ ὑπόκενον, κατασεισθὲν εἰς γῆν κατεφέρετο, συγκα-
τασπᾶσαν καὶ τοὺς ἐπιβεβηκότας αὐτῷ τῶν Ἀγαρηνῶν, ὧν οἱ
πλείους συντριβέντες αὔθωρὸν διαπεφωνήκασιν· οἱ δὲ, ζωγρίαι P. 33
πρὸς τῶν Ῥωμαίων ληφθέντες, τὴν κατασχοῦσαν σφᾶς ἀπωδύ-
ροντο τύχην. ὁ δὲ αὐτοκράτωρ, ἐπεὶ τὸ τεῖχος ἐριπωθὲν πάρ-
οδον τοῖς βουλομένοις παρείχετο, πανσυδὶ τῇ Μοψουεστίᾳ προσ-
επιβὰς ταύτην ἠνδραποδίσατο, καὶ τοὺς παραλειφθέντας βαρ-
βάρους δουλείᾳ παρέπεμψεν, αὐτὸς δὲ τὰ κάλλιστα τῆς λείας
ὑπεξελὼν, καὶ τῷ βασιλικῷ ταμείῳ προσαναθεὶς, τὸν στρατὸν B
ἐκ τῆς ἁρπαγῆς τοῦ ἄστεος ἀνακαλεσάμενος, ἐπεὶ ὁ ἥλιος τὸν το- A. M. 6473
ξότην παρελαύνων μετέβαινε πρὸς τὸν αἰγοκέρωτα, καὶ τὸ τοῦ Ind. 8 A. C. 964
χειμῶνος δεινὸν ἐπετείνετο, ἐκεῖθεν διαναστὰς ἐπὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν I. N. 2
ἐπικράτειαν ἀνήλαυνε, καὶ τῆς Καππαδοκῶν ἐπιβὰς τὴν πληθὺν,
ὡς εἰκὸς, φιλοφρονησάμενος ἐκέλευσεν ἐπὶ τὰ οἴκοι παλινδρομεῖν,
μεμνῆσθαί τε αὖθις τῆς πρὸς αὐτὸν ἐπανόδου τοῦ ἦρος προκύ-

5. λυπὰς cod. 10. ὑπόκερον cod. 16. παραληφθέντας cod. Vid. notas.

interiecto eis muro, prorsus subcavae pensilesque factae, lignis suffultae fuerant, ne earum dissolveretur coagmentatio: iam solari radio circumiectum agrum collustrante, suo more Saraceni, candidis amicti vestibus et turribus prospectantes, arcus intendentes, caeterasque apparantes machinas, conviciis Imperatorem consectabantur. Is fulcimentis turrium subterraneis ignem admoveri iussit, ipse perfecte armatus obiens disponensque legiones. Fulturis parvo negotio absumtis, quicquid pensile in muro et subcavum erat, eversum inque terram delatum est, Saracenosque superstantes una deturbavit: quorum plerique contriti evestigio extremam vocem ediderunt; reliqui, captivi a Romanis facti, fortunam suam lamentabantur. Imperator, ubi muri ruina aditum volentibus praebebat, omni confertim exercitu irruens Mopsuestiam occupat, superstitesque barbaros servituti mandat. Ipse, praestantiore parte praedae seposita, fiscoque Augusto addicta, militeque ab oppidi direptione revocato, quod sol sagittarium transgressus ad capricornum transibat, hiemisque rigor intendebatur, inde motis castris ad fines Romanos se recepit. Iamque Cappadociam ingressus, exercitum, ut par erat, remuneratum domum reverti iussit, meminisse monens, ut ineunte vere rursus ad se redirent, armaque sua uti omnes re-

A. M. 6473 πτοντος, τὰς πανοπλίας ἐπισκευασαμένους, παραθηξαμένους τε
Ind. 8 A. C. 964 τὰ ξίφη, καὶ τῶν ἵππων ἐπιμελησαμένους ὡς μάλιστα. οὕτως
I. N. 2 μὲν ἡ πληθὺς πρὸς οἶκον ἐχώρει. αὐτὸς δὲ ἅμα τοῖς ὑπολει-
Fol. 287 r. φθεῖσιν αὐτοῦ τε διεχείμαζε, καὶ τὰ ἐς τὸν πόλεμον ἐξηρτύετο.

ficerent, gladios exacuerent, equos ut quam maximae curae haberent. In hunc modum exercitus domum revertit. Ipse cum iis qui remanserant eodem in loco hibernans quae ad bellum pertinebant instruxit.

# ΛΕΟΝΤΟΣ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

## ΙΣΤΟΡΙΑΣ Δ.

# LEONIS DIACONI HISTORIAE

## LIBER IV.

### ARGUMENTUM.

*Nicephorus novam expeditionem contra Tarsenses molitur* (*Cap.* 1). *Severitas eius in disciplina militari* (2). *Proelium ad Tarsum* (3). *Urbe in deditionem recepta, Byzantium revertitur* (4). *Legatio Bulgarorum belli Bulgarici causa* (5). *Russi contra Bulgaros excitantur. Nicephorus insidias veritus propter odium vulgi regiam suam communit* (6). *Motus urbani, quibus Leo Diaconus interfuit. Expeditio Siciliensis* (7). *Infelix eius eventus* (8). *Terrae motus Claudiopoli, ingens imber Constantinopoli factus* (9). *Nicephori expeditio Syriaca: Antiochia frustra tentata, Edessa recepta, Arca vi expugnata* (10). *Defectio solis. Castello prope Antiochiam exstructo, Nicephorus in urbem redit* (11).

α'. Τὸν μὲν δὴ τρόπον, ὃν εἴρηταί μοι, πρὸς τοῦ αὐτοκράτορος A. M. 6473
Νικηφόρου ἥ τε Μόψου ἥλω ἑστία, καὶ τὰ πρόσοικα φρούρια Ind. 8 A. C. 964
ἐξ ἐφόδου ἠνδραποδίσθη. αὐτὸς δὲ κατὰ τὴν Καππαδοκῶν δια- I. N. 2
χειμάζων, ἤσχαλλέ τε καὶ ἤλυεν ἀνιώμενος, τῷ μὴ καὶ τὴν Ταρ- P. 34
σὸν αἱρήσειν αὐτοβοεὶ, ἀλλὰ ταύτης ἀποκρουσθῆναι ὡσπερεὶ βέ-
λος κωφὸν ἰσχυροτέρῳ προσπεσὸν, μηδέν τι γενναῖον ἢ νεανικὸν
ἐργασάμενος. καὶ τὸ πρᾶγμα προπηλακισμὸν καὶ ὕβριν ἄντικρυς
ἐλογίζετο, καὶ ὄνειδον ἀνεξάλειπτον, εἰ Νικηφόρος ὢν ὁ Φωκᾶς, B

8. ὄνειδον. Sic cod. ἀνεξάληπτον cod.

1. Ita, quemadmodum dixi, a Nicephoro Imperatore et Mopsuestia expugnata est, et castella finitima ex itinere capta. Ipse in Cappadocia hibernans animo discruciabatur, quod non Tarsum quoque prima aggressione capere potuisset, verum inde velut imbelle telum violentiori impactum repulsus esset, nulla re luculenta fortive gesta. Remque pro suggillatione plane putabat et pro invidia indelebili, si Nicephorus Phocas, iam pridem

A. M. 6473 καὶ πρώην ἐν στρατηγοῖς τελῶν, καὶ αὖθις ἀναῤῥηθεὶς Δομέστι-
Ind. 8 A. C. 964 κος τῶν σχολῶν, τοτὲ μὲν μυριάδας πόλεις κατέσκαψε καὶ δηώ-
I. N. 2 σας ἠθάλωσε, τοτὲ δὲ εὐδαίμονας χώρας ἠνδραποδίσατο, καὶ μάχιμα ἔθνη τρεψάμενος ἐκ παρατάξεως ὑπήγετο, μηδὲ ἀντοφθαλμεῖν ἐξισχύσαντα πρὸς τὴν τούτου ἀλκὴν καὶ τὴν ἀκαταγώνιστον ἐν τοῖς ὅπλοις ὁρμήν· τὰ νῦν δὲ, τὴν τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονίαν ἀνδρείᾳ ἀγχινοίᾳ παρειληφὼς, καὶ στρατὸν εἰς τετταράκοντα μυριάδας ἀριθμούμενον ἐπαγόμενος, ἀπεκρούσθη τὴν ἄλλως σκια-
C μαχήσας. ἀπεκρούσθη δὲ οὐχὶ Βαβυλῶνος, ἣν ἡ Σεμίραμις ἑπτὰ περιβόλοις ὠχύρωσεν· ἢ τῆς πρεσβυτέρας Ῥώμης, τὸ τῶν Ῥωμαίων σθένος ἥνπερ ἐπολίσατο· ἢ τῶν τῆς Ἰουδαίας τειχῶν, ὧν τὸ ναστὸν ὕψος, ὠσὶν ἀκουόμενον, μῦθος τάχα, τῆς ἀληθείας γεγυμνωμένος, τοῖς οὐχ ἑωρακόσι δοκεῖ· ἀλλὰ Ταρσοῦ, εὐπεριγράπτου πόλεως, ἐφ' ἱππηλάτου πεδίου συνῳκισμένης, τῶν ἐπηλύδων τε καὶ ἰθαγενῶν. ταῦτα δὴ ἀνελίττων καὶ γνωματεύων δυσφορῶν διετέλει, καὶ ἀπαρηγόρητα δυσθυμῶν, εἰ Ταρσεῖς, τῶν προσοίκων αὐτοῖς ἔργον πολέμου γεγενημένων, καὶ δουλείαν
P. 35 ἐλευθερίας ἀλλαξαμένων, ὁπόσοι τὸ τῆς μαχαίρας στόμα διέδρασαν, αὐτοὶ μόνοι τῶν ἄλλων ἀπέλθοιεν, πλατύ που τῆς ἐκείνου ἀνδρείας ἐπικαγχάζοντες, καὶ τῆς πολεμικῆς ἐμπειρίας καταμωμώμενοι. τῷ τοι καὶ τὰ ἐς τὰς μάχας τοὺς περὶ αὐτὸν διεγύμναζεν ἀκριβῶς, καὶ τὴν τοῦ ἔτους ὥραν ἧστο προσεκδεχόμενος.
A. M. 6473 ἦρος δὲ εὐθὺς διαλάμποντος, καὶ τῆς χειμερινῆς δριμύτητος εἰς
Ind. 8 θερινὴν θάλψιν μετακιρναμένης ἐπιεικῶς, κατὰ τὸ προστεταγμέ-

2. τότε cod. hic et infra. μυριάδας. Melius μυρίας, sive μυριάνδρους. 20. καταμωμώμενοι. Fort. καταμωκώμενοι. 23. ἤρους cod.

in ducum numero, post haec Domesticus scholarum creatus, modo innumeris urbibus excisis, vastatis, combustis, modo opimis regionibus subiunctis, acerrimas gentes praelio fusas ita domuisset, ut ne intueri quidem coram eius robur invictamque in armis vim possent: nunc vero, imperio Romano per virtutem solertiamque potitus, exercitu ad quadringenta millia numero inducto, repulsus esset, umbratili pugna frustra suscepta. Idque non a Babylone, quam Semiramis septem moenibus communivit; non ab antiquiore Roma, Quiritum robur quam aedificavit; non a Iudaeae muris, quorum solida altitudo, auribus accepta, fabula fortasse illis qui non conspexerint videtur: sed a Tarso, angusto oppido, in equitabili planitie sito, referta adventitia vernaque plebe. Haec animo volvens ac reputans aegre ferebat perpetuo, consolationis inopia contabescens, si Tarsenses, finitimis ipsorum bello caesis, iisque qui gladiorum aciem effugissent servitutem cum libertate commutantibus, ipsi soli ex omnibus elaberentur, irrisa plane virtute eius, bellicaque explosa peritia. Ita et quos circa se habebat ad bellum exercebat diligenter, et opportunum anni tempus praestolans sese continebat. Commode autem ver illuxerat, hiberna asperitate in vernum teporem iam transfusa,

νον αἱ δυνάμεις ἐπὶ τὸν αὐτοκράτορα συνηγείροντο. ὁ δὲ ἀραρό- A. C. 965
τως καθοπλίσας τὴν στρατιάν, συναγομένην ὑπὲρ μυριάδας τὰς I. N. 2
τετταράκοντα, τὸ σημεῖον διάρας ἐπῄει τὴν ἐπὶ τῆς Ταρσοῦ.

β'. Ἐν ᾧ δὲ τὴν πορείαν διήνυε, τῶν ψιλῶν τις στρατιω- B
τῶν, πρὸς τὴν δυσχωρίαν ὀκλάσας (ἔτυχε γὰρ δι' αὐλῶνος τὴν
στρατιὰν βαθυτάτου, εἰς ἀποῤῥῶγας καὶ σήραγγας κατακλειομέ- Fol. 287 v.
νου, διαπορεύεσθαι), τὸν ὃν ἐπὶ τῶν ὤμων ἔφερε θυρεόν, κατὰ
τὴν ὁδὸν ἀπέῤῥιψεν ἀποφορτισάμενος. ἐπεὶ δὲ παροδεύων ὁ βα-
σιλεὺς τοῦτον τοῖς ὀφθαλμοῖς καθεώρακε, τῶν ἑπομένων τινὶ
διᾶραι τὸν θυρεὸν ἐγκελεύεται· ἄρτι δὲ φθάσας πρὸς τὴν κατα-
γωγήν, ὑπὸ τίνα τῶν λοχαγῶν διηρευνᾶτο ταττόμενος ἂν εἴη ὁ
διαμάχης καὶ κινδύνων χωρὶς ἀποφανθεὶς ῥίψασπις καὶ τὸ ἴδιον C
ὅπλον ἀποβαλών. ἐπεὶ δὲ οὐ διέλαθεν ὁ τοῦτο δεδρακώς, ἀλλὰ
τὴν ταχίστην συνελαμβάνετο, βλοσυρόν τι τούτῳ καὶ λοξὸν ἀντ-
ωπήσας ὁ βασιλεὺς καί, „λέγε μοι," ἔφη, „ἀγεννέστατε σύ, εἴ
γε τις ἐπῆλθεν ἐξ ἀπόπτου πολέμου καταδρομή, τίνι ἂν ἔρκει
πρὸς ἀποτροπὴν ἐχρήσω τῶν δυσμενῶν, τὸν θυρεὸν ἀποβαλὼν
παρὰ τὴν ἀταρπιτόν;" ὁ δέ, πεπηγὼς ὑπὸ τοῦ δέους, διέμενεν
ἀχανής. ὁ δὲ αὐτοκράτωρ αἰκίαις καταξᾶναι τὸν αὐτοφονευτὴν
ἑαυτοῦ τῷ λοχαγῷ ἐγκελεύεται, ἐκτεμόντι τε καὶ τὴν ῥῖνα θεα-
τρίσαι κατὰ τὸ στρατόπεδον. Ἐκεῖνος δέ, εἴτε οἴκτῳ ληφθεὶς
πρὸς τὸν ἄνθρωπον, εἴτε καὶ δώρων ἐπιβολῇ χαυνωθείς, ἀσινῆ D
διαφῆκε τὸν ἄνδρα. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ διϊόντα τοῦτον ὁ βασιλεὺς
ἑωρακώς, τὸν λοχαγὸν εἰσκαλεῖ καί, „ὦ," φησίν, „ἀτέραμνε καὶ

16. ἀπόπτου. Fort. ἀπροόπτου. Vid. notas.

cum ex mandato copiae ad Imperatorem convenerunt. Ita cum optime instructo exercitu, ad numerum plus quadringentorum millium coacto, signo sublato viam Tarsum versus ingressus est.

2. Iter dum faciebat, aliquis levis armaturae miles, viae difficultate fessus (forte enim per convallem profundissimam, crepidinibus hiatibusque circumclusam, ibat agmen), quem humeris ferebat clypeum detractum praeter viam proiecit. Hunc transiens Imperator conspicatus, quendam ex comitatu clypeum tollere iubet: vixdumque in hospitium venerat, cum exquisivit, quo sub centurione mereret ille, qui absque praelio et periculis, clypeo abiecto, armis propriis se exuisset. Cum non delituisset qui deliquerat, sed evestigio esset comprehensus, torvum ac transversum tuens Imperator, „Dic mihi," inquit, „ignavissime tu, si qua demisisset se ex longinquo hostilis incursio, quo tandem tutamento usus fuisses ad avertendos hostes, quoniam clypeum ad viam proiecisti?" Ille, mortuus prae formidine, stabat stupens. At Imperator centurioni mandat, ut eum, qui se ipse morti dicasset, verberibus caesum nasoque praeciso per castra traduceret. Verum enimvero is, sive misericordia captus hominis, sive numis traditis mollitus, incolumem dimisit militem. Postridie eius diei praetereuntem illum ipsum Imperator conspicatus, centurionem introvocari iubet, et,

A. M. 6478 Ind. 8 θρασυκάρδιε σύ, πῶς ἔτλης μὴ παραγαγεῖν εἰς ἔργον τὸ κελευσθέν; ἢ δοκεῖς πλεῖον ἐμοῦ τουτουΐ κήδεσθαί σοι τοῦ στρατοῦ; εἰς παιδείαν ἐγὼ τῶν λοιπῶν τὴν τοιαύτην διωρισάμην ἐκτῖσαι ποινὴν τὸν τὸ ἑαυτοῦ ὅπλον ἀποῤῥιψάμενον· ὡς μήτινες τὸ τούτου ἀμελὲς καὶ νωθρὸν μιμησάμενοι ταὐτὸ τοῦτο διαπράξοιντο, κἂν τῷ καιρῷ τῶν ἀγώνων γεγυμνωμένοι τῶν ὅπλων καταλαμβάνοιντο, καὶ οὐκ ἂν φθάνοιεν πρὸς τῶν ἐναντίων ἀναιρούμε- P. 86 νοι." σφοδρῶς οὖν αἰκίσας τὸν λοχαγὸν καὶ τῆς ῥινὸς ἀφελόμενος, δέος ἐνῆκε παντὶ τῷ στρατῷ, μηκέτι ἀμελῶς διακεῖσθαι περὶ τὸν οἰκεῖον ὁπλισμόν.

γ'. Ἄρτι δὲ κατὰ τὴν περίχωρον γενόμενος τῆς Ταρσοῦ, ἐνταῦθα στρατοπεδεύεται καὶ χάρακα κυκλόθεν πηξάμενος, καρτερῶς τά τε λήϊα καὶ τοὺς λειμῶνας, τοῖς ἄνθεσι καὶ παντοίων δένδρων ἰδέαις κομῶντας, δῃοῦν καὶ ἀποκείρειν προσέταττεν, ὡς ἐξ ἀπόπτου ἡ διαμάχη τούτῳ εἴη, καὶ μή τινα τοῖς βαρβάροις ἐξῇ ἐν τοῖς ἀμφιλαφέσι χωρίοις λόχον ἐγκαθιστάνειν, καὶ τῇ B Ῥωμαϊκῇ στρατιᾷ ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἐπιτίθεσθαι. ἦν οὖν τὴν χώραν ἰδεῖν τὸν οἰκεῖον ὡραϊσμὸν ἀποβάλλουσαν· εὐδαίμων γὰρ ἅπασα καὶ εὔβοτος καὶ φυτῶν ἰδέαις κατάκομος, ὅσα οἶδε φέρειν ὀπώρας παντοίας χυμούς. Ταρσεῖς δὲ ταῖς κατὰ Ῥωμαίων ἤδη προβάσαις νίκαις ἐπαιρόμενοι, θρασεῖς τέως καὶ ἀγέρωχοί τινες ἐξητάζοντο, Fol. 288 r. οὐκ ἠνείχοντό τε κατέχειν ἐν ἑαυτοῖς τὸν θυμόν, ἀλλ' ὑπεξιόντες τοῦ ἄστεος ἐς καρτερὸν ἐξ ἀντιπάλου παρεκροτοῦντο συνασπι-

2. τουτὶ cod. et paulo post Leo scribere debuisset κήδεσθαι σύ. 19. εὔωτος cod. Sed vid. 5. A. εὐδαίμων γὰρ ἡ χώρα — εὔβοτός τε καὶ εὔμηλος. 23. παρεκροῦντο.

„O praefracte et temerarie tu," inquit, „qui fit ut ausus sis ad exitum non perducere imperatum? Num putas minus mihi quam tibi curae esse istum exercitum? Ad erudiendos reliquos ego decreveram, ut eiusmodi poenam is ferret, qui arma abiecisset sua: ne qui incuriam eius ignaviamque imitati id ipsum facerent, temporeque praelii nudi armis deprehensi ab hostibus actutum oppressi interirent." Ita centurione vehementer verberato, nasoque ei amputato, metum incussit omni exercitui, ne iam indiligenter ageret in curandis armis.

3. Cum in agrum Tarsensem pervenisset, castris factis oppidoque circumvallato, campos atque prata, floribus variarumque arborum formis laeta, penitus vastari caedique iussit, ut in conspicuo praelium fieret, neque ullas barbaris liceret in contectis locis ponere insidias, in Romanumque exercitum ex occulto cooriri. Vidisses tunc agrum suo decore spoliari: etenim erat ubique opimus, pabulo laetus, stirpium varietate comans, fundentium pomorum cuiusque generis sapores. Tarsenses, superioribus victoriis ex Romanis reportatis elati, feroculos sese de principio arrogantesque praebuerunt: cumque in se continere animos non possent, egressi oppido

σμὸν, τολμητίαι τινὲς καὶ θαῤῥαλεώτεροι τοῦ μετρίου πρὸ τῆς A. C. 965 τοῦ πολέμου πείρας ἀναδεικνύμενοι. ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ αὐτὸς τὸν I. N. 2 ἄλκιμον καὶ ῥωμαλέον τῆς στρατιᾶς ὑπεξῆγε τοῦ χάρακος, ἐν με- C ταιχμίῳ τε καθίστη τὰς φάλαγγας, κατὰ μέτωπον μὲν τοὺς πανσιδήρους ἱππότας ἱστῶν, ἐξόπισθεν δὲ τοξότας καὶ σφενδονήτας βάλλειν τοὺς ἐναντίους προστεταχώς. εἰς τὸ δεξιὸν δὲ κέρας αὐτὸς εἱστήκει, μυρίανδρον ἱππέων ἴλην ἐπιφερόμενος· κατὰ δὲ τὸ εὐώνυμον Ἰωάννης, ᾧ τὸ ἐπώνυμα Τζιμισκῆς, τῇ τοῦ Δουκὸς τιμῇ σεμνυνόμενος, διηγωνίζετο, ἀνὴρ σφαδάζων τε τῷ θυμῷ, καὶ τολμητίας ἐκτόπως καὶ θερμουργὸς εἰ καί τις ἄλλος ἀποδεικνύμενος, εἰ καὶ τὸ σῶμα βραχύς τις ὑπὲρ τὸ μέτριον ἦν, κατὰ τὸν μυθολογούμενον Τυδέα τὸν μαχητήν· ἀλλά τις ἡρωϊκὴ ἐνῆν ἀλκὴ καὶ ὁρμὴ ἐν τῷ μικροπρεπεῖ ἐκείνου σώματι. τοῦ δὲ αὐτο- D κράτορος ἐγκελευσαμένου τὸ ἐνυάλιον ἐπαυλεῖν, ἦν ἰδεῖν ἀμηχάνῳ κόσμῳ τὰς Ῥωμαϊκὰς κινουμένας φάλαγγας, καὶ τὸ πεδίον ἅπαν τῇ αὐγῇ τῶν ὅπλων καταστραπτόμενον. οὐκ ἤνεγκαν τὴν τοσαύτην ῥοπὴν οἱ Ταρσεῖς· τοῖς δὲ ὠθισμοῖς τῶν ἀκόντων καὶ τοῖς ἀκροβολισμοῖς τῶν βαλλόντων ἐξόπισθεν βιαζόμενοι, ἐξαυτῆς ἔκλιναν εἰς φυγὴν, καὶ πρὸς τὸ ἄστυ συνεκλείοντο ἀκλεῶς, πλείστους τῶν οἰκείων παρὰ ταύτην ἀποβάλλοντες τὴν προσβολήν. δεινὴ δέ τις ὑπεισῄει τούτοις δειλία, τηλικαύτην μετ' ἐμπειρίας ἀθρήσασι χωροῦσαν πληθύν. τὸν περίβολον οὖν διειληφότες τοῦ ἄστεος καὶ τοῦτον ταῖς ἀφετηρίοις κατοχυρωσάμενοι μηχαναῖς, P. 37 διεκαρτέρουν ἀπρόϊτοι, τὴν ἐπήλυσιν τῶν ἐναντίων ὑποδεχόμενοι.

2. τόν. Leg. τό. 20. ἀποβάλλοντες. Fort. ἀποβαλόντες.

in firmam phalangem ex adverso constipabantur, audaces se atque fidentes plus quam satis erat ante belli periculum ostendentes. Imperator item quicquid firmum valensque erat in exercitu, ex castris educit, infesta acie legiones constituit. In fronte collocat equites cataphractos, post hos sagittarios et funditores: hos tela in adversarios mittere iubet. In dextro cornu ipse consistit, innumeram equitum catervam inducens: in sinistro Ioannes cognomento Tzimisces, Ducis officio decoratus, praeliabatur, vir ardenti ingenio, qui audacem se et fervidum si quis alius ostenderat, tametsi corpore brevis plus quam attinebat erat, ad effigiem fabulati Tydei bellipotentis; verum heroica quaedam inerat virtus ac vis in parum specioso corpore. Imperator ubi classicum cani iussit, videndas se praebuerunt admirabili ordine commotae legiones Romanae, et campus totus fulgore armorum micuit. Nec tulerunt hanc impressionem Tarsenses: sed, strue hastarum telisque eorum qui a tergo iaculabantur propulsi, evestigio in fugam se converterunt, inque oppidum turpiter conclusi sunt, plurimis suorum hoc in conflictu deperditis. Magnus praeterea timor eos incessit, posteaquam tantum exercitum ordine procedentem conspexerant. Ita murum oppidi a se occupatum tormentis missilibus firmant: ipsi moenibus abditi obdurabant, adventum hostium excepturi.

A. M. 6478 Ind. 8

δ'. Νικηφόρος δὲ ὁ αὐτοκράτωρ, ἐπεὶ δυσπρόσοδον ἀτεχνῶς ᾔδει καὶ δυσέμβολον οὖσαν τὴν πόλιν, καὶ μὴ ἐξ ἐφόδου ἁλώσιμον, ἔγνω μὴ διακινδυνεύειν πολεμησείων ἀβούλευτα, ἀλλὰ τῷ λιμῷ παραδώσειν, ὅς γε τῇ χαλεπῇ κατανάγκῃ καὶ ἄκουσαν παραστήσεται. τοῦτο δὴ βουλευσάμενος ἀκριβέσι φρουραῖς τὸ ἄστυ διέζωσε. Ταρσεῖς δέ, ἕως μὲν οὔπω μὴ ἐμβαθύνας ὁ λιμὸς ὁλοτελῶς αὐτοὺς ἐξεπίεζεν, ἀπὸ τῶν πύργων ἀκοντίζοντες ἐς τοὺς Ῥωμαίους ἔβαλλον. ἐπεὶ δὲ τούτους οἰκτρῶς ἐπεβόσκετο, καὶ ἀπορίᾳ τῶν ἀναγκαίων τὰ σώματα ἐλυμαίνετο, ἦν ἰδεῖν ἀμηχα- B νίαν δεινήν, καὶ χαλεπὴν σκυθρωπότητα, ἥτις κατεῖχε τὴν πόλιν, ἐνερόχρωτάς τε τοὺς ἄνδρας, καὶ σκιᾶς εἰδώλων οὐδὲν διαφέροντας. τὸ γὰρ τοῦ λιμοῦ πάθος οἴκτιστον καὶ λίαν ὀλέθριον· ἐκτῆκον γὰρ τὸν ὄγκον τοῦ σώματος καὶ τὸ θερμὸν ἀποσβεννύον ψυχρότητι, ὡσανεὶ ὂν ἀράχνιον τοῖς ὀστέοις τὸ ἔλυτρον περιτείνεσθαι διατίθησι, κατὰ μικρὸν ἐπιέναι τὸν θάνατον Fol. 288 v. ἐκκαλούμενον. ἐπεὶ οὖν οὐχ οἷοί τε ἦσαν πρός τε τὸ ἄμαχον τοῦ λιμοῦ πάθος καὶ πρὸς τοσαύτην στρατιὰν διαμάχεσθαι, σπένδονταί τε τῷ βασιλεῖ καὶ ὑπείκουσιν, ἐφ' ᾧ τὸν βουλόμενον ἐπὶ τὰ ἐνδοτέρω Συρίας ἀκωλύτως χωρεῖν. ὁ δέ, εἴξας καὶ τού- C τοις σπεισάμενος, θᾶττον ἐξιέναι τῆς πόλεως ἐκελεύσατο, τὰ σφῶν σώματα καὶ τῶν ἀναγκαίων μόνον περιφέροντες ἱματισμόν.

1. δύσπροδον cod. 4. παραδώσειν. Melius παραδιδόναι. 12. λιμοῦ πάθ. οἴκτιστον. Odyss. M. 342. λιμῷ δ' οἴκτιστον θανέειν καὶ πότμον ἐπισπεῖν. 14. ὡσανεὶ ὄν. Nisi mavis scribere ὡς ἄνειον, hoc est ὡς ἀνθρώπειον. 18. ὑπήκουσιν cod. 21. Leg. τὸν ἀναγκαῖον.

4. Nicephorus Imperator cum accessu plane expugnatuque difficile esse oppidum sciret, neque corona capi posse, constituit, non in discrimen se offerre inconsiderata certandi cupiditate, sed fami civitatem tradere, quae crudeli necessitate esset vel invitam subactura. Hoc inito consilio diligentibus custodiis oppidum cinxit. Tarsenses, quoad intensior fames non penitus eos exhauserat, e turribus iacula in Romanos coniiciebant. Posterius vero, cum miserabiliter eos consumeret, rerumque necessarium inopia corpora infirmaret, vidisses desperationem ultimam, diram moestitiam quae occupaverat oppidum, mortuosos homines, ab umbra spectri nihil differentes. Nam inediae calamitas miserrima est, penitusque letalis: corporis formositatem emacerat, calorem frigore extinguit, aranei texti instar tegmina circa ossa pendeant efficit, mortemque ut pedetentim accedat evocat. Ad extremum, cum intolerabili famis incommodo tamque magno exercitui obsistere non possent, pactionem cum Imperatore faciunt, seque ei dedunt, iis conditionibus, ut qui vellent potestatem haberent ad interiora Syriae libere se conferendi. Id cum concessisset, induciis factis incunctanter exire ex oppido eos iussit, corpora et necessarium vestitum solum efferentes. Sic

οὕτω δὴ τὴν πόλιν αἱρεῖ, καὶ τῆς λείας τὸ μὲν τῇ στρατιᾷ δια- A. C. 965
νείμας εἰς ἀναρίθμητον πλοῦτον συναγόμενον, καὶ τοὺς σταυ- I. N. 2
ρικοὺς τύπους ἀνειληφὼς, οὓς ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων ἐξειργασμέ-
νους κατὰ διαφόρους μάχας, τὴν Ῥωμαϊκὴν δύναμιν τρέποντες,
οἱ Ταρσεῖς ᾐχμαλώτισαν, καὶ τὴν πόλιν ἀποχρώσῃ στρατιᾷ κα-
τασφαλισάμενος, πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἵετο. παραλαβὼν δὲ
ταύτην, καὶ παρὰ τοῦ δήμου δεχθεὶς μεγαλοπρεπῶς, ἐν τῷ πε-
ρικύστῳ τε καὶ θείῳ σηκῷ τοὺς αἰχμαλωτισθέντας σταυροὺς D
ἀναθεὶς, ταῖς τῶν ἵππων ἁμίλλαις καὶ τοῖς λοιποῖς θεωρίοις ἧστο
τὸν δῆμον εὐφραίνων. φιλοθεάμονες γὰρ τῶν ἄλλων ἀνθρώπων
Βυζάντιοι.

ε'. Ἄρτι δὲ περὶ ταῦτα σχολάζοντι ἄγγελοι τῶν Μυσῶν, A. M. 6474
πρὸς αὐτὸν ἀφιγμένοι, τοὺς εἰθισμένους ἀπαιτεῖν ἔλεγον φόρους Ind. 9 A. C. 966
τὸν ἀρχηγὸν ἑαυτῶν, ἐφ' ᾧ καὶ αὐτοὺς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα I. N. 3
στεῖλαι τὰ νῦν. ὁ δὲ θυμῶν παρὰ τὸ εἰωθὸς πληρωθεὶς (ἰσχυ- P. 38
ρογνώμων γάρ τις ἦν, καὶ μὴ εὐείκτως ὀργῇ ἁλισκόμενος), καὶ
ἀνοιδήσας ὑπὲρ τὸ μέτριον, γεγωνοτέρᾳ τε χρησάμενος, ἤπερ
εἴθιστο, τῇ φωνῇ, „δεινὰ Ῥωμαίοις," ἔφη, „περιέστηκε νῦν,
εἰ τοῖς ὅπλοις τὸ ἀντίξουν ἅπαν καταστρεφόμενοι, ἔθνει Σκυ-
θικῷ, πενιχρῷ τε τὴν ἄλλως καὶ μιαρῷ, δίκην ἀνδραπόδων φό-
ρους ἐκτίσουσι." Βάρδαν δὲ τὸν αὐτοῦ γενέτην ἐπιστραφεὶς (ἔτυχε
γὰρ συνεδριάζων αὐτῷ, Καῖσαρ ἀναδειχθεὶς); ἤρετο διαπορού-
μενος, „ὅ,τι βούλοιτο τοῖς Μυσοῖς ἡ τῶν φόρων, ἣν τῶν Ῥω-

5. ᾐχμαλώτησαν cod., sed infra D. αἰχμαλωτισθέντας. 10. γάρ. Deest hic μᾶλλον sive πρὸ, quod Leonem arbitror consulto omisisse, ut supra 28. A. 19. καταστρεφόμενοι. Oportebat καταστρεψάμενοι aut κατεστραμμένοι.

urbe occupata praedae partem, divitias innumerabiles comportatas, exercitui distribuit; receptisque crucium effigiebus, quas ex auro atque gemmis factas variis praeliis fuso Romano exercitu Tarsenses ceperant, ubi oppidum idoneo praesidio firmaverat, ad urbem imperatoriam est reversus. Quo cum pervenisset, a populo susceptus magnifice in nobili ac divino templo captas cruces deposuit: sedebatque ludis equestribus ac muneribus reliquis populum delectans. Spectaculorum enim avidi sunt praeter caeteros homines Constantinopolitani.

5. Quibus rebus cum esset occupatus, ecce advenerunt legati Moesorum dicentes, regem suum solita tributa poscere: huius rei causa illum se ad Imperatorem nunc misisse. Is vero stomachi praeter consuetudinem plenus (lentus enim erat alias, neque subitae iracundiae obnoxius), inflatus supra modum, contentiore quam qua uti solebat voce, „Aerumnae Romanos," inquit, „circumsistunt nunc, si, adversario quolibet armis subacto, genti Scythicae, eique inopi atque impurae, ritu mancipiorum tributum pensuri sunt." In Bardamque patrem conversus (forte enim assidebat is, Caesar renunciatus), percunctatus est velut ambigens, „quid sibi vellent Moesi hac

A. M. 6474 μαίων αἰτοῦσιν, εἴσπραξις; οἰκέτην ἄρά με γεγεννηκὼς λέληθας;
Ind. 9 καὶ ὁ τῶν Ῥωμαίων σεβάσμιος βασιλεὺς ἔθνει πενεστάτῳ καὶ μια-
B ρῷ φόρους τελῶν ὑποκείσομαι;" ῥαπίζειν οὖν κατὰ κόῤῥης θᾶτ-
τον τοὺς ἀγγέλους προσέταττε, καί, „ἄπιτε," ἔφη, „καὶ τῷ
σκυτοτρώκτῃ καὶ διφθερίᾳ ὑμῶν ἄρχοντι ἀπαγγείλατε, ὡς ὁ τῶν
Ῥωμαίων κράτιστος καὶ μέγιστος βασιλεὺς ἐξαυτῆς τὴν σὴν μετ-
ελεύσεται χώραν, ἐντελεῖς σοι τοὺς φόρους ἀποδιδούς· ὡς μά-
θῃς, τρίδουλος ὢν ἐκ προγόνων, δεσπότας τοὺς Ῥωμαίων ἡγε-
μόνας ἀνακηρύττειν, οὐχ ὡς ἀνδράποδα τούτους φόρους αἰτεῖν."
ταῦτα εἰπὼν τοὺς μὲν εἰς τὴν ἑαυτῶν χώραν ἀνατρέχειν ἐξέ-
Fol. 289 r. πεμπεν· αὐτὸς δὲ στρατιὰν ἀξιόμαχον συναγηοχώς, ἐχώρει κατὰ
C Μυσῶν· καὶ φρούρια μέν, ὅσα Ῥωμαίοις ὅμορα ἦν, εἷλεν ἐξ
ἐπιδρομῆς. τὴν δὲ χώραν περισκεψάμενος, καὶ ταύτης τὸ ἀμ-
φιλαφὲς καὶ κρημνῶδες ἰδὼν (ποιητικῶς γὰρ εἰπεῖν, τῇ τῶν Μυ-
σῶν χώρᾳ πάντῃ κακὸν κακῷ ἐστήρικται, καὶ τὴν ἀμφιλαφῆ καὶ
λοχμώδη χώραν σηραγγώδης καὶ κρημνώδης ἐκδέχεται, εἶτ' αὖ-
θις ἐκείνην τελματώδης τε καὶ σομφώδης· ὑδρηλὴ γὰρ ἐκτόπως
ἡ χώρα, καὶ λίαν ἀλσώδης, καὶ ὄρεσι δυσβάτοις ἑκασταχοῦ περι-
κλείεται, παρὰ τὸν Αἷμον καὶ τὴν Ῥοδόπην κατῳκισμένη καὶ
ποταμῶν τοῖς μεγίστοις περιῤῥεομένη)· ταύτην Νικηφόρος ὁ
D βασιλεὺς θεασάμενος, οὐκ ᾤετο δεῖν δύναμιν τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀσύν-

1. γεγεννηκώς. Participium, quod non saepe occurrit, invenio quater apud S. Ioannem Chrysostomum: dativum τοῖς γεγεννηκόσιν Homil. XXVI. in prior. ad Cor. III. 415. 16. accusativum τοὺς γεγεννηκότας ibid. 408. 4. 415. 19 et Oratione in illud, *Saulus spirans* etc. VIII. 42. 14. item passim apud alios auctores minus bonos. Codex mendose γεγενηκῶς (sic) λέλυθας. 11. στρατίαν cod. 15. πάντῃ — ἐστήρικται. Iliad *Π*. 111. 16. συραγγώδης cod.

tributorum, quam Romanos poscunt, exactione? An vernam me genuisti inscientem? et Romanorum Imperator Augustus genti egentissimae ac spurcae tributarius obnoxiusque ero?" Tum alapis evestigio legatos caedi iussit, et, „Abite," inquit, „et pellivoro mastrucato regi vestro nunciatote, potentissimus maximus Imperator Romanorum iamiamque obibit tuam regionem, integrumque tibi tributum persolvet: ut discas, ter servule, a maioribus verna natus, dominos nuncupare Romanorum principes, neque illos ut mancipia tributum poscere." His dictis, eos ut in patriam recurrerent missos fecit: ipse iusto contracto exercitu adversus Moesos profectus est: castella Romanis finitima prima aggressione cepit. Regionem vero considerans, eamque saltuosam atque praecipitiis asperam videns (nam, ut poetice loquar, in Moesorum terra „malum malo gravius super ingruit usque:" saltuosum ac silvestrem locum cavernosus et abruptus excipit, et hunc rursus paluster ac madidus: aquosa plane regio, nemoribus densa, montibus inviis undique clauditur, ad Aemum atque Rhodopen sita, amnibusque maximis circumflua): hanc Nicephorus Imperator videns, committendum non putavit, ut co-

τακτον δι᾽ ἐπισφαλῶν χωρίων ἐξάγοντα, ὡσανεὶ βοσκήματα παρασκευάσαι κατακοπῆναι πρὸς τῶν Μυσῶν. λέγεται γάρ, πολλάκις πταῖσαι Ῥωμαίους ταῖς δυσχωρίαις Μυσίας, πανολεθρίᾳ περιπεσεῖν. A. C. 966 I. N. 8

ς΄. Ἔγνω οὖν, μὴ διὰ δυσεμβόλων καὶ περισφαλῶν χωρίων διακινδυνεύειν. ὅθεν ἀναλαβὼν τὴν στρατιὰν πρὸς τὸ Βυζάντιον ἤλαυνε, καὶ Καλοκύρην ἐκεῖνον τῷ τῶν πατρικίων τιμήσας ἀξιώματι, ἄνδρα ὁρμητίαν τὴν ἄλλως καὶ θερμουργόν, ἐς τοὺς Ταυροσκύθας ἐξέπεμψεν, οὓς ἡ κοινὴ διάλεκτος Ῥῶς εἴωθεν ὀνομάζειν, ἐφ᾽ ᾧ διανείμαντα τούτοις χρυσόν, ὃν αὐτῷ ἐνεχεί- P. 39
ρισεν, εἰς κεντηνάρια πεντεκαίδεκα συγκεφαλαιούμενον, ἐς τὴν χώραν καταγαγεῖν τῶν Μυσῶν, ταύτην αἱρήσοντας. ἀλλ᾽ ὁ μὲν Καλοκύρης ἐς τοὺς Ταυροσκύθας ἠπείγετο· αὐτὸς δὲ παρὰ τὸ θέατρον ἀναβάς, ἱππικὸν ἀγῶνα καθῆστο τελῶν. καὶ δῆτα τοῖς περὶ αὐτὸν στρατιώταις ἐκέλευε, καταβάντας ἐπὶ τὸ στάδιον καὶ εἰς ἀντιπάλους ἀποκριθέντας φάλαγγας σπασαμένους τὰ ξίφη, κατὰ παιδιὰν ἐπαλλήλοις χωρεῖν, καὶ ταύτῃ γυμνάσασθαι πρὸς τὸν πόλεμον. Βυζάντιοι δέ, πολεμικῶν ἔργων ἀγνῶτες τυγχάνοντες, τὴν τῶν ξιφῶν καταπλαγέντες αὐγήν, καὶ τὴν ὁμόσε τῶν στρατιωτῶν ὁρμὴν καὶ τὸν πάταγον ὑποδείσαντες, ἐκδειματω- B
θέντες δὲ τῷ καινῷ τοῦ θεάματος, εἰς φυγὴν ἐτράποντο καὶ πρὸς τὰς σφῶν οἰκίας ἀπέτρεχον. ἐκ δὲ τοῦ ὠθισμοῦ καὶ τῆς ἀτάκτου φορᾶς οὐκ ὀλίγος φόνος συμβέβηκε, πλείστων συμπατηθέντων καὶ ἀποπνιγέντων οἰκτρῶς. τοῦτο τὸ δρᾶμα μίσους ἀφορμή τις

17. Fort. ἐπ᾽ ἀλλήλοις. 23. φθορᾶς cod. 24. μίσος cod.

pias Romanas incomposito ordine per loca parum tuta ductas velut pecora Moesis concidendas praeberet. Aiunt enim haud semel offendisse Romanos in angustiis Moesiae, esseque ad internecionem trucidatos.

6. Constituit igitur, per aspera atque ancipitia loca minime subire periculum. Proinde revocato exercitu Constantinopolim revertit, et Calocyrem, patricia dignitate auctum, temerarium praeterea calentisque ingenii hominem, ad Tauroscythas, quos vulgaris lingua Russos nominare consuevit, misit, ut his aurum distribueret a se illi traditum, ad centenaria quindecim pondo, eosque in Moesorum fines perduceret, quos occuparent. Ita Calocyres quidem ad Tauroscythas profectus est: ipse in circum ascendens equestres ludos editurus consedit. Inter quae imperavit scholis, ut in arenam descendentes inque acies oppositas separatae, destrictis gladiis per ludum inter se concurrerent, ad bellumque ita exercerentur. Constantinopolitani vero, rei militaris ignari, gladiorum fulgore pertimefacti, simulque militum concursum strepitumque veriti, atque ob spectaculi novitatem formidine affecti, in fugam se coniecerunt, ad suosque quisque lares cursim perrexit. Ibi impulsu temere ruentium haud exigua strages facta est, conculcatis suffocatisque misere plurimis. Haec calamitas odii civitatis in

A. M. 6474 Ind. 9 A. C. 966 I. N. 3 Fol. 289 v. γέγονε Βυζαντίου πρὸς τὸν αὐτοκράτορα. ταύτῃ παρείπετο καὶ τὸ τοῦ συναίμου αὐτοῦ Λέοντος καὶ Κουροπαλάτου πλημμελές· ὅστις τὸν ἀνδρώδη καὶ στρατιωτικὸν αὐτοῦ βίον παρωσάμενος πρὸς τὸν ἀστικὸν καὶ φιλοκερδῆ μετετάξατο, ἥττων τε χρημάτων C καὶ λημμάτων γενόμενος, σιτοδείαν εἰργάσατο καὶ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων ἀφιλάνθρωπον. ὀλίγου γὰρ τὸν σῖτον ὠνούμενος ἀπεδίδου πολλοῦ. καὶ ψιθυρισμὸς ἀνὰ τὸ ἄστυ ἐχώρει, καταβοώντων τῶν ἀστικῶν, εἰ τὰς τοῦ κοινοῦ συμφορὰς ἴδια κέρδη ποιήσειεν τῶν αὐταδέλφων ἡ ξυνωρὶς, ἐς τὴν κερδαίνουσαν συνωθοῦσα πήραν τὰ τῶν πολλῶν. καὶ γὰρ δὴ καὶ ὁ βασιλεὺς φόρους τοὺς μήπω ἐπινοηθέντας ἀπαραιτήτως ἐκαινοτόμει, ἐς τὸ στρατιωτικὸν λέγων χρημάτων ὅτι δεῖσθαι συχνῶν, καὶ τούτοις κατέτρυχε τὸ ὑπήκοον. λέγεται δὲ, εἴτε πρὸς τῶν τὰ μετέωρα περισκοπούντων τινὸς, εἴτε καὶ τῶν μονάδα βίον ἐπανῃρημένων καὶ ἄζυγα, διενωτισθῆναι τὸν D αὐτοκράτορα, ὡς παρὰ τὴν βασίλειον ἑστίαν ἐκπλήσει τὸν βίον, ἀναιρεθεὶς παρὰ τῶν ὁμοεθνῶν. περιδεὴς οὖν τῷ χρησμῷ γεγονὼς, περίβολον ἐκ τοῦ θατέρου μέρους τοῦ πρὸς θάλατταν ἐπικλινοῦς τῶν ἀνακτόρων τειχίζειν ἀρξάμενος, κατὰ θάτερον πρὸς θάλατταν συνεπέρανε, καὶ τεῖχος τὸ νῦν ὁρώμενον ὑψηλόν τε καὶ ὀχυρὸν ἐδομήσατο, καὶ τὴν βασίλειον ἑστίαν, ὡς ὑπετόπαζεν, ἠσφαλίσατο.

A. M. 6475 Ind. 10. A. C. 967 I. N. 4 P. 40 ζ΄. Πρόκενσον δὲ κατὰ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἀνάληψιν κατὰ τὸ εἰθισμένον ἔξω τειχῶν ἐπὶ τὴν καλουμένην Πηγὴν ποιησαμένου τοῦ βασιλέως (νεὼς δὲ ταύτῃ περικαλλὴς τῇ Θεοτόκῳ δεδόμηται), διαμάχη τις μεταξὺ Βυζαντίων καὶ Ἀρμενίων συνέβαινεν, ὡς

Imperatorem origo exstitit. Accessit fratris eius Leonis Curopalatae iniquitas: qui virili militarique vitae genere relicto ad sedentarium et quaestuosum se transtulerat, hiansque avaritia atque cupiditate cum annonae angustias inferebat, tum rerum necessariarum immanem penuriam. Parvo enim emtum frumentum vendebat magno. Manabatque susurratio per civitatem, querelas spargente plebe, quasi geminum par fratrum, publicas calamitates quaestui habens, in eandem turgentem peram corrivaret bona multitudinis. Quinetiam Imperator tributa nunquam antehac excogitata inexorabili aviditate comminiscebatur, ad militares sumtus dictitans opus sibi esse pecuniam permagnam, tributisque illis vexabat subditos. Aiunt autem, sive astrologorum aliquo divinante, sive quodam monachorum caelibemque vitam profitentium, in Imperatoris aurem venisse, vitam illi in palatio explendam, a civibusque suis eum necatum iri. Qua praedictione timidus factus, munitionem ab altera parte palatii in mare vergente ad alteram item mare spectantem perduxit, muroque qui adhuc cernitur sublimi sane ac firmo exstructo imperatorium limen tutum, ut arbitrabatur, reddidit.

7. Ascensione autem Servatoris, cum Imperator pompam more solito extra muros ad Pegam, quam vocant, ageret (templum ibi mirae pulchritudinis Deiparae aedificatum est), pugna Constantinopolitanos inter et Ar-

πολλοὺς πρὸς τῶν Ἀρμενίων τρωθῆναι τῶν ἀστικῶν. ἄρτι δὲ A. M. 6475 πρὸς ἑσπέραν ἐπὶ τὰ ἀνάκτορα τοῦ βασιλέως ἐλαύνοντος, ὕβρεσι Ind. 10 A. C. 967 κὰκ τοῦ ἀναφανδὸν ἐχρῶντο Βυζάντιοι. καί τι γύναιον σὺν τῷ I. N. 4 θυγατρίῳ εἰς τοσαύτην ἀπόνοιαν ἤλασεν, ὡς τοῦ στέγους προκύψαι καὶ λίθους βαλεῖν κατὰ τοῦ ἄνακτος. ὃ καὶ τῇ ὑστεραίᾳ πρὸς τοῦ Πραίτωρος ληφθὲν δίκας μετὰ τοῦ θυγατρίου ἀπέτισεν, ἐπί τι προάστειον πυρὸς γεγονὸς ἀνάλωμα, Ἀναράτας καλούμενον. τότε δὴ καὶ αὐτὸς ἐπεχωρίαζον ὁ ταῦτα γράφοντι Βυζάντιος, ἐπὶ λόγων συλλογήν τε καὶ παίδευσιν, μειράκιον ὤν. ἔφιπ- B πόν τε τὸν αὐτοκράτορα Νικηφόρον βάδην ἰόντα βλέπων διὰ τοῦ ἄστεος, καὶ ἀπεριχτύπητον ταῖς τοσαύταις ὕβρεσι πέλοντα, καὶ τὸ φρόνημα σταθηρὸν διασώζοντα, καὶ ὡς μή τινος ἐπισυμβάντος καινοῦ διακείμενον, ἐτεθήπειν τὸ ἀκατάπληκτον τοῦ ἀνδρὸς, ὅπως ἄτρεστον παρὰ τὰ δεινὰ τὴν ψυχὴν συνετήρει εὐγένειαν. ἀλλὰ τὴν μὲν στάσιν ἡ νὺξ ἐπελθοῦσα διέλυσεν· ὁ δὲ βασιλεὺς καὶ ἄλλως μεγαλόφρων τε ὤν, καὶ μὴ εὔκολος εἴκειν ὀργῇ, τὰ τῇ προτεραίᾳ εἰς αὐτὸν πεπαρῳνημένα παρὰ τῶν ἀστικῶν ἔργον μᾶλλον μέθης ἢ φορᾶς ἀτάκτου λαοῦ λογισάμενος, τῇ λήθῃ πα- Fol. 290 r. ρέπεμψεν. αὖθις δὲ πυρφόρους τριήρεις ἀσφαλῶς ἑρματίσας, καὶ C μυριοφόρους ὁλκάδας στρατιωτῶν καὶ ὅπλων γεμίσας, ἐς Σικελίαν ἔστελλε, τοῦ μὲν ναυτικοῦ Νικήταν ἐν Πατρικίοις τελοῦντα,

7. Leg. Ὀνωράτας s. Ὀνωράτοις. Vid. Ducangium Constantinop. Christian. 184 D. 8. γράφοντι. Sic cod., sed fere non dubito quin legendum sit γράφων τῇ Βύζαντος, atque ita verti. 14. Leg. τὴν ψυχικὴν vel ψυχῆς. 16. εὐκόλος cod.

menios facta est, adeo ut urbani complures ab Armeniis consauciarentur. Iamque sub vesperum cum ad palatium Imperator rediret, convicia palam in eum iactavit urbana plebs. Quinetiam muliercula simul cum filiola ipsius eo amentiae processit, ut ex tecto prospiciens lapidibus appeteret principem. Quanquam illa quidem, postridie eius diei a praetore comprehensa, poenas una cum filiola luens in suburbio, Anarata nomine, igne cremata est. Tunc et ego commorabar, qui haec scribo, in urbe Byzantis, litterarum perdiscendarum eruditionisque studio, adolescentulus cum essem. Ita Imperatorem Nicephorum in equo gradatim per urbem euntem conspicatus, quod et imperturbatus tantis contumeliis esset, et mentem constantem retineret, perinde ac si nihil accidisset novi affectus, admirabar tranquillitatem viri, quemadmodum eius dignitas impavidum in rebus asperis animum conservabat. Caeterum seditionem nox superveniens discussit. Atque Imperator, ut semper fuerat magnanimus, neque facile se permittebat iracundiae, petulantiam, qua pridie in se invecta erat plebs urbana, quod ebrietati potius quam impetui temerario vulgi tribuendam putabat, oblivione insepelivit. Rursus vero igniferas triremes tuto saburratas, onerariasque praegrandes militibus armisque refertas, in Siciliam misit: classi Nicetam, pium et vene-

A. M. 6475 θεοφιλῆ καὶ σεβάσμιον ἄνθρωπον, εἰ καὶ τομίας ἐτύγχανε, προ-
Ind. 10 χειρισάμενος στρατηγόν· τῆς δὲ ἱππικῆς παρατάξεως Μανουὴλ, αὐτανέψιον αὐτοῦ, τῷ τῶν Πατρικίων καὶ αὐτὸν ἀξιώματι διαπρέποντα, ἄνδρα θερμουργὸν καὶ αὐθέκαστον, καὶ ἀπερισκέπτῳ φορᾷ εἴκοντα. ἐπεὶ δὲ περαιωσάμενοι τὸν Ἀδρίαν τῆς Σικελίας προσέσχον, τῶν πορθμείων ἀποβάντες εἰς φάλαγγα παρετάττοντο, καὶ τοσαύτης εὐετηρίας ἀπέλαυσαν παρὰ τὴν ἀρχὴν, ὡς
D αὐτοβοεὶ τὰς κλεινὰς καὶ περιπύστους Συρακούσας ἑλεῖν καὶ Ἱμέραν, καὶ προσέτι Ταυρομένειον καὶ Λεοντίνους ἀναιμωτὶ παραστήσασθαι. Ἀλλὰ γὰρ οὐκ ἔμελλεν ἡ βάσκανος τύχη διὰ τέλους πλησίστιος αὐτοῖς ἐπιπνεῖν, σφοδρὸν δὲ καὶ ἄγριον ἀντιπνεύσασα, ὑποβρύχια τὰ πράγματα τέθεικε. δηλώσει δὲ ταῦτα ὁ λόγος ἤδη σαφῶς.

η'. Σικελιῶται πρὸς τοσαύτην ῥοπὴν καὶ ἀνανταγώνιστα τῶν Ῥωμαίων φρονήματα οὐχ οἷοί τε ὄντες ἀντικαθίστασθαι, τὰς πό-
P. 41 λεις ἀπολιπόντες τὰς δυσχωρίας ὑπῄεσαν, καὶ ἐπὶ τόπων ἐπικαίρων ἠθροίζοντο. κρημνώδης γὰρ ὡς τὰ πολλὰ καὶ δενδρώδης ἡ νῆσος, ἱκανή τε τῷ βουλομένῳ φρουρὰν αὐτοσχέδιον ἐπιχορηγεῖν. ὁ τοίνυν Μανουὴλ, δέον αὐτῷ τὰς πόλεις παρειληφότα φρουρεῖν καὶ χώραν, ὅση εὔβοτος ἦν καὶ ἱππήλατος, ἀπείργειν τε τὰς φυγάδας χιλῶν καὶ τῶν ἄλλων βρωτῶν· οὕτω γὰρ τῷ λιμώττειν τρυχόμενοι δυεῖν θάτερον ἔπαθον ἂν, ἢ Ῥωμαίοις ἑαυτοὺς ἐνεχείρισαν, ἢ σπάνει τῶν ἀναγκαίων διαπεφωνήκεισαν· ὁ δὲ, ὁρμητίας τε ὢν, καὶ σφαδάζων θυμῷ καὶ νεότητι, τὸ δραστήριον δὲ
B καὶ ἐπήβολον οὐ πάνυ δεόντως προσκεκτημένος, ταῖς προ-

randum hominem, quamvis spadonem, ducem praeposuit; equestri militiae Manuelem, consobrinum suum, et ipsum patriciorum dignitate ornatum, virum calentis ingenii, rigidum, caeco impetu ferri consuetum. Hi postquam tramisso mari supero Siciliam attigerunt, exposito exercitu aciem instruxerunt, tanta felicitate usi a principio, ut primo quasi incursu nobiles ac praeclaras Syracusas Himeramque occuparent, praeterque ea Taurominium et Leontinos incruenti tenerent. Verum tantum aberat, ut infida fortuna in finem usque eis velificans aspiraret, ut valide infesteque reflans fluctibus res eorum obrueret. Id oratio iam dilucide demonstrabit.

8. Siculi cum tantae vi atque insuperabilibus Romanorum animis resistere non possent, relictis oppidis angustias montium subierunt, locis idoneis conglobati. Nam aspera plerumque arboribusque vestita est insula, atque praesidium tumultuarium iniicere volenti peropportuna. Manuel igitur, cum debuisset capta oppida atque regionem, quatenus pascua erat atque equitabilis, custodire, fugitivosque pabulo cibariisque reliquis prohibere: sic enim fame exhaustis duorum alterum necessario evenisset, ut vel se ipsos Romanis traderent, vel interirent necessariorum penuria: is vero, ut erat temerarius, animis et iuventute ferox, industria et intellectu

βάσαις ἤδη νίκαις ὑπὲρ τὸ εἰκὸς ἐπαρθεὶς, διὰ τῶν ἐπισφαλῶν A. C. 967 I. N. 4 ἐκείνων χώρων ἐπήει, τοὺς φυγάδας ἀνερευνώμενος. ἄρτι δὲ κατὰ τὴν δυσχωρίαν διαλυθείσης τῆς φάλαγγος, καὶ διὰ σκοπέλων καὶ χηραμῶν ἀσυντάκτως χωρούσης, προλοχίσαντες τοὺς ἄνδρας οἱ βάρβαροι, πατάγῳ καὶ ἀσήμοις φωναῖς τῶν λόχων διανίσταντο, καὶ αὐτοῖς αἰφνίδιον ἐπετίθεντο. οἱ δὲ τῷ ἀπροσδοκήτῳ καταπλαγέντες, καὶ μηδὲ τὸ ἡλιακὸν φῶς τῷ συνηρεφεῖ τῆς λόχμης ἰώμενοι καθορᾶν, εἰς φυγὴν ἀπέκλιναν· οἱ δὲ βάρβαροι ἐπιτεθέντες ἀνῄρουν τούτους ἀνηλεῶς, ὥς τινα θύματα· τηνικαῦτα δὲ κτείνειν τοὺς ἄνδρας ἀπείχοντο, ὅτε τούτοις ἥ τε δύναμις καὶ C ὁ θυμὸς ἀπηγόρευσεν. ἀνῃρέθη δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Μανουήλ· ὅσοι δὲ τῶν Ῥωμαίων τὰ ξίφη διέφυγον, ζωγρίαι πρὸς τῶν Ἀγαρηνῶν ἡλίσκοντο. οἱ δὲ, ἐπεὶ τὸν πεζὸν στρατὸν παρεστήσαντο, ἐπὶ τὴν ἠϊόνα ταχυδρομήσαντες, ἵνα αἱ Ῥωμαϊκαὶ τριήρεις ὑφώρ- Fol. 290 v. μουν, ἐγκρατεῖς ἐξ ἐφόδου τῶν πλείστων ἐγένοντο· ἥλω δὲ καὶ ὁ Πατρίκιος Νικήτας, καὶ δορυάλωτος τῷ τῶν Ἄφρων κατάρχοντι παρεπέμπετο. ἐκ γοῦν τοσούτου τοῦ στρατοῦ ὀλίγοι τινὲς διαδράντες καὶ εὐαρίθμητοι, ὡς τὸν αὐτοκράτορα Νικηφόρον ἀφίκοντο· ὁ δὲ τὴν ἀπώλειαν διενωτισθεὶς τῆς τοιαύτης στρατιᾶς, ἠνιάθη μὲν καὶ τὴν ψυχὴν ἤλγησε τῷ τοσούτῳ πταίσματι καὶ ἀλλοκότῳ συμβάματι. ὑπολογιζόμενος δὲ τῶν ἀνθρωπίνων πρα- D γμάτων τὸ ἄστατον, γενναίως ἔφερε τὸ συμβὰν, ἰσχυρογνώμων τις ὢν, καὶ ἐν δυσκολίᾳ πραγμάτων διασώζειν εἰδὼς τὴν ψυχὴν

1. ἐπαρθείς. Vid. supra 36. B. ταῖς κατὰ Ῥωμαίων ἤδη προβάσαις νίκαις ἐπαιρόμενοι.

parum praeditus: superioribusque victoriis praeter modum elatus, per salebrosa loca illa successit, fugientes investigans. Iam vero in angustiis dissoluta phalange, ac per scopulos specusque incomposite transeunte, praestolantes illis insidiatores barbari, strepitu inconditisque vocibus e latebris consurgunt, ipsos derepente adoriuntur. Nostri, nec opinata re conturbati, cum vix solis lucem prae continuatione frondium videre possent, fugae se mandaverunt: quos barbari irruentes crudeliter conciderunt, victimarum ritu; neque prius occidere milites desierunt, nisi cum eos vires et ira deficerent. Ibidem ipse Manuel interfectus est: Romanorum quotquot gladii aciem effugerunt, vivi ab Agarenis capti sunt. Hostes, terrestribus copiis deletis, ad littus decucurrerunt, ubi Romanae triremes in ancoris stabant, quarum plerisque primo impetu potiti sunt. Captus quoque et Nicetas patricius, Afrorumque regi transmissus. Ita ex tanto exercitu pauci imminuto numero elapsi ad Nicephorum Imperatorem pervenerunt: qui tantarum copiarum interitu cognito contristatus quidem est animoque tam magnam calamitatem indoluit eventumque sic inauspicatum. Nihilominus reputans rerum humanarum instabilitatem, ut erat firmo animo praeditus, quem erectum difficilibus temporibus conservabat, fortiter casum tu-

ἀταπείνωτον. Αὖθις δὲ κατὰ τῶν τὴν Συρίαν οἰκούντων Ἀγαρηνῶν ἐξήρτυε τὸν στρατόν.

A. M. 6476 θʹ. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἄρτι τῆς θερινῆς τροπῆς
Ind. 11 A. C. 967 μεταβαλλούσης ἐπὶ τὸ μετόπωρον, ἔσεισεν ὁ Θεὸς μέγα, ὡς καὶ
I. N. 5 οἰκίας καὶ ἄστη ἀνατραπῆναι. Κλαυδιούπολίν τε, τὸ εὐδαι-
P. 42 μονέστατον χωρίον τῶν Γαλατῶν, τότε συνέβη, κατεριπωθεῖσαν ἐκ τῆς ἀνυποστάτου κινήσεως καὶ ἐνόσεως, αἰφνίδιον τῶν οἰκητόρων τάφον γενέσθαι, καὶ πολλοὺς τῶν ἐπηλύδων παρατυχόντας ἐν ἀκαρεῖ διαφθαρῆναι. αἴτιον δὲ τῆς τοσαύτης ἐνόσεως καὶ κινήσεως ἀτμοὺς μὲν οἱ μαθηματικοὶ καὶ ἀναθυμιάσεις μυθολογοῦσί τινας, ἐναποκλειομένας τοῖς κόλποις τῆς γῆς, αὖθίς τε εἰς πνεῦμα καταιγίδος συνισταμένας, ἐπεὶ μὴ ἀθρόον συμβαίνει τὴν διαπνοὴν τούτων ἐκτρέχειν, διὰ τὴν τῶν πόρων στενότητα, συνειλεῖσθαί τε καὶ περιδινεῖσθαι, καὶ τὰ κοῖλα περιδονεῖν μετὰ σφοδρᾶς τῆς κινήσεως, καὶ τὸ ἐπιπροσθοῦν καὶ περιέ-
B χον ἅπαν σαλεύειν, ἕως ἂν ἐκ τοῦ τέως εἴργοντος διεκπνεύσωσι, καὶ πρὸς τὰ ἔξωθεν ἐξατμισθέντα εἰς τὸν ὁμογενῆ διασκεδασθεῖεν ἀέρα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἡ τῶν Ἑλλήνων εἰκαιομυθία πρὸς τὸ ταύτῃ δοκοῦν ἐξηγήσατο. ἐγὼ δὲ τῷ θείῳ Δαβὶδ συνεπόμενος, ἐπισκοπῇ φαίην τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς τὸν τοσοῦτον κλόνον ἐγγίνεσθαι, ὅταν ἐπὶ τοῖς ἡμῶν ἐπαγρυπνήσῃ ἐπιτηδεύμασι, παρὰ τὸν θεῖον δρωμένοις θεσμόν, εἴ πως ἀλλὰ ταύτῃ δείσαντες ἄνθρωποι τῶν μὲν φαύλων ἔργων ἀφέξοιντο, ἀνθέξοιντο δὲ τῶν

13. κόνων cod. 22. εἴ πως ἀλλὰ est iam supra 11, B. 23. ἀνθέξοντο cod.

lit. Ita rursus adversus Agarenos Syriam habitantes adornavit exercitum.

9. Eadem tempestate, inter solstitium aestivale et autumnum, terraemotus exstitit magnus, adeo ut aedes quoque et oppida everterentur. Atque evenit, ut Claudiopolis, ditissimus locus Galatiae, tunc intolerabili motu et quassatione diruta, simul et repentina civium sepultura fieret, et multos advenarum ibi deprehensos oppremeret. Cuius tam magnae commotionis quassationisque causam esse vapores atque halitus quosdam fabulantur mathematici, in gremio terrae conclusos: hos posthac in spiritum procellosum coëuntes, ubi non omnem simul contigerit perflatum emittere, ob spiraminum angustias, ideo constipari, circumagi, loca cava vehementi incitatione commovere, superiecta et circumiecta quaeque quatefacere, donec ex claustris perrumpentes forasque exhalati in cognatum sibi aërem diffundantur. Verum haec Graecorum vaniloquentia ex probabilitate eiusmodi explicavit. Equidem Davidem, divinum virum, consecutus, respectu dixerim Dei ad nos talem concussionem existere, quando nostrae invigilat vitae, divinae legi adversanti, si forte tunc saltem territi homines, pravis

ἐπαινετῶν. ἀλλ' οὕτω μὲν ἡ Κλαυδιούπολις τῇ τοῦ σεισμοῦ βίᾳ A. M. 6476 ἐκ βάθρων ἀνετράπη τότε πᾶσα, καὶ συνεχύθη, τῆς ὀργῆς τοῦ Ind. 11 A. C. 967 Θεοῦ ἐκπιοῦσα τὸ ποτήριον ἄκρατον. παρὰ τοῦτον δὲ τὸν ἐνιαυ- I. N. 5 τὸν, θερείας ὥρας κατὰ τὸ μεσαίτατον, ἄρτι τοῦ ἡλίου τῷ καρ- C κίνῳ προσεπιβαίνοντος, ὄμβρος ἐν Βυζαντίῳ κατεῤῥάγη καὶ τοῖς προσομοροῦσιν αὐτῷ, οἷον οὐ συνέβη κατενεχθῆναι τὸ πρότερον. κλινούσης γὰρ τῆς ἡμέρας (παρασκευὴ δὲ ἦν) ἀρξάμενον Fol. 291 r. τὸ δεινὸν εἰς ἐννάτην ὥραν κατέληγεν· οὕτω δὲ ῥαγδαία τις ἡ ὑέτισις κατεφέρετο, ὡς μὴ σταγόνας ὁρᾷν ὀμβριζομένας κατὰ τὸ σύνηθες, ἀλλά τινας ἐπικλύζοντας ὕδασιν ὀχετούς. οὐχ ὑπελείφθη γοῦν τῶν σηκῶν ἢ τῶν περιπύστων οἴκων, ὅστις ἄνωθεν ἐκ τῆς ὀροφῆς οὐκ ἐπληροῦτο τοῦ ὕδατος, καίτοι τῶν κατοίκων μόχθῳ ἀπαντλούντων αὐτὸ πρὸς τὰ ἄμφοδα· τὸ μὲν ἀπέῤῥεε, τὸ D δ' ἐπέῤῥεε, καὶ ἀκαταγώνιστον ἦν τὸ δεινόν. ἐπὶ τριῶν οὖν ὡρῶν διαστήματι κατέσχεν ὁ ὑετὸς, καὶ ἦν ὁρᾷν ποταμοὺς πελαγίζοντας διὰ τῶν τῆς πόλεως στενωπῶν, καὶ τὸ παρασυρόμενον τῶν ἐμψύχων διαφθείροντας. οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐλεεινῶς ἀπεθρήνουν οἰμώζοντες, κατακλυσμὸν αὖθις ἐπισκῆψαι κατ' ἐκεῖνον τὸν τεθρυλλημένον ὑποτοπάζοντες· ἀλλ' ἡ συμπαθὴς καὶ φιλάνθρωπος πρόνοια ἶριν διὰ τῆς νεφέλης ἐρείσασα, τῇ ταύτης ἀναλάμψει τὴν τοῦ ὑετοῦ κατήφειαν διεσκέδασε, καὶ αὖθις τὸ τῆς φύσεως σύγκριμα ἐπὶ τὴν προτέραν κατάστασιν ἐπανήγετο. συνέβη P. 43 δὲ καὶ αὖθις ὄμβρον καταῤῥαγῆναι τεθολωμένον καὶ σύμμικτον

12. ἐπληροῦτο cod. Auctor fortasse scripserat ἐξεπληροῦτο sive ἐκπληροῖτο.

actibus abstinentes, ad laudabiles sese conferant. Sed Claudiopolis hoc, quem diximus, modo vi terraemotus a fundamentis eversa tunc tota est, atque confusa, irae divinae epotans merum poculum. Eodem anno, aestate plane media, sole iam cancrum ineunte, imber fuit Constantinopoli locisque finitimis, qualem nunquam antea contigit defluxisse. Etenim vergente die (erat autem dies Veneris) incipiens malum sub horam nonam desiit: tamque vehemens incubuit pluvia, ut non guttas videres, ut fit, delabentes, sed quasi quasdam aquis repletas fistulas. Neque profecto ullum templum neque omnino nobilium aedium ulla relicta est, quin superne ex tecto aqua impleretur; tametsi hanc quidem habitatores operose in vias transfundebant: sed quantum effluxerat, tantum denuo affluebat, ut sine remedio esset malum. Ita trium horarum spatio obtinuit imber: conspiciebantur amnes aestuantes per vicos urbis, et quicquid animantium secum raptaverant extinguentes. Homines autem miserabiliter flebant lamentantes, quod diluvium iterum ingruere quale nobile illud fuerat verebantur: verum commiserans hominumque amans providentia, arcu per nubem expanso, illo refulgente imbris tristitiam dissipavit, rursusque naturae fabricam in pristinum statum reduxit. Tametsi posterius quoque accidit, ut iterum imber deflueret

ἀταπείνωτον. Αὖθις δὲ κατὰ τῶν τὴν Συρίαν οἰκούντων Ἀγαρηνῶν ἐξήρτυε τὸν στρατόν.

A. M. 6476 θ'. Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν χρόνον, ἄρτι τῆς θερινῆς τροπῆς
Ind. 11
A. C. 967 μεταβαλλούσης ἐπὶ τὸ μετόπωρον, ἔσεισεν ὁ Θεὸς μέγα, ὡς καὶ
I. N. 5 οἰκίας καὶ ἄστη ἀνατραπῆναι. Κλαυδιούπολίν τε, τὸ εὐδαι-
P. 42 μονέστατον χωρίον τῶν Γαλατῶν, τότε συνέβη, κατεριπωθεῖσαν ἐκ τῆς ἀνυποστάτου κινήσεως καὶ ἐνόσεως, αἰφνίδιον τῶν οἰκητόρων τάφον γενέσθαι, καὶ πολλοὺς τῶν ἐπηλύδων παρατυχόντας ἐν ἀκαρεῖ διαφθαρῆναι. αἴτιον δὲ τῆς τοσαύτης ἐνόσεως καὶ κινήσεως ἀτμοὺς μὲν οἱ μαθηματικοὶ καὶ ἀναθυμιάσεις μυθολογοῦσί τινας, ἐναποκλειομένας τοῖς κόλποις τῆς γῆς, αὖθίς τε εἰς πνεῦμα καταιγίδος συνισταμένας, ἐπεὶ μὴ ἀθρόον συμβαίνει τὴν διαπνοὴν τούτων ἐκτρέχειν, διὰ τὴν τῶν πόρων στενότητα, συνειλεῖσθαί τε καὶ περιδινεῖσθαι, καὶ τὰ κοῖλα περιδονεῖν μετὰ σφοδρᾶς τῆς κινήσεως, καὶ τὸ ἐπιπροσθοῦν καὶ περιέ-
B χον ἅπαν σαλεύειν, ἕως ἂν ἐκ τοῦ τέως εἴργοντος διεκπνεύσωσι, καὶ πρὸς τὰ ἔξωθεν ἐξατμισθέντα εἰς τὸν ὁμογενῆ διασκεδασθεῖεν ἀέρα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν ἡ τῶν Ἑλλήνων εἰκαιομυθία πρὸς τὸ ταύτῃ δοκοῦν ἐξηγήσατο. ἐγὼ δὲ τῷ θείῳ Δαβὶδ συνεπόμενος, ἐπισκοπῇ φαίην τοῦ Θεοῦ πρὸς ἡμᾶς τὸν τοσοῦτον κλόνον ἐγγίνεσθαι, ὅταν ἐπὶ τοῖς ἡμῶν ἐπαγρυπνήσῃ ἐπιτηδεύμασι, παρὰ τὸν θεῖον δρωμένοις θεσμὸν, εἴ πως ἀλλὰ ταύτῃ δείσαντες ἄνθρωποι τῶν μὲν φαύλων ἔργων ἀφέξοιντο, ἀνθέξοιντο δὲ τῶν

13. κόνων cod. 22. εἴ πως ἀλλὰ est iam supra 11, B. 23. ἀνθέξοντο cod.

lit. Ita rursus adversus Agarenos Syriam habitantes adornavit exercitum.

9. Eadem tempestate, inter solstitium aestivale et autumnum, terraemotus exstitit magnus, adeo ut aedes quoque et oppida everterentur. Atque evenit, ut Claudiopolis, ditissimus locus Galatiae, tunc intolerabili motu et quassatione diruta, simul et repentina civium sepultura fieret, et multos advenarum ibi deprehensos opprimeret. Cuius tam magnae commotionis quassationisque causam esse vapores atque halitus quosdam fabulantur mathematici, in gremio terrae conclusos: hos posthac in spiritum procellosum coëuntes, ubi non omnem simul contigerit perflatum emittere, ob spiraminum angustias, ideo constipari, circumagi, loca cava vehementi incitatione commovere, superiecta et circumiecta quaeque quatefacere, donec ex claustris perrumpentes forasque exhalati in cognatum sibi aërem diffundantur. Verum haec Graecorum vaniloquentia ex probabilitate eiusmodi explicavit. Equidem Davidem, divinum virum, consecutus, respectu dixerim Dei ad nos talem concussionem existere, quando nostrae invigilat vitae, divinae legi adversanti, si forte tunc saltem territi homines, pravis

A. M. 6476 Ind. 11 A. C. 967 I. N. 5

ἐπαινετῶν. ἀλλ' οὕτω μὲν ἡ Κλαυδιούπολις τῇ τοῦ σεισμοῦ βίᾳ ἐκ βάθρων ἀνετράπη τότε πᾶσα, καὶ συνεχύθη, τῆς ὀργῆς τοῦ Θεοῦ ἐκπιοῦσα τὸ ποτήριον ἄκρατον. παρὰ τοῦτον δὲ τὸν ἐνιαυτόν, θερείας ὥρας κατὰ τὸ μεσαίτατον, ἄρτι τοῦ ἡλίου τῷ καρ- C κίνῳ προσεπιβαίνοντος, ὄμβρος ἐν Βυζαντίῳ κατεῤῥάγη καὶ τοῖς προσομοροῦσιν αὐτῷ, οἷον οὐ συνέβη κατενεχθῆναι τὸ πρότερον. κλινούσης γὰρ τῆς ἡμέρας (παρασκευὴ δὲ ἦν) ἀρξάμενον Fol. 291 r. τὸ δεινὸν εἰς ἐννάτην ὥραν κατέληγεν· οὕτω δὲ ῥαγδαία τις ἡ ὑέτισις κατεφέρετο, ὡς μὴ σταγόνας ὁρᾷν ὀμβριζομένας κατὰ τὸ σύνηθες, ἀλλά τινας ἐπικλύζοντας ὕδασιν ὀχετούς. οὐχ ὑπελείφθη γοῦν τῶν σηκῶν ἢ τῶν περιπύστων οἴκων, ὅστις ἄνωθεν ἐκ τῆς ὀροφῆς οὐκ ἐπληροῦτο τοῦ ὕδατος, καίτοι τῶν κατοίκων μόχθῳ ἀπαντλούντων αὐτὸ πρὸς τὰ ἄμφοδα· τὸ μὲν ἀπέῤῥεε, τὸ D δ' ἐπέῤῥεε, καὶ ἀκαταγώνιστον ἦν τὸ δεινόν. ἐπὶ τριῶν οὖν ὡρῶν διαστήματι κατέσχεν ὁ ὑετός, καὶ ἦν ὁρᾷν ποταμοὺς πελαγίζοντας διὰ τῶν τῆς πόλεως στενωπῶν, καὶ τὸ παρασυρόμενον τῶν ἐμψύχων διαφθείροντας. οἱ δὲ ἄνθρωποι ἐλεεινῶς ἀπεθρήνουν οἰμώζοντες, κατακλυσμὸν αὖθις ἐπισκῆψαι κατ' ἐκεῖνον τὸν τεθρυλλημένον ὑποτοπάζοντες· ἀλλ' ἡ συμπαθὴς καὶ φιλάνθρωπος πρόνοια ἶριν διὰ τῆς νεφέλης ἐρείσασα, τῇ ταύτης ἀναλάμψει τὴν τοῦ ὑετοῦ κατήφειαν διεσκέδασε, καὶ αὖθις τὸ τῆς φύσεως σύγκριμα ἐπὶ τὴν προτέραν κατάστασιν ἐπανήγετο. συνέβη P. 43 δὲ καὶ αὖθις ὄμβρον καταῤῥαγῆναι τεθολωμένον καὶ σύμμικτον

12. ἐπληροῦτο cod. Auctor fortasse scripserat ἐξεπληροῦτο sive ἐκπληροῖτο.

actibus abstinentes, ad laudabiles sese conferant. Sed Claudiopolis hoc, quem diximus, modo vi terraemotus a fundamentis eversa tunc tota est, atque confusa, irae divinae epotans merum poculum. Eodem anno, aestate plane media, sole iam cancrum ineunte, imber fuit Constantinopoli locisque finitimis, qualem nunquam antea contigit defluxisse. Etenim vergente die (erat autem dies Veneris) incipiens malum sub horam nonam desiit: tamque vehemens incubuit pluvia, ut non guttas videres, ut fit, delabentes, sed quasi quasdam aquis repletas fistulas. Neque profecto ullum templum neque omnino nobilium aedium ulla relicta est, quin superne ex tecto aqua impleretur; tametsi hanc quidem habitatores operose in vias transfundebant: sed quantum effluxerat, tantum denuo affluebat, ut sine remedio esset malum. Ita trium horarum spatio obtinuit imber: conspiciebantur amnes aestuantes per vicos urbis, et quicquid animantium secum raptaverant extinguentes. Homines autem miserabiliter flebant lamentantes, quod diluvium iterum ingruere quale nobile illud fuerat verebantur: verum commiserans hominumque amans providentia, arcu per nubem expanso, illo refulgente imbris tristitiam dissipavit, rursusque naturae fabricam in pristinum statum reduxit. Tametsi posterius quoque accidit, ut iterum imber deflueret

τέφρα, ὡς ἐπὶ καμιναίας αἰθάλης, καὶ χλιαρὰν δὲ παρεῖχε τοῖς ἐπαφωμένοις αὐτοῦ τὴν ποιότητα.

A. M. 6476 Ind. 11 A. C. 968 I. N. 5 ι'. Ὁ δὲ βασιλεὺς Νικηφόρος (αὖθις γὰρ ὁ λόγος ἐπάνεισιν, ἔνθεν τὸ ἴχνος ἀπέκλινε), τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀνειληφὼς δύναμιν, ἐπὶ τὴν ἐπὶ Συρίας Ἀντιόχειαν ἔθει, καὶ χάρακα ταύτῃ πηξάμενος, ἐπείπερ ἀποχρώντως ἔχουσα τῶν ἀναγκαίων ἐτραχηλία, καὶ γαυρουμένη ἐκ τοῦ εὐθέος σπείσασθαι οὐκ ἠνείχετο, μὴ βουλόμενος B αὐτὴν ἑλεπόλεσι κατεριπῶσαι· ᾔδει γὰρ κατὰ μικρὸν τροπαίοις καὶ μηχαναῖς ταύτην παραστησόμενος, ὀλίγον αὐτῇ καιρὸν παρακαθισάμενος, καὶ ταῖς φάλαγξι καὶ τῷ κόσμῳ τῶν ὅπλων τοὺς ἔνδον καταπλήξας οὐχ ἥκιστα· ἐκεῖθεν ἀπάρας τὴν μεσογαίαν διῄει, ἣν καὶ Παλαιστίνην καλοῦσιν, εὐδαίμονα πᾶσαν καὶ ῥέουσαν μέλι καὶ γάλα, κατὰ τὴν θείαν γραφήν· ἐν δεξιᾷ δὲ τὴν Κιλικίαν εἶχε καὶ τὰ παράκτια. τὴν Ἔδεσσαν οὖν κατειληφώς, κἀν τῷ σηκῷ τῶν θείων Ὁμολογητῶν εἰσεληλυθὼς καὶ τὸ θεῖον ἐξευμενισάμενος, τὴν στρατιὰν διανέπαυεν. ἠκηκόει γάρ, τὴν ἐν κεράμῳ τοῦ Σωτῆρος καὶ Θεοῦ ἐκτυπωθεῖσαν μορφὴν ἐν τῷδε τῷ C φρουρίῳ παρακατέχεσθαι. ἐκτυπωθῆναι δέ φασι τοῦτον τὸν τρόπον. Θαδδαίου τοῦ ἀποστόλου Ἀβγάρῳ πρὸς τοῦ Σωτῆρος τῷ τῆς Ἐδέσσης ἀποσταλέντος τοπάρχῃ, ὡς αὐτὸν τῆς συνεχούσης παρέσεως διὰ τοῦ θεανδρικοῦ ἀπαλλάξειεν ἐκτυπώματος, ἐνταυθοῖ παροδεύοντος τὸν πέπλον, ᾧ τῆς αὐτοῦ μορφῆς τὸ εἶδος

19. Αὐγάρῳ cod. 22. παροδεύοντος τ. πέπλ. Soloecismum, quem a Leone admissum non dubito, tollere possis virgula posita post τὸν τρόπον et puncto post παροδεύοντος: cum *Thaddaeus — a Servatore missus — ibi praeteriret. Sudarium* etc.

turbidus favilla quasi ex fornacium fuligine mixtus, tepidamque declararet tangentibus suam naturam.

10. Nicephorus autem Imperator (iam enim oratio eo revertitur, unde vestigium inflexerat), Romanis assumtis copiis, ad Antiochiam in Syria magnis itineribus contendit; castrisque ad urbem positis, cum necessariis rebus abunde instructa superbiret, praeque arrogantia evestigio deditionem facere recusaret, ipse vero nollet eam machinis admotis diruere, sciens brevi se illam victoriis apparatuque bellico obtenturum, si modo exiguo temporis spatio obsideret, copiisque atque ordine exercitus oppidanos vehementius terruisset: inde motis castris regionem mediterraneam pervasit, quam item Palaestinam vocant, opimam totam, mel et lac fluentem, secundum sacram Scripturam: a dextra autem habuit Ciliciam, oramque maritimam. Ibi cum Edessam occupasset, atque, in templum divinorum Confessorum ingressus, numen prece placasset, exercitum refecit. Audiverat enim effigiem Servatoris ac Dei nostri, tegulae impressam, hoc in oppido asservari. Quam expressam esse aiunt hunc in modum. Thaddaeus, divinus duodecimvir, cum a Servatore ad Abgarum Edessae regulum esset missus, ut eum a diuturno languore per deohumanam impressam effigiem liberaret,

ἀῤῥήτως ὁ Χριστὸς ἀνετύπωσε, κεράμοις ἐν ἀποκειμένοις πρὸ A. M. 6476
τοῦ ἄστεος κατακρύψαι, ὡς ἐς τὴν ὑστεραίαν ἐναποληψομένους Ind. 11 A. C. 968
τοῦτον ἐκεῖθεν. συνέβαινε δὲ κατὰ πᾶσαν τὴν νύκτα φωτὶ τοὺς L. N. 5
κεράμους ἀμηχάνῳ καταλάμπεσθαι. πρωῒ δὲ τὸν μὲν Θαδδαῖον Fol. 291 v.
ἀνειληφότα τὸν πέπλον ὁδοῦ τῆς προκειμένης ἔχεσθαι· τὸν δὲ κέραμον, οὗπερ ἔτυχε προσψαύσας ὁ πέπλος, τὸν θεανδρικὸν τοῦ D
Σωτῆρος τύπον ἀκραιφνῶς ἐναπομάξασθαι. τοῦτον ἀνειληφότες οἱ βάρβαροι ἐν θαύματι καὶ σεβάσματι παρὰ τὸ φρούριον διεφύλαττον. τότε δὲ Νικηφόρος ὁ βασιλεὺς, ἐξελὼν τὸ ἄστυ, τὸν τοιοῦτον σεπτὸν κέραμον ἐκεῖθεν ἀνείληφε, καὶ χρυσῷ καὶ λίθοις θήκην διασκευάσας μετέπειτα, καὶ ταύτῃ περιστείλας τοῦτον σεπτῶς, ἐν τῷ τῆς Θεομήτορος ναῷ, τῷ κατὰ τὴν βασίλειον ὄντι ἑστίαν, ἀνέθηκεν. ἐπεὶ δὲ τὸ Μέμπετζε παρείληφε φρούριον, τὸν Λίβανον τὸ ὄρος ἐγκαρσίως ὑπερβὰς, τῇ Τριπόλει προσέσχεν, ἣν ἐχυρὰν καὶ δυσάλωτον τῶν ἄλλων πόλεων διαφερόντως ἰδὼν, P. 44
ἐπεὶ καὶ αἱ νῆες αὐτῷ ἀντιπνοίαις ἀνέμων ἐκκρουόμεναι καθυστέρησαν, ταύτην παραδραμὼν τὸ Ἄρκα φρούριον ἔγνω πολιορκεῖν, χρῆμα πλούτου κατέχον ἔνδον ἀμύθητον. ἐντεῦθεν τρισὶ χάραξι περιζώσας αὐτὸ, ἐπολιόρκει ἐῤῥωμενέστατα, καὶ ταῖς ἑλεπόλεσι τὰ τούτου πυργώματα καθελὼν, ἐφ' ὅλοις ἡλίοις ἐννέα ἐπόρθησέ τε, καὶ ἀμύθητον ἐκεῖθεν πλοῦτον συνεξεφόρησε· καὶ ἄλλα δὲ φρούρια πλεῖστα εἷλεν αὐτοβοεί.

1. Fort. ἐνετύπωσε. 2. ἐναποληφομένους. Sic cod. 14. Τρίπολι cod. mendose. Fort. Leo, ut est poëticarum formarum studiosus, scripserat Τριπόλι.

ibi praeteriens sudarium, cui Christus suae figurae imaginem ineffabili miraculo impresserat, in tegulis loco remoto iacentibus pro oppido fertur abdidisse, ea mente, ut postridie eius diei id inde reciperet. Accidit autem, ut per totam noctem fulgore incredibili tegulae collucerent. Mane Thaddaeum resumto sudario perrexisse tenere suam viam; tegulam, quam casu sudarium contigisset, deohumanam Servatoris effigiem incorrupte expressam retinuisse. Illam ipsam, sublatam, barbari cum admiratione atque cultu in castro asservaverant. Tunc vero Nicephorus Imperator capto oppido eandem venerandam tegulam inde abstulit, auroque atque gemmis capsam fabricatus posterius, tegulam ibi reverentia adhibita inclusit, inque Deiparae templo, quod in aedibus Palatinis est, consecravit. Ipse postquam Mempetze arcem in deditionem acceperat, Libanum montem transverso itinere transgressus ad Tripolim exercitum admovit: quam ubi munitam atque expugnatu praeter caetera oppida difficilem vidit, simul quod naves reflantibus ventis reiectae morabantur, eam cursu praetervectus Arca castrum oppugnare statuit, quod copiam divitiarum incredibilem continebat. Ita oppidum tribus castris circumdatum acerrime adortus, postquam machinis muros deiecerat, per novem totos dies vastavit, atque ineffabiles inde exportavit opes. Item alia castella plurima primo impetu cepit.

A. M. 6477 ια'. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα τῷ βασιλεῖ κατὰ τὴν Συρίαν ἐπράττετο,
Ind. 12 A. C. 968 ἔκλειψιν συνέβη περὶ χειμερινὰς τροπὰς τοῦ ἡλίου γενέσθαι, οἵαν
I. N. 6 μηδέπω συνέβη γενέσθαι τὸ πρότερον, πλὴν ἐκείνην τὴν ἐπὶ τοῦ
B δεσποτικοῦ πάθους προβᾶσαν διὰ τὴν τῶν Ἰουδαίων ἀπόνοιαν,
ἣν ἐπλημμέλησαν, σταυρῷ τὸν τῶν ὅλων δημιουργὸν προσηλώ-
σαντες. τὸ δὲ τῆς ἐκλείψεως εἶδος τοιοῦτον συνέβαινεν. εἰκάδα
δευτέραν ἤλαυνεν ὁ Δεκέμβριος, τετάρτῃ δὲ τῆς ἡμέρας ὥρᾳ,
σταθηρᾶς αἰθρίας οὔσης, σκότος ἐπέσχε τὴν γῆν, καὶ οἱ διαφα-
νεῖς τῶν ἀστέρων ἅπαντες κατεφαίνοντο. ἦν δὲ ὁρᾷν τὸν τοῦ
C ἡλίου δίσκον ἀλαμπῆ καὶ ἀφώτιστον, αἴγλην δέ τινα ἀμυδρὰν
καὶ ἰσχνήν, ταινίας δίκην λεπτῆς, κατὰ τὸ ἄκρον κυκλόθεν τὸν
δίσκον περιαυγάζουσαν. κατὰ μικρὸν δὲ τὴν σελήνην παραμείβων
ὁ ἥλιος (ὡρᾶτο γὰρ αὕτη κατὰ κάθετον αὐτὸν ἀντιφράττουσα)
τὰς ἰδίας ἀκτῖνας ἐξέπεμπε, καὶ φωτὸς αὖθις ἐπλήρου τὴν γῆν.
τῷ καινῷ οὖν καὶ ἀσυνήθει τοῦ ὁράματος ἐκδειματωθέντες οἱ
ἄνθρωποι, τὸ θεῖον ἱκετηρίαις, ὡς τὸ εἰκός, ἐξιλάσκοντο. τότε
καὶ αὐτὸς ἐγὼ τῷ Βυζαντίῳ ἐπεχωρίαζον, μετιὼν τὴν ἐγκύκλιον
παίδευσιν. ὁ δὲ βασιλεὺς (δεῖ γὰρ τὸν λόγον τοῦ εἱρμοῦ ἐκτρα-
πέντα ἐπ' αὐτὸν τοῦτον αὖθις ἐπαναγαγεῖν), ἐπεὶ τὰ τῶν ἐναν-
D τίων φρούρια εἷλεν ἀκονιτί, ἐπὶ τὴν Ἀντιόχου ἐπορεύετο παμ-
Fol. 292 r. πληθεί, καὶ πρὸ τῶν τειχῶν αὐτῆς πηξάμενος χάρακα, τοὺς
στρατηγοὺς καὶ λοχαγοὺς συναγηοχώς, ἐν περιωπῇ τε κατὰ τὸ
ὕπαιθρον στάς, ἔλεξε ταῦτα· „τὰ μὲν ἐπέκεινα ταύτης ἀνῳκι-

18. παίδευσιν. Vid. supra 40. A. B. 23. ταῦτα. Alius auctor dixisset τάδε.

11. Haec dum ab Imperatore in Syria geruntur, sub solstitio hiberno solis fuit defectio qualis nunquam antea accidit, praeter illam quae in passione dominica terris inducta est ob Iudaeorum dementiam, qua occaecati aedificatorem universi cruci affixerunt. Defectus specie tali erat. Vicesimus secundus dies agebatur mensis Decembris hora diei quarta, coelo sereno, cum tenebrae terrae offusae sunt, stellaeque lucidiores omnes se aperuerunt. Poterat videre unusquisque solis orbem sine splendore, lucis expertem, fulgoremque aliquem obscurum ac tenuem, fasciae angustae instar, extremis partibus per oram orbis circumlucentem. Paulatim vero sol praetergrediens lunam (apparebat enim haec ad perpendiculum illum obducens) pristinos radios emisit, luceque denuo complevit terram. Quo novo atque insolito spectaculo conturbati homines, numen, ut par erat, supplicibus votis placabant. Eadem tempestate ipse quoque Constantinopoli commorabar, operamque liberalibus disciplinis dabam. Imperator autem (oportet enim orationem e contextu egressam ad illum rursus reducî), adversariorum castellis nullo negotio captis, cum omnibus copiis Antiochiam profectus est, castrisque ad murum positis, tribunis centurionibusque convocatis, cum loco conspicuo sub divo constitisset, eiusmodi concionem habuit: „Remota

σμένα τῆς πόλεως φρούρια τῇ τῆς προνοίας ῥοπῇ καὶ τῇ σφῶν ἐμ- A. M. 6477
πειρίᾳ μετὰ τῆς προσούσης ἀνδρείας εἵλομεν, ὡς ἴστε, συστρα- Ind. 12 A. C. 968
τιῶται, παρὰ πᾶσαν ὑπόνοιαν. καὶ χάριν ὁμολογῶ πλείστην I. N. 6
ὑμῖν, ὅτι πρὸς ἐμὲ τὸν ὑμῶν ἀφορῶντες ἡγεμόνα, οὐκ ὠκλάσατε περί τε τῶν ἀηδῶν, ἃ πλεῖστα καὶ ἀπηχῆ ἐπιφέρειν οἶδεν ὁ πόλεμος, ἀλλ᾽ οὕτω μετὰ προθυμίας καὶ λελογισμένης ῥώμης διηγω- P. 45
νίσασθε, ὥστε μηδὲν, οἷς προβάλομεν τῶν φρουρίων, ὑπέρτερον γενέσθαι τῆς ὑμῶν ἀρετῆς, καὶ καταλειφθῆναι ἀνάλωτον. οἶδα δὲ καὶ τὸ πρὸς τὴν κατασκαφὴν ταυτησὶ τῆς πόλεως πρόθυμον ὑμῶν, ὅπως ὀργᾶτε καὶ σφαδάζετε ἡ στρατιὰ, ταύτην κατερειπώσειν καὶ δῃώσειν πυρί. ἀλλ᾽ οἶκτός μέ τις ὑπεισέρχεται ταύτης, εἰ τρίτη τῶν περὶ τὴν οἰκουμένην τελοῦσα πόλεων, τῷ τε κάλλει καὶ τῷ μεγέθει τῶν περιβόλων (ὁρᾶτε γὰρ εἰς ὅσον ὕψος ἐπανατείνονται οὗτοι), ἔτι δὲ πλήθει τοῦ δήμου καὶ τῶν οἰκιῶν ἀμηχάνοις κατασκευαῖς, ἐρείπιον κείσεται, καθά τι φρούριον πενιχρόν. τὸ δὲ τὴν Ῥωμαϊκὴν στρατιὰν κατὰ τὴν ταύτης κατατρί- B
βειν ἐκπόρθησιν, καὶ τὰ ὑμῖν ὑποποιηθέντα τῷ πολεμεῖν αὖθις διαφθείρειν τε καὶ ληλατεῖν, οὔ μοι νοῦν ἔχειν δοκεῖ. ἐγὼ γὰρ ἐκεῖνον μάλιστα φαίην κηδεμονικὸν στρατηγὸν, τὸν ταῖς ἐπεξελάσεσι καὶ διαμελλήσεσι τὴν τῶν ἐναντίων κακοῦντα χώραν καὶ διαφθείροντα· τὸν δέ γε τὴν οἰκείαν ταῖς τῆς στρατιᾶς ἐκδρομαῖς καὶ αὖθις κατὰ χώραν ἀναστροφαῖς παραπολλύοντα καὶ ἐκτρίβον-

7. Leg. προσεβάλομεν, vel certe aut προυβάλομεν aut προβάλλομεν. 11. δωήσιν (sic) cod.

ultra hanc urbem castella providentiae nutu usuque vestro in re militari, cum virtute coniuncto, expugnavimus, ut scitis, commilitones, praeter omnem opinionem. Quapropter gratiam me habere vobis plurimam confiteor, quod in me, ducem vestrum, intuentes ulli labori non succubuistis, quos plurimos molestosque imponere solet bellum, quodque potius tanta cum alacritate, consilio, fortitudine, rem gessistis, ut nullum cui nos admovimus castellum virtutem vestram superaverit, relictumque sit quin expugnaretur. Neque minus perspecta mihi est vestra exscindendae huius urbis cupiditas, quantopere expetatis optetisque vos, legiones, diruere illam incendioque vastare. Verum commiseratio me quaedam subit eius, si quidem urbs, quae tertium locum in orbe terrae obtinet, seu pulchritudinem atque magnitudinem moenium (videtis enim in quantam altitudinem ea surgunt), sive multitudinem populi aediumque infinitam supellectilem aspexeris, ruderibus obtecta iacebit, quasi castellum pauperculum. Neque magis exercitus Romani in ea evertenda commoratio, ut quae a nobis domita iam bello sint pessundentur iterum diripianturque, videtur mihi rationem habere. Etenim ego hunc potissimum dixerim diligentem ducem, qui irruptionibus, qui stativis adversariorum loca vexat atque perdit: sed si quis suos fines cum excursionibus tum domum reversionibus copiarum pessundat at-

A. M. 6477 Ind. 12 A. C. 968 I. N. 6

τα, τοῦτον ἀνόητον, μᾶλλον δὲ κακονούστατον ὀνομάζειν οὐκ ἂν ἀποκνήσαιμι· παρόμοιόν τι διεργαζόμενον τῶν τῇ παροιμίᾳ κωμῳδουμένων κυνῶν, οἳ τοὺς λύκους τῶν προβάτων ἀποσοβεῖν ἐπο- C φείλοντες, καὶ τὰ βοσκήματα φυλάττειν ἀνεπιβούλευτον, οἱ δέ, πρὸς τῷ μὴ ἀποσοβεῖν, μᾶλλον τῶν θηρίων αὐτοὶ διακόπτουσι καὶ διασπαράττουσιν. εἰ οὖν δοκεῖ καὶ πείθεσθέ μοι, ἐπείπερ ὁ λόφος ὀχυρώτατος οὑτοσὶ καταφαίνεται, καὶ κατάῤῥυτός ἐστιν ὕδασιν, ὡς ὁρᾶτε, τοῦτον δὴ τειχιστέον ἐξαυτῆς, καὶ ἴλην ἱππέων καὶ σπεῖραν πεζῶν ἐν αὐτῷ ἐατέον· ὥστε καθ' ἑκάστην ἐπεξελάσεσι καὶ καταδρομαῖς, καὶ τῶν ἐπιτηδείων διαρπαγαῖς τὴν Ἀντιόχου ταπεινώσωσι, καὶ εἰς ἀμηχανίαν δεινὴν κατακλείσαντες καὶ Fol. 292 v. ἄκουσαν ἀναγκάσωσι, Ῥωμαίοις γενέσθαι ὑπόσπονδον." εἶπεν ὁ βασιλεύς, καὶ λίθον ἐπωμισάμενος (ἦν γὰρ περὶ τὰ τοιαῦτα με- D τριοπαθής τε καὶ ταπεινός), ἄνεισι ἐπὶ τὸν λόφον, πάσῃ τῇ στρατιᾷ οὕτω ποιεῖν διακελευσάμενος. ἦν οὖν ἰδεῖν ἐν τρισὶν ἡμέραις ἄστυ ἀνῳκισμένον ἐπὶ τὸν λόφον, εὐερκές τε καὶ ὀχυρώτατον. φάλαγγα τοιγαροῦν πεντακοσίων ἱππέων, καὶ σπεῖραν χιλίων πεζῶν ἐν τῷ φρουρίῳ καταλιπών, καὶ ἀποχρῶσαν χιλὸν αὐτοῖς ἀποσιτισάμενος, ἐντειλάμενός τε ὁσημέραι ἐκδρομὰς κατὰ τῆς Ἀντιοχείας ποιεῖν, καὶ τὸ παρατυχὸν μαχαίρας ἔργον καὶ προνομῆς ἀπεργάζεσθαι, αὐτὸς ἐκεῖθεν ἀπάρας πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐπανέζευξε, καὶ μεγαλοπρεπῶς πρὸς τῶν ἀστικῶν ὑποδεχθεὶς ἐκεῖσε διέτριβεν.

que conterit, hunc nulla vel potius mala mente praeditum dicere non reformido. Similiter enim facit ut canes in fabula notati, qui cum lupos ab ovibus repellere debeant, pecudesque ab insidiis tueri, praeterquam quod lupos non repellunt, ipsi magis quam hae belluae pecudes conscindunt atque dilaniant. Proinde, si vobis videtur mihique creditis, quandoquidem hic tumulus firmissimus videtur, irriguusque aquis est, illum evestigio communiamus, ala equitum et cohorte militum ibi relicta: ut quotidianis eruptionibus, decursionibus, alimentorum direptionibus, fractam Antiochiam, in angustiasque summas compulsam, vel invitam cogamus Romanorum se permittere ditioni." Hac oratione habita, Imperator, lapidem in humeros extollens (erat enim popularis in eiusmodi rebus ac modestus), ascendit in tumulum, toto exercitu idem facere iusso. Apparebat igitur trium dierum spatio castellum in tumulo exaedificatum, bene septum et munitissimum. Quo in castello postquam praesidium quingentorum equitum cohortemque mille militum cum cibariis idoneis reliquerat, iubens ut quotidie excursiones Antiochiam versus facerent, atque obvia quaevis caedibus rapinisque exinanirent, ipse inde castris motis ad urbem imperatoriam rediit, splendideque a civitate receptus ibi est commoratus.

# ΛΕΟΝΤΟΣ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

## ΙΣΤΟΡΙΑΣ Ε.

# LEONIS DIACONI HISTORIAE

## LIBER V.

### ARGUMENTUM.

*Nicephorus captos in Sicilia Romanos a Saracenis exposcit. Calocyres imperium affectat (Cap. 1). A quo excitati Russi Bulgariam invadunt (2). Nicephorus legatos mittit ad Bulgaros (3). Antiochia vi expugnata (4). Imperator funesto vaticinio commotus. Bardas, Nicephori pater moritur. Theophano insidias struit adversus coniugem (5). Ioannes Tzimisces in urbem arcessitus. Coniuratio ad caedem Imperatoris perpetrandam (6). Nicephorus crudeliter occisus (7). Eius ingenium et indoles (8). Ioannes Tzimisces rerum potitur. Nicephori corpus in regio sepulcro conditur (9).*

α΄. Ἀλλ' οὕτω μέν, ᾗπέρ μοι ἤδη ἐῤῥήθη, ὁ αὐτοκράτωρ Νι- A. M. 6477
κηφόρος Συρίαν καὶ τὰ παράκτια ταύτης καταδραμών, καὶ τὸ Ind. 12 A. C. 969
ἀντίξουν ἅπαν ἐκποδὼν ποιησάμενος, καὶ λείαν Μυσῶν θέμενος, I. N. 6
καὶ πλεῖστα πτολίσματα καθελών, κἀν τοῖς ἐπικαιροτάτοις τῆς P. 46
μεγάλης Ἀντιοχείας φρούριον ἐρυμνὸν δομησάμενος ἐν τρισὶν ἡμέραις καὶ πολίσας, ἐς τὸ Βυζάντιον ἐπανέζευξεν. Ἐντεῦθεν παρὰ τὸν τῶν Καρχηδονίων ἀγὸν διεκηρυκεύετο, καὶ τὸ τοῦ ἐναγεστά-

7. τόν] τῶν cod.

1. Ita eo quo supra demonstratum est modo Nicephorus Imperator, Syriam oramque eius maritimam emensus, postquam obiecta omnia vel summoverat vel Mysorum praedam, ut aiunt, duxerat, plurimisque oppidis excisis in opportunissimis ad magnam Antiochiam locis castellum trium dierum spatio exaedificaverat atque instruxerat, Constantinopolim rediit. Inde ad Carthaginiensium praetorem oratores legans impurissimi atque impiissimi

A. M. 6477 Ind. 12 του καὶ ἀσεβεστάτου Μωάμεδ ξίφος δῶρον ἐξέπεμπεν, ὅπερ λάφυρον ἔκ τινος τῶν κατὰ Παλαιστίνην ἁλόντων φρουρίων ἀνείB ληφε, καὶ τὸν Πατρίκιον ἐξῄτει Νικήταν, ὃν συνέβη τὸ πρότερον ἐν τῷ περὶ Σικελίαν τῶν Ῥωμαίων πταίσματι δορυάλωτον ληφθέντα, τῷ τοιούτῳ τῶν Ἄφρων παραπεμφθῆναι κατάρχοντι, ὡς ὁ λόγος ἐδήλωσε. διὰ γραμμάτων οὖν ἐπέσκηπτεν, ὡς, εἰ ἐνδοιάσῃ πρὸς τὴν τοῦ Πατρικίου ἀπόδοσιν, καὶ οὐκ ἐξαυτῆς τοῦτον ἀνήσοι τε τῶν δεσμῶν, καὶ ὡς αὐτὸν παραπέμψῃ, πόλεμον ἀκήρυκτον ἥτω προσδοκῶν, καὶ πᾶσαν τὴν αὐτοῦ ἐπικράτειαν ἀνεκτριβῆναι, τοῖς Ῥωμαϊκοῖς δῃϊουμένην στρατεύμασι. ταῖς τοιαύταις οὖν ὁ Καρχηδόνιος ἐκδειματωθεὶς ἀγγελίαις, ὡς ἄλλαις τισὶ, κατὰ τὴν παροιμίαν, ἀπὸ Σκυθῶν ῥήσεσι, τόν τε C Πατρίκιον Νικήταν καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ ληφθέντας δορυαλώτους, καὶ ὅσους Ῥωμαίων ἐκ διαφόρων χώρων ἐν εἱρκταῖς πεδήτας παρακατεῖχε, δῶρον τῷ βασιλεῖ Νικηφόρῳ ἐξέπεμπε· δέος γὰρ αὐτὸν ὑπεισῄει, ἐκστρατείαν καὶ ἔκπλουν τούτου ἐνωτισάμενον. τὸ γὰρ ἀκαταγώνιστον τοῦ ἀνδρὸς, κἂν ταῖς μάχαις ἀνυπόστατον καὶ ἀπρόσιτον, καὶ ὅπως εὐπετῶς τὸ ἀντίπαλον ἅπαν ὡς ἔκ τινος θείας ῥοπῆς εὐείκτως κατεστρέφετο, ἔφριττόν τε πάντα ἔθνη P. 47 καὶ ἐτεθήπεσαν, καὶ οὐ πολέμιον ἔχειν, ἀλλὰ φίλον καὶ δεσπόFol. 293 r. την ἠπείγοντο. οὕτω μὲν δὴ ὁ Πατρίκιος Νικήτας καὶ οἱ λοιποὶ τῶν Ῥωμαίων αἰχμάλωτοι τῶν δεσμῶν ῥυσθέντες καὶ τῆς εἱρκτῆς, πρὸς τὸ Βυζάντιον ἐπανῄεσαν. ὁ δὲ βασιλεὺς Νικηφόρος ἥσθη

8. ἀνήσοι. Sic cod. Fort. ἀνῇ. 9. ἥτω. Sic cod. imperative: verti ac si esset ἤτο. 12. ἀπὸ Σκυθῶν ῥήσεσι. Vid. supra 28. A.

Moamethis gladium misit, quem pro manubiis ex aliquo captorum in Palaestina castellorum abstulerat. Simul Nicetam patricium repetit, cui prius contigerat, ut in Siciliensi Romanorum clade captivus factus huic Afrorum principi transmitteretur, sicut narratio significavit nostra. Litteris autem denunciat, si cunctaretur patricium restituere, neque evestigio illum vinculis solutum ad se mitteret, ut bellum infinitum exspectaret, finesque ipsius omnes, a Romanis exercitibus direptos, vastatum iri. Quibus nunciis Carthaginiensis exterritus, quasi quibusdam Scythicis iussionibus, ut in proverbio est, tum Nicetam patricium, tum qui una cum illo captivi facti fuerant, et omnino Romanos quoscunque diversis locis in custodia vinctos asservabat, Nicephoro Imperatori dono misit. Formido enim illum incesserat, de terrestri navalique apparatu nostro audientem. Quippe invictam Imperatoris vim, intolerabile in praeliis atque inaccessum robur, quemadmodum nullo negotio adversarios quoslibet quasi divino quodam impulsu promte subigeret, verebantur omnes nationes atque obstupescebant, neque hostem habere illum, verum amicum ac dominum properabant. In hunc modum Nicetas patricius caeterique captivi Romani e vinculis eque custodia Constantinopolim reverterunt. Nicephorus autem Imperator, laetatus, ut par

τε, ὡς τὸ εἰκὸς, καὶ ἡμέραν ἦγεν ἑόρτιον, καὶ τὰς εὐχαριστηρίους τῷ Θεῷ ἐπὶ τῇ τῶν ὁμοφύλων ἀπολυτρώσει ἀπεδίδου εὐχάς. A. C. 969 I. N. 6 ἐν ᾧ δὲ ταῦτα κατά τε τὴν Συρίαν καὶ τὸ Βυζάντιον τῷ βασιλεῖ διεπράττετο, ὁ πρὸς τοὺς Ταυροσκύθας σταλεὶς βασιλικῷ νεύματι Καλοκύρης ὁ Πατρίκιος, κατὰ τὴν Σκυθίαν γενόμενος, καὶ τῷ τῶν Ταύρων κατάρχοντι φιλιωθεὶς, δώροις τε τοῦτον διαφθείρας B καὶ λόγοις καταγοητεύσας ἐπαγωγοῖς (φιλοκερδὲς δὲ ἅπαν ἐκτόπως τὸ Σκυθικὸν, καὶ λίχνον ὅτι μάλιστα, καὶ ἐπιῤῥεπὲς πρὸς λημμάτων ὑπόσχεσιν καὶ ἀνάληψιν) ἐνέπεισε στρατιὰν συναγηοχότα βαρεῖαν, ἐλαύνειν κατὰ Μυσῶν· τούτους δὲ καταγωνισάμενον ὑποποιήσασθαι μὲν τὴν χώραν καὶ ταύτην παρακατέχειν εἰς ἴδιον ἐνδιαίτημα· αὐτῷ δὲ κατὰ Ῥωμαίων συνάρασθαι, ὅπως κατάσχοι τὴν βασιλείαν, καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἡγεμονίας ἐπιτεύξοιτο. μεγάλας δὲ καὶ ἀνεκδιηγήτους τὰς ὠφελείας αὐτῷ πράξειν καθυπισχνεῖτο, ἐκ τῶν βασιλικῶν ταμείων συνεκφορήσαντα.

β'. Τούτων τῶν λόγων ὁ Σφενδοσλάβος ἀκουτισθεὶς (τοῦτο C γὰρ πρὸς τῶν Ταύρων κατωνομάζετο) οὐχ οἷός τε ἦν ἐπισχεῖν τὴν ὁρμήν· ἀλλὰ, μετέωρος ταῖς ἐλπίσι τοῦ πλούτου γενόμενος, ὀνειροπολῶν τε τὴν τῆς χώρας κατάσχεσιν τῶν Μυσῶν, καὶ ἄλλως δὲ θερμουργός τε ὢν καὶ θρασὺς, ἀλκιμός τε καὶ ῥέκτης ἀνὴρ, πᾶσαν ἡβηδὸν ἡλικίαν τῶν Ταύρων πρὸς τὴν ἐκστρατείαν κατήπειγεν. ἑξήκοντα τοιγαροῦν χιλιαδῶν ἀκμαίων ἀνδρῶν στρατιὰν συναγείρας, ἐκτὸς τοῦ θητικοῦ, ἅμα τῷ Πατρικίῳ Καλο-

22. χιλιαδῶν. Sic cod.

erat, diem egit festum, gratasque Deo ob popularium liberationem persolvit preces. Haec dum in Syria atque in urbe ab Imperatore geruntur, Calocyres patricius, qui augusto nutu ad Tauroscythas missus fuerat, cum in Scythiam pervenisset, Taurorum Regi amicitia iunctus muneribus eum corrupit, verbisque blandis fascinato (lucri enim cupida est extra modum universa Scytharum natio, avidaque in primis, ac proclivis, sive promittas quaestum, sive suppedites) auctor fuit, ut gravi coacto exercitu contra Moesos proficisceretur: quibus debellatis ut regionem suae potestatis faceret, eaque pro domicilio ipse uteretur, sibi vero adversus Romanos opem ferret, ut imperio potiretur, Romanorumque principatum obtineret. Id si praestaret, magna et quae nec verbis exprimi possint emolumenta pollicetur se in illum ex sacro aerario collaturum.

2. Hanc orationem ubi Sphendoslabus audivit (sic enim a Tauris nominabatur), animi impetum cohibere non potuit: sed, divitiarum spe suspensus, agri Moesici possessionem somnians, cum alioquin ferventis animi esset et audax, fortis item et industrius vir, Taurorum pubem omnem ad eam expeditionem excitavit. Sexaginta igitur millium vigentium virorum conducto exercitu, extra impedimenta, una cum Calocyro patricio, quem

A. M. 6477 κόρῃ, ὃν καὶ ὅμαιμονα προσήκατο φιλίας θεσμοῖς, ἐχώρει κατὰ
Ind. 12 Μυσῶν. ἄρτι δὲ παραπλέοντος τὸν Ἴστρον, καὶ πρὸς τὴν ἐπὶ
D τῆς ἠπείρου ἀπόβασιν ἐπειγομένου, αἰσθόμενοι τὸ δρώμενον οἱ
Μυσοί, εἰς τρισμυρίων ἀνδρῶν συναγομένην φάλαγγα συνασπί-
σαντες ὑπηντίαζον. ἀλλ' ἐῤῥωμενέστατα τῶν πορθμείων ἀπο-
βάντες οἱ Ταῦροι, τά τε σάκη προβαλόντες, καὶ τὰ ξίφη σπα-
σάμενοι, ἐπιστροφάδην ἔπληττον τοὺς Μυσούς. οἱ δέ, μηδὲ
τὴν πρώτην ῥοπὴν ἐνεγκόντες, εἰς φυγαδείαν ἐτράποντο καὶ πρὸς
τὸ Δορύστολον (ἐχυρὸν δὲ φρούριον τοῦτο Μυσῶν) ἀγεννῶς συν-
P. 48 εκλείοντο. τηνικαῦτα δὴ λέγεται καὶ Πέτρον, τὸν ἡγήτορα τῶν
Μυσῶν, ἄνδρα θεοφιλῆ καὶ σεβάσμιον, τῷ ἀπροσδοκήτῳ τῆς
τροπῆς περιαλγήσαντα, ἐπιληψίας πάθος περιπεσεῖν, καὶ ὀλίγον
ἐπιβιώσαντα, τῶν τῇδε ὑπαπελθεῖν. ἀλλὰ ταῦτα μὲν κατὰ τὴν
Fol. 293 v. Μυσίαν ἐπράττετο ὕστερον· ὁ δὲ τῶν Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ Νι-
κηφόρος, τὰ περὶ τῶν Ταύρων διαγνούς, καὶ ἄλλως δὲ παρὰ
πᾶσαν αὐτοῦ τὴν βιοτὴν μεμεριμνημένος τις ὤν, καὶ ἐγρηγορώς,
καὶ μὴ νευστάζων, μηδέ τισιν ἡδοναῖς ὅλως δουλούμενος (οὐδὲ
γάρ ἔχοι τις λέγειν, ὡς ἴδοι τοῦτον κωμάσαντα κἂν ἐν νεότητι),
τότε παντοδαπός τις ἦν, καὶ τὴν πεζικὴν στρατιὰν ἐξήρτυε, καὶ
B τοὺς λόχους καθώπλιζε, καὶ τὴν ἱππικὴν φάλαγγα ἐς βάθος διέ-
ταττε, καὶ πανσιδήρους ἱππότας ἀπέφαινε. τάς τε μηχανὰς τὰς
ἑφετηρίους τεκταινόμενος ἐπὶ τῶν τῆς πόλεως πυργωμάτων κα-
θίδρυε, καὶ σειρὰν βαρυτάλαντον ἐκ σιδήρου πεποιημένην ἐπὶ

9. Δορύστυλον cod. 12. πάθος. Melius πάθει, nam περιπίπτω cum accusativo soloecismum arbitror. 22. Leg. ἀφετηρίους.

fratrem quoque amicitiae vinculis sibi adiunxerat, adversus Moesos movit. Ita cum iam ad Istrum appelleret, in terramque exscensionem pararet, re cognita Moesi exercitu ad triginta millia hominum confecto obviam venerunt. At animosissime e naviculis exscendentes Tauri, proiectis scutis gladiisque districtis, strenue ceciderunt Moesos. Hi, ne primam quidem impressionem ferentes, in fugam versi Dorystolum (munitum id oppidum Moesorum) flagitiose conclusi sunt. Quo eodem tempore Petrum dicunt, ducem Moesorum, virum religiosum atque venerabilem, nec opinata fuga gravius commotum, in morbum comitialem incidisse, cumque paulisper superfuisset ex hac vita migrasse. Verum haec in Moesia posterius acciderunt: Nicephorus autem Romanorum Imperator, ubi illa de Tauris intellexit, ut fuerat alioquin tota sua vita laboriosus, erectus, somno minime connivens, neque voluptatibus omnino serviens (neque enim quisquam potest dicere, se eum vel in adolescentia comessantem vidisse), tunc plurimis negotiis simul se dedit: pedestres copias instruebat armabat manipulos, equestrem aciem in altitudinem disponebat, cataphractis obtegebat equites. Item machinas missiles fabricatus per urbis propugnacula collocat, catenamque ponderosissimam e ferro factam ad turrim alligans, quam Centena-

τὸν πύργον ἐνδησάμενος, ὃν Κεντηνάριον κικλήσκειν εἰώθασιν, A. C. 969
ἐπὶ φιτρῶν τε μεγίστων ἐφαρμοσάμενος, κατὰ τὸν Βόσπορον I. N. 6
ἔτεινε, καὶ πρὸς τὸ τοῦ καταντιπέρας Καστελλίου πύργωμα ἀνῆψε.
δραστήριος δὲ ὤν, καὶ βαθυγνώμων, εἰ καί τις ἄλλος, ὧν ἴσμεν,
ἀνήρ, ἀξύμφορον εἶναί οἱ διελογίζετο, εἰ πρὸς ἀμφότερα τὰ
ἔθνη τὴν διαμάχην ἄροιτο. ξυνοῖσον οὖν ἐδόκει εἶναι αὐτῷ, εἰ
τὸ ἓν ὑποποιήσῃ τῶν ἐθνῶν. οὕτω γὰρ ἐδόκει ῥᾷστα περιέσε- C
σθαι τοῦ ἑνός, καὶ αὐτὸ θᾶττον καταγωνίσασθαι.

γ΄. Ἐντεῦθεν, ἐπεὶ τὸ παρὰ τῶν Ταύρων ἀπεγνώκει δια-
κηρυκεύεσθαι (ᾔδει γὰρ τὸν Πατρίκιον Καλοκύρην ἅπαξ τῆς εὐ-
θείας ἐκκλίναντα καὶ τῆς τούτου κυρίας ἀφηνιάσαντα, καὶ μέγα
παρὰ τῷ Σφενδοσλάβῳ δυνηθέντα, μὴ εὐείκτως τῷ τούτου θε-
λήματι σπείσασθαι), πρὸς τοὺς ὁμοθρήσκους Μυσοὺς ἐβουλεύσα-
το μᾶλλον πρεσβείαν στείλασθαι. καὶ δῆτα πρέσβεις ὡς αὐτοὺς
ἔστελλε, τόν τε Πατρίκιον Νικηφόρον, ᾧ τὸ ἐπώνυμον Ἐρωτι-
κός, καὶ Φιλόθεον, τὸν τῶν Εὐχαΐτων πρόεδρον, καὶ τῆς τε D
θρησκείας αὐτοὺς ὑπεμίμνησκε (τὰ Χριστιανῶν γὰρ ἀναντιῤῥή-
τως πρεσβεύουσιν οἱ Μυσοί), καὶ παρθένους τοῦ βασιλικοῦ γέ-
νους ἐξῄτει, ὡς συνάψῃ ταύτας τοῖς τοῦ αὐτοκράτορος Ῥωμανοῦ
παισί, καὶ ἀδιάῤῥηκτος ἐκ τοῦ κήδους ἥ τε πρὸς Ῥωμαίους καὶ
τοὺς Μυσοὺς καταλλαγὴ καὶ φιλία ἐμπεδωθῇ. οἱ δὲ Μυσοὶ
ἅσμενοι τὴν πρεσβείαν ἐδέχοντο, καὶ κόρας ἐξ αἵματος τοῦ βασι-

3. καταστελλίου cod. Sed est Castellum Galaticum: vid. Constantinop. Christian. 9. C., quod Theophanes Chronograph. 331. C. καστέλλιον τῶν Γαλάτων (sic) vocat. 4. εἰ καί τις] ἱκέτις cod. 9. ἐπεγνώκει cod. 12. εὐήκτως cod. 20. ἥ τε] εἴτε cod.

rium vocare solent, in palos praegrandes impositam per Bosporum tetendit, adque propugnaculum Castelli, quod e regione est, applicuit. Tamen nihilominus, ut erat impiger et in consiliis peracutus, si quis alius, de quibus accepimus, mortalium, haud ex re sua existimavit, si adversus utramque nationem bellum susciperet. Commodum ergo illi visum est, earum nationum alteram sibi conciliare. Sic enim existimabat, se parvo negotio superiorem fore contra alteram, eamque se brevi debellaturum.

3. Hinc, quandoquidem de compositione cum Tauris desperabat (sciebat enim patricium Calocyrem, qui a recta via semel declinasset, ipsiusque dominatum excussisset, cum multum apud Sphendoslabum posset, non facile ipsius voluntati morem gesturum), ad Moesos potius, iisdem atque ipse religionibus deditos, legare constituit. Proinde oratores ad illos misit, Nicephorum patricium, cognomento Eroticum, et Philotheum, Euchaitarum antistitem, communisque persuasionis eos commonefecit (Christianorum enim fidem citra controversiam colunt Moesi), virginesque generis regii ab iis poposcit, quas Romani Augusti filiis collocaret, ut ex affinitate inviolabilis inter Romanos ac Moesos conciliatio atque amicitia firmaretur. Moesi hilare legatione accepta puellas ex sanguine regio plaustris imposi-

A. M. 6477 λικοῦ ἐπὶ ἁμαξῶν ἀναβιβάσαντες (εἰθισμένον δὲ γυναιξὶ Μυσῶν,
Ind. 12 ἐφ' ἁμαξῶν ὀχεῖσθαι), τῷ αὐτοκράτορι Νικηφόρῳ ἐξέπεμπον,
ἀπαμῦναι σφίσιν ὅτι τάχιστα ποτνιώμενοι, καὶ τὸν τοῖς αὐχέσιν
P. 49 αὐτῶν ἐπικείμενον πέλεκυν τῶν Ταύρων ἀποτρέψαι καὶ κενὸν
ἀπεργάσασθαι. καὶ κἂν ἐπήμυνε τούτοις, καὶ τρόπαια κατὰ τῶν
Ταύρων ἐστήσατο, ἐπεὶ καὶ κατὰ πάντων, πρὸς οὓς ἂν τὴν Ῥω-
Fol. 294 r. μαϊκὴν ἀντεπήνεγκε δύναμιν. ἀλλ' ἀπὸ μικρᾶς ῥοπῆς αἰωρούμε-
να τὰ ἀνθρώπινα, καὶ ὡς ἔκ τινος εἰπεῖν λεπτῆς κρόκης ἐκκρε-
μαννύμενα, καὶ εἰς τὸ ἐναντίον εἴωθε περιχωρεῖν. ἀνεπισφαλῶς
γάρ τινες οἴονται νέμεσίν τινα θείαν καὶ φθόνον ἀνθρώπινον τοῖς
ἐπισήμοις καὶ ἀλκιμωτάτοις ἀνδράσι προσίστασθαι, σφάλλοντα
τούτους, καὶ περιτρέποντα, καὶ εἰς τὸ μηδὲν συνελαύνοντα.
B οἷα δὴ καὶ τότε τῷ αὐτοκράτορι Νικηφόρῳ, κατὰ ῥοῦν αὐτῷ
φερομένων τῶν πραγμάτων, καὶ ὡς οὐκ ἄλλῳ τῶν πρὸ αὐτοῦ
ἡγεμονευσάντων, συμβέβηκεν. ἐγὼ δὲ τοῦτό φημι, ὅτι ἀμη-
χάνῳ τοῦ κρείττονος προμηθείᾳ ἤδη τοῖς ἀνθρώποις εὐροοῦντα τὰ
πράγματα εἰς τοὐναντίον ἀντιπεριΐσταται, ὡς ταύτῃ παιδευθεῖεν
θνητοὶ ὄντες καὶ πρόσκαιροι, καὶ μὴ περαιτέρω φυσῷεν τοῦ
προσήκοντος. ἤδη γάρ τινες εὐπραγίαις ἐπιβάντες καὶ κατὰ τὰς
μάχας εὐδοκιμήσαντες, θεοὺς ἀνειπεῖν αὐτοὺς οὐκ ἐνάρκησαν,
εἰς αὐτὴν τὴν πρόνοιαν ἐξυβρίσαντες. παράδειγμα τούτων οἱ
τοῦ Ἀλωέως παῖδες Ὦτος καὶ Ἐφιάλτης, εἰς οὐρανοὺς κατὰ
C τὸν μῦθον πειρώμενοι ἀνελθεῖν, καὶ Ναβουχοδονόσορ ὁ Βαβυ-

5. ἐπίμυναι cod. 8. λεπτῆς] λευτῆς cod. 13. αὐτῶν cod. 14. φαιρομένων cod. Deinde post ἡγεμονευσάντων videtur deesse verbum. 20. ἂν εἰπεῖν cod.

tas (consueverunt autem mulieres Moesorum plaustris vehi) Nicephoro Imperatori miserunt: orant, quamprimum sibi subveniret, securim Taurorum, suis cervicibus impendentem, averteret, irritamque redderet. Ac profecto si opitulatus esset illis, item tropaea de Tauris constituisset, ut de omnibus, quibus Romana signa intulerat. Verum enimvero parvo momento suspensae res humanae, tenuique filo, ut ita dicam, sublatae, in contrariam quoque partem solent inclinari. Recte enim nonnulli opinantur, sicut malevolentiam quandam numinis, item invidiam hominum clarissimis potentissimisque viris adversari, eosque decipere, evertere, ad nihilum redigere. Quod idem tunc quoque Nicephoro Imperatori, cum secundo cursu illi omnia fluerent, magis quam ulli eorum qui ante principatum obtinuerint, accidit. Ego vero illud dico, singulari numinis providentia hominum secundas res in contrarium verti, uti sic discant, mortales se esse atque caducos, neque plus inflentur quam sit satis. Iam enim quidam prosperitatibus usi praeliisque clari Deos se praedicare non sunt veriti, ipsam providentiam lacessentes. Cuius rei exempla sunt Aloei filii Otus et Ephialtes, in coelum, si fabulam audimus, ascendere conati, et Nabuchodonosor Ba-

λώνιος, εἰκόνα στησάμενος ἑαυτοῦ, καὶ ὁ Φιλίππου Ἀλέξαν- A. C. 969
δρος, Ἄμμωνος υἱὸς ἀξιῶν ὀνομάζεσθαι. εἰκότως οὖν τρεπτὰ I. N. 6
καὶ παλίντροπα καθέστηκε τοῖς ἀνθρώποις τὰ πράγματα, οἷα δὴ καὶ τότε Ῥωμαίοις συνέβαινεν, ἀποβαλοῦσι μετὰ μικρὸν ἡγεμόνα τὸν ἑαυτῶν, οἷον οὐκ ἔσχεν ἄλλον ἡ Ῥωμαϊκὴ δυναστεία τὸ πρότερον. εἰ γὰρ μὴ τῇ τούτου ἀναιρέσει εἰς τὸ ἔμπαλιν ἡ τύχη τούτοις ἀπέτρεχεν, οὐδὲν ἐνέδει, ἐπιβιοῦντος ἐκείνου, μὴ τὰ ὅρια πήξασθαι τῆς σφῶν ἐπικρατείας πρὸς ἀνίσχοντα ἥλιον κατὰ τὴν Ἰνδικὴν, καὶ αὖθις ἐπὶ δυόμενον πρὸς αὐτὰ τῆς οἰκουμένης τὰ τέρματα. ἀλλὰ γὰρ ἐπανακτέον τὸν λόγον, ὅθεν ἀπέκλινε τοῦ εἱρμοῦ. D

δ'. Οἱ μὲν δὴ Μυσοὶ χεῖρας ἱκέτιδας ἐφήπλουν, ἐπαμῦναι σφίσι δυσωποῦντες τὸν αὐτοκράτορα. ἐν ᾧ δὲ πρὸς τὴν ἐκστρατείαν διεσκευάζετο, ἡ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας ἅλωσις ἐπηγγέλλετο, ἄρτι κατὰ τὰς ἐκείνου ὑποθήκας ἁλοῦσα, ἃς δὴ τοῖς καταλειφθεῖσι πρὸς αὐτοῦ εἰς τὸ ταύτην λεηλατεῖν στρατιώταις ἐπέσκηπτε. λέγεται γὰρ, ὡς, ἐπείπερ ταῖς καθ' ἡμέραν καταδρομαῖς εἰς ἀμηχανίαν καὶ σπάνιν τῶν ἀναγκαίων ἐσχάτην συνηλαύνετο, τὸν Πατρίκιον Πέτρον καὶ στρατοπεδάρχην, τομίαν μὲν ὄντα, ῥέκτην δὲ τὴν ἄλλως καὶ ῥωμαλεώτατον, κατατρέχοντα P. 50
Συρίαν, ἐκεῖσε μετὰ τῆς δυνάμεως ἀφικέσθαι, καὶ Μιχαὴλ ἐκεῖνον, ἐν ταξιάρχοις τελοῦντα, ᾧ Βούρτζης ἐπώνυμον, ἐπὶ κατασκοπὴν ἐκπέμψαι τῆς πόλεως. τὸν δὲ μετὰ καὶ ἄλλων λογάδων ἀγχοῦ ταύτης γενόμενον, τὸν ἐπίβατον τοῦ τείχους περισκοπῆ- Fol. 294 v.

24. ἐπίβατον. Sic cod.

bylonius, statuam ponens sibi, et Alexander Philippi F. qui Ammonis filium voluit se nominari. Haud iniuria igitur mutabiles vicissitudinisque plenae sunt res mortalium, velut tunc quoque Romanis usu venit, cum post paulo principem ipsorum amitterent, qualem nunquam antea habuit Romanum imperium. Quod si huius caede non retro se tulisset eorum fortuna, nihil aberat, quin illo superstite fines ditionis versus orientem solem in India, versus obeuntem ad ipsos mundi fines constituerent. Verum reducenda est unde e contextu declinavit oratio.

4. In hunc modum Moesi manus supplices pandebant, obsecrantes Imperatorem, ut sibi subveniret. Qui dum se ad expeditionem comparat, Antiochiae magnae expugnatio nunciata est, iam iuxta mandata ipsius facta, quae relictis a se ad eam vexandam militibus dederat. Dicitur enim, cum quotidianis decursionibus in angustiam inopiamque rerum necessariarum ultimam compulsa esset, Petrum patricium castrisque praefectum, qui, quamvis spado, strenuus tamen alioqui esset atque fortissimus, Syriam pervadentem, eo cum copiis pervenisse, Michaëlemque illum ex tribunis, cui Burtzae cognomen, ad explorandam urbem emisisse: Michaëlem una cum aliis electis hominibus, ubi propius accessisset, ascensu muri inspecto in castra

A. M. 6477 Ind. 12 A. C. 969 I. N. 6

σαι, καὶ ὀπισθόρμητον ἀπαλλαγῆναι πρὸς τὸ στρατόπεδον, κλίμακάς τε ἀναλόγους τῷ ὕψει τῶν πύργων τεκτήνασθαι· κἀν τοῖς ἀχθοφόροις ζώοις ταύτας ἐπιφορτίσασθαι, καὶ μετὰ λεγεῶνος γενναιοτάτων στρατιωτῶν ἤδη μέσων νυκτῶν τὸν τῆς Ἀντιο- B χείας περίβολον αὖθις καταλαβεῖν, ἤρεμά τε ταύτας προσερεῖσαι τῷ τείχει καὶ ἀνιέναι διὰ τῶν κλιμάκων· τοὺς δὲ φύλακας τῶν Ἀγαρηνῶν, βαθεῖ τῷ ὕπνῳ καθεύδοντας, τοῖς ξίφεσι διαχρήσασθαι. ἐγκρατεῖς δὲ τῶν τειχῶν τὸν τρόπον τοῦτον Ῥωμαίους γεγενημένους καταβῆναί τε τῶν πύργων, καὶ τετραχῶς τὸ ἄστυ πυρπολεῖν· Ἀντιοχεῖς δὲ, τῷ ἀπροσδοκήτῳ καταπλαγέντας, εἰς οἰμωγὰς καὶ θρήνους τραπῆναι καὶ ἀμηχανίαν δεινὴν, διενθυμουμένους ὅ,τι καὶ δράσαιεν. ἤδη δὲ πρὸς ἀλκὴν ὁρμᾶν διαλογιζομένων, καὶ ῥωμαλέως τοῖς ἐναντίοις συστάδην ἀντικαθίστασθαι, τῆς ἕω τηλαυγῶς ὑπαυγαζούσης, προέφθασε C τὴν ἐκείνων ὁρμὴν ὁ στρατοπεδάρχης Πέτρος, μετὰ τῆς δυνάμεως εἰς τὴν πόλιν διὰ τῶν πυλῶν εἰσελάσας, ἃς οἱ προκατασχόντες τὸ ἄστυ Ῥωμαῖοι αὐτῷ ἀνεπέτασαν. Ἀντιοχεῖς δὲ πρὸς τοσαύτην στρατιὰν μηδὲ ἀντωπεῖν ἐξισχύοντες, τὰ ὅπλα ῥίψαντες, εἰς ἱκετείαν ἐτράποντο. οὓς ὁ στρατοπεδάρχης ἀνδραποδισάμενος, καὶ τὴν πυρκαϊὰν ἀποσβέσας, καὶ τῶν σύλων ἐξελὼν τὰ πρωτόλεια, τήν τε πόλιν κατὰ κράτος κατεῖχε, καὶ τῶν τειχῶν τὰ ἐπισφαλῆ ἐκρατύνετο.

A. M. 6478 Ind. 13 A. C. 969 I. N. 7

ε΄. Ἀλλ' οὕτω μὲν ἡ περιφανὴς καὶ μεγάλη Ἀντιόχεια πρὸς τῶν Ῥωμαίων ἥλω τε καὶ ἐπορθήθη. τὴν γοῦν ταύτης ὁ αὐτοκράτωρ διακούσας κατάσχεσιν, ἐγεγήθει τε, καὶ τῷ κρείττονι

5. ἤρεμα. Sic cod. pro ἠρέμα.

reversum scalas altitudini turrium respondentes fabricasse; hisque in sarcinaria iumenta impositis, cum legione fortissimorum militum iam media nocte ad Antiochiae moenia iterum se contulisse, scalisque silentio ad muros positis per eas evasisse: excubitores Saracenorum, alto somno sepultos, gladiis confecisse. Ita Romanos murorum hoc modo potitos demisisse sese ex turribus, oppidum ubique incendisse: Antiochenos, improviso malo conturbatos, ad gemitus, eiulatus, desperationem summam venisse, quaesivisse, quid iam sibi esset agendum. Iam vero cum animo statuissent ad virtutem confugere, acriterque adversariis pede collato obsistere, ubi mane clarum subluxit, praecidit eorum impetum Petrus castrorum praefectus, cum exercitu in urbem per portas se inferens, quas prius oppidum ingressi Romani illi aperuerant. Antiochenses, cum adversus tantas copias ne suspicere quidem possent, abiectis armis ad preces supplices se converterunt. Quibus in servitutem datis restinctoque incendio, praetor, manubiis e praeda delectis, oppidum vi tenuit, in murisque quod erat labefactatum communivit.

5. Nobilis atque magna Antiochia hunc in modum a Romanis capta et vastata est. Cuius de expugnatione cum Imperator audisset, rem laete

εὐχαριστήρια ἔθυσεν. ἔτυχε δὲ τότε τὴν τῶν Ἀσωμάτων ἀπαν- A. M. 6478
τῆσαι σύναξιν, ἐν ᾗ καὶ μοναχόν τινα λέγεται τῶν ἐρημικῶν ἐπι- Ind. 13 A. C. 969
στόλιον ἐπιδόντα τῷ βασιλεῖ, ἐκποδὼν ἐξαυτῆς οἴχεσθαι. τὸν I. N. 7
δὲ ἀνελίξαί τε τοῦτο, καὶ τὸν νοῦν αὐτοῦ ἀναλέξασθαι· εἶναι δὲ D
τὴν τούτου ἔμφασιν τοιαύτην· „ἐμοὶ τῷ σκώληκι παρὰ τῆς προ-
νοίας ἀπεκαλύφθη, βασιλεῦ, μεταναστῆναί σε τῶν τῇδε τῷ μετὰ
τὸν παρελθόντα Σεπτέμβριον τρίτῳ μηνί." πολλὰ τοίνυν ἀναψη-
λαφήσας ὁ βασιλεύς, οὐχ εὗρε τὸν μοναχόν. ἐντεῦθεν ἐν κατη-
φείᾳ διῆγε καὶ σκυθρωπότητι· ἐπὶ κλίνης τε τὸ παράπαν ἔκτοτε P. 51
οὐκ ἐβουλήθη διαναπαύσασθαι, ἀλλ᾽ ἐπ᾽ ἐδάφους ὑποστρων-
νύων δέρμα παρδάλεως, καὶ κοκκοβαφῆ πῖλον, ἐπὶ τούτων ἐκά-
θευδε, μανδύῃ τῷ τοῦ μοναχοῦ Μιχαὴλ καὶ θείου αὐτοῦ, ᾧ Μα-
λεῖνος ἐπώνυμον, ἄνωθεν ἐπικαλύπτων αὐτοῦ τὸ σωμάτιον· ἐν
οἷς εἴθιστο καθεύδειν, ὁπηνίκα τῶν δεσποτικῶν ἑορτῶν τις εἰσή- Fol. 295 r.
λαυνε, καὶ τῶν μυστηρίων Χριστοῦ τῶν ἀχράντων ἠβούλετο
μετασχεῖν. κατὰ ταύτας δὲ τὰς ἡμέρας συνέβη καὶ τὸν Καίσαρα
Βάρδαν, τὸν τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου πατέρα, τοῦ βίου
μεταναστῆναι, ὑπὲρ τὰ ἐννενήκοντα ἔτη διαβιώσαντα, κἀν τοῖς
στρατιωτικοῖς καταλόγοις ἐξ αὐτῆς ἥβης καταγηράσαντα, καὶ B
πολλὰ τρόπαια καὶ νίκας ἐν τοῖς κατὰ πόλεμον ἀνδραγαθήμασιν
ἀναδησάμενον. ὃν ἐπένθησεν ὁ βασιλεὺς τεθνηκότα, ὡς τὸ εἰκός,
ἐκ τῶν ἀνακτόρων τε καὶ μέχρι τῆς ἑστίας αὐτοῦ κατὰ μεσημ-
βρίαν κειμένης τοῦ ἄστεος, πρὸς τὸ κάταντες τῆς ἐπὶ θάλασσαν

11. κοκκηβαφῆ cod. Sed κοκκοβαφῆ infra 53. A. 12. Μαλεῖνος. Sic cod.

tulit, numinique gratulationem fecit. Forteque evenit, ut tunc Angelorum synaxis interveniret: ibi monachum dicunt ex iis qui vitam solitariam agunt, codicillos tradidisse Imperatori, continuoque e conspectu evanuisse. Illos cum explicasset Imperator, argumentumque intellexisset, fuisse eorum significationem eiusmodi: „Mihi, tametsi vermis sum, a providentia patefactum est, Domine, a vita te recessurum mense tertio post Septembrem modo praeterlapsum." Neque Imperator, quamvis multum investigans, reperire potuit hunc monachum. Atque inde in moerore versatus est ac squalore; omninoque in lecto cubare eo ex tempore noluit: sed super pelle pantherina crassoque coactili coccino humi stratis dormiebat; pallio autem Michaëlis monachi, patrui ipsius, cui Maleino cognomen fuerat, superne contegebat sibi corpus: quibus in rebus pernoctare consueverat, quoties, imminente dominica solemnitate aliqua, intemeratis Christi mysteriis constituerat frui. Iisdem prope diebus accidit, ut Bardas Caesar, Nicephori Imperatoris pater, ex hac vita migraret, natus annos amplius nonaginta, cum in numeris militaribus ab ipsa pubertate consenuisset, triumphos atque victorias facinoribus bellicis complures adeptus. Hunc Imperator mortuum, ut par erat, luxit: eque palatio usque ad domum eius, in parte australi urbis sitam, in clivo viae qua ad mare itur, Sophiaeque portus

A. M. 6478 Ind. 13 φερούσης ὁδοῦ, ἵνα ὁ τῆς Σοφίας λιμὴν ἥπλωται, τὸν τούτου νεκρὸν προέπεμψε, καὶ τῇ σορῷ περιέστειλε. μετὰ δέ τινας ἡμέρας τοῦ ἐπὶ τῷ πατρὶ πένθους τῷ βασιλεῖ ὑπολωφήσαντος, εὐκαιρίας ἡ Αὐγούστα Θεοφανὼ δραξαμένη, πρόσεισι τούτῳ καταμόνας, πολλὴν συνείρουσα λόγων πειθὼ, Ἰωάννην τε τὸν Μάγιστρον, C ᾧ Τζιμισκῆς τὸ ἐπώνυμον, οὐκ ἀνίει ἐξαιτουμένη, προσλιπαροῦσά τε καὶ ποτνιωμένη. καὶ δικαίαν δῆθεν τὴν σκῆψιν προτεινομένη, καὶ, „ἵνα τί πάντα μέτρῳ καὶ σταθμῷ ῥυθμίζων τὰ σὰ, βασιλεῦ, ὡς ἀκριβῆ στάθμην εἶναί σε καὶ κανόνα σωφροσύνης εὐθύτατον, παρορᾷς ἄνδρα γενναῖον οὕτω καὶ νεανικὸν, ἀριπρεπῆ τε κατὰ τὰς μάχας τυγχάνοντα καὶ ἀκαταγώνιστον, ἐγκυλινδεῖσθαι τῷ βορβόρῳ τῶν ἡδονῶν, καὶ βίον μεταδιώκειν παρεξηυλημένον καὶ ἄνετον, σφριγῶντα καὶ αὐτὴν τῆς ἡλικίας ἄγοντα τὴν ἀκμὴν, καὶ ταῦτα αὐτανεψιὸν τοῦ σοῦ πεφηνότα κράτους, λαμπράν τε τοῦ γένους ἕλκοντα τὴν σειράν; ἀλλ', εἰ δοκεῖ, κέ- D λευε τὴν ταχίστην, τῶν χώρων ἵνα διατρίβει ἀπάραντα, ἀφικέσθαι τε πρὸς ἡμᾶς καὶ συζύγῳ τῶν εὐγενῶν ἁρμοσθῆναι. τὴν γὰρ ἤδη νόμῳ γάμου προσαρμοσθεῖσαν αὐτῷ ὁ πικρὸς, ὡς οἶσθα, καὶ λυσιμελὴς ἐξεθέρισε θάνατος. εἶξον λοιπὸν, βασιλεῦ, καὶ εἰσηγουμένῃ τὰ δέοντα πείσθητι, καὶ μὴ προκείσθω ταῖς ἀκολάστοις γλώσσαις κωμῳδία καὶ σαρκασμὸς ὁ ἐκ τοῦ σοῦ γένους ἀναδραμὼν, κἂν ταῖς τῶν πολέμων ἀνδραγαθίαις παρὰ πάντων μεγαλαυχούμενος."

P. 52 ς'. Τούτοις τοῖς λόγοις μετελθοῦσα τὸν αὐτοκράτορα καὶ,

8. ἵνα τί. Videtur hic deesse φησί. 10. ἀριτρεπῆ cod. 11. ἐγκαλινδεῖσθαι cod. 19. λυσιμενὴς cod.

panditur, corpus eius prosecutus est, et in arca composuit. Aliquot post diebus, cum esset paululum levata Imperatoris de patre aegritudo, Theophano Augusta, opportunitate usa, secreto eum adiit, multamque connectens in verbis suaviloquentiam, pro Ioanne Magistro cognomento Tzimisce deprecari implorando atque obtestando non intermisit. Speciosam nimirum causam praetexens, „Cur", inquit, „tu qui modo et ratione omnia facis, Domine, adeo ut sis consummatum exemplum ac norma acerrima temperantiae, nullo loco numeras, virum tam fortem et animosum, clarum bello atque invictum, volutari in luto voluptatum, vitamque agere extorrem et otiosam? Et tamen viget ille ipso aetatis robore, tum etiam consobrinus tuae maiestatis est, illustrem trahit generis seriem. Verum, si videtur, iube illum quamprimum, rure ubi est relicto, ad nos venire, et uxorem aliquam e patriciis ducere. Quam enim prius in matrimonio habebat, acerba, ut scis, ac membra solvens mors perculit. Cede igitur, Domine. Quod suadeo, rectum est. Gere mi morem. Ne iaceat ad ludibrium et irrisionem linguarum petulantium qui et genere te attingit, et ob bellica facinora ab omnibus praedicatur."

6. His vocibus insectans Imperatorem et, ut fit, fascinans (studebat

ὡς τὸ εἰκὸς, καταγοητεύσασα (εὔνοιαν γὰρ ὑπὲρ τὸ προσῆκον [A. C. 969] παρεῖχεν αὐτῇ, ἐκτόπως τῆς ὥρας ταύτης ἡττώμενος), ἀνέπεισεν [I. N. 7] εἰσκαλέσαι τὸν Ἰωάννην, καὶ θᾶττον ἀπαντῆσαι πρὸς τὸ Βυζάντιον. ὁ δὲ πρὸς τὴν βασιλεύουσαν εἰσελάσας καὶ τῷ βασιλεῖ παραστὰς, ἐπείπερ ἐπισκήψεις ἐδέξατο τοῖς βασιλείοις ὁσημέραι φοιτᾷν, τότε μὲν ἐφ᾽ ἑστίας εὐθὺς ἀπηλλάττετο· μετέπειτα δὲ παρὰ τὴν βασίλειον αὐλὴν οὐ διελίμπανεν ἀνιών. ἅτε δὲ θερ- [Fol. 295 v.] μουργός τις ἀνὴρ πεφυκὼς, καὶ τολμήσας εἴ καί τις ἄλλος, καὶ πράγμασιν ἐπιχειρεῖν ἀλλοκότοις παραβολώτατος, ἐξεῦρε μηχανὴν, ὥστε διά τινων ἀφανῶν εἰσόδων πρὸς τῆς Αὐγούστης ἑτοιμασθεισῶν ὑποδύεσθαί τε καὶ εἰς λόγους ταύτῃ συνέρχεσθαι, καὶ [B] τὴν τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου τῶν ἀνακτόρων μελετῆσαι καθαίρεσιν. ἐντεῦθεν ἄνδρας ῥωμαλέους καὶ νεανικοὺς τὰ πολέμια ἐκ διαλειμμάτων πρὸς αὐτὸν ἐξέπεμπεν, οὓς ὑποδεχομένη ἐν οἰκίσκῳ σκοταίῳ παρ᾽ αὐτῇ παρεφύλαττεν. ἐπεὶ δὲ πόνον ἡ τούτων ἐπὶ κακῷ συλλαβοῦσα συμφωνία καὶ δεινὴν ἀδικίαν ὠδίνασα, τὴν πονηρὰν τεκεῖν ἀνομίαν ἠπείγετο, συνελθόντες αὖθις ἀλλήλοις κατὰ τὸ σύνηθες, τὸν αὐτοκράτορα Νικηφόρον τῆς ἀρχῆς κατασπᾶσαι διέγνωσαν, ἐκεῖθεν ἐφ᾽ ἑστίας ὁ Ἰωάννης ἀπαλλαγεὶς, Μιχαήλ τε, τὸν καλούμενον Βούρτζην, καὶ Λέοντα τὸν Πεδιάσιμον εἰσκαλέσας καὶ τὸ δωμάτιον κλείσας, τὴν τοῦ αὐτο- [C] κράτορος Νικηφόρου μετ᾽ αὐτῶν ἐσκαιωρεῖτο ἀναίρεσιν. μὴν ἐφειστήκει τότε Δεκέμβριος, δεκάτην ἐλαύνων ἡμέραν. λέγεται

5. Vel ἐπισκήψεις vertendum est *interdicta*, vel deest post βασιλείοις negatio μὴ seu οὐχ. Vid. Cedrenum 662. B. 8. Fort. τολμητίας, ut 23. C. 36. B. C. 12. Fort. ἀνακτορίων. Vid. notas. 14. αὐτόν. Leg. αὐτήν.

enim Augustae plus quam attinebat, eratque forma eius mirabiliter captus), persuasit illi ut Ioannem accerseret, quo Constantinopolim protinus is se conferret. Eo cum pervenisset, ad Imperatorem admissus, postea quam vetitus fuerat singulis diebus in palatium venire, tunc quidem evestigio domum se recepit: deinde tamen aulam frequentare non intermisit. Nam cum esset vir fervida natura, et confidens, si quis fuit unquam, et ad res immanes tentandas audacissimus, modum reperit, quemadmodum per quosdam occultos aditus ab Augusta paratos clam introiret, in eiusque veniret colloquium, et Imperatoris Nicephori remotionem a principatu meditaretur. Proinde homines robustos ac bello strenuos ex intervallis ad Augustam submisit, quos illa receptos in cella tenebricosa prope ipsam collocavit. Postquam vero eorum conspiratio, concepta in nefas facto, calamitatem et truculentum scelus parturiens, atrocem impietatem iam erat prolatura, iterum inter se ex more convenientes Nicephorum Imperatorem de imperio detrudere statuerunt. Ita Ioannes domo egressus Michaëlem cognomento Burtzam et Leonem Pediasimum introvocat: clausa cella cum his Nicephori Augusti caedem machinatur. Agebatur tunc mensis Decembris dies deci-

A. M. 6478 Ind. 13 δὲ κατὰ τὴν ἑσπέραν παρὰ τὸν καιρὸν τῆς ὑμνῳδίας κληρικόν τινα τῆς βασιλείου αὐλῆς λίβελλον ἀναδοῦναι τῷ βασιλεῖ, ἐν ᾧ ταῦτα ἐγέγραπτο· „γνωστὸν ἔστω σοι, βασιλεῦ, ὡς ὄλεθρός σοι ταύτῃ τῇ νυκτὶ ἐπικαττύεται χαλεπός. ὅτι δὲ ἀληθῆ ταῦτα, ἡ γυναικωνῖτις ἐρευνηθήτω, ἐν ᾗ ἄνδρες ἔνοπλοι καταληφθήσονται, οἱ τὴν σὴν μέλλοντες αὐτουργῆσαι σφαγήν." τὸν γοῦν λί- D βελλον ὁ βασιλεὺς ἀναγνοὺς, Μιχαὴλ τῷ τοῦ κοιτῶνος κατάρχοντι ἔρευναν ἀκριβῆ τῶν ἀνδρῶν ποιῆσαι παρεκελεύσατο· ὁ δὲ, εἴτε τὴν Αὐγοῦσταν καταιδεσθεὶς, εἴτε μελλήσει χρησάμενος, ἢ καὶ θεοβλαβείᾳ παρενεχθεὶς, παρῆκε τὸ δωμάτιον, ἐν ᾧ τὸ τῶν φόνων τῶν ἀνδρῶν καθῆστο στῖφος, ἀνεξερεύνητον. ἤδη δὲ τῆς νυκτὸς ἐπελθούσης, κατὰ τὸ εἰθισμένον ἡ βασιλὶς πρὸς τὸν αὐτοκράτορα εἰσφοιτήσασα, λόγους διῄει περὶ τῶν ἐκ Μυσίας νεωστὶ ἀφιγμένων νυμφῶν, ὅτι, „ἄπειμι τὰ πρὸς θεραπείαν αὐτῶν ἐπισκήψασα, ἔπειτα δὲ φοιτήσω πρὸς σέ· ἀλλ' ἠνεῳγμένος ὁ κοι- P. 53 τωνίσκος ἔστω, καὶ μὴ κλεισθήτω τὰ νῦν· παλινοστήσασα γὰρ ἐγὼ τοῦτον κλείσω λοιπόν." ταῦτα προσειποῦσα ἐκεῖθεν ἐξῄει. ὁ δὲ βασιλεὺς δι' ὅλης μὲν τῆς φυλακῆς τῆς νυκτὸς τὰς συνήθεις εὐχὰς ἀνέπεμπε τῷ Θεῷ, καὶ τῇ μελέτῃ τῶν θείων γραφῶν διεσχόλαζεν. ἐπεὶ δὲ τὸν ὕπνον ἡ φύσις ἀπῄτει, πρὸ τῶν σεπτῶν εἰκόνων τῆς τε θεανδρικῆς τοῦ Χριστοῦ μορφῆς, καὶ τῆς Θεομήτορος, καὶ τοῦ θείου προδρόμου καὶ κήρυκος, παρὰ τὸ παρδάλειον δέῤῥος καὶ τὸν κοκκοβαφῆ πῖλον, ἐπ' ἐδάφους διανεπαύετο.

11. φόνων τῶν. Fort. φονευτῶν s. φονευτικῶν.

mus. Vespera fertur sub tempus precum clericus quidam ex aula palatina libellum porrexisse Imperatori, quo in libello scripta erant haec: „Notum sit tibi, Domine, mortem parari tibi hac nocte atrocem. Quod autem vera sunt haec, iube gynaeceum inspiciatur, in quo homines armati deprehendentur, qui effecturi sunt tuam caedem." Lecto libello Imperator Michaëlem, cubiculi praefectum, inquisitionem diligentem horum virorum facere iussit: is vero, sive Augustam veritus, sive tarditate usus, vel etiam sinisteritate praetergressus, cellam, in qua percussorum manus consederat, inexploratam reliquit. Ubi iam nox supervenit, Augusta, ut consueverat, ad Imperatorem introivit, ac sermonem orsa de sponsis, quae ex Moesia modo venerant, „Vado," inquit, „cultum harum curatura; posthaec revertar ad te: at sodes sine apertum cubiculum, ne sit clausum in praesenti; quando revenero, tum ego claudam." Haec ad eum fata it foras. Imperator per totam noctis vigiliam consuetas preces ad numen sublime misit, inque meditatione sacrorum voluminum est versatus. Ubi vero somnum natura postulavit, pro venerandis imaginibus deivirilis formae Christi, itemque Deiparae et divini praecursoris atque praeconis, humi, super pelle pantherina et coactili coccino, quieti se tradidit.

ζʹ. Οἱ δὲ πρὸς τῆς Αὐγούστης ὑποδεχθέντες ὑπηρέται τοῦ A. C. 969 Ἰωάννου, τοῦ δωματίου ξιφήρεις ἐκπηδήσαντες, τὴν ἐκείνου ἄφι- I. N. 7 Fol. 296 r ξιν προσεδέχοντο, περὶ τὰ ὕπαιθρα τῶν βασιλείων ὑπερῴων κα- B τασκοπούμενοι. πέμπτην τῆς νυκτὸς ὥραν ὁ γνώμων ἤδη κατεπηγγέλλετο· δριμεῖα δέ τις βορέου αὖρα τὸ τοῦ ἀέρος ἐπεῖχε κατάστημα, καὶ χιὼν ἐχεῖτο πολλή· καὶ ὁ Ἰωάννης ἀφίκετο μετὰ τῶν συνωμοτῶν, ἐπὶ λέμβου τὸν αἰγιαλὸν παραπλέων, καὶ τῆς ἠπείρου προσεπιβαίνων, ἵνα ὁ λίθινος λέων τὸν ταῦρον ζωγρεῖ (Βουκολέοντα τὸν τόπον κέκληκεν ἡ συνήθεια)· ὃς τοῖς ἄνωθεν ἐπὶ τῶν ὑπαίθρων προκύπτουσιν ὑπηρέταις συρίττων ἐπεγινώσκετο. τοιοῦτον γὰρ τοῖς παλαμναίοις ἐδέδοτο σύνθημα. κόφινον οὖν καλωδίοις ἐξηρτημένον χαλάσαντες ἄνωθεν, καθ' ἕνα τοὺς C συνωμότας πρότερον ἅπαντας ἀνιμήσαντο, ἔπειτα δὲ καὶ τὸν Ἰωάννην αὐτόν. ἀνελθόντες οὖν παρὰ πᾶσαν ἀνθρωπίνην ὑπόνοιαν, καὶ τὰ ξίφη γυμνώσαντες, εἰς τὸν βασιλικὸν εἰσελαύνουσι θάλαμον, καὶ τὴν κλίνην κατειληφότες, καὶ ταύτην εὑρόντες κενὴν καὶ μήτινα ἐν αὐτῇ διαναπαυόμενον, ἐπεπήγεσαν ἀπὸ τοῦ δέους, καὶ καταχρημνίζειν αὐτοὺς ἐπειρῶντο πρὸς θάλασσαν. ἀλλ' ἀνδράριόν τι τῶν ἐκ τῆς γυναικωνίτιδος ἰταμῶν, αὐτῶν ἡγησάμενον, ὑποδεικνύει τὸν βασιλέα καθεύδοντα, ὃν κύκλῳ περιστάντες ἔνυττον τοῖς ποσὶν ἐναλλόμενοι. διυπνισθέντα δὲ τοῦτον καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπ' ἀγκῶνος ἐρείσαντα, ξίφει βιαίως D παίει Λέων ὁ Βαλάντης ὀνομαζόμενος. ὁ δὲ περιαλγήσας τῷ

3. προσεδέχετο cod. 6. ἀφίκετο. Cod. plusquamperfecto, ἀφῖκτο, ut infra 69. B. 21. ἐναλλόμενον cod.

7. Inter haec Ioannis administri, quos Augusta receperat, e cella cum gladiis emersi adventum eius praestolabantur, e solario fastigiorum palatii speculantes. Iamque quintam noctis horam gnomon indicabat: gelida aquilonis aura regiones perflabat aërias, nix autem delabebatur plurima: cum Ioannes advenit cum coniuratis, in navicula littus legens, atque ubi leo lapideus taurum capit (Bucoleonem locum vocant vulgo), in terram exit; estque ab adiutoribus, superne e solario intentis, sibilo agnitus. Eiusmodi enim impiis datum erat signum. Proinde sporta per restes alligatas desuperne demissa, primo coniuratos omnes sigillatim attraxerunt, deinde ipsum quoque Ioannem. Ita cum praeter omnem opinionem humanam evasissent, destrictis gladiis irrumpunt in Imperatoris cubiculum, lectumque invadunt: quem cum inanem invenissent, neque quenquam in eo quiescentem, obriguerunt pavore, seseque praecipitare in mare conati sunt. Verum homuncio aliquis de scurris e gynaeceo, qui eos duxerat, submonstrat iis Imperatorem dormientem: quem in orbe circumstantes pedibus feriunt, supraque eum insiliunt. Excitatum ex somno et caput cubito sustinentem Leo, nomine Balantes, vehementer gladio percutit. Percitus dolore

A. M. 6478 Ind. 13 τραύματι (μέχρι τῆς ὀφρύος καὶ τῆς βλεφαρίδος τὸ ξίφος καθίκετο, ἀπαράξαν μὲν τὸ ὀστοῦν, μὴ πλῆξαν δὲ τὸν ἐγκέφαλον), „Θεοτόκε, βοήθει," ἐκέκραγε γεγωνοτέρᾳ φωνῇ· ἐῤῥεῖτο δὲ πανταχόθεν τῷ αἵματι καὶ κατεφοινίσσετο. ὁ δὲ Ἰωάννης, ἐπὶ τῆς βασιλικῆς καθίσας στρωμνῆς, ἑλκύειν ὡς αὐτὸν τὸν βασιλέα παρεκελεύσατο. ὃν ἑλκυσθέντα, ὀκλάζοντά τε καὶ ἐπὶ τὸ ἔδαφος διαῤῥέοντα (οὐδὲ γὰρ οἷός τε ἦν ἐπὶ γόνυ ἀνίστασθαι, καταβλη- P. 54 θείσης αὐτῷ τῆς γιγαντώδους ἰσχύος τῇ τοῦ ξίφους πληγῇ), ἀνηρώτα τοῦτον μετὰ ἀπειλῶν, καί, „λέγε μοι, ἀγνωμονέστατε σὺ καὶ βάσκανε τύραννε, οὐ δι' ἐμοῦ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἡγεμονίας ἐπέβης, καὶ τὴν τοσαύτην δυναστείαν ἀνείληφας; πῶς οὖν, τῆς τοιαύτης ἀλογήσας εὐεργεσίας, καὶ φθόνῳ καὶ μανίᾳ οἰστρηλατηθείς, τῆς τῶν στρατευμάτων καθαιρήσειν ἀρχῆς τὸν σὸν εὐεργέτην ἐμὲ οὐκ ἐνάρκησας; ἀλλὰ κατ' ἀγροὺς σχολάζειν διαφῆκας μετὰ τῶν γεωργῶν, ὡσεί τινα ἄτιμον μετανάστην, ἄνδρα γενναῖον οὕτω, καὶ νεανικὸν ὑπὲρ σέ· ὃν τὰ τῶν ἐναντίων φρίττει στρατόπεδα, καὶ οὗ τῶν χειρῶν οὐκ ἔστιν ὅστις σε ῥύσεται νῦν. εἰπὲ τοίνυν, εἴ τίς σοι πρὸς ταῦτα δικαιολογίας ἀντιλογία ὑπολέλειπται."

Fol. 296 v. η'. Ὁ δὲ βασιλεύς, λειποθυμῶν ἤδη καὶ μὴ ἔχων τὸν αὐτῷ B ἐπαμύνοντα, τὴν Θεοτόκον ἐκάλει ἐπίκουρον. Ἰωάννης δὲ τὸν πώγωνα τούτου δραξάμενος ἀνηλεῶς ἔτιλλε, καὶ οἱ συνωμόται ταῖς λαβαῖς τῶν ξιφῶν τὰς αὐτοῦ σιαγόνας ὠμῶς καὶ ἀφιλαν-

1. Fort. *μέχρι γάρ*. *βλεφαρίδος*] *φλεβαρίδος* cod. 12. *οἰστρηλαθεὶς* cod.

vulneris (nam usque ad supercilia et palpebras gladius penetraverat, osque resciderat, illaeso tamen cerebro), clamabat elata voce, „Deipara, iuva:" diffluens undique sanguine et cruentus. At Ioannes, qui in augusto lecto consederat, trahi ad se Imperatorem iussit. Raptum, cum solutis membris ad solum collaberetur (nec enim genu niti poterat, insigni eius robore plaga gladii fracto), interrogat cum minis, et, „Dic mihi," inquit, „stolide et invide tyranne, an non per me ascendisti ad principatum Romanum? Non per me hoc tantum imperium suscepisti? Qui igitur, eiusmodi beneficii immemor, invidia et furore abreptus, non dubitasti exercituum praefecturam abrogare mihi, optime de te merito? sed amandasti me, ut languerem in agro cum rusticis, tanquam aliquis infamis exul, vir fortis adeo, et strenuus plus quam tu: quem adversariorum verentur castra, et cuius ex manibus non est qui nunc te liberet. Sed tamen dic, ad haec si qua excusationis ratio tibi relicta est."

8. Imperator autem, animo iam deficiens, auxiliatore destitutus, Deiparae invocabat opem. Tum Ioannes invadens barbam crudeliter vellicavit, coniuratique gladiorum capulis genas eius dire atque inhumaniter tun-

ϑρώπως ἔνυττον, ὡς διασαλεῦσαί τε τοὺς ὀδόντας καὶ παρακι- A. C. 969 I. N. 7 νῆσαι αὐτοὺς τοῦ φατνώματος. ἐπεὶ δὲ προσκορεῖς ἦσαν τοῦτον ποινηλατούμενοι, κατὰ τῶν στέρνων ὁ Ἰωάννης παίει ποδὶ, τό τε ξίφος ἀνατείνας κατὰ μέσον διήλασε τοῦ κρανίου, πλήττειν τὸν ἄνδρα καὶ τοῖς ἄλλοις ἐγκελευσάμενος. οἱ δὲ κατεσπάϑιζον τοῦτον ἀνηλεῶς, καί τις ἀκουφίῳ τὸ μετάφρενον αὐτοῦ πλήξας C διαμπερὲς ἐπὶ τὰ στέρνα διήλασε. τὸ δὲ τοιοῦτον ὅπλον σιδήρειον ἐπίμηκες πέφυκεν, ἐρωδιοῦ ῥάμφει προσεοικὸς ἀτεχνῶς· παρὰ τοσοῦτον δὲ διαλλάττει τοῦ ῥάμφους κατὰ τὸν σχηματισμὸν, παρ᾽ ὅσον ἐκεῖνο μὲν ἰϑυτενὲς ἡ φύσις ἐκλήρωσε τῷ πτηνῷ, τὸ δὲ εἰς καμπὴν ἠρέμα μετρίαν ἐκτείνεται, ὀξεῖαν ἐπιεικῶς προβαλλόμενον τὴν ἀκμήν. τοιαύτην μὲν δὴ Νικηφόρος ὁ αὐτοκράτωρ τὴν τοῦ βίου εὗρε καταστροφὴν, πάντα μὲν τὸν τῆς ζωῆς χρόνον πεντήκοντα καὶ ἑπτὰ ἔτη διαβιοὺς, ἓξ δὲ καὶ μόνους ἐνιαυτοὺς πρὸς μησὶ τέσσαρσι τὴν τῆς βασιλείας ἰϑύνας ἀρχήν· ἀνὴρ ἀνδρείᾳ καὶ σώματος ῥώμῃ πᾶσαν ἀδηρίτως ὑπερβαίνων τὴν κατ᾽ αὐτὸν γε- D νεὰν, ἐμπειρότατός τε καὶ δραστικώτατος τὰ πολέμια, καὶ πρὸς πᾶσαν ἰδέαν πόνων ἀνένδοτος, καὶ σώματος ἀμείλικτος καὶ ἀκολάκευτος ἡδοναῖς· μεγαλόφρων τε καὶ μεγαλοφυὴς τὰ πολιτικὰ, ἐννομώτατα δικάζων, καὶ νομοϑετῶν ἀσφαλῶς, καὶ μηδενὸς τῶν ἐν τούτοις κατατριβέντων ἡττώμενος· ἐν δὲ ταῖς εὐχαῖς καὶ ταῖς παννύχοις πρὸς Θεὸν στάσεσιν ἄκαμπτός τε καὶ ἀδαμάντινος, ἀμετεώριστον ἐν ταῖς ὑμνῳδίαις τὸν νοῦν συντηρῶν, καὶ πρὸς τὰ μάταια μηδόλως ῥεμβόμενον. ἐλάττωμα δὲ τοῦτο προσῆπτον P. 55 οἱ πολλοὶ τῷ ἀνδρὶ, ὅτι τε ἀπαρεγχείρητον ἐβούλετο πρὸς ἀπάν-

debant, ut dentes concussi loculamentis eliderentur. Denique, cum saturati essent eius cruciatibus, pectus Ioannes pede percutit, alte vibrato gladio calvariam eius mediam disiiciens, itemque reliquos ferire iubet miserum. Ita saevum in modum gladiis illum confecerunt, atque aliquis, per dorsum acuphium adigens, penitus eum ad pectus usque transiecit. Id telum ex ferro est, praelongum, rostro ardeae plane simile: nisi tamen a rostri forma hoc differt, quod id rectum natura avi tribuit, illud in flexum modicum leviter porrigitur, et acuminatam plane cuspidem protendit. Eiusmodi Nicephorus Imperator invenit vitae exitum, cum omnino annos vitae complesset septem et quinquaginta, imperio praefuisset duntaxat annos sex, menses quatuor: vir omnibus suae aetatis hominibus et virtute et corporis firmitate sine controversia antecellens, summa in bellis cum peritia tum alacritate, ad omne genus laborum obdurans, voluptatibus corporis incorruptus et indelectatus; liberalis praeterea et magnificus in administratione civili, iudex iustissimus, legislator firmus, neque ulli eorum, qui his in rebus versati sunt, postponendus. In precibus autem pernoctibusque ante numen stationibus severus erat atque adamantinus, inturbatam in canticis mentem servans, ad vanitates haudquaquam delabentem. Nihilominus hoc vitium exprobrabant in illo vulgo, quod ab omnibus in-

A. M. 6478 Ind. 13 των συντηρεῖσθαι τὴν ἀρετὴν, καὶ μὴ παραχαράττεσθαι τὴν τοῦ δικαίου ἀκρίβειαν. διὸ καὶ ἀπαραίτητος ἦν εἰς τὴν τούτων ἐκδίκησιν, καὶ τοῖς ὀλισθαίνουσιν ἀδυσώπητος καὶ φορτικὸς ἐδόκει, καὶ ἐπαχθὴς τοῖς ἀδιάφορον ἀντλεῖν τὸν βίον ἐθέλουσιν. ἐγὼ δέ φημι, ὡς εἰ μή τις κατὰ ῥοῦν φερομένοις τοῖς πράγμασι βάσκανος νεμεσήσασα τύχη τὸν ἄνδρα τοῦτον ταχὺ τοῦ βίου ἀπήγαγε, μεγίστην ἂν ἡ τῶν Ῥωμαίων ἡγεμονία καὶ οἵαν οὐκ ἄλλοτε εὔκλειαν ἀπηνέγκατο. ἀλλὰ γὰρ ἡ πρόνοια, τὰ σκληρὰ καὶ ὑπέρ- B αυχα τῶν ἀνθρώπων ἀποστυγοῦσα φρονήματα, κολούει τε καὶ Fol. 297 r. περιστέλλει καὶ εἰς τὸ μηδὲν συνωθεῖ, οἷς οἶδεν ἀνεφίκτοις κρίμασι πρὸς τὸ συμφέρον τὸ τοῦ βίου πορθμεῖον εὐθύνουσα.

θ'. Ὁ δέ γε Ἰωάννης, ἐπεὶ τὸ τοιοῦτον θεοστυγὲς καὶ ἀνόσιον μῦσος εἰργάσατο, ἐπὶ τὸν λαμπρὸν οἶκον τῆς βασιλικῆς ἑστίας παρελθὼν (Χρυσοτρίκλινον τὸν δόμον κατονομάζουσι), τό τε πέδιλον τὸ ἐρυθρὸν τοῖς ποσὶν ἐνηρμόσατο, καὶ παρὰ τὸν θρόνον κεκάθικε τὸν βασιλικὸν, καὶ περὶ τῶν κοινῶν πραγμάτων ἐφρόντιζεν, ὅπως τούτων ἐγκρατής τε γένοιτο, καὶ μήτις αὐτῷ διαστασιάσοι τῶν ἐξ αἵματος προσηκόντων τῷ αὐτο- C κράτορι. οἱ δὲ τοῦ Νικηφόρου ὑπασπισταὶ, ὀψέ ποτε τὴν ἀναίρεσιν τούτου ἐνωτισθέντες, ὥρμησαν ἐπαμῦναι αὐτῷ, ὑποτοπάζοντες, ἐν τοῖς ζῶσιν ἔτι περιεῖναι τὸν ἄνδρα, καὶ τὰς σιδηρέας πύλας παντὶ σθένει ἀναμοχλεύειν ἐπειρῶντο. ἀλλὰ ὁ Ἰωάννης τὴν κεφαλὴν ἐνεχθῆναι τοῦ Νικηφόρου ἐνεκελεύσατο, καὶ

5. φερόμενος cod. 21. σιδηρέας πύλας. Ex Homero, ut puto, Iliad. Θ. 15. ἔνθα σιδήρειαί τε πύλαι καὶ χάλκεος οὐδός.

corruptam virtutem coli, neque omnino a summa aequitate recedi vellet. Quocirca inexorabilis erat in vindicando, delinquentibusque durus videbatur atque gravis, molestusque illis, qui liberiorem vitam agere cupiebant. Ego vero dico, nisi rebus sic secundo cursu fluentibus per invidiam indignata fortuna hunc virum citius e vita sustulisset, maximum splendorem res Romana, et qualem nunquam alias, obtinuisset. Sed providentia, duros atque elatos hominum animos male osa, frangit comminuitque eos ad nihilumque redigit, incomprehensibilibus, quae novit, iudiciis ad commoda nostra cymbam vitae dirigens.

9. Ioannes, patrato eiusmodi numini exoso atque impio facinore, magnificum oecon palatii ingressus (Chrysotriclinium id conclave vocant), calceamenta rubra pedibus aptavit, in solioque sedens imperatorio ad summam rerum animum convertit, quo pacto ea potiretur, seditionemque eorum praeveniret, qui Imperatorem cognatione attingebant. Inter haec Nicephori protectores, fato eius tardius cognito, ad opem ferendam proruperunt, quod superstitem etiamnunc esse eum suspicabantur, omnique vi emoliri ferreas conati portas sunt. Tum Ioannes caput Nicephori proferri, per-

ταύτην ὑποδειχθῆναι διὰ τρυμαλιᾶς τοῖς ἐκείνου σωματοφύλαξι. A. C. 969
παρελθὼν δέ τις, Ἀτζυποθεόδωρος καλούμενος, ἐξέτεμέ τε τὴν I. N. 7
κεφαλήν, καὶ τοῖς στασιάζουσιν ὑπεδείκνυεν. οἱ δέ, τὸ ἀλλό-
κοτον καὶ ἄπιστον ἀθρήσαντες θέαμα, τά τε ξίφη τῶν χειρῶν
μεθῆκαν, καὶ παλινῳδίαν ᾖσαν, καὶ τὸν Ἰωάννην αὐτοκράτορα
Ῥωμαίων ὁμοφώνως ἐκήρυττον. ὁ δὲ τοῦ Νικηφόρου νεκρὸς κατὰ D
τὸ ὕπαιθρον ἐπὶ τῆς χιόνος πανημέριος ἔκειτο· ἑνδεκάτη ἦν τοῦ
Δεκεμβρίου μηνὸς ἡμέρα, σαββάτῳ· ὃν πρὸς ἑσπέραν βαθεῖαν
τῇ ὁσίᾳ παραπεμφθῆναι ὁ Ἰωάννης προσέταξε. θήκῃ οὖν σχε-
διασθείσῃ ξυλίνῃ ὡς ἔτυχε περιστείλαντες, μέσον τῶν νυκτῶν
λαθραίως εἰς τὸν θεῖον τῶν Ἀποστόλων σηκὸν ἐξεκόμισαν, καὶ
κατὰ τὸ ἡρῷον, ἔνθα τὸ τοῦ θείου καὶ ἀοιδίμου Κωνσταντίνου
σῶμα κατάκειται, ἐν μιᾷ τῶν βασιλικῶν σορῶν ἐκήδευσαν. ἀλλὰ
γὰρ οὐκ ἐπενύσταξεν ἡ δίκη τῇ μιαιφονίᾳ τῶν ἀλαστόρων ἐκείνων
ἀνδρῶν, μετῆλθε δὲ πάντας ποινηλατοῦσα μετέπειτα, καὶ δη- P. 56
μευθέντες, κατὰ τὰ ἔσχατα πενητεύσαντες, κακοὶ κακῶς τοῦ
ζῆν ἀπηλλάγησαν, ὅσοι τῆς ἐκείνου σφαγῆς αὐτόχειρες ἐξεγένοντο.
ἀλλ' ἀποχρώντως γὰρ εἰρῆσθαί μοι δοκεῖ περὶ τῶν πεπραγμένων
τῷ αὐτοκράτορι Νικηφόρῳ, καὶ τῆς αὐτοῦ βιοτῆς καὶ καταστρο-
φῆς. τὸ δὲ πέρα τοῦ μετρίου κατατρίβειν τὸν λόγον καὶ κατα-
τείνειν ἐκεῖ, πολυπραγμόνων ἡγοῦμαι τὸ πάθος καὶ τῆς γραφῆς
ὑπερβαινόντων τὸ πλήσιμον, οἷς μηδὲ τὸ τυχὸν παρεῖται ἀνεξε- B
ρεύνητον. δέον οὖν εἶναί μοι δοκεῖ, ταύτην τὴν περὶ ἐκείνου

9. προσέταξε. Additum hic est secunda manu ταφῇ. 14. ἐπενύ-ξεν cod.

que foramen protectoribus ostendi iussit. Ita accedens aliquis, Atzypotheodorus nomine, id praecidit, et tumultuantibus exhibet. Qui obiecta immani atque inopinata specie gladios emiserunt de manibus, et mutata iam voce Ioannem Imperatorem Romanorum una consensione renunciaverunt. In nive autem sub divo iacuit Nicephori corpus toto eo die, qui dies erat undecimus Decembris, sabbato: donec illi ad multum vesperum Ioannes iusta solvi iussit. Ita in loculo ligneo raptim facto ut unus de multis compositus, media nocte clam in sanctum Apostolorum templum elatus est, in sepulcroque illo, ubi divini hymnisque celebrati Constantini corpus iacet, in una ex imperatoriis arcis conditus. At enim post nefariam caedem ab his devotis capitibus patratam non obdormivit iustitia, verum vindicta assecuta omnes posthac est: adeo ut quicunque manum ad occisionem illius praebuerunt, ii omnes bonis publicatis ad summam indigentiam redacti exitiales exitus habuerint. Verum de rebus gestis Nicephori Imperatoris, deque vita et fato eius, satis abundanter, ut arbitror, demonstratum est. Nam extra modum commorari atque dilatare orationem hoc in loco, hominum opinor nimis curiosorum esset vitium, qui, finem transeuntes scribendi, ne minima quidem relinqui vellent inexplorata. Tempus igitur iam mihi videtur,

A. M. 6478 καὶ τῶν αὐτῷ πραχθέντων διήγησιν περιστείλαντα, καὶ περὶ
Ind. 13
A. C. 969 τῶν τῷ Ἰωάννῃ πραχθέντων, ὃς κατ᾽ ἐπίκλησιν Τζιμισκῆς ἐκα-
I. N. 7 λεῖτο (τοῦτο δὲ τὸ τῆς Ἀρμενίων διαλέκτου πρόσρημα ὄν, εἰς
Fol. 297 v. τὴν Ἑλλάδα μεθερμηνευόμενον μουζακίτζην δηλοῖ· βραχύτατος
γὰρ τὴν ἡλικίαν τελῶν ἐπωνυμίαν ταύτην ἐκτήσατο), κατὰ τὸ
ἐνὸν ἐξειπεῖν, ὡς ἂν μὴ λήθης βυθοῖς παραῤῥυῇ ἔργα βιωφελῆ
καὶ μνήμης ἐπάξια.

narratione de illo et actionibus illius coarctata, de rebus gestis Ioannis, cognomento qui Tzimisces perhibebatur (haec linguae Armeniae appellatio graece conversa muzacitzen valet: id autem, quia erat statura brevissimus, cognomen invenit), pro facultate dicere, ut res scitu utiles et memoria dignae oblivionis voraginibus ne summergantur.

# ΛΕΟΝΤΟΣ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

## ΙΣΤΟΡΙΑΣ ϛʹ.

# LEONIS DIACONI HISTORIAE

## LIBER VI.

### ARGUMENTUM.

*Ioannes Tzimisces a Basilio Notho Imperator renunciatus (Cap. 1). Leo Curopalates, Nicephori frater, Methymnam relegatus (2). Ioannis Tzimiscae forma et statura, virtutes et vitia (3). Polyeuctus eum ab aditu S. Sophiae arcet; mox imperatis defunctum coronat (4). Ioannes bona, quae privatus possederat, pauperibus distribuit (5). Theodorus Coloniensis patriarcha Antiochiae constitutus. Polyeucti mors (6). Basilii patriarchae creatio (7). Legatio ad Sphendoslabum, Russorum principem (8). Bulgarorum origines (9). Sphendoslabi responsum et minae (10). Bardae Scleri et Petri Patricii expeditio contra Russos (11). Ioannes Alacas speculatum mittitur. Bardas et Petrus cum Russis confligunt (12). Bardae Scleri insignis virtus. Fuga Russorum (13).*

αʹ. Τοῦ δὲ αὐτοκράτορος Νικηφόρου τὸν τρόπον, ὃν εἴρηταί A. M. 6478
μοι, ἀναιρεθέντος, τὰς τῆς βασιλείας ἡνίας Ἰωάννης, ὁ κατ᾽ Ind. 13 A. C. 969
ἐπίκλησιν Τζιμισκῆς, ὑποζώννυται. ἤδη δὲ τετάρτης φυλακῆς I. I. 1
τῆς νυκτὸς ἀρχομένης, ἑβδόμης ἡμέρας διαφανούσης, ἑνδεκά- P. 57
της τελούσης τοῦ Δεκεμβρίου μηνὸς, κατὰ τὴν τρισκαιδεκάτην
ἴνδικτον τοῦ ἑξακισχιλιοστοῦ τετρακοσιοστοῦ ἑβδομηκοστοῦ ὀγδόου
ἔτους, λογάδων ἀνδρῶν στίφος, διὰ τῶν ἀγυιῶν τοῦ ἄστεος διερ-

4. Leg. διαφανούσης, ut 25. A.

1. Nicephoro Augusto sic, quemadmodum exposui, de medio sublato, rerum habenas Ioannes, cognomento Tzimisces, suscepit. Iam quarta noctis vigilia ineunte, sabbato dilucescente, die mensis Decembris undecimo, indictione decima tertia anni sexies millesimi quadringentesimi septuagesimi octavi, lectorum virorum cuneus, per urbis compita circumcursans, Ioannem Impera-

A. M. 6478 Ind. 13 χόμενον, αὐτοκράτορα Ῥωμαίων τὸν Ἰωάννην σὺν τοῖς τοῦ ἤδη βασιλεύσαντος Ῥωμανοῦ παισὶν ἀνηγόρευον· οἷς ἐκ διαστήματος B ἐφείπετο Βασίλειος ὁ Νόθος, Ῥωμανοῦ τοῦ πάλαι αὐτοκράτορος ἐκ Σκυθίδος υἱός, τῷ τοῦ προέδρου ἐκδιαπρέπων ἀξιώματι. Νικηφόρος δέ, μόνος τῶν λοιπῶν σεβαστῶν, ἐς γέρας τῷ ἀνδρὶ ταύτην ἐκαινοτόμησε τὴν τιμήν· ὅσπερ, εἰ καὶ ἐκτομίας ἐτύγχανεν, ἀλλὰ τὴν ἄλλως δραστήριός τε καὶ ἀγχίνους ὑπῆρχεν ἀνήρ, εὐφυῶς τοῖς πράγμασιν ἐν περιστάσεσιν ἁρμοττόμενος. συνωμότης δὲ ὢν Ἰωάννῃ, καὶ λίαν ἐκτόπως αὐτῷ φιλικῶς διακείμενος, ἐσκήπτετο πρότερον νοσεῖν, κἄπειτα πονήρως εἶχε, καὶ κλινοπετὴς ἦν. C νύχιον οὖν τὴν τοῦ Νικηφόρου μεμαθηκὼς ἀναίρεσιν, τῷ προειληφότι στίφει μετὰ σπείρας γενναίων νεανίσκων ἐπισπόμενος, σεβαστὸν βασιλέα Ῥωμαίων τὸν Ἰωάννην ἀνεκήρυττεν· εἰς τὰ βασίλειά τε αὖθις ἀνῄει, καὶ περὶ τῶν κοινῶν Ἰωάννῃ συνέπραττε, τὴν τοῦ παρακοιμωμένου πρὸς ἐκείνου τιμὴν εἰληφώς. περὶ τῶν ξυνοισόντων οὖν αὐτοῖς βουλευσάμενοι, ἐντάλματα καὶ προστάγματα διὰ παντὸς τοῦ ἄστεος αὐθωρὸν ἔστελλον, μὴ ἐξεῖναί τινι νεωτεριεῖν, ἢ ἐπὶ διαρπαγὰς ἀποκλίνειν· κίνδυνον γὰρ P. 58 εἶναι τῷ τοιουτότροπόν τι τολμήσαντι, ἀφαιρεῖσθαι τῆς κεφαλῆς. τοῦτο τὸ παράγγελμα ἐπιεικῶς Βυζαντίους ἐξεδειμάτωσε, καὶ οὐδεὶς ἐτόλμα νεοχμῶσαί τι παρὰ τὸ προσταχθέν. εἰώθεσαν γὰρ ἐν ταῖς τοιαύταις μεταβολαῖς οἱ ἀργοὶ τοῦ δήμου, καὶ ἄποροι, ἐς διαρπαγὰς χρημάτων καὶ κατασκαφὰς οἴκων, ἔσθ᾽ ὅτε καὶ τῶν

8. Mendose εὐφυῦς (sic) cod. 18. νεωτεριεῖν. Vid. infra 71. D.

torem Romanorum, adiunctis Romani haud ita pridem Augusti liberis, renunciabat: quos ex intervallo subsequebatur Basilius Nothus, Romani quondam Augusti ex Scythica femina filius, praesidis dignitate decoratus. Hoc munus Nicephorus primus omnium Imperatorum in honorem hominis creaverat: qui, quamvis spado, alias industrius et ingeniosus erat vir, negotiorum pro temporibus bene gerens. Hic cum Ioanne conspiraverat, summa necessitudine ei adiunctus, primumque simulata valetudine postea aegrotus erat, lectoque affixus. Is, ut noctu de Nicephori caede cognoverat, antecedentem cohortem cum globo strenuorum adolescentium insecutus, Ioannem Augustum Imperatorem Romanorum renunciavit: quo facto in palatium rediit, summamque rerum cum Ioanne administravit, a quo praefecturam Cubiculi accepit. Ipsi, de his quae e re sua forent deliberatione habita, mandata et edicta per totam urbem illico emittunt, „turbas ciere, direptionem facere ulli ne liceret: quod si quis eiusmodi aliquid ausus fuerit, poena esto, ut caput ei amputetur." Quod edictum non mediocrem terrorem Constantinopolitanis iniecit, nec quisquam contra mandatum ad nova consilia animum inducere est ausus. Nam solebant in huiusmodi rerum mutationibus ex plebe homines, otio egestateque perditi, ad expilationes bonorum domuumque eversiones converti, interdum quoque ad ci-

ὁμοφύλων σφαγὰς τρέπεσθαι, καθά που καὶ ἐν τῇ ἀναῤῥήσει τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου συμβέβηκεν. ἀλλὰ τὴν τοιαύτην ἀκάθεκτον τοῦ ἀγοραίου ὄχλου φορὰν προφθάσας ἀνέστειλε τὸ τοῦ Ἰωάννου διάγγελμα. A. C. 969 L. L 1 Fol. 298 r.

β'. Ἐν τούτοις τῶν πραγμάτων ἠωρημένων, Λέων Κουροπαλάτης, ὁ τοῦ Νικηφόρου σύναιμος, ἐφ' ἑστίας καθεύδων, τὴν τοῦ ἀδελφοῦ σφαγὴν διενηχηθεὶς, δέον αὐτῷ, χρυσοῦ θησαυροὺς κεκτημένῳ πολυταλάντους, κατὰ ἄμφοδον διασπείρειν, καὶ τούτοις τοὺς ἀστικοὺς δεξιούμενον, εἰς ἐκδίκησιν κατὰ τῶν τυράννων παρακαλεῖν (εἰ γὰρ οὕτω διενοήθη, τάχ' ἂν ἀναιμωτὶ τὸν Ἰωάννην τῶν ἀρχείων κατέσπασεν· ὅτι τε οἱ τὰς τῆς πολιτείας ἐγκεχειρισμένοι ἀρχὰς πρὸς τοῦ Νικηφόρου ταύτας εἰλήφεσαν· καὶ ὅτι στρατιωτικὸν ἀξιόχρεων τῶν ὑπ' ἐκείνῳ τεταγμένων τῷ Βυζαντίῳ ἐπεχωρίαζεν· οἳ πάντες αὐτῷ βουληθέντι, καὶ πρὸς ἀλκὴν καὶ νεωτερισμὸν ὡρμηκότι, συνήραντο ἄν)· ἀλλὰ γὰρ, τῷ μεγέθει τοῦ πάθους τὰς φρένας ἐκθροηθεὶς, τοῦτο μὲν οὐδ' ἐπὶ νοῦν ἔλαβεν, ὡς εἶχε δὲ δρόμων τὸν περίπυστον τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας καταλαμβάνει σηκὸν, τῇ τύχῃ καὶ τῇ φορᾷ τῶν πραγμάτων ταῦτα καταλιπών. ὁ δέ γε Ἰωάννης, πρὶν τηλαυγῶς τῇ γῇ τὰς ἀκτῖνας προσυφαπλῶσαι τὸν ἥλιον, ταῖς μεγίσταις τῆς πολιτείας ἀρχαῖς οἰκείους ἄνδρας ἀποκαθίστησι, Πραίτωρα, καὶ τοῦ πλωΐμου Δρουγγάριον, τῆς τε βίγλης, καὶ ὃν καλοῦσι νυκτέπαρχον, τοὺς τοῦ Νικηφόρου, B C

5. ἠωθημένων cod. 12. ἐγχειρισμένοι cod. 17. ἔλαβεν. Fort. ἔβαλεν. Odyss. Λ. 201. 202. ὡς ἐνὶ θυμῷ Ἀθάνατοι βάλλουσι.

vium caedem, ut in renunciatione Nicephori Augusti evenerat. Sed hunc forensis colluviei coecum impetum Ioannis edictum praeveniendo compressit.

2. Rebus ita suspensis, Leo Curopalates, Nicephori frater, domi dormiens, cum debuisset, simul ut de caede fratris audiverat, auri thesauros, quos pergrandes habebat, per viam spargere, plebemque urbanam, ea re excitatam, ad ultionem in tyrannos impellere (quod si iniisset consilium, forsan sine sanguinis effusione Ioannem imperio pellere potuisset: quod qui tunc magistratus maiores gerebant, eos a Nicephoro acceperant: tum quia haud aspernandus miles ei subditus Constantinopoli erat: qui universi, dummodo consilium capere, acrique animo res novas moliri voluisset, ei praesto fuissent): ille, ob magnitudinem calamitatis mente turbatus, nihil tale ne animo quidem complexus, quam potuit contentissimo cursu in nobilem divinae Sapientiae ecclesiam se coniecit, fortunae casuique haec committens. Interea Ioannes, antequam clare in terram radios sol diffuderat, ad summas imperii dignitates suos homines extollit; praetorem, officii maritimi drungarium, vigilum praepositum, et quem noctis praefectum vocant, Nicephorianos, ab Rep. removet: hos, et quicunque illi propinqui-

A. M. 6478 Ind. 13 παραιτησάμενος· οὓς ἅμα τοῖς ἐξ αἵματος ἐκείνου ἀνήκουσιν ἐν τοῖς σφετέροις ἀγροῖς διατρίβειν παρέπεμψε. πίστεις τε τῷ τοῦ D αὐτοκράτορος Νικηφόρου ὁμαίμονι Λέοντι τῷ Κουροπαλάτῃ, καὶ Νικηφόρῳ Πατρικίῳ, τῷ υἱῷ τοῦ τοιούτου Λέοντος, περὶ τῶν σφῶν σωμάτων ἀπαθείας δοὺς, ἐς Μήθυμναν, τὴν ἐν Λέσβῳ τῇ νήσῳ κατῳκισμένην, περιορίζει· τούς τε τοπάρχας τῶν χώρων ἁπάντων μεθίστησι, καὶ οἰκείους ἀντ' ἐκείνων ἀποκαθίστησι. τότε δὴ καὶ Βάρδαν, τὸν τοῦ Κουροπαλάτου Λέοντος υἱὸν, ἐν πατρικίοις τελοῦντα, καὶ τὴν τοῦ Δουκὸς ἀξίαν ὑπεζωσμένον, κἀν τοῖς τῆς Χαλδαίας ὁρίοις διατρίβοντα, τῆς ἀρχῆς παγανώσας, εἰς Ἀμάσειαν περιορίζει. ἱκανὴν οὖν ἐντεῦ-P. 59 θεν ἀσφάλειαν ἑαυτῷ τε καὶ τοῖς πράγμασιν ἐπιβραβεύσας, καὶ ἅπαν τὸ ὕποπτον τῆς πολιτείας ἀνακαθάρας, ἐν τοῖς βασιλείοις διέτριβε. πέμπτον καὶ τεσσαρακοστὸν ἔτος ἦν αὐτῷ τῆς ἡλικίας, ὅτε τῆς βασιλείου ἐπέβη ἀρχῆς.

γ'. Τὴν δὲ ἰδέαν τοιόσδε ἦν· λευκὸς μὲν τὴν ὄψιν, καὶ εὔχρους, τὴν κόμην φέρων ξανθὴν καὶ ἀραιὰν ἐπὶ μέτωπον· ὀφθαλμοὶ τούτῳ ἀνδρώδεις καὶ χαροποί· ῥὶς λεπτή τε καὶ σύμμετρος· γένυς ἡ ἄνωθεν πυρσὴ, καὶ εἰς πλαίσιον καθειμένη παρὰ τὸ μέτριον, ἡ δὲ κάτωθεν μεμετρημένη ὡς τὸ εἰκὸς, καὶ B μήτι ἐνδεῶς ἔχουσα. τὴν δὲ ἡλικίαν βραχύς τις ἦν, εἰ καὶ στέρνον εὐρὺ καὶ μετάφρενον εἶχε· γιγαντώδης δὲ τούτῳ ἐνῆν ἰσχὺς, Fol. 298 v. καὶ ταῖς χερσὶν εὐαγωγία, καὶ ἀλκή τις ἀνανταγώνιστος· ἡρωϊκὴ γὰρ αὐτῷ ἀνεκέκρατο, ἀδεής τε καὶ ἀκατάπληκτος, ἐν οὕτω

4. περί. Malim περὶ τῆς. 19. καθημένη cod.

tatibus coniuncti erant, ad praedia eorum rustica, ut ibi degerent, amandat. Fratrem Nicephori, Leonem Curopalatam, et Nicephorum Patricium, Leonis F., de corporis incolumitate fide data, Methymnam, quod est in Lesbo insula oppidum, relegat: praefectos omnium provinciarum devocat, suos homines in eorum locum substituit. Eodemque tempore Bardam, alterum Leonis Curopalatae F., e patriciorum numero, Ducis dignitate ornatum, tuncque apud Chaldaeum limitem agentem, demto ordine discinctum, Amasiam in exilium mittit. Cum ergo tum sibi, tum rebus suis, satis prospexisset, ac quicquid suspectum videbatur, e civitate amolitus esset, in palatio morabatur. Annum tum aetatis agebat quintum supra quadragesimum, cum rerum summam capessivit.

3. Quod ad speciem eius attinet, talis erat: vultus candidus, probi coloris: coma flavens, rara per frontem: oculi acres, caerulei: nasus gracilis et iustae magnitudinis: barba in superiore labro rufa et ad latus nimio plus depressa, in inferiore bonae convenientisque mensurae, nihil decurtatum habens. Quod ad staturam, pectore licet et dorso bene latis, pusillus tamen videbatur: sed erat in homine giganteum robur, in manibus agilitas et vis quaedam, contra quam resistere vanum fuisset: haec, tanta quanta in heroibus fuisse dicitur, animo eius admista, metu carens, adver-

βραχεῖ σώματι ἀποδεδειγμένη τόλμαν ὑπερφυῆ. ἐς ὅλην γὰρ A. C. 969
ἀντίπαλον φάλαγγα οὐκ ἀπεδειλία μόνος ὁρμᾷν, πλείστους τε I. I. 1
κατακταίνων, ἀπτερώτῳ τάχει πρὸς τὸν οἰκεῖον αὖθις συνασπισμὸν διανέκαμπτε, κακῶν ἀπαθής· ἐν ἅλματι δὲ, καὶ σφαιρισμοῖς, καὶ ἀκοντισμοῖς, καὶ τόξων ἐντάσεσι καὶ βολαῖς, πάντων κατηυμεγέθει τῶν κατὰ τὴν αὐτὴν γενεάν. λέγεται, ὡς κέλητας ἵππους τέτταρας στοιχηδὸν ἱστὰς, ἐκ τοῦ θατέρου μέρους κα- C
θαλλόμενος, ἐπὶ τὸν πύματον ὥς τις πτηνὸς ἐφίζανε. βέλος τε ἀφιεὶς οὕτω κατεστοχάζετο τοῦ σκοποῦ, ὡς διὰ δακτυλίου ὀπῆς ἱέναι ἀπευθύνειν αὐτό· τοσοῦτον ὑπερέβαλλε καὶ τὸν παρ' Ὁμήρου μεγαλαυχούμενον νησιώτην, τὸν διὰ τῶν πελέκεων τὸν ὀϊστὸν διευθύναντα. σφαῖράν τε ἐκ σκύτους κατειργασμένην ὑελίνου σκύφους ἐν τῷ πυθμένι ἐπιτιθεὶς, μύωπί τε τὸν ἵππον κεντρίζων καὶ τὸν δρόμον ἐπιταχύνων, ῥάβδῳ παίων τὴν σφαῖραν, αὐτὴν μὲν ἀναθρώσκειν καὶ πέτασθαι κατειργάζετο· τὸ δὲ δὴ σκύφος ἀμετακίνητον καὶ ἄθραυστον κατὰ χώραν μένειν ἐλίμπανε. μεγαλόδωρός τε καὶ φιλοδωρότατος παρὰ πάντας ἦν· οὐδεὶς γὰρ αὐτὸν αἰτησάμενος τῶν ἐλπίδων κενὸς ἀπηλλάττετο. D
πᾶσι δὲ φιλαγάθως καὶ ἱλαρῶς ἐφιλανθρωπεύετο, προφητικῶς τὸ ἔλαιον τῆς εὐποιΐας κιχρῶν· καὶ εἰ μὴ Βασίλειος ὁ παρακοιμώμενος αὐτὸν ἐπεῖχε τῆς ἀπλήστου περὶ τὸ εὐεργετεῖν τοὺς ὁμοφύλους ῥοπῆς, κἂν τοὺς βασιλικοὺς θησαυροὺς εἰς τὴν τῶν δεομένων διανομὴν θᾶττον συνεξεφόρησεν. ἐλάττωμα δὲ Ἰωάννῃ

3. κατακταίνων, ἀπτερώτῳ. Sic cod. Fort. κατακτέννων, ἀπτέρῳ τῷ τάχει. Sic ἀπτέρῳ δὲ τάχει 70. B. 11. ὀϊστόν. ἱστὸν cod. 20. κιχρῶν. Conf. III. Reg. XVII. 16.

sis immota, incredibilem in tam exiguo corpore pariebat fidentiam. In confertam hostium frontem non timebat solus irrumpere, compluribusque interfectis praecipiti celeritate ad suorum aciem incolumis se recipiebat: saltu, pila, iaculatione, arcus intentione et iactu, omnes illius aetatis superabat. Ut fertur, equis desultoriis IV aequata fronte collocatis, ab una parte emicans, in novissimo, qui in altera parte erat, tanquam volucris aliquis subsedit. Spiculum emittens ita collimabat in scopum, ut per annuli foramen illud traiiceret: tanto superabat vel insularém illum ab Homero celebratum, per ascias sagittam transmittentem. Globum ex corio factum in vitrei scyphi fundum deponens calcarque equo subiiciens, citato cursu praetervectus, globum quidem, bacillo percussum, impellebat, ut de fundo exiliens per aërem ferretur: scyphum immotum, nedum incolumem, in eodem loco manentem reliquit. Donis magnificus et munificus supra omnes erat: quisquis enim ab eo petiisset, spe nunquam frustratus abibat. Ita cunctis benigne ac hilariter humanitatis officia praestabat, prophetae modo oleum beneficentiae commodans: ac nisi Basilius Cubiculi praefectus insatiabilem illum impetum cives demerendi retardasset, ipsos quoque imperii thesauros erogatione in egenos celeriter exhausisset. Hoc Ioanni vitium haerebat,

A. M. 6478 Ind. 13 τοῦτο προσῆν, ὅτι τε περὶ πότους ἔστιν ὅτε παρὰ τὸ προσῆκον ἐκώμαζε, καὶ περὶ τὰς τοῦ σώματος ἡδονὰς διεπτόητο.

P. 60 δ'. Ἀλλ' οὕτω μὲν ἐν ἡμέραις ἑπτὰ τὰ τῆς πολιτείας διοικησάμενος, καὶ τὴν ἀρχὴν ἑαυτῷ κρατυνάμενος, καὶ ὡς οὐκ ἄν τις ᾠήθη ποτὲ (ἐν γὰρ ταῖς μεγίσταις τῶν πραγμάτων μεταβολαῖς, πολλῆς, ὡς εἰκὸς, στάσεως ἀναῤῥιπιζομένης καὶ ταραχῆς, τότε, οὐκ οἶδ' ὅπως, παρατυχὸν εὐκοσμία τις καὶ βαθεῖα σιγὴ τὸν δῆμον κατέσχε, τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου ἀναιρεθέντος, καί τινος ἑνὸς τῶν ὑπασπιστῶν ἑτέρου μηδενὸς κἂν ἐπὶ κόῤῥης εἰληφότος κόνδυλον), ἐς τὸν θεῖον καὶ μέγαν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας σηκὸν εἰσφοιτᾷ, ὡς πρὸς τοῦ πατριάρχου κατὰ τὸ εἰθισμέ- B νον τῷ βασιλείῳ διαδήματι ταινιωθησόμενος. εἴθισται γὰρ τοὺς νέον τῆς Ῥωμαϊκῆς ἡγεμονίας προσεπιβαίνοντας ἐπί τε τὸν ἄμβωνα τοῦ νεὼ ἀνιέναι, καὶ πρὸς τοῦ κατὰ καιροὺς ἱεράρχου εὐλο- Fol. 299 r. γεῖσθαί τε, καὶ τῷ βασιλείῳ στέφει ταινιοῦσθαι τὴν κεφαλήν. ὁ δὲ Πολύευκτος τὸν τῆς πατριαρχίας τότε θρόνον κατεῖχε. θεῖός τέ τις ὢν καὶ ζέων τῷ πνεύματι, εἰ καὶ τὴν ἡλικίαν ἔξωρος ἦν, μὴ ἐξεῖναί οἱ ἐδήλου τῷ βασιλεῖ ἐς τὸ ἱερὸν εἰσελαύνειν, πρὶν ἂν τὴν Αὐγοῦσταν τῶν βασιλείων ἐξαγάγῃ, καὶ τὸν ἀναιρέτην τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου, ὅσπερ ἂν εἴη, καθυποδείξῃ· καὶ προσέτι τὸν τόμον τῇ συνόδῳ προσαποτίσῃ, ὃν ὁ Νικηφόρος παρὰ C τὸ εἰκὸς ἐνεώχμωσεν. ὁ γὰρ Νικηφόρος, εἴτε τὰ θεῖα πρός τινων τῶν ἱερέων κινούμενα βουλόμενος διορθοῦν, ὡς ᾤετο, εἴτε κατεξουσιάζειν καὶ τῶν ἱερῶν, ὅπερ ἔκσπονδον ἦν, τόμον σχεδιάσαι

19. ἐκαγάγοι cod. Fort. ἀπαγάγοι.

quod nimirum potibus, vinoque ac comessationibus quandoque plus aequo indulgebat, corporisque voluptatibus avide inhiabat.

4. Verum sic quidem septem dierum spatio composita illi Rep., assertoque imperio, qua nemo ratione unquam putaverit (cum enim in maximis rerum mutationibus magna plerumque seditio et turbatio suscitetur, tunc, fortuna nescio qua, modestia altumque silentium populum tenuit, sublato Nicephoro Augusto, cum praeterea nemo alius satellitum vel in genam pugnum accepisset), ad divinum magnumque Dei Sapientiae delubrum venit, ut a patriarcha ex more diademate caput cingeretur. Ita enim moribus receptum, ut qui Romanum imperium adeant, in templi ambonem ascendant, et ab eo qui pro tempore sacris praeest, bene ipsis apprecato, diadema capiti impositum accipiant. Polyeuctus tunc sedem patriarchalem tenebat. Is, vir sane divinus et spiritu fervens, quamvis aetate effoetus, Imperatori denunciat, non ei licere in ecclesiam ingredi, nisi antea Augustam aula expulerit, ac Nicephori Imperat. percussorem, quisquis ille esset, ostenderit: ad hoc, decretum synodo remitteret, quod praeter fas Nicephorus novasset. Is enim, sive eo animo, ut res sacras, a quibusdam sacerdotibus immutatas, ut sibi videbatur, restitueret, sive quod rem divinam quoque, quod nefas, subiicere sibi vellet, decretum conficere episcopos

τοὺς ἱεράρχας κατεβιάσατο, μήτι τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμά- A. C. 969
τῶν ἐκτὸς τῆς ἐκείνου ῥοπῆς ἐνεργεῖν. ταῦτα μὲν ὁ Πολύευκτος I. I. 1
τῷ βασιλεῖ ποιεῖν εἰσηγεῖτο· ἄλλως γὰρ οὐχ οἷόν τε ἐξεῖναι αὐτῷ
ἐς τὰ θεῖα εἰσιτητέον ἀνάκτορα. ὁ δὲ, τὴν τοιαύτην φάσιν δεξά-
μενος, τήν τε Αὐγοῦσταν τῶν ἀνακτόρων κατήγαγε, καὶ κατὰ
τὴν νῆσον τὴν λεγομένην Πρώτην περιώρισε, τόν τε τοῦ Νικη-
φόρου τόμον τῇ συνόδῳ ἐπέδωκε, καὶ Λέοντα τὸν Βαλάντην
καθυπεδείκνυεν, αὐτόχειρα τοῦ Νικηφόρου καὶ αὐθέντην πεφη- D
νέναι τοῦτον, οὐκ ἄλλον, ἰσχυριζόμενος. οὕτως εἰς τὸν θεῖον
σηκὸν ὁ Ἰωάννης παραδεχθεὶς, καὶ πρὸς τοῦ Πολυεύκτου στε-
φθεὶς, ἐς τὴν βασίλειον ἑστίαν παλινοστεῖ, παρὰ παντὸς τοῦ τε
στρατιωτικοῦ πλήθους καὶ τοῦ δημοτικοῦ εὐφημούμενος.

ε. Ἐντεῦθεν ἐκεχειρίας μικρᾶς καὶ ῥᾳστώνης δραξάμενος,
τὴν προσοῦσαν αὐτῷ κτῆσιν ἀνέκαθεν δίχα διαιρήσας· πολλὴ δέ
τις ἦν ἔκ τε τῶν προγόνων αὐτῷ καταλειφθεῖσα (λαμπροτάτου
γὰρ γένους ὁ Ἰωάννης κατήγετο, πρὸς μὲν πατρὸς εὐγενὴς τῶν P. 61
ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν, ἐκ δὲ μητρὸς ἀνεψιὸς Νικηφόρου τοῦ
αὐτοκράτορος), καὶ ἐκ τῶν βασιλικῶν δωρεῶν, ἣν διὰ τὰ ἐν
πολέμοις αὐτοῦ τρόπαια φιλοτίμως ἀπεφέρετο· τὴν μὲν τοῖς ὁμό-
ροις καὶ ἀγχιτέρμοσι γεωργοῖς ἀφῆκε διανείμασθαι· τὴν δὲ τῷ
καταντιπέρας Βυζαντίου τῶν λελωβημένων νοσοκομείῳ ἠφώρισε,
προσεπιδομήσας τοῖς παλαιοῖς δόμοις τῶν τῇ ἱερᾷ νόσῳ καμνόν-
των καὶ ἑτέρας οἰκίας. καὶ τούτων τὸν ἀριθμὸν πολυπλασιάσας,

14. διαιρήσας. Sic cod. 16. εὐγενὴς — ἀνατολῶν. Ex Iobo I. 3. καὶ ἦν ὁ ἄνθρωπος ἐκεῖνος εὐγενὴς τῶν ἀφ' ἡλίου ἀνατολῶν. 21. ἠφώρισε. Sic cod. Vid. notas.

coëgerat, ne quid rerum ecclesiasticarum nisi eius nutu sibi permitterent. Haec Polyeuctus Imperatori ut faceret iniunxit: alioquin non licere in sacram intrare aedem. Is, illa accepta conditione, tum Augustam aula amovit, et in insulam, quam Proten vocant, relegavit: tum Nicephori decretum synodo remisit, Leonemque Balantem ostendit, illum, nec alium quenquam, Nicephori percussorem interfectoremque fuisse affirmans. In hunc modum Ioannes in ecclesiam admissus, et a Polyeucto coronatus, in palatium reversus est, ab omni militari urbanaque multitudine faustis acclamationibus acceptus.

5. Inde exiguum aliquid induciarum ac remissionis nactus, quas iam pridem possidebat fortunas bipartito distribuit: nam magnae illi erant, partim a maioribus relictae (quippe cum Ioannes clarissima ortus prosapia esset, paterna stirpe nobilis ex partibus Orientis, materna Nicephoro Augusto consobrinus), partim Impp. donationibus auctae, effusa in ipsum largitate ob tanta illius bellica tropaea: harum itaque partem alteram finitimis ac vicinis agricolis distribui sivit: alteram nosocomio leprosorum e regione Byzantii sito assignavit, vetustis aedificiis eorum, qui sacro morbo laborabant, novas structuras adiiciens. Ipsorumque numero multiplicato, atque

A. M. 6478 Ind. 13 A. C. 969 I. I. 1 ἀνιών τε καὶ ὡς αὐτοὺς παραγινόμενος, διένεμέ τε τούτοις χρυσόν, καὶ τὰ ἡλκωμένα καὶ τῇ νόσῳ κατειργασμένα τούτων μέλη οὐκ ἀπηξίου θεραπεύειν κατὰ τὸ ἐνόν, καίτοι ἁβρότατος ὢν καὶ B λίαν φιλόκαλος. τοσοῦτον εἶχε τὸ φιλοικτόν τε καὶ συμπαθὲς πρὸς τὸ κάμνον τῆς φύσεως, παρὰ φαῦλον, ὅτε πως τούτοις ἀπήντα, τόν τε τῆς βασιλείας ὄγκον καὶ τὸν ἐκ τῆς ἁλουργίδος Fol. 299 v. ἀποτικτόμενον τῦφον τιθείς. φόρων τε ἀτέλειαν τῷ τῶν Ἀρμενιακῶν θέματι παρέσχεν· ἐκεῖθεν γὰρ ὥρμητο. τῆς δὲ ῥόγας ἐνστάσης, ἣν ἥ τε σύγκλητος καὶ τὸ τῆς πολιτείας εὐγενὲς καὶ ἐλλόγιμον παρὰ τῆς βασιλικῆς χειρὸς ἀποφέρεται, πᾶσι τοῖς ἠξιωμένοις ταυτησὶ τῆς δωρεᾶς, προῖκα τὴν ῥόγαν ἐπηύξησε, C φιλοτίμῳ καὶ φιλαγάθῳ γνώμῃ κινούμενος.

A. M. 6478 Ind. 13 A. C. 970 I. I. 1 ϛʹ. Ἤδη δὲ τῆς πρὸς Ὀρόντῃ μεγάλης Ἀντιοχείας πρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου ἁλούσης, καὶ τοῦ ἱεραρχοῦντος χηρευούσης (ὁ γὰρ τὸ πρότερον κατάρχων ταύτης Ἀγαρηνὸς τὸν πατριάρχην Χριστοφόρον, ἀποστολικὸν ἄνδρα τε καὶ θεσπέσιον, ἀνεῖλεν, ἀκόντιον κατὰ τῶν στέρνων αὐτοῦ διελάσας, ἔγκλημα τἀνδρὶ εἰς τὸν σωτῆρα Χριστὸν ἐπάγων εὐσέβειαν), ταύτης τὸν συνοικισμὸν προὐργιαίτερον ὁ βασιλεὺς Ἰωάννης ποιούμενος, διὰ σπουδῆς εἶχε καὶ πολὺς ἦν ἐγκείμενος, τῆς ἱεραρχίας ταύτης τὸν ἄξιον εὑρεῖν. ἀλύοντι δὲ τούτῳ καὶ γνωματεύοντι, ἐπὶ νοῦν ἦλ- D θεν ὁ ἐκ Κολωνείας Θεόδωρος, ἀνὴρ ἐξ ὀνύχων τὸν ἐρημικὸν καὶ ἀπράγμονα βίον αἱρετισάμενος, καὶ πολλοῖς ἱδρῶσιν ἀσκητικοῖς τὸ σαρκίον καταδαμάσας. τρίχινον γὰρ ῥάκος ἐνδιδυσκό-

18. εἰς τόν. Sic cod. Fort. hic deest τήν. 21. δέ. Fort. δή.

ad eos ascendens et accedens, aurum erogabat, ulcerosaque atque morbo confecta eorum membra fovere, quatenus licebat, non recusabat; idque cum maxime delicatus, lautusque cumprimis esset. Tanta nimirum miseratione ducebatur, laborantique naturae condolebat, si quando illis occurreret, maiestatem imperii et fastum purpurae flocci pendens. Vectigalium quoque immunitatem Armeniorum themati dedit: inde enim oriundus erat. Cumque roga instaret, quam senatus ac Reipublicae nobiles proceresque ex Imperat. manu reportare solent, omnibus qui illa largitione dignabantur, sponte rogam auxit, animo gloriae et virtutis studioso inductus.

6. Antiochia magna ad Orontem a Nicephoro Augusto capta, cum esset antistite sacrorum viduata (nam qui ante in ea dominatus erat Saracenus Christophorum patriarcham, apostolicum ac divinum virum, pilo per pectus adacto interfecerat, crimini ei dans pietatem in servatorem Christum), illius coniugio consulere cupiens, Ioannes Imperator magno studio ad id incumbebat, ut aliquem amplissimo huic sacerdotio dignum inveniret. Qua de re cum multum diuque cogitasset, venit ei in mentem Theodorus Coloniensis, vir qui a teneris unguiculis, solitaria ac quieta vita electa, multis asceticis sudoribus animi appetitiones edomuerat. Cilicia enim indu-

μενος, καὶ τούτῳ περικαλύπτων τὸν σίδηρον, ὃν ἔφερε τυραν- A. M. 6478
νῶν τὸ σωμάτιον, οὐ πρότερον αὐτὸ ἀπεσκευάζετο, πρὶν ἂν Ind. 13 A. C. 970
διεῤῥύη τε ὅλον, καὶ εἰς οὐδὲν ἐχρημάτιζε. λέγεται δέ, τὸν τοι- I. I. 1
οῦτον μοναστὴν Νικηφόρῳ τε πρότερον, καὶ αὖθις Ἰωάννῃ, τὴν
τῆς βασιλείας θεοκλυτῆσαι ἀνάῤῥησιν. τοῦτον τῷ Βυζαντίῳ τότε
παρουσιάζοντα ὁ Ἰωάννης προσάγει τῷ Πολυεύκτῳ· ὁ δέ, ἅμα
τοῖς ἐνδημοῦσι τῶν ἐπισκόπων τὸν ἄνδρα ἐξητακώς, ἐφευρὼν
τε τὴν μὲν θύραθεν παιδείαν οὐ πάνυ ἠκριβωκότα, τήν γε μὴν P. 62
θείαν καὶ ἡμετέραν ἐξησκημένον φιλοτιμότατα, χρίει αὐτὸν πα-
τριάρχην Ἀντιοχείας. ὁ δὲ Πολύευκτος, μικρὰς ἡμέρας ἐπιβιοὺς
μετὰ τὴν Θεοδώρου προχείρισιν, μεταλλάττει τὸν βίον, μνη-
μεῖα τῇ ἐκκλησίᾳ καταλιπὼν τὰς τῶν ἀρετῶν εἰκόνας, καὶ τὴν
γνῶσιν τῆς θείας καὶ ἀνθρωπίνης σοφίας καὶ ἐπιστήμης, ἣν εἰς
ἄκρον ἐξήσκησε. τοῦ δὲ Πολυεύκτου ἐπὶ τρισκαίδεκα ἐνιαυτοὺς
τὰς τῆς πατριαρχίας ἡνίας ἰθύναντος, καὶ πρὸς τὴν μακαρίαν
μεταναστάντος κατάπαυσιν, σπουδὴ ἐξεγένετο τῷ αὐτοκράτορι
Ἰωάννῃ, εἰς τὸν τῆς ἱεραρχίας θρόνον ἄνδρα ἐπιβιβάσαι τὸν
ἀρεταῖς καὶ τρόποις τῶν πολλῶν ὑπερφέροντα. τῇ γοῦν ὑστε- B
ραίᾳ ἐς τὴν βασίλειον αὐλὴν τοὺς ἱεράρχας εἰσκαλεσάμενος καὶ
τὴν σύγκλητον, ἔφησε τοιαῦτα·

ζ. „Μίαν ἀρχὴν ἐξεπίσταμαι, τὴν ἀνωτάτην καὶ πρώτην, Fol. 300 r.
ἥτις ἐκ τοῦ μὴ ὄντος εἰς τὸ εἶναι τὸ τοῦ ὁρατοῦ καὶ ἀοράτου
κόσμου παρήγαγε σύστημα. δύο δὲ τὰς ἐν τῷδε τῷ βίῳ γινώσκω
καὶ τῇ κάτω περιφορᾷ, ἱερωσύνην καὶ βασιλείαν, ὧν τῇ μὲν

11. προχείρησιν cod.

tus tunicula, hanc ferro, quod ad cruciandum corpus ferebat, superiniectam, deponere non solebat, priusquam omnino difflueret, ad nihilumque redigeretur. Idem dicitur monachus Nicephoro primum, deinde Ioanni, imperium praedixisse. Hunc, cum tunc Constantinopoli esset, Ioannes adducit ad Polyeuctum: qui una cum episcopis in urbe praesentibus viri scientiam examinans, ubi saecularibus quidem litteris haud ita excultum, in divinis vero et nostris studiosissime exercitatum invenit, consecrat eum patriarcham Antiochiae. Porro Polyeuctus, cum paucos dies a Theodori ordinatione superstes fuisset, ex humanis migrat, pro monumento ecclesiae virtutum simulacris, divinaeque et humanae sapientiae scientiaeque notitia, qua ad summum excultus fuit, relictis. Polyeucto annos tres et decem patriarchatus gubernacula moderato atque ad beatam vitam translato, operam dedit Ioannes Imperator, ut in sacerdotali throno virum virtutibus atque moribus multitudini antestantem collocaret. Postridie igitur, convocatis in palatium episcopis et senatu, dicere sic est exorsus:

7. „Equidem unam potestatem cerno, summam illam et principem, quae ex nihilo ad essentiam produxit visibilis et invisibilis mundi fabricam. Sed in hac vita et in terrestri hoc errore duas novi, sacerdotium

A. M. 6478 Ind. 13 τὴν τῶν ψυχῶν ἐπιμέλειαν, τῇ δὲ τὴν τῶν σωμάτων κυβέρνησιν ἐνεχείρισεν ὁ δημιουργὸς, ὡς ἂν μὴ τούτων χωλεύσοιτο μέρος, C ἄρτιόν τε καὶ ὁλόκληρον διασώζοιτο. τοίνυν, ἐπεὶ τὸ χρεὼν ὁ τὴν ἐκκλησίαν ἰθύνων ἐξέτισεν, ἔργον μὲν τούτου τοῦ ἀλαθήτου πέφυκεν ὀφθαλμοῦ, τὸν κατευμεγεθοῦντα πάντων εἰς τὴν λειτουργίαν τῶν θείων παραγαγεῖν, ᾧ καὶ πρὸ τοῦ πλασθῆναι τὰ ἐπιτηδεύματα τῶν ἀνθρώπων διέγνωσται. αὐτὸς δὲ, οὗ πεῖραν ἀνδρὸς ἀναμφίλεκτον ἐκ τοῦ μακροῦ χρόνου παρείληφα, τοῦτον ἐπὶ τῶν θώκων ἀναβιβάζω τῶν ἐκκλησιαστικῶν· ὡς μὴ λάθοι κατὰ γωνίαν τὸν βίον διηντληκὼς ἄνθρωπος παντοδαποῖς προτερήμασι κλεϊζόμενος, ᾧ γε καὶ τὸ προορατικὸν ἐκ Θεοῦ δεδώρηται χάρισμα. πολλὰ γάρ μοι τῶν μελλόντων ἀνεῖλε θείᾳ ὀμφῇ, ἐκβάντα ἐν τοῖς καιροῖς αὐτῶν." εἶπεν ὁ βασιλεὺς, καὶ D εἰς μέσον παρήγαγε τὸν ἀναχωρητὴν Βασίλειον, ὃς ἐξ ὀνύχων τὸν μονήρη βίον αἱρετισάμενος, συχνοὺς ἀγῶνας ἱδρώτων ἀσκητικῶν ἐν ταῖς τοῦ Ὀλύμπου ἀκρωρείαις ἐπεδείξατο. τοῦτον ἐς τὴν πατριαρχικὴν ἑστίαν ἀνιέναι παρεκελεύσατο· τῇ δὲ ἐπιούσῃ (αὕτη δὲ ἦν ἀναστάσιμος ἡμέρα, καθ' ἣν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν περὶ τῆς τῶν σεπτῶν εἰκόνων προσκυνήσεως οἱ θεῖοι πατέρες ἐκράτυναν) τὸ τῆς ἀρχιερωσύνης ὁ Βασίλειος χρίσμα δέχεται, καὶ οἰκουμενικὸς πατριάρχης ἀνακηρύττεται.

η'. Ἰωάννῃ δὲ τῷ αὐτοκράτορι πολλαῖς ταῖς φροντίσιν ἐτα- P. 63 λαντεύετο ἡ διάνοια, ποίᾳ δὴ προτέρᾳ δοίη τὴν ῥοπὴν ἐν τριόδῳ ἀπειλημμένος, καὶ μὴ παρενεχθείη τοῦ δέοντος. ἥ τε γὰρ σπάνις

atque imperium, quarum illi quidem animarum curam, huic corporum regimen tradidit opifex aedificatorque mundi, ut neutra pars his moderatoribus egeret, sed integra et incorrupta conservaretur. Nunc, quoniam fatale debitum is qui ecclesiam regebat, exsolvit, primo quidem ad illum oculum pertinet, cui abditum est nihil, et cui, vel antequam concepta sunt, studia hominum innotescunt, ut vir omnibus praestans ad rerum divinarum administrationem producatur. Ego vero virum, cuius a longo tempore indubitatum periculum feci, hunc in ecclesiasticam sedem proveho: ne lateat in angulo vitam tolerans vir omnis generis virtutum excellentiis clarus, cui et praenoscendi futura Deus donum concessit. Multa enim mihi eius generis divino edidit oraculo, quae temporibus suis evenerunt." Hac oratione habita, Imperator Basilium solitarium in medium produxit, qui, a tenero arrepta vita monastica, laborum asceticorum crebra certamina in verticibus Olympi ediderat. Hunc in patriarchales aedes iussit demigrare. Postridie eius diei (qui erat ea dominica, qua rectam fidem de cultu venerandarum imaginum sanxerunt divini patres) Basilius summi sacerdotii unctionem accipit, atque oecumenicus patriarcha renunciatur.

8. Ioanni vero Imperatori multis curis anceps pendebat animus, ad quam prius incumberet in trivio constitutus, neque a recto consilio aberra-

τῶν ἀναγκαίων καὶ ὁ λιμὸς ἐκβαθύνας, ἐπὶ τριετῆ καιρὸν τὴν A. C. 970 Ῥωμαϊκὴν ἀρχὴν ἐπεβόσκετο· ἐπέκειτο δὲ καὶ ἡ Ῥωσσικὴ κίνησις I. I. 1 οὐ χρηστὰς ὑποτιθεμένη ἐλπίδας, καὶ ἡ τῶν Καρχηδονίων καὶ Ἀράβων κατὰ τῆς ἐπὶ Συρίαν Ἀντιοχείας, ἄρτι προσκτηθείσης Ῥωμαίοις, καταδρομή. τὸ μὲν οὖν ἄμαχον κακὸν τοῦ λιμοῦ τῇ σιταγωγίᾳ, ἣν ἐκ τῶν ἁπανταχῇ ἐμπορίων προνοίᾳ διὰ τάχους συνήγαγε, διέλυσε, στήσας τὴν νομὴν τοῦ τοσούτου δεινοῦ. τὴν δέ γε ὁρμὴν τῶν Ἀγαρηνῶν τῇ τῶν Ἑῴων στρατευμάτων παρατάξει ἀνεχαίτισε, Νικολάου τοῦ Πατρικίου στρατηγοῦντος· ὅστε B οἰκεῖος ὢν σπάδων τῷ βασιλεῖ, ἐμπειρίαν ἐκ πολλῆς μελέτης τῶν ἀγώνων ἐκέκτητο. πρὸς μέντοι τὸν Σφενδοσλάβον, τὸν τῆς Ῥωσσικῆς πανοπλίας κατάρχοντα, ἔγνω διακηρυκεύεσθαι. καὶ δὴ Fol. 300 v. πρέσβεις ὡς αὐτὸν ἐκπέμπει, παραγγέλλων αὐτῷ, τὸν πρὸς τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου ἐπὶ τῇ καταδρομῇ τῶν Μυσῶν ὑπεσχημένον ἀνειληφότα μισθὸν, ἐπὶ τὰ σφῶν ἤθη καὶ τὸν Κιμμέριον μετανίστασθαι Βόσπορον, τὴν δὲ Μυσίαν παραλιπεῖν, Ῥωμαίοις προσήκουσαν, καὶ ἀπόμοιραν τελοῦσαν Μακεδονίας ἀνέκαθεν. λέγεται γὰρ Μυσοὺς ἀποίκους τῶν ὑπερβορέων Κοτράγων, C Χαζάρων τε καὶ Χουμάνων ὄντας, τῶν οἰκείων μεταστῆναι ἠθῶν· ἀλωμένους δὲ κατὰ τὴν Εὐρώπην, ταύτην κατειληφέναι καὶ κατοικῆσαι, Κωνσταντίνου, ᾧ Πωγωνάτος ἐπίκλησις, τότε Ῥωμαίων ἡγεμονεύοντος· ὁμωνύμως δὲ τὴν χώραν ἀπὸ Βουλγάρου (τοῦ σφῶν φυλάρχου) Βουλγαρίαν καλέσαι.

19. Χαράρων et Χουννάβων cod.

ret. Tunc enim annonae penuria, altaque fames iam triennium Romanum imperium depascebatur: imminebat Russorum motus, haud laetas spes ostendens, et Carthaginensium atque Arabum adversus Antiochiam Syriae incursus, quae Romanae ditioni nuper accesserat. Sed famis insuperabile malum commeatu ex omnibus ubique emporiis diligenter celeriterque subvecto dissolvit, gravis adeo mali vi inhibita. Saracenorum impetum Orientalium copiarum acie repressit, Nicolao Patricio duce: is, cum domesticus spado esset Imperatoris, multa exercitatione peritiam rei bellicae erat nactus. Cum Sphendoslabo, Russici exercitus principe, agere de pace statuit. Ita missis ad eum legatis denunciat, ut, accepta mercede invasionis Moesiacae a Nicephoro promissa, ad suas sedes et Cimmerium Bosporum se recipiat, Romanis Bulgariam, utpote ad ipsos attinentem, et quae antiquitus Macedoniae portio fuisset, relinquat. Nam dicuntur Bulgari, ex gentibus supra aquilonem habitantibus, Cotragis, Chazaris et Comanis, profecti, sedes patrias reliquisse, errantesque per Europam cepisse habitasseque eos fines tempore quo apud Romanos Constantinus cognomento Pogonatus imperabat, regionemque a Bulgaro (is genti praeerat) Bulgariam nominasse.

A. M. 6478 Ind. 13 θ'. Ἄιδεται καὶ ἕτερος περὶ τούτων λόγος, ὧδέ πῃ ἔχων· Ἰουστινιανοῦ, τοῦ Ῥωμαίων αὐτοκράτορος, ὑπὸ Λεοντίου ἐκτμηθέντος τὴν ῥῖνα καὶ κατὰ τὴν Χερσῶνα περιορισθέντος, ἐπεί- D περ ἐκεῖθεν αὐτῷ διαδράναι πολυτρόπως ἐγένετο, ἐς τὴν Μαιῶτίν τε ἀφικέσθαι, καὶ τὸ Μυσῶν ἔθνος προσεταιρίσασθαι, ἐφ' ᾧ, τήν τε βασιλείαν αὐτῷ ἀνασώσασθαι, καὶ μισθοὺς μεγάλους ἐναπολήψεσθαι. τοὺς δὲ ἕψεσθαί τε αὐτῷ, καὶ πρὸς αὐτοῦ, τῆς βασιλείας αὖθις ἐπειλημμένου, εἰληφέναι τὴν χώραν, ὅσην ὁ Ἴστρος ἐντὸς Μακεδόνων περιορίζει· καὶ τὴν μετοίκησιν ταύτῃ ποιήσασθαι, καὶ πολλὰ πολέμων ἔργα καὶ ἀνδραποδισμῶν προξενῆσαι Ῥωμαίοις, πολεμησείοντας ἀεὶ, καὶ τὰ Θρᾳκῷα κατατρέχοντας κλίματα. Ῥωμαίους δὲ ἀντεπιέναι τούτοις· τοὺς δὲ τὴν ἐκείνων οὐχ ὑφισταμένους ἀλκὴν, ἐπ' ἀμφιλαφῶν χωρίων λό- P. 64 χμας καταδύεσθαι, καὶ ταῖς δυσχωρίαις τούτους καταγωνίζεσθαι. πολλῶν τοιγαροῦν ἐκ τοῦ κατ' ἐκείνου καιροῦ καταῤῥαγέντων πολέμων, καὶ γενναίων στρατηγῶν ὀλωλότων, Νικηφόρου τε, τοῦ παλαιτάτου αὐτοκράτορος, πεσόντος πρὸς τῶν Μυσῶν, παρὰ μόνου Κωνσταντίνου λέγεται Κοπρωνύμου ἡσσηθῆναι Μυσοὺς, καὶ αὖθις παρὰ τοῦ ἐγγόνου αὐτοῦ Κωνσταντίνου τοῦ τῆς Αὐγούστης Εἰρήνης υἱοῦ, καὶ τὰ νῦν δὲ πρὸς Ἰωάννου τοῦ αὐτοκράτορος, ὃς τὰς τῶν Μυσῶν πόλεις αἰχμῇ παρεστήσατο· οὐχ ἱστόρηται δέ τις Ῥωμαίων ἕτερος, τούτους ἐπὶ τῆς σφετέρας γῆς καταγωνισάμενος. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἅλις.

7. ἕψεσθαι. Sic cod. Fort. ἑπέσθαι. 14. τούτοις cod. Sed vide supra 13. D. 14. B. 26. D. et paulo inferius lin. 12. item 65. C. Linea autem proxima forte scribendum κατ' ἐκεῖνο.

9. Commemoratur etiam altera de illis narratio, eiusmodi: Iustinianum, Romanorum Augustum, a Leontio naso amputato Chersonem relegatum, postquam, dolo inde evadendi facultatem nactus, ad Maeotidem appulisset, Bulgarorum nationem ad suas partes pertraxisse, „restituerent sibi imperium, praemia huius rei magna percepturos." Secutos Bulgaros ab ipso, cum iterum in imperium venisset, accepisse regionem, quantam Ister cis Macedoniam ambit: huc migrationem fecisse, moxque multa bellorum incommoda, hominibus in servitutem raptis, induxisse Romanis, animis semper ad bellum erectis, Thraciae agros incurrentes. Romanos quidem ivisse contra; sed Bulgaros, quod illorum virtutem sustinere non possent, spatiis silvestribus in insidias se abdidisse, fraudeque locorum nostros vicisse. Cumque iam usque ab illius temporibus multa ibi bella commissa sint, fortibus ducibus occisis, ita ut Nicephorus quoque antiquior ille Augustus in acie adversus Bulgaros caderet, a solo Constantino Copronymo, deinde ab huius nepote Constantino, Irenes Augustae F., denique nostra memoria ab Ioanne Augusto, qui Moesorum oppida vi expugnavit, victos Bulgaros perhibent: neque ullus alius Romanorum exstitisse traditur, qui illos in ipsorum regione debellarit. Sed de his satis.

ι'. Ὁ δὲ Σφενδοσλάβος, ταῖς κατὰ τῶν Μυσῶν νίκαις ἐπὶ A. C. 970 μέγα αἰρόμενος, καὶ τῇ βαρβαρικῇ αὐθαδείᾳ ὑπέροπλα βρενθυό- I. I. 1 B μενος (ἤδη γὰρ τὴν χώραν βεβαίως ἐκέκτητο), περιδεεῖς καὶ καταπλῆγας Μυσοὺς τῇ ἐμφύτῳ ἀπηνείᾳ κατεργασάμενος (φασὶ γὰρ τὴν Φιλίππου πόλιν τῷ πολεμεῖν ἑξελὼν, δισμυρίους τῶν ἐν τῷ ἄστει ληφθέντων ὠμῶς καὶ ἀπανθρώπως ἀνασκολοπίσαι, καὶ ταύ- Fol. 301 r. τῃ τὸ ἀντῖξουν ἅπαν ἐκδειματῶσαι καὶ θεῖναι ὑπόσπονδον), ὑπεραύχους καὶ αὐθάδεις τὰς ἀποκρίσεις τοῖς πρέσβεσι Ῥωμαίων ἐξέφερε· „μὴ γὰρ ἀφέξεσθαι τῆς χώρας, εὐδαίμονος οὔσης, εἰ μὴ ἐπὶ χρημάτων πολυταλάντων καταβολῇ, καὶ ἀπεμπολήσει τῶν τε πόλεων C καὶ τῶν ἀνδραπόδων, ὅσα τῷ πολεμεῖν ἐπεκτήσαντο. εἰ δ' οὐ βούλεσθαι Ῥωμαίους ταῦτα καταβαλεῖν, ἀλλὰ τῆς Εὐρώπης θᾶττον ἀφίστασθαι, ὡς μὴ προσηκούσης αὐτοῖς, καὶ πρὸς τὴν Ἀσίαν μετασκευάζεσθαι· ἄλλως γὰρ μὴ οἴεσθαι, Ταυροσκύθας εἰς σπονδὰς Ῥωμαίων ξυμβήσεσθαι." Ἰωάννης δὲ ὁ αὐτοκράτωρ, τὰς τοιαύτας ἀποκρίσεις τοῦ Σκύθου δεξάμενος, καὶ αὖθις τοῖς προαπεσταλμένοις ἀμείβεται τάδε· „τὴν ἐκ πατέρων ἐς ἡμᾶς διαβᾶσαν εἰρήνην ἀλώβητον καθ' ἣν Θεὸς ἐμεσίτευσεν, οὐ δεῖν οἰόμεθα λύειν αὐτοί· ἅτε πρόνοιαν εἶναι πιστεύοντες τὴν τὸ πᾶν διευθύ- D νουσαν, καὶ τὰ Χριστιανῶν πρεσβεύοντες ἔθιμα. διὰ ταῦτα εἰσηγούμεθά τε ὑμῖν ὡς φίλοις, καὶ συμβουλεύομεν, ἐξαυτῆς ἀπαίρειν τῆς μηδέν τι προσηκούσης χώρας ὑμῖν, καὶ μὴ διαμέλλειν, μηδ' ἀναδύεσθαι, εἰδότας, ὡς εἰ μὴ καταπειθεῖς ταύτῃ τῇ ὀνησιφόρῳ ξυμβουλῇ γένησθε, οὐχ ἡμᾶς, αὐτοὺς δὲ, λύειν τὰς

10. Sphendoslabus, Bulgarica victoria elatus, et barbara audacia magnos spiritus sumens (iam enim firme regionem tenebat), cum timidos Bulgaros attonitosque insita crudelitate reddidisset (nam, cum Philippopolim bello cepisset, hominum millia viginti in oppido comprehensorum crudeliter more barbaro palis suffixisse dicitur, sicque, quoscunque ad illum diem restitissent, vehementer perculsos in deditionem accepisse), superba et audacia responsa legatis Romanorum dedit: „Nunquam fore, ut regione fertili se abstineret, nisi post grandis pecuniae pensionem, factaque redemtione oppidorum et captivorum, quotquot bello cepissent. Quam si pecuniam Romani pendere nollent, quin decederent illico ex Europa, in quam ius haberent nullum, in Asiam transirent: non aliter sese putare, Russos cum Romanis pacem facturos." Ioannes Augustus ubi a Scytha hoc responsum tulerat, per remissos legatos haec renunciat: „Pacem iam usque a patrum tempore ad nos perductam, quamque inconcussam interventu suo Deus conservavit, minime a nobis arbitramur dissolvi debere: quod credimus providentiam esse cuncta administrantem, quodque Christianorum statuta profitemur. Quare suademus vobis ut amicis, et hortamur, e provincia neutiquam ad vos pertinente statim abeatis, sine ulla mora aut recusatione, persuasissimum habentes, salutari huic consilio si minus vos obsequentes exhibueritis, non nos, sed vosmetipsos, turbare pacem anti-

A. M. 6478 Ind. 13 ἀνέκαθεν συντεθείσας σπονδάς. καὶ μή γε δόξωμεν μεγαλαύχους ταύτας τὰς ἀποκρίσεις ποιεῖν. ἐν Χριστῷ γὰρ θαῤῥοῦμεν τῷ ἀθανάτῳ Θεῷ, ὡς, εἰ μὴ τῆς χώρας ἀπέλθοιτε, καὶ ἄκοντες παρ' ἡμῶν ταύτης ἀπελαθήσεσθε. οἶμαι γάρ σε μὴ λεληθέναι P. 65 τὸ τοῦ σοῦ πταῖσμα πατρὸς Ἴγγορος, ὅστε τὰς ἐνόρκους σπονδὰς παρὰ φαῦλον θέμενος, σὺν μεγάλῳ κινήματι καὶ μυρίοις σκάφεσι κατὰ τῆς βασιλευούσης ἐκπλεύσας, μόλις σὺν δέκα λέμβοις ἐς τὸν Κιμμέριον ἀφίκετο Βόσπορον, αὐτάγγελος τῶν οἰκείων γεγονὼς συμφορῶν. καὶ παρίημι τὸν αὖθις οἴκτιστον μόρον ἐκείνου, παρὰ τοὺς Γερμανοὺς ἐκστρατεύσαντος, καὶ πρὸς ἐκείνων ληφθέντος, καὶ φυτῶν στελέχεσι προσδεθέντος, καὶ εἰς δύο διαμερισθέντος τμήματα. καὶ σὲ γοῦν οὐκ οἶμαι πρὸς τὴν σὴν ἐπαναζεῦξαι πατρίδα, εἴ γε τὴν Ῥωμαϊκὴν παντευχίαν κατὰ σοῦ B χωρεῖν ἀναγκάσειας, ἀλλ' αὐτόθι διαφθαρήσεσθαι πανσυδεὶ, ὡς μηδὲ πυρφόρον ἐς Σκυθίαν ἀφικέσθαι, τὰς κατασχούσας ὑμᾶς ἀπευκταίους ἀπαγγελοῦντα τύχας." ὁ δὲ Σφενδοσλάβος, ἐπὶ ταῖς τοιαύταις ἀποκρίσεσι σχετλιάσας, τῇ τε βαρβαρικῇ μανίᾳ καὶ ἀπονοίᾳ παραφερόμενος, ἀντέλεξε τοιαῦτα· „οὐδεμίαν ἀνάγκην τὸν αὐτοκράτορα Ῥωμαίων ὡς ἡμᾶς ἀφικέσθαι ὁρῶ κατεπείγουσαν· διὸ μὴ κάμῃ, μέχρι τῆσδε τῆς γῆς ἀφικόμενος· Fol. 301 v. αὐτοὶ γὰρ ὅσον οὔπω πρὸ τῶν τοῦ Βυζαντίου πυλῶν πηξόμεθα τὰς σκηνὰς, καὶ καρτερὸν χάρακα ταύτῃ περιβαλοῦμεν, ἐξιόντα τε τοῦτον, εἴ γε καὶ καρτερήσει πρὸς τοσούτων πόνων διαγωνί-

1. Fort. μεγαλαύχως. 23. Leg. τοσοῦτον πόνον.

quitus confectam. Neque arrogantius hoc nos responsum reddere putandum est. Nam in Christo Deo immortali futurum esse confidimus, uti, nisi sponte ex regione decedatis, vel inviti inde a nobis eiiciamini. Nec te oblitum existimo cladis patris tui Ingoris, qui cum, iuratas pactiones pro nihilo putans, ingenti apparatu magnaque lintrium vi infesta navigatione petiisset reginam urbium, ipse domesticae cladis nuncius factus, aegre cum naviculis decem ad Cimmerium Bosporum est reversus. Praetereo luctuosum eius interitum, cum bello Germanis illato ab ipsis captus est, ad arborumque truncos alligatus in duas partes discerptus. Neque teipsum, si Romanam armaturam contra te proficisci coëgeris, domum reversurum esse reor, sed in illa ipsa regione una cum omnibus copiis deletum iri adeo, ut ne una quidem ignifera navis in Scythiam sit elapsura, quae diros casus vestros nunciet." Sphendoslabus, stomachatus tali responso, barbaricoque furore atque insania abreptus, ita respondit: „Nullam equidem necessitatem video Imperatorem Romanorum cogentem, ut ad nos veniat; quapropter ne defatigetur, in hanc terram proficiscens: namque ipsi mox ad Byzantii portas collocabimus tabernacula, munito vallo urbem cingemus, ipsum erumpentem, si pergit tantae aerumnae obniti, fortiter excipiemus, factis-

σασθαι, γενναίως ὑποδεξόμεθα, διδάξομέν τε τοῖς ἔργοις αὐ- A. C. 970
τοῖς, ὡς οὐ βάναυσοί τινες ἀποχειροβίωτοι, ἀλλ' αἱμάτων ἄν- L. I. 1 C
δρες τυγχάνομεν, τοῖς ὅπλοις τὸ δυσμενὲς καταγωνιζόμενοι· εἰ
καὶ αὐτὸς ἐξ ἀγνοίας κατὰ τὰ σκιατραφοῦντα γύναια τὴν Ῥωσσι-
κὴν ἡγεῖται ἀλκὴν, καὶ, ὥς τινα νήπια ὑπομάζια μορμολυκείοις
τισὶ, ταύταις ταῖς ἀπειλαῖς ἡμᾶς πειρᾶται δεδίττεσθαι."

ια'. Τούτων τῶν ἀπονενοημένων τοῦ ἐκεῖθεν λόγων ὁ βασι-
λεὺς διενηχηθεὶς, ἔγνω, μὴ διαμέλλειν, ἀλλὰ πάσῃ σπουδῇ τὰ
ἐς τὸν πόλεμον ἐξαρτύεσθαι, ὡς ἂν προτερήσοι τὴν πρὸς ἐκεῖνον
ἄφιξιν, ἐπιτειχίσοι τε τούτῳ τὴν κατὰ τῆς βασιλευούσης ἐπίθε-
σιν. εὐθὺς οὖν ἴλην γενναίων καὶ νεανικῶν ἀνδρῶν ἐκλεξάμενος,
ἀθανάτους τε τούτους κατονομάσας, περὶ αὐτὸν εἶναι διεκελεύ- D
σατο. ἐντεῦθεν τὸν Μάγιστρον Βάρδαν, ᾧ Σκληρὸς ἡ ἐπίκλησις,
ὁμαίμονα τῆς ἀποιχομένης Μαρίας, τῆς τοῦ τοιούτου βασιλέως
συνεύνου, τυγχάνοντα, δραστήριον ἄνδρα καὶ τὴν ἀλκὴν γεν-
ναιότατον· καὶ τὸν Πατρίκιον Πέτρον, τὸν πρὸς τοῦ αὐτοκρά-
τορος Νικηφόρου στρατοπεδάρχην προχειρισθέντα διά τε τὴν
προσοῦσαν αὐτῷ ἀρετὴν, καὶ τὰ κατὰ τοὺς πολέμους ἀνδραγα-
θήματα (λέγεται γάρ ποτε Σκυθῶν τὴν Θρᾴκην καταδραμόντων,
ἐπεὶ ἐξ ἀντιπάλου τὸν Πέτρον, καίτοι τομίαν ὄντα, μετὰ τοῦ
συνεπομένου στίφους ξυνέβαινεν αὐτοῖς ἀντιτάττεσθαι, τὸν τῶν P. 66
Σκυθῶν ἀγὸν, πελώριον ἄνδρα, καὶ ἐς τὸ ἀσφαλὲς τεθωρακι-
σμένον, παρὰ τὸ μεταίχμιον ἐξιππάσασθαι, κοντὸν ἐπιμήκη κρα-
δαίνοντα, προσκαλεῖσθαί τε τὸν βεβουλημένον αὐτῷ ἀντιτάττε-

2. κάνανσοι cod. 24. Fort. προκαλεῖσθαι.

que ipsis docebimus, non ex faece sellulariorum manibusque victitantium nos esse, sed viros sanguinis, armis hostes debellantes; si quidem iste per imprudentiam ex mulierculis per umbracula latitantibus Russicum robur existimat, utque lactentes pueros larvis nescio quibus, huiusmodi nos minis terrere tentet."

11. Imperator, cum illius tam vesanum responsum auribus accepisset, intellexit, non cunctandum esse, sed summo studio omnia ad bellum paranda, ut illius invasionem praeveniret, eique aditum praecluderet ad reginam urbium. Statim turma generosorum adolescentium eligitur: hos immortales nominat: ad latus sibi praesto esse iubet. Dein Magistrum militiae Bardam, cui Sclerus cognomen, fratrem Mariae, quae Imperatori nupta ante decesserat, virum strenuum singulari virtute: hunc et Petrum Patricium, iam a Nicephoro Augusto ob eius virtutem pulcherrimaque in bellis edita facinora castris praefectum (nam, cum Scythis Thraciam incursantibus cum legione sua Petrus, quamvis spado, se obiecisset, Scytharum dux, homo immani corpore, bene loricatus, trabalem hastam contorquens, in medium intra duas acies equo provectus ad pugnam provocasse dicitur, qui cum

A. M. 6478 Ind. 13 σθαι· τὸν δὲ Πέτρον, ἀλκῆς καὶ μένους παρ' ὑπόνοιαν ὑποπλησθέντα, τὸν ἵππον τε σφοδρῶς κεντρίσαι τοῖς μύωψι, καὶ τὸ δόρυ κραταιῶς διαγκυλησάμενον, ἀμφοτέραις ὦσαι κατὰ τοῦ στέρνου τὸν Σκύθην· οὕτω δὲ γενέσθαι τὴν ἀντέρεισιν καρτερὰν, ὡς ἀντιτορῆσαι, καὶ διαμπερὲς κατὰ τὸ μετάφρενον διαπτῆναι, μὴ ἀντισχόντα τὸν ἀλυσιδωτὸν θώρακα, ἀλλ' ἄναυδον τὸν πε- B λώριον ἐκεῖνον προσαραχθῆναι τῇ γῇ· καὶ τούτῳ τῷ καινῷ καὶ ξένῳ θεάματι καταπλαγῆναί τε τοὺς Σκύθας, καὶ πρὸς φυγὴν ἀπιδεῖν)· τούτοις τοῖς στρατηγοῖς παρήγγειλεν ὁ βασιλεὺς, τὰς δυνάμεις ἀνειληφότας ἐπὶ τὴν ὅμορον καὶ ἀγχιτέρμονα τῆς Μυ- Fol. 302 r. σίας διαβαίνειν· ἐκεῖ τε διαχειμάζειν, καὶ γυμνάζειν τὴν στρατιὰν, καὶ τὸν χῶρον περιέπειν, ὡς μή τις εἴη τούτῳ λώβη ταῖς ἐκδρομαῖς τῶν Σκυθῶν· ἔς τε τὰς ἐπαύλεις καὶ τὰ ἤθη τῶν δυσμενῶν διγλώσσους ἄνδρας ἐκπέμπειν Σκυθικὸν ἠμπισχημένους ἱματισμὸν, ὡς τὰ σφῶν διαβούλια γνοῖεν, καὶ βασιλεῖ ταῦτα κατάφωρα γίγνοιντο. τὴν τοιαύτην οὖν φάσιν πρὸς τοῦ βασιλέως C εἰληφότες, τὴν Εὐρώπην καταλαμβάνουσιν.

ιβ'. Ταυροσκύθαι δὲ, τὴν τούτων ἐνωτισθέντες διάβασιν, ἀπόμοιραν τῆς σφετέρας στρατιᾶς διαιρέσαντες, Οὔννων τε καὶ Μυσῶν πλῆθος ταύτῃ προσεταιρίσαντες, κατὰ Ῥωμαίων χωρεῖν ἐκπεπόμφεσαν. ἄρτι δὲ τὴν τούτων ἐπήλυσιν ὁ Μάγιστρος Βάρδας αἰσθόμενος, καὶ ἄλλως γενναῖός τε καὶ ῥέκτης τυγχάνων ἀνὴρ, τότε δὲ σφαδάζων θυμῷ καὶ ῥώμης ὁρμῇ, τοὺς ἀμφ' αὑ-

5. διαπτῆναι. Ex Iliad. E. 99. 13. ἤθη. Possis quoque scribere hic πλήθη, quod est infra D. lin. 1. Tamen nihil mutavi. 23. ἀφ' αὐτὸν cod.

eo congredi vellet: Petrum, robore assumto animique magnitudine, quae omnium exspectationem vinceret, calcaribus equo acriter admotis et lancea fortiter vibrata, ambabus eam manibus in Scythae pectus adegisse; itaque validum fuisse ictum, ut perforato corpore cuspis ad dorsum pervolaret, hamis conserta lorica haudquaquam prohibita, immanisque hostis nulla voce emissa humi sterneretur: quo novo miroque spectaculo territos Scythas fugam respexisse): hos duces Imperator iussit assumtis numeris in vicina et finitima descendere Moesiae, iisque in locis hiberna constituere: copias diligenter exercerent, obirent regionem, ne quid calamitatis ex Russorum incursionibus acciperet: per stationes et loca hostium viros utramque linguam callentes emitterent Scythico more vestitos, qui de eorum consiliis cognoscerent, unde ea patefierent Imperatori. Eiusmodi mandatis ab Imperatore acceptis, Europam legati ingrediuntur.

12. Russi, cum de eorum transitu audissent, partem exercitus, cui Hunnorum Bulgarorumque multitudinem adiunxerant, in Romanos praemittunt. Audito eorum adventu, Bardas Magister militum, cum et alias virum strenuum fortemque se exhibuisset, tum maxime ea occasione magno animo impetuque incitatus, coacto electorum circa se agmine, signa movit,

τὸν λογάδας συνειληφὼς, πρὸς τὴν τῶν ἐναντίων ἠπείγετο συμπλοκήν. A. C. 970 I. I. 1 καὶ δὴ Ἰωάννην τὸν Ἀλακᾶ εἰσκαλέσας, εἰς κατασκοπὴν ἀπέστειλεν, ἀθρῆσαί τε τοὺς Σκύθας, καὶ τὸ τοῦ πλήθους D εἰκάσαι ποσὸν, καὶ καθ' ὃν αὐλίζοιντο τόπον, καὶ ὅ,τι πράττοιεν· πέμπειν τε τὴν ταχίστην ὡς αὐτὸν, καὶ πάντα διαγγέλλειν, ὡς συσκευάσοι, καὶ ἐκτάξοι τὴν στρατιὰν πρὸς τὸν πόλεμον. Ἰωάννης δὲ, τοὺς ἑπομένους λογάδας ἀνειληφὼς, κατὰ τάχος ἐπὶ τοὺς Σκύθας ἱππάσατο· τῇ δὲ ὑστεραίᾳ παρὰ τὸν Μάγιστρον στέλλει, ἐπισπεύδων τοῦτον ἱκέσθαι μετὰ τοῦ πλήθους· μὴ πόῤῥω γὰρ, ἀλλ' ἐγγύθεν, τοὺς Σκύθας αὐλίζεσθαι. ὁ δὲ, τῶν τοιούτων λόγων διακούσας, τριχῇ διατάξας τὴν φάλαγγα, τῇ μὲν ἐφέπεσθαι παρήγγειλε κατὰ μέτωπον, ταῖς δὲ κατὰ τοὺς ἐγκαρσίους προλοχίζειν δρυμούς· τηνικαῦτα δὲ τῆς P. 67 ἐνέδρας διεκθέειν, ὁπηνίκα τῆς σάλπιγγος, τὸ ἐνυάλιον ἐπηχούσης, διακούσαιεν. ταῦτα τοῖς λοχαγοῖς παρακελευσάμενος, κατὰ στόμα τοῖς Σκύθαις ἀντεπῄει, κραταιῶς διαγωνιζόμενος. ἐπλεονέκτει δὲ πλήθει τὸ στράτευμα τῶν ἐναντίων, ὑπὲρ τοὺς τρισμυρίους τελοῦν· οἱ γὰρ τῷ Μαγίστρῳ συνεφεπόμενοι, μετὰ τῶν λόχων, οὐ πλέονες τῶν μυρίων ἐτύγχανον. τῆς δὲ συμπλοκῆς γενομένης παρ' ἀμφοτέρων, ἔπιπτον οἱ νεανικώτεροι. ἐνταῦθα δὴ λέγεται τῶν τινα Σκυθῶν, ἀλκῇ καὶ σώματος ὄγκῳ γαυρούμενον, τῆς ἀμφ' αὐτὸν ἀποκριθέντα φάλαγγος ἐξιππεῦσαί τε, καὶ τῷ Βάρδᾳ ἐπιδραμεῖν, καὶ ξίφει τοῦτον πλῆξαι κατὰ τῆς B κόρυθος· κενὴν δὲ γενέσθαι τὴν τοῦ ξίφους καταφορὰν, τοῦ

3. ἀθροῖσαί cod.

ut cum hostibus decerneret. Ioannemque Alaca advocatum speculandi gratia cum mandatis praemisit: „observaret Scythas, de eorum numero coniecturam faceret, et quo in loco consedissent, quidque agerent: quibus perspectis, mitteret quam celerrime ad se, remque omnem nunciaret, ut ipse conclamatis vasis pararet exercitum ad conflictum." Ioannes, assumtis electis, qui sequebantur, celeriter ad Scythas adequitat: postridie eius diei ad Magistrum militum mittit: hortatur, „veniat cum vi belli; non longe abesse Russos; propius castra habere." Quibus auditis, exercitum tripertitur Bardas: partem medio itinere sequi se iubet, duas alteras per nemora a latere obiecta locat: edicit, „ex insidiis erumpant, simul ac tubae, classicum canentis, sonitum audissent." Quae cum tribunis mandasset, recta in Russos vadit: fortiter praelium committit. Superabat multitudine hostilis exercitus, quippe in quo supra triginta millia bellatorum numerarentur: Bardae milites, cum his qui in insidiis latebant, ad decies mille erant, nec amplius. Iam inter duas acies cominus res gerebatur, caede fortiorum facta, cum Russorum aliquis (sic fama perhibet), viribus vastitateque corporis fisus, admisso equo ex turma sua procurrens, impetu in Bardam facto galeam eius gladio ferit: sed inanis evadit ictus, lamina in casside

A. M. 6478 Ind. 13 ἀθέρος ἀναγναμφθέντος τῇ κυνῇ, καὶ ἀλλαχόσε τῇ ταύτης στε-
γανότητι περιολισθήσαντος. Κωνσταντῖνος δὲ ὁ πατρίκιος, σύν-
αιμος τῷ Βάρδᾳ τελῶν, ἄρτι τῷ ἰούλῳ τὴν γένυν ἐπιχνοάζων,
πελώριός τε πεφυκὼς τῷ σώματι, καὶ τὴν ἰσχὺν δυσεκβίαστος
καὶ ἀκαταγώνιστος, τὸ ξίφος σπασάμενος ἵεται τὸν Σκύθην βα-
Fol. 302 v. λεῖν· ὁ δὲ, τὴν φορὰν αὐτοῦ ὑπειδόμενος, ἐκκλίνει τὴν πληγὴν,
κατ' ἰσχίον ὑπτιάσας τοῦ ἵππου. δέχεται δὲ ταύτην παρὰ τὸν
αὐχένα ὁ ἵππος, ὃν διαμπερὲς ἀποτέμνεται· ὁ δὲ Σκύθης, ἅμα
C τῷ ἵππῳ κατενεχθεὶς, πρὸς τοῦ Κωνσταντίνου ἐναποσφάττεται.

ιγ'. Τῆς δὲ μάχης τῇδε κἀκεῖσε μετακλινομένης, καὶ συχνὰς
καὶ ἀμφιταλάντους μεταβαλλούσης ῥοπὰς ἐφ' ἑκάτερα, τὸ ἐνυά-
λιον ὁ Βάρδας ἐνηχεῖν ἐγκελεύεται, τά τε τύμπανα θαμινὰ πα-
ταγεῖν· τῆς δὲ φάλαγγος ἐκ τῶν λόχων ἐξαναστάσης κατὰ τὸ
σύνθημα, καὶ κατὰ νώτου τῶν Σκυθῶν γενομένης, δέος τε αὐ-
τοῖς εἰσῄει καὶ πρὸς φυγαδείαν ἀπέκλιναν. μήπω δὲ γεγενημένης
λαμπρᾶς τῆς διώξεως, τῶν ἐπιφανῶν τις Σκυθῶν, μεγέθει σώ-
ματος καὶ ὅπλων λαμπρότητι πεφυκὼς τῶν ἄλλων ἀριπρεπὴς,
D κατὰ τὸ μεταίχμιον περιῄει, ἐπ' ἀλκὴν τοὺς ἑταίρους ἐπιῤῥων-
νύς. τοῦτον Βάρδας ὁ Σκληρὸς ἐξιππασάμενος παίει κατὰ τῆς
κεφαλῆς, καὶ μέχρι τοῦ ζωστῆρος τὸ ξίφος διήλασε, μήτε τοῦ
κράνους αὐτῷ ἐπαρκέσαντος, μήτε τοῦ θώρακος τὴν τῆς χει-
ρὸς ἐπισχόντος ἰσχὺν, ἢ τὴν τοῦ ξίφους τομήν. διχῇ δὲ τού-
του διατμηθέντος καὶ προσαραχθέντος τῇ γῇ, Ῥωμαῖοι μὲν
ὑφ' ἡδονῆς ἐπηλάλαξαν, καὶ πρὸς ἀλκὴν ἐπεῤῥώσθησαν· Σκύ-
θαι δὲ, τῷ καινῷ καὶ ἀλλοκότῳ τῆς πληγῆς ἀποδειλιάσαντες,
σὺν οἰμωγῇ τὸν συνασπισμὸν διαλύσαντες, εἰς φυγαδείαν ἐτρά-

retusa, et ob eius duritiem alia parte delabente. At Constantinus e patriciorum numero, Bardae frater, iam prima lanugine malas fuscans, grandi corpore adolescens, viribusque, vi et impetu omnia vincens, stricto mucrone invadit Scytham: is, illius plagam extimescens, corpore ad clunes equi resupinato, vitat ictum. Hunc equus collo accipit, quod totum resecatur: Scytha, una cum equo humi ruens, a Constantino conficitur.

13. Iam certamine modo huc modo illuc se inclinante, crebriusque mutante utrobique variam fortunam, classicum Bardas cani iubet, tympana ictu crebro pulsari: consurgit (id convenerat signum) ex insidiis acies, Scytharumque terga invadit, qui, timore perculsi, in conversionem inclinant. Necdum erat manifesta fuga, cum nobilis aliquis Russus, magnitudine corporis et armorum fulgore praeter alios excellens, inter infesta signa circumcursaret, ad virtutem suos cohortans. Huic Bardas Sclerus adequitans caput percussit, adque cinctum usque gladium adegit, neque galea eum repellente, neque thorace manus robur cohibente, gladiive secturam. Quo bifariam discisso humique deiecto, conclamant prae gaudio Romani, animosque sumunt: Russi, novo hoc portentosoque ictu territi, ululatu sublato

ποντο. οὓς ἐπισπόμενοι Ῥωμαῖοι μέχρι βαθείας ἑσπέρας ἀνῄ- A. C. 970
ρουν ἀνηλεῶς. κατὰ τοῦτον δὴ λέγεται τὸν ἀγῶνα πεντήκον- I. I. 1 P. 68
τα καὶ πέντε Ῥωμαίων ἄνδρας τεθνάναι, τραυματίας δὲ γε-
νέσθαι συχνούς, καὶ ἵππων κατακοντισθῆναι τοὺς πλείονας·
Σκυθῶν τε ὑπὲρ τοὺς δισμυρίους διαφθαρῆναι. ἀλλ' ἡ μὲν
πρὸς τοὺς Σκύθας γεγενημένη τότε Ῥωμαίων διαμάχη εἰς τοιοῦ-
τον ἐτελεύτα τὸ τέλος. Ἰωάννης δὲ ὁ αὐτοκράτωρ τὰς Ἀσίας
δυνάμεις εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου περαιοῦσθαι
κατήπειγεν, ἐς τἀπὶ Θρᾴκης τε καὶ Μακεδονίας διαχειμάζειν
χωρία, καὶ τοῖς ὅπλοις ὁσημέραι γυμνάζεσθαι, ὡς μὴ ἀπόμα-
χοι εἶεν ἐπὶ τὸν τῶν ἀγώνων καιρόν, μειονεκτοῦντες ἐν τῇ μάχῃ B
τῶν δυσμενῶν· περιμένειν δὲ τὸν τοῦ ἦρος καιρόν. ἐκείνου γὰρ
ἤδη ἐκ τῆς χειμερινῆς κατηφείας προκύπτοντος, καὶ εἰς σταθη-
ρὰν αἰθρίαν τὸ κοσμικὸν κατάστημα μεταβάλλοντος, αὐτόν τε
βασιλέα ὡς αὐτοὺς ἀφικέσθαι, τὰς ἀμφ' αὐτὸν δυνάμεις ἐπαγό-
μενον, καὶ πανσυδεὶ τοῖς Ταυροσκύθαις συμπλέκεσθαι.

12. δυσμενῶν. Vid. supra 31. C.

solutis ordinibus fugae sese mandant. Quos persecuti Romani ad serum usque crepusculum sine misericordia ceciderunt. Fama est, hoc praelio e Romanis mortuos esse milites quinque et quinquaginta, sauciatos quam multos, equorum plerosque confossos: Scytharum plus viginti millia periisse. Hunc finem habuit Romanorum cum Russis tunc commissa pugna. Et iam urgebat Asiaticos numeros Ioannes Augustus in Europam per Hellespontum traiiciendos, „hiemarent per Thraciae et Macedoniae tractus, quotidieque se in armis exercerent, ne, incumbenti certamini minus idonei, ab hostibus in pugna funderentur: vernumque tempus exspectarent. Ubi enim post hiberni coeli tristitiam ver emergens in constantem serenitatem mutaret mundi faciem, Imperatorem ipsum affore, cum universis qui comitatum sequerentur, omnemque belli molem in Scythas versurum."

# ΛΕΟΝΤΟΣ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

## ΙΣΤΟΡΙΑΣ Ζ.

# LEONIS DIACONI HISTORIAE

## LIBER VII.

### ARGUMENTUM.

*Bardae, Leonis Phocae filii, seditio (Cap. 1). Ioannes, suppliciis sumtis de cognatis eius, ad ipsum litteras mittit (2). Bardas Sclerus adversus seditiosos missus (3). Eius epistola ad Bardam ducem, qui superbe respondet (4). Bardas dux a suis destitutus (5) in castellum confugit (6). Bellum inter Romanos et Bulgaros, Zoë Augusta imperante. Simeonis, Bulgarorum principis, insperata victoria (7). Deditio Bardae Phocae (8). 'Russi Macedoniam vastant. Ioannes Tzimisces Theodoram, Constantini Imperatoris filiam, uxorem ducit (9).*

A. M. 6479 α'. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα Ἰωάννῃ τῷ βασιλεῖ κατὰ τῶν Ῥῶς διε-
Ind. 14 σπούδαστο, Βάρδας ὁ Δοὺξ, ὁ τοῦ Κουροπαλάτου μὲν Λέον-
A. C. 971
L. I. 2 τος υἱὸς, Νικηφόρου δὲ τοῦ αὐτοκράτορος αὐτανεψιὸς, ἐς νεω-
Fol. 303 r. τερισμὸν ἀσυμφανῶς ἀποκλίνας, ἐξ Ἀμασείας, καθ' ἣν περιώ-
P. 69 ριστο, φυγαδείᾳ ἐχρήσατο, Θεοδώρου Βάρδα τε καὶ Νικηφό-
ρου, τῶν Πατρικίων καὶ αὐταδέλφων, ἐς τοῦτο συναραμένων
αὐτῷ· οἳ ἐκ τῆς ἐνεγκαμένης αὐτοὺς Παρσακούτης ἐπίκλησιν εἰ-
λήφεσαν Παρσακουτηνοὶ, ἐξάδελφοι τῷ Δουκὶ Βάρδᾳ τυγχάνον-

3. αὐτανεψὸς cod.

1. Dum in his Ioannes Imperator erat contra Russos occupatus, Bardas Dux, Leonis Curopalatae filius, Nicephori Augusti ex fratre nepos, res novas occulte molitus, Amasea, quo ablegatus erat, fugam fecit. Cuius rei adiutores habuit Theodorum Bardam et Nicephorum, patricios atque fratres inter se: qui ex patria Parsacuta cognomen Parsacutenorum traxe-

τες. τῆς οὖν Ἀμασείας ἀωρὶ τῶν νυκτῶν λαθρηδὸν ὁ Δοὺξ ἀποδρὰς, διὰ τῶν προετοιμασθέντων ἀμοιβαίων ἵππων ἐς τὴν τῆς Καππαδοκίας ἀφῖκτο Καισάρειαν. ἐνταῦθα δὴ ἐπὶ εὐαριθμήτοις ἡμέραις ἐναυλισάμενος, πλῆθος ἀπονενοημένων ἀνδρῶν ἐπ᾽ ἀπο- A. M. 6479 Ind. 14 A. C. 971 L. I. 2 B

στασίαν ῥεπόντων συνειλόχει, τῶν ἐκ γένους αὐτῷ καὶ συνήθων μάλιστα συνεισρεόντων ὁσημέραι. καὶ γὰρ ταῖς καινοτομίαις ἐκτόπως οἱ ἄνθρωποι χαίρειν εἰώθεσαν, δόξης ὀνειροπολουμένης ἐλπίσι, τιμαῖς τε ἀξιωμάτων, καὶ χρημάτων διανομαῖς ὑπαγόμενοι. συνεκρότουν δὲ τὴν ἀποστασίαν, συναγηοχότες πάσῃ C σπουδῇ τὰ στρατεύματα, οἵ τε ῥηθέντες Παρσακουτηνοὶ, καὶ Συμεὼν, ὃς γεωργὸς ἀμπέλων καθεστηκὼς, ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῆς τὸ ἐπώνυμον εἴληφεν, Ἀμπελᾶς κατονομασθείς· ἀνὴρ ἐξ ἀσήμων μὲν φὺς καὶ τῶν ἀγενῶν, ἀνδρείᾳ δὲ καὶ χειρῶν ἰσχύϊ μηδενὶ εἴκων τῶν ἐπ᾽ ἀλκῇ καὶ ῥώμῃ μεγαλαυχουμένων ἀνδρῶν. ἐπεὶ δὲ ἱκανὸν ὁ Βάρδας περὶ αὐτὸν ἑώρα στῖφος συνεῤῥυηκὸς, ὡς οἷόν τε εἶναι καὶ εἰς συνασπισμὸν ἀῤῥαγῆ παρατάττεσθαι, ἐξ ἀντιπάλου τε διαμιλλᾶσθαι τοῖς ἀντιπίπτουσι, τὸ μελαμβαφὲς παραιτησάμενος πέδιλον, τὸ ἐρυθρὸν παραυτίκα μετημφιάσατο, P. 70 καὶ Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ ἀναφανδὸν ἀνεῤῥήθη πρὸς τῶν συστασιωτῶν. χρημάτων οὖν διανομὰς ὑπισχνεῖτο, καὶ ἀξιωμάτων παρεῖχε τιμὰς, ταξιάρχους καὶ στρατηγοὺς προβαλλόμενος, ἀρχάς τε τὰς εὐκλεεῖς, ὅσας καὶ βασιλεὺς εἰώθει τοῖς εὔνοις φιλοτίμως προτείνεσθαι. συνεκρότει δὲ τὴν ἀποστασίαν καὶ Λέων

3. ἀφῖκτο. Sic cod.: ut supra, 53. B. 7. Fort. ὀνειροπολούμενοι. Activum adhibet 70. C.

rant. Erant hi Bardae Ducis consobrini. Is igitur Dux, intempesta nocte clam Amasea elapsus, iumentis mutatoriis ante dispositis Caesaream Cappadociae pervenit. Ubi paucos dies commoratus turbam desperatorum hominum ad resque novas propensorum collegit, in primis confluentibus eo quotidie qui erant cum illo vel genere vel familiaritate coniuncti. Etenim extra modum tunc turbis gaudere solebant homines, spe falsae gloriae, et honoribus officiorum, atque pecuniarum partitione prolectati. Firmabant hanc rebellionem, coactis omni diligentia copiis, tum quos dixi Parsacuteni, tum Simeon, qui, cum cultor vinearum exstitisset, ex ipso opificio cognomen invenit, vocatusque Ampelas est: vir parentibus ortus quantumvis obscuris et ignobilibus, virtute autem manuumque fortitudine nemini de iis, qui ob vim et robur praedicantur, postponendus. Bardas, ubi manum idoneam circa se collectam vidit, ut iam posset et castra facere, et armis contra adversarios decertare, remotis nigris calceamentis rubra evestigio induxit, atque conspiratis Imperator Romanorum renunciatus aperte est. Iamque pecuniae distributiones pollicebatur, conferebat honores officiorum, tribunos, duces, magistratus amplissimos creabat, quales Imperator consuerat fidelibus liberaliter offerre. Obsecundabat item huic seditioni Leo Curo-

A. M. 6479 Ind. 14 Κουροπαλάτης, ὁ τοῦ Βάρδα τοκεὺς, ἐς μὲν τὴν νῆσον Λέσβον φρουρούμενος, διὰ Στεφάνου δὲ, τοῦ ἐπισκόπου Ἀβύδου, τοῖς Μακεδόσι χρήματα καὶ τιμὰς ὑπισχνούμενος, καὶ δέχεσθαι αὐτὸν ἐκ τῆς νήσου ἀναγόμενον προτρεπόμενος, καὶ συνεπιτίθεσθαι, B καὶ συνεργάζεσθαι αὐτῷ τὴν τοῦ Ἰωάννου τῶν ἀνακτορίων καθαίρεσιν.

β'. Ὁ δὲ βασιλεὺς, τὸν τοιοῦτον γνοὺς νεωτερισμὸν, διεταράχθη μὲν, ὡς τὸ εἰκὸς, ἀπείρῳ δὲ τάχει τὸν ἐπίσκοπον Στέφανον ἐκ τῆς Ἀβύδου ἀναγαγὼν, τοῖς δικαστηρίοις ἐκδίδωσι. τῶν δὲ πραγμάτων ἐξελεγχθέντων καὶ καταφανοῦς γεγονότος τοῦ Fol. 303 v. δράματος, τὸν μὲν τῇ συνόδῳ τῶν ἐπισκόπων παρέπεμψεν, ἔκπτωσιν τῆς ἱερωσύνης ὑποστησόμενον. Λέοντα δὲ τὸν Κουροπαλάτην, καὶ Νικηφόρον, τὸν τούτου υἱὸν, τῇ τοῦ θανάτου ὑπαγαγόντων ψήφῳ τῶν δικαστῶν, ὁ βασιλεὺς, πρὸς τὸ φιλαν- C θρωπότερον ἀποκλίνας, οὐκ ἔκτεινε· τὰς δὲ ὄψεις ἀμφοτέρων, κατὰ τὴν Λέσβον στείλας, ἐπήρωσε. καὶ ἡ μὲν τῷ Κουροπαλάτῃ πρὸς τὴν Εὐρώπην τότε μελετηθεῖσα διάβασις ἐς τοῦτο τὸ τέλος κατέληξε, τοιαύτην μὲν αὐτῷ τὴν ποινὴν προξενήσασα, συχνοὺς δὲ τῶν φίλων χρημάτων καὶ οἴκων στερήσασα, ὅσοι τὴν ἐκείνου συμβουλὴν ἐπὶ καθαιρέσει τοῦ βασιλέως προσήκαντο. ὁ δὲ Βάρδας, ἅπαξ ἀποκλίνας εἰς τυραννίδα, ἀπρὶξ εἴχετο ταύτης, τῇ τε περὶ αὐτὸν πολυχειρίᾳ γαυρούμενος, καὶ ταῖς φάλαγξι βρενθυόμενος, καὶ ὅσον οὔπω τὴν τῆς βασιλείας κατάσχεσιν ὀνειροπολῶν. καὶ δῆτα τὴν Ἀσίαν κατατρέχων, τῶν μὴ D σπενδομένων αὐτῷ πυρπολῶν τὰς οἰκίας, λείαν ἐτίθει Μυσῶν.

palates, Bardae pater, in insula Lesbo custoditus. Is per Stephanum, Abydi episcopum, Macedonibus pecunias dignitatesque promiserat, hortatus, ut sese ex insula elapsum reciperent, pariterque rebellione facta ad exturbandum imperio Ioannem operam conferrent.

2. At Imperator, intellecto eiusmodi motu, conturbatus ut par erat, incredibili celeritate Stephanum episcopum, Abydo raptum, iudiciis tradidit. Eumque crimine convictum, in lucem prolatis dolis, ad synodum episcoporum transmisit, ut ibi sacerdotio moveretur. Leonem Curopalatem autem, Nicephorumque huius filium, capitis a iudicibus condemnatos, Imperator, ad lenitatem revocata mente, non interfecit, luminibusque duntaxat ambos, Lesbon ablegatos, orbavit. Huiusmodi exitum habuit Curopalatae tunc meditatus in Europam traiectus, ut cum ipsi talem poenam induceret, tum etiam amicos illius, complures sane, fortunis domibusque exturbaret, si qui consilii eius de Imperatore tollendo fuissent participes. Atenim Bardas, semel ad rebellionem prolapsus, fortissime in ea perseverabat; elatusque multitudine hominum circa se coacta, confisus copiis, instantem possessionem imperii somniabat. Ita Asiam pervadens, domicilia cuiusque, qui in fidem eius non venerat, igne subdito praedam Mysorum habuit.

βασιλεὺς δὲ πρὸς αὐτὸν γράφει ταῦτα· „Τὸν ἔναγχος γεγενημένον A. C. 971
πρὸς ἕω νεωτερισμὸν ἀκηκοότες, οὐ τῆς σῆς γνώμης ἔργον το- L. I. 2
σοῦτον ἡγούμεθα, ὅσον τῆς τῶν συναραμένων σοι ἀπονοίας καὶ
τρόπου βαρβαρικοῦ, οἵ γε πάντως ὑπὸ θεοβλαβείας παρακρο-
τούμενοι, ἐς τοσοῦτον κίνδυνον ἑαυτοὺς ἐμβαλεῖν οὐκ ἐνάρκη-
σαν· καὶ ταῦτα εἰδότες, ὡς τοῖς νεωτεριεῖν ἀνῃρημένοις καὶ ἀν-
τίπαλον ἐξ αὐθαδείας αἴρειν χεῖρα Ῥωμαίων αὐτοῖς αὐτοκράτορ-
σιν, οὐδεμία τις εἰς παραίτησιν ὑπολέλειπται πρόφασις, ὁπη-
νίκα τοῖς ὅπλοις καταγωνισθέντες, ἔκδοτοι ταῖς ποινηλασίαις P. 71
ὑπάγονται. ἡμεῖς τοιγαροῦν ἐμφυλίῳ αἵματι μιᾶναι τὴν γῆν εὐ-
λαβούμεθα. εἰ γὰρ βουληθῶμεν τοῖς ὅπλοις τοὺς ἀποστάτας
ἀμύνεσθαι, οὐκ ἂν φθάνοιμεν (σὺν Θεῷ δὲ εἰρήσθω) οἰκτρῶς
αὐτοὺς κατακαίνοντες. τίς γὰρ ἀτέραμνος οὕτω καθέστηκεν,
ὡς ὑποστῆναι τὴν ῥοπὴν τοῦ ἡμετέρου κινήματος, καὶ μὴ εὐθὺς
ὑποδειλιάσας πρὸς φυγὴν ἀπιδεῖν; τοιγαροῦν παραινοῦμεν ὑμῖν,
πρὸ τῶν ὀλεθρίων ἑλέσθαι τὰ σώζοντα, καὶ ἕως πρόκειται συγ-
γνώμης καιρὸς, τὰ ὅπλα ῥίψαντες εἴξατε τῷ κράτει τῆς βασι-
λείας ἡμῶν, ἀμνηστίαν ὑμῖν τοῦ τοσούτου τολμήματος καὶ συγ-
γνώμην, ἐπὶ μάρτυρι τῷ Θεῷ, ἀναντίῤῥητον ἀπονέμοντι. πάν- B
τως δὲ καὶ αἱ κτήσεις ἀθιγεῖς ὑμῖν ἀφεθήσονται, καὶ ἀπαρεγχεί-
ρητοι. παραινοῦμεν λοιπὸν, τῆς τοιαύτης ἀνασφήλαντας μέθης
τῆς δεδομένης ἀμελλητὶ σωτηρίας ἀντιποιήσασθαι. εἰ δὲ σκιαμα-
χοῦντες τῇ τυραννίδι τὴν ῥοπὴν ἀπονείμητε, ὑμῖν μεταμελήσει

6. **νεωτεριεῖν.** Videtur id esse apud Leonem infinitivus praesentis cuiusdam νεωτεριέω (sic). Vid. 57. C.

Scripsit autem ad eum Imperator ita: „Cognoscentes de motu per Orientem super facto, non tam tui consilii rem arbitramur, quam amentiae barbariaeque sociorum tuorum, qui, penitus dira stoliditate capti, in tantum periculum inferre sese non dubitaverunt: quasi vero ignorent, illis qui, rebus novis studentes, in ipsos Romanorum principes infestam manum sustulerint, nullam relinqui excusationis veniam, quando armis victi traditique poenas subeant. Nos, mi Barda, civili sanguine terram cruentare veremur. Quin si vellemus armis in seditiosos animadvertere, sine mora (pace numinis dixerim) ad acerbum eos interitum redigeremus. Etenim quis est tam pervicax, ut vim impressionis nostrae sustineat, neque statim animo demisso fugam spectet! Proinde hortamur vos, a perniciosis consiliis uti ad salutaria vos transferatis, et, dum relictus remissioni locus est, abiectis armis, potentiae cedatis Maiestatis nostrae, impunitatem vobis tanti conatus veniamque, teste Deo, irrevocabilem tribuenti. Neque minus fortunae vestrae intactae vobis relinquentur, atque integrae. Suademus ergo, ut, ex hac temulentia resipiscentes, oblatam salutem incunctanter capessatis. Nam, si vano incepto rebellioni auxilium praebetis, poe-

A. M. 6479 Ind. 14 Fol. 304 r. τῆς ἀβουλίας, ὁπηνίκα ψήφῳ τῶν νόμων ταῖς θανασίμοις ποιναῖς παραπέμποισθε."

γ΄. Ταύτην ὁ Φωκᾶς Βάρδας ἀπειληφὼς τὴν γραφὴν, ἀντίγραφα μὲν οὐκ ἠξίωσεν ἀντεπιστεῖλαι πρὸς βασιλέα· λοιδορησάμενος δὲ αὐτὸν, καὶ βδελυρὸν καὶ ἀλάστορα ὀνομάσας, καὶ τοῦ γένους ἀποκαλέσας παλαμναῖον αὐτόχειρα, τῶν τυραννείων κατιέναι παρήγγειλεν. αὐτῷ γὰρ μᾶλλον ἀνήκειν τὴν τῆς ἡγεμονίας C ἀρχὴν, Καίσαρα πάππον κομπάζοντι, καὶ θεῖον αὐτοκράτορα. ὃν, φησὶ, μὴ πτοηθέντα τὸν τῆς δίκης ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν, παρὰ τὴν χαμαιῤῥιφῆ στρωμνὴν ἐναποσφάξαι, δίκην βοσκήματος· τὸν φύντα δὲ καὶ τὸν φίλτατον ὁμαίμονα, τὰ πύματα παθόντας δεινὰ, ἐπ᾽ ἀδήλοις καὶ ἀναποδείκτοις προφάσεσι τοῦ γλυκυτάτου στερῆσαι φωτός· οἷς τιμωρὸν πάντως αὐτὸν ἐπαφήσειν τὴν δίκην, τοῦ ὁμογνίου αἵματος ἑπταπλασίως ἐκτίσοντα τὸ ἀνταπόδομα, τῷ πανολεθρίᾳ τὸ γενναῖον καὶ ἡρωϊκὸν φῦλον παραπέμψαι σκαιωρήσαντι. τῶν οὖν τοιούτων ἀπονενοημένων λόγων ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ἐνωτισθεὶς, καὶ γνοὺς, ἀνίατα τὸν ἄνδρα D νοσεῖν, ἠπειγμένον τε πρὸς διαρπαγὰς καὶ φόνους μετὰ τῶν ἐπισπομένων συνωμοτῶν ἀπηνῶς καὶ ἀφιλανθρώπως χωρεῖν, συνεῖδε, μηκέτι διαμέλλειν ἢ ῥαθυμεῖν, ὡς μὴ τῇ τοιαύτῃ ῥαστώνῃ καιρὸν σχοίη τὸ τοῦ ἀποστάτου ἑταιρικὸν, καὶ πόλεις πορθεῖν, καὶ εἰς μείζονα ἐξολισθήσοι ἀπόνοιαν· ἀλλ᾽ ἐκ τῶν ἐνόντων, ὅποι παρείκοι, ἀντικαθίστασθαι κραταιῶς, καὶ τοὺς

22. Fort. ἐξολισθαίνειν, s. ἐξολισθήσειν, soloecismo Leoni non insolito.

nitebit vos temeritatis, quando legibus iudicati ad poenam capitalem ducemini."

3. Quibus litteris acceptis, Bardas Phocas responsum ad Imperatorem dare haud dignatus est: sed, insectatus eum ut impurum et scelestum, suae gentis tetrum parricidam vocat, deque imperio iubet decedere. „Suum esse potius, rempublicam regere, qui avum Caesarem, qui patruum Imperatorem iactare possit." „Hunc," aiebat, „ab hoste impio, pervigilem iustitiae oculum minime verenti, in cubili humi strato velut victimam iugulatum esse: patrem, fratremque carissimum, cruciamentis acerbissimis affectos, ob incertas causas minimeque convictos dulcissima orbatos esse luce: ad parentandum omnino his nunc se mitti a iustitia, ut pro cognatorum sanguine septemplicem retributionem persolvat illi, qui praestanti nobilitate bellicaque laude familiae interitum esset machinatus." Quibus desperatis vocibus auditis, Ioannes Imperator, certior factus, insanabili hominem caecitate captum festinanter ad direptiones caedesque crudelitate atque inhumanitate summa cum assecliis conspirantibus pergere, statuit, non amplius cunctari aut quiescere, ne eiusmodi desidia locum daret factioni defectoris tum urbium populandarum, tum ad maiorem insaniam prolabendi: verum totis viribus, quacunque daretur occasio, resistere, adventantesque repellere. Proinde

πελάτας ἀμύνεσθαι. Βάρδαν οὖν, τὸν κατ' ἐπωνυμίαν Σκληρόν, A. C. 971 ἄνδρα λίαν ἐκτόπως νεανικὸν καὶ δραστήριον, οὗ τὴν σύναιμον L. I. 2 Μαρίαν κοινωνὸν ἔσχε βίου τὸ πρόσθεν ὁ Ἰωάννης, κάλλει καὶ σωφροσύνῃ ἐς μέγα κλέους ἥκουσαν (ἔφθη δὲ ταύτην ὁ πικρὸς P. 72 κατεργασάμενος θάνατος)· τοῦτον ἐν Μαγίστροις τελοῦντα καὶ τῶν ἐπὶ Θρᾴκης στρατευμάτων ἐπιστατοῦντα, καὶ τὴν τῶν Ῥῶς σφαδάζουσαν κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐπήλυσιν γενναίως ἀποτειχίζοντα, μετὰ τὴν ἀριστείαν, ἣν ἔναγχος ἀνεδήσατο τοὺς Σκύθας τρεψάμενος, ἧπέρ μοι ἤδη δεδήλωται, μεταπεμψάμενος ὁ βασιλεὺς καὶ στρατηλάτην ἀνακηρύξας κατὰ τῶν στασιωτῶν, ἐς τὴν Ἀσίαν ἐξέπεμψεν· ἐντειλάμενος, εἰ οἷόν τε εἶναι, μὴ μιᾶναι τὴν γῆν, ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη, τῷ τῶν ὁμοφύλων αἵματι· ἀλλὰ τιμῶν ὑποσχέσεσι καὶ χρημάτων διανομαῖς καὶ πίστεσιν B ἀπαθείας ὑπαγαγέσθαι τοὺς τῷ ἀποστάτῃ συναπαχθέντας. ἐνεχείριζε δὲ αὐτῷ καὶ τόμους, κατασεσημασμένους ἐκ χρυσοῦ σφραγῖσι βασιλικαῖς, οἷς ἐνεγέγραπτο ταξιάρχων καὶ στρατηγῶν καὶ Πατρικίων τιμαί. τούτοις ἐγκελευσάμενος δεξιοῦσθαι τοὺς γνωσιμαχοῦντας, καὶ ἀθετοῦντας τὴν τοῦ τυράννου αὐθεντίαν, καὶ πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως ἀποκλίνοντας δούλωσιν. ὁ δὲ στρατηλάτης Fol. 304 v. Σκληρός, τὸν Βόσπορον περαιωθεὶς καὶ κατειληφὼς τὸ Δορύλαιον, ἐνταῦθα τὸν στρατὸν ἀνεκαλεῖτο, καὶ ἐς φάλαγγα καθίστη, καὶ ταῖς καθ' ἡμέραν μελέταις ἐγύμναζεν. ἤδη δὲ καὶ ἀποχρῶσαν ὁρῶν τὴν ἐπισυναχθεῖσαν στρατιάν, ὡς εἶναι ἱκανὴν ἐξ ἀντιπάλου παρατυχὸν τοῖς ἐναντίοις συμπλέκεσθαι, τῷ Δουκὶ C

14. ὑπαγάγεσθαι cod. 16. ἐνεγέγραπτο. Sic cod. 23. ὡς ἐξ ἱκανὴν ἐξ cod.

Bardam, cognomento Sclerum, virum insigniter fortem ac strenuum, cuius sororem Mariam, forma atque castitate praeter caeteras nobilitatam feminam, ante in matrimonio habuerat Ioannes (tametsi hanc quidem acerba perculerat mors): illum igitur inter Magistros militantem exercitibusque Threïciis praefectum, cum Russorum in Romanos effervescentium impetum acriter repelleret, post victoriam, quam nuper Scythis fusis reportaverat, ut demonstratum iam abs me est, accersivit Imperator, ducemque contra rebelles renunciatum in Asiam transmisit. Simul mandavit, si fieri posset, terram, nisi summa sit necessitas, civium sanguine ne inquinaret: verum ut honorum promissione, pecuniarum largitionibus et pactione impunitatis quotquot una cum defectore ruissent, reduceret. Ex quo illi item codicillos tradidit, sigillis imperatoriis ex auro insignitos, in quibus scriptae erant tribunorum, ducum, patriciorum nominationes. His munerari eos mandaverat, qui, poenitentia ducti, spretoque tyranni dominatu, in Imperatoris fidem se conferrent. Ita Sclerus Magister, cum transmisso Bosporo Dorylaeum pervenisset, eo copias evocat, in unumque contractas quotidianis exercitationibus subigit. Postremo, ubi vidit, idoneam circa se collectam manum, quae iam posset, occasione oblata, signa cum adversariis conferre,

A. M. 6479 Ind. 14 Βάρδᾳ καὶ συγκηδεστῇ (ἀδελφὴν γὰρ τοῦ Φωκᾶ Κωνσταντῖνος Πατρίκιος, ὁ τοῦ Σκληροῦ σύναιμος, σύζυγον εἶχε) δηλοῖ ταῦτα·

δ΄. „Ἐπισφαλῶς ἐβουλεύσω καὶ λίαν ἐπικινδύνως, ἀναίδην κατὰ τῶν κρατούντων ἀπαυθαδισάμενος, καὶ τὴν ὀλέθριον μελετήσας τυραννίδα, καὶ ὅπλα κατὰ τῶν ὁμοφύλων ἀράμενος, καὶ καταμιάνας ἱερῶν οἴκων ἕδη ταῖς τῶν ἀπαιδεύτων συνωμοτῶν προνομαῖς. εἰς κενὸν ἠπατήθης, Πατρίκιε, λέοντα νύσσων κοιμώμενον, τὸν ἀήττητον αὐτοκράτορα. οἶδας γὰρ, ὡς ἐν ταῖς
D μάχαις ἐπιφανεὶς οὗτος, πολυάνθρωπα στρατόπεδα ἐκ τῆς φήμης καὶ μόνης ἐτρέψατο. πῶς οὖν, διεφθαρμένων ἀνδρῶν συμβουλίαις ἀναπεισθεὶς, εἰς τοιοῦτον ὄλισθον ἐνσέσεικας σεαυτόν; ἀλλ', εἰ δοκεῖ, πείσθητί μοι, ὡς συγκηδεστῇ, καὶ φιλοῦντι, καὶ τὰ λῷονα συμβουλεύοντι· καὶ ἀπώθου τὴν κακίστην τυραννίδα, καὶ τῆς σωτηρίας ἀντιλαβοῦ, συγγνώμην τοῦ σφάλματος αἰτησάμενος (ἐγὼ δὲ αὐτὸς ἐγγυῶμαι, μηδέν σε πείσεσθαι τῶν ἀηδῶν, οὔτε πρὸς τοῦ κρατοῦντος, οὔτε πρὸς ἄλλου τινὸς, ἀλλὰ καὶ τῷ συνεπομένῳ σοι στίφει ἀμνηστεία τῆς προπετείας
P. 78 δοθήσεται)· καὶ μὴ βουληθῇς τὸν θυμὸν ἐξοπλίσαι κατὰ σοῦ τὸν βασιλικόν· ὃς ἀπαραίτητός ἐστι τοῖς εὐγνωμονεῖν οὐκ ἐθέλουσι. τῶν σεαυτοῦ λοιπὸν γενόμενος λογισμῶν μὴ πρόῃ τὴν ἐσχάτην ἄγκυραν· ἀλλ', ἕως τὸ φιλάνθρωπον πρόκειται, ἄσπασαι τοῦτο, ὅπερ εἰσαῦθις ἐπιζητῶν οὐχ εὑρήσεις, καὶ πολλὰ καταθρηνήσεις, σαυτὸν τῆς ἀβουλίας μεμφόμενος.” Ὁ δὲ Φωκᾶς

21. πρόσι cod. Fort. πρόες.

Bardae Duci, affini suo (quippe sororem Phocae Constantinus Patricius, Scleri frater, in matrimonium duxerat), haec significat:

4. „Consilium iniisti temerarium et insigniter periculosum, quando, impudenter in dominos contumax, calamitosam rebellionem meditatus, motis adversum cives armis sacrarum aedium delubra immanium coniuratorum direptionibus contaminasti. Falsa spe inductus, Patrici, leonem dormientem, invictum principem, irritasti. Non es nescius, illum in praeliis apparentem amplissimos exercitus vel sola fama in fugam convertisse. Qui igitur fit, ut, perditorum hominum consiliis obtemperans, in eiusmodi laqueos te ipse indueris! Sed, si videtur, mihi crede, ut affini, ut amico, ut ea suadenti, quae tibi maxime conducant: reiice a te hanc nefariam rebellionem, capesse salutem, delicti venia expetita (ego hoc tibi spondeo, non solum nihil te diri passurum, neque a domino nostro, neque ab alio quoquam, verum etiam manui, quae tecum sit, impunitatem inconsiderantiae datum iri): neque velis in te armare indignationem imperatoriam, inexorabilem prorsus illis, qui sanae mentis esse nolunt. Redi igitur ad ingenium tuum, noli dimittere ultimam ancoram, et, dum in promtu est misericordia, amplectere illam, quam posthac requirens haud obtinebis, teque ipsum tunc, multum conquestus, temeritatis accusabis.” Cu-

Βάρδας, τὴν δύναμιν ἀναλεξάμενος τῆς γραφῆς, ἀμείβεται ταῦτα· „Ἀγαθόν τι χρῆμα καὶ θεῖον εἶναι τὴν συμβουλὴν ἐξεπίσταμαι, παλαιῶν βίβλους παραναγνοὺς καὶ αὐτός· ἰσχύειν δὲ ταύτην τηνικαῦτα λογίζομαι, ὁπηνίκα θεραπείαν τὰ πράγματα δέχονται. ὅταν δὲ περὶ αὐτὰ τὰ καίρια κινδυνεύωσι, καὶ εἰς τὰ B πύματα δεινὰ συνελαύνωνται, ἴσα καὶ τῷ μηδὲν ἰσχύειν οἶμαι τὴν συμβουλήν. ἐγὼ γὰρ ἀναλογιζόμενος, εἰς οἵας τύχας ὁ ἀνόσιος καὶ παλαμναῖος Ἰωάννης τὸ ἐμὸν συνέκλεισε γένος, τὸν μὲν αὐτοκράτορα καὶ θεῖον ἐμόν, εὐεργέτην δὲ αὐτοῦ, κοιμώμενον λέοντα κτείνας ἀνηλεῶς, ἐμὲ δὲ μάτην περιορίσας, τόν τε φύντα καὶ τὸν ὅμαιμονα ὠμῶς καὶ ἀπανθρώπως ἀποτυφλώσας ἐπὶ Fol. 305 r. προφάσει μηδεμιᾷ, τὸν βίον ἀβίωτον τίθεμαι. διὰ ταῦτα μὴ κάμνε προτρέπων, ἐς χεῖρας ἀλάστορος ἐχθροῦ τὴν ἐμαυτοῦ προέσθαι ζωήν. οὐδὲ γὰρ πείσεις. ἀλλ' ἀνὴρ ὢν καὶ αὐτός, καὶ ἀκινάκην παρεζωσμένος, ἀγωνίσομαι τοῖς κειμένοις τοῦ γέ- C νους μου. πάντως δὲ δυσὶ πράγμασι τῆς τύχης ᾐωρημένης, θάτερον τούτων ἐκβήσεται· ἢ γὰρ εὐκλείας βασιλικῆς ἐπιτεύξομαι, καὶ τοῖς παλαμναίοις ἐντελὲς παρέξω τὸ ἀνταπόδομα· ἢ γενναίως τὸ μεμορμένον ἀποίσομαι, μιαροῦ τυράννου καὶ ἀνοσίου ἀπαλλαγείς."

A. C. 971 I. I. 2

ε'. Ταύτην ὁ Σκληρὸς Βάρδας ἀπειληφὼς τὴν γραφήν, καὶ ἀπογνούς, ὡς οὐκέτι συμβουλίαις πείσει τὸν εἰς ἀπόνοιαν ἐκ προπετείας κατολισθήσαντα, τὴν στρατιὰν κατὰ ἴλας καὶ σπείρας

14. ἀλλ' — αὐτός. Vid. supra A. lin. 11.

ius epistolae significationem ubi Phocas Bardas perspexit, respondit ad hunc modum: „Consilium rem esse optimam atque divinam probe novi, nam volumina ab antiquis hominibus conscripta ipse quoque legi: tametsi illud quidem tunc modo valere arbitror, quando medelam res admittunt. Verum, quoties extremum periculum imminet, estque aliquis ad mala ultima compulsus, tantum pondus habere arbitror consilium, quam quae minimum. Ego mecum reputans, ad quas fortunas impius atque scelestus Ioannes meam familiam redegerit, eum et Imperatorem, patruum meum, benefactorem suum, ut dormientem leonem crudeliter obtruncasse, et me temere in exilium egisse, patrem autem fratremque saeve atque immaniter sine causa excaecasse, vitam meam minime vitalem existimo. Noli igitur in me hortando defatigari, ut manibus scelerati inimici vitam committam meam. Nunquam tu mihi facies fidem. Quin potius vir ero ipse quoque, et accinctus gladio manibus generis mei parentabo. Omnino denique, quando inter duo extrema fluctuat fortuna, alterum eorum eveniet: aut imperatoriae dignitatis splendorem obtinebo, atque ultionem integram exigam a parricidis; aut fortiter fatum feram, ab impuro atque impio tyranno liberatus."

5. Hanc epistolam ubi Bardas Sclerus accepit, abiecta spe, consiliis revocari posse hominem ex temeritate in insaniam prolapsum, exercitu in

A. M. 6478 Ind. 13 ἀθέρος ἀναγναμφθέντος τῇ κυνῇ, καὶ ἀλλαχόσε τῇ ταύτης στεφανότητι περιολισθήσαντος. Κωνσταντῖνος δὲ ὁ πατρίκιος, σύναιμος τῷ Βάρδᾳ τελῶν, ἄρτι τῷ ἰούλῳ τὴν γένυν ἐπιχνοάζων, πελώριός τε πεφυκὼς τῷ σώματι, καὶ τὴν ἰσχὺν δυσεκβίαστος καὶ ἀκαταγώνιστος, τὸ ξίφος σπασάμενος ἵεται τὸν Σκύθην βα- Fol. 302 v. λεῖν· ὁ δέ, τὴν φορὰν αὐτοῦ ὑπειδόμενος, ἐκκλίνει τὴν πληγήν, κατ' ἰσχίον ὑπτιάσας τοῦ ἵππου. δέχεται δὲ ταύτην παρὰ τὸν αὐχένα ὁ ἵππος, ὃν διαμπερὲς ἀποτέμνεται· ὁ δὲ Σκύθης, ἅμα C τῷ ἵππῳ κατενεχθείς, πρὸς τοῦ Κωνσταντίνου ἐναποσφάττεται.

ιγ'. Τῆς δὲ μάχης τῇδε κἀκεῖσε μετακλινομένης, καὶ συχνὰς καὶ ἀμφιταλάντους μεταβαλλούσης ῥοπὰς ἐφ' ἑκάτερα, τὸ ἐνυάλιον ὁ Βάρδας ἐνηχεῖν ἐγκελεύεται, τά τε τύμπανα θαμινὰ παταγεῖν· τῆς δὲ φάλαγγος ἐκ τῶν λόχων ἐξαναστάσης κατὰ τὸ σύνθημα, καὶ κατὰ νώτου τῶν Σκυθῶν γενομένης, δέος τε αὐτοῖς εἰσῄει καὶ πρὸς φυγαδείαν ἀπέκλιναν. μήπω δὲ γεγενημένης λαμπρᾶς τῆς διώξεως, τῶν ἐπιφανῶν τις Σκυθῶν, μεγέθει σώματος καὶ ὅπλων λαμπρότητι πεφυκὼς τῶν ἄλλων ἀριπρεπής, D κατὰ τὸ μεταίχμιον περιῄει, ἐπ' ἀλκὴν τοὺς ἑταίρους ἐπιῤῥωννύς. τοῦτον Βάρδας ὁ Σκληρὸς ἐξιππασάμενος παίει κατὰ τῆς κεφαλῆς, καὶ μέχρι τοῦ ζωστῆρος τὸ ξίφος διήλασε, μήτε τοῦ κράνους αὐτῷ ἐπαρκέσαντος, μήτε τοῦ θώρακος τὴν τῆς χειρὸς ἐπισχόντος ἰσχύν, ἢ τὴν τοῦ ξίφους τομήν. διχῇ δὲ τούτου διατμηθέντος καὶ προσαραχθέντος τῇ γῇ, Ῥωμαῖοι μὲν ὑφ' ἡδονῆς ἐπηλάλαξαν, καὶ πρὸς ἀλκὴν ἐπεῤῥώσθησαν· Σκύθαι δέ, τῷ καινῷ καὶ ἀλλοκότῳ τῆς πληγῆς ἀποδειλιάσαντες, σὺν οἰμωγῇ τὸν συνασπισμὸν διαλύσαντες, εἰς φυγαδείαν ἐτρά-

retusa, et ob eius duritiem alia parte delabente. At Constantinus e patriciorum numero, Bardae frater, iam prima lanugine malas fuscans, grandi corpore adolescens, viribusque, vi et impetu omnia vincens, stricto mucrone invadit Scytham: is, illius plagam extimescens, corpore ad clunes equi resupinato, vitat ictum. Hunc equus collo accipit, quod totum resecatur: Scytha, una cum equo humi ruens, a Constantino conficitur.

13. Iam certamine modo huc modo illuc se inclinante, crebriusque mutante utrobique variam fortunam, classicum Bardas cani iubet, tympana ictu crebro pulsari: consurgit (id convenerat signum) ex insidiis acies, Scytharumque terga invadit, qui, timore perculsi, in conversionem inclinant. Necdum erat manifesta fuga, cum nobilis aliquis Russus, magnitudine corporis et armorum fulgore praeter alios excellens, inter infesta signa circumcursaret, ad virtutem suos cohortans. Huic Bardas Sclerus adequitans caput percussit, adque cinctum usque gladium adegit, neque galea eum repellente, neque thorace manus robur cohibente, gladiive secturam. Quo bifariam discisso humique deiecto, conclamant prae gaudio Romani, animosque sumunt: Russi, novo hoc portentosoque ictu territi, ululatu sublato

νοντο. οὓς ἐπισπόμενοι Ῥωμαῖοι μέχρι βαθείας ἑσπέρας ἀνῄ- A. C. 970 ρουν ἀνηλεῶς. κατὰ τοῦτον δὴ λέγεται τὸν ἀγῶνα πεντήκον- I. L. 1 P. 68 τα καὶ πέντε Ῥωμαίων ἄνδρας τεθνάναι, τραυματίας δὲ γενέσθαι συχνούς, καὶ ἵππων κατακοντισθῆναι τοὺς πλέονας· Σκυθῶν τε ὑπὲρ τοὺς δισμυρίους διαφθαρῆναι. ἀλλ' ἡ μὲν πρὸς τοὺς Σκύθας γεγενημένη τότε Ῥωμαίων διαμάχη εἰς τοιοῦτον ἐτελεύτα τὸ τέλος. Ἰωάννης δὲ ὁ αὐτοκράτωρ τὰς Ἀσίας δυνάμεις εἰς τὴν Εὐρώπην διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου περαιοῦσθαι κατήπειγεν, ἐς τἀπὶ Θρᾴκης τε καὶ Μακεδονίας διαχειμάζειν χωρία, καὶ τοῖς ὅπλοις ὁσημέραι γυμνάζεσθαι, ὡς μὴ ἀπόμαχοι εἶεν ἐπὶ τὸν τῶν ἀγώνων καιρόν, μειονεκτοῦντες ἐν τῇ μάχῃ B τῶν δυσμενῶν· περιμένειν δὲ τὸν τοῦ ἦρος καιρόν. ἐκείνου γὰρ ἤδη ἐκ τῆς χειμερινῆς κατηφείας προκύπτοντος, καὶ εἰς σταθηρὰν αἰθρίαν τὸ κοσμικὸν κατάστημα μεταβάλλοντος, αὐτόν τε βασιλέα ὡς αὐτοὺς ἀφικέσθαι, τὰς ἀμφ' αὐτὸν δυνάμεις ἐπαγόμενον, καὶ πανσυδεὶ τοῖς Ταυροσκύθαις συμπλέκεσθαι.

12. **δυσμενῶν.** Vid. supra 31. C.

solutis ordinibus fugae sese mandant. Quos persecuti Romani ad serum usque crepusculum sine misericordia ceciderunt. Fama est, hoc praelio e Romanis mortuos esse milites quinque et quinquaginta, sauciatos quam multos, equorum plerosque confossos: Scytharum plus viginti millia periisse. Hunc finem habuit Romanorum cum Russis tunc commissa pugna. Et iam urgebat Asiaticos numeros Ioannes Augustus in Europam per Hellespontum traiiciendos, „hiemarent per Thraciae et Macedoniae tractus, quotidieque se in armis exercerent, ne, incumbenti certamini minus idonei, ab hostibus in pugna funderentur: vernumque tempus exspectarent. Ubi enim post hiberni coeli tristitiam ver emergens in constantem serenitatem mutaret mundi faciem, Imperatorem ipsum affore, cum universis qui comitatum sequerentur, omnemque belli molem in Scythas versurum."

# ΛΕΟΝΤΟΣ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

## ΙΣΤΟΡΙΑΣ Ζ.

# LEONIS DIACONI HISTORIAE

## LIBER VII.

### ARGUMENTUM.

***Bardae, Leonis Phocae filii, seditio (Cap. 1). Ioannes, suppliciis sumtis de cognatis eius, ad ipsum litteras mittit (2). Bardas Sclerus adversus seditiosos missus (3). Eius epistola ad Bardam ducem, qui superbe respondet (4). Bardas dux a suis destitutus (5) in castellum confugit (6). Bellum inter Romanos et Bulgaros, Zoë Augusta imperante. Simeonis, Bulgarorum principis, insperata victoria (7). Deditio Bardae Phocae (8). Russi Macedoniam vastant. Ioannes Tzimisces Theodoram, Constantini Imperatoris filiam, uxorem ducit (9).***

A. M. 6479 α'. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα Ἰωάννῃ τῷ βασιλεῖ κατὰ τῶν Ῥῶς διεσπούδαστο, Βάρδας ὁ Δοὺξ, ὁ τοῦ Κουροπαλάτου μὲν Λέοντος υἱὸς, Νικηφόρου δὲ τοῦ αὐτοκράτορος αὐτανεψιὸς, ἐς νεωτερισμὸν ἀσυμφανῶς ἀποκλίνας, ἐξ Ἀμασείας, καθ' ἣν περιώριστο, φυγαδείᾳ ἐχρήσατο, Θεοδώρου Βάρδα τε καὶ Νικηφόρου, τῶν Πατρικίων καὶ αὐταδέλφων, ἐς τοῦτο συναραμένων αὐτῷ· οἳ ἐκ τῆς ἐνεγκαμένης αὐτοὺς Παρσακούτης ἐπίκλησιν εἰλήφεσαν Παρσακουτηνοὶ, ἐξάδελφοι τῷ Δουκὶ Βάρδᾳ τυγχάνον-

Ind. 14
A. C. 971
L. I. 2
Fol. 303 r.
P. 69

3. αὐτανεψὸς cod.

1. **Dum in his Ioannes Imperator erat contra Russos occupatus, Bardas Dux, Leonis Curopalatae filius, Nicephori Augusti ex fratre nepos, res novas occulte molitus, Amasea, quo ablegatus erat, fugam fecit. Cuius rei adiutores habuit Theodorum Bardam et Nicephorum, patricios atque fratres inter se: qui ex patria Parsacuta cognomen Parsacutenorum traxe-**

τες. τῆς οὖν Ἀμασείας ἀωρὶ τῶν νυκτῶν λαθρηδὸν ὁ Δοὺξ ἀποδρὰς, A. M. 6479 διὰ τῶν προετοιμασθέντων ἀμοιβαίων ἵππων ἐς τὴν τῆς Ind. 14 A. C. 971 Καππαδοκίας ἀφῖκτο Καισάρειαν. ἐνταῦθα δὴ ἐπὶ εὐαριθμήτοις L. I. 2 ἡμέραις ἐναυλισάμενος, πλῆθος ἀπονενοημένων ἀνδρῶν ἐπ' ἀποστασίαν B ῥεπόντων συνειλόχει, τῶν ἐκ γένους αὐτῷ καὶ συνήθων μάλιστα συνεισρεόντων ὁσημέραι. καὶ γὰρ ταῖς καινοτομίαις ἐκτόπως οἱ ἄνθρωποι χαίρειν εἰώθεσαν, δόξης ὀνειροπολουμένης ἐλπίσι, τιμαῖς τε ἀξιωμάτων, καὶ χρημάτων διανομαῖς ὑπαγόμενοι. συνεκρότουν δὲ τὴν ἀποστασίαν, συναγηοχότες πάσῃ C σπουδῇ τὰ στρατεύματα, οἵ τε ῥηθέντες Παρσακουτηνοὶ, καὶ Συμεὼν, ὃς γεωργὸς ἀμπέλων καθεστηκὼς, ἐκ τῆς ἐργασίας αὐτῆς τὸ ἐπώνυμον εἴληφεν, Ἀμπελᾶς κατονομασθείς· ἀνὴρ ἐξ ἀσήμων μὲν φὺς καὶ τῶν ἀγενῶν, ἀνδρείᾳ δὲ καὶ χειρῶν ἰσχύϊ μηδενὶ εἴκων τῶν ἐπ' ἀλκῇ καὶ ῥώμῃ μεγαλαυχουμένων ἀνδρῶν. ἐπεὶ δὲ ἱκανὸν ὁ Βάρδας περὶ αὐτὸν ἑώρα στίφος συνεῤῥυηκὸς, ὡς οἷόν τε εἶναι καὶ εἰς συνασπισμὸν ἀῤῥαγῆ παρατάττεσθαι, ἐξ ἀντιπάλου τε διαμιλλᾶσθαι τοῖς ἀντιπίπτουσι, τὸ μελαμβαφὲς παραιτησάμενος πέδιλον, τὸ ἐρυθρὸν παραυτίκα μετημφιάσατο, P. 70 καὶ Ῥωμαίων αὐτοκράτωρ ἀναφανδὸν ἀνεῤῥήθη πρὸς τῶν συστασιωτῶν. χρημάτων οὖν διανομὰς ὑπισχνεῖτο, καὶ ἀξιωμάτων παρεῖχε τιμὰς, ταξιάρχους καὶ στρατηγοὺς προβαλλόμενος, ἀρχάς τε τὰς εὐκλεεῖς, ὅσας καὶ βασιλεὺς εἰώθει τοῖς εὔνοις φιλοτίμως προτείνεσθαι. συνεκρότει δὲ τὴν ἀποστασίαν καὶ Λέων

3. ἀφῖκτο. Sic cod.: ut supra, 53. B. 7. Fort. ὀνειροπολούμενοι. Activum adhibet 70. C.

rant. Erant hi Bardae Ducis consobrini. Is igitur Dux, intempesta nocte clam Amasea elapsus, iumentis mutatoriis ante dispositis Caesaream Cappadociae pervenit. Ubi paucos dies commoratus turbam desperatorum hominum ad resque novas propensorum collegit, in primis confluentibus eo quotidie qui erant cum illo vel genere vel familiaritate coniuncti. Etenim extra modum tunc turbis gaudere solebant homines, spe falsae gloriae, et honoribus officiorum, atque pecuniarum partitione prolectati. Firmabant hanc rebellionem, coactis omni diligentia copiis, tum quos dixi Parsacuteni, tum Simeon, qui, cum cultor vinearum exstitisset, ex ipso opificio cognomen invenit, vocatusque Ampelas est: vir parentibus ortus quantumvis obscuris et ignobilibus, virtute autem manuumque fortitudine nemini de iis, qui ob vim et robur praedicantur, postponendus. Bardas, ubi manum idoneam circa se collectam vidit, ut iam posset et castra facere, et armis contra adversarios decertare, remotis nigris calceamentis rubra evestigio induxit, aque conspiratis Imperator Romanorum renunciatus aperte est. Iamque pecuniae distributiones pollicebatur, conferebat honores officiorum, tribunos, duces, magistratus amplissimos creabat, quales Imperator consuerat fidelibus liberaliter offerre. Obsecundabat item huic seditioni Leo Curo-

A. M. 6479 Ind. 14 Κουροπαλάτης, ὁ τοῦ Βάρδα τοκεύς, ἐς μὲν τὴν νῆσον Λέσβον φρουρούμενος, διὰ Στεφάνου δὲ, τοῦ ἐπισκόπου Ἀβύδου, τοῖς Μακεδόσι χρήματα καὶ τιμὰς ὑπισχνούμενος, καὶ δέχεσθαι αὐτὸν ἐκ τῆς νήσου ἀναγόμενον προτρεπόμενος, καὶ συνεπιτί- B θεσθαι, καὶ συνεργάζεσθαι αὐτῷ τὴν τοῦ Ἰωάννου τῶν ἀνακτορίων καθαίρεσιν.

β'. Ὁ δὲ βασιλεὺς, τὸν τοιοῦτον γνοὺς νεωτερισμὸν, διεταράχθη μὲν, ὡς τὸ εἰκὸς, ἀπείρῳ δὲ τάχει τὸν ἐπίσκοπον Στέφανον ἐκ τῆς Ἀβύδου ἀναγαγὼν, τοῖς δικαστηρίοις ἐκδίδωσι. τῶν δὲ πραγμάτων ἐξελεγχθέντων καὶ καταφανοῦς γεγονότος τοῦ Fol. 303 v. δράματος, τὸν μὲν τῇ συνόδῳ τῶν ἐπισκόπων παρέπεμψεν, ἔκπτωσιν τῆς ἱερωσύνης ὑποστησόμενον. Λέοντα δὲ τὸν Κουροπαλάτην, καὶ Νικηφόρον, τὸν τούτου υἱὸν, τῇ τοῦ θανάτου ὑπαγαγόντων ψήφῳ τῶν δικαστῶν, ὁ βασιλεὺς, πρὸς τὸ φιλαν- C θρωπότερον ἀποκλίνας, οὐκ ἔκτεινε· τὰς δὲ ὄψεις ἀμφοτέρων, κατὰ τὴν Λέσβον στείλας, ἐπήρωσε. καὶ ἡ μὲν τῷ Κουροπαλάτῃ πρὸς τὴν Εὐρώπην τότε μελετηθεῖσα διάβασις ἐς τοῦτο τὸ τέλος κατέληξε, τοιαύτην μὲν αὐτῷ τὴν ποινὴν προξενήσασα, συχνοὺς δὲ τῶν φίλων χρημάτων καὶ οἴκων στερήσασα, ὅσοι τὴν ἐκείνου συμβουλὴν ἐπὶ καθαιρέσει τοῦ βασιλέως προσήκαντο. ὁ δὲ Βάρδας, ἅπαξ ἀποκλίνας εἰς τυραννίδα, ἀπρὶξ εἴχετο ταύτης, τῇ τε περὶ αὐτὸν πολυχειρίᾳ γαυρούμενος, καὶ ταῖς φάλαγξι βρενθυόμενος, καὶ ὅσον οὔπω τὴν τῆς βασιλείας κατάσχεσιν ὀνειροπολῶν. καὶ δῆτα τὴν Ἀσίαν κατατρέχων, τῶν μὴ D σπενδομένων αὐτῷ πυρπολῶν τὰς οἰκίας, λείαν ἐτίθει Μυσῶν.

palates, Bardae pater, in insula Lesbo custoditus. Is per Stephanum, Abydi episcopum, Macedonibus pecunias dignitatesque promiserat, hortatus, ut sese ex insula elapsum reciperent, pariterque rebellione facta ad exturbandum imperio Ioannem operam conferrent.

2. At Imperator, intellecto eiusmodi motu, conturbatus ut par erat, incredibili celeritate Stephanum episcopum, Abydo raptum, iudiciis tradidit. Eumque crimine convictum, in lucem prolatis dolis, ad synodum episcoporum transmisit, ut ibi sacerdotio moveretur. Leonem Curopalatem autem, Nicephorumque huius filium, capitis a iudicibus condemnatos, Imperator, ad lenitatem revocata mente, non interfecit, luminibusque duntaxat ambos, Lesbon ablegatos, orbavit. Huiusmodi exitum habuit Curopalatae tunc meditatus in Europam traiectus, ut cum ipsi talem poenam induceret, tum etiam amicos illius, complures sane, fortunis domibusque exturbaret, si qui consilii eius de Imperatore tollendo fuissent participes. Atenim Bardas, semel ad rebellionem prolapsus, fortissime in ea perseverabat; elatusque multitudine hominum circa se coacta, confisus copiis, instantem possessionem imperii somniabat. Ita Asiam pervadens, domicilia cuiusque, qui in fidem eius non venerat, igne subdito praedam Mysorum habuit.

βασιλεὺς δὲ πρὸς αὐτὸν γράφει ταῦτα· „Τὸν ἔναγχος γεγενημένον A. C. 971
πρὸς ἕω νεωτερισμὸν ἀκηκοότες, οὐ τῆς σῆς γνώμης ἔργον το- I. I. 2
σοῦτον ἡγούμεθα, ὅσον τῆς τῶν συνηρμένων σοι ἀπονοίας καὶ
τρόπου βαρβαρικοῦ, οἵ γε πάντως ὑπὸ θεοβλαβείας παρακρο-
τούμενοι, ἐς τοσοῦτον κίνδυνον ἑαυτοὺς ἐμβαλεῖν οὐκ ἐνάρκη-
σαν· καὶ ταῦτα εἰδότες, ὡς τοῖς νεωτεριεῖν ἀνῃρημένοις καὶ ἀν-
τίπαλον ἐξ αὐθαδείας αἴρειν χεῖρα Ῥωμαίων αὐτοῖς αὐτοκράτορ-
σιν, οὐδεμία τις εἰς παραίτησιν ὑπολέλειπται πρόφασις, ὁπη-
νίκα τοῖς ὅπλοις καταγωνισθέντες, ἔκδοτοι ταῖς ποινηλασίαις P. 71
ὑπάγονται. ἡμεῖς τοιγαροῦν ἐμφυλίῳ αἵματι μιᾶναι τὴν γῆν εὐ-
λαβούμεθα. εἰ γὰρ βουληθῶμεν τοῖς ὅπλοις τοὺς ἀποστάτας
ἀμύνεσθαι, οὐκ ἂν φθάνοιμεν (σὺν Θεῷ δὲ εἰρήσθω) οἰκτρῶς
αὐτοὺς καταχαίνοντες. τίς γὰρ ἀτέραμνος οὕτω καθέστηκεν,
ὡς ὑποστῆναι τὴν ῥοπὴν τοῦ ἡμετέρου κινήματος, καὶ μὴ εὐθὺς
ὑποδειλιάσας πρὸς φυγὴν ἀπιδεῖν; τοιγαροῦν παραινοῦμεν ὑμῖν,
πρὸ τῶν ὀλεθρίων ἑλέσθαι τὰ σώζοντα, καὶ ἕως πρόκειται συγ-
γνώμης καιρὸς, τὰ ὅπλα ῥίψαντες εἴξατε τῷ κράτει τῆς βασι-
λείας ἡμῶν, ἀμνηστίαν ὑμῖν τοῦ τοσούτου τολμήματος καὶ συγ-
γνώμην, ἐπὶ μάρτυρι τῷ Θεῷ, ἀναντίῤῥητον ἀπονέμοντι. πάν- B
τως δὲ καὶ αἱ κτήσεις ἀθιγεῖς ὑμῖν ἀφεθήσονται, καὶ ἀπαρεγχεί-
ρητοι. παραινοῦμεν λοιπὸν, τῆς τοιαύτης ἀνασφήλαντας μέθης
τῆς δεδομένης ἀμελλητὶ σωτηρίας ἀντιποιήσασθαι. εἰ δὲ σκιαμα-
χοῦντες τῇ τυραννίδι τὴν ῥοπὴν ἀπονείμητε, ὑμῖν μεταμελήσει

6. **νεωτεριεῖν.** Videtur id esse apud Leonem **infinitivus praesentis** cuiusdam νεωτεριέω (sic). Vid. 57. C.

**Scripsit autem ad eum Imperator ita: „Cognoscentes de motu per Orientem nuper facto, non tam tui consilii rem arbitramur, quam amentiae barbariaeque sociorum tuorum, qui, penitus dira stoliditate capti, in tantum periculum inferre sese non dubitaverunt: quasi vero ignorent, illis qui, rebus novis studentes, in ipsos Romanorum principes infestam manum sustulerint, nullam relinqui excusationis veniam, quando armis victi traditique poenas subeant. Nos, mi Barda, civili sanguine terram cruentare veremur. Quin si vellemus armis in seditiosos animadvertere, sine mora (pace numinis dixerim) ad acerbum eos interitum redigeremus. Etenim quis est tam pervicax, ut vim impressionis nostrae sustineat, neque statim animo demisso fugam spectet! Proinde hortamur vos, a perniciosis consiliis uti ad salutaria vos transferatis, et, dum relictus remissioni locus est, abiectis armis, potentiae cedatis Maiestatis nostrae, impunitatem vobis tanti conatus veniamque, teste Deo, irrevocabilem tribuenti. Neque minus fortunae vestrae intactae vobis relinquentur, atque integrae. Suademus ergo, ut, ex hac temulentia resipiscentes, oblatam salutem incunctanter capessatis. Nam, si vano incepto rebellioni auxilium praebetis, poe-**

A. M. 6479 Ind. 14 Fol. 304 r. τῆς ἀβουλίας, ὁπηνίκα ψήφῳ τῶν νόμων ταῖς θανασίμοις ποιναῖς παραπέμποισθε."

γ'. Ταύτην ὁ Φωκᾶς Βάρδας ἀπειληφὼς τὴν γραφὴν, ἀντίγραφα μὲν οὐκ ἠξίωσεν ἀντεπιστεῖλαι πρὸς βασιλέα· λοιδορησάμενος δὲ αὐτὸν, καὶ βδελυρὸν καὶ ἀλάστορα ὀνομάσας, καὶ τοῦ γένους ἀποκαλέσας παλαμναῖόν αὐτόχειρα, τῶν τυραννείων κατιέναι παρήγγειλεν. αὐτῷ γὰρ μᾶλλον ἀνήκειν τὴν τῆς ἡγεμονίας C ἀρχὴν, Καίσαρα πάππον κομπάζοντι, καὶ θεῖον αὐτοκράτορα. ὅν, φησὶ, μὴ πτοηθέντα τὸν τῆς δίκης ἀκοίμητον ὀφθαλμὸν, παρὰ τὴν χαμαιῤῥιφῆ στρωμνὴν ἐναποσφάξαι, δίκην βοσκήματος· τὸν φύντα δὲ καὶ τὸν φίλτατον ὁμαίμονα, τὰ πύματα παθόντας δεινὰ, ἐπ' ἀδήλοις καὶ ἀναποδείκτοις προφάσεσι τοῦ γλυκυτάτου στερῆσαι φωτός· οἷς τιμωρὸν πάντως αὐτὸν ἐπαφήσειν τὴν δίκην, τοῦ ὁμογνίου αἵματος ἑπταπλασίως ἐκτίσοντα τὸ ἀνταπόδομα, τῷ πανολεθρίᾳ τὸ γενναῖον καὶ ἡρωϊκὸν φῦλον παραπέμψαι σκαιωρήσαντι. τῶν οὖν τοιούτων ἀπονενοημένων λόγων ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ἐνωτισθεὶς, καὶ γνοὺς, ἀνίατα τὸν ἄνδρα D νοσεῖν, ἠπειγμένον τε πρὸς διαρπαγὰς καὶ φόνους μετὰ τῶν ἐπισπομένων συνωμοτῶν ἀπηνῶς καὶ ἀφιλανθρώπως χωρεῖν, συνεῖδε, μηκέτι διαμέλλειν ἢ ῥαθυμεῖν, ὡς μὴ τῇ τοιαύτῃ ῥᾳστώνῃ καιρὸν σχοίη τὸ τοῦ ἀποστάτου ἑταιρικὸν, καὶ πόλεις πορθεῖν, καὶ εἰς μείζονα ἐξολισθήσοι ἀπόνοιαν· ἀλλ' ἐκ τῶν ἐνόντων, ὅποι παρείκοι, ἀντικαθίστασθαι κραταιῶς, καὶ τοὺς

22. Fort. ἐξολισθαίνειν, s. ἐξολισθήσειν, soloecismo Leoni non insolito.

nitebit vos temeritatis, quando legibus iudicati ad poenam capitalem ducemini."

3. Quibus litteris acceptis, Bardas Phocas responsum ad Imperatorem dare haud dignatus est: sed, insectatus eum ut impurum et scelestum, suae gentis tetrum parricidam vocat, deque imperio iubet decedere. „Suum esse potius, rempublicam regere, qui avum Caesarem, qui patruum Imperatorem iactare possit." „Hunc," aiebat, „ab hoste impio, pervigilem iustitiae oculum minime verenti, in cubili humi strato velut victimam iugulatum esse: patrem, fratremque carissimum, cruciamentis acerbissimis affectos, ob incertas causas minimeque convictos dulcissima orbatos esse luce: ad parentandum omnino his nunc se mitti a iustitia, ut pro cognatorum sanguine septemplicem retributionem persolvat illi, qui praestanti nobilitate bellicaque laude familiae interitum esset machinatus." Quibus desperatis vocibus auditis, Ioannes Imperator, certior factus, insanabili hominem caecitate captum festinanter ad direptiones caedesque crudelitate atque inhumanitate summa cum asseclis conspirantibus pergere, statuit, non amplius cunctari aut quiescere, ne eiusmodi desidia locum daret factioni defectoris tum urbium populandarum, tum ad maiorem insaniam prolabendi: verum totis viribus, quacunque daretur occasio, resistere, adventantesque repellere. Proinde

πελάτας ἀμύνεσθαι. Βάρδαν οὖν, τὸν κατ' ἐπωνυμίαν Σκληρὸν, A. C. 971 ἄνδρα λίαν ἐκτόπως νεανικὸν καὶ δραστήριον, οὗ τὴν σύναιμον L. I. 2. Μαρίαν κοινωνὸν ἔσχε βίου τὸ πρόσθεν ὁ Ἰωάννης, κάλλει καὶ σωφροσύνῃ ἐς μέγα κλέους ἥκουσαν (ἔφθη δὲ ταύτην ὁ πικρὸς P. 72 κατεργασάμενος θάνατος)· τοῦτον ἐν Μαγίστροις τελοῦντα καὶ τῶν ἐπὶ Θρᾴκης στρατευμάτων ἐπιστατοῦντα, καὶ τὴν τῶν Ῥῶς σφαδάζουσαν κατὰ τῶν Ῥωμαίων ἐπήλυσιν γενναίως ἀποτειχίζοντα, μετὰ τὴν ἀριστείαν, ἣν ἔναγχος ἀνεδήσατο τοὺς Σκύθας τρεψάμενος, ἧπέρ μοι ἤδη δεδήλωται, μεταπεμψάμενος ὁ βασιλεὺς καὶ στρατηλάτην ἀνακηρύξας κατὰ τῶν στασιωτῶν, ἐς τὴν Ἀσίαν ἐξέπεμψεν· ἐντειλάμενος, εἰ οἷόν τε εἶναι, μὴ μιᾶναι τὴν γῆν, ὅτι μὴ πᾶσα ἀνάγκη, τῷ τῶν ὁμοφύλων αἵματι· ἀλλὰ τιμῶν ὑποσχέσεσι καὶ χρημάτων διανομαῖς καὶ πίστεσιν B ἀπαθείας ὑπαγαγέσθαι τοὺς τῷ ἀποστάτῃ συναπαχθέντας. ἐνεχείριζε δὲ αὐτῷ καὶ τόμους, κατασεσημασμένους ἐκ χρυσοῦ σφραγῖσι βασιλικαῖς, οἷς ἐνεγέγραπτο ταξιάρχων καὶ στρατηγῶν καὶ Πατρικίων τιμαί. τούτοις ἐγκελευσάμενος δεξιοῦσθαι τοὺς γνωσιμαχοῦντας, καὶ ἀθετοῦντας τὴν τοῦ τυράννου αὐθεντίαν, καὶ πρὸς τὴν τοῦ βασιλέως ἀποκλίνοντας δούλωσιν. ὁ δὲ στρα- Fol. 204 v. τηλάτης Σκληρὸς, τὸν Βόσπορον περαιωθεὶς καὶ κατειληφὼς τὸ Δορύλαιον, ἐνταῦθα τὸν στρατὸν ἀνεκαλεῖτο, καὶ ἐς φάλαγγα καθίστη, καὶ ταῖς καθ' ἡμέραν μελέταις ἐγύμναζεν. ἤδη δὲ καὶ ἀποχρῶσαν ὁρῶν τὴν ἐπισυναχθεῖσαν στρατιὰν, ὡς εἶναι ἱκανὴν ἐξ ἀντιπάλου παρατυχὸν τοῖς ἐναντίοις συμπλέκεσθαι, τῷ Δουκὶ C

14. ὑπαγάγεσθαι cod. 16. ἐνεγέγραπτο. Sic cod. 23. ὡς ἐξ ἱκανὴν ἐξ cod.

Bardam, cognomento Sclerum, virum insigniter fortem ac strenuum, cuius sororem Mariam, forma atque castitate praeter caeteras nobilitatam feminam, ante in matrimonio habuerat Ioannes (tametsi hanc quidem acerba perculerat mors): illum igitur inter Magistros militantem exercitibusque Threiciis praefectum, cum Russorum in Romanos effervescentium impetum acriter repelleret, post victoriam, quam nuper Scythis fusis reportaverat, ut demonstratum iam abs me est, accersivit Imperator, ducemque contra rebelles renunciatum in Asiam transmisit. Simul mandavit, si fieri posset, terram, nisi summa sit necessitas, civium sanguine ne inquinaret: verum ut honorum promissione, pecuniarum largitionibus et pactione impunitatis quotquot una cum defectore ruissent, reduceret. Ex quo illi item codicillos tradidit, sigillis imperatoriis ex auro insignitos, in quibus scriptae erant tribunorum, ducum, patriciorum nominationes. His munerari eos mandaverat, qui, poenitentia ducti, spretoque tyranni dominatu, in Imperatoris fidem se conferrent. Ita Sclerus Magister, cum transmisso Bosporo Dorylaeum pervenisset, eo copias evocat, in unumque contractas quotidianis exercitationibus subigit. Postremo, ubi vidit, idoneam circa se collectam manum, quae iam posset, occasione oblata, signa cum adversariis conferre,

A. M. 6479 Ind. 14 Βάρδα καὶ συγκηδεστῇ (ἀδελφὴν γὰρ τοῦ Φωκᾶ Κωνσταντῖνος Πατρίκιος, ὁ τοῦ Σκληροῦ σύναιμος, σύζυγον εἶχε) δηλοῖ ταῦτα·

δ΄. „Ἐπισφαλῶς ἐβουλεύσω καὶ λίαν ἐπικινδύνως, ἀναίδην κατὰ τῶν κρατούντων ἀπαυθαδισάμενος, καὶ τὴν ὀλέθριον μελετήσας τυραννίδα, καὶ ὅπλα κατὰ τῶν ὁμοφύλων ἀράμενος, καὶ καταμιάνας ἱερῶν οἴκων ἕδη ταῖς τῶν ἀπαιδεύτων συνωμοτῶν προνομαῖς. εἰς κενὸν ἠπατήθης, Πατρίκιε, λέοντα νύσσων κοιμώμενον, τὸν ἀήττητον αὐτοκράτορα. οἶδας γάρ, ὡς ἐν ταῖς D μάχαις ἐπιφανεὶς οὗτος, πολυάνθρωπα στρατόπεδα ἐκ τῆς φήμης καὶ μόνης ἐτρέψατο. πῶς οὖν, διεφθαρμένων ἀνδρῶν συμβουλίαις ἀναπεισθείς, εἰς τοιοῦτον ὄλισθον ἐνσέσεικας σεαυτόν; ἀλλ᾽, εἰ δοκεῖ, πείσθητί μοι, ὡς συγκηδεστῇ, καὶ φιλοῦντι, καὶ τὰ λῷονα συμβουλεύοντι· καὶ ἀπώθου τὴν κακίστην τυραννίδα, καὶ τῆς σωτηρίας ἀντιλαβοῦ, συγγνώμην τοῦ σφάλματος αἰτησάμενος (ἐγὼ δὲ αὐτὸς ἐγγυῶμαι, μηδέν σε πείσεσθαι τῶν ἀηδῶν, οὔτε πρὸς τοῦ κρατοῦντος, οὔτε πρὸς ἄλλου τινός, ἀλλὰ καὶ τῷ συνεπομένῳ σοι στίφει ἀμνηστεία τῆς προπετείας P. 78 δοθήσεται)· καὶ μὴ βουληθῇς τὸν θυμὸν ἐξοπλίσαι κατὰ σοῦ τὸν βασιλικόν, ὃς ἀπαραίτητός ἐστι τοῖς εὐγνωμονεῖν οὐκ ἐθέλουσι. τῶν σεαυτοῦ λοιπὸν γενόμενος λογισμῶν μὴ πρόῃ τὴν ἐσχάτην ἄγκυραν, ἀλλ᾽, ἕως τὸ φιλάνθρωπον πρόκειται, ἄσπασαι τοῦτο, ὅπερ εἰσαῦθις ἐπιζητῶν οὐχ εὑρήσεις, καὶ πολλὰ καταθρηνήσεις, σαυτὸν τῆς ἀβουλίας μεμφόμενος." Ὁ δὲ Φωκᾶς

21. πρόσει cod. Fort. πρόες.

Bardae Duci, affini suo (quippe sororem Phocae Constantinus Patricius, Scleri frater, in matrimonium duxerat), haec significat:

4. „Consilium iniisti temerarium et insigniter periculosum, quando, impudenter in dominos contumax, calamitosam rebellionem meditatus, motis adversum cives armis sacrarum aedium delubra immanium coniuratorum direptionibus contaminasti. Falsa spe inductus, Patrici, leonem dormientem, invictum principem, irritasti. Non es nescius, illum in praeliis apparentem amplissimos exercitus vel sola fama in fugam convertisse. Qui igitur fit, ut, perditorum hominum consiliis obtemperans, in eiusmodi laqueos te ipse indueris! Sed, si videtur, mihi crede, ut affini, ut amico, ut ea suadenti, quae tibi maxime conducant: reiice a te hanc nefariam rebellionem, capesse salutem, delicti venia expetita (ego hoc tibi spondeo, non solum nihil te diri passurum, neque a domino nostro, neque ab alio quoquam, verum etiam manui, quae tecum sit, impunitatem inconsiderantiae datum iri): neque velis in te armare indignationem imperatoriam, inexorabilem prorsus illis, qui sanae mentis esse nolunt. Redi igitur ad ingenium tuum, noli dimittere ultimam ancoram, et, dum in promtu est misericordia, amplectere illam, quam posthac requirens haud obtinebis, teque ipsum tunc, multum conquestus, temeritatis accusabis." Cu-

Βάρδας, τὴν δύναμιν ἀναλεξάμενος τῆς γραφῆς, ἀμείβεται A. C. 971 L. I. 2 ταῦτα· „Ἀγαθόν τι χρῆμα καὶ θεῖον εἶναι τὴν συμβουλὴν ἐξεπίσταμαι, παλαιῶν βίβλους παραναγνοὺς καὶ αὐτός· ἰσχύειν δὲ ταύτην τηνικαῦτα λογίζομαι, ὁπηνίκα θεραπείαν τὰ πράγματα δέχονται. ὅταν δὲ περὶ αὐτὰ τὰ καίρια κινδυνεύωσι, καὶ εἰς τὰ B πύματα δεινὰ συνελαύνωνται, ἴσα καὶ τῷ μηδὲν ἰσχύειν οἶμαι τὴν συμβουλήν. ἐγὼ γὰρ ἀναλογιζόμενος, εἰς οἵας τύχας ὁ ἀνόσιος καὶ παλαμναῖος Ἰωάννης τὸ ἐμὸν συνέκλεισε γένος, τὸν μὲν αὐτοκράτορα καὶ θεῖον ἐμόν, εὐεργέτην δὲ αὐτοῦ, κοιμώμενον λέοντα κτεῖναι ἀνηλεῶς, ἐμὲ δὲ μάτην περιορίσας, τόν τε φύντα καὶ τὸν ὅμαιμονα ὠμῶς καὶ ἀφιλανθρώπως ἀποτυφλώσας ἐπὶ Fol. 805 r. προφάσει μηδεμιᾷ, τὸν βίον ἀβίωτον τίθεμαι. διὰ ταῦτα μὴ κάμνε προτρέπων, ἐς χεῖρας ἀλάστορος ἐχθροῦ τὴν ἐμαυτοῦ προέσθαι ζωήν. οὐδὲ γὰρ πείσεις. ἀλλ' ἀνὴρ ὢν καὶ αὐτὸς, καὶ ἀκινάκην παρεζωσμένος, ἀγωνίσομαι τοῖς κειμένοις τοῦ γέ- C νους μου. πάντως δὲ δυσὶ πράγμασι τῆς τύχης ᾐωρημένης, θάτερον τούτων ἐκβήσεται· ἢ γὰρ εὐκλείας βασιλικῆς ἐπιτεύξομαι, καὶ τοῖς παλαμναίοις ἐντελὲς παρέξω τὸ ἀνταπόδομα· ἢ γενναίως τὸ μεμορμένον ἀποίσομαι, μιαροῦ τυράννου καὶ ἀνοσίου ἀπαλλαγείς."

ε'. Ταύτην ὁ Σκληρὸς Βάρδας ἀπειληφὼς τὴν γραφὴν, καὶ ἀπογνοὺς, ὡς οὐκέτι συμβουλίαις πείσει τὸν εἰς ἀπόνοιαν ἐκ προπετείας κατολισθήσαντα, τὴν στρατιὰν κατὰ ἴλας καὶ σπείρας

14. ἀλλ' — αὐτός. Vid. supra A. lin. 11.

ius epistolae significationem ubi Phocas Bardas perspexit, respondit ad hunc modum: „Consilium rem esse optimam atque divinam probe novi, nam volumina ab antiquis hominibus conscripta ipse quoque legi: tametsi illud quidem tunc modo valere arbitror, quando medelam res admittunt. Verum, quoties extremum periculum imminet, estque aliquis ad mala ultima compulsus, tantum pondus habere arbitror consilium, quam quae minimum. Ego mecum reputans, ad quas fortunas impius atque scelestus Ioannes meam familiam redegerit, eum et Imperatorem, patruum meum, benefactorem suum, ut dormientem leonem crudeliter obtruncasse, et me temere in exilium egisse, patrem autem fratremque saeve atque immaniter sine causa excaecasse, vitam meam minime vitalem existimo. Noli igitur in me hortando defatigari, ut manibus scelerati inimici vitam committam meam. Nunquam tu mihi facies fidem. Quin potius vir ero ipse quoque, et accinctus gladio manibus generis mei parentabo. Omnino denique, quando inter duo extrema fluctuat fortuna, alterum eorum eveniet: aut imperatoriae dignitatis splendorem obtinebo, atque ultionem integram exigam a parricidis; aut fortiter fatum feram, ab impuro atque impio tyranno liberatus."

5. Hanc epistolam ubi Bardas Sclerus accepit, abiecta spe, consiliis revocari posse hominem ex temeritate in insaniam prolapsum, exercitu in

A. M. 6479 Ind. 14 διατάξας, τὴν ἐπὶ τὸ Διπόταμον ᾔει. ἐκεῖσε δὲ ἀφικόμενος, D ἐς τὸ τοῦ Φωκᾶ Βάρδα κατασκόπους ἐξαπιναίως στέλλει στρατόπεδον, εἰς ἐπαιτούντων σχῆμα μετασκευάσας αὐτοὺς, δηλώσοντας τὰς βασιλικὰς ὑποσχέσεις καὶ ἀμνηστίαν τῶν τολμηθέντων τοῖς προηγουμένοις τῆς στρατιᾶς, καὶ προσέτι ἀπαγγελοῦντας, ὡς, εἰ μὴ τοῦ ἀποστάτου θᾶττον ἀποῤῥαγεῖεν, καὶ πρὸς βασιλέα σπείσοιντο, τὸν στρατηλάτην μετὰ τῆς ὁμαιχμίας ἐπιθήσεσθαι καιροφυλακήσαντα, καὶ ὡς ἀντιπάλοις χρήσασθαι. οἱ δὲ, τούτων ἐνωτισθέντες τῶν λόγων, καὶ τοῦ ἐπ' ἀδήλοις σκιαμαχεῖν ταῖς τύχαις τὰς παρὰ τοῦ αὐτοκράτορος διδομένας P. 74 τιμὰς ἑλέσθαι μᾶλλον συνοῖσον εἶναι σκεψάμενοι, νυκτὸς ἐπελθούσης, τῆς τοῦ Φωκᾶ διαστάντες ἑταιρίας, πρὸς τὸν στρατηλάτην ἀπηυτομόλησαν. ὧν οἱ προὔχοντες Ἀνδράλεστος ἦν ὁ Πατρίκιος, αὐτανεψιὸς τοῦ Φωκᾶ, καὶ ὁ Ἀμπελᾶς Συμεών. Βάρδας δὲ, τὸν τούτων δρασμὸν διαγνοὺς, καὶ ὅπως ἀπροφασίστως αὐτοῦ ἀπεῤῥάγησαν, ἤσχαλλεν, ὡς εἰκὸς, καὶ τοὺς ὑπολειφθέντας ἱκετείαις ἐξελιπάρει, μὴ καταπροδοῦναι λέγων αὐτὸν, καὶ ὃν συνίστορα Θεὸν καὶ ἔφορον τῶν ὅρκων πεποίηνται· ἀγωνίσασθαι δὲ μᾶλλον εἰς δύναμιν, καί οἱ δεινὰ πεπονθότι συν- B άρασθαι· οὐδὲ γὰρ τὸν Σκληρὸν, ἔφη, αὐτοῖς ἐξισχύειν συστάδην ἀντικαθίστασθαι, εἴγε μὴ νωθρῶς αὐτοὶ καὶ ἀνειμένως χωροῖεν ἐπὶ τὸ πολεμεῖν. καὶ ὁ μὲν ἐλιπάρει ταῦτα ποτνιώμενος· οἱ δὲ, καὶ αὖθις τοῦ στρατοπέδου ὑπεκρέοντες, τῷ στρατηλάτῃ Σκληρῷ προσετίθεντο. λέγεται βαθείας ἄρτι νυκτὸς ἐνισταμένης,

3. δηλώσαντας cod. 8. Fort. χρήσεσθαι.

alas et numeros descripto, versus Dipotamum movet. Quo cum pervenisset, in Phocae castra ex improviso exploratores mittit, mendicorum habitu, qui Imperatoris pollicitationes impunitatemque delictorum praefectis copiarum declarent, nuncientque praeterea, nisi extemplo a defectore recedant, atque cum Imperatore paciscantur, Magistrum infestum iam cum ipsius manu eos aggressurum, hostiumque numero habiturum. Quae cum audissent, reputantes, ex re sua esse, dignitates ab Augusto oblatas inani labori incertisque fortunis anteferre, ubi nox supervenit, relicto Phocae sodalitio ad Magistrum transfugiunt. Ex his principes fuerunt Andralestus patricius, consobrinus Phocae, et Simeon Ampelas. Cognita horum fuga Bardas, quamque subito a se defecissent, graviter, ut par erat, rem tulit, remanentesque supplicibus verbis imploravit, orans, „ne cum sese proderent, tum Deum, quem testem inspectoremque sacramenti adhibuissent: quin depugnarent potius pro viribus, sibique indigna passo opem ferrent: neque vero Sclerum satis firmum esse ad signa conferenda, modo absque inertia atque desidia ipsi in aciem venirent." Haec is precibus atque obsecratione usus: illi nihilominus ex castris elabi, ad Magistrumque se conferre non intermiserunt. Multa iam nox erat, cum fuga sociorum vehementer percul-

περιπαθῆ γενόμενον τὸν Φωκᾶν τῷ δρασμῷ τῶν συνωμοτῶν, A. C. 971 ἀγρυπνεῖν καὶ ἀλύειν, εὐχαῖς τε τὸ θεῖον ἐξιλεοῦσθαι, τὸ Δα- I. I. 2 βιδικὸν ἐκεῖνο κατεπᾴδοντα λόγιον· Δίκασον, Κύριε, τοὺς ἀδι- Fol. 305 v. κοῦντάς με. αἰφνίδιον δὲ φωνὴν ἐξ ἀέρος ἐνηνεγμένην αὐτοῦ τὰ ὦτα περιβομβεῖν, μὴ περαιτέρω τοῦ ψαλμοῦ χωρεῖν διακελεύουσαν· ὡς τοῦ στρατηλάτου Βάρδα κατ' αὐτοῦ τὰ τοιαῦτα τοῦ C ψαλμοῦ προεξαιτήσαντος λόγια. ἐπιτρὶς δὲ αὐτῷ τῆς τοιαύτης ἐνηχηθείσης φωνῆς, θαμβηθῆναί τε τῷ καινῷ τοῦ χρησμοῦ, καὶ τῆς εὐνῆς διαναστῆναι περιδεῶς, καὶ τὴν τῆς ἕω φαῦσιν ἐκδέχεσθαι.

ς'. Ἤδη δὲ τῆς ἡμέρας σταθερῶς διαυγαζούσης, τοῦ ἵππου ἐπιβῆναι καὶ διϊέναι τὸ στράτευμα, ἐρεῖσαί τε τοῖς πεδίλοις τὸν ὀφθαλμόν. ἐρείσαντι δὲ φαντασίαν γενέσθαι ἀλλόκοτον. δόξαι γὰρ οὐκ ἐρυθρὰ ταῦτα τυγχάνειν, ἀκραιφνῶς δὲ μελεμβαφῆ. ἐρέσθαι τε τοὺς ἀμφ' αὐτὸν, ἀνθ' ὅτου τὸν τοσοῦτον πλάνον καθυποσταῖεν, καὶ μὴ τὰ τῆς βασιλείας, ἀλλ' ἰδιωτικὰ, αὐτῷ ἐπορέξειεν πέδιλα. τοὺς δὲ ἀποκρίνασθαι, τὰ κοκκοβαφῆ πέλειν, D αὐτῷ δὲ ταῦτα κατανοεῖν ἀκριβῶς συνεβούλευον. τὸν δὲ ἐπιβαλεῖν τούτοις τὸν ὀφθαλμὸν, καὶ ἐρυθρὰ ταῦτα καταμαθεῖν, καθάπερ ἐτέλουν ἀνέκαθεν. τοῦτο δεύτερον ἀπαίσιον οἰωνὸν ὁ Φωκᾶς λογισάμενος τὸ τεράστιον, ὁρῶν δὲ καὶ τὴν στρατιὰν αὐτοῦ διϊσταμένην καὶ ἀφηνιάζουσαν, ἔγνω παντὶ τρόπῳ διασώζειν ἑαυτόν. μέσων οὖν τῶν νυκτῶν τῶν οἰκειοτάτων τριακοσίους

3. δίκ. — με. Psalm. XXXIV. 1. 12. τοῖς — ἐρείσαντι δὲ. Locus corruptus in Codice: τοῖς πεδίλοις τῶν ὀφθαλμῶν. ἐρα ἴσαν δὲ φαντασίαν.

sus Phocas, insomnis atque moestus, precibus, ut perhibetur, placare numen studens, Davidicum illud funderet carmen: „Iudica, Domine, nocentes me." Ibi subito vocem ex aëre delatam aures circumsonasse eius ferunt, qua porro pergere in psalmo vetaretur: adversus se Bardam Magistrum ea ipsa psalmi verba praeoccupasse. Quae vox postquam esset ter ab illo exaudita, prodigio vaticinii stupefactum eum perterritumque e lecto surrexisse, aurorae lucem exspectasse.

6. Die iam illustri eum conscenso equo castra perequitasse, oculumque in calceamenta fixisse. Id dum faceret, visionem obiectam ei esse mirabilem. Quippe non rubra illa ei apparuisse, verum ut prorsus atra. Ita interrogasse suos homines, quare commisso tanto errore non imperatoria sibi, sed privatae fortunae, calceamenta porrexissent. Illos contra, blattea esse: modo accuratius ea inspiceret. Tum ipsum coniecisse in ea oculum, rubraque esse intellexisse, quemadmodum a principio fuissent. Id portentum iam alterum funestum omen arbitratus Phocas, simul quod videret dissidentes milites, neque dicto audientes, suae salutis quoquo modo rationem habere statuit. Proinde nocte media hominum maxime sibi addictorum tre-

A. M. 6479 Ind. 14 ἐς τὸ ἀσφαλὲς ὡπλισμένους ἀνειληφὼς, λάθρα τοῦ χάρακος ἔξεισι, καὶ τὴν ἐπὶ τὸ τῶν Τυράννων φρούριον ἄγουσαν, ὃ Ἀντι-
P. 75 γοὺς κέκληται, ᾔει· ὅπερ, τὸ τῆς τύχης παλίμβολον ὑφορώμενος, ἐκ πολλοῦ ἐκρατύνατο, σῖτον ἐν αὐτῷ καὶ παντοδαπὴν χιλὸν ἐπιδαψιλευσάμενος. ὁ δὲ χῶρος, ἵνα τῷ Φωκᾷ Βάρδᾳ ὁ συνασπισμὸς διαλέλυτο, Βαρδάηττα ἐκαλεῖτο ἀνέκαθεν. Βάρδας δὲ ὁ στρατηλάτης, τὸν δρασμὸν διαγνοὺς τοῦ Φωκᾶ, συνάμα λογάσιν ἐξσπασάμενος, ἔθει διώκων. ἀλλ' αὐτοῦ μὲν διήμαρτεν, ἤδη τῷ φρουρίῳ ἀνασωθέντος· τῶν δὲ τούτου συνωμοτῶν ὅσους ζωγρίας εἴληφε, τῶν ὀφθαλμῶν ἀπεστέρησε, προστεταγμένον πρὸς βασιλέως ἔχων αὐτό. λέγεται δὲ τὸ χωρίον, ἵνα τοῖς ἀθλίοις τὸ τοιοῦτον συνέβη ἀτύχημα, Τυφλοβιβάρια ὀνομάζεσθαι.
B ἔμοιγε οὖν ἔπεισι θαυμάζειν, ὅπως ἐξ ἐπιπνοίας τινὸς οἱ πάλαι κινούμενοι ἄνθρωποι ἀπὸ τῆς τῶν πραγμάτων ἐκβάσεως προσηκόντως καὶ καταλλήλως τὰς προσηγορίας τοῖς τόποις ἐτίθεσαν. ἐπεὶ λέγεται καὶ Λέοντα τὸν Φωκᾶν, τὸν πρὸς πάππου θεῖον τοῦ Βάρδα, τοὺς ὀφθαλμοὺς ἐκκοπῆναι ἀνηλεῶς, ὀνομάζεσθαι δὲ τὸν χῶρον, καθ' ὃν τὴν τοιαύτην ὑπέστη ποινὴν, Ὠηλέοντα,
Fol. 306 r. πρὸς δὲ τῆς ἀγροικικῆς ἰδιωτείας κεκλῆσθαι Γωλέοντα. ἀλλὰ τὰ μὲν τῶν τίσεων χωρία τοιαύτας ἀνέκαθεν τὰς ἐπωνυμίας εἰλήφεσαν. οὐ παρέλκον δὲ ἴσως δόξει τὸ καὶ τὸν τρόπον τῆς τοῦ Λέοντος ἐκτυφλώσεως κατὰ παραδρομὴν ἐξειπεῖν.

C ζ. Ἄρτι τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος φθινάδι νόσῳ τῶν ἔνθεν

2. τῶν Τυράννων. Cedrenus II. 670. C. τὸ Τυροποιόν. 6. ἐκαλεῖτο. Fort. καλεῖται. 16. πάππον cod.

centos, probe armatos, sequi sese iussit, valloque clam egressus Tyrannorum castrum versus, quod Antigus vocatur, fugere coepit. Id castellum, fortunae inconstantiam verens, iam dudum communierat, comportatis eo frumento et cuiusque modi alimentis. Locus autem, quo in loco Bardae Phocae exercitus dilapsus est, Bardaëtta nominabatur antiquitus. Inter haec Bardas Magister, Phocae fuga cognita, profectus cum lectis equitibus confestim est insecutus. Quanquam hunc quidem nactus non est, quod in castellum pervenerat incolumis: ex coniuratis autem quotquot captivos fecit, luminibus privavit, sicut erat illi ab Imperatore mandatum. Locusque, in quo miseris usu venit eiusmodi calamitas, inde dicitur Typhlovivaria appellari. Qua in re mirari subit, quemadmodum quasi quodam instinctu moti vetusti mortales apte et convenienter ex rerum eventu nomina locis posuerint. Quippe et Leoni Phocae, patruo magno Bardae, oculos crudeliter erutos esse perhibent, locumque, ubi poenam illam subierit, Oëleonta nuncupatum, Goleonta agresti consuetudine vocari. Ita loca punitionum antiquitus talia nomina invenerunt. Neque abs re fortasse videbitur, si quo pacto excaecatus fuerit Leo, in transitu demonstravero.

7. Leo Imperator cum tabe consumtus diem suum obiisset, Alexander,

μεταναστάντος, καὶ Ἀλεξάνδρου, τοῦ αὐτοῦ συναίμου, κατό- A. C. 971
πιν ἐκείνῳ συναπελθόντος, τῆς δὲ Ῥωμαϊκῆς ἀρχῆς πρός τε L. I. 2
Κωνσταντίνου, τοῦ τιθηνουμένου παιδὸς αὐτοῦ, καὶ τῆς Αὐγούστης Ζωῆς, ἐπισφαλῶς φερομένης, Συμεὼν, ὁ τῶν Μυσῶν ἀρχηγὸς, ἀνὴρ τολμητίας καὶ θερμουργὸς τὰ πολεμικὰ, πάλαι σφαδάζων, καὶ τὴν κατὰ Ῥωμαίων μάχην ὠδίνων, εὐκαιρίας δραξάμενος, ληλατῶν οὐκ ἀνίη Μακεδονίαν καὶ Θρᾴκην· εἰς ἀπόνοιάν τε τὴν Σκυθικὴν καὶ συνήθη ἐπαρθεὶς, αὐτοκράτορα ἑαυτὸν ἀνακηρύττειν Ῥωμαίοις ἐκέλευεν. οἱ δὲ, τὴν ὕπαιθρον D
ἀλαζονείαν καὶ ὕβριν τοῦ Σκύθου μὴ φέροντες, τὰ ὅπλα κινεῖν κατ' αὐτοῦ ἔγνωσαν. καὶ δὴ Λέοντα τὸν Φωκᾶν, ἀνδρείᾳ καὶ τροπαίοις τηνικαῦτα τῶν λοιπῶν στρατηγῶν ὑπερφέροντα, ἀρχηγὸν τῆς στρατιᾶς προστησάμενοι καὶ Δομέστικον τῶν σχολῶν ἀνειπόντες· Ῥωμανὸν δὲ, τῶν ἐμπύρων νεῶν προχειρισάμενοι ναύαρχον (Δρουγγάριον τῶν πλωΐμων τὸν εἰς τὴν τοιαύτην ἀφιγμένον ἀρχὴν ὀνομάζουσι)· τὸν μὲν ἐκ γῆς, τὸν δὲ ἐκ θαλάσσης, Μυσοῖς ἐπιτίθεσθαι προὔπεμψαν. περαιωθέντα δὲ τὸν Λέοντα καὶ τὴν Μυσίαν κατειληφότα φασὶ ἐκτόπως διαγωνίσασθαι, καὶ P. 76
ἀναρίθμητα πλήθη κατακόψαι τῶν δυσμενῶν, ὡς τὸν Συμεὼν εἰς ἀπορίαν συνελαθῆναι δεινὴν, καὶ ἀμηχανεῖν ὅ,τι καὶ δράσῃ, καὶ ὅπως ἐκφύγῃ οὕτω θρασὺν ἄνδρα καὶ ἀκαταγώνιστον. ἤδη δὲ καὶ τῶν ἄλλων ἀπειρηκότων Μυσῶν καὶ πρὸς φυγαδείαν τρεπομένων, ἀγγελίαν πρός τινος λέγεται τῶν ὑπασπιστῶν ἀνενεχθῆναι τῷ Λέοντι, ὡς ὁ Δρουγγάριος Ῥωμανὸς αὐτοῖς ἱστίοις

frater eius, post eum item ex hac vita migrasset, imperium autem Romanum sub eius filio Constantino, inter nutrices etiamtum versante, Zoëque Augusta, non sine difficultate administraretur, Simeon Moesorum princeps, homo audax belloque fervidus, iam pridem ira incitatus expeditionemque contra Romanos moliens, tunc opportunitatem nactus Macedoniam Thraciamque populari non intermisit: quinetiam, Scythica et consueta amentia elatus, Romanos Imperatorem sese renunciare iussit. Hi, apertam insolentiam Scythae atque arrogantiam minime ferentes, arma sumere adversus eum constituerunt. Itaque Leonem Phocam, virtute atque victoriis praeter caeteros tum duces excellentem, copiis praefectum Domesticum scholarum declarant: Romanum igniferis triremibus praeesse iubent (Drungarium rei navalis evectum ad id imperium vocant): alterum ut terra, alterum ut mari Moesos invaderet, mittunt. Ibi Leonem, postquam transiectu facto Moesiam ingressus esset, acriter ferunt praeliatum, atque innumerabilem multitudinem hostium concidisse, adeo ut Simeon, magna consilii inopia affectus, nec quid faceret, haberet, nec quomodo effugeret e manibus ducis fortis adeo et invicti. Iam cum caeteri quoque Moesi animo abiecto fugam meditarentur, ecce a quodam e schola protectorum Leoni nuncius allatus dicitur, Romanum Drungi praefectum solvisse ancoras, ventum in puppi habere,

A. M. 6479 Ind. 14 ἀπάρας, κατὰ πρύμναν ἱσταμένου τοῦ πνεύματος, ἔρωτι τυραννίδος ἀποπλέει εἰς τὸ Βυζάντιον. τὸν δὲ, τῷ ἀπαισίῳ τῆς B ἀγγελίας περιαλγήσαντα, διαλῦσαί τε τὸν συνασπισμὸν, καὶ, νῶτα τοῖς Μυσοῖς δόντα, ἐπείγεσθαι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν, εἴ πως τὸν τοῦ Ῥωμανοῦ προτερήσοι ἐπίπλουν, καὶ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἡγεμονίας ἐγκρατὴς γένοιτο. τὸν δὲ Συμεὼν, τὴν ἀπροφάσιστον καὶ ἀλλόκοτον ἰδόντα Ῥωμαίων φυγὴν, ἐνδοιάσαι μὲν ἐς τὸ παραυτίκα, μή τι σκαιωρούμενον εἴη, καὶ ὄλεθρος Μυσοῖς ἐπισπομένοις ἐγγένηται· μαθόντα δὲ ἀνὰ κράτος φεύγειν αὐτοὺς, ἕπεσθαί τε, καὶ ἄπειρα πλήθη συγκόψαι ἀνηλεῶς. καὶ νῦν ἐστὶν ὁρᾷν εἰσέτι σωρείας ὀστῶν παρὰ τὴν Ἀγχίαλον, καθ' ἣν ἀκλεῶς συνεκόπη τότε φεῦγον τῶν Ῥωμαίων τὸ στράτευμα. ὁ δὲ Λέων, C ἐπείπερ ὑστέρησε τῆς εἰς τὸ Βυζάντιον ἀφίξεως, καὶ τῆς ἐλπίFol. 306 v. δος ἡμάρτανεν (ἔφθη γὰρ ὁ Ῥωμανὸς τὴν βασίλειον ἑστίαν κατειληφὼς καὶ Πατὴρ Βασιλέως ἀναῤῥηθεὶς), ἐς τὴν Ἀσίαν διὰ τῆς Ἀβύδου περαιωθεὶς, πρὸς ἀποστασίαν ἀπέκλινε, καὶ πολλὰ τῷ Ῥωμανῷ καὶ τῇ πολιτείᾳ παρέσχε πράγματα, κατατρέχων, καὶ τοὺς ἐτησίους φόρους ἀφαιρούμενος, καὶ τοὺς ἀντικαθισταμένους χειρούμενος. ἤδη δὲ τῷ χρόνῳ τοῦ λῃστρικοῦ διασκεδασθέντος, καὶ εἰς τοὔμπαλιν αὐτῷ ὑπονοστήσαντος τοῦ βουλεύματος, φυγαδείᾳ χρήσασθαι, συλληφθῆναί τε καὶ ὠμῶς ἐκκεντηθῆναι τοὺς ὀφθαλμούς.

D η'. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως. Φωκᾷ δὲ ἐπειγομένῳ τηνικαῦτα

11. ὀστῶν. Vid. supra 13. D. Ἀγχίαλον. Cedrenus II. 22. Ἀλλὰ — Φωκᾷ δέ. Sic emendavi. In Codice est: Ἀλλὰ ταῦτα μὲν· (sic) Φωκᾷ τηνικαῦτα κ. τ. λ. Possis tamen quoque scribere, Ἀλλὰ τότε μὲν Φωκᾷ ἐπ. Vid. infra 320 recto.

passis velis Constantinopolim properare, eo consilio, ut imperium appeteret. Hic vero Leonem, acerbo nuncio graviter affectum, ordines solvisse, et, terga Moesis dantem, iter ad reginam urbium direxisse, si forte, Romani navigationem praeveniens, ipse moderamina invaderet rei Romanae. Simeonem, cum, ignarus causae, insolentem Romanorum regressum conspiceret, primo suspicionem habuisse, ne quid doli subesset, et exitium Moesis insequentibus pararetur: mox, ubi effusa fuga ruere comperisset, insecutum infinitam multitudinem crudeliter occidisse. Et conspiciuntur ad hodiernum diem acervi ossium ad Anchialum, ubi tunc fugiens caesus turpiter Romanorum exercitus est. Leo, quod serius Constantinopolim advenerat, spe deiectus (iam enim Romanus palatio occupato Pater Augusti proclamatus erat), in Asiam per Abydum transvectus defectionem fecit, multaque posthaec et Romano et reipublicae negotia facessivit, tum incursionibus, tum tributa annua intercipiendo, fusis qui contra nitebantur. Iam vero, praedatoria eius manu decursu temporis dilapsa, cum consilium contra ipsius sententiam exitum habuisset, eum fugae se commendasse, comprehensumque effossis oculis crudeliter excaecatum.

8. Leonis rebellio hunc in modum conquievit. Phocam autem tunc ad

ἐπὶ τὸ φρούριον, καὶ οὐραγοῦντι τῶν ἀμφ' αὐτὸν, τῶν ἐπιτι- A. C. 971
θεμένων αὐτῷ τις ἐξιππασάμενος, θρασὺς καὶ ἀγέρωχος, ἐπῄει, I. I. 2
ἐπανατείνων τὸ ξίφος μετ' ἀπειλῶν, καὶ πλήττειν ἐπιχειρῶν. ὁ
δὲ ἀπαλλάττεσθαι τὴν ταχίστην παρῄνει, τὰς κατασχούσας αὐ-
τὸν τύχας εὐλαβηθέντα. δεῖν δὲ, θνητὸν ὄντα, τὸ ἄστατον
πάντως ὑφορᾶσθαι τῶν πραγμάτων καὶ ἄπιστον, καὶ μὴ προστι-
θέναι κακοδαιμονοῦντος ἀνδρὸς τοῖς ἀλγήμασιν ἄλγημα. ἀρκεῖν
γὰρ τὰ περιστοιχήσαντα τοῦτον δεινὰ, ἅτινα εἰς τοῦτο δυσπρα- P. 77
γίας αὐτὸν περιήλασαν, ὡς φυγάδα νῦν καθορᾶσθαι τὸν τῆς Ῥω-
μαϊκῆς κατάρξαντα στρατιᾶς. ὁ δὲ, ὕθλον τηνάλλως τοὺς τοιού-
τους λόγους τιθέμενος, πλησιέστερον ᾔει, πλήττειν πειρώμενος.
ὁ δὲ Βάρδας, τὴν παρῃωρημένην κορύνην μεταχειρισάμενος,
αἰφνίδιόν τε συστραφεὶς, κατὰ τῆς κόρυθος παίει τὸν ἄνθρω-
πον· ὁ δὲ, αὐτῇ κυνῇ κατεαγεὶς τὸ κρανίον, ἄναυδος τῇ γῇ
προσαράσσεται· καὶ οὕτως ἐς τὸ φρούριον ὁ Φωκᾶς διασώζεται.
Βάρδας δὲ, ὁ στρατηλάτης καὶ Μάγιστρος, τὸ φρούριον κυ-
κλωσάμενος, παρῄνει τῷ Φωκᾷ Βάρδᾳ, τὴν εὐμένειαν τοῦ κρα-
τοῦντος αἰτήσασθαι, καὶ τοῦ τειχίου κατιέναι ὡς τάχιστα. ὁ δὲ, B
ἐπεὶ ἐς ἀμηχανίαν ἐσχάτην καὶ δεινὴν ἀπορίαν συνείληπτο, πολ-
λὰ γνωματεύσας καὶ λογισάμενος, ἔγνω ἐνδοῦναι τῇ τύχῃ, καὶ
εἶξαι τοῖς κρατοῦσιν, εἰ ἀπάθειαν αὐτοῦ τε καὶ τῶν φιλτάτων
λήψοιτο. παραυτίκα οὖν πίστεις ἐξαιτησάμενος, ὡς οὐδέν τι τῶν
ἀηδῶν πείσεται, καὶ ταύτας πρὸς τοῦ Σκληροῦ εἰληφὼς, κάτει-
σι τοῦ φρουρίου σὺν γυναιξὶ καὶ τέκνοις. ὁ δὲ τούτους δεξάμε-

5. δεῖ cod. 6. προστιθέναι. πρὸς τὸ θέναι cod.

castellum properantem, cum agmen suorum clauderet, ex insequentibus aliquis, audax et protervus, provectus ante caeteros invasit, gladiumque cum minis elatum infligere conatus est. Is eum monet, protinus retro regrediatur, praesentem suam fortunam veritus. „Debere eum, ut mortalem, necessario inconstantiam infidelitatemque fortunae extimescere, neque ad aegritudines viri calamitosi novam addere. Satis malorum se circumstare, quae in eas se adduxissent angustias, ut qui Romanae armaturae praefuisset, is fugitivus nunc conspiceretur." Hic, eiusmodi voces flocci non faciens, propius accessit, ferire conans. Tum Bardas, arrepta casside quam suspensam gerebat, subito conversus hominem in galeam percussit; is, perfracta simul et galea et calvaria, voce nulla missa, in terram defertur: Phocas hunc in modum in castellum incolumis pervenit. Quod cum Bardas, dux et Magister, exercitu circumdedisset, suasit Phocae, ut ad clementiam principis confugeret, deque munitione quamprimum exiret. Is, ubi erat ad summas angustias magnamque rerum inopiam redactus, multis agitatis perpensisque sententiis, fortunae cedere statuit, dominantibusque subiicere sese, modo impunitatem cum suam tum carorum suorum impetraret. Ita evestigio fide postulata, ne quid incommodi caperet, ubi hanc a Sclero acceperat, una cum uxore ac liberis de castello descendit. Is eos receptos

A. M. 6479 Ind. 14 νος ἀλύπως ἐφρούρει, ἀναφέρει τὰ ξυναχθέντα πρὸς βασιλέα, ἐρόμενος ὅ,τι δεῖ καὶ ποιεῖν. ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ἐδήλου, τὸν μὲν τοῦ Φωκᾶ Βάρδαν, κληρικὸν ἀποκαρέντα, ἅμα συζύγῳ C καὶ τέκνοις ἐν τῇ νήσῳ Χίῳ περιορίσαι· αὐτὸν δέ, τὰς δυνάμεις Fol. 307 r. ἀνειληφότα, ἐς τὴν Εὐρώπην διὰ τοῦ Ἑλλησπόντου διαπερᾶν, χειμεριοῦντα πρὸς τὰ ἐκεῖσε χειμάδια· ὡς, ἦρος εὐθὺς ἐπιγινομένου, καὶ αὐτὸν βασιλέα μετὰ τῶν ὑπασπιστῶν ἐκστρατεῦσαι κατὰ Σκυθῶν· μηδὲ γὰρ τὴν τούτων ἀκάθεκτον ὕβριν καρτερῆσαι λοιπόν.

θ'. Οὗτοι γάρ, τὴν ἀπὸ τῆς Εὐρώπης τοῦ στρατηλάτου Βάρδα διαγνόντες ἄπαρσιν, ἐς τὴν Ἀσίαν παρὰ βασιλέως σταλέντος διὰ τὸν ἔναγχος ἀναῤῥιπισθέντα πρὸς τοῦ Φωκᾶ Βάρδα νεωτερισμόν, καθάπερ μοι ἤδη ἐῤῥήθη, τὰ μέγιστα Ῥωμαίους ἐσίνοντο, αἰφνιδίους ἐπεξελάσεις ποιούμενοι, καὶ τὴν τῶν Μα- D κεδόνων ληϊζόμενοι καὶ δῃοῦντες ἀφειδῶς· τοῦ τὴν ἐπιστασίαν τῆς ἐνταῦθα στρατιᾶς ἐγχειρισθέντος Ἰωάννου Μαγίστρου, ᾧ Κουρκούας ἐπώνυμον, ἐς ῥᾳστώνην καὶ πότους, παρὰ τὸ εἰκός, ἀποκλίναντος, ἀπείρως τε καὶ ἀμαθῶς κεχρημένου τοῖς πράγμασι· τῷ τοι καὶ ἐς αὐθάδειαν καὶ θράσος τὰ Ῥωσικὰ ἐπήρθη φρονήματα. τὴν ὑπέραυχον τοιγαροῦν ἀλαζονείαν αὐτῶν, καὶ τὸν ἀντικρὺς προπηλακισμὸν μὴ στέγων ὁ βασιλεύς, παντὶ σθένει κολούειν καὶ κατασπᾶν ἠπείγετο ἐκ τοῦ συστάδην τούτοις συμπλέκεσθαι. ἐντεῦθεν καὶ τὰς ἐμπύρους τριήρεις ἑρματίζειν προσέταττε, P. 78 καὶ σίτου πλῆθος ἐς τὴν τοῦ Ἀδριανοῦ πόλιν διὰ τῶν σιτηγῶν

1. Fort. ἀναφέρει τε. 2. αἰρόμενος cod.

incolumes asservat: de pactis ad principem refert: quid opus sit facto interrogat. Rescripsit Ioannes Imperator, „Bardam Phocam, clericum factum circumtonsumque, cum coniuge atque liberis in Chium insulam amandaret: ipse, abductis copiis, in Europam per Hellespontum transiiceret, in hibernisque, quae per loca illa sint, hibernaret: nam primo vere ipsum Imperatorem cum scholis in Scythas moturum: eorum effraenatam insolentiam tolerare diutius se nolle."

9. Etenim Scythae, de Bardae ducis ex Europa discessu certiores facti, qui ob excitatam modo a Barda Phoca seditionem in Asiam ab Imperatore erat missus, ut iam dictum est a me, plurimum Romanos vexabant, incursionibusque derepente factis improbe diripiebant vastabantque Macedoniam: quod Ioannes Magister, cognomento Curcuas, cui copiarum in illis partibus commissa erat cura, desidiae atque potationibus praeter modum deditus, imperite atque imprudenter res administrabat; ex quo ad arrogantiam fiduciamque Russorum se erexerant animi. Quorum superbam insolentiam et manifestas contumelias cum non ferret Imperator, omni vi repellere et deiicere properabat, praelio collatis signis facto. Proinde et igniferas triremes onerari iussit, et comportari Adrianopolim frumentariis

πλοίων κομίζειν, καὶ χορτάσματα τῶν ὑποζυγίων, καὶ ἀποχρῶν- A. C. 971
τα ὅπλα τῇ στρατιᾷ, ὡς μήτινος τούτων κατὰ τὸν καιρὸν τῶν I. I. 2
ἀγώνων οἱ Ῥωμαῖοι σπανίζοιεν. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα παρεσκευάζετο, Θεοδώραν, τὴν τοῦ αὐτοκράτορος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου παῖδα, ὁ Ἰωάννης πρὸς γάμον ἡρμόσατο, κάλλει μὲν καὶ σώματος ὥραις οὔ τι λίαν οὖσαν ἀριπρεπῆ, σωφροσύνῃ δὲ καὶ ταῖς παντοδαπαῖς ἀρεταῖς ἀδηρίτως τοῦ θήλεος ὑπεραίρουσαν. Νοέμβριος μὴν ἐνειστήκει, ἔτει δευτέρῳ τῆς τούτου ἡγεμονίας, ὅτε ἡ γαμήλιος ἐτελεῖτο ἑστίασις. καὶ θυμηδία τις κα- B
τεῖχε τὸν δῆμον ἄῤῥητος, ἀνθ᾽ ὧν ἤθους εὐμενείᾳ καὶ τρόπων χρηστότητι τὸ ὑπήκοον ὁ βασιλεὺς ἴθυνε· θαυμαζόμενος μάλιστα, ὅτε μεγαλοπρεπής τις ὢν καὶ ἀρχικὸν κεκτημένος τὸ φρόνημα, προσηνής τε καὶ ἐπιεικὴς τοῖς ὑπηκόοις ἐδείκνυτο, προχείρως τοῖς χρῄζουσιν ἐπιδαψιλεύων τὸν ἔλεον. ἀλλὰ τότε μὲν, φιλοτησίαις καὶ θεάτρων ἁμίλλαις τὸν δῆμον φιλοφρονούμενος, κατὰ τὸ Βυζάντιον διεχείμαζε καὶ τὸν τοῦ ἦρος καιρὸν ἐξεδέχετο, τοὺς ἀμφ᾽ αὑτὸν ἐξασκῶν ὁσημέραι λογάδας τὴν ἐνόπλιον κατὰ θάτερα δίνησιν καὶ τὴν παντοδαπὴν τοῦ πολεμεῖν ἐμπειρίαν, ὁπόση παρὰ τὰς μάχας τοῖς ἀλκιμωτάτοις ἀνδράσιν ἐπινενόηται.

14. ἔλεον. Vid. supra 59. D.

navibus commeatum plurimum, itemque pabulum iumentis, et armorum quantum sat esset militibus, ne quid earum rerum dimicationis tempore Romanis deesset. Haec dum parantur, Theodoram, Constantini Porphyrogeniti Imp. filiam, Ioannes in matrimonium duxit: pulchritudine corporisque elegantia non ita insignem, pudore autem omnique virtutum genere mulieribus sine controversia antestantem. Mensis November tunc agebatur, anno altero principatus eius, cum nuptiarum solennia fierent. Quo tempore maior quam ut dici possit laetitia populum tenebat, propterea quod miti animo magnaque morum facilitate regebat subditos Imperator: praedicatus maxime, quod et magnificus esset, et indole praeditus regia; simul, quod benignum se et aequum civibus praeberet, liberaliter egentibus stipem erogans. Ita tunc, congiariis ludisque in theatro munerata plebe, Constantinopoli hibernans vernum tempus praestolabatur: lectam autem circa se manum quotidie in armatis utroqueversum conversionibus, in omnibusque belli meditationibus exercebat, quotquot a fortissimis viris sunt ad praeliorum usus excogitatae.

# ΛΕΟΝΤΟΣ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

## ΙΣΤΟΡΙΑΣ Η.

# LEONIS DIACONI HISTORIAE

## LIBER VIII.

### ARGUMENTUM.

***Ioannes Tzimisces expeditionem contra Russos parat. Classis prope Constantinopolim lustrata ad Istrum praemittitur (Cap. 1). Ioannes, urbe relicta, castra ponit ad Adrianopolin. Oratio eius ad duces exercitus (2). Iterum oratione animos eorum confirmat (3). Ioannes in Bulgariam descendit. Proelium ad Praesthlabam (4). Praesthlaba oppugnata (5). Theodosii potissimum audacia expugnata. Rex Bulgarorum cum uxore et liberis captus (6). Postridie arx quoque vi capitur (7). Imperator Sphendosthlabo iterum conditiones offert (8). Quibus spretis cum exercitu progreditur: acies utrinque instruitur (9). Primum proelium ad Dorystolum. Russi in oppidum se recipiunt (10).***

A. M. 6480 α'. Τῆς δὲ χειμερινῆς κατηφείας εἰς ἐαρινὴν αἰθρίαν μεταβα-
Ind. 15 λούσης, τὸ σταυρικὸν σημεῖον εὐθὺς ἄρας ὁ βασιλεὺς, κατὰ τῶν
A. C. 972 Ταυροσκυθῶν ἠπείγετο. καὶ δῆτα τῶν ἀνακτόρων ἐξαναστὰς,
I. I. 3. P. 79 τῷ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ κατὰ τὴν Χαλκῆν τιμωμένῳ σηκῷ
Fol. 307 v. πρόσεισι, τὸ θεῖον ἐξευμενισόμενος. ὅνπερ ἀθρήσας ἐστενωμένον εὐκτήριον, μόλις που πεντεκαίδεκα χωρεῖν ἔνδον ἄνδρας δυνάμενον, σκολιάν τε καὶ δυσπρόσοδον, ὡσεί τινα ἑλικοειδῆ λαβύρινθον ἢ κρησφύγετον κεκτημένον τὴν ἄνοδον, ἐξαυτῆς ἐγκε-

**1. Hiberno squalore in vernam mutato serenitatem, Imperator, sublato statim crucis vexillo, adversus Tauroscythas iter maturavit. Ita sacro limine egressus ad Servatoris Christi sacellum, quod in Chalce veneramur, numen placaturus accessit. Id oratorium angustum esse conspicatus, hominesque vix quindecim capere intus posse, flexo et difficili, labyrinthi tortuosi gurgustiive instar, ascensu, evestigio in maius sanctiusque a funda-**

λεύεται ἐς τὸ μεγαλειότερον καὶ εὐαγέστερον ἐκ βάθρων τοῦτον A. M. 6480 οἰκοδομεῖν, τῶν γείσων αὐτὸς σχηματίσας τὸν περίμετρον· ὃν Ind. 15 A. C. 972 εἰς τοῦτο κάλλος, εἰς ὃ νῦν ὁρᾶται, καὶ μέγεθος ἡ ἐκείνου ἐξ I. I. 3 ἐπιπνοίας τινὸς σπουδὴ καὶ ἐπίσκηψις ἤγειρεν. ἐντεῦθεν εἰς τὸν B θεῖον καὶ περίπυστον νεὼν τῆς τοῦ Θεοῦ σοφίας ἀφικόμενος, ἄγγελόν τε αὐτῷ δοθῆναι ἐξαιτησάμενος, προπορευόμενον τοῦ στρατοῦ, καὶ τὴν ὁδὸν κατευθύνοντα, εἰς τὸν ἐν Βλαχέρναις τιμώμενον τῆς Θεομήτορος οἶκον λιτανεύων ἐπιφοιτᾷ. κἀνταῦθα δὲ ἱκετηρίαις τὸ θεῖον, ὡς τὸ εἰκὸς, ἐξιλεωσάμενος, ἄνεισιν ἐς τὰ ἐκεῖσε ἀνάκτορα, τὰς πυρφόρους τριήρεις ὀψόμενος, τακτικῶς πρὸς τὸ τοῦ Βοσπόρου σαλευούσας προκόλπιον, ᾧ καὶ ἐπίνειον ταῖς φορτίσι καθέστηκεν εὔορμον καὶ εὐγάληνον, ἐς καμπὴν ἠρέμα μέχρι τῆς γεφύρας καὶ τοῦ κατ' αὐτῆς εἰσβάλλοντος C ποταμοῦ ἐκτεινόμενον. τὴν γοῦν μετ' ἐμπειρίας καὶ κόσμου τῶν τριηρῶν εἰρεσίαν καὶ ἅμιλλαν ὁ βασιλεὺς θεασάμενος (ἐτύγχανον δὲ ὑπὲρ τὰς τριακοσίας, συνάμα λέμβοις καὶ ἀκατίοις, ἃ νῦν γαλέας καὶ μονέρια κοινῶς ὀνομάζουσι), φιλοφρονησάμενός τε τοὺς ἐρέτας καὶ τὸ περὶ αὐτὰς στρατιωτικὸν ἀργυρίου διανομῇ, P. 80 ἐς τὸν Ἴστρον ἐκπέμπει, τὸν τούτου πόρον φρουρήσοντας, ὡς μὴ ἐνὸν εἴη τοῖς Σκύθαις, ἐς τὴν σφῶν πατρίδα ἐκπλεῖν καὶ τὸν Κιμμέριον Βόσπορον, εἴγε πρὸς φυγὴν ἀποκλίνοιεν. λέγεται δὲ τὸν Ἴστρον ἕνα τῶν ἐξ Ἐδὲμ ἐκπορευομένων εἶναι ποταμῶν, τὸν ἐπικεκλημένον Φισῶν, ἐκ τῆς ἕω μὲν ἐκδιδόμενον, ὑποδυόμενόν τε κατὰ γῆν ἀμηχάνῳ τοῦ δημιουργοῦ σοφίᾳ· καὶ αὖθις ἐκ τῶν

2. αὐτὸ cod. Paulo post malim τὴν s. τὸ περίμετρον, et κάλλους — μεγέθους, aut τοῦτο τὸ κ. 7. ἐν. ἐκ cod.

**mentis aedificari iussit, murorumque ambitum ipse figuravit: quem in eam, quae adhuc videtur, speciem et amplitudinem velut aliquo afflatu divino solertia eius et iussum excitavit. Inde in coelestis Sapientiae divinum atque illustre templum perrexit: ex quo, angelum dari sibi precatus, qui exercitui anteiret viamque dirigeret, in aedem Matris Dei in Blachernis cultam cum hymnorum cantu transit. Ibi quoque precibus divino numine rite placato, in palatium, quod ibidem est, ascendit, igniferas triremes inspecturus. Stabant ordinatim in sinu Bospori, ubi portus onerariarum tutus et tranquillus subest, molli flexu ad pontem usque flumenque, quod ibi in mare transit, pertineas. Triremium navigationem et certamen, usu militari atque ordine facta, ut spectavit Imperator (erant autem navigia plus CCC, adiunctis actuariis et scaphis, quas nunc galeas et moneria vulgo vocant), remiges et propugnatores donativo auctos ad Istrum emisit ad traiectum fluminis asservandum, ut Scythis, si forte se fugae darent, domum inque Cimmerium Bosporum renavigandi facultas auferretur. Istrum unum de fluviis perhibent ex Eden profluentibus, Phison cognomento: eum, ex Oriente ortum, rursus summa divini aedificatoris sapientia sub terram condi: post denuo e montibus Cel-**

A. M. 6480 Ind. 15 Κελτικῶν ὀρέων ἀναπιδύοντα, ἑλισσόμενόν τε διὰ τῆς Εὐρώπης, καί, εἰς πέντε τεμνόμενον στόματα, τὸν ῥοῦν ἐσβάλλειν παρὰ τὸν Πόντον, ὃς Εὔξεινος ὀνομάζεται. τινὲς δὲ Φισῶν τὸν τὴν Ἰνδικὴν τέμνοντα γῆν τυγχάνειν, ὃν καὶ Γάγγην κικλήσκειν εἰώθασι, παρ' ᾧ ἐξευρίσκεται ὁ λίθος ὁ σμάραγδος.

B β'. Ἀλλ' αἱ μὲν τριήρεις τοῦτον τὸν τρόπον ἐπὶ τὸν Ἴστρον Fol. 308 r. ἀνήχθησαν. Ἰωάννης δὲ ὁ αὐτοκράτωρ, τοῦ Βυζαντίου ἀπάρας, ἐς τὴν Ἀδριανοῦ σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι παραγίνεται. ἣν Ὀρέστην φασὶ πολίσαι τὸν τοῦ Ἀγαμέμνονος, ὅτε τὸν πλάνον ὑπέστη μετὰ τὴν ἀναίρεσιν Κλυταιμνήστρας, τῆς ἰδίας μητρός· ἐξ ἐκείνου τε Ὀρεστιάδα κεκλῆσθαι τὸ πρότερον. Ἀδριανὸν δὲ αὖθις τὸν αὐτοκράτορα, Σκύθαις μαχόμενον, ἁλῶναί τε τῇ θέσει τῆς χώρας, καὶ ταύτην ἐχυροῖς περιβόλοις τειχίσαι, καὶ C Ἀδριανοῦ ὀνομάσαι. ἐνταῦθα δὲ ὁ βασιλεὺς ἀφικόμενος, ἀναμαθών τε πρὸς τῶν σκοπῶν, ὡς ἐπάγουσαι εἰς τὴν τῶν Μυσῶν δυσέμβολοι καὶ ἐστενωμένοι ἀταρπιτοί, ἃς καὶ κλεισούρας, διὰ τὸ οἱονεὶ κατακεκλεῖσθαι, κατονομάζουσι, παρὰ τῶν Σκυθῶν οὐ παραφυλάττονται, τοὺς λοχαγοὺς καὶ ταξιάρχους συναγηοχώς, ἔλεξε τοιάδε· „Ὤιμην μέν, ὦ συστρατιῶται, Σκύθας τὴν ἡμετέραν ὡς αὐτοὺς ἐκ πολλοῦ προσδοκῶντας ἄφιξιν, παντὶ σθένει τὰ ἐπικαιρότατα καὶ στενώτατα, δυσπρόσοδά τε, τῶν ἀταρπιτῶν, θριγκοῖς τισι καὶ ἑρκίοις συγκλεῖσαι, ὡς μὴ εὐπετῶς ἡμῖν εἴη εἰς τὰ πρόσω εἰσιτητέα. ἐπεὶ δὲ ἡ τοῦ θείου Πάσχα D ἐπέλευσις ἔσφηλε τούτους, προκατασφαλίσασθαι τὰς ὁδοὺς καὶ

5. σμάραγδος. Vid. Genes. II. 12. 6. Ἀλλ' αἱ μέν. Ἀλλὰ μὲν cod. 14. δέ. Fort. δή.

ticis eructatum per Europam volvi, et, in quinque capita fissum, in Pontum influere, qui Euxinus nominatur. Alii Phisonem arbitrantur flumen quod Indiam intersecet, Gangem vulgo vocatum, ubi smaragdus lapis invenitur.

2. Triremes dum sic ad Istrum adnavigant, Ioannes Imp., ab urbe profectus, Adrianopolim omnibus copiis venit. Hoc oppidum ab Oreste Agamemnonis F. cum post Clytaemnestrae matris caedem ex errore substitisset, conditum esse demonstrant: inde prius Orestiadem appellatum fuisse. Posterius Adrianum Caesarem, cum Scythis bellantem, situ loci captum, propugnaculis firmis communisse, atque Adrianopolim nominasse. Eo postquam Imperator pervenit, ab exploratoribus certior factus est, tramites in Moesiam agentes, difficiles illos quidem et perangustos, quos inde Clisuras, quod quasi clausi sint, vocant, a Scythis minime custodiri. Quare convocatis centurionibus et tribunis in hunc est modum locutus: „Existimabam, commilitones, Scythas, nostrum ad ipsos adventum iamdiu exspectantes, omni opera opportunitates angustiasque saltuum et viarum septis vallisque interclusisse, ne sine difficultate ultra progredi possemus. Nunc, quandoquidem divini Paschatis adventus in causa illis fuit, quo minus praeseptia

ἀπείρξαι τὴν ἡμῶν πάροδον, μὴ πεισθέντας, ὡς καταλειπόντες A. C. 972
ἡμεῖς τὰ τῇ μεγάλῃ ἑορτῇ ἑπόμενα, λαμπροφορίας, καὶ προ- L. I. 3
όδους, καὶ τρυφὰς, καὶ θέατρα, περὶ πόνους καὶ ταλαιπωρίας
πολέμων ἐναποκλίνομεν, δοκεῖ μοι ἄριστα πράξειν, εἰ ἐξαυτῆς
ἁρπάσωμεν τὸν καιρὸν, καὶ ὡς ἔχομεν τάχους ἐνσκευασάμενοι,
τὴν ἐστενωμένην ὁδὸν παροδεύσωμεν, πρὸ τοῦ Ταυροσκύθας
αἰσθέσθαι τὴν ἡμῶν ἔφοδον, καὶ εἰς ἀλκὴν κατὰ τὰς δυσχωρίας
ὁρμῆσαι. εἰ γὰρ προτερήσομεν τὴν τῶν ἐπισφαλῶν χωρίων διά-
βασιν, καὶ ἀπροσδόκητοι τούτοις προσβάλωμεν, οἶμαι (σὺν Θεῷ
δὲ εἰρήσθω), αὐτοβοεὶ καὶ τὴν πόλιν Πραισθλάβαν αἱρήσειν, ἣ P. 81
Μυσοῖς ἐστὶ τὰ βασίλεια· κἀκεῖθεν ὁρμώμενοι, ῥᾷστα τὴν Ῥω-
σικὴν ἀπόνοιαν καταγωνισόμεθα."

γʹ. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν εἶπεν ὁ βασιλεὺς, τοῖς δέ γε στρατη-
γοῖς καὶ ταξιάρχοις ἄκαιρος ἐδόκει ταυτὶ τὰ ῥηθέντα τόλμα, καὶ
τηνάλλως θράσος ἐς ἀπόνοιαν ἐκπίπτον ἀλόγιστον, ἀπερισκέπτως
τὴν Ῥωμαϊκὴν δύναμιν διὰ σηραγγώδους καὶ κρημνώδους ὁδοῦ
διαβιβάζειν ἐπὶ τῆς ἀλλοδαπῆς προτρεπόμενα. ἐφ' ἱκανὸν οὖν
χρόνον σιωπώντων αὐτῶν, ἀναλαβὼν αὖθις καὶ ἀνοιδήσας ὁ αὐ-
τοκράτωρ φησίν· „Ὅτι μὲν τὸ μὴ λελογισμένως παρὰ τοὺς πολέ-
μους χωρεῖν, ἀλλ' αὐθαδῶς καὶ θρασέως, κίνδυνον εἴωθεν ὡς B
μάλιστα προξενεῖν καὶ πανολεθρίαν ἀνήκεστον, ἐπίσταμαι καὶ αὐ-
τὸς, ἐκ νεότητος ταῖς μάχαις ἀναστραφεὶς, καὶ πολλὰ τρόπαια,
καθὼς ἴστε, καὶ νίκας ἀναδησάμενος. ὅτι δὲ, ἐν οἷς ὁ καιρὸς, ὡς

9. προσβάλωμεν. Nota hic aoristum subiunct. pro futuro. 19. Fort. πολεμίους. 22. ἀναστραφείς. Sic cod. Fort. ἀνατραφεὶς, innutritus.

itineribus transitum nostrorum prohiberent, minime arbitrati, nos, relictis quae magnum festum consequantur lustrationibus, pompis, lautitiis, ludis, ad belli labores molestiasque conversum iri, videtur mihi quidem optimum factu, oblata facultate confestim uti, priusque armis confestim captis angustias transmittere, quam Tauroscythae, adventu nostro cognito, vi saltus obtineant. Quod si praeripimus locorum periculosorum transitum, inopinantesque illos adorimur, spe ducor (pace numinis dixerim), primo impetu vel Praesthlabam oppidum, Moesorum regiam, teneri posse: unde ultra progressi vesaniam Russicam facile comprimemus."

3. Haec Imperator cum diceret, magistris militiae tribunisque militum oratio eius intempestivae fiduciae audaciaeque plena visa est, temere in factum demens erumpentis, quod imprudenter Romanas copias saltuoso arduoque itinere externam in terram traducere suaderet. Quare, cum aliquandiu conticuissent, instaurato sermone Imperator indignans, „In dimicationes," inquit, „ita venire, ut minus iudicio quam impetu et temeritate ducare, id quanta pericula afferre soleat quamque insanabiles plagas, cognitum et ipse habeo, e pueritia in praeliis versatus, palmasque non unas, quod scire vos arbitror, et victorias consecutus. Sed quando fortuna, in

A. M. 6480 Ind. 15 Fol. 308 v. ἐπὶ ξυροῦ ἀκμῆς ἑστηκὼς, μὴ κατὰ γνώμην χρῆσθαι τοῖς πράγμασι δίδωσι, δεῖ που τοῦτον προαρπάζειν, καὶ τὰ οἰκεῖα εὖ τίθεσθαι, συνθήσεσθαί μοι δοκῶ καὶ αὐτοὺς, ἐμπειρίαν πολλὴν ἀναλεξαμένους ἐκ τῆς ἀλλεπαλλήλου καὶ ἑτεροκλινοῦς τῶν πολέμων ῥοπῆς. εἴ τι οὖν μοι πείθεσθε τὰ λῷονα συμβουλεύοντι, ἕως οἱ Σκύθαι πρὸς ῥᾳστώνην ἀναπεπτώκασι, μήπω τὴν ἡμῶν αἰσθόμενοι ἄφι- C ξιν, ἁρπάσωμεν τὸν καιρὸν, καὶ ἡ νίκη τῇ διαβάσει τῆς κλεισούρας συνέψεται. εἰ γὰρ διαβησείοντας ἡμᾶς αἴσθοιντο, καὶ εἰς ἀντίπαλον ἐπὶ τῶν στενωπῶν ἀντιτάξοιντο φάλαγγα, οὐκ εἰς καλὸν ἡμῖν τελευτήσει τὰ πράγματα, ἀλλ' ἐς ἀπορίαν καὶ ἀμηχανίαν δεινήν. ἐπιῤῥώσαντες οὖν τοὺς θυμοὺς, καὶ λογισάμενοι, ὅτι Ῥωμαῖοί ἐστε, οἱ τὸ ἀντίξουν ἅπαν τὸ πρόσθεν ὅπλοις καταστρεφόμενοι, ἕπεσθε τὴν ταχίστην, τὴν σφῶν ἀρετὴν ἐπὶ τῶν ἔργων ἐπιδεικνύμενοι."

δ'. Ταῦτα εἰπὼν, καὶ ἀριπρεπεῖ παντευχίᾳ καθοπλισθεὶς, ἐφ' ἵππου τε γαύρου καὶ σοβαροῦ ἐπιβὰς, καὶ δόρυ ἐπωμισάμε- D νος μήκιστον, ἀπήρχετο τῆς ὁδοῦ, προπορευομένην ἔχων τὴν τῶν λεγομένων ἀθανάτων φάλαγγα, τεθωρακισμένην ἐπιεικῶς· εἵποντο δὲ αὐτῷ ὁπλῖται μὲν τῶν ἀλκιμωτάτων πρὸς τοῖς μυρίοις πεντακισχίλιοι, ἱππεῖς δὲ μύριοι καὶ τρισχίλιοι. τὸ δὲ λοιπὸν στρατιωτικὸν μετὰ τοῦ θητικοῦ, φέρον τὰς ἑλεπόλεις καὶ τὰς παντοδαπὰς μηχανὰς, βάδην ἐξόπισθεν εἵπετο, ἅμα τῷ προέδρῳ Βασιλείῳ, ᾧ τὴν τούτων ὁ βασιλεὺς ἐπέτρεψε πρόνοιαν. ἐπεὶ δὲ τοὺς ἐπισφαλεῖς καὶ κρημνώδεις τόπους διώδευε παρὰ πᾶ-

1. ξυροῖς cod.

novaculae acie constituta, ad arbitrium agere non permittit, tunc audacter arrepta illa rem geri oportere, id ne ipsi quidem, opinor, negabitis, qui magnam peritiam ex incerto ancipitique bellorum eventu collegistis. Quare, si quid mihi creditis meliora suadenti, dum Scythae desidiae se dant, necdum de adventu nostro cognorunt, rapiamus occasionem, et transitum faucium victoria consequetur. Nam, si intellexerint nos transmittere velle, superque angustiis infesta acie constiterint, vereor ut exitum optabilem res habeat, neve in discrimen potius difficultatemque summam adducatur. Proinde facite ut fortem animum habeatis, reputantesque Romanos vos esse, qui adversarios omnes olim armis subegerint, cito sequimini, virtutem vestram factis declarantes."

4. Hac habita oratione, insigni armatura munitus, insessoque generoso atque acri equo, lanceam praelongam humero gerens, viae se dedit, praeeuntem habens Immortalium quos vocant egregie loricatam cohortem: pone sequebantur legionariorum fortissimorum millia quinque et decem, equitum tredecim millia. Reliquus exercitus cum impedimentis et calonibus, helepoles et cuiusque modi machinas vehens, lento gressu retro sequebatur, cum Basilio praeside, cui Imperator horum curam commiserat. Ita, ubi praeter omnium opinionem periculosa et praerupta loca transiverat, itinere raptim

σαν ὑπόνοιαν, τὸ σύντονον ἐπισχὼν τῆς πορείας, ἐπί τινος ἐχυ- A. C. 972
ροῦ γηλόφου ἐκ τοῦ θατέρου μέρους παραῤῥέοντα ἔχοντος ποτα- I. I. 3 P. 82
μὸν, ὑδάτων πληθώραν ἐπαγγελλόμενον, τήν τε ἵππον καὶ τὸν
στρατὸν διανέπαυσεν. ἄρτι δὲ σταθηρᾶς ἡμέρας ἀπαυγαζούσης,
διαναστὰς, καὶ ἐς βαθείας φάλαγγας διατάξας τὸ στράτευμα,
τὴν ἐπὶ Πραισθλάβας ᾔει, θαμινὰ τὰς σάλπιγγας τὸ ἐνυάλιον
ἐγκελευσάμενος ἐπηχεῖν, ἀλαλάζειν τε τὰ κύμβαλα, καὶ τὰ τύμ-
πανα παταγεῖν. ἐντεῦθεν βοή τις ἄῤῥητος ἀνεδίδοτο, συνεπη-
χούντων τοῖς τυμπάνοις τῶν ἐκεῖσε ὀρέων, καὶ ἀντικτυπούντων τῶν
ὅπλων, καὶ τῶν ἵππων χρεμετιζόντων, τῶν τε ἀνδρῶν ἀλλήλοις
ἐκβοώντων καὶ πρὸς τὴν μάχην ἐπιῤῥωννύντων, ὡς τὸ εἰκός. B
Ταυροσκύθας δὲ, τὴν τοῦ στρατοπέδου μετ' ἐμπειρίας ὡς αὐτοὺς
ἀθρήσαντας ἐπεξελάσειν, ἀμηχανία καὶ δέος ᾕρει, τῷ ἀπροσδοκή-
τῳ καταπλαγέντας τοῦ πράγματος. ἀλλὰ καὶ ὡς σπουδῇ τὰ ὅπλα
ἁρπάσαντες, καὶ τοὺς θυρεοὺς ἐπωμισάμενοι (ἐρυμνοὶ δὲ οὗτοι, Fol. 309 r.
καὶ ἐς τὸ ἀσφαλὲς ποδήρεις ἐξειργασμένοι πεποίηνται), ἐς καρτε-
ρὸν ἀντικαταστάντες συνασπισμὸν, ἐπὶ τὸ πρὸ τοῦ ἄστεος ἱπ-
πήλατον πεδίον Ῥωμαίοις ἀντεπῄεσαν, δίκην θηρίων βρυχώμε-
νοι, καὶ καινὴν καὶ ἀλλόκοτον προϊέμενοι ὠρυγήν. Ῥωμαῖοι δὲ,
συμβαλόντες αὐτοῖς, ἐῤῥωμένως ἐμάχοντο, καὶ ἄξια πολέμων C
ἔργα εἰργάζοντο, τῆς μάχης ἰσοπαλοῦς ἀμφοτέροις γεγενημένης.
ἐνταῦθα τοῖς ἀθανάτοις ὁ βασιλεὺς κατὰ τὸ εὐώνυμον τῶν Σκυ-
θῶν κέρας μετὰ ῥύμης εἰσβάλλειν ἐγκελεύεται. οἱ δὲ, προβαλόν-

1. ὑπόνοιαν. Nota voces πρόνοιαν et ὑπόνοιαν mire vicinas, ob negligentiam vel inopiam scriptoris. 2. παραῤῥέοντος cod. 3. ἐπαγγελλόμενος cod. 8. παταγεῖν. Vid. supra 22. B. 13. ἀθρήσαντας. Inde firmatur coniectura mea supra 66. C. 17. συνασπισμῷ cod.

confecto substitit; inque colle natura munito, qui ab utroque latere habebat praeterlabens copiamque aquarum praebens flumen, equitatum et milites ab itinere refecit. Postero die de multa luce movet castra, et, exercitu in profundas phalanges disposito, Praesthlabam contendit. Lituis frequenter classicum concini, cymbala percuti, tympana pulsari imperat. Tum ineffabili fremitu cuncta retonant. Admurmurant tympanis iuga regionis, concrepant arma, hinniunt equi, conclamant milites, seque ad praelium de more incitant. Tauroscythas, exercitum cum usu militari adventantem conspicatos, cum res praeter opinionem accidisset, dubitatio timorque tenuit. Arma nihilominus celeriter ceperunt, scutisque in humeros sublatis (ea autem et perfirma sunt, et, quo melius tegant, ad pedes pertinent), conferta acie in equitabili ante oppidum planitie Romanis obviam se obtulerunt, belluarum ritu rugientes, sublato absono vastoque ululatu. Praelio commisso fortiter pugnant nostri, facinora bellica mirabilia efficiunt. Cum diutius pari Marte dimicaretur, Imperator Immortales sinistrum Scytharum cornu cursu incitato adoriri iubet. Hi, equos calcaribus incendentes, lanceis in-

A. M. 6480 Ind. 15 τες τοὺς ἄκοντας, καὶ σφοδρῶς τοῖς μύωψι τοὺς ἵππους κεντρίσαντες, κατὰ τούτων ἤλαυνον. Σκύθαι δὲ, ἅτε πεζέταιροι χρηματίζοντες· οὐδὲ γὰρ ἀφ' ἵππων εἰθισμένον ἐστὶν αὐτοῖς ἀγωνίζεσθαι, ὅτι μηδὲ πρὸς τοῦτο γυμνάζονται· οὐχ ὑπήνεγκαν τὸν τῶν Ῥωμαίων δορατισμὸν, ἀλλ' ἐκκλίναντες εἰς φυγὴν, ἐπὶ τὸν τοῦ ἄστεος περίβολον συνεκλείοντο· οὓς ἐπισπόμενοι Ῥωμαῖοι ἀνηλεῶς ἔκτεινον. φασὶ γὰρ παρὰ ταύτην τὴν προσβολὴν ὀκτακισχιλίους πρὸς τοῖς πεντακοσίοις ἀναιρεθῆναι Σκυθῶν.

D ε΄. Οἱ δὲ περιλειφθέντες, ἐπεὶ πρὸς τὸ ἄστυ συνεκλείσθησαν, ἐκ τῶν ἐπάλξεων ἄνωθεν ἐῤῥωμένως ἠκροβολίζοντο. τηνικαῦτα λέγεται καὶ τὸν Πατρίκιον Καλοκύρην, τῇ Πραισθλάβᾳ ἐπιχωριάζοντα, ὅσπερ τὴν Ῥωσικὴν πανοπλίαν κατὰ τῶν Μυσῶν τὸ πρόσθεν, ἧπέρ μοι ἤδη ἐῤῥήθη, κεκίνηκεν, αἰσθόμενον τὴν τοῦ αὐτοκράτορος ἄφιξιν (οὐδὲ γὰρ ἐνῆν λανθάνειν, τῶν βασιλικῶν παρασήμων τῇ στιλπνότητι τοῦ χρυσοῦ ἄῤῥητον ἐκπεμπόντων μαρμαρυγήν), λαθραίως ὑπὸ νύκτα βαθεῖαν ὑπεξελθεῖν
P. 83 τε τοῦ ἄστεος καὶ ὡς τὸν Σφενδοσθλάβον ἀφικέσθαι, αὐτοῦ που παρὰ τὸ Δορύστολον (ὃ τὰ νῦν Δρίστα καλεῖται) πανσυδὶ διατρίβοντα. ἀλλ' οὕτω μὲν ὁ Καλοκύρης ἀπέδρασε, Ῥωμαίους δὲ ἡ νὺξ ἐπελθοῦσα τῆς μάχης ἐπέσχεν. ἄρτι δὲ κατὰ τὴν ὑστεραίαν καὶ τῆς λοιπῆς στρατιᾶς μετὰ τῶν ἑλεπόλεων ἀφιγμένης (ἡμέρα δὲ ἦν ἡ καλουμένη μεγάλη πέμπτη, καθ' ἣν ἐπὶ τὸ πάθος μολῶν ὁ Σωτὴρ τὰ σωτήρια τοῖς μαθηταῖς μετὰ τὸν μυστικὸν δεῖπνον διδάγματα ἐξεπαίδευσε), πρωΐθεν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης ἐξανα-

18. Fort. Δρίστρα. Infra 86. B. Δρῆστρα (sic) cod. 22. κέμπη cod.

festis in hostes se permittunt. Quorum cuspides cum Scythae, ut pedites, sustinere non possent: neque enim praeliandi ex equis consuetudinem habent, neque ea in re exercentur: fugae se mandant, inque oppidi moenia se concludunt: quos insecuti Romani nulla misericordia conciderunt. Hac impressione interfectos esse aiunt Scythas octies mille quingentos.

5. Qui superfuerant, ii in oppidum inclusi e muris deque loco superiore telis coniectis fortiter resistebant. Eodem tempore Calocyrem Patricium Praesthlabae commorantem, quem armaturam Russicam olim in Moesos commovisse superius dixi, cum de Imperatoris adventu cognovisset (qui ob insignia principatus latere non poterat, fulgore auri divinam lucem diffundentia), clam adversa nocte oppido elapsum esse aiunt, adque Sphendosthlabum propter Dorystolum (quae nunc Dristra vocatur) cum omnibus copiis subsidiantem pervenisse. Elapso Calocyre, Romanos nox superveniens a pugna revocavit. Reliquis copiis una cum machinis postero die consecutis (qui dies erat qui vocatur Feria quinta maxima, qua ad passionem gradiens Servator servantia post mysticam coenam praecepta discipulis fudit), mane Ioannes Imperator castris egressus aciem legionum cuneo

στὰς καὶ εἰς ἀῤῥαγῆ συνασπισμὸν διατάξας τὰς φάλαγγας, παιω- A. C. 972
νίσας τε τὸ ἐνυάλιον, τῷ τείχει προσέβαλεν, ὡς αὐτοβοεὶ αἱρή- B I. L. 8
σων τὴν πόλιν. Ῥῶς δὲ καὶ αὐτοὶ πρὸς τοῦ σφῶν παρακροτούμενοι στρατηγοῦ (Σφέγκελος δὲ ἦν οὗτος, ὁ τρίτην ἔχων τιμὴν παρὰ Σκύθαις μετά γε Σφενδοσθλάβον· ἐκεῖνος γὰρ ἁπάντων κατῆρχεν), ἐκ τῶν ἐπάλξεων ἀντετάξαντο, καὶ Ῥωμαίους ἐπιόντας κατὰ τὸ ἐνὸν ἠμύνοντο, ἀκόντια, καὶ βέλη, καὶ λίθους χειροπλήθεις ἐπαφιέντες ἄνωθεν. Ῥωμαῖοι δὲ, τοῖς τε τόξοις καὶ πετροβόλοις ὀργάνοις, σφενδόναις τε καὶ ἀκοντίοις θαμινώ- Fol. 309 v.
τερον κάτωθεν βάλλοντες, ἀνεῖργον τοὺς Σκύθας, βιαζόμενοι, καὶ μὴ ἐῶντες ἀδεῶς προκύπτειν ἐκ τῶν ἐπάλξεων. ὁ δὲ αὐτοκράτωρ, γεγωνότερον ἐμβοήσας καὶ τῷ περιβόλῳ τὰς κλίμακας προσ- C
ερείδειν ἐγκελευσάμενος, ἐπέῤῥωσε τῇ βοῇ τὴν πολιορκίαν, ἐκθύμως ἐπ᾽ ὄψεσι βασιλέως ἁπάντων διαγωνιζομένων, καὶ τιμὰς ἀναλόγους τοῖς πόνοις τοπαραυτίκα πρὸς αὐτοῦ προσδοκώντων ἀποίσεσθαι.

ς΄. Ῥωμαίων δὲ ἐπιβρισάντων καὶ τοῖς τείχεσι προσπελασάντων τὰς κλίμακας, ἐνταῦθά τις γενναῖος νεανίσκος, ἄρτι πυρσαῖς θριξὶν ἐπιχνοάζων τὴν γένυν, ἐκ τῆς τῶν Ἀνατολικῶν ὁρμώμενος γῆς, ᾧ Θεοδόσιος ὄνομα, Μεσονύκτης ἐπίκλησις, θατέρᾳ μὲν τὸ ξίφος σπασάμενος, τῇ λαιᾷ δὲ τὴν ἀσπίδα ὑπὲρ κεφαλὴν ἀνατείνας, ὡς μὴ βάλλοιτο ἄνωθεν παρὰ τῶν Σκυθῶν, διὰ τῆς κλίμακος ἄνεισιν· ἀγχοῦ δὲ γενόμενος τῆς ἐπάλξεως, D
καταστοχήσας τοῦ προκύπτοντος Σκύθου καὶ τοῦτον ἀμυνομέ-

24. καταστοχήσας. Sic cod., et statim post, Σκυθοῦ.

conferto instruxit: classicum cani iussit, ad murumque copias admovit, oppidum uno impetu expugnare tentans. Russi et ipsi a suo duce incitati (is erat Sphencelus, tertio apud Scythas post Sphendosthlabum loco: hic enim omnibus praeerat), post pinnas constituti, Romanos subeuntes pro viribus reprimunt, iacula, sagittas, saxa manualia de superiore loco fundunt. Contra nostri succedentes, arcubus, tormentis, fundis, pilis magnopere usi, Scythas vi adhibita submovent, ut impune prospiciendi de pinnis potestas esset nulli. Ipse Imperator, contenta voce scalas ad murum poni iubens, hortatu non mediocriter vim oppugnationis auxit, neque erat quisquam qui non in principis conspectu fortiter pugnaret, praemiaque laboribus respondentia statim ab illo relaturum se speraret.

6. Instantibus Romanis scalasque ad muros admoventibus, adolescens impiger ex regione Orientis, rutila iam lanugine genam adumbrans, Theodosius cognomento Mesonyctes, districto altera manu gladio, altera scuto supra caput sublato, ne a Scythis missilibus deiectis feriretur, per scalam ascendit; cumque ad pinnas appropinquasset, Scytham prospicientem seque hasta repellentem appetens in cervicem percussit, ut abscisum eius ca-

A. M. 6480 Ind. 15 νου τῷ δόρατι, παίει κατὰ τοῦ τένοντος· ἀπαραχθεῖσα δὲ ἡ κεφαλὴ σὺν τῇ κόρυθι ἔξω τειχῶν πρὸς ἔδαφος ἐσφαιρίζετο· Ῥωμαῖοι δὲ τῷ καινῷ τοῦ δράματος ἐπηλάλαξαν, καὶ συχνοὶ τοῦ πρώτως ἀνελθόντος τόλμαν ζηλώσαντες, διὰ τῶν κλιμάκων ἀνέθεον. ὁ δὲ Μεσονύκτης, ἐπεὶ τοῦ τείχους ἐπέβη, καὶ τῆς ἐπάλξεως ἐγκρατὴς ἐξεγένετο, πλείστους τῶν ἀμυνομένων Ῥῶς ἐπιστροφάδην πλήττων τῶν τειχῶν κατεκρήμνιζε. θᾶττον δὲ συ-
P. 84 χνῶν ἑκασταχοῦ τῶν περιβόλων ἀνελθόντων, καὶ παντὶ σθένει τοὺς ἐναντίους ἀποσφαττόντων, τὰς ἐπάλξεις καταλιπόντες οἱ Σκύθαι, ἐς τὴν βασίλειον αὐλὴν, τειχίον ἐχυρὸν κεκτημένην, ἐν ᾗ καὶ ὁ πλοῦτος Μυσοῖς ἐναπέκειτο, ἀκλεῶς συνώσθησαν, πυλίδα μίαν ἠνεῳγμένην παραλιπόντες. ἐν ᾧ δὲ ταῦτα ἐδρᾶτο, ἡ ἔξω τειχῶν ὁρμωμένη τῶν Ῥωμαίων πληθὺς, τοὺς θαιροὺς τῶν πυλῶν καὶ μοχλοὺς διακόψασα καὶ συντρίψασα, ἔνδον εἰσῄει τοῦ ἄστεος, ἀμύθητον φόνον αὐτουργήσασα τῶν Σκυθῶν. τότε δὴ καὶ Βορὴν συλληφθῆναι λέγεται, τῶν Μυσῶν βασιλέα, σὺν γυναικὶ καὶ δυσὶ νηπίοις, οὕτω πυρσοῖς τὴν γένυν περιπυκάζοντα,
B καὶ προσαχθῆναι τῷ βασιλεῖ· ὁ δὲ, τοῦτον δεξάμενος, διὰ τιμῆς ἦγε, κοίρανον Βουλγάρων ἀποκαλῶν, φάσκων τε, ἥκειν Μυσοῖς τιμωρήσων, δεινὰ πεπονθόσι πρὸς τῶν Σκυθῶν.

ζ΄. Ῥωμαῖοι δὲ, ἅπαξ ἐμπελασθέντες τῷ ἄστει, ἐχώρουν διὰ τῶν στενωπῶν, τοὺς μὲν δυσμενεῖς ἀποκτείνοντες, τὰ δὲ χρήματα διαρπάζοντες. τηνικαῦτα καὶ τῇ βασιλείῳ αὐλῇ προσέ-

1. ἀπαῤῥαχθεῖσα cod. 17. οὕτω. Sic cod. Fort. οὔκω. 22. στενωπῶν. Vid. supra 15. D.

put una cum casside extra muros in terram provolveretur. Qua nova re oblata succlamant Romani, primique ascendentis virtutem aemulati crebri per scalas nituntur. Interim Mesonyctes in murum emergens, fastigii compos factus, Russos propugnantes quamplures circumquaque obtruncatos de muro praecipitavit. Ita cum multi celeriter undique munitiones ascendissent, omnique vi hostes conciderent, Scythae relictis moenibus in aulam regiam muro firmo circumdatam, ubi thesauri Moesorum asservabantur, turpiter sunt compulsi, portula una ibi aperta relicta. Dum haec geruntur, extra muros circumfusa Romanorum copia, cardinibus repagulisque portarum excisis ac perfractis, in oppidum se intulit, ingentemque Scytharum stragem fecit. Eodem tempore Borim Moesorum regem, rufa ac densa barba insignem, una cum uxore duobusque infantibus comprehensum ad Imperatoremque adductum esse aiunt: quem ille receptum honore habuit, principemque Bulgarorum appellavit, venisse se testatus ad ulciscendas Moesorum iniurias a Scythis acceptas.

7. Romani, semel in oppidum illati, per angiportus se effuderunt, ad caedem hostium bonorumque direptionem conversi. Inde regiam oppugna-

βαλλον, ἐν ᾗ τῆς Ῥωσικῆς πληθύος συνώσθη τὸ μάχιμον. ἀλλ' A. C. 972 εὐσθενῶς ἔνδον ἀντικαταστάντες οἱ Σκύθαι τούτους ἀνῄρουν, I. I. 3 διὰ τῆς πυλίδος ἐξολισθαίνοντας, καὶ μέχρι τῶν ἑκατὸν καὶ Fol. 310 r. πεντήκοντα ἄνδρας ἀνεῖλον νεανικούς. ὁ δὲ βασιλεὺς τὸ τοιοῦ- C τον σύμπτωμα γνοὺς, θᾶττον ἐξιππασάμενος, παντὶ σθένει πρὸς τὴν μάχην χωρεῖν τοῖς ἑπομένοις προὔτρέπετο· ἐπεὶ δὲ οὐκ εἶχέ τι γενναῖον ἀνύττειν (διὰ γὰρ τῆς ἐστενωμένης πυλίδος τοὺς εἰσιόντας Ταυροσκύθαι δεχόμενοι εὐπετῶς κατειργάζοντο, πλείστους κατασπαθίζοντες), τὴν μὲν πρόσω τῶν Ῥωμαίων ἀλόγιστον ὁρμὴν ἀνεχαίτισε, πῦρ δὲ τῇ αὐλῇ ἑκασταχοῦ διὰ τῶν περιβόλων ἐνιέναι προσέταξε. τῆς δὲ πυρκαϊᾶς σφοδρᾶς ἀναῤῥιπισθείσης, καὶ ἐκτεφρούσης θᾶττον τὰ ὑποκείμενα, τῶν δόμων ὑπεξελθόντες οἱ Ῥῶς, ὑπὲρ τοὺς ἑπτακισχιλίους τυγχάνοντες, ἔς τε τὸ ὕπαιθρον τῆς αὐλαίας συσπειραθέντες, ἀμύνεσθαι τοῖς D ἐπιοῦσι παρεσκευάζοντο. τούτοις ὁ βασιλεὺς Βάρδαν Μάγιστρον τὸν Σκληρὸν μετὰ νεανικοῦ συντάγματος ἀντέταξεν· οὓς κυκλωσάμενος τῇ συνεπομένῃ φάλαγγι τῶν ἀλκιμωτάτων ἀνδρῶν ὁ Σκληρὸς, ἔργου εἴχετο. καὶ τῆς συμπλοκῆς γενομένης καρτερῶς οἱ Ῥῶς διεμάχοντο, μὴ δόντες νῶτα τοῖς ἐχθροῖς, Ῥωμαῖοι δὲ τῇ σφῶν ἀρετῇ καὶ τῇ τῶν πολέμων πείρᾳ κατηκόντισαν ἅπαντας, πλείστων ὅτι καὶ Μυσῶν κατὰ ταύτην πεσόντων τὴν μάχην· οἵγε συνεπήμυνον Σκύθαις, Ῥωμαίοις δυσμεναίνοντες, ὡς γεγονόσιν αἰτίοις τῆς ὡς αὐτοὺς γεγενημένης ἀφίξεως τῶν Σκυθῶν. P. 85

3. ἐξολισθαίνοντας. Sive ἐξολισθοῦντας. Cod. habet ἐξολισθοῦντας, ut ab ἐξολίζω. Supra 28. B. ὑπολισθήσας· 30. C. ὑπολισθήσειεν. 5. ἐξιππισάμενος cod. 14. ἔς τε. ἔσται cod. Ib. συσπειραθέντων cod.

tum venerunt, quo erat copiae Russicae compulsum robur. Qui, intus acriter se defendentes, eos qui per portulam se immittebant, obtruncabant, militesque sic ad centum quinquaginta, fortes viros, oppresserunt. Qua re cognita, Imperator equo admisso accurrens, cohorte praetoria omni vi in hostem niti iussa, ubi non multum profici posse intellexit (propterea quod non pauci angusta portula intromissi aque Tauroscythis excepti parvo negotio gladiis confecti interibant), inconsiderato Romanorum impetu represso, ignem undique per propugnacula in regiam immitti iussit. Magna flamma emicante, et obvia quaeque celeriter consumente, Russi tectis egressi plus VII M. numero, in locoque patenti aulae constipati, defensionem parabant. His Imperator Bardam Sclerum Magistrum cum cohorte expedita obiecit: neque vero Sclerus, postquam illos suo fortissimorum militum agmine circumsepserat, huic rei defuit. Ita praelio commisso tametsi Russi acriter resistebant, ita ut eorum nemo tergum verteret, tamen Romani virtute et exercitatione belli superiores facti omnes confixerunt. Eodem praelio Moesi quamplures ceciderunt, qui hostibus auxilio fuerant, Romanis infensi, quod adventus ho-

A. M. 6480 Ind. 15 Σφέγκελος δὲ παρὰ τὸν Σφενδοσθλάβον ᾤχετο, φυγῇ μετ' ὀλίγων κλέψας τὴν σωτηρίαν· αὖθις δὲ ἀνῃρέθη, ὥςγε μοι ἤδη εἰρήσεται. ἀλλ' οὕτω μὲν ἡ Πραισθλάβα, ἐν δυσὶν ἡλίοις ἁλοῦσα, ὑπὸ Ῥωμαίοις ἐγένετο.

η'. Ἰωάννης δὲ ὁ αὐτοκράτωρ, τὴν στρατιὰν, ὡς τὸ εἰκὸς, φιλοφρονησάμενος, διανέπαυε, καὶ τὴν θείαν ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος αὐτόθι ἑώρταζεν. ἔκ τε τῶν δορυαλώτων Ταυροσκυθῶν τινας ἀποκρίνας ὡς τὸν Σφενδοσθλάβον ἐξέπεμπε, τὴν τῆς B πόλεως ἅλωσιν ἀπαγγελοῦντας αὐτῷ καὶ τὴν τῶν ἑταίρων ἀναίρεσιν, φράζειν τε, μὴ διαμέλλειν, ἀλλ' αἱρεῖσθαι τὴν ταχίστην δυοῖν θάτερον· ἢ τὰ ὅπλα καταθέσθαι καὶ τοῖς κρείττοσι πειθαρχεῖν, καὶ τῶν τετολμημένων συγγνώμην αἰτεῖν, ἀφιστάμενον ἐξαυτῆς χώρας τῆς τῶν Μυσῶν· ἢ, τοῦτο μὴ βουλομένου, ἀλλ' εἰς τὴν σύντροφον αὐθάδειαν ἀποκλίναντος, παντὶ σθένει ἐπιοῦσαν τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀμύνεσθαι δύναμιν. ταῦτα μὲν ἀπαγγέλλειν Σφενδοσθλάβῳ παρήγγειλεν· αὐτὸς δὲ, ὀλίγων ἡμερῶν ἐνδιατρίψας τῇ πόλει, καὶ ταύτης τὰ πεπονηκότα ὀχυρωσάμενος, καὶ φρουρὰν Fol. 310 v. ἀποχρῶσαν καταλιπὼν, Ἰωαννούπολίν τε ταύτην ἐπὶ τῷ ἑαυτοῦ C καλέσας ὀνόματι, πανστρατὶ τὴν ἐπὶ τὸ Δορύστολον ἵετο. ὅπερ Κωνσταντῖνος, ὁ ἐν βασιλεῦσιν ἀοίδιμος, ἐκ βάθρων ἐδείματο, καὶ εἰς ὃ νῦν ὁρᾶται κάλλος καὶ μέγεθος ἤγειρεν, ὁπηνίκα τὸ σταυρικὸν σημεῖον κατηστερισμένον ἐν οὐρανῷ θεασάμενος, Σκύθας δυσμενῶς ἀντιτεταγμένους αὐτῷ καὶ μανικῶς ὁρμῶντας κατεπολέμησε. πάρεργον δὲ τῆς ὁδοῦ τήν τε καλουμένην Πλίσκου-

13. Male βουλομένους cod. 21. ὁρᾶται. Vid. supra 79. B.

stium ad se causa exstitissent. Sphencelus cum paucis, ad Sphendosthlabum clam elapsus, fuga sibi peperit salutem: eum posterius periisse mox demonstrabitur. In hunc modum Praesthlaba, biduo expugnata, in potestatem Romanorum venit.

8. Ioannes Imperator exercitui honestatibus, ut par erat, ornato requiem dedit, divinamque Servatoris resurrectionem eo in loco celebravit. Inde ex Scythis captis delectos aliquot ad Sphendosthlabum misit, qui oppidi expugnationem suorumque interitum nunciarent, dicerentque, sine mora duarum rerum, utra ei magis cordi esset, eam eligeret: aut, armis positis, victoribus obsequeretur, petitaque arrogantiae venia confestim Moesia decederet; aut, id si nollet, seque ad domesticam pervicaciam converteret, ut omni vi ab adventantibus Romanorum copiis se tueretur. His ad Sphendosthlabum datis mandatis, paucos dies in oppido commoratus, quod, collapsis moenium partibus communitis, iustoque praesidio relicto, Ioannopolim suo nomine appellaverat, omnibus copiis Dorystolum ire contendit. Hanc urbem Constantinus, hymnis inclytus princeps, a fundamentis construxit, adque eam, quae hodie suspicitur, speciem et amplitudinem excitavit, illo tempore quo, crucis signum sideris instar coelo inscriptum conspicatus, Scythas hostiliter sibi oppositos furioseque ruentes debellavit. Imperator autem Pli-

βαν καὶ Δίνειαν εἷλεν ὁ βασιλεὺς, καὶ συχνὰς τῶν πόλεων, αἳ A. C. 972
τῶν Σκυθῶν ἀφηνιάσασαι Ῥωμαίοις προσέθεντο. Σφενδοσθλά- I. I. 3
βος δὲ, τὸ κατὰ τὴν Πραισθλάβαν πάθος γνοὺς, ἤσχαλλε μὲν
καὶ ἤχθετο, οὐκ ἀγαθὸν οἰωνὸν τοῦ μέλλοντος τοῦτο τιθέμενος·
τῇ δὲ Σκυθικῇ ἀπονοίᾳ παρακροτούμενος, καὶ ταῖς κατὰ Μυ- D
σῶν νίκαις γαυρούμενος, εὐπετῶς ᾤετο καὶ τὴν Ῥωμαϊκὴν κατα-
γωνίσασθαι δύναμιν.

θʹ. Ὁρῶν δὲ Μυσοὺς τῆς ἐκείνου μὲν ἑταιρείας ἀφηνιάζον-
τας, τῷ δὲ βασιλεῖ προσχωροῦντας, πολλὰ γνωσιμαχήσας, καὶ
ἀνασκοπήσας, ὡς, εἰ πρὸς Ῥωμαίους οἱ Μυσοὶ ἀποκλίνειαν,
οὐκ εἰς καλὸν αὐτῷ τελευτήσει τὰ πράγματα, τοὺς γένει καὶ δυ-
ναστείᾳ διαφέροντας συνειλοχὼς τῶν Μυσῶν, εἰς τριακοσίους
ἀριθμουμένους, ὠμὸν καὶ ἀπάνθρωπον κατ' αὐτῶν ἐμελέτησε P. 86
τόλμημα. δειροτομήσας γὰρ πάντας ἀπέκτεινε· τὴν δ' ἄλλην
πληθὺν πεδήσας συνέκλεισεν ἐν εἱρκταῖς. αὐτὸς δὲ τὴν τῶν Ταυ-
ροσκυθῶν πανοπλίαν συναγαγὼν, εἰς ἑξήκοντα χιλιάδας συναγο-
μένην ἀνδρῶν, Ῥωμαίοις ἀντετάξατο. ἐν ᾧ δὲ ὁ βασιλεὺς σχο-
λαιότερον τὴν πρὸς αὐτοὺς ἐπεποίητο ἄφιξιν, τινὲς παραβόλῳ
τόλμῃ παρακροτούμενοι τῶν θρασυτέρων, τῆς Ῥωσικῆς ἀποῤῥα-
γέντες φάλαγγος, ἐς λόχον ἐκάθιζον, καὶ δὴ τῶν προδρόμων τι-
νὰς ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἐπελάσαντες ἔκτειναν. ὧν ὁ αὐτοκράτωρ
ἐῤῥιμμένα παρὰ τὴν ἀταρπιτὸν τὰ πτώματα κατιδὼν, τῷ ῥυτῆρι
τὸν ἵππον ἐπισχὼν, σχετλιάσας τε τὴν τῶν ὁμοεθνῶν ἀπώλειαν, B

16. συναγομένην. Nota inopiam aut negligentiam orationis in συναγαγὼν et συναγομένην. 18. ἄφιξιν. αὔξησιν cod.

scubam quae vocatur et Dineam obiter ex itinere cepit, itemque oppida alia non una, quae, excusso Scytharum imperio, in fidem se Romanorum permiserunt. Sphendosthlabus, clade ad Praesthlabam cognita, graviter quidem rem tulit, proque omine parum bono habuit: tamen, ut erat Scythica amentia inflammatus, simul quod victoriae de Moesis extulerant animum, Romanas opes item parvo negotio se fracturum existimabat.

9. Ita cum animadvertisset, Moesos alienatis a sua clientela voluntatibus Imperatori accedere, variis sententiis distractus, ac reputans, res suas, si ad Romanos Moesi deficerent, exitum minime felicem habituras, in Moesos, qui inter caeteros genere atque opibus praestabant, ad numerum ccc conquisitos, nefarium atque inhumanum facinus admisit. Omnes enim cervicibus abscisis interfecit: reliquam multitudinem vinctam in custodias inclusit. Ipse, omnibus Tauroscytharum coactis copiis, quarum summa erat circiter hominum millia sexaginta, adversus Romanos aciem constituit. Ad quam cum Imperator remissiore itinere adventaret, quidam animosiores caeca audacia incitati, ab exercitu Russico digressi, cum in insidiis consedissent, impressione ex inopinato facta antecursores aliquot oppresserunt. Quorum Imperator proiecta praeter viam corpora conspicatus, equum freno

A. M. 6480 Ind. 15 ἀνιχνεύειν τοὺς τοῦτο δεδρακότας ἐκέλευε. τῶν δὲ πεζεταίρων τοὺς δρυμοὺς καὶ τὰς λόχμας καταδραμόντων σπουδῇ, καὶ τοὺς πελάτας ἐκείνους συνειληφότων, εἰς ὄψιν τε πεπεδημένους παραγαγόντων τῷ βασιλεῖ, αὐθωρὸν κατασπαθίζειν τούτους προσέταττεν. οἱ δέ, μηδὲν μελλήσαντες, ξίφεσιν ἄρδην ἐμέλισαν ἅπαντας. ἄρτι δὲ τῶν στρατευμάτων ἐς τὸν πρὸ τοῦ Δορυστόλου χῶρον συνελθόντων, ὃ καὶ Δρίστραν κικλήσκειν εἰώθεσαν, Ταυροσκύθαι μὲν ἔγχεσι καὶ θυρεοῖς τὰς φάλαγγας C πυκνώσαντες, καὶ οἷον πυργώσαντες, τοὺς δυσμενεῖς παρὰ τὸ Fol. 311 r. μεταίχμιον ἔμενον. Ῥωμαίους δὲ κατὰ μέτωπον ἀντιτάξας ὁ βασιλεύς, καὶ τοὺς πανσιδήρους ἱππότας κατὰ θάτερον κέρας παραστησάμενος, τούς τε τοξότας καὶ σφενδονήτας ἐξόπισθεν ἐπιστήσας, καὶ θαμινὰ βάλλειν ἐγκελευσάμενος, ἐπῆγε τὴν φάλαγγα.

ι'. Τῶν δὲ στρατοπέδων εἰς χεῖρας ἀλλήλοις συναραχθέντων, καὶ σφοδρᾶς τῆς μάχης καταῤῥαγείσης, ἰσοπαλὴς παρὰ τὰς πρώτας προσβολὰς ὁ ἀγὼν τέως ἐν ἀμφοτέροις ἐγίνετο. Ῥῶς μὲν γὰρ δεινόν που καὶ σχέτλιον τιθέμενοι, εἰ δόξαν παρὰ τῶν προσοί- D κων ἐθνῶν ἔχοντες, ἐν ταῖς μάχαις ἀεὶ τῶν ἀντιπάλων κρατεῖν, νῦν ὑπὸ Ῥωμαίων αἰσχρῶς ἡττηθέντες ταύτης ἐκπέσοιεν, ἐκθύμως διηγωνίζοντο. Ῥωμαίοις δὲ αἰδώς τις εἰσῄει καὶ νέμεσις, εἰ τὸ ἀντίξουν ἅπαν ὅπλοις καὶ τῇ σφῶν ἀρετῇ καταστρεφόμενοι, νῦν ἀπέλθοιεν, παρὰ πεζομαχοῦντος ἔθνους, ἱππάζεσθαι μηδόλως εἰδότος, καταγωνισθέντες, ὥς τινες ἔργων μάχης ἀνάσκητοι, καὶ

7. Δρῆστραν (sic) cod.

sustinuit, deploratoque civium interitu percussores investigari iussit. Speculatores silvas dumetaque diligenter scrutati, aggressores illos comprehensos ac vinctos in conspectum Imperatoris producunt; at ille evestigio interfici eos iussit. Ita speculatores impigre districtis gladiis ad unum omnes conciderunt. Cum in campo ante Dorystolum, quod item Dristram appellare consuerunt, iam propius abessent exercitus, Tauroscythae cuneos suos hastis scutisque rigentes condensatosque, adeo ut murorum speciem haberent, in aciem explicant: opperiuntur hostes. Romanos ex adverso ita disposuit Imperator, ut equites cataphractos in utroque cornu collocaret; sagittarios, funditores, sine intermissione tela coniicere iussos, a tergo subiiceret. His ita constitutis, signa inferri imperat.

10. Exercitus cum manum undique consererent, commisso acerrime praelio a primo congressu aequo Marte diu dimicatum est. Russi enim, graviter et acerbe ferentes, si laudem, qua apud gentes finitimas floruissent, reportatae semper in praeliis victoriae, nunc turpiter a Romanis fusi amitterent, magna contentione rem gerebant. Romanis contra turpitudinis invidiaeque verecundia subibat, si, adversariis omnibus armis et virtute subactis, in praesentia a gente peditibus praeliante, equitandi autem usum omnino nullum habente, tanquam aliquot bello inexercitati tirunculi victi

τοσοῦτον αὐτοῖς ἐν ἀκαρεῖ κλέος οἰχήσεται. τὰς τοιαύτας δὴ δό- A. C. 972
ξας παρ' ἑαυτοῖς ἐντρέφοντα τὰ στρατεύματα θαῤῥαλέως διηγω- I. L 3
νίζοντο· καὶ Ῥῶς μὲν τῇ συντρόφῳ θηριωδίᾳ καὶ τῷ θυμῷ στρα-
τηγούμενοι, μετὰ ῥύμης κατὰ Ῥωμαίων ἐφήλλοντο, οἷον ἐνθου- P. 87
σιῶντες καὶ βρυχώμενοι· Ῥωμαῖοι δὲ μετ' ἐμπειρίας καὶ τεχνικῆς
ἐπιστήμης αὐτοῖς ἀντεπῄεσαν. καὶ συχνοὶ παρ' ἀμφοτέρων ἔπιπτον
τῶν μερῶν, καὶ μέχρι μὲν δείλης βαθείας ἀμφιτάλαντος ἡ νίκη
ἐδόκει, τῇδε κἀκεῖσε μεταφερομένης τῆς μάχης. ἤδη δὲ τοῦ
φωσφόρου καταφερομένου πρὸς δυσμὰς, τὴν ἵππον ὁ βασιλεὺς
ἀνὰ κράτος αὐτοῖς ἐπιῤῥάξας, ἐμβοήσας τε, Ῥωμαίους ὄντας
ἐπὶ τῶν ἔργων τὴν σφῶν ἀρετὴν ἐπιδείκνυσθαι, τῶν ἀνδρῶν
ἐπεῤῥώσε τὰ φρονήματα. ἐπέβρισαν γὰρ ἐκτόπῳ φορᾷ, καὶ οἱ B
σαλπιγκταὶ τὸ ἐνυάλιον ἐπηλάλαξαν, καὶ βοή τις ἀθρόα παρὰ
Ῥωμαίων ἤρθη. Σκύθαι δὲ, τὴν τούτων οὐκ ἐνεγκόντες ῥοπὴν,
ἐς φυγὴν ἔκλιναν καὶ πρὸς τὸ τεῖχος συνώσθησαν, πολλοὺς τῶν
σφετέρων παρὰ ταύτην ἀποβαλόντες τὴν μάχην. Ῥωμαῖοι δὲ,
τὰ ἐπινίκια παιωνίσαντες, ἐν εὐφημίαις εἶχον τὸν αὐτοκράτορα·
ὁ δὲ ἀξιωμάτων τότε διανομαῖς καὶ δεξιώσεσιν ἑστιάσεων ἐφιλο-
φρονεῖτο τούτους, καὶ προθυμοτέρους ἐπὶ τὰς μάχας εἰργάζετο.

abirent, tantaque sibi gloria puncto temporis eriperetur. Eiusmodi rationes animo agitantes exercitus summa vi confligebant: ita tamen, ut Russi, innutrita feritate atque iracundia ducti, temere Romanos assilirent, fanaticorum ritu rugientes; nostri illis usu ac scientia artis militaris obviam irent. Plurimis ex utraque parte occisis, cum usque ad multam vesperam victoria incerta videretur, ac modo hi modo illi propellerentur, vespero iam ad occasum vergente, Imperator equitatum in illos magna vi immisit; simulque cohortatus, ut tanquam Romani vernaculam virtutem factis declararent, animos militum confirmavit. Incubuerunt enim impetu singulari, tibicines bellicum concinunt, clamor undique a Romanis tollitur. Quorum impressionem cum Scythae sustinere non possent, fugae se commiserunt inque muros sunt compulsi, multis suorum in hac pugna amissis. Romani, victoriales cantus fundentes, Imperatorem laudibus ferebant: ipse eos officiorum tum distributione epularumque communicatione remuneravit, alacrioresque ad praelia reddidit.

# ΛΕΟΝΤΟΣ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

## ΙΣΤΟΡΙΑΣ Θ.

# LEONIS DIACONI HISTORIAE

## LIBER IX.

### ARGUMENTUM.

*Imperator castra accurate muniri iubet. Secundum proelium equestre (Cap. 1). Tertium proelium ad Dorystolum. Lalaconis virtus (2). Leo Curopalates imperium occupaturus clam Byzantium petit (3). Mox deprehensus excaecatur (4). In quarto proelio ad Dorystolum Ioannes Curcuas a Russis occiditur (5). Quintum proelium. Foedae et cruentae Russorum superstitiones (6). Consilium militare Sphendosthlabi (8). Ultimum proelium ad Dorystolum (8). Ioannes ipse inclinatam aciem restituit. S. Theodorus in acie Romanorum conspectus (9). Insignis Romanorum victoria (10). Pax inter Russos et Romanos composita. Sphendosthlabi forma et figura (11). Russi in patriam redeuntes a Patzinacis opprimuntur. Imperator triumphans Constantinopolin intrat (12).*

A. M. 6480 α'. Ἄρτι δὲ ἡμέρας διαυγαζούσης, ἐρυμνῷ χάρακι τοῦτον τὸν
Ind. 15 A. C. 972 τρόπον ὁ βασιλεὺς τὸ στρατόπεδον ἐκρατύνετο. γεώλοφός τις χα-
I. I. 3 μαίζηλος τοῦ Δορυστόλου ἐκ διαστήματος κατὰ τὸ πεδίον ἀνί-
Fol. 311 v. P. 88 σταται. ἐν τούτῳ τὸ στράτευμα διασκηνισάμενος, ταφρείαν ἀνο-
ρύττειν κυκλόθεν ἐκέλευε· τόν τε χοῦν ἐκφοροῦντας ἐς τὴν τὸ

4. Fort. διασκηνησάμενος.

1. Ubi primum illuxit, Imper. firmo vallo in hunc modum castra communivit. Tumulus parum editus ante oppidum Dorystolum, ad planitiem versus surgit. Ibi collocatis castris fossam circumduci iussit, humum egestam in oram fossae castra ambientem comportari, aggeri in iustam altitudinem ex-

στρατόπεδον ταινιοῦσαν τῆς τάφρου ὀφρῦν ἀποτίθεσθαι, ἐς ὕψος A. M. 6480 δὲ ἀποχρῶν αἰρομένων τῶν χωμάτων ἄνωθεν καταπηγνύειν τὰ Ind. 15 A. C. 972 δόρατα, ἐπερείδειν τε τούτοις τοὺς θυρεοὺς ἀλλήλων ψαύοντας· I. I. 3 ὡς ἀντὶ τείχους χρηματίζειν τήν τε τάφρον καὶ τὸν ἐκφορηθέντα χοῦν τῷ στρατεύματι· καὶ μὴ ἐνὸν εἴη τοῖς ἐναντίοις ἔνδον διαβαίνειν, B ἀλλ' εἴργεσθαι τῆς ἐφόδου τῇ τάφρῳ ἐγχρίπτουσιν. εἰθισμένον δὲ Ῥωμαίοις, ταύτῃ τὴν σφῶν ἐπὶ τῆς πολεμίας διατίθεσθαι ἔπαυλιν. ἐπεὶ δὲ τὸν χάρακα τοῦτον τὸν τρόπον ἐκρατύνατο, τῇ ἐπιούσῃ ἐκτάξας τὴν στρατιὰν τῷ τείχει προσέβαλλε. Σκύθαι δέ, τῶν πύργων προκύπτοντες, βέλη καὶ χερμάδας, καὶ ὅσα ἑκηβόλα πέφυκεν ὄργανα, κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἠφίεσαν φάλαγγος. οἱ δὲ καὶ αὐτοὶ σφενδόναις καὶ βέλεσι Σκύθας ἠμύναντο κάτωθεν. καὶ μέχρι τῶν τοιούτων ἀκροβολισμῶν ἀμφοτέροις ἡ μάχη περιΐστατο, καὶ Ῥωμαῖοι μὲν ἐπὶ τὸν χάρακα ᾔεσαν, καὶ δεῖπνον εἵλοντο· Σκύθαι δέ, κλινούσης ἡμέρας, ἔφιπποι τοῦ C περιβόλου ἐξῄεσαν, τότε πρώτως φανέντες ἐφ' ἵππων ὀχούμενοι. ἄφιπποι γὰρ παρὰ τοὺς πολέμους ἀεὶ χωρεῖν εἰώθεισαν, ἀνασκήτως ἔχοντες τῶν ἐφιππίων ἐπιβαίνειν, καὶ τοῖς πολεμίοις ἀνταγωνίζεσθαι. Ῥωμαῖοι δέ, σπουδῇ τοῖς ὅπλοις φραξάμενοι καὶ τῶν ἵππων ἐπιβάντες, τούς τε κοντοὺς ἀνειληφότες (ἐπιμήκεις δὲ τούτους παρὰ τὰς μάχας μεταχειρίζονται), μετὰ ῥύμης καὶ βιαίου P. 89 ὠθισμοῦ αὐτοῖς ἐπελαύνουσιν. οἱ δέ, μηδὲ τοῖς ῥυτῆρσι τοὺς ἵππους χαλιναγωγεῖν ἐπιστάμενοι, πρὸς τῶν Ῥωμαίων κατακοντιζόμενοι, νῶτα δόντες εἰς τὸ τεῖχος κατεκλείοντο.

2. αἰρομένῳ cod. 12. Malim ἠμύνοντο. 18. τῶν ἐφίππων cod. Fort. auctor scripserat, τοῦ ἐφ' ἵππων ἐπιβ., quod iteratur statim post. Alterum praetuli, quo Leo tautologia levaretur.

presso hastas superne infigi, hisque scuta inter se continuata superponi: ut pro muro exercitui tum fossa tum egestus agger esset; neque facultas ulla hostibus daretur intro irrumpendi, utque, si fossae se induissent, aditu arcerentur. Is Romanorum castra in regione hostili disponendi mos est. Perducta sic munitione, postridie eius diei aciem instructam ad murum admovet. Scythae, e turribus prospectantes, tela, saxa, et quaecunque tormentis mitti possunt, in phalangem Romanam coniiciunt. Hi fundis sagittisque Scythas submovent, ipsi inferius constituti. Neque ultra eiusmodi iaculationes progressa erat pugna, cum Romani in castra reversi corpora curaverunt: Scythae, vergente die, coeperunt cum equitatu ex moenibus prodire, tuncque primum in equis sedentes apparuerunt. Consueverant enim semper pedibus praelium inire, quod nullum habent neque in sellas ascendendi neque ex equo cum hostibus pugnandi usum. Romani celeriter arma capiunt, insessisque equis et arreptis contis (quibus praelongis in praeliis utuntur), acriter magno impetu procurrunt. Ita hostes, cum ne regere quidem habenis equos scirent, a nostris confixi terga verterunt, intraque muros sunt conclusi.

A. M. 6480 Ind. 15 *β'. Τηνικαῦτα δὴ καὶ αἱ τῶν Ῥωμαίων πυρφόροι τριήρεις μετὰ τῶν σιτηγῶν πορθμείων διὰ τοῦ Ἴστρου ἐφάνησαν ἀναπλέουσαι· ἃς Ῥωμαῖοι μὲν ἰδόντες ἀῤῥήτου χαρμονῆς ὑπεπλήσθησαν, Σκύθας δὲ δέος ᾔρει, τὸ ἐπιφερόμενον αὐτοῖς ὑγρὸν πῦρ δεδιότας. ἠκηκόεισαν γὰρ πρὸς τῶν γεραιτέρων τοῦ σφῶν ἔθνους, ὡς τὸν μυριόστολον στρατὸν Ἴγγορος, τοῦ τὸν Σφεν-* B *δοσθλάβον τεκόντος, Ῥωμαῖοι τῷ τοιούτῳ Μηδικῷ πυρὶ κατὰ τὸν Εὔξεινον ἐξετέφρωσαν. ἐντεῦθεν σπουδῇ τὰ ἑαυτῶν συναγαγόντες ἀκάτια, πρὸ τοῦ περιβόλου τοῦ ἄστεος εἵλκυσαν, ἵνα παραῤῥέων ὁ Ἴστρος τὸ θάτερον τοῦ Δορυστόλου περικλύζει πλευρόν. ταῦτα αἱ πυρφόροι νῆες κυκλόθεν ἐφρούρουν, ὡς μὴ εἴη Σκύθαις ἐνόν, αὐτῶν ἐπιβεβηκόσιν, ἐπὶ τὴν σφῶν ἀνασώζεσθαι γῆν. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ Ταυροσκύθαι, τοῦ ἄστεος ὑπεκδύντες, κατὰ τὸ πεδίον ἐτάξαντο, ποδηνεκεῖς θυρεοὺς προβαλλόμενοι καὶ θώρακας ἁλυσιδωτούς. Ῥωμαῖοι δὲ καὶ αὐτοὶ τοῦ χάρακος ὑπεξ-* Fol. 312 r. *ήεσαν ἐς τὸ ἀκριβὲς τεθωρακισμένοι· καὶ καρτερῶς ἄμφω τὰ* C *μέρη διηγωνίζοντο, καὶ ἀμφίδοξος ἡ νίκη ἐδόκει, ἄλλοτε θατέρου μέρους ὠθοῦντος. ἐπεὶ δέ τις Ῥωμαίων τῆς φάλαγγος ἀποῤῥαγεὶς τὸν μετὰ Σφενδοσθλάβον τρίτον παρὰ Ταυροσκύθαις τιμώμενον Σφέγκελον, ἐκθύμως τότε διαγωνιζόμενον, κατηκόντισεν, ἄνδρα γιγαντώδη καὶ νεανικόν· ἐπὶ τῷ τούτου πτώματι διαταραχθέντες Ταυροσκύθαι βάδην τοῦ πεδίου ὑπενόστουν καὶ πρὸς τὸ ἄστυ ἠπείγοντο. τηνικαῦτα καὶ Θεόδωρος, ὁ τὴν κατεπωνυμίαν Λαλάκων, ἀνὴρ κατά τε ἀλκὴν καὶ σώματος ῥώμην*

13. ὑστερέᾳ cod. 21. ἐπεὶ τὸ τούτου πτώματι cod.

2. Eodem tempore triremes igniferae Romanorum cum navibus frumentariis adverso Istro adnavigantes conspiciebantur: quas nostri videntes incredibili sunt laetitia affecti, nec minus Scythae perturbati, quod impositum navibus madidum ignem verebantur. Audierant enim a maioribus natu gentis, quemadmodum maximam classem Ingoris, patris Sphendosthlabi, Romani eodem Medico igne in Ponto combussissent. Ita celeriter lenunculos suos contractos ante muros oppidi subduxerunt, qua praeterfluens Ister alterum latus Dorystoli alluit. Eosdem igniferae nostrae naves circumcirca observabant, ne Scythis facultas daretur, conscensis scaphis, in suam se regionem recipiendi. Postero die Tauroscythae, ex oppido egressi, aciem in planitie instruxerunt, scutis ad pedes usque pertinentibus et loricis hamatis tecti. Item Romani castris progressi sunt bene loricati: et acriter utrimque pugnatum est, incerta victoria, altero alterum propellente. Ubi vero Romanorum aliquis ex phalange procurrens Sphencelum, qui tertio post Sphendosthlabum loco a Tauroscythis honorabatur, animose tunc praeliantem confixit, virum vasto corpore et audacia iuvenili: huius casu perturbati Tauroscythae e planitie pedem referre, inque oppidum se recipere coeperunt. Eodem praelio Theodorus cognomento Lalaco, homo ob robur corporis, quod summum erat in illo, metuendus et

δυσάντητος καὶ ἀκαταγώνιστος, πλείστους τῶν δυσμενῶν σιδηρᾷ κορύνῃ ἀπέκτεινεν. A. C. 972 I. I. 3 ἰσχύϊ γὰρ χειρὸς ταύτην καταφέρων, αὐτῇ κυνῇ καὶ τὴν ταύτῃ περιστελλομένην συνέθλαττε κεφαλήν. D ἀλλ' οὕτω μὲν τότε Σκύθαι, τὰ νῶτα δόντες, διὰ τοῦ ἄστεος ὑπενόστησαν. Ῥωμαίους δὲ ὁ βασιλεύς, τὸ ἀνακλητικὸν ἐπαυλεῖν ἐγκελεύσας, συνεκαλεῖτο ἐπὶ τὸν χάρακα, οὓς δώροις καὶ προπόσεσιν ἐθεράπευε, προθυμοποιῶν, ῥωμαλέως ἐπὶ τοὺς πολέμους χωρεῖν.

γ'. Ἐν τούτῳ δὲ τῶν πραγμάτων ᾐωρημένων, καὶ τῆς μάχης ἔτι συνεστηκυίας, Λέων Κουροπαλάτης, ὁ τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου ὁμαίμων, ἐπὶ τὴν κατὰ Λέσβον Μήθυμναν ἅμα Νικηφόρῳ P. 90 τῷ υἱῷ φρουρούμενος, ὥς μοι ἤδη δεδήλωται, χρυσῷ τοὺς φρουροὺς διαφθείρας, ἐς ἀποστασίαν ἀπέκλινεν, ἀσινεῖς ἔχων τὰς κόρας τῶν ὀφθαλμῶν. ὁ γὰρ ἐκτυφλοῦν τὸ πρόσθεν αὐτὸν προτραπείς, εἴτε κατ' ἐντολὴν τοῦ βασιλέως τοῦτο πεποιηκὼς (ὑπονοεῖται γὰρ καὶ τοῦτο· τεκμήριον δέ, ὅτι μετὰ τὴν τοῦ δράματος διάγνωσιν κακῶν ἀπαθὴς ὁ ἄνθρωπος ἔμεινεν), εἴτε καὶ οἴκτῳ τῆς τοσαύτης ἐπικαμφθεὶς συμφορᾶς, τὰς μὲν βλεφαρίδας ἐκείνου κατέκαυσεν, ἀσινεῖς δὲ καὶ ἀκηράτους τὰς κόρας παρέλιπε. τότε γοῦν εἰς ἀκάτιον ὁ Κουροπαλάτης ἐμβάς, τῇ κατ' ἀντιπέρας Βυζαντίου B χθονὶ λεληθότως προσώρμισεν, ἐπί τι φροντιστήριον, ὃ Πηλαμὺς κέκληται, κρυπτόμενος. ἐκεῖθέν τε διά τινος τῶν οἰκείων τοῖς φίλοις καὶ γνωστοῖς τὴν αὐτοῦ καταμηνύει ἄφιξιν. οἱ δὲ παντὶ σθένει συνάρασθαί οἱ διωμολόγουν, καὶ πλῆθος συναθροίσειν ἐνόπλων ἀν-

3. κυνῇ] κοινῇ cod. συνέθλαττε. Lege aut συνέθλα, aut συνέθλασε. 14. αὐτῶν cod.

inexpugnabilis, hostes numero plurimos clava ferrea interfecit. Quam manu tam valenti demittebat, ut simul et galeam et caput illa tectum confringeret. In hunc modum Scythae, fuga facta, in oppidum reverterunt. Romanos Imperator, receptui cani iubens, in castra revocavit: ubi donis eos conviviisque accepit, animosque ad strenue ineundam pugnam maiores fecit.

3. Eatenus dubio rerum exitu, flagrante etiam bello, Leo Curopalates, Nicephori Imperatoris frater, quem Methymnae in Lesbo insula asservatum esse supra demonstravi, custodibus pecunia corruptis, rebellavit: quippe illaesas habebat oculorum pupillas. Etenim cui prius fuerat eius excaecatio mandata, is sive Imperatoris iussu (suspicantur et hoc, ob rationem illam, quod re patefacta homo impunitus permansit), sive misericordia motus tantae calamitatis, cilia eius combussit, pupillas illaesas et intactas reliquit. Ita Curopalates, conscenso lembo, ad oram contra Constantinopolim clam appulit, inque monasterio, quod Pelamys vocatur, se occultavit. Inde mittit certum hominem, qui amicis et familiaribus nunciaret se venisse. Hi suum auxilium pro viribus pollicentur: manum armatorum sese coacturos;

A. M. 6480 δρῶν, καὶ τὰς τῆς βασιλικῆς ἑστίας κλεῖς ὑφελέσθαι, δι' ὧν αὐτῷ
Ind. 15 εὐπετῶς ἡ ἐς τὰ βασίλεια γένοιτο πάροδος. καὶ δῆτα ἔργου εἴχοντο, καὶ τὴν διὰ λόγων ὑπόσχεσιν καὶ δι' ἔργων ἀνύττειν ἐπεχείρουν, μηδόλως μελλήσαντες. ἐντεῦθεν δή τινα τῶν βασιλικῶν κλειδούχων δωρεαῖς ὑποποιησάμενοι, κηρῷ τὰς κλεῖς ἐκτυποῦν ἔπεισαν,
C καὶ αὐτοῖς ἐπιδοῦναι τὸν κηρόν. καὶ ὅς, οὐδὲν ἀναδύς, τυπώσας
Fol. 312 v. τὸν κηρὸν ἐπεδίδου· οἱ δέ, βάναυσον μισθωσάμενοι, τὰς κλεῖς ἐφ' ἑστίας ὡς τάχος ἐχάλκευσαν.

δ'. Ἐπεὶ δὲ πάντα τούτοις κατὰ γνώμην, ὥς γε ἐδόκει, ἐχώρει, τὸν Κουροπαλάτην ἐκάλουν περαιοῦσθαι τὸν Βόσπορον, καὶ καταίρειν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον. ὁ δέ, τῶν νυκτῶν ἀωρὶ νεὼς ἐπιβὰς καὶ τῇ ἀκροπόλει προσσχών, ἐκεῖθεν διά τινος πυλίδος ὑπὸ τὴν τοῦ ἁγίου Φωκᾶ τελεθούσης ἑστίαν, ἔνδον εἰσῄει τοῦ ἄστεος, τὴν τῆς ἡγεμονίας ἀρχὴν ἤδη κατέχειν ἐν ταῖς χερσὶν ὀνειροπολῶν.
D τῷ δέ, ἀντὶ πορφυρίδος λαμπρᾶς, καὶ σκήπτρων χρυσῶν, καὶ τυραννίδος, ἣν ὡς μὴ ὤφελεν ἐμελέτησεν, ἐκτύφλωσιν πικρὰν καὶ ὑπερορίαν μακράν, καὶ δήμευσιν τῶν οἰκείων ἡ τύχη ἐσκαιωρεῖτο, ἐπιγελῶσά που τοῖς ἐλπιζομένοις τἀνδρί, ὡς οὐκ ἐν ἐχυρῷ κειμένοις, ἀλλ' εἰς τοὔμπαλιν αὐτῷ περιτρεπομένοις, καὶ χαλεπὴν τῶν ἀτυχημάτων ἐπικυλίνδουσι συμφοράν. ἄρτι γάρ, ἐπείπερ κατ' οἶκόν τινος τῶν ὑπηρετουμένων αὐτῷ ἐν τοῖς τοῦ Σφορακίου μέρεσι καθῆστο, τοὺς συνωμότας συνελθεῖν ἐκδεχόμενος, εἷς τῶν ἑπομένων αὐτῷ, τῆς ἑστίας ὑπεξελθών, πρόσ-
P. 91 εισι τῶν συνήθων τινί, βασιλικῆς ἱστουργίας ὄντι μελεδωνῷ, τὴν

12. προσχὼν cod. 13. τελεσούσης cod. 15. τῷ] τὸ cod. 22. καθεῖσθαι cod.

claves palatii surrepturos, per quas facilis ei fieret in sacrum limen ingressus. Proinde suscipiunt negotium: quod verbis erant polliciti, nil morati re perficere conantur. Persuadent uni ex ostiariis palatinis donis inducto, ut in cera claves imprimeret, ceram sibi communicaret. Is, promtus ad rem, ceram informatam tradit: coniurati, opificem conducentes, claves celeriter domi cudendas curant.

4. Cum omnia ex sententia, ut rebantur illi, successissent, vocant Curopalatem, ut, traiecto freto, Constantinopolim appelleret. Is nocte intempesta navi conscensa ad arcem delatus, ibi per portulam, quae sub S. Phocae est, urbem intrat, imperium iam se manibus tenere somnians. Verum huic pro fulgente purpura, pro sceptro aureo, pro tyrannide, quam infausto omine machinabatur, excaecationem diram, longinquum exilium, publicationem bonorum parabat fortuna, irridens spem hominis, quae nimium fallax in contrariam partem evasit, acerbamque illi malorum miseriam intulit. Dum enim in aedibus cuiusdam ex facientibus secum in regione Sphoracii desidet, coniuratorum conventum praestolans, aliquis assedarum, aedibus elapsus, ad familiarem ipsius, textrini Augusti procuratorem, acce-

τοῦ Κουροπαλάτου ἐνδημίαν μηνύων αὐτῷ, καὶ τὸ δρᾶμα ἀνα- A. C. 972
καλύπτων, καὶ προσλιπαρῶν συνάρασθαι αὐτοῖς μετὰ τοῦ τὴν I. I. 3
ἱστουργικὴν αὐτουργοῦντος συστήματος. ὁ δὲ τὴν ταχίστην βοηθεῖν ἐπηγγέλλετο, καὶ ἀναστὰς ὡς τὸ περὶ αὐτὸν πλῆθος καλέσας ἀπῄει. παρὰ Λέοντα δὲ τὸν Πατρίκιον καὶ πλωΐμου Δρουγγάριον ἀφικόμενος, ὃς τότε παρὰ βασιλέως τὴν τοῦ Βυζαντίου ἐκεχείριστο πρόνοιαν, πάντα τούτῳ δηλοῖ· καὶ ὡς ὁ Κουροπαλάτης ἐκ τῆς ὑπερορίας ἀναχθεὶς, ἐπηλύτης τε ὢν, καὶ κατά τινα οἰκουρῶν ἑστίαν, ὅσον οὔπω βούλεται τυραννεῖν. ὁ δὲ τῷ B
ἀθρόῳ τῆς ἀγγελίας καταπλαγεὶς, εἶτ' αὖθις ἀνενεγκὼν (ἦν δὲ σταθηρὸς ἐν περιστάσεσι, καὶ τὸ δέον δραστήριος ἐν ἀπόροις ἐξευρεῖν), τὸ περὶ αὐτὸν στῖφος ἀνειληφὼς, ἐξαυτῆς τῇ οἰκίᾳ, καθ' ἣν ὁ Κουροπαλάτης κατήγετο, ἐπιτίθεται. ἐπεὶ δὲ ἔγνω, τὸ καθ' αὐτὸν δρᾶμα κατάφωρον ὁ Κουροπαλάτης καὶ ἔκδηλον γεγονὸς, διά τινος παραθύρου μετὰ τοῦ υἱοῦ ὑπεκδὺς Νικηφόρου, ἐς τὸν θεῖον καὶ μέγαν καταφεύγει σηκὸν, ἱκέτης ἐλεεινὸς ἀντὶ σοβαροῦ τυράννου καὶ ἀλαζόνος ὁρώμενος. ὃν ἐκεῖθεν οἱ περὶ τὸν Δρουγγάριον ἀποσπάσαντες, εἰς ἀκάτιόν τε ἅμα τῷ υἱῷ Νικηφόρῳ ἐμβαλόντες, πρὸς τὴν λεγομένην Καλώνυμον νῆσον περιορίζουσι· κελεύσει τε βασιλικῇ αὖθις πρὸς τοῦ αὐτοκράτορος ἐκ Μυσίας ἐνηνεγμένῃ ἀμφοτέρους ἀποτυφλοῦσι, καὶ τὴν τούτων περιουσίαν δημεύουσιν.

ε'. Ἀλλ' οὕτω μὲν τῷ Κουροπαλάτῃ Λέοντι τὰ τῆς τυραν- Fol. 818 r.
νίδος εἰς δεινὸν καὶ ὀλέθριον κατέληξε τέλος. οἱ δὲ Ῥῶς συνα- C

8. ἐπιλύτης cod. 10. ἀνενεγκών. Vid. supra 24. C. 21. ἐνηνεγμένης cod.

dit: nunciat, Curopalatem venisse: consilio patefacto rogat, ut sibi cum corpore textorum auxilio sit. Hic se cito praesto illi fore spondet, surgens tanquam officium vocaturus abit. Verum, ad Leonem Patricium classis Drungarium introductus, cui ab Imperatore erat Constantinopolis commissa cura, ibi omnia defert: Curopalatem, de exilio reversum, in urbe commorari, domo aliqua se continere, nec quicquam propius esse quam ut regnaret. Perculsus subito hoc nuncio Drungarius ubi se collegit (ut erat firmo in periculis animo, et industrius in rebus dubiis ad optima consilia invenienda), sumta sua cohorte, domum, in qua Curopalates deversabatur, continuo invasit. Is cum rem deprehensam perspectamque esse intellexisset, per posticum cum Nicephoro filio elapsus in divinam et magnam aedem confugit, miser supplex ex tyranno glorioso atque arrogante factus. Inde eum protractum homines Drungarii in lenunculum cum Nicephoro filio coniiciunt, inque insulam, quae vocatur Calonymus, deportant: ubi mandato Aug. a principe ex Moesia allato ambos excaecant, bonis eorum publicatis.

5. In hunc modum Leonis Curopalatae rebellio tristem et fatalem habuit

A. M. 6480 Ind. 15 σπῖσαντες (αὖθις γὰρ ὁ λόγος, ὅθεν ἐξέβη, ἐπάνεισιν), ἐπὶ τὸ πεδίον ἐξῄεσαν, παντὶ σθένει πειρώμενοι, τὰς τῶν Ῥωμαίων πυρπολεῖν μηχανάς. οὐ γὰρ τὰς τούτων μετὰ ῥοίζου ἔστεγον ἐκπεμπομένας βολὰς, πλείστων ὁσημέραι ὑπὸ τῶν ἀφιεμένων λίθων ἀναιρουμένων Σκυθῶν. Ἰωάννης δὲ ὁ Κουρκούας καὶ Μάγιστρος, ἐκ γένους προσήκων τῷ βασιλεῖ, τὴν τῶν τοιούτων μη- D χανημάτων ποιούμενος φυλακὴν, τὴν μετὰ θράσους ὁρμὴν τῶν ἐναντίων ἰδὼν, καὶ ἄλλως οἴνῳ καρηβαρῶν καὶ νευστάζων (μετ' ἄριστον γὰρ ἦν), ἵππου ἐπιβὰς, σὺν τοῖς ἑφεπομένοις λογάσιν ἤλαυνε κατ' αὐτῶν. βόθρῳ δὲ ὁ ἵππος κατενεχθεὶς ἀποβάλλει τῶν νώτων τὸν Μάγιστρον. οἱ δὲ Σκύθαι, ἀριπρεπῆ πανοπλίαν ἰδόντες, καὶ φάλαρα τοῦ ἵππου καὶ τὴν ἄλλην σκευὴν ἐξειργασμένα λαμπρῶς (ἐτύγχανον γὰρ καταχόρως ἀληλιμμένα χρυσῷ), δόξαντες αὐτὸν ἐκεῖνον εἶναι τὸν αὐτοκράτορα, ἀθρόως περιδρα- P. 92 μόντες αὐτοῖς ὅπλοις τοῦτον τοῖς ξίφεσι καὶ πελέκεσι κατεμέλισαν ἀπηνῶς· δορατίῳ τε τὴν κεφαλὴν περιπείραντες, ἐπὶ τῶν πύργων κατέπηξαν, Ῥωμαίους τωθάζοντες, ὡς τὸν σφῶν βασιλέα δίκην βοσκήματος κρεουργήσαντες. ἀλλὰ τοιαῦτα μὲν Ἰωάννης ὁ Μάγιστρος ἀπηνέγκατο τὰ ἐπίχειρα, ὧν εἰς τοὺς θείους πεπαρῳνήκει σηκοὺς, θυμοῦ βαρβαρικοῦ γεγονὼς παρανάλωμα. λέγεται γὰρ πολλοὺς τῶν κατὰ Μυσίαν κεραΐσαι, καὶ τὰ τούτων ἔπιπλα καὶ σκεύη τὰ ἱερὰ εἰς ἰδιωτικὰ μετασκευάσαι κειμήλια.

ς'. Ῥῶς δὲ τῇ τοιαύτῃ νίκῃ κατεπαρθέντες, ἐς τὴν ἐπιοῦσαν B τοῦ ἄστεος ὑπεξιόντες, παρὰ τὸ μεταίχμιον ἐτάξαντο· Ῥωμαῖοι

13. ἀληλεγμένα cod.

exitum. Russi vero, phalange facta (redit enim eo, unde egressa est, oratio), in campum processerunt, summa vi contendentes, ut Romanorum tormenta concremarent. Aegre enim tela cum stridore inde missa tolerabant, quibus quotidie Scythae plurimi lapidibus icti deiiciebantur. Agebat tormentorum custodiam Ioannes Curcuas magister militiae, genere cum Imperatore coniunctus. Is ubi hostes audacter procurrentes vidit, vini somnique plenus (quod post prandium res gerebatur), equo conscenso, cum sequentibus delectis contra venit. Equus in scrobem delatus dorso eum excutit. Tum Scythae, insignem armaturam eius, phalerasque equi cum reliquo ornatu elaboratas magnifice conspicati (erant enim affatim inducta auro), rati Imperatorem esse, omnes simul circumfusi una cum armis eum gladiis securibusque ferum in modum articulatim dividunt: caput pilo fixum in turribus constituunt, Romanos irridentes, quod eorum Imperatorem victimae ritu obtruncassent. Has Ioannes Magister poenas scelerum in aedes sacras commissorum tulit, ut a furore barbarorum opprimeretur. Etenim ecclesias multas in Moesia vastasse dicitur, earumque vestem et vasa sacra in privatam supellectilem convertisse.

6. Russi eiusmodi victoria elati, postridie eius diei oppido egressi, adversa acie constiterunt: itemque Romani, in altum cuneum conferti, ob-

δὲ καὶ αὐτοί, ἐς βαθεῖαν συνασπίσαντες φάλαγγα, τούτοις ἀν- A. C. 972
τεπῄεσαν. ἐνταῦθα Ἴκμορα, τὸν μετὰ τὸν Σφενδοσθλάβον τὸ I. L. 8
Σκυθικὸν ἄγοντα στράτευμα καὶ τιμώμενον εὐθὺς μετ' ἐκεῖνον,
ἄνδρα γιγαντώδη καὶ νεανικόν, ἰδὼν Ἀνεμᾶς, ὁ τῶν βασιλικῶν
σωματοφυλάκων εἷς, καὶ τοῦ τῶν Κρητῶν υἱὸς ἀρχηγοῦ, ἐν-
θουσιωδῶς ἐφορμῶντα μετὰ τῆς τῶν ἑπομένων πεζεταίρων
φάλαγγος καὶ πλείστους Ῥωμαίων ἀποκτιννύοντα, ἀλκῇ τε φύ-
σεως ἐπαρθείς, τὸ παρῃωρημένον ξίφος ἑλκύσας, καὶ τὸν ἵππον
τῇδε κἀκεῖσε παρεξελάσας, τοῖς τε μύωψι καταικίσας, κατὰ τοῦ
Ἴκμορος ἵεται, καὶ τοῦτον κατειληφὼς πλήττει κατὰ τοῦ τένον- C
τος· ἡ δὲ τοῦ Σκύθου κεφαλὴ σὺν τῇ δεξιᾷ ἐκτμηθεῖσα χειρὶ
πρὸς τοὔδαφος ἀπηράττετο. τοῦ δὲ πεσόντος, βοή τις παρὰ τῶν
Σκυθῶν οἰμωγῇ σύμμικτος αἴρεται· Ῥωμαῖοι δὲ τούτοις ἐπέ-
δραμον. οἱ δὲ οὐκ ἤνεγκαν τὴν τῶν ἐναντίων ῥοπήν, ἀλλὰ τῷ
τοῦ σφῶν στρατηγοῦ πάθει ἐκτόπως περιαλγήσαντες, τὰ σάκη Fol. 313 v.
κατωμαδὸν ἄραντες, ἐχώρουν διὰ τοῦ ἄστεος, οὓς ἐπισπόμενοι
Ῥωμαῖοι ἀπέκτεινον. ἤδη δὲ νυκτὸς κατασχούσης, καὶ τῆς μήνης
πλησιφαοῦς οὔσης, κατὰ τὸ πεδίον ἐξελθόντες τοὺς σφετέρους
ἀνεψηλάφων νεκρούς· οὓς καὶ συναλίσαντες πρὸ τοῦ περιβόλου
καὶ πυρὰς θαμινὰς διανάψαντες, κατέκαυσαν, πλείστους τῶν D
αἰχμαλώτων, ἄνδρας καὶ γύναια, ἐπ' αὐτοῖς κατὰ τὸν πάτριον
νόμον ἐναποσφάξαντες. ἐναγισμούς τε πεποιηκότες, ἐπὶ τὸν
Ἴστρον ὑπομάζια βρέφη καὶ ἀλεκτρυόνας ἀπέπνιξαν, τῷ ῥοθίῳ
τοῦ ποταμοῦ ταῦτα καταποντώσαντες. λέγεται γὰρ Ἑλληνικοῖς

4. νεανικόν. Vid. supra 89. C. Ἀναιμᾶς cod., sed Cedrenus II. 678. D. et alibi recte per ε.

viam procedunt. Erat Icmor, qui sub Sphendosthlabo exercitum Scythicum ducebat, proximus post illum auctoritate, vir immani corpore et ferocia iuvenili. Hunc Anemas ex protectoribus palatinis, Cretici satrapae filius, conspicatus magno impetu cum cohorte satellitum, quos circa se habebat, incurrere, Romanorumque complures occidere, virtute animi elatus, gladio ab latere stricto, huc illuc conversum incensumque calcaribus equum in Icmorem immisit: quem nactus cervicem gladio appetit: Scythae caput cum manu dextra abscisum solo afflixit. Duce cadente clamor a Scythis lamentatione permixtus tollitur: fit in eos a Romanis impetus. Quem illi non sustinuerunt; sed, praetoris caede vehementer commoti, scutis post humeros reiectis in oppidum reversi sunt. Romani quos possunt consectantur atque occidunt. Coepta iam nocte, cum luna pleno orbe colluceret, in campum egressi mortuos suos conquisiverunt: hos pro muro coacervatos rogis compluribus accensis cremaverunt, in iisdem captivos numero plurimos, viros et mulieres, patrio more iugulantes. Item inferias celebrantes, in Istro lactentes infantes et gallos gallinaceos suffocabant, undis fluminis mersos. Etenim dicuntur gentilium sacris addicti, Graecorum more sacrificia et li-

A. M. 6480 Ind. 15 ὀργίοις κατόχους ὄντας, τὸν Ἑλληνικὸν τρόπον θυσίας καὶ χοὰς τοῖς ἀποιχομένοις τελεῖν, εἴτε πρὸς Ἀναχάρσεως ταῦτα καὶ Ζαμόλξιδος, τῶν σφετέρων φιλοσόφων, μυηθέντες, εἴτε καὶ πρὸς τῶν τοῦ Ἀχιλλέως ἑταίρων. Ἀῤῥιανὸς γάρ φησιν ἐν τῷ Περίπλῳ,
P. 93 Σκύθην Ἀχιλλέα τὸν Πηλέως πεφηνέναι, ἐκ τῆς Μυρμηκιῶνος καλουμένης πολίχνης, παρὰ τὴν Μαιῶτιν λίμνην κειμένης· ἀπελαθέντα δὲ πρὸς τῶν Σκυθῶν διὰ τὸ ἀπηνὲς, ὠμὸν, καὶ αὔθαδες τοῦ φρονήματος, αὖθις Θετταλίαν οἰκῆσαι. τεκμήρια τοῦ λόγου σαφῆ ἥ,τε τῆς ἀμπεχόνης σὺν τῇ πόρπῃ σκευὴ, καὶ ἡ πεζομαχία, καὶ ἡ πυρσὴ κόμη, καὶ οἱ γλαυκιῶντες ὀφθαλμοὶ, καὶ τὸ ἀπονενοημένον, καὶ θυμοειδὲς, καὶ ὠμόν· ἃ καὶ ὀνειδίζων Ἀγαμέμνων ἐπέσκωπτεν, οὑτωσὶ λέγων·

„Αἰεὶ γάρ τοι ἔρις τε φίλη, πόλεμοί τε, μάχαι τε."

φόνῳ γὰρ εἰσέτι καὶ αἵματι τὰ νείκη Ταυροσκύθαι διακρίνειν
B εἰώθασιν. ὅτι δὲ τὸ ἔθνος ἀπονενοημένον, καὶ μάχιμον, καὶ κραταιὸν, πᾶσι τοῖς ὁμόροις ἐπιτιθέμενον ἔθνεσι, μαρτυροῦσι πολλοὶ, καὶ ὁ θεῖος δὲ Ἰεζεκιὴλ, μνήμην τούτου ποιούμενος, ἐν οἷς ταῦτά φησιν· „Ἰδοὺ ἐγὼ ἐπάγω ἐπὶ σὲ τὸν Γὼγ καὶ Μαγὼγ, ἄρχοντα Ῥώς." Ἀλλ' ἀπόχρη μὲν ταῦτα περὶ τῶν Ταύρων ἐναγισμῶν.

ζ'. Τότε δὲ ἤδη διανισχούσης ἡμέρας βουλὴν ὁ Σφενδοσθλάβος τῶν ἀρίστων ἐκάθιζεν, ἣν καὶ κομέντον τῇ σφετέρῳ διαλέκτῳ φασίν. ἄρτι δὲ συναθροισθέντων περὶ αὐτὸν, καὶ ὅ,τι

5. πεφηνέναι. Vid. supra 51. C. 60. D. 102. B. 13. Iliad. A. 177. 18. τὸν Ἀγὼγ καὶ Μαγὼγ cod. Ezech. XXXIX. 1. Ἰδοὺ ἐγὼ ἐπὶ σὲ Γὼγ ἄρχοντα ῥώς· et idem XXXVIII. 2.

bamina manibus offerre, sive ab Anacharside et Zamolxi, suis philosophis, ad hunc modum, sive a sociis Achillis initiati. Siquidem Arrianus in Periplo auctor est, Achillem Pelei filium Scytham exstitisse, Myrmecione natum, quod est ad Maeotidem paludem oppidulum: expulsum vero a Scythis ob saevitiam, crudelitatem, arrogantiam animi, in Thessalia posthaec sedem collocasse. Cuius rei clara argumenta sunt amictus fibulati ratio, pugna pedestris, capillus rufus, oculi glauci, amentia, iracundia, crudelitas: quae ipsa conviciis Agamemnon consectabatur, sic dicens:

„Huic semper iurgia cordi,
Rixaeque, pugnaeque."

Caede enim et sanguine ad hanc diem Tauroscythae dirimere rixas consuerunt. Audaciam autem et virtutem atque robur gentis, finitimum quemque populum invadentis, cum multi alii testantur, tum etiam divus Ezechiel, mentione eius facta, ubi ad hunc modum ait: „Ecce ego induco super te Gog et Magog, principem Rhos." Sed de inferiis Taurorum haec sufficiant.

7. Inter haec prima luce Sphendosthlabus consilium primorum ordinum constituit, quod sua lingua comentum appellant. Coactos quid agat

δεῖ καὶ δρᾶν πρὸς αὐτοῦ διερωτηθέντων, οἱ μὲν ἀωρὶ συνε- A. C. 972
βούλευον τῶν νυκτῶν, ἐπιβάντες τῶν πλοίων, πάσῃ μηχανῇ I. I. 8
κλέψαι τὴν φυγήν· μὴ γὰρ οἵους τε καθεστάναι ἱππόταις πανσι- C
δήροις ἀνδράσι συμπλέκεσθαι, ἀποβαλόντας καὶ ταῦτα τοὺς
πρωταγωνιστάς, ὑφ' ὧν τὸ στρατόπεδον ἀνεῤῥώννυτο, καὶ οἱ
θυμοὶ τῶν ἀνδρῶν παρεθήγοντο. οἱ δὲ τοὔμπαλιν δεξιὰς ἐμβάλ-
λειν Ῥωμαίοις ἐξυνεβούλευον, καὶ πίστεις λαμβάνειν, καὶ οὕτω
διασώζειν τὴν περιλειφθεῖσαν στρατιάν. οὐδὲ γὰρ ἔχειν εὐχερῶς Fol. 814 r.
κλέψαι τὸν ἀπόπλουν, τῶν πυρφόρων νεῶν παρὰ τοῦ Ἴστρου ἄν-
δηρα ἑκατέρωθεν φρουρουσῶν τὰ πορθμεῖα, ὡς, ἡνίκα πειρα-
θεῖεν ἐκπλεῦσαι τὸν ποταμόν, πυρπολήσειν ἐξαυτῆς ἅπαντα.
ὁ δὲ Σφενδοσθλάβος, μύχιον καὶ πικρὸν ἀνοιμώξας, „οἴχεται D
τὸ κλέος," ἔφη, „ὃ τῇ Ῥωσικῇ πανοπλίᾳ συνείπετο, τὰ πρόσοικα
καταστρεφομένῃ ἔθνη ἀπονητί, καὶ χώρας ὅλας ἀνδραποδιζο-
μένῃ ἀναιμωτί, εἰ νῦν ἀκλεῶς Ῥωμαίοις ὑπείξομεν. ἀλλὰ γάρ,
τὴν ἐκ προγόνων ἀνειληφότες ἀρετήν, ἀναλογισάμενοί τε, ὡς ἀκα-
ταγώνιστος ἡ Ῥωσικὴ μέχρι καὶ τήμερον καθέστηκεν ἀλκή, ἐκ-
θύμως ὑπὲρ τῆς σφῶν σωτηρίας διαγωνισώμεθα. οὐδὲ γὰρ ἔθι-
μον ἡμῖν φεύγουσιν ἐς τὴν πατρίδα φοιτᾶν, ἀλλ' ἢ νικῶντας
ζῆν, ἢ εὐκλεῶς τελευτᾶν, ἔργα ἐπιδεδειγμένους γενναίων ἀνδρῶν."
τοσαῦτα μὲν ὁ Σφενδοσθλάβος ἐβούλευσεν.

η' Λέγεται δὲ καὶ τοῦτο περὶ Ταυροσκυθῶν, μήποτε μέχρι P. 94
καὶ νῦν ἑαυτοὺς ἐγχειρίζειν τοῖς δυσμενέσιν ἡττωμένους· ἀλλ' ἤδη
τῆς σωτηρίας ἀπαγορεύσαντας ὠθεῖν τε κατὰ τῶν σπλάγχνων τὰ

7. ἐξυνεβούλευον. Sic cod., duplici augmento. 9. πορφύρων cod. παρὰ τοῦ] Sic cod. Leg. παρὰ τὰ τοῦ.

consulit. Alii multa de nocte naves conscendendas, omnibusque modis furtim elabendum, existimant; nullo se pacto equites cataphractos sustinere posse, idque postquam virtute praestantes duces amisissent, qui exercitum confirmare, animos militum incitare consueverint. Contra ea alii censebant compositionem cum Romanis fieri oportere, atque ita fide accepta reliquias exercitus servari. Clam ab oppido solvere non esse facile, quod igniferae naves ad ripam Istri utrobique transitum custodirent, ut, simul ac conarentur in amnem enavigare, cuncta evestigio cremarent. Tum vero cum ingemuisset vehementius Sphendosthlabus, „Periit," inquit, „gloria, arma Russica sequens, quae modo populos finitimos nullo negotio subegerunt, modo citra sanguinem integras tenuerunt regiones, si nunc turpiter cedimus Romanis. Quin, repraesentantes patriam virtutem, reputamus, invictum usque adhuc perstitisse Russicum robur, et pro nostra salute acriter confligimus? Non solemus nos quidem fugientes in patriam reverti, sed vel vivere victores, vel gloriose mori, effectis virorum fortium facinoribus." Eiusmodi consilium egit Sphendosthlabus.

8. Memoratur illud quoque de Tauroscythis, eos nunquam usque ad hanc diem hostibus dedere se victos: verum, salute desperata, gladio vi-

A. M. 6480 Ind. 15 ξίφη, καὶ οὕτως ἑαυτοὺς ἀναιρεῖν. τοῦτο δὲ πράττουσι, δόξαν κεκτημένοι τοιαύτην· φασὶ γὰρ τοὺς πρὸς τῶν ἐναντίων κατακτεινομένους ἐν τοῖς πολέμοις, μετὰ τὸν μόρον καὶ τὴν ἐκ τῶν σωμάτων διάζευξιν τῶν ψυχῶν ἐν ᾅδου τοῖς αὐθένταις ὑπηρετεῖν. Ταυροσκύθαι δὲ, τὴν τοιαύτην δεδιότες λατρείαν, ἀποστυγοῦντες δὲ καὶ τοῖς ἀναιροῦσιν αὐτοὺς ἐξυπηρετεῖν, τῆς ἑαυτῶν σφαγῆς B αὐτόχειρες γίνονται. ἀλλὰ τοιαύτη μὲν ἡ ἐπικρατήσασα ἐν αὐτοῖς δόξα. τότε δὲ, τῶν τοῦ ἄρχοντος λόγων ἀκούσαντες, φιλοψυχότατα τὸν ὑπὲρ τῆς σφῶν σωτηρίας αἱρεῖσθαι κίνδυνον κατετίθεντο, ἐκθύμως τε πρὸς τὴν Ῥωμαϊκὴν ἀντιτάξασθαι δύναμιν. τῇ γοῦν ὑστεραίᾳ (ἕκτη δὲ ἦν τῆς ἑβδομάδος ἡμέρα, καὶ εἰκάδα τετάρτην ἤλαυνεν ὁ Ἰούλιος μήν), περὶ καταφορὰν ὄντος ἡλίου, πανσυδὶ τῆς πόλεως ἐξελθόντες οἱ Ταυροσκύθαι, παντὶ σθένει διακινδυνεύειν ἤροῦντο, εἰς φάλαγγα καρτερὰν συνασπίσαντες, καὶ προβαλόντες τοὺς ἄκοντας. Ῥωμαίους δὲ διατάξας ὁ βασιλεὺς ὑπεξῆγε C τοῦ χάρακος. ἤδη δὲ τῆς μάχης καταῤῥαγείσης, εὐρώστως οἱ Σκύθαι Ῥωμαίοις ἐπῄεσαν, τοῖς τε ἀκοντίοις σινόμενοι, καὶ τοῖς βέλεσι τοὺς ἵππους τιτρώσκοντες, καὶ τοὺς ἐπιβάτας εἰς γῆν καταβάλλοντες. ἐνταῦθα ὁ τῇ προτεραίᾳ ἠριστευκὼς Ἀνεμᾶς καὶ τὸν Ἴκμορον κατακτείνας, τὸν Σφενδοσθλάβον ἰδὼν ἐνθουσιωδῶς κατὰ Ῥωμαίων ὁρμῶντα καὶ μανικῶς, καὶ τὰς αὐτοῦ ἐπιῤῥωννύοντα φάλαγγας, τὸν ἵππον παρεξελάσας (εἰθισμένον δὲ ἦν αὐτῷ τοῦτο δρᾶν, καὶ πλείστους τῶν Σκυθῶν τοιούτῳ τρόπῳ Fol. 314 v. ἀνεῖλε τὸ πρότερον), ὅλην ἡνίαν τῷ ἵππῳ ἀνεὶς ὡς αὐτὸν ἵεται,

20. Ἴκμορον. Supra 92. B. Ἴκμορα.

scera transverberare, seque ipsos sic interimere. Id faciunt, quod opinionem habent eiusmodi: aiunt si qui in bello ab hostibus occidantur, eos post mortem animorumque a corporibus discessum interfectoribus apud inferos servire. Quem famulatum verentes, Tauroscythae, potius quam percussoribus suis ministrent, rei remedium voluntaria morte quaerunt. Haec apud illos invaluit persuasio. Tunc vero, audita regis oratione, laete suae salutis causa subire periculum decreverunt, seque vi Romanorum fortiter opponere. Itaque postridie eius diei (qui dies erat septimanae sextus, a. d. ix kal. August.), iam ad occasum vergente sole, cum omnibus copiis ex oppido egressi totis viribus confligere statuunt: aciem condensam dirigunt, infestis pilis. Contra Imperator milites instructos ex castris educit. Praelio commisso, fortiter Scythae in Romanos impetum fecerunt, ita ut nostros pilis configerent, telis equos vulnerarent, sessoresque deiicerent. Ibi Anemas ille, qui pridie summam virtutem Icmore occiso praestiterat, Sphendosthlabum conspicatus temere effrenateque Romanos invadentem, phalangesque ipsius cohortantem, prorumpens se equo (quod consueverat facere, plurimosque Scytharum hoc pacto iam prius protriverat) effusis habenis in

καὶ ξίφει παίει κατὰ τῆς κλειδὸς, καὶ τὸν μὲν πρηνῆ καταβάλλει, A. C. 972
οὐ μὴν κατακτείνει. ἐπήρκεσε γὰρ ὁ ἁλυσιδωτὸς χιτὼν καὶ τὸ I. I. 3
σάκος, ἃ, δεδιὼς τὰς Ῥωμαϊκὰς αἰχμὰς, ἠμφιέννυτο. Ἀνεμᾶς D
δὲ, πρὸς τῆς τῶν Σκυθῶν κυκλωθεὶς φάλαγγος, τοῦ ἵππου
καταβληθέντος συχναῖς τῶν δοράτων βολαῖς, πλείστους μὲν
ἀναιρεῖ τούτων, ἐναποσφάττεται δὲ καὶ αὐτὸς, ἀνὴρ οὐδενὸς
τῶν ἡλικιωτῶν ἡττώμενος ἐν τοῖς κατὰ τὰς μάχας ἀνδραγαθήμασιν.

θʹ. Ἐπὶ τῷ τούτου τοίνυν οἱ Ῥῶς ἀναθαῤῥήσαντες πταίσματι, γεγωνόν τι καὶ ἄγριον ἐπηλάλαξαν, καὶ Ῥωμαίους ἀνώθησαν. οἱ δὲ προτροπάδην ὑπενόστουν, τὴν ἀλλόκοτον ὁρμὴν
ἐκκλίνοντες τῶν Σκυθῶν. ἐνταῦθα ὁ βασιλεὺς, ὡς ᾔσθετο κλι- P. 95
νομένην τὴν Ῥωμαϊκὴν φάλαγγα, δεδοικὼς, μὴ καταπτοηθεῖσα τὸ ἀλλόκοτον ὅρμημα τῶν Σκυθῶν, περὶ αὐτὰ πταίσοι τὰ καίρια, τοῖς ἀμφ᾽ αὐτὸν ἐγκελευσάμενος καὶ τὸ δόρυ σθεναρῶς μεταχειρισάμενος, κατὰ τῶν ἀντιπάλων ἐχώρει. ἐπαταγεῖτο δὲ καὶ τὰ τύμπανα, καὶ τὸ ἐνυάλιον συνεπήχουν αἱ σάλπιγγες. Ῥωμαῖοι δὲ, τὴν τοῦ αὐτοκράτορος καταιδεσθέντες ὁρμὴν, τοὺς ἵππους περιελίξαντες, μετὰ ῥύμης τοῖς Σκύθαις ἐφώρμησαν. παραυτίκα δὲ καὶ θύελλα ψεκάδι συμμιγὴς ἀναῤῥιπισθεῖσα, ἐπὶ πολύ τε τοῦ ἀέρος χεθεῖσα, τοὺς δυσμενεῖς ἔβαλλε, καὶ ἡ κόνις
ἐγειρομένη τοὺς αὐτῶν ἔβλαπτεν ὀφθαλμούς. λέγεται δὲ καί τινα B
λευκόπωλον ἄνδρα φανῆναι, προηγεῖσθαί τε Ῥωμαίων, καὶ τούτοις προτρέπεσθαι, χωρεῖν κατὰ τῶν Σκυθῶν· ὅστις θεσπεσίως

1. πρηνῆς cod. 11. Nota ἀλλόκοτον ὅρμημα repetitum statim post, 95. A. lin. 2. 15. ἀφ᾽ cod., ut saepe.

eum involat, iugulum gladio appetit, ipsum praecipitem deturbat: interficere tamen non potuit. Restitit enim tunica hamis conserta et scutum, quae, Romanorum cuspides veritus, sumserat. Anemas, a cuneo Scytharum circumventus, equo multis hastarum ictibus confosso, postquam complures eorum interfecerat, ipse ibidem concidit, vir a nullo coaequalium facinoribus bellicis superatus.

9. Huius casu Russi denuo confirmati altius barbarorum more conclamant, hostros propellunt. Iamque illi cursim retro regredi, singularem vim hostium devitantes. Tum Imperator, ubi aciem Romanam inclinatam vidit, veritus ne coeco Scytharum impetu perterrita in extremum discrimen adduceretur, cohortem circa se hortatus, lancea fortiter arrepta, contra adversarios ipse processit. Pulsantur tympana, tubae bellicum concinunt. Romani, Imperatoris incursum reveriti, conversis equis acriter Scythas aggrediuntur. Eodem tempore et turbo imbri mixtus exstitit, qui coelo late offusus hostibus incumbebat, et pulvis coortus eorum oculos infestavit. Perhibent vero etiam virum quendam equo albo vectum apparuisse, qui Romanis ductor esset, et ad irruendum in Scythas hortaretur: eum vehe-

A. M. 6480 Ind. 15 τὰς τῶν δυσμενῶν διακόπτων συνετάραττε φάλαγγας. τοῦτόν φασι μήτε πρότερόν τις ἐν τῷ στρατοπέδῳ θεάσασθαι, οὔτ' αὖθις μετὰ τὴν μάχην ἑωρακέναι· καίτοι βασιλέως αὐτὸν ἀναψηλαφῶντος, ὡς δωρεαῖς ἐπαξίως φιλοφρονήσαιτο, καὶ ἀμοιβαῖς ἕκατι τῶν πόνων ἀμείψαιτο. ἀλλ' οὐχ εὑρέθη ζητούμενος. ἐντεῦθεν ἀναμφίλεκτος ὑπόνοια ὑποτρέχει, τὸν μέγαν ἐν μάρ- C τυσι Θεόδωρον εἶναι, ὃν παρὰ τοὺς ἀγῶνας ὁ βασιλεὺς σύμμαχον ἐξελιπάρει παρίστασθαι, ῥύεσθαί τε καὶ σώζειν συνάμα παντὶ τῷ στρατεύματι. φασὶ δὲ καὶ τοιοῦτόν τι συμβῆναι παρὰ τὴν πρὸ τῆς μάχης ἑσπέραν. ἐν Βυζαντίῳ παρθένος τῶν ἀνατεθειμένων Θεῷ καθ' ὕπαρ ὁρᾷν ἐδόκει τὴν θεοτόκον, ὑπό τινων φλογοειδῶν δορυφορουμένην ἀνδρῶν. φάναι δὲ πρὸς αὐτούς· „καλέσατε δή μοι τὸν μάρτυρα Θεόδωρον·" παραυτίκα δὲ παραχθῆναι γενναῖον ἄνδρα καὶ νεανικὸν, ἔνοπλον. εἰπεῖν τε πρὸς αὐτὸν τὴν θεοτόκον· „ὁ σὸς παρὰ τὸ Δορύστολον Ἰωάννης, κύριε Fol. 315 r. Θεόδωρε, Σκύθαις μαχόμενος, ἄρτι περιστατεῖται δεινῶς. ἀλλ' εἰς τὴν ἐκείνου σπεῦσον βοήθειαν. εἰ γὰρ μὴ προφθάσῃς, ἐς D κίνδυνον αὐτῷ τελευτήσει τὰ πράγματα." τὸν δὲ αὖθις, ἑτοίμως ἔχειν, εἰπεῖν, τῇ μητρὶ τοῦ Θεοῦ καὶ δεσπότου μου πειθαρχεῖν· φάμενος δὲ τοῦτο εὐθὺς οἴχεσθαι, καὶ οὕτω τὸν ὕπνον ἀποπτῆναι τῆς παρθένου τῶν ὀφθαλμῶν. ἀλλὰ τῇ μὲν παρθένῳ τὸ ὕπαρ ἐς τοῦτο συνεπεραίνετο.

ι'. Ῥωμαῖοι δὲ, τῷ προπορευομένῳ θείῳ ἀνδρὶ ἐφεπόμενοι,

2. πρότερον τῆς cod. Sed Leo scribere debuisset τινά. 3. ἀναψηλαφῶντος ὡς δωρεαῖς ἐπαξίως φιλοφρονῆσαι, τὸ καὶ cod. 20. φάμενος. Nota anacoluthon, fort. ipsi Leoni tribuendum.

menter aciem hostium strage edita conturbasse. Neque antea illum in castris visum esse aiunt, neque post praelium apparuisse: tametsi investigaret eum Imperator, ut munera illi debita largiretur, gratiamque pro laboribus referret. Sed quantumvis quaesitus non inventus est. Unde indubia pervasit existimatio, magnum in martyribus Theodorum fuisse, quem in praeliis Imperator sibi exercituique socium et adiutorem deposcere solebat. Aiunt etiam illiusmodi aliquid accidisse ad vesperam, pridie quam pugna committeretur. Constantinopoli virgo numini dicata in somno Deiparam videre sibi visa est, aliquot viris flammeis stipatam. His eam dixisse: „Vocate ergo mihi Theodorum martyrem": statimque illi adductum esse iuvenem fortem et armatum. Huic dixisse Deiparam: „Ioannes tuus apud Dorystolum, domine Theodore, Scythis pugnans, iam gravius premitur. Quare vade cito, ut ei auxilium feras. Nisi ante occupas, in periculum illi res vertetur." Illum contra „se paratum esse" dixisse, „ut matri Dei ac Domini sui obsequatur:" quibus dictis continuo excessisse: simul somnum ex virginis oculis evolasse. Atque hunc quidem finem habuit virginis insomnium.

10. Romani vero, divum antesignanum insecuti, manus cum adversa-

τοῖς ἐναντίοις συμπλέκονται, καὶ καρτερᾶς μάχης συστάσης, A. C. 972
οὐκ ἐνεγκόντες τὴν τῆς ἱππικῆς φάλαγγος οἱ Σκύθαι ῥοπὴν, I. L. 3
κυκλωθέντες τε πρὸς τοῦ Μαγίστρου Βάρδα, ᾧ Σκληρὸς ἡ ἐπίκλησις (ἐκεῖνος γὰρ μετὰ τοῦ συνεπομένου πλήθους τὴν κύκλω- P. 96
σιν ἐποιήσατο), εἰς φυγὴν ἔκλιναν, καὶ μέχρι τοῦ περιβόλου συμπατούμενοι, ἀκλεῶς ἔπιπτον. μικροῦ δὲ καὶ αὐτὸς ὁ Σφενδοσθλάβος ἐλήφθη, ἔξαιμος γεγονὼς καὶ καταβελὴς, εἰ μὴ ἡ νὺξ ἐπελθοῦσα τοῦτον διέσωσεν. λέγεται δὲ παρὰ ταύτην τὴν μάχην πέντε καὶ δέκα χιλιάδας πρὸς τοῖς πεντακοσίοις ἀναιρεθῆναι Σκυθῶν, ληφθῆναι δὲ δισμυρίαν ἀσπίδα, καὶ ξίφη πάμπολλα. Ῥωμαίων δὲ τριακοσίους ἀποκτανθῆναι πρὸς τοῖς πεντήκοντα, τρωθῆναι δὲ συχνούς. ἀλλὰ τοιαύτην μὲν Ῥωμαῖοι τὴν νίκην παρὰ τὸν ἀγῶνα ἠνέγκαντο τουτονί. ὁ δὲ Σφενδοσθλάβος, παρ' ὅλην τὴν νύκτα βαρυθυμῶν ἐπὶ τῇ κατακοπῇ B
τῆς ἑαυτοῦ στρατιᾶς, ἤσχαλλε μὲν καὶ ἐσφάδαζε τῷ θυμῷ. μὴ ἐξισχύων δ' ἔτι πρὸς ἀκαταγώνιστον ἀνύττειν πανστρατιὰν, ἔγνω, στρατηγοῦ νοῦν ἔχοντος ἔργον εἶναι, ἐν ἀμηχάνοις καταληφθέντα δεινοῖς, μὴ καταπίπτειν τοῖς λυπηροῖς, παντὶ δὲ τρόπῳ διασώζειν πειρᾶσθαι τοὺς ὑπ' αὐτόν. καὶ δῆτα παρὰ τὴν ἕω πρέσβεις ὡς τὸν αὐτοκράτορα Ἰωάννην στείλας, πίστεις ᾔτει ξυμβάσεων, ἐπὶ τῷ, Ταυροσκύθας μὲν τό, τε Δορύστολον ἐγχειρίσαι Ῥωμαίοις, καὶ τοὺς αἰχμαλώτους ἀπολῦσαι, καὶ Μυσίας ἀφέξεσθαι, καὶ πρὸς τὴν σφῶν ἀναζεῦξαι πατρίδα· Ῥωμαίους δὲ παραχωρῆσαι αὐτοῖς τοῦ ἀπόπλου, καὶ μὴ ἐνα- C

9. χιλιάδες cod. 12. ταύτην cod. Sed correctum est manu prima τοιαύτην. 16. Fort. δέ τι.

riis conserunt. Fit praelium acri certamine. Tandem Scythae, cum neque per se vim turmarum nostrarum sustinere possent, et a Barda magistro, cui Scleri cognomen, a tergo invaderentur (is enim cum suis copiis eos circumvenerat), fugae se mandant: usque ad moenia proteruntur. Fit foeda caedes. Paulumque abfuit quin ipse Sphendosthlabus caperetur, exsanguis et sauciatus, nisi nox superveniens eum servasset. Ferunt hoc praelio Scytharum caesa esse millia xv et quingentos; scuta ad millia xx, gladios quamplurimos, capta. Romanos interfectos esse CCCL, vulneratos non paucos. Eiusmodi victoriam Romani hoc praelio consecuti sunt. Sphendosthlabus, per totam noctem internecione copiarum perturbatus, dolore et iracundia efferebatur. Tamen, cum adversus invictum exercitum nihil posset proficere, intellexit, boni imperatoris esse, in rebus desperatis non succumbere tristi fortunae, sed id agere, ut milites suos quoque modo salvos praestet. Ita sub mane legatis ad Ioannem Imperatorem missis de fide danda et compositione egit, conditionibus his, ut Tauroscythae Dorystolum traderent Romanis, captivos redderent, Moesia abstinerent, domum reverterentur: Romani contra illis potestatem facerent enavigandi, neque eos in itinere

A. M. 6480 Ind. 15 γομένοις ἐπιτεθήσεσθαι μετὰ τῶν πυρφόρων νεῶν (ἐκτόπως γὰρ ἐδεδίεσαν τὸ Μηδικὸν πῦρ, δυνάμενον καὶ τοὺς λίθους ἀποτεφροῦν)· ἐπισιτισμόν τε πρὸς τούτοις ἐπιχορηγῆσαι, καὶ φίλους ἡγεῖσθαι αὐτοὺς, κατ' ἐμπορίαν πρὸς τὸ Βυζάντιον στελλομένους, καθάπερ ἀνέκαθεν ἔθιμον ἦν.

ια'. Βασιλεὺς δὲ, τὰς τοιαύτας ἄσμενος διαλλαγὰς προσδεξάμενος (εἰρήνην γὰρ διαφερόντως τῆς μάχης ἐτίμα· τὴν μὲν γὰρ ᾔδει τοὺς λαοὺς διασώζουσαν, τὴν δὲ τοὔμπαλιν διαφθείρουσαν), τάς τε ξυνθήκας ἐτέλει καὶ τὰς σπονδὰς, καὶ σῖτον ἐδίδου, Fol. 315 v. ἑκάστῳ ἀνδρὶ μετρῶν ἀνὰ μεδίμνων δύο. εἶναι δὲ τοὺς εἰληφότας τὸν σῖτόν φασιν ἄνδρας δισμυρίους πρὸς τοῖς δισχιλίοις, οἳ ἐκ τῶν ἑξήκοντα χιλιάδων τῆς Ῥωσικῆς στρατιᾶς τότε τὸν ὄλεθρον ἔφυγον· τὰς γὰρ τριάκοντα καὶ ὀκτὼ χιλιάδας ἡ Ῥωμαϊκὴ αἰχμὴ κατηκόντισε. μετὰ δὲ τὸ προβῆναι τὰς σπονδὰς, εἰς ὁμιλίαν ὁ Σφενδοσθλάβος τῷ βασιλεῖ συνελθεῖν ἐξαιτεῖ. ὁ δὲ, μηδὲν ἀναδὺς, διαχρύσῳ πανοπλίᾳ καθοπλισθεὶς, ἔφιππος παρὰ τὴν ὄχθην τοῦ Ἴστρου ἀφίκετο, μυρίανδρον ἴλην χρυσοφορούντων ἐνόπλων ἱππέων P. 97 συνεπαγόμενος. καὶ ὁ Σφενδοσθλάβος δὲ ἧκεν ἐπί τινος Σκυθικοῦ ἀκατίου παραπλέων τὸν ποταμὸν, τῆς κώπης ἡμμένος καὶ σὺν τοῖς ἑτέροις ἐρέττων, ὡς εἷς τῶν λοιπῶν. τὴν δὲ ἰδέαν τοιόσδε τις ἦν· τὴν ἡλικίαν μεμετρημένος, οὔτε εἰς ὕψος παρὰ τοῦ εἰκότος ἠρμένος, οὔτε εἰς βραχύτητα συστελλόμενος· δασεῖς τὰς ὀφρῦς, γλαυκοὺς ἔχων τοὺς ὀφθαλμοὺς, τὴν ῥῖνα σιμὸς,

8. ᾔδη cod. 14. ἰσομιλίαν cod. 17. μυρίανδρον — συνεπαγόμενος. Supra 36. C. μυρίανδρον ἱππέων ἴλην ἐπιφερόμενος. 20. Leg. ἑταίροις. Vid. infra C. lin. 3.

cum navibus igniferis adorirentur (nam magnopere timebant ignem Medicum, qui vel lapides in cinerem redigere potis est); frumento insuper iuvarent eos, amicorumque numero haberent, mercaturae causa Constantinopolim commeantes, quemadmodum erat antiquitus institutum.

11. Libenti animo accipiens hanc compositionem Imperator (multo pluris enim pacem quam bellum faciebat: quod non ignorabat, alteram servare populos, alterum eos perdere), et pactiones foedusque sanxit, et frumentum distribuit, medimnos binos singulis admetiens. Quod frumentum qui acceperint fuisse aiunt millia militum XXII, quae ex millibus LX, quibus constabat exercitus Russicus, mortem effugerant: reliqua XXXVIII millia cuspis Romana confoderat. Foedere firmato, Sphendosthlabus in Imperatoris colloquium ut venire liceret postulavit. Non respuit is conditionem: armatura inaurata tectus, ad ripam Istri adequitavit, catervam innumerabilem equitum auro armisque nitentium adducens. Contra Sphendosthlabus processerat in navicula Scythica flumen devectus, remo se applicans, et ipse cum caeteris lintrem propellens, ut unus de multis. Specie autem erat huiusmodi: statura iusta, neque praeter modum in altum expressa, neque in nimiam brevitatem contracta: superciliis spissis, oculis caesiis, naso simo, barba rara,

ἐψιλωμένος τὸν πώγωνα, τῷ ἄνωθεν χείλει δασείαις καὶ εἰς [A. C. 972] [I. L. 3] μῆκος καθειμέναις θριξὶ κομῶν περιττῶς. τὴν δὲ κεφαλὴν πάνυ ἐψίλωτο· παρὰ δὲ θάτερον μέρος αὐτῆς βόστρυχος ἀπῃώρητο, τὴν τοῦ γένους ἐμφαίνων εὐγένειαν· εὐπαγὴς τὸν αὐχένα, τὰ [B] στέρνα εὐρὺς, καὶ τὴν ἄλλην διάπλασιν εὖ μάλα διηρθρωμένος· σκυθρωπὸς δέ τις καὶ θηριώδης ἐδείκνυτο. θατέρῳ δὲ τῶν ὤτων χρύσειον ἐξῆπτο ἐνώτιον, δυσὶ μαργάροις κεκοσμημένον, ἄνθρακος λίθου αὐτοῖς μεσιτεύοντος. ἐσθὴς τούτῳ λευκὴ, οὐδέν τι τῶν ἑτέρων ὑπαλλάττουσα ἢ καθαρότητι. ὀλίγα γοῦν ἄττα περὶ διαλλαγῆς τῷ βασιλεῖ ἐντυχὼν, παρὰ τὸν ζυγὸν τοῦ ἀκατίου ἐφεζόμενος, ἀπηλλάττετο. ἀλλ' ὁ μὲν τῶν Ῥωμαίων πρὸς Σκύθας πόλεμος ὧδε ἐτελεύτα.

ιβ'. Ὁ δὲ Σφενδοσθλάβος, τὸ Δορύστολον ἀπολιπὼν καὶ [C] τοὺς αἰχμαλώτους προσεπιδοὺς κατὰ τὰς σπονδὰς, ἀπέπλει μετὰ τῶν περιλειφθέντων ἑταίρων, ἐπὶ τὴν πατρίδα ἱέμενος. Πατζινάκαι δὲ παρὰ τὸν ἀπόπλουν ἐλλοχήσαντες, ἔθνος νομαδικὸν τοῦτο καὶ πολυάνθρωπον, φθειροφάγον τε καὶ φερέοικον, ἐπ' ἀμαξῶν ὡς τὰ πολλὰ βιωτεῦον, σχεδὸν διέφθειραν ἅπαντας, καὶ αὐτὸν δὲ τὸν Σφενδοσθλάβον τοῖς λοιποῖς συγκατέσφαξαν, ὡς ἐκ τῆς τοσαύτης τῶν Ῥῶς στρατιᾶς εὐαριθμήτους ἀνασωθῆναι ἐς ἤθη τὰ πάτρια. Ἰωάννης δὲ ὁ αὐτοκράτωρ, ἐν τέτταρσιν ὅλοις μησὶ τὴν Ῥωσικὴν πανοπλίαν καταγωνισάμενος, ὡς φθάσας ὁ λόγος δεδήλωκε, καὶ τὴν Μυσίαν Ῥωμαίοις ἀνασω- [D]

9. ἑτέρων. Vid. supra A. lin. 3. 17. φερέοικον. Herod. IV. §. 109. Strabo XI. 754. A. Arrianus Periplo Pont. Euxini 130. B.

praeter labrum superius, densis et in longitudinem promissis capillis bene pilosum. Capite item erat admodum glaber; nisi quod ad utrumque latus cincinnus dependebat, nobilitatem generis declarans: cervicibus firmis, pectore lato, caeteris quoque membris aequalis sane et congruens; tristitiam nihilominus feritatemque aliquam ore repraesentabat. Ex altera auricula aurea dependebat ei inauris, duabus margaritis ornata, carbunculo intermedio illis interiecto. Veste erat candida, nulla alia re nisi munditia a caeteris differente. Sic pauca de pace, transtro naviculae insidens, cum Imperatore collocutus, ad suos se recepit. Bellum quod a Romanis cum Scythis gestum est, hunc finem habuit.

12. Sphendosthlabus, Dorystolo relicto captivisque insuper ex foedere redditis, cum copiis quae supererant naves solvit, inque patriam cursum habere coepit. Enaviganti Patzinacae insidias posuerunt, gens pastoralis, frequens, pediculivora, domiporta, in carris plerumque victitans. Hi cum Scythas fere omnes occiderunt, tum ipsum quoque oppresserunt Sphendosthlabum una cum caeteris, ut ex tanto Russorum exercitu admodum pauci domum incolumes pervenirent. Ioannes vero Imperator, quatuor solis mensibus deleta Russorum armatura, ut supra demonstratum est, Moesiaque

A. M. 6480 Ind. 15 σάμενος, τό, τε Δορύστολον Θεοδωρούπολιν ἐπ' ὀνόματι τοῦ στρατηλάτου καὶ μάρτυρος Θεοδώρου μετονομάσας, φυλακήν τε ἀξιόμαχον ταύτῃ παραλιπὼν, μετὰ μεγίστων τροπαίων ἐπάνει- Fol. 316 r. σιν ἐπὶ τὸ Βυζάντιον, τοὺς ἀστικοὺς πρὸ τῶν περιβόλων κατειληφὼς, στεφάνοις αὐτὸν καὶ σκήπτροις δεξιουμένους, ἐκ χρυσοῦ καὶ λίθων ἐξειργασμένοις πολυτελῶν. ἦγον δὲ καὶ χρυσοκόλλητον λευκόπωλον ἅρμα· οὗ προσεπιβῆναι τοῦτον ἠξίουν, καὶ τὸν νενομισμένον καταγαγεῖν θρίαμβον. ὁ δὲ τοὺς μὲν στεφάνους καὶ τὰ σκῆπτρα προσήκατο, καὶ πολλαπλασίως τούτους P. 98 δώροις ἠμείψατο· ἐπιβῆναι δὲ τοῦ ἅρματος οὐκ ἠνέσχετο· ἀλλὰ τὴν τῆς θεομήτορος εἰκόνα, ἐνηγκαλισμένην τὸν θεάνθρωπον λόγον, ἣν ἐκ Μυσίας εἰλήφει, ἐπὶ τὸν τοῦ ἅρματος χρυσήλατον θρόνον ἀνέθηκε, τὰς ἁλουργοὺς τῶν Μυσῶν στολὰς ὑποθεὶς, καὶ τὰ στέμματα. αὐτὸς δὲ, ἵππῳ κέλητι ἐποχούμενος, μετόπισθεν εἵπετο, τεταινιωμένος τὴν κεφαλὴν διαδήματι, καὶ τοὺς στεφάνους φέρων καὶ τὰ σκῆπτρα ἐν ταῖς χερσίν. οὕτω τὸν θρίαμβον καταγαγὼν διὰ μέσης τῆς πόλεως, ἐσθήσεσιν ἁλουργοῖς κεκοσμημένης ἑκασταχοῦ, καὶ δίκην θαλάμου τοῖς B τε τῶν δαφνῶν κλάδοις καὶ τοῖς χρυσοϋφέσι πέπλοις οὔσης συνηρεφοῦς, ἐς τὸν μέγαν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας εἰσελαύνει σηκόν· καὶ τὰς εὐχαριστηρίους εὐχὰς ἀποδοὺς, τό, τε τῶν Μυσῶν ἐκπρεπέστατον στέφος οἱονεὶ πρωτόλειον δῶρον τῷ Θεῷ καταθέμενος, εἰς τὴν ἀνακτορικὴν ἑστίαν φοιτᾷ, καὶ τῶν Μυσῶν βασιλέα Βορὴν παραγαγὼν τὰ τῆς βασιλείας ἀποθέσθαι παράσημα παρεσκεύασε. τὰ δὲ ἦν τιάρα περιπόρφυρος, χρυσῷ καὶ μαρ-

23. τῶν] Leg. τὸν, aut τὸν τῶν.

recepta, Dorystolum ex nomine ducis et martyris Theodori Theodoropolim nuncupavit; ibidemque iusto praesidio relicto, cum maximis tropaeis Constantinopolim redit: ubi urbanam multitudinem extra muros offendit, coronas illi et sceptra, ex auro lapillisque pretiosis facta, offerentem. Ducebant et currum auro compactum equis albis iunctum: quo ut ascenderet rogabant, consuetumque triumphum duceret. Ipse vero coronas quidem et sceptra suscepit, maioraque multo his munera rependit: ut autem in currum ascenderet induci non potuit; sed divinae matris imaginem, deivirile Verbum amplexantem, quam ex Moesia attulerat, in aureo sedili currus collocavit, substratis purpureis Moesorum tunicis, et coronis. Ipse, singulari equo vectus, pone sequebatur, caput diademate cinctus, ac coronas gestans et sceptra in manibus. Hac triumphi specie per mediam urbem, purpureis vestibus undique ornatam, thalamique ritu lauri ramis pallisque auro textis contectam, ad magnam Sapientiae divinae ecclesiam processit: ubi gratiarum actionis exsolutis precibus, Moesorum magnificentissimam coronam ut manubiarum primitias Deo dicans, inde in palatium se recepit, et Borim Moesorum regem productum insignia regia deponere iussit. Ea erant tiara

γάροις κατάστικτος, ἐσθής τε ἁλουργὸς, καὶ πέδιλα ἐρυθρά. A. C. 972
τοῦτον δὲ τῷ τῶν Μαγίστρων τετίμηκεν ἀξιώματι. τοιαῦτα ἐν I. I. 3
εὐαριθμήτῳ καιρῷ παρὰ πᾶσαν ὑπόνοιαν ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης
διαπραξάμενος τρόπαια, τήν τε Ῥωσικὴν αὐθάδειαν καὶ τὰ ἐπηρ- C
μένα τούτων φρονήματα ἐμπειρίᾳ πολέμων καὶ λελογισμένης ἀνδρείας τόλμῃ καταβαλὼν καὶ κατασπάσας εἰς γῆν, καὶ τὴν Μυσίαν Ῥωμαίοις καθυποτάξας, παρὰ τὸ Βυζάντιον ἐπανελθὼν διεχείμαζε, καὶ τὸ ὑπήκοον δώροις, ὡς εἰκὸς, ἐφιλοφρονεῖτο, καὶ θαλείαις ἐθεράπευεν ἑστιάσεσιν.

purpura circumclusa, auroque et margaritis interstincta: item vestis blattea, et calcei rubri. Ipsum regem Magistrorum dignitate ornavit. Eiusmodi Ioannes Imperator brevi admodum tempore praeter omnem exspectationem partis victoriis, contumaciam Russicam elatosque eorum animos usu bellorum, ratione, virtute, audacia frangens et deturbans in terram, Moesia sub imperium Romanum subiuncta, Constantinopolim redux hiberna egit, populumque muneribus rite prosecutus est, et festis epulis sibi conciliavit.

# ΛΕΟΝΤΟΣ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

## ΙΣΤΟΡΙΑΣ Ι.

# LEONIS DIACONI HISTORIAE

## LIBER X.

### ARGUMENTUM.

*Expeditio Syriaca. Nisibis a Romanis capta* (*Cap.* 1). *Imperator expeditionem contra Ecbatana meditatur, sed infecta re Byzantium redit. Basilius patriarcha sede pellitur* (2). *Antonius creatur patriarcha: Gemini monstrosi* (3). *Alia expeditio Syriaca. Damascus, Berytus et aliae urbes capiuntur* (4). *Miraculum Beryti effectum in effigie Servatoris* (5). *Cometa visus per octoginta dies* (6). *Bardae Scleri sub Basilio defectio* (7). *Infelix Basilii contra Bulgaros expeditio. Clades Romanorum stella cadente portenta* (8). *Bardas Phocas novam seditionem parat. Eius interitus* (9). *Terrae motus Constantinopoli factus et aliae calamitates Romanum imperium premunt* (10). *Ioannes Tzimisces ex Syria reversus, Basilii fraude veneno absumtus, moritur* (11).

A. M. 6482 α'. Θερείας δὲ ὥρας ἐνισταμένης, καὶ σταθηρᾶς αἰθρίας κατὰ
Ind. 2 τὴν περίγειον ἡπλωμένης, τοῦ Βυζαντίου ἀπάρας ὁ αὐτοκράτωρ
A. C. 974
I. I. 5 κατὰ τῶν Ἀγαρηνῶν, τῶν τὴν ἄνω Συρίαν οἰκούντων, ἐστρά-
P. 99 τευσε. καὶ δῆτα τὴν μεσογαίαν περιοδεύσας, τὸν Εὐφράτην
ἐπεραιώθη. μέγιστος δὲ οὗτος τῶν τὴν Ἀσίαν διατεμνόντων

1. Post finem libri IX unius anni intervallum intercedere necessario statuendum est: nam libri VIII et IX continuam tertii Tzimiscis anni historiam complectuntur; liber X autem, in quo duorum annorum res gestae narrantur, quum initio septimi eiusdem imperii anni terminetur, aperte a quinto anno incipere existimandus est.

1. Aestivum tempus cum instaret, serenitasque iam continua per terram sese expandisset, Constantinopoli profectus Imperator contra Saracenos, qui in Syria superiore habitant, expeditionem suscepit. Ita mediterraneis peragratis, Euphratem transiit. Is est amnium Asiam interse-

ποταμῶν, καὶ εἷς τῶν ἐκ τῆς Ἐδὲμ ὁρμωμένων, ὡς ἐκ τῆς θείας A. M. 6482
γραφῆς μεμαθήκαμεν. ἐνταῦθά τις ἐν ὑπογραφεῦσι τελῶν, Νι- Ind. 2 A. C. 974
κήτας ὀνομαζόμενος, εἰς ἄκρον γνώσεως ἐληλακὼς καὶ συνέσεως, I. I. 5
ἄγων αὐτὸ τῆς ἡλικίας βιώσιμον, τῷ βασιλεῖ κατὰ ταύτην δυστυ- Fol. 316 v. B
χῶς τὴν ἐκστρατείαν συνείπετο, πολλὰ τοῦ φύντος μὴ τοῦτο πράττειν προσλιπαροῦντος, οἰκουρεῖν δὲ μᾶλλον καὶ γηροτροφεῖν τὸν τεκόντα προσέποντος, καὶ αὐτὸν θεραπεύειν εἰς δύναμιν, περὶ γήραος ἐληλακότα οὐδῷ, καὶ πρὸς τὰς τοῦ βίου ὅσον οὔπω δυσμὰς ἐπειγόμενον. ὁ δὲ, τῶν τοῦ πατρὸς ἐντολῶν ὡς οὐκ ὤφελεν ἀλογήσας, καὶ παρὰ φαῦλον ἐπισκήψεις τὰς ἐκείνου θέμενος, ὡς εἶχεν ἐνσκευασάμενος ᾔει πρὸς τὸ στρατόπεδον. ἄρτι δὲ τὸν ποταμὸν
περαιούμενος πρὸς τὴν πληθώραν ἰλιγγιάσας τοῦ ὕδατος, τοῦ ἵππου C
ἐξολισθήσας ἐπὶ τὸν ποταμὸν καταφέρεται, τῷ τε ῥοθίῳ παρασυρεὶς, ἐλεεινῶς ἀποπνίγεται, ἐπίχειρα τῆς παρακοῆς τὴν ἐν τῷ Εὐφράτῃ ἀπενεγκάμενος πνιγμονήν. ὁ δὲ βασιλεὺς σὺν παντὶ τῷ στρατεύματι Συρίαν κατέτρεχεν, οὐδενὸς αὐτῷ ἀντιπάλου ἀντικαθισταμένου τῶν δυσμενῶν, τῇ φήμῃ τῆς ἐφόδου πάντων καταπλαγέντων καὶ συγκλεισθέντων ἐπὶ τὰ σφῶν φρούριά τε καὶ πολίσματα. καὶ δῆτα τὸ Ἔμετ (πόλις δὲ αὕτη ὀχυρὰ καὶ περιφανής)
καταλαβὼν καὶ λόγῳ ὑποποιησάμενος, καὶ λύτρα λαβὼν ἀριθμὸν P. 100
ὑπερβαίνοντα, ἐκεῖθεν ὁρμηθεὶς πρὸς τὸ Μιεφαρκὶμ ἠπείγετο. ἄστυ δὲ τοῦτο περιφανὲς καὶ περίβλεπτον, πλούτῳ τε καὶ βοσκήμασι τῶν ἄλλων ὑπερτεροῦν τῶν κατὰ τὸν αὐτὸν χῶρον πεπο-

1. ὁρμωμένων. Vid. supra 80. A. 7. προσέποντος. Sic cod.
12. πληρώραν cod.

cantium maximus, unusque de illis qui ex Eden manant, quemadmodum ex sacra Scriptura didicimus. Ibi aliquis in notariis militans, Nicetas nomine, summam cum doctrinam tum prudentiam assecutus, in ipsa aetatis vitalitate Imperatorem malo omine hac expeditione comitabatur: quanquam patre ipsius multum deprecante, id ne faceret, atque hortante, ut apud larem familiarem senium aleret suum, ipsique in aetatis limine constituto, et ad vitae terminos iam properanti, officium pro facultate praestaret. Ille, paternis monitis, contra atque oportebat, neglectis, nullaque iussorum eius ratione habita, ut erat accinctus in castra profectus est. Iam vero Euphratem transmittens ad tumorem undae vertigine est correptus, delapsus de equo in amnem praecipitavit, vique fluminis rapiente miserabiliter depressus praemium contumaciae suffocationem in Euphrate consecutus est. At Imperator omni cum exercitu percurrebat Syriam, nemine iam ex hostibus contra veniente, quod, fama adventus eius exterriti, in castella atque oppida sese sua concluserant. Ita ubi Emet tenuit (munitum id est et nobile oppidum) in deditionem redactum, pecuniasque innumerabiles ab oppidanis redemtionis nomine accepit, castris inde motis, Miepharcim proficisci contendit. Ea est urbs nobilis et conspicua, et caeteris, quotquot per haec loca habitantur, opibus gregibusque antecellens. Quam cum item

A. M. 6482 Ind. 2 λισμένων. καὶ αὐτὸ δὲ λόγῳ παραστησάμενος, καὶ πλεῖστα καὶ κάλλιστα δῶρα ἐν χρυσῷ καὶ ἀργύρῳ καὶ χρυσοστίκτοις ὑφάσμασιν ἐταζόμενα πρὸς τῶν ἐν αὐτῷ κατοίκων ἐνειληφὼς, ἐπὶ τὴν Νίσιβιν ἵεται· καθ' ἣν ὁ μέγας Ἰάκωβος, τῶν τῆς ἐπισκοπῆς οἰάκων ἐπειλημμένος, Πέρσαις μεγάλῳ στρατῷ ἐπελθοῦσι κατὰ B τῆς Νισίβεως ἠμύνατο, σκνιπῶν αὐτοῖς καὶ κωνώπων σμήνη ἀντιστρατεύσας, καὶ φυγάδας παρασκευάσας ἐξαυτῆς, καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ τοὺς δυσμενεῖς καταγωνισάμενος. ἣν καὶ ἀοίκητον εὗρεν ὁ βασιλεὺς, τῶν ταύτην οἰκούντων δέει τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐκστρατείας μεταναστάντων, καὶ φυγαδείᾳ χρησαμένων πρὸς τὰ ἐνδότερα.

β'. Καταδραμὼν οὖν τὴν περίχωρον, καὶ ὑπόσπονδον Ῥωμαίοις ταύτην θέμενος, ἠπείγετο καὶ μέχρις Ἐκβατάνων ἀφικέσθαι, ἵνα τὰ τῶν Ἀγαρηνῶν τυραννεῖα καθέστηκεν, ἀμύθητον ἄργυρον καὶ χρυσὸν καὶ πλοῦτον παντοδαπὸν ἔνδον κατέ- C χοντα, ἐξ ἐπιδρομῆς καὶ ταῦτα ἑλεῖν προθυμούμενος. λέγεται γὰρ τῶν ἄλλων πόλεων μᾶλλον, ὅσαι τελοῦσιν ὑπὸ τὸν ἥλιον, πολύολβον καὶ πολύχρυσον τὴν Ἐκβατάνων πολιτείαν τελεῖν. Fol. 317 r. αἴτιον δὲ τὸ ἐκ πολλῶν μὲν χώρων αὐτὴν χρηματίζεσθαι, μηδεμίαν δὲ προτοῦ τῶν δυσμενῶν ὑπομένειν καταδρομήν. ἀλλὰ γὰρ ἐπέσχε τὴν τούτου ὁρμὴν ἥ,τε λειψυδρία τῶν τόπων, καὶ ἡ σπάνις τῶν ἀναγκαίων. ἡ γὰρ ἐπιλεγομένη Καρμανῖτις ἔρημος διὰ τῶν ἐκεῖσε χωρίων διήκει, τραχεῖαν καὶ ἀνάντη προβαλλομένη ὁδὸν, καὶ μήτε ὕδωρ βλυστάνουσα, μήτε βοτάνην ἀνα-

4. Νίσιβον cod. 5. Πέρσαις. Sic cod. 19. χρημάζεσθαι cod.

compositione sibi subiunxisset, donaque conquisita plurima et pulcherrima ex auro, argento, vestibus auro pictis, accepisset ab oppidanis, Nisibim versus movit: unde magnus Iacobus, antistitii clavum tenens, Persas ingentibus copiis Nisibim adorientes arcuit, quod muscarum illis culicumque examina pro exercitu immitteret, in fugamque iis evestigio versis, hostes hoc pacto refutaret. Id oppidum desertum reperit Imperator, quia excesserant habitatores irruptionis Romanorum metu, fugaque sese ad interiora receperant.

2. Ita vastata ac in Romanorum ditionem redacta vicinitate, properabat Ecbatana usque penetrare, ubi Saracenorum constituta regia est, argenti, auri, divitiarum cuiusque generis inexplicabili vi referta, eo consilio, ut subita incursione illam quoque obtineret. Quippe praeter caeteras urbes, quotquot sub sole sunt, una Ecbatanorum civitas opum aurique plenissima perhibetur. Eius rei hanc esse causam, quod ipsa multis ex partibus coëgerit pecunias, incursum autem hostilem adhuc sit omnino nullum passa. Atenim Imperatoris tunc impetum compressit cum locorum siccitas, tum rerum necessariarum inopia. Pertinet per eas partes quam Carmanitim vocant solitudo, asperam arduamque praetendens viam, neque aquam eructans

βλαστάνουσα, ψαφαρά τις οὖσα καὶ ἄνικμος. διὰ ταῦτα πρὸς A. C974
τῶν Ἀγαρηνῶν αὐτῷ προσαχθέντα δῶρα ἐνσκευασάμενος, ἐν I. L. 5
μυριάσι τριακοσίαις ἀργύρου καὶ χρυσοῦ ἀριθμούμενα, εἰς τὸ Βυ- D
ζάντιον ἐπανέζευξε, καὶ τόν τε χρυσὸν καὶ τὸν ἄργυρον καὶ τὰ
ἐκ Σηρῶν ὑφάσματα καὶ ἀρώματα, καὶ ὅσα πρὸς τῶν Ἀγαρη-
νῶν ἀνείληφε δῶρα, διὰ τῆς ἀγορᾶς ἐθριάμβευσε, τῶν ἀστικῶν
θεωμένων καὶ τὸ πλῆθος αὐτῶν θαυμαζόντων, φιλοτίμως τε
τοῦτον ὑποδεχομένων, καὶ σὺν εὐφημίαις προπεμπόντων εἰς τὰ
βασίλεια, τοῖς τοιούτοις τροπαίοις κλεϊζόμενον. τηνικαῦτα καὶ
ὁ πατριάρχης Βασίλειος, φθόνῳ τῶν ἐπισκόπων διαβληθεὶς πρὸς
τὸν αὐτοκράτορα, ὥς δή τινι τῶν μέγα δυναμένων χρᾷ τὴν τῆς P. 101
ἡγεμονίας ἀρχὴν, καὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας οὐκ εὐθύνει καθὰ καὶ
πρὸς τῶν θείων κανόνων νενόμισται, εἰς τὸ βασιλικὸν εἰσεκα-
λεῖτο δικαστήριον. ἐπεὶ δὲ μὴ ἀπήντα, ἀλλ' οἰκουμενικὴν ἀν-
τέλεγεν ἰσχυριζόμενος ἀθροισθῆναι σύνοδον, καὶ τηνικαῦτα δια-
λύσασθαι τὰ ἐγκλήματα· τοῦτο γὰρ βούλεσθαι καὶ τὰ τῶν πα-
τέρων θεόπνευστα παραγγέλματα, οἰκουμενικὴν ἐπὶ πατριάρχου
καθαιρέσει συγκροτεῖσθαι σύνοδον· εἰς τὸ κατὰ τὸν Σκάμανδρον
τελοῦν φροντιστήριον, ὅπερ αὐτὸς ἐδείματο, πρὸς τοῦ βασιλέως
περιορίζεται· ἀνὴρ ἄτροφος σχεδόν τε καὶ ἄσαρκος, ἐξ ἁπαλῶν
ὀνύχων ἀσκητικοῖς ἀγῶσιν ὑπὲρ φύσιν ἐγγυμνασάμενος, ἀμπε- B
χόνῃ κεχρημένος θέρει τε καὶ χειμῶνι μιᾷ, καὶ ταύτῃ μὴ ἀπεκ-
δυόμενος, ἕως ἂν διεῤῥύῃ καὶ ἄχρηστος ἐξεγένετο, βρωτῶν δὲ
μὴ γενόμενος ἢ ποτῶν, πλὴν ὕδατος καὶ τῶν ἐξ ἀκροδρύων χυ-

1. Fort. ταῦτα τά.

**neque plantam fundens ullam, arida, humore carens. Ita ablatis quae a Saracenis sibi deferebantur donis, numero tricies centenis millibus argenti et auri, Constantinopolim revertit, ubi aurum, argentum, vestem sericam atque odores, dona denique a Saracenis accepta, in triumpho per forum tulit, spectante copiamque rerum mirante populo; et studiose sane ab eodem est receptus, et cum acclamationibus magnaque harum victoriarum praedicatione in palatium deductus. Eadem tempestate Basilius patriarcha antistitum invidia calumniatus est apud Imperatorem, quasi cuidam e potentibus viris principatum praedixisset; simul quod ecclesiam non ita administraret, quemadmodum divinis legibus esset constitutum: ita ad consistorium palatinum vocatus est. Ubi cum non stitisset, contraque affirmaret, concilium generale convocandum esse, ibi se crimina diluturum: ita velle Patrum inflatu divino fusa oracula, ut ad amovendum patriarcham comitia essent maxima instituenda: in monasterium ad Scamandrum, quod ipse aedificaverat, ab Imperatore amandatus est. Erat is homo cibo propemodum abstinens et carne carens, a teneris unguiculis in certaminibus asceticis supra naturam exercitatus, amiculo et aestate et hieme eodem utens, quod ne deponebat quidem, donec dilapsum utilitatem praeberet nullam: esculenta autem et poculenta omnino non gustabat, praeter aquam et baccarum succos.**

A. M. 6482 Ind. 2 μῶν. λέγεται δὲ μηδὲ παρὰ κλίνην καθευδῆσαι, ἀλλ' ἐπ' ἐδάφους, παρ' ὅλον αὐτοῦ τὸν καιρὸν τῆς ἀσκήσεως. ἐλάττωμα δὲ τοῦτο μόνον φασὶ προσεῖναι τἀνδρὶ, τὸ τὰς ἀναγωγὰς καὶ ἀναστροφὰς τῶν ἀνδρῶν περὶ πλείστου ποιεῖσθαι διαγινώσκειν, πολυπραγμονοῦντι καὶ διερευνωμένῳ πέρα τοῦ δέοντος.

C γ'. Ὑπερορίᾳ τοιγαροῦν τοῦ Βασιλείου κατακριθέντος, τοὺς τῆς πατριαρχίας οἴακας Ἀντώνιος ἐγχειρίζεται, ἀνὴρ ἐν τῇ τοῦ Στουδίου μονῇ τὴν ἀσκητικὴν ἐκ νεότητος πολιτείαν ἀναιρετισάμενος, καὶ βίον ἕλκων ἀποστολικόν. πλέον γὰρ τῶν τῇ σαρκὶ ἀποχρώντων ἀμφίων οὐδὲν ἐπεφέρετο, καίτοι πρὸς τῶν μέγα δυναμένων, Fol. 317 v. καὶ βασιλέων αὐτῶν, πλεῖστα φιλοφρονούμενος διὰ τὴν ἐνοῦσαν αὐτῷ ἀρετήν. οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ κἀκ τοῦ προσόντος αὐτῷ ἀξιώματος ποριζόμενος (τῷ τοῦ Συγκέλλου γὰρ τὸ πρότερον ἐτιμᾶτο ἀξιώματι), πάντα τοῖς πένησι διεδίδου, τὸν ἔλεον μιμούμενος D τοῦ Θεοῦ, καὶ γνῶσιν θείαν καὶ ἀνθρωπίνην, εἴ καί τις ἄλλος, ἐπλούτει. τούτου τῇ ὄψει καὶ τοῖς ἤθεσι θαυμαστή τις ἐπέλαμπε χάρις ἐν βαθυτάτῃ τῇ πολιᾷ. οὐ γάρ τις παρέβαλλε τούτῳ τῶν τρυφώντων καὶ μέγα φυσώντων τῇ τῶν ματαίων σκηνῇ, ὃς μὴ σωφρονῶν εὐθὺς ἀπηλλάττετο, σκιὰν καὶ ὄναρ τὸν βίον τελεῖν παιδευόμενος· οὐδὲ τοὔμπαλιν συμφοραῖς ἀνηκέστοις περιόδυνον ἕλκων τὴν βιοτὴν, ὃς μὴ ἀπέτρεχεν εὐθυμῶν, διδασκόμενος, μὴ ἐκκακεῖν ἐν ταῖς θλίψεσιν, ἀλλ' ἑαυτὸν ἐπιῤῥίπτειν πρὸς τὸν δυνάμενον σώζειν ἐκ θλίψεως, καὶ παρ' ἐκείνου τὴν σωτηρίαν ἐπι-

Neque unquam in lecto somnum cepisse perhibetur, verum humi, per omne exercitationis eius tempus. Quo in viro unum vitium fuisse aiunt illud, quod in disciplinis hominum atque consuetudinibus cognoscendis studium plurimum poneret, curiosusque esset et inquisitor plus quam oporteret.

3. Ita Basilio in exilium pulso, gubernacula patriarchatus prehendit Antonius: vir qui in septo Studii victu ascetico a pueritia electo, apostolicam vitam egerat. Etenim praeter indumenta corpori necessaria omnino nihil ferebat, tametsi, ob insitam ei virtutem, tum a viris potentissimis, tum ab Imperatoribus ipsis, large sane munerabatur. Neque id solum, sed item quae ex officio capiebat suo (erat enim antehac Syncelli dignitate ornatus), omnia egentibus distribuebat, misericordiam Dei imitans, divinaque et humana scientia, ut si quis alius, affluebat. Emicabat autem ex ore habituque eius mirifica quaedam dulcitudo, idque summa senectute. Neque accedebat ad eum quisquam ex delicatis magnosque spiritus gerentibus ob istam vanitatis scenam, quin continuo temperatus ac sapiens abiret, umbramque et somnium hanc vitam esse didicisset: neque contra ullus aetatem agens tam insanabilibus aerumnis pressam, ut non laetus discederet, cognovissetque, non succumbendum esse malis, sed ad illum confugiendum, qui eripere nos ex miseriis potest, ab eodemque salutem esse expetendam.

ζητεῖν. τοιοῦτος δή τις ἦν τόν τε βίον καὶ λόγον ὁ Ἀντώνιος, A. C. 974
ἀγγελικός τις καὶ θεῖος τελῶν ὁ ἀνήρ, ὡς ἐν κεφαλαίῳ εἰπεῖν. I. I. 5 P. 102
κατὰ τοῦτον δὴ τὸν καιρὸν καὶ δίδυμοι ἄνδρες, ἐκ τῆς τῶν Καππαδοκῶν χώρας ὁρμώμενοι, πολλαχοῦ τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας ἐφοίτων, οὓς καὶ αὐτὸς ὁ ταῦτα ξυγγράφων πολλάκις κατὰ τὴν Ἀσίαν τεθέαμαι, τεράστιόν τι θαῦμα πέλοντας καὶ καινόν. ἄρτια γὰρ αὐτοῖς καὶ ὁλότητα περισώζοντα τὰ τοῦ σώματος καθίσταντο μόρια· ἀπὸ δὲ μάλης καὶ μέχρι λαγῶνος αἱ πλευραὶ τούτοις ἐκεκόλληντο, ἑνοῦσαι τὰ σωμάτια καὶ εἰς ἓν συναρμόζουσαι. καὶ ταῖς μὲν ψαυούσαις ἀλλήλων τῶν χειρῶν τοὺς B
σφῶν περιέπλεκον τένοντας, θατέραις δὲ βακτηρίας ἔφερον, αἷς βαδίζοντες ἐσκηρίπτοντο, τριακοστὸν τῆς ἡλικίας ἔτος ἄγοντες. καὶ σώματα τούτοις εὖ ἐπεφύκει, ἀνθηρὰ πεφηνότα καὶ νεανικά. ἡμιόνῳ δὲ κατὰ τὰς μακρὰς ἀποδημίας ὠχοῦντο, θηλυπρεπῶς παρὰ τὴν ἀστράβην ἑζόμενοι, ἄλεκτόν τι χρῆμα γλυκυθυμίας καὶ ἐπιεικείας τυγχάνοντες. ἀλλὰ περὶ τούτων μὲν ἅλις.

δ'. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης, αὖθις τοῦ ἦρος ἀναλάμ- A. M. 6483
ψαντος, τὰς Ῥωμαϊκὰς συγκροτήσας δυνάμεις, καὶ ταύτας εἰς τὸ Ind. 3 A. C. 975
ἀκριβὲς καθοπλίσας, τῆς βασιλευούσης ἀπάρας, διὰ τῆς Παλαιστί- I. I. 6
νης ἐχώρει, γῆς εὐδαίμονος, γάλα τε καὶ μέλι ῥεούσης, προφητικῶς C
εἰπεῖν. ἐνταῦθα φρουρίῳ προσβάλλει, τῷ τῇ Σύρᾳ φωνῇ καλουμένῳ Μέμπετζε· ὃ καὶ πολέμῳ καὶ ταῖς παντοδαπαῖς μηχαναῖς παρα-

10. τοὺς] τὰς cod. 20. γῆς εὐδαίμ. Sic cod., sed fort. magis ex Leonis more scribend. ἐχώρει τῆς εὐδαίμ. sublato commate. Ib. γάλα — ῥεούσης. Exod. III. 8. 17. XIII. 5. XXXIII. 3. Levit. XX. 24. et alibi saepe.

**Talis fuit in vita atque sermone Antonius, in summa, vir angelicus prorsus, ac divinus. Sub idem tempus homines gemelli, ex Cappadocum provincia oriundi, imperium Romanum late obierunt, quos ipse quoque, qui haec conscripsi, per Asiam crebro vidi, portentosum sane ostentum, atque novum. His erant integra minimeque decurtata corporis membra, latera autem ab axillis ad ilia usque conglutinata, ita ut coniungerent corpuscula, unumque efficerent. Ita alteris brachiis, quibus sese tangebant, cervices circumplectebantur suas, in alteris bacilla gerebant, quibus nitebantur ambulantes. Aetatis annum agebant tricesimum: corporibus erant bene formatis, floridis ad speciem ac vigentibus. In peregrinationibus longioribus vehebantur mula, cuius in sella sedebant feminarum more, erantque animo miti ac mansueto, plus quam dici potest, praediti. Verum de his gemellis satis est dictum.**

**4. Vere denuo relucescente, Ioannes Imp., in unum locum coactis diligenterque armatis Romanorum copiis, profectus ab urbe est, perque Palaestinam processit, terram felicem, lacte et melle affluentem, ut cum divinis doctoribus loquar. Hic castrum aggreditur, quod Syrorum lingua Mempetze vocatur: quo vi belli omnique machinarum genere in potestatem reda-**

A. M. 6483 Ind. 3 στησάμενος, τὰ τοῦ Σωτῆρος Χριστοῦ σανδάλια ἐκεῖσε ἀνευρηκώς, ἀνείληφεν ὥς τι δῶρον οὐράνιον, καὶ τὰς τοῦ σεβασμίου τε Προδρόμου τρίχας, τοῦ Κήρυκος. καὶ τὰ μὲν αὖθις ἐν τῷ περιπύστῳ τῆς θεομήτορος σηκῷ, τῷ κατὰ τὴν ἀνακτορικὴν ἑστίαν δε- Fol. 318 r. δομημένῳ, ἀπέθετο, ὥς τινα πολύολβον θησαυρόν· τὰς δὲ ἐν τῷ D τοῦ Σωτῆρος νεῷ, ὃν αὐτὸς ἐκ βάθρων ἀνήγειρεν. ἐκεῖθεν ἀπάρας Ἀπαμείᾳ προσέβαλε, φρούριον δὲ αὕτη ὀχυρὸν καὶ δυσάλωτον. ἀλλὰ καὶ ταύτην εὐαριθμήτοις ἡμέραις ᾑρηκὼς καὶ καταστρεψάμενος, ἐπὶ Δαμασκὸν μετὰ τοῦ στρατεύματος ἵεται. οἱ δὲ ταύτην οἰκοῦντες, πολλοῦ τιμώμενα δῶρα ταῖς χερσὶν ἀνειληφότες, πρὸς τοῦ ἐμπορίου τῷ βασιλεῖ ὑπηντίαζον, παραιτούμενοί τε τὸν τούτου θυμόν, καὶ τοῖς δώροις αὐτὸν ἐξευμενιζόμενοι. ὁ δέ, φόρους αὐτοῖς τάξας ῥητοὺς καὶ ὑποσπόνδους Ῥωμαίοις ἀπεργασάμενος, ἐκεῖθεν ὁρμηθεὶς διὰ τοῦ Λιβάνου (ὄρος P. 103 δὲ ὁ Λίβανος κατ' ἐκεῖνον τὸν χῶρον τραχὺ καὶ μέγιστον διατεῖνον, τήν τε Φοινίκην καὶ Παλαιστίνην ἀλλήλων ἀπείργει) ἐγκαρσίως ἠπείγετο, καὶ κατ' αὐτὴν τὴν ῥαχίαν ἀφικόμενος, τὴν Βορζῶ, πόλιν ἐρυμνωτάτην, ἐξ ἐπιδρομῆς εἷλεν. ἐντεῦθεν ἀπάρας ἐς Φοινίκην κάτεισι, καὶ τάς τε Βαλαναίας τὸ φρούριον αἱρεῖ, καὶ τὴν Βηρυτὸν πολιορκεῖ· ἐν ᾗ καὶ τὴν τοῦ Σωτῆρος ἐν εἰκόνι σταύρωσιν εὑρηκώς, καὶ ταύτην ἐκεῖθεν ἀνειληφώς, ἐν τῷ τοῦ Σωτῆρος νεῷ, ὃν ἐκ βάθρων ἐδείματο, παρεκπέμπει.

B ε'. Λέγεται δὲ περὶ ταύτης τῆς θείας εἰκόνος ἐξαίσιόν τι συμβεβηκέναι τεράστιον. φασὶ γὰρ κατά τινα ἑστίαν τῆς Βηρυτοῦ

11. πρὸς] Leg. πρό. 17. ῥαχιὰν cod., oxytonos.

cto, reperta ibi sandalia Servatoris tanquam coeleste donum quoddam sustulit, itemque capillos venerandi Praecursoris et Praeconis. Atque illa quidem in illustri templo Matris Dei, quod in palatio exstructum est, ditissimi thesauri instar deposuit: hos in aede Servatoris, quam a fundamentis excitaverat. Inde profectus ad Apameam accessit, munitum captuque difficile castellum. Sed tamen hanc quoque post dies non ita multos cepit, suaeque ditionis fecit, ac Damascum versus cum exercitu contendit. At Damasceni cum donis magni pretii in manibus, pro suo emporio Imperatori obviam veniunt, ut eius iram deprecarentur, ipsumque muneribus placarent. Ita, ubi certa illis tributa imposuit in potestatemque Romanorum ipsos suscepit, inde motis castris per Libanum (mons est Libanus asper ac maximus, qui per partes illas pertinens Phoeniciam a Palaestina disterminat) transverso itinere tendit, in ipsumque enixus iugi dorsum, urbem munitissimam Borzo subita incursione cepit. Inde profectus in Phoeniciam se demittit, castellum Balanaeas occupat, Berytum obsidet: quo in oppido cum crucifixionem Servatoris depictam invenisset, eam inde sublatam in Servatoris aedem, quam a fundamentis exaedificaverat, mandat.

5. Circa hanc divinam imaginem stupendum quoddam prodigium contigisse narratur. Aiunt Christianae religionis hominem Beryti in quadam do-

ἄνδρα τὰ Χριστιανῶν πρεσβεύοντα παροικεῖν, καθ' ἣν καὶ τὴν A. C. 975 ῥηθεῖσαν εἰκόνα σεβόμενον ἀναθέσθαι. χρόνον δὲ ὕστερον καθ' I. I. 6 ἑτέραν οἰκίαν μεταναστεῦσαι, καὶ, κατὰ θείαν τινὰ πρόνοιαν, λήθῃ περισχεθέντα κατὰ τὴν προτέραν οἰκίαν τὴν εἰκόνα παραλιπεῖν. ταύτην δὲ τὴν ἑστίαν Ἰουδαῖον παρειληφέναι τινὰ, ὥστε καὶ κατοικεῖν· τὸν δὲ τῶν ὁμοθρήσκων αὐτοῦ τινας εἰς τὴν ὑστεραίαν ἠστιακέναι. οὓς τῷ δόμῳ ὑπεισελθόντας καὶ πρὸς ἐνώπια τὴν τοῦ Σωτῆρος σταύρωσιν ἀνατεθειμένην ἀθρήσαντας, δεινῶς λοιδορεῖσθαι τὸν Ἰουδαῖον, ὡς ἔκσπονδον τῆς σφῶν θρησκείας C καὶ τὰ τῶν Χριστιανῶν σέβοντα. τὸν δὲ ὅρκοις αὐτοὺς διαβεβαιοῦσθαι, ἦ μὴν μὴ τὴν τοιαύτην εἰκόνα ἕως τοῦ παρόντος θεάσασθαι. αὖθις δὲ πρὸς αὐτὸν τοὺς παλαμναίους ἐκείνους εἰπεῖν καὶ, „εἰ μὴ τὰ τῶν Χριστιανῶν ὀργιάζεις, ἔργοις ἡμᾶς πληροφόρησον, καὶ ταύτην τὴν λόγχην ἀνειληφὼς, νύξον τὸ τοῦ Ναζαραίου εἰκόνισμα κατὰ τῆς πλευρᾶς, τὸν τρόπον, ὃν οἱ πατέρες ἡμῶν τοπάλαι τοῦτον σταυρώσαντες ἐλόγχευσαν." τὸν δὲ, τὴν λόγχην μεταχειρισάμενον, ὡς εἶχε θυμοῦ, καὶ μάλιστα πληροφορεῖν ἐκείνους βουλόμενον, τὸ περιαπτόμενον αὐτῷ ἔγκλημα κατεπειγόμενον ἀποτρίψασθαι, νύξαι τὴν τῆς εἰκόνος πλευράν. D ἅμα δὲ τῇ προσβολῇ τῆς αἰχμῆς, πλῆθος καταῤῥεῦσαι σὺν ὕδατι αἵματος· τοὺς δὲ δυσσεβεῖς Ἰουδαίους πεπηγέναι τῷ φρικτῷ τοῦ θεάματος, καὶ τῆς φήμης διαδοθείσης, τοὺς τὰ Χριστιανῶν σέβοντας εἰσπηδῆσαί τε τὴν τοῦ Ἑβραίου ἑστίαν, καὶ τὴν Fol. 318 v. σεπτὴν τοῦ Σωτῆρος ἀνειληφέναι σταύρωσιν, ἔτι τὸ θεῖον ἐκβλύ-

4. λήθης cod.

**mo habitasse, in qua imaginem, quam dicebam, multo cum honore deposuisset. Eundem posterius demigrasse in alias aedes, et, divinae providentiae nutu, sacri pignoris oblitum, in priore domo imaginem reliquisse. Easdem aedes Iudaeum aliquem tenuisse, ut habitaret, nonnullosque superstitionis suae postero die ad coenam vocasse. Illos domum ingressos, inque parietibus Servatoris cruci affixi imaginem videntes, gravibus maledictis Iudaeum incessisse, ut persuasionis suae desertorem et Christianorum fidem colentem. Hunc iureiurando affirmare, sese illam imaginem ante hoc tempus omnino non vidisse. Tum scelesti illi, „Si quidem," inquiunt, „Christianorum sacra non colis, rebus ipsis certam fidem facito, arreptaque lancea ista Nazareni effigiem in latere pungito, eodem modo, quo nostri olim patres eum cruci fixum confoderunt." Tum ille, lancea in manus accepta, ut flagrabat ira, quo illis quam maxime fidem faceret, affictum sibi crimen diluere cupiens, latus imaginis percussit. Vix autem cuspidem impegerat, cum sanguinis aqua mixti copia effluxit. Ad horribile spectaculum obriguisse ferunt impios Iudaeos: reique fama divulgata, persuasionis Christianae homines aedes Hebraei invasisse, sublatamque crucifixi Servatoris venerandam imaginem, sanguinis rivos etiam tum fundentem, in sacro de-**

A. M. 6483 Ind. 3 A. C. 975 I. I. 6 ζουσαν αἷμα, καὶ εἰς ἱερὸν ἀναθεῖναι σηκὸν, καὶ τιμᾷν μεγαλοπρεπῶς. ταύτην ὁ βασιλεὺς τὴν θεάνθρωπον μορφὴν ἐκεῖθεν ἀνειληφὼς, τῷ Βυζαντίῳ παρέπεμψεν, ὥς μοι ἤδη δεδήλωται.

P. 104 ς'. Ἐπεὶ δὲ τάς τε Βαλαναίας καὶ Βηρυτὸν τῷ πολεμεῖν ᾕρηκε, Τριπόλει προσβάλλει. καὶ μὴ οἷός τε ὢν ταύτην πολιορκεῖν ἐξ ἐπιδρομῆς (περιβόλοις γὰρ κατὰ τὴν ἤπειρον ἐρυμνοῖς περιείληπται, ἐπὶ λόφου τινὸς ἀποτόμου διατείνουσα· κατὰ θάτερον δὲ μέρος θαλάσσῃ περικλύζεται, ἐπίνειον καὶ προκόλπιον προβαλλομένη εὔορμον καὶ εὐχείμερον), ἐκεῖθεν ἀπάρας, τὰς παραλίους πολίχνας ὁδῷ προβαίνων ἐξεπολιόρκει. κατὰ τοῦτον δὴ τὸν καιρὸν, Αὔγουστος δὲ μὴν ἦγεν ἀρχὴν, κομήτης ἐξεφάνη ἀστὴρ, χρῆμα θεῖόν τι καὶ καινὸν, λογισμὸν ὑπερβαῖνον ἀνθρώπινον. οὐδὲ B γὰρ τοιοῦτόν τι κατὰ ταύτας ὤφθη τὰς γενεὰς, οὐδ' ἐπὶ τοσαύτας ἡμέρας ἐπιφαίνειν τὸ πρόσθεν συμβέβηκεν. οὗτος ἀπ' ἀνατολῆς βορειότερος ἀνίσχων, καὶ εἰς ὕψος ὅ,τι πλεῖστον αἰρόμενος, ὡς κυπάριττός τε ὑψούμενος, εἶτα ἠρέμα κυρτούμενος, πρὸς μεσημβρίαν ἀπένευεν, ἀπλέτῳ πυρὶ ἐκκαιόμενος, καὶ τηλαυγεῖς καὶ λαμπρὰς τὰς ἀκτῖνας ἐπαφιεὶς, πρᾶγμα δείμα-

A. M. 6484 Ind. 4 A. C. 975 I. I. 6 τος καὶ φρίκης γέμον τοῖς ἀνθρώποις ὁρώμενος. ἀπ' ἀρχῆς δὲ μηνὸς Αὐγούστου, ὡς ἔφην, φανεὶς, ἐφ' ὅλαις ἡμέραις ἐπεποίητο τὴν ἐπιτολὴν ὀγδοήκοντα, ἀπὸ μέσων ἀνίσχων νυκτῶν, καὶ C μέχρι σταθηρᾶς ἡμέρας ὁρώμενος. βασιλεὺς δὲ, τὸ ἀσύνηθες τεράστιον κατιδὼν, τοὺς περὶ τὴν τῶν μετεώρων ἐσχολακότας ἠρώτα

5. Τριπόλει. Sic cod. hic: supra 43. D. mendose Τρίπολι. 15. Fort. βορειοτέρας.

lubro deposuisse, honoreque affecisse amplissimo. Hanc Deihominis effigiem Imperator inde sublatam, ut iam demonstratum abs me est, Constantinopolim misit.

6. Balanaeis et Beryto bello captis, ad Tripolim accessit. Quam cum oppugnare ex itinere non posset (nam qua spectat continentem moenibus firmis cingitur, per tumulum abscisum porrecta ipsa: alterum latus mare alluit, navaleque praetendit et stationem portuosam ac tutam), inde motis castris minora in littore oppida continuato progressu expugnavit. Sub idem tempus, quod erat Augusti mensis initium, stella crinita apparuit, divinum prorsus ac novum portentum, rationem superans humanam. Neque enim huiusmodi aliquid visum memoria nostra est, neque omnino unquam ante factum ut per tot dies luceret. Surgens illa ab ortu hiberno, in altitudinemque plurimam evecta, erecta cyparissi ritu, et leviter a summo inflexa, ad meridiem vergebat, multo igni flagrans, radiosque spargens lucidos ac illustres, plenum formidinis horrorisque spectaculum hominibus praebebat. Cumque ineunte mense Augusto, quemadmodum dixi, apparuisset, per octoginta totos dies in conspectum sese dedit, ita ut oriretur de nocte media, videretur usque ad claram lucem. At Imperator, cum insolitum id portentum item conspexisset, ex iis qui vacabant observationi siderum quaesivit,

παρατήρησιν, ὅ,τι δὴ καὶ βούλοιτο τὸ τοιοῦτον ἐξαίσιον. οἱ A. M. 6484
δὲ, οὐχ ὡς ἡ τέχνη παρεῖχε τεκμαίρεσθαι, πρὸς δὲ τὸ τοῦ βασι- Ind. 4 A. C. 975
λέως βούλημα, τὴν τοῦ κομήτου παρεξηγοῦντο ἐπιτολὴν, νίκην I. I. 6
τε αὐτῷ κατ' ἐχθρῶν καὶ μακρότητα ἡμερῶν ἐπαγγελλόμενοι
ἔσεσθαι. ἥστην δὲ οἱ ταῦτα παρεξηγούμενοι Συμεώνης τε, ὁ Λο-
γοθέτης καὶ Μάγιστρος, καὶ ὁ τῆς Νικομηδείας πρόεδρος Στέφα-
νος, ἄνδρες τῶν τότε σοφῶν ὄντες ἐλλογιμώτεροι. ἀλλ' οὐχὶ ταῦ-
τα ἡ τοῦ κομήτου παρεδήλου ἐπιτολὴ, ἃ πρὸς χάριν οἱ ἄνδρες τῷ
αὐτοκράτορι ὑπηγόρευον, ἀποστασίας δὲ χαλεπὰς, ἐθνῶν τε ἐπι- D
δρομὰς, καὶ ἐμφυλίους στάσεις, καὶ μεταναστάσεις πόλεων καὶ
χώρων, λιμοὺς καὶ λοιμοὺς, καὶ φρικώδεις σεισμοὺς, καὶ πανω-
λεθρίαν σχεδὸν τῆς Ῥωμαϊκῆς ἐπικρατείας, ἅπερ ἡμεῖς ἐκ τῆς τῶν
πραγμάτων ἐκβάσεως εἴδομεν.

ζ'. Μετὰ γὰρ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος Ἰωάννου ἐκδημίαν ἀπὸ Fol. 319 r.
τοῦ σώματος, Βάρδας Μάγιστρος, ὁ κατ' ἐπωνυμίαν Σκληρὸς,
φιλαρχίαν καὶ ἀπληστίαν νοσῶν, ἀπάτῃ δὲ μετελθὼν καὶ φενακί-
σας τὸν πολὺν ὄχλον καὶ εὔκολον, ἀποστασίαν δεινὴν κατὰ τῶν P. 105
κρατούντων ἐμελέτησεν· ἐπὶ τετραετῆ τε ἐνιαυτὸν τὴν Ἀσίαν κα-
τέδραμε, χώρας πυρπολῶν, καὶ πόλεις καταστρεφόμενος, τήν
τε Ῥωμαϊκὴν δύναμιν, ἐξ ἀντιπάλου παρατάξεως ἀντιτασσομένην
αὐτῷ, τρεπόμενος καὶ κατακαίνων ὠμῶς· τοῦτο μὲν ὑπὸ τοῦ
Πατρικίου Πέτρου καὶ στρατοπεδάρχου δημαγωγουμένην, ὅτε
κατὰ τὴν Λάπαραν τὸ πεδίον (μεθόριον δὲ τοῦτο τῆς χώρας τῶν
Ἀρμενίων) ἡ μάχη συνεκροτεῖτο, ὁπηνίκα καὶ αὐτὸς ὁ Πατρίκιος
Πέτρος, δορατίῳ βληθεὶς καὶ τοῦ ἵππου κατενεχθεὶς, παρ' αὐτὴν

prodigium eiusmodi quid sibi vellet. Illi non ex argumentis quae ars suppeditabat, sed ad optatum Imperatoris, cometae ortum interpretabantur perperam, victoriam ei de hostibus ac vitam diutinam pollicentes. Quam explanationem ementiebantur Simeon Logotheta et Magister, atque Stephanus Nicomediae antistes, inter doctos illius temporis prae caeteris clari. Tametsi cometae accessus non ea portendebat, quae Imperatori obsequenter exponebant, sed rebelliones calamitosas, incursiones gentium, motus civiles, ex oppidis et agris fugam, caritates, pestes, terrae motus horrificos, denique paene occasum imperii Romani, quemadmodum nos in eventu rerum vidimus.

7. Etenim post Ioannis Imperatoris e vita discessum, Bardas Magister cognomento Sclerus, dominandi habendique morbo laborans, cum levem multitudinem praestigiis captam infatuasset, periculosam adversus principes rebellionem molitus est: per quadrienniumque Asiam pervasit, provincias vastans, oppida eruens; copias autem Romanas, castris ex adverso factis sibi oppositas, in fugam vertit, conciditque atrociter: semel exercitum Petri Patricii ac Praetoris, cum in Laparae agro (is provinciae Armeniorum est finitimus) praelium committeretur, ubi et ipse Petrus Patricius, cuspide ictus et

A. M. 6484 Ind. 4 ἐξέπνευσε τὴν παράταξιν, πλείστων ὅτι τῶν ὑπασπιστῶν συναναιρεθέντων αὐτῷ· τοῦτο δὲ ὑπὸ Βάρδα Μαγίστρου τοῦ Φωκᾶ, ὃς πρὸς τῶν κρατούντων τὸ τοῦ Δομεστίκου τῶν Σχολῶν ὑποζωσάμενος ἀξίωμα, ἀντίπαλος τῷ Σκληρῷ κατὰ τὴν Παγκάλειαν παρετάξατο. ἱππήλατον τοῦτο πεδίον, τῷ Ἀμωρίῳ προσέγγιον. ὅπου δὴ καὶ παρὰ τὸ μεταίχμιον ῥάβδῳ κατὰ τοῦ κρανίου πληγεὶς ὁ Φωκᾶς, τοῦ ἵππου τε κατενέχθη καὶ εἰς γῆν κατεβλήθη· καὶ κἂν ἥλω τῶν ἐναντίων καὶ ἀκλεῶς παραπώλετο, εἰ μὴ ὡς εἷς τῶν πολλῶν παρώφθη παρὰ τῶν δυσμενῶν, ἠγνοηκότων αὐτόν, ἐπελθοῦσα δὲ ἡ νὺξ τοῦτον διέσωσεν. ὁ δὲ Σκληρός, ταῖς τοιαύταις C νίκαις ἐπαρθείς τε καὶ φρενωθείς, ἀνυπόστατός τις καὶ ἀκαταγώνιστος ἐνομίζετο. ἐντεῦθεν τήν τε Νίκαιαν, καὶ Ἄβυδον, καὶ Ἀττάλειαν τῷ πολεμεῖν παρεστήσατο, καὶ τὴν τῆς Ἀσίας ἐπεποιήσατο Ῥωμαϊκὴν ἐπικράτειαν· καὶ πλείστας τριήρεις προσείληφε, καὶ θαλασσοκρατῶν μεγάλα τοὺς ἐμπόρους ἐσίνετο, καὶ αὐτὴν ἤδη τὴν βασιλεύουσαν, τὰς σιτηγοὺς φορτίδας οὐκ ἐῶν εἰς αὐτὴν ἀναπλέειν κατὰ τὸ πρότερον· ἕως οὗ ἐκ Βυζαντίου πυρφόροι νῆες πρὸς τῶν κρατούντων λαθραίως ἐξαπεστάλησαν. ἃς Βάρδας Μάγιστρος ὁ Παρσακουτηνὸς ἄγων, αἰφνίδιον τῇ Ἀβύδῳ προσορμισθεὶς, τάς τε τριήρεις τοῦ τυράννου κατέφλεξε, καὶ τὴν τῶν D στρατιωτῶν κατηκόντισε φάλαγγα, καὶ τὸ φρούριον εἴληφεν. αὖθις Fol. 319 v. δὲ ὁ Φωκᾶς, χεῖρα περὶ αὐτὸν πλείστην στρατιωτῶν ἠθροικώς, τῷ Σκληρῷ ἐπιτίθεται, καὶ τοῦτον τρεψάμενος ἐν Ἐκβατάνοις πρὸς τοὺς Ἀγαρηνοὺς φυγεῖν παρεσκεύασεν.

13. Leg. ὑπεποιήσατο. Vid. 107. B. lin. 12. 108. A. lin. 5.

deiectus equo, in ipsa acie animam efflavit; protectores autem quamplurimi una cum illo occubuerunt: deinde sub Barda Phoca Magistro, qui cum a principibus dignitatem Domestici Scholarum recepisset, acie adversus Sclerum in Pancalea constitit. Is equitabilis propter Amorium campus est. Ibi inter infesta tela caput ligno percussus Phocas ex equo cecidit: humique stratus captus esset ab hostibus, interiissetque ignobiliter, nisi ut unus de multis neglectus esset ab adversariis, quod speciem eius ignorarent, fuissetque ab nocte superveniente servatus. At Sclerus, elatus eiusmodi victoriis atque obcaecatus, fortior iam habebatur, quam ut vi ulla armisque superari posset. Ex quo et Nicaeam, Abydum, Attaleam bello cepit, et quicquid in Asia Romanis paret subiunxit sibi: simul assumtis triremibus bene multis, dominansque mari, male cum negotiatores tum ipsam iam urbem vexavit, ad quam appellere, ut antehac, navibus frumentariis minime permisit: donec ignifera classis clam a principibus Constantinopoli emissa est. Cui classi praefectus Bardas Parsacutenus, Magister, derepente devectus ad Abydum, triremes tyranni incendit, adversariorum multitudinem confodit, arcem ipsam tenuit. Posthaec Phocas, maxima manu militum circa se coacta, iterum adortus Sclerum est, fusumque Ecbatana ad Saracenos fugere coëgit.

η'. Εἶτ' αὖθις, ἐπεὶ τὸ ληστρικὸν τῶν συνωμοτῶν τοῦ Σκλη- A. C. 975
ροῦ Βάρδα τελέως ἐσκίδνατο, τὰς δυνάμεις ἀνειληφὼς ὁ αὐτο- I. 1. 6
κράτωρ Βασίλειος ἠπείγετο κατὰ τῶν Μυσῶν. ἡ γὰρ ἐκείνων αὐ-
θάδεια καὶ ἀπήνεια, φονικὸν περιπνέουσα, τὴν Ῥωμαϊκὴν ἐσίνετο
ἐπικράτειαν, καὶ τὰ τῶν Μακεδόνων ἀφειδῶς ἐληΐζετο, ἡβηδὸν P. 106
ἅπαντας διαφθείρουσα. τῷ τοι καὶ θερμότερον ἤπερ ἔδει μᾶλλον
κινηθεὶς ἢ προμηθέστερον, αὐτοβοεὶ καθελεῖν ταύτην ἠπείγετο.
ἀλλὰ τῶν ἐλπίδων ἐπηρείᾳ τύχης ἡμάρτανεν. ἐπεὶ γὰρ τὰς ἐστε-
νωμένας καὶ κρημνώδεις ἀτραποὺς διοδεύσας, κατὰ τὴν Σαρδι-
κὴν ἐπεχωρίασεν, ἣν καὶ Τράλιτζαν ἡ Σκυθικὴ συνήθεια κέ-
κληκεν, ἐνταῦθα τὸν τοῦ στρατοπέδου ἐπήξατο χάρακα, καὶ αὐ-
τὴν παρακαθισάμενος, ἐφ' ἡμέραις εἴκοσιν ἐφρούρει. ἀλλ' οὐ-
δὲν εἶχεν ἀνύσειν, τῇ κακοπραγίᾳ τῶν στρατηγῶν ἐς ῥᾳστώ-
νην καὶ νωθείαν ἀποκλινάσης τῆς στρατιᾶς. τοίνυν πρότερον μὲν B
τοὺς ἐπὶ χιλὸν καὶ χορτάσματα τοῦ χάρακος ἐξιόντας ἐνεδρεύ-
σαντες οἱ Μυσοὶ, πολὺν φόνον εἰργάσαντο, καὶ πλῆθος ὑποζυ-
γίων καὶ ἵππων ἀπήγαγον. ἔπειτα τῶν ἑλεπόλεων καὶ τῶν λοιπῶν
μηχανημάτων ἀπειρίᾳ τῶν προσαγηοχότων ταῦτα τοῖς τείχεσιν
ἀπρακτησάντων, καὶ πυρποληθέντων παρὰ τῶν δυσμενῶν· ἐπεὶ καὶ
σπάνις τῶν ἀναγκαίων κατεῖχε τὴν στρατιὰν, τῶν συμπεφορημέ-
νων ἐπισιτισμῶν ἤδη ἀναλωθέντων, τῷ μὴ πεφεισμένως ἀλλ' ἄδην
κατεμφορεῖσθαι αὐτῶν, ἐνσκευασάμενος συνάμα τῇ στρατιᾷ τὴν
ἐπὶ τὸ Βυζάντιον ᾔει. πανημέριος δὲ διοδεύσας, ἐπί τινα λόχμην

10. Fort. Τριαδίτζαν. 14. τοίνυν. Nota, particulam praeter consuetudinem Atticam esse προτακτικήν.

8. Deinde, ubi praedatoriam manum asseclarum Bardae Scleri prorsus dissipaverat, revocatis copiis Basilius Imperator adversus Moesos contendit. Quippe contumacia eorum ac saevitia, caedem spirans, cum totum vexabat Romanum imperium, tum vero Macedoniam misere populabatur, occisione per omnem pubem facta. Ex quo, non tam prudentia quam ardore mentis plus quam satis erat motus, uno impetu tollere illos properavit. Quanquam spes eum ob fortunae iniuriam frustrata est. Nam, ubi transmissis arctis arduisque itineribus ad Sadicam accesserat, quam item Tralitzam Scythica nominavit consuetudo, castris ibi communitis, urbem per dies viginti obsessam tenuit. Neque tamen quicquam profecit, propterea quod ob ducum pravitatem inertiae desidiaeque tradiderat sese exercitus. Ex quo primum e castris pabulationis foenisiciique causa egressos ex insidiis adorti Moesi, magnam eorum caedem fecerunt, abductis iumentis equisque quamplurimis. Postea cum testudines ac caeterae machinae nihil effecissent imperitia eorum qui ad muros illas admoverant, essentque ab adversariis incensae; simul quod inopia rerum necessariarum premebat exercitum, consumto iam frumento, quod secum advexerant milites, non parce, sed intemperantius illo usi: ibi tum Imperator collectis sarcinis cum exercitu Constantinopolim versus movit. Neque intermisso toto illo die itinere, loco silvestri castra

A. M. 6484 διεσκηνίσατο, καὶ τὴν πληθὺν διανέπαυε. μήπω δὲ τῆς πρώτης
Ind. 4 C φυλακῆς τῆς νυκτὸς συμπεραιωθείσης, ἐξαίφνης ἀστὴρ παμμεγέθης ἐκ τοῦ ἑῴου μέρους τοῦ χάρακος ὁρμηθεὶς καὶ τὰς σκηνὰς περιλάμψας ἀπλέτῳ φωτὶ, ἐπὶ τὸ ἑσπέριον μέρος παρ᾽ αὐτὴν τὴν ταφρείαν καταπεσὼν, καὶ εἰς σπινθῆρας συχνοὺς διαιρεθεὶς, ἀπεσβέσθη. τὴν αὖθις δὲ τοῦ στρατοῦ παρεδήλου διαφθορὰν ἡ τοῦ ἀστέρος καταφορά. ἔνθα γὰρ τοιουτότροπόν τι γενέσθαι συμβέβηκε, τοῦ ὑποκειμένου πανολεθρίαν ἐσήμηνε. τεκμήριον τοῦτο σαφὲς ὁ ἐπὶ τῆς Τρωϊκῆς πληθύος κατενεχθεὶς ἀστὴρ, ὁπηνίκα
Fol. 320 r. Πάνδαρος τῷ Μενελάῳ ἐπετοξάζετο· ἐκεῖ γὰρ αὐθημερὸν ἡ Τρωϊκὴ φάλαγξ πρὸς τῶν Ἀχαιῶν εἰς φυγὴν ἀγεννῆ συνεκλείετο. καὶ
D ἐπὶ τῶν Ῥωμαϊκῶν δὲ πολέμων εὕροι τις ἂν, τὴν ἱστορίαν μετιὼν, τὸ τοιοῦτον πολλάκις συμβὰν, καὶ τὸ στράτευμα διαφθαρὲν, ἵνα τὸ φάσμα ἐπέσκηψεν. εἴδομεν δὲ καὶ αὐτοὶ ἐπὶ τῆς τοῦ προέδρου Βασιλείου ἑστίας τοιοῦτόν τι κατενεχθέν· καὶ μήπω καιροῦ συχνοῦ διαῤῥεύσαντος ἐκεῖνόν τε τοῦ βίου ὑπαπελθόντα, καὶ εἰς διαρπαγὴν καὶ προνομὴν ἐκδοθέντα τὰ αὐτῷ διαφέροντα. ἀλλὰ περὶ μὲν τῆς τοῦ ἀστέρος φαντασίας ὧδέ πη ἐχέτω· τότε δὲ, κατὰ τὴν ὑστεραίαν, διά τινος ὑλώδους καὶ σηραγγώδους αὐλῶνος διῄει τὸ
P. 107 στράτευμα· ἐκεῖνον δὲ μόλις παραδραμὸν, χαραδρώδεις καὶ ἀνάντεις κατελάμβανε χώρους· ἐν οἷς οἱ Μυσοὶ Ῥωμαίοις ἐπιθέμενοι πλεῖστον ὅτι πλῆθος ἀνδρῶν διέφθειραν, καὶ τήν τε βασίλειον ἀρχὴν καὶ τὸν πλοῦτον εἰλήφεσαν, καὶ τὴν ἀποσκευὴν τῆς στρατιᾶς ἐλαφυραγώγησαν ἅπασαν. τότε δὴ καὶ αὐτὸς ὁ ταῦτα ἐκ-

8. Fort. τούτου. Confer. 93. A.

posuit, ibi milites refecit. Prima noctis vigilia nondum transacta, subito stella permagna ex parte orientali valli emicans larga luce tentoria circumfudit: cumque in parte occidentali propter ipsam fossam decidisset, in scintillas scissa permultas, atque restincta est. Cuius stellae casus internecionem exercitus, quae insecuta est, praemonstravit. Etenim ubicunque quicquid eiusmodi accidit, ibi interitum praenunciavit rerum subiectarum. Cuius quidem rei clarum argumentum est delapsa in exercitum Troianum stella tum, cum Pandarus in Menelaum arcum intendit: nam illo ipso die Troianorum copia in turpem fugam a Graecis compulsa est. Neque minus in Romanorum bellis reperiet, qui annalium monimenta tractare velit, saepe idem venisse usu, ut ubi hoc portentum irrueret, ibi exercitus interiret. Quin et ipsi vidimus in aedes Basilii praesidis tale aliquid delabens: neque ita multo tempore post cum ipsum discedentem a vita, tum direptioni compilationique tradi fortunas eius. Verum de visione stellae haec sufficiant: tunc vero, postridie illius diei, exercitus silvestrem transgressus atque cavernosam vallem, vixdum inde emersus intercisa arduaque subiit loca: in quibus ex insidiis adorti Romanos Moesi numerum ingentem militum conciderunt, ceperunt autem Imperatoris tum praetorium, tum thesauros, atque impedimenta exercitus universa. Aderam tunc et ipse, qui haec defleo, adversa

τραγῳδῶν ἐκεῖσε παρήμην, τῷ κρατοῦντι δυστυχῶς συνεπόμενος A. C. 975 καὶ τῇ τοῦ διακόνου λειτουργίᾳ ὑπηρετούμενος. καὶ κἂν ἐξεχύθη L. I. 6 μου παρὰ μικρὸν τὰ διαβήματα, καὶ μαχαίρας Σκυθικῆς γέγονα παρανάλωμα, εἰ μή με θεία τις ἐξ αὐτοῦ τοῦ κινδύνου ἀπήγαγε πρόνοια, ἥτις ἐξιππάσασθαι τάχος πεποίηκε, πρὸ τοῦ καταλη- B φθῆναι τὴν φαραγγώδη πρὸς τῶν δυσμενῶν ἄνοδον, παρελθεῖν τε ταύτην, καὶ δρομαίως καταλαβεῖν τὴν ἀκρώρειαν. μόλις οὖν διὰ δυσβάτων ὀρέων τὸ περιλειφθὲν τοῦ στρατεύματος τὴν καταδρομὴν διέφυγε τῶν Μυσῶν, τὴν ἵππον σχεδὸν ἀποβαλὸν ἅπασαν καὶ τὴν ἐπικομιζομένην ἀποσκευήν, καὶ πρὸς τὰ Ῥωμαϊκὰ ἐπανέζευξεν ὅρια.

θ'. Μήπω δὲ τοῦ τοιούτου πάθους τελευταίως ὑπολωφήσαντος, Βάρδας Μάγιστρος ὁ Φωκᾶς κατὰ τῶν κρατούντων ἐτραχηλίασε, καὶ τὴν τῆς Ἀσίας Ῥωμαϊκὴν ὑπεποιήσατο δύναμιν, καὶ κατὰ θάλασσαν ἐπίνεια καὶ πτολίσματα πλὴν Ἀβύδου C εἷλε· καὶ τριήρεις συχνὰς νεολκήσας, ἐφρούρει τὸν τοῦ Ἑλλησπόντου πορθμόν, οὐκ ἐῶν τὰς φορτίδας ἀνάγεσθαι πρὸς τὴν βασιλεύουσαν· στρατιάν τε πλείστην, ἧς Λέων Μάγιστρος ὁ Μελισσηνὸς ἡγεῖτο, παρὰ τὴν ἤπειρον τῆς Ἀβύδου καθίδρυσε, τάς τε σφετέρας τριήρεις φρουροῦσαν, καὶ πολιορκοῦσαν τὴν Ἄβυδον. αὖθίς τε χάρακα καρτερὸν πρὸ τοῦ Βυζαντίου ἐπὶ τοῦ τῆς Χρυσῆς πόλεως λόφου ἔπηξεν, ἱππικὴν ὅτι πλείστην καὶ πεζικὴν στειλάμενος δύναμιν· ἀρχηγοὺς δὲ τῆς στρατιᾶς ταύτης τόν τε σύναιμον αὐτοῦ τὸν Πατρίκιον Νικηφόρον, καὶ Καλοκύρην Πατρίκιον, ᾧ ἐπί- D κλησις Δελφινᾶς προεστήσατο. τούτους ὁ αὐτοκράτωρ αὖθις Βα- Fol. 320 v.

2. ἐξεχύθη—διαβήματα. Psalm. LXXII. 2.

avi principem comitatus, cui in officio Diaconi dabam operas. Nec multum abfuit, quin „effunderentur gressus mei," gladioque iugularer Scythico, nisi ex ipso periculo me eripuisset divinum quoddam consilium, quod effecit, ut celeriter equum permitterem, antequam clivus arduus ab adversariis teneretur, illoque superato ad summum iugum cursim evolarem. Reliquiae exercitus, aegre per invia montium Moesis insequentibus elapsae, amisso equitatu fere omni, atque impedimentis quotquot secum vexerant, in fines Romanos se receperunt.

9. Nequedum penitus remiserat haec calamitas, cum Bardas Phocas Magister, rebellione adversus principes facta, Asiaticas sibi subiunxit imperii opes, navalia atque oppida maritima cepit, praeter Abydum: triremibusque magno numero deductis obsedit fretum Hellesponti, ne onerariae ad urbem accederent: exercitum autem permagnum, cui Leo Melissenus Magister praeerat, in ora ad Abydum constituit, qui et suis triremibus praesidio esset, et Abydum oppugnaret. Altera castra item firma posuerat contra Constantinopolim in monte Chrysopolitano, quo equitatum exercitumque plurimum miserat: his copiis praefecit Nicephorum Patricium fratrem suum, et Calocyrem Patricium, cognomento Delphinam. Sed hos Ba-

A. M. 6484 σίλειος, μετὰ δυνάμεως ἀποχρώσης τὸν Βόσπορον περαιωθεὶς,
Ind. 4 ἐξ ἀντιπάλου μάχης ἐτρέψατο· καὶ ζωγρίας συνειληφὼς, τὸν μὲν
Νικηφόρον καὶ ὁμαίμονα τοῦ Φωκᾶ πεδήτην ἀποφήνας, εἱρκτῇ
συνέκλεισε· τὸν δέ γε Καλοκύρην τὸν Δελφινᾶ αὐτοῦ που παρὰ
τὸν τῆς Χρυσοπόλεως λόφον, ἵνα καὶ ἡ σκηνὴ αὐτῷ ἐπήγνυτο,
ἀνεσκολόπισε. Βάρδας δὲ ὁ Φωκᾶς, τὴν ἐν Χρυσοπόλει πανο-
λεθρίαν τῆς στρατιᾶς διενηχηθεὶς, τήν τε τοῦ ὁμαίμονος σύλλη-
P. 108 ψίν τε καὶ κάθειρξιν, καὶ τὴν τοῦ Δελφινᾶ ἐπὶ τοῦ ξύλου προσ-
παττάλευσιν, τὰς περὶ αὐτὸν δυνάμεις συνηθροικὼς, εἰς Ἄβυ-
δον κάτεισι, τό,τε φρούριον τὸ ἐκεῖσε πειρώμενος πολιορκῆσαι,
καὶ πρὸς τὴν Εὐρώπην διαπεράσαι, ὡς καὶ ταύτην ὑποποιή-
σαιτο. ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Βασίλειος, τὴν ἐν Ἀβύδῳ κάθοδον
τοῦ τυράννου ἐνωτισθεὶς, τὴν περὶ αὐτὸν στρατιὰν συναγηοχὼς,
καὶ τὰς πυρφόρους τριήρεις ἐξαρτυσάμενος, ἀντίπαλος τούτῳ
καθίσταται· καὶ, περαιωθεὶς τὸν Ἑλλήσποντον, ἐν τῷ πρὸ τῆς
Ἀβύδου πεδίῳ τὴν βασίλειον σκηνὴν ἐπήξατο, ὁσημέραι τὰς φά-
λαγγας συντάττων καὶ ἐξασκῶν, καὶ γνωματεύων ὅτῳ τρόπῳ τῷ
B ἀποστάτῃ ἐπέλθοι. μιᾷ τοιγαροῦν τῶν νυκτῶν ἐς λόχους συν-
τάξας τὸ στράτευμα, διὰ τῆς παρὰ θάλασσαν ἀταρπιτοῦ τοῖς
ἐναντίοις ἐπέθετο, καὶ, ἤδη τῆς ἡμέρας διαφανούσης, τάς τε
τριήρεις πάσας ἐνέπρησε, καὶ τοὺς ἐναντίους κατακαίνων οὐκ
ἀνίει. Βάρδας δὲ ὁ Φωκᾶς, τῷ αἰφνιδίῳ τῆς ἀφίξεως καὶ ἐπι-
θέσεως τοῦ αὐτοκράτορος ἐκπλαγεὶς, ἀντιμέτωπος τοῦ χάρακος
ἔξεισι· καὶ δῆτα κατὰ τὸ μεταίχμιον ἀντικαταστὰς, καὶ τοῦ
ἵππου ἀθρόον κατενεχθεὶς, ξίφει τὸν αὐχένα ἐκκόπτεται. καὶ τὸ

10. Fort. ἐκπολιορκῆσαι, ut expugnaret. 20. διαφανούσης. Conf. supra 23. A. 57. A.

silius Imperator, cum manu idonea Bosporum transgressus, signis collatis fudit captivosque fecit: Nicephorum, Phocae fratrem, vinctum in custodiam condidit: Calocyrem Delphinam autem ibidem in monte Chrysopolitano, ubi tabernaculum eius collocatum erat, in crucem egit. Tum Bardas Phocas, ubi cognovit, exercitum suum ad Chrysopolim deletum, fratrem captum ac custodiae mandatum, Delphinam palo affixum esse, coactis quas ipse habebat copiis ad Abydum descendit, ut arcem, quae ibi est, si posset, oppugnaret, et in Europam transvectus hanc quoque sibi adiungeret. Basilius Imperator, certior factus tyrannum ad Abydum devenisse, contracto item suo exercitu instructisque triremibus igniferis, adversus illum constitit: ac, tramisso Hellesponto, in campo ante Abydum tabernaculum imperatorium collocavit, instruens quotidie legiones atque exercens, et meditans qua ratione rebellem adoriretur. Ita quadam nocte instructum in insidiis exercitum per semitam secundum mare in adversarios rapit, ac, die iam illucescente, triremes combussit omnes, caedem hostium facere non intermisit. Bardas Phocas, Imperatoris repentino adventu impetuque exterritus, contra de vallo prodit: ibi inter infestas acies praelians cecidit ex equo subito, estque illi

μὲν γιγαντῶδες τούτου σῶμα κατὰ τὴν Ἄβυδον τῇ γῇ κατορύττεται· [A. C. 975 I. I. 6] ἡ δὲ κεφαλή, πρὸς τὴν βασιλεύουσαν ἐκπεμφθεῖσα καὶ δορατίῳ περιπαρεῖσα, κατὰ τὰς ἀγυιὰς θριαμβεύεται, καὶ τοῖς [C] κατὰ τὴν Ἀσίαν καταπέμπεται στασιάζουσι. καὶ οὕτω τὰ τῆς ἀποστασίας εἰς σταθηρὰν γαλήνην μετεσκευάζετο.

ι'. Καὶ ἄλλα δὲ παγχάλεπα ἡ τοῦ φανέντος ἀστέρος παρεδήλου ἐπιτολή, καὶ οἱ παραδειχθέντες αὖθις πρὸς τὸ βόρειον μέρος ἀωρὶ τῶν νυκτῶν πύρινοι στῦλοι, καὶ τοὺς ὁρῶντας ἐκδειματούμενοι. καὶ γὰρ καὶ οὗτοι τήν τε συμβᾶσαν πρὸς τῶν Ταυροσκυθῶν τῆς Χερσῶνος ἅλωσιν παρεδήλουν, καὶ τὴν τῆς Βεῤῥοίας κατάσχεσιν παρὰ τῶν Μυσῶν. ἔτι δὲ ὁ πρὸς δύσιν ἐπὶ καταφορὰν τοῦ φωσφόρου ἀνίσχων ἀστήρ, ὃς ἑσπερίους ποιούμενος [D] τὰς ἐπιτολάς, οὐδένα στηριγμὸν ἐφ' ἑνὸς διεφύλαττε κέντρον, λαμπρὰς δὲ καὶ τηλαυγεῖς τὰς ἀκτῖνας ἐπαφιείς, μεταβάσεις ἐποιεῖτο συχνάς, πῇ μὲν βορειότερος ὁρώμενος, πῇ δὲ νοτιώτερος, [Fol. 321 r.] ἔστι δ' ὅτε καὶ αὐτὴν τὴν μίαν ἐπιτολὴν καὶ μεταμείβων τὸν αἰθέριον τόπον, καὶ ποιούμενος ἐναργῆ καὶ σύντομον τὴν μετάβασιν· ὡς θαυμάζειν τοὺς ὁρῶντας καὶ καταπλήττεσθαι, καὶ οὐκ εἰς καλὸν τελευτήσειν οἴεσθαι τὴν τοῦ κομήτου ἀλλόκοτον κίνησιν. ὃ δὴ καὶ συνέβαινε κατὰ τὴν τῶν πολλῶν ὑπόνοιαν. καὶ γὰρ ἑσπέρας ἐνισταμένης, ἐν ᾗ μνήμην τοῦ μεγάλου Δημητρίου καὶ Μάρτυρος τελεῖν παρέλαβεν ἡ συνήθεια, φρικώδης [P. 109] ἐπενεχθεὶς σεισμός, καὶ οἷος οὐκ ἄλλος κατὰ ταύτας δὴ συνέβη τὰς γενεάς, τά τε πυργώματα τοῦ Βυζαντίου πρὸς γῆν κατε-

9. Ταυροσκύθων cod. 16. καὶ] Leg. κατ'. 17. Leg. σύντονον.

gladio caput abscisum. Ita immane eius corpus in terram est ad Abydum defossum: caput, quod ad urbem detulerant, in pilo fixum, per vias triumpho gestatum, ad rebellantesque in Asia missum est. Eo demum modo in stabilem serenitatem perturbatio seditionum se commutavit.

10. Praeter haec, alia, acerba sane, praenunciabantur tum stellae illius illustris ortu, tum item columnis igneis, quae intempestis noctibus per plagam septentrionalem conspectae exterrebant videntes: quippe et illae significabant, a Tauroscythis Chersonem expugnatum, a Moesis Berrhoeam occupatum iri. Tum versus occidentem post luciferi obitum oboriens stella, quae surgens vespere constitionem eodem in cardine faciebat nullam, sed illustres fundens ac micantes radios huc illuc subinde transferebatur, modo magis se ad septentrionem, modo ad meridiem ostendens, interdum unius ortus tempore locum in coelo mutans, manifesto ac citato motu: ut mirantes, qui videbant, et perterriti, non bonum exitum habiturum portentosum cometae motum arbitrarentur. Quod ipsum accidit iuxta suspicionem vulgi. Etenim instante vespera, qua memoriam Demetrii magni Martyris celebrari usu receptum est, terrae motus horribilis, qualis nusquam alius exstitit per has aetates, Byzantii turres in terram deiecit, domos plerasque stravit, ut ha-

A. M. 6484 Ind. 4 ρίπωσε, καὶ τὰς πλείους ἑστίας ἀνέτρεψε, τάφον αὐτὰς τοῖς οἰκοῦσιν ἀπεργασάμενος, τά τε προσέγγια τοῦ Βυζαντίου χωρία μέχρις ἐδάφους κατέβαλε, καὶ πολὺν τῶν ἀγροίκων φθόρον ἐποίησεν· οὐ μόνον δὲ, ἀλλὰ καὶ τὸ ἡμισφαίριον τῆς ὑπερῴας τῆς μεγάλης ἐκκλησίας σὺν τῇ πρὸς δύσιν ἀψῖδι κατέβαλε καὶ εἰς γῆν κατερίπωσεν· ἅπερ αὖθις ὁ αὐτοκράτωρ Βασίλειος ἐν ἓξ ἐνιαυ- B τοῖς ἐδομήσατο. καὶ οἱ παγχάλεποι δὲ λιμοὶ, καὶ λοιμοὶ, αὐχμοί τε, καὶ ἐπικλύσεις, καὶ ἀνέμων ἐξαισίων ἐπιφοραί· ὁπηνίκα καὶ ὁ ἐν τοῖς Εὐτροπίου στύλος τῇ βίᾳ τῶν κυμάτων κατηνέχθη, καὶ ὁ ἐν αὐτῷ μοναστὴς ἐναπεπνίγη τοῖς θαλασσίοις ῥοθίοις δεινῶς· καὶ ἡ ἀφορία δὲ τῆς γῆς, καὶ τὰ ἐπισκήψαντα χαλεπὰ μετὰ τὴν τοῦ ἀστέρος ἐπιτολὴν, ἅπαντα ἐξεγένοντο. ἀλλὰ ταῦτα μὲν κατὰ μέρος εἰς τοὺς ἑαυτῶν καιροὺς ἡ ἱστορία παραδηλώσει.

ια'. Ὁ δὲ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης, τότε τῶν τῆς Συρίας ἀπάρας (ἐκεῖθεν γὰρ, ὅθεν ἐξέβην, ἐπάνειμι), ἐπὶ τὸ Βυζάντιον C ἵετο. ὁρῶν δὲ κατὰ πάροδον τήν τε Λογγιάδα καὶ τὸν Δριζῆν, χώρας εὐγείους τε καὶ εὐδαίμονας, ἃς πολλοῖς ἱδρῶσι καὶ αἵμασιν ἡ Ῥωμαϊκὴ στρατιὰ τῇ βασιλείᾳ τὸ πρότερον ἀνεσώσατο, τότε δὲ παρὰ τοῦ προέδρου Βασιλείου καὶ παρακοιμωμένου κατεχομένας, ἤσχαλλεν, ὡς τὸ εἰκὸς, καὶ ἠνιᾶτο, καὶ τὴν πλεονεκτικὴν ἐκείνου βίαν ὠνείδιζεν. ὁ δὲ ἀναφανδὸν μὲν οὐκ εἶχεν ἀντιβαίνειν, τὴν τοῦ ἄνακτος δεδιὼς ἀγανάκτησιν· λαθραίως δὲ τὰ ἐκείνου ἐμυκτήριζε λόγια, καὶ τοῦτον, ἤδη βαρὺν αὐτῷ γεγενημένον δεσπότην, ἀμωσγέπως διενοεῖτο ἀποσκευάσασθαι.

2. ἀπεργασάμενος. Vid. supra 42. A.

bitatorum sepulcrum fierent, loca autem in vicinia urbis ad solum evertit, multa agrestium hominum caede facta. Nec vero in his constitit malum: sed tholum quoque superiorem magnae ecclesiae cum absida occidentali deiecit, terraeque afflixit: quae posthac Basilius Imperator intra sexennii spatium renovavit. Inopiae adhaec importunissimae, pestilentiae, siccitates, eluviones, ventorum horribilium turbines: quibus columna quoque in Eutropiano per vim fluctuum eversa est, fraterque super illam undis pelagi misere mersus: sterilitas item terrae, atque superne ingruentia mala post stellae ortum, omnia evenerunt. Verum haec sigillatim suo quidque tempore historia dicet.

11. Ioannes Imperator, tunc ex Syria profectus (redeo enim eo, unde diverti), iter Constantinopolim versus habebat. Ibi cum in transitu Longiadem et Drizen videret, feracia atque opima loca, quae Romani exercitus sudore sanguineque plurimo recens imperio recuperata a Basilio praeside et praefecto cubiculi tunc tenebantur, aegre id, ut par erat, ac moleste tulit, et vituperavit violentam avaritiam hominis. Neque is tunc quidem aperte obloqui, principis indignationem verens, poterat: clam vero ridebat eius verba, illumque, ut dominum iam sibi gravem, quovis modo submovere sta-

ἄρτι δὲ κατὰ τὴν τῷ Ὀλύμπῳ παρακειμένην τῆς Ἀτρώας πε- A. C. 975
διάδα ὁ βασιλεὺς ἀφικόμενος, πρὸς τὴν τοῦ πατρικίου Ῥωμα- D L. I. 6
νοῦ καὶ τῷ τοῦ Σεβαστοφόρου διαπρέποντος ἀξιώματι ἑστίαν
κατήγετο. ἐνταῦθα λέγεταί τινα τῶν ἐξυπηρετουμένων ἐκτομίαν
τῷ αὐτοκράτορι, εἴτε οἴκοθεν δυσμενῶς πρὸς αὐτὸν διακείμενον,
εἴτε καὶ πρὸς τούτων, τοῖς καλοῖς βασκαινόντων καὶ μεταβολὰς Fol. 321 v.
τῶν πραγμάτων ἱμειρομένων ὁρᾶν, ὑπαχθέντα, καὶ ὑποσχέσεσι
δωρεῶν παρακλαπέντα (ὅπερ δὴ τοῦ προτέρου μᾶλλον καὶ λέγεται
καὶ πιστεύεται), δηλητήριον κερασάμενον παρὰ τὸν πότον ἐπιδοῦ-
ναι τῷ βασιλεῖ· τὸν δέ, μηδέν τι τοιοῦτον φρασάμενον, ὡς σωτή- P. 110
ριον πόμα τὸ δηλητήριον ἐκπιεῖν. τῇ γοῦν ὑστεραίᾳ νάρκη τε τῶν
μελῶν καὶ πάρεσις τοῦ παντὸς σώματος αὐτῷ ἐξεγένετο, καὶ ἡ τῶν
ἰατρῶν ἐπιστήμη τῷ ἀθρόῳ τοῦ πάθους κενή τις καὶ ἄπρακτος
ἀπηλέγχετο, μὴ ἀκριβοῦσα διάγνωσιν τοῦ τοιούτου συμπτώμα-
τος. ὁ δὲ βασιλεύς, τὴν πρότερον ἐνοῦσαν αὐτῷ γιγαντώδη ῥώ-
μην αἰφνίδιον καταβληθεῖσαν αἰσθόμενος, ἠπείγετο καταλαβεῖν
τὸ Βυζάντιον· ἐπέσπευδε δὲ καὶ τὴν ἐν τῷ τοῦ Σωτῆρος νεῷ, ὃν
αὐτὸς ἐδείματο, κατασκευαζομένην τῷ σωματίῳ τούτου σορὸν
ἀπαρτισθῆναι ὡς τάχιστα. συντείνας δὲ τὴν ὁδοιπορίαν, ἐς τὴν
βασιλεύουσαν ἧκε, φιλοφρόνως μὲν ὑποδεχθεὶς πρὸς τῶν ἀστι- B
κῶν, ὀλιγοδρανέων δὲ ἤδη, καὶ ἆσθμα μύχιον καὶ δυσπρόσοδον
περιπνέων καὶ ἀναπεμπόμενος. ἄρτι δὲ εἰς τὴν ἀνακτορικὴν ἑστίαν
πεφοιτηκώς, κλινοπετὴς ἐδείκνυτο, τῷ φαρμάκῳ καταπονούμενος.
συνιεὶς δέ, ὡς οὐκ ἂν ἀνασφήλῃ τοῦ τοιούτου πτώματος (τὸ γὰρ
ἐνδομυχοῦν δεινὸν τὰ ἔγκατα χαλεπῶς ἐξεθέριζε), τῶν βασιλικῶν

13. ἄπρακτος. Vid. Schottum De nodis Ciceronis 22. C.

tuit. Venerat Imperator in Atroae campum Olympo subiectum: deverterat ad Romanum patricium, Sebastophori dignitate decoratum. Ibi ferunt aliquem spadonem de ministrantibus, sive per se Imperatori infensum, sive subornatum corruptumque pollicitationibus largitionum ab illis, qui, bonis iniqui, conversionem videre rerum cuperent (qui rumor potius quam prior ille et differtur et creditur), venenum praeparatum Imperatori in potione praebuisse: illum, nihil tale suspicantem, pro salutari haustu virus ebibisse. Sed iam postridie eius diei torpor eum membrorum, et corporis universi relaxatio occupavit, vique repentina mali vanam esse medicorum scientiam nulloque usui apparuit, nec versari in cognitione facili hunc morbum. Imperator, ubi robur singulare, quod pridem sibi inerat, repente prostratum esse sensit, Constantinopolim pervenire contendit: simul arca, quae in Servatoris fano a se aedificato corpori ipsius praeparabatur, ut quamprimum absolveretur properat. Sic contento cursu ad urbem venit, exceptusque a populo mirabiliter est, languens iam, atque aegre intimo pectore spiritum ducens et efflans. Cum autem in palatium se contulisset, veneno confectus iam lecto decubuit. Ita quod sentiebat non convaliturum sese ex tanto morbo (nam foede depascebatur viscera penitus insidens malum), e fisco plena manu hauriens largitiones

A. M. 6484 Ind. 4 A. C. 975 I. I. 6 θησαυρῶν ἀφειδῶς ἀπαντλῶν, διεδίδου τοῖς πένησι, καὶ μάλιστα τοῖς λελωβημένοις καὶ βεβρωμένα τῇ ἱερᾷ νόσῳ τὰ σώματα περιφέρουσιν, οἷς τῶν ἄλλων πενήτων φιλανθρωπότερον διετίθετο. C Νικόλαόν τε, τὸν πρόεδρον Ἀδριανουπόλεως, εἰσκαλέσας, ἄνδρα θεῖόν τε καὶ σεβάσμιον, τὰ κατὰ τὸν βίον αὐτῷ ἀνεκάλυψεν ἀγνοήματα, κρουνοὺς τῶν ὀφθαλμῶν δακρύων ἐπαφιεὶς, καὶ τῷ τούτων λουτῆρι τὰ αἴσχη καὶ τὰ ῥυπάσματα τῶν ἐσφαλμένων ῥυπτόμενος, καὶ τὴν Θεοτόκον ἐπιβοώμενος, ἀρωγὸν εὑρεῖν ἐν ἡμέρᾳ τῆς δίκης, ὁπηνίκα παρὰ τῷ υἱῷ αὐτῆς καὶ Θεῷ τὰ τῶν βροτῶν πρακτέα τοῖς ἀδεκάστοις ζυγοῖς καὶ σταθμοῖς ταλαντεύεται. A. M. 6484 Ind. 4 A. C. 976 I. I. 7 τοιαύτην ἐξ ἀδιστάκτου γνώμης καὶ συντετριμμένης ψυχῆς τὴν ἐξομολόγησιν ὁ βασιλεὺς ποιησάμενος, τῶν τῇδε μεθίσταται, καὶ πρὸς τὴν ἐκεῖσε μεταβαίνει κατάπαυσιν ἐν μηνὸς Ἰανουαρίου D δεκάτῃ, ἰνδίκτου δ΄, ἔτους ͵ςυπε΄, ταφεὶς ἐν τῷ κατὰ τὴν Χαλκῆν τοῦ Σωτῆρος νεῷ, ὃν ἐκεῖνος μεγαλοπρεπῶς ἐκ βάθρων ἐδείματο. τοιοῦτον εὗρε τὸ τέλος ὁ αὐτοκράτωρ Ἰωάννης τῆς αὐτοῦ βιοτῆς, ἀνὴρ βραχὺς μὲν τὴν ἡλικίαν τοῦ σώματος, ἡρωϊ- Fol. 322 r. κὴν δέ τινα περιφέρων ἰσχὺν, γενναῖός τις γεγονὼς ἐν πολέμοις καὶ ἀκαταγώνιστος, καὶ πρὸς τοὺς κινδύνους εὔψυχος καὶ μεγαλότολμος· ζήσας μὲν τὸν πάντα χρόνον τῆς αὐτοῦ βιοτῆς ἔτη πεντήκοντα πρὸς τῷ ἑνὶ, ἰθύνας δὲ τὴν τῆς βασιλείας ἡγεμονίαν εἰς ἐνιαυτοὺς ἓξ, πρὸς ἡμέραις τριάκοντα.

16. ἐδείματο. Supra 79. A.

fecit cum in pauperes, tum maxime in leprosos illosque, qui adesa mala scabie corpora circumferunt, quos praeter caeteros indigentes peramanter observabat. Introvocato deinde Nicolao, Adrianopolis antistiti, viro divino ac reverendo, commissos a se in vitae curriculo errores patefecit, vimque lacrymarum oculis profudit, quarum lavatione labes sordesque peccatorum abstersit, invocata Dei matre, ut in die iudicii patronum sibi inveniret, quando coram divino eius filio trutina ponderibusque incorruptis actiones mortalium librabuntur. Quam confessionem ubi intenta mente atque animo contrito Imperator fecerat, ex hac vita discessit, et ad requiem sese, quae ultra est, transtulit, die Ianuarii decima, indictione IV, anno sexmillesimo quadringentesimo octogesimo quinto. Sepultus est in aede Servatoris Chalcensi, quam ipse magnifice e fundamentis aedificaverat. Eiusmodi finem vitae invenit Ioannes Imperator, vir corporis quidem statura brevis, sed heroïcum circumferens robur, fortis ac probatus in bellis, et validior quam ut vinci posset, in periculis autem animosus, atque audacia singulari. Vixit omnino annos quinquaginta unum; imperio rebusque praefuit ad annos sex, dies triginta.

# ΠΕΡΙ
# ΠΑΡΑΔΡΟΜΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ
## ΤΟΥ ΚΥΡΟΥ
# ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

# INDEX CAPITUM.



4. καὶ abest ex cod. 2437.

# ΠΕΡΙ
# ΠΑΡΑΔΡΟΜΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ
## ΤΟΥ ΚΥΡΟΥ
## ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΒΑΣΙΛΕΩΣ.

# DE
# VELITATIONE BELLICA
## DOMINI
## NICEPHORI AUGUSTI.

## ΠΡΟΟΙΜΙΟΝ.

Τὴν τῆς παραδρομῆς μέθοδον παραδοῦναι βουλόμενοι, εἰ τάχα καὶ κατὰ τὸν παρόντα καιρὸν μὴ χρειώδης ἐστὶν εἰς τὰ τῆς ἕω μέρη, ἅτε Χριστοῦ, τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν, τὸ πολὺ τῆς καθ' ἡμῶν δυνάμεως καὶ ἰσχύος τῶν τοῦ Ἰσμαὴλ ἐκγόνων ἀμβλύναντος, καὶ τὰς ἐφόδους αὐτῶν ἀναχαιτίσαντος· ἀλλ' οὖν, ἵνα μὴ τὴν λήθην καὶ ἄγνοιαν ἐπεισαγαγὼν ὁ χρόνος φθείρῃ τὸ ταύτης

In codice A, hoc est in cod. 2437, Fol. 373 r. P. 117

2. χρεώδης. Lambecius Commentar. Bibl. Caes. VII. col. 432. B. χρεώδης.

## PRAEFATIO.

Cum propositum nobis sit rationem tradere, qua hostes bello observandi sint, tametsi id fortasse in praesentia minus necessarium in Orientis partibus est, quod Christus, verus Deus noster, infensa nobis vi ac potentia filiorum Ismaël maiore ex parte fracta, incursus eorum repressit: tamen, ne temporis longinquitas, oblivionem atque ignorantiam afferens, tolleret

P. 118 ἐπωφελὲς καὶ ἐξαφανίζῃ, δεῖν ᾠήθημεν γραφῇ παραδοῦναι ταύτην· ἵν', εἴ ποτε ταύτης δεήσει Χριστιανοῖς, καιροῦ τινος πρὸς τὸ μέλλον καλοῦντος, ἕτοιμός ἐστι συνεργὸς ἀγαθὴ τῷ τε κοινῷ παντὶ, καὶ τοῖς αὐτὴν μεταχειριζομένοις. ἡμεῖς γοῦν ταύτην οὐ μονονοὺκ ἀκοῇ παρειλήφαμεν, ἀλλὰ καὶ πεῖράν τινα παρ' αὐτῆς ἐδιδάχθημεν· τὸ μὲν, αὐτοὺς σχόντες διδασκάλους καὶ παιδευτὰς τοὺς ταύτην, σχεδὸν εἰπεῖν, ἐφευρόντας τὴν μέθοδον· τὸ δὲ, καὶ αὐτοὶ μόνοι ταύτῃ χρησάμενοι, καὶ πεῖραν αὐτῆς ἐγκολπωσάμενοί τινα, κατὰ τὸ ἡμῖν ἐφικτόν. αὕτη τοίνυν κατὰ τοῦτο ἔχει τὸ χρήσιμον, ὅτι περ, οἱ ταύτην μετήλθοσαν, μετ' ὀλίγου
B μαχίμου λαοῦ μέγιστα καὶ ἀξιομνημόνευτα ἐξετέλεσαν ἔργα. καὶ γὰρ, ἅτινα μὴ κατορθῶσαι ἴσχυσεν ἢ ἐτόλμησεν ἡ Ῥωμαίων σύμπασα στρατιὰ, ὅτε τὰ τῶν Κιλίκων καὶ τοῦ Χαμβδᾶ ἤκμαζεν, εἷς ἐνίοτε τῶν ἀρίστων στρατηγῶν, σὺν μόνῳ τῷ τοῦ ὑπ' αὐτὸν θέματος λαῷ, φρονίμως καὶ ἐμπείρως τοὺς πολεμίους ἐπιτηδευσάμενος, καὶ συνετῶς διατεθεὶς καὶ στρατηγήσας, ἀπήρτισε. τοῦτο δέ φαμεν, οὐχ ὅτι τοῦ πλείονος τὸ ὀλίγον προκρίνομεν μάχιμον· οὐδ' ὅτι ταύτην ἐξαίρομεν τῶν λοιπῶν στρατηγημάτων καὶ ἐπιτηδευμάτων τῆς τακτικῆς· ἀλλ' ὅτι στρατηγῶν τοῖς ἀρίστοις αὕτη συνεργὸς ἀρίστη καθέστηκεν· ἵν', ὅτε μὴ κατὰ πρόσωπον τοῖς
C πολεμίοις ἀντιτάττεσθαι δύναιντο, ταύτῃ τῇ μεθόδῳ χρώμενοι,

1. ἐπωφελές. Hactenus fragmentum libri apud Lambecium. 3. ἐστι. Scribendum omnino ᾖ· sed eiusmodi soloecismi toto illo libello tam frequentes sunt, ut otiosorum esset notare singulos. Quam animadversionem moneo in similia loca omnia aeque valere. 8. ταύτην cod. 10. ὅτι περὶ ταύτην codd.

usum eius ac deleret, idcirco scripto tradendam eam existimavimus: ut, si unquam eius egerent Christiani, flagitante futuri temporis necessitate, quasi quaedam fortis adiutrix cum reipublicae universae, tum maxime observatoribus eius praesto esset. Eam enim nos non modo auditione percepimus, verum experientia etiam in ea sumus eruditi: illud quidem, quia praeceptores ac magistros eos nacti sumus, qui istam belligerandi viam, prope dicam, aperuerunt: hoc, quod ipsi nostro arbitrio eam persequentes, aliquem eius usum, quantum quidem in nobis fuit, contraximus. Proficit autem plurimum ad illud, quod, qui eam tenuerint, cum exiguo armatorum numero res maximas memoriaque dignas confecerunt. Etenim, quae exsequi neque potuit neque conatus est universus Romanorum exercitus contra firmissimas tunc Cilicum et Chambdani opes, ea unus interdum ex praestantissimis ducibus, cum solis suae provinciae copiis, hostes prudenter ac scite aggressus, bello intelligenter instructo atque administrato, confecit. Tametsi non ideo id dicimus, quod magnis copiis exiguas praeferendas esse putemus: neque ut hanc bellandi viam praeter reliqua commenta militaria et inventa extollamus: verum quia optimorum ducum optima adiutrix exstitit: ut, quando recta fronte obsistere hostibus

ἀβλαβεῖς τε ἑαυτοὺς καὶ τὴν ἰδίαν συντηροῖεν χώραν. ταύτην Βάρδας ὁ μακαρίτης Καῖσαρ, ὅσα ἐμὲ γινώσκειν, εἰς ἄκρον κατώρθωκε, καὶ παντελῶς ἀφανισθεῖσαν ἀνενεώσατο (ἵνα μὴ τοὺς παλαιοὺς τῶν στρατηγῶν ἀπαριθμῶ καθ' ἕκαστον, μόνους δὲ τοὺς πᾶσι γνωρίμους καὶ καθ' ἡμᾶς)· ὃς ἐν τοῖς γειτονοῦσι τῇ Ταρσῷ θέμασι, τῇ τε Καππαδοκίᾳ καὶ τῷ Ἀνατολικῷ στρατηγῶν, μυριάκις τὰς τῶν Ταρσέων καὶ λοιπῶν Κιλίκων δυνάμεις ἐτραυμάτισε, καὶ μέγιστα κατ' αὐτῶν ἀνεστήσατο τρόπαια. παρ' οὗ καὶ ἡμεῖς ταύτην γυμνασθέντες τὴν μέθοδον, τὴν ταύτης κἂν D ποσῶς παρειλήφαμεν πεῖραν. πρὸς τούτῳ καὶ Κωνσταντῖνος Πατρίκιος, ᾧ Μελεϊνὸς ἐπίκλησις, χρόνους πλείστους Καππαδοκῶν στρατηγήσας καὶ ταύτην συνεργὸν ἔχων, οὐκ ἐλάχιστα ἀπειργάσατο κατορθώματα. σὺν τούτοις καὶ ὁ κῦρις Νικηφόρος, ὁ ἀοίδιμος βασιλεὺς, ταύτην ἄκρως μετῆλθεν· ὃς δήπου στρατηγῶν, καὶ ταύτῃ χρώμενος, πάμπολλα καὶ ἀξιάγαστα ἔργα πεποίηκε, μυριάκις, ὡς εἰπεῖν, τοὺς πολεμίους τρεψάμενος, καὶ μέγιστα τούτων στρατεύματα κατακόψας. οὗ τὰς ἀριστείας, καθ' ὃν ἐστρατήγει καιρὸν, συγγράφειν ἢ ἀπαριθμεῖσθαι, ὀχληρὸν ἔσται P. 119 τοῖς ἐντυγχάνουσι, διά τε τὸ ὑπερβάλλον πλῆθος, καὶ τὸ παρὰ πολ-

1. Fort. ἀβλαβεῖς ἑαυτούς τε. χώραν. Haec item apud Lambecium Comment. VII. 433 — 435. cod. Vindobonensi philosophico CXI, cum differentia tamen aliqua lectionis hic enotata. Post ταύτην Lambecius addit τὴν μέθοδον. 4. παλαιούς. Lambecius col. 434. omittit παλαιούς, perperam, opinor. 5. Fort. καὶ τοὺς καθ'. Tametsi neque ullus nostrorum codd. variet, neque, ut ex Lambecio col. 434. video, Vindobonensis. 6. θέμασι. Lambecius l. c. male, θέματι, et paulo post, τῷ Ἀνατολικῷ στρατηγῷ. 19. παρὰ πολλ. Lambecius πᾶσα πολλῶν· quod iam et Kollarius correxit edit. altera Comment. VII. 434. C. et Cotelerius, Ecclesiae Graecae Monument. III. 534. C.

non possent, sese suosque fines, hac disciplina usi, incolumes servarent. Eandem, quantum ego perspicio, mirabiliter locupletavit, prorsusque obsoletam renovavit Divus Bardas Caesar (ne sigillatim priscos duces, verum eos duntaxat enumerem, qui nostra memoria omnibus innotuerunt): qui in provinciis Tarso finitimis, Cappadocia et Anatolico, copiis praefectus, Tarsensium reliquorumque Cilicum vires saepenumero contudit, maximaque de illis constituit trophaea. Ab eodem nos quoque hac disciplina eruditi, usum eius, quantulus is cunque est, percepimus. Fuit etiam Constantinus Patricius, cognomento Meleïnus, qui, complures annos copiis Cappadocum praepositus, ea adiutrice felicissime non pauca gessit. Praeter hos item dominus noster Nicephorus, immortalis memoriae princeps, eam mirifice coluit: qui cum exercitibus praeesset, illa usus, plurima eaque admiranda facinora effecit, hostes sexcenties, ut sic dicam, fudit, maximas eorum copias concidit. Cuius gloriosa facta, tunc cum militiam moderaretur, si scriptura persequi aut enumerare vellem, putidum id esset legentibus, tum propter multitudinem eorum infinitam, tum quia

λῶν γινώσκεσθαι. ὅς ταύτην ἔργῳ μεμαθηκὼς εὔχρηστον οὖσαν, ἐγγράφως πρὸς κοινὴν λυσιτέλειαν, πῶς δεῖ χρῆσθαι ταύτῃ, ἐξέθετο· κἀμοὶ παρηγγύησε, καθ' ὅσον οἷόν τε ἀκριβῶς περὶ αὐτῆς συγγράψαι, καὶ παραδοῦναι τοῖς μεθεξῆς. μὴ μόνον δὲ Fol. 374 r. περὶ ταύτης τῆς τῇ ἕῳ προσηκούσης, ἀλλὰ καὶ περὶ τῆς τῇ ἑσπέρᾳ ὠφελίμου καθεστηκυίας· διὰ τὸ ἐν αὐτῇ πλεῖστά τε στρατηγῆσαι, καὶ πεῖραν, ὅσον οἷόν τε ἦν, φύσει τῇ ἡμετέρᾳ ἀθροῖσαι. ἀλλὰ περὶ ἐκείνης μὲν ἰδίᾳ καὶ ἐν ἄλλοις εἰρήσεται· νυνὶ δὲ σκοπὸς ἡμῖν B περὶ τῆς ἑτέρας διαλαβεῖν. ὅθεν καὶ τὴν ἐκείνου τηρῶν ἐντολὴν, συνεργῷ τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι χρώμενος, ἥτις ἐν ἅπασι συνεπιλαμβάνεται τοῖς καλοῖς, ὧδέ πως ἀπάρχομαι τῆς ὑποθέσεως.

ΚΕΦ. α'. Περὶ βιγλῶν, καὶ πόσον διάστημα ὀφείλουσιν ἀπ' ἀλλήλων μία ἑκάστη διΐστασθαι.

Provinciae limitaneae. P. 120

Τοὺς τῶν μεγάλων καὶ ἀκριτικῶν θεμάτων τὴν πρόνοιαν ἀναδεχομένους, καὶ ὑπὸ τὴν αὐτῶν ἐπικράτειαν τὰς κλεισούρας ἔχοντας, πάσῃ μηχανῇ, καὶ προθέσει, καὶ ἀγρύπνῳ ἐπιμελείᾳ B προσήκει σπουδάζειν καὶ ἀγωνίζεσθαι, τὰς τῶν Ῥωμαίων χώρας διαφυλάττειν τῆς τῶν πολεμίων ἐπιδρομῆς ἀσινεῖς καὶ ἀνεπηρεάστους, βιγλάτορας ἐφιστῶντας ῥωμαλέους καὶ ἐπιτηδείους, καὶ τὰς ὁδοὺς εἰς ἄκρον ἐπισταμένους. καὶ εἰ μὲν ὄρη εἰσὶν ὑψηλὰ καὶ δύσ-

2. χρῆσθαι. Lambecius col. 435. A. χρῆσαι. 4. μεθεξῆς. Lambecius καθεξῆς. 5. ἑσπέρᾳ. Lambecius loc. cit. ἑσπέρῳ. 6. διὰ τό. Hactenus Lambecius Commentar. de Biblioth. Caesar. VII. 435.

apud multos sunt pervulgata. Imperator autem, usu edoctus, perutilem esse disciplinam illam, et ipse, quemadmodum esset illa utendum, communis utilitatis causa scripto exposuit: et mihi mandavit, ut compositum quam accuratissime possem de eadem re commentarium posteris relinquerem. Neque solum de hac, quem ad finem Orienti conveniat, verum etiam de illa, quae in Occidentis partibus usui sit: quod ibi copiis plurimum praefui, earumque rerum peritiam, quoad facultas tulit, animo collegi. Sed de hac separatim et alias dicetur: nunc de altera disserere nobis propositum. Proinde satis faciens principis mandato, adiutrice usus gratia divina, quae ad omnia bona expetenda assumi debet, in hunc modum dicere ingrediar de argumento nostro.

Cap. I. De excubiis, et quo intervallo aliae ab aliis esse debeant.

Qui magnarum et limitanearum provinciarum curam gerunt, in suaque ditione fauces montium habent, omni ratione, consilio, diligentia indefessa studere operamque adhibere debent, ut fines Romanos sartos tectos ab incursione hostium conservent, excubitoresque disponant valentes, idoneos, itinerum apprime gnaros. Si alta atque impedita iuga ditionem no-

βατα διορίζοντα τὴν πολεμίαν, ἐν τούτοις τὰς βίγλας ἵστασθαι· ἀπέχειν δὲ τὰς στάσεις τῶν βιγλατόρων ἄχρι μιλλίων γ' ἢ δ'. καὶ ἡνίκα τοὺς ἐχθροὺς ἐξερχομένους θεάσονται, δρομαίως ἀπέρχεσθαι εἰς τὸ ἕτερον στασίδιον, καὶ ἀπαγγέλλειν ἃ ἐθεάσαντο, κἀκείνους πάλιν πρὸς τὸ ἕτερον στασίδιον σπουδῇ πολλῇ· καὶ οὕτω καθεξῆς μηνύεσθαι τὰ τῶν καβαλλαρίων στασίδια εἰς τοὺς C ἐφωμάλους τόπους ἱστάμενα, καὶ δι' αὐτῶν ἀναμανθάνειν τὸν στρατηγὸν τὴν τῶν ἐθνῶν ἔφοδον. καρτερεῖν δὲ αὐτοὺς ἡμέρας πεντεκαίδεκα ἐν τῇ τῶν ὁδῶν φυλακῇ, ἐπιφερομένους καὶ τὴν διαρκοῦσαν αὐτοῖς τροφὴν τῶν αὐτῶν ἡμερῶν· εἶθ' οὕτως ἀπέρχεσθαι ἑτέρους εἰς τὴν τούτων ὑπαλλαγὴν, καλῶς ἀδνουμιαζομένους καὶ εὐτρεπιζομένους παρὰ τῶν ἀρχόντων, καὶ σῴους καὶ ἀνελλιπεῖς κατὰ τὸν τυπωθέντα ἀριθμὸν ἀποστελλομένους, καὶ μὴ δι' αἰσχρὸν κέρδος οἴκοι καθέζεσθαι παρὰ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν ἐαθῶσιν. ἔξεστι δὲ τοὺς βιγλάτορας ἀφορᾷν, ἐν οἷς ἄπληκτα τῶν πολεμίων ἁρμόζει γίνεσθαι, ἐν οἷς ὕδωρ ἐστὶ διαρκὲς, D καὶ τόπος ἐφώμαλος· ἑτέρους δὲ βλέπειν, ἐν οἷς ἡ ὁδὸς ἀποτελεῖ στένωμα· ἄλλους δὲ, ὅπου ποταμὸς ὑπάρχει δυσπέρατος. καὶ τούτων οὕτως ἀσφαλῶς φυλαττόντων, οὐ δυνήσονται οἱ πολέμιοι λάθρα ποιήσασθαι τὴν ἐξέλευσιν. ἀποστέλλειν τε πιστοὺς ἀνθρώπους καὶ ἐμπειροτάτους, τοῦ ἐφορᾷν αὐτοὺς, εἴ γε καλῶς καὶ ἀγρύπνως τὰ κατατόπια αὐτῶν διαφυλάττουσι. καὶ οἱ τυπωθέντες βιγλάτορες σῷοι τῷ ἀριθμῷ καὶ μὴ ἐλλιπεῖς ἀπέρχωνται, καὶ μὴ καταλιμπάνωσι τὰς στάσεις αὐτῶν, ἐν αἷς βλέ- P. 121

6. εἰς τοὺς ἐφ' ὁμαλοὺς cod. Sed vid. D. lin. 2. 17. ἀποτελεῖ] ἀποστελεῖ cod. ἀποστέλλει alii.

stram a barbaria disterminant, in illis debent excubiae collocari, stationes autem excubitorum distare inter se ad millia passuum terna aut quaterna. Si adversarios progredientes conspiciunt, cursim relati ad proximam stationem, nuncient quae viderint; haec statio cum magna celeritate proximae idem significet: itaque deinceps rem renuncient equestribus custodiis, in locis planis subsidiantibus, per quas dux de barbarorum adventu certior fiat. Excubitores permanere dies quindecim in viarum custodia convenit, ferreque secum quantum sat fuerit in hos dies cibaria: dein ad hos commutandos succedant alii, recte censiti atque instructi a praefectis, ut integri plenique iuxta album praescriptum adsint, neque praefecti ob turpe compendium domi eos residere sinant. Possunt item excubitores dispicere, quae loca ad castra hostium facienda apta sint, aquatione copiosa, loco propatulo: alii explorare, ubi iter efficit angustias: alii, ubi flumen transitu difficile subsit. Qui ubi recte custodiunt, non poterunt hostes latenter eruptionem facere. Ad haec mittere oportet certos peritissimosque homines, qui speculentur, an recte atque vigilanter stationes suas custodiant. Designati autem excubitores integro numero discedant, ita ut nullus desit, neque relinquant loca,

πειν καὶ φυλάττειν τὰς ὁδοὺς ἐτάχθησαν, μήτε χρονίζειν ἐπὶ τοῖς αὐτῶν στασιδίοις, ἀλλ᾽ ἐναλλάσσειν τοὺς τόπους καὶ ἀλλαχοῦ μεταβαίνειν· ἵνα μὴ ἐπὶ πολὺ ἐγχρονίζοντες τοῖς αὐτοῖς τόποις, διαγινωσκόμενοι εὐάλωτοι γίνωνται τοῖς ἐχθροῖς.

Fol. 375 r.

### ΚΕΦ. β'. Περὶ τῶν καμινοβιγλίων καὶ κατασκόπων.

Ἀναγκαία δὲ ἡ τῶν καμινοβιγλατόρων ὑπάρχει ὠφέλεια· καὶ
B χρὴ τὸν στρατηγὸν καὶ τούτων πολλὴν ποιεῖσθαι τὴν ἐπιμέλειαν,
καὶ ἐν ἐπιτηδείοις τόποις ἐφιστᾶν τὰ καμινοβίγλια· ὅπως, ἡνίκα
κίνησις τῶν ἐχθρῶν γένηται, καὶ οἱ βιγλάτορες ταύτης αἴσθωνται διὰ τῶν καμινοβίγλων, καὶ ὁ στρατηγὸς τὴν ἔξέλευσιν τῶν
ἐχθρῶν προγινώσκῃ, καὶ ποίαν ὁδὸν ἐξελθεῖν μέλλουσι· καὶ αἱ
χῶραι, δι᾽ αὐτῶν τε καὶ τῶν ἐκσπηλατόρων καταμηνυόμεναι,
τοῖς ὀχυρώμασι καταφεύγωσι, καὶ τὰ τούτων θρέμματα. ἐν
(Armenii male excubant.) δὲ ταῖς ἄκραις τῶν Ἀρμενιακῶν θεμάτων, ἐπεὶ οἱ Ἀρμένιοι οὐ
καλῶς οὐδὲ ἀσφαλῶς τὴν τῶν βιγλῶν ἐκτελοῦσι δουλείαν, ὀφει-
C λόμενόν ἐστι φυλάττεσθαι τὸν ἀπὸ παλαιοῦ κρατήσαντα τύπον
ἐν ταῖς βίγλαις τῶν Ἀρμενίων· καὶ ἀνθρώπους ἐπιλέγεσθαι καὶ
ἀπογράφεσθαι ἐπιτηδείους, λαμβάνοντας μισθὸν ἀπὸ τοῦ στρατοῦ ἐπισωρευόμενον, ὑπὲρ ὧν ὁ τοιοῦτος στρατὸς τῇ τῶν βιγλῶν
λειτουργίᾳ ὑπηρετεῖν ὤφειλεν· ὡσαύτως καὶ ἀννώναν ἑκάστῳ
μηνὶ τὴν τετυπωμένην· καὶ ὑπαλλάττειν αὐτοὺς καθ᾽ ἕκαστον
μῆνα, καὶ δι᾽ αὐτῶν τὰς ὁδοὺς, ἐν αἷς οἱ πολέμιοι ἐξέρχονται,
φυλάττειν ἀσφαλῶς. ἀλλ᾽ ἐπεὶ οὐδὲ αὐτοὶ οἱ μετὰ μισθοῦ καὶ

2. αὐτῶν] Fort. αὐτοῖς.

unde speculari atque obsidere itinera iussi sint, neque in iisdem stationibus permaneant, sed mutent subinde locum alioque demigrent: ne, propter diuturniorem in eodem statu commorationem notati, ab hostibus facile capi possint.

### Cap. II. De custodiis itinerum et de exploratoribus.

Necessarius autem est custodum itinerum usus: et debet dux in his quoque magnam diligentiam adhibere, custodiasque viarum locis idoneis disponere: ut, quando motus hostium fit, per itinerum custodes hac de re et excubitores certiores fiant, et dux cum exiisse hostes, tum qua via irrupturi sint, praecognoscat: neque minus pagana plebs, a custodibus expilatoribusque admonita, in loca munita cum pecoribus perfugiat. In limite provinciarum Armeniae, quandoquidem Armenii neque rite neque fideliter excubitoria militia perfunguntur, convenit tenere consuetudinem antiquitus in Armeniorum vigiliis institutam: ut deligantur conscribanturque homines idonei, qui stipendium a militibus collatum accipiant, propter operam, quam exercitus in excubiis agendis ponere debuisset: item ut quolibet mense annonam constitutam capiant, singulisque mensibus commutentur, et itinera, quibus hostes erumpunt, recte custodiant. Sed quia ne illi quidem, ut Ar-

ἀννώνας, Ἀρμένιοι ὄντες, καλῶς τὴν τῶν βιγλῶν ὑπηρετοῦσι δουλείαν, ἀπὸ τῶν ἀποστελλομένων κατασκόπων χρὴ τὰς κινήσεις τῶν φοσσάτων ἀναμανθάνειν, καὶ τραπεζίτας ἐπιλέγεσθαι γεν- D ναίους καὶ ἀνδρείους, οὓς οἱ Ἀρμένιοι τασιναρίους καλοῦσι, καὶ ἐν ματρικίοις ἀπογράφεσθαι, καὶ ἀρχηγοὺς αὐτοῖς ἐφιστᾷν, οἷς, πρὸς τῇ ἀνδρείᾳ, καὶ πολλὴ ἐμπειρία τῶν ὁδῶν καὶ τῶν τῆς Fol. 875 v. Συρίας χωρῶν πρόσεστι· καὶ τούτους διηνεκῶς ἀποστέλλειν, τοῦ κατέρχεσθαι εἰς τὰς τῶν πολεμίων χώρας, καὶ καινοτομεῖν αὐτὰς καὶ βλάπτειν· καὶ εἴ που δυνηθῶσι, τινὰς κατασχεῖν τῶν πολεμίων, καὶ πρὸς τὸν τὴν ἀρχὴν διέποντα στρατηγὸν ἀποκομίζειν, ὅπως δι' αὐτῶν τὰς τῶν ἐχθρῶν κινήσεις καὶ βουλὰς ἀναμανθάνῃ.

ΚΕΦ. γ'. Περὶ κινήσεως ἐχθρῶν, καὶ τοῦ προκατασχεθῆναι τὰς δυσχωρίας. P. 122

Ἀναδιδασκόμενος δὲ ὁ στρατηγὸς τὰς τῶν ἐχθρῶν κινήσεις, ὀφείλει καὶ αὐτὸς τὸν ἴδιον λαὸν ἐπισυνάγειν καὶ ἐξοπλίζειν, καὶ πρὸς τὰς ἄκρας παραγίνεσθαι, καὶ τὸ πεζικὸν ἅπαν ἐπισυνάγειν ἐπὶ τὴν ὁδὸν, καθ' ἣν ὁρμήσουσιν οἱ πολέμιοι ἐξελθεῖν. καὶ εἰ μὲν μετ' ὀλίγης δυνάμεως τοὺς ἐχθροὺς ἐξέρχεσθαι ἀναμάθῃ, B σπευσάτω προσυπαντῆσαι αὐτοῖς, καὶ καταπολεμῆσαι μετὰ τοῦ πεζικοῦ λαοῦ, καὶ τῶν ἱππέων, εἴ γε τὸ τῶν πεζῶν στράτευμα συναγαγεῖν καὶ συστῆσαι δεδύνηται. καὶ ἐπεὶ εἰς τὰ στενώματα καὶ τὰς δυσχωρίας ἐπιτηδειότερός ἐστιν ὁ μετὰ τῶν πεζῶν πόλε-

4. τασιναρίους. Infra 126. D. τὰ τασινάκια. 8. καινοτομεῖν. Leg. κερτομεῖν s. καρποτομεῖν. Cod. suppl. κενοτομεῖν.

menii, acceptis stipendiis et annonis, excubitoriam militiam recte administrant, oportet ex indicibus dimissis motus exercituum sciscitari, et trapezitas eligere fortes ac strenuos, quos Armenii tasinarios vocant, iisque in matriculam conscriptis praefectos imponere, qui, extra virtutem, usum itinerum locorumque in Syria plurimum habeant: eosque sine intercapedine emittere, ut in agros hostium decurrentes terrorem vastitatemque inferant; quosdam ex hostibus, sicubi possint, deprehendant, eosque ad ducem, qui summam rerum administrat, perducant, ut ex illis adversariorum motus atque consilia cognoscat.

Cap. III. De motu hostium, et quo pacto angustiae praeoccupandae sint.

Dux certior factus commovisse se adversarios, debet ipse quoque suas copias cogere et armare, ad limitem se conferre, peditatum omnem ea in via congregare, qua hostes erupturi sunt. Si intellexit, cum exiguis copiis adversarios prodire, properet obviam illis occurrere, eosque cum equitatu pedestribusque copiis expugnare, si has quidem conducere atque instruere potuit. Et quoniam ad angustias locaque impedita accommodatior

μος, δέον ἐστὶ, προκαταλαμβάνειν καὶ κατέχειν τὰ ὑψηλότερα τῶν ὀρῶν μετ' αὐτῶν, καὶ ἐξ ἀμφοτέρων μερῶν, εἴπερ ἡ θέσις τοῦ τόπου ἐστὶν ἐπιτήδειος, τὰς πεζικὰς διϊστᾶν παρατάξεις. ἐν οἷς δὲ ἱππέων ἁρμόζει πόλεμον γίνεσθαι, συνεῖναι τοῖς πεζοῖς C καὶ ἱππεῖς· ἵνα τὴν τοιαύτην παρασκευὴν καὶ κατάσχεσιν τῶν Fol. 876 r. στενωμάτων ἀκούοντες οἱ πολέμιοι, ἢ τῆς ὁρμῆς ἐπισχῶσι τὴν φορὰν, ἢ καταγωνισθῶσι Θεοῦ συνεργίᾳ. ὅπου δὲ οὐκ ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἡ τοῦ τόπου θέσις προσβαλεῖν πόλεμον ἁρμόζει, ἀλλ' ἐξ ἑνὸς, ὁμοίως κἀκεῖνο τὸ παρέχον μέρος προκατασχεῖν δεῖ. ἐν οἷς δὲ τὴν προσβολὴν τοῦ πολέμου ἀφ' ὑψηλοῦ βουνοῦ τὸ τοῦ τόπου ἀνεπιτήδειον γενέσθαι διακωλύει, ἀλλὰ μικρόν τι προσανωφερής ἐστιν ἡ ὁδὸς καὶ τραχεῖα, ἔχουσα καὶ ῥύακας, ὡς ἐκ τούτων στενωτάτην καὶ αὐτὴν εὑρίσκεσθαι, χρὴ τὴν τῶν πεζῶν παράταξιν ὡσαύτως ἀπὸ τῶν ὑψηλοτέρων παρα- D σκευάζειν, καὶ τὴν ὁδὸν κρατεῖν καὶ ἀποφράττειν δι' ὁπλιτῶν ἀσπιδοφόρων καὶ ἀκοντιστῶν· ὄπισθεν δὲ τούτων τοὺς ἐκ χειρῶν λίθους βάλλοντας, σὺν αὐτοῖς δὲ καὶ τοξότας καὶ σφενδονίτας· καὶ μετὰ τὴν πρώτην παράταξιν καὶ δευτέραν ἑπομένην αὐτῇ παρασκευάζειν· ἑκατέρωθεν δὲ τῆς παρατάξεως τῆς φυλαττούσης τὴν μέσην ὁδὸν, ἀκοντιστὰς καθιστᾶν, ψιλούς τε, καὶ σφενδονίτας. εἰ δὲ καὶ ἑτέρας ὁδοὺς λέγεται εἶναι δεξιᾷ καὶ εὐωνύμῳ τῆς παρατάξεως τῆς φυλαττούσης τὴν δημοσίαν ὁδὸν, ἃς οἱ ἀκρῖται ἀτραποὺς καλοῦσι, δέον καὶ ταύτας κρατεῖσθαι μετὰ πε- P. 123 ζῶν, καὶ φυλάττεσθαι ἀκριβῶς· μή ποτε, μανθανόντων τῶν πο-

Acritae, h. e. limitanei homines.

8. μερῶν] ἡμερῶν cod. 12. προσανωφελὴς cod.

est pedestris dimicatio, expedit hac armatura loca superiora occupata tenere, et ab utroque latere, si per naturam loci licet, peditum acies constituere. Ubi equestre praelium fieri potest, ibi equites quoque peditibus adiiciantur: ut hostes vel, hoc apparatu occupationeque angustiarum intellecto, incursionem atque impetum reprimant, vel Deo adiuvante debellentur. Ubi vero natura loci non patitur, ut ex utraque parte, sed ut ex altera duntaxat signa inferantur, item ea pars, unde licet decurrere, praeoccupari debet. Ubi loci iniquitas impedimento est, quominus ex superiore fastigio armatorum fiat impetus, viaque paulatim surgens aspera est, rivisque labentibus in arctissimum cogitur, oportet aciem peditum similiter locis superioribus instruere, viam ipsam autem legionariis scutatis iaculatoribusque obsidere ac sepire: post hos qui saxa manu iaciunt, et una cum illis sagittatores ac funditores constituere: item post primam aciem alteram subsidiantem instruere: ad utrumque latus autem aciei mediam viam obtinentis iaculatores disponere, leviterque armatos ac funditores. Quod si alia itinera dicuntur esse a dextra et sinistra parte aciei viam militarem obsidentis, quae itinera limitanei homines atrapes, hoc est tramites, vocant, oportet ea quoque pedestri manu occupare, diligenterque tueri: ne forte

λεμίων τὴν δημοσίαν ὁδὸν ἐν ἀσφαλείᾳ κρατεῖσθαι μετὰ πλήθους λαοῦ, εἰς ἑτέραν τῶν ἐκ πλαγίων ὁρμήσωσι, καί, εἰ μὴ καλῶς καὶ ἀσφαλῶς φυλάττηται, εὕρωσιν ἐκεῖθεν πάροδον, καὶ γενηθῶσιν ἐκ πλαγίου ἢ καὶ ἐκ νώτου τῶν παρατάξεων, καὶ περισπασμὸν καὶ φόβον τῷ Ῥωμαϊκῷ στρατῷ προξενήσωσιν. ἀμφοτέρων Fol. 876 v. δὲ ἀσφαλῶς φυλαττομένων, ἢ πρὸς μάχην τῶν πολεμίων ὁρμώντων Θεοῦ συνεργίᾳ καταισχυνθήσονται, ἢ ὀῤῥωδίᾳ κατασχεθέντες δι' ἄλλης ὁδοῦ, πολλῶν ἡμερῶν διάστημα ἀπεχούσης, τὴν ὁρμὴν ποιήσονται. καὶ ὡς ἐντεῦθεν δύο κακὰ προσγενήσονται

Quo pacto incommodentur hostes, quando angustiis occupatis, ad alias transire cogantur.

τοῖς ἐχθροῖς, ,καταλιποῦσι τὰ τούτων ἄπληκτα καὶ τὴν εὐθεῖαν ὁδόν· ἓν μέν, ταλαιπωρηθῆναι τῷ τῶν πολλῶν ἡμερῶν διαστήματι· ἕτερον δέ, τὸ καὶ ἀπώλειαν αὐτοῖς ἐπάγον, τὸ αὐτοὺς μὲν δειλανδρῆσαι καὶ ἀθυμίᾳ ὑποβληθῆναι· τοὺς δὲ Ῥωμαίους προθυμοτέρους καὶ εὐτολμοτέρους πρὸς τὸν κατ' αὐτῶν πόλεμον γενέσθαι. οἷον δὴ καὶ ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις ἀλήστῳ τῷ Χαμβδᾷ B ἐκ τρίτου παθεῖν συμβέβηκε· δὶς μὲν ἐν τοῖς χρόνοις τοῦ ἀοιδίμου καὶ τρισμάκαρος Κωνσταντίνου τοῦ Πορφυρογεννήτου βασιλέως· ἅπαξ δὲ ἐπὶ τοῦ καλοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ, τοῦ μακαρίτου υἱοῦ. καὶ πάντες σχεδὸν τὴν τότε γενομένην πανολεθρίαν τῶν ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ ἀκριβῶς ἐπίστανται. ἀλλὰ καὶ ὁ λαὸς C τῶν Ταρσέων καὶ τῆς τῶν Κιλίκων χώρας ἐν διαφόροις τόποις τῶν στενωμάτων παρὰ τῶν τότε τῆς ἄκρας προνοουμένων στρατηγῶν κατετροπώθησαν.

11. ὁδόν. Haec opinor recte in locum suum collocasse. In codd. verba sunt hic mire turbata. 13. Vocabulum Ῥωμαίους supplevi. 16. δὶς] διὸ cod.

certiores facti hostes, viam publicam a multitudine peditum firmius teneri, in alterum e transversis tramitibus se convertant, et, si non recte ac diligenter custodiatur, transitum ibi nacti, a latere vel a tergo acierum existentes et circumfusi, terrorem exercitui Romano inferant. Contra, si ambo probe custodiuntur, adversarii vel ad dimicationem ruentes Deo obsecundante confundentur, vel in metum adducti per aliam viam, quae multorum dierum itinere abest, incursionem facient. Unde duobus afficientur incommodis, si a castris viaque recta discesserunt: altero, quod multorum dierum itinere defatigabuntur: altero, perniciem illis allaturo, quod ipsi perturbati animos demittent, Romani contra alacriores fient atque audaciores ad illos impugnandos. Quod item superiori memoria exitioso Chambdano ter usu venit ut pateretur: bis memoria Constantini Porphyrogeniti, decantati terque beati Imperatoris: tertium sub optimo principe Romano, beati illius filio. Ac paene cuncti internecionem inimicorum Christi tunc factam optime norunt. Verum exercitus Tarsensium quoque agrique Ciliciensis ab illis, qui tunc limitem curabant, in diversis angustiarum locis fusus fugatusque est.

**ΚΕΦ. δ΄. Περὶ τοῦ ποιεῖσθαι λάθρα τὰς κατὰ τῶν ἐχθρῶν ἐπιθέσεις, καὶ περὶ τοῦ προσυπαντᾷν τοὺς πολεμίους, πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπαναστρέφοντας.**

D *Χρὴ δὲ καὶ τοῦτο διὰ σκοποῦ καὶ μελέτης ἔχειν τὸν στρατηγόν, καὶ πᾶσαν σπουδὴν τίθεσθαι, λάθρα καὶ ἀδοκήτως, εἰ οἷόν τε, τὰς τῶν ἐχθρῶν ἐπιθέσεις ποιεῖσθαι. τοῦ γὰρ τοιούτου ἐπιτηδεύματος τυγχάνων ὁ στρατηγός, καὶ μετ' ὀλιγοστοῦ λαοῦ* Fol. 377 r. *πολλοὺς τῶν πολεμίων κατατροπώσεται. εἰ δέ, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωται, καὶ τόπου ἐπιτύχῃ ἐν τοῖς στενώμασιν, ἐκ δύο μερῶν τοῦ κατὰ τῶν ἐχθρῶν πολέμου τὸ ἐπιτήδειον ἔχοντος, ἀδι-* P. 124 *στάκτως ἔχεσθαι τοῦ πολέμου· καὶ καλῶς τάσσων τὸν ὑπ' αὐτὸν λαόν, Θεοῦ συνεργίᾳ κατὰ κράτος τοὺς πολεμίους τροπώσεται. πλὴν κατὰ πολύ ἐστι λυσιτελέστερον καὶ ἁρμοδιώτερον, ὑπὲρ τοῦ προσυπαντᾷν τοὺς πολεμίους μέλλοντας ἐξιέναι κατὰ Ῥωμανίας, ὅτε μᾶλλον ἀπὸ τῶν ἡμετέρων χωρῶν πρὸς τὴν ἰδίαν ἐπαναστρέφουσι. τότε γὰρ διὰ τὸ ἐπὶ πολὺ χρονοτριβῆσαι αὐτοὺς ταῖς Ῥωμαϊκαῖς χώραις, μεγάλως συντρίβονται καὶ ταλαιπωροῦνται. εἰ τύχῃ δέ, καὶ πλῆθος πραγμάτων καὶ ἀνδραπόδων ἐπιφέρονται καὶ κτηνῶν, καὶ αὐτοί τε καὶ οἱ ἵπποι αὐτῶν κατακοπιῶντες, ἐν καιρῷ πολέμου ἐκλελυμένοι εὑρίσκονται, σπεύ-* B *δοντες καὶ ἐπιθυμοῦντες τάχιον τὴν ἰδίαν καταλήψεσθαι χώραν. ἄλλως τε δὲ καὶ τὰ τῶν Ῥωμαίων στρατεύματα ἐν τῇ τῶν ἡμερῶν παρατάσει οὐ μόνον τὰ πλησίον τῶν κλεισουρῶν τάχιον ἐπι-*

16. κατακοπιῶντες. Fort. κατάκοποι ὄντες. Infra 132. A. κατάκοπον ὄντα. 20. παραστάσει cod.

**Cap. IV. Quo pacto insidiae clam hostibus faciendae sint, et quemadmodum adversariis occurrendum sit domum redeuntibus.**

Debet illud quoque proponere sibi ac meditari dux, omnemque diligentiam adhibere, ut clam et inopinato, si fieri potest, hostes adoriatur. Etenim eiusmodi commento usus dux vel cum parvula manu multitudinem hostium fundet. Ad haec si, ut superius demonstratum est, in angustiis locum nanciscitur, qui opportunitatem habeat ad hostes utrinque ex lateribus aggrediendos, debet sine ulla dubitatione in aciem descendere: et, copiis recte a se ordinatis, ope Dei adversarios magnifice vincet. Nihilominus expeditius multo est et convenientius, potius quam occurrere hostibus in fines Romanos exituris, adoriri eos ex nostra ditione ad suam revertentes. Tunc enim ob diuturnam in agro Romano moram attenuati admodum atque afflicti erunt. Quod si casu praedarum, mancipiorum, pecudis magnam vim secum trahunt, cum ipsi tum equi defatigati praelii tempore remissiores inveniuntur, festinantque praeterea ac desiderant in suos fines primo quoque tempore pervenire. Deinde, quod caput est, productione temporis copiae Romanorum, nec solum quae prope fauces agunt, sed etiam quae longius

σωρεύονται, ἀλλὰ καὶ τὰ πόῤῥω τυγχάνοντα· καὶ εἰς πλῆθος ἐπισυνίστανται ἱκανὸν, καὶ καλῶς πρὸς πόλεμον ἐξαρτύονται καὶ παρασκευάζονται. καὶ τότε μᾶλλον, καθάπερ προέφημεν, καὶ ἐν ἡμέρᾳ καὶ ἐν νυκτὶ ὁ κατ᾽ αὐτῶν πόλεμος ἀδίστακτον ἔχει τὴν νίκην. διὸ χρὴ τὸν στρατηγὸν μηδέπω ἐν τῇ ὑποστροφῇ καταλιμπάνειν. τὸ δὲ ἐν τῇ ἐξελεύσει τῶν πολεμίων παρασκευάζεσθαι προσυπαντᾷν αὐτοὺς πρὸς πόλεμον ἐν τοῖς στενώμασιν, ἀνεπιτηδειότερον μέν ἐστι, καὶ εἰς μάτην ἴσως τὸν κόπον συνέβη γίγνεσθαι· C
διὰ τὸ μὴ οὕτως συντόμως δι᾽ ὀλίγων ἡμερῶν δύνασθαι τὸ πε- Fol. 377 v.
ζικὸν συναθροισθῆναι στράτευμα, καὶ καλῶς παρασκευασθῆναι. ἄλλως τε δὲ καὶ οἱ πολέμιοι, ἀκμῆτες ὄντες καὶ ἀπαρόπλιστοι, δυσκαταγώνιστοι ἔσονται. κατὰ τοῦτο δὲ τὸ ὠφέλιμον ἔχει καὶ χρήσιμον, καθὸ ἐμφόβους αὐτοὺς γίγνεσθαι, ὁσάκις ἂν βουληθῶσιν ἐξελθεῖν, τῇ κατασχέσει τῶν στενωμάτων, καὶ τὴν μετ᾽ ὀλίγον ἐκκοπεῖν κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν θεμάτων συνεχῆ ἐξέλευσιν.

ΚΕΦ. ε΄. Περὶ προκατασχέσεως ὑδάτων, τῶν ἐν τοῖς στενώμασιν ὄντων. D

Ἐν οἷς δὲ τόποις τῶν στενωμάτων καὶ κλεισουρῶν πρὸς πόλεμον ὁ στρατηγὸς παρασκευάζεται, εἴπερ ἐν τούτοις πηγή ἐστιν ὕδωρ βρύουσα, ὑπὸ τοῦ ἰδίου λαοῦ ταύτην σπουδάσῃ κατασχεθῆναι, ὥστε τὸ ἐκεῖθεν ὕδωρ τὸν λαὸν ἀπαρύεσθαι. εἰ δὲ τύχῃ ὀλιγοστὸν εἶναι, σπουδάσῃ μὴ ἐπιθολοῦσθαι τοῦτο, καὶ ὡς μὴ οὐ μικρὰ ἐκ τούτου λύπη τὸν λαὸν καὶ ἀνάγκη ἐπισυμβήσεται. πηγῆς
δὲ ἔγγιστα μὴ οὔσης, ἐξ ἧς τὴν πόσιν καὶ ἀναψυχὴν ὁ λαὸς ἐφευ- P. 125

absunt, cito congregantur: numeroque quantum oportet auctae recte instrui ac parari ad bellum possunt. Et tunc potius, quemadmodum dictum est, vel interdiu vel nocte commissum cum illis praelium indubitata victoria consequetur. Quamobrem dux ab illis redeuntibus facessere nunquam debet. Contra, hostibus irrumpentibus occurrere in angustiis velle, manus conserendae causa, minus conveniens id quidem est, atque eveniet fortasse, ut totus ad irritum cadat labor: quod non tam cito paucorum dierum spatio cogi iusteque instrui peditatus potest. Accedit, quod maximi momenti est, hostes tunc, ut integros necdum armis destitutos, difficilius impugnari. Ex altera autem parte utilitatem commoditatemque habet illam, ut timidi fiant, si, quotiescunque erumpere velint, angustiae armis teneantur, utque brevi continuas in provincias Romanas incursiones intermittant.

Cap. V. De praeoccupatione aquarum in angustiis.

Quibus autem locis angustiarum et faucium dux bellum instruit, si iis in locis fons est aquam eructans, eum ab exercitu occupandum curet, ut sui inde milites aquari possint. Si tenuiter manat, operam det ne turbetur, unde incommoditas necessitasque haud parva exercitui obvenire potest. Si non subest fons propinquis locis, unde potum refrigerationemque

ρίσκῃ, καὶ μάλιστα ἐν καιρῷ θέρους, ἀσκοὺς διορισάτω ἐν ἑκάστῃ ἑκατονταρχίᾳ δέκα ἐπιφέρεσθαι, καὶ δι' αὐτῶν τὸ ὕδωρ ἐπικομίζεσθαι, καὶ ἐν ὥρᾳ τῆς μάχης εἰς πόσιν καὶ ἀναψυχὴν τοῖς ἐν τῷ πολέμῳ ἀγωνιζομένοις ἐπιχορηγεῖσθαι. ἀλλὰ περὶ μὲν τῶν ἐν τοῖς στενώμασι μελλόντων πρὸς πόλεμον ἐξαρτύεσθαι, ἱκανῶς εἰρήσθω. εἰ δὲ καὶ νυκτοπόλεμον δεήσει ἐν ταῖς τοιαύταις δυσχωρίαις γενέσθαι, καὶ τοῦτο πάνυ ὠφέλιμον. ἀλλὰ περὶ μὲν τούτων ἐν ἑτέρᾳ διηγήσει δηλώσω. τῆς δὲ παραδρομῆς ἄρξομαι τὴν εἰσ-
Fol. 378 r. ήγησιν· ἥτις ἐπωφελὴς καὶ ἀναγκαία τυγχάνουσα, δι' ὀλίγου
B καὶ εὐαριθμήτου λαοῦ πολλὰ τῶν πολεμίων πλήθη ἀπρακτεῖν παρασκευάζει, Θεοῦ δὲ νεύσει ὡς τὰ πολλὰ καὶ καταγωνίζεται.

**ΚΕΦ. ς'. Περὶ παραδρομῆς τῶν μονοκούρσων, καὶ στοχασμοῦ τῆς τοῦ λαοῦ αὐτῶν ποσότητος.**

Monocursa quid.

Τὰ τῶν πολεμίων κοῦρσα τὰ λεγόμενα μονόκουρσα ἀπὸ τῆς ἰδίας χώρας ἐξερχόμενα, πεζῶν ἄνευ, ἔθος αὐτοῖς σπουδῇ τὴν
C πορείαν ποιεῖσθαι, καὶ μηδαμοῦ ἀπληκεύοντας τὴν ὅλην νύκτα διαβιβάζειν· ἀλλὰ πρὸς μικρὸν τοὺς ἵππους διαναπαύειν, πρὸς τὸ τὰς ταγὰς καὶ μόνον τούτοις ἀποδοῦναι. ὡς ἐπίπαν γὰρ τὰ μονόκουρσα μετ' ὀλιγοστοῦ καὶ ἐκλεκτοῦ λαοῦ τὴν ἐξέλευσιν ποιοῦνται. σπεύδουσι δὲ τάχιστα καταλαβεῖν, ἐν οἷς χωρίοις τὴν ἐπίθεσιν καὶ ἐκδρομὴν ἐβουλεύσαντο ποιῆσαι. τοῦ οὖν στρατηγοῦ παρά τε τῶν καμινοβιγλίων καὶ τῶν βιγλατόρων τὴν τούτων ἐξέλευσιν ἀναμανθάνοντος, σπουδῇ πολλῇ τὰ ἐν ταῖς ἄκραις

milites capiant, aestivo praesertim tempore, iubeat in qualibet centuria utres esse decem, quibus portetur aqua, temporeque pugnae iis qui in acie versantur, potus refrigeriique causa distribuatur. Verum de iis, quae in angustiis constitui dimicandi causa debent, haec sufficiant. Quod si etiam noctu in eiusmodi locis impeditis manum conserere oporteat, ea ipsa utilia admodum esse poterunt. Verum de dimicatione nocturna exponam alio capite. Nunc qua ratione consectari hostes debeas, dicere ordiar: quae ratio ut perutilis ac necessaria est, ita efficit, ut parvula infirmaque obiecta manu ingens hostium multitudo non modo nihil proficiat, sed etiam plerumque Dei numine fundatur fugeturque.

**CAP. VI. De consectando equestri agmine, quod praedatum incurrat, et quo pacto numerum militum eius inire possis.**

Praedatoria agmina hostium, quae monocursa vocantur et absque peditatu e suis finibus erumpunt, itinere confestim facto nusquam considere totaque nocte continenter ire consueverunt: iumentis tantum requietis concedentia, quantum satis sit ad pabulum illis dandum. Nam omnino monocursa cum paucis admodum sed delectis equitibus existunt. Contendunt autem, ut ad vicos, quo impressionem impetumque facere constituerunt, primo quoque tempore perveniant. Dux, per custodias itinerum excubitoresque de eorum irruptione certior factus, magna diligentia ad vicos limi-

καταλαμβανέτω χωρία, προαποστέλλων τουρμάρχην εἴτε ἕτερον ἄρχοντα, τῶν ἐμπειροτάτων καὶ χρησίμων, μετὰ ἐκλεκτῶν ἀρ- D χόντων καὶ καλοϊππαράτων, τοῦ προσυπαντῆσαι, καὶ μετὰ ἐμπειρίας τούτους θεάσασθαι, καὶ παραμεῖναι, καὶ τῷ στρατηγῷ καταμηνύειν ἐν ᾧ τόπῳ κατέλαβον, εἰ δυνατὸν διασκοπεῖν, καὶ τὴν τοῦ λαοῦ αὐτῶν ποσότητα. οὐ μόνον γὰρ ἀπὸ τῆς θέας δυνατόν ἐστιν ἀριθμῆσαι αὐτοὺς καὶ καταστοχάσασθαι, ἀλλὰ καὶ ἐκ τῆς τούτων ὁπλῆς. πλῆθος γὰρ χόρτου ἐρημίαις ὑπάρχον, καὶ τοῖς Fol. 378 v. ποσὶ τῶν ἀλόγων καταπατούμενον, οἱ τῶν ἀνδρῶν ἐμπειρότατοι δύνανται ἐκ τούτου τὴν τοῦ λαοῦ ποσότητα, εἰ καὶ μὴ ἀκριβῶς, καταστοχάσασθαι. ὡσαύτως δὲ καὶ ἐν τοῖς τῶν ποταμῶν περάμα- P. 126 σιν· ἀκριβέστερον δὲ καὶ ἀπὸ τῶν τούτων ἀπλήκτων, ἡνίκα ἐκεῖθεν ἀπαίρουσιν. ὁ δὲ στρατηγὸς, τοῦ κούρσου τῶν πολεμίων τὴν ἄφιξιν ἀναμανθάνων, καὶ τῶν χωρίων, ἐν οἷς τὰς ἐκδρομὰς ποιήσασθαι μέλλουσι, στοχασάμενος, πλησίον τούτων γινέσθω· καὶ ἐν ἐπιτηδείῳ τόπῳ ἑαυτὸν ἀποκρύψας μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ, βίγλας τε καβαλλαρίων πανταχοῦ ἀποστείλας, ἡνίκα περὶ αὐτῶν καταμηνυθείη, καὶ θεαθῶσιν ἐξελαύνοντες καὶ διασκορπιζόμενοι, ἐξέλθῃ εἰς τὸ σκόρπισμα, καὶ τούτοις ἐντυγχάνων ἀπόνως αὐτοὺς καταγωνίσεται. εἰ δὲ συμβῇ τινας τῶν χωριτῶν κρατηθῆναι παρ' E αὐτῶν πρὸ τοῦ ἐξελάσαι, καὶ ἀναμαθεῖν τήν τε τοῦ στρατηγοῦ παρουσίαν καὶ τὴν τῶν χωρίων ἐπέλευσιν, καὶ οὐ θαῤῥήσουσιν ἐξελάσαι, ἄπρακτοι σπουδαίως πρὸς τὴν ἰδίαν ὑποστρέψουσι χώραν, μόνον τὸν κόπον καὶ τὴν συντριβὴν καὶ ταλαιπωρίαν ὑποστάντες.

2. ἀρχόντων. Fort. στρατιωτῶν. 24. σκοπὸν codd.

taneos sese conferat, praemisso turmarcha aut aliquo praefecto, ex peritissimis et probatis, qui praepositos delectos bonisque equis instructos secum habeat, ut obviam illis progressus ex usu militari eos consideret, iuxtaque manens duci renunciet, cum quem locum ceperint, tum, si dispicere id quoque potest, eorum multitudo quanta sit. Non solum enim ex visu numerum eorum inire atque aestimare licet, verum etiam ex impressis ungularum vestigiis. Nam cum vis herbae in solitudinibus sit, pedibusque iumentorum conculcetur, homines valde exercitati copiarum numerum, etiamsi non accurate, intelligere possunt: item ex fluminum traiectionibus: tum accuratius etiam ex eorum mansionibus, postquam inde moverunt. Dux autem, cognito praedatorum hostilium adventu, vicos, quo irrupturi sint, suspicans, propius ad hos accedat: locoque idoneo cum manu sua abditus, si a stationibus equitum quoquoversus dimissis admonetur, hostesque egressi atque dissipati conspiciuntur, in dispersos erumpat, illosque invadens nullo negotio expugnabit. Sin autem accidit, ut ex agricolis aliquot a se captis antequam egrediantur, ducem et venisse et occupasse vicos intelligant, ideoque non audeant excurrere, infecta re raptim se domum recipient, nihil praeter laborem, lassitudinem, aerumnas consecuti.

ΚΕΦ. ζ'. Περὶ συναθροίσεως καὶ κινήσεως φωσσάτου· καὶ περὶ τοῦ παραχωρεῖν τοὺς πραγματευτὰς εἰσέρχεσθαι καὶ κατασκοπεῖν.

Arabes quo mense incurrebant saec. X in fines Romanos.

C Παρασκευὴν δὲ καὶ κίνησιν μεγάλου φωσσάτου ἀκούων, ἐν ᾧ καιρῷ μάλιστα εἴωθε τὰ μεγάλα συναθροίζεσθαι φωσσάτα, ἤγουν τῷ Αὐγούστῳ μηνί· ἐν γὰρ τῷ τοιούτῳ καιρῷ ἀπό τε Αἰγύπτου, Παλαιστίνης τε καὶ Φοινίκης, καὶ τῆς Κοίλης Συρίας, πλήθη ἀνήρχοντο ἐν Κιλικίᾳ, καὶ ἐν ταῖς χώραις Ἀντιοχείας, τοῦ Χάλεπε, καὶ προσλαμβάνοντες καὶ Ἄραβας τῷ Σε- Fol. 379 r. πτεμβρίῳ μηνὶ τὴν κατὰ Ῥωμαίων ἐποιοῦντο ἐξέλευσιν· ἐν τῷ τοι- D ούτῳ τοίνυν καιρῷ, ὅτε ἡ συνάθροισις τοῦ φωσσάτου τῶν πολεμίων μέλλει γίνεσθαι, συνεχέστερον τοὺς τραπεζίτας ἀποστέλλειν, ἤτοι τὰ τασινάκια, καὶ κατασκόπους πλείστους τῶν χρησίμων καὶ πιστῶν. παραχωρεῖν δὲ καὶ πραγματευτὰς εἰσέρχεσθαι· προσποιεῖσθαι δὲ καὶ φιλίαν πρὸς τοὺς κρατοῦντας ἀμηράδας τῶν ταῖς ἄκραις ἡμῶν παρακειμένων κάστρων· καὶ γράφειν πρὸς αὐτούς, καὶ ἀνθρώπους μετὰ κανισκίων ἀποστέλλειν· ὅπως διὰ τῆς πολυειδοῦς ταύτης πολυπραγμοσύνης δυνηθῇ σαφῶς ἀναδιδάσκεσθαι τὰς τῶν πολεμίων βουλὰς καὶ μελέτας, καὶ τὰ πλήθη P. 127 τῶν ἐπισωρευομένων φωσσάτων ἱππέων τε καὶ πεζῶν, καὶ τοὺς τούτων ἀρχηγούς, καὶ ἐν ποίαις χώραις τὴν ἐπέλευσιν ποιεῖν βούλονται. καταμηνυόμενος δὲ τὴν τοῦ φωσσάτου ἀποκίνησιν, καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ τὴν ἐξέλευσιν κατὰ Ῥωμανίας ποιεῖσθαι μέλλει, ἐπισυνάγειν ἅπαντα τὰ στρατεύματα, καὶ πρὸς τὰς ἄκρας παραγίνεσθαι, ἀποστέλλειν δὲ τουρμάρχην ἐμπειρότατον, εἴτε ἕτερόν

9. συνεσχέστερον codd. 22. δέ. Fort. τε.

Cap. VII. De contractione et motu exercitus: et de eo, ut mercatoribus permittatur, intrare hostium fines, ac speculari.

Si audis instrui et moveri magnum exercitum, quo plerumque tempore amplae copiae congregari solent, hoc est mense Augusto: ea enim tempestate ex Aegypto, Palaestina, Phoenicia, Coelesyria, catervae hominum in Ciliciam finesque Antiochiae, circa Alepum, emergebant, et assumtis Arabibus mense Septembri in Romanos faciebant incursionem: eo, inquam, tempore, quo exercitus hostilis coiturus est, expedit crebrius cursores sive tasinacia, indicesque plurimos ex proborum atque fidelium numero, emittere. Item mercatoribus potestatem facere introeundi: cum amiris, qui oppidis fines nostros adiacentibus praesunt, amicitiam contrahere: scribere ad illos, homines cum donis mittere: ut his variis actionibus cum consilia atque cogitationes hostium, tum numerum copiarum equestrium et pedestrium quae cogantur, praefectosque earum, et in quas provincias incursionem facere instituerint, plane dux perdiscat. Ita certior factus cum de motu exercitus, tum de itinere, quo in fines populi Romani irrupturus est, debet coactis omnibus copiis ad limitem progredi, et sive turmarcham peri-

τινα τῶν μεγάλων καὶ χρησίμων ἀρχόντων, μετὰ ἱππέων ἐπιλέκτων προσυπαντῆσαι τοῖς πολεμίοις πρὸ τοῦ τὴν εἰσβολὴν εἰς τὰς ἡμῶν χώρας ποιήσασθαι· ἵνα καὶ ἐπακολουθῶσιν αὐτοῖς, καὶ παραμένωσι, καὶ τὰς ἀποκινήσεις αὐτῶν τῷ στρατηγῷ καταμηνύωσιν. B

**ΚΕΦ. η΄. Περὶ παραμονῆς φωσσάτου, καὶ ἀκολουθήσεως.** Fol. 379 v.

Ἡ δὲ παραμονὴ αὐτῶν οὕτως ὀφείλει γίνεσθαι. τοῦ στρατηγοῦ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐν ἐπιτηδείῳ καὶ ὀχυρῷ τόπῳ παρατρέχοντος, καὶ τῶν χωρίων διὰ τῶν ἐκσπηλατόρων φυγαδευομένων ἐν τοῖς κάστροις, ἤ, μὴ ὄντων κάστρων, ἐν ὄρεσιν ὑψηλοῖς C καὶ ὀχυρωτάτοις καὶ ἀνεπιβουλεύτοις, ὁμοίως καὶ πάντα τὰ κτήνη αὐτῶν· δέον ἀποστέλλειν καὶ τὸν ὀφείλοντα παραμένειν ἀπὸ δευτέρας ὥρας ἢ καὶ τρίτης τῆς ἡμέρας. καὶ εὐχὴν λαμβάνοντας τοῦ στρατηγοῦ, ἀναλαμβάνεσθαι τὸν λαὸν αὐτοῦ, καὶ τοὺς παρασυρτάτους, καὶ ὁρμᾷν πρὸς τὴν ὁδὸν, καθ' ἣν οἱ πολέμιοι διέρχονται, τὴν ἀποσκευὴν αὐτοῦ καὶ τοὺς παριππαράτους καταλιμπάνων μετὰ τοῦ στρατηγοῦ, μηδὲν ἄλλο ἐπιφερομένους ἢ μιᾶς ἡμέρας τροφὴν, καὶ αὐτὴν μετὰ ἐνδείας, ἄρτους μόνους καὶ τυρὸν, ἢ καὶ τάριχα, καὶ τὰς τῶν ἵππων καὶ ἡμιόνων ταγάς. εἰς χωρίον δὲ ἀπληκεύων, τάς τε χρείας καὶ τὴν τῶν ἀλόγων τροφὴν ἐφευρίσκων, διαναπαυσάτω ἐκεῖσε τὸν λαὸν αὐτοῦ καὶ τὸν ἵππον, D ἕως ὥρας ἐννάτης τῆς ἡμέρας, βίγλας κρατῶν ἐν ὑψηλοτέροις

12. Fort. λαμβάνοντα. De voce λαβεῖν εὐχὴν Ducang. Glossar. I. 451. C. 20. τὸν ἵππον] Fort. τὴν ἵππον.

tissimum, sive aliquem ex magnis probatisque praefectis praemittere, qui cum equitibus delectis hostibus occurrat, antequam irruptionem in provincias nostras fecerint: ut et insequantur illos, et speculentur, et motus illorum duci renuncient.

Cap. VIII. De ratione observandi atque insequendi exercitum.

Observandi hi sunt hunc in modum. Dum dux cum omnibus copiis per locum opportunum ac munitum iuxta iter facit, pagani autem cum omnibus suis pecoribus intra oppida, aut, si nulla oppida subsunt, in montes editissimos et munitissimos eosdemque insidiis minus obnoxios, ab expilatoribus compelluntur: item eum, qui lateri hostium adhaereat, circa horam diei alteram vel tertiam emitti oportet. Is accepta benedictione ducis, postquam assumsit catervam suam atque equisones, conferat se ad viam, qua hostes transeunt: impedimenta sua et agasones apud ducem relinquat, neque quicquam secum ferat praeter unius diei cibaria, atque ea angusta, buccellatum duntaxat et caseum, aut salsamenta, et equorum ac mulorum pabula. Si in vicum pervenit, ubi victum iumentorumque pabulationes inveniat, reficiat ibi milites et equos usque ad horam nonam diei, stationibus per loca

τόποις. καὶ αὐτὸς ἐκεῖνος ὁ τοῦ λαοῦ ἀρχηγὸς, ἐν περιωπῇ ὑψηλοτάτῃ ἀνερχόμενος, ἀποσκοπεῖν ὀφείλει καὶ βλέπειν κονιορτοὺς τῶν πολεμίων καὶ καπνούς· καὶ ὡς ἐκ τούτου κατανοεῖν καὶ στοχάζεσθαι, ἐν οἷς διέρχονται καὶ ἀπληκεῦσαι μέλλουσιν. ὑπὸ γὰρ τῶν ἐμπείρων ἀνδρῶν καὶ οἱ τόποι, ἐφ᾽ οἷς προσήκει ἄπληκτα γί-
Fol. 380 r. νεσθαι, διαγινώσκονται. ἡνίκα δὲ αἴσθωνται τοῦ τόπου, ἐν ᾧ
P. 128 ηὐλίσαντο οἱ πολέμιοι, παραυτίκα δηλῶσι τῷ στρατηγῷ περὶ τούτου. κἀκεῖνος μετὰ τοῦ ἰδίου στρατοῦ θώρακας ἀμπεχομένου καὶ τὰ λεγόμενα ἐπανωκλίβανα μὴ λευκὰ ὄντα, ἐπὶ χεῖρας ἕκαστος τὸ μεταχειριζόμενον ὅπλον κατέχων, τὴν ὁδοιπορίαν ποιείτω. τοῦ δὲ ἡλίου ὑποκλίναντος, καὶ τῶν εἰς λείαν ἐκ τοῦ φωσσάτου ἐξερχομένων πολεμίων ὑποστρεφόντων πρὸς τὰς σκηνὰς αὐτῶν, καὶ τὰ φοῦλκα τούτους φυλάττοντα, τότε συνεισέρχεσθαι καὶ αὐτὸν καὶ πλησιάζειν τῷ τῶν ἐχθρῶν φωσσάτῳ. μετὰ σκοποῦ δὲ ὁδοιπορείτω
B καὶ προσοχῆς ἀκριβοῦς, καὶ λαθραίως· καὶ ἑαυτὸν ὑποκρυπτέτω, τοῦ μὴ θεαθῆναι παρὰ τῶν πολεμίων. νυκτὸς δ᾽ ἤδη καταλαμβανούσης, πλησίον γενέσθω τοῦ ἀπλήκτου· καὶ εἰ μέν ἐστι βουνὸς ὑψηλὸς, ἐν ᾧ ηὐλίσαντο οἱ πολέμιοι, ἐξ ἑνὸς μέρους ἢ καὶ ἐκ δύο πλησίον τοῦ ἀπλήκτου αὐτῶν, ἀπόνως τὴν παραμονὴν ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ φυλάξουσιν. ἀποβάντες γὰρ τῶν ἵππων καὶ πεζῇ ἐν τῷ βουνῷ ἀνερχόμενοι ἄνδρες δύο τῷ ἀριθμῷ ἢ καὶ τρεῖς, καὶ πλησιάζοντες τῷ ἀπλήκτῳ, ἀπὸ τῶν ὑψηλῶν ἐκείνων καὶ ὀχυρωτάτων βουνῶν, τῶν μὴ δυναμένων ἄνοδον εὐχερῆ παρέχειν τοῖς πολεμίοις, ὁρᾶν τὸ φωσσάτον, καὶ τὰς φωνὰς τοῦ λαοῦ ἐνωτίζεσθαι,

Quomodo noctem agere debent speculatores.

6. αἴσθωνται] ἔσονται cod.

editiora dispositis. Ipse agminis praefectus, altissima specula conscensa, observare aucuparique debet pulveres hostium et fumos: unde colligat aestimationemque faciat, qua transeant et consessuri sint. Etenim a peritis hominibus loca quoque, ubi castra fieri expediat, internoscuntur. Ubi intellexerint quo loco adversarii constiterunt, evestigio hac de re ducem certiorem faciant. Is cum suo exercitu, loricis et sagis (epanoclibana vocant), quae oportet non candida esse, instructo, ita ut unusquisque proprium telum in manibus habeat, iter ingrediatur. Sole ad obitum vergente, quando praedatores hostium castris egressi, simulque praesidia eorum tuendorum causa disposita, ad tentoria revertuntur, ille quoque sequi et ad castra hostium adventare debet. Iter autem cum cautione, attentione diligenti, ac latenter faciat: seque abdat, ne ab adversariis conspiciatur. Nox postquam venit, accedat ad castra: ac si in loco, ubi consederunt hostes, ab uno latere, vel etiam a duobus, tumulus editus castris imminet, facile sane observationem illo in loco peragent. Nam duo milites aut tres, descendentes ex equis, et pedibus in tumulum evadentes, ubi ad castra appropinquaverint, ex editis illis naturaque munitis collibus, quo ascensus facilis nullus hostibus patet, cum videre castra poterunt, tum audire voces

καὶ τοὺς τῶν ἵππων καὶ ἡμιόνων χρεμετισμούς. ἀποστέλλειν δὲ C καὶ ἕτερα τέσσαρα τετράδια ἵστασθαι ἐφίππους καὶ αὐτοὺς ἔνθεν κἀκεῖθεν τοῦ φωσσάτου, ἀπ' ἀλλήλων διακεχωρισμένα· ὥστε καὶ αὐτοὺς ἀκούειν τοὺς χρεμετισμοὺς τῶν ἵππων καὶ ἡμιόνων, καὶ τὴν τοῦ λαοῦ ὀχλαγωγίαν. εἰ δὲ ἐν τῷ τοῦ ἀπλήκτου τόπῳ τοιοῦτος Fol. 880 v ὀχυρώτατος βουνὸς οὐκ ἔστι, καὶ ὡσαύτως τέσσαρα τετράδια ἀποστέλλεσθαι, τοῦ ἔνθεν κἀκεῖθεν τοῦ φωσσάτου ἡσύχως ἵστασθαι, καὶ σύσσημα παρέχειν ἀλλήλοις σημαντικὰ ὑποχωρήσεως, εἴγε δεήσοι, εἴτε διὰ συρισμοῦ, εἴτε διὰ λόγου καὶ ἐπιλαλιᾶς. ὑπαλλάττεσθαι δὲ αὐτοὺς παρ' ἑτέρων, εἴτε δεύτερον τῇ νυκτὶ, ἢ καὶ ἅπαξ, πρὸς τὸ καὶ αὐτοὺς καὶ τοὺς ἵππους αὐτῶν διαναπαύεσθαι. ἀπέρ- D χεσθαι δὲ τὸν τουρμάρχην, εἴτε ἑτέραν τινὰ κεφαλὴν, εἰς τὴν τούτων ἀπαλλαγὴν, καὶ ἐπιβλέπειν, ποῦ καὶ πῶς ἵστανται, καὶ τοὺς ἀντ' ἐκείνων πάλιν καλῶς ἐφιστῶν ὑποστρέφειν ἐν ᾧ καὶ ἵστατο πρότερον. ταραχῆς δὲ ἐξακουομένης κίνησιν δηλούσης τοῦ κούρσου, τὰ τέσσαρα τετράδια μικρὸν ἀναποδιζέτωσαν, μὴ μέντοι δὲ μακρόθεν γινέσθωσαν· τῷ δὲ τουρμάρχῃ μηνυέτωσαν τὴν τῶν πολεμίων ἀποκίνησιν. αὐτὸς δὲ μηνυέτω τῷ στρατηγῷ, δι' οἵας ὁδοῦ τὴν ὁρμὴν ἐποιήσαντο, καὶ ἐν οἵᾳ ὥρᾳ· ἵνα τὸν καιρὸν καὶ τὴν ὥραν τῆς ἀποκινήσεως αὐτῶν ἀναμανθάνων ὁ στρατηγὸς δύνηται P. 129 στοχάσασθαι, ἐν οἵοις χωρίοις καταλάβωσιν ἄχρι πρωΐας. οἱ δὲ ἀποστελλόμενοι παρὰ τοῦ τουρμάρχου καταμηνῦσαι τῷ στρατηγῷ, ἐν ᾧ τόπῳ ὁ στρατηγὸς ηὐλίζετο, τὴν τοῦ κούρσου ἀποκι-

8. σύσσημα] σύστημα codd. Sed vid. Ducang. Glossar. verbo Σύσσημον.

hominum, equorumque et mulorum hinnitus. Dimittat item alias quatuor quadrigas, quae in equis ipsae quoque ab utroque latere castrorum, quaelibet seorsum, agant: ut eodem modo hinnitus equorum ac mulorum fremitumque multitudinis exaudire queant. Quod si in loco castrorum eiusmodi natura munitus tumulus non est, nihilominus debes quatuor quadrigas mittere, quae ad utrumque latus exercitus hostilis silentio stent, et signa sibi inter se dent conventa receptus, si opus est, aut sibilo, aut verbo et vocatu. Easdemque oportet, vel bis nocte, vel semel, aliis permutare, ut cum illae tum equi earum requiescant: ipsum item turmarcham, aut aliquem praefectum, ad earum immutationem venire, inspicere, ubi et qua ratione stationem agant, et postquam succedentes apposite locaverit, ad eum locum reverti, ubi prius stetisset. Si strepitus exauditur motum praedatorum significans, quatuor quadrigae paululum pedem referant, ita tamen, ut longius ne discedant: ad turmarcham profectionem hostium nuncient. Is ducem certiorem faciat, qua via impetum fecerint, et qua hora: ut dux, tempore et hora profectionis eorum cognita, coniecturam facere possit, ad quos vicos usque ad mane perventuri sint. Milites a turmarcha missi, quocunque hic loco pernoctat, ibi duci nuncient, praedatores profectos

νησιν. ἐπὰν δ' οὐχ εὑρήσωσιν ἐκεῖσε αὐτὸν, ἀλλ' ὑποδοχαρίους τοὺς παρ' αὐτοῦ καταλειφθέντας, δέον ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ γενομένους φωνῆσαι· τοὺς δὲ ὑποδοχαρίους ἀκριβῶς διασκοπουμένους, ἡνίκα τῆς φωνῆς αἴσθωνται, ἑνωθῆναι, καὶ διὰ τάχους Fol. 381 r. τῷ στρατηγῷ τούτους προσάξαι, εἴτε εἰς ἑτέρους πάλιν ἀγαγεῖν B ὑποδοχαρίους, τοῦ στρατηγοῦ ἴσως πάλιν μετακινήσαντος. χρὴ γὰρ αὐτὸν, εἴτε ἅπαξ, εἴτε καὶ δὶς, ἐν νυκτὶ μεταπληκεύειν διὰ πολλὴν ἀσφάλειαν, πρὸς τὸ μὴ ὑπὸ τῶν πολεμίων ἐνεδρευθῆναι, ἔχειν δὲ αὐτὸν καὶ βίγλας διπλᾶς, εἰς φυλακὴν αὐτοῦ ἀσφαλεῖς.

### ΚΕΦ. θ'. Περὶ τῆς κινήσεως τοῦ κούρσου, καὶ ἀκολουθήσεως.

Τοῦ στρατηγοῦ τοίνυν τὴν κίνησιν τοῦ κούρσου ἀναμανθά- C νοντος, παραυτίκα καὶ ἕτερον ἄρχοντα μεθ' ἱππέων ἐκλεκτῶν, ὑποτασσόμενον τῷ τουρμάρχῃ τῷ ἀκολουθοῦντι τῷ κούρσῳ, ἀποστέλλειν πρὸς αὐτόν· ἔχων μεθ' ἑαυτοῦ ὁ ἀποστελλόμενος ἕνα τῶν παρὰ τοῦ τουρμάρχου πεμφθέντων, καταμηνύσαι τὴν τοῦ κούρσου κίνησιν τῷ στρατηγῷ, τοῦ παρ' αὐτοῦ ὁδηγηθῆναι εἰς τὸ εὐχερῶς ἑνωθῆναι. καὶ αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς ὄπισθεν τοῦ ἀποστελλομένου ἄρχοντος ἀποκινησάτω μετὰ τοῦ ὑπ' αὐτὸν λαοῦ, καὶ σπευσάτω καταλαβεῖν τὸν τουρμάρχην· ὅπως ὄπισθεν καὶ αὐτὸς τοῦ τουρμάρχου τῷ κούρσῳ τῶν πολεμίων ἀκολουθῇ. ἡ D γὰρ ἀκριβὴς καὶ ἄπταιστος ἀκολούθησις ἐκ τῶν ὄπισθεν τῶν πολεμίων ὀφείλει γίνεσθαι, κατὰ τὰ ἐκείνων ἴχνη καὶ τὴν ὁδοιπο-

1. ὑποδοχαρίους. De hac voce vid. Ducang. Glossar. col. 1644.
6. μετακινήσαντος] μὴ κινήσαντος codd.

esse. Quem si non ipsum eo in loco deprehendunt, verum susceptores ab illo relictos, oportet ut advenientes vocem mittant: susceptores, re diligenter explorata voceque agnita, se illis coniungere, eosque celeriter vel ad ducem, vel ad alios susceptores perducere, si denuo inter haec locum dux mutaverit. Oportet enim illum, maioris securitatis causa, ne ab adversariis circumveniatur, sive semel sive bis noctu alio transgredi, excubiasque habere duplices et firmas ad ipsum custodiendum.

### Cap. IX. De motu manus praedatoriae, et de insecutione.

Dux certior factus praedatores egressos esse, evestigio alterum praefectum cum equitibus delectis, qui turmarchae praedatores insequenti subsit, ad eum mittat: qui mittitur, secum habeat unum de illis, qui a turmarcha venerunt ad praedatorum profectionem duci significandam, a quo ducatur, ut facilius se coniungere turmarchae queat. Ipse dux, cum suis copiis a tergo praefecti praemissi iter ingressus, ad turmarcham pervenire properet: ut ipse quoque, turmarcha antecedente, praedatores hostium insequatur. Diligens enim erratique expers insecutio a tergo hostium debet fieri, secundum vestigia atque itum eorum. Turmarcha autem ver-

ρίαν. ὁ δὲ τουρμάρχης κατὰ τὸ κοῦρσον τῶν πολεμίων ἀποκινήσῃ τρία ζευκτὰ, ἐμπείρους καὶ ἐπιτηδείους ἄνδρας ἀναλαμβανόμενος, παραγίνεσθαι τῇ ὁδῷ τῶν πολεμίων· καὶ τυπώσας τὸ πρῶτον καὶ δεύτερον καὶ τρίτον ζευκτὸν, πῶς ὀφείλουσι περιπατεῖν καὶ τοῖς πολεμίοις κατακολουθεῖν, ὑποστρεφέσθω πρὸς τὸν λαὸν αὐτοῦ. τὸ δὲ πρῶτον ζευκτὸν πλησίον τῶν πολεμίων περιπατείτω, ἀκοῦον Fol. 331 v.
καὶ τὴν τοῦ λαοῦ ὀχλαγωγίαν, καὶ τοὺς χρεμετισμοὺς τῶν ἵππων. τὸ δὲ δεύτερον, τὸ τοῦ πρώτου ἀκόλουθον, ὁδοιπορείτω, ὅσον P. 130
δύνανται ὁρᾶν τὸ ἔμπροσθεν αὐτοῦ, καὶ ὁρᾶσθαι ὑπ᾽ αὐτοῦ· καὶ μήτε πλησίον γίνεσθαι, μήτε μακρύνεσθαι, ὥστε μὴ ὁρᾶσθαι. τρία δὲ τετράδια ὄπισθεν τῶν τριῶν ζευκτῶν ἀποκαταστήσει, ὁρῶν τὸ πρῶτον τετράδιον τὸ τρίτον ζευκτὸν, τὸ δὲ δεύτερον τετράδιον ὡσαύτως ὁρῶν τὸ πρῶτον. τὸ δὲ τρίτον τετράδιον, τὸ ἀκόλουθον τοῦ δευτέρου, ἓξ ἐχέτω ἄνδρας· ἵνα οἱ ἐξ αὐτῶν δύο τὰ ὑπὸ ζευκτοῦ μηνυόμενα ἀποκομίζωσι τῷ τουρμάρχῃ, ὁ δὲ τουρμάρχης τῷ στρατηγῷ. ἐὰν γὰρ ὀξύτερον βαδίζωσιν οἱ πολέμιοι, ὀφείλει μηνύειν τὸ πρῶτον ζευκτὸν περὶ τούτου· ἵνα καὶ ὁ τουρ- B
μάρχης καὶ ὁ στρατηγὸς ὀξύτερον καὶ αὐτοὶ βαδίζωσι, καὶ μὴ ἐπὶ πολὺ μακρύνωσι τῶν πολεμίων. εἰ δὲ σχολαίτερον πάλιν βαδίζουσιν οἱ πολέμιοι, καὶ ὁ τουρμάρχης καὶ ὁ στρατηγὸς ὡσαύτως σχολαίτερον περιπατείτωσαν· ἵνα μήτε πλησίον γινόμενοι διαγινώσκωνται, μήτε μακρυνόμενοι οὔτε τὴν τῶν ἐπακολουθούντων διοίκησιν ἐπιγινώσκωσιν, οὔτε παρ᾽ ἐκείνων ἐπιγινώσκωνται· ὅπερ

1. ὁ δὲ — παραγίνεσθαι. Vel ob imperativum ὑποστρεφέσθω fort. ὁ δὲ τουρμάρχης, ἡνίκα τὸ κ. τ. π. ἀ., τρία ζευκτὰ, ἐμπ. κ. ἐ. ἄ., ἀναλαμβανόμενος, παραγινέσθω.

sus agmen adversariorum tria paria, peritis atque idoneis viris delectis, promoveat, quae in viam hostium se committant: et edocto primo et secundo et tertio pari, quo pacto ambulare hostesque insequi debeant, ad suum agmen redeat. Primum itaque par, prope hostes iter faciens, fremitum multitudinis auscultet, et hinnitum equorum. Secundum par, excipiens primum, ita incedat, ut cum conspicere antegrediens, tum conspici ab illo possit: neque magis appropinquet, neque remanens visui se subtrahat. Post tria paria tres quadrigas constituet, ita ut a prima quadriga tertium par, a secunda quadriga similiter prima conspici possit. Tertia quadriga, secundam subsequens, sex habere homines debet: ut eorum duo quae renunciantur ab aliquo pari, referre turmarchae possint, turmarcha duci. Et si concitatius ire incipiunt hostes, debet primum par renunciare de hac re: ut et turmarcha et dux contentius ipsi quoque ambulent, neque longius se ab hostibus removeant. Si hostes denuo remissius ingrediuntur, item turmarcha atque dux lentius procedant: ut neque nimis appropinquantes agnoscantur, nec longius progressi neque subsequentium statum internoscere, nec internosci ab illis possint: quod calamitatem singu-

οὐ τὴν τυχοῦσαν ἐπάγει βλάβην. ἄλλως τε δὲ καὶ τῶν πολεμίων
ἀπληκευόντων πρὸς τὸ ταγίσαι τοὺς ἵππους, καὶ περὶ τούτου κα-
ταμηνυόμενος ὁ στρατηγὸς, καὶ αὐτὸς ἐν ἐπιτηδείῳ τόπῳ ἀπλη-
C κευέτω πρὸς τὸ τοὺς ἵππους ταγίσαι, ἐξώβιγλα ἀποστέλλων εἰς
φυλακὴν ἑαυτοῦ. καὶ ἡνίκα πάλιν τὴν κίνησιν τῶν πολεμίων κατα-
μηνυθείη, παραυτίκα καὶ αὐτὸς κινήσει ἐπακολουθῶν, ἔνθεν κἀ-
Fol. 382 r. κεῖθεν ἑαυτοῦ ἀποστέλλων ἀνὰ τριάκοντα ἱππεῖς, μὴ πόῤῥω, ἀλλὰ
σύνεγγυς, τὰς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ φωνὰς ἐνωτιζομένους. καὶ ὄπισθεν
αὐτοῦ ἐπακολουθοῦντα ἄρχοντα ἐχέτω μεθ' ἱππέων, οὓς δὴ σάκα
ὀνομάζουσι. μήκοθεν δὲ ὁδοιπορείτω ὁ στρατηγὸς, καὶ πᾶσαν
ποιείτω ἀσφάλειαν τοῦ μὴ διαγνωσθῆναι ὡς ὄπισθεν αὐτοῖς ἐπα-
κολουθεῖ· ἀλλ' ἀσφαλῶς μὲν περιπατεῖν, καὶ τοὺς πλησίον πολε-
D μίων ἐπακολουθοῦντας παραγγέλλειν ἀκριβῶς ἀποσκοπεῖν, μὴ λό-
χους τινὰς οἱ πολέμιοι καταλείψωσιν εἰς ἔνεδραν τῶν ἐπακολου-
θούντων αὐτοῖς καὶ αὐτοῦ τοῦ στρατηγοῦ. ὅπερ παρὰ τῶν Ταρ-
σιτῶν πολλάκις γέγονε. καὶ ἐπακολουθοῦντος αὐτοῖς τοῦ τουρ-
μάρχου, καὶ μὴ ἀκριβῶς τοὺς ἔμπροσθεν σκοποῦντος ῥύακας καὶ
τοὺς τόπους τοὺς δυναμένους λαὸν ἀποκρύπτειν, ἀπροόπτως τῇ ἐν-
έδρᾳ τούτων περιπεπτώκασι. διὰ ταῦτα πολλῆς δεῖται ἀγχινοίας
καὶ ἀκριβείας ὁ ἐπακολουθῶν, ἵνα μὴ τοιοῦτόν τι συμβῇ γενέσθαι.
πρὸ δὲ τοῦ διαυγάσαι δεῖ τὸν στρατηγὸν, ἐπεὶ διέγνω τὸ ἐν ποίοις
P. 131 τόποις καὶ χωρίοις ἐξελάσαι μέλλουσιν οἱ πολέμιοι, εἴτε δεξιὰ εἴτε
εὐώνυμα αὐτῶν ἐπικλῖναι, ἐν οἷς ὀχυρώτερος αὐτῷ τόπος καθο-
ρᾶται. καὶ ὀξύτερον βαδίσας καὶ ἐκ πλαγίου αὐτῶν γενόμενος ὡς

Arabum Tarsensium consuetudo in itinere faciendo.

21. ἐπεὶ διέγνω. Fort. ἐπειδὴ ἔγνω.

larem affert. Praesertim autem subsistentibus adversariis, ad pabulum equis dandum, dux hac de re certior factus itidem, pabuli dandi causa, loco opportuno subsistat, excubiasque externas dimittat ad se custodiendum. Ubi cognovit hostes denuo movisse, ipse quoque evestigio exiens insequatur, ita ut utroqueversum tricenos equites dimittat: neque longius tamen, sed tam propinque, ut agminis eius voces exaudire queant. A tergo praefectum habeat cum equitibus insequentem, quos saca vocant. Magno autem ab hostibus intervallo dux iter faciat, omni diligentia adhibita, ne animadvertant, se a tergo ipsos sequi: item caute ingrediatur, et qui proxime hostem insequantur accurate dispicere iubeat, ne forte quasdam insidias hostes reliquerint, ad insequentes ipsumque ducem circumveniendum. Quod in Tarsensibus saepe usu venit. Etenim turmarcha illos insequens cum parum diligenter rivos ante se locaque quae armatos celare possent explorasset, de improviso in illorum insidias inciderunt nostri. Quamobrem solertia atque diligentia magna ei qui insequitur opus est, ne eiusmodi quid accidat. Ante quam diluxerit ducem oportet, ubi iam cognovit quos in agros vicosve excursuri hostes sint, ad dextram laevamve eorum se deflectere, qua locum magis natura munitum conspicatur. Et citatum agmen

ἀπὸ μιλίων δύο, πρὸ τοῦ τὴν ἡμέραν, ὡς λέλεκται, διαυγάσαι, ἵνα μὴ τὸν κονιορτὸν θεασάμενοι οἱ πολέμιοι τὴν παρουσίαν τοῦ στρατηγοῦ ἐπιγνώσωσι, τὸν ὀχυρὸν τόπον ὁ στρατηγὸς καταλαμβάνων τὸν ἴδιον ἀποκρυψάτω λαόν. κἀκεῖνος μετ' ὀλίγων ἱππέων πλησιέστερον γενέσθω τῶν πολεμίων· καὶ εἰς ὑψηλὴν περιωπὴν ἀνερχόμενος, καθαρῶς ὁρᾷν τοὺς πολεμίους σπευσάτω. Fol. 382 v. καὶ τούτων εἰς ἐξέλευσιν ὁρμώντων καὶ διασκορπιζομένων πρὸς B λείαν, καρτερησάτω ὁ στρατηγὸς ἐν ἐκείνῳ τῷ τόπῳ ἄχρι τρίτης ἢ καὶ τετάρτης ὥρας τῆς ἡμέρας, τὴν παράταξιν τοῦ Ἀμηρᾶ θεωρῶν, Amirae, h. e. duces Arabum. καὶ ἀκριβῶς τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ στοχαζόμενος. ἐπεὶ δ' οἱ μέλλοντες ἐξελάσαι πόῤῥω που τῆς παρατάξεως τοῦ Ἀμηρᾶ γεγόνασιν· ὡς μὴ δυνατόν ἐστι πάλιν τούτους ὑποστρέφειν, ἢ ἐπιγνῶναι τὸν κατὰ τῆς παρατάξεως τοῦ Ἀμηρᾶ ἀναφθέντα πόλεμον, ἕκαστον σπεύδοντα τὰ χωρία καταλαβεῖν, καὶ λείαν ὅτι πλείστην πορίσασθαι· τὰς ἰδίας παραταγὰς ὡς δεῖ εὐτρεπίσας, κατὰ τῆς τοῦ Ἀμηρᾶ παρατάξεως ὀλιγανδρούσης τὴν ἐπέλευσιν ποιησάτω, καὶ Θεοῦ συνεργίᾳ τῆς νίκης κρατήσει, καὶ τελείαν C πανολεθρίαν τοῖς πολεμίοις ἐργάσεται. εἰ δὲ κατὰ τῆς παρατάξεως ἐπελθεῖν οὐ θαῤῥήσει, πολλὴν καὶ ἀξιόλογον δύναμιν ὁρῶν ἐν αὐτῇ, ὑπὲρ τὴν ἰδίαν· τότε ἐκ πλαγίου καὶ μακρόθεν διὰ κρυπτῆς καὶ ἐπιτηδείας ὁδοῦ ὁρμάτω σὺν ἐλασίᾳ τῇ προσηκούσῃ, καταλαβεῖν τὸ σκόρπισμα τῶν πολεμίων. καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ἐπιδραμεῖν αὐτοῖς ἀγωνίσεται, διεσκεδασμένοις οὖσι, καὶ ἀξιόλογον ἔργον, Θεοῦ συμμαχίᾳ, ἐπιτελέσει. ὀφείλει οὖν καὶ ἄρχοντα τῶν χρησίμων μετὰ ὀλιγοστῶν ἱππέων ὄπισθεν ἔχειν, βλέποντα

ad latus eorum detorquens, ante quam dilucescat, sicuti diximus, ne animadverso pulvere hostes ducem adesse intelligant, loco munito occupato suam ibi manum abdat. Inde cum paucis equitibus propius adversarios accedat, et conscensa specula edita det operam, ut dispicere clare hostes queat. Quibus ad excursionem egressis praedandique causa dissipatis, dux suo se loco contineat usque ad tertiam vel quartam diei horam, ita ut aciem consideret Amirae, numerumque copiarum attente aestimet. Sed ubi excursores longius a signis Amirae discesserunt: quando fieri non potest, ut vel redire, vel denique praelium cum acie Amirae commissum animadvertere queant, quolibet ruente, ut vicis occupatis praedam quamplurimam capiat: suis turmis convenienter instructis in aciem Amirae, iam infrequentem, impressionem faciens, Dei ope victoria potietur, et internecivam cladem hostibus inferet. Sed si non audet aciem aggredi, quod multas et bellicosas copias suisque firmiores in ea videt: e transverso ac longius, occulta et opportuna via, agmineque quantum opus est citato abeat, ad excursores dispersos opprimendos. Ac per totum diem exagitare illos dissipatos studens, praeclare rem, numine obsecundante, geret. Debet praeterea praefectum probatum cum pauculis equitibus a tergo habere,

καὶ ἀποσκοποῦντα τὴν τοῦ Ἀμηρᾶ παράταξιν, καὶ τὰ περὶ αὐ-
D τῆς, ὡς ἂν ὁδοιπορείη, καταμηνύειν αὐτῷ. εἰ δὲ καὶ φοῦλκον,
τὸ εἰς φυλακὴν τῶν διασκορπιζομένων πρὸς λείαν πολεμίων ὑπάρ-
Fol. 383 r. χον, συναντήσει ὁ στρατηγὸς πλῆθος ἔχον, διχῆ τὸν λαὸν αὐτοῦ
διέλῃ, καὶ ἔμπροσθεν μὲν ἀποστείλῃ τοὺς ὀφείλοντας μετὰ τοῦ
φούλκου συνάψαι πόλεμον. τούτων δὲ συρραγέντων, εὐθὺς καὶ ὁ
στρατηγὸς μετὰ τῆς παρατάξεως αὐτοῦ πλησίον ἐπακολουθῶν
ὀξέως καὶ εὐτόλμως μετὰ κραυγῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ σὺν ἐλασίᾳ κατ'
αὐτῶν ὁρμησάτω, καὶ τούτους, Θεοῦ βοηθείᾳ, τροπωσάμενος
P. 132 καταδιώξει καὶ τελείως καταγωνίσεται. εἰ οὖν Θεοῦ συνεργίᾳ εὐο-
δωθῇ ὁ στρατηγὸς, καὶ τοὺς εἰς λείαν ἐκδραμόντας πολεμίους
κατατροπώσηται, εἰ μὲν μεγάλην καὶ ἀξιόλογον δουλείαν ἐργάση-
ται, εἰκός ἐστι τοὺς ἐχθροὺς πρὸς τὴν ἰδίαν χώραν ὑποστρέψαι
μετ' αἰσχύνης. εἰ δὲ ἔτι ἐν τῇ ἡμετέρᾳ χρονίσαι μελετῶσι, τὸν
ἴδιον λαὸν ὁ στρατηγὸς ἀναλαμβανόμενος μήκοθεν γενέσθω
τῶν πολεμίων, ἐν ἐπιτηδείοις δηλονότι χωρίοις, καὶ τὸν λαὸν
αὐτοῦ κατάκοπον ὄντα ἐπὶ ἡμέρας τρεῖς διαναπαυσάτω, μόνους
τοὺς παραμένειν ὀφείλοντας, ὡς ἤδη ἐξεθέμεθα, ἀποστέλ-
λων ἑκάστῃ ἡμέρᾳ. πρὸς ὑποστροφὴν δὲ ὁρμῶντας τούτους ὁ
στρατηγὸς ἐπιγνοὺς, παραυτίκα τάχει πολλῷ ἄρχοντα τῶν χρη-
σίμων ἀποστείλας, τὸ πεζικὸν στράτευμα εἰς τὰς δυσχωρίας τῶν
ὁδῶν ἐπισωρευσάτω· καὶ αὐτὸς δὲ ὁ στρατηγὸς σπευσάτω, μὴ
ἐν νυκτὶ μηδὲ ἐν ἡμέρᾳ ἑαυτὸν ποσῶς ἂν ἀναπαῦσαι, ἀλλὰ σὺν
τάχει πολλῷ ἔμπροσθεν αὐτῶν γενέσθω, καὶ καλῶς παρασκευά-
σας ἅπαν τὸ τῶν πεζῶν καὶ ἱππέων αὐτοῦ στράτευμα, τὸν κατ'

17. κατάκοπον ὄντα. Vid. supra 124 A.

qui Amirae aciem videat ac speculetur, et de illa, quemadmodum se moveat, sibi renunciet. Si globum numero frequentem dux offendit, qui hostibus praedatum dispersis praesidio sit, bifariam dividat manum suam, et partim praemittat, qui cum hoc globo pugnam ineant. Quibus praeliantibus, evestigio dux quoque cum sua acie proxime subsequens acriter atque animose cum clamore et barritu cursim in illos se incitet, eosque Dei auxilio fusos persequetur ac funditus delebit. Quod si, numine obsecundante, dux bene rem gessit, compressis adversariis praedatum egressis, si magnum atque insigne facinus effecit, credendum est hostes cum probro domum redituros. Sed si amplius in ditione nostra commorari statuerunt, dux assumto suo agmine longius ab illis discedat, hoc est in loca idonea, ubi milites suos defatigatos per triduum reficiat, solosque qui speculari debent, sicuti iam exposuimus, quotidie emittat. Atenim ubi cognovit, eos signa movisse redeundi causa, evestigio per praefectum probatum magna celeritate missum in asperitatibus viarum pedestres copias congreget: ipseque dux connitatur, ut neque nocte neque interdiu partem ullam capiat quietis, sed celeritate maxima eos praecurrat, et universis pedestribus equestribusque copiis bene praeparatis dimicationem adversus illos instruat, quemad-

αὐτῶν πόλεμον διάθοιτο, καθὼς ἀνωτέρω ἐπιλεπτῶς ἐξεθέμεθα. καὶ οὕτως ποιῶν, χάριτι Χριστοῦ, καὶ δυνάμει καὶ πρεσβείαις τῆς παναχράντου αὐτοῦ μητρὸς, τῆς κατὰ τῶν ἐχθρῶν μάχης κρατήσει. καὶ ταῦτα μὲν οὕτως.

ΚΕΦ. ι'. Περὶ τοῦ διαχωρισμοῦ τοῦ κούρσου, καὶ τοῦ λαοῦ ὄπισθεν ἐπακολουθοῦντος. Fol. 333 v.

Ἃ δὲ ἡμεῖς ἐθεασάμεθα, ἐκθέσθαι οὐδαμῶς κατοκνήσομεν. B τὸ τῶν πολεμίων φωσσάτον διαφόρως, οἵ,τε ἱππεῖς σὺν τῷ πεζῷ ὁμοῦ τῆς χώρας καὶ τῶν πόλεων αὐτῶν συνεξήρχοντο· καὶ ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις ὁμοῦ συμπεριπατήσαντες, ἔσθ' ὅτε καὶ πλείοσιν, ἀπ' ἀλλήλων διεχωρίζοντο. καὶ οἱ μὲν ἱππεῖς, οἱ τὰς ἡμετέρας χώρας (Arabum modus invadendi fines Romanos.) κατατρέχειν καὶ λεηλατεῖν βουλόμενοι, προὐλάμβανον ἡμερῶν τινων διάστημα, τοῦ πεζικοῦ λαοῦ αὐτῶν ἀφεστηκότος· διὰ τὸ σπεύδειν αὐτοὺς ἀμηνυτὶ τοὺς οἰκήτορας τῶν χωρίων καταλαβεῖν, οἴκοι μένοντας. τὸ δὲ τοῦλδον μετὰ τῶν πεζῶν καὶ τῆς τούτων ἀποσκευῆς, ὄπισθεν ἑπόμενον, ἡνίκα τὰς δυσχωρίας καὶ τὰ στενὰ C διῆλθεν, ἐπιτήδειον διασκοπῆσαν τόπον πρὸς φυλακὴν αὐτῶν καὶ ἀσφάλειαν, τὰς σκηνὰς πηξάμενοι ἐν αὐτῷ ηὐλίζοντο, τοὺς εἰς κοῦρσον ἐκδραμόντας ἱππεῖς ἐκεῖσε προσεκδεχόμενοι· ἵνα τοὺς ὑποστρέφοντας καλῶς τὰς δυσχωρίας διαβιβάσωσιν. ὁ οὖν στρατηγὸς, τὴν ἔξέλευσιν αὐτῶν καταμηνυόμενος, τὰς παραμονὰς ἀποστελλέτω, καὶ πάντα ποιείτω κατὰ τὴν ἀνωτέρω διάταξιν. καὶ εἰ μὲν εὐχερές ἐστι τῷ στρατηγῷ, τοὺς εἰς τὴν λείαν ἐκδραμόντας διεσκεδασμένους καταλαβεῖν, καὶ τούτους κατατροπώσασθαι, P. 133

modum superius singillatim exposuimus. Quod si ita fecerit, gratia Christi, auctoritate vero atque intercessione intemeratae matris eius, praelio cum hostibus commisso rem obtinebit. Atque haec quidem sic se habent.

CAP. X. De seiunctione manus praedatoriae, deque peditatu a tergo subsequente.

Nec, quae ipsi vidimus, exponere pigebit. Identidem exercitus hostium, equestresque ac pedestres copiae e finibus oppidisque suis simul exibant: ac per triduum, vel interdum diutius, itinere una facto, a se discedebant. Equites, ditionem nostram incursione facta populaturi, aliquot dierum itinere praegrediebantur, peditatum retro relinquentes: quod opprimere habitatores vicorum non praemonitos casisque inhaerentes properabant. Impedimenta et pedites cum suis sarcinis, a tergo subsequentes, postquam saltus atque angustias transierant, locum idoneum ad sese custodiendos tutandosque conspicati, in eo collocatis tabernaculis considebant, equites praedatum egressos ibi praestolantes: ut revertentes incolumes per loca iniqua traducerent. Id si usu venit, dux, excursione eorum nunciata, speculatores emittat, et omnia iuxta superius praescriptum faciat. Ac si parvo negotio praedatum egressos nancisci dispersos, fundereque

ἔργῳ τοῦτο σπευσάτω πληρῶσαι. εἰ δὲ διά τινα σφάλματα καὶ τὰς συμβαινούσας ἐναντιώσεις ἐμπόδιον προσυπαντήσει αὐτῷ, εἰς τὸν κατὰ τοῦ φωσσάτου πόλεμον παρασκευασθήτω· καὶ τὸν τό-
F.383 bis, r. πον, ἐν ᾧ τὰς σκηνὰς ἐπήξαντο, ἀκριβῶς διασκοπησάτω, μή ποτε ποταμός ἐστιν ἀσφάλειαν αὐτοῖς προξενῶν, ἢ ῥύαξ. καὶ πρὸς τὴν θέσιν τοῦ τόπου δεῖ καὶ αὐτὸν παρασκευασθῆναι, καὶ σπουδῇ πολλῇ πρὸς ἑαυτὸν τὸ πεζικὸν στράτευμα, εἰ δυνατὸν, ἐπισυναγαγεῖν. προσδοκῶντος δὲ τοῦ στρατηγοῦ τὴν τούτων ἀποκίνησιν καὶ ἐν ἑτέρῳ ἀπλήκτῳ μετάβασιν, ἢ τυχὸν δι' αὐτομόλων τοῦτο
B πυνθανομένου, δέον ἱππεῖς ἀποστεῖλαι νυκτὸς, ἀρχηγοὺς ἔχοντας τῶν ἐμπείρων ἀνδρῶν καὶ ἀξιολόγων, καὶ δύο ἐγκρύμματα παρασκευάσαι ἔνθεν κἀκεῖθεν τῆς ὁδοῦ, δι' ἧς γενήσεται ἡ τῶν πολεμίων διέλευσις. ἐξ αὐτῶν δὲ τῶν ἀποσταλέντων ἑκατὸν ἄνδρας ἐπιλεξάμενος, εἰς λόχον καταστησάτω, χωρία φυλάττοντας τὰ πλησίον τῆς παρόδου τῶν πολεμίων διακείμενα. καὶ αὐτὸν τὸν στρατηγὸν χρὴ ἐν ἐπιτηδείῳ τόπῳ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἵστασθαι κεκρυμμένον, καὶ ἐκ περιωπῆς ἐφορῶντα τὴν τῶν πολεμίων διάβασιν. οἱ οὖν ἱππεῖς τῶν πολεμίων, οἱ εἰς συλλογι-
C σμὸν χρειῶν τὰ χωρία διερευνώμενοι τὰ πλησίον τούτοις συμπαρακείμενα, ἡνίκα ἐν τοῖς φυλαττομένοις χωρίοις εἰσέλθωσι, καὶ τῶν ἵππων ἀποβάντες τὰς οἰκίας ἀναψηλαφῶσι τῶν χωριτῶν, κατ' αὐτῶν οἱ εἰς τὸν λόχον ἱστάμενοι ἑκατὸν ἱππεῖς ὁρμησάτωσαν, καὶ ὅσους ἀνελεῖν δυνηθῶσιν, εἴτε ζωγρῆσαι, παραυτίκα πρὸς φυγὴν ὁρμήσωσιν, ὑποφεύγοντες τὴν ὁδὸν

Sunt enim hic in Codice duo folia eodem numero 383 notata.

Insidiae prope castra hostium structae.

22. κατ' αὐτῶν] καὶ ταυτὸν codd.

potest, re exequi id quidem properet. Sin autem ob errationes quasdam offensionesque intervenientes impedimentum ipsi infertur, ad castra oppugnanda se comparet: locum, ubi tabernacula posuerunt, diligenter perspiciat, ne forte flumen amniculusve subsit, praesidium illis praebens. Ita iuxta situm loci instruere se oportet, magnaque diligentia adhibita peditatum, si fieri potest, cogere. Suspicans autem dux discessuros hostes in aliaque castra transituros, sive per transfugas fortasse hoc edoctus, debet noctu equites praemittere cum praefectis peritis et probatis, insidiasque parare binas ad utrumque latus viae, qua hostes transituri sint. Ex illis praemissis equitibus centum delectos in latibulo collocet, qui vicos observent itineri adversariorum subiacentes. Ipsumque ducem oportet loco idoneo cum omnibus copiis in occulto subsistere, e specula hostes transeuntes observantem. Equites adversariorum, qui frumentandi causa vicos propius sitos perlustrant, simul atque vicos obsessos ingressi ex equis descenderint, casasque rusticorum scrutari inceperint, equites centum in insidiis collocati impressionem in illos faciant, et, sive interfectis sive captis quotquot potuerunt, evestigio fugae se mandent: ruentesque per viam inter bi-

τὴν ἀναμεταξὺ τῶν δύο ἐγκρυμμάτων διερχομένην, ἐφελκόμενοί τε τοὺς πολεμίους πρὸς δίωξιν. καταδιωκόμενοι δὲ ταῖς ἐνέδραις περιπεσεῖν τοὺς πολεμίους παρασκευάσουσι. τότε οὖν F.383 bis, v. ἐξερχέσθωσαν τὰ ἑκατέρωθεν ἱστάμενα ἐγκρύμματα, καὶ σφοδρῶς τὴν κατ' αὐτῶν ὁρμὴν ποιησάτωσαν, καὶ πολλοὺς τῶν πολεμίων ἔργον μαχαίρας ποιήσονται. τοῦ δὲ στρατηγοῦ ταῦτα D ὁρῶντος, παραυτίκα καὶ αὐτὸς μετὰ τῶν πλειόνων τοῦ σὺν αὐτῷ λαοῦ ἐν ὁρμήματι σφοδροτάτῳ τὴν προσβολὴν εἰς τὴν παράταξιν τῶν πολεμίων ποιείτω· τοὺς δέ γε ὑπολοίπους τοῦ λαοῦ αὐτοῦ κατὰ νώτου τῶν πολεμίων γενέσθαι, καὶ συνάψαι πόλεμον παρασκευασάτω. καὶ εἰ μή τι ἐμπόδιον ἐξ ἡμετέρων ἁμαρτιῶν γένηται, τῶν πολεμίων ὑπερισχύσουσιν. εἰ δέ γε ἰσχυρῶς μαχόμενοι οἱ πολέμιοι ἀντισχεῖν δυνηθῶσι, καὶ στῶσιν ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ τὰ ἀχθοφόρα ζῶα ἀποφορτίσαντες, ἄπληκτον δῆθεν ποιούμενοι P. 134 ἐκ πολλῆς περιστάσεως, καὶ πειρῶνται τοῦ ἀντιπαρατάξασθαι, πολλὴν ἐκ τούτου ἐφευρήσουσι τὴν δυσχέρειαν. ἀλλ' ὅμως χρὴ καὶ τὸν στρατηγὸν κύκλῳ κατ' αὐτῶν ἐπαγαγεῖν τὸν πόλεμον, καί, εἰ δυνατόν, καὶ πεζικὸν λαὸν τῇ αὐτῇ τοῦ πολέμου ἡμέρᾳ καταλαβεῖν τάχει πολλῷ παραγενέσθαι, τοῦτο παρασκευάσαι. εἰ δὲ τοῦτο ἀδύνατόν ἐστι διὰ τὸ πόῤῥω τούτους τυγχάνειν, τοὺς προσήκοντας τῶν ἱππέων τῶν ἵππων ἀποβῆναι διορισάτω, καὶ πεζῇ τοῖς πολεμίοις μετὰ τῶν ἱπποτῶν μάχεσθαι, τόξοις καὶ σφενδόναις καὶ δόρασι σὺν ἀσπίσι χρωμένους. δεῖ οὖν τὸν στρα- B τηγὸν καὶ τὴν αὐτοῦ ἀποσκευὴν ἀγαγεῖν, καὶ τὸ τοῦλδον, εἴ γε πλησίον τυγχάνει, καὶ σύνεγγυς τῶν πολεμίων ἀπληκεῦσαι, εἰς Fol. 384 r.

nas insidias transeuntem hostes ad persecutionem attrahant. Ita peragitati efficient, ut adversarii insidiis se induant. Tunc vero prorumpant qui utrobique in latibulis locati sunt, et vehementi impetu in eos facto magnum hostium numerum gladiis conficient. Haec ubi dux videt, continuo ipse quoque cum maiori parte sui agminis acerrimo incursu in aciem hostium se incitet: reliquos suorum militum iubeat in terga hostium circumvectos eo signa inferre. Ac nisi peccatorum nostrorum causa impedimentum aliquod intervenit, expugnabunt hostes. Tamen, si vehementius praeliantes adversarii obsistere possunt, et eodem loco consistentes iumentis onera deponunt, effectoque multis sarcinis obiectis vallo aciem instruere conantur, id quidem magnam difficultatem oppugnationi afferet. Sed nihilominus debet dux corona facta undique signa inferre, et si qua spes est, peditatum itinere celeriter facto ipso die praedii advenire posse, id ut fiat curare. Quod si fieri non potest propter longinquitatem, idoneos ex equitibus descendere de equis iubeat, et pedibus una cum equitatu praelium cum adversariis inire, arcubus, fundis, hastis, scutis utentes. Oportet autem ducem et sarcinas suas, et impedimenta, si sub manu sint, secum adducere, propiusque hostes considere, ut formidinem illis ac desperationem

ἔκπληξιν αὐτῶν καὶ ἀπόγνωσιν. εἰ δὲ ἐν αὐτῷ τῷ τόπῳ ὕδωρ τοπαράπαν οὐκ ἔστι, καὶ τοῦτο πολλὴν ἀθυμίαν αὐτοῖς προξενήσει· καὶ εἰ μὴ τελέως τούτους καταγωνίσηται, ἀλλ' οὖν πολλούς γε τούτων ἀνδραποδίσει, πλείστους δὲ καὶ θανατώσει, καὶ τραυματίας ἐργάσεται, καὶ τὸ ἀλαζονικὸν αὐτῶν καταβαλεῖ φρόνημα· ὥστε μὴ ἀδεῶς κατατολμᾶν κατὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν χωρίων τὰς ἐφόδους ποιεῖσθαι. εἰ δὲ μὴ πρότερον ὁ στρατηγὸς C ἐπιγνῷ τὴν ἀπὸ τοῦ ἀπλήκτου αὐτῶν ἐν ἑτέρῳ ἀπλήκτῳ μετάβασιν, ἤ, ὡς ἔφην, δι' αὐτομόλων, ἢ διὰ δεσμωτῶν· ὅπως ἐν νυκτὶ ἀποστείλας παρασκευάσῃ ἐν τῇ παρόδῳ αὐτῶν τὰ ἐγκρύμματα· καὶ ἐν ἡμέρᾳ ὁδοιπορούντων τῶν πολεμίων φανερῶς παρασκευασάμενος τὸν κατ' αὐτῶν διάθηται πόλεμον· εἴ γε οὐ πάντη ὀλιγοστὸν καὶ εὐαρίθμητον κέκτηται στράτευμα. ὁ γὰρ κατὰ τὸ τοῦλδον αὐτῶν πόλεμος, συντόμως, οὐδέποτε ἐναντίωσιν ἢ βλάβην τῷ ἡμετέρῳ στρατῷ προυξένησεν, ὀλίγους ἔχον μαχίμους ἱππεῖς εἰς φυλακὴν ἑαυτοῦ· ἀλλ' ὁσάκις ἂν κατ' αὐτῶν συνήφθη πόλεμος, πολλοὺς αὐτῶν ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατὸς καὶ D ἠνδραποδίσατο καὶ ἀνεῖλε· καὶ πολλὰ τῶν ὑποζυγίων καὶ ἡμιόνων αὐτῶν πεφορτισμένα ἀνελάβοντο. εἰ δὲ καὶ τὸ πεζικὸν στράτευμα ἐν ἡμέρᾳ πολέμου τύχῃ, τὸ ὡπλισμένον δηλονότι καὶ πρὸς πολέμους γεγυμνασμένον, κύκλῳ κατ' αὐτῶν στρατηγικῶς παρασκευάσῃ τὸν πόλεμον, καὶ τελείῳ τούτους ἀφανισμῷ παραδῷ. Fol. 384 v. τοιαῦτα γὰρ γενέσθαι ἐν τῷ τούλδῳ τῶν πολεμίων, ἀλλὰ καὶ παρ' αὐτῶν ἐν τῷ ἡμετέρῳ, καὶ ἐθεασάμεθα, καὶ ἐν ἱστορικοῖς

Oppugnatio impedimentorum, quas opportunitates habeat.

4. γε] καὶ cod. 16. αὐτῶν] Fort. αὐτό.

afferat. Quod si eo in loco aquae nulla omnino facultas est, id quoque non mediocriter animos eorum perturbabit: et si non funditus illos delet, at certe multos eorum captivos faciet, plures etiam tum interficiet tum sauciabit, spiritusque eorum arrogantes franget; ut non amplius ausuri sint absque metu in pagos Romanorum incursiones facere. Si autem dux transitum eorum e castris in castra non praescierit, sive ex perfugis, ut dixi, sive ex captivis; ut noctu praemissas insidias in via illorum collocare possit: nihilominus interdiu adversus hostes iter ingressos palam instructo exercitu praelium administret; praeterquam si admodum infrequentes tenuesque habet copias. Nam, ut brevi expediam, impedimentorum aggressio, quia pauci duntaxat armati equites praesidio illis relinquuntur, nunquam offensionem incommodumve exercitui nostro tulit: sed quoties dimicatio confecta contra illa est, semper exercitus Romanus hostes bene multos cum cepit tum interfecit; iumenta et mulas onustas non unas in potestatem redegit. Quod si praeterea peditatus, armatus ille quidem et exercitatus ad praeliandum, die dimicationis praesto esse potest, in adversarios, corona undique cinctos, impugnationem dux pro suo officio instruat, eosque prorsus ad internecionem redigat. Talia enim cum adversus impedimenta hostium, tum etiam adversus nostra illis ingruentibus eve-

ἀνέγνωμεν, καὶ παρὰ τῶν ἀρχαιοτέρων μεμαθήκαμεν. διὰ ταῦτα μὲν οὖν ὠφέλιμος ὁ κατὰ τοῦ τούλδου πόλεμος, ὡς μὴ φέρων P. 135 τινὰ βλάβην ἢ ἐναντίωσιν, μᾶλλον δὲ νίκην καὶ εὔκλειαν. εἰ γὰρ καὶ μὴ τὴν νικῶσαν εὕρῃ εἰς τὸν κατ᾽ αὐτὸ πόλεμον ὁ τῶν Ῥωμαίων στρατὸς, ἀλλ᾽ οὖν οὐδεμίαν βλάβην ὑποστήσεται. εἰ δὲ, ἐν ᾧ τόπῳ πρότερον ηὐλίζοντο, διέμειναν ἐν αὐτῷ, μηδαμῶς τῶν ἐκεῖσε ἀπάραντες διὰ τὴν τοῦ τόπου ὀχυρότητα, τὸ κοῦρσον ἀπεκδεχόμενοι,. καὶ ὡσαύτως ὁ στρατηγὸς κατ᾽ αὐτῶν ἐπάξει τὸν πόλεμον· μή ποτε ἐμβραδύνοντος διὰ τὴν τοῦ πεζικοῦ ἰδίου λαοῦ ἐπισώρευσιν, ἢ διὰ ἄλλην τινὰ πρόφασιν, ὑποστρέψῃ τὸ κοῦρσον, καὶ διακωλύσῃ τὸν πόλεμον. οὕτως δὲ χρὴ τὸν στρατηγὸν κατ᾽ αὐτῶν ἐπελθεῖν. διασκοπῆσαι διὰ τῶν ἀποστελλομέ- B νων βιγλατόρων τὰ συμπαρακείμενα χωρία, καὶ σύνεγγυς ὄντα τοῦ ἀπλήκτου τῶν πολεμίων· κἀκεῖσε ἀποκρύψαι ἱππεῖς ἐκλεκτοὺς ἐν ἐπιτηδείῳ τόπῳ, μετὰ ἄρχοντος ἐμπειροτάτου καὶ ἀνδρείου. καὶ ἐπεὶ ἐν αὐτοῖς εἰσέρχονται τροφὰς διερευνώμενοι, κατ᾽ αὐτῶν ὁρμησάτωσαν. ἑτέρους δὲ ἱππεῖς εἰς λόχον ἀπαρτίσαι εἰς βοήθειαν καὶ ἐκδίκησιν τῶν ἔμπροσθεν ἀποσταλέντων· καὶ εἴ γε τούτους βουληθῶσιν ἐπιδιῶξαι οἱ τῶν πολεμίων ἱππεῖς, ἐπιθήσονται κατ᾽ αὐτῶν, καὶ τρέψονται, καὶ καταδιώξουσι· διὰ τὸ ἀείποτε ὀλιγοστοὺς εἶναι τοὺς ἱππεῖς, τοὺς εἰς φυλακὴν τοῦ τούλδου. τῶν πολεμίων ἐν τοῖς χωρίοις μὴ εἰσερχομένων, εἰ καὶ ἀδύνα- C. τον τοῦτο τυγχάνει, διορισάτω ὁ στρατηγὸς τοὺς ἀποστελλομένους Fol. 335 r. παρ᾽ αὐτοῦ τῶν ἐμπείρων ἀνδρῶν βιγλάτορας, καὶ διασκοπησά-

24. διασκοπησάτωσαν] διασκορπισάτωσαν cod.

misse, non vidimus modo, verum legimus etiam apud scriptores, et a maioribus didicimus. Ideoque magno usui est impedimentorum oppugnatio, quod detrimentum incommodumve omnino nullum, victoriam autem gloriamque apprime afferre potest. Nam exercitus Romanus ea invadens, etiamsi rem non obtinet, at certe damni nihil est facturus. Item si, quo loco iam consederunt hostes, eo se continent, neque ob eius munimentum inde digrediuntur, praedatoresque exspectant, nihilominus debet dux signa inferre: ne cunctante illo, dum peditatus congregatur, vel ob aliam quam causam, inter haec omnis manus praedatoria recurrat, totumque de impugnatione consilium irritum faciat. Sic autem debet dux eos aggredi. Vicos propinquos castris hostium subiacentes per excubitores dimissos exploret: ibi equites delectos cum peritissimo ac forti praefecto loco opportuno occulat. Hi, quando frumentatores hostium vicos ingressi sunt, impetum in illos faciant. Alii equites in latibulo disponi debent, opem auxiliumque laturi praemissis illis: quos si insectari hostes volunt, ipsi ultro in illos se inferent, eosque fusos persequentur; quod perexiguo semper numero sunt equites, qui ad impedimentorum custodiam relinquuntur. Hostibus omnino in vicos non ingredientibus, tametsi id quidem fieri non potest, imperet dux excubitori-

Camelorum hostilium abactus.

τωσαν, ἐν ᾧ μέρει τοῦ ἀπλήκτου αὐτῶν τὰς καμήλους οἱ πολέμιοι εἰς νομὴν ἐξάγουσι. καὶ διαχωρισάτω εἴτε τουρμάρχην, εἴτε τοποτηρητὴν χρήσιμον, μεθ' ἱππέων ἀνδρείων· καὶ σκοπησάτωσαν ῥύακα, εἰ εὕρηται ἐν τῷ τόπῳ ἐπιτήδειος· καὶ παρασυρθῶσιν ἐν αὐτῷ κεκρυμμένοι, ἕως οὗ πλησίον γένωνται· καὶ τότε φανερῶς κατὰ τῶν καμήλων τὴν ἐπίθεσιν ποιήσωνται. D εἰς δύο δὲ τὸν λαὸν οἱ ἀποσταλέντες διαμερισάτωσαν· καὶ οἱ μὲν ἡμίσεις τὰς νεμομένας καμήλους καὶ τοὺς ὄνους ἀναλαμβανέτωσαν, οἱ δὲ ἄλλοι εἰς φυλακὴν καὶ ἐκδίκησιν καὶ βοήθειαν αὐτῶν ἔστωσαν. καὶ εἰ τύχῃ φοῦλκον ἔξω τοῦ φωσσάτου τῶν πολεμίων ἱστάμενον, καὶ ἐπέλθῃ κατὰ τῶν εἰς τὰς καμήλους ἐπιθεμένων, ἢ καὶ ἐκ τοῦ φωσσάτου ἐξέλθωσιν ἱππεῖς καταδιώκοντες, οἱ ὄπισθεν ὄντες τούτους καταγωνίσονται. παραυτίκα δὲ καὶ ὁ στρατηγὸς, οὐ πόῤῥω ὢν, ἀλλὰ πλησίον ἐν τῷ ἐγκρύμματι, κατ' αὐτῶν ἐξελθέτω· καὶ καθὼς ὁρᾷ συναφθέντα τὸν P. 136 πόλεμον, οὕτω καὶ διατιθέτω, ἢ σφοδρῶς κατὰ τῶν πολεμίων ἐπέλθῃ, ἢ τῶν ἀποσταλέντων τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἐπικρατεστέρων ὄντων, ἐν τάξει καὶ μὴ διεσκεδασμένως τὴν ἐπέλευσιν κατὰ τοῦ ἀπλήκτου ποιήσηται. καὶ ἅπαντα τὸν λαὸν αὐτοῦ, ἱππεῖς τε καὶ πεζοὺς ἀγαγὼν, ἐπεὶ τὴν τοῦ τόπου θέσιν ἐξεπίσταται, διαμερίσῃ τὰ κατατόπια ταῖς τάξεσι πάσαις τῶν τε ἱππέων καὶ πε- Fol. 385 v. ζῶν, καὶ τὸν κατ' αὐτῶν διάθηται πόλεμον, εἰ οἷόν τέ ἐστι, κύκλῳ. εἰ δὲ ποταμός ἐστιν, ἢ ῥύαξ, ὡς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, ἀντὶ χάρακος τοὺς πολεμίους φυλάττων, εἰ μὲν ὁπωσοῦν πόρον δέχεται, κἀκεῖθεν λαὸν ἐπιστήσῃ. παρασκευάσῃ δὲ καὶ σκηνὰς

bus peritis viris a se emissis, ut explorent, qua parte castrorum adversarii camelos pastum ducant. Tum designet vel turmarcham, vel vicarium bonum, cum equitibus strenuis: iique rivum nacti, si loco illo idoneus subest, in eo absconditi adrepant, donec propius accesserint: tum apparentes impetum in camelos faciant. Debet autem emissum agmen bifariam divisum esse: ut dimidia pars camelos asinosque pascentes abigat, altera ad prioris custodiam ac defensionem opem huic latura in statione sit. Quod si globus hostium pro castris excubias agens in abactores camelorum incurrit, vel e castris equites provolant nostrosque persequuntur, qui in subsidiis stant illos expugnabunt. Simulque dux, qui non procul inde in latibulo subsidiatur, contra illos prodeat: et perinde ut videt praelium fieri, ita rem administret, ut vel effuse in hostes ruat, vel, si praemissi de manu sua superiores fuerint, ordinate confertaque acie ad oppugnanda castra succedat. Ita productis universis equitum militumque copiis, perspecto regionis situ, loca certa cuique attribuat equitum peditumque numero, oppugnationemque corona circumdata, si fieri potest, instituat. Si flumen subest, aut rivus, ut superius diximus, qui fossae instar hostibus munimenta praebeat, si utcunque admittit transitum, ea quoque armatos inducat. Curet item, ut tentoria exercitus collocentur, ad declarandum,

αὐτῶν πῆξαι, πρὸς τὸ ἐνδείξασθαι, μέλλοντα αὐτὸν ἀπληκεῦ- B σαι ἐκεῖσε, εἰς ἐκθρόησιν αὐτῶν· καὶ οὕτως ποιεῖσθαι τὸν πόλεμον. καὶ εἰ καλῶς καὶ εὐτάκτως καὶ ἀνδρείως διάθηται τὰ περὶ τοῦ πολέμου, μεγάλως εὐοδωθήσεται. εἰ δέ γε τῇ πρώτῃ ἡμέρᾳ οὐ δυνήσεται τούτους κατατροπώσασθαι, ἰσχυρῶς αὐτῶν ἀνθισταμένων, καὶ πεζικὴν ἐχόντων δύναμιν, καὶ ἀπὸ τῆς τοῦ τόπου θέσεως βοηθουμένων, δέον καὶ παραμεῖναι αὐτοῖς, καὶ πλεῖον πεζικὸν προσκαλέσασθαι. καὶ ἐν τῇ νυκτὶ τοὺς ψιλοὺς κατ᾽ αὐτῶν καὶ τοὺς σφενδονήτας βάλλειν παρασκευάσῃ· καὶ πυρὰ πλεῖστα ἀνάπτειν γύροθεν αὐτῶν· καὶ ἀνδρείως καὶ εὐτόλμως παραινέσαι τοῖς ψιλοῖς τοῦ ἐκ χειρὸς μάχεσθαι καὶ προκινδυνεύειν, ἕως ἂν εἰσέλθωσιν ἔνδον τοῦ ἀπλήκτου τῶν πολεμίων, C καὶ ἵππους καὶ ἡμιόνους καί τινα πράγματα νυκτὸς ἀναλάβωνται, πλήττοντες συνεχῶς καὶ ἀναιροῦντες τοὺς πολεμίους. καὶ εἰ ὅλως Θεοῦ βοηθείᾳ τοιοῦτον πρὸς ἓν μέρος γένηται, καὶ θεαθῇ καὶ ἐπιγνωσθῇ ὑπὸ τῶν ἄλλων τάξεων, ὁρμήσουσι καὶ αὐτοὶ θανάτου καταφρονοῦντες εἰς ἁρπαγὴν τῶν λαφύρων, διὰ τὴν τοῦ κέρδους ἐλπίδα, καὶ περιγενήσονται τούτων τῇ τοῦ Θεοῦ χάριτι ῥᾳδίως. εἰ δὲ καὶ μὴ τελέως τούτους κατατροπώσεται διά τινα τυχὸν σφάλματα καὶ ἀποτυχίαν, ἀλλ᾽ οὖν πολλοὺς τούτων καὶ D χειρώσεται καὶ ἀναιρήσει, καὶ λάφυρα πλεῖστα ὁ λαὸς αὐτοῦ Fol. 386 r. λήψεται. οὕτως δὲ τοῦ στρατηγοῦ τὰ περὶ τῶν πολέμων τοῦ φωσσάτου διενεργοῦντος, χρὴ καὶ ἄρχοντα τῶν χρησίμων καὶ ἐμπείρων μετὰ τεσσαράκοντα ἱππέων μήκοθεν ἀποστεῖλαι, φυ-

16. αὐτοί. Sic codd.

castra se ibi ponere velle, quo terreat adversarios: quibus rebus constitutis, inferat signa. Ac si recte, ordinatim, strenue oppugnationem administrat, magnifice vincet. Quod si primo die fundere illos nequit, quod et industrie resistunt, et peditatu valeat, simul quod locorum situ adiuvantur, tamen considere iuxta oportet, maioresque pedestres copias accersere. Noctu curae sibi sit, ut cum levis armatura tum funditores tela in hostes coniiciant: item ut ignes quamplurimi in orbe circa illos fiant: leviterque armatos ad fortitudinem atque audaciam exhortetur, ut praelio manibus conserto in discrimen se offerant, donec in castra hostium perruperint, equos, mulos, facultates noctu praedati sint, vulneratione magna ac caede hostium facta. Et omnino, si quid eiusmodi ope Dei ex una parte accidit, conspicitur autem vel intelligitur a reliquis aciebus, hae quoque mortis contemtione ad praedas faciendas ruent, spe lucri incensae, hostesque gratia numinis parvo negotio expugnabunt. Quod si fortasse propter errata quaedam adversosque casus non funditus illos disperdit dux, at certe multos eorum cum captivos faciet tum contrucidabit, praedaque plurima milites potientur. Dum haec dux circa oppugnationem castrorum administrat, oportet praefectum ex proborum peritorumque numero cum equitibus quadraginta longius emitti, qui viam obsideat, qua praedatoria ho-

λάττειν τὴν ὁδὸν, ἣν ὑποστρέφειν μέλλει τὸ τῶν πολεμίων κοῦρσον. καὶ ἡνίκα τούτους θεάσηται πρὸς τὸ φωσσάτον αὐτῶν ἐρχομένους Veredum quid. καὶ ἔμπροσθεν αὐτῶν, ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς Ταρσίταις, τὸ λεγόμενον παρ' αὐτοῖς βέρεδον, ἐρχόμενον σύνεγγυς αὐτῶν, καταμηνύσαι τῷ φωσσάτῳ τὴν τοῦ κούρσου αὐτῶν παρουσίαν· εὐθέως ὁ εἰς τὴν βί- P. 137 γλαν ἀποσταλεὶς ἄρχων μηνυέτω τῷ στρατηγῷ. καὶ εἰ μὲν ἴδῃ τὸ βέρεδον μήκοθεν πολὺ τῆς παρατάξεως τοῦ κούρσου ἐρχόμενον, ἀποστελεῖ ἄρχοντα τῶν χρησίμων μετ' ἐκλεκτῶν ἱππέων, ἐπιθέσθαι κατ' αὐτῶν, εἰ δυνατὸν, ἀδοκήτως, καὶ κατακυριεύσει τούτων ῥᾳδίως. εἰ δὲ πλησίον καὶ σύνεγγυς τῆς παρατάξεως τοῦ κούρσου ἔμπροσθεν αὐτῶν περιπατεῖ, μὴ ἀποστειλάτω κατ' αὐτῶν· ἀλλὰ μᾶλλον ἀρκεσθήτω πρὸς ἃ ὁ Θεὸς αὐτῷ συνήργησεν εἰς τὸν κατὰ τοῦ φωσσάτου πόλεμον· καὶ ὑποστρεφέσθω μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ, ἐπιλαμβανόμενος τῶν ἐπιτηδείων καὶ ὀχυρωτέρων τόπων.

B ἐπεὶ δὲ τὸ τῶν πολεμίων φωσσάτον διὰ τοῦτο διῆλθε πάσας τὰς δυσχωρίας, ἐκδεχόμενον τὴν τοῦ κούρσου παρουσίαν, ἵνα τὰ παρὰ τοῦ κούρσου κατασχεθέντα, εἴτε ἀνδράποδα εἶεν εἴτε κτήνη, καλῶς σὺν αὐτοῖς διασώσῃ διαβιβάζον τὰς δυσχωρίας· δέον τὸν στρατηγὸν ἀγωνίσασθαι ἔμπροσθεν αὐτῶν γενέσθαι, καὶ Fol. 386 v. τοὺς στενωποὺς κατασχεῖν μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ πεζῶν καὶ ἱππέων, καὶ τὸν κατ' αὐτῶν πόλεμον ἐπιμελέστερον ἀπαρτίσαι, καθὼς ἀνωτέρω δεδήλωται. καὶ μηδέποτε ὑποστρέφοντες αὐτοὶ ἀπολέμητοι καταλειφθῶσιν. εἰ γὰρ καλῶς τὰ τοῦ πολέμου ἐν ταῖς δυσχωρίαις διάθοιτο, μεγάλως αὐτοὺς κατατροπώσεται. εἰ δὲ διὰ τὸ μὴ ἔχειν πλείστην καὶ ἀξιόλογον πεζικὴν δύναμιν, ἀδυ-

stium manus reditura est. Quam si versus illorum castra remeantem, praegredientemque, ut mos est Tarsensium, catervam quam veredum vocant, propius se accessisse conspicatur, ut exercitum certiorem faciat adventare praedatores: id evestigio praefectus excubitum missus duci renunciet. Hic si videt, veredum longe ante agmen praedatorum praegredi, praefectum probum mittat cum equitibus delectis, qui, si fieri potest, nec opinato impetum in id faciat, potieturque eius nullo negotio. Si propius minoreque intervallo agmini praedatorum antecedit, neminem emittat contra veredum: verum ea potius satis habeat, quae Deus illi in oppugnatione castrorum contulit: cum omnibus copiis signis conversis loca opportuna et munitiora capiat. Deinde ubi exercitus hostium eo consilio loca iniqua transivit, ut, adventum praedatorum praestolans, quae ab illis rapta sunt, sive mancipia sive pecora, tuta ac salva per loca impedita transducat: oportet ducem operam dare, ut, illos praevertens, cum omnibus militum equitumque copiis angustias itinerum occupet, praeliumque adversus illos, quemadmodum superius demonstravimus, solertius administret. Neque unquam citra dimicationem reverti sinantur. Etenim, si in angustiis recte bellum dux instruit, funditus eos vincet. Sin magno et firmo peditatu destitutus profligare

νατεῖ πρὸς τὸ μεγάλως αὐτοὺς κατατροπώσασθαι, ἀλλ' οὖν τέως οὕσπερ ᾐχμαλώτευσαν (εἰ καὶ μὴ πάντας) ἀναῤῥύσεται κατ' αὐτῶν, καὶ οὐκ ὀλίγους τῶν πολεμίων καὶ τραυματίσει καὶ δορυαλώτους ποιήσεται.

ΚΕΦ. ια'. Περὶ τοῦ ἔνθεν κἀκεῖθεν ἵστασθαι τοὺς πεζοὺς ἐν ταῖς δυσχωρίαις. C

Χρὴ τὸν στρατηγὸν καὶ ἄλλως ἀγωνίσασθαι τοὺς πολεμίους τροπώσασθαι, εἰ καὶ ὀλίγος ἐστὶν ὁ περὶ αὐτὸν λαός. τόπον κατασκοπησάτω ἐπιτήδειον καὶ ὀχυρώτατον, ἤ τι παραπλήσιον κάστρον· ὡς ἐπιδέχεσθαι τὴν τοῦ ὀχυροῦ τόπου θέσιν μετὰ πεζῶν κρατεῖσθαι, καὶ ἔνθεν κἀκεῖθεν τῆς ὁδοῦ εἰς λόχους τὸ πεζικὸν ἀποκρύπτειν στράτευμα. τοῦ δὲ πεζικοῦ ὄπισθεν ὁ στρατηγὸς σύνεγγυς μετὰ τοῦ ἱππικοῦ στρατεύματος στήτω, πάνυ τῶν πεζῶν ἔγγιστα. ἔχειν τε καὶ τὸ ἱππικὸν ἔγκρυμμα καὶ πεζοὺς D πλησίον αὐτοῦ, καὶ σχεδὸν συνηνωμένως κατὰ τὸ ὄπισθεν μέρος ἱστάσθω. ἀποσταλήτωσαν δὲ καὶ εἰς τὴν ἐνέδραν παρὰ τοῦ στρατηγοῦ ἄνδρες ἐπίλεκτοι, καὶ ἵππους τραχεῖς ἔχοντες, ἄχρι τῶν ἑκατὸν, ἀρχηγὸν ἔχοντες ἀνδρεῖον καὶ ἐμπειρότατον, καὶ γινώσκοντα χωρίον ἐπιτήδειον, ἐν ᾧ κρύψῃ τὸν ἴδιον λαόν. νυ- Fol. 387 r. κτὸς δὲ τὸν τοιοῦτον τόπον καταλαμβανέτω, καὶ καλῶς αὐτοὺς ἀποκρυψάτω. ἡνίκα δὲ διαυγάσῃ, εἰς περιωπὴν ἀνελθὼν βλεπέτω, τῶν πολεμίων περιπατούντων, τὴν τούτων διάβασιν. P. 188 ὁρῶν δὲ τοὺς εἰς λείαν ἐκτρέχοντας καὶ τὰ χωρία διερευνῶντας,

Praelium prope castellum.

14. ἀποσταλείτωσαν codd. 15. τραχεῖς. Leg. ταχεῖς. 19. βλεπέτω] βλεπόντων codd. omnes.

penitus eos nequit, at denique quos in servitutem abducunt, in libertatem (etiamsi fortasse non omnes) vindicabit, hostiumque non paucos cum sauciabit tum captivos faciet.

CAP. XI. In angustiis peditatum ad utrumque latus viae stare oportere.

Debet alio quoque modo operam dare dux ut hostes fundat, si exiguae circa se copiae sunt. Investiget locum idoneum et munitissimum, vel castellum, quod prope sit: ut liceat per naturam munitum illum locum peditibus occupari, copiasque pedestres ab utroque viae latere in insidiis occultari. A peditum tergo dux cum equitatu quam proxime subsidietur. Hae equestres insidiae, ipsae quoque pedites prope ipsas habentes, paene contingentes aciem post signa consistant. Oportet autem, ut in insidias mittat dux homines lectos, equis velocibus insidentes, numero ad centum, cum praefecto forti et peritissimo, cognoscente locum opportunum, quo suam manum occultet. Hunc locum noctu occupet, suos bene abdat. Prima luce conscensa specula, si hostes movent, quo tendant dispiciat. Si praedatum procedere videt, vicosque perscrutari, praedae, pecuniae, et si quid

Arabes iumenta abigentes.

πρὸς τὸ ἐπισυναγαγεῖν λάφυρά τε καὶ χρήματα, καὶ εἴ τι ἕτερον ἐφευρεῖν δυνηθῶσι, καρτερησάτω ἕως ἂν θεάσηται αὐτοὺς τῶν ἵππων ἀποβαίνοντας, καὶ τοὺς ἵππους τῶν χωρίων ἀνερευνωμένους. τότε τῶν μετ' αὐτοῦ ἱππέων εἴτε ἑβδομήκοντα ἢ ἑξήκοντα, πλείους δηλονότι τοὺς οἰκείους τῶν πολεμίων ὄντας (πλείονες γὰρ τῶν πολεμίων τῷ ἀριθμῷ εἶναι ὀφείλουσιν οἱ τοῦ στρατηγοῦ), διορισάσθω τούτους ἀνδρείῳ ὁρμήματι σὺν ὀξυτάτῃ τῶν ἵππων ὁρμῇ ἐπιθέσθαι τοῖς ἀντιπάλοις, καὶ Θεοῦ συν-B εργίᾳ εὐοδωθήσεται. εἰ δὲ συμβῇ τούτους ἐπιδιωχθῆναι παρὰ τῶν πολεμίων, δέον προαπαντῆσαι αὐτοῖς μετὰ τῶν ὑπολειφθέντων αὐτῷ τεσσαράκοντα, καὶ τοὺς μὲν κατασχεθέντας δεσμώτας ἢ ἀναιρῆσαι, ἢ ἔμπροσθεν ἀποστεῖλαι, ἀπελθεῖν τάχιον, καὶ τὸ ὀχύρωμα καταλαβεῖν. κἀκεῖνος ἐμπείρως μαχόμενος καὶ ἀνθιστάμενος τοῖς πολεμίοις, καὶ ποτὲ μὲν ὑποστρέφων κατ' αὐτῶν, ποτὲ δὲ ὑποφεύγων, ἐρεθίσει αὐτοὺς πρὸς δίωξιν. καὶ εἰ ἄχρι τῶν τόπων καταδιώξωσιν, ἐν οἷς οἱ πεζοὶ ἀποκρύπτονται, καὶ τούτους τινὲς τῶν πολεμίων διέλθωσι, τότε οἱ πεζοὶ τῶν ἐγ-C κρυμμάτων ἐξερχόμενοι ἀντιστήσονται τοῖς διώκουσι πολεμίοις, καὶ ἀπωθήσονται. οἱ δὲ τοὺς πεζοὺς διελθόντες πολέμιοι ἐμπεσοῦνται τῷ ἐγκρύμματι τῶν ἱππέων, καὶ ἄρδην ἅπαντες ἀπο-Fol. 387 v. λοῦνται. ὑπὸ γὰρ τοῦ τόπου οἱ πεζοὶ βοηθούμενοι οὐκ ἐάσουσι τοὺς διώκοντας διελθεῖν· ἀλλὰ τὴν δίωξιν καταλείψουσι καὶ ἄπρακτοι πάντες ὑποστρέψουσι, τοὺς ἤδη προκατασχεθέντας τῶν οἰκείων ἀπολέσαντες.

8. ἵππων] ἱππέων cod. 23. Fort. πάντως.

aliud invenire possint, comportandi causa, se contineat, donec descendentes ex equis iumenta e vicis conquirere conspexerit. Tum ex equitibus, qui circum eum sunt, septuaginta vel sexaginta, hoc est, plures quam apud hostes esse constat (necessario enim equitum in caterva ducis numerus maior quam adversariorum esse debet), hos iubeat acri impetu incitatissimo equorum cursu hostes adoriri, et suffragante numine rem bene geret. Si tamen accidit, ut ab adversariis repellantur, oportet his cum subsidiantibus quadraginta equitibus obviam ire, captivosque, si quos fecoris, vel interficere vel amandare, ut confestim discedant, inque munitum locum introducantur. Dux autem perite pugnam administrans hostibusque obsistens, et modo se retorquens ad illos, modo confugiens, eos ad persequendum lacessat. Quod si ad loca usque institerint, ubi pedites latent, eaque loca nonnulli hostium transgressi sint, tunc pedites ex insidiis coorti adversariis insequentibus occurrent, eosque repriment. Hostes autem quotquot erunt ultra pedites provecti, in insidias equitum incidentes universi contrucidabuntur. Loci enim natura adiuti pedites introrumpere persequentes non sinent: ideoque, intermissa insectatione, infecta re discedent omnes, amissis de suis quotquot intra angustias iam sunt circumventi.

ΚΕΦ. ιβ'. Περὶ ἀθρόας ἐξελεύσεως τῶν πολεμίων, πρὸ τοῦ τὰ Ῥωμαϊκὰ ἐπισυναχθῆναι στρατεύματα. D

Εἰ δέ γε τῶν πολεμίων ἔξέλευσις ἀθρόα καὶ σύντομος γένηται, οἷα πολλάκις παρ' αὐτῶν εἴωθε γίνεσθαι, μήπω τῶν βασιλικῶν στρατευμάτων ἐπισωρευθέντων, ἀλλὰ μόνου τοῦ στρατηγοῦ· μηδὲ αὐτοῦ δυνηθέντος διὰ τὸ σύντομον τῆς αὐτῶν ἐξελεύσεως τὸν ὀλίγον λαὸν τοῦ ἰδίου θέματος ἐπισυναγαγεῖν· ἀλλ' ὀλίγον ἔχῃ καὶ εὐαρίθμητον· ὁρᾷ δὲ τοὺς πολεμίους πρὸς λείαν σπεύδοντας καὶ ἐπειγομένους· ἐπιγνῷ δὲ τὴν χώραν, ἐν ᾗ τὴν ὁρμὴν ποιοῦνται, μήπω ἐκσπηλευθεῖσαν, καὶ εἰς τὰ κάστρα ἢ εἰς τὰ ὀχυ- P. 139 ρώματα φυγαδευθεῖσαν· χρὴ τῆς τοιαύτης χώρας εἴτε τὸν τουρμάρχην εἴτε ἑτέρους ἄρχοντας σπουδῇ πολλῇ ἀποστεῖλαι, καὶ ἔμπροσθεν τῶν πολεμίων γενέσθαι καί, ὡς οἷόν τε ὦσι, καὶ τοὺς τῶν χωρίων οἰκήτορας καὶ τὰ τούτων κτήνη φυγαδεῦσαι καὶ ἐκσπηλεῦσαι. ὁρῶντα δὲ τὸν στρατηγὸν τοὺς πολεμίους ἤδη μέλλοντας πρὸς τὸ τῆς ἡμέρας διάφαυσμα τοῖς χωρίοις ἐπιθέσθαι, ὄπισθεν αὐτοὺς ἐπακολουθοῦντα, καθὼς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν, τῇ αὐτῇ νυκτὶ δεῖ ἐμφανισθῆναι τοῖς πολεμίοις, πρὸς πόλεμον δῆθεν παρασκευαζόμενον· ἵν' ὡς ἐκ τούτου δυνηθῇ τὴν ὁρμὴν αὐτῶν ἀναστεῖλαι, καὶ B ἀβλαβῆ τὴν χώραν διατηρῆσαι. καὶ εἰ μὲν ποταμός ἐστιν ἐν τῇ ὁδῷ δυσπέρατος, καὶ μέλλουσι τοῦτον διαπερᾶν οἱ πολέμιοι, ἢ Fol. 388 r. στένωμα ἢ δυσχωρία ἐν τῇ ὁδῷ, ἡνίκα τὸν ποταμὸν οἱ πλείους διαπεράσωσιν, ἢ εἰς τὸ στένωμα χωρηθῶσιν, εἰς τὸν ὄπισθεν

Hostes quemadmodum a praedando avertendi.

5. τὸν ὀλίγον λαόν. Fortasse inducenda vox ὀλίγον, quae ex subiecta linea in hanc emergere potuit.

CAP. XII. De subita incursione hostium, antequam Romanae copiae cogi possint.

Si fit subita et acris hostium incursio, quod apud illos saepe usu venit, neque dum exercitus Caesarei unum in locum coacti sunt, solusque dux praesto est: neque ille propter repentinam illorum invasionem facultatem nactus est copias suae provinciae congregandi, parvulasque habet atque exiguas: si videt hostes ad praedam ferri ac festinare: scit autem, regionem, quo impetum faciant, nondum exinanitam, fortunasque in oppida locave munita comportatas esse: oportet in eiusmodi regionem sive turmarcham sive alios praefectos magna celeritate adhibita transmittere, qui hostibus obviam fiant, et, quantum efficere possint, paganos eorumque pecora ex agris excitent atque expellant. At si dux videt, hostes iam in eo esse, ut circa diluculum in vicos impetum faciant, debet, a tergo ipsos insequens, quemadmodum superius demonstravimus, illa ipsa nocte ad praelium instructus, hostibus se ostendere: ut sic comprimere eorum impetum, regionemque incolumem praestare queat. Ac si fluvius est in itinere, quem transituri sunt hostes, angustiaeve aut difficultas viae, ubi maior pars eorum flumen transierit, vel se in angustias implicuerit, quosdam

λαὸν αὐτῶν ἀποστεῖλαι. καὶ αὐτὸν ἐκεῖνον τὸν στρατηγὸν παραγενέσθαι μετὰ ἐκλεκτῶν ἀρχόντων καὶ καλοϊππαράτων, καὶ ἐμφανισθῆναι τοῖς πολεμίοις, καὶ πρὸς μάχην δῆθεν κατ᾽ αὐτῶν παρασκευασθῆναι, τοῦ συμβαλεῖν πόλεμον· τοὺς παριππαράτους καὶ ἐνταγιστράτους διαχωρίζων ἐξ αὐτοῦ, καὶ εἰς ὀχυρώματα εἴτε κάστρον ἀποστέλλων, εἰ τύχῃ πλησίον. εἰ δὲ ποταμὸς οὐκ C ἔστιν οὐδὲ δυσχωρία ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡσαύτως δεῖ μικρόν τι παραβουλεύσασθαι καὶ πρὸς μάχην ὁρμῆσαι, ἕως οὗ καὶ ἐπιδιωχθῇ παρ᾽ αὐτῶν τῇ νυκτί· ἵνα διαγινώσκοντες σαφῶς οἱ πολέμιοι τὸν στρατηγὸν ἐπακολουθοῦντα, συσταλῶσι, καὶ μηδαμῶς ἐξελάσαι τολμήσωσι, καὶ τὴν ἐπίθεσιν κατὰ τῶν χωρίων ποιήσωνται. καὶ τούτου γενομένου, τῆς μελλούσης γενέσθαι ἐπιδρομῆς ἐν τοῖς χωρίοις καὶ αἰχμαλωσίας ῥύσεται αὐτοὺς, καὶ ἐλευθερώσει. μετὰ πολλῆς δὲ ἀκριβείας καὶ διασκέψεως ποιείτω τὴν ἔνδειξιν καὶ κατ᾽ αὐτῶν προσβολὴν, δι᾽ ὀλίγων καὶ ἐκλεκτῶν, ὡς ἔφημεν, D ἱππέων, καὶ εὐθέως ὑποστρεφέσθωσαν φεύγοντες πρὸς τὸν στρατηγὸν καὶ τὸ ὀχύρωμα, καὶ μὴ ἀμέτρως καὶ παρὰ τὸ δέον ἐφορμάτωσαν κατὰ τῶν ἐχθρῶν. λαοῦ γὰρ ἴσως παρὰ τὴν αὐτῶν δύναμιν αὐτοῖς ἐπιφορτισθέντος, πολεμίας χειρὸς θᾶττον γενήσονται παρανάλωμα· καὶ μάλιστα, εἰ τύχῃ πανσέληνον εἶναι τὴν νύκτα. Fol. 388 v. εἰ δὲ ἀφεγγής ἐστι καὶ ζοφώδης, ἀβλαβῶς τὴν τοιαύτην πρᾶξιν ἐργάσονται, καὶ δυοῖν θάτερον πάντως φανεῖεν κατωρθωκότες· ἢ μηδόλως ἐξελάσαι πρὸς λείαν τοὺς πολεμίους παρασκευάσαντες, ἢ, εἴπερ καὶ ὅλως ἐκδράμωσιν, ἄχρι τοῦ αὐγάσαι τὴν ἡμέραν

8. ἐπιδιωχθῇ] *Insectare* ut activum adhibui, Plauti auctoritatem secutus.

in ultimum agmen immittat. Ipsumque ducem propius accedere expedit cum praefectis, lectis illis quidem et probis equis insidentibus, seque in conspectum dare hostium, et ad dimicationem adversus illos se comparare, perinde quasi iamiam esset praelium commissurus: equisones autem atque pabulatores disiungat a se, inque loca munita vel in oppidum amandet, si forte subest. Sin flumen non est in itinere, neque difficultas viarum, nihilominus oportet audere aliquantulum, comminarique impetum, donec ab his nocte vel insectetur: ut hostes ubi praeclare intellexerunt ducem subsequi, pleni formidinis neque longius progredi neque in vicos incursionem facere audeant. Id si accidit, ab imminenti invasione vicos, a servitute suos vindicabit dux, et liberabit. Ostentationem autem et impressionem cum diligentia atque providentia magna faciat, per paucos et lectos, ut docuimus, equites, qui celeri fuga ad ducem locumque munitum revertantur, neque effuse et plus quam attinet in hostem ruant. Nam copia pro ipsorum viribus nimis magna incumbente, cito fortasse hostilis manus praeda fient: idque maxime, si accidit ut sit luna pernox. At si nox illunis est et obscura, sine ullo incommodo suo rem perficient, eque duabus rebus alteram certe obtinebunt: aut enim efficient, ut hostes omnino praedatum non

τελείως οὐδαμῶς ἐξελάσαι κατατολμήσουσι, καὶ τότε ὀλίγοι τινές. [P. 140] οἱ γὰρ πλείους τὸν παρὰ τοῦ στρατηγοῦ πόλεμον ὑφορώμενοι τῆς τοῦ Ἀμηρᾶ παρατάξεως οὐκ ἀποστήσονται. καὶ οὕτως ποιοῦντος τοῦ στρατηγοῦ, ἐκφύγωσιν οἱ τῶν χωρίων οἰκήτορες εἴς τε τὰ ὀχυρώματα καὶ τὰ κάστρα, καὶ ἀβλαβεῖς διατηρηθῶσιν.

ΚΕΦ. ιγ΄. Περὶ τοῦ ἐνεδρεῦσαι κατὰ τῶν λεγομένων μινσουρατόρων ἐν τοῖς ἀπλήκτοις.

Τῶν δὲ πολεμίων φωσσατικῶς τὰς χώρας ἡμῶν δηούντων, [B] καὶ κοῦρσα πόῤῥωθεν μὴ ἀποστελλόντων, ἀλλ' ἑαυτοὺς ἀσφαλιζομένων, σπουδάσει δι' ἑτέρας μηχανῆς τραυματίσαι αὐτούς. διασκοπῆσαι δὲ χρὴ καὶ στοχάσασθαι, ἀφ' οὗ τόπου τὸ τῶν πολεμίων ὑπάρχει ἄπληκτον, καὶ ἐν ποίῳ τῇ ἐπιούσῃ μέλλει ἀπληκεύειν. καὶ εἰ μακρότατόν ἐστι τὸ διάστημα τοῦ ἀπλήκτου, ὡσεὶ μιλίων ἕξ, καὶ δέκα, καὶ ἐπέκεινα, ὥστε τὸ τῆς ὁδοῦ μῆκος δύνασθαι κατακόπους αὐτούς τε καὶ τοὺς ἵππους αὐτῶν ἐργάσασθαι· πλησίον τοῦ τόπου, ἐν ᾧ μέλλουσι καταλύειν, διασκοπήσας, καὶ εὑρὼν λόχον ἐπιτήδειον, μαχίμους καὶ ἐκλεκτοὺς [C] ἄνδρας ἱππότας τριακοσίους, ἢ καὶ τούτων ἔλαττον, ἀπολεξάμενος, ἐν αὐτῷ ἀποκρύψεις. καταστήσεις δὲ καὶ ἑτέραν ἐνέδραν μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ σου ἐν ἐπιτηδείῳ τόπῳ, ἔχοντι καὶ ὀχύρωμα εἰς ἀσφάλειαν αὐτοῦ. εἰ δὲ καὶ κάστρον πλησίον τύχῃ, ἐστὶ καὶ αὐτὸ εἰς περισσοτέραν σου σωτηρίαν καὶ ὠφέλειαν. καὶ εἰ χρεία [Fol. 389 r.] γένηται τῶν πεζῶν, ἐξελθέτωσαν καὶ αὐτοὶ τοῦ κάστρου, συμμα-

12. *μιλίων ἕξ, καὶ δέκα.* Fort. sublato commate in graeco, *ad m. XVI, aut ultra.*

exeant, aut, si id faciant, ut certe ante albens penitus coelum non audeant egredi, tuncque pauci duntaxat. Plerique enim, ducis impetum veriti, a signis Amirae non discedent. Ita, si sic se gesserit dux, pagani in loca munita et in oppida elapsi incolumes servabuntur.

CAP. XIII. De insidiis, quae contra mensuratores, quos vocamus, in castrorum locis fiant.

Hostes si castris factis provincias nostras populantur, neque longius praedatores dimittunt, sed sese custodiunt, operam dabit, ut alio commento eos male habeat. Dispicere oportet atque coniecturam capere, tum qua ex parte hostium castra sint, tum ubi postridie eius diei sint metaturi. Qui locus si longius abest a castris, ad sextum milliarium, aut decimum, aut ultra, ut itineris longitudo languentes ipsos iumentaque eorum efficere possit: iuxta illum locum, ubi metaturi sunt, si inspectione facta latibulum opportunum inveneris, equites lectos valentesque trecentos, vel etiam pauciores, dimissos ibi abdes. In alteris insidiis totum exercitum tuum collocabis loco idoneo, qui firmamenti causa munitionem habeat. Si oppidum subest, id quoque ad salutem commodumque tuum plurimum confert. Et si pedites opus sunt, egredi illi possunt ex oppido, pugnaturi una te-

*χοῦντες καὶ ἐπιβοηθοῦντές σοι. οἱ δὲ προτρέχοντες τοῦ λαοῦ τῶν πολεμίων καταλαβεῖν τὸν τόπον πρὸς τὸ εὐτρεπίσαι τὰ ἑαυτῶν ἄπληκτα, ὡς εἰώθει, οὓς μινσουράτορας εἴθισται Ῥωμαίοις* Mensuratores.
D *καλεῖν, καὶ ἀσχολουμένων ἐν αὐτοῖς, ἐξελθέτωσαν κατ' αὐτῶν οἱ παρὰ σοῦ ἐν τῷ πρώτῳ λόγῳ πλησίον τοῦ ἀπλήκτου προκαταστάντες ὀξέως σὺν ἐλασίᾳ πολλῇ, καὶ τούτους βοηθείᾳ Θεοῦ χειρώσονται. καὶ εἴγε τούτους οἱ ἐχθροὶ καταδιώξουσιν ἕως τοῦ τόπου, ἐν ᾧπερ δυνατὸν ἔγκρυμμα κατέστησας, ἐξερχόμενος κατ' αὐτῶν ἀνδρικῷ καὶ γενναίῳ ὁρμήματι ὑπερισχύσεις τῶν διωκόντων, καὶ τρόπαιον μνήμης ἄξιον ἀνεγερεῖς. καὶ εἴγε συμβῇ δυνάμεις τῶν πολεμίων καταλαβεῖν, ἀντιμαχομένας σοι, ἔχων τὴν τοῦ ὀχυρώματος βοήθειαν καὶ τῶν πεζῶν, οὕτως καταισχυ-*
P. 141 *νεῖς αὐτοὺς, καὶ πολλοὺς τῶν οἰκείων ἀποβαλόντας ἀπράκτοὺς παρασκευάσεις ὑποστρέψαι.*

***ΚΕΦ. ιδ'. Περὶ τῆς ὑποχωρήσεως τῶν ἱππέων ἀπὸ τῶν πεζῶν, ὁδοιπορούντων ὁμοῦ.***

*Χρὴ οὖν καὶ τοῦτό σε ἀκριβῶς, ὦ στρατηγὲ, σκοπεῖν, καὶ τῶν πολεμίων ἀγωνιζομένων διαλαθεῖν σε, καὶ κοῦρσα ἀποστέλ-*
B *λειν, καὶ τὰς χώρας ἡμῶν λῄσασθαι, ἄγρυπνον ἔχειν τὸν νοῦν· μή ποτέ σε ἡ ἐπίνοια καὶ μηχανὴ αὐτῶν διαλάθῃ. ὅπερ γὰρ λέξω, καὶ ἐν ἄλλοις οἱ αὐτοὶ ἐξειργάσαντο. ὁμοῦ γὰρ αὐτῶν τῶν τε ἱππέων καὶ πεζῶν σὺν τῇ ἀποσκευῇ ὁδοιπορούντων, καθὼς ταῖς ὄπισθεν καὶ διελθούσαις ἡμέραις ἐποίουν οἱ εἰς κοῦρσα ἐξελάσαι βουλόμενοι, ἡνίκα πρὸς δυσμὰς ὁ ἥλιος καταντήσῃ, ἡ μὲν ἀπο-*

19. *σὺν τῆς ἀποσκευῆς* codd.

cum et opem laturi. Si qui autem, ut fit, antecurrunt de exercitu hostili, locum capturi, ubi castra instruant, quos mensuratores vocare Romani consueverunt, his in opere occupatis, qui abs te prope castra in primis insidiis constituti sunt, celeriter in illos magno impetu erumpant, et obsecundante numine eos oppriment. Contra, si hostes eos prosequuntur usque ad locum, ubi firmiores insidias collocasti, invadens illos impressione virili ac forti superabis persequentes, tropaeumque memoriae dignum de illis excitabis. Denique si accidit, ut maximae copiae hostium ingruant, tibique obsistant, nihilominus, quod cum a munitione tum a peditatu habes adiumentum, eos confundes, efficiesque, ut, multis suorum amissis, re infecta redeant.

Cap. XIV. De discessu equitum a peditatu, quocum iter fecerant.

Illud quoque, o dux, diligenter considerare te oportet, et, si hostes inscientе te praedatores emittere, provinciasque nostras populari student, intentam habere mentem: ne forte tibi consilium commentumque eorum lateat. Nam quod dicturus sum, iidem alibi quoque patraverunt. Equitatu atque peditatu eorum cum impedimentis una iter faciente, quemadmodum antea diebusque superioribus fecerunt, si qui praedatum exire vo-

σκευὴ αὐτῶν καὶ ἅπαν τὸ ὑπουργικὸν σὺν τῷ πεζῷ τούτῳ στρα- Fol. 389 v.
τεύματι καὶ τοῖς εἰς φυλακὴν αὐτῶν καταλιμπανομένοις πολεμι-
σταῖς ἱππεῦσι τὰς σκηνὰς πηξάμενοι, ὡς ἔθος αὐτοῖς ἀπληκεύ- Castra Arabum.
ουσιν. οἱ δὲ εἰς κοῦρσον ἑτοιμασθέντες, καὶ τὰς ἡμετέρας χώ-
ρας καταδραμεῖν βουλόμενοι, πρὸς τὸ μὴ κονιορτὸν αὐτῶν φα- C
νῆναι, ἀμφὶ δείλην ὀψίαν πρὸς κοῦρσον ὁρμῶσι. τῷ δὲ παρα-
μεῖναι ὀφείλοντι τῷ τῶν πολεμίων φωσσάτῳ, εἴτε τουρμάρχης
ἐστὶν εἴθ' ἕτερος ἄρχων, μετὰ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ ἐρχόμενον χρὴ
πλησιάσαι τῷ τόπῳ, ἐν ᾧ αὐλίζονται. ἐπειδὴ, τῆς νυκτὸς κα-
ταλαμβανούσης, ὀφείλουσι τότε κατὰ τὸ εἰωθὸς εἰσέρχεσθαι, καὶ
πλησιάζειν ταῖς σκηναῖς αὐτῶν, μετὰ πρώτην ὥραν ἢ καὶ δευ-
τέραν τῆς νυκτός. καὶ ἐὰν οὐχ εὑρήσωσιν ἐν τῷ ἀπλήκτῳ τοὺς
τῶν πολεμίων ἱππεῖς, διὰ τὸ ἤδη αὐτοὺς εἰς κοῦρσον πορευθῆ-
ναι, οὐκ ἔστι δυνατὸν ἄλλως τούτους, τοὺς τὴν παραμονὴν πε- D
πιστευμένους ἄρχοντας, τοῦτο ἀκριβῶς διαγνῶναι, καὶ τῷ στρα-
τηγῷ τὸ ἀληθὲς καταμηνύσαι, εἰ μὴ οὕτως ὡς λέξω. δεῖ τοίνυν
τοὺς καθ' ἑκάστην ἡμέραν πρὸς παραμονὴν ἀποστελλομένους, ἐκ
τῶν παραμεινάντων τὰς ὄπισθεν καὶ διελθούσας ἡμέρας τὸ φωσ-
σάτον, καὶ εἰς τετράδια ἱσταμένους, καθὼς ἀνωτέρω εἰρήκαμεν,
δύο ἐξ αὐτῶν ἐμπειροτάτους καὶ ἀνδρείους τῶν εἰς τὴν παραμο-
νὴν ἀπερχομένων παρὰ τοῦ στρατηγοῦ λαμβάνειν· ἵνα καλῶς
παρ' αὐτῶν ἀναδιδάσκωνται, οἷα πρότερον κἀκεῖνοι ἐνήργησαν
καὶ ἐθεάσαντο. αὐτοὺς δὲ τοὺς δύο ἀναμίξας ἐνὶ τῶν τεσσάρων P. 142
τετραδίων ὁ τουρμάρχης ἀποστειλάτω κατὰ τὸν προεκτεθέντα

7. ὀφείλοντι. Sic codd. omnes, dativo. 10. εἰσέρχεσθαι. Leg. ἀπέρχεσθαι, vel προσέρχεσθαι.

lunt, sole ad occasum vergente; impedimenta eorum calonesque omnes, cum peditatu atque equitibus armatis ad praesidium eorum relictis, constitutis tabernaculis more suo consident. Qui vero parati sunt ad incursionem faciendam, popularique regiones nostras constituerunt, ne pulvis eorum cerni possit, circa serum diei praedatum proficiscuntur. Tum, qui speculaturus est castra hostium, sive turmarcha sit, sive alius praefectus, cum manu sua progressus propius accedere debet ad locum, ubi consederunt. Postea, tenebris iam offusis, de more ulterius etiam provecti appropinquent tentoriis illorum, post primam vel secundam horam noctis. At si equites hostium non amplius sunt in castris, iamque exierunt praedatum, fieri sane non potest, ut praefecti, quibus observatio credita est, id recte perspiciant, veritatemque duci renuncient, nisi illo, quem docebo, modo. Oportet, qui quotidie ad observationem mittuntur, ut ex iis, qui diebus proxime superioribus castra speculati sint, perque quadrigas constiterint, quemadmodum superius demonstravimus, duos peritissimos atque fortissimos illorum, qui speculatum mitti solent, a duce accipiant: quo accurate ab his edoceantur, quid quisque prius egerit atque viderit. Hos duos in aliquam ex quatuor quadrigis receptos turmarcha ad speculandum ratione

Fol. 390 r. τύπον τῆς παραμονῆς, ἐγγίσαι τῷ φωσσάτῳ, πρὸς τὸ ἀκούειν τὰς φωνὰς αὐτῶν, καὶ τοὺς χρεμετισμοὺς τῶν ἵππων. οἱ οὖν δύο ἄνδρες οἱ πρότερον παραμείναντες ἐν ἄλλοις ἀπλήκτοις τῷ φωσσάτῳ, ὅτε καὶ ὁ λαὸς αὐτῶν ἅπας συνῆν καὶ συνηπλήκευε, δυνήσονται στοχάσασθαι ἀπό τε τῆς τοῦ λαοῦ ὀχλαγωγίας καὶ ταραχῆς, καὶ τοῦ χρεμετισμοῦ τῶν ἵππων, ἀπό τε τοῦ χώρου, ἐν ᾧ τὰς σκηνὰς ἐπήξαντο. οὐ γὰρ εὑρεθήσεται ὁ χῶρος τὸ τρί-
B τον μέρος ἔχων, ὃν ἐν τοῖς ὄπισθεν ἀπλήκτοις κατεῖχον, ὅτε ἅπαντες ὁμοῦ ἠπλήκευον. καὶ ἐκ τούτου δυνατόν ἐστι στοχάσασθαι καὶ κατανοῆσαι, ὡς ἐπιλείπει ὁ λαὸς τῶν πολεμίων ἐν ἐκείνῳ τῷ χώρῳ, καὶ μὴ εἶναι σὺν αὐτοῖς ἐν τῷ ἀπλήκτῳ. καὶ πῶς γὰρ οὐ δυνατὸν τοῦτο στοχάσασθαι, ὁπόταν ἓξ χιλιάδες ἀνδρῶν, πλεῖον ἢ ἔλασσον, καὶ ἵππων ἄχρι τῶν δώδεκα ἐπιλείπωσιν ἐκ τοῦ ἀπλήκτου, οὓς πάντας ὁμοῦ εἶναι οἱ πρώην παραμείναντες ἑώρων καὶ κατεστοχάζοντο; διὰ οὖν τὸ ἀμφίβολον, πρὸς τὸ καὶ τελείαν λαβεῖν τοὺς παραμένοντας περὶ τούτου τῆς ἀληθείας κατάληψιν, δέον καὶ τοῦτο τὸν εἰς τὴν παραμονὴν ἀποσταλέν-
C τα τουρμάρχην διαπράξασθαι. ἱππότας ὀκτὼ, ἄνδρας τῶν ἐμπειροτάτων καὶ τὰς ὁδοὺς εἰς ἄκρον ἐξησκημένους ἀπολεξάμενος, διορίσασθαι, εἴτε δεξιᾷ εἴτε εὐώνυμα ἐκ τῶν ὄπισθεν, ἐν ᾧ ὁ τουρμάρχης ἵσταται, ἔμπροσθεν γενέσθαι τῶν πολεμίων, ἀφισταμένους τῶν σκηνῶν μιλίου τὸ ἥμισυ· καὶ ἔμπροσθεν γενομένους ἀκριβῶς ἐρευνῆσαι, καὶ τὰς ὁδοὺς ἀναψηλαφῆσαι. καὶ εἰ ἄρα οἱ τῶν πολεμίων ἱππεῖς διῆλθον, καὶ ἄχρι τῶν διακοσίων
Fol. 390 v. ὑπῆρχον, διαγνώσουσι τὴν τούτων διάβασιν οἱ ἀποσταλέντες,

Nota equos altero tanto plures quam equites.

ante exposita dimittat, ut, castris appropinquantes, voces hostium iumentorumque hinnitum auscultent. Ibi duo illi milites, qui iam prius hostes in aliis castris observaverunt, universis eorum copiis una tendentibus, poterunt cum ex fremitu strepituque multitudinis, tum ex hinnitu equorum, tum denique ex spatio, quod tentoriis occupant, coniecturam inire. Neque enim tertiam partem amplitudinis reperietur habere locus, qua erat superioribus castris, tunc cum omnes una tendebant. Unde existimationem facere atque intelligere licet, deesse copias hostibus illo loco, neque cum illis in castris consedisse. Qui enim potest fieri, ut id non animadvertant, quando hominum plus minus sex millia, equorum ad duodecim a castris absunt, quae qui nuper speculati sunt, una tendentia conspexerunt et computaverunt? Attamen, ut, sublata omni dubitatione, veritatem perfectam hac in re speculatores perspiciant, turmarcha speculatum missus, praeter haec illa debet instituere. Equites octo ex peritissimis, viarum apprime gnaros, disponat, ut sive a dextra sive a sinistra ex subsidio, ubi turmarcha constitit, trans castra hostium se conferant, donec a tentoriis quingentos passus absint: in progrediendo diligenter attendant, vias perquirant. Quod si iam praetervecti sunt hostium equites, fueruntque circa ducentos, cognoscet tamen eorum transitum statio, nedum si extiterunt

μήτοι γε ἄχρι τῶν δώδεκα χιλιάδων ἵπποι, πλέον ἢ ἔλασσον. τὰ γὰρ ἴχνη τῶν τοσούτων ἵππων, ὡς προσφάτως διελθόντων, σαφῶς οἱ ἀποσταλέντες διαγνώσονται, καὶ τάχει πολλῷ πρὸς τὸν D τουρμάρχην ὑποστρέφοντες περὶ τούτου ἀπαγγειλάτωσαν, καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ τὴν ὁρμὴν ἐποιήσαντο. ὁ δὲ τουρμάρχης παραυτίκα σπουδῇ πολλῇ τῷ στρατηγῷ καταμηνυσάτω περὶ τούτου, καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ ἐπορεύθησαν. δεῖ οὖν τὸν στρατηγὸν πρὸς ταῦτα βουλεύσασθαι μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ στρατηγῶν, καὶ λοιπῶν ἐμπείρων. καὶ εἰ μὲν ὁρᾷ τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα δύναμιν ἔχον τοῦ ἀντιπαρατάξασθαι τῷ τῶν πολεμίων φωσσάτῳ, πρὸς τὴν κατ' αὐτῶν μάχην παρασκευασθήτω· εἴγε πλησίον ἐστὶ καὶ τὸ τῶν πεζῶν αὐτοῦ στράτευμα, δυνάμενον τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἑνωθῆναι αὐτῷ. P. 143 εἰ οὖν ἐστιν ὁ χῶρος, ἐν ᾧ οἱ πολέμιοι αὐλίζονται, Castra hostium ubi. ὀχύρωμα ἔχων εἰς ἐκείνων ἀσφάλειαν, ἢ ῥύακα δυσδιάβατον, οὐ χρὴ πρὸς τὸν κατ' αὐτῶν ἐξαρτύεσθαι πόλεμον. εἰ δὲ ἐφόμαλός ἐστι πανταχόθεν, μάλιστα δὲ καὶ τῶν πεζῶν δυναμένων καταλαβεῖν ἐν ἡμέρᾳ τῆς τοῦ πολέμου προσβολῆς, παρασκευασθήτω πρὸς τοῦτο. εἰ δὲ ὁ χῶρος ὀχυρότητα ἔχει, ὡς ἔφημεν, καὶ τὸ πεζικὸν στράτευμα ἐπιλείπει, δέον ὁρμῆσαι τάχει πολλῷ πρὸς τὸ τοὺς κουρσεύοντας τῶν πολεμίων καταλαβεῖν· καὶ ἄρχοντα μὲν χρήσιμον ἀποστεῖλαι, τοῦ ἐπιλαβέσθαι τῶν ἰχνῶν τῶν πρὸς τὴν B ἐκδρομὴν τοῦ κούρσου ὁρμησάντων πολεμίων. αὐτὸς δὲ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐκ πλαγίου περιπατῶν σπευσάτω ὀξύτερον βαδίζων πλησίον γενέσθαι, καθὼς τὰς ὁδοὺς ἐπίσταται, ἐν αἷς οἱ Fol. 391 r. πολέμιοι περιπατοῦσι. καὶ μετὰ ἀσφαλείας περιπατείτω. ἡνίκα

usque ad duodecim millia equorum, plus minus. Etenim, vestigiis tot iumentorum recens praetergressorum perspicue animadversis, speculatores celerius ad turmarcham reversi eum de hac re renuncient, tum qua via excursionem fecerint. Item turmarcha evestigio celeritate adhibita et de eo ducem certiorem faciat, et de via qua discesserint. Ducem oportet hac super re cum praefectis, quotquot adsunt, reliquisque peritis viris deliberare. Si suum exercitum satis roboris habere videt ad signa in castra hostium inferenda, ad praelium adversus illos se instruat: si quidem propius absunt pedestres ipsius copiae, seque eo ipso die coniungere cum eo possunt. At si locus, ubi consederunt hostes, munitionem habet, quae propugnaculo illis sit, vel rivum transitu impedito, non oportet certamen cum iis instituere. Contra, si planus est undique, et maxime si die oppugnationis pedites assequi eum possunt, paret se ad dimicandum. At si locus munitionem habet, quemadmodum diximus, pedestres autem copiae absunt, oportet celerius movere ad praedatores hostium opprimendos, praefectumque probum mittere, qui hostium praedatum profectorum vestigiis instet. Ipse cum omnibus copiis obliquo itinere appropinquare citato gradu properet, prout vias cognitas habet, in quibus hostes ambulant. Id iter magna cum cautione faciat. Dein imminente primo diluculo exploratores dimit-

δὲ τὸ διάφαυσμα τῆς ἡμέρας ἐγγίσῃ, ἀποστειλάτω βιγλάτορας
εἰς κατασκοπὴν τῶν πολεμίων· καὶ εἰς ὑψηλοὺς βουνοὺς ἀνερχό-
μενοι ἀγωνισάσθωσαν θεάσασθαι αὐτούς. ὁ δὲ στρατηγός, ἡμέ-
ρας γενομένης, τὸν ἑαυτοῦ λαὸν ἀποκρυπτέτω, ἵνα μή, τὸν
κονιορτὸν αὐτοῦ οἱ πολέμιοι θεασάμενοι, μᾶλλον ἐνεδρευθῇ παρ'
αὐτῶν. καταμηνυόμενος δὲ ἢ παρὰ τῶν ἐπακολουθούντων τῷ
C κούρσῳ, ἢ παρὰ τῶν εἰς ἐπισκοπὴν καὶ βίγλαν ἀποσταλέντων,
ἐν ᾧ τόπῳ ἡ παράταξίς ἐστι τῶν πολεμίων ἢ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν
ἔχουσα, ὀλίγους τινὰς μεθ' ἑαυτοῦ λαβὼν ὁ στρατηγὸς καὶ εἰς
ὑψηλὴν σκοπιὰν ἀνερχόμενος, σπευσάτω οἰκείοις ὀφθαλμοῖς τὴν
τῶν πολεμίων παράταξιν θεάσασθαι. ταύτην δὲ θεασάμενος,
ἐπεὶ καὶ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ αὐτῶν διεσκορπίσθη πρὸς λείαν,
στοχαζέσθω μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ τὸ πλῆθος τῆς παρατάξεως τῶν
πολεμίων, καὶ τὴν τοῦ ἰδίου λαοῦ ἰσχύν. καὶ ἐὰν πλεῖόν ἐστι τὸ
ἑαυτοῦ στράτευμα τῶν πολεμίων, ὁρμησάτω κατ' αὐτῶν, ὡς
D ἤδη ἀνωτέρω διετυπώσαμεν· καὶ εἰ παράσχῃ αὐτῷ Θεὸς βοή-
θειαν, καὶ δυνηθῇ τὴν παράταξιν αὐτῶν τραυματίσαι καὶ κα-
ταδιῶξαι, μέγα ἔργον καὶ μνήμης ἄξιον ἐπιτελέσει. εἰ δὲ πλῆ-
θός ἐστι τοῦ λαοῦ ἐν τῇ τῶν ἐχθρῶν παρατάξει, δέον ἐστὶ σπου-
δάσαι τὸν στρατηγὸν ἔμπροσθεν γενέσθαι, ἐν οἷς χωρίοις οἱ πο-
λέμιοι τὰς ἐκδρομὰς ἐποιήσαντο, ἐκ τῶν ὄπισθεν αὐτῶν γενό-
Fol. 391 v. μενον. καὶ τούτων διεσκεδασμένων ἐπιτυγχάνων, καὶ τῇ ἐλασίᾳ
ἐκλελυμένων καὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἵππων αὐτῶν, εὐχερῶς τούτους
καταγωνίσεται δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ἀναψηλαφῶν αὐτοὺς ἐν τοῖς
P. 144 χωρίοις· κἀκείνους μὲν λόγῳ ἀνδραπόδων καταστήσει, καὶ ὡς

14. ἐστι. Sic codd.

tat, qui de hostibus inquirant: hi, collibus editis conscensis, operam dent, ut contemplari eos possint. Ubi illuxit, dux copias suas occultet, ne, excitato earum pulvere, ipse potius in adversariorum insidias incidat. Dein certior factus vel ab his qui praedatores secuti sunt, vel ab illis quos circumspiciendi explorandique causa dimisit, ubi agat illud hostium vexillum, in quo praefectus eorum sit, paucis assumtis dux in excelsam ascendens speculam conetur propriis oculis aciem hostium considerare. Qua perspecta, ubi multitudo eorum se diffuderit praedatum, aestimet cum iis qui una sunt, tum copias in acie hostili stantes, tum suae manus firmitatem. Si suus exercitus amplior est hostili, incitet se in eos, ut iam superius descripsimus: ac si, Deo auxilium praebente, aciem eorum sternere potest et fundere, magnum sane facinus memoriaeque dignum efficiet. Sin ingentes copiae sub signis hostium constiterunt, operam dare debet dux ut ulterius moveat, ad vicos quos adversarii invaserunt, ita ut a tergo eorum existat. Quos si dispersos cursuque cum ipsos tum iumenta fessos deprehendit, nullo negotio eos per totum illum diem occidet, perque vicos indagabit: ipsos numero servorum habebit, in eosque suo arbitratu statuet.

βούλεται τοῖς κατ' αὐτῶν χρήσεται. τοὺς δὲ γεωργοὺς ἐλευθερώσει τῆς αἰχμαλωσίας, καὶ εἴ τι ἂν ἔτυχον τῶν αὐτῶν λαβεῖν. εἰ δέ γε καὶ φούλκῳ συναντήσῃ τῷ εἰς φυλακὴν ἐπακολουθοῦντι τῶν ἐξελαυνόντων, παρασκευασθήτω πρὸς τὸν κατὰ τοῦ φούλκου πόλεμον, καθὼς ἔμπροσθεν ἐξεθέμεθα, καὶ Θεοῦ συνεργίᾳ τῆς κατ' αὐτῶν μάχης κρατήσει. εἰ δὲ τοῖς ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ παραμεῖναι σταλεῖσι τοῖς πολεμίοις ἐναντία ἀπηντήκασι συναντήματα, διὰ τὸ μήπω προκαταλαβεῖν αὐτούς, καὶ εἰς τοὺς τόπους γενέσθαι, ἐν οἷς τὸ φωσσάτον βλέπειν ἠδύναντο, καὶ τὰς φωνὰς B αὐτῶν ἐνωτίζεσθαι· καὶ τὸ κοῦρσον αὐτῶν προεξῆλθεν, ὡς ἔφημεν, πρὶν τὴν περὶ τούτου ἀκριβῆ λαβεῖν αὐτοὺς τῆς ἀληθείας κατάληψιν· καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου συναντήματος βραδῦναι καὶ χρονίσαι συνέβη τὴν πρὸς τὸν στρατηγὸν ἀποστελλομένην βεβαίαν ἀπαγγελίαν τοῦ πράγματος, καὶ τὸ πρὸς τὸν στρατηγὸν ἀποστελλόμενον μανδάτον· εἰ μὲν πρὸς ὥραν ἐννάτην τῆς νυκτὸς καὶ ἐπέκεινα καταμηνυθῇ ὁ στρατηγὸς περὶ τούτου, καὶ ὁρᾷ τὸ στενὸν τοῦ καιροῦ, ἐπεὶ καὶ τὸ κοῦρσον τῶν πολεμίων ἔτι τῆς ἡμέρας ἐπικρατούσης τὴν κίνησιν ἐποιήσατο, καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς πόῤῥω που γενέσθαι ἔμελλε, καὶ οὐ δυνατὸν, τούτους C διεσκεδασμένους καταλαβεῖν· χρὴ αὐτὸν εἰς τὸν κατὰ τοῦ φωσσάτου εὐτρεπισθῆναι πόλεμον. καὶ εἰ μὲν διημερεῦσαι βουληθῶσιν Fol. 392 r. ἐν ᾧ αὐλίζονται τόπῳ, παρασκευασθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν κατ' αὐτῶν μάχην, καθὼς ἀνωτέρω τὸν κατὰ τοῦ φωσσάτου πόλεμον γενέσθαι ἐξεθέμεθα. ἀλλ' οὐκ ἂν διημερεύσουσιν ἐν αὐτῷ τῷ

5. ἐξεθέμεθα. Vid. supra 131. D.

Rusticos, et quicquid ex eorum bonis rapere iam potuerunt, a servitute vindicabit. Si autem in fulcum incidit, quod excursorum tuendorum causa subsequitur, ad illud adoriendum se paret, quemadmodum superius exposuimus, et, Deo obsecundante, praelio facto superabit. At si illis, qui ea nocte speculatum hostes missi sunt, adversa quaedam acciderunt, ut non potuerint hos praevertere, locumque occupare, unde et videre castra et audire voces adversariorum licuisset: ideoque praedatores profecti sunt, sicut diximus, priusquam de illis certam veramque notionem capere potuerunt: unde accidit, ut explorati super hac re nuncii, ad ducem afferendi, mandatumque, quod transmitti ad eum debet, diutius morentur: si modo circa horam nonam noctis vel etiam serius dux de eruptione certior fit, videtque angustias temporis, et praedatores hostium, de die profectos, itinere nocta non intermisso procul esse debere, fierique non posse, ut dispersos illos deprehendat: expedit oppugnationem castrorum instruere. Ac si in loco, ubi considerunt, permanere totum diem volunt, comparet se ad confligendum, quemadmodum superius de oppugnatione castrorum instituenda exposuimus. Tametsi non persedebunt eo loco, quod

*χώρῳ, διὰ τὸ κατεπείγεσθαι ταῖς ἱππικαῖς αὐτῶν δυνάμεσι ταῖς εἰς λείαν ἐκδραμούσαις τάχιον ἑνωθῆναι. καὶ ὁδοιπορούντων αὐτῶν ἐπιτυγχάνων ὁ στρατηγὸς, προθύμως εἰς τὸν κατ᾽ αὐτῶν ὁρμησάτω πόλεμον, καθὼς καὶ περὶ τοῦ ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ φωσσάτου διακεχωρισμένου τοῦ κούρσου προειρήκαμεν. καὶ πάντα ἐπιμελῶς ποιοῦντος τοῦ στρατηγοῦ κατὰ τὴν προτέραν διάταξιν, τὴν τοῦ Θεοῦ ἔχων βοήθειαν καὶ τῆς ἁγίας καὶ παναχράντου μητρὸς αὐτοῦ καὶ Θεοτόκου, μεγάλην καὶ ἀξιόλογον δουλείαν ἐπιτελέσει.*

D

### ΚΕΦ. ιε΄. Περὶ ἀσφαλείας.

*Δεῖ οὖν σὲ, ὦ στρατηγὲ, πᾶσαν ἀσφάλειαν καὶ φυλακὴν ἔχειν, τοῦ μὴ αἰφνιδιασμὸν ὑποστῆναι, καὶ ἀδοκήτως τοὺς πολεμίους κατὰ σοῦ τὴν ἔφοδον ἐργάσασθαι. ἕξεις δὲ τὴν φυλακὴν καὶ ἀσφάλειαν, εἴγε καθ᾽ ἑκάστην ἡμέραν ἀποστέλλονται παρὰ σοῦ οἱ ὀφείλοντες παραμένειν τῷ τῶν πολεμίων φωσσάτῳ, ἐν ᾧ τόπῳ αὐλίζονται. ἐκείνων γὰρ διὰ σπουδῆς τιθεμένων καὶ πᾶ-*

P. 145 *σαν μηχανὴν καταβαλλομένων, ἀδοκήτως σοι ἐντυχεῖν, τοῦ καταγωνίσασθαί σε, εἰς βλάβην μὲν καὶ ἀπώλειαν τοῦ χριστωνύμου λαοῦ, καὶ ἀδοξίαν τῶν κραταιοτάτων Ῥωμαίων· εἰς ἔπαρσιν δὲ καὶ γαυρίαμα τῶν ἀλαζόνων τῆς Ἄγαρ υἱῶν καὶ ἀρνητῶν*

Fol. 392 v. *Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· συμβαίνει γὰρ κατασχεθῆναι παρ᾽ αὐτοῖς δεσμώτας τῶν ἡμετέρων, ἢ καὶ αὐτομόλους γενέσθαι, καὶ παρ᾽ αὐτῶν μαθεῖν, ἐν ποίῳ τόπῳ αὐλίζῃ. ἵν᾽ οὖν μὴ νυκτὸς*

5. κούρσου. Vid. supra 132. B.

properabunt cum equestribus copiis praedatum egressis celerius coniungi. Ita si illos iter facientes deprehendit dux, alacriter ad manum conserendam se invehat, sicut in capite de itinere exercitus, quando a praedatoribus seiunctum est, praescripsimus. Quae si omnia diligenter dux egerit modo ante dicto, auxilium habens ex Deo sanctaque et immaculata matre eius Deipara, magnum ac memorabile facinus efficiet.

### Cap. XV. De cautione.

Quapropter te, o dux, oportet vigilantiam cautionemque omnem adhibere, ne subitam vim patiare, neve de improviso in te hostes impressionem faciant. Tutum autem tectumque te praestabis, si singulis diebus mittuntur a te qui exercitum hostium speculentur, eo loco ubi consederit. Diligentiam enim adhibent omnemque rationem ineunt, quemadmodum nec opinato tibi superveniant, teque opprimant, ad calamitatem et internecionem populi christiani, ignominiam bellipotentium Romanorum, elationem autem atque iactationem arrogantium filiorum Agar, inficiatorum Christi Dei nostri: etenim usu venit, ut quidam de nostris captivi fiant, aut transfugiant, unde doceantur, quo loco tendas. Igitur ne noctu assumto equitatu

τὰς ἱππικὰς δυνάμεις αὐτῶν ἀνελόμενοι ἐξελάσωσι καταλαβεῖν σε, καὶ ἀδοκήτως ἐπιπέσωσι· διὰ ταῦτα δέον τοὺς παραμένοντας, ἡνίκα τῆς ταραχῆς τοῦ λαοῦ τῶν πολεμίων αἴσθωνται πρὸς κίνησιν, εὐθέως τάχει πολλῷ καταμηνῦσαι, ὅτι τε ὁ λαὸς διεταράχθη B πρὸς κίνημα· πάλιν δὲ ἀποκινούντων, δι' οἵας ἂν ὁδοῦ τὴν πορείαν ποιῶνται· καὶ αὖθις καταμηνύειν, ὅ,τι τε πλῆθος λαοῦ ἀπεκίνησαν, καὶ ἣν ὁδὸν πορεύονται, εἴτε ἅπαντες σὺν τῷ πεζικῷ, εἴτε οἱ ἱππεῖς μόνοι. ὁ δὲ στρατηγὸς μὴ θαῤῥείτω μόνον εἰς τὰ ἐρχόμενα πρὸς αὐτὸν μανδάτα τῶν παραμενόντων τοῖς πολεμίοις, ἀλλὰ καὶ βίγλας ἐχέτω διπλᾶς, ἐξώβιγλα καὶ ἐσώβιγλα, ἔστιν ὅτε καὶ τριπλᾶς· καὶ ἐν νυκτὶ μὲν τὰς ὁδοὺς φυλάττειν, καὶ ἐν οἷς τόποις διάβασιν ὑφορᾶται πολεμίων· ἐν ἡμέρᾳ δέ, μὴ μόνον τὰς ὁδοὺς φυλάττειν τοὺς βιγλάτορας, ἀλλὰ καὶ C εἰς τόπους ἀνέρχεσθαι ὑψηλοτάτους· πρὸς τὸ δύνασθαι αὐτοὺς εὐχερῶς ὁρᾷν μὴ μόνον καπνοὺς καὶ κονιορτούς, ἀλλὰ καὶ λαοὺς τῶν πολεμίων, εἴπερ ἔρχωνται. πλείονας δὲ εἶναι τὰς βίγλας ἔφημεν, διὰ τό, εἴ ποτε συμβῇ τὴν πρώτην ὑπὸ τῶν πολεμίων ἁλῶναι, ἡ μετ' ἐκείνην, τοὺς πολεμίους θεωροῦσα, τῷ στρατηγῷ τὴν τῶν ἐχθρῶν καταμηνύῃ ἔλευσιν. καὶ δὶς δὲ ἐν νυκτὶ μεταπληκεύειν δεῖ τὸν στρατηγόν, καὶ ἐν ἡμέρᾳ ὡσαύτως. καὶ μεταπληκεύων μὲν τοὺς βιγλάτορας μετ' αὐτοῦ λαμβανέτω· καταλιμπανέτω δὲ ἐν ᾧ τόπῳ ηὔλιζετο ἓξ ἄνδρας ἢ ὀκτώ, τοὺς ὑποδοχαρίους καλουμένους, μετὰ καί τινος ἄρχοντος τῶν χρησίμων· (Fol. 393 r.) ἵνα οἱ πεμπόμενοι παρὰ τῶν παραμενόντων τοῖς ἐχθροῖς D μανδάτα φέροντες, προσερχόμενοι, δι' αὐτῶν τῷ στρατηγῷ

Stationes exteriores et interiores.

moveant ad te invadendum, teque improviso opprimant: idcirco oportet speculatores, simul ac fremitum profecturae multitudinis apud hostes audiant, confestim properatione magna renunciare, cooriri copias ad abitum: deinde, postquam egressi sint, qua via iter faciant: denique illud quoque declarare, quantae copiae exierint, qua parte, utrum universi cum peditatu, an equites soli. Neque tamen dux solis significationibus a speculatoribus factis fidem debet tribuere, sed stationes quoque habeat duplices, exteriores et interiores, aliquando etiam triplices: noctu, ut vias et loca custodiant, qua hostes erupturos suspicatur: interdiu, ut excubitores non solum itinera observent, sed etiam in loca editissima evadant, unde fumos et pulveres, tum etiam globos hostium, si qui veniant, videre nullo negotio possint. Plures autem esse debere excubias ideo diximus, ut, si quando prior ab adversariis intercepta sit, tamen quae citra stet, hostes conspicata, eorum adventum renunciare duci possit. Stationem bis qualibet nocte mutare debet dux, et toties quovis die. Qua in migratione excubitores secum transducat: in loco autem, unde movit, relinquat sex aut octo milites: quos hypodocharios vocamus, cum aliquo bono praefecto: ut missi a speculatoribus nuncii, si advenerint, per hos ad ducem perducantur. Ipse dux, quo in loco

ἀποκομίζωνται ἐν ᾧ δὲ πάλιν τόπῳ ὁ στρατηγὸς ἀπληκεύσει, τὰ ἐξώβιγλα ἀποστελλέτω. ἔστωσαν δὲ ἀνὰ τέσσαρες ἄνδρες ἐν ἑκάστῳ σταδίῳ· ἵνα, τῶν δύο καθευδόντων νυκτὸς, οἱ δύο γρηγορῶσιν.

P. 146 ΚΕΦ. ιϛ΄. Περὶ διαχωρισμοῦ τοῦ τούλδου.

Δεῖ οὖν σε, ὦ στρατηγὲ, καὶ τοῦτο παραφυλάττειν, καὶ ἡνίκα πλησιάσαι μέλλῃς τοῖς πολεμίοις, τὸ τοῦλδον ἀπὸ σοῦ διαχωρίζειν καὶ ἀποστέλλειν μήκοθεν, ἐν ὀχυρῷ τόπῳ ἢ ἐν κάστρῳ, ἄνδρα τινὰ τῶν χρησίμων καὶ ἐμπείρων ἐφιστῶν, προνοεῖσθαι αὐτοῦ· καὶ ἱππεῖς μαχίμων ἀνδρῶν ὀλίγους τινὰς παρέχειν τῷ ἄρχοντι τοῦ τούλδου, ὅπως δι' αὐτῶν αἱ βίγλαι κρατῶνται εἰς
B φυλακὴν τοῦ τούλδου. ἡνίκα δὲ πάλιν ἐν χρείᾳ τούτου γένηται, καταμηνύειν τῷ ἐμπεπιστευμένῳ τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ ἄρχοντι, ἐλθεῖν ἐν ᾧ τόπῳ διωρίσθη τοῦ ἑνωθῆναί σοι. τοῦ μέντοι τούλδου ἀπὸ σοῦ διαχωριζομένου, ἀναλαμβάνειν σε δεῖ ἐπισιτισμὸν τοῦ λαοῦ καὶ ταγὰς τῶν ἵππων, δύο ἡμερῶν ἢ τριῶν, βασταζομένας εἰς ταχεῖς ἡμιόνους, ἢ καὶ ἵππους ἐν τοῖς σαγμοσελλίοις. ἡνίκα δὲ μέλλῃς κούρσῳ τῶν πολεμίων ἀκολουθῆσαι νυκτὸς, ἅπαν τὸ μάχιμον στράτευμα τεθωρακισμένον ἔστω, ἑκάστου τὸ ἐπιτήδειον πρὸς τὸ πολεμεῖν ὅπλον ἐν χερσὶν ἔχοντος. ἀλλὰ καὶ τὸ
C λεγόμενον σάκα ὄπισθεν ἔχε, ἐπακολουθοῦν σοι. καὶ εἰ μὲν διὰ
Fol. 393 v. δυσβάτων τόπων ἡ πορεία τῶν πολεμίων γένηται, δέον ἰδίως ἓν ἕκαστον θέμα, ἢ καὶ τάγμα, εἰ πάρεισιν, ὁδοιπορεῖν· ὁ μὲν

Sagmae s. sagmosellia. Vid. Ducang. Gloss. II. 1318. C.

denuo considet, inde rursus stationes exteriores dimittat. Sint autem in qualibet statione milites quaterni: ut, binis noctu dormientibus, bini vigilare queant.

CAP. XVI. De submovendis impedimentis.

Illud quoque, o dux, observare te oportet, ut, quando propius accedere ad hostes velis, impedimenta abs te remota longius amandes, in communitum locum vel oppidum, tradita illorum cura viro probo ac perito: cui item equites valentes aliquot attribuendi sunt, per quos excubiae impedimentorum custodiendorum causa fiant. Si denuo tibi opus est, manda praefecto, cui est illorum cura credita, ut moveat in locum, ubi se tecum coniungere iussus est. Ita autem ablegans impedimenta, debes tecum sumere cibaria militum et pabula iumentorum, in duos dies vel tres, quae vel a mulis velocibus vehantur, vel etiam supra equos in sagmis. At quando praedatores hostium insequi noctu velis, omnes milites, quotquot idoneos ad pugnandum habes, loricati esse debent, et telum ad praeliandum aptum unusquisque in manibus teneat. Habe etiam globum, quem saca vocamus, a tergo subsequentem. Si per loca impedita hostes iter faciunt, debent singuli numeri, atque vexilla, si qua adsunt, se-

στρατηγὸς ἔμπροσθεν, ἑπόμενος τῷ τουρμάρχῃ τῷ ἀκολουθοῦντι τοῖς πολεμίοις κατὰ πολὺ πόῤῥω· εἶθ' οὕτως καὶ τὰ λοιπὰ, εἴτε θέματα εἶεν εἴτε τάγματα, καθὲν τῷ ἑτέρῳ ἐφεπόμενον· διὰ τὸ καὶ καλῶς ὁδοιπορεῖν ἐν νυκτὶ, καὶ ἄνευ κραυγῆς καὶ θορύβων. τῷ δὲ τουρμάρχῃ, τῷ ἐπακολουθοῦντι τῷ κούρσῳ, παραγγεῖλαι καὶ ἐξασφαλίσασθαι, ἀκρίβειαν ἔχειν ὑπερβάλλουσαν καὶ ἐγρήγορσιν, μή ποτε οἱ πολέμιοι αἰσθόμενοι ἐπακολουθεῖσθαι αὐτοὺς παρὰ σοῦ, διαχωρίσωσι μὲν τοὺς ἐκλεκτοὺς D αὐτῶν μαχίμους τοὺς πλείονας τοῦ ὑπ' αὐτὸν λαοῦ, καὶ ἀποκρύψωσιν εἰς λόχους, καὶ ἀδοκήτως κατὰ σοῦ ἐπίθωνται· ἐπειδὴ τοιαύτην ἐνέδραν παρὰ τῶν Ταρσιτῶν ἐν τοῖς ἄνω χωρίοις γενομένην εἴδομεν. *Tarsenses qua ratione bellum gerant.* τοῦ γὰρ στρατηγοῦ τότε θεωμένου κονιορτοὺς τῶν εἰς λείαν ἐξελαυνόντων, οὐκ ἐν ἀληθείᾳ, ἀλλ' ἐν σχήματι κούρσου, ὀλίγων καὶ τούτων εὐτελεστέρων, καὶ κατ' αὐτῶν ἐπελθεῖν ἐπειγομένου, καὶ τοῦ τουρμάρχου τοῦ ἐπακολουθοῦντος τῷ κούρσῳ καταμελήσαντος, καὶ μὴ τοὺς λόχους καλῶς ἐρευνήσαντος, ἀδοκήτως τῷ ἐγκρύμματι περιπέπτωκε. καὶ ἵνα μὴ τοι- P. 147 οῦτον γένηται, δεῖ σε, ὦ στρατηγὲ, πολλὴν τὴν ἀσφάλειαν ποιεῖσθαι, καὶ ἐρευνᾶν τοὺς κοίλους τῶν τόπων καὶ ἀποκρύφων, διὰ καβαλλαρίων ἵππους ἐχόντων ταχεῖς καὶ ἀκριβῆ εἴδησιν τῶν τόπων· καὶ περὶ τὸ διάφαυσμα διχῇ διελεῖν τὸ στράτευμα, εἴγε εἰς πλῆθός ἐστι, καὶ εἰς τρεῖς ἀριθμεῖται χιλιάδας· καὶ τοὺς μὲν παραϊππαράτους καὶ τὰς ταγὰς τῶν ἵππων ἐπιφερομένους μήκοθεν ἀποστέλλειν ἐν ὀχυρῷ τόπῳ. τὰς δὲ παρατάξεις οὕτως δεῖ

11. χωρίοις. Fort. χρόνοις. 19. Fort. ἀποκρύφους. 22. χιλιάδας. Cod. B. μυριάδας. Sed infra 148. A. is quoque χιλιάδας.

paratim ambulare: primo dux, qui ipse tamen turmarcham hostes speculantem longo intervallo subsequatur: dein reliqua, sive numeri sint sive vexilla, unum post unum: ut ordinatim procedant noctu, absque clamore ac strepitu. Turmarchae, qui praedatores insequitur, praescribere debes atque imperare, ut diligentiam atque vigilantiam summam adhibeat, ne hostes, certiores facti te insequi, delectos fortesque milites numeroque manum turmarchae superantes a se seiunctos latebris occulant, teque nec opinato adoriantur: cuiusmodi insidias a Tarsensibus superius factas vidimus. Tunc enim dux conspicatus pulverem eorum, qui non vere, sed simulata incursione, praedandi causa exierant, pauci illi quidem et infirmi, cum ad illos invadendos properaret, turmarcha autem hostes insequens, negligentius re gesta, latebras parum curiose scrutaretur, in eorum insidias imprudens incidit. Igitur eiusmodi res ut ne fiat, oportet te, o dux, multam cautionem adhibere, locorumque et latebrarum recessus perscrutari, per equites velocibus equis vectos et locorum accurate peritos: porro prima luce exercitum, si magnus est, usque ad ter mille numero, bifariam dividere: equisones, et qui pabula iumentorum portant, procul in communitum locum amandare. Acies, ob insperatas hostium insidias, instruere oportet in

Fol. 394 r. παρασκευάσαι, διὰ τὰς τῶν πολεμίων ἀδοκήτους ἐνέδρας. καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐχέτω ἀρχηγὸν τῶν ἀξιολογωτέρων στρατηγῶν, καὶ B τὸ τρίτον μέρος τοῦ ὑπὸ σὲ λαοῦ, καὶ ὄπισθεν μὲν τοῦ τουρμάρχου ὁδοιπορείτω. σὺ δὲ μετὰ τῆς μεγάλης παρατάξεως ἐπακο- Saca. λούθει τῇ πρώτῃ, ἔχων καὶ τὸ σάκα ὄπισθέν σου μετ' ὀλίγων ἱππέων ἐπακολουθοῦν· ἵνα, εἰ συμβῇ κατὰ σοῦ ἐνεδρεῦσαι τοὺς πολεμίους, καὶ τοὺς πλείονας αὐτῶν μαχίμους ἄνδρας εἰς λόχους καταστῆσαι, καὶ ἐπελθεῖν τῷ αὐτοῖς ἐπακολουθοῦντι τουρμάρχῃ, δέξηται τοῦτον ἐπιβοηθοῦσα ἡ πρώτη καὶ ἔμπροσθέν σου περιπατοῦσα παράταξις. εἶτα πολέμου μετ' αὐτῆς συῤῥαγέντος, καὶ τῶν πολεμίων διασκορπιζομένων ἐν τῇ μάχῃ καὶ τὴν τάξιν λυόντων, C εὑρὼν αὐτοὺς διεσκεδασμένους ὑπερισχύσεις αὐτῶν. τῶν δὲ πολεμίων πρὸς τὴν τοιαύτην ἐνέδραν μὴ παρασκευασθέντων, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἐκδραμεῖν καὶ τὰς χώρας ληΐσασθαι κατεπειγομένων, χρὴ πρὸ τοῦ διαυγάσαι τὰς τάξεις τοῦ ὑπὸ σὲ στρατεύματος εἰς τόπους ἀποκρύψαι, πρὸς τὸ μὴ τοῖς πολεμίοις φωραθῆναι, καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἐγκρύμμασι καρτερῆσαι ἄχρι τρίτης ὥρας ἢ καὶ τετάρτης τῆς ἡμέρας, ἕως ἂν οἱ πολέμιοι πρὸς λείαν ἐξελάσωσι· καὶ τούτων πόῤῥω γινομένων τῆς τοῦ Ἀμηρᾶ παρατάξεως, μετ' ὀλίγων ἀνδρῶν καταλιμπανομένης, καὶ μὴ πλῆθος ἐχούσης λαοῦ, D κατ' αὐτῆς ἐπελθεῖν. καὶ τρεῖς μὲν ἔμπροσθεν παρατάξεις ἀποστεῖλαι ἰσομετώπους, προσβαλεῖν πόλεμον· σὲ δὲ μεθ' ἑτέρων τριῶν ἢ καὶ τεσσάρων παρατάξεων, ταῖς πρώταις ἑπόμενον, πλη- Fol. 394 v. σίον ἐπακολουθεῖν. καὶ ἡνίκα αἱ πρῶται παρατάξεις τῆς ἐκ χειρῶν μάχης ἄρξωνται, καθὼς ὁρᾷς τοὺς οἰκείους ἀγωνιζομένους,

15. εἰς τόπους. Videtur hic excidisse adiectivum.

hunc modum. Prior praefectum habeat unum de ducibus praestantioribus et tertiam partem copiarum tuarum: haec a tergo turmarchae iter faciat. Tu cum acie maiori pone priorem incedens, habe item saca tuum a tergo, quod te cum paucis equitibus sequatur: ut si accidit, hostes structis tibi insidiis plerosque suos fortes milites in latebris collocasse, turmarchamque se sequentem invasisse, prior acies, quae ante te ambulat, subveniat eumque excipiat. Praelio cum illa commisso, quando hostes dimicando disiecti ordines ruperint, tu dissipatos nactus funditus vinces. Si hostes non se parant ad eiusmodi insidias, sed ad excursionem agrorumque populationem properant, debes ante lucem turmas tui exercitus in eiusmodi locis occultare, ubi ab hostibus animadverti nequeant, atque in his latebris persistere usque ad tertiam vel quartam diei horam, donec hostes praedatum dilapsi sint: his longius a signis Amirae digressis, ita ut paucis militibus relictis infrequentia armatis sint, ea invade, tresque acies exaequata fronte praemitte, quae pugnam capessant: tu cum alteris tribus vel quatuor aciebus priores sequens propius succede. Priores acies postquam manus contulerunt, perinde ut tuos praeliantes videbis, ita auxilia subministra. Ac pri-

οὕτω καὶ βοήθειαν παρέχειν. καὶ πρῶτον μὲν τὰς ἔνθεν κἀκεῖθεν συνεπομένας παρατάξεις προαποστεῖλαι, τοῖς πολεμίοις συναφθῆναι, καὶ ἐκ τῶν ἄκρων, εἰ δυνατὸν, καὶ ἐκ πλαγίου προσβαλεῖν, καὶ ἐκ χειρὸς μάχεσθαι· εἶτα καὶ σὲ αὐτὸν, εἰ χρὴ, συμβαλεῖν, εἴπερ ἄρα μὴ ἐπικρατέστερος ὁ ὑπὸ σὲ λαὸς γέγονεν. ἀλλὰ P. 148
μετ' ὀλίγου λαοῦ, ὡς ἔφημεν, τῆς παρατάξεως τοῦ Ἀμηρᾶ καταλιμπανομένης, οὐ δυνήσεται ἀντισχεῖν περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας τὸ ὑπὸ σὲ ἀριθμούμενον στράτευμα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὡς ἡ πεῖρα διδάσκει, ἐκτίθεμεν· σὲ δὲ πρὸς τὴν κατεπείγουσαν τοῦ καιροῦ χρείαν τε καὶ περίστασιν διατεθῆναι δεῖ. οὐ γὰρ ἡ παράδοσις δίδωσιν, ἀλλ' ὡς ἡ τοῦ Θεοῦ ἐνισχύσει βοήθεια, ἡ τοῦ πολέμου ἔκβασις ἐπακολουθεῖ. εἰ δὲ μετὰ μόνου τοῦ ἰδίου θέματος ὑπάρχεις, ὦ στρατηγὲ, καὶ ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑπὸ σὲ στράτευμα, καὶ ὡσαύτως δεῖ σε μετ' ἀσφαλείας πόῤῥω τὴν τοῦ κούρσου τῶν B
πολεμίων ἀκολούθησιν ποιεῖσθαι, πρὸς τὸ μὴ παρ' αὐτῶν ἐπιγνωσθῆναι, καὶ κατὰ μόνων τῶν εἰς τὰ χωρία ἐξελαυνόντων καὶ διασκορπιζομένων τὴν ἐπίθεσιν ποιεῖσθαι, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωται.

**ΚΕΦ. ιζ'. Περὶ τῶν μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐπιτρεχόντων πολεμίων τὰς χώρας ἡμῶν, καὶ τῆς μετὰ ἐγκρυμμάτων παρασκευῆς.**

Εἰ δέ γε τὸ τῶν πολεμίων ἅπαν, ἱππέων τε καὶ πεζῶν, ἄθροισμα μετὰ μεγάλης καὶ βαρείας δυνάμεως τὰς ἡμῶν χώρας C
ἐξελθὸν ἐπιτρέχει τε καὶ ληΐζεται, καὶ ἐμβαθῦναί τε καὶ διερευ- Fol. 395 r.
νήσασθαι ταύτας διαμελετᾷ· εἰ τύχῃ δὲ, καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν κατὰ

mo quidem acies utrumque tuum latus tegentes praemitte, ut hostibus signa inferant, e locisque superioribus, si fieri potest, et ex obliquo irruentes manus conserant: deinde tu ipse, si necesse sit, incurre, si quidem non superiores fiunt tuae copiae. Tametsi pauci armati, qui, quemadmodum diximus, sub signis Amirae relinquuntur, tuo exercitui, ad ter mille hominum numero, aegre resistere poterunt. Nos haec, ut usus docet, exponimus: tu ut urgens necessitas et tempus flagitat, sic gerere rem debes. Illa enim non doctrina tradit, sed prout divinum auxilium te corroborabit, ita armorum exitus subsequetur. Si solos tuae provinciae milites, o dux, manumque exiguam sub signis habes, nihilominus debes praedatores hostium cum cautione, ne ab illis animadvertare, e longinquo consequi inque eos solos, qui egressi in vicos dissipantur, impetum facere, quemadmodum superius declaratum est.

**Cap. XVII. De hostibus cum ingentibus copiis provincias nostras invadentibus, et de ratione per insidias bellandi.**

Quod si aliquando omnis hostium equestris atque pedestris vis cum maximis immanibusque copiis provincias nostras ingressa pervadit et populatur, penitusque penetrare eas ac perscrutari constituit: accidit autem,

Fol. 390 r. τύπον τῆς παραμονῆς, ἐγγίσαι τῷ φωσσάτῳ, πρὸς τὸ ἀκούειν τὰς φωνὰς αὐτῶν, καὶ τοὺς χρεμετισμοὺς τῶν ἵππων. οἱ οὖν δύο ἄνδρες οἱ πρότερον παραμείναντες ἐν ἄλλοις ἀπλήκτοις τῷ φωσσάτῳ, ὅτε καὶ ὁ λαὸς αὐτῶν ἅπας συνῆν καὶ συνηπλήκευε, δυνήσονται στοχάσασθαι ἀπό τε τῆς τοῦ λαοῦ ὀχλαγωγίας καὶ ταραχῆς, καὶ τοῦ χρεμετισμοῦ τῶν ἵππων, ἀπό τε τοῦ χώρου, ἐν ᾧ τὰς σκηνὰς ἐπήξαντο. οὐ γὰρ εὑρεθήσεται ὁ χῶρος τὸ τρί-B τον μέρος ἔχων, ὃν ἐν τοῖς ὄπισθεν ἀπλήκτοις κατεῖχον, ὅτε ἅπαντες ὁμοῦ ἠπλήκευον. καὶ ἐκ τούτου δυνατόν ἐστι στοχάσασθαι καὶ κατανοῆσαι, ὡς ἐπιλείπει ὁ λαὸς τῶν πολεμίων ἐν ἐκεί-νῳ τῷ χώρῳ, καὶ μὴ εἶναι σὺν αὐτοῖς ἐν τῷ ἀπλήκτῳ. καὶ πῶς γὰρ οὐ δυνατὸν τοῦτο στοχάσασθαι, ὁπόταν ἓξ χιλιάδες ἀνδρῶν, πλεῖον ἢ ἔλασσον, καὶ ἵππων ἄχρι τῶν δώδεκα ἐπιλείπωσιν ἐκ τοῦ ἀπλήκτου, οὓς πάντας ὁμοῦ εἶναι οἱ πρώην παραμείναντες ἑώρων καὶ κατεστοχάζοντο; διὰ οὖν τὸ ἀμφίβολον, πρὸς τὸ καὶ τελείαν λαβεῖν τοὺς παραμένοντας περὶ τούτου τῆς ἀληθείας κατάληψιν, δέον καὶ τοῦτο τὸν εἰς τὴν παραμονὴν ἀποσταλέν-C τα τουρμάρχην διαπράξασθαι. ἱππότας ὀκτὼ, ἄνδρας τῶν ἐμπειροτάτων καὶ τὰς ὁδοὺς εἰς ἄκρον ἐξησκημένους ἀπολεξάμενος, διορίσασθαι, εἴτε δεξιᾷ εἴτε εὐώνυμα ἐκ τῶν ὄπισθεν, ἐν ᾧ ὁ τουρμάρχης ἵσταται, ἔμπροσθεν γενέσθαι τῶν πολεμίων, ἀφισταμένους τῶν σκηνῶν μιλίου τὸ ἥμισυ· καὶ ἔμπροσθεν γενομένους ἀκριβῶς ἐρευνῆσαι, καὶ τὰς ὁδοὺς ἀναψηλαφῆσαι. καὶ εἰ ἄρα οἱ τῶν πολεμίων ἱππεῖς διῆλθον, καὶ ἄχρι τῶν διακοσίων Fol. 390 v. ὑπῆρχον, διαγνώσουσι τὴν τούτων διάβασιν οἱ ἀποσταλέντες,

Nota equos altero tanto plures quam equites.

ante exposita dimittat, ut, castris appropinquantes, voces hostium iumentorumque hinnitum auscultent. Ibi duo illi milites, qui iam prius hostes in aliis castris observaverunt, universis eorum copiis una tendentibus, poterunt cum ex fremitu strepituque multitudinis, tum ex hinnitu equorum, tum denique ex spatio, quod tentoriis occupant, coniecturam inire. Neque enim tertiam partem amplitudinis reperietur habere locus, qua erat superioribus castris, tunc cum omnes una tendebant. Unde existimationem facere atque intelligere licet, deesse copias hostibus illo loco, neque cum illis in castris consedisse. Qui enim potest fieri, ut id non animadvertant, quando hominum plus minus sex millia, equorum ad duodecim a castris absunt, quae qui nuper speculati sunt, una tendentia conspexerunt et computaverunt? Attamen, ut, sublata omni dubitatione, veritatem perfectam hac in re speculatores perspiciant, turmarcha speculatum missus, praeter haec illa debet instituere. Equites octo ex peritissimis, viarum apprime gnaros, disponat, ut sive a dextra sive a sinistra ex subsidio, ubi turmarcha constitit, trans castra hostium se conferant, donec a tentoriis quingentos passus absint: in progrediendo diligenter attendant, vias perquirant. Quod si iam praetervecti sunt hostium equites, fueruntque circa ducentos, cognoscet tamen eorum transitum statio, nedum si extiterunt

μήτοι γε ἄχρι τῶν δώδεκα χιλιάδων ἵπποι, πλέον ἢ ἔλασσον. τὰ γὰρ ἴχνη τῶν τοσούτων ἵππων, ὡς προσφάτως διελθόντων, σαφῶς οἱ ἀποσταλέντες διαγνώσονται, καὶ τάχει πολλῷ πρὸς τὸν D τουρμάρχην ὑποστρέφοντες περὶ τούτου ἀπαγγειλάτωσαν, καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ τὴν ὁρμὴν ἐποιήσαντο. ὁ δὲ τουρμάρχης παραυτίκα σπουδῇ πολλῇ τῷ στρατηγῷ καταμηνυσάτω περὶ τούτου, καὶ διὰ ποίας ὁδοῦ ἐπορεύθησαν. δεῖ οὖν τὸν στρατηγὸν πρὸς ταῦτα βουλεύσασθαι μετὰ τῶν συνόντων αὐτῷ στρατηγῶν, καὶ λοιπῶν ἐμπείρων. καὶ εἰ μὲν ὁρᾷ τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα δύναμιν ἔχον τοῦ ἀντιπαρατάξασθαι τῷ τῶν πολεμίων φωσσάτῳ, πρὸς τὴν κατ' αὐτῶν μάχην παρασκευασθήτω· εἴγε πλησίον ἐστὶ καὶ τὸ τῶν πεζῶν αὐτοῦ στράτευμα, δυνάμενον τῇ αὐτῇ ἡμέρᾳ ἑνωθῆναι αὐτῷ. P. 143 εἰ οὖν ἐστιν ὁ χῶρος, ἐν ᾧ οἱ πολέμιοι αὐλίζονται, ὀχύρωμα ἔχων εἰς ἐκείνων ἀσφάλειαν, ἢ ῥύακα δυσδιάβατον, οὐ χρὴ πρὸς τὸν κατ' αὐτῶν ἐξαρτύεσθαι πόλεμον. εἰ δὲ ἐφόμαλός ἐστι πανταχόθεν, μάλιστα δὲ καὶ τῶν πεζῶν δυναμένων καταλαβεῖν ἐν ἡμέρᾳ τῆς τοῦ πολέμου προσβολῆς, παρασκευασθήτω πρὸς τοῦτο. εἰ δὲ ὁ χῶρος ὀχυρότητα ἔχει, ὡς ἔφημεν, καὶ τὸ πεζικὸν στράτευμα ἐπιλείπει, δέον ὁρμῆσαι τάχει πολλῷ πρὸς τὸ τοὺς κουρσεύοντας τῶν πολεμίων καταλαβεῖν· καὶ ἄρχοντα μὲν χρήσιμον ἀποστεῖλαι, τοῦ ἐπιλαβέσθαι τῶν ἰχνῶν τῶν πρὸς τὴν B ἐκδρομὴν τοῦ κούρσου ὁρμησάντων πολεμίων. αὐτὸς δὲ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ ἐκ πλαγίου περιπατῶν σπευσάτω ὀξύτερον βαδίζων πλησίον γενέσθαι, καθὼς τὰς ὁδοὺς ἐπίσταται, ἐν αἷς οἱ Fol. 391 r. πολέμιοι περιπατοῦσι. καὶ μετὰ ἀσφαλείας περιπατείτω. ἡνίκα

Castra hostium ubi.

usque ad duodecim millia equorum, plus minus. Etenim, vestigiis tot iumentorum recens praetergressorum perspicue animadversis, speculatores celerius ad turmarcham reversi cum de hac re renuncient, tum qua via excursionem fecerint. Item turmarcha evestigio celeritate adhibita et de eo ducem certiorem faciat, et de via qua discesserint. Ducem oportet hac super re cum praefectis, quotquot adsunt, reliquisque peritis viris deliberare. Si suum exercitum satis roboris habere videt ad signa in castra hostium inferenda, ad praelium adversus illos se instruat: si quidem propius absunt pedestres ipsius copiae, seque eo ipso die coniungere cum eo possunt. At si locus, ubi consederunt hostes, munitionem habet, quae propugnaculo illis sit, vel rivum transitu impedito, non oportet certamen cum iis instituere. Contra, si planus est undique, et maxime si die oppugnationis pedites assequi eum possunt, paret se ad dimicandum. At si locus munitionem habet, quemadmodum diximus, pedestres autem copiae absunt, oportet celerius movere ad praedatores hostium opprimendos, praefectumque probum mittere, qui hostium praedatum profectorum vestigiis instet. Ipse cum omnibus copiis obliquo itinere appropinquare citato gradu properet, prout vias cognitas habet, in quibus hostes ambulant. Id iter magna cum cautione faciat. Dein imminente primo diluculo exploratores dimit-

δὲ τὸ διάφαυσμα τῆς ἡμέρας ἐγγίσῃ, ἀποστειλάτω βιγλάτορας εἰς κατασκοπὴν τῶν πολεμίων· καὶ εἰς ὑψηλοὺς βουνοὺς ἀνερχόμενοι ἀγωνισάσθωσαν θεάσασθαι αὐτούς. ὁ δὲ στρατηγὸς, ἡμέρας γενομένης, τὸν ἑαυτοῦ λαὸν ἀποκρυπτέτω, ἵνα μὴ, τὸν κονιορτὸν αὐτοῦ οἱ πολέμιοι θεασάμενοι, μᾶλλον ἐνεδρευθῇ παρ' αὐτῶν. καταμηνυόμενος δὲ ἢ παρὰ τῶν ἐπακολουθούντων τῷ
C κούρσῳ, ἢ παρὰ τῶν εἰς ἐπισκοπὴν καὶ βίγλαν ἀποσταλέντων, ἐν ᾧ τόπῳ ἡ παράταξίς ἐστι τῶν πολεμίων ἡ τὸν ἀρχηγὸν αὐτῶν ἔχουσα, ὀλίγους τινὰς μεθ' ἑαυτοῦ λαβὼν ὁ στρατηγὸς καὶ εἰς ὑψηλὴν σκοπιὰν ἀνερχόμενος, σπευσάτω οἰκείοις ὀφθαλμοῖς τὴν τῶν πολεμίων παράταξιν θεάσασθαι. ταύτην δὲ θεασάμενος, ἐπεὶ καὶ τὸ πλῆθος τοῦ λαοῦ αὐτῶν διεσκορπίσθη πρὸς λείαν, στοχαζέσθω μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ τὸ πλῆθος τῆς παρατάξεως τῶν πολεμίων, καὶ τὴν τοῦ ἰδίου λαοῦ ἰσχύν. καὶ ἐὰν πλεῖόν ἐστι τὸ ἑαυτοῦ στράτευμα τῶν πολεμίων, ὁρμησάτω κατ' αὐτῶν, ὡς
D ἤδη ἀνωτέρω διετυπώσαμεν· καὶ εἰ παράσχῃ αὐτῷ Θεὸς βοήθειαν, καὶ δυνηθῇ τὴν παράταξιν αὐτῶν τραυματίσαι καὶ καταδιῶξαι, μέγα ἔργον καὶ μνήμης ἄξιον ἐπιτελέσει. εἰ δὲ πλῆθός ἐστι τοῦ λαοῦ ἐν τῇ τῶν ἐχθρῶν παρατάξει, δέον ἐστὶ σπουδάσαι τὸν στρατηγὸν ἔμπροσθεν γενέσθαι, ἐν οἷς χωρίοις οἱ πολέμιοι τὰς ἐκδρομὰς ἐποιήσαντο, ἐκ τῶν ὄπισθεν αὐτῶν γενό-
Fol. 891 v. μενον. καὶ τούτων διεσκεδασμένων ἐπιτυγχάνων, καὶ τῇ ἐλασίᾳ ἐκλελυμένων καὶ αὐτῶν καὶ τῶν ἵππων αὐτῶν, εὐχερῶς τούτους καταγωνίσεται δι' ὅλης τῆς ἡμέρας, ἀναψηλαφῶν αὐτοὺς ἐν τοῖς
P. 144 χωρίοις· κἀκείνους μὲν λόγῳ ἀνδραπόδων καταστήσει, καὶ ὡς

14. ἐστι. Sic codd.

tat, qui de hostibus inquirant: hi, collibus editis conscensis, operam dent, ut contemplari eos possint. Ubi illuxit, dux copias suas occultet, ne, excitato earum pulvere, ipse potius in adversariorum insidias incidat. Dein certior factus vel ab his qui praedatores secuti sunt, vel ab illis quos circumspiciendi explorandique caussa dimisit, ubi agat illud hostium vexillum, in quo praefectus eorum sit, paucis assumtis dux in excelsam ascendens speculam conetur propriis oculis aciem hostium considerare. Qua perspecta, ubi multitudo eorum se diffuderit praedatum, aestimet cum iis qui una sunt, tum copias in acie hostili stantes, tum suae manus firmitatem. Si suus exercitus amplior est hostili, incitet se in eos, ut iam superius descripsimus: ac si, Deo auxilium praebente, aciem eorum sternere potest et fundere, magnum sane facinus memoriaeque dignum efficiet. Sin ingentes copiae sub signis hostium constiterunt, operam dare debet dux ut ulterius moveat, ad vicos quos adversarii invaserunt, ita ut a tergo eorum existat. Quos si dispersos cursuque cum ipsos tum iumenta fessos deprehendit, nullo negotio eos per totum illum diem occidet, perque vicos indagabit: ipsos numero servorum habebit, in eosque suo arbitratu statuet.

βούλεται τοῖς κατ' αὐτῶν χρήσεται. τοὺς δὲ γεωργοὺς ἐλευθερώσει τῆς αἰχμαλωσίας, καὶ εἴ τι ἂν ἔτυχον τῶν αὐτῶν λαβεῖν. εἰ δέ γε καὶ φούλκῳ συναντήσῃ τῷ εἰς φυλακὴν ἐπακολουθοῦντι τῶν ἐξελαυνόντων, παρασκευασθήτω πρὸς τὸν κατὰ τοῦ φούλκου πόλεμον, καθὼς ἔμπροσθεν ἐξεθέμεθα, καὶ Θεοῦ συνεργίᾳ τῆς κατ' αὐτῶν μάχης κρατήσει. εἰ δὲ τοῖς ἐν τῇ αὐτῇ νυκτὶ παραμεῖναι σταλεῖσι τοῖς πολεμίοις ἐναντία ἀπηντήκασι συναντήματα, διὰ τὸ μήπω προκαταλαβεῖν αὐτούς, καὶ εἰς τοὺς τόπους γενέσθαι, ἐν οἷς τὸ φωσσάτον βλέπειν ἠδύναντο, καὶ τὰς φωνὰς B αὐτῶν ἐνωτίζεσθαι· καὶ τὸ κοῦρσον αὐτῶν προεξῆλθεν, ὡς ἔφημεν, πρὶν τὴν περὶ τούτου ἀκριβῆ λαβεῖν αὐτοὺς τῆς ἀληθείας κατάληψιν· καὶ ἐκ τοῦ τοιούτου συναντήματος βραδῦναι καὶ χρονίσαι συνέβη τὴν πρὸς τὸν στρατηγὸν ἀποστελλομένην βεβαίαν ἀπαγγελίαν τοῦ πράγματος, καὶ τὸ πρὸς τὸν στρατηγὸν ἀποστελλόμενον μανδάτον· εἰ μὲν πρὸς ὥραν ἐννάτην τῆς νυκτὸς καὶ ἐπέκεινα καταμηνυθῇ ὁ στρατηγὸς περὶ τούτου, καὶ ὁρᾷ τὸ στενὸν τοῦ καιροῦ, ἐπεὶ καὶ τὸ κοῦρσον τῶν πολεμίων ἔτι τῆς ἡμέρας ἐπικρατούσης τὴν κίνησιν ἐποιήσατο, καὶ δι' ὅλης τῆς νυκτὸς πόῤῥω που γενέσθαι ἔμελλε, καὶ οὐ δυνατὸν, τούτους C διεσκεδασμένους καταλαβεῖν· χρὴ αὐτὸν εἰς τὸν κατὰ τοῦ φωσσάτου εὐτρεπισθῆναι πόλεμον. καὶ εἰ μὲν διημερεῦσαι βουληθῶ- Fol. 392 r. σιν ἐν ᾧ αὐλίζονται τόπῳ, παρασκευασθῆναι αὐτὸν εἰς τὴν κατ' αὐτῶν μάχην, καθὼς ἀνωτέρω τὸν κατὰ τοῦ φωσσάτου πόλεμον γενέσθαι ἐξεθέμεθα. ἀλλ' οὐκ ἂν διημερεύσουσιν ἐν αὐτῷ τῷ

5. ἐξεθέμεθα. Vid. supra 131. D.

Rusticos, et quicquid ex eorum bonis rapere iam potuerunt, a servitute vindicabit. Si autem in fulcum incidit, quod excursorum tuendorum causa subsequitur, ad illud adoriendum se paret, quemadmodum superius exposuimus, et, Deo obsecundante, praelio facto superabit. At si illis, qui ea nocte speculatum hostes missi sunt, adversa quaedam acciderunt, ut non potuerint hos praevertere, locumque occupare, unde et videre castra et audire voces adversariorum licuisset: ideoque praedatores profecti sunt, sicut diximus, priusquam de illis certam veramque notionem capere potuerunt: unde accidit, ut explorati super hac re nuncii, ad ducem afferendi, mandatumque, quod transmitti ad eum debet, diutius morentur: si modo circa horam nonam noctis vel etiam serius dux de eruptione certior fit, videtque angustias temporis, et praedatores hostium, de die profectos, itinere noctu non intermisso procul esse debere, fierique non posse, ut dispersos illos deprehendat: expedit oppugnationem castrorum instruere. Ac si in loco, ubi considerunt, permanere totum diem volunt, comparet se ad confligendum, quemadmodum superius de oppugnatione castrorum instituenda exposuimus. Tametsi non persedebunt eo loco, quod

χώρῳ, δια το κατεπείγεσθαι ταῖς ἱππικαῖς αὐτῶν δυνάμεσι ταῖς εἰς λείαν ἐκδραμούσαις τάχιον ἑνωθῆναι. καὶ ὁδοιπορούντων αὐτῶν ἐπιτυγχάνων ὁ στρατηγὸς, προθύμως εἰς τὸν κατ' αὐτῶν ὁρμησάτω πόλεμον, καθὼς καὶ περὶ τοῦ ἐν τῇ ὁδοιπορίᾳ φωσσάτου διακεχωρισμένου τοῦ κούρσου προειρήκαμεν. καὶ πάντα ἐπιμελῶς ποιοῦντος τοῦ στρατηγοῦ κατὰ τὴν προτέραν διάταξιν, τὴν τοῦ Θεοῦ ἔχων βοήθειαν καὶ τῆς ἁγίας καὶ παναχράντου μητρὸς αὐτοῦ καὶ Θεοτόκου, μεγάλην καὶ ἀξιόλογον δουλείαν ἐπιτελέσει.

D

### ΚΕΦ. ιε'. Περὶ ἀσφαλείας.

Δεῖ οὖν σὲ, ὦ στρατηγὲ, πᾶσαν ἀσφάλειαν καὶ φυλακὴν ἔχειν, τοῦ μὴ αἰφνιδιασμὸν ὑποστῆναι, καὶ ἀδοκήτως τοὺς πολεμίους κατὰ σοῦ τὴν ἔφοδον ἐργάσασθαι. ἕξεις δὲ τὴν φυλακὴν καὶ ἀσφάλειαν, εἴγε καθ' ἑκάστην ἡμέραν ἀποστέλλονται παρὰ σοῦ οἱ ὀφείλοντες παραμένειν τῷ τῶν πολεμίων φωσσάτῳ, ἐν ᾧ τόπῳ αὐλίζονται. ἐκείνων γὰρ διὰ σπουδῆς τιθεμένων καὶ P. 145 πᾶσαν μηχανὴν καταβαλλομένων, ἀδοκήτως σοι ἐντυχεῖν, τοῦ καταγωνίσασθαί σε, εἰς βλάβην μὲν καὶ ἀπώλειαν τοῦ χριστωνύμου λαοῦ, καὶ ἀδοξίαν τῶν κραταιοτάτων Ῥωμαίων· εἰς ἔπαρσιν δὲ καὶ γαυρίαμα τῶν ἀλαζόνων τῆς Ἄγαρ υἱῶν καὶ ἀρνητῶν Fol. 392 v. Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν· συμβαίνει γὰρ κατασχεθῆναι παρ' αὐτοῖς δεσμώτας τῶν ἡμετέρων, ἢ καὶ αὐτομόλους γενέσθαι, καὶ παρ' αὐτῶν μαθεῖν, ἐν ποίῳ τόπῳ αὐλίζῃ. ἵν' οὖν μὴ νυκτὸς

5. κούρσου. Vid. supra 132. B.

properabunt cum equestribus copiis praedatum egressis celerius coniungi. Ita si illos iter facientes deprehendit dux, alacriter ad manum conserendam se invehat, sicut in capite de itinere exercitus, quando a praedatoribus seiunctum est, praescripsimus. Quae si omnia diligenter dux egerit modo ante dicto, auxilium habens ex Deo sanctaque et immaculata matre eius Deipara, magnum ac memorabile facinus efficiet.

### Cap. XV. De cautione.

Quapropter te, o dux, oportet vigilantiam cautionemque omnem adhibere, ne subitam vim patiare, neve de improviso in te hostes impressionem faciant. Tutum autem tectumque te praestabis, si singulis diebus mittuntur a te qui exercitum hostium speculentur, eo loco ubi consederit. Diligentiam enim adhibent omnemque rationem ineunt, quemadmodum nec opinato tibi superveniant, teque opprimant, ad calamitatem et internecionem populi christiani, ignominiam bellipotentium Romanorum, elationem autem atque iactationem arrogantium filiorum Agar, inficiatorum Christi Dei nostri: etenim usu venit, ut quidam de nostris captivi fiant, aut transfugiant, unde doceantur, quo loco tendas. Igitur ne noctu assumto equitatu

τὰς ἱππικὰς δυνάμεις αὐτῶν ἀνελόμενοι ἐξελάσωσι καταλαβεῖν σε, καὶ ἀδοκήτως ἐπιπέσωσι· διὰ ταῦτα δέον τοὺς παραμένοντας, ἡνίκα τῆς ταραχῆς τοῦ λαοῦ τῶν πολεμίων αἴσθωνται πρὸς κίνησιν, εὐθέως τάχει πολλῷ καταμηνῦσαι, ὅτι τε ὁ λαὸς διετα- B ράχθη πρὸς κίνημα· πάλιν δὲ ἀποκινούντων, δι' οἵας ἂν ὁδοῦ τὴν πορείαν ποιῶνται· καὶ αὖθις καταμηνύειν, ὅ,τι τε πλῆθος λαοῦ ἀπεκίνησαν, καὶ ἣν ὁδὸν πορεύονται, εἴτε ἅπαντες σὺν τῷ πεζικῷ, εἴτε οἱ ἱππεῖς μόνοι. ὁ δὲ στρατηγὸς μὴ θαῤῥείτω μόνον εἰς τὰ ἐρχόμενα πρὸς αὐτὸν μανδάτα τῶν παραμενόντων τοῖς πολεμίοις, ἀλλὰ καὶ βίγλας ἐχέτω διπλᾶς, ἐξώβιγλα καὶ ἐσώβιγλα, ἔστιν ὅτε καὶ τριπλᾶς· καὶ ἐν νυκτὶ μὲν τὰς ὁδοὺς φυλάττειν, καὶ ἐν οἷς τόποις διάβασιν ὑφορᾶται πολεμίων· ἐν ἡμέρᾳ δὲ, μὴ μόνον τὰς ὁδοὺς φυλάττειν τοὺς βιγλάτορας, ἀλλὰ καὶ C εἰς τόπους ἀνέρχεσθαι ὑψηλοτάτους· πρὸς τὸ δύνασθαι αὐτοὺς εὐχερῶς ὁρᾷν μὴ μόνον καπνοὺς καὶ κονιορτοὺς, ἀλλὰ καὶ λαοὺς τῶν πολεμίων, εἴπερ ἔρχωνται. πλείονας δὲ εἶναι τὰς βίγλας ἔφημεν, διὰ τὸ, εἴ ποτε συμβῇ τὴν πρώτην ὑπὸ τῶν πολεμίων ἁλῶναι, ἡ μετ' ἐκείνην, τοὺς πολεμίους θεωροῦσα, τῷ στρατηγῷ τὴν τῶν ἐχθρῶν καταμηνύῃ ἔλευσιν. καὶ δὶς δὲ ἐν νυκτὶ μεταπληκεύειν δεῖ τὸν στρατηγὸν, καὶ ἐν ἡμέρᾳ ὡσαύτως. καὶ μεταπληκεύων μὲν τοὺς βιγλάτορας μετ' αὐτοῦ λαμβανέτω· καταλιμπανέτω δὲ ἐν ᾧ τόπῳ ηὐλίζετο ἓξ ἄνδρας ἢ ὀκτὼ, τοὺς ὑποδοχαρίους καλουμένους, μετά καί τινος ἄρχοντος τῶν χρησίμων· ἵνα οἱ πεμπόμενοι παρὰ τῶν παραμενόντων τοῖς ἐχθροῖς D μανδάτα φέροντες, προσερχόμενοι, δι' αὐτῶν τῷ στρατηγῷ

Stationes exteriores et interiores.

Fol. 393 r.

moveant ad te invadendum, teque improviso opprimant: idcirco oportet speculatores, simul ac fremitum profecturae multitudinis apud hostes audiant, confestim properatione magna renunciare, cooriri copias ad abitum: deinde, postquam egressi sint, qua via iter faciant: denique illud quoque declarare, quantae copiae exierint, qua parte, utrum universi cum peditatu, an equites soli. Neque tamen dux solis significationibus a speculatoribus factis fidem debet tribuere, sed stationes quoque habeat duplices, exteriores et interiores, aliquando etiam triplices: noctu, ut vias et loca custodiant, qua hostes erupturos suspicatur: interdiu, ut excubitores non solum itinera observent, sed etiam in loca editissima evadant, unde fumos et pulveres, tum etiam globos hostium, si qui veniant, videre nullo negotio possint. Plures autem esse debere excubias ideo diximus, ut, si quando prior ab adversariis intercepta sit, tamen quae citra stet, hostes conspicata, eorum adventum renunciare duci possit. Stationem bis qualibet nocte mutare debet dux, et toties quovis die. Qua in migratione excubitores secum transducat: in loco autem, unde movit, relinquat sex aut octo milites: quos hypodocharios vocamus, cum aliquo bono praefecto: ut missi a speculatoribus nuncii, si advenerint, per hos ad ducem perducantur. Ipse dux, quo in loco

ἀποκομίζωνται ἐν ᾧ δὲ πάλιν τόπῳ ὁ στρατηγὸς ἀπληκεύσει, τὰ ἐξώβιγλα ἀποστελλέτω. ἔστωσαν δὲ ἀνὰ τέσσαρες ἄνδρες ἐν ἑκάστῳ σταδίῳ· ἵνα, τῶν δύο καθευδόντων νυκτὸς, οἱ δύο γρηγορῶσιν.

P. 146 ΚΕΦ. ιϛ'. Περὶ διαχωρισμοῦ τοῦ τούλδου.

Δεῖ οὖν σε, ὦ στρατηγὲ, καὶ τοῦτο παραφυλάττειν, καὶ ἡνίκα πλησιάσαι μέλλῃς τοῖς πολεμίοις, τὸ τοῦλδον ἀπὸ σοῦ διαχωρίζειν καὶ ἀποστέλλειν μήκοθεν, ἐν ὀχυρῷ τόπῳ ἢ ἐν κάστρῳ, ἄνδρα τινὰ τῶν χρησίμων καὶ ἐμπείρων ἐφιστῶν, προνοεῖσθαι αὐτοῦ· καὶ ἱππεῖς μαχίμων ἀνδρῶν ὀλίγους τινὰς παρέχειν τῷ ἄρχοντι τοῦ τούλδου, ὅπως δι' αὐτῶν αἱ βίγλαι κρατῶνται εἰς
B φυλακὴν τοῦ τούλδου. ἡνίκα δὲ πάλιν ἐν χρείᾳ τούτου γένηται, καταμηνύειν τῷ ἐμπεπιστευμένῳ τὴν πρόνοιαν αὐτοῦ ἄρχοντι, ἐλθεῖν ἐν ᾧ τόπῳ διωρίσθη τοῦ ἑνωθῆναί σοι. τοῦ μέντοι τούλδου ἀπὸ σοῦ διαχωριζομένου, ἀναλαμβάνειν σε δεῖ ἐπισιτισμὸν τοῦ λαοῦ καὶ ταγὰς τῶν ἵππων, δύο ἡμερῶν ἢ τριῶν, βασταζομένας εἰς ταχεῖς ἡμιόνους, ἢ καὶ ἵππους ἐν τοῖς σαγμοσελλίοις. ἡνίκα δὲ μέλλῃς κούρσῳ τῶν πολεμίων ἀκολουθῆσαι νυκτὸς, ἅπαν τὸ μάχιμον στράτευμα τεθωρακισμένον ἔστω, ἑκάστου τὸ ἐπιτήδειον πρὸς τὸ πολεμεῖν ὅπλον ἐν χερσὶν ἔχοντος. ἀλλὰ καὶ τὸ
C λεγόμενον σάκα ὄπισθεν ἔχε, ἐπακολουθοῦν σοι. καὶ εἰ μὲν διὰ
Fol. 393 v. δυσβάτων τόπων ἡ πορεία τῶν πολεμίων γένηται, δέον ἰδίως ἓν ἕκαστον θέμα, ἢ καὶ τάγμα, εἰ πάρεισιν, ὁδοιπορεῖν· ὁ μὲν

Sagmae s. sagmosellia. Vid. Ducang. Gloss. II. 1318. C.

denuo considet, inde rursus stationes exteriores dimittat. Sint autem in qualibet statione milites quaterni: ut, binis noctu dormientibus, bini vigilare queant.

Cap. XVI. De submovendis impedimentis.

Illud quoque, o dux, observare te oportet, ut, quando propius accedere ad hostes velis, impedimenta abs te remota longius amandes, in communitum locum vel oppidum, tradita illorum cura viro probo ac perito: cui item equites valentes aliquot attribuendi sunt, per quos excubiae impedimentorum custodiendorum causa fiant. Si denuo tibi opus est, manda praefecto, cui est illorum cura credita, ut moveat in locum, ubi se tecum coniungere iussus est. Ita autem ablegans impedimenta, debes tecum sumere cibaria militum et pabula iumentorum, in duos dies vel tres, quae vel a mulis velocibus vehantur, vel etiam supra equos in sagmis. At quando praedatores hostium insequi noctu velis, omnes milites, quotquot idoneos ad pugnandum habes, loricati esse debent, et telum ad praeliandum aptum unusquisque in manibus teneat. Habe etiam globum, quem saca vocamus, a tergo subsequentem. Si per loca impedita hostes iter faciunt, debent singuli numeri, atque vexilla, si qua adsunt, se-

στρατηγὸς ἔμπροσθεν, ἑπόμενος τῷ τουρμάρχῃ τῷ ἀκολουθοῦντι τοῖς πολεμίοις κατὰ πολὺ πόῤῥω· εἶθ᾽ οὕτως καὶ τὰ λοιπὰ, εἴτε θέματα εἶεν εἴτε τάγματα, καθὲν τῷ ἑτέρῳ ἐφεπόμενον· διὰ τὸ καὶ καλῶς ὁδοιπορεῖν ἐν νυκτὶ, καὶ ἄνευ κραυγῆς καὶ θορύβων. τῷ δὲ τουρμάρχῃ, τῷ ἐπακολουθοῦντι τῷ κούρσῳ, παραγγεῖλαι καὶ ἐξασφαλίσασθαι, ἀκρίβειαν ἔχειν ὑπερβάλλουσαν καὶ ἐγρήγορσιν, μή ποτε οἱ πολέμιοι αἰσθόμενοι ἐπακολουθεῖσθαι αὐτοὺς παρὰ σοῦ, διαχωρίσωσι μὲν τοὺς ἐκλεκτοὺς D αὐτῶν μαχίμους τοὺς πλείονας τοῦ ὑπ᾽ αὐτὸν λαοῦ, καὶ ἀποκρύψωσιν εἰς λόχους, καὶ ἀδοκήτως κατὰ σοῦ ἐπίθωνται· ἐπειδὴ τοιαύτην ἐνέδραν παρὰ τῶν Ταρσιτῶν ἐν τοῖς ἄνω χωρίοις γενομένην εἴδομεν. τοῦ γὰρ στρατηγοῦ τότε θεωμένου κονιορτοὺς τῶν εἰς λείαν ἐξελαυνόντων, οὐκ ἐν ἀληθείᾳ, ἀλλ᾽ ἐν σχήματι κούρσου, ὀλίγων καὶ τούτων εὐτελεστέρων, καὶ κατ᾽ αὐτῶν ἐπελθεῖν ἐπειγομένου, καὶ τοῦ τουρμάρχου τοῦ ἐπακολαυθοῦντος τῷ κούρσῳ καταμελήσαντος, καὶ μὴ τοὺς λόχους καλῶς ἐρευνήσαντος, ἀδοκήτως τῷ ἐγκρύμματι περιπέπτωκε. καὶ ἵνα μὴ τοιοῦτον γένηται, δεῖ σε, ὦ στρατηγὲ, πολλὴν τὴν ἀσφάλειαν ποιεῖσθαι, καὶ ἐρευνᾷν τοὺς κοίλους τῶν τόπων καὶ ἀποκρύφων, διὰ καβαλλαρίων ἵππους ἐχόντων ταχεῖς καὶ ἀκριβῆ εἴδησιν τῶν τόπων· καὶ περὶ τὸ διάφαυσμα διχῇ διελεῖν τὸ στράτευμα, εἴγε εἰς πλῆθός ἐστι, καὶ εἰς τρεῖς ἀριθμεῖται χιλιάδας· καὶ τοὺς μὲν παραϊππαράτους καὶ τὰς ταγὰς τῶν ἵππων ἐπιφερομένους μήκοθεν ἀποστέλλειν ἐν ὀχυρῷ τόπῳ. τὰς δὲ παρατάξεις οὕτως δεῖ

Tarsenses qua ratione bellum gerant.

P. 147

11. χωρίοις. Fort. χρόνοις. 19. Fort. ἀποκρύφους. 22. χιλιάδας. Cod. B. μυριάδας. Sed infra 148. A. is quoque χιλιάδας.

paratim ambulare: primo dux, qui ipse tamen turmarcham hostes speculantem longo intervallo subsequatur: dein reliqua, sive numeri sint sive vexilla, unum post unum: ut ordinatim procedant noctu, absque clamore ac strepitu. Turmarchae, qui praedatores insequitur, praescribere debes atque imperare, ut diligentiam atque vigilantiam summam adhibeat, ne hostes, certiores facti te insequi, delectos fortesque milites numeroque manum turmarchae superantes a se seiunctos latebris occulant, teque nec opinato adoriantur: cuiusmodi insidias a Tarsensibus superius factas vidimus. Tunc enim dux conspicatus pulverem eorum, qui non vere, sed simulata incursione, praedandi causa exierant, pauci illi quidem et infirmi, cum ad illos invadendos properaret, turmarcha autem hostes insequens, negligentius re gesta, latebras parum curiose scrutaretur, in eorum insidias imprudens incidit. Igitur eiusmodi res ut ne fiat, oportet te, o dux, multam cautionem adhibere, locorumque et latebrarum recessus perscrutari, per equites velocibus equis vectos et locorum accurate peritos: porro prima luce exercitum, si magnus est, usque ad ter mille numero, bifariam dividere: equisones, et qui pabula iumentorum portant, procul in communitum locum amandare. Acies, ob insperatas hostium insidias, instruere oportet in

Fol. 394 r. παρασκευάσαι, διὰ τὰς τῶν πολεμίων ἀδοκήτους ἐνέδρας. καὶ ἡ μὲν πρώτη ἐχέτω ἀρχηγὸν τῶν ἀξιολογωτέρων στρατηγῶν, καὶ B τὸ τρίτον μέρος τοῦ ὑπὸ σὲ λαοῦ, καὶ ὄπισθεν μὲν τοῦ τουρμάρχου ὁδοιπορείτω. σὺ δὲ μετὰ τῆς μεγάλης παρατάξεως ἐπακολούθει (Saca.) τῇ πρώτῃ, ἔχων καὶ τὸ σάκα ὄπισθέν σου μετ' ὀλίγων ἱππέων ἐπακολουθοῦν· ἵνα, εἰ συμβῇ κατὰ σοῦ ἐνεδρεῦσαι τοὺς πολεμίους, καὶ τοὺς πλείονας αὐτῶν μαχίμους ἄνδρας εἰς λόχους καταστῆσαι, καὶ ἐπελθεῖν τῷ αὐτοῖς ἐπακολουθοῦντι τουρμάρχῃ, δέξηται τοῦτον ἐπιβοηθοῦσα ἡ πρώτη καὶ ἔμπροσθέν σου περιπατοῦσα παράταξις. εἶτα πολέμου μετ' αὐτῆς συῤῥαγέντος, καὶ τῶν πολεμίων διασκορπιζομένων ἐν τῇ μάχῃ καὶ τὴν τάξιν λυόντων, C εὑρὼν αὐτοὺς διεσκεδασμένους ὑπερισχύσεις αὐτῶν. τῶν δὲ πολεμίων πρὸς τὴν τοιαύτην ἐνέδραν μὴ παρασκευασθέντων, ἀλλὰ πρὸς τὸ ἐκδραμεῖν καὶ τὰς χώρας ληΐσασθαι κατεπειγομένων, χρὴ πρὸ τοῦ διαυγάσαι τὰς τάξεις τοῦ ὑπὸ σὲ στρατεύματος εἰς τόπους ἀποκρύψαι, πρὸς τὸ μὴ τοῖς πολεμίοις φωραθῆναι, καὶ ἐν τοῖς τοιούτοις ἐγκρύμμασι καρτερῆσαι ἄχρι τρίτης ὥρας ἢ καὶ τετάρτης τῆς ἡμέρας, ἕως ἂν οἱ πολέμιοι πρὸς λείαν ἐξελάσωσι· καὶ τούτων πόῤῥω γινομένων τῆς τοῦ Ἀμηρᾶ παρατάξεως, μετ' ὀλίγων ἀνδρῶν καταλιμπανομένης, καὶ μὴ πλῆθος ἐχούσης λαοῦ, D κατ' αὐτῆς ἐπελθεῖν. καὶ τρεῖς μὲν ἔμπροσθεν παρατάξεις ἀποστεῖλαι ἰσομετώπους, προσβαλεῖν πόλεμον· σὲ δὲ μεθ' ἑτέρων τριῶν ἢ καὶ τεσσάρων παρατάξεων, ταῖς πρώταις ἑπόμενον, πλησίον Fol. 394 v. ἐπακολουθεῖν. καὶ ἡνίκα αἱ πρῶται παρατάξεις τῆς ἐκ χειρῶν μάχης ἄρξωνται, καθὼς ὁρᾷς τοὺς οἰκείους ἀγωνιζομένους,

15. *εἰς τόπους*. Videtur hic excidisse adiectivum.

hunc modum. Prior praefectum habeat unum de ducibus praestantioribus et tertiam partem copiarum tuarum: haec a tergo turmarchae iter faciat. Tu cum acie maiori pone priorem incedens, habe item saca tuum a tergo, quod te cum paucis equitibus sequatur: ut si accidit, hostes structis tibi insidiis plerosque suos fortes milites in latebris collocasse, turmarchamque se sequentem invasisse, prior acies, quae ante te ambulat, subveniat eumque excipiat. Praelio cum illa commisso, quando hostes dimicando disiecti ordines ruperint, tu dissipatos nactus funditus vinces. Si hostes non se parant ad eiusmodi insidias, sed ad excursionem agrorumque populationem properant, debes ante lucem turmas tui exercitus in eiusmodi locis occultare, ubi ab hostibus animadverti nequeant, atque in his latebris persistere usque ad tertiam vel quartam diei horam, donec hostes praedatum dilapsi sint: his longius a signis Amirae digressis, ita ut paucis militibus relictis infrequentia armatis sint, ea invade, tresque acies exaequata fronte praemitte, quae pugnam capessant: tu cum alteris tribus vel quatuor aciebus priores sequens propius succede. Priores acies postquam manus contulerunt, perinde ut tuos praeliantes videbis, ita auxilia subministra. Ac pri-

οὕτω καὶ βοήθειαν παρέχειν. καὶ πρῶτον μὲν τὰς ἔνθεν κἀκεῖθεν συνεπομένας παρατάξεις προαποστεῖλαι, τοῖς πολεμίοις συναφθῆναι, καὶ ἐκ τῶν ἄκρων, εἰ δυνατὸν, καὶ ἐκ πλαγίου προσβαλεῖν, καὶ ἐκ χειρὸς μάχεσθαι· εἶτα καὶ σὲ αὐτὸν, εἰ χρὴ, συμβαλεῖν, εἴπερ ἄρα μὴ ἐπικρατέστερος ὁ ὑπὸ σὲ λαὸς γέγονεν. ἀλλὰ P. 148 μετ' ὀλίγου λαοῦ, ὡς ἔφημεν, τῆς παρατάξεως τοῦ Ἀμηρᾶ καταλιμπανομένης, οὐ δυνήσεται ἀντισχεῖν περὶ τὰς τρεῖς χιλιάδας τὸ ὑπὸ σὲ ἀριθμούμενον στράτευμα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν, ὡς ἡ πεῖρα διδάσκει, ἐκτίθεμεν· σὲ δὲ πρὸς τὴν κατεπείγουσαν τοῦ καιροῦ χρείαν τε καὶ περίστασιν διατεθῆναι δεῖ. οὐ γὰρ ἡ παράδοσις δίδωσιν, ἀλλ' ὡς ἡ τοῦ Θεοῦ ἐνισχύσει βοήθεια, ἡ τοῦ πολέμου ἔκβασις ἐπακολουθεῖ. εἰ δὲ μετὰ μόνου τοῦ ἰδίου θέματος ὑπάρχεις, ὦ στρατηγὲ, καὶ ὀλίγον ἐστὶ τὸ ὑπὸ σὲ στράτευμα, καὶ ὡσαύτως δεῖ σε μετ' ἀσφαλείας πόῤῥω τὴν τοῦ κούρσου τῶν B πολεμίων ἀκολούθησιν ποιεῖσθαι, πρὸς τὸ μὴ παρ' αὐτῶν ἐπιγνωσθῆναι, καὶ κατὰ μόνων τῶν εἰς τὰ χωρία ἐξελαυνόντων καὶ διασκορπιζομένων τὴν ἐπίθεσιν ποιεῖσθαι, ὡς ἀνωτέρω δεδήλωται.

### ΚΕΦ. ιζ΄. Περὶ τῶν μετὰ πολλῆς δυνάμεως ἐπιτρεχόντων πολεμίων τὰς χώρας ἡμῶν, καὶ τῆς μετὰ ἐγκρυμμάτων παρασκευῆς.

Εἰ δέ γε τὸ τῶν πολεμίων ἅπαν, ἱππέων τε καὶ πεζῶν, ἄθροισμα μετὰ μεγάλης καὶ βαρείας δυνάμεως τὰς ἡμῶν χώρας C ἐξελθὸν ἐπιτρέχει τε καὶ ληΐζεται, καὶ ἐμβαθῦναί τε καὶ διερευνήσασθαι ταύτας διαμελετᾷ· εἰ τύχῃ δὲ, καὶ τὸ Ῥωμαϊκὸν κατὰ Fol. 395 r.

mo quidem acies utrumque tuum latus tegentes praemitte, ut hostibus signa inferant, e locisque superioribus, si fieri potest, et ex obliquo irruentes manus conserant: deinde tu ipse, si necesse sit, incurre, si quidem non superiores fiunt tuae copiae. Tametsi pauci armati, qui, quemadmodum diximus, sub signis Amirae relinquuntur, tuo exercitui, ad ter mille hominum numero, aegre resistere poterunt. Nos haec, ut usus docet, exponimus: tu ut urgens necessitas et tempus flagitat, sic gerere rem debes. Illa enim non doctrina tradit, sed prout divinum auxilium te corroborabit, ita armorum exitus subsequetur. Si solos tuae provinciae milites, o dux, manumque exiguam sub signis habes, nihilominus debes praedatores hostium cum cautione, ne ab illis animadvertare, e longinquo consequi inque eos solos, qui egressi in vicos dissipantur, impetum facere, quemadmodum superius declaratum est.

### Cap. XVII. De hostibus cum ingentibus copiis provincias nostras invadentibus, et de ratione per insidias bellandi.

Quod si aliquando omnis hostium equestris atque pedestris vis cum maximis immanibusque copiis provincias nostras ingressa pervadit et populatur, penitusque penetrare eas ac perscrutari constituit: accidit autem,

τὸν αὐτὸν καιρὸν στράτευμα ἐπισυνηγμένον εἶναι, καὶ τὴν τού-
Saracenorum vigilantia. του παρουσίαν ἀκουτισθῶσιν οἱ πολέμιοι, ἀσφάλειαν μὲν πολλὴν
τοῦ ἰδίου λαοῦ ποιοῦνται, μὴ ἐῶντές τινας, φυλακῆς ἄνευ, ἐν
τοῖς χωρίοις διασκορπίζεσθαι. ἐνέδρας δὲ μᾶλλον κατὰ τοῦ ἡμε-
τέρου λαοῦ ἐξεργάζεσθαι μηχανῶνται, καὶ καταλαβεῖν αὐτοὺς
ἀδοκήτως σπεύδουσι, διάξαί τε, καὶ καταγωνίσασθαι. ὀφεί-
λεις δὲ καὶ αὐτὸς πᾶσαν ἀσφάλειαν ἐπιδείκνυσθαι, τοῦ μὴ ἀδο-
D κήτως εὑρεθῆναι παρ' αὐτῶν, ἀντιμηχανήσασθαι δὲ μᾶλλον
πρὸς τὸ αὐτοὺς τροπώσασθαι, καὶ γενναῖόν τι καὶ ἀξιόλογον ἐρ-
γάσασθαι. καὶ αὐτῶν τραυματιζομένων παρὰ σοῦ, οὐδαμῶς
ἐγχρονίσουσι τὰς ἡμετέρας χώρας ληϊζόμενοι. χρεὼν οὖν ἐστί
σοι, διασκοπῆσαι χωρία ἐπιτήδεια, ἐν οἷς οἱ ἐκτρέχοντες τῶν
πολεμίων εἰσέρχονται, τροφῶν καὶ λαφύρων ἀναψηλαφήσεως
ἕνεκα· καὶ λόχον ἐν αὐτοῖς ἱππικὸν καταστῆσαι, τὸν κατ' αὐτῶν
ἐπιθέσθαι μέλλοντα. ἔστωσαν δὲ οἱ ἱππεῖς οἱ εἰς τὸν λόχον ἀπο-
στελλόμενοι τῶν διακοσίων ἐπέκεινα, ἀρχηγὸν ἔχοντες ἀνδρεῖον,
P. 149 καὶ πάνυ εἰς τὰς τοιαύτας ἐνέδρας ἐμπειρότατον. ὁ δὲ τοῦ ὅλου
στρατεύματος ἀρχηγὸς, ἓξ ἢ πέντε χιλιάδας ἱππέων ἔχων πολε-
μιστὰς καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν, οὐ πλειόνων ἐν χρείᾳ γενή-
σεται. ταύτας τοίνυν διχῇ διελὼν τοὺς μὲν δισχιλίους ἔμπρο-
σθεν εἰς ἐπιτήδειον λόχον καταστησάτω· ἐν ᾧ καὶ σκοπιά ἐστιν
ὑψηλὴ, ἀπόβλεψιν ἔχουσα, τοῦ μήκοθεν τοὺς διωκομένους τοῦ
Fol. 395 v. λαοῦ αὐτοῦ καὶ διώκοντας ὁρᾶν. ὄπισθεν δὲ τῶν δισχιλίων τοὺς
τρισχιλίους, καὶ πεζὸν στράτευμα σὺν αὐτοῖς ἐν ἀποκρύφῳ
τόπῳ εἰς ἐνέδραν καταστῆσαι δεῖ, τοῦ τόπου ὀχυρότητα ἔχον-

ut eodem tempore in unum locum Romanae copiae contractae sint, easque prope esse hostes audiant: magnopere suo exercitui cavent, neque quemquam permittunt sine praesidio per vicos dissipari. Quinetiam id moliuntur, ut insidias nostris copiis struant, easque ex insperato deprehendere, fundere, concidere student. Tum vero tu quoque magnam vigilantiam praestare debes, ne ex improviso ab illis deprehendare, potiusque contra comminisci aliquid, quo et fundas illos, et dignum viro atque illustre facinus efficias. Nam, ubi semel cladem abs te acceperunt, praedis agendis in finibus nostris non immorabuntur. Itaque convenit, te loca opportuna dispicere, quo excursores hostium cibariorum praedandique spe intrent: iisque locis equites in insidiis locare, qui illos adoriantur. Sint autem equites, qui in insidias sic mittantur, supra ducentos, cum praefecto strenuo, eiusmodi insidiarum plane peritissimo. Et universi exercitus dux, modo ut sex aut quinque millia equitum bonorum habeat, et Dei auxilium, plurium non indigebit. Nam his bifariam divisis bis mille praemissos in latibulo opportuno constituat, ubi sit specula edita, prospectum habens, ut ex longinquo milites eius agitati insequentesque conspici possint. A tergo horum duorum millium altera tria millia, et peditatum cum illis, disponi in insidiis oportet, abstruso munimentumque habente loco: cui si casu castellum

τος· εἰ τύχῃ δὲ καὶ κάστρον πλησίον, ἕξει κἀκεῖνο εἰς βοήθειαν. μὴ σκοπείτω δὲ ὁ στρατηγὸς, μηδὲ κατὰ νοῦν τοῦτο ἐχέτω, ἐὰν πλήθη πολεμίων ἐπιτεθῶσιν αὐτῷ καὶ σφοδρὸς γένηται πόλεμος, B ἔνδοθεν τοῦ κάστρου γενέσθαι, πρὸ τοῦ τὸν ἴδιον περισῶσαι λαόν. τοῦτο γὰρ οὐ μόνον ἀδοξίαν καὶ καταφρόνησιν, ἀλλὰ καὶ βλάβην ἐπάγει, καὶ τῆς χώρας ἀφανισμὸν καὶ πανολεθρίαν. ἀλλ' ἔξωθεν ἐν τοῖς ὀχυρώμασι τοῖς πλησίον τοῦ κάστρου μετὰ τοῦ πεζικοῦ στρατεύματος ἰσχυρῶς ἀντιμαχέσθω, ἀνάγκῃ περιπεσών· ἅτε πολλὴν ἐκ τοῦ τόπου ἔχων βοήθειαν, καὶ τὸν τοῦ κάστρου πεζὸν λαὸν εἰς συμμαχίαν αὐτοῦ. ὁ οὖν ἀρχηγὸς τῶν τριακοσίων, τῶν εἰς φυλακὴν τῶν χωρίων ἀποσταλέντων, εἰς περιωπὴν ἱστάμενος καὶ ὁρῶν τοὺς πολεμίους ἐν τοῖς χωρίοις εἰσερχομένους, ἡνίκα τῶν ἵππων ἀποβάντες τὰς οἰκίας τῶν χωρίων ἀναψηλαφῶσιν, ἑκατὸν καὶ μικρόν τι πλέον ἐκ τοῦ λαοῦ τῶν τριακοσίων διαχωρίσας ἀποστειλάτω, διορισάμενος αὐτοῖς ὀξέως κατὰ τῶν πολεμίων ἐπιθέσθαι. πλείονες δὲ ἔστωσαν οἱ ἀποστελλόμενοι τῶν εἰς τὰ χωρία εἰσερχομένων πολεμίων. καὶ κατ' αὐτῶν οὕτως ἐπιθέμενοι χάριτι Χριστοῦ πολλοὺς καὶ ἀνελοῦσι, καὶ δεσμώτας λήψονται. οἱ δὲ περιττεύοντες τοῦ λαοῦ ἡμῶν, ὅσοι τῶν πολεμίων τῶν ἰδίων ἵππων ἐπιβῆναι δυνηθῶσι καὶ φυγῇ χρήσωνται, ἐπιμελῶς τούτους διώξουσιν, ἕως ἂν παρὰ τῶν φούλκων τῶν πολεμίων, τῶν ἱσταμένων εἰς φυλακὴν τῶν ἑταίρων αὐτῶν, ἐπιδιωχθῶσιν. ὁρῶν δὲ τοὺς διώκοντας ὁ τῶν τριακοσίων ἄρχων μὴ εἰς πλῆθος ὄντας, ἀλλ' ἀσυντάκτως καὶ ἀκρατῶς διώκοντας, καρτερησάτω ἐν τῷ ἐγκρύμματι, ἕως οὗ οἱ διωκό-

Dux ne primus aufugiat e praelio.

C

Fol. 396 r. D

22. ἑταίρων. ἑτέρων codd.

subest, id quoque ad firmamentum confert. Neque tamen hoc spectet dux, in animove habeat, ut, vi hostium incumbente pugnaque acerrima commissa, in castellum se coniiciat, antequam saluti militum consuluerit. Id enim non solum dedecus et despectum affert, sed calamitatem etiam, et provinciae perniciem atque interitum. Quin potius in locis munitis iuxta castellum cum peditatu fortiter obsistat, si qua necessitate premitur: habebit ibi cum ex loco auxilium, tum ex praesidio pedestri castelli, opitulatum prodituro. Praefectus trecentorum illorum, qui ad observationem vicorum missi sunt, in specula constitutus ubi viderit, hostes vicos ingressos descendisse ex equis casasque paganorum scrutari, paulo plures quam centum a globo trecentorum seiunctos praemittat, iussos ut citati in adversarios incurrant. Debent autem qui mittuntur, numero plures esse quam hostes vicos ingressi. Ita illos invadentes Christi gratia multos et trucidabunt et captivos facient. Qui supererunt ex turma illa, et quotquot adversariorum equis conscensis fugae se permittere potuerint, eos acriter insequantur, donec ipsi a globis hostium, commilitonum tuendorum causa dispositis, agitentur. Hos persequentes praefectus trecentorum videns non magno esse numero, sed inordinate effuseque ruere, exspectet in latibulo, donec sui milites fu-

μενοι τοῦ λαοῦ αὐτοῦ καταλάβωσι καὶ διέλθωσιν. εἶθ' οὕτως καὶ αὐτὸς σφοδρῶς κατὰ τῶν πολεμίων ἀπὸ τοῦ ἐγκρύμματος ἐξελθὼν, μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ ὁρμησάτω, καὶ εὐοδωθήσεται τῇ τοῦ Χριστοῦ δυνάμει καὶ χάριτι. λήψεται γὰρ καὶ δορυαλώτους, καὶ πολλοὺς καὶ ἀναιρήσει καὶ τραυματίσει. τῶν οὖν πο- P. 150 λεμίων ἔτι προστιθεμένων, καὶ εἰς πλῆθος αὐξανομένων, καὶ σφοδρῶς ἐπιδιωκόντων, τοὺς μὲν κατασχεθέντας δεσμίους, τούς τε ἵππους αὐτῶν καὶ ὅπλα ἔμπροσθεν ἀποστειλάτω, τοῦ καταλαβεῖν ἐν ᾧ τόπῳ ὁ στρατηγὸς ἵσταται. κἀκεῖνος εὐτάκτως ὑποφευγέτω μετὰ τῶν σὺν αὐτῷ, ἐρεθίζων τοὺς πολεμίους πρὸς δίωξιν καὶ ἐμπείρως ἐφελκόμενος· μηδεὶς δὲ τοῦ λαοῦ αὐτοῦ γινωσκέτω, ἐν οἷς τόποις τὰ ἐγκρύμματα τοῦ στρατηγοῦ ἵστανται, εἰ μὴ μόνος ὁ ἄρχων αὐτῶν. τῶν δὲ πολεμίων ἐπιτιθεμένων αὐτῷ μετὰ πλήθους λαοῦ, καὶ ἀκρατῶς διωκόντων, ὑποστροφὰς B ποιείτωσαν οἱ ὄντες ἀνδρεῖοι καὶ γενναιότατοι, καὶ ἵππους εὐτόνους ἔχοντες, καὶ πληττέτωσαν τοὺς διώκοντας· ἵνα καὶ τοὺς τραυματίας τῶν ἰδίων διασώσωσι, καὶ ἵππων ἀτονούντων ἢ καὶ πληττομένων ἑτέρων ἐπιβῆναι παρασκευάσωσιν. εἶθ' οὕτως ἐπιδιδόντας τοὺς χαλινοὺς τῶν ἵππων μετ' ἐλασίας μακρυνθῶσι μι- Fol. 896 v. κρὸν τῶν διωκόντων· ἵνα καὶ τοῦ βάρους τοῦ ἐπικειμένου αὐτοῖς τῶν πολεμίων μικρὸν κουφισθῶσι, κἀκεῖνοι, ὀξύτερον τοὺς ἵππους ἐλαύνοντες πρὸς δίωξιν, ἀτόνους καὶ λειποψυχοῦντας ἐργάσωνται. ἐγγιζόντων δὲ τῷ ἐγκρύμματι τῶν διωκομένων τοῦ λαοῦ ἡμῶν, εἴτε δεξιᾷ εἴτε εὐώνυμα διελθέτωσαν· ἵνα τοῦ ἐγκρύμμα- C τος ἐξερχομένου μὴ κατὰ τόπον αὐτοῖς συναντήσωσι, καὶ ἀλλή-

gientes advenerint atque praetervecti sint. Tum ipse, in hostes ex insidiis consurgens, cum sua manu signa cursim inferat, et Christi potentia ac gratia rem bene geret. Etenim cum captivos faciet, tum multos concidet et vulnerabit. Affluentibus tamen magis magisque hostibus, auctaque multitudine acriter instantibus, captivos iam factos, equosque eorum atque arma remittat, ut deducantur in locum ubi dux subsidiatur. Ipse cum sua manu servatis ordinibus recedat, hostes ad persequendum irritans atque intelligenter alliciens: neque quisquam ex eius turma sciat, quibus in locis insidiae cum duce lateant, praeter ipsum praefectum. Hostibus incumbentibus ei magno numero, rapideque insequentibus, quotquot strenui et fortes sunt, et equis valentibus vehuntur, se convertant, insequentesque feriant: quo et suos saucios conservent, et si quorum iumenta aut defessa aut vulnerata sint, his facultatem suppeditent alia conscendendi. Postea remissis habenis a persequentibus aliquantulum cursim se removeant: ut et incumbente sibi hostium vi paulum leventur, et illi equos, ad persequendum festinanter admissos, lassitudine conficiant et exaniment. Nostri fugientes latibulo appropinquantes vel dextra vel laeva transeant: ne prorumpentibus insidiis eodem loco occurrant, sibique inter se fraudi sint. At

λους παραβλάψωσι. μετὰ δὲ ταῦτα τῶν διωκομένων σὺν αὐτοῖς οὖσιν ἐν τῷ ἐγκρύμματι, ὑποστρεφόντων. καὶ ἐκ δύο μερῶν τῆς ὁρμῆς αὐτῶν κατὰ τῶν πολεμίων γινομένης, εἰς ὠφέλειαν καὶ τοῦτο τοῦ ἡμετέρου λαοῦ γενήσεται. ἔστω δὲ ὁ τόπος τοῦ [Locus insidiis aptus qualis.] ἐγκρύμματος ἐπιτήδειος πρὸς τὸ καλῶς αὐτοὺς ἀποκρύπτειν· στένωμα δὲ ἢ δυσχωρίαν εἰς τὴν ἔξοδον μηδαμῶς ἐχέτω, ἀλλ' ἐφόμαλος ἔστω καὶ εὐρύχωρος, μηδὲν παρεμποδίζων τὴν κατὰ τῶν πολεμίων αὐτῶν ὁρμὴν καὶ ὀξεῖαν ἐπίθεσιν, καὶ μάλιστα περὶ τοὺς δισχιλίους ὄντων. ἐπὶ γὰρ τοσούτου ἀριθμοῦ πλατεῖαν καὶ εὐθεῖαν εἶναι δεῖ τὴν ἔξοδον τοῦ τοιούτου χωρίου. καὶ ἡ περιωπὴ D δέ, ἐν ᾗ ἵσταται βλέπων ὁ τοῦ λαοῦ τοῦ ἐν τῷ ἐγκρύμματι ἀρχηγός, ἐπιτηδεία ἔστω, ὥστε καθορᾷν ἀπὸ πολλοῦ διαστήματος τοὺς διώκοντας πολεμίους, καὶ τὴν ποσότητα τοῦ λαοῦ αὐτῶν στοχάζεσθαι, καὶ κατανοεῖν, ὅπως τὴν δίωξιν ποιοῦνται. ἐγγισάντων δὲ τῶν διωκόντων ἐπὶ τῷ ἐγκρύμματι, ἐπικαλεσάμενοι τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν, ὀξεῖ καὶ σφοδροτάτῳ καὶ ἀνδρείῳ ὁρμήματι μετὰ κραυγῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ κατ' αὐτῶν ὁρμησάτωσαν. ὑποστρεφέσθωσαν δὲ καὶ οἱ διωκόμενοι· καὶ ἐκ δύο μερῶν τῆς P. 151 ὁρμῆς αὐτῶν κατὰ τῶν πολεμίων γεγενημένης, εἰς ὠφέλειαν καὶ τοῦτο τοῦ ἡμετέρου στρατοῦ γενήσεται. καὶ εἰ ἀκολούθως πάντα Fol. 397 r. κατὰ τὸν παρόντα πραχθείη διορισμόν, ἔχοντες πρὸ πάντων καὶ τὴν τοῦ Θεοῦ βοήθειαν συνεφαπτομένην αὐτοῖς, οἷα τότε καταστροφὴ καὶ ὄλεθρος τῶν πολεμίων γενήσεται, οἱ πεῖραν τῶν τοιούτων ἔχοντες ἴσασι. καὶ πῶς γὰρ ἄρα, τῶν ἵππων τῇ μακρᾷ καὶ συντόνῳ διώξει ἠτονηκότων, καὶ τῶν ἀνδρῶν τῷ πολλῷ πόνῳ

9. δισχιλίους. Cod. B. τρισχιλίους.

ubi fugientes se cum illis in latibulo coniunxerint, tum se obvertant. Et si ex duabus partibus impressionem in hostes faciunt, id quoque utilitatem nostris copiis afferet. Sit autem locus insidiarum ad eos bene occultandos aptus: neque angustias circa exitum asperitatesve ullo modo habeat, sed planus patulusque sit, neque eorum impetum in hostes perceleremque incitationem impediat, maxime si ad bis mille sint. Tanto enim numero latus atque rectus exitus esse debet ex loco eiusmodi. Item specula, ubi dux insidiarum consistit circumspiciendi causa, idonea sit, ex qua quam longissime hostes insequentes videre, numeroque eorum aestimato, quo modo persecutionem faciant intelligere possit. Persequentes ubi ad insidias appropinquant, invocata numinis ope, acri et vehementissimo atque strenuo impetu, clamore iubiloque sublato, in illos se incitent. Simul fugientes se convertant: ac si e duabus partibus impetus ab illis in hostes fieri potest, illud quoque ad iuvandum exercitum momentum habebit. Ita unaquaque re ex praescripto nostro administrata, si, quod caput est, Dei auxilio insuper sublevantur, quanta tum hostium strages internecioque eventura sit, qui harum rerum usum habent sciunt. Qui enim, iumentis longa et citata persecutione defes-

τῆς μάχης ἐκλελοιπότων, οὐ τὰ κακῶν ἔσχατα τούτοις συμβήσεται; εἰ δὲ, ὅπερ πάντη ἀνέλπιστόν ἐστιν, ἰσχύσωσιν οἱ πολέμιοι ἀντι-
B στῆναι, πάσης αὐτῶν τῆς δυνάμεως ἐν τῷ τοιούτῳ πολέμῳ παραγενομένης, καὶ καρτερὰ μάχη γένηται πανστρατὶ αὐτῶν μαχομένων, διὰ τὸ τὴν ἧτταν αὐτῶν ἀνακαλέσασθαι, καὶ κατὰ δεύτερον λόγον τοῦτο συμβῇ· δεῖ τὸν τοῦ στρατοῦ ἀρχηγὸν ἀπὸ συνθήματός τινος καὶ διορισμοῦ καὶ σάλπιγγος ἀνακλητικῆς διαχωρίσαι τοὺς οἰκείους τῆς ἐκ χειρῶν μάχης, νῶτα διδόντων αὐτῶν (πλὴν μὴ σὺν ἐλασίᾳ καὶ φυγῇ ἀκόσμῳ, ἀλλ' εὐτάκτως), ἐρεθίζειν τε τοὺς πολεμίους πρὸς δίωξιν. ἐπικειμένων δὲ τῶν παρατάξεων τῶν πολεμίων καὶ διωκουσῶν, τῇ μείζονι ἐνέδρᾳ περιπεσοῦνται. καὶ διω-

Recessus non cursim faciendus.

C κόμενοι ἐν ἑνὶ μέρει τῆς ἐνέδρας, ὡς ἔφημεν, διερχόμενοι, ὁπόταν κατ' αὐτῶν οἱ ἐν τῇ μεγάλῃ ἐνέδρᾳ ὄντες ὁρμήσωσιν, ὑποστρεφέσθωσαν παραυτίκα καὶ οἱ διωκόμενοι, καὶ εὑρεθήσονται ἐκ δύο μερῶν τοῖς πολεμίοις μαχόμενοι· καὶ πολλὴν τοῦτο τῷ στρατῷ προξενίσει τὴν ὠφέλειαν. εἰ οὖν οἱ διώκοντες ἄχρι τῆς ἐνέδρας καταλάβωσι, καὶ ἀπροόπτως ταύτῃ περιπέσωσι, καὶ
Fol. 397 v. τολμηρῷ καὶ ἀνδρείῳ ὁρμήματι ἀπὸ τοῦ ἐγκρύμματος κατ' αὐτῶν ἐφορμήσωσι, τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι κατὰ κράτος τούτους ἡττήσουσι, καὶ μέγα κλέος ἑαυτοῖς περιποιήσονται. εἰ δὲ διά τινα σφάλματα μὴ τελέως δυνηθῶσι τῶν παρατάξεων τῶν ἐχθρῶν περιγενέσθαι, ὡς δύναμιν βαρεῖαν ἐχόντων, καὶ ἰσχυρῶς παν-
D στρατὶ αὐτῶν μαχομένων, ἔχων καὶ τὸ πεζῶν στράτευμα συμμαχούντων σοι, σὺ μᾶλλον αὐτῶν ὑπερισχύσεις. καὶ εἰ μὴ κατὰ κράτος ἡττηθῶσιν, ἀλλ' οὖν πολλοὺς αὐτῶν μαχαίρας ἔργον

sis hominibus multo labore pugnae deficientibus, non extrema illis mala accident? Si tamen, quod prorsus improbabile est, hostes, universa eorum multitudine in hunc conflictum se demittente, obsistere valent, fitque, omnibus illorum copiis pugnantibus, acre praelium, quod detrimentum acceptum sarcire student, videturque praeter exspectationem res casura: debet tunc dux exercitus signo aliquo ac mandato, perque tubam receptui canentem, suos cominus instantes revocare, ita ut terga dent (neque tamen id cursim et fuga effusa, sed ordinate), hostesque ad persequendum allicere. Ita acies hostium incumbentes seque proruentes in maiores insidias incident. Fugientes, ab uno latere latibuli, sicuti diximus, praetervecti, ubi in hostem maiores insidiae consurrexerunt, ipsi quoque protinus se convertant, infestaque signa adversariis utrinque inferentur: quod magno adiumento erit exercitui. Insequentes si usque ad insidias provecti temere in illas irruant, nostri, audaci atque strenuo impetu ex latebris in illos provolantes, Christi gratia magnifice illos superabunt, magnamque gloriam consequentur. Quod si propter quaedam errata penitus fundere acies hostium non potuerunt, quod multitudine infinita copiisque omnibus congregatis acriter praeliabantur, tamen, quod peditatum habes simul signa inferentem, melius tu quam illi rem geres. Neque si prorsus debellas, at denique

ποιήσῃς, πλείονας δὲ τούτων καὶ ἀνδραπόδων λόγῳ κατάσχῃς, καὶ φόβῳ μεγάλῳ καὶ καταπλήξει ὑποβληθῶσιν· ὡς μηκέτι τολμᾷν ἀδεῶς τὰς χώρας κατατρέχειν καὶ ληΐζεσθαι, μᾶλλον δὲ σπεύσουσι τὴν ἰδίαν καταλαβεῖν. καὶ ταῦτα μέν, καθὼς οἱ πρὸ ἡμῶν ἡμῖν παρέδοσαν, καὶ ἡ ἀπὸ τοῦ μακροῦ χρόνου ἐμπειρία, συνεγραψάμεθα. σοὶ δὲ πρὸς τὴν εἰκὸς ἐπερχομένην περίστασιν προσήκει διαγενέσθαι. οὐ γὰρ ὡς αἱ τῶν ἀνθρώπων βουλαί, ἀλλ' ὡς ἡ ἄνωθεν πρόνοια τὰ καθ' ἕκαστον ταλαντεύσῃ, καὶ τὸ τοῦ πολέμου ἕπεται πέρας.

ΚΕΦ. ιη'. *Περὶ τοῦ, πότε δεῖ τὸν στρατηγὸν ἐκ δύο μερῶν τῶν πολεμίων παραδρομὴν ποιῆσαι.* P. 152

Εἰ δὲ ἔτι ἐπιμένουσιν οἱ πολέμιοι, ὅπερ ἀνέλπιστόν ἐστι μετὰ τὸ οὕτως τραυματισθῆναι, τὰς χώρας ἡμῶν φωσσατικῶς πυρπολοῦντες, κατακαίοντές τε καὶ διαφθείροντες, μηδαμοῦ εἰς κοῦρσον μήκοθεν τὸν λαὸν αὐτῶν τολμῶντες ἀποστέλλειν, χρὴ τὸν στρατηγὸν ἀξιόλογον δύναμιν εἰς τὸ ἕτερον μέρος τῶν B
πολεμίων ἀποστεῖλαι, ἐν ᾧ αὐτὸς μὴ παρατρέχει· καὶ τοῖς ἀπὸ τριῶν ἢ τεσσάρων μιλίων τοῦ φωσσάτου παρεκτρέχουσιν ἔνθεν κἀκεῖθεν ἐπιτίθεσθαι καὶ τραυματίζειν, πρὸς τὸ διακωλύειν αὐτοὺς τροφὰς ἀναλαμβάνειν· ἵνα ὡς ἐκ τούτου σπάνιν ἔχοντες τροφῶν ἀναγκασθῶσιν ὑποστρέψαι. εἰ δὲ ὁρᾷς, ὦ στρατηγέ, Fol. 393 r.
τοὺς πολεμίους ἔτι ἑαυτοὺς παραφυλάττοντας, καὶ μὴ πόῤῥω ἐξελαύνειν τοὺς εἰς συλλογὴν χρειῶν ἀποστελλομένους παραχωροῦντας, καὶ ταύτην τὴν ἐνέδραν εἰς βλάβην αὐτῶν ἐπινοήσα-

multos eorum gladio conficies, plures in servitutem rediges, formidinemque ac terrorem illis magnum iniicies: ut non amplius imprudenter incurrere agros ac vastare audeant, contendantque potius domum redire. Haec, sicut a maioribus accepimus, et longinqui temporis usu edocti sumus, ita conscripsimus. Te autem convenit ad unius cuiusque rei probabilem eventum accommodari. Non enim ut hominum voluntates, sed ut summa providentia quidque ponderat, ita armorum exitus consequuntur.

Cap. XVIII. De eo, quando oportet ducem bipartito hostes insequi.

Si hostes diutius commorantur, tametsi id quidem parum credendum est de tam male habitis, factisque castris agros nostros incendiis ac vastationibus populantur, neque milites suos longius praedandi causa dimittere audent, debet dux firmam manum post terga hostium in alteram partem, ubi ipse non est, circummittere: et quicunque tria vel quatuor millia passuum a castris digrediuntur, a duobus lateribus eos aggredi ac vexare, frumentationibusque prohibere: ut sic cibariis destituti domum redire cogantur. Quod si vides, o dux, hostes magis etiam sibi cavere, neque frumentatum missis longius progrediendi potestatem facere, ad detrimentum iis inferendum illiusmodi insidias comparare debes. Considera globos ho-

σθαι δεῖ. τὰ φοῦλκα διασκοπῆσαι τῶν πολεμίων, τὰ εἰς φυλακὴν
C αὐτῶν ἐξερχόμενα καὶ πόῤῥω τοῦ φωσσάτου ἱστάμενα. καὶ οἷον
ἐξ αὐτῶν βραδύτερον ὑποστρέφει εἰς τὰς σκηνὰς αὐτῶν, ἴσως
καρτεροῦν ἕως οἱ τὰ πλησίον αὐτῶν χωρία ἀνερευνῶντες ἑταῖροι
πρὸς τὰς σκηνὰς αὐτῶν ὑποστρέψουσι, κατ' αὐτοῦ ἐνεδρεῦσαι
ἐπείχθητι. καὶ δι' ἐμπείρων βιγλατόρων εἰ δυνατὸν στοχάσασθαι
τὴν ποσότητα τῶν εἰς τὸ φοῦλκον ἱσταμένων πολεμίων, καὶ τού-
των πλείονας μαχίμους ἄνδρας τῶν ἱππέων ἀπολεξάμενος λόχον
γενέσθαι τοῖς ἐχθροῖς παρασκευάσεις, ἀρχηγὸν ἐν αὐτοῖς ἐφιστῶν
ἀνδρεῖον καὶ ἐμπειρότατον. διορίσασθαί τε αὐτὸν ὀλίγους τινὰς
D τοῦ ὑπ' αὐτὸν λαοῦ χιτῶνας ἀμφιάσασθαι γεωργῶν· συμμῖξαι
τε αὐτοῖς τῇ ἀληθείᾳ καί τινας τῶν ἀγροτῶν καὶ γεωργικῶν. ἀό-
πλους δὲ πάντας εἶναι, καὶ τὰς κεφαλὰς ἀσκέπους· τινὰς δὲ καὶ
ἀνυποδέτους· ἐφίππους δὲ ἅπαντας, ξυλοκόντια κατέχοντας
πάνυ κοντὰ, πρὸς τὸ ἀπατῆσαι τοὺς πολεμίους, καὶ δόξαν αὐ-
τοῖς ἐμποιῆσαι, ὡς οὐκ εἶεν τοῦ στρατοῦ, ἀλλὰ γεωργοί τινες,
Casarum custodes. οἱ λεγόμενοι οἰκοφύλακες. μὴ πλείους δὲ τούτους εἶναι τῶν εἴκοσι.
εἰσαγαγεῖν δὲ αὐτοὺς ἐν χωρίοις ἀνὰ ἓξ ἢ καὶ πλείονας πλησίον
ἀλλήλων, ἔχοντας κτήνη τινὰ ἐν τοῖς αὐτοῖς χωρίοις, εἴτε ὑπο-
P. 153 ζύγια εἶεν καὶ βόες, εἴθ' ἵπποι τε καὶ ἡμίονοι. περὶ δὲ ἑνδε-
κάτην ὥραν τῆς ἡμέρας διορίσασθαι αὐτοὺς ἐμφανισθῆναι τοῖς
πολεμίοις, ἀπὸ χωρίου εἰς ἕτερον χωρίον δρομαίως εἰσερχομένους
καὶ περισπωμένους, ὅπως τὰ κτήνη αὐτῶν ἀναλάβωνται, καὶ
πρὸς τὰ ὀχυρώματα διασώσωσι. τούτους τοίνυν ἡνίκα οἱ εἰς τὸ

11. ἀμφιάσασθαι. De hac forma vid. Albert. ad Hesych. I. 295. A.
14. ξυλοκόντια. Sic verti cum Ducang. Gloss. I. col. 1024. nisi leg. ξυλακόντια.

stium, qui ad frumentatorum praesidium egressi longius a castris constiterunt. Quorum si quis tardius ad tentoria se recipit, praestolatus fortasse, donec commilitones, iuxta vicos perscrutati, in castra recesserint, hunc circumvenire propera. Ac si excubitoribus peritis adhibitis numerum hostium in hoc globo persistentium inire potes, per maiorem numerum virorum valentium ex equitibus electorum insidias adversariis faciendas curabis, delegato ad hoc praefecto strenuo ac peritissimo. Is paucos quosdam ex suis vestimenta rustica induere iubeat: his admisceat aliquot revera paganos atque agricolas. Omnes autem inermes esse debent, capitibus nudis, nonnulli etiam discalceati: cuncti equis insidentes, baculos gerentes admodum breves, ad fallendos hostes fidemque illis faciendam, non se esse de exercitu, sed paganos quosdam, qui casarum custodes appellentur. Neque esse debent plus viginti. Hos introducat in vicos, senos simul, aut etiam plures, ita ut non longe inter se distent, iumentaque habeant in ipsis vicis, sive haec veterina sint ac boves, sive equi et muli. Hos iubeat, circa undecimam horam diei hostibus se in conspectum dare, et a vico ad vicum trepidanter discurrere satisque agere, quasi pecora sua

φοῦλκον ἱστάμενοι πολέμιοι θεάσωνται, τὰ μὲν τῶν κτηνῶν αὐ-
τῶν παρέλκοντας, τὰ δὲ ἀπελαύνοντας, καὶ ἀγρότας εἶναι καὶ
γεωργοὺς τούτους ὑποτοπήσουσιν, ἀκρατῶς καὶ ἀφυλάκτως τού-
τους ἐπιδιώξουσι. διωκόμενοι δὲ οἱ τὸ σχῆμα τῶν οἰκοφυλάκων
καὶ γεωργῶν ὑποδύντες, σπουδάσουσι καταλαβεῖν, ἐν ᾧ τὸ ἔγ-
κρυμμα ἵσταται· καὶ τούτους οἱ πολέμιοι διώκοντες περιπεσοῦν- B
ται τῇ ἐνέδρᾳ ἀπαραφυλάκτως. ἐπὰν δὲ τοῖς λοχήσασι προσεγ-
γίσωσιν, εὐτάκτῳ φρενὶ καὶ ὁρμῇ κατ᾿ αὐτῶν οἱ τοιοῦτοι ἐφορ-
μήσαντες συῤῥαγείτωσαν. καὶ δῆλον ὡς οὐκ ἀντιστήσονται κἂν
πρὸς μικρὸν οἱ πολέμιοι· ἀλλὰ νῶτα δόντες πολλοὶ τούτων καὶ
ἀναιρεθήσονται, καὶ δορυάλωτοι γενήσονται. εἰ δὲ σύνεγγυς ὁ
χῶρος εἴη τῆς τῶν ἐχθρῶν στρατιᾶς, ἐν ᾧ τὰ τοιάδε τελεῖται,
καὶ πλῆθος τοῦ λαοῦ τῶν πολεμίων εἰς ἐκδίκησιν τῶν διωκομένων
ἐξέλθοι, χρὴ τὸν στρατηγὸν καὶ ὄπισθεν τῆς τοιαύτης ἐνέδρας
καὶ ἕτερον λαὸν τόπον εἰς ἐπιτήδειον εἰς ἔγκρυμμα καταστῆσαι,
ἀπέχον τῆς προτέρας ἐνέδρας μίλια δύο. καὶ εἴγε, ὡς ἔφημεν, C
τοὺς ἐν τῇ πρώτῃ ἐνέδρᾳ λαὸς τῶν πολεμίων ἐπιδιώξει, οἱ τοῦ
δευτέρου ἐγκρύμματος ἐξερχόμενοι κατ᾿ αὐτῶν τοὺς μὲν οἰκείους
περισώσουσι, τοὺς δὲ πολεμίους κατατραυματίσουσι καὶ θανα- Fol. 399 r.
τώσουσι. δεῖ οὖν τὴν τοιαύτην μηχανὴν, ὦ στρατηγὲ, περὶ δυ-
σμὰς ἡλίου ἐξεργάσασθαι· ἵνα, ἐὰν πλήθη πολεμίων ἐπίθωνται
τοῖς ἐν τῇ ἐνέδρᾳ, ἡ νὺξ καταλαβοῦσα καὶ τὸν πόλεμον διαλύ-
σασα, ἀβλαβῆ τὸν ὑπὸ σὲ λαὸν διατηρήσῃ.

**Qua hora diei aggrediendi hostes.**

8. φρενί. Fort. φορᾷ. 17. λαὸς] λαοὺς codd.

inde repetere inque loca munita compellere velint. Hostes globatim excubantes, ubi hos partim pecora sua protrahentes, partim ante se agentes conspexerint, agricolas eos et paganos esse rati, effuse atque temere illos persequentur. Hi qui custodum et agricolarum personam susceperunt, si agitantur, festinabunt locum assequi, ubi latentes copiae consederunt: quos hostes persequentes, imprudentes in insidias incident. Nam ubi his appropinquarint, nostri animo motuque composito coorti illis occurrant. Ibi perspicuum est, ne tantisper quidem restituros hostes: sed fuga facta multi eorum et interibunt, et captivi fient. Si tamen a loco, ubi haec geruntur, acies hostium propius abest, adversariique magna multitudine ad tuendos suos fugientes se effundunt, debet dux a tergo harum insidiarum alteram manum loco idoneo collocare, in latibulo, quod a prioribus insidiis duo millia passuum abait. Ac si, ut praediximus, milites priorum insidiarum vis hostium persequitur, qui in altero latibulo sunt, evolantes in illos, tum commilitones servabunt, tum adversarios damno et morte afficient. Quo commento, o dux, sub occasum solis oportet uti: ut, etiamsi vis hostium insidiatores urgeat, tamen nox superveniens diremto praelio incolumem tuam manum servet.

D **ΚΕΦ. ιθʹ. Περὶ καταστάσεως καὶ ἐξοπλίσεως καὶ γυμνασίας στρατοῦ.**

Εἰ δέ γε θαῤῥήσουσι κοῦρσον διαχωρίσαι, εὐφυῶς δεῖ σε τούτους ἐπιτηδεύσασθαι, ἀποστέλλοντα τῶν ὑπὸ σέ τινα ἀνδρείᾳ καὶ ἐμπειρίᾳ κεκοσμημένον, μετὰ καθωπλισμένου λαοῦ καὶ ἐξαρκοῦντος, τοὺς διεσκεδασμένους τῶν πολεμίων κατατρέχειν, καὶ ἀναιρεῖν, καὶ δεσμώτας ποιεῖν. σοῦ δὲ μηδέποτε καταλυέτω ἡ παράταξις· ἵνα, εἰ συμβῇ φούλκοις πολεμίων περιτυχεῖν πλῆθος
P. 154 ἔχουσι λαοῦ, πρὸς φυλακὴν δηλαδὴ τῶν ἐξελθόντων πολεμίων ἐπακολουθοῦσι, τὴν ἰδίαν ἔχων παράταξιν συνισταμένην, πόλεμον μετὰ τοῦ φούλκου συνάπτων στρατηγικῶς καὶ ἐμπείρως, ὡς ἐξεθέμεθα, καταγωνίσῃ τούτους, καὶ τελείῳ παραδώσῃς ἀφανισμῷ. ταῦτα δὲ εἰς τὴν σὴν ἀσφάλειαν, ὦ στρατηγέ, καὶ τοῦ λαοῦ φυλάττεσθαι ὑπεμνήσαμεν, εἴγε ὀλιγοστόν ἐστι τὸ ὑπὸ σὲ στράτευμα, καὶ εὐαρίθμητον, καὶ τοῦ τῶν πολεμίων πολὺ ἐλαττούμενον. εἰ δὲ περὶ τὰς ἓξ ἢ πέντε χιλιάδας ἀπαριθμεῖται τὸ ὑπὸ σὲ μάχιμον, μᾶλλον κατὰ πρόσωπον ἀντιτάξασθαι τοῖς πολεμίοις ἐπείχθητι. καὶ οὕτως διὰ μηχανικῶν στρατηγημάτων καὶ
B ἐπιτηδεύσεων, εἰ χρὴ, καὶ ἀδοκήτων κατ' αὐτῶν ἐπιθέσεων, καὶ εἰ καλῶς καὶ ἐμπείρως τὸν κατ' αὐτῶν μηχανήσῃ πόλεμον,
Fol. 399 v. ἔχων τὴν Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ἀκαταμάχητον βοήθειαν συνεπαμύνουσαν, μεγάλα κατὰ τῶν ἐχθρῶν νίκης ἐργάσῃ τρόπαια. οὐκ ἐνὸν δὲ ἄλλως στρατηγικῶς καὶ ἐμπείρως πρὸς τὸν πόλεμον παρασκευασθῆναί σε, εἰ μὴ πρότερον ἐξασκήσῃς καὶ ἐκπαιδεύσῃς τὸ ὑπὸ σὲ στράτευμα, ἐθίζων αὐτὸ καὶ ἐγγυμνάζων εἴς τε

1. εὐφυῶς] ἀφυῶς codd. 18. καὶ εἰ. Sic codd.

Cap. XIX. De statu, armatura et exercitatione militum.

Sed si audent catervatim praedatores a se disparare, debes hos solertia adhibita invadere, misso uno de illis qui sub te militant, homine virtute atque usu praedito, cum armata manu quae sufficiat, hostes dispersos insectari, occidere, captivos facere. Neque tamen tu tuam aciem solvas: ut si accidit, te in globos hostium numero valentes incidere, qui praesidii causa praedatores insecuti sint, tua acie instructa, praelioque cum globo illo, bonorum ducum more ac perite, ut exposuimus, commisso, expugnes illos, et funditus ad internecionem deleas. Haec tuae, o dux, militumque tuorum salutis conservandae causa monuimus, si quidem tuae copiae parvae sunt, et tenues, ut hostiles illis plurimum praestent. Sed si sub signis tuis numerantur sex aut quinque millia armatorum, magis a fronte adoriri hostes contendito. Et sic callidis consiliis et commentis, si opus est, tum etiam insperatis procursationibus, recte ac perite bellum adversus eos administrans, si habes insuper Christi Dei nostri invictum auxilium pro te propugnans, ex victoria contra hostes magna constitues tropaea. Quanquam fieri non potest, ut caeteris rebus imperatorie ac scienter ad bellum te pares, nisi priùs exercueris atque erudieris copias tuas, subigens atque

τὴν τῶν ὅπλων μεταχείρισιν, καὶ πόνων καὶ ταλαιπωριῶν τὸ δριμύ τε καὶ ἐπίπονον καρτερεῖν· καὶ μὴ χαυνότητι καὶ ῥᾳθυμίᾳ, μέθῃ τε καὶ τρυφαῖς καὶ ταῖς ἄλλαις ἀσωτίαις τὸ ἑαυτῶν πᾶν ἐπιτρέπειν. προσήκει γε μὴν, τάς τε ῥόγας αὐτῶν καὶ σιτηρέσια Milites in honore habendi. ἀνελλιπῶς τούτους λαμβάνειν· ἄλλας τε δωρεὰς καὶ εὐεργεσίας, πλείους τῶν ἐθίμων καὶ διατετυπωμένων· ἵνα τὸ ἀνενδεὲς ἔχοντες C ἐκ τούτων δύνωνται καὶ ἵππους καλλίστους ἐπικτᾶσθαι, καὶ τὰς ἄλλας αὐτῶν πανοπλίας, καὶ χαιρούσῃ ψυχῇ, καὶ προθύμῳ καὶ ἀγαλλομένῃ καρδίᾳ προκινδυνεύειν αἱρῶνται τῶν βασιλέων ἡμῶν τῶν ἁγίων, καὶ παντὸς τοῦ Χριστιανικοῦ πληρώματος. τὸ δὲ κρεῖττον πάντων καὶ ἀναγκαιότερον, ὅπερ τὸ πρόθυμον αὐτῶν διεγείρει, καὶ τὴν ἀνδρείαν αὔξει, καὶ τῶν ἀτολμήτων ἐρεθίζει κατατολμᾷν, τὸ τελείαν ἔχειν ἐλευθερίαν τὰς ἑαυτῶν οἰκίας καὶ D τῶν ὑπηρετουμένων αὐτοῖς στρατιωτῶν, καὶ τοὺς περὶ αὐτοὺς ἅπαντας. τοῦτο γὰρ ἀρχῆθεν καὶ ἀπὸ παλαιοῦ εἰς αὐτοὺς καὶ συνετηρεῖτο καὶ διεφυλάττετο· καὶ εὑρήσεις τοῦτο νενομοθετημένον παρὰ τῶν πάλαι ἁγίων καὶ μακαρίων βασιλέων, καὶ ἐν τοῖς τακτικοῖς βιβλίοις αὐτῶν ἐγγεγραμμένον. πρὸς δέ γε τῇ ἐλευθερίᾳ χρὴ αὐτοὺς καὶ τῆς δεούσης ἀπολαύειν τιμῆς, καὶ μὴ καταφρονεῖσθαι καὶ ἀτιμοῦσθαι. αἰσχύνομαι γὰρ εἰπεῖν, καὶ τύ- Fol. 400 r. πτεσθαι τοὺς τοιούτους ἄνδρας, τοὺς μὴ προτιμῶντας τῆς ἰδίας ζωῆς ὑπὲρ θεραπείας τῶν ἁγίων βασιλέων, καὶ τῆς τῶν P. 155 Χριστιανῶν ἐλευθερίας καὶ ἐκδικήσεως· καὶ ταῦτα παρὰ φορο-

20. ἀτιμοῦσθαι. Sic pro ἀτιμᾶσθαι, ut paulo post 155. A. lin. 9.

docens illas tum tractandis armis, tum in acerbitatibus ac molestiis laborum aerumnarumque perferendis: ne mollitiei, ignaviae, temulentiae, luxuriae, reliquis nequitiis totos se tradant. Convenit item, ut rogas atque frumentationes plenas accipiant; insuperque donativa et largitiones, ultra consuetas ac praescriptas: ut sic necessitates suas nacti inde et equos optimos et armaturam reliquam comparare sibi possint, et laeta mente, parato atque erecto animo pro sacris Imperatoribus nostris universaque republica Christiana periculis obiicere sese velint. Sed omnium optimum atque maxime necessarium, quod excitat eorum alacritatem, auget virtutem, stimulat demum, ut vel non audenda efficere conentur, illud est, ut non solum ipsorum et militum sibi ministrantium domus, sed etiam universi eorum necessarii, omnium rerum immunitatem habeant. Haec a principio antiquitus servabatur circa illos consuetudo, ac permanebat: id ipsum a priscis Imperatoribus, sacris ac beatis illis quidem, et pronunciatum, et in libris militaribus eorum scriptum reperies. Praeter immunitatem opus etiam est, ut debitum honorem percipiant, neque despicatui sint, aut iniuriam patiantur. Nam pudet me dicere, vel verberari eiusmodi viros, qui vitam ipsam minoris ducant, modo sacris Imperatoribus officium suum praestent, Christianosque liberent et ulciscantur: idque ab exactoribus misellis, qui

λόγων ἀνθρωπαρίων, καὶ μηδεμίαν τῷ κοινῷ προξενούντων ὠφέλειαν, ἀλλ᾽ ἢ μόνον ἐκπιεζόντων καὶ ἐκτριβόντων τοὺς πένητας, καὶ ἐξ ἀδικίας καὶ πολλῶν αἱμάτων πενήτων ἑαυτοῖς πολλὰ τάλαντα χρυσίου ἐπισυναγόντων. δεῖ δὲ αὐτοὺς μηδὲ παρὰ τῶν θεματικῶν κριτῶν ἀτιμοῦσθαι, καὶ ὡς ἀνδράποδα κατασύρεσθαι καὶ μαστίζεσθαι, δεσμά τε καὶ κλοιὰ (ὢ τῆς συμφορᾶς) περιτίθεσθαι τοὺς ἐκδίκους καὶ, μετὰ Θεὸν, σωτῆρας Χριστιανῶν, καὶ ὑπὲρ τῶν B ἁγίων βασιλέων καθ᾽ ἑκάστην, ὡς εἰπεῖν, ἀποθνήσκοντας· αὐτοῦ τοῦ νόμου παρακελεύοντος, ἕκαστον ἄρχοντα τοῦ ἰδίου λαοῦ ἐξουσιάζειν, καὶ τούτους κρίνειν. καὶ τίνος ἑτέρου ἄρα λαὸς οἰκεῖος ὁ τοῦ θέματος, εἰ μὴ μόνον τοῦ στρατηγοῦ, ὃν ὁ βασιλεὺς ὁ ἅγιος ἐν αὐτῷ προχειρίζεται; διὰ τοῦτο γὰρ καὶ ἀπὸ τῶν ἀρχαιοτάτων Ῥωμαίων καὶ τοῦ νόμου τὴν τοῦ ἰδίου θέματος ἐξουσίαν ὁ στρατηγὸς ἐκέκτητο, κρίνων τοὺς ἐγκαλοῦντας ἐπὶ στρατιωτικοῖς πράγμασι, καὶ διοικῶν τὰ ἐν τῷ θέματι ἀνακύπτοντα, ἔχων συνεργὸν τὸν κριτὴν καὶ παρ᾽ αὐτοῦ συνεργούμενος· συνεργῶν δὲ καὶ τῷ πρωτονοταρίῳ καὶ τοῖς ἄλλοις τοῖς τὰς τοῦ δημοσίου δουC λείας ἐγκεχειρισμένοις. εἶχε δὲ καὶ ὁ τουρμάρχης τῆς ἰδίας αὐτοῦ τούρμας παρὰ τοῦ νόμου καὶ τῆς βασιλικῆς προστάξεως ἐπ᾽ ἐξουσίας τὰς κρίσεις, κατὰ τοὺς ἐπικρατήσαντας τύπους καὶ τὰ Fol. 400 v. τούτων προνόμια. εἰ μὲν οὖν τὴν πάλαι κατάστασιν ὁ τῶν ἁγίων βασιλέων λάβῃ στρατὸς, καὶ τὰ λυποῦντα καὶ εἰς πενίαν αὐτοὺς ἄγοντα πόῤῥω γένωνται τούτων· μεγάλην λήψονται προθυμίαν, καὶ χαρὰν, καὶ ἀγαλλίασιν· καὶ γενναιότεροι καὶ εὐτολμώτεροι ἔσονται, ἀκαταγώνιστοί τε καὶ ἀκαταμάχητοι τοῖς πολεμίοις ὀφθή-

Dux olim iudex in causis militaribus.

nullam reipublicae utilitatem afferant, nisi quod exspolient solum et conterant egentes, eque iniuriis ac sanguine pauperum plurimo grande auri pondus redigant. Nec magis oportet, ut a iudicibus provincialibus contumelia afficiantur, servorumque instar trahantur, pulsentur, in vincula et boias (o rem odiosam) coniiciantur vindices et, post Deum, servatores Christianorum, pro sacris Imperatoribus prope dicam quotidie occumbentes: ipsa lege iubente, ut praefectus in suas quisque copias imperium habeat, easque iudicet. Et cuinam milites provinciales proprii sunt, nisi duci soli, quem divinus princeps ea in provincia constituit? Quamobrem etiam ab antiquissimis Romanis auctoritas duci in sua provincia lege erat data, ut actionem intendentes in causis militaribus iudicaret, natasque in provincia lites administraret, simul assidente et adiuvante iudice: utque ipse et protonotario et reliquis, qui magistratus civiles haberent, operam tribueret. Item turmarcha in causis suae turmae ex lege edictoque principali iudicium exercebat, secundum formulas tunc usitatas, atque praerogativas illorum. Quod si reponitur in pristinam conditionem divinorum principum exercitus, quaeque in luctum egestatemque detrudunt milites, procul ab illis removentur: miram capient alacritatem, hilaritatem, laetitiam: strenuiores et audaciores erunt: inexpugnabiles et invicti adversariis existent. Quibus

σονται. καὶ τούτων οὕτως γινομένων, οὐ μόνον τὰς ἰδίας οἱ ἅγιοι ἡμῶν βασιλεῖς ἐκδικήσουσι χώρας, ἀλλὰ καὶ ἑτέρας πλείστας τῶν πολεμίων καθυποτάξουσιν. D

**ΚΕΦ. κ'. Περὶ τῶν ἐγχρονιζόντων πολεμίων κατὰ τῆς χώρας ἡμῶν, ἵνα ὁ ἡμέτερος στρατὸς κατὰ τῆς χώρας αὐτῶν ἐπέλθῃ.**

Τῶν πολεμίων μετὰ μεγάλης καὶ βαρείας δυνάμεως τὰς χώρας ἡμῶν περιπολούντων, ἐκτριβόντων τε, καὶ ἀφανιζόντων, P. 156 καὶ πολιορκίας κάστρων διαμελετώντων· φυλαττομένων δὲ, τοῦ μὴ παρὰ τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων ἐνεδρευθῆναι, ἀλλὰ μᾶλλον αὐτοὺς ἐνεδρεῦσαι μηχανωμένων· εἰ μὴ ἀξιόλογος Ῥωμαϊκὴ δύναμις εἰς ἀντιπαράταξιν τούτων ἐστὶ, δυναμένη τούτους καταγωνίσασθαι· τοῦτο δεῖ σε, ὦ στρατηγὲ, διαπράξασθαι, ὅπερ καὶ ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις γέγονε, καθὼς ἡ συντεθεῖσα στρατηγικὴ βίβλος παρὰ τοῦ ἀοιδίμου καὶ σοφωτάτου βασιλέως Λέοντος διαλαμβάνει. ᾗ καὶ οἱ ἐντυχόντες σαφῶς τὰ περὶ τῶν λεχθησομένων ἐπίστανται. τὸ γὰρ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ ὁ τῶν Κιλίκων B ἅπας λαὸς μετὰ βαρείας δυνάμεως κατὰ τοῦ θέματος τῶν Ἀνατολικῶν ἐξελθὼν, καὶ τὸ κάστρον Μισθείας σφοδρῶς πολιορκῶν, τῷ τηνικαῦτα ἀρχηγῷ τοῦ στρατοῦ ὁ βασιλεύων προστέταχε, μετὰ τῶν θεμάτων καὶ ταγμάτων κατὰ τῆς τῶν Κιλίκων χώρας ἐπι- Fol. 401 r. στρατεῦσαι· δύο δὲ τῶν στρατηγῶν, τοῦ τε Ἀνατολικοῦ καὶ τοῦ Ὀψικίου, ὑπολείπεσθαι, τοῦ πρὸς ἐκδίκησιν, ὡς οἷόν τε, τοῦ

5. περιπολούντων. Fort. πυρπολούντων. 13. διαλαμβάνει. Vid. Leonis Tactic. inter Opp. Meurs. edit. Lami, VI. 775. B. et Constantini Tact. ibid. 1375. C.

ita constitutis, sancti Imperatores nostri non modo suas provincias tuebuntur, verum etiam alias plurimas, quae hostibus obtemperant, sibi subiicient.

**Cap. XX. De adversariis, si diutius in regione nostra morantur, ut exercitus noster in illorum fines transeat.**

Quod si hostes cum magno gravique exercitu provincias obeant, vexent, exinaniant nostras, obsessiones oppidorum facere in animo habeant, caveantque praeterea, ne ab exercitu Romano insidiis petantur, ipsique potius ad faciendas illi insidias intenti sint: si non idoneae copiae ad castra contra facienda suppetant, quae pellere eos possint: illud te oportet, o dux, exsequi, quod idem superiore memoria factum est, sicut liber demonstrat, quem de ducis officio Leo, celebratae memoriae sapientiaeque princeps, confecit. Quem qui legerint, praeclare quae dicturi sumus intelligent. Illo enim tempore, cum tota Cilicum gens maximis copiis efferbuisset in provinciam Orientalem, castellumque Mistheae summa vi oppugnaret, ei qui tunc exercitui praeerat mandavit Imperator, ut cum laterculis numerisque in Cilicum fines se inferret: duos autem duces, Anatolici et Opsicii, post se relinqueret, qui ad servandum pro facultate castellum re-

τε κάστρου καὶ τῆς λοιπῆς χώρας τοῖς πολεμίοις ἀντικαθίστασθαι. ὁ μέντοι τῶν στρατευμάτων δημαγωγὸς (ἦν δὲ τότε Νικηφόρος ὁ ἐπίκλην Φωκᾶς), διὰ τῆς ὁδοῦ τῆς τοῦ Μαυριανοῦ λεγομένης κα- C τὰ τῆς χώρας Ἀδάνης τὴν ἐπέλευσιν ποιησάμενος, λείαν ὅτι πλείστην ἠλάσατο. τούτῳ πρὸς συνάντησιν λαὸς ὁ τῆς Ἀδάνης ἐξῆλθε, καὶ ὡς ἀπὸ μιλίων δύο τῆς πόλεως αὐτῶν ἀντιταξάμενοι, ἅμα τῷ συμπεσεῖν ἀλλήλοις νῶτα μεταβαλόντες οἱ τοῦ Ἰσμαὴλ ἀκόσμῳ φυγῇ καὶ σποράδην εὐθὺ τῆς πόλεως ὥρμησαν. ὁ δέ γε τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων ἡγούμενος ὅσους τῶν Ἰσμαηλιτῶν ἔνδον πυλῶν γενέσθαι μὴ δυνηθέντας εὗρε, τοὺς μὲν μαχαίρᾳ συνέκοψε, τοὺς δὲ πρὸς δουλείαν ἠγάγετο. τοῦ δὲ ἄστεος ἐγγύθι στρατοπεδευσάμενος, ἀμπελώνων καὶ δένδρων τὰ ἔγκαρπα ἅπαντα κατατεμὼν, τό, τε πέριξ τῆς πόλεως λαμπρόν τε καὶ εὔκο- D σμον ἀπημαύρωσε. τῇ δὲ ὑστεραίᾳ ἄχρι θαλάσσης ἐπιδραμὼν ὁ λαὸς αὐτοῦ, αἰχμαλωσίαν ὅτι πλείστην καὶ κτήνη πάμπολλα ἀναλαβόμενος, καὶ δι' ὅλης τῆς ἡμέρας ὁδοιπορήσας, ἐν τῷ Κύδνῳ ποταμῷ, ὃς Ἱέραξ ἐγχωρίως κέκληται, ἔξωθεν τῆς γεφύρας, ἐν ᾗ ἡ ὁδὸς πρὸς Ἄδανα φέρει, ηὐλίσατο. τῇ δὲ ἐπιούσῃ ἀπάρας ἐκεῖθεν, τὴν ἰδίαν καταλήψεσθαι ἐπορεύετο. τὴν τῶν Ῥωμαίων τοίνυν οἱ τὴν Μίσθειαν περικαθήμενοι πολέμιοι κατὰ τῆς ἑαυτῶν χώρας ἐπίθεσιν ἀκουτισθέντες, τὴν πολιορκίαν λύσαντες τάχει πολλῷ πρὸς ἐκδίκησιν τῆς ἰδίας χώρας ὑπέστρεψαν. ἀλλ' ἀπρακτήσαντες τῶν ἀμφοτέρων διήμαρτον. ὁ γὰρ τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων ἡγούμενος μετὰ πολλῶν σκύλων τε καὶ λαφύρων καὶ ἀνδραπόδων διὰ τῆς ὁδοῦ τοῦ Καρυδίου λεγομένης τὰ Ῥω-

Ager Tarsensis vastatus.

Fol. 401 v.

P. 157

liquamque regionem hostibus obsisterent. Ita summus copiarum nostrarum dux (is erat tunc Nicephorus cognomento Phocas), per viam quae Mauriani dicitur in agrum Adanensem facta impressione, praedas ingentes cepit. Cui Adanenses obviam egressi, ad duo millia passuum ab oppido instructa acie, simul atque concurrerunt, terga vertentes Ismaëlitae effusa fuga disiecti recta ad oppidum contenderunt. Quorum quotquot Romanorum exercituum dux deprehendit, qui intra portas se coniicere non potuissent, eorum partim in hostium numero habuit, partim in servitutem abduxit. Castris dein propter oppidum positis, exciso omni vinearum et arborum foetu, nitorem locorum circa oppidum amoenitatemque delevit. Postridie eius diei ad mare usque pervadens exercitus, captivos quam multos nactus pecorumque multitudinem, nullam partem diei itinere intermisso, ad Cydnum flumen, quod Hierax ab accolis vocatur, ultra pontem, per quem iter Adanam versus est, consedit. Inde profectus postridie ad suos fines recipere se coepit. Hostes Mistheam circumsidentes, cum de Romanorum in suam regionem impressione audissent, obsidione soluta magnaque celeritate adhibita ad suum agrum tuendum reverterunt. Sed inani labore suscepto utraque spe frustrati sunt. Nam dux exercituum Romanorum cum spoliis, praedis, mancipiis permultis, per viam, quae Carydii

μαίων ἤδη κατέλαβε. πρὸς τούτῳ δὲ καὶ οἱ στρατηγήσαντες τῶν Ἀνατολικῶν καὶ Καππαδοκίας ἐν τοῖς ἄνω χρόνοις, τῶν Ταρσιτῶν κατὰ τῆς Ῥωμαϊκῆς χώρας τὴν ἐξέλευσιν ποιουμένων, δι' ἄλλης ὁδοῦ ἐν ταῖς χώραις αὐτῶν εἰσερχόμενοι, ποτὲ μὲν αὐτοὶ ἐκεῖνοι, ποτὲ δέ τινας τοῦ λαοῦ αὐτῶν ἀποστέλλοντες, κατὰ τὸ ἐγχωροῦν τούτους κατετραυμάτιζον. ὁ δέ γε τὴν ἡγεμονίαν τῆς B Λυκανδοῦ καὶ τῶν ἐκεῖσε ἀκριτικῶν θεμάτων ἐγκεχωρισμένος ἐν τοῖς αὐτοῖς χρόνοις, ὁσάκις ἂν Ἀλὴμ ὁ υἱὸς τοῦ Χαμβδᾶ κατὰ Alim Chambdani F. Ῥωμανίας τὴν ἐξέλευσιν ἐποιήσατο, ἢ ἐν τῇ ἰδίᾳ χώρᾳ χρείας ἀναγκαίας αὐτὸν κατεπειγούσης μετέβη, κατὰ τῆς χώρας τοῦ Χάλεπε καὶ τῆς Ἀντιοχείας ἐπιτιθέμενος, μεγάλην ἐν αὐτοῖς βλάβην εἰργάζετο· καὶ τοὺς συγγενεῖς αὐτοῦ, καὶ ἀρχηγοὺς τῶν φωσσάτων, μεγάλους καὶ περιφανεῖς, δορυαλώτους εἷλε, καὶ τοὺς τούτων μαχίμους ἄνδρας, καὶ πλεῖστα φρούρια. τὸ αὐτὸ δὲ καὶ ἐν τῇ τῶν Κιλίκων χώρᾳ διεπράττετο, ὡς τῇ Λυκανδῷ συνορούσῃ. καὶ αὐτοὺς τοίνυν, ὦ στρατηγέ, ὅτε μετ' ἐπιτη- C δεύσεως καὶ ἐνέδρας τραυματίζειν τοὺς πολεμίους ἀπορήσεις, διὰ τὸ ἑαυτοὺς ἐπιμελῶς ἀσφαλίζεσθαι καὶ παραφυλάττειν· οὔτ' αὖ Fol. 402 r. πάλιν ἀξιόλογον ἔχεις δύναμιν, πρὸς τὸ φανερῶς αὐτοῖς ἀντιμάχεσθαι· τοῦτο δεῖ σε διαπράττειν· καὶ εἴτε αὐτὸν σὲ κατὰ τῆς χώρας τῶν πολεμίων ἐπείγεσθαι, καταλιμπάνοντα ἄνδρα τῶν ἄλλων στρατηγῶν ἀξιολογώτερον, μετὰ καὶ στρατεύματος τοῦ πρὸς παραδρομὴν καὶ πρόνοιαν τῶν θεμάτων ἐξικανοῦντος· εἴτε, σοῦ

7. ἐγκεχωρισμένος. Fort. ἐγκεχειρισμένος. 15. ὡς — συνορούσῃ] ὥστε νικᾷν αὐτῷ συνορῶσαν codd.

vocatur, ad Romanos se fines recepit. Praeter haec Anatolicorum quoque Cappadociaeque duces superiore memoria, quando Tarsenses in agrum Romanum impressionem fecerant, per aliam viam in illorum regionem ingressi, modo per se ipsi, modo per quosdam suorum eo missos, pro facultate illos vexaverunt. Eadem tempestate is, cui Lycandi erat provinciarumque limitanearum, quae ibi sunt, commissa cura, quotiescunque Alim Chambdani filius vel in Romanos fines irruptionem faciebat, vel in sua ipse regione, causa necessaria urgente, castra mutabat, Chalybonensem et Antiochinum ingressus agrum, magnum partibus illis detrimentum afferebat: in potestatemque redigebat suam Alimi propinquos, castris praefectos magnos ac spectabiles homines, eorumque milites, viros fortes, et castella numero plurima. Quod idem in Ciliciensi fiebat tractu, quippe qui Lycando sit finitimus. Quapropter, o dux, siquando industria insidiisque tuis male habere non potes hostes, quod ipsi se diligenter communiant ac tueantur: neque magis idoneas habes copias, ut aperto Marte decertare possis: id quod diximus facere te oportet: et vel te ipsum in adversariorum limites inferre, relicto praestantissimo ex praefectis tuis, cum manu quae ad insequendos hostes tuendasque provincias sit satis: vel, si tu ipse hostes se-

τὴν παραδρομὴν ποιοῦντος, τὸν κρείττονα τῶν στρατηγῶν, καὶ D ἐπ' ἀνδρείᾳ καὶ πολυπειρίᾳ ὀνομαστὸν καὶ ἐπαινούμενον, μετὰ ἱππικῆς καὶ πεζικῆς ἀξιολόγου δυνάμεως κατὰ τῆς τῶν πολεμίων ἀποστέλλειν χώρας, καὶ χρονίζειν ἐν αὐτῇ, καὶ πυρπολεῖν, καὶ ἀφανίζειν, καὶ κάστρα πολιορκεῖν· ἵνα τοῦτο ἀκούοντες οἱ πολέμιοι, καὶ μὴ βουλομένου τοῦ ἀρχηγοῦ αὐτῶν, ἀναγκάσωσιν αὐτὸν ἐπαναζεῦξαι πρὸς τὴν τῆς ἰδίας χώρας ἐκδίκησιν. ὁπόταν δὲ τὰς χώρας ἡμῶν καλῶς ἐκσπηλεύσῃς, καὶ φυγαδεύσῃς καὶ τὸν ἐν αὐτοῖς οἰκοῦντα λαὸν καὶ τὰ τούτων θρέμματα ἐν ὄρεσιν ὑψηλοῖς καὶ δυσβάτοις, καὶ βουληθῶσιν οἱ πολέμιοι ψηλαφῆσαι καὶ ἀνε- P. 158 ρευνήσασθαι τὰ τοιαῦτα ὄρη, κἀκεῖθεν τούτους ἀνδραποδίσασθαι, καὶ πανστρατὶ πλησιάσαι τοῖς τοιούτοις τόποις θελήσωσι, καὶ τὰς σκηνὰς ἐκεῖσε πήξασθαι· ὀφείλεις καὶ αὐτὸς ἐν τοῖς μέρεσιν ἐκείνοις πλησίον γενέσθαι, εἰς ἐκδίκησιν τῶν οἰκείων. καὶ εἴγε τὸν χῶρον θεάσῃ, ἐν ᾧ οἱ πολέμιοι αὐλίζονται, ὄρος ἔχοντα ἢ τόπον ὑψηλὸν καὶ ἐπιτήδειον πρὸς τὸ νυκτὸς κατ' αὐτῶν Fol. 402 v. ἐπιθέσθαι, τοῦτο μελετήσεις. καὶ διασκοπήσας καλῶς τὴν τοῦ τόπου θέσιν, καὶ βοήθειαν ἐκεῖθεν ἔχων, τὸν κατ' αὐτῶν παρασκευάσῃς πόλεμον νυκτὸς, μετὰ πεζικῆς δυνάμεως καὶ ἱππέων, B καθὼς περὶ νυκτοπολέμου κατωτέρω εἴρηται, καὶ μεγάλως αὐτοὺς τραυματίσεις καὶ ἐκθροήσεις, καὶ παρασκευάσεις ἐκεῖθεν ὑποχωρῆσαι. καρτερούντων δὲ ἔτι ἐν ἐκείνῳ τῷ χώρῳ, καλῶς ἑαυτοὺς ἀσφαλιζόμενοι καὶ παραφυλάττοντες, καὶ βουλομένων ἀνερευνῆσαι τὰ ὄρη, ἐν οἷς τὰ καταφύγια τῶν χωριτῶν τυγχάνει,

19. καὶ] σὺν codd.

queris, optimum ex praefectis, qui ob virtutem usumque in re militari nomen sit et laudem nactus, cum idonea equitum militumque copia in regionem adversariorum immittere, qui eam ibi commorans incendiis populationibusque vexet, oppidaque obsideat: ut hac re audita hostes ducem suum vel invitum ad patriam tuendam signa referre cogant. Quod si agros nostros diligenter exinanieris, incolarumque turbam atque pecora in altos asperosque montes compuleris; hostes autem velint perquirere ea iuga ac scrutari, hominesque inde in servitutem abducere, ideoque omnibus cum copiis accedere ad eiusmodi loca, et castra ibi ponere cogitent: debes tu quoque appropinquare locis illis, ad opem tuis ferendam. Ubi si animadverteris, locum, in quo tendant adversarii, montem habere aut crepidinem editam, aptamque, ut inde noctu aggredi eos possis, ad hoc mentem convertas. Atque, perspecta bene natura loci, illa adiutus cum pedestribus equestribusque copiis praelium instituas adversus illos noctu, quemadmodum in capite de dimicatione nocturna infra demonstrabitur. Ita vehementer illos vexabis et perterrebis, efficiesque ut inde recedant. Quod si nihilominus permanent ibidem, diligenterque sese custodiunt ac tuentur, voluntque scrutari montes, in quibus receptacula rusticae plebis sunt, de-

δέον φυλαχθῆναι καὶ προκατασχεθῆναι παρὰ σοῦ τὰς εἰσόδους διά τε ἀκοντιστῶν καὶ ψιλῶν. καὶ τούτων καλῶς φυλαττομένων, ἐν οἷς ἡ καταφυγὴ τῶν γεωργῶν σὺν τῶν φαμιλιῶν καὶ τῶν τέκνων αὐτῶν γέγονεν, εἰ βουληθῶσι διὰ τῶν στενωπῶν καὶ δυσβάτων ἐκείνων ὁδῶν εἰσελθεῖν, ἡττηθήσονται· καὶ μάλιστα πεζικῆς [δυνάμεως αὐτοῖς ἐπιθεμένης. εἰ δ᾽ αὐτοὶ μετὰ πεζικῆς] C βουληθῶσιν ἐπελθεῖν, καὶ τὰ ὄρη διερευνήσασθαι, ἐν ἐνδοτέροις καὶ ὀχυρωτέροις καὶ ἀνεπιβουλεύτοις τόποις εἰσαγαγεῖν τοὺς τῶν χωρίων οἰκήτορας ἐπείχθητι· σοῦ μετὰ παντὸς τοῦ λαοῦ τὰς εἰσαγούσας κατ᾽ αὐτῶν ὁδοὺς δηλαδὴ καταλαμβάνοντός τε καὶ ἀσφαλῶς διαφυλάττοντος.

### ΚΕΦ. κα΄. Περὶ πολιορκίας κάστρου.

Πρὸς πολιορκίαν δὲ κάστρου κατανοῶν εὐτρεπιζομένους τοὺς πολεμίους, δέον καὶ σέ, ὦ στρατηγέ, ὅσα πολιορκεῖσθαι δυνατὸν (εἰσὶ γὰρ πολλὰ κάστρα μὴ δεδιότα πολιορκίαν), ἐν τοῖς τοιούτοις πρὸ τῆς τῶν ἐχθρῶν ἐξελεύσεως παρασκευάσαι τὸν ἐν αὐ- Fol. 403 r. D τοῖς καταφεύγοντα λαὸν μηνῶν τεσσάρων τροφὰς καθένα ἕκαστον, εἰ δυνατὸν καὶ πλειόνων, καθ᾽ ὅσον συνορᾷς ἔσεσθαι τὴν πολιορκίαν, ἀποτίθεσθαι. καὶ τῶν ἐν ταῖς κιστέρναις ὑδάτων ἐπιμελεῖσθαι, καὶ τῶν ἄλλων πάντων, ὅσα πολιορκουμένους ἐκδικεῖν καὶ βοηθεῖν δύνανται. ταῦτα γάρ, διὰ τὸ πλῆθος, τῇ παρούσῃ γραφῇ ἐκθεῖναι κατὰ μέρος ἐάσομεν. περὶ γὰρ τοιούτων καὶ ἑτέρων πολιορκητικῶν μηχανημάτων, καὶ τοῦ, πῶς χρὴ τοὺς

3. φαμιλιῶν. Sic codd. 6. Uncis inclusa, quae sunt in codd. omnib. praetermissa, e coniectura supplevi.

**bent per iaculatores ac velites observari a te aditus, et praeoccupari. His recte custoditis, qua refugium rusticulis familiisque eorum ac liberis patuit, si hostes per fauces viasque arduas introrumpere conantur, fundentur, maxime peditatu eos invadente. Sin vero cum peditatu conantur eniti, montesque perscrutari, tu ad interiora magisque munita et ab insidiis tuta loca agrestem plebem transducere properato: ipse cum tuis copiis omnibus ducentes eo vias occupa, et diligenter custodi.**

**Cap. XXI. De obsidione oppidi.**

**Ubi intellexeris, ad obsidendum oppidum se parare adversarios, oportet te, o dux, quae loca oppugnationi patent (sunt enim oppida multa quae impugnationem non timeant), in his instituere, ut ante hostium adventum unusquisque ex plebe eo confugiente cibaria in menses quatuor, vel etiam in plures, si fieri potest, quamdiu aestimas obsidionem fore, deponat. Item aquarum in cisternis curam habere, caeterarumque rerum omnium, quotquot obsessis tutelae atque praesidio esse possunt. Tametsi ea, quod permulta sunt, particulatim exponere hac scriptione omittemus. Nam de iis, aliisque oppugnandi commentis, deque ratione qua obsessi adorientibus re-**

ἔνδον τοῖς ἔξωθεν ἀντιμάχεσθαι, ἀκριβῶς πρὸ ἡμῶν καὶ λελογισμένως οἱ τὰ τακτικὰ καὶ στρατηγικὰ ἀναγραψάμενοι ἐξέθεντο. (Libri obsidionales. P. 159) ἡμεῖς δὲ περὶ παραδρομῆς καὶ κατασχέσεως κλεισουρῶν προσταχθέντες εἰπεῖν, τὰ ταύτῃ συντελοῦντα καὶ ἐφαρμόζοντα κατὰ τὸ ἐνὸν ἐκθεῖναι κατεπειγόμεθα. τῶν πολεμίων τοίνυν τὸ κάστρον περικαθισάντων, καὶ πρὸς πολιορκίαν χωρούντων, εἰ μέν, ὡς ἔθος ἐστὶ τοῖς βουλομένοις στενοχωρεῖν τοὺς πολιορκουμένους, ἀπληκεύσουσι δηλονότι τοῦ κάστρου κυκλόθεν, πρὸς τὸ μὴ δύνασθαί τινας τῶν ἡμετέρων μήτε εἰσέρχεσθαι μήτε ἐξέρχεσθαι· (Oppidorum limitaneorum Orientis situs.) ἐπεὶ ἐν ὀχυροῖς τόποις καὶ δυσβάτοις σχεδὸν τὰ πλεῖστα ἡμῶν ἵδρυνται κάστρα· εὐχερῶς τούτοις οὕτως ἀπληκεύσουσι, χάρακος καὶ ἀσφαλείας ἄνευ, ἰσχύσεις, ὦ στρατηγέ, καθ' ἓν μέρος νυκτὸς B μετὰ πεζικοῦ στρατεύματος ἐπιθέσθαι· καὶ μετὰ συνθήματος ὁμοῦ καὶ τοὺς ἔνδον ἐξελθεῖν παρασκευάσεις ἐν αὐτῇ τῇ ὥρᾳ, καὶ συνάψαι καὶ αὐτούς, εἰ δυνατόν, πόλεμον. καὶ τὴν (Fol. 403 v.) ἀπὸ τοῦ τόπου ἔχων βοήθειαν τούτους καταγωνίσῃ. ἔργον δὲ τοῦτο προνοίας Θεοῦ. εἰ δὲ διὰ τὴν τοῦ χώρου δυσχέρειαν καὶ σκληρότητα οὐ θαῤῥήσουσιν οὕτως κυκλόθεν καὶ διεσπαρμένως ἀπληκεῦσαι, ἀλλ' ἐκ δύο μερῶν ἢ ἐξ ἑνὸς ἅπας ὁ λαὸς αὐτῶν στρατοπεδεύσει, δέον πρότερον πᾶσαν τροφὴν ἀνθρώπων τε καὶ ἀλόγων πυρπολῆσαι καὶ τελείως ἐξαφανίσαι, καὶ μηδὲν εἰς χρείαν ἀλόγων ἢ ἀνθρώπων πλησίον τοῦ κάστρου ἢ C πόῤῥω καταλιπεῖν ἐν τοῖς χωρίοις. εἰ δὲ καὶ ξύλον ἐπιλείπει, ἐπὶ τοῦ τόπου ὄρους μὴ ὄντος, καὶ αὐτὰ τὰ στέγη τῶν οἰκημάτων

8. κυκλόθεν] κύκλωθεν cod.

sistant, ante nos qui de re militari ducisque officio scripserunt, accurate et docte exposuerunt. Nos contra de velitatione et occupatione claustrorum dicere iussi, quae huic instituto expediant propriaque sint, explicare properamus. Hostibus oppidum circumsidentibus oppugnationemque aggressis, si, ut solent facere qui obsessos coangustare volunt, circa oppidum in orbem consederunt, ne qui ex nostris neque intrandi neque exeundi facultatem habeant: cum sint fere pleraque oppida nostra in locis munitis atque impeditis constituta: facile, o dux, poteris illos, temere sine vallo et custodia tendentes, aliqua parte noctis cum peditatu adoriri; dabisque operam, ut ad signum constitutum obsessi quoque eadem hora erumpant, et ipsi item, si fieri potest, praelium cum adversariis committant. Ita, loci natura insuper adiutus, eos debellabis. Quanquam hoc quidem ex providentia Dei pendet. Si vero ob difficultatem atque asperitatem loci sic dispersim in orbem considere non audent, sed omnes eorum copiae vel bipartito vel uno solo loco tendunt, oportet primo alimenta hominum et equorum omnia comburi penitusque deleri, neque quicquam in vicis vel propius ab oppido vel longius relinqui, quod iumentis hominibusve usui sit. Si ligna deficiunt, neque saltus ea regione subest, etiam ipsa aedi-

*πυρπολῆσαι. εἰ γὰρ καὶ ξύλων ἐν χρείᾳ γένωνται οἱ πολέμιοι, καὶ τροφῶν ἐνδεεῖς ὦσιν, ἀνάγκη τὸν λαὸν αὐτῶν ἐξέρχεσθαι μακρότερον πρὸς συλλογὴν τῶν χρειῶν. σοῦ δὲ ἐμπείρως καὶ στρατηγικῶς διατιθεμένου, δυνήσῃ τούτους μετὰ ἐγκρυμμάτων τραυματίζειν καὶ κατατροποῦσθαι· ὡς ἐκ τούτου, τῇ τῶν τροφῶν ἐνδείᾳ ἀναγκαζόμενοι, τὴν πολιορκίαν λύσουσιν. εἰ δὲ ὁρᾷς αὐτοὺς ἐπικαρτεροῦντας, καὶ τῇ πολιορκίᾳ ἐπιμένοντας, καὶ τοὺς ἔνδον στενοχωρουμένους, δέον καὶ πρὸς νυκτοπολέμους δημοσίως* D *χωρῆσαι, πεζικὸν συναγηοχὼς στράτευμα ἅμα ἱππεῦσιν. ὃ ἁρμοζόντως κατὰ τὴν τοῦ τόπου θέσιν τούτοις συνταξάμενος, τὸν ἐν νυκτὶ πόλεμον παρασκευάσεις γενέσθαι, καθὼς παρακατιὼν περὶ νυκτοπολέμου δηλώσω. καὶ τούτῳ τῷ τρόπῳ καταγωνίσῃ αὐτούς, καὶ ἀναγκάσεις τὴν τοῦ κάστρου πολιορκίαν λιπεῖν. εἰ δέ τις αἰτία τὸν τῆς νυκτὸς πόλεμον διακωλύσῃ, καὶ οἱ ἔνδον πολιορκούμενοι ἐνδεεῖς λαοῦ τοῦ βοηθοῦντός εἰσι, τροφῶν δὲ σπάνιν οὐκ ἔχουσι, δυνήσῃ καὶ ἑτέρων ἀνδρῶν προσθήκην ἐπαγαγεῖν,* Fol. 404 r. *ὥσπερ καὶ τροφῆς, εἴγε ἐνδεεῖς εἶεν, τρόπῳ τοιῷδε. συναγαγὼν* P. 160 *ἅπαν τὸ ὑπὸ σὲ στράτευμα καὶ διχῇ αὐτοὺς διελών, οἱ μὲν ἡμίσεις τούτων ἀναλαβέτωσαν καθεῖς ἀνὰ σίτου μοδίους τέσσαρας εἰς οὓς ἐποχοῦνται ἵππους· παρέχων αὐτοῖς καὶ εὐζώνους ἑτέρους ἱππεῖς, μηδὲν ἐπιφερομένους πλὴν τὰ ὅπλα αὐτῶν, καὶ πρὸς μόνην αὐτῶν φυλακὴν εἶναι. σὺ δὲ μετὰ τοῦ λοιποῦ μαχίμου στρατεύματος ἐν ἑτέρῳ μέρει κατὰ τὴν ὥραν, ἣν οἱ τὸν σῖτον ἐπιφερόμενοι πλησίον τοῦ κάστρου μέλλουσι γενέσθαι, περὶ μέσην νύ-*

4. **διατιθεμένου.** Sic codd.

ficiorum tecta cremanda sunt. Ita hostes, propter difficultatem lignationis, reique frumentariae inopiam, necesse est longius milites emittere ad res necessarias comportandas. Ibi tu, cum perite e ducisque officio rem gesseris, poteris illos collocatis insidiis vexare ac fundere: ut ideo, simulque victus inopia coacti, obsidionem solvant. Ubi illos perseverantius in obsidione permanere, in oppidoque rem esse in angusto vides, debes de conferendis nocte toto Marte signis cogitare, contractis, una cum equitatu, pedestribus copiis. Quas si convenienter naturae loci equitibus interposueris, institue noctu praelium, quemadmodum inferius in capite de dimicatione nocturna demonstrabo. Hoc modo franges illos, cogesque, ut obsidionem oppidi omittant. Si qua tamen obsistit causa, quominus praelium noctu fiat, obsessi autem, quamvis commeatu instructi, praesidii indigent, potes illo modo vel propugnatorum, vel, si annona premuntur, cibariorum supplementum introducere. Omni in unum locum coacto ac bifariam diviso exercitu, suscipiant alterius partis milites singuli in equos quibus vehuntur quaternos modios frumenti. His attribuas alios expeditos equites, nihil ferentes praeter arma, qui duntaxat alteris praesidio sint. Tu vero cum reliquo armato exercitu ex parte diversa eadem hora, qua frumentarii propius ad oppidum accessuri sunt, circa mediam noctem re-

κτα ἀθρόως μετὰ κραυγῆς καὶ σαλπίγγων φάνηθι, ὡς ἤδη πο- B λεμίσων αὐτούς. τῶν δὲ πρὸς τὸν σὸν πόλεμον παρασκευαζομένων, καὶ τὴν ὁρμὴν πρὸς σὲ ποιουμένων, ἄδειαν εὑρόντες οἱ τὸν σῖτον ἐπιφερόμενοι, ἀποκομίσουσί τε αὐτὸν ἐν τῷ κάστρῳ, καὶ ἀσινεῖς πάλιν νοστήσουσι. καὶ διὰ τῆς τοιαύτης μηχανῆς καὶ ἀνδρῶν ἐπιβολὴν καὶ τροφῆς παράσχῃς αὐτοῖς, εἴγε ἀμφοτέρων ἐν χρείᾳ εἰσὶ, καὶ σωτηρίας οἱ πολιορκούμενοι τύχωσιν.

Quomodo perrumpendum in oppidum obsessum.

ΚΕΦ. κβ'. Περὶ διαχωρισμοῦ λαοῦ τῶν ἡμίσει πολεμίων, ἢ καὶ τοῦ τρίτου μέρους.

C Εἰ δὲ μὴ πρὸς πολιορκίαν κάστρου εὐτρεπίζοντο οἱ πολέμιοι, ἀλλὰ μετὰ πολλῆς καὶ σφοδρᾶς δυνάμεως τὰς ἡμετέρας χώρας περινοστοῦσι, χρὴ τὸν στρατηγοῦντα τῶν Ῥωμαϊκῶν δυνάμεων ἐπιμελῶς τοὺς γεωργοὺς ἤτοι τοὺς τῶν χωρίων πολίτας καὶ τὰ αὐτῶν ἅπαντα παρακελεύσασθαί τε καὶ παρασκευάσασθαι, ἐν κάστροις καὶ ὀχυροῖς τόποις διασώσασθαι, τοὺς δὲ τῶν πολεμίων πρὸς Fol. 404 v. λείαν ἐξερχομένους ὡς νουνεχεῖς καὶ ἀγρύπνους τραυματίζειν· ἵνα εἶεν δεδοικότες πόῤῥω τοῦ στρατεύματος αὐτῶν ἐξελαύνειν, καὶ τροφὰς ἐπικομίζεσθαι· κἀντεῦθεν στενοχωρίᾳ τροφῶν συσχεθή- D σονται. πλὴν, ὡς ἔφημεν, πλῆθος λαοῦ ἔχοντες ἑτέραν ἴσως μέθοδον μετελεύσονται. διαχωρίζοντες ἐνίοτε τοὺς ἡμίσεις τοῦ λαοῦ αὐτῶν, ἢ καὶ τὸ τριτημόριον, ἀποστελοῦσι πόῤῥω ἡμέρας ὁδοῦ διάστημα, ἢ καὶ ἐπέκεινα ἀπέχον τοῦ φωσσάτου αὐτῶν ἐν χωρίοις τισὶν, ἐν οἷς ἐλπίζουσι πλείονας δαπάνας ἐφευρεῖν. καὶ ἀνάγκη τού-

19. ἀποστελοῦσι] ἀποτελοῦσι cod.

pente cum clamore tubarumque concentu appare, quasi iamiam praelium commissurus. Ita, dum hostes ad dimicationem adversus te se parant, tibique obviam properant, qui frumentum gestant facultatem nacti id importabunt in oppidum, et incolumes revertentur. Eiusmodi commento et propugnatorum additamentum, et commeatus, si amborum inopia est, subministrabis, salutemque obsessi accipient.

CAP. XXII. De separatione dimidiae vel etiam tertiae partis copiarum hostilium.

Si vero non ad obsidionem oppidi se convertunt hostes, sed cum magno ac valente exercitu regiones pervagantur nostras, debet diligenter copiarum Romanarum dux agricolas, hoc est, vicanos homines, eorumque fortunas omnes mandare et instituere, in oppida munitaque loca uti se subducant, hostiumque qui sint praedandi causa egressi, prudentia vigilantiaque adhibita affligent: ut longius ab exercitu discedere atque commeatum comportare reformident: ideoque re frumentaria anguste utentur. Si autem, ut diximus, magnas habent copias, fortasse aliam rationem inibunt belli. Divisione facta, dimidiam vel etiam tertiam partem exercitus emittent e castris iter unius diei, aut longius, in vicos ubi sperant ampliorem se commeatum inventuros. Hos per biduum aut triduum a castris abes-

τους ἐπὶ δυσὶν ἡμέραις, ἢ καὶ τρισὶν, ἔξω τοῦ φωσσάτου αὐτῶν διάγειν. τοῦτο γοῦν πυθόμενος καὶ νοήσας, ὦ στρατηγὲ, δέον κατ' αὐτῶν ἐνεδρεῦσαι μετὰ λελογισμένης διασκέψεως, καὶ πλησίον αὐτῶν ἐν νυκτὶ γενέσθαι, καὶ τόπον ἐπιτήδειον ἐφευρίσκοντα τὸ ἴδιον στράτευμα ἀποκρύψαι. ἐπεὶ οὖν οὐκ εἰς δύο καὶ τρία χω- P. 161 ρία, ἀλλὰ καὶ εἰς πλείονα ἐρευνήσοντες τροφὰς διασκορπίζονται, εἰκὸς δέ ἐστι καὶ τὸ λεγόμενον φοῦλκον εἰς φυλακὴν αὐτῶν ἵστασθαι· δεῖ τὸ ὑπὸ σὲ στράτευμα διχῇ διελεῖν, ἀσφάλειαν ποιούμενος, μὴ φωραθῆναι ἢ διαγνωσθῆναί σε παρὰ τῶν ἀνερευνώντων πολεμίων τοὺς λόχους, ἵνα μὴ ὑπ' αὐτῶν μᾶλλον ἐνεδρευθῇς· καρτερῆσαι δὲ ἐν τῷ ἐγκρύμματι ἄχρι ἑνδεκάτης ὥρας τῆς Divisio diei in horas XII. ἡμέρας, ἤδη τοῦ ἡλίου πρὸς δύσιν ὄντος. καὶ εἰ μὲν ὑποστρέψειεν, ὡς ἔθος ἐστὶ, τὸ φοῦλκον ἐν οἷς χωρίοις αὐλίζονται οἱ ἑταῖροι αὐτῶν, ἐν τοῖς μήκοθεν χωρίοις ἀποστελεῖς οὓς ἔμπρο- B σθεν διεχώρισας, ὄπισθεν αὐτῶν ἐπακολουθῶν, καὶ ἐκ τοῦ σύνεγγυς αὐτοῖς παρεπόμενος. καὶ ὡς ἂν ἡ τοῦ τόπου θέσις δίδωσι, λάθρα καὶ ἄνευ κραυγῆς ὀξέως πορευόμενος ἀπόκρυψον ἑαυτὸν, Fol. 405 r. ἕως οὗ ἔγγιστα γένῃ τῶν χωρίων. ὅτε δὲ οὐ δυνατόν ἐστιν ἀποκρύπτεσθαι ὑπό του ῥύακος τὸν ὑπὸ σὲ λαὸν, ἀλλ' ἀνάγκη εἰς φανερὸν γενέσθαι· τότε σὺν ἱππασίᾳ νεανικῇ κατὰ τῶν εἰς τὰ χωρία ὄντων πολεμίων ἡ ὁρμὴ παρὰ τῶν ἔμπροσθεν ἀποσταλέντων γενέσθω. καὶ ἀδοκήτως τούτοις ἐπιθέμενοι καὶ ἀναιρήσουσι πολλοὺς, τινὰς δὲ καὶ ζῶντας ἀνδραπόδων λόγῳ κατάσχωσιν. εἰ δὲ καὶ τὸ φοῦλκον τὸ εἰς φυλακὴν αὐτῶν ἔξωθεν τῶν χωρίων C ἔτι ἵσταται, κατ' αὐτοῦ πρῶτον τὴν ὁρμὴν ποιείτωσαν περὶ δυ-

se necesse est. Qua re cognita ac perspecta, debes, o dux, cum prudenti cogitatione insidias illis facere, et exercitum nocte propius admotum loco idoneo, si inveneris, occultare. Frumentatoribus non in duos tresve vicos, sed in plures dilapsis, si probabile est, stationem, quam fulcum vocant, ad tutandos eos praesto esse, oportet tuam manum bipartiri; cura adhibita, ne animadvertare dignoscareve ab hostibus latibula scrutantibus, tuque potius ab illis circumveniare: perstare autem in latibulo usque ad undecimam diei horam, sole iam ad occasum vergente. Tum, quando statio, ut solet fieri, se recipere coeperit ad vicos, in quibus socii eorum consederunt, ad vicos illos remotiores praemitte milites, quos ante selegisti: ipse postea move, ex propinquo subsequens. Ac perinde ut se natura loci dederit, clam, et silentio, et contente ambulans abde te, donec proxime ad vicos accesseris. Aut si facultas nulla est occultandi iuxta rivum manum tuam, neque abesse potest quin in conspectum cadat, tunc equis acriter citatis a praemissis antesignanis in hostes, qui intra vicos sunt, fiat impressio. Quos si de improviso aggrediuntur, obtruncabunt multos, quosdam etiam vivos abstrahent in servitutem. Quod si statio ad tutandos illos disposita etiamtum extra vicos agit, prius in illam circa occasum

σμὰς ἡλίου, ὡς ἔφην, οἱ ἔμπροσθεν ἀποσταλέντες. καὶ σοῦ ὄπισθεν παρεπομένου μετὰ τοὺς προηγουμένους σου, πρὸς πόλεμον συμβαλεῖν συντεταγμένος, καὶ αὐτὸς ὁρμήσεις κατ᾽ αὐτῶν, καὶ καταγωνίσῃ τούτους τῇ τοῦ Χριστοῦ χάριτι. εἰ δέ γε οἱ τῶν πολεμίων ἀρχηγοὶ, οἱ ἐκεῖσε ὄντες, πολλὴν ἔχοντες δύναμιν, συστῆναι δυνηθῶσι, καὶ τὴν ἧτταν ἀνακαλέσασθαι ἀγωνίσωνται, ὅπερ ἀδύνατόν ἐστι, τῆς νυκτὸς ἤδη ἐπιλαμβανομένης οὐδὲν συμ- D βήσεταί σοι τῶν ἐναντίων. οὕτως τοίνυν ποιοῦντός σου, καὶ θαυμάσονται καὶ πτοηθήσονταί σου οἱ πολέμιοι, καὶ οὐκ ἀδεῶς θαῤῥήσουσιν ἐξέρχεσθαι τοῦ φωσσάτου αὐτῶν· κἀντεῦθεν ἀνάγκη τούτους τροφῶν ὑστερημένους πρὸς τὴν ἰδίαν παλινοστῆσαι χώραν.

P. 162 ΚΕΦ. κγ΄. Περὶ τῆς ὑποστροφῆς τῶν πολεμίων, καὶ τῆς κατασχέσεως κλεισούρας.

Ὑποστρεφόντων δὲ τῶν πολεμίων καὶ τὴν ἰδίαν ἐπειγομένων καταλήψεσθαι, δέον τὰς πεζικὰς δυνάμεις πρὸς τὰς κλεισούρας Fol. 405 v. προαποστεῖλαι, καὶ τὰς ὁδοὺς, δι᾽ ἃς μέλλουσι διελθεῖν, κατασχεῖν. δι᾽ οἵας γὰρ ὁδοῦ διελθεῖν βουληθῶσιν, ἀπό τε τῶν ἐν Σελευκείᾳ κλεισουρῶν καὶ τοῦ τῶν Ἀνατολικῶν θέματος, καθὰ B τὰ Ταυρικὰ ὄρη τήν τε Κιλικίαν διορίζουσι, Καππαδοκίαν τε καὶ Λυκανδόν· πρὸς τούτοις δὲ καὶ τὰ παρακείμενα Γερμανίκειάν τε καὶ Ἀδατᾶν, καὶ τὸ Καησοῦν καὶ τοῦ Δαουθᾶ, Μελιτήνην τε, καὶ τὰ Καλούδια· καὶ τὰ πέραθεν τοῦ Εὐφράτου ποταμοῦ διορίζοντα τήν τε τοῦ Χανζῆτι λεγομένην χώραν καὶ τὴν πολεμίαν

Claustra limitanea per Orientem.

1. ὡς ἔφην. Vid. supra 153. C. 19. Ἀδατᾶν. Vid. notas.

solis, quemadmodum demonstravi, praemissa turma impetum faciat. Deinde tu quoque antesignanos tuos a tergo insequens, ut eris ad praelium committendum instructus, invade illos, et Christi gratia eos debellabis. Ac si hostium duces, qui ibi praesunt, quod militibus abundant, ideo confirmare sese possunt, damnumque resarcire conantur suum, tametsi id quidem fieri parum potest, tamen sic quoque nocte occupante nihil adversi eveniet. Ita si egeris, et admirabuntur et formidabunt te hostes, neque impune audebunt ex castris egredi: unde necesse est eos, commeatu destitutos, ad proprios reverti fines.

Cap. XXIII. De discessu hostium, et claustrorum occupatione.

Si se recipiunt hostes, ad suosque fines pervenire properant, oportet te peditatum ad claustra praemittere, et vias, per quas transituri sunt, occupare. Per quam igitur viam iter facere in animo habeant, a claustris Seleucenis iisque in provincia Anatolicorum, qua Tauri iuga Ciliciam, Cappadociam, Lycandum disterminant: ad haec, qua Germaniciae, Adatae, regionibus Caïsun et Dautha, Melitenae, et Caludiis imminent: item qua trans flumen Euphratem agrum Chanziti vocatum et terram hosticam Ro-

ἄχρι Ῥωμανουπόλεως· ἐν ὅλοις τοῖς τοιούτοις θέμασι, δι' οἵας ἂν ὁδοῦ ὑποστρέφοντες διελθεῖν πρὸς τὴν ἰδίαν βουληθῶσιν, ἀδιστάκτως τῇ τοῦ Θεοῦ βοηθείᾳ τὸν κατ' αὐτῶν ἐπείχθητι διαθέσθαι πόλεμον, καὶ τὴν νικῶσαν εὑρήσεις τῇ αὐτοῦ χάρι- C
τι. ἡνίκα δὲ πρὸ τεσσάρων σταθμῶν ἤτοι ἀπλήκτων ἐπιγνῷς τὴν ὁδὸν, δι' ἧς ὥρμησαν οἱ πολέμιοι, σοὶ μὲν τῷ τοῦ παντὸς λαοῦ ἡγεμόνι τάχει πολλῷ ἔμπροσθεν αὐτῶν γενέσθαι προσήκει, καὶ καταλαβεῖν τὰς πεζικὰς δυνάμεις, τὰς ἐν τῇ κλεισούρᾳ ἀποσταλείσας· καταλιπεῖν δὲ τὸν κρείττονα τῶν λοιπῶν στρατηγῶν, πρὸς τὸ παρατρέχειν αὐτοῖς, διὰ τὰ ὄπισθεν κοῦρσα καὶ τὰς ἐκδρομὰς αὐτῶν. ἔχειν δὲ μεθ' ἑαυτοῦ καὶ τὸ λοιπὸν ἱππικὸν στράτευμα, πειθόμενον τῷ λόγῳ αὐτοῦ, καὶ διορίσασθαι αὐτὸ, ὡς ἡνίκα οἱ πολέμιοι ὡς ἀπὸ δύο ἀπλήκτων τῇ κλεισούρᾳ πλησιάσωσι, καὶ αὐτὸν μετὰ παντὸς τοῦ στρατεύματος διελθεῖν, καὶ D
καταλαβεῖν, ἐν ᾧ τόπῳ ὁ κατ' αὐτῶν ἐξαρτύεται πόλεμος. σοῦ δὲ καταλαμβάνοντος ἐν τῇ κλεισούρᾳ καὶ τὰς πεζικὰς τάξεις ἑνουμένου, δέον σπουδάσαι, καὶ ἕτερον μάλιστα πεζικὸν λαὸν ἐπισυνάξαι, ὅσον ἂν δυνηθῇς· παραινέσαι τε αὐτοῖς παῤῥησίᾳ, πρὸς ἀνδρείαν αὐτοὺς ἐπαλείφων καὶ εὐτολμίαν, ἐποτρῦναι δὲ καὶ τὸ Fol. 406 r.
πρόθυμον αὐτῶν, οἷα στρατηγὸς ἄριστος, μελισταγεῖ παραινέσει, „Ἄνδρες," λέγων, „Ῥωμαῖοι, στῶμεν ἀκλινῶς καὶ ἑδραίως· στῶμεν ἀνδρικῶς καὶ γενναίως. δείξωμεν ἐχθροῖς βραχίονα καὶ ἰσχύν· δείξωμεν, ὡς πρὸς κρείσσονας τὴν ὁρμὴν ἔχουσιν, ὡς P. 163
πρὸς τοὺς βάλλειν μᾶλλον ἢ βάλλεσθαι μέλλοντας παρατάττον-

manopolim usque separant: in omnibus his provinciis, quacunque via in reditu iter ad fines suos facere constituerint, ibi sine ulla dubitatione matura dimicationem expedire adversus illos, iuvante Deo, eiusque gratia victoriam reportabis. Ac si longius quam quatuor mansiones sive castra abes, cognostique viam, qua hostes discesserint, convenit, te, totius exercitus ducem, magna celeritate adhibita illos praevertere, et ad peditatum, iam ad claustra praemissum, te conferre: relinquere autem ex caeteris ducibus praestantissimum, qui illos insequatur, ne a tergo latrocinia excursionesque faciant. Is habere debet secum reliquas equestres copias, imperio suo parentes, easque sic ducere, ut, quando adversarii duo circiter castra a claustris aberunt, ipse cum omnibus copiis transeat, in eumque locum se conferat, ubi praelium adversus illos instruitur. Te autem, postquam ad claustra veneris, coacto in unum locum peditatu, operam dare oportet, ut praeterea alteram peditum aciem, quam plurimorum possis, cogas. Hos excitabis verbis fortibus, ad virtutem atque audaciam acues, alacritatem eorum, quod optimi ducis est, melliflua hortatione incendes. Dices: „Commilitones Romani, stemus intrepide et firmiter: stemus viriliter et animo magno. Ostendamus hostibus brachium et vim; ostendamus, quod in fortiores impetum fecerint, quod constiterint adversus illos, qui illaturi potius sint

ται. μὴ γὰρ λίθος φύσις αὐτοῖς, ἢ χαλκὸς, ὡς μὴ τραύματα δέχεσθαι· μήτε ἐκ σιδήρου τὸ σῶμα, ὡς μὴ τῷ κόπῳ ἐκλύεσθαι καὶ ἀποναρκᾷν.“ προσέτι τούτοις ὑποδεικνύων καὶ τὴν τοῦ τόπου δυσχέρειαν, ἐν ᾧ μέλλουσι πρὸς μάχην παρασκευασθῆναι, καὶ ὅσην αὐτοῖς παρέχει βοήθειαν. μετὰ δὲ τὸ καλῶς αὐτοὺς παραθῆξαι καὶ διεγεῖραι, καὶ προθυμοτέρους καὶ εὐτολμωτέρους ἐργάσασθαι, καταστήσεις αὐτοὺς ἐν οἷς τόποις ὀφείλουσι τοῖς B ἐχθροῖς μάχεσθαι. καὶ πρῶτον μὲν τὰ ὑψηλὰ τῶν ὀρέων καταλαβεῖν δέον, καὶ πάσας τὰς ὁδοὺς κρατῆσαι καὶ ἀσφαλίσασθαι. ἐν οἷς δὲ καὶ ἱππεῖς ἐγχωρεῖ σὺν τοῖς πεζοῖς μάχεσθαι, καταστήσεις καὶ αὐτοὺς ἐν ἐπιτηδείοις τόποις. ἐν πάσαις δέ σου ταῖς παρατάξεσιν ἀρχηγοὺς τῶν χρησίμων ἐπιστῆσαί σε δεῖ, καὶ τἄλλα πάντα φυλάξαι καὶ πρᾶξαι, ὅσα ἐν ἀρχῇ τοῦ λόγου περὶ τοῦ, πῶς δεῖ τοῖς πολεμίοις ἐν ταῖς δυσχωρίαις μάχεσθαι, ἐξεθέμεθα. τῶν δὲ πολεμίων πλησίον καταλαμβανόντων, καὶ αἰσθομένων τῆς παρὰ σοῦ γενομένης ἀσφαλείας ἐν τῇ ὁδῷ, καὶ ὡς ἀμήχανον C διελθεῖν αὐτοὺς, εἴπερ παραβολώτερον τοῦτο τολμήσουσι πρᾶξαι, οὐκ εὐτυχῶς αὐτοῖς τὸ βούλευμα παραστήσεται. ἀλλὰ παρὰ τοῦ σοῦ λαοῦ δηούμενοί τε καὶ συμπνιγόμενοι, καὶ ἄκοντες τὰ Fol. 406 v. νῶτα δώσουσι, σπεύδοντες δι᾽ ἑτέρας ὁδοῦ τὴν ἰδίαν καταλήψεσθαι. τούτων δ᾽ οὕτως ὑποστρεφόντων ἀγεννῶς καὶ ἀκόσμως, ὁ λαός σου, τούτους θεώμενος, ὅσης χαρᾶς καὶ θυμηδίας πλησθήσονται, λόγῳ παραστῆσαι τοῦτο ἀδύνατον. τῶν οὖν πολεμίων, ὡς λέλεκται, ὑποστρεφόντων, τότε καταδίωξον ὄπισθεν

14. ἐξεθέμεθα. Vid. supra 122.

ictus quam passuri. Non est ex lapide natura illorum, aut ex aere, ut vulnera accipere non possint: neque ex ferro corpus, ut laboribus non frangatur, neque torpeat." Adhaec monstra illis locorum, ubi ad praelium adornabuntur, difficultatem, et quantam iis opem latura sit. Ita ubi illos probe acuisti atque excitasti, paratiores et audentiores factos constitues in quibus locis debent cum hostibus confligere. Ac primo quidem fastigia montium occupare necesse est, itineraque omnia obsidere ac firmare. Equites peditibus admixti sicubi confligere possunt, hos quoque locis idoneis constitues. Debes denique singulis tuis aciebus duces probos praeficere, caeteraque omnia observare et facere, quae a principio commentarii, in capite de praelio cum hostibus in locis asperis conserendo, exposuimus. Ubi propius accesserint hostes, si de praesidiis tuis in via collocatis, deque difficultate transeundi certiores facti, nihilominus audacter perrumpere audent, parum prospere succedet iis hoc consilium. Quippe contriti et compulsi a tuis copiis vel inviti terga vertent, aliaque via in suos fines pervenire festinabunt. Quos sic ignaviter et indecore revertentes si conspicit tuus exercitus, laetitia atque voluptate complebitur, magis quam verbis dici potest. Tu autem hostes sic, ut demonstratum est, abeuntes insequere a tergo,

αὐτῶν, ἔμπροσθεν ἀποστέλλων ἱππεῖς μετὰ ταχέων ψιλῶν· καὶ αὐτὸς δὲ ὀξύτερον περιπατῶν τοῦ καταλαβεῖν αὐτοὺς ἐπείχθητι. οἱ δὲ ἐχθροὶ διὰ τὸ φεύγειν αὐτούς, τάχει τὰς δυσχωρίας διελθεῖν καὶ τὸν ἐν αὐταῖς διαφυγεῖν πόλεμον, καὶ τὴν ἰδίαν κατα- D λήψεσθαι· ἐπεὶ πλησίον τῆς κλεισούρας γενήσονται, τοῦθ᾽ ὑποπτεύοντες, πρὸς τὸ μὴ πάλιν ἔμπροσθεν αὐτῶν τὰς πεζικὰς τάξεις γενέσθαι, καὶ τὴν ὁδὸν αὐτῶν κατασχεῖν· ἂν ἐν νυκτὶ τὴν ὁδοιπορίαν πειραθῶσι ποιήσασθαι, συντόμως τούτους καταλάβῃς, τῶν ἵππων αὐτῶν ἀτονησάντων ἀπὸ τῆς χρονίας ὁδοιπορίας, καὶ τῶν ἀνδρῶν ἐκλελοιπότων ἐπιτύχῃς, νυκτὸς ὁδοιπορούντων· καὶ εὗρες, στρατηγέ, τὸ ἀεί σοι ἐπιζητούμενον. καταλαμβάνοντός σου δὲ τούτους νυκτός, δέον παραυτίκα πόλεμον συνάψαι εἰς τὸ λεγόμενον σάκα, μετὰ πεζῶν, συνεπακολουθούν- P. 164 Saca. των αὐτοῖς καὶ ἱππέων. ἑτέρους δὲ τῶν ψιλῶν μεθ᾽ ἱππέων ἔνθεν κἀκεῖθεν τῆς ὁδοῦ ἔμπροσθεν γενέσθαι τῶν πολεμίων ἀπόστειλον, καὶ ἐκ πλαγίου καὶ αὐτοὺς πόλεμον προσβαλεῖν πρόσταξον. καὶ οὕτως ποιοῦντός σου, οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι, ἀλλὰ πρὸς φυγὴν ὁρμήσουσι. καὶ εἰ τοῦτο νυκτὸς πράξουσι, καταδίωξον αὐτούς, καὶ τελείῳ τούτους παραδώσεις ἀφανισμῷ.

### ΚΕΦ. κδʹ. Περὶ νυκτοπολέμου.

Εἰ δὲ εἰς ἑτέραν ἔλθωσι βουλήν, κατὰ τὸ δοκοῦν αὐτοῖς, B λυσιτελοῦσαν, καὶ ἡνίκα σε καταλαβόντα αἴσθωνται νυκτὸς ἀπληκεύσωσι, τὰς σκηνὰς πηξάμενοι, τότε νυκτοπόλεμον κατ᾽ Fol. 407 r. αὐτῶν ἐργάσῃ. πλὴν οὕτως σε τὸν κατ᾽ αὐτῶν χρὴ διαθεῖναι πό-

praemissis equitibus cum velitibus expeditis: ipseque celeriter itinere facto assequi illos propera. Adversarii qui fugiunt, ut angustias, vitato in illis certamine, festinanter transmittere, in suosque fines pervenire possint: cum propius ad claustra accesserunt, verentes, ne iterum se praevertat peditatus noster, iterque suum occupet: si conantur noctu viam pergere, sine mora illos assequeris, equis eorum diuturnitate itineris attritis: ipsosque exhaustos per noctemque ambulantes deprehendens, id, o dux, quod semper quaesivisti nactus es. Utque primum eos assecutus es noctu, evestigio oportet signa inferre praesidio quod vocatur saca, idque per pedites, quos subsequatur equitatus. Alios velites cum equitibus praemitte per utrumque latus viae, qui hostibus praecurrant, eosque iube ex transverso impetum facere. Ita si egeris, resistere non poterunt, sed in fugam se coniicient. Quod si noctu faciunt, persequere, et summo exitio illos trades.

### Cap. XXIV. De dimicatione nocturna.

Si vero in aliam cogitationem veniunt, sibi, secundum ipsos, salutarem, et, adventu tuo cognito, sub noctem tabernaculis statutis consident, tunc pugnam nocturnam cum illis committes. Praelium autem instruere

λεμον. σὺ μὲν ἐκ τῶν ὄπισθεν μετὰ πεζικῆς παρατάξεως τὴν
προσβολὴν ποιήσεις. τὰς δὲ λοιπὰς πεζικὰς τάξεις διελεῖν χρὴ εἰς
ἓξ μερίδας, καὶ τρεῖς μὲν κατὰ τὸ δεξιὸν τῶν πολεμίων ἐκ πλαγίου
αὐτῶν, τρεῖς δὲ κατὰ τὸ εὐώνυμον καταστῆσαι, εἴγε εἰς μῆκος ἡ
τοῦ τόπου θέσις τὸ ἑαυτῶν ἄπληκτον καταστῆσαι καταναγκάσῃ,
C ἀπεχούσας ἀλλήλων ὡσεὶ τόξου βολήν, ἢ καὶ μικρὸν ἔλαττον·
μόνην ἀνεῳγμένην καὶ ἀφύλακτον καταλιμπάνουσαι τὴν ὁδόν,
τὴν πρὸς τὰ οἰκεῖα τοὺς πολεμίους διασώζουσαν· ὅπως σφοδρω-
τάτου αὐτοῖς ἐπιτεθέντος τοῦ πολέμου, καὶ τὴν ὁδὸν ἀνεῳγμέ-
νην ἐφευρίσκωσι, καὶ ἀπάτῃ τοῦ διασωθῆναι καὶ τὸν πόλεμον
διαφυγεῖν καὶ τὴν ἰδίαν καταλαβεῖν, ἐπιβῶσι τῶν ἵππων, καὶ
δι' αὐτῆς πρὸς φυγὴν ὁρμήσωσι, μόνην ἕκαστος τὴν ἰδίαν περι-
ποιούμενος σωτηρίαν. εἰ δὲ οὐκ ἐπίμηκες πεποιήκεσαν τὸ ἑαυτῶν
ἄπληκτον, ἀλλ' ἡ τοῦ τόπου θέσις κυκλοτερὲς αὐτὸ ἀπειργά-
σατο, χρή σε τὰς πεζικὰς ἱστάντα παρατάξεις γυρόθεν, παρα-
σκευασθῆναι ταύτας προστάξαι πρὸς πόλεμον· μόνην δέ, ὡς
D ἔφημεν, τὴν ὁδὸν ἄφετον καὶ ἀνεῳγμένην καταλιπεῖν, τὴν πρὸς
τὰ ἴδια τούτων φέρουσαν. μετὰ δὲ τὸ διατάξασθαι τοὺς πεζοὺς
τοῦτον τὸν τρόπον, παραπληκεῦσαι τοῖς πολεμίοις προστάξεις,
καὶ πυρὰ εἰς πλῆθος ἀνάψαι πολλά. ἐν μιᾷ δὲ ἑκάστῃ παρατάξει
τῶν πεζῶν καὶ ἄρχοντα καταστήσεις τῶν χρησίμων καὶ ἀνδρείων·
σὺν αὐτοῖς δὲ ἱππεῖς ἐν μιᾷ ἑκάστῃ παρατάξει, ἐκ τῶν ὄπισθεν
Fol. 407 v. ἱσταμένους, εἴγε καὶ ὁ χῶρος δίδωσιν, ἔχοντας ἀρχηγοὺς ἄνδρας
ἀξιολόγους. πείθεσθαί τε αὐτοῖς προστάξεις καὶ ἅπαντα τὸν
P. 165 λαὸν τῶν πεζικῶν τάξεων. μετὰ δὲ τὸ οὕτως παρασκευασθῆναι,

oportet adversus illos in hunc modum. Tu a tergo cum pedestri acie signa inferes. Reliquos pedestres numeros distribui oportet in partes sex, tresque per obliquum e dextro latere hostium, tres ex sinistro locari, si quidem eos natura loci castra in longitudinem porrigere coëgit: distent autem hae acies inter se quasi sagittae iactum, aut paulo minus, solamque apertam et incustoditam relinquant viam illam, qua ad patriam salutemque adversarii pervenire possint: ut, acerrimo impetu in eos facto, et viam apertam inveniant, et spe falsa inducti, se incolumes pugnam effugere domumque pervenire posse, conscensis equis ea fugae se committant, tantumque suae quisque salutis rationem habeat. Si non in longitudinem porrexerunt castra, sed locorum situs orbiculata ea effecit, oportet te pedestres acies circumcirca collocantem iubere, ut ad pugnam se parent: solum autem, ut docuimus, illud iter liberum et apertum relinquere, quod ad adversariorum fines ducit. Postquam peditatum in hunc modum instruxeris, iube eum non procul ab hostibus considere, ignesque magno numero accendere. Porro in unaquaque pedestri acie praefectum constitues probum et fortem virum: item cum illis equites ad singulas acies, qui a tergo subsint, si per locum licet, cum ducibus idoneis. His obtemperare iubebis omnes milites, etiam pedestrium acierum. His ita administratis, deligi oportet velites

διαχωρίσαι χρὴ τῶν ψιλῶν ἀνδρείους καὶ ταχεῖς τοῖς ποσὶ, καὶ ἔμπροσθεν ἀποστεῖλαι, τοῦ σιγῇ κατελθεῖν, καὶ ἔγγιστα τῶν πολεμίων γενέσθαι, καὶ διορίσασθαι αὐτοῖς, ἵνα πρῶτον μὲν οἱ ἐν τῷ μέσῳ ἱστάμενοι τὴν προσβολὴν ποιήσωνται, εἶθ' οὕτως οἱ ἔμπροσθεν. καὶ εἰ μὲν ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν ἡ τοῦ τόπου θέσις ὑψηλοτέρως φέρει, τὰς πεζικὰς τάξεις κατὰ τῶν πολεμίων * βαλλόμενοι οἱ πολέμιοι τοῖς ἐκ χειρῶν καὶ σφενδονῶν λίθοις καὶ τόξοις ἄνωθεν ἐξ ἑκατέρων, εὐχερῶς καταλυθήσονται. εἰ δὲ μὴ οὕτως ἔχει ἡ τοῦ τόπου θέσις, ἀλλ' ἐξ ἑνὸς μέρους τὸ ὑψηλὸν ὑπέρκειται, καὶ ὡσαύτως ἐκεῖθεν εὐχερέστερον τῶν λίθων καὶ B
τόξων τὰς βολὰς κατ' αὐτῶν πεμπέτωσαν. πλὴν ἐκ τοῦ ἐφομάλου ἐπιμελέστερον ἔχεσθαι δεῖ τῆς μάχης. εἰ δὲ βουληθῶσιν οἱ πολέμιοι ἐπιβῆναι ἵππων, καὶ κατ' αὐτῶν ὁρμῆσαι, οὐδὲν μὲν τοῖς ψιλοῖς δεινὸν ἐργάσονται, τοῦ τόπου βοηθοῦντος αὐτοῖς· ἑαυτοῖς δὲ μᾶλλον μεγάλην προξενήσουσι βλάβην. συγκαταβήτωσαν δὲ πᾶσαι αἱ πεζικαὶ τάξεις ἐξ ἀμφοτέρων τῶν μερῶν, καὶ σαλπισάτωσαν ἅπασαι μετὰ κραυγῆς καὶ ἀλαλαγμοῦ. ἔπειτα καὶ ὁ στρατηγὸς ἐκ τῶν ὄπισθεν ἰσχυρῶς ἀψάτω τοῦ πολέμου. καὶ εἰ ἔτι καρτεροῦσιν οἱ πολέμιοι, καὶ μὴ πρὸς φυγὴν ὁρμήσουσιν, οἱ ταχεῖς ψιλοὶ καὶ οἱ ἔμπροσθεν ἀποσταλέντες παρορμηθήτωσαν C
παρὰ τῶν ἀρχόντων αὐτῶν, ἔνδον εἰς τὰς σκηνὰς χωρῆσαι τῶν πολεμίων. εὐχερὲς γὰρ τοῦτο ἔσται αὐτοῖς ἀπὸ τῆς τοῦ τόπου σκληρότητος. καὶ ἡνίκα ἄρξωνται ἀναλαμβάνειν ἵππους ἢ ἡμιό- Oppugnatio tabernaculorum.

6. φέρει — πολεμίων. Videtur deesse aliquid: nisi vis coniungere τάξεις cum φέρει et κατὰ τ. πολ. 18. ἀψάτω. Fort. ἁψάσθω, vel ἀναψάτω, sequente accus. Vid. tamen 166. D.

fortes et velocissimos, eosque praemitti, ut silentio progressi quam proxime ad hostes accedant, sic edocti, ut primo qui iuxta medium agmen sint, impetum faciant, deinde qui a fronte. Quod si ex utroque latere locus fastigium habet, pedestres acies in hostes... adversarii manualibus et fundalibus saxis, sagittisque utrimque ex locis superioribus appetiti, nullo negotio disiicientur. Si non sic se habet locorum situs, sed ex altera duntaxat parte fastigium imminet, similiter inde facilius saxa et sagittae in illos adiicientur. Sin autem in planitie res geritur, maiori cautione ineunda pugna est. Hostes si volunt conscensis equis in nostros impetum facere, velitibus a loco adiutis incommodum nullum inferent, sed se ipsi potius magno afficient malo. Omnes autem pedestres copiae eodem tempore decurrere utrimque debent, tubisque concinentibus clamorem et barritum tollere. Deinceps dux quoque a tergo acriter praelium committat. Ac si perseverant adversarii neque fugae se commendant, expediti velites et praemissi antesignani ducum hortationibus incitandi sunt, ut usque in tabernacula hostium penetrent. Id facile erit factu, propter salebras loci. Ita ubi occeperint manus iniicere equis, mulis, instrumento hostium, homines-

Fol. 408 r. νους καὶ πράγματα τῶν πολεμίων, καὶ ἀνθρώπους ἀνδραποδίζειν, καὶ ἀρχὴ τοιαύτη γένηται, ὁρμήσουσιν ἅπαντες εἰς τὴν τοιαύτην διαρπαγὴν, καὶ ἀφειδῶς ἔνδον χωρήσουσι τῶν σκηνῶν, ξίφει αὐτοὺς κατακόπτοντες. καὶ τότε πρὸς φυγὴν ὁρμήσουσιν ἅπαντες, ὅσοι μὲν ἰσχύσουσιν ἐπιβῆναι ἵππων, οἱ δὲ καὶ πεζῇ, ὡς ἂν δυνηθῶσιν ὄρεσί τε καὶ φάραγξι κρυβῆναι, καὶ σωτηρίας D τυχεῖν. καὶ εἰ τοιοῦτον τῇ βοηθείᾳ τοῦ Θεοῦ γένηται τὸ τοῦ πολέμου πέρας διὰ πρεσβειῶν τῆς παναχράντου μητρὸς αὐτοῦ καὶ θεοτόκου, δόξαν μὲν οἱ ἅγιοι βασιλεῖς λήψονται, καὶ κράτος ἅπαν τὸ Ῥωμαϊκὸν στράτευμα· μηκέτι τῶν πολεμίων κατὰ πρόσωπον αὐτῶν στῆναι δυναμένων. εἰ δέ γε ὁμαλοῦ ἐπιτύχωσι χώρου τῆς ἡμέρας ἐπιφαινούσης, καὶ εἰς αὐτὸν καταλύσωσι, τὰς σκηνὰς πηξάμενοι, καὶ οὐκ εὐχερῶς ἐν τῷ τοιούτῳ τόπῳ τὸν ἐν νυκτὶ πόλεμον ἁρμόζει γενέσθαι· δεῖ τὸν στρατηγὸν μετὰ πασῶν P. 166 τῶν πεζικῶν τε καὶ ἱππικῶν δυνάμεων ἔμπροσθεν πάλιν γενέσθαι, καὶ τὰ ὑψηλότερα τῶν ὀρῶν κατασχεῖν, καὶ τὴν διάβασιν τῆς ὁδοῦ ὁμοίως ἀσφαλίσασθαι. καὶ ἐπεὶ πᾶσαι, ὡς ἔφημεν, αἱ ὁδοὶ αἱ πρὸς τὴν πολεμίαν εἰσάγουσαι διὰ τῶν ὅλων ὧν ἀπηριθμησάμην θεμάτων καὶ οἰκείοις ὀφθαλμοῖς ἐθεασάμην, δύσβατοι τυγχάνουσιν ἐν ὄρεσι τοῖς διορίζουσι τὰς ἄμφω χώρας, σπεῦδε προκαταλαβεῖν τὴν διάβασιν αὐτῶν, καὶ τὸν κατὰ πρόσωπον αὐτῶν ἀδιστάκτως διατίθει πόλεμον. καὶ χάριτι Χριστοῦ τοῦ Θεοῦ ἡμῶν ὑπερισχύσεις αὐτῶν, καὶ τούτους καταβαλὼν τελείῳ παραδώσεις ἀφανισμῷ.

18. ὅλων] ὅπλων codd.

que in servitutem redigere, semelque harum rerum initium factum est, omnes ad eiusmodi direptionem ruent, caecoque impetu tentoria invadentes, obsistentes gladiis concident. Tum vero omnes in fugam se coniicient, quibus facultas fuit in equos insiliendi, alii quoque pedibus, prout in montes et convalles abdere se quisque poterit, ad salutemque pervenire. Quod si, Deo iuvante, per intercessionem incontaminatae matris eius Deiparae eiusmodi finem habet praelium, et gloriam sancti Imperatores, et firmamentum universae Romanorum copiae assequentur: neque enim amplius contra illas stare hostes poterunt. Quod si, diluculo propatulum locum nacti, ibi constitutis tabernaculis consederint, neque adeo expedit, in eiusmodi loco dimicationem nocturnam fieri: oportet ducem cum pedestribus equestribusque copiis omnibus hostes iterum praevertere, montiumque fastigia occupare, atque viam, qua transituri sint, denuo intercludere. Et quoniam, ut docuimus, universae ad barbariem ducentes viae in omnibus quas enumeravi propriisque oculis lustravi provinciis, difficiles sunt per montes utramque regionem disterminantes, propera praeoccupare eorum transitum, et ad signa aperte illis inferenda fidenter instrue copias. Et Christi Dei nostri gratia superabis, illosque disiectos extremo trades exitio.

**ΚΕΦ. κε΄. Περὶ ἑτέρας κατασχέσεως ὁδοῦ, τῆς εἰς τὴν κατάβασιν δυσχωρίαν ἀποτελούσης.** B

Εἰ δέ γε ἡ ὁδὸς, ἣν ὑποστρέφουσιν, εὑρεθῇ φέρουσα τοῖς πολεμίοις ἐκ τῶν ἄνωθεν, καὶ ἐφόμαλός ἐστι, μὴ ἔχουσα δυσχωρίας, τοῦ κατὰ πρόσωπον αὐτῶν ἀντιστῆναι· ἀλλ' ἡνίκα πρὸς τὸ καταφερὲς ἐπικλίνει, τότε στενὴ καὶ δύσβατός ἐστι, συγχέουσα τὰς παρατάξεις αὐτῶν, καὶ ὀλίγους διέρχεσθαι ἀναγκάζουσα, C καὶ τοὺς ἄλλους ὁμοίως παρασκευάζει ἐπακολουθεῖν, καὶ διέρχεσθαι· ἐν ἐκείνοις τοῖς στενωποῖς δέον πεζικὰς τάξεις καταστῆσαι ἔνθεν κἀκεῖθεν τῶν πολεμίων, δύο μὲν κατὰ τὸ δεξιὸν, δύο δὲ κατὰ τὸ εὐώνυμον, ἀπ' ἀλλήλων διακεκριμένας. ἀλλὰ καὶ ἐκ τῶν ὄπισθεν εἰς λόχον καταστῆσαι πεζικοῦ λαοῦ δύναμιν, μεθ' ἱππέων καὶ ἄρχοντος ἀνδρείου καὶ ἐμπειροτάτου (εἴπερ τὸ λεγόμενον σάκα αὐτῶν ἄνωθεν κατέλιπον, ἵστασθαι καὶ τὴν ὁδὸν φυλάττειν)· ἀλλὰ μὴ σύνεγγυς, πρὸς τὸ μὴ διαγνωσθῆναι. καὶ εἰ μὲν οἱ εἰς τὸν λόχον ἱστάμενοι ἄνωθεν πρόθυμοί εἰσι παρασυνάψαι πόλεμον, ἡνίκα αἱ κάτωθεν παρατάξεις ἡμῶν ἱστάμεναι κατὰ τῶν ἔμπροσθεν διερχομένων πολεμίων τὴν προσβολὴν ποιήσωνται, ἐξερχέσθωσαν καὶ οἱ εἰς τὸν λόχον ἱστάμενοι πεζοί τε καὶ ἱππεῖς, καὶ συναπτέτωσαν πόλεμον μετ' αὐτοὺς κατὰ τῶν πολεμίων. εἰ δὲ οὐ θαῤῥήσουσιν οἱ εἰς τὸν λόχον ἱστάμενοι κατ' αὐτοῦ ἐπελθεῖν κάτωθεν, σάκα εἰς ἐφόμαλον τόπον ἱσταμένου, καρτερήσωσιν εἰς τὸν λόχον. καὶ ἐπεὶ αὐτὸ διελθεῖν κατεπείγεται καὶ τοὺς ἰδίους καταλαβεῖν (οὐ γάρ ἐστι τῶν ἐνδεχομένων, ἐκεῖσε ἐπὶ πολὺ ἵστασθαι), ἡνίκα τῆς εἰς κατάβασιν φερούσης ὁδοῦ

Fol. 408 v. D

Hostes per clivum descendentes oppugnandi.

P. 167

**CAP. XXV. De alio modo occupandi viam, quae in descensu difficultatem habet.**

Si autem via, qua recedunt, invenitur ascensum hostes versus habere, esseque plana absque salebris, ut a fronte aggredi illos nequeas: ubi vero in vallem se demittit, ibi arcta atque aspera est, ordinesque eorum confundit, ut pauci duntaxat transire possint, reliqui deinceps sequi atque transmittere cogantur: in eiusmodi angustiis oportet pedestres acies ad utrumque latus hostium constitui, binas a dextra, totidemque laeva, relicto inter illas intervallo. Item a tergo eorum in insidiis colloca pedites bene multos cum equitatu atque duce forti et peritissimo (si quidem praesidium quod saca vocatur, in locis superioribus reliquerunt, ut stet viamque observet): neque tamen nimis prope, ut animadverti non possint. His superne in latebris locatis, intentisque ad praelium conserendum, quando acies nostrae inferius constitutae in agmen hostium praetereuntium impetum fecerint, item qui in insidiis subsederunt milites equitesque coorti, simul cum illis pugnam capessant adversus hostes. Quod si qui in insidiis consederunt, inde se demittere non audent, quia saca in loco aequo constitit, contineant se in latebris: sed quando id discedere ad suosque se recipere conatur (vix enim credendum est, diu persiturum), simul ac per clivum demittere se

ἐπιλάβηται, καὶ ἐξερχέσθωσαν οἱ ἐν τῷ λόχῳ· καὶ τὴν ὁδὸν κατασχόντες καὶ ἐκ τῶν ἄνωθεν αὐτῶν γενόμενοι, κατ' αὐτῶν ὁρμησάτωσαν. καὶ οὐ δυνήσονται ἀντιστῆναι καὶ ἀμύνασθαι, παρ' Fol. 409 r. αὐτῶν βαλλόμενοι, τοῦ τόπου αὐτοῖς ἐναντιουμένου· ἀλλὰ σπεύσουσι τοὺς ἰδίους καταλαβεῖν, πολεμούμενοι ἐν τοῖς στενώμασι παρὰ τῶν κάτωθεν ἡμῶν ἱσταμένων παρατάξεων, ἐπ' ἐλπίδι διελθεῖν, καὶ τὴν ἰδίαν καταλαβεῖν. ἀλλ' οὐδαμῶς τούτου ἐπιτύχωσιν, εἴπερ δὴ ὡς ἐξεθέμεθα ὁ κατ' αὐτῶν παρασκευασθῇ B πόλεμος, μᾶλλον δὲ κατὰ κράτος ἡττηθήσονται, ἐπὶ τοῦ ἀληθινοῦ Θεοῦ ἡμῶν· ᾧ ἡ δόξα καὶ τὸ κράτος, σὺν αὐτῷ καὶ τῷ ἁγίῳ πνεύματι, νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰώνων. ἀμήν.

Τέλος σὺν Θεῷ τοῦ τακτικοῦ.

10. αὐτῷ. Leg. υἱῷ.

coeperit, provolent insidiatores: viaque obsessa atque locis superioribus occupatis, in illos impetum faciant. Tunc, a militibus telis appetiti locique iniquitate pressi, resistere et repugnare non poterunt: sed, in angustiis ab aciebus nostris, quae inferius steterant, afflictati, suos assequi properabunt, spe transeundi domumque perveniendi. Atenim minime id illis succedet, si quidem eo quem exposuimus modo praelium adversus illos administratur, sed praeclare expugnabuntur, ope veri Dei nostri: cui gloria et potentia, cum Filio et Spiritu Sancto, nunc, et semper, et in saecula saeculorum. Amen.

Finis cum Deo libri de re militari.

# ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

## ΑΛΩΣΙΣ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ.

# ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ

## ΠΕΡΙ ΤΗΣ ΚΡΗΤΗΣ ΑΛΩΣΕΩΣ

### ΑΚΡΟΑΣΕΙΣ ΠΕΝΤΕ*.

---

# THEODOSII DIACONI

## DE CRETAE EXPUGNATIONE

### ACROASES QUINQUE.

---

### ΕΠΙΣΤΟΛΗ ΠΡΟΣ ΝΙΚΗΦΟΡΟΝ.

Ταῦτά μοι, ὦ μαγίστρων ἥλιε, καὶ Ῥώμης ἐκδικητὰ, πεπόνηται μὲν πρὸ καιροῦ περὶ Κρήτης, οὐ δέδοται δέ. τὸ μὲν, ἵνα μὴ χρόνοις τὰ σὰ τῶν τροπαίων λήθῃ περιδοθῇ κατορθώματα· ἃ γὰρ ἀνδρεία ποιεῖ, ἀμαυροῖ χρόνος, εἰ μὴ λόγος προφθάσας ἐν βίβλοις τισὶν ἐναπόθηται· οὐ δέδοται δὲ, φόβῳ καὶ συστολῇ, καὶ τὰ πολλὰ ἐναπολειφθῆναι καὶ ἡττηθῆναι τοῖς σοῖς κατορθώ-

* Theodosii Acroases, quae, ut reliqui quatuor libelli, historiam Nicephori Phocae et Tzimiscis illustrantes hic ad editionem Parisinam Leonis accedunt, sumptae sunt ex *Nova Appendice Corporis Historiae Byzantinae a P. F. Fogginio edita, Romae* 1777. [Comparavi hanc editionem cum editione principe a Flam. Cornelio facta in Creta Sacra. Venet. 1755. 4. P. II. p. 269 — 327. cum interpretatione Latina, diversa illa ab interpretatione Fogginii. Varias lectiones e contextu Cornelii, quae memorabiliores esse viderentur, enotavi. F. I.] Verba *ἐπιστολὴ πρὸς Νικηφόρον* non sunt ap. Flaminium Cornelium. 3. *τὰ σὰ τροπαίων* Corn.

### EPISTOLA AD NICEPHORUM.

Haec, Magistrorum sol, et Romae vindex, iamdiu a me de Creta scripta sunt, sed nondum edita. Equidem aggressus opus fui, ne egregia facinora ac tropaea tua temporum oblivione premerentur: fortia enim facta tempus obscurat, nisi oratio opportune ea litteris mandet. Sed ne ederentur verecundia quaedam ac reverentia vetuit, quod dicta factis tuis passim inferiora essent, quinimmo ab iis prorsus vincerentur. Accipe tamen, indignas

*μασι· δέξαι οὖν, εἰ καὶ τῆς ἀξίας εἰσὶν ἐνδεᾶ Θεοδοσίου ψελλίσματα, καὶ περὶ τῆς τοῦ Χάλεπε γράφειν ἐπίτρεψον καταστροφῆς καὶ ἁλώσεως· οὕτω γὰρ προθυμότερος γεγονὼς, τῶν σῶν κατορθωμάτων, ὡς ἐξὸν, γενήσομαι συγγραφεύς. Ἀχιλλεὺς γὰρ, καὶ ὁ Μακεδόνων Ἀλέξανδρος, καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς στρατηγήσαντες, ἄριστα πολὺ τὸ κλέος τῇ συγγραφῇ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀπηνέγκαντο· καὶ ὁ μὲν, Ὁμήρῳ, οἱ δέ γε Πλουτάρχῳ καὶ ἄλλοις μέχρι τοῦ νῦν ᾄδονται καὶ φημίζονται· ὡς ἐν προσώπῳ γοῦν ἡ μὲν ἀρχὴ ἰάμβων δοκεῖ πρὸς τὸν πάλαι Βασιλέα ἡμῶν· τὸ δὲ τῶν ἐπαίνων κεφάλαιον πρὸς τίνα, εἴσῃ εὐθύς.*

3. προθυμώτερος C. 5. Distinguendum videtur: στρατηγήσαντες ἄριστα.

licet maiestate tua, Theodosii nugas, et de Chalepi victoria et expugnatione eum scribere permitte. Hinc enim alacrior factus rerum tuarum gestarum, quantum licet, scriptor fiam. Achilles profecto et Macedonum rex Alexander, ceterique exercituum Imperatores magnam utique gloriam etiamnunc obtinent ex scriptis: atque ille quidem Homeri, hi autem Plutarchi aliorumque opera canuntur adhuc, ac celebrantur. Enimvero iamborum initium prima fronte ad mox defunctum Imperatorem nostrum pertinere videtur: at laudum summa ad quem potissimum spectet, statim intelliges.

# *ΑΛΩΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ*

## *ΠΟΝΗΘΕΙΣΑ*

## *ΠΕΡΙ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ ΤΑΠΕΙΝΟΥ*

## *ΤΩΙ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΩΙ ΚΑΙ ΚΡΑΤΑΙΩΙ*

## *ΒΑΣΙΛΕΙ ΡΩΜΗΣ.*

# EXPUGNATIO CRETAE

## DESCRIPTA

## A THEODOSIO HUMILI DIACONO

## HUMANISSIMO AC POTENTI

## IMPERATORI ROMAE.

### *ΑΚΡΟΑΣΙΣ Α.*

*Ῥώμη παλαιὰ, μὴ φθόνει τὸν δεσπότην,*
*τοὺς σοὺς στρατηγοὺς προσβαλοῦσα τῇ νέᾳ·*
*κενῇ γὰρ ὁρμῇ, καὶ μάτην ὁ Σκηπίων,*
*τὸν πλοῦτον ἐσκύλευσε τῆς δόξης ὅλον.*
*ἰσχὺς γὰρ ἦν τίς, ἢ κράτος Καρχηδόνος,*
*ὅταν παρεστὼς μυριοξίφῳ μάχῃ,*
*τὰς συμφορὰς ἔπεμπε τῇ πορθουμένῃ.*
*τίς ἦν ὁ Σύλλας ὁ θρασὺς στρατηγέτης,*
*ὁ τῶν Ἀθηνῶν τὴν κεκαυμένην πόλιν*

3. Fort. *κενὴ γὰρ ὁρμή.* 5. *ἦν τις* vulg. *ἦν τίς* C. 6. *ὅταν — ἔπεμπε.* Ne quid corrigendum existimes cf. II. 86. III. 17. V. 87. 88. et Indic. in not. Anth. Pal. v. *ὅταν* p. 1046. 8. *τίς ἢ* C.

**O Roma vetus ne invideas Despotae novae opponens Romae duces tuos: immerito enim Scipio, conatuque irrito exhausit omnes gloriae divitias: virium quid aderat, non tota vis Carthaginis quum pugnam iniens innumeris districtis gladiis urbi devictae exitiabilem cladem intulit. Quis ille Sylla imperator audax Athenarum urbem flammis correptam rapidis, hoc ipso excidio**

*βαλὼν ἀπ᾽ αὐτῆς τῆς σφαγῆς ἡττημένην;*
*τίς ἦν ὁ Καῖσαρ ὁ στρατευμάτων τρέχων*
*ἐν ταῖς ἀφύρτοις συμπλοκαῖς καθημέραν;*
*τίς ἦν ἐκεῖνος ὁ κρατηθεὶς ἐν στόλῳ,*
*καὶ τοὺς κρατοῦντας ἀνταναλώσας ξύλῳ;*
*οὐκ ἦν στρατηγὸς ἄλλος, ὡς ὁ δεσπότης,*
*κἂν πλουτολεκτῶν ἐκδραμὼν ὁ Πομπίος*
*ὡς τῶν παραστῇ ταῖς μάχαις ὡπλισμένος,*
*καὶ δῷ τὰ λαμπρὰ τῆς τύχης διπλᾶ στέφη.*
*σὺ δὲ κτυπῶν, Ὅμηρε, κομπώδεις κτύπους*
*ὑψῶν τὰ μικρὰ, δεῦρο μὴ κλέπτων λόγοις*
*λάλει πρὸς ἡμᾶς ἡσύχως μετ᾽ αἰσχύνης.*
*πορθήσεως γὰρ τῆς δεκαχρόνου κλόνος*
*μικρὸς παρ᾽ ἡμῖν ἄρτι, καὶ πλήρης ψόγων.*
*τῆς Ἰλίου γὰρ τοὺς *πορπυργίους δόμους*
*ἐκ τῶν ἀπ᾽ αὐτῆς λειψάνων ἐγνωκότες,*
*εἰς θαῦμα καὶ γέλωτα συμπεπτωκότες,*
*πῇ μὲν γελῶμεν τῇ πλοκῇ τῶν ψευσμάτων,*
*πῇ δ᾽ αὖ κροτοῦμεν τῇ στροφῇ τῶν ῥημάτων.*
*ἀλλ᾽, ὦ στρατηγῶν ὁ κρατὴρ, ὁ μιγνύων*
*πράξεις ταπεινὰς εἰς ἐπηρμένους λόγους,*
*δίκασον αὐτὸς, καὶ προσωποληψίαν*
*ἀφεὶς παλαιὰν, ὡς ζυγὸς γενοῦ σταθμοῦ·*

10. *τῆς* om. C. 15. *ὡς* om. C. 17. Fort. *ἀστῶν παραστῇ.* 24. *πορπυργίους* C. F. et sic in Annot. Scr. *προπυργίους*, adiectivo male formato a *προπύργιον*, quod est ap. Tzetz. in Schol. ad Lycophr. 290. 27. *ψευσάντων* C., in not. *ψευσμάτων.* 29. *ὁ κρατὴρ* in metrum peccat, neque tamen suspecta lectio. Huius generis peccata in his Acroasibus ad triginta numeravimus praeter licentias in nominibus propriis admissas. 32. *σταθμοῦ* om. C. ex tenuibus codicis vestigiis lectionem eruit F.

superatam subigens? quis fuit Caesar, qui exercituum excurrebat per conflictus quotidie insuperabiles? quis ille, qui navali victus praelio postea victores superavit classe? non fuit dux alius umquam sicut Despota: Pompeius namque irrupit aurum colligens, ac quasi armatus adstitisset praeliis, fortunae illustres coronas ostentavit duplices. Tu vero, Homere, ciens magnos strepitus, magnificans parva, adsis verbis non decipiens placide nobiscum, et verecunde loquere. Namque obsidionis decennalis rumor parvi apud nos est, et mendaciorum plenus. Ilii nam domos late munitas turribus ex eius adhuc noscentes ruderibus, in admirationem incidentes, et risum, modo ridemus complexionem mendaciorum, modo verborum plaudimus ambagibus. Ast, o Ducum crater, qui Ducum misces cum fastuosis verbis actiones humiles, iudica ipsemet, et personarum respectum dimittens veterem, fias

τοῦ δεσπότου δὲ καὶ θανὼν κρότει λόγους
τὰς παντοπόμπους, καὶ σοφὰς στρατηγίας.
μικρὸς γὰρ ἡμῖν ὁ στρατὸς τῆς Ἑλλάδος,
μικραὶ φάλαγγες, ἀσθενεῖς στρατηγέται,
Αἴας, Ἀχιλλεὺς, Ὀδυσσεὺς, Διομήδης,
οἷς δόξα πολλὴ, καὶ θεῶν ψευδωνύμων
ἡ συντριβὴ φέρουσα τὰς ὁμιλίας
κακῶς κατεσπάραττεν ἐκ τῶν ἐλπίδων.
ἀλλ' εἰ δοκεῖ σοι τῆς ἀληθείας τρίβους
καλῶς βαδίζειν, ἢ κακῶς περιτρέχειν,
ἐνταῦθα παῦε τῶν φόνων τῆς Ἰλίου,
Κρήτης τραγῳδῶν τὰς ῥοὰς τῶν αἱμάτων.
Ἐπεὶ γὰρ ἧκεν ὁ στρατὸς τοῦ δεσπότου
πολλαῖς ταχείαις ὁλκάσι πεφραγμένος,
ἡ γῆ μὲν ἐστέναζεν ἡ τῶν βαρβάρων,
καὶ γειτονοῦσαν τὴν ὑγρὰν ἀπεστράφη.
ὁ δὲ στρατηγὸς ὁ σταλεὶς, Νικηφόρος,
εἰδὼς ἑαυτὸν τῆς μάχης πρωτεργάτην
ἔστησε τὰς φάλαγγας ἐγξίφους ὅλους,
ἔστησε τάξεις, οὐλαμοὺς πυργοδρόμους.
ἔλαμψεν ἀσπὶς, ἠκονομένη σπάθη·
θώραξ κατ' ἐχθρῶν εἶχε τὰς λαμπηδόνας·
δόρυ κρατηθὲν δεινὸν ἀντηύγει φόνον.
ἐπεὶ δὲ πάντας εἶδεν ἐκ τῶν ὑδάτων
καὶ τῶν μεγίστων κυμάτων σεσωσμένους,

33. Fort. κρότει λόγοις, *domini nostri expeditiones verbis celebra.* 39. Fort. φύρουσα, *turbans.* 46. Scr. ὁλκάσιν. 51. 52. ἔστησε vulg. 53. ἠκονημένη corrig. cum C.

uti scapus trutinae, et quamvis mortuus plaude verbis Despotae, missis ubique sapientibus expeditionibus. Parvus enim est nobis Graeciae exercitus, parvae phalanges, infirmi Duces Aiax, Achilles, Ulysses, Diomedes, quos ambitio multa, et falsorum Numinum contentio afferens concionum discordias male divellebat a spe. Verum si velis veritatis semitas calcare recte, nec male percurrere, hic finem impone Ilii caedibus, Cretae tragice canens fluvios sanguinis. Namque ubi advenit exercitus Despotae multis velocibus munitus navibus, terra quidem barbarorum ingemuit, atque vicinum aversata est mare. Dux autem, missus qui fuit, Nicephorus videns se pugnae constitutum principem, statuit phalangas cinctas omnes gladiis, acies, cohortesque quadrato agmine procedentes. Emicuit clypeus, et acutus ensis: thorax contra hostes emittebat radios, hasta apprehensa caedem refulgebat terribilem. Postquam autem omnes conspexit ex aquis, et a procellis maximis incolumes,

μέσον σταθεὶς ἤνοιξε πρὸς Θεὸν στόμα·
„ἰδοὺ τὸ σὸν στράτευμα τοῖς ἐναντίων
ὅροις παρεστὼς, δημιουργὲ κτισμάτων·
τῶν σῶν κατ᾽ ἐχθρῶν ἦρε τὴν πανοπλίαν,
καὶ σὲ προβάλλει μυρίων πυργωμάτων
λύοντα δεσμοὺς εὐκλεᾶ στρατηγέτην.
πλάτυνον αὐτῶν εἰς μάχην τὰς καρδίας·
δίωξον αὐτοῖς τὴν πικρὰν δειλανδρίαν·
αἴσχυνον ἐχθρῶν τῶν προφητῶν τοὺς λόγους·
δεῖξον Πέτρος τίς, καὶ τίς ὁ ψευδοπλόκος,
ὁ τὰς καμήλους ἐσθίειν ἐπιτρέπων,
ὁ πορνομύστας ἐκτελῶν τοὺς βαρβάρους,
ψευδοπροφήτης ἐκφανεὶς πανουργίᾳ."
οὕτω βοήσας, καὶ λαβὼν τὴν ἀσπίδα
δημηγορῶν ἔλεξε τοῖς συνεργάταις·
„ἄνδρες, στρατηγοὶ, τέκνα, σύνδουλοι, φίλοι,
Ῥώμης τὰ νεῦρα, δεσπότου πιστοὶ φίλοι —
οὗτος γὰρ ὑμᾶς τέκνα καὶ φίλους ἔχει,
λόγοις παραινῶν, οὐκ ἀναγκάζων πόνοις —
ὁρᾶτε τούσδε τοὺς ἁλιδρόμους τόπους·
ὁρᾶτε πολλὰς ἱμέρους νήσους πέριξ·
Ῥώμης ὑπῆρχον πατρικῆς κατοικία,
καὶ δεσποτῶν γῆ· πλὴν παρερπύσας ὄκνος,
καὶ νωθρότης, ἔδειξε γῆν ἀλλοτρίαν,
τρέφουσαν ἐχθροὺς καὶ στερουμένην τέκνων.
ἴωμεν ἀνθ᾽ ὧν εὐσθενῶς πρὸς βαρβάρους·

60. Scr. παρεστός. 64. αὐτὴν C., in not. αὐτῶν ut in Cod. invenit F. 78. Fort. ἡμέρους, *cultas*.

**medius stans aperuit os ad Deum: „Ecce tuus exercitus iam hostium finibus adstans, rerum creatarum opifex, contra tuos inimicos cepit arma, et te opponit, ut millium turrium compages dissolvas, gloriosum Ducem. Dilata eorum corda ad praelium, repelle ab illis acerbam timiditatem, confunde inimicorum vatum verba, ostende quis sit Petrus, et quis mendacia fingens, qui camelos comedere permisit, qui fornicatores effecit barbaros, falsus propheta calliditate proditus." Ita est precatus, et accepto clypeo concionando allocutus est commilitones: „Viri, duces, filii, conservi, amici, Romae vires, et fidi amici Despotae, (ille enim vos filios, et amicos habet, verbis adhortans, non cogens laboribus) adspicite hos omnes mari cinctos locos, circumspicite multas pulchras insulas: Romae iam fuerunt patriae domicilia, et dominorum terrae: at irrepens desidia, et segnities alienam terram reddidit nutrientem hostes, et carentem filiis. Eamus ergo streneue contra bar-**

λάβωμεν αὐτῶν ἐν ξίφει καὶ τὰς πόλεις,
καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ τῶν τέκνων τέκνα.
μηδεὶς φοβείσθω τὰς βολὰς τῶν βαρβάρων·
μηδεὶς φοβείσθω τραῦμα φλεγμαῖνον μάχης·
μηδεὶς τὸ πικρὸν, τὴν τελευταίαν βλάβην.
ἂν γὰρ τὸ λουτρόν τις λαβὼν ᾑμαγμένον
εἰς αἷμα λουθῇ τῶν ὑβριστῶν βαρβάρων,
πλύνει τὸ σῶμα ταῖς ῥοαῖς τῶν αἱμάτων,
καὶ λαμπρὸς ἐκ γῆς αἴρεται νικηφόρος.
εἰ δ' ἔστιν αὐτὸς τέκνα, καὶ κλήρους ἔχων,
πατὴρ ὄπισθεν δεσπότης λελεγμένος,
ἐκεῖνος αὐτοῦ φροντίσει, καὶ τῶν τέκνων,
καὶ τῆς γυναικός· τοῦτο μὴ δεδοικέτω.
μόνον κρατείτω συμπλοκαῖς τὴν ἀσπίδα·
μόνον προθύμως ὀξὺ τεινέτω δόρυ·
μόνον φανείτω πατρικὸς ὡπλισμένος·
μόνον τὸ Ῥώμης μὴ καθυβρίσῃ κράτος."
τούτοις πτερώσας τοῖς λόγοις τοὺς οἰκέτας
ἀνὴρ ὁ πιστὸς ἐν μάχαις Νικηφόρος,
λέοντας ἐξέπεμψεν ὡς ὀρειτρόφους,
πᾶσαν κλονοῦντας Κρητικὴν κακουργίαν,
οὐ μὴν παρέργως, ἢ στρατηγέτου δίχα.
μέσον γὰρ αὐτὸς ἱπποτῶν ἐζωσμένος
τανύστομον μάχαιραν ᾐκονημένην,
πῇ μὲν πατάσσων εἵπετο ξενοτρόπως,
πῇ δ' αὖ τὸ πῦρ μάστιγα βάλλων οἰκίαις.

91. στῶμα C. 93. εἶδ' ἔστιν vulg. Pro αὐτὸς fort. leg. αὖ τις. 97. κροτείτω in not. vel κρατείτῳ C. vid. Annot. 99. Scr. πατρικῶς cum C., πατρικὸς cod. quam lectionem Fog. male tuetur in Annot.

baros, capiamus illorum civitates gladio, simulque uxores, et filiorum filios. Nemo extimescat barbarorum iacula, nemo extimescat vulnus ardens praelii, nemo, quod est acerbius, damnum ultimum. Nam si cruentum quis accipiens balneum, impiorum barbarorum lavetur sanguine, sanguinis fluento corpus abluit, et illustris e terra victor tollitur. Quod si quis est, qui filios, et bona habeat, patris assumens nomen posthac Despota, ipse eius curam, et filiorum geret, et uxoris: nullo pacto hoc timeat. Solum obiiciat clypeum in conflictibus, solum alacriter acutam intentet hastam, solum se ostendat patrium militem, solum Romae haud dedecoret imperium." Cum sic militibus addidisset alas vir fidelis in praeliis Nicephorus, emisit eos tamquam leones montanos ad devastandam omnem improbitatem Creticam non sine bellandi consilio, aut absque duce; medius enim ipse equitans, armatus ingenti, et peracuto gladio, modo percutiens mira edebat opera, modo flagellum ignis

Ἐπεὶ δὲ πάντες ἦσαν ἀντὶ θηρίων,
ἐκεῖθεν ἔνθεν λοιμικῶς ἡπλωμένοι,
ἦν θρῆνον οἰκτρὸν καὶ φυγὴν βλέπειν τότε,
καὶ θαῦμα πικρὸν συμφορὰς ἐναντίας.
ἔκειτο καὶ γὰρ πλῆθος εἰς κόνιν μίαν
ἀνδρῶν, γυναικῶν δυστυχῶς ἐσφαγμένων.
ἐκεῖ τὰ τέκνα πρὸς σφαγὴν ἠπειγμένα
ἔπιπτον εἰς γῆν τῇ ποδῶν περικλάσει.
ἐκεῖ γέροντες τῷ χρόνῳ κεκυφότες
ὄλισθον εἶχον ἐμποδὼν πεπτωκότες,
καὶ φοινικὴν ἔβαπτεν τὸ ξίφος τρίχα,
ἣν εἶχε λευκὴν ὁ χρόνος βεβαμμένην·
ἐκεῖ γυναῖκες ἀγκαλῶν κάτω βρέφη
ἔῤῥιπτον εἰς γῆν, καὶ γονῆς ἀστοργίαν
κίνδυνος ἀντήγειρε ταῖς τεκνοτρόφοις.
ἀνῆπτο καὶ πῦρ, ἀντέλαμπε τὰ ξίφη,
ἐπορφύρου γῆν ἡ ῥοὴ τῶν αἱμάτων,
καὶ Κρητικοῖς ἦν τοῖς τόποις μεμιγμένη,
ὡς χρῶμα καινὸν, τρίχροος τιμωρία.
ἐπεὶ δὲ Κρητῶν δεῖπνον οἱ μὲν ὀρνέων
ἔκειντο νεκροὶ καὶ πνοῆς ἐξηρμένοι,
ἄλλοι δὲ τὴν νέκρωσιν ἱππικῷ τάχει
φυγόντες εἰσήγοντο τῶν πυλῶν ἔσω,
ὁ μὲν, πατήσας τῶν πυλῶν ἔνδον φόβῳ
ἔρεγχεν ἐχθρὸς τῇ φυγῇ πεπνιγμένος.
ὁ δὲ στρατηγὸς ἐκδραμὼν χώραν ὅλην,

113. Fort. συμφορᾶς. 116. Fort. πρὸς φυγήν. 121. εἶχεν C.

iniiciens domibus. At postquam omnes egressi sunt contra belluas, hinc et inde pestis instar rapide excurrentes, conspiceres gravem luctum, et fugam, et horrendas visu hostium angustias. Iacebat enim turba in uno pulvere virorum et mulierum caesorum misere. Illic pueri properantes ad necem humi cadebant conculcati pedibus: illic senes aetate incurvati caedebantur incidentes obvii, ac purpuream tingebat comam gladius, quam albam aetas tinxerat: illic mulieres e sinu parvulos demittebant, et in filios amorem maternum extinguebat instans periculum. Rutilabant flammae, coruscabant gladii, rubefaciebant terram rivi sanguinis, et mixta erat Cretaeis in locis tamquam color novus, ultio tricolor. Et iam Cretenses, alii in pastum avibus prostrati iacebant et exanimes, alii autem, mortem ope equorum celerum fugientes, recipiebant se intra moenia; et quis ingressus portas ob metum hostis agebat animam fuga praefocatus. Dux autem postquam totam ex-

καὶ τὴν μὲν εἰς πῦρ τμητικῶς περισχίσας,
τὴν δὲ ξίφει δοὺς, καὶ κατασκάψας πόλεις,
ἤλαυνεν εὐθὺς εἰς στροφὴν ὀπισθίως,
καὶ θᾶττον ἐλθὼν, ναυτικῶν ὁρισμάτων
ἔνδον κατεκράτησε τὸν στρατὸν μόλις.
καὶ ναῦς ἀνάψας, γῇ χαρίζεται φέρων,
ἄπιστον εἰδὼς τὴν ὑγρὰν εὐεργέτην.
ἐκεῖ δὲ μείνας ἡμερῶν τριῶν κύκλους,
τὴν ἵππον ἡτοίμαζε καὶ τὸν ἱππότην,
καὶ γῆν σκοπήσας ἀμφιδεξίῳ τρόπῳ,
ἔστησε πλῆθος χιλίανδρον τεκτόνων,
καὶ γῆθεν ἐῤῥίζωσε πυργηρουμένην
πόλιν, φυλάττειν τὰς στροφὰς στρατευμάτων.
Ὅμηρε δεῦρο, καὶ πάλιν μετ᾽ αἰσχύνης
Ἑλληνικὰς κήρυσσε τὰς τειχουργίας,
ἃς Ἕκτορος χεὶρ καὶ βολὴ καταστρέφει
ἀραχνοειδῶς τοῖς στρατοῖς ἐκτισμένας.
ὡς οὖν καμίνους οἱ μὲν ἐκ τῶν τεκτόνων
περιφλεγούσαις ἀντανῆπτον ταῖς λίθοις,
οἱ δὲ στροφὰς ἔπασχον ἀνθελιγμάτων,
τοῖς μαγγάνοις βάλλοντες εἰς βάθρον πέτρας·
οἱ Κρητικοὶ δράκοντες οἱ λοφοδρόμοι
ἐκ τῶν φαράγγων ἐκδραμόντες, εἰς μίαν
βουλὴν συνηθροίζοντο τὴν αὐτόκτονον,

138. εἰς om. C. ex cod. restituit F. 139. Male vulgo distinguitur post ὁρισμάτων. 142. εἰδὼς om. C. ex cod. revocavit F. εὐεργέτιν corrigit Boissonad. ad Nicet. I. 216. p. 60. 146. ἔστησε vulg. 151. καὶ βουλὴ C. βολὴ cod. 154. Fort. περιφλεγούσας. 155. ἀντελιγμάτων C. Pro ἔπασχον fortasse legendum ἐπίσχον, *adhibebant*. 157. λοφοδρόμοι C. λοφόδρομοι Fog. 159. αὐτοκτόνον C. fortasse rectius.

currit regionem, atque his quidem excisis, et igne perditis, his autem gladio absumptis, et eversis urbibus, illico properavit regredi: statimque accedens ad stationes navium, vix intus exercitum cohibuit. Et naves alligans in terram trahit infidum benefactorem sciens esse mare. Ibi autem moratus diebus tribus equitatum paravit, atque equites, ac summo terram perscrutatus studio posuit infinitum numerum artificum, et a fundamentis excitavit turrigeram civitatem ad custodienda exercitus tentoria. Adsis, Homere, et rursus cum verecundia edissere Graecorum propugnacula, quae evertit manus, et impetus Hectoris aranearum instar, excitata ab exercitu. Dum itaque calcarias alii artifices incendebant decoquentes lapides, et alii volventes labore improbo saxa, in foveas demittebant vectibus, Cretaei dracones montivagi rapide egressi ex speluncis, simul congregati agebant de accepta clade:

*καὶ τῷ στρατῷ μὲν συμβαλεῖν οὐκ εὐτύχουν·*
*ἔπληττεν αὐτοὺς ὁ στρατὸς γὰρ ὡς βέλος.*
*τοῖς τέκτοσι δὲ προσβαλόντες ὀξέως,*
*πίπτουσιν εἰς γῆν τῇ βολῇ τῶν τεκτόνων.*
*ὁ σὸς γὰρ αὐτοὺς ὡς στρατηγέτης πόθος*
*ἔπειθε τὴν δίκελλαν εἰς ξίφος τρέπειν·*
*καὶ γίνεται ῥοῦς ἐκχυθεὶς τῶν αἱμάτων*
*εἰς πλησμονὴν ἄπειρον ὑδατουμένην,*
*καὶ τὰς καμίνους σβεννύει τὰς ἐμπύρους,*
*ὥσπερ χαράδρας εἰσπεσοῦσα πικρία.*
*λαβὼν δὲ τὴν ἄσβεστον, εἶχεν ὁ κτίσων*
*φοινικοειδεῖ τῶν πετρῶν τῇ συνθέσει.*
*κάλει στρατηγὲ τὴν πόλιν φοινικίαν,*
*φοινίσσεται γὰρ τῇ βαφῇ τῶν αἱμάτων.*
*Ὡς οὖν στρατηγῶν ὁ κρατῶν Νικηφόρος*
*ἔγνω τὸ συμβὰν — καὶ γὰρ ἠγνόει τότε —*
*πέμψας κατέσχε ζῶντας ἐκ τῶν βαρβάρων*
*ὄφεις πονηροὺς πέντε πεντακοντάδας.*
*βαλὼν δὲ κλοιοὺς εἰς ἀκαμπεῖς αὐχένας,*
*τούτοις παρεῖχε πατρικὰς τὰς ἀξίας.*
*Κρήτη, τὰ τέκνα, βαρβαροτρόφε, βλέπε,*
*οἵων μετέσχον ἀξιωμάτων ἄφνω.*
*ἐπεὶ δὲ μοῖραν εἶχε νὺξ τὴν ἑβδόμην,*
*τῆς εὐφρόνης γὰρ τὸ σκότος παρεκράτει,*
*σάλπιγγας ἠλάλαξαν ἐν βοῇ ξένῃ,*
*καὶ πᾶς κρατῶν ἦν σὺν βοῇ τὴν ἀσπίδα,*

162. Scr. *τέκτοσιν*. 163. *τῇ βουλῇ* C. quod ex cod. emendavit F. 167. Fort. *ὑδατουμένων*, *sanguinis aquae ad instar effusi*. 171. *φοινικοειδῆ* (sic) C. Fort. *φοινικοειδῆ τ. π. τὴν σύνθεσιν*.

at desperabant congredi cum exercitu feliciter: terrebat enim eos exercitus instar fulminis. Repente ergo irruentes in artifices interficiuntur icti ab artificibus: namque erga te studium, instar ducis, eos ligonem docuit in gladium convertere. Hinc prodit flumen ex effuso sanguine in immensum excrescens aquarum instar, et fornaces ardentes extinguit, tamquam in alveos cadens acerba ultio. Accipiens autem fabricator calcem, habuit purpuream saxorum compositionem. Voca hanc, o Dux, civitatem purpuream, purpurascit enim tinctura sanguinis. Ut itaque supremus Dux Nicephorus cognovit factum, nihil nam sciebat hactenus, detinuit superstites ex barbaris malos serpentes, quinquaginta quinquies. Inflexibilia autem colla constringens vinculis, eos decoravit patriis honoribus. Creta barbarorum nutrix filios aspice quos dignos honores participarint illico. At postquam venit noctis hora septima, tunc enim noctis praevalebant tenebrae, perterricrepus tubarum clangor insonuit, ac quisque inclamans apprehendit clypeum,

*πεζὸς, στρατηγὸς, ταξιάρχης, ἱππότης.*
*τῆς ἡμέρας δὲ τῆς ῥοδόχρου λαμπάδας*
*ἐκ τῶν σκοτεινῶν ἀνταναψάσης πόρων,*
*φάλαγξ ἀνώρμων ἱππικὴ ξιφηφόρος,*
*ἔχουσα πλῆθος μυριάνδρου πεντάδος·*
*πεζῶν δὲ πολλῶν ἦν ὁρᾷν πανοπλίαν*
*κινουμένην ἄριστα τακτικῇ βάσει,*
*καὶ τοὺς στρατηγοὺς, ὥσπερ ἐν ποίμνῃ μέσον*
*βαίνοντας ἀρνῶν θηροβάκχους ποιμένας.*
*ὡς δὲ κλοπῇ χαίροντες ἅρπαγες λύκοι*
*χειμῶνος ὥρᾳ καὶ παρεκτάσει κρύους,*
*ὁμοῦ ζυγέντες τῶν ὡρῶν ὁμοφρόνως*
*μάνδρας κλονοῦσι, καὶ βιάζουσι κύνας·*
*οὕτω ζυγέντες οἱ κλάδοι τῶν σῶν πόνων*
*ἱππεῖς, στρατάρχαι, τοξόται, λοχοκράται*
*πύργους βαλεῖν ἔσπευδον ἐν τάχει κάτω,*
*θυμοῦ πνέοντες, ὥσπερ οἱ κρῆες ζάλης.*
*ὁ λαμπάδας δὲ φωσφόρους, κακοχρόους,*
*καιροῖς ἀνίσχων, καὶ καταστέλλων πάλιν,*
*λουτροῖς κατημαύρωσε τὰς λαμπηδόνας,*
*καὶ νὺξ τὸ πέπλον ἐκ βάφης μελαγχρόου*
*εἰς πάντα γῆς ἥπλωσε καὶ πόλου μέρη.*
*τῶν σῶν δὲ πλῆθος οὐ στρατῶν, ἢ θηρίων —*
*θῆρες γὰρ οὗτοι τοῖς σπαραγμοῖς βαρβάρων —*
*τὸν ὕπνον εἶχε τὴν βάσιν καὶ τὴν στάσιν.*
*εἰ δ' ἦν κλαπείς τις εἰς ἀμερίμνους ὕπνους,*

197. Scr. *τῶν ὀρῶν, caulas in montibus.* 202. Fort. *ὥσπερ ἄκριες ζάλης*. Vid. Annot. 203. Fort. *καλοχρόους*. 208. *πλῆσθος* C. Fort. *πλῆθος ἢ στρατῶν.*

pedites, duces, centuriones, equites. Verum, dum splendores dies rosea a tenebrosis accendit meatibus, processit phalanx hastatorum equitum, decem quinque millia habens virorum. Peditum autem videre erat armatam aciem gressu militari se moventem optime, et duces, tamquam medio in grege pastores ovium, gradientes rapide contra feras. Ac veluti furto gaudentes rapaces lupi hiemali tempore, et acerbo frigore, eadem hora congruentes concorditer ovilia aggrediuntur, et saeviunt in canes; sic una simul institutionis tuae germina, equites, duces, sagittarii, centuriones turres repente festinabant evertere iram spirantes, tamquam venti turbinem. At qui decolores ignes Hesperi ministrat opportune, et rursum subtrahit, labentibus diem obscuravit crepusculis, et nox peplum colore tinctum nigro super omnes terrae et caeli extendit plagas. Tuis tamen omnibus militibus, aut mavis feris, ferae nam erant in barbarorum excidium, pro somno erat aut incedere, aut stare. Quod si cui somnus quietus obreperet, tu illi adstans e

*μασι· δέξαι οὖν, εἰ καὶ τῆς ἀξίας εἰσὶν ἐνδεᾶ Θεοδοσίου ψελλίσματα, καὶ περὶ τῆς τοῦ Χάλεπε γράφειν ἐπίτρεψον καταστροφῆς καὶ ἁλώσεως· οὕτω γὰρ προθυμότερος γεγονὼς, τῶν σῶν κατορθωμάτων, ὡς ἐξὸν, γενήσομαι συγγραφεύς. Ἀχιλλεὺς γὰρ, καὶ ὁ Μακεδόνων Ἀλέξανδρος, καὶ οἱ μετ' αὐτοὺς στρατηγήσαντες, ἄριστα πολὺ τὸ κλέος τῇ συγγραφῇ καὶ μέχρι τοῦ νῦν ἀπηνέγκαντο· καὶ ὁ μὲν, Ὁμήρῳ, οἱ δέ γε Πλουτάρχῳ καὶ ἄλλοις μέχρι τοῦ νῦν ᾄδονται καὶ φημίζονται· ὡς ἐν προσώπῳ γοῦν ἡ μὲν ἀρχὴ ἰάμβων δοκεῖ πρὸς τὸν πάλαι Βασιλέα ἡμῶν· τὸ δὲ τῶν ἐπαίνων κεφάλαιον πρὸς τίνα, εἴσῃ εὐθύς.*

3. προθυμώτερος C. 5. Distinguendum videtur: στρατηγήσαντες ἄριστα.

**licet maiestate tua, Theodosii nugas, et de Chalepi victoria et expugnatione eum scribere permitte. Hinc enim alacrior factus rerum tuarum gestarum, quantum licet, scriptor fiam. Achilles profecto et Macedonum rex Alexander, ceterique exercituum Imperatores magnam utique gloriam etiamnunc obtinent ex scriptis: atque ille quidem Homeri, hi autem Plutarchi aliorumque opera canuntur adhuc, ac celebrantur. Enimvero iamborum initium prima fronte ad mox defunctum Imperatorem nostrum pertinere videtur: at laudum summa ad quem potissimum spectet, statim intelliges.**

# ΑΛΩΣΙΣ ΚΡΗΤΗΣ

ΠΟΝΗΘΕΙΣΑ

ΠΕΡΙ ΘΕΟΔΟΣΙΟΥ ΔΙΑΚΟΝΟΥ ΤΑΠΕΙΝΟΥ

ΤΩΙ ΦΙΛΑΝΘΡΩΠΩΙ ΚΑΙ ΚΡΑΤΑΙΩΙ

ΒΑΣΙΛΕΙ ΡΩΜΗΣ.

# EXPUGNATIO CRETAE

DESCRIPTA

A THEODOSIO HUMILI DIACONO

HUMANISSIMO AC POTENTI

IMPERATORI ROMAE.

## ΑΚΡΟΑΣΙΣ Α.

Ῥώμη παλαιὰ, μὴ φθόνει τὸν δεσπότην,
τοὺς σοὺς στρατηγοὺς προσβαλοῦσα τῇ νέᾳ·
κενῇ γὰρ ὁρμῇ, καὶ μάτην ὁ Σκηπίων,
τὸν πλοῦτον ἐσκύλευσε τῆς δόξης ὅλον.
ἰσχὺς γὰρ ἦν τίς, ἢ κράτος Καρχηδόνος,
ὅταν παρεστὼς μυριοξίφῳ μάχῃ,
τὰς συμφορὰς ἔπεμπε τῇ πορθουμένῃ.
τίς ἦν ὁ Σύλλας ὁ θρασὺς στρατηγέτης,
ὁ τῶν Ἀθηνῶν τὴν κεκαυμένην πόλιν

3. Fort. κενὴ γὰρ ὁρμή. 5. ἦν τις vulg. ἦν τίς C. 6. ὅταν — ἔπεμπε. Ne quid corrigendum existimes cf. II. 86. III. 17. V. 87. 88. et Indic. in not. Anth. Pal. v. ὅταν p. 1046. 8. τίς ἢ C.

O Roma vetus ne invideas Despotae novae opponens Romae duces tuos: immerito enim Scipio, conatuque irrito exhausit omnes gloriae divitias: virium quid aderat, non tota vis Carthaginis quum pugnam iniens innumeris districtis gladiis urbi devictae exitiabilem cladem intulit. Quis ille Sylla imperator audax Athenarum urbem flammis correptam rapidis, hoc ipso excidio

*βαλὼν ἀπ' αὐτῆς τῆς σφαγῆς ἡττημένην;*
*τίς ἦν ὁ Καῖσαρ ὁ στρατευμάτων τρέχων*
*ἐν ταῖς ἀφύρτοις συμπλοκαῖς καθημέραν;*
*τίς ἦν ἐκεῖνος ὁ κρατηθεὶς ἐν στόλῳ,*
*καὶ τοὺς κρατοῦντας ἀνταναλώσας ξύλῳ;*
*οὐκ ἦν στρατηγὸς ἄλλος, ὡς ὁ δεσπότης,*
*κἂν πλουτολεκτῶν ἐκδραμὼν ὁ Πομπίος*
*ὡς τῶν παραστῇ ταῖς μάχαις ὡπλισμένος,*
*καὶ δῷ τὰ λαμπρὰ τῆς τύχης διπλᾶ στέφη.*
*σὺ δὲ κτυπῶν, Ὅμηρε, κομπώδεις κτύπους*
*ὑψῶν τὰ μικρά, δεῦρο μὴ κλέπτων λόγοις*
*λάλει πρὸς ἡμᾶς ἡσύχως μετ' αἰσχύνης.*
*πορθήσεως γὰρ τῆς δεκαχρόνου κλόνος*
*μικρὸς παρ' ἡμῖν ἄρτι, καὶ πλήρης ψόγων.*
*τῆς Ἰλίου γὰρ τοὺς *πορπυργίους δόμους*
*ἐκ τῶν ἀπ' αὐτῆς λειψάνων ἐγνωκότες,*
*εἰς θαῦμα καὶ γέλωτα συμπεπτωκότες,*
*πῇ μὲν γελῶμεν τῇ πλοκῇ τῶν ψευσμάτων,*
*πῇ δ' αὖ κροτοῦμεν τῇ στροφῇ τῶν ῥημάτων.*
*ἀλλ', ὦ στρατηγῶν ὁ κρατὴρ, ὁ μιγνύων*
*πράξεις ταπεινὰς εἰς ἐπηρμένους λόγους,*
*δίκασον αὐτὸς, καὶ προσωποληψίαν*
*ἀφεὶς παλαιὰν, ὡς ζυγὸς γενοῦ σταθμοῦ·*

10. *τῆς* om. C. 15. *ὡς* om. C. 17. Fort. *ἀστῶν παραστῇ*. 24. *πορπυργίους* C. F. et sic in Annot. Scr. *προπυργίους*, adiectivo male formato a *προπύργιον*, quod est ap. Tzetz. in Schol. ad Lycophr. 290. 27. *ψευσάντων* C., in not. *ψευσμάτων*. 29. *ὁ κρατὴρ* in metrum peccat, neque tamen suspecta lectio. Huius generis peccata in his Acroasibus ad triginta numeravimus praeter licentias in nominibus propriis admissas. 32. *σταθμοῦ* om. C. ex tenuibus codicis vestigiis lectionem eruit F.

superatam subigens? quis fuit Caesar, qui exercituum excurrebat per conflictus quotidie insuperabiles? quis ille, qui navali victus praelio postea victores superavit classe? non fuit dux alius umquam sicut Despota: Pompeius namque irrupit aurum colligens, ac quasi armatus adstitisset praeliis, fortunae illustres coronas ostentavit duplices. Tu vero, Homere, ciens magnos strepitus, magnificans parva, adsis verbis non decipiens placide nobiscum, et verecunde loquere. Namque obsidionis decennalis rumor parvi apud nos est, et mendaciorum plenus. Ilii nam domos late munitas turribus ex eius adhuc noscentes ruderibus, in admirationem incidentes, et risum, modo ridemus complexionem mendaciorum, modo verborum plaudimus ambagibus. Ast, o Ducum crater, qui Ducum misces cum fastuosis verbis actiones humiles, iudica ipsemet, et personarum respectum dimittens veterem, fias

τοῦ δεσπότου δὲ καὶ θανὼν κρότει λόγους
τὰς παντοπόμπους, καὶ σοφὰς στρατηγίας.
μικρὸς γὰρ ἡμῖν ὁ στρατὸς τῆς Ἑλλάδος,
μικραὶ φάλαγγες, ἀσθενεῖς στρατηγέται,
Αἴας, Ἀχιλλεὺς, Ὀδυσσεὺς, Διομήδης,
οἷς δόξα πολλὴ, καὶ θεῶν ψευδωνύμων
ἡ συντριβὴ φέρουσα τὰς ὁμιλίας
κακῶς κατεσπάραττεν ἐκ τῶν ἐλπίδων.
ἀλλ᾽ εἰ δοκεῖ σοι τῆς ἀληθείας τρίβους
καλῶς βαδίζειν, ἢ κακῶς περιτρέχειν,
ἐνταῦθα παῦε τῶν φόνων τῆς Ἰλίου,
Κρήτης τραγῳδῶν τὰς ῥοὰς τῶν αἱμάτων.
  Ἐπεὶ γὰρ ἧκεν ὁ στρατὸς τοῦ δεσπότου
πολλαῖς ταχείαις ὁλκάσι πεφραγμένος,
ἡ γῆ μὲν ἐστέναζεν ἡ τῶν βαρβάρων,
καὶ γειτονοῦσαν τὴν ὑγρὰν ἀπεστράφη.
ὁ δὲ στρατηγὸς ὁ σταλεὶς, Νικηφόρος,
εἰδὼς ἑαυτὸν τῆς μάχης πρωτεργάτην
ἔστησε τὰς φάλαγγας ἐγξίφους ὅλους,
ἔστησε τάξεις, οὐλαμοὺς πυργοδρόμους.
ἔλαμψεν ἀσπὶς, ἠκονομένη σπάθη·
θώραξ κατ᾽ ἐχθρῶν εἶχε τὰς λαμπηδόνας·
δόρυ κρατηθὲν δεινὸν ἀντηύγει φόνον.
ἐπεὶ δὲ πάντας εἶδεν ἐκ τῶν ὑδάτων
καὶ τῶν μεγίστων κυμάτων σεσωσμένους,

33. Fort. *κρότει λόγοις, domini nostri expeditiones verbis celebra.* 39. Fort. *φύρουσα, turbans.* 46. Scr. *ὁλκάσιν.* 51. 52. *ἔστησε* vulg. 53. *ἠκονημένη* corrig. cum C.

uti scapus trutinae, et quamvis mortuus plaude verbis Despotae, missis ubique sapientibus expeditionibus. Parvus enim est nobis Graeciae exercitus, parvae phalanges, infirmi Duces Aiax, Achilles, Ulysses, Diomedes, quos ambitio multa, et falsorum Numinum contentio afferens concionum discordias male divellebat a spe. Verum si velis veritatis semitas calcare recte, nec male percurrere, hic finem impone Ilii caedibus, Cretae tragice canens fluvios sanguinis. Namque ubi advenit exercitus Despotae multis velocibus munitus navibus, terra quidem barbarorum ingemuit, atque vicinum aversata est mare. Dux autem, missus qui fuit, Nicephorus videns se pugnae constitutum principem, statuit phalangas cinctas omnes gladiis, acies, cohortesque quadrato agmine procedentes. Emicuit clypeus, et acutus ensis: thorax contra hostes emittebat radios, hasta apprehensa caedem refulgebat terribilem. Postquam autem omnes conspexit ex aquis, et a procellis maximis incolumes,

μέσον σταθεὶς ἤνοιξε πρὸς Θεὸν στόμα·
„ἰδοὺ τὸ σὸν στράτευμα τοῖς ἐναντίων
ὅροις παρεστὼς, δημιουργὲ κτισμάτων·
τῶν σῶν κατ' ἐχθρῶν ἦρε τὴν πανοπλίαν,
καὶ σὲ προβάλλει μυρίων πυργωμάτων
λύοντα δεσμοὺς εὐκλεᾶ στρατηγέτην.
πλάτυνον αὐτῶν εἰς μάχην τὰς καρδίας·
δίωξον αὐτοῖς τὴν πικρὰν δειλανδρίαν·
αἴσχυνον ἐχθρῶν τῶν προφητῶν τοὺς λόγους·
δεῖξον Πέτρος τίς, καὶ τίς ὁ ψευδοπλόκος,
ὁ τὰς καμήλους ἐσθίειν ἐπιτρέπων,
ὁ πορνομύστας ἐκτελῶν τοὺς βαρβάρους,
ψευδοπροφήτης ἐκφανεὶς πανουργίᾳ."
οὕτω βοήσας, καὶ λαβὼν τὴν ἀσπίδα
δημηγορῶν ἔλεξε τοῖς συνεργάταις·
„ἄνδρες, στρατηγοὶ, τέκνα, σύνδουλοι, φίλοι,
Ῥώμης τὰ νεῦρα, δεσπότου πιστοὶ φίλοι —
οὗτος γὰρ ὑμᾶς τέκνα καὶ φίλους ἔχει,
λόγοις παραινῶν, οὐκ ἀναγκάζων πόνοις —
ὁρᾶτε τούσδε τοὺς ἁλιδρόμους τόπους·
ὁρᾶτε πολλὰς ἱμέρους νήσους πέριξ·
Ῥώμης ὑπῆρχον πατρικῆς κατοικία,
καὶ δεσποτῶν γῆ· πλὴν παρερπύσας ὄκνος,
καὶ νωθρότης, ἔδειξε γῆν ἀλλοτρίαν,
τρέφουσαν ἐχθροὺς καὶ στερουμένην τέκνων.
ἴωμεν ἀνθ' ὧν εὐσθενῶς πρὸς βαρβάρους·

60. Scr. παρεστός. 64. αὐτὴν C., in not. αὐτῶν ut in Cod. invenit F. 78. Fort. ἡμέρους, cultas.

medius stans aperuit os ad Deum: „Ecce tuus exercitus iam hostium finibus adstans, rerum creatarum opifex, contra tuos inimicos cepit arma, et te opponit, ut millium turrium compages dissolvas, gloriosum Ducem. Dilata eorum corda ad praelium, repelle ab illis acerbam timiditatem, confunde inimicorum vatum verba, ostende quis sit Petrus, et quis mendacia fingens, qui camelos comedere permisit, qui fornicatores effecit barbaros, falsus propheta calliditate proditus." Ita est precatus, et accepto clypeo concionando allocutus est commilitones: „Viri, duces, filii, conservi, amici, Romae vires, et fidi amici Despotae, (ille enim vos filios, et amicos habet, verbis adhortans, non cogens laboribus) adspicite hos omnes mari cinctos locos, circumspicite multas pulchras insulas: Romae iam fuerunt patriae domicilia, et dominorum terrae: at irrepens desidia, et segnities alienam terram reddidit nutrientem hostes, et carentem filiis. Eamus ergo strenue contra bar-

λάβωμεν αὐτῶν ἐν ξίφει καὶ τὰς πόλεις,
καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ τῶν τέκνων τέκνα.
μηδεὶς φοβείσθω τὰς βολὰς τῶν βαρβάρων·
μηδεὶς φοβείσθω τραῦμα φλεγμαῖνον μάχης·
μηδεὶς τὸ πικρὸν, τὴν τελευταίαν βλάβην.
ἂν γάρ τὸ λουτρόν τις λαβὼν ἡμαγμένον
εἰς αἷμα λουθῇ τῶν ὑβριστῶν βαρβάρων,
πλύνει τὸ σῶμα ταῖς ῥοαῖς τῶν αἱμάτων,
καὶ λαμπρὸς ἐκ γῆς αἴρεται νικηφόρος.
εἰ δ᾽ ἔστιν αὐτὸς τέκνα, καὶ κλήρους ἔχων,
πατὴρ ὄπισθεν δεσπότης λελεγμένος,
ἐκεῖνος αὐτοῦ φροντίσει, καὶ τῶν τέκνων,
καὶ τῆς γυναικός· τοῦτο μὴ δεδοικέτω.
μόνον κρατείτω συμπλοκαῖς τὴν ἀσπίδα·
μόνον προθύμως ὀξὺ τεινέτω δόρυ·
μόνον φανείτω πατρικὸς ὡπλισμένος·
μόνον τὸ Ῥώμης μὴ καθυβρίσῃ κράτος."
τούτοις πτερώσας τοῖς λόγοις τοὺς οἰκέτας
ἀνὴρ ὁ πιστὸς ἐν μάχαις Νικηφόρος,
λέοντας ἐξέπεμψεν ὡς ὀρειτρόφους,
πᾶσαν κλονοῦντας Κρητικὴν κακουργίαν,
οὐ μὴν παρέργως, ἢ στρατηγέτου δίχα.
μέσον γὰρ αὐτὸς ἱπποτῶν ἐζωσμένος
τανύστομον μάχαιραν ἠκονημένην,
πῆ μὲν πατάσσων εἵπετο ξενοτρόπως,
πῆ δ᾽ αὖ τὸ πῦρ μάστιγα βάλλων οἰκίαις.

91. στῶμα C. 93. εἶθ᾽ ἔστιν vulg. Pro αὐτὸς fort. leg. αὖ τις. 97. κροτείτω in not. vel κρατείτω C. vid. Annot. 99. Scr. πατρικῶς cum C., πατρικὸς cod. quam lectionem Fog. male tuetur in Annot.

baros, capiamus illorum civitates gladio, simulque uxores, et filiorum filios. Nemo extimescat barbarorum iacula, nemo extimescat vulnus ardens praelii, nemo, quod est acerbius, damnum ultimum. Nam si cruentum quis accipiens balneum, impiorum barbarorum lavetur sanguine, sanguinis fluento corpus abluit, et illustris e terra victor tollitur. Quod si quis est, qui filios, et bona habeat, patris assumens nomen posthac Despota, ipse eius curam, et filiorum geret, et uxoris: nullo pacto hoc timeat. Solum obiiciat clypeum in conflictibus, solum alacriter acutam intentet hastam, solum se ostendat patrium militem, solum Romae haud dedecoret imperium." Cum sic militibus addidisset alas vir fidelis in praeliis Nicephorus, emisit eos tamquam leones montanos ad devastandam omnem improbitatem Creticam non sine bellandi consilio, aut absque duce; medius enim ipse equitans, armatus ingenti, et peracuto gladio, modo percutiens mira edebat opera, modo flagellum ignis

Ἐπεὶ δὲ πάντες ἦσαν ἀντὶ θηρίων,
ἐκεῖθεν ἔνθεν λοιμικῶς ἡπλωμένοι,
ἦν θρῆνον οἰκτρὸν καὶ φυγὴν βλέπειν τότε,
καὶ θαῦμα πικρὸν συμφορὰς ἐναντίας.
ἔκειτο καὶ γὰρ πλῆθος εἰς κόνιν μίαν
ἀνδρῶν, γυναικῶν δυστυχῶς ἐσφαγμένων.
ἐκεῖ τὰ τέκνα πρὸς σφαγὴν ἠπειγμένα
ἔπιπτον εἰς γῆν τῇ ποδῶν περικλάσει.
ἐκεῖ γέροντες τῷ χρόνῳ κεκυφότες
ὄλισθον εἶχον ἐμποδὼν πεπτωκότες,
καὶ φοινικὴν ἔβαπτεν τὸ ξίφος τρίχα,
ἣν εἶχε λευκὴν ὁ χρόνος βεβαμμένην·
ἐκεῖ γυναῖκες ἀγκαλῶν κάτω βρέφη
ἔῤῥιπτον εἰς γῆν, καὶ γονῆς ἀστοργίαν
κίνδυνος ἀντήγειρε ταῖς τεκνοτρόφοις.
ἀνῆπτο καὶ πῦρ, ἀντέλαμπε τὰ ξίφη,
ἐπορφύρου γῆν ἡ ῥοὴ τῶν αἱμάτων,
καὶ Κρητικοῖς ἦν τοῖς τόποις μεμιγμένη,
ὡς χρῶμα καινὸν, τρίχροος τιμωρία.
ἐπεὶ δὲ Κρητῶν δεῖπνον οἱ μὲν ὀρνέων
ἔκειντο νεκροὶ καὶ πνοῆς ἐξηρμένοι,
ἄλλοι δὲ τὴν νέκρωσιν ἱππικῷ τάχει
φυγόντες εἰσήγοντο τῶν πυλῶν ἔσω,
ὁ μὲν, πατήσας τῶν πυλῶν ἔνδον φόβῳ
ἔρεγχεν ἐχθρὸς τῇ φυγῇ πεπνιγμένος.
ὁ δὲ στρατηγὸς ἐκδραμὼν χώραν ὅλην,

113. Fort. συμφορᾶς. 116. Fort. πρὸς φυγήν. 121. εἶχεν C.

iniiciens domibus. At postquam omnes egressi sunt contra belluas, hinc et inde pestis instar rapide excurrentes, conspiceres gravem luctum, et fugam, et horrendas visu hostium angustias. Iacebat enim turba in uno pulvere virorum et mulierum caesorum misere. Illic pueri properantes ad necem humi cadebant conculcati pedibus: illic senes aetate incurvati caedebantur incidentes obvii, ac purpuream tingebat comam gladius, quam albam aetas tinxerat: illic mulieres e sinu parvulos demittebant, et in filios amorem maternum extinguebat instans periculum. Rutilabant flammae, coruscabant gladii, rubefaciebant terram rivi sanguinis, et mixta erat Cretaeis in locis tamquam color novus, ultio tricolor. Et iam Cretenses, alii in pastum avibus prostrati iacebant et exanimes, alii autem, mortem ope equorum celerum fugientes, recipiebant se intra moenia; et quis ingressus portas ob metum hostis agebat animam fuga praefocatus. Dux autem postquam totam ex-

*καὶ τὴν μὲν εἰς πῦρ τμητικῶς περισχίσας,*
*τὴν δὲ ξίφει δοὺς, καὶ κατασκάψας πόλεις,*
*ἤλαυνεν εὐθὺς εἰς στροφὴν ὀπισθίως,*
*καὶ θᾶττον ἐλθὼν, ναυτικῶν ὁρισμάτων*
*ἔνδον κατεκράτησε τὸν στρατὸν μόλις.*
*καὶ ναῦς ἀνάψας, γῇ χαρίζεται φέρων,*
*ἄπιστον εἰδὼς τὴν ὑγρὰν εὐεργέτην.*
*ἐκεῖ δὲ μείνας ἡμερῶν τριῶν κύκλους,*
*τὴν ἵππον ἡτοίμαζε καὶ τὸν ἱππότην,*
*καὶ γῆν σκοπήσας ἀμφιδεξίῳ τρόπῳ,*
*ἔστησε πλῆθος χιλίανδρον τεκτόνων,*
*καὶ γῆθεν ἐῤῥίζωσε πυργηρουμένην*
*πόλιν, φυλάττειν τὰς στροφὰς στρατευμάτων.*
*Ὅμηρε δεῦρο, καὶ πάλιν μετ᾽ αἰσχύνης*
*Ἑλληνικὰς κήρυσσε τὰς τειχουργίας,*
*ἃς Ἕκτορος χεὶρ καὶ βολὴ καταστρέφει*
*ἀραχνοειδῶς τοῖς στρατοῖς ἐκτισμένας.*
*ὡς οὖν καμίνους οἱ μὲν ἐκ τῶν τεκτόνων*
*περιφλεγούσαις ἀντανῆπτον ταῖς λίθοις,*
*οἱ δὲ στροφὰς ἔπασχον ἀνθελιγμάτων,*
*τοῖς μαγγάνοις βάλλοντες εἰς βάθρον πέτρας·*
*οἱ Κρητικοὶ δράκοντες οἱ λοφοδρόμοι*
*ἐκ τῶν φαράγγων ἐκδραμόντες, εἰς μίαν*
*βουλὴν συνηθροίζοντο τὴν αὐτόκτονον,*

**138.** *εἰς* **om. C. ex cod. restituit F. 139. Male vulgo distinguitur post** *ὁρισμάτων*. **142.** *εἰδὼς* **om. C. ex cod. revocavit F.** *εὐεργέτιν* **corrigit Boissonad. ad Nicet. I. 216. p. 60. 146.** *ἔστησε* **vulg. 151.** *καὶ βουλὴ* **C.** *βολὴ* **cod. 154. Fort.** *περιφλεγούσας*. **155.** *ἀντελιγμάτων* **C. Pro** *ἔπασχον* **fortasse legendum** *ἐπεῖχον*, ***adhibebant*. 157.** *λοφοδρόμοι* **C.** *λοφόδρομοι* **Fog. 159.** *αὐτοκτόνον* **C. fortasse rectius.**

**currit regionem, atque his quidem excisis, et igne perditis, his autem gladio absumptis, et eversis urbibus, illico properavit regredi: statimque accedens ad stationes navium, vix intus exercitum cohibuit. Et naves alligans in terram trahit infidum benefactorem sciens esse mare. Ibi autem moratus diebus tribus equitatum paravit, atque equites, ac summo terram perscrutatus studio posuit infinitum numerum artificum, et a fundamentis excitavit turrigeram civitatem ad custodienda exercitus tentoria. Adsis, Homere, et rursus cum verecundia edissere Graecorum propugnacula, quae evertit manus, et impetus Hectoris aranearum instar, excitata ab exercitu. Dum itaque calcarias alii artifices incendebant decoquentes lapides, et alii volventes labore improbo saxa, in foveas demittebant vectibus, Cretaei dracones montivagi rapide egressi ex speluncis, simul congregati agebant de accepta clade:**

καὶ τῷ στρατῷ μὲν συμβαλεῖν οὐκ εὐτύχουν·
ἔπληττεν αὐτοὺς ὁ στρατὸς γὰρ ὡς βέλος.
τοῖς τέκτοσι δὲ προσβαλόντες ὀξέως,
πίπτουσιν εἰς γῆν τῇ βολῇ τῶν τεκτόνων.
ὁ σὸς γὰρ αὐτοὺς ὡς στρατηγέτης πόθος
ἔπειθε τὴν δίκελλαν εἰς ξίφος τρέπειν·
καὶ γίνεται ῥοῦς ἐκχυθεὶς τῶν αἱμάτων
εἰς πλησμονὴν ἄπειρον ὑδατουμένην,
καὶ τὰς καμίνους σβεννύει τὰς ἐμπύρους,
ὥσπερ χαράδρας εἰσπεσοῦσα πικρία.
λαβὼν δὲ τὴν ἄσβεστον, εἶχεν ὁ κτίσων
φοινικοειδεῖ τῶν πετρῶν τῇ συνθέσει.
κάλει στρατηγὲ τὴν πόλιν φοινικίαν,
φοινίσσεται γὰρ τῇ βαφῇ τῶν αἱμάτων.
  Ὡς οὖν στρατηγῶν ὁ κρατῶν Νικηφόρος
ἔγνω τὸ συμβὰν — καὶ γὰρ ἠγνόει τότε —
πέμψας κατέσχε ζῶντας ἐκ τῶν βαρβάρων
ὄφεις πονηροὺς πέντε πεντακοντάδας.
βαλὼν δὲ κλοιοὺς εἰς ἀκαμπεῖς αὐχένας,
τούτοις παρεῖχε πατρικὰς τὰς ἀξίας.
Κρήτη, τὰ τέκνα, βαρβαροτρόφε, βλέπε,
οἵων μετέσχον ἀξιωμάτων ἄφνω.
ἐπεὶ δὲ μοῖραν εἶχε νὺξ τὴν ἑβδόμην,
τῆς εὐφρόνης γὰρ τὸ σκότος παρεκράτει,
σάλπιγγας ἠλάλαξαν ἐν βοῇ ξένῃ,
καὶ πᾶς κρατῶν ἦν σὺν βοῇ τὴν ἀσπίδα,

162. Scr. τέκτοσιν. 163. τῇ βουλῇ C. quod ex cod. emendavit F. 167. Fort. ὑδατουμένων, *sanguinis aquae ad instar effusi.* 171. φοινικοειδῇ (sic) C. Fort. φοινικοειδῆ τ. π. τὴν σύνθεσιν.

at desperabant congredi cum exercitu feliciter: terrebat enim eos exercitus instar fulminis. Repente ergo irruentes in artifices interficiuntur icti ab artificibus: namque erga te studium, instar ducis, eos ligonem docuit in gladium convertere. Hinc prodit flumen ex effuso sanguine in immensum excrescens aquarum instar, et fornaces ardentes extinguit, tamquam in alveos cadens acerba ultio. Accipiens autem fabricator calcem, habuit purpuream saxorum compositionem. Voca hanc, o Dux, civitatem purpuream, purpurascit enim tinctura sanguinis. Ut itaque supremus Dux Nicephorus cognovit factum, nihil nam sciebat hactenus, detinuit superstites ex barbaris malos serpentes, quinquaginta quinquies. Inflexibilia autem colla constringens vinculis, eos decoravit patriis honoribus. Creta barbarorum nutrix filios aspice quos dignos honores participarint illico. At postquam venit noctis hora septima, tunc enim noctis praevalebant tenebrae, perterricrepus tubarum clangor insonuit, ac quisque inclamans apprehendit clypeum,

πεζὸς, στρατηγὸς, ταξιάρχης, ἱππότης.
τῆς ἡμέρας δὲ τῆς ῥοδόχρου λαμπάδας
ἐκ τῶν σκοτεινῶν ἀνταναψάσης πόρων,
φάλαγξ ἀνώρμων ἱππικὴ ξιφηφόρος,
ἔχουσα πλῆθος μυριάνδρου πεντάδος·
πεζῶν δὲ πολλῶν ἦν ὁρᾷν πανοπλίαν
κινουμένην ἄριστα τακτικῇ βάσει,
καὶ τοὺς στρατηγοὺς, ὥσπερ ἐν ποίμνῃ μέσον
βαίνοντὰς ἀρνῶν θηροβάκχους ποιμένας.
ὡς δὲ κλοπῇ χαίροντες ἅρπαγες λύκοι
χειμῶνος ὥρᾳ καὶ παρεκτάσει κρύους,
ὁμοῦ ζυγέντες τῶν ὡρῶν ὁμοφρόνως
μάνδρας κλονοῦσι, καὶ βιάζουσι κύνας·
οὕτω ζυγέντες οἱ κλάδοι τῶν σῶν πόνων
ἱππεῖς, στρατάρχαι, τοξόται, λοχοκράται
πύργους βαλεῖν ἔσπευδον ἐν τάχει κάτω,
θυμοῦ πνέοντες, ὥσπερ οἱ κρῆες ζάλης.
ὁ λαμπάδας δὲ φωσφόρους, κακοχρόους,
καιροῖς ἀνίσχων, καὶ καταστέλλων πάλιν,
λουτροῖς κατημαύρωσε τὰς λαμπηδόνας,
καὶ νὺξ τὸ πέπλον ἐκ βάφης μελαγχρόου
εἰς πάντα γῆς ἥπλωσε καὶ πόλου μέρη.
τῶν σῶν δὲ πλῆθος οὐ στρατῶν, ἢ θηρίων —
θῆρες γὰρ οὗτοι τοῖς σπαραγμοῖς βαρβάρων —
τὸν ὕπνον εἶχε τὴν βάσιν καὶ τὴν στάσιν.
εἰ δ' ἦν κλαπείς τις εἰς ἀμερίμνους ὕπνους,

197. Scr. τῶν ὀρῶν, *caulas in montibus*. 202. Fort. ὥσπερ ἄκριες ζάλης. Vid. Annot. 203. Fort. καλοχρόους. 208. πλῆσθος C. Fort. πλῆθος ἢ στρατῶν.

pedites, duces, centuriones, equites. Verum, dum splendores dies rosea a tenebrosis accendit meatibus, processit phalanx hastatorum equitum, decem quinque millia habens virorum. Peditum autem videre erat armatam aciem gressu militari se moventem optime, et duces, tamquam medio in grege pastores ovium, gradientes rapide contra feras. Ac veluti furto gaudentes rapaces lupi hiemali tempore, et acerbo frigore, eadem hora congruentes concorditer ovilia aggrediuntur, et saeviunt in canes; sic una simul institutionis tuae germina, equites, duces, sagittarii, centuriones turres repente festinabant evertere iram spirantes, tamquam venti turbinem. At qui decolores ignes Hesperi ministrat opportune, et rursum subtrahit, labentibus diem obscuravit crepusculis, et nox peplum colore tinctum nigro super omnes terrae et caeli extendit plagas. Tuis tamen omnibus militibus, aut mavis feris, ferae nam erant in barbarorum excidium, pro somno erat aut incedere, aut stare. Quod si cui somnus quietus obreperet, tu illi adstans e

ἐκεῖ παρεστὼς ἐξ ὀνειράτων πύλης,
τοιαῦτα φωνῶν, τῆς βλάβης ἀνεστόμους·
„τί τὸν στρατηγὸν οὐ δεδοικώς, ἱππότα,
μέσον σφαγῆς πέπτωκας εἰς ξένους τόπους,
ὅπου τροπή, κίνδυνος ἐστομωμένος,
πνέει καθ᾽ ἡμῶν φλεγμονὰς πυρεκβόλους;
μικρόν τι καρτέρησον, ἐμβαλὼν κράνος,
ὑπὲρ *.θυῶν ἵστασο καὶ τῆς δίκης.
ἄφες τὸν ὕπνον, καὶ κράτει τὴν ἀσπίδα,
μὴ γνῷ τὸ συμβὰν ὁ στρατηγὸς τῆς μάχης."
οὕτω τὸ νωθρὸν ἐξέκοπτες ἐργάτου,
εἴπερ παρῆν τις νωθρότης τοῖς οἰκέταις.
ἐπεὶ δὲ καὶ φῶς ἡμέρα προμηνύειν
λευκοῖς χιτῶσιν ἤρξατο ζοφοφθόρος,
πέπλοις δὲ λαμπροῖς ἐστόλισεν αἰθέρα,
ἦν γῆν θεωρεῖν λευκόμορφον, καὶ μάχης
κήρυκα τῶν σῶν ἐκδραμεῖν στρατευμάτων,
τείχει μὲν ἀκρῷ τὴν φάλαγγα προσξέειν
ἐπεισπεσοῦσαν τῶν ἐναντίων ἄφνω.
ἐκεῖ τὸ πλῆθος τῶν φερεκλοίων ἅπαν
τάξας στρατηγὸς τμητικῶς ἀναρπάσαι,
οἱ συστρατάρχαι τῆς πικρᾶς ἀλγηδόνος
τὸ συμβὰν οὐκ ἤνεγκον, ἀλλὰ τὰς θύρας
ἤνοιξαν, ἐξέπτησαν ἀντὶ στρουθίων,
καὶ πρὸς τάφρον πλήξαντες ἀνταναλάσει,
τὴν τάφρον ἀντέβαινον, ἀλλ᾽ ἐμπροσθίως

213. *ἀνεστόμου* C. 215. *εἰς ζώους*, in not. *ξένους* C. ut in cod. esse testatur. 219. Fort. *ὑπὲρ θεοῦ (θῦ) συνίστασο*, *pro deo pugna et pro iustitia.* 226. Fort. *ἐστόλιζεν.* Cf. III. 83. 229. *τείχει μικρῷ* in not. *vel μακρῷ* C. Vid. Annot.

somniorum ianua his verbis admonebas de periculo: „Cur non reformidans ducem, eques, fervente pugna cubas extraneis in locis, ubi consternatio manifesto periculo spirat contra nos ardentes impetus? paullum quid sustine, et imposita galea pro religione sta, et pro legibus: excute somnum, et prehende clypeum, ne rem cognoscat dux praelii." Ita socordiam depellebas a milite, si quandoque inerat tuis famulis. Cum autem aurora praenunciare lucem coepisset alba veste expellens tenebras, et aërem vestibus exornasset lucidis, prospiceres terram albicantem, et pugnae praeconem currere per tua agmina, et ex alto septo phalangem educere, quae repente irruitura erat in hostes. Ibi cum omnem captivorum turbam dux statuisset, ut traherentur ad necem, commilitones eorum acerbi doloris casum non tulerunt, verum ianuis apertis advolabant instar passerum, et ad fossam turmatim irruentes illam violenter pertransibant, sed a fronte percussi festi-

πληγέντες, ἐξήλαυνον ἐξοπισθίως.
ὡς οὖν φυγῆς ἦν, καὶ τρόμου, καὶ δειλίας
δεινὸς χαρακτὴρ, καὶ ταχύστροφος κλόνος,
ἡ τάφρος αὕτη τῶν ἐναντίων τάφος,
καὶ συμφορᾶς ἦν ἀστέγαστος οἰκία.
εἶχον γὰρ αὐτοὶ συμποδιστὰς καὶ τόπους,
οὕσπερ κατεσκεύαζον εἰς σωτηρίαν,
ὡς ἂν μάθωσιν ἐξ ἀναισθήτων τόπων
τὴν πίστιν αὐτῶν ἀξίαν ὑβρισμένων.
τίς ἂν προφήτης εὑρεθεὶς πρὸ τῆς μάχης
τοῖς ταφρορύκταις εἶπεν ἂν τῶν βαρβάρων,
ὡς τύμβον ἐξώρυττον, οὐ τάφρον, τέκνοις;
ἄνικμε Κρήτη, μὴ στένης ἀνομβρίαν,
τὰ τέκνα λαμβάνουσα τῇ μάχῃ νέφη,
ἐν οἷς ἐπελθὸν ὡς πνοὴ Ῥώμης δόρυ,
καὶ πνεῦσαν, ὥσπερ συστροφή τις, τοὺς φόνους
ὄμβρους ἀφῆκεν αἱμάτων πολυῤῥύτων.
Δημόσθενες, Φίλιππος οὐκ ἔχει κράτος·
Πλούταρχε, Καῖσαρ οὐκ ἔχει παῤῥησίαν·
Δίων, ὁ Σύλλας εἰς μάτην Δημοκράτωρ·
ἄφες, Ξενοφῶν, τοὺς ἀνικήτους γράφειν·
τὸν Ῥωμανὸν θαύμαζε καὶ μόνον γράφε.
Κύζικε συνθρήνησον, ἡ κεκαυμένη
Κρήτη παθοῦσα συμφορὰς ἰσοκρατεῖς.
σοὶ γὰρ παλαιὸς τοὺς φόνους Μιθριδάτης,

239. *ἦν γὰρ τρόμου*, in not. *melius καὶ* C. quod in cod. est teste F. — *καὶ διλίας* C. 258. *ἀνικίτους* C. 260. Fort. *ἦν κεκαυμένη*, quamquam verbum substantivum etiam alibi omittitur. Cf. II. 34. 261. *ἰσοκράτους, lego ἰσοκρατεῖς* C.

nabant retro cedere. Dum ergo esset fugae, et metus, et formidinis terribilis imago, et praeceps tumultus, fossa ipsa sepulcrum hostium fiebat, et caedis aperta domus. Erant enim ipsis impedimento etiam loca, quae ad salutem sibi praeparaverant, ut ex locis quoque sensu expertibus discerent suam fidem dignam contumeliis. Quis iam rogatus propheta ante proelium barbaris dixisset fossam effodientibus, sepulcrum filiis, non sibi vallum effodere? arida Creta siccitatem ne gemas tuam, cum filii in proelio tibi sint pro nubibus, quibus superveniens instar venti Romanorum gladius, et spirans caedes, instar turbinis, expressit imbres copiosi sanguinis. Demosthenes, Philippo non est potentia: Plutarche, Caesari non est virtus animi: Dion, frustra Sylla Dictator fuit: tuos, Xenophon, heroas laudare desine, Romanum admirare, et eum solum celebra. Cyzice collacrimare: incendio perdita Creta passa est clades tuis similes: tibi enim cladem vetus

βαλὼν ἀπ' αὐτῆς τῆς σφαγῆς ἡττημένην;
τίς ἦν ὁ Καῖσαρ ὁ στρατευμάτων τρέχων
ἐν ταῖς ἀφύρτοις συμπλοκαῖς καθημέραν;
τίς ἦν ἐκεῖνος ὁ κρατηθεὶς ἐν στόλῳ,
καὶ τοὺς κρατοῦντας ἀνταναλώσας ξύλῳ;
οὐκ ἦν στρατηγὸς ἄλλος, ὡς ὁ δεσπότης,
κἂν πλουτολεκτῶν ἐκδραμὼν ὁ Πομπίος
ὡς τῶν παραστῇ ταῖς μάχαις ὡπλισμένος,
καὶ δῷ τὰ λαμπρὰ τῆς τύχης διπλᾶ στέφη.
σὺ δὲ κτυπῶν, Ὅμηρε, κομπώδεις κτύπους
ὑψῶν τὰ μικρά, δεῦρο μὴ κλέπτων λόγοις
λάλει πρὸς ἡμᾶς ἡσύχως μετ' αἰσχύνης.
πορθήσεως γὰρ τῆς δεκαχρόνου κλόνος
μικρὸς παρ' ἡμῖν ἄρτι, καὶ πλήρης ψόγων.
τῆς Ἰλίου γὰρ τοὺς *πορπυργίους δόμους
ἐκ τῶν ἀπ' αὐτῆς λειψάνων ἐγνωκότες,
εἰς θαῦμα καὶ γέλωτα συμπεπτωκότες,
πῇ μὲν γελῶμεν τῇ πλοκῇ τῶν ψευσμάτων,
πῇ δ' αὖ κροτοῦμεν τῇ στροφῇ τῶν ῥημάτων.
ἀλλ', ὦ στρατηγῶν ὁ κρατὴρ, ὁ μιγνύων
πράξεις ταπεινὰς εἰς ἐπηρμένους λόγους,
δίκασον αὐτὸς, καὶ προσωποληψίαν
ἀφεὶς παλαιὰν, ὡς ζυγὸς γενοῦ σταθμοῦ·

10. τῆς om. C. 15. ὡς om. C. 17. Fort. ἀστῶν παραστῇ. 24. πορπυργίους C. F. et sic in Annot. Scr. προπυργίους, adiectivo male formato a προπύργιον, quod est ap. Tzetz. in Schol. ad Lycophr. 290. 27. ψευσάντων C., in not. φευσμάτων. 29. ὁ κρατὴρ in metrum peccat, neque tamen suspecta lectio. Huius generis peccata in his Acroasibus ad triginta numeravimus praeter licentias in nominibus propriis admissas. 32. σταθμοῦ om. C. ex tenuibus codicis vestigiis lectionem eruit F.

superatam subigens? quis fuit Caesar, qui exercituum excurrebat per conflictus quotidie insuperabiles? quis ille, qui navali victus praelio postea victores superavit classe? non fuit dux alius umquam sicut Despota: Pompeius namque irrupit aurum colligens, ac quasi armatus adstitisset praeliis, fortunae illustres coronas ostentavit duplices. Tu vero, Homere, ciens magnos strepitus, magnificans parva, adsis verbis non decipiens placide nobiscum, et verecunde loquere. Namque obsidionis decennalis rumor parvi apud nos est, et mendaciorum plenus. Ilii nam domos late munitas turribus ex eius adhuc noscentes ruderibus, in admirationem incidentes, et risum, modo ridemus complexionem mendaciorum, modo verborum plaudimus ambagibus. Ast, o Ducum crater, qui Ducum misces cum fastuosis verbis actiones humiles, iudica ipsemet, et personarum respectum dimittens veterem, fias

τοῦ δεσπότου δὲ καὶ θανὼν κρότει λόγους
τὰς παντοπόμπους, καὶ σοφὰς στρατηγίας.
μικρὸς γάρ ἡμῖν ὁ στρατὸς τῆς Ἑλλάδος,
μικραὶ φάλαγγες, ἀσθενεῖς στρατηγέται,
Αἴας, Ἀχιλλεὺς, Ὀδυσσεὺς, Διομήδης,
οἷς δόξα πολλὴ, καὶ θεῶν ψευδωνύμων
ἡ συντριβὴ φέρουσα τὰς ὁμιλίας
κακῶς κατεσπάραττεν ἐκ τῶν ἐλπίδων.
ἀλλ' εἰ δοκεῖ σοι τῆς ἀληθείας τρίβους
καλῶς βαδίζειν, ἢ κακῶς περιτρέχειν,
ἐνταῦθα παῦε τῶν φόνων τῆς Ἰλίου,
Κρήτης τραγῳδῶν τὰς ῥοὰς τῶν αἱμάτων.
Ἐπεὶ γὰρ ἧκεν ὁ στρατὸς τοῦ δεσπότου
πολλαῖς ταχείαις ὁλκάσι πεφραγμένος,
ἡ γῆ μὲν ἐστέναζεν ἡ τῶν βαρβάρων,
καὶ γειτονοῦσαν τὴν ὑγρὰν ἀπεστράφη.
ὁ δὲ στρατηγὸς ὁ σταλεὶς, Νικηφόρος,
εἰδὼς ἑαυτὸν τῆς μάχης πρωτεργάτην
ἔστησε τὰς φάλαγγας ἐγξίφους ὅλους,
ἔστησε τάξεις, οὐλαμοὺς πυργοδρόμους.
ἔλαμψεν ἀσπὶς, ἠκονομένη σπάθη·
θώραξ κατ' ἐχθρῶν εἶχε τὰς λαμπηδόνας·
δόρυ κρατηθὲν δεινὸν ἀντηύγει φόνον.
ἐπεὶ δὲ πάντας εἶδεν ἐκ τῶν ὑδάτων
καὶ τῶν μεγίστων κυμάτων σεσωσμένους,

33. Fort. κρότει λόγοις, *domini nostri expeditiones verbis celebra.* 39. Fort. φύρουσα, *turbans.* 46. Scr. ὁλκάσιν. 51. 52. ἔστησε vulg. 53. ἠκονημένη corrig. cum C.

uti scapus trutinae, et quamvis mortuus plaude verbis Despotae, missis ubique sapientibus expeditionibus. Parvus enim est nobis Graeciae exercitus, parvae phalanges, infirmi Duces Aiax, Achilles, Ulysses, Diomedes, quos ambitio multa, et falsorum Numinum contentio afferens concionum discordias male divellebat a spe. Verum si velis veritatis semitas calcare recte, nec male percurrere, hic finem impone Ilii caedibus, Cretae tragice canens fluvios sanguinis. Namque ubi advenit exercitus Despotae multis velocibus munitus navibus, terra quidem barbarorum ingemuit, atque vicinum aversata est mare. Dux autem, missus qui fuit, Nicephorus videns se pugnae constitutum principem, statuit phalangas cinctas omnes gladiis, acies, cohortesque quadrato agmine procedentes. Emicuit clypeus, et acutus ensis: thorax contra hostes emittebat radios, hasta apprehensa caedem refulgebat terribilem. Postquam autem omnes conspexit ex aquis, et a procellis maximis incolumes,

μέσον σταθεὶς ἤνοιξε πρὸς Θεὸν στόμα·
„Ἰδοὺ τὸ σὸν στράτευμα τοῖς ἐναντίων
ὅροις παρεστὼς, δημιουργὲ κτισμάτων·
τῶν σῶν κατ' ἐχθρῶν ἦρε τὴν πανοπλίαν,
καὶ σὲ προβάλλει μυρίων πυργωμάτων
λύοντα δεσμοὺς εὐκλεᾶ στρατηγέτην.
πλάτυνον αὐτῶν εἰς μάχην τὰς καρδίας·
δίωξον αὐτοῖς τὴν πικρὰν δειλανδρίαν·
αἴσχυνον ἐχθρῶν τῶν προφητῶν τοὺς λόγους·
δεῖξον Πέτρος τίς, καὶ τίς ὁ ψευδοπλόκος,
ὁ τὰς καμήλους ἐσθίειν ἐπιτρέπων,
ὁ πορνομύστας ἐκτελῶν τοὺς βαρβάρους,
ψευδοπροφήτης ἐκφανεὶς πανουργίᾳ."
οὕτω βοήσας, καὶ λαβὼν τὴν ἀσπίδα
δημηγορῶν ἔλεξε τοῖς συνεργάταις·
„ἄνδρες, στρατηγοὶ, τέκνα, σύνδουλοι, φίλοι,
Ῥώμης τὰ νεῦρα, δεσπότου πιστοὶ φίλοι —
οὗτος γὰρ ὑμᾶς τέκνα καὶ φίλους ἔχει,
λόγοις παραινῶν, οὐκ ἀναγκάζων πόνοις —
ὁρᾶτε τούσδε τοὺς ἁλιδρόμους τόπους·
ὁρᾶτε πολλὰς ἱμέρους νήσους πέριξ·
Ῥώμης ὑπῆρχον πατρικῆς κατοικία,
καὶ δεσποτῶν γῆ· πλὴν παρερπύσας ὄκνος,
καὶ νωθρότης, ἔδειξε γῆν ἀλλοτρίαν,
τρέφουσαν ἐχθροὺς καὶ στερουμένην τέκνων.
ἴωμεν ἀνθ' ὧν εὐσθενῶς πρὸς βαρβάρους·

60. Scr. παρεστός. 64. αὐτὴν C., in not. αὐτῶν ut in Cod. invenit F. 78. Fort. ἡμέρους, cultas.

medius stans aperuit os ad Deum: „Ecce tuus exercitus iam hostium finibus adstans, rerum creatarum opifex, contra tuos inimicos cepit arma, et te opponit, ut millium turrium compages dissolvas, gloriosum Ducem. Dilata eorum corda ad praelium, repelle ab illis acerbam timiditatem, confunde inimicorum vatum verba, ostende quis sit Petrus, et quis mendacia fingens, qui camelos comedere permisit, qui fornicatores effecit barbaros, falsus propheta calliditate proditus." Ita est precatus, et accepto clypeo concionando allocutus est commilitones: „Viri, duces, filii, conservi, amici, Romae vires, et fidi amici Despotae, (ille enim vos filios, et amicos habet, verbis adhortans, non cogens laboribus) adspicite hos omnes mari cinctos locos, circumspicite multas pulchras insulas: Romae iam fuerunt patriae domicilia, et dominorum terrae: at irrepens desidia, et segnities alienam terram reddidit nutrientem hostes, et carentem filiis. Eamus ergo strenue contra bar-

λάβωμεν αὐτῶν ἐν ξίφει καὶ τὰς πόλεις,
καὶ τὰς γυναῖκας, καὶ τὰ τῶν τέκνων τέκνα.
μηδεὶς φοβείσθω τὰς βολὰς τῶν βαρβάρων·
μηδεὶς φοβείσθω τραῦμα φλεγμαῖνον μάχης·
μηδεὶς τὸ πικρὸν, τὴν τελευταίαν βλάβην.
ἂν γάρ τὸ λουτρόν τις λαβὼν ἡμαγμένον
εἰς αἷμα λουθῇ τῶν ὑβριστῶν βαρβάρων,
πλύνει τὸ σῶμα ταῖς ῥοαῖς τῶν αἱμάτων,
καὶ λαμπρὸς ἐκ γῆς αἴρεται νικηφόρος.
εἰ δ' ἔστιν αὐτὸς τέκνα, καὶ κλήρους ἔχων,
πατὴρ ὄπισθεν δεσπότης λελεγμένος,
ἐκεῖνος αὐτοῦ φροντίσει, καὶ τῶν τέκνων,
καὶ τῆς γυναικός· τοῦτο μὴ δεδοικέτω.
μόνον κρατείτω συμπλοκαῖς τὴν ἀσπίδα·
μόνον προθύμως ὀξὺ τεινέτω δόρυ·
μόνον φανείτω πατρικὸς ὡπλισμένος·
μόνον τὸ Ῥώμης μὴ καθυβρίσῃ κράτος."
τούτοις πτερώσας τοῖς λόγοις τοὺς οἰκέτας
ἀνὴρ ὁ πιστὸς ἐν μάχαις Νικηφόρος,
λέοντας ἐξέπεμψεν ὡς ὀρειτρόφους,
πᾶσαν κλονοῦντας Κρητικὴν κακουργίαν,
οὐ μὴν παρέργως, ἢ στρατηγέτου δίχα.
μέσον γὰρ αὐτὸς ἱπποτῶν ἐζωσμένος
τανύστομον μάχαιραν ἠκονημένην,
πῇ μὲν πατάσσων εἵπετο ξενοτρόπως,
πῇ δ' αὖ τὸ πῦρ μάστιγα βάλλων οἰκίαις.

91. στῶμα C. 93. εἶδ' ἔστιν vulg. Pro αὐτὸς fort. leg. αὖ τις. 97. κροτείτω in not. vel κρατείτῳ C. vid. Annot. 99. Scr. πατρικῶς cum C., πατρικὸς cod. quam lectionem Fog. male tuetur in Annot.

baros, capiamus illorum civitates gladio, simulque uxores, et filiorum filios. Nemo extimescat barbarorum iacula, nemo extimescat vulnus ardens praelii, nemo, quod est acerbius, damnum ultimum. Nam si cruentum quis accipiens balneum, impiorum barbarorum lavetur sanguine, sanguinis fluento corpus abluit, et illustris e terra victor tollitur. Quod si quis est, qui filios, et bona habeat, patris assumens nomen posthac Despota, ipse eius curam, et filiorum geret, et uxoris: nullo pacto hoc timeat. Solum obiiciat clypeum in conflictibus, solum alacriter acutam intentet hastam, solum se ostendat patrium militem, solum Romae haud dedecoret imperium." Cum sic militibus addidisset alas vir fidelis in praeliis Nicephorus, emisit eos tamquam leones montanos ad devastandam omnem improbitatem Creticam non sine bellandi consilio, aut absque duce; medius enim ipse equitans, armatus ingenti, et peracuto gladio, modo percutiens mira edebat opera, modo flagellum ignis

Ἐπεὶ δὲ πάντες ἦσαν ἀντὶ θηρίων,
ἐκεῖθεν ἔνθεν λοιμικῶς ἡπλωμένοι,
ἦν θρῆνον οἰκτρὸν καὶ φυγὴν βλέπειν τότε,
καὶ θαῦμα πικρὸν συμφορὰς ἐναντίας.
ἔκειτο καὶ γὰρ πλῆθος εἰς κόνιν μίαν
ἀνδρῶν, γυναικῶν δυστυχῶς ἐσφαγμένων.
ἐκεῖ τὰ τέκνα πρὸς σφαγὴν ἠπειγμένα
ἔπιπτον εἰς γῆν τῇ ποδῶν περικλάσει.
ἐκεῖ γέροντες τῷ χρόνῳ κεκυφότες
ὄλισθον εἶχον ἐμποδὼν πεπτωκότες,
καὶ φοινικὴν ἔβαπτεν τὸ ξίφος τρίχα,
ἣν εἶχε λευκὴν ὁ χρόνος βεβαμμένην·
ἐκεῖ γυναῖκες ἀγκαλῶν κάτω βρέφη
ἔῤῥιπτον εἰς γῆν, καὶ γονῆς ἀστοργίαν
κίνδυνος ἀντήγειρε ταῖς τεκνοτρόφοις.
ἀνῆπτο καὶ πῦρ, ἀντέλαμπε τὰ ξίφη,
ἐπορφύρου γῆν ἡ ῥοὴ τῶν αἱμάτων,
καὶ Κρητικοῖς ἦν τοῖς τόποις μεμιγμένη,
ὡς χρῶμα καινὸν, τρίχροος τιμωρία.
ἐπεὶ δὲ Κρητῶν δεῖπνον οἱ μὲν ὀρνέων
ἔκειντο νεκροὶ καὶ πνοῆς ἐξηρμένοι,
ἄλλοι δὲ τὴν νέκρωσιν ἱππικῷ τάχει
φυγόντες εἰσήγοντο τῶν πυλῶν ἔσω,
ὁ μὲν, πατήσας τῶν πυλῶν ἔνδον φόβῳ
ἔρεγχεν ἐχθρὸς τῇ φυγῇ πεπνιγμένος.
ὁ δὲ στρατηγὸς ἐκδραμὼν χώραν ὅλην,

113. Fort. συμφορᾶς. 116. Fort. πρὸς φυγήν. 121. εἶχεν C.

iniiciens domibus. At postquam omnes egressi sunt contra belluas, hinc et inde pestis instar rapide excurrentes, conspiceres gravem luctum, et fugam, et horrendas visu hostium angustias. Iacebat enim turba in uno pulvere virorum et mulierum caesorum misere. Illic pueri properantes ad necem humi cadebant conculcati pedibus: illic senes aetate incurvati caedebantur incidentes obvii, ac purpuream tingebat comam gladius, quam albam aetas tinxerat: illic mulieres e sinu parvulos demittebant, et in filios amorem maternum extinguebat instans periculum. Rutilabant flammae, coruscabant gladii, rubefaciebant terram rivi sanguinis, et mixta erat Cretaeis in locis tamquam color novus, ultio tricolor. Et iam Cretenses, alii in pastum avibus prostrati iacebant et exanimes, alii autem, mortem ope equorum celerum fugientes, recipiebant se intra moenia; et quis ingressus portas ob metum hostis agebat animam fuga praefocatus. Dux autem postquam totam ex-

καὶ τὴν μὲν εἰς πῦρ τμητικῶς περισχίσας,
τὴν δὲ ξίφει δοὺς, καὶ κατασκάψας πόλεις,
ἤλαυνεν εὐθὺς εἰς στροφὴν ὀπισθίως,
καὶ θᾶττον ἐλθὼν, ναυτικῶν ὁρισμάτων
ἔνδον κατεκράτησε τὸν στρατὸν μόλις.
καὶ ναῦς ἀνάψας, γῇ χαρίζεται φέρων,
ἄπιστον εἰδὼς τὴν ὑγρὰν εὐεργέτην.
ἐκεῖ δὲ μείνας ἡμερῶν τριῶν κύκλους,
τὴν ἵππον ἡτοίμαζε καὶ τὸν ἱππότην,
καὶ γῆν σκοπήσας ἀμφιδεξίῳ τρόπῳ,
ἔστησε πλῆθος χιλίανδρον τεκτόνων,
καὶ γῆθεν ἐῤῥίζωσε πυργηρουμένην
πόλιν, φυλάττειν τὰς στροφὰς στρατευμάτων.
Ὅμηρε δεῦρο, καὶ πάλιν μετ' αἰσχύνης
Ἑλληνικὰς κήρυσσε τὰς τειχουργίας,
ἃς Ἕκτορος χεὶρ καὶ βολὴ καταστρέφει
ἀραχνοειδῶς τοῖς στρατοῖς ἐκτισμένας.
ὡς οὖν καμίνους οἱ μὲν ἐκ τῶν τεκτόνων
περιφλεγούσαις ἀντανῆπτον ταῖς λίθοις,
οἱ δὲ στροφὰς ἔπασχον ἀνθελιγμάτων,
τοῖς μαγγάνοις βάλλοντες εἰς βάθρον πέτρας·
οἱ Κρητικοὶ δράκοντες οἱ λοφοδρόμοι
ἐκ τῶν φαράγγων ἐκδραμόντες, εἰς μίαν
βουλὴν συνηθροίζοντο τὴν αὐτόκτονον,

138. εἰς om. C. ex cod. restituit F. 139. Male vulgo distinguitur post ὁρισμάτων. 142. εἰδὼς om. C. ex cod. revocavit F. εὐεργέτιν corrigit Boissonad. ad Nicet. I. 216. p. 60. 146. ἔστησε vulg. 151. καὶ βουλὴ C. βολὴ cod. 154. Fort. περιφλεγούσας. 155. ἀντελιγμάτων C. Pro ἔπασχον fortasse legendum ἐπίσχον, *adhibebant*. 157. λοφοδρόμοι C. λοφόδρομοι Fog. 159. αὐτοκτόνον C. fortasse rectius.

currit regionem, atque his quidem excisis, et igne perditis, his autem gladio absumptis, et eversis urbibus, illico properavit regredi: statimque accedens ad stationes navium, vix intus exercitum cohibuit. Et naves alligans in terram trahit infidum benefactorem sciens esse mare. Ibi autem moratus diebus tribus equitatum paravit, atque equites, ac summo terram perscrutatus studio posuit infinitum numerum artificum, et a fundamentis excitavit turrigeram civitatem ad custodienda exercitus tentoria. Adsis, Homere, et rursus cum verecundia edissere Graecorum propugnacula, quae evertit manus, et impetus Hectoris aranearum instar, excitata ab exercitu. Dum itaque calcarias alii artifices incendebant decoquentes lapides, et alii volventes labore improbo saxa, in foveas demittebant vectibus, Cretaei dracones montivagi rapide egressi ex speluncis, simul congregati agebant de accepta clade:

*καὶ τῷ στρατῷ μὲν συμβαλεῖν οὐκ εὐτύχουν·*
*ἔπληττεν αὐτοὺς ὁ στρατὸς γὰρ ὡς βέλος.*
*τοῖς τέκτοσι δὲ προσβαλόντες ὀξέως,*
*πίπτουσιν εἰς γῆν τῇ βολῇ τῶν τεκτόνων.*
*ὁ σὸς γὰρ αὐτοὺς ὡς στρατηγέτης πόθος*
*ἔπειθε τὴν δίκελλαν εἰς ξίφος τρέπειν·*
*καὶ γίνεται ῥοῦς ἐκχυθεὶς τῶν αἱμάτων*
*εἰς πλησμονὴν ἄπειρον ὑδατουμένην,*
*καὶ τὰς καμίνους σβεννύει τὰς ἐμπύρους,*
*ὥσπερ χαράδρας εἰσπεσοῦσα πικρία.*
*λαβὼν δὲ τὴν ἄσβεστον, εἶχεν ὁ κτίσων*
*φοινικοειδεῖ τῶν πετρῶν τῇ συνθέσει.*
*κάλει στρατηγὲ τὴν πόλιν φοινικίαν,*
*φοινίσσεται γὰρ τῇ βαφῇ τῶν αἱμάτων.*
*Ὡς οὖν στρατηγῶν ὁ κρατῶν Νικηφόρος*
*ἔγνω τὸ συμβὰν — καὶ γὰρ ἠγνόει τότε —*
*πέμψας κατέσχε ζῶντας ἐκ τῶν βαρβάρων*
*ὄφεις πονηροὺς πέντε πεντακοντάδας.*
*βαλὼν δὲ κλοιοὺς εἰς ἀκαμπεῖς αὐχένας,*
*τούτοις παρεῖχε πατρικὰς τὰς ἀξίας.*
*Κρήτη, τὰ τέκνα, βαρβαροτρόφε, βλέπε,*
*οἵων μετέσχον ἀξιωμάτων ἄφνω.*
*ἐπεὶ δὲ μοῖραν εἶχε νὺξ τὴν ἑβδόμην,*
*τῆς εὐφρόνης γὰρ τὸ σκότος παρεκράτει,*
*σάλπιγγας ἠλάλαξαν ἐν βοῇ ξένῃ,*
*καὶ πᾶς κρατῶν ἦν σὺν βοῇ τὴν ἀσπίδα,*

162. Scr. *τέκτοσιν.* 163. *τῇ βουλῇ* C. quod ex cod. emendavit F. 167. Fort. *ὑδατουμένων, sanguinis aquae ad instar effusi.* 171. *φοινικοειδῇ* (sic) C. Fort. *φοινικοειδῆ τ. π. τὴν σύνθεσιν.*

at desperabant congredi cum exercitu feliciter: terrebat enim eos exercitus instar fulminis. Repente ergo irruentes in artifices interficiuntur icti ab artificibus: namque erga te studium, instar ducis, eos ligonem docuit in gladium convertere. Hinc prodit flumen ex effuso sanguine in immensum excrescens aquarum instar, et fornaces ardentes extinguit, tamquam in alveos cadens acerba ultio. Accipiens autem fabricator calcem, habuit purpuream saxorum compositionem. Voca hanc, o Dux, civitatem purpuream, purpurascit enim tinctura sanguinis. Ut itaque supremus Dux Nicephorus cognovit factum, nihil nam sciebat hactenus, detinuit superstites ex barbaris malos serpentes, quinquaginta quinquies. Inflexibilia autem colla constringens vinculis, eos decoravit patriis honoribus. Creta barbarorum nutrix filios aspice quos dignos honores participarint illico. At postquam venit noctis hora septima, tunc enim noctis praevalebant tenebrae, perterricrepus tubarum clangor insonuit, ac quisque inclamans apprehendit clypeum,

πεζὸς, στρατηγὸς, ταξιάρχης, ἱππότης.
τῆς ἡμέρας δὲ τῆς ῥοδόχρου λαμπάδας
ἐκ τῶν σκοτεινῶν ἀνταναψάσης πόρων,
φάλαγξ ἀνώρμων ἱππικὴ ξιφηφόρος,
ἔχουσα πλῆθος μυριάνδρου πεντάδος·
πεζῶν δὲ πολλῶν ἦν ὁρᾷν πανοπλίαν
κινουμένην ἄριστα τακτικῇ βάσει,
καὶ τοὺς στρατηγοὺς, ὥσπερ ἐν ποίμνῃ μέσον
βαίνοντας ἀρνῶν θηροβάκχους ποιμένας.
ὡς δὲ κλοπῇ χαίροντες ἅρπαγες λύκοι
χειμῶνος ὥρᾳ καὶ παρεκτάσει κρύους,
ὁμοῦ ζυγέντες τῶν ὠρῶν ὁμοφρόνως
μάνδρας κλονοῦσι, καὶ βιάζουσι κύνας·
οὕτω ζυγέντες οἱ κλάδοι τῶν σῶν πόνων
ἱππεῖς, στρατάρχαι, τοξόται, λοχοκράται
πύργους βαλεῖν ἔσπευδον ἐν τάχει κάτω,
θυμοῦ πνέοντες, ὥσπερ οἱ κρῆες ζάλης.
ὁ λαμπάδας δὲ φωσφόρους, κακοχρόους,
καιροῖς ἀνίσχων, καὶ καταστέλλων πάλιν,
λουτροῖς κατημαύρωσε τὰς λαμπηδόνας,
καὶ νὺξ τὸ πέπλον ἐκ βάφης μελαγχρόου
εἰς πάντα γῆς ἥπλωσε καὶ πόλου μέρη.
τῶν σῶν δὲ πλῆθος οὐ στρατῶν, ἢ θηρίων —
θῆρες γὰρ οὗτοι τοῖς σπαραγμοῖς βαρβάρων —
τὸν ὕπνον εἶχε τὴν βάσιν καὶ τὴν στάσιν.
εἰ δ᾽ ἦν κλαπείς τις εἰς ἀμερίμνους ὕπνους,

197. Scr. *τῶν ὀρῶν*, *caulas in montibus*. 202. Fort. *ὥσπερ ἄκριες ζάλης*. Vid. Annot. 203. Fort. *καλοχρόους*. 208. *πλῆσθος* C. Fort. *πλῆθος ἢ στρατῶν*.

pedites, duces, centuriones, equites. Verum, dum splendores dies rosea a tenebrosis accendit meatibus, processit phalanx hastatorum equitum, decem quinque millia habens virorum. Peditum autem videre erat armatam aciem gressu militari se moventem optime, et duces, tamquam medio in grege pastores ovium, gradientes rapide contra feras. Ac veluti furto gaudentes rapaces lupi hiemali tempore, et acerbo frigore, eadem hora congruentes concorditer ovilia aggrediuntur, et saeviunt in canes; sic una simul institutionis tuae germina, equites, duces, sagittarii, centuriones turres repente festinabant evertere iram spirantes, tamquam venti turbinem. At qui decolores ignès Hesperi ministrat opportune, et rursum subtrahit, labentibus diem obscuravit crepusculis, et nox peplum colore tinctum nigro super omnes terrae et caeli extendit plagas. Tuis tamen omnibus militibus, aut mavis feris, ferae nam erant in barbarorum excidium, pro somno erat aut incedere, aut stare. Quod si cui somnus quietus obreperet, tu illi adstans e

ἐκεῖ παρεστὼς ἐξ ὀνειράτων πύλης,
τοιαῦτα φωνῶν, τῆς βλάβης ἀνεστόμους·
„τί τὸν στρατηγὸν οὐ δεδοικὼς, ἱππότα,
μέσον σφαγῆς πέπτωκας εἰς ξένους τόπους,
ὅπου τροπὴ, κίνδυνος ἐστομωμένος,
πνέει καθ' ἡμῶν φλεγμονὰς πυρεκβόλους;
μικρόν τι καρτέρησον, ἐμβαλὼν κράνος,
ὑπὲρ *ϑυῶν ἵστασο καὶ τῆς δίκης.
ἄφες τὸν ὕπνον, καὶ κράτει τὴν ἀσπίδα,
μὴ γνῷ τὸ συμβὰν ὁ στρατηγὸς τῆς μάχης."
οὕτω τὸ νωθρὸν ἐξέκοπτες ἐργάτου,
εἴπερ παρῆν τις νωθρότης τοῖς οἰκέταις.
ἐπεὶ δὲ καὶ φῶς ἡμέρα προμηνύειν
λευκοῖς χιτῶσιν ἤρξατο ζοφοφθόρος,
πέπλοις δὲ λαμπροῖς ἐστόλισεν αἰθέρα,
ἣν γῆν θεωρεῖν λευκόμορφον, καὶ μάχης
κήρυκα τῶν σῶν ἐκδραμεῖν στρατευμάτων,
τείχει μὲν ἀκρῷ τὴν φάλαγγα προσξέειν
ἐπεισπεσοῦσαν τῶν ἐναντίων ἄφνω.
ἐκεῖ τὸ πλῆθος τῶν φερεκλοίων ἅπαν
τάξας στρατηγὸς τμητικῶς ἀναρπάσαι,
οἱ συστρατάρχαι τῆς πικρᾶς ἀλγηδόνος
τὸ συμβὰν οὐκ ἤνεγκον, ἀλλὰ τὰς θύρας
ἤνοιξαν, ἐξέπτησαν ἀντὶ στρουθίων,
καὶ πρὸς τάφρον πλήξαντες ἀνταναχλάσει,
τὴν τάφρον ἀντέβαινον, ἀλλ' ἐμπροσθίως

213. *ἀνεστόμου* C. 215. *εἰς ζώους*, in not. *ξένους* C. ut in cod. esse testatur. 219. Fort. *ὑπὲρ θεοῦ (θῦ) συνίστασο*, *pro deo pugna et pro iustitia.* 226. Fort. *ἐστόλιζεν*. Cf. III. 83. 229. *τείχει μικρῷ* in not. *vel μακρῷ* C. Vid. Annot.

somniorum ianua his verbis admonebas de periculo: „Cur non reformidans ducem, eques, fervente pugna cubas extraneis in locis, ubi consternatio manifesto periculo spirat contra nos ardentes impetus? paullum quid sustine, et imposita galea pro religione sta, et pro legibus: excute somnum, et prehende clypeum, ne rem cognoscat dux praelii." Ita socordiam depellebas a milite, si quandoque inerat tuis famulis. Cum autem aurora praenunciare lucem coepisset alba veste expellens tenebras, et aërem vestibus exornasset lucidis, prospiceres terram albicantem, et pugnae praeconem currere per tua agmina, et ex alto septo phalangem educere, quae repente irruitura erat in hostes. Ibi cum omnem captivorum turbam dux statuisset, ut traherentur ad necem, commilitones eorum acerbi doloris casum non tulerunt, verum ianuis apertis advolabant instar passerum, et ad fossam turmatim irruentes illam violenter pertransibant, sed a fronte percussi festi-

πληγέντες, ἐξήλαυνον ἐξοπισθίως.
ὡς οὖν φυγῆς ἦν, καὶ τρόμου, καὶ δειλίας
δεινὸς χαρακτὴρ, καὶ ταχύστροφος κλόνος,
ἡ τάφρος αὕτη τῶν ἐναντίων τάφος,
καὶ συμφορᾶς ἦν ἀστέγαστος οἰκία.
εἶχον γὰρ αὐτοὶ συμποδιστὰς καὶ τόπους,
οὕσπερ κατεσκεύαζον εἰς σωτηρίαν,
ὡς ἂν μάθωσιν ἐξ ἀναισθήτων τόπων
τὴν πίστιν αὐτῶν ἀξίαν ὑβρισμένων.
τίς ἂν προφήτης εὑρεθεὶς πρὸ τῆς μάχης
τοῖς ταφρορύκταις εἶπεν ἂν τῶν βαρβάρων,
ὡς τύμβον ἐξώρυττον, οὐ τάφρον, τέκνοις;
ἄνικμε Κρήτη, μὴ στένῃς ἀνομβρίαν,
τὰ τέκνα λαμβάνουσα τῇ μάχῃ νέφη,
ἐν οἷς ἐπελθὸν ὡς πνοὴ Ῥώμης δόρυ,
καὶ πνεῦσαν, ὥσπερ συστροφή τις, τοὺς φόνους
ὄμβρους ἀφῆκεν αἱμάτων πολυῤῥύτων.
Δημόσθενες, Φίλιππος οὐκ ἔχει κράτος·
Πλούταρχε, Καῖσαρ οὐκ ἔχει παῤῥησίαν·
Δίων, ὁ Σύλλας εἰς μάτην Δημοκράτωρ·
ἄφες, Ξενοφῶν, τοὺς ἀνικήτους γράφειν·
τὸν Ῥωμανὸν θαύμαζε καὶ μόνον γράφε.
Κύζικε συνθρήνησον, ἡ κεκαυμένη
Κρήτη παθοῦσα συμφορὰς ἰσοκρατεῖς.
σοὶ γὰρ παλαιὸς τοὺς φόνους Μιθριδάτης,

239. *ἦν γὰρ τρόμου*, in not. *melius καὶ* C. quod in cod. est teste F. — *καὶ διλίας* C. 258. *ἀνικίτους* C. 260. Fort. *ἦν κεκαυμένη*, quamquam verbum substantivum etiam alibi omittitur. Cf. II. 34. 261. *ἰσοκράτους, lego ἰσοκρατεῖς* C.

nabant retro cedere. Dum ergo esset fugae, et metus, et formidinis terribilis imago, et praeceps tumultus, fossa ipsa sepulcrum hostium fiebat, et caedis aperta domus. Erant enim ipsis impedimento etiam loca, quae ad salutem sibi praeparaverant, ut ex locis quoque sensu expertibus discerent suam fidem dignam contumeliis. Quis iam rogatus propheta ante proelium barbaris dixisset fossam effodientibus, sepulcrum filiis, non sibi vallum effodere? arida Creta siccitatem ne gemas tuam, cum filii in proelio tibi sint pro nubibus, quibus superveniens instar venti Romanorum gladius, et spirans caedes, instar turbinis, expressit imbres copiosi sanguinis. Demosthenes, Philippo non est potentia: Plutarche, Caesari non est virtus animi: Dion, frustra Sylla Dictator fuit: tuos, Xenophon, heroas laudare desine, Romanum admirare, et eum solum celebra. Cyzice collacrimare: incendio perdita Creta passa est clades tuis similes: tibi enim cladem vetus

νέος γε ταύτῃ Ῥωμανὸς πλέκει φόνους.
ἀλλ' ὦ στρατηγὲ γῆς ὅλης, καὶ γὰρ πρέπει
τὸ μέλλον εἰπεῖν, μὴ φθόνει τὸν οἰκέτην
κροτοῦντα τὰς σὰς νικοσυνθέτους μάχας,
τράνου δὲ γλῶτταν, δὸς παῤῥησίαν λόγου·
πλήττει γὰρ ἡμᾶς κέντρῳ τῆς ἀτολμίας.
Θεοδοσίου μὴ παραβλέψῃς πόνους,
τοῦ στέμματός σου συγγραφέντας εἰς κλέος,
ὡς ἂν βαδίζῃ χεὶρ γράφειν ἠπειγμένη
πρὸς δευτέραν σου τοῦ στρατοῦ πανοπλίαν.

---

## ΑΚΡΟΑΣΙΣ Β'.

Οὕτως ἐχόντων Κρητικῶν παλαισμάτων,
Ῥώμης τὸ κάλλος, Ῥωμανὲ σκηπτοκράτορ,
οἱ μὲν κακῶς ἔπασχον ἐν ξένοις τόποις,
εἰς καῦμα καὶ μάχαιραν ἀνθωπλισμένοι.
τὰς γὰρ φλογώδεις λαμπάδας βελῶν δίκην
ἔπεμπε τοῖς σοῖς οἰκέταις ὁ φωσφόρος.
αὐτὸς δὲ καῦμα καὶ ξίφος τὰς φροντίδας
εἶχες δι' αὐτοὺς ἔνδον ἐν τῇ καρδίᾳ.
ὡς οὖν τὸ πῦρ σε τῆς ἀγρυπνίας φλέγον
ὠχρὰν ἐποίει τὴν ἔναστρόν σου θέαν,
οὐκ εἶχον εἰπεῖν οἱ βλέποντες αἰτίαν,

263. Scr. νέος δέ. 265. εἶπον, potius εἰπεῖν C. 268. Scr. κέντρα. Cf. III. 13. 272. σοῦ τοῦ C.
II. 4. ἀνθωπλησμένοι vulg. ἀνθωπλισμένοι C.

Mithridates, huic iunior Romanus cladem intulit. Sed, o Imperator orbis, namque decet fari futurum, servum tuum ne aegre feras plaudentem armis tuis victricibus: disertam fac linguam, da loquendi facultatem liberam, stimulo enim timiditatis pungimur: Theodosii versus ne despicias diadematis tui scriptos ad gloriam, ut manus pergat scribere, progrediens ad alteram expeditionem tui exercitus.

### ACROASIS SECUNDA.

Dum sic haberent se conflictus Cretici, Romae decus, Romane, qui sceptra regis, illi quidem mala patiebantur extraneis in locis adversus aestum, et gladium in armis stantes: ardentes enim ignes instar iaculi in tuos servos immittebat Lucifer. Tibi autem aestus, et gladius sollicitudines propter illos ingerebat in corde. Cum ergo ignis urens te vigiliae pallore inficeret tuum aspectum splendidum nesciebant respicientes causam reddere, cur

*πῶς σου τὸ φαιδρὸν εἰς στυγνὸν μετετράπη·*
*ἕως στενάξας ἐμπόνως ἐξ ἐγκάτων,*
*φλογμοὺς ἀφῆκας τῶν κάτω πυρσευμάτων,*
*λέγων τὸ πρᾶγμα πᾶσι τοῖς ὑπηκόοις.*
*ἔπληττε γάρ σε πατρικῶν στρατευμάτων*
*πληθὺς σταλεῖσα τοῖς ὁμοστόλοις πόνοις.*
*ἀλλ᾽ οὐ παρῆν σοι ψυχαγωγῶν οἰκέτης·*
*πᾶσι γὰρ ἦν ἄγνοια τῶν πεπραγμένων.*
*θεὸς δὲ τὴν σὴν θλίψιν εἰς εὐθυμίαν*
*θᾶττον μετεσκεύασεν, ὃς παραυτίκα*
*τὸν ἄγγελόν σοι δεικνύει νικηφόρον*
*ἐκ τοῦ μάχαιραν δουλικῶς ἐζωσμένου.*
*ἐπεὶ δὲ τὸν νοῦν τῶν γεγραμμένων ἔγνως,*
*ἐπιστολὴν γὰρ εἶχεν ἐσφραγισμένην,*
*οὐ τὴν λύραν ἔκρουσας, ὡς Δαβὶδ πάλαι,*
*ἢ γλῶτταν ἐτράνωσας ἀντὶ τῆς λύρας·*
*εὐθὺς δὲ τὴν φάλαγγα τῶν μονοτρόπων· —*
*φάλαγξ γὰρ αὕτη καὶ ξίφους χωρὶς τρέπει*
*κλίνει τὰ νῶτα, καὶ καταστρέφει πόλεις· —*
*ταύτῃ κατ᾽ ἐχθρῶν μυστικῶς ἐπεκρότεις,*
*καὶ παννύχους δέδωκας εὐχαριστίας*
*τῇ συστρατηγοῦ προσδραμὼν κατοικίᾳ.*
*τοιαῦτα μὲν σὺ συμπονῶν τοῖς οἰκέταις.*
*Ἐπεὶ δὲ ποινῆς ἐξεπληρώθη στόμα,*
*ποινὴ γὰρ ἐχθροῖς τῆς σφαγῆς ἡ πικρία,*

19. Scr. *πᾶσιν*. 20. *σὴν* om. C. quod ex cod. restituit F. 23. *ἐξεσμένον* C. *ἐζωσμένου* cod. 36. *ἡ πικρία* om. C. vox e tenuibus codicis vestigiis eruta.

in tristitiam tua versa esset hilaritas: donec aeger suspirans imo ex pectore flammas emisisti ardoris intimi, cunctis rem enarrans tuis subditis. Te patriorum namque angebat agminum multitudo missa ad belli labores: nec erat servus, qui te laetum faceret, etenim nulli facta haec erant cognita. Verum Deus tristitiam tuam in gaudium subito convertit, qui statim ferentem victoriam tibi praesto fecit nuncium missum ab eo, qui pro te gladium strinxerat. Ut vero cognovisti scriptorum sensus, namque obsignatam habebat epistolam, non lyram pulsasti, ut olim David, sed potius lingua usus es pro lyra. Ac statim solitariorum phalangem adiens, (phalanx namque ista vincit absque gladio, fugat copias, et evertit urbes) cum hac mystice plaudebas devictis hostibus: atque tota nocte egisti gratias accurrens in domum Dei adiutoris tui. Talia quidem agebas cum tuis famulis. Postquam ergo hiatus impletus est caedibus, poena enim cladis hostibus

τὴν τάφρον εἰδὼς ὁ στρατηγὸς τῆς μάχης
κρημνοὺς ἔχουσαν καὶ φαραγγώδεις τόπους
βαλεῖν πέτρας ἔταξε, καὶ γῆν, καὶ ξύλον,
ὁδοιπορῆσαι τὰς χελώνας εὐκόλως.
ἐκεῖ τὸ πλῆθος εἶχε τῶν προσταγμάτων
ἔργον τὸ λεχθέν· ἀλλὰ τῶν ἐναντίων
νέφη παρεῖχον αἱ βολαὶ τεταγμέναι.
ἀὴρ λάλησον, μαρτύρει, μὴ διστάσῃς,
τοῦ σοῦ χιτῶνος τὴν ὑφανθεῖσαν κρόκην,
ἐν ᾗ στολισθεὶς ἀντανέκλασας βλάβην
ἐκ τῶν ἀδήλων συμφορῶν ὑφασμένην,
δι' ἧς ἔπιπτον τῶν ἐπάλξεων κάτω
οἱ τὴν ὀφρὺν ἔχοντες ἅρπαγες κύνες.
ἐπεὶ δὲ λοιπὸν ἡμερῶν ὀκτὼ μέχρι
ὁ τῆς χαράδρας ὄμβρος οὐκ ἀνεστάλη,
ἀλλ' εἶχε κηρὸν ἡ φαρέτρα καὶ βέλος,
κριοὺς ἀφῆκε καὶ χελωνίους τέχνας,
καὶ πετροπόμπους σφενδόνας, καὶ συνθέσεις
δεινὰς κατ' αὐτῶν κλιμάκων ἀσυνδέτων.
ὡς οὖν ἐκείνων τὰς νέας τιμωρίας
οἱ καστρανοῖκται μὴ φέροντες ἠπόρουν,
τάττει τὸν ὄχλον καὶ πάλιν ποινὰς πλέκει
ὁ σοὶ ποθητὸς οἰκέτης Νικηφόρος.
τῶν γὰρ πεσόντων δυσμενῶν ταῖς σφενδόναις
ἔταξε πέμπειν τὰς κάρας βελῶν δίκην·

40. ὁδοιπονῆσαι et ἀκόλως C. utrumque ex cod. emendavit F. 44. ἄγε F. ex coniectura. Vid. Annot. 45. τὴν om. C. 48. ἐπάλξεων ἤτω, in not. *lego* κάτω C. Sic in cod. invenit F. 52. Fort. εἶχε καιρόν. Cf. not. ad Anth. Pal. p. 515. 55. Fort. εὐσυνδέτων, in quod incidit etiam Boisson. ad Nicet. p. 23. 57. οἱ om. C. restituit ex cod. F.

acerbissima, prospiciens fossam dux praelii multis locis praeruptam ac praecipitem, iniicere saxa, et terram, et ligna iussit sub testudinibus, ut facilè iter sternerent. Ibi mandatorum obibat plebs frequens commissum munus: at interim ab hostibus missa spicula caelum obducebant nubibus. Aër nunc loquere, testare, ne dubites, tramam contextam tui tegminis, qua protectus repercussisti noxam nectens dolos ex occultis insidiis, ex quibus deiiciebantur e propugnaculis supercilia attollentes, rapaces canes. Ceterum vero quum per octo dies non destitisset ferreus imber ingruens, sed fatum inferret iaculum et pharetra, arietes admovit, et testudinum machinas, saxaque iacientes fundas, compositionesque terribiles non iunctarum scalarum adversus eos. Dum igitur nova illa supplicia oppidani reformidantes nescirent, quo se verterent, ordinat turbam, et novas poenas addit tuus dilectus famulus Nicephorus. Fundis enim caesorum hostium iussit iaci ca-

ὡς ἂν τὸ λεπτόνητον αἰθέρος πλάτος
χαρῇ μολυνθὲν συμφορᾷ τῶν βαρβάρων,
καὶ γνῷ τὸ πλῆθος τῆς ἁμαρτίας ὅτι
καὶ τῶν μελῶν ἔχουσιν εἰς ποινὴν θέσιν.
ἔῤῥιπτον ἔνδον ἀντὶ πετρῶν τὰς κάρας·
ἔβαλλον αὐτῶν πολλάκις καὶ πατέρας,
καὶ τοὺς ἀδελφοὺς, καὶ θανὼν εἰς ἐν μάχῃ
φονεὺς ὑπῆρχε πατρικῇ φονουργίᾳ.
τῆς γὰρ κρατούσης σαρκικῆς ἀβλεψίας
λυθεὶς ἐκεῖνος, καὶ μαθὼν τὸ συμφέρον,
τοῖς χριστολάτραις συμμαχεῖν ἠπειγμένος,
τοῖς ψευδολάτραις ἦν βολὴ ποινηφόρος.
ὡς οὖν ἐκείνας εἶχε τὰς σάρκας πόλις
πλήρεις μολυσμῶν, οἱ ξύνημοι τῷ γένει
ἔκραζον οὕτω τῇ βοῇ τῶν βαρβάρων·
„σεὴπφ ἐχειμὰτ ἰσχαρὸπ καὶ τὴν ῥάσαν
σερμὴτ μιδήνη καὶ χάητ ἰπφησάνη."
ἀλλ' ἡ βοὴ μὲν ἦν ἔθει τῷ πατρίῳ,
ἡ δὲ σφαγή σοι Κρητικοῖς εὑρημένη.
ἦν οὖν ἐκείνων ὁ κρατῶν στρατηγίας
γέρων Ἀμηρᾶς, ὠχρὸς, ἔμπλεος πόνων,
μικρὸς, φαλακρὸς, δεινόφρων, τὸν ἐκ Πύλου
γέροντα νικῶν ἐν μελιῤῥύτοις λόγοις.
ἀλλ' οὐδὲν αὐτὸν ὠφέλησαν οἱ λόγοι,
κἂν ἦσαν εὐθεῖς προσβαλεῖν σου τῷ κράτει.

62. λεπτόνημον C. quod emendavit F. nescio an ex cod. Fort. λεπτόστημον ut ap. Pisid. Hexaëm. 271. ἔργον ἀερόστημον. 68. θανεῖν C. Idem om. εἷς. Utrumque emendatum a F. ex cod. ut videtur. 75. Scr. ξύναιμοι. 80. σφαγὴ σοὶ C.

pita telorum instar, ut tenuis latitudo aetheris barbarorum caede inquinata hilaresceret, et populus peccator cognosceret, etiam propria membra ipsis esse ad poenam. Proiiciebant intus pro saxis capita, quae percutiebant saepe et suos patres, et fratres: ac mortuus iam in praelio homicida fiebat in caede patria; namque a carnali caecitate, qua detinebatur, solutus ille, et meliora noscens, Christi cultoribus opem ferre coactus, falsis cultoribus erat fatale iaculum. Dum ergo eas haberet carnes civitas plenas inquinamentis, coniuncti genere ita clamabant barbarorum voce: „seepph, echimat, ischarop, et rhasan, sermet, midene, et chaët ipphesane." Sed haec quidem strepebant more patrio, caedes autem a te erat illata Creticis. Erat porro eorum dux exercitus senex Ameras, pallidus, fractus laboribus, parvus, calvus, callidus, Pylium senem vincens mellifluis sermonibus. Sed nihil ipsi profuere verba, quamvis directa forent ad evertendas vires tuas:

ὅμως ἐτόλμα, καὶ γὰρ ἦν στρατηγέτης
τρέφων ἑαυτὸν ἐν κεναῖς ταῖς ἐλπίσι.
βουλὴν δὲ ποιεῖ, καὶ καλεῖ τοὺς ἐν χρόνῳ
ὁμοστόλους γέροντας ἐν συνεδρίῳ.
ἐκεῖ καθεσθεὶς καὶ στενάξας ἐκ βάθους
φωνὴν ἀφῆκε τοῖς πόνοις μεμιγμένην·
„τίς, ἄνδρες, ὑμῶν πῦρ ἔχει τῇ καρδίᾳ
καῖον, φλογίζον, ὡς ἐμὲ φλέγει φάλαγξ
Ῥώμης κλονοῦσα τὴν ἐμὴν τοπαρχίαν·
τίνος τὰ τέκνα τὴν τελευταίαν βλάβην
ἐκ τῆς σπάθης εἴληφε τῆς τεθηγμένης·
τίνος τὸν ἀγρὸν ἐκβιβρώσκεται ζέον
τὸ πῦρ ἐπελθὸν, ἡ πικρὰ τιμωρία·
ἐκεῖνος ἡμῖν ἄρτι συμβουλευέτω,
γνώμην διδοὺς ἄριστον ἀντὶ τοῦ σθένους.
ἀλλ', εἰ δοκεῖ, στήσωμεν ἄνδρας ἱππότας
τρὶς ἑπτὰ τοῖς βάλλουσι πεντηκοντάδας·
ἔπειτα πεζῶν ἑξάδας τρισμυρίους,
πάντας σιδηροῦς, εἰς θέαν μελαγχρόους,
ὡς ἂν καταπλήξωσι τοὺς ἐναντίους
φανέντες αὐτοῖς τῶν πυλῶν παρ' ἐλπίδα."
οὕτως ὁ τὸ πρὶν αὐθαδῶς ἡπλωμένος,
δημηγορῶν ἦν δυστυχῶς ἐσφιγμένος.
καὶ δὴ στρατεύσας καὶ φαλαγγώσας ὅλους
ἐκ τῶν ὀπῶν ἤθροιζεν ὁ δράκων ὄφεις.
εἰδὼς δὲ πάντας εἰς ὁδοὺς δειλανδρίας

92. Fort. τοῖς στόνοις. 93. ἡμῶν C. 107. Fort. ἐκτὸς τῶν πυλῶν. 108. ἀφθαδῶς C.

audebat tamen, etenim dux erat, qui se ipsum pascebat inani spe. Concilium cogit, et seniores advocat expeditionis socios ad consilium. Ibi sedens, et suspirans imo ex pectore vocem sic emisit mixtam gemitibus: „Quicumque vestrum, viri, ignem habet in corde ardentem, urentem, ut me urunt milites Romani devastantes meum imperium; cuius filii extremam noxam acceperunt ab acuto gladio; cuius agrum devorat urentis ignis iniecti acerbum supplicium; ille nos modo consilio iuvet sententiam dicens optimam pro viribus. Verum, si placet, collocemus equites, contra iaculatores, mille et quinquaginta; peditum vero triginta sex millia, omnes ferro armatos, aspectu terribiles, ut timorem iniiciant hostibus, inopinato extra portas prodeuntes adversus eos." Sic, qui antea audacter ditionem dilataverat, disserebat ad incitas redactus. Et iam cogens phalangas, omnemque exercitum ex antris congregabat serpentes draco; sed cum vidisset cunctos

ὁμοῦ βαδίζειν, ἢ σφαγῆς αἱρουμένους,
σταθεὶς παρώρμα τοὺς κακοὺς παρεργάτας·
„ἐν τῇ τρυφῇ σπεύσωμεν, ἄνδρες ἱππόται,
τῆς νῦν φανείσης μυριοξίφου μάχης·
ἴωμεν εἰς μάχαιραν ἀντὶ τῶν τέκνων,
ὑπὸ γυναικῶν, καὶ φίλων, καὶ πατρίδος.
μηδεὶς φοβείσθω τὰς τομὰς τῶν φασγάνων.
εἰ γὰρ θάνῃ τις, σώζεται παραυτίκα,
καὶ ζῶν πορευθῇ καὶ λάβῃ κατοικίας,
ὅπου προφήτης οἶδε χειμάῤῥους λέγειν
γάλακτα ἐκμέλιτα ἐξοίνου ῥέειν.
εἰ δ᾽ αὖ δεδοικὼς οὐχ ὑπὲρ τέκνων θάνῃ,
τοῦ δὲ προφήτου τοὺς λόγους περιδράμῃ,
θνήξει παρ᾽ ἡμῶν, καὶ μεταστὰς τοῦ σκότους
τὴν ἀπρόοπτον δέξεται τιμωρίαν."
οὕτω παραινῶν καὶ παρ᾽ αὐτῶν εἰς μάχην
προωδοποίει τὴν σφαγὴν τοῖς ἀξίοις.
ὁ δὲ στρατηγὸς ὁ κρατῶν Νικηφόρος
οὐκ εἶχε καιρὸν ἀγνοεῖν τὰς τοῦ πλάνου
ἅσπερ παρέλκων ἔπλεκε στροφουργίας.
ἦν γάρ τις αὐτὰς τὰς ὁδοὺς προμηνύων,
ἐκ τῶν ἀκόσμως ἔνδον ἐγκεκλεισμένων.
οὕτω στρατάρχας, ἄνδρας εὐθεῖς ἱππότας,
φαλαγγοσώστας, πεζοτοξοκράτας

118. Scr. ὑπὲρ γυναικῶν. Cf. 193. 121. Ne quis hunc versum corrigendum censeat cf. II. 163. 194. III. 192. 123. Scr. γαλακτὸς, ἐκ μέλιτος, ἐξ οἴνου ῥέειν (cf. Fogg. Annot.). In μέλιτος media producitur, littera τ pronuntiando geminata. 125. Fort. παραδράμῃ. 128. Fort. παραινῶν καὶ παρορμῶν. Cf. III. 169. IV. 41. nisi malis πυρακτῶν, incendens. Cf. Heliodor. II. 9. 133. Fort. αὐτοῖς vel αὐτῷ. 136. καὶ videtur inserendum ante πεζοτοξοκράτας, in quo vocabulo primum ο̄ producitur, littera τ duplicata.

desidiae vias calcare potius, quam caedes appetere, stans incitabat malos illos milites: „Laetantes festinemus, viri equites, ad pugnam ingentem, quae se nobis offert, sumamus gladium pro filiis, pro uxoribus, pro amicis, et pro patria. Nemo timeat acutas ferri acies; si quis enim moritur, salvus fiet illico, et vivens ibit, et sedes accipiet, ubi propheta dixit se vidisse torrentes lacte, et melle, et vino manare. Quod si quis pavidus renuerit pro filiis mori, atque prophetae verba contempserit a nobis occidetur, et involutus tenebris non opinatum accipiet supplicium." Sic milites hortatus, eos ad pugnam praeivit, iter sternens ad caedem meritam. Dux autem supremus Nicephorus opportune noscebat deceptoris fraudes, quas incassum struebat: erat enim, qui ipsas nunciabat insidias ex iis, qui furtim intus clausi erant. Quare militum duces, excelsos equites, legionarios, pedites

εἰς ἓν συνῆψε τοῖς στρατηγέταις ἅμα,
μέσον δὲ τούτων, εὐτελὴς ὡς ἱππότης,
σταθεὶς ἀφῆκεν ὁπλικωτάτους λόγους·
„Ῥώμης τὰ νεῦρα, τέκνα, σύνδουλοι, φίλοι,
ἰδοὺ καθ᾽ ἡμῶν καὶ πάλιν τὸ θηρίον
κενὰς ἔσωθεν ἤρξατο σκευωρίας·
ἰδοὺ τὸ δεινὸν τῆς Χαρύβδεως στόμα
ἀναῤῥοφῆσαι μαίεται Ῥώμης κράτος·
ἰδοὺ συριγμοὺς ὁ δράκων χειᾶς μέσον
κήρυκας ὀργῆς καὶ σφαγῆς ἀναπνέει,
φυσᾷ τὸν ἰὸν καὶ βιάζει τὴν φύσιν.
ἀλλ᾽ ἔστιν αὐτοῦ τὸ θράσος δειλανδρία.
μηδεὶς φοβηθεὶς ἐξόπισθεν φευγέτω·
θυμὸς γὰρ αὐτῷ μέχρι τῶν κτύπων μόνων.
ἴωμεν ἀνθ᾽ ὧν εὐσθενῶς ὡπλισμένοι·
ἔχουσι σάρκας καὶ τὰ τῆς Ἄγαρ τέκνα.
οὐκ ἔστιν αὐτοῖς σὰρξ σίδηρος ἢ λίθος.
ἀλγοῦσιν, ἂν λάβωσι, Ῥωμαίων πλέον·
ἀργοῦσιν, αὐτῶν εἰ κοπῶσιν αἱ χεῖρες·
πίπτουσιν εἰς γῆν, εἰ κοπῶσιν οἱ πόδες.
μηδεὶς νοσήσει τὴν πικρὰν ἀνανδρίαν·
μηδεὶς φοβηθεὶς οὐ φανεῖ Ῥώμης κλάδος.
μηδεὶς νόθον γέννημα καὶ σπορὰν ξένην
δείξειν ἑαυτὸν ἐν κακοῖς σπουδαζέτω.
αἰδώς, ἀδελφοί, τῆς φυγῆς ἡ ζημία.

139. Syllabam στα om. C. 142. γεν... ἔσωθεν. Sic C. κενὰς F. e cod. vestigiis eruit. Fort. καινάς. 145. ἰδ... συριγμούς. Sic C. 154. ἀλγοῦσι C. 155. ἀργοῦσι C. 160. δείξεν C.

arcitenentes in unum collegit cum praefectis simul. Interque hos medius, tamquam privatus eques stans haec emisit verba ad bellum excitantia: „Romae robur, filii, conservi, amici, ecce adversum nos iterum bellua molita est intus irritas insidias; ecce Charybdis os terribile Romanum absorbere imperium nititur: ecce sibila draco lustro in medio emittit, irae atque caedis nuncia, spirat venenum, et vim infert naturae. Attamen timida est eius audacia: nemo exterritus vertat terga fugae, namque illi est animus summis tantum labiis. Armati itaque eamus contra illos strenue, carnei sunt etiam Agar filii, nec illis inest caro ferrea, aut saxea. Si vulnerentur, plus quam Romani, dolent: torpescunt, si incidantur eorum manus: humi procumbunt, si amputentur pedes. Nemo laboret improba desidia, nemo tremens non appareat Romae germen, nemo spuriam progeniem, et extraneum genus in adversis se satagat ostendere. Turpis est, fratres, fuga, et pe-

*αἰδεῖσθε φεύγειν καὶ πτοεῖσθαι τὰ ξίφη.*
*ποῦ γὰρ φυγοῦσιν εὑρεθῇ σωτηρία,*
*μένουσιν ἔνδον Κρητικῶν ὁρισμάτων;*
*οὐκ ἔστιν ἰσχὺς τῆς Ἄγαρ τοῖς ἐγγόνοις·*
*θεὸς γὰρ ἡμῖν συμμαχεῖ καὶ συντρέχει."*
*Οὕτω στομώσας τοῦ στρατοῦ σου τὰ ξίφη,*
*λόχους ἐποίει, καὶ τροπὴν πεπλασμένην,*
*ὡς ἂν κλαπέντες ἔνδοθεν τειχισμάτων,*
*ἔξωθεν θαρσήσωσιν ἐκβεβηκέναι.*
*ὡς οὖν καιρὸς ἤγγισε τῶν βουλευμάτων,*
*χώραν ἐχούσης τῆς ῥοδόχρόου τρίτην,*
*χειὰς ἀνώρμων, ὡς ὄφεις, οἱ τὰς κάρας*
*ἔχοντες, ὡς ὄνειδος, ἐξυρημένας.*
*τούτων ὑπῆρχε καὶ κρότος ταῖς ἀσπίσι,*
*βοή τε πολλὴ, καὶ τρόμου πατὴρ φόβος,*
*καὶ πάντα δεινά· τοῖς δὲ σοῖς στρατηγέταις*
*τάξις, σιωπὴ, σεμνότης, προθυμία.*
*εἷς οὖν στρατηγῶν, εὐγενοῦς ῥίζης κλάδος,*
*ἀνὴρ κραταιὸς εἰς στροφὴν ἀκοντίου,*
*βραδὺς δὲ φεύγων, καὶ ταχὺς κατατρέχων,*
*λόγους γλυκεῖς ἔλεξεν ἐν στρατῷ μέσον·*
*„πρωτοστράτηγε, πῶς λιπὼν τὸν δεσπότην*
*οὐχ ὡς μάγειρος τῇ βαναυσίῳ τέχνῃ*
*κυκῶν ἔμιξας τούτων ἐν παραινέσει,*
*ὡς ἂν τὸ νέκταρ ὁ γλυκὺς στεφηφόρος*

162. *πτοιεῖσθε* C. 169. *τειχισάντων*, in notis: *melius τειχισμάτων* C. quod in cod. invenit F. 171. Fort. *ὡς οὖν ὁ καιρός*. Fort. etiam praeterea *ἤγγισεν βουλευμάτων*, a pedibus enim trisyllabis abstinere solet Theodosius. 176. Fort. *ψόφος*, strepitus ad terrorem incutiendum concitatus.

riculosa, pudeat vos fugere et pavere gladios; nam quo fugientes salutem invenient manentes intra Cretica confinia? nullum est robur Agar posteris, Deus enim nos tuetur atque adiuvat." Cum sic acuisset enses sui exercitus, insidias paravit et fictam fugam, ut decepti, qui stabant intra moenia, foras auderent egredi. Ut igitur statutum tempus advenit, horam habente rosea die tertiam, ex antris, ut serpentes, erumpebant, capita detonsa habentes, tamquam de plebis faece. His erat etiam clypeorum strepitus, clamorque multus, et tremoris pater metus, et undique confusio: tuis autem militibus ordo, silentium, gravitas, alacritas. Unus porro militum claro natus genere vir fortis in iactu iaculi, tardus ad fugam, et ad insectandum velox, haec dulcia emisit verba in medio exercitu: „Supreme Dux, curnam omisso Despota, veluti coquus in arte culinaria non eum admiscuisti in horum adhortatione, ut dulcis dominator, instar nectaris, tuis condimentum fie-

ταῖς σαῖς γένηται προσταγαῖς ἀρτυσία;
ἐκεῖνος ἡμᾶς νουθετῶν, ἐπιτρέπων,
τὴν χεῖρα πᾶσιν ἐξαπλῶν, εὐεργέτει.
μνησθῶμεν αὐτοῦ ῥημάτων μελιῤῥύτων,
καὶ τῶν τραπεζῶν, εἶτα τῶν χαρισμάτων.
μνήσθητε, καὶ θάνωμεν, ἄνδρες, εἰς δέον,
ὑπὸ γένους ἄνακτος εὐσεβεστάτου.
μόνον πλατυνθῇ σκῆπτρον τῆς μοναρχίας,
καὶ γῆς ἀνάξει Ῥωμανὸς πάσης μόνος."
Ἐπεὶ δὲ πληθὺς μυρίανδρος βαρβάρων
ἐκ τῶν πυλῶν ὥρμησεν, ὡς νότου νέφος,
βρυχὴν ἀπειλοῦν, καὶ προδεικνύον σπόρον,
οἱ σοὶ τραπέντες εἰς φυγὴν πεπλασμένην
πάγην ἐτεχνάζοντο τὴν κρητεκτόνον.
πύργον δὲ μακρὸν πάντες ἐκβεβηκότες,
καὶ τῶν πυλῶν ἔξωθεν ἐξωρμηκότες
ποινὰς ὑπεῖχον πίστεως τὰς ἀξίας.
ἐκ τεττάρων γὰρ στρατικῶς ἐγκρυμμάτων
κλύδων ἐγερθεὶς, καὶ σφοδρῶς ἐπιβράσας,
χειμῶνα γεννᾷν ἤρξατο πρὸς τῆς μάχης·
καὶ δυσμενῶν ἦν συμφορὰ, κλόνος, στόνος,
λαῶν δὲ τῶν σῶν χαρμονὴ νικηφόρος.
ὡς οὖν σταθέντες ἦσαν ἐν μεταιχμίῳ,

188. ἡμᾶς om. C. ex cod. restituit F. 191. ταῖν τραπεζῶν. 193. Scr. ὑπὲρ γένους. cf. II. 118. 194. πλατυνθεὶς, in not. *lego* πλατυνθῇ. 195. Fort. ἀνάξῃ. 198. βρυχὴν, in not. *potius* βροχὴν C. Pisidas Heracliad. I. 36. p. 97. αἱ βροχαὶ τῶν αἱμάτων. 198. Fort. σπόρῳ, vel quod malim φθόρον. 201. Fort. πύργων, *e turribus egressi longeque progressi.* 202. τῶν συλῶν C. 204. ἐγκρουμάτων C. 206. Fort. πρὸ τῆς μάχης: agitur enim de iis, quae ante pugnam commissam facta sunt.

ret imperiis? admonens ille, et nostri curam gerens beneficam manum extendebat omnibus. Recordemur eius verba melliflua, et mensas atque munera. Recordemini, et moriamur, si opus fuerit, pro familia Regis piissimi. Solum extendatur sceptrum imperii, conctoque orbi unus Romanus imperet." Postquam vero infinita multitudo barbarorum e portis irruit, tamquam coacta ab Austro nubes minitans tempestatem, et mala nuncians segetibus, tui se vertentes in fictam fugam laqueum parabant in perditionem Creticam. Cuncti autem e longis exeuntes turribus, atque portis se foras erumpentes, poenas luebant fide eorum dignas. A quatuor namque insidiis tuorum militum aestus commotus, et vehementer fervens, procellam coepit producere in praelio; hostibusque erat clades, tumultus, suspirium, tuis autem populis triumphale gaudium. Cum ergo essent circumventi ab acie-

τὴν ἔκβασιν βλέποντες ἐστενωμένην,
οἱ τῆς ἑαυτῶν αἴτιοι φονουργίας,
ἔβαλλον εὐθὺς, ἀνεβάλλοντο πλέον,
καὶ τὴν φυγὴν ἔχοντες ἠπορημένην, —
πάντῃ γὰρ αὐτοῖς ἦν ταράττουσα βλάβη —
ἔστησαν εἰς ἓν τῆς ταφῆς τὸ χωρίον.
τίς ἐκ τραγῳδῶν ἐκβοήσει τοὺς φόνους,
καὶ τὴν ἑκάστου τῆς σφαγῆς τιμωρίαν;
ὁ μὲν γὰρ αὐτῶν ἐν νεφροῖς βεβλημένος,
περιτροπὰς ἔπασχεν, ἅσπερ ἠγνόει,
καὶ πρὶν χορευτῶν οὐ μαθὼν περικλάσεις,
ἄκων χορευτὴς ἦν λαβὼν ἀκοντίῳ.
ἄλλος στερηθεὶς τῆς κεκαρμένης κάρας
ἔκειτο πρηνὴς στρατικῶς ἡπλωμένος,
καὶ τοὺς ἑαυτοῦ δυστυχῶς κινῶν πόδας,
χύσει κολυμβᾶν ἤθελε τῶν αἱμάτων.
ἄλλος δὲ πληγεὶς τὴν κατάξηρον ῥάχιν,
κύπτων ἄκων ἦν προσκυνῶν σου τὸν στόλον.
ἄλλος δὲ νεκρὸς, καὶ πόδας τετμημένος,
λελησμένος προὔκειτο τῶν ἱππασμάτων.
ἄλλος δὲ τὴν ἄναλτον ὠσθεὶς γαστέρα,
χερσὶ κατεῖχε τὴν πλοκὴν τῶν ἐντέρων,
καὶ πρὶν μαχητὴς εὐσθενὴς κεκριμένος,
μάγειρος ἦν ἄπειρος ἐντεροπράτης.
οὕτως μετηλλάξαντο τὴν πανοπλίαν
εἰς ἀλλοτέχνους συμφορὰς οἱ τῆς Ἄγαρ·

212. Scr. ἀντεβάλλοντο. 216. Scr. ἐκτραγῳδῶν. Vid. Boisson. ad Nicet. IV. 109. p. 198. s. 220. χωρευτῶν C. Male vulgo post χορευτῶν distinguitur. 221. λαβών. cf. supra v. 154. 231. Scr. χερσίν.

bus, sibi praeclusum aspicientes exitum, et sibi esse auctores propriae caedis, vulnerabant statim, sed vulnerabantur magis; nullumque habentes ad salutem effugium, nex enim illis imminebat undique, constiterunt in unum sepulcri locum. Quis ex tragicis caedes enarrabit, et singulorum saevum mortis genus? alter quidem eorum sauciatus renibus, quas ignorabat, patiebatur vertigines, ac saltans, non edoctus motus choreae, invitus saltator fiebat ictu iaculi. Alter orbatus suo detonso capite iacebat pronus stratus ab exercitu, suosque infelix movens pedes natare videbatur rivo sanguinis. Alter autem ictus in arida dorsi spina procumbens, tuum invitus adorabat exercitum. Alter mortuus, et abscissis pedibus neglectus iacebat ad conculcationem equitum. Alter insatiabili confossus in ventre manibus tenebat intestinorum gyros, et qui antea censebatur pugnator strenuus, coquus fiebat inexpertus viscerum. Ita commutabant arma in alias artes calamitosas

*καὶ πᾶς τελευτῶν εἶχε τὴν τιμωρίαν,*
*τέχνην πονηρὰν εἰς ἀναίρεσιν βίου.*
*εἷς οὖν ἐκείνων ἦν ἀνὴρ Κρὴς ἱππότης,*
*γιγαντοειδὴς, ὃς λαβὼν τὴν ἀσπίδα,*
*καὶ τὴν μάχαιραν, τῷ στρατηγῷ τῆς μάχης*
*ἐναντίως ἤλαυνε, προσβαλεῖν θέλων.*
*ἀλλ᾽ οὐκ ἀφῆκεν ἡ δίκη τοῦτον φθάσαι·*
*πλήττει γὰρ αὐτὸν ὁ κρατῶν Νικηφόρος*
*τῆς ὀσφύος κάτωθεν, ὀμφαλοῦ μέσον.*
*καὶ τοῦ μὲν εἶχε σῶμα νεκρὸν ἡ κόνις,*
*τοῦ δὲ κλέος μέγιστον ὁ πλατὺς στόνυξ.*
*οὕτω κακῶς ἔπασχον ἐγκεκλεισμένοι*
*ἐκεῖθεν ἔνθεν τοῖς φονευταῖς ἐνδίκως*
*οἱ τῶν ἀθέσμων πράξεων ὑπηρέται.*
*εἰ δ᾽ ἦν τις αὐτῶν εἰς φυγὴν ὡρμημένος,*
*ἔμπροσθεν εἶχε φραγμοὺς ἔμποινον ξίφος,*
*καὶ τὸν στρατηγὸν πανταχοῦ Νικηφόρον*
*βάλλοντα, καὶ κράζοντα τοῖς στρατηγέταις·*
*„βάλλωμεν, ἄνδρες, τοὺς βιοφθόρους λύκους.“*
*Ὅμηρε, ποιητῶν λόγων ὁ τῆς μάχης*
*πόῤῥω πεφυκὼς, ὡς παρὼν δὲ συγγράφων,*
*ὁ πολλὰ κάμνων ἐν κενοῖς, καὶ τοὺς πόνους*
*διεξιὼν ἅπαντας Ἑλλήνων μάτην·*
*σὺ δεῦρο, καὶ βόησον ὄγκῳ ῥημάτων*
*Ῥώμης στρατοῦ καύχημα, καὶ μέγαν στόνον*

245. *νεκρὸν ἀκόνης*, in not. *quid ἀκόνης hic loci? expende*. C. *ἡ κόνις* ex cod. dedit F. 246. *πλατὺς στα....* Sic C. 251. *φραγκοὺς*, in notis: *φραγμοὺς si placet*. C.

Agareni, ac quisque moriens habebat pro supplicio saevam aliquam artem ad interitum. Erat porro inter illos vir Cretensis eques gigantis specie, qui accepto clypeo et gladio, contra pugnae ducem agebat equum cum eo cupiens congredi. Sed non permisit Deus eum propositum suum exsequi, percutit enim illum imperans Nicephorus infra renes umbilico in medio: et hic quidem occubuit stratus in pulvere, illius autem laudem maximam assecutus est gladius. Sic mala patiebantur angustiati merito hinc inde ab interfectoribus iniquarum actionum ministri. Si quis autem ex illis erat, qui tentaret fugam, letalem ensem habebat sibi obicem, et imperantem ubique Nicephorum ferientem, et voce adhortantem milites, „feriamus, viri, hos voraces lupos.“ Homere, qui poëticis sermonibus praelia licet longe absens, ut praesens tamen conscribis, qui multum fatigaris in rebus inanibus, ac labores Graecorum omnes frustra versu complecteris, huc adsis, et verborum gravitate celebra Romani exercitus gloriam, ingentesque gemitus

ἐχθρῶν παλαιῶν, δυσμενῶν, δουλοσπόρων.
ἕξεις γὰρ ἡμῖν τὴν ἀλήθειαν τύπον,
ὡς τοῖς Ἀχαιοῖς τὴν παρέκβασιν τύπον.
οὐκ ἦν γὰρ ἔνθα τις φυγὼν ἐκ τῆς μάχης,
οὐδ᾽ εἰ πτερωτὴν εἶχε βάρβαρος φύσιν.
Ξέρξης ὁ τὸ πρὶν γῆν θαλασσῶσαι θέλων,
μὴ προσβαλών σου τῷ κράτει τιμὴν ἔχει;
οὐκ εἶδεν οὗτος γυμνὰ Ῥωμαίων ξίφη·
οὐκ εἶδε τὴν σήν, Ῥωμανέ, σκηπτουχίαν.
ἦ γὰρ παρῆλθε τὸν στρατόν σου θαυμάσας,
τὴν ἧτταν ἐν σοὶ προσλαβών, σκηπτοκράτορ.

---

## ΑΚΡΟΑΣΙΣ Γʹ.

Ὁ τῆς ἀβύσσου τὰς πολυστόμους χύσεις
κλείων, χαλινῶν, ἐξανοίγων, ἐξάγων,
οὗτος πλατύνει τοὺς ὅρους τοῦ σου κράτους,
ἄνακτος υἱέ, καὶ κρατύνει τὸν στόλον,
καὶ πάντα ποιεῖ, καὶ καταστρέφει πόλεις.
καὶ τίς κατ᾽ ἀξίαν σε τῶν λογογράφων,
ἄναξ, ἐπαινεῖν εἰς τοσοῦτον ἰσχύσει,
κἂν ἔστιν ἄλλος ἐν Σταγειρίταις, Πλάτων,
ἢ τῶν Ἀθηνῶν ὁ κρατῶν Δημοσθένης,
ἢ τὴν πολυθρύλλητον ὁ κρούων λύραν;

266. Ξέρξ ὁ τὸ, in mg. Ξέρξης C. quod in cod. esse testatur F. 267. Post ἔχει interrogandi signum posui. 269. εἶδεν vulg.

III. 2. κλέων C. 3. τοῦ σοῦ C. 8. σταγειρίταις C. σταγειρίτης ἢ Πλ. corr. F. Fort. ἐν Σταγείροις ἢ Πλάτων. Not. crit. in Anth. Pal. p. 61.

veterum infensorum hostium ex servili semine: habebis enim in nostris veritatem pro typo, sicut in Achaeis excessum pro typo. Hic nam non erat qui ex pugna fugeret barbarus, neque si alatam haberet naturam. Xerxi, qui olim terram in mare redigere studuit, quod non sit congressus tuis viribus honori est? Non novit ille nudos Romanorum gladios, non novit tuum, o Romane, imperium. Retro cessisset certe, tuum admiratus exercitum, accipiens a te cladem, o sceptriger.

### ACROASIS TERTIA.

Qui abyssi circumfusos gurgites claudit, cohibet, aperit, emittit, ille tui fines extendit imperii, o Regis proles, et roborat exercitum, et omnia agit, urbesque destruit. Ecquisnam oratorum te pro meritis, o Rex, laudare in tantis rebus poterit, etiamsi sit alius aut Stagirita, aut Plato, aut Atheniensium maximus Demosthenes, aut qui canora clarus cecinit lyra?

ἐγώγε τῶν σῶν δουλικῶς ἐγκωμίων
ὁ τῆς παρούσης ἡμέρας λογογράφος
ἀπάρχομαι μὲν, ἀλλὰ τῆς ἀτολμίας
τὰ κέντρα κεντεῖ, καὶ βιάζει τὸν λόγον.
σὺ δὸς τὸ τολμᾶν, ἐξάνοιγε τὸ στόμα,
δίδαξον ἡμᾶς μὴ σιωπᾶν εὐκόλως,
ὅταν τοσαύτη συμφορὰ τοῖς βαρβάροις.
πλάτυνε τὸν φάρυγγα τῇ παῤῥησίᾳ·
καὶ γὰρ στενοῦται προσβαλὼν σου τοῖς πόνοις·
ἀγωνιᾷ χεὶρ, εἴργεται νοῦς πολλάκις,
συστέλλεται δὲ, καὶ πτοεῖται, καὶ θέλων
τοῖς σοῖς βαδίζειν χριστομιμήτοις τρόποις,
ὡς πτὼξ δεδοικὼς τὰς ὁδοὺς περιτρέχει.
σὺ γὰρ τὸ νικᾶν πανταχοῦ κεκτημένος,
τὸ κοινὸν ὠφέλησας, ηὔξησας μόνος,
σὺ τὴν φάλαγγα τῶν ἐναντίων πόνοις
ὤθησας εἰς φάραγγα δυσβάτων τόπων.
σὺ τὰς πόλεις ἔπλησας οὐ σκύλων μόνων,
ἀλλ' εἰρήνης ἔπλησας, καὶ πολλῆς δόξης.
ἀγαλλιάσθω τάξις ἀγγέλων ἄνω,
χορευέτω σύστημα τῶν βροτῶν κάτω.
οὐχ Ἡρακλῆς ἔσωσε τοῦ κήτους Φρύγας,
ὁ δεσπότης δὲ κόσμον ἐκ φονουργίας.
οὐ Μελέαγρος τοῦ πυρὸς τὴν πατρίδα,
ὁ Ῥωμανὸς δὲ πᾶσαν ἄρτι τὴν κτίσιν.
τοῖς σοῖς Ἀλωεῦ τίς χάρις παισὶ πάλαι

11. Scr. ἔγωγε. 14. κεντεῖ om. C. ex cod. restituit F. 28. τὰς πόλας (ex cod. teste F.), in not. *lego* πόλως (πόλεις voluit) C. 29. Versus auctoris, ut videtur, culpa vitiosus. 31. χορευτέτω C. 36. Scr. παισίν.

Ego tuarum laudum, ut servum decet, scriptor factus hac die incipio quidem: sed formidinis stimuli me urgent et orationem premunt. Tu animum praesta, linguam tu solve meam, tu edoce nos loqui confidentius, quoniam tanta est barbaris angustia. Dilata guttur data fandi copia, arctatur enim gesta tua aggrediens: labat manus, saepius mens refugit, contrahitur et pavescit, et cupiens tuos imitantes Christum mores pingere trepide circumcursat instar leporis. Nam tu assequutus undique victorias, rempublicam iuvisti, auxisti solus. Tu ingenti labore hostium agmina redegisti in loca praerupta, et impervia. Tu urbes replevisti non solum spoliis, sed etiam pace atque multa gloria. Exsultet Angelorum ordo in caelis, tripudiet coetus mortalium in terris: non Hercules servavit a cete Phrygios, sed mundum ab immani caede Despota: non ab immani bellua Meleager patriam, sed universum nuper Romanus orbem. Quid olim pro-

*χαλκοῦν τεχνουργεῖν Ἄρεος πίθον μέγαν;*
*οὐ μητρυιὰ γὰρ τοῦτον, ἀλλ᾽ ὁ δεσπότης*
*κινεῖ κατ᾽ ἐχθρῶν Κρητικῶν, λύσας πίθον.*
*οὐκ ἦν γὰρ εἰκὸς, ἄστρον Ἥλιε, στέφους*
*σοῦ σκῆπτρον λαμπρύναντος ἐν μοναρχίᾳ,*
*ἐκεῖνον εἱρκτῇ καὶ στενοῦσθαι, καὶ μένειν·*
*ἀλλ᾽ ἢ σὺν αὐτῷ σε κρατεῖν τὴν ἀσπίδα,*
*καὶ γῆν μολύνειν αἵμασι τῶν βαρβάρων.*
*Ἐπεὶ δὲ Κρητῶν ἡ φάλαγξ κατεσφάγη,*
*ὡς ἐν κυνηγοῖς πτὼξ πεσὼν ἀνῃρέθη,*
*πολλοῖς μὲν ἡ γῆ συμφορῶν ἀπηλλάγη,*
*ἀπεπλύθη δὲ μυρίων μιασμάτων·*
*καὶ πᾶς Σκύθης ἔκειτο νεκρὸς εἰς χθόνα,*
*κυσὶ ποθητὸς, καὶ γυναιξὶ, καὶ τέκνοις.*
*τούτων ἁπάντων ἀγνοῶν τὰς ἐκβάσεις,*
*αὐτὸς, στρατηγὲ, καὶ πάλιν τὰς φροντίδας*
*ἔνδον συνῆγες, ὡς στρατὸν, τῆς καρδίας,*
*ἕως τὸ γράμμα θᾶττον ἐξ ὑπηκόων*
*πολλῆς ἐπῆλθε χαρμονῆς πεπλησμένον.*
*μαθὼν δὲ πάντα, καὶ κροτήσας τὰς χέρας,*
*οἷαν προσευχὴν οὐκ ἔχει λέγειν φύσις,*
*πρὸς τὸν θεὸν δέδωκας· ἀλλ᾽ ἴσως, ἄναξ,*
*τὴν τοῦ προφήτου, „Κύριε," κράζων μέγα,*
*„ὁ κύριός μου μὴ σιωπήσῃς ὅλως·*

43. Scr. *ἀλλ᾽ ἢ*. cf. Bornem. ad Xenoph. Conv. p. 58. 44. Scr. *αἵμασιν*. 47. *πολλῶν* corr. F. Bene haberet etiam *πολλῆς—συμφορᾶς*. cf. v. 55. 50. Scr. *κυσίν*. 52. Fort. *αὖθις στρατηγέ*. 53. *εἰς πλάτος τῆς καρδίας* corr. Boisson. ad Nicet. II. 10. p. 83. quod non necessarium. Verba *ὡς στρατὸν* referenda ad *curas* cum infesto comparatas exercitu. 57. *οἷαν* F. *οἷαν* C.

fuit Aloëe filiis tuis aeneum fabricare magnum contra Martem dolium? non enim hunc noverca, verum Despota movet contra hostes Creticos solvens dolium. Nam non par erat, o Sol, corona tua sceptrum adornante monarchiae, illum arctari, et manere in carcere, sed potius cum eo te gestare clypeum, terramque inficere barbarorum sanguine. Cum ergo Cretensium caesa essent agmina, perempta ut lepus, quae in venatores incidit, a multis terra erepta est miseriis, atque purgata ab infinitis sordibus: et quisque Scytha iacebat humi mortuus a canibus desideratus, uxoribus, et filiis. Quia horum omnium ignorabas exitus ipse, Imperator, novis curis in animo angebaris ob tuum exercitum, donec paullo post a servis tuis litteras plenas accepisti multo gaudio. Cuncta erga edoctus, atque plaudens manibus, quas non valet natura edicere preces, ad Deum fudisti: sed fortasse, o Rex, illud Prophetae cecinisti: „Domine, valde clamabo Dominus meus, ne sileas

εἰ γὰρ σιωπήσειας, εἷς τῶν ἐν βόθρῳ
βαινόντων εἰμὶ, σκυθρωπὸς, πλήρης μόχθων.
ἄκουσον ἡμῶν εὐτελῶν ὀδυρμάτων,
καὶ σὸν φυλάττων ποίμνιον σεσωσμένον
τρόπωσον ἐχθροὺς, καὶ κόπασον τοὺς πόνους,
οὓς ὁ στρατός σου καρτερῶν ἀσπάζεται." —
τοιαῦτα μὲν σὺ συστρατηγῶν οἰκέταις,
καὶ μὴ παρὼν ἔπραττες, ὡς Μωσῆς πάλαι
τροπῶν Ἀμαλὴκ τῇ χερῶν ἐπεκτάσει.
ὁ δὲ στρατός σου ταῖς ἐπ' ἀλλήλοις μάχαις
νικῶν ὑπῆρχεν εἰς ὀφρὺν ἐπηρμένος.
ἐδεῖτο λοιπὸν εὐκεράστου φαρμάκου
εἰς σωφρονισμὸν τῆς ἐπιστάσης νόσου.
καὶ νυκτὸς ἄρτι τῆς στυγνῆς ἁπλουμένης,
καὶ τοῦ στρατοῦ χαίροντος ἢ καυχωμένου,
καὶ πρὸς μονὴν σπεύδοντος ἢ καλουμένου,
ὡς ἐν ξυρῷ πᾶς ἦν τόπος ξιφηφόρος,
βουνοὶ, νάπαι, φάραγγες, εὐθεῖς κοιλάδες·
τῶν Κρητικῶν γὰρ ἐκχυθεὶς φωλευμάτων,
προευτρεπισθεὶς ἑπτασήμαντος στόλος
πολλὴν παρεῖχε τῷ στρατῷ δειλανδρίαν,
ἄφνω προκύψας, καὶ φανεὶς παρ' ἐλπίδα.
καὶ νὺξ μὲν ἐστόλιζεν ἐν φωτὶ σκότος·
θώραξ γὰρ ὡς φῶς, καὶ μάχαιρα, καὶ κράνος
μετημφίαζον τὴν βαφὴν τῆς ἑσπέρας.

61. ἐμβόθρων C. contra cod. fidem. 62. μοχθῶν, in not. *lego* μόχθων C. 65. Scr. κόπωσον. 70. Scr. ἐπαλλήλοις, *continuis proeliis*. 71. εἰς ὀφρῦς C. 73. ἐπιστάσεις C. quod ex cod. emendavit F. 77. ξιφήφορος vulg. 80. προευτρεσθείς.

omnino, si enim silueris, tamquam qui in lacum descendunt fio, tristis, plenus miseriis. Exaudi quaeso nostros fletus humiles, tuumque ovile custodi, quod salvum fecisti: fuga hostes, et da finem laboribus, quos exercitus tuus constanter subit." Haec quidem tu, militans cum servis tuis, licet absens, agebas, ut Moses olim, qui fugavit Amalec levans in altum manus. Verum exercitus tuus in mutuis praeliis victor exsistens extollebatur superbia. Opus ergo erat efficaci pharmaco, ut sanaretur ab imminenti morbo. Iamvero tristi nocte habente omnia, et exercitu in gaudium effuso, vel potius in superbiam, nondumque vocato properante ad praesidia, omnis locus gladiis tamquam novaculis cinctus erat, montes, valles, rupes, antra immania. E Creticis enim effusus latebris antea tremens exercitus victus septies multam incussit militibus tuis formidinem, repente irrumpens, et praeter spem prodiens. Et nox quidem habebat mixtas luci tenebras, thorax namque ut lux, et ensis, et galea commutabant colorem vesperae.

οἱ δὲ στρατηγοὶ πρὸς φυγὴν κεκλιμένοι,
ταῖς ἀσπίσι σκέποντες ὤρμων αὐχένας,
καὶ πᾶς ὁ φεύγων εἶχεν ὡς εὐεργέτιν
θάλασσαν αὐτὴν, καὶ τὰ τῶν πλοίων σκάφη.
οὐκ ἦν γὰρ ἰσχὺς, νυκτὶ καὶ τοῖς βαρβάροις
ἄμφω μάχεσθαι, καὶ κατασφάττειν πάλιν·
εἰ μήπερ αὐτὸς — θαῦμα καὶ τοῦτο ξένον
ἄκουσμα — θερμὸς πᾶσιν ἑστὼς ἱππότης
ἐκ τῶν ἀδήλων, ὡς δοκεῖν, ἱππασμάτων
παραινέτης ἦς, καὶ κατάπληξις μόνος·
καὶ θᾶττον ὥρμας ἐκ φυγῆς πρὸς τὴν μάχην
τοὺς ἐκπλαγέντας τῇ κεκρυμμένῃ μάχῃ.
ὡς οὖν στραφέντες εἰς ἀνελπίστους βίας
ἔτεινον ἁπλῶς ἠκονημένα ξίφη,
ἤχησεν ἀσπὶς, ἐκρότησε τὸ κράνος,
ἔλαμψεν ἡ νὺξ συμπονοῦσά σοι τότε,
καὶ πᾶς ἔκειτο Κρητικὸς παρεργάτης
εἰς αἷμα νεκρὸς, καὶ πνοῆς ἐξηρμένος.
οὐκ εἶχε λοιπὸν νὺξ ἀφορμὴν τὸ σκότος
ἐν τῇ τοσαύτῃ συμφορᾷ τῶν τῆς Ἄγαρ.
ἤριζε ταῖς πρὶν ἡμέραις, καὶ τοὺς φόνους
πλεῖον προεξέτεινεν ἡμερῶν δέκα.
οἱ βάρβαροι δὲ καίπερ ὄντες ἐκ σκότους,
κατῃτιῶντο τῷ σκότει τῆς ἑσπέρας,
καὶ τὴν ῥοδόχρουν εἰς προσευχὴν ἡμέραν
ἔστησαν ἐλθεῖν· εἶτα καὶ τοῦ φωσφόρου
ἀκτῖσι λευκάναντος ἄρτι γῆς πλάτη,

107. Fort. προσεξέτεινεν.

Duces autem ruentes in fugam clypeis protegentes colla dabant se praecipites, et omnis fugiens habebat pro benefactore mare ipsum atque navium alveos. Non enim valebant cum nocte et barbaris simul pugnare, et novas caedes facere, nisi ipse (mirabile hoc et novum auditu) ardens omnibus astans eques ex occultis, ut videbatur, equitatibus hortator fuisses, et terrefaciens solus, statimque ex fuga vertisses ad praelium eos, qui ob nocturnam pugnam erant territi. Ut ergo conversi ad insperatos impetus eduxerunt omnes acutos gladios, insonuit clypeus, obstrepuit galea, emicuit nox collaborans tecum, iacebatque omnis operarius Creticus sanguine immersus et exanimis. Ceterum non habuit nox opportunas tenebras in tanta caede Agarenorum: contendit enim cum praeteritis diebus, et cladem maiorem effecit, quam decem dies. Barbari vero, quamvis extra tenebras, criminabantur tamen tenebras vesperae, et precabantur auream roseam ut adventaret: sed quum postea Lucifer iam totam terram dealbaret radiis, gratias agebant viis vespe-

ἀπηυχαρίστουν ταῖς ὁδοῖς τῆς ἑσπέρας,
καὶ τὴν ποθητὴν ἥνπερ εἶχον ἡμέραν,
ἐχθρὸν βδελυκτὸν ἔβλεπον μεμηνότα.
οὕτω κακῶς τρωθέντες, ἐξοπισθίως
φεύγοντες ἐξήλαυνον οἱ λελειμμένοι·
καὶ γῆ στολὴν εἴληφεν ἐκ τῶν σωμάτων
καινήν, ὑφαντὴν ἐκ ξιφῶν τεθηγμένων.
ἐκεῖ τὸν ἵππον ἱππόται θεὸν τότε
πρὸ τοῦ πεσεῖν ἔκραζον· οἱ πεπτωκότες,
τὸν εὐσθενῶς τρώσαντα, μὴ βαλεῖν ἔτι.
τοὺς οὖν φυγόντας τὴν πικρὰν ταύτην μάχην
οὐ μέχρι φημὶ τεττάρων, ἢ καὶ δέκα·
τοσοῦτον ἦσαν τῆς τελευταίας τύχης,
ἐξ ὧν κακῶς ἔπαττον οἱ Κρῆτες τότε.
τίς Ἰδομενεὺς ὁ θρασὺς δημηγόρος,
ὁ συστρατηγῶν Ἑλλάδος στρατηγέτῃ,
ᾧ τὰς ἀπειλὰς ἐξονειδίζων πάλαι,
πρὸς τὴν μάχην ἤγειρεν Ἀτρέως γόνος,
φθάσας παρελθεῖν εὐτυχὴς ἦν τὸν βίον,
ὡς τὴν ἅλωσιν οὐκ ἰδὼν τῆς πατρίδος;
ὡς δὲ τραπέντας εἶδεν ὁ πρῶτος Χάρων
Κρήτης Ἀμηρᾶς ἔνδοθεν πεφραγμένος —
ἐκ τῶν ἄνω γὰρ ἔβλεπε πυργωμάτων —

116. Vulgo distinguitur post ἐξοπισθίως. cf. Π. 149. 117. οἱ λελεγμένοι C. quod ex cod. emendavit F. 119. Vulgo distinguitur post ὑφαντήν. 126. ἔπραττον corrigit F. 127. τίς Ἰδομενεύς, in mg.: „*particulam tantum* ὡς *supplere placet, et carmen et sensus melius se habebunt.*“ C. In Ἰδομενεὺς penultima producitur, littera ῡ pronuntiando geminata. Sensum restitues scribens: Ἠ δ' Ἰδομενεὺς, deleto v. 132. interrogandi signo. Vid. Annot. 129. ᾧ πᾶς, in not. *potius* τὰς C. 135. Scr. ἔβλεπεν.

rae, atque auroram, quam desideraverant, insani respiciebant quasi hostem abominabilem. Ita vulnerati a tergo turpiter, qui superfuerant, fugientes ruebant: vestemque terra accepit cadaveribus novo more intextam opera acutorum ensium. Ibi equites equum veluti Deum antequam caderent precabantur, et qui ceciderant, strenuum percussorem, ne feriret amplius. Qui ergo evaserant ex hoc saevo proelio, vix, ut ita dicam, quatuor fuere, aut decem, adeo redacti erant ad extremam fortunam ob mala, quae patiebantur, Cretenses. Quis, ut Idomeneus orator audax, qui commilitavit cum duce Graeciae, quem olim minas ei, quas iactaverat, exprobans ad praelium excitavit Atrei filius, adeo felix fuit, ut sua prius relinqueret quam captivitatem videret patriae? ut ergo primum suos fugatos vidit Charon Cretae Ameras, qui erat intra propugnacula, ex altis enim respiciebat tur-

*λαοῖς κατασχεῖν τὰς πύλας ἐπιτρέπει,*
*καὶ τὸ πρόσωπον χερσὶ τύψας ὁ δράκων,*
*ἀφῆκε καπνὸν συμφορῶν ἐκ καρδίας.*
*ἧψας γὰρ αὐτοῦ πῦρ, ἄναξ, τοῖς ἐγκάτοις,*
*σπινθῆρας αὐτῷ σοὺς ἀφεὶς στρατηγέτας.*
*ἀγαλλιάσθω πᾶσα Ῥωμαίων πόλις·*
*θάλασσα συγχόρευσον, εὐφραίνου κτίσις.*
*ὁ θὴρ ὁ δεινὸς σάρκας ὁ πρὶν ἐσθίων,*
*κοινῶν στερεῖται σιτίων κεκλεισμένος.*
*ὁ μὴ κορεσθεὶς ἐν ῥοαῖς τῶν αἱμάτων,*
*διψᾷ σταλαγμὸν ὕδατος τετηγμένος.*
*οὕτω κακῶς ἔχουσιν οἱ θεαρχίας*
*πράξει πονηρᾷ τὸ τρισέμφω τὸ κράτος*
*ἐκ τῆς ἑαυτῶν καρδίας ὠθηκότες.*
*ὡς οὖν ὑπῆρχεν ἔνδοθεν πεφραγμένος,*
*τείχει πεποιθὼς, οὐ σθένει στρατευμάτων,*
*ὁ σὸς στρατηγὸς καὶ πάλιν Νικηφόρος*
*κριοῖς, χελώναις, σφενδόναις ἐπιτρέπε*
*βαλεῖν τὸ τεῖχος, τὰς ἐπάλξεων βάσεις,*
*τοὺς εἰς τὸ τεῖχος, πάντα σὺν προθυμίᾳ*
*ποιεῖν, τελεῖν, πράττειν τε τοῖς ἐναντίοις.*
*τούτου λαλοῦντος τῆς ἀηδόνος δίκην,*
*αἰσθητικῶς ἔκαμνε πεντάδος μέτρον.*

143. *ἡ θὴρ*, in not. *melius ὁ θὴρ* C. ut est in cod. teste F. 147. *ἔχουσι οἱ* C. 148. *τὸ τρισέμφωτον κράτος* emendavi in not. ad Anth. Pal. p. 11. 151. *πεποιχὼς* C. *πεποιθὼς* cod. 152. Fort. *αὖ πάλιν.* 135. *πάντας συμπροθυμία*, in mg.: *num legendum potius: πάντα σὺν προθυμίᾳ.* C. ut est in cod. teste F. 158. Fort. *αἰσθητικῆς*: circumscriptio est quinque sensuum, qui omnes duce verba faciente diverso modo afficiebantur. Similiter Pisid. de Bello Abarico v. 507. *αἰσθήσεων δὲ πενταχόρδῳ συνθέσει Τὸν ἄκρον εἰς τὸν πρῶτον εἴπωμεν τόνον.*

ribus, gentibus suis mandavit portas claudere, atque faciem manibus tundens draco fumum emisit suspiriorum ex aestuanti pectore: nam accendisti, o Rex, ignem in eius praecordiis, tamquam scintillas, tuos immittens milites. Exsultet omnis Romanorum civitas, tripudiet mare, totus laetetur orbis: fera terribilis carnes antea devorans arctata, cibis privatur communibus; et quae non est satiata rivis sanguinis guttam aquae nunc tabescens sitit. Talia habent mala, qui divini imperii tripliciter emicans dominium factis improbis procul ab eorum corde tentant pellere. Ergo cum ille intus communitus foret moenibus confisus, non viribus militum, tuus dux iterum Nicephorus arietibus, testudinibus, fundis iubet percuti moenia, et pinnarum bases, et eos, qui supra moenia stabant, et cuncta alacriter facere, perficere, operari contra hostes. Illo loquente lusciniae instar fatigabatur quinque sensuum numerus, nam fons lacrimarum

τῶν ὀμμάτων γὰρ κρουνὸς ἔῤῥει δακρύων,
ὀσφρήσεως πῦρ, ἦχος ἐκ τῶν ὠτίων·
λόγων δὲ κρουνοὺς ἐξέπεμπε τὸ στόμα,
καὶ χεὶρ ῥοὰς ἔβλυζε πολλῶν αἱμάτων
ἐκ τῆς στροφῆς πάσχουσα τῶν ἀκοντίων.
οὕτως ἐκεῖνος, ὡς φανῇ σὸς οἰκέτης,
ἐπλήττετο ζέοντι καρδίας πόθῳ.
πλὴν εἶχε καιρὸν ἐμποδὼν τῶν πραγμάτων
βάλλοντα τοῦτον ἀντὶ μυρίων πόνων.
ἦν οὖν βαδίζων, ἦν τρέχων ἄνω κάτω,
κλαίων, παραινῶν, καὶ παρορμῶν τὸν στόλον.
ᾔδεῖτο καὶ γὰρ τοὺς πόνους τοῦ σοῦ κράτους,
κενῶς δι᾽ αὐτοῦ μὴ περιβλέψας ὄκνος
ἐν τοῖς ἀθέσμοις Κρητικοῖς ἀναπλᾶσθαι.
ὁ δὲ στρατηγὸς σφενδονοστρόφων, ἄναξ,
ποιεῖ γέλωτος ἄξιόν τι καὶ πλέον.
ἐν σφενδόνῃ γὰρ νωθρὸν ἐμβαλὼν ὄνον
ῥίψαι κελεύει ζῶντα τοῖς ὄνοις ὄνον.
οἱ δὲ, στραφθέντες τῇ πλοκῇ τῶν σφιγμάτων,
πέμπουσι τὸν δύστηνον αἰθεροδρόμον·
ὁ δὲ προηυτρέπιζεν, ἐξήπλου πόδας,
εἰς ἀέρα προὔβαινεν ἀγρότης ὄνος,
ὁ πρὶν ταπεινὸς, ἐν μεταρσίᾳ βάσει,
ὁ νωθρὸς ἐν γῇ καὶ χελωνόπους ὄνος,
νεφοδρομῶν ἔπληττε τοὺς Κρῆτας τότε.

172. *ἀναπλάσθαι* C. In obscuris his versibus fort. legendum: *μὴ πάλι βλάψας ὄκνος, iterum ut antea exercitui inter impios Cretenses noxam afferens.* In *ἀναπλᾶσθαι* quid lateat, nescio. 173. Fort. rectius iunxeris *σφενδονοστρόφων ἄναξ, dux funditorum.* 178. *αἰθεροδρόμον* C. *αἰθερόδρομον* F. 179. *προηυτρέριζεν* C.

fluebat ex oculis, nares spirabant ignem, resonabant aures, os autem verborum emittebat flumen, manusque fundebat rivos multi sanguinis in eiaculandis adlaborans telis. Ita ille, ut videretur servus tuus, flagrabat ardenti cordis desiderio. Verumtamen tempus erat impedimento rebus, quod eum angebat prae mille doloribus. Quare circuibat, excurrebat hac illac flens, adhortans, et confirmans exercitum. Verebatur enim labores tuorum militum, ne sensim in eos irrepens segnities Creticis iniquis pares redderet. Dux autem funditorum, o Rex, facit quid risu dignum maxime. Funda enim inserens pigrum asinum iubet proiici vivum in asinos asinum. Quare hi conversi ad eum arctandum vinculis proiiciunt infelicem per aëris semitas: ipse vero se agitabat, extendebat pedes, per aërem gradiebatur rusticus asinus, antea vilis in sublimi erat positus, in terra ignavus, atque tardus asinus per aërem currens terrori erat Cretensibus. Xerxes ostendit

Ξέρξης ἐδείκνυ γῆν ὕδωρ, τὸ πρὶν νέα,
καὶ πάντας ἐξέπληττε τοὺς ἐναντίους·
ὁ σὸς δὲ, παμμέγιστε Ῥωμανὲ, στόλος
νωθροὺς ὄνους φάλκωνας ἀπτέρῳ βάσει.
τοῦτον πεταστὸν ὁ στρατηγέτης βλέπων
τοῖς συστρατηγοῖς μειδιῶν, ὡς ἐκ ζάλης
τὸν νοῦν ἀνέλκων, εἶπεν, ἐκ τῶν φροντίδων·
„νέον πετεινὸν εἰς τροφὴν τὰ θηρία
καθήμενον νῦν ἔνδοθεν, φίλοι, λάβῃ
ὡς ἐξ ἀφάντων καὶ κεκρυμμένων πόρων,
πλήσει τε τὴν τράπεζαν ἐκ τῶν βρωμάτων·
δεῖσθαι γὰρ αὐτοὺς τῶν ἀναγκαίων λόγος."
Ὦ φθέγμα κλεινὸν, ὦ μελίῤῥυτον στόμα
τοῦ σοῦ στρατηγοῦ, δόξα τῶν ἀνακτόρων.
τίς οἶδεν ἄλλος τῶν πάλαι βροτῶν πλέον,
ἐξ ὧν ἀνέγνω, τῶν τανῦν πεπραγμένων;
εἴ τις γινώσκει θαῦμα Ῥωμαίων μάχαις,
τοῖς ἱστοροῦσιν ἐντυχὼν λογογράφοις,
ταῖς δεσπότου νῦν δεῦρο δὴ προβαλλέτω
νίκαις ἐκεῖνο, καὶ φανήσεται τρίτον
ὕψει μεγίστῳ, καὶ πόνοις ἀνενδότοις.
Κῦρος, Δαρεῖος, Κροῖσος, οἱ στρατοκράται,
Καῖσαρ, Ἀχιλλεὺς, Μακεδὼν, καὶ Πομπίος,
Φίλιππος ὁ πρὶν, ὃν γράφει Δημοσθένης,

184. νέον corr. F. Fort. τὸ πρὶν μένα, cui respondet v. 186. 192. Fort. καθήμενοι (per synesin) νῦν ἔνδοθεν φίλον λάβῃ. 195. αὐτὸς, in not. seu αὐτοὺς C. 200. Fort. μάχας. 202. Scr. προσβαλλέτω. 206. Fort. Αἴας, Ἀχιλλεὺς, ut I. 37. Vid. Annot. ad I. 16.

terram in aquam versam, novum antea, et omnibus terrorem incussit hostibus: tuus autem, maxime Romane, exercitus pigros asinos, falcones volantes absque alis. Hunc factum alitem dux aspiciens, sociis ducibus, subridens, tamquam a procella a curis mentem abstrahens, dixit: „Novum volucrem in cibum belluae iacentem nunc intus, o amici, accipient tamquam ex imperviis et occultis locis, illorumque mensam implebit cibis, nam eos egere necessariis intelligo." O vocem inclitam, o mellifluum os ducis tui, Romane, Regum decus! quis veterum mortalium novit maius his, quae modo sunt gesta, libros perlegens? si quis cognovit mirum quid in Romanorum praeliis volvens quae scripta sunt ab historicis, modo, quaeso, conferat cum Despotae victoriis illud, et apparebit leve adversus tantam sublimitatem, et improbos labores. Cyrus, Darius, Croesus exercituum duces, Caesar, Achilles, Macedo, et Pompeius, Philippus prior, in quem scripsit Demosthenes,

ὁ μικροτερπὴς, πλὴν φανεὶς ἀριστόπαις,
Κάρβων, ὁ Σύλλας, Βροῦτος, ὃς τοῦ Πομπίου
ἔβαψε τὴν μάχαιραν ἐκ τῶν αἱμάτων·
οὗτοι καθ' ἡμῶν τῶν ὑπηκόων, ἄναξ,
ὁμοῦ στρατευέτωσαν, οὐκ ἔχει φόβον
ἔχουσα τὴν σὴν ἡ πόλις πανοπλίαν.
μῦθοι βοῶσι τοὺς πόνους Ἡρακλέους,
ὑψοῦσιν αὐτὸν τῆς ἀληθείας πέρα,
φωνοῦσι πολλὰ, καὶ καταπλήττουσί με,
καὶ πλεῖστα φημίζουσιν ἴσως ἀξίως.
πλὴν ἐκράτησεν, ἢ κατέστρωσε πόλεις.
πολλὰς γὰρ εἴποις· ἀλλὰ τοιαύτην πότε;
οὐκ ἦν τις ἄλλος τῆς πάλαι Ῥώμης ἄναξ·
οὐκ ἦν τις ἄλλος ὡς ὁ κλεινὸς δεσπότης.
πολλῶν ἀνέγνων ἱστόρων πολλὰς βίβλους·
Πλούταρχον ἐξαίροντα Ῥωμαίων κράτει —
ἔγνων γὰρ αὐτὸν — οὗτος ἀλλὰ πολλάκις
κλέπτει τὸ χαῦνον, καὶ τὸν ὄγκον εἰσάγει,
ὑψοῖ τὸ μικρὸν, καὶ κατασπᾷ τὸ πλέον·
Δίωνα τὸν τέττιγα, τὴν σοφὴν λύραν·
οὐχ εὗρον, ὡς σὲ λαμπρὸν ἐν στρατηγίαις·
οὐχ εὗρον ἄλλον δεύτερον στρατηγέτην·
οὐχ εὗρον ἄλλον Ῥωμανὸν βουληφόρον·
οὐχ εὗρον ἄλλον· οὐδὲ τὸν τοῦ Φιλίππου,
ὃν πρῶτον ὁ Πλούταρχος ἐν μάχαις ἔχει.

209. κάρβον C. ὁ τοῦ πομπίου C. 218. Scr. κατέστρωσεν. 223. κράτει, in not. *lego* κράτος. Fort. κράτη. cf. IV. 31. 227. Fort. ante hunc versum unus aut alter excidit.

parvis insistens, visus licet filii pater maximi, Carbo, Sylla, Brutus, qui Pompeii tinxit pugionem sanguine: hi omnes contra nos servos tuos, o Rex, simul arma moveant, non timet, dum tuis armis sit munita, civitas. Fabulae valde celebrant labores Herculis, ultra veritatem exaltant illum, inclamant multum, et me terrefaciunt, ac maxima ei tribuunt, forsan merito; verumtamen vicit, non evertit urbes: quod si multas dixeris, sed talem quando? non fuit alter veteris Romae Rex, non fuit alter, ut inclitus Despota. Plurium historicorum legi multos libros: Plutarchum extollentem Romanum imperium (novi enim ipsum), sed iste saepius celat mollitiem, et gravitatem praedicat, exaltat parva, atque magnis detrahit: Dionem etiam cicadam, sapientem lyram. Non inveni, ut te illustrem in imperio militum, non inveni alium secundum ducem, non inveni alium Romanum in consiliis, non inveni alium, neque Philippi filium, quem Plutarchus in praeliis habet prin-

τοσοῦτον ἤρθης τῇ Θεοῦ συνεργίᾳ·
τοσοῦτον ἐκράτησας ἄλλων ἐν μάχαις·
τοσοῦτον ἐξέπληξας ἐχθροὺς ἐν ξίφει.

---

## ΑΚΡΟΑΣΙΣ Δ.

Ἄρτι, κραταιὲ φῶς, ἄναξ οἰκουμένης,
τοῦ σοῦ στρατοῦ κάμνοντος ἐν παραστάσει
βάρει σιδήρου, καὶ κόπῳ, καὶ φροντίδι,
χειμῶνι πολλῷ, καὶ κρυμοῖς ἀνενδότοις·
τῶν Κρητικῶν ἔξωθεν οἱ πρῶτοι κύνες,
οὐ γῆς τοπάρχαι, καὶ φαλαγγάρχαι τότε·
κρημνοὺς γὰρ αὐτοὶ, καὶ φαραγγώδεις τόπους
ᾤκουν, ἐκεῖθεν ἐξελαθέντες ξίφει,
πληγέντες ὁρμῇ καὶ βολῇ τῇ τοῦ κρύους,
καὶ τοὺς ἑαυτῶν οὐκ ἀπειπόντες χρόνους,
ὁμοῦ καθ᾽ ἡμῶν (καὶ γὰρ εἰς συνοικέτας)
ἐκ τῶν ὀρῶν ὥρμησαν εἰς σφαγὴν μίαν.
ὡς οὖν τὸ βουνόθρεπτον ἄγριον γένος
αἰγῶν, λαγωῶν, καὶ ταπεινῶν δορκάδων
χειμῶνι πικρῷ τὴν τροφὴν λελειμμένων,
ἐκ τῶν ἄνωθεν ψυχοκρυστάλλων τόπων
κοίλοις προβαίνει καὶ βαδίζει χωρίοις,

IV. 1. φῶς corrigit Boisson. in Comm. Epigr. post Holstenii Epistolas p. 432. Malim distingui: κραταιὲ, φῶς, ἄναξ, οἰκουμένης, *rex potentissime, lumen mundi.* 7. κρυμνοὺς vulg. cf. infra v. 113. 8. ἐξελθέντες C. ἐξελαθέντες ex cod. emendavit F. Fort. ἐξελασθέντες. 10. Fort. ἀπεικόντες δόλους. cf. infra v. 77. 14. λαγῶν C. quod ex cod. emendavit F.

cipem: adeo elevatus es cooperante Deo, adeo superasti ceteros in praeliis, adeo exterruisti hostes gladio.

### ACROASIS QUARTA.

Iam, o potens lumen, dominator orbis, exercitu tuo laborante procul a patria onere armorum, et molestiis, et curis, summa hieme, et frigoribus asperis, Creticorum, qui foris erant, primi canes, non amplius terrae domini, et duces agminum, praerupta enim ipsi, et algentia loca habitabant, inde erumpentes armati gladio, impetu afflicti et acerbitate frigoris, suosque nondum recusantes annos, simul contra nos (nam contra concives nostros) e montibus irruperunt ad caedem unam. Ut igitur in montibus educatum silvestre genus caprearum, leporum, et trepidantium damarum, dura hieme destitutarum cibo, ex altis locis conglaciatis frigore descendit gradiens per

τροφὴν ἐρευνῶν καὶ βοτανώδεις τόπους·
οὕτως τὰ φαῦλα τῆς ἁμαρτίας τέκνα
τοῖς τῆς θαλάσσης κυμοδέγμοσι τόποις,
σκέπαις ἐπακταῖς ἔτρεχον, καὶ κοιλάσιν.
ὡς δὲ κρεῶν τὸ λίχνον ἐν θηρσὶ γένος
λύκοι, κόρον σπεύδοντες εὑρεῖν γαστέρος,
βαίνουσιν ὀργῇ καὶ κενώσει κοιλίας,
πρὸ τοῦ φθάσαι χαίνοντες ἐκτάδην στόμα·
οὕτως τὸ φῦλον τῶν ἐκεῖ δουλοσπόρων
τοῖς σοῖς βιασθεὶς, ποιμενάρχα, ποιμνίοις
κατεξανέστη, καὶ παρεστόμου ξίφος,
βρῶξαι προθυμοῦν σάρκας ἀντὶ βρωμάτων,
πίνειν τε θερμὸν αἷμα Ῥωμαίων θέλον,
καὶ πρῶτα λαμπρὰ τῆς μάχης λαβεῖν κράτη.
τούτοις ὑπῆρχεν ἡγεμὼν τοῖς βαρβάροις
ὁ Καραμούντης, ὁ σφαγίπλουτος γέρων,
ὁ τῶν παλαιῶν ἡμερῶν νέος δράκων,
ὃ καὶ κρατῆσαι Κρητικῶν τὰς ἡνίας
εἰς νοῦν ἔχων ἅπαντα τὸν ζωῆς χρόνον.
οὗτος προευτρέπιζεν εἰς σφαγὴν τότε
πλῆθος δεκαπλῆς ἐμβαλεῖν χιλιάδος.
ἐπεὶ δὲ πάντας τῶν ὀρῶν εἶδε κάτω,
ξιφηφοροῦντας, ἱππικοὺς, πεζηλάτας,
σταθεὶς παρῄνει, καὶ παρώρμα πρὸς ξίφη,
φάλαγγας ἱστῶν, καὶ φαλαγγάρχας νέους,

20. Scr. κυμοδέγμοσιν. 21. Fort. ἐπ' ἀκτῆς, fort. etiam σκοπαῖς. 22. Scr. θηρσίν. 29. αὐτὸν, in not. *forte* ἀντὶ C. ut ex cod. emendavit F. 30. ποιεῖν τε, in not. *melius* πίνειν C. in cod. vox obscura. 32. ὑπῆρχε C. F. 37. προκυπτρέπιζεν C. Fort. προηυτρέπιζεν. 39. Scr. εἶδεν. ταύτας τῶν C. πάντας cod.

apertos campos, inquirens escas et herbosa loca: ita perversi peccati filii per loca maris illisa fluctibus, impervia, et senta situ currebant, et per valles. Ac veluti carnium avidum inter feras genus lupi, invenire festinantes cibum, gradiuntur ira, et ieiunio perciti, antequam quid tollant, aperto hiantes ore: ita horum barbarorum servile genus a tuis oppressum, summe Pastor, gregibus contra illos insurrexit, et exacuit gladios, comedere cupiens carnes pro cibis, calidumque bibere Romanorum sanguinem, primasque illustris pugnae consequi victorias. His imperator erat barbaris Caramuntes, senex iugulans divites, antiquorum dierum iuvenis draco, qui et habenas regere Cretensium in mente habuit toto vitae tempore. Hic tunc parabat ad faciendam caedem immittere numerum decem millium hominum. Ut autem hos vidit descendisse e montibus, ensiferos, equites atque pedites stans hortabatur, et incitabat ad praelium, phalangas statuens, iuve-

φράττων κύκλοις ἔξωθεν τὰς περιστάσεις,
τοιαῦτα φωνῶν καὶ βοῶν τοῖς βαρβάροις·
„πολλὴ μὲν ἡμῖν, ἄνδρες, ἐστὶν ἡ βία,
πολὺς ταραγμὸς, καὶ καταιγὶς, καὶ πόνος,
ἀλλ᾽ ἔστιν ἡμῖν θᾶττον ἡ σωτηρία,
μόνον θέλωμεν, χερσὶν ἐξευρημένη.
βῶμεν πρὸς ἐχθροὺς, μὴ φοβηθῶμεν ξίφη,
στῶμεν κατ᾽ αὐτῶν, μὴ πτοηθῶμεν δόρυ,
καὶ πάντας εἰς θάλασσαν ἐξωθηκότες
τρόπαιον ὧδε στήσομεν λαοκτόνον."
καὶ πάντες εὐθὺς εἶπον ὥσπερ ἓν στόμα·
„θάνωμεν, εἰ δεῖ, σήμερον πατρῷν ἅμα,
σὺ δὲ πρόθυμον, ὡς ἐνὶ πᾶσι, δίδου·
σὺ γὰρ πατὴρ καὶ πύργος ἡμῶν ἐν μάχαις."
τούτοις τὸ κοῦφον ἐμπτερωθὲν ἀπτέρως
ὥρμησε φῦλον προσβαλεῖν σου τῷ στόλῳ·
λαὸς πονηρὸς, δυσμενὴς, αἱμοῤῥόφος,
φῦλον πονηρὸν Ἰσμαὴλ δουλοσπόρου.
τοιαῦτα μὲν πράττοντες ἦσαν ἐν ζάλῃ
βίας τοσαύτης Κρῆτες, οἱ πεφευγότες,
οἱ πολλάκις μὲν εἰσδραμόντες εἰς μάχην,
καὶ πολλάκις πληγέντες ἐκ τοῦ σοῦ στόλου.
τί δαὶ τὸ σὸν στράτευμα; τοῖς θαλαττίοις
οἱ μὲν τόποις ἔκειντο, καὶ γὰρ ἦν κρύος

53. ὡς πάντες C. καὶ ex cod. restituit F. 54. πατέρων C. πατρῷων cod. 55. ἐν πᾶσι C. ἐνὶ in cod. esse videri ait F. Scr. πᾶσιν, aut quod proxima tantum non postulant ἐνὶ παισίν. 64. καὶ om. C. evanida vox in cod. teste F.

nesque phalangum duces, exterius muniens in gyrum circumstantes milites, talibus confirmans verbis barbaros: „Multa nobis, viri, adest necessitas, multa turbatio, et procella, et calamitas, verum nobis est sollicita salus praesens, modo velimus uti manibus. Eamus contra hostes, ne timeamus gladios, resistamus illis, ne paveamus hastas, cunctosque detrudentes in mare tropaeum hic erigemus de caede huius populi." Tum omnes statim dixerunt uno ore, „moriamur, si opus sit, cum patribus hodie, tu vero alacrem te praebe, ut semper soles, pater enim et propugnaculum nostrum es in praeliis." Ita ad spem erecta sine spe ignava illa generatio erupit congressura cum exercitu tuo, populus iniquus, infestus, cupiens sanguinem, genus improbum, Ismaëlis orti ex famula. Talia quidem agebant in procella tantae necessitatis Cretenses disperai in fugam, qui saepe excurrentes in praelium saepe percussi sunt a tuis militibus. At quid exercitus tuus agebat? littoreis alii quidem in locis iacebant, nam frigus erat Borea spi-

βοῤῥᾶ πνέοντος εἰσβολαῖς δυσπρακτίοις·
οἱ δὲ κρατοῦντες τῶν πυλῶν τὰς ἐξόδους
τοὺς ἔνδον ἐξέπληττον ἐν παραστάσει.
μαθὼν δὲ τὴν φάλαγγα τῶν ἐναντίων
κοίλοις τόποις βαίνουσαν, ὡς δὲ θηρίον
θυμοῦ πνέουσαν, ἀλλὰ καὶ δειλανδρίας,
ἄρχων στρατηγὸς ἐν μάχῃ Νικηφόρος,
ἄπιστον εἶχε τοῦτο· καὶ παραυτίκα
τάττει τὸ τάγμα τῶν Θρᾳκηδίων ὅλον
μαθεῖν τὸ πρᾶγμα· καὶ γὰρ ἦν τοῦτο ξένον
ἐν τῇ τοσαύτῃ συμφορᾷ πλέκειν δόλους
τοὺς ἐκκοπέντας ἑπτάκις τῷ σῷ στόλῳ.
τούτοις στρατηγὸς ἦν ἀνὴρ ὁ τὸ ξίφος
ποθῶν ὑπὲρ σοῦ, καὶ προτείνων εἰς μάχην,
καὶ μὴ δεδοικὼς τὴν τομὴν τῶν φασγάνων·
ὁ καὶ πρὶν εἰς ἄπληστον ἐμπεσὼν γένος
θάρσει μεγίστῳ, καὶ προθυμίᾳ ξένῃ,
καὶ δοὺς ἑαυτὸν εἰς σφαγὴν μονωτάτως,
καὶ τοὺς ἀνίππους συνταράξας βαρβάρους·
ὅς, φεῦ, κρατηθεὶς τῇ τροπῇ Μακεδόνων,
καὶ πρὸς ξένην γῆν δέσμιος κατεσχέθη,
καὶ τοὺς ῥυποῦντας εἶχε πικροὺς δεσπότας.
οὗτος σταλεὶς ἐκεῖθεν εἰς πρῶτον λόχον,
ἔρωτι πληγῶν, καρδίας ὑπερζέσει,
μέσον τὸ κοινὸν εὗρε βαρβάρων τέλος,
ὡς φύλλα ῥίψας τῶν μελῶν τὴν τετράδα.

67. Βορρᾷ vulg. Fort. Βοῤῥᾶ πνέοντος εἰσβολαῖς δυσαρκτίοις. Compositum προσάρκτιος est ap. Manass. Chron. p. 72. 13. ὑπάρκτιος ap. Plutarch. Vit. Sert. c. 17.

rante vehementi impetu: alii autem custodientes portarum exitus adstando terrebant eos, qui intus erant. Iam vero edoctus agmen hostium per anfractus incedere, ac ferarum instar iram spirare simul, et formidinem, supremus dux pugnae Nicephorus vix illud potuit credere: sed statim ex Thracibus iuvenibus totum agmen instruit, ut rem inquirat: etenim erat novum in tantis angustiis dolos nectere eos, qui ab exercitu tuo caesi erant septies. Vix erat illis dux, qui gladium libenter pro te stringebat in praelio, neque reformidabat acies ensium: qui et antea genus inexplebile invaserat audacia maxima, et alacritate mira, dederatque se ipsum in caedem unice, imperitosque equitandi confuderat barbaros, qui, heu! captus fuerat ob fugam Macedonum, vinctusque ductus in terram extraneam, sordidos habuerat et iniquos dominos. Hic inde missus ad primas insidias vulnera cupiens ardenti pectore barbarorum in medio communem invenit finem, dum quatuor membra proiiceret tamquam folia. Quemadmodum enim in-

*ὡς γὰρ μέγιστος καὶ πολύχρονος λύκος*
*ἔμπειρος ὢν ἅρπαξ τε καὶ ποιμνηλάτης,*
*πεινῶν, ἑαυτὸν τῇ μονῇ τῶν ποιμνίων*
*θάρσει προπέμπει, καὶ καταξαίνει κύνας,*
*ἕως κρατηθῇ, καὶ σφαγῇ τοῖς ἀνδράσι,*
*οἳ πολλάκις ἔβρυξαν εἰς αὐτὸν μέγα·*
*οὕτως ἐκεῖνος ἐμπεσὼν στρατηγέτης*
*Ῥώμης κραταιὸς, καὶ μονωθεὶς εἰς μέσον,*
*ἔδειξεν οἵους ἄνδρας ἡ Ῥώμη τρέφει.*
*πολλῶν γὰρ αὐτῶν κύκλωθεν πεφραγμένων,*
*πάντες τὸ κοινὸν ἐπτοοῦντο τοῦ τέλους·*
*ὡς γὰρ κεραυνὸν εἶχε χερσὶ τὸ ξίφος,*
*κινῶν κατ' ἐχθρῶν, καὶ καθαιμάττων φόνοις,*
*ᾧ τοὺς μὲν ἐξέκοπτε τῶν ἐναντίων,*
*ἄλλους κατηνάγκαζε φεύγειν ἐντρόμους,*
*ἄλλους, θεὸν κράζειν σε πείθων εἰς μάχην,*
*νεκροὺς ἐδείκνυ, καὶ πεφυρμένους κόνει.*
*ὅμως δὲ πληγεὶς, καὶ πεσὼν ξένοις τόποις,*
*πολλοὺς προεξένησεν τῷ στρατῷ πόνους.*
*καὶ δὴ δραμόντες ἱππόται, πεζόδρομοι*
*κρημνοὺς ἐκείνους καὶ φαραγγώδεις τόπους,*
*πάντας καθεῖρξαν, καὶ κατέκλεισαν μέσον,*
*καὶ βρῶσιν εἰργάσαντο Κρῆτας ὀρνέων.*
*τοσοῦτον αὐτὸς εὐτύχησας ἐν μάχῃ,*
*τοσοῦτον αὐτὸς ἐκράτησας βαρβάρων,*
*ἐκ τῆς ἄνω ῥοπῆς τε καὶ συνεργίας.*

108. *ἄλλους ὃν κράζειν* C. Vid. Annot. 109. *πεφορμένους* C.
110. *πληγαῖς* C.

gens et senex lupus peritus raptor, et vastator gregum, esuriens, se ipsum in stationem ovium audacter introducit, et laniat canes, donec captus sit, caesusque ab hominibus, qui saepe infremuere in ipsum maxime: ita dux ille irruens Romae fortis, solusque in medio hostium ostendit quales viros Roma nutriat. Multis enim ex ipsis eum circumdantibus, omnes communem extimebant finem, stringebat namque ensem, instar fulminis rotans contra hostes, et inficiens caedibus, quo alios quidem mactabat ex hostibus, alios cogebat trepidos aufugere, et alios, rogans te, ut advocares Deum ad pugnam, mortuos ostentavit et conspersos pulvere. Attamen vulneribus confossus extraneis in locis multos exercitui dolores intulit. Et iam accurrentes equites ac pedites hiantia illa et praerupta loca omnia cinxere, et incluserunt in medio, et Cretenses dedere in pastum avibus. Adeo in praelio fortuna usus es prospera, adeo domuisti barbaros cooperante divino

ἰδὼν δὲ τοῦτο καὶ φοβηθεὶς εὐθέως
ὁ Καραμούντης ἐν χρόνοις ὁ δυσγέρων
βάλλει τὸν ὄγκον τοῦ φρονήματος κάτω,
φυγῇ δὲ χρᾶται πεζός· ἀλλὰ καὶ μόνος,
ὀπῇ δὲ μικρᾷ προστρέχει πετροστίγῳ,
κτᾶται δ' ἐκεῖθεν δυστυχῆ σωτηρίαν.
ἔδει, γέρον, θανεῖν σε πολλῶν πρὸ χρόνων,
ἤπερ κλονεῖσθαι καὶ παρεισδύνειν πέτραις,
ὥσπερ λαγωὸς ἐκφυγὼν κυνηγέτας.
ἐκεῖ καθεσθεὶς μέχρι δυσμοῦ ἡλίου,
ἔῤῥαινε τὸ πρόσωπον ἐκ τῶν δακρύων
κλαίων τὸ πικρὸν τραῦμα τῆς δυσβουλίας,
βάλλων ἑαυτὸν δυσπαλαίσταις φροντίσι.
πρώτης δὲ νυκτὸς ἐξαναστὰς τοῖς ἔσω
ἤλαυνε κρημνοῖς τῶν ὀρῶν ἀγωνίᾳ
γέρων Ἀμηρᾶς πεζός, ἀλλὰ τετράπους·
βίαν γὰρ εἶχεν, ἥτις αὐτοῦ τὰς χέρας
ἐπεκράτυνεν εἰς ποδῶν ὑπουργίαν.
ὁ σὸς δέ, παμμέγιστε Ῥωμανέ, στόλος
τείχη στραφεὶς ἔπληττεν ἐν προθυμίᾳ,
χαίρων κατασπῶν ταῦτα, ῥίπτων εἰς χθόνα.

122. Distingue: χρᾶται (fort. χρῆται)· πεζὸς ἀλλὰ καὶ μόνος. cf. infra v. 134. 123. Fort. πετροστέγῳ. 128. καθεστεὶς C. Fort. δυσμῶν ἡλίου: hiatum enim vitare solet Theodosius. 129. ἔρραι τὸ C. ἔρραινε ex cod. emendavit F. 131. Fort. δυσπαλαίστοις. 134. Distingue: Ἀμηρᾶς, πεζὸς ἀλλὰ τετράπους. 135. τὰς χέρας C. χεῖρας F. 139. Fort. ῥίπτων τ' εἰς χθόνα.

auxilio! Videns autem hoc, et extimescens statim Caramuntes senex miserrimus animi sui arrogantiam proiicit, fugaque utitur pedes, atque solus ad cavernam currit arctam in saxo excisam, ibique infelicem salutem invenit. Multos ante annos, senex, te mori oportuit, potius quam vexari, et includi inter saxa, veluti lepus, quae venatores aufugit. Illic insidens usque ad occasum solis vultum profusis irrigabat lacrimis flens acerbum vulnus temeritatis suae, se ipsum curis maximis excrucians. Prima autem nocte consurgens per intima praecipitia montium festinabat anxius senex Ameras pedes, aut potius quadrupes; cogebatur enim, ut suas manus detineret in pedum ministerium. Tuus autem, maxime Romane, exercitus ad moenia conversus ea percutiebat alacriter gaudens haec diruere et ad terram deiicere.

## ΑΚΡΟΑΣΙΣ Ε.

Γῆ πᾶσα Ῥώμης, καὶ θάλασσα, καὶ πόλις,
βουνοὶ, φάραγγες, ἄστρα, τῶν ἀειῤῥύτων
ὕδωρ ποταμῶν, τάγμα τῆς ἐκκλησίας,
τὰ πάντα κοινῇ συγχάρητε δεσπότῃ.
ἀγαλλιάσθω πλῆθος ἀστέρων ἄνω,
χορευέτω δὲ τάξις ἀγγέλων, ὅτι
τὸ δυσπρόσιτον θηρίον κατεσφάγη,
τὸ δεινόμορφον κῆτος ἀνταναιρέθη,
τὸ δυσκάθεκτον τραῦμα γῆς ἀνεστάλη.
κήρυξον αἰθὴρ τοῦτο πᾶσαν εἰς χθόνα,
βόησον, ἀστὴρ ἥλιε, τρέχων ἄνω
τοῖς βαρβάροις νῦν τὴν σφαγὴν τῶν βαρβάρων.
γνώτωσαν ἔθνη, καὶ πόλεις, καὶ χωρία
τὸ τοῦ μεγίστου Ῥωμανοῦ νέον κράτος.
μάθωσιν αὐτοῦ τοὺς ἀκοιμήτους πόνους,
οἵους δι' ἡμᾶς ἔσχεν ὁ στεφηφόρος.
λάβωσιν αὐτοῦ πεῖραν ἐκ τῶν πλησίον,
πρὶν ἢ πρὸς αὐτοὺς ὁ σφαγεὺς ἀναδράμῃ.
τῆς Ἀφρικῆς γῆς φρίξατε ξιφηφόροι·
ταράσσεται γὰρ Ταρσεωτῶν ἡ πόλις.
ἀρὰν παλαιὰν, Ἀράβων φύλη, λάβῃς
δουρὶ κραταιοῦ Ῥωμανοῦ· πλὴν ἐν τάχει
τῶν δελεμιτῶν, βελεβιτῶν τοὺς τόπους
πείσει καλεῖσθαι σὸν βέλος, σκηπτροκράτορ.

V. 7. Fort. τὸ δυσπρόσοιστον. cf. Oedip. Col. 572. 9. στραῦμα, in not. scr. τραῦμα C.

### ACROASIS QUINTA.

Terra omnis Romae, et mare et civitas, montes, valles, stellae, semper fluentium fluminum aquae, ordo Ecclesiae, omnia concorditer gratulamini Despotae. Exsultet multitudo astrorum caelitus, angelorumque ordo tripudiet, quoniam indomita occisa est bellua, terribilis visu sublatus est cetus, repressa est terrae plaga intolerabilis. Clama hoc aether per universam terram, refer, o solis astrum currens desuper, barbaris hanc barbarorum cladem. Noscant nationes, civitates, pagi novam Romani maximi potentiam: discant ipsius curas pervigiles, quas propter nos Imperator habuit. Sumant de eo experimentum ex finitimis antequam ad illos percussor accedat. Africanae terrae formidate milites, conturbatur enim Tarsensium civitas. Maledictionem antiquam, Arabum tribus, accipe ab hasta potentis Romani: ceterum cito ut Delemitarum, Belebitarum loca vocentur efficiet iaculum

*Αἰγυπτίων δὲ, χαῖρε, γῦπες σῷ ξίφει*
*σάρκας καταβρώξουσι τὰς ἀσυστάτους.*
*Χανδᾶς ὁ χανδὸν γῆν ὅλην λαβεῖν θέλων,*
*χανὼν ἄναυδος συμφορᾷ Κρητῶν μένει.*
*ὦ Χριστὲ Πατρὸς τοῦ πρὸ αἰώνων τέκνον,*
*οἷον παρέσχου σῷ στεφηφόρῳ κλέος.*
*τίς ἂν στενάξῃ τὸν Πολυξένης τάφον;*
*τίς τὴν Φρυγῶν ἅλωσιν; ὦ χορὸς νέων,*
*ὅσοις Ὁμήρου φροντὶς ἡ τῶν σκεμμάτων,*
*μὴ τοῖς λόγοις κλέπτεσθε τοῦ γεροντίου,*
*μὴ τοῖς κτύποις θέλγεσθε τοῦ μυθοπλόκου.*
*ψευδῆ γὰρ ἱστόρησεν, εἰ καὶ πανσόφως,*
*ὁ πηρὸς, ὡς θέλγητρα τοὺς λόγους ἔχων.*
*Κρήτης κροτεῖτε τὴν ἅλωσιν, ἣν χρόνος*
*καθεῖλε δουρὶ τῶν σοφῶν ἀνακτόρων·*
*Κρήτης ἐκείνης τοῦ Διὸς τῆς πατρίδος,*
*Διὸς τυράννου, δαίμονος ψευδωνύμου,*
*ὃς εὗρε τὴν κάμινον ἀλλ' αἰωνίαν,*
*ἀνθ' ὧν ἑαυτὸν ἦν θεὸν στήγας κάτω·*
*ἀνθ' ὧν ἔπλησε γῆν σφαγῆς μιασμάτων·*
*ἀνθ' ὧν ὑπῆρξεν εὑρετὴς παθημάτων.*
*ταύτης ὁ κλεινὸς, ὁ γλυκὺς Ῥώμης κλάδος,*
*ὁ παγγάληνος, ὁ σφαγεὺς τῶν βαρβάρων,*

27. *χανδᾶς* C. cum cod. *χαβδᾶς* F. 30. *παρέσχου*, in not. *potius παρέχες* (?) C. 33. Fort. *φροντὶς ἦν*. cf. not. cr. in Anth. Pal. p. 509. s. 35. *μυθοπλόη*, in not. *forte μυθοπλάνου* C. *μυθοπλόκου* ex cod. emendavit F. 43. *στήγας*, in not. *lego στέγα* (?). C. *στέξας* F. Scr. *στήσας*, *quod se in terris constituit deum.*

tuum, o sceptrifer. Euge, Aegyptiorum vultures a gladio tuo dilaceratis vescentur carnibus: Chaudas, qui potiri inhiabat tota terra mutus stupescit ob cladem Cretensium. O Christe Patris sempiterne Fili, quantam tribuisti Regi tuo gloriam! quis iam plorabit Polyxenae necem? quis Phrygum captivitatem? o iuvenes, quibus Homeri cordi sunt commenta, ne verbis senis sinatis vos decipi, ne carminibus fabulatoris mulceamini, falsa enim cecinit, sapienter licet, caecus verborum adhibens illecebras. Cretae plaudite excidio, quam denique domuit hasta sapientem Regum; Cretae illius, quae Jovis fuit patria, Jovis tyranni, mendacis daemonis, qui detinetur in igne, eoque aeterno, quoniam se in terris Deum appellari passus est, quoniam implevit mundum iniquis caedibus, quoniam inventor vitiorum exstitit. Hanc inclitum, dulce Romae germen, serenissimus, barba-

ὁ πανσέβαστος καὶ διώκτης Συρίας,
ταύτην καθ' ἡμῶν φλεγμονὰς πυρεκβόλους
πέμπουσαν ἐκράτησεν. ὢ μέγα σθένος,
ὢ δίστομα τρίκογχα, δίστομα ξίφη,
βέλη δὲ τὰ τρίκογχα, πάγχαλκα κράνη,
τὰ τὴν σφαγὴν δράσαντα τῶν μιαιφόνων,
ἢ τοὺς φόνους στήσαντα τοὺς καθημέραν,
οὓς εἶχεν ἡ θάλασσα λῃστρικωτέρους.
ὢ πετροπόμπων σφενδονῶν στροφουργίαι,
ἵππων φριμαγμὸς, ὀξύτης ἀκοντίων,
σπάθης τε, καὶ θώρακες, ἀσπίδος τάσις,
ἃ γῆν κατηδάφισε βαρβαρουμένην,
ἃ δεσπότης δέδωκεν ἀντὶ φαρμάκων,
καὶ κόσμον ἐξέσωσε τῆς τυραννίδος.
ὢ ναυστολῆσαν πνεῦμα μυρία σκάφη,
καὶ πομπὸς ὀφθὲν ἀβλαβὴς τοῦ δεσπότου.
θρήνησον ὢ γῆ πᾶσα νῦν τῆς Συρίας,
ἔχουσα τὸν σὸν τῆς βοῆς πρωτοστάτην,
τὸν σὸν πλανήτην, οὐ προφήτην, Μωάμεθ,
οὗ τὸν χιτῶνα μυρίαις αἰσχρουργίαις
πεφυρμένον κρύπτουσιν οἱ δούλης γόνοι·
κρύπτουσιν ὡς ἄσπιλον ἐσπιλωμένον·

49. ταύτην, in mg. ταύτης C. Ad ταύτης v. 46. verbum desideratur. Oratione abrupta poeta pergit verbis: ταύτην ἐκράτησεν. Sed vereor, ne vitium lateat in hoc pronomine, quum Theodosius scripserit: ταύτης ὁ κλεινὸς — διώκτης Συρίας Ἄτην καθ' ἡμῶν φλεγμονὰς πυρεκβόλους πέμπουσαν ἐκράτησεν. 50. ὦ μέγα C. 53. μιαὶ φόνων, in. not. scribo μιαιφόνων C. ut est in cod. teste F. 58. θώρακος C. 62. πνεῦκα, in not. melius πνεῦμα C. sic cod.

rorum domitor, augustissimus, et persequutor Syriae, hanc adversus nos ardores igneos emittentem vicit: o magnam potentiam! o trifidi umbones, gladii ancipites, telaque trifida, et aeratae galeae, quae homicidarum perfecerunt cladem, ac quotidie occiderunt eos, quos habuit mare praedones pessimos! o saxa iaculantium fundarum gyri, equorum hinnitus, telorum acies, gladiique, ac thoraces, lati clypei, quae terram everterunt effectam barbaram, quae Despota dedit pro pharmacis, ut mundum sanaret a tyrannide! o aura gubernans infinitas rates, tutumque comitem te praebens Despotae! Plora modo terra omnis Syriae, habens gemitus tui consortem principem tuum deceptorem, non prophetam, Moameth; cuius vestem infinitis sordibus maculatam occultant filii famulae, maculatam occultant, tam-

ἔχουσιν ὡς ἄχραντον ἐγκεχραμμένον.
ἔδει γὰρ ὄντας ἐκ μιασμάτων ἄγη
καλεῖν ἄχραντον τοὺς ξενοσπόρους ἄγος.
χόρευε λοιπὸν Ἀφρικῶν Σικελία,
εὐαγγελίζου πᾶσι τὴν εὐθυμίαν.
ἐλευθεροῖ σε συντόμως ὁ δεσπότης.
χόρευε γῆ, χόρευε Ῥωμαίων ὅση,
ὡς ηὐτύχησας εἰς ἀνακτόρων στέφη,
ὡς ἐπλάτυνας εἰς τὰ πατρῷα πλάτη,
ὡς ἐκράτησας τῶν πάλους κρατουμένων.
εἴθε προκύψαις τοῦ τάφου, Κωνσταντῖνε,
εἴθε σκοπήσαις, ὡς ἔχει τὰ Συρίας.
ἔγνως ἂν υἱὸν, ὡς Φίλιππος, ἱππότην·
καὶ τοῦτον εἶπες, „ὦ τέκνον, ζήτει κράτος,
οὐκ ἀρκετόν σοι γῆς ὅλης καὶ γὰρ κράτος."
Κρήτης γὰρ οἷος τῶν ὀδυρμάτων στόνος.
οἷος σπαραγμὸς, γυμνὰ Ῥωμαίων ξίφη
ὅταν κατεῖδον ἔνδοθεν πυργωμάτων,
ὅταν κατεῖδον τέκνα μικρὰ μητέρας,
τὰς μὲν βρόχοις ὄπισθεν ἐστρεβλωμένας,
τὰς δὲ πρὸς αἷμα καὶ κόνιν πεφυρμένας,
τὰς δὲ στοιχηδὸν εἰς σφαγὴν προκειμένας.
ἐκεῖ τὰ τέκνα πατέρας, καὶ πατέρες
παῖδας κατησπάζοντο, καὶ κοινῇ ξίφος

71. 72. ἄγη et ἄγος F. ξενοπόρους C. contra cod. fidem. 78. πλάγη, in not. *lego* παλάγη, *expende tamen.* C. πλάτη cod. teste F. 83. ζήσει, mg. ζήτει C. ut cod. — Fort. καὶ τοῦτ' ἂν εἶπες. 85. κρητῆς, in not. *lego* κρητῶν. C. 89. ἐστρεβλυμένας C.

quam sine macula, pollutam, tamquam impollutam habent. Oportebat enim, ut in sordibus instituti, scelera barbaro orti ex genere vocarent immaculata. Iamvero laetare Africanorum Sicilia, annuncia omnibus laetitiam, te cito in libertatem vindicabit Despota. Exsulta, exsulta terra, quae Romanis subiaces, quod felix facta es in corona Regum, quod dilatasti ditiones patrias, quod superasti potentes in praeliis. Utinam, Constantine, e sepulcro surgeres, utinam prospiceres, quomodo se habent res Syriae, nosceres filium, ut Philippus, equitem, eique diceres, „fili, aliud quaere imperium, non enim tibi imperium totius orbis sufficit." Sed Cretae qualis erat gemitus miser! qualis turbatio, nudos Romanorum enses statim ac conspexerunt ex turribus, statim ac parvuli viderunt matres, alias quidem post terga strictas vinculis, alias autem sanguine foedatas, et pulvere, alias ordinatim ad caedem expositas! ibi filii patres, et patres filios am-

κρουνηδὸν ὁρμαῖς ἔβρεχον τῶν αἱμάτων.
ὑπῆρχε θρῆνος, ἦν βοὴ πορθουμένων.
οὐκ ἦν προφήτης ἰσχύων, οὐδὲ σπάθη·
αὕτη γὰρ ἐχθροῖς ὡς θεὸς τιμωμένη.
ἐκεῖ γέροντες εἰς φυγὴν ὡρμηκότες
ὄπισθεν ἐπλήττοντο τοῖς ἀκοντίοις.
ἐκεῖ νέους φεύγοντας ἡ χιτωνίων
ἄζωστος εἰς ὄλισθον ἔκλωθε τάσις,
καὶ συμποδισμὸν ἐμπαρεῖχεν ἀξίως
νόμος παλαιὸς πατρικὸς τοῖς βαρβάροις.
τῶν οὖν στρατηγῶν ἦν ὑπηκόοις νόμος,
καὶ τοῦτο τῆς σῆς προσταγῆς, σκηπτροκράτορ,
μὴ πρὸς γυναῖκας πορνικῶς καθυβρίσαι,
μήπως τὸ σεμνὸν εἰς ἀβαπτίστους κόρας
βάπτισμα χρανθῇ, καὶ μολυνθῇ σου στόλος.
τοσοῦτον ἐφρόντιζες οἰκετῶν, ἄναξ,
ὡς μέχρι λεπτῶν προφθάνειν σου τοὺς λόγους,
καὶ μέχρι τούτων συνταπεινοῦσθαι φίλοις.
καὶ γὰρ φίλος σοι πᾶς κρατῶν τὴν ἀσπίδα,
καὶ πᾶς ὁ τείνων τὴν μάχαιραν ἐν μάχαις,
καὶ πᾶς ὁ φεύγων τὴν πικρὰν δειλανδρίαν.
οὕτω ταραγμὸς εἶχε Κρητῶν τὴν πόλιν,
τὴν οὖσαν, ὡς πρὶν, καὶ πάλιν Ῥώμης πόλιν,
πόλιν ποθητὴν, τὴν ἐπηρμένην πόλιν,
τὴν ἐξάκουστον, τὴν πολύπλουτον πόλιν.

94. ἔβρεχον C. ἔβρεχεν F. 101. Fort. ἐκλώσθη.

plectebantur, et ensis ubique tumidos torrentes effundebat sanguinis. Erat luctus, erat obsessorum clamor: potens non erat propheta, neque gladius, qui ab inimicis tamquam Deus honoratur. Ibi senes ruentes in fugam iaculis percutiebantur a tergore: ibi iuvenes fugientes vestium discincta extensio cogebat fataliter, ut caderent, et impedimentum praebebat merito lex patria antiqua barbaris. Lex autem erat subditis a ducibus lata, et hoc ex iussione tua, o sceptrifer, ne dedecorarent stupris feminas, ne in non baptizatis puellis venerabile baptisma pollueren, et macularent milites tui. Adeo tibi cordi erant servi tui, o Rex, ut etiam minutiora praeveniret tuum consilium, et usque ad haec te humiliares ob amicos tuos: nam tibi amicus est quicumque tenet clypeum, et quicumque stringit ensem in praeliis, et quicumque fugit turpem segnitiem. Ita turbata erat urbs Cretensium, quae modo est, ut antea, Romae civitas. O urbem optabilem, eximiam urbem, urbem ce-

τροφὴν ἐρευνῶν καὶ βοτανώδεις τόπους·
οὕτως τὰ φαῦλα τῆς ἁμαρτίας τέκνα
τοῖς τῆς θαλάσσης κυμοδέγμοσι τόποις,
σκέπαις ἐπακταῖς ἔτρεχον, καὶ κοιλάσιν.
ὡς δὲ κρεῶν τὸ λίχνον ἐν θηρσὶ γένος
λύκοι, κόρον σπεύδοντες εὑρεῖν γαστέρος,
βαίνουσιν ὀργῇ καὶ κενώσει κοιλίας,
πρὸ τοῦ φθάσαι χαίνοντες ἐκτάδην στόμα·
οὕτως τὸ φῦλον τῶν ἐκεῖ δουλοσπόρων
τοῖς σοῖς βιασθεὶς, ποιμενάρχα, ποιμνίοις
κατεξανέστη, καὶ παρεστόμου ξίφος,
βρῶξαι προθυμοῦν σάρκας ἀντὶ βρωμάτων,
πίνειν τε θερμὸν αἷμα Ῥωμαίων θέλον,
καὶ πρῶτα λαμπρῶς τῆς μάχης λαβεῖν κράτη.
τούτοις ὑπῆρχεν ἡγεμὼν τοῖς βαρβάροις
ὁ Καραμούντης, ὁ σφαγίπλουτος γέρων,
ὁ τῶν παλαιῶν ἡμερῶν νέος δράκων,
ὁ καὶ κρατῆσαι Κρητικῶν τὰς ἡνίας
εἰς νοῦν ἔχων ἅπαντα τὸν ζωῆς χρόνον.
οὗτος προευτρέπιζεν εἰς σφαγὴν τότε
πλῆθος δεκαπλῆς ἐμβαλεῖν χιλιάδος.
ἐπεὶ δὲ πάντας τῶν ὀρῶν εἶδε κάτω,
ξιφηφοροῦντας, ἱππικοὺς, πεζηλάτας,
σταθεὶς παρῄνει, καὶ παρώρμα πρὸς ξίφη,
φάλαγγας ἱστῶν, καὶ φαλαγγάρχας νέους,

20. Scr. *κυμοδέγμοσιν.* 21. Fort. *ἐπ' ἀκτῆς*, fort. etiam *σκοπαῖς.* 22. Scr. *θηρσίν.* 29. *αὐτὸν*, in not. *forte ἀντὶ* C. ut ex cod. emendavit F. 30. *ποιεῖν τε*, in not. *melius πίνειν* C. in cod. vox obscura. 32. *ὑπῆρχε* C. F. 37. *προκυπτρέπιζεν* C. Fort. *προηυτρέπιζεν.* 39. Scr. *εἶδεν.* *ταύτας τῶν* C. *πάντας* cod.

apertos campos, inquirens escas et herbosa loca: ita perversi peccati filii per loca maris illisa fluctibus, impervia, et senta situ currebant, et per valles. Ac veluti carnium avidum inter feras genus lupi, invenire festinantes cibum, gradiuntur ira, et ieiunio perciti, antequam quid tollant, aperto hiantes ore: ita horum barbarorum servile genus a tuis oppressum, summe Pastor, gregibus contra illos insurrexit, et exacuit gladios, comedere cupiens carnes pro cibis, calidumque bibere Romanorum sanguinem, primasque illustris pugnae consequi victorias. His imperator erat barbaris Caramuntes, senex iugulans divites, antiquorum dierum iuvenis draco, qui et habenas regere Cretensium in mente habuit toto vitae tempore. Hic tunc parabat ad faciendam caedem immittere numerum decem millium hominum. Ut autem hos vidit descendisse e montibus, ensiferos, equites atque pedites stans hortabatur, et incitabat ad praelium, phalangas statuens, iuve-

φράττων κύκλοις ἔξωθεν τὰς περιστάσεις,
τοιαῦτα φωνῶν καὶ βοῶν τοῖς βαρβάροις·
„πολλὴ μὲν ἡμῖν, ἄνδρες, ἐστὶν ἡ βία,
πολὺς ταραγμὸς, καὶ καταιγὶς, καὶ πόνος,
ἀλλ' ἔστιν ἡμῖν θᾶττον ἡ σωτηρία,
μόνον θέλωμεν, χερσὶν ἐξευρημένη.
βῶμεν πρὸς ἐχθροὺς, μὴ φοβηθῶμεν ξίφη,
στῶμεν κατ' αὐτῶν, μὴ πτοηθῶμεν δόρυ,
καὶ πάντας εἰς θάλασσαν ἐξωθηκότες
τρόπαιον ὧδε στήσομεν λαοκτόνον."
καὶ πάντες εὐθὺς εἶπον ὥσπερ ἓν στόμα·
„θάνωμεν, εἰ δεῖ, σήμερον πατρῶν ἅμα,
σὺ δὲ πρόθυμον, ὡς ἐνὶ πᾶσι, δίδου·
σὺ γὰρ πατὴρ καὶ πύργος ἡμῶν ἐν μάχαις."
τούτοις τὸ κοῦφον ἐμπτερωθὲν ἀπτέρως
ὥρμησε φῦλον προσβαλεῖν σου τῷ στόλῳ·
λαὸς πονηρὸς, δυσμενὴς, αἱμοῤῥόφος,
φῦλον πονηρὸν Ἰσμαὴλ δουλοσπόρου.
τοιαῦτα μὲν πράττοντες ἦσαν ἐν ζάλῃ
βίας τοσαύτης Κρῆτες, οἱ πεφευγότες,
οἱ πολλάκις μὲν εἰσδραμόντες εἰς μάχην,
καὶ πολλάκις πληγέντες ἐκ τοῦ σοῦ στόλου.
τί δαὶ τὸ σὸν στράτευμα; τοῖς θαλαττίοις
οἱ μὲν τόποις ἔκειντο, καὶ γὰρ ἦν κρύος

53. ὡς πάντες C. καὶ ex cod. restituit F. 54. πατέρων C. πατρῶν cod. 55. ἐν πᾶσι C. ἐνὶ in cod. esse videri ait F. Scr. πᾶσιν, aut quod proxima tantum non postulant ἐνὶ παισίν. 64. καὶ om. C. evanida vox in cod. teste F.

nesque phalangum duces, exterius muniens in gyrum circumstantes milites, talibus confirmans verbis barbaros: „Multa nobis, viri, adest necessitas, multa turbatio, et procella, et calamitas, verum nobis est sollicita salus praesens, modo velimus uti manibus. Eamus contra hostes, ne timeamus gladios, resistamus illis, ne paveamus hastas, cunctosque detrudentes in mare tropaeum hic erigemus de caede huius populi." Tum omnes statim dixerunt uno ore, „moriamur, si opus sit, cum patribus hodie, tu vero alacrem te praebe, ut semper soles, pater enim et propugnaculum nostrum es in praeliis." Ita ad spem erecta sine spe ignava illa generatio erupit congressura cum exercitu tuo, populus iniquus, infestus, cupiens sanguinem, genus improbum, Ismaëlis orti ex famula. Talia quidem agebant in procella tantae necessitatis Cretenses dispersi in fugam, qui saepe excurrentes in praelium saepe percussi sunt a tuis militibus. At quid exercitus tuus agebat? littoreis alii quidem in locis iacebant, nam frigus erat Borea spi-

βοῤῥᾶ πνέοντος εἰσβολαῖς δυσπρακτίοις·
οἱ δὲ κρατοῦντες τῶν πυλῶν τὰς ἐξόδους
τοὺς ἔνδον ἐξέπληττον ἐν παραστάσει.
μαθὼν δὲ τὴν φάλαγγα τῶν ἐναντίων
κοίλοις τόποις βαίνουσαν, ὡς δὲ θηρίον
θυμοῦ πνέουσαν, ἀλλὰ καὶ δειλανδρίας,
ἄρχων στρατηγὸς ἐν μάχῃ Νικηφόρος,
ἄπιστον εἶχε τοῦτο· καὶ παραυτίκα
τάττει τὸ τάγμα τῶν Θρᾳκηδίων ὅλον
μαθεῖν τὸ πρᾶγμα· καὶ γὰρ ἦν τοῦτο ξένον
ἐν τῇ τοσαύτῃ συμφορᾷ πλέκειν δόλους
τοὺς ἐκκοπέντας ἑπτάκις τῷ σῷ στόλῳ.
τούτοις στρατηγὸς ἦν ἀνὴρ ὁ τὸ ξίφος
ποθῶν ὑπὲρ σοῦ, καὶ προτείνων εἰς μάχην,
καὶ μὴ δεδοικὼς τὴν τομὴν τῶν φασγάνων·
ὃ καὶ πρὶν εἰς ἄπληστον ἐμπεσὼν γένος
θάρσει μεγίστῳ, καὶ προθυμίᾳ ξένῃ,
καὶ δοὺς ἑαυτὸν εἰς σφαγὴν μονωτάτως,
καὶ τοὺς ἀνίππους συνταράξας βαρβάρους·
ὃς, φεῦ, κρατηθεὶς τῇ τροπῇ Μακεδόνων,
καὶ πρὸς ξένην γῆν δέσμιος κατεσχέθη,
καὶ τοὺς ῥυποῦντας εἶχε πικροὺς δεσπότας.
οὗτος σταλεὶς ἐκεῖθεν εἰς πρῶτον λόχον,
ἔρωτι πληγῶν, καρδίας ὑπερζέσει,
μέσον τὸ κοινὸν εὗρε βαρβάρων τέλος,
ὡς φύλλα ῥίψας τῶν μελῶν τὴν τετράδα.

67. Βορρᾷ vulg. Fort. Βοῤῥᾶ πνέοντος εἰσβολαῖς δυσαρκτίοις. Compositum προσάρκτιος est ap. Manass. Chron. p. 72. 13. ὑπάρκτιος ap. Plutarch. Vit. Sert. c. 17.

rante vehementi impetu: alii autem custodientes portarum exitus adstando terrebant eos, qui intus erant. Iam vero edoctus agmen hostium per anfractus incedere, ac ferarum instar iram spirare simul, et formidinem, supremus dux pugnae Nicephorus vix illud potuit credere: sed statim ex Thracibus iuvenibus totum agmen instruit, ut rem inquirat: etenim erat novum in tantis angustiis dolos nectere eos, qui ab exercitu tuo caesi erant septies. Vix erat illis dux, qui gladium libenter pro te stringebat in praelio, neque reformidabat acies ensium: qui et antea genus inexplebile invaserat audacia maxima, et alacritate mira, dederatque se ipsum in caedem unice, imperitosque equitandi confuderat barbaros, qui, heu! captus fuerat ob fugam Macedonum, vinctusque ductus in terram extraneam, sordidos habuerat et iniquos dominos. Hic inde missus ad primas insidias vulnera cupiens ardenti pectore barbarorum in medio communem invenit finem, dum quatuor membra proiiceret tamquam folia. Quemadmodum enim in-

ὡς γὰρ μέγιστος καὶ πολύχρονος λύκος
ἔμπειρος ὢν ἅρπαξ τε καὶ ποιμνηλάτης,
πεινῶν, ἑαυτὸν τῇ μονῇ τῶν ποιμνίων
θάρσει προπέμπει, καὶ καταξαίνει κύνας,
ἕως κρατηθῇ, καὶ σφαγῇ τοῖς ἀνδράσι,
οἵ πολλάκις ἔβρυξαν εἰς αὐτὸν μέγα·
οὕτως ἐκεῖνος ἐμπεσὼν στρατηγέτης
Ῥώμης κραταιὸς, καὶ μονωθεὶς εἰς μέσον,
ἔδειξεν οἵους ἄνδρας ἡ Ῥώμη τρέφει.
πολλῶν γὰρ αὐτῶν κύκλωθεν πεφραγμένων,
πάντες τὸ κοινὸν ἐπτοοῦντο τοῦ τέλους·
ὡς γὰρ κεραυνὸν εἶχε χερσὶ τὸ ξίφος,
κινῶν κατ᾽ ἐχθρῶν, καὶ καθαιμάττων φόνοις,
ᾧ τοὺς μὲν ἐξέκοπτε τῶν ἐναντίων,
ἄλλους κατηνάγκαζε φεύγειν ἐντρόμους,
ἄλλους, θεὸν κράζειν σε πείθων εἰς μάχην,
νεκροὺς ἐδείκνυ, καὶ πεφυρμένους κόνει.
ὅμως δὲ πληγεὶς, καὶ πεσὼν ξένοις τόποις,
πολλοὺς προεξένησεν τῷ στρατῷ πόνους.
καὶ δὴ δραμόντες ἱππόται, πεζόδρομοι
κρημνοὺς ἐκείνους καὶ φαραγγώδεις τόπους,
πάντας καθεῖρξαν, καὶ κατέκλεισαν μέσον,
καὶ βρῶσιν εἰργάσαντο Κρῆτας ὀρνέων.
τοσοῦτον αὐτὸς εὐτύχησας ἐν μάχῃ,
τοσοῦτον αὐτὸς ἐκράτησας βαρβάρων,
ἐκ τῆς ἄνω ῥοπῆς τε καὶ συνεργίας.

108. ἄλλους ὃν κράζειν C. Vid. Annot. 109. πεφορμένους C.
110. πληγαῖς C.

gens et senex lupus peritus raptor, et vastator gregum, esuriens, se ipsum in stationem ovium audacter introducit, et laniat canes, donec captus sit, caesusque ab hominibus, qui saepe infremuere in ipsum maxime: ita dux ille irruens Romae fortis, solusque in medio hostium ostendit quales viros Roma nutriat. Multis enim ex ipsis eum circumdantibus, omnes communem extimebant finem, stringebat namque ensem, instar fulminis rotans contra hostes, et inficiens caedibus, quo alios quidem mactabat ex hostibus, alios cogebat trepidos aufugere, et alios, rogans te, ut advocares Deum ad pugnam, mortuos ostentavit et conspersos pulvere. Attamen vulneribus confossus extraneis in locis multos exercitui dolores intulit. Et iam accurrentes equites ac pedites hiantia illa et praerupta loca omnia cinxere, et incluserunt in medio, et Cretenses dedere in pastum avibus. Adeo in praelio fortuna usus es prospera, adeo domuisti barbaros cooperante divino

ἰδὼν δὲ τοῦτο καὶ φοβηθεὶς εὐθέως
ὁ Καραμούντης ἐν χρόνοις ὁ δυσγέρων
βάλλει τὸν ὄγκον τοῦ φρονήματος κάτω,
φυγῇ δὲ χρᾶται πεζός· ἀλλὰ καὶ μόνος,
ὀπῇ δὲ μικρᾷ προστρέχει πετροστίγῳ,
κτᾶται δ' ἐκεῖθεν δυστυχῆ σωτηρίαν.
ἔδει, γέρον, θανεῖν σε πολλῶν πρὸ χρόνων,
ἤπερ κλονεῖσθαι καὶ παρεισδύνειν πέτραις,
ὥσπερ λαγωὸς ἐκφυγὼν κυνηγέτας.
ἐκεῖ καθεσθεὶς μέχρι δυσμοῦ ἡλίου,
ἔῤῥαινε τὸ πρόσωπον ἐκ τῶν δακρύων
κλαίων τὸ πικρὸν τραῦμα τῆς δυσβουλίας,
βάλλων ἑαυτὸν δυσπαλαίσταις φροντίσι.
πρώτης δὲ νυκτὸς ἐξαναστὰς τοῖς ἔσω
ἤλαυνε κρημνοῖς τῶν ὀρῶν ἀγωνίᾳ
γέρων Ἀμηρᾶς πεζὸς, ἀλλὰ τετράπους·
βίαν γὰρ εἶχεν, ἥτις αὐτοῦ τὰς χέρας
ἐπεκράτυνεν εἰς ποδῶν ὑπουργίαν.
ὁ σὸς δὲ, παμμέγιστε Ῥωμανὲ, στόλος
τείχη στραφεὶς ἔπληττεν ἐν προθυμίᾳ,
χαίρων κατασπῶν ταῦτα, ῥίπτων εἰς χθόνα.

122. Distingue: χρᾶται (fort. χρῆται)· πεζὸς ἀλλὰ καὶ μόνος. cf. infra v. 134. 123. Fort. πετροστέγῳ. 128. καθεστεὶς C. Fort. δυσμῶν ἡλίου: hiatum enim vitare solet Theodosius. 129. ἔρραι τὸ C. ἔρραινε ex cod. emendavit F. 131. Fort. δυσπαλαίστοις. 134. Distingue: Ἀμηρᾶς, πεζὸς ἀλλὰ τετράπους. 135. τὰς χέρας C. χεῖρας F. 139. Fort. ῥίπτων τ' εἰς χθόνα.

auxilio! Videns autem hoc, et extimescens statim Caramuntes senex miserrimus animi sui arrogantiam proiicit, fugaque utitur pedes, atque solus ad cavernam currit arctam in saxo excisam, ibique infelicem salutem invenit. Multos ante annos, senex, te mori oportuit, potius quam vexari, et includi inter saxa, veluti lepus, quae venatores aufugit. Illic insidens usque ad occasum solis vultum profusis irrigabat lacrimis flens acerbum vulnus temeritatis suae, se ipsum curis maximis excrucians. Prima autem nocte consurgens per intima praecipitia montium festinabat anxius senex Ameras pedes, aut potius quadrupes; cogebatur enim, ut suas manus detineret in pedum ministerium. Tuus autem, maxime Romane, exercitus ad moenia conversus ea percutiebat alacriter gaudens haec diruere et ad terram deiicere.

### ΑΚΡΟΑΣΙΣ Ε.

Γῆ πᾶσα Ῥώμης, καὶ θάλασσα, καὶ πόλις,
βουνοὶ, φάραγγες, ἄστρα, τῶν ἀειῤῥύτων
ὕδωρ ποταμῶν, τάγμα τῆς ἐκκλησίας,
τὰ πάντα κοινῇ συγχάρητε δεσπότῃ.
ἀγαλλιάσθω πλῆθος ἀστέρων ἄνω,
χορευέτω δὲ τάξις ἀγγέλων, ὅτι
τὸ δυσπρόσιτον θηρίον κατεσφάγη,
τὸ δεινόμορφον κῆτος ἀντανῃρέθη,
τὸ δυσκάθεκτον τραῦμα γῆς ἀνεστάλη.
κήρυξον αἰθὴρ τοῦτο πᾶσαν εἰς χθόνα,
βόησον, ἀστὴρ ἥλιε, τρέχων ἄνω
τοῖς βαρβάροις νῦν τὴν σφαγὴν τῶν βαρβάρων.
γνώτωσαν ἔθνη, καὶ πόλεις, καὶ χωρία
τὸ τοῦ μεγίστου Ῥωμανοῦ νέον κράτος.
μάθωσιν αὐτοῦ τοὺς ἀκοιμήτους πόνους,
οἵους δι' ἡμᾶς ἔσχεν ὁ στεφηφόρος.
λάβωσιν αὐτοῦ πεῖραν ἐκ τῶν πλησίον,
πρὶν ἢ πρὸς αὐτοὺς ὁ σφαγεὺς ἀναδράμῃ.
τῆς Ἀφρικῆς γῆς φρίξατε ξιφηφόροι·
ταράσσεται γὰρ Ταρσιωτῶν ἡ πόλις.
ἀρὰν παλαιὰν, Ἀράβων φύλη, λάβῃς
δουρὶ κραταιοῦ Ῥωμανοῦ· πλὴν ἐν τάχει
τῶν δελεμιτῶν, βελεβιτῶν τοὺς τόπους
πείσει καλεῖσθαι σὸν βέλος, σκηπτροκράτορ.

V. 7. Fort. τὸ δυσπρόσοιστον. cf. Oedip. Col. 572. 9. στραῦμα, in not. scr. τραῦμα C.

### ACROASIS QUINTA.

Terra omnis Romae, et mare et civitas, montes, valles, stellae, semper fluentium fluminum aquae, ordo Ecclesiae, omnia concorditer gratulamini Despotae. Exsultet multitudo astrorum caelitus, angelorumque ordo tripudiet, quoniam indomita occisa est bellua, terribilis visu sublatus est cetus, repressa est terrae plaga intolerabilis. Clama hoc aether per universam terram, refer, o solis astrum currens desuper, barbaris hanc barbarorum cladem. Noscant nationes, civitates, pagi novam Romani maximi potentiam: discant ipsius curas pervigiles, quas propter nos Imperator habuit. Sumant de eo experimentum ex finitimis antequam ad illos percussor accedat. Africanae terrae formidate milites, conturbatur enim Tarsensium civitas. Maledictionem antiquam, Arabum tribus, accipe ab hasta potentis Romani: ceterum cito ut Delemitarum, Belebitarum loca vocentur efficiet iaculum

*Αἰγυπτίων δὲ, χαῖρε, γῦπες σῷ ξίφει*
*σάρκας καταβρώξουσι τὰς ἀσυστάτους.*
*Χαυδᾶς ὁ χανδὸν γῆν ὅλην λαβεῖν θέλων,*
*χανὼν ἄναυδος συμφορᾷ Κρητῶν μένει.*
*ὦ Χριστὲ Πατρὸς τοῦ πρὸ αἰώνων τέκνον,*
*οἷον παρέσχου σῷ στεφηφόρῳ κλέος.*
*τίς ἂν στενάξῃ τὸν Πολυξένης τάφον;*
*τίς τὴν Φρυγῶν ἅλωσιν; ὦ χορὸς νέων,*
*ὅσοις Ὁμήρου φροντὶς ἡ τῶν σκεμμάτων,*
*μὴ τοῖς λόγοις κλέπτεσθε τοῦ γεροντίου,*
*μὴ τοῖς κτύποις θέλγεσθε τοῦ μυθοπλόκου.*
*ψευδῆ γὰρ ἱστόρησεν, εἰ καὶ πανσόφως,*
*ὁ πηρὸς, ὡς θέλγητρα τοὺς λόγους ἔχων.*
*Κρήτης κροτεῖτε τὴν ἅλωσιν, ἣν χρόνος*
*καθεῖλε δουρὶ τῶν σοφῶν ἀνακτόρων·*
*Κρήτης ἐκείνης τοῦ Διὸς τῆς πατρίδος,*
*Διὸς τυράννου, δαίμονος ψευδωνύμου,*
*ὃς εὗρε τὴν κάμινον ἀλλ' αἰωνίαν,*
*ἀνθ' ὧν ἑαυτὸν ἦν θεὸν στήγας κάτω·*
*ἀνθ' ὧν ἔπλησε γῆν σφαγῆς μιασμάτων·*
*ἀνθ' ὧν ὑπῆρξεν εὑρετὴς παθημάτων.*
*ταύτης ὁ κλεινὸς, ὁ γλυκὺς Ῥώμης κλάδος,*
*ὁ παγγάληνος, ὁ σφαγεὺς τῶν βαρβάρων,*

27. *χαυδᾶς* C. cum cod. *χαβδᾶς* F. 30. *παρέσχου*, in not. *potius παρέχες* (?) C. 33. Fort. *φροντὶς ἦν*. cf. not. cr. in Anth. Pal. p. 509. s. 35. *μυθοπλόη*, in not. *forte μυθοπλάνου* C. *μυθοπλόκου* ex cod. emendavit F. 43. *στήγας*, in not. *lego στέγα* (?). C. *στέξας* F. Scr. *στήσας*, *quod se in terris constituit deum.*

tuum, o sceptrifer. Euge, Aegyptiorum vultures a gladio tuo dilaceratis vescentur carnibus: Chaudas, qui potiri inhiabat tota terra mutus stupescit ob cladem Cretensium. O Christe Patris sempiterne Fili, quantam tribuisti Regi tuo gloriam! quis iam plorabit Polyxenae necem? quis Phrygum captivitatem? o iuvenes, quibus Homeri cordi sunt commenta, ne verbis senis sinatis vos decipi, ne carminibus fabulatoris mulceamini, falsa enim cecinit, sapienter licet, caecus verborum adhibens illecebras. Cretae plaudite excidio, quam denique domuit hasta sapientum Regum; Cretae illius, quae Jovis fuit patria, Jovis tyranni, mendacis daemonis, qui detinetur in igne, eoque aeterno, quoniam se in terris Deum appellari passus est, quoniam implevit mundum iniquis caedibus, quoniam inventor vitiorum exstitit. Hanc inclitum, dulce Romae germen, serenissimus, barba-

ὁ πανσέβαστος καὶ διώκτης Συρίας,
ταύτην καθ᾽ ἡμῶν φλεγμονὰς πυρεκβόλους
πέμπουσαν ἐκράτησεν. ὦ μέγα σθένος,
ὦ δίστομα τρίκογχα, δίστομα ξίφη,
βέλη δὲ τὰ τρίκογχα, πάγχαλκα κράνη,
τὰ τὴν σφαγὴν δράσαντα τῶν μιαιφόνων,
ἢ τοὺς φόνους στήσαντα τοὺς καθημέραν,
οὓς εἶχεν ἡ θάλασσα ληστρικωτέρους.
ὦ πετροπόμπων σφενδονῶν στροφουργίαι,
ἵππων φριμαγμὸς, ὀξύτης ἀκοντίων,
σπάθης τε, καὶ θώρακες, ἀσπίδος τάσις,
ἃ γῆν κατηδάφισε βαρβαρουμένην,
ἃ δεσπότης δέδωκεν ἀντὶ φαρμάκων,
καὶ κόσμον ἐξέσωσε τῆς τυραννίδος.
ὦ ναυστολῆσαν πνεῦμα μυρία σκάφη,
καὶ πομπὸς ὀφθὲν ἀβλαβὴς τοῦ δεσπότου.
θρήνησον ὦ γῆ πᾶσα νῦν τῆς Συρίας,
ἔχουσα τὸν σὸν τῆς βοῆς πρωτοστάτην,
τὸν σὸν πλανήτην, οὐ προφήτην, Μωάμεθ,
οὗ τὸν χιτῶνα μυρίαις αἰσχρουργίαις
πεφυρμένον κρύπτουσιν οἱ δούλης γόνοι·
κρύπτουσιν ὡς ἄσπιλον ἐσπιλωμένον·

49. ταύτην, in mg. ταύτης C. Ad ταύτης v. 46. verbum desideratur. Oratione abrupta poeta pergit verbis: ταύτην ἐκράτησεν. Sed vereor, ne vitium lateat in hoc pronomine, quum Theodosius scripserit: ταύτης ὁ κλεινὸς — διώκτης Συρίας Ἄνην καθ᾽ ἡμῶν φλεγμονὰς πυρεκβόλους πέμπουσαν ἐκράτησεν. 50. ὢ μέγα C. 53. μιαὶ φόνων, in. not. scribo μιαιφόνων C. ut est in cod. teste F. 58. θώρακος C. 62. πνεῦκα, in not. melius πνεῦμα C. sic cod.

rorum domitor, augustissimus, et persequutor Syriae, hanc adversus nos ardores igneos emittentem vicit: o magnam potentiam! o trifidi umbones, gladii ancipites, telaque trifida, et aeratae galeae, quae homicidarum perfecerunt cladem, ac quotidie occiderunt eos, quos habuit mare praedones pessimos! o saxa iaculantium fundarum gyri, equorum hinnitus, telorum acies, gladiique, ac thoraces, lati clypei, quae terram everterunt effectam barbaram, quae Despota dedit pro pharmacis, ut mundum sanaret a tyrannide! o aura gubernans infinitas rates, tutumque comitem te praebens Despotae! Plora modo terra omnis Syriae, habens gemitus tui consortem principem tuum deceptorem, non prophetam, Moameth; cuius vestem infinitis sordibus maculatam occultant filii famulae, maculatam occultant, tam-

ἔχουσιν ὡς ἄχραντον ἐγκεχραμμένον.
ἔδει γὰρ ὄντας ἐκ μιασμάτων ἄγη
καλεῖν ἄχραντον τοὺς ξενοσπόρους ἄγος.
χόρευε λοιπὸν Ἀφρικῶν Σικελία,
εὐαγγελίζου πᾶσι τὴν εὐθυμίαν.
ἐλευθεροῖ σε συντόμως ὁ δεσπότης.
χόρευε γῆ, χόρευε Ῥωμαίων ὅση,
ὡς ηὐτύχησας εἰς ἀνακτόρων στέφη,
ὡς ἐπλάτυνας εἰς τὰ πατρῷα πλάτη,
ὡς ἐκράτησας τῶν πάλους κρατουμένων.
εἴθε προκύψαις τοῦ τάφου, Κωνσταντῖνε,
εἴθε σκοπήσαις, ὡς ἔχει τὰ Συρίας.
ἔγνως ἂν υἱὸν, ὡς Φίλιππος, ἱππότην·
καὶ τοῦτον εἶπες, „ὦ τέκνον, ζήτει κράτος,
οὐκ ἀρκετόν σοι γῆς ὅλης καὶ γὰρ κράτος."
Κρήτης γὰρ οἷος τῶν ὀδυρμάτων στόνος.
οἷος σπαραγμὸς, γυμνὰ Ῥωμαίων ξίφη
ὅταν κατεῖδον ἔνδοθεν πυργωμάτων,
ὅταν κατεῖδον τέκνα μικρὰ μητέρας,
τὰς μὲν βρόχοις ὄπισθεν ἐστρεβλωμένας,
τὰς δὲ πρὸς αἷμα καὶ κόνιν πεφυρμένας,
τὰς δὲ στοιχηδὸν εἰς σφαγὴν προκειμένας.
ἐκεῖ τὰ τέκνα πατέρας, καὶ πατέρες
παῖδας κατησπάζοντο, καὶ κοινῇ ξίφος

71. 72. ἄγη et ἄγος F. ξενοκόρους C. contra cod. fidem. 78. κλάγη, in not. *lego* κελάγη, *expende tamen.* C. κλάτη cod. teste F. 83. ζήσει, mg. ζήτει C. ut cod. — Fort. καὶ τοῦτ' ἂν εἶπες. 85. κρητῆς, in not. *lego* κρητῶν. C. 89. ἐστρεβλυμένας C.

quam sine macula, pollutam, tamquam impollutam habent. Oportebat enim, ut in sordibus instituti, scelera barbaro orti ex genere vocarent immaculata. Iamvero laetare Africanorum Sicilia, annuncia omnibus laetitiam, te cito in libertatem vindicabit Despota. Exsulta, exsulta terra, quae Romanis subiaces, quod felix facta es in corona Regum, quod dilatasti ditiones patrias, quod superasti potentes in praeliis. Utinam, Constantine, e sepulcro surgeres, utinam prospiceres, quomodo se habent res Syriae, nosceres filium, ut Philippus, equitem, eique diceres, „fili, aliud quaere imperium, non enim tibi imperium totius orbis sufficit." Sed Cretae qualis erat gemitus miser! qualis turbatio, nudos Romanorum enses statim ac conspexerunt ex turribus, statim ac parvuli viderunt matres, alias quidem post terga strictas vinculis, alias autem sanguine foedatas, et pulvere, alias ordinatim ad caedem expositas! ibi filii patres, et patres filios am-

κρουνηδὸν ὁρμαῖς ἔβρεχον τῶν αἱμάτων.
ὑπῆρχε θρῆνος, ἦν βοὴ πορθουμένων,
οὐκ ἦν προφήτης ἰσχύων, οὐδὲ σπάθη·
αὕτη γὰρ ἐχθροῖς ὡς θεὸς τιμωμένη.
ἐκεῖ γέροντες εἰς φυγὴν ὡρμηκότες
ὄπισθεν ἐπλήττοντο τοῖς ἀκοντίοις.
ἐκεῖ νέους φεύγοντας ἡ χιτωνίων
ἄζωστος εἰς ὄλισθον ἔκλωθε τάσις,
καὶ συμποδισμὸν ἐμπαρεῖχεν ἀξίως
νόμος παλαιὸς πατρικὸς τοῖς βαρβάροις.
τῶν οὖν στρατηγῶν ἦν ὑπηκόοις νόμος,
καὶ τοῦτο τῆς σῆς προσταγῆς, σκηπτροκράτορ,
μὴ πρὸς γυναῖκας πορνικῶς καθυβρίσαι,
μήπως τὸ σεμνὸν εἰς ἀβαπτίστους κόρας
βάπτισμα χρανθῇ, καὶ μολυνθῇ σου στόλος.
τοσοῦτον ἐφρόντιζες οἰκετῶν, ἄναξ,
ὡς μέχρι λεπτῶν προφθάνειν σου τοὺς λόγους,
καὶ μέχρι τούτων συνταπεινοῦσθαι φίλοις.
καὶ γὰρ φίλος σοι πᾶς κρατῶν τὴν ἀσπίδα,
καὶ πᾶς ὁ τείνων τὴν μάχαιραν ἐν μάχαις,
καὶ πᾶς ὁ φεύγων τὴν πικρὰν δειλανδρίαν.
οὕτω ταραγμὸς εἶχε Κρητῶν τὴν πόλιν,
τὴν οὖσαν, ὡς πρὶν, καὶ πάλιν Ῥώμης πόλιν,
πόλιν ποθητὴν, τὴν ἐπηρμένην πόλιν,
τὴν ἐξάκουστον, τὴν πολύπλουτον πόλιν.

**94.** ἔβρεχον **C.** ἔβρεχεν **F.** **101. Fort.** ἐκλώσθη.

plectebantur, et ensis ubique tumidos torrentes effundebat sanguinis. Erat luctus, erat obsessorum clamor: potens non erat propheta, neque gladius, qui ab inimicis tamquam Deus honoratur. Ibi senes ruentes in fugam iaculis percutiebantur a tergore: ibi iuvenes fugientes vestium discincta extensio cogebat fataliter, ut caderent, et impedimentum praebebat merito lex patria antiqua barbaris. Lex autem erat subditis a ducibus lata, et hoc ex iussione tua, o sceptrifer, ne dedecorarent stupris feminas, ne in non baptizatis puellis venerabile baptisma polluerent, et macularent milites tui. Adeo tibi cordi erant servi tui, o Rex, ut etiam minutiora praeveniret tuum consilium, et usque ad haec te humiliares ob amicos tuos: nam tibi amicus est quicumque tenet clypeum, et quicumque stringit ensem in praeliis, et quicumque fugit turpem segnitiem. Ita turbata erat urbs Cretensium, quae modo est, ut antea, Romae civitas. O urbem optabilem, eximiam urbem, urbem ce-

*ἤκουσε Ταρσὸς, καὶ κατασκάπτει τάφρους·*
*καὶ πύργον ὑψοῖ, καὶ σιδηροῖ τὰς πύλας,*
*καὶ πάντα ποιεῖ, συμφοραῖς ἀλλοτρίαις*
*τὸ μέλλον αὑτῇ προβλέπουσα φορτίον.* 122

122. *αὑτῇ* C. *αὐτῇ* F.

lebrem, abundantem opibus! Audivit Tarsus, et effodit fossas, erigitque turrem, et munit ferro portas, facitque cuncta, ex alienis infortuniis imminere sibi prospiciens captivitatis onus.

# NICEPHORI PHOCAE NOVELLAE.

# LUCIANI PHILOPATRIS.

# LUITPRANDI LEGATIO
## AD NICEPHORUM PHOCAM.

# EXCERPTA EX HISTORIIS ARABUM
## DE EXPEDITIONIBUS SYRIACIS
## NICEPHORI PHOCAE ET IOANNIS TZIMISCIS.

# ΝΙΚΗΦΟΡΟΥ ΤΟΥ ΦΩΚΑ
## ΝΕΑΡΑΙ ΔΙΑΤΑΞΕΙΣ *.
# NICEPHORI PHOCAE
## NOVELLAE.

### ΝΕΑΡΑ Α'.

**Περὶ μοναστηρίων, ξενώνων, καὶ γηρωκομείων, κατ' ἐπιτομήν.**

ΥΠΟΘΕΣΙΣ.

*Ἐκ τῶν Θεοδώρου τοῦ ἐπιλεγομένου Βαλσαμῶν, τοῦ πατριάρχου Ἀντιοχείας.*

*Ἡ νεαρὰ διορίζεται, μὴ κατασκευάζεσθαι νεωστὶ μοναστήρια, ἢ ξενῶνας, ἢ γηρωκομεῖα, ἢ ἄλλους εὐαγεῖς οἴκους· ἀλλὰ τῶν παρόντων ἐπιμελεῖσθαι.*

Θεσπίζομεν, ὅσοι μοναστήρια, ξενῶνας, καὶ γηρωκομεῖα συνιστᾷν βουληθῶσιν, ἐκείνων οὗτοι ἐπιμελείσθωσαν, τῶν ἐκ τοῦ Tom. I. p. 113.

* Nicephori Phocae Novellas sumsimus ex *Iure Graeco-Romano Io. Leunclavii*, Francof. 1596., cuius editionis paginas numeri marginibus additi indicant.

### NOVELLA I.

***De monasteriis, hospitalibus, et gerocomiis, novella epitomata.***

ARGUMENTUM.

*Ex scriptis Theodori cognomento Balsamonis, Antiocheni patriarchae.*

*Statuit haec novella, ne de novo monasteria, vel xenones, vel gerocomia, vel aliae religiosae domus exstruantur: sed iam exstantium cura geratur.*

Sancimus, ut quicumque monasteriis, xenonibus, et gerocomiis consultum voluerint, eorum potius rationem habeant, quae a longo tempore iam

*πολλοῦ χρόνου γεγενημένων· μὴ ἀγροὺς παρέχοντες, ἢ τόπους, ἢ οἰκοδομὰς ποιοῦντες· ἱκανὰ γὰρ τὰ φθάσαντα γενέσθαι· ἀλλ' ἐκείνων ἐπιμελείσθωσαν τῶν ἐξαρχῆς προσόντων, δηλονότι τοὺς ἰδίους τόπους ἀπεμπολοῦντες πρὸς κοσμικοὺς, καὶ ἐκ τῆς αὐτῶν τιμῆς τὴν ἐπανόρθωσιν ποιοῦντες, τουτέστιν οἰκοδομὰς βοῶν καὶ ποιμνίων, καὶ οἰκετῶν ἐξωνήσεις, καὶ εἴ τι ἕτερον. εἴργεσθαι δὲ κελεύομεν τοῦ μὴ νέας ἐργάζεσθαι μονὰς, ἢ ξενῶνας, ἢ γηρωκομεῖα. ὥστε ἀπὸ τοῦ νῦν, ὅπερ ἐστὶν ἡ ἀρχὴ τῆς ζ' ἐπινεμήσεως, μηδενὶ ἐξέστω μὴ ἀγροὺς, μὴ τόπους, μὴ οἰκίας μοναστηρίοις, ἢ γηρωκομείοις, ἢ ξενῶσιν ὁπωσοῦν παραπέμπειν. ἀλλ' οὐδὲ μητροπόλεσιν, ἢ ἐπισκοπαῖς. οὐδὲν γὰρ, οὐδὲν ἐκείναις λυσιτελές. εἰ δέ τινα τῶν φθασάντων εὐαγῶν οἴκων, ἢ μοναστηρίων, ἢ μητροπόλεων, ἢ ἐπισκοπῶν, τοιαύτης φαύλης ἔτυχον χειρὸς καὶ προνοίας, ὡς ἔρημα τόπων καταλελεῖφθαι· τούτοις γνώμῃ βασιλικῇ καὶ δοκιμασίᾳ ἡ τῶν ἀρκούντων κτῆσις οὐ κωλυθήσεται. κελλία δὲ, καὶ τὰς καλουμένας λαύρας, ἐν ἐρήμοις οἰκοδομεῖν, μὴ πρὸς κτήσεις καὶ ἀγροὺς ἑτέρους ἐκτεινομένας, ἀλλὰ τῇ περιοχῇ μόνῃ τῇ ἰδίᾳ ὁριζομένας, τοσούτῳ τοὺς βουλομένους οὐκ εἴργομεν, ὅσῳ καὶ δι' ἐπαίνου μᾶλλον τὸ πρᾶγμα τίθεμεν.*

***Ἡ αὐτὴ νεαρὰ Νικηφόρου τοῦ βασιλέως ὁλόκληρος*, ἣν κατὰ τὸ α' ἔτος τῆς αὐτοῦ βασιλείας, ἤτοι κατὰ τὴν ζ' ἐπινέμησιν τοῦ ϛυοβ'***

14. *καταλειφθῆναι.* * Ex antiquissimis membranis Electoralis bibliothecae Palatinae. LEUNCL.

facta fuerunt; nec eis fundos, aut loca donent, vel aedificia struant. Quippe sufficiunt ea, quae iam antea facta sunt. Sed eorum bonorum curam gerant, quae iam dudum adsunt, loca scilicet propria mundanis vendentes, et ex eorum pretio restaurationem instituentes, hoc est, structuras et stabula boum ac gregum, et mancipiorum emtiones, et si quid aliud tale fuerit. Eisdem prohiberi iubemus, ne mansiones novas, aut xenones aut gerocomia condant. Adeoque ab hoc tempore, quod initium est indictionis septimae, nemini permissum sit agros, nec loca, nec villas ad monasteria, vel gerocomia, vel xenones, quocumque modo, nec item ad metropoles vel episcopatus transmittere. Nihil enim hoc, nihil eis expedit. At vero, si quas iam antea conditas religiosas domos, vel monasteria, vel metropoles, vel episcopatus, adeo negligenter administrari curarique contigerit, ut omnes fundos amiserint: iis de sententia et approbatione principis eorum, quae sufficiant, acquisitio non prohibebitur. Cellulas autem, et eas quae laurae vocantur, in locis desertis exstruere, non ad possessiones et agros alios se porrigentes; sed intra suum duntaxat ambitum conclusas, tanto minus illis, qui volent, prohibemus, quanto magis hanc ipsam rem in laude ponimus.

***Eadem novella Nicephori Imperatoris integra, quam anno primo imperii eius sive VII. indictione, anni VICIƆCCCCLXXII. [Christi nati 963.]***

*ἔτους ὑπηγόρευσε Σιμὼν πατρίκιος καὶ πρωτασηκρῆτις, περὶ τοῦ μὴ γίνεσθαι μοναστήρια, καὶ γηρωκομεῖα, μήτε πλατύνεσθαι διὰ τῶν κτημάτων τοὺς εὐαγεῖς οἴκους.*

*Ὁ τοῦ Θεοῦ πατρὸς λόγος πολύν τινα λόγον τῆς ἡμῶν ποιούμενος σωτηρίας, καὶ δεικνὺς ὅπως ἡμῖν ἔσται, καὶ τίνων μὲν ἀπεχομένους, ποίων δὲ δεῖ ἐχομένους ταύτης ἐπιτυχεῖν, τὸν πλοῦτον καὶ τὴν τῶν πολλῶν κτῆσιν ἐπιεικῶς πρὸς ταύτην ἔδειξεν ἐμποδίζοντα, δύσκολον εἶναι τοῖς πλουσίοις τὴν τῆς βασιλείας εἰπὼν εἴσοδον, καὶ τοσοῦτον ἀπερίττους εἶναι βουλόμενος, ὡς μὴ μόνον ῥάβδον ἡμῖν καὶ πήραν καὶ χιτῶνα τὸν δεύτερον, ἀλλὰ καὶ αὐτήν φημι τὴν εἰς αὔριον ἀπαγορεῦσαι τῆς τροφῆς μέριμναν. ἄρτι δὲ βλέπων τὴν περὶ τὰ μοναστήρια καὶ τὰ ἱερὰ ταῦτα σεμνεῖα περιφανῆ νόσον (νόσον γὰρ ἐγὼ τὴν ἀπληστίαν ταύτην καλῶ), οὐκ οἶδα τίνα δὴ τοῦ κακοῦ θεραπείαν ἐπινοήσω, ἢ πῶς κολάσω τὴν ἀμετρίαν. τίσι γὰρ πειθόμενοι τῶν πατέρων, ἢ πόθεν λαβόντες τὰς ἀφορμὰς πρὸς τοσαύτην περιττότητα, καὶ μανίας ψευδεῖς (κατὰ τὸν θεῖον φάναι Δαβὶδ) ἐξήχθησαν; γῆς πλέθρα μυρία, φιλοτίμους οἰκοδομάς, ἵππων ἀγέλας, βοῶν, καμήλων, ἄλλων κτηνῶν ἀριθμοῦ κρειττόνων, ὅσαι ὧραι κτᾶσθαι σπουδάζοντες, καὶ τὴν ὅλην μέριμναν τῆς ψυχῆς περὶ αὐτὰ κατατείνοντες, ὥστε κατ᾽ οὐδὲν τοῦ κοσμικοῦ βίου καὶ πολλαῖς φλεγμαίνοντος ταῖς φροντίσι τὰ μοναχικὰ ταυτὶ διαφέρειν· καίτοιγε τῶν θείων λογίων ἀπεναντίας τούτοις ἡμῖν φθεγγομένων, καὶ φροντίδων τοιούτων ἀπηλλάχθαι τὸ σύνολον διακελευομένων·*

*dictavit Simo patricius et primus a secretis, de eo, quod monasteria et gerocomia construi non debeant, nec domus religiosae latifundiis ampliari.*

Sermo ille Dei patris magnam salutis nostrae rationem habens, et ostendens, quomodo illa potituri, et a quibus abstinendo, quibus adhaerendo consequuturi eam simus, divitias et rerum multarum acquisitionem valde magnum ad hanc impedimentum afferre monstravit, dum regni coelestis aditum divitibus esse difficilem dixit, et tantopere nos alienos a superfluis esse vult, ut non modo nobis baculo, et mantica, et altera tunica, sed ipsa quoque cura victus in diem crastinum interdixerit. Nunc autem, quum in monasteriorum, sacrarumque pietatis officinarum manifestissimum morbum intueor (morbum enim equidem hanc insatiabilitatem appello), quod huic malo remedium excogitem nescio; quave ratione modi excessum coerceam. Quibus enim patribus obsequentes, aut unde nacti occasiones ad tantam superfluitatem et vanam insaniam (ut cum Davide loquar) exorbitarunt? dum infinita terrae iugera, structuras ambitiosas, greges equorum, boum, camelorum, iumentorum aliorum innumerabilium, singulis horis acquirere student, totamque animi curam in haec intendunt, adeo quidem, ut ista studia monachica nihil a vita mundana, multisque sollicitudinibus exaestuante, differant: quum his contraria nobis oracula divina tradant, et prorsus liberos a sollicitudinibus eiusmodi esse iubeant, „Ne solliciti si-

„μὴ μεριμνήσητε γὰρ," φησὶ, „τί φάγητε, ἢ τί πίητε·" καὶ τὸ τῶν πετεινῶν ἄπραγμος εἰς ὄνειδος ἡμῖν προτιθέντων. τί δὲ καὶ ὁ θεῖος ἀπόστολος; „αἱ χεῖρες αὗται," φησὶν, „ἐμοί τε καὶ τοῖς σὺν ἐμοὶ διηκόνησαν· καὶ, „ἔχοντες δὲ διατροφὰς καὶ σκεπάσματα, τούτοις ἀρκεσθησόμεθα." τὸν βίον ὅρα μοι τῶν θείων πατέρων, τῶν ἐν Αἰγύπτῳ φημὶ, τῶν ἐν Παλαιστίνῃ, τῶν ἐν Ἀλεξανδρείᾳ, τῶν ἀλλαχοῦ πολλαχοῦ γῆς λαμψάντων, καὶ τοῦτον οὕτως λιτὸν εὑρήσεις, οὕτως ἀπέριττον, ὡς σχεδὸν μόνῃ ψυχῇ ζῶντας αὐτοὺς ἀποφαίνειν, καὶ τῆς τῶν ἀγγέλων ὥσπερ παραψαύοντας ἀϋλίας. ἄλλως δὲ τοῦ Χριστοῦ βιαστὴν ὑπάρχειν τὴν βασιλείαν τῶν οὐρανῶν λέγοντος, καὶ βιαστὰς ἁρπάζειν αὐτὴν, καὶ διὰ πολλῶν θλίψεων δεῖν ἡμᾶς εἰς αὐτὴν ἐλθεῖν, ὅταν ὁρῶ τοὺς πρὸς τοιοῦτον βίον χωρεῖν ἐπαγγελλομένους, καὶ τῇ ὑπαλλαγῇ τοῦ σχήματος ὥσπερ σημειουμένους τῇ πολιτείᾳ, σφόδρα τοῦ ἐπαγγέλματος καταψευδομένους, καὶ ἀντιφθεγγομένους τῷ σχήματι, οὐκ οἶδα πῶς οὐχὶ σκηνὴν καλέσω τὸ πρᾶγμα, καὶ εἰς βλασφημίαν χωροῦν ἄντικρυς τοῦ ὀνόματος εἴποιμι τοῦ Χριστοῦ. ἐπεὶ οὖν οὔτε ἀποστολική τις, οὔτε πατρικὴ νομοθεσία, ἡ τῶν πολυπλέθρων τούτων ἀγρῶν καὶ τῶν χωρίων κτῆσις τῶν οὕτως ὑπερφυῶν καὶ φροντίδων πλῆθος ὑπὲρ τοὺς καρποὺς γεννᾷν πεφυκότων (πῶς γὰρ οὔ; εἴ γε τούτων μὲν ἡ σπουδὴ, τὸ συνῳδὰ πρᾶξαί τε καὶ διδάξαι ταῖς τοῦ Χριστοῦ ἐντολαῖς· ἐντολὴ

9. ὑποφαίνειν. 17. βλάβην. 21. τούτοις.

tis," inquientes, „quid comedendum vobis, aut quid bibendum sit": et avium expertem curarum vitam opprobrii causa nobis obiicientes. Quid autem divinus etiam apostolus ille? „Manus," ait, „hae tam mihi, quam mecum degentibus ministrarunt": item, „Habentes alimenta, et quibus tegamur, his contenti erimus." Inspice mihi vitam divorum patrum, qui vixerunt in Aegypto, in Palaestina, qui Alexandriae, qui alibi multis in locis orbis terrarum fulserunt: adeo tenuem invenies, adeo superfluitatis expertem, ut sola se propemodum anima vivere ostenderent, et angelorum naturam vacuam materiae crassioris attingere. Ceteroquin etiam dicente Christo, regnum coeleste vi parari, et a violentis id rapi, et oportere nos per tribulationes multas eo pervenire; quum illos video, qui pergere se ad eiusmodi vitam profitentur, et habitus mutatione veluti signantur ad eam vitae rationem, vehementer hanc exspectationem fallere, atque ipsi habitui contradicere: nescio quomodo rem totam non larvam appellare debeam, ac non etiam dicere, quod ad infamiam nominis Christi palam tendat. Quoniam ergo nec ab apostolica, nec patrum aliqua lege profecta est haec ad multa se iugera porrigentium agrorum ac praediorum acquisitio tam magnificorum, et quae maiorem, quam fructus ipsi, copiam sollicitudinum gignere consueverunt (et quonam modo res ita non habeat? quum hoc illis studium fuerit, ut consentanea Christi mandatis facerent atque do-

δὲ Χριστοῦ οὐχ ἡ τῶν ὑλικῶν κτῆσις, ἀλλ' ἐκ διαμέτρου μᾶλ- P. 115
λον ἡ τῶν τοιούτων ἀπόκτησις· εἴπερ ἐκείνου, τὸ πωλεῖν τὰ ὑπάρχοντα, καὶ διδόναι τοῖς πτωχοῖς)· πρόδηλόν ἐστιν, ὡς οὐ φιλαρέτου ταῦτα πολιτείας, οὐδ' ἀκριβείας, ἀλλὰ χρείας σωματικῆς μᾶλλον, πρὸς τὸ βιοτικώτερον, οἶμαι, τῶν πνευματικωτέρων ἀποκλινάντων. ἡ χρεία δὲ τῷ χρόνῳ προῆλθεν εἰς ἀμετρίαν, ὥσπερ φιλεῖν οἶδε τὰ χείρω διὰ μικρᾶς ἀφορμῆς καὶ τῆς τυχούσης εἰς μέγα χωρεῖν. τί τοίνυν παθόντες οἱ ἄνθρωποι, πρᾶξαί τι τῶν πρὸς Θεοῦ θεραπείαν καὶ λύσιν ἁμαρτημάτων κεκινημένοι, παρορῶσι μὲν εὔκολον οὕτως καὶ φροντίδων ἐλευθέραν τὴν τοῦ Χριστοῦ ἐντολήν, τὸ πωλοῦντας τὰ ὄντα διδόναι [τοῖς] πένησιν· ὥσπερ δὲ δύσκολον ταύτην ἐπίτηδες καὶ πραγματωδεστέραν ποιεῖν βουλόμενοι καὶ φροντίδων ἐγνωκότες πλῆθος ἐπισυνάγειν, πρὸς τὸ μοναστήρια συνιστᾷν ξενῶνάς τε καὶ γηρωκομεῖα ἑαυτοὺς κατατείνουσιν; ὧν ἐν μὲν τοῖς προτέροις χρόνοις ἡ σύστασις, ἕως ἔτι σπάνις ἦν τῶν τοιούτων, πολὺ τὸ εὔλογον εἶχε καὶ χρησιμώτατον. καὶ πῶς γὰρ οὐ μονιμώτερον εἶναι τὸ καλὸν τῶν συνιστώντων ταῦτα, προθυμουμένων τῶν μὲν εἰς ἀνθρωπίνων σωμάτων τροφήν τε καὶ θεραπείαν, τῶν δὲ εἰς ψυχῆς ἐπιμέλειαν καὶ ὑψηλοτέρου βίου διαγωγήν· ἀφ' οὗ δὲ πρὸς πλῆθος ἐπιδέδωκε ταῦτα, καὶ ὑπὲρ τὴν χρείαν ἑστήκασι, καὶ τὸ μέτρον, τὸ ἔτι παρορᾷν καὶ ἀφίστασθαι τοῦ κατὰ πολλὴν εὐπέτειαν ἀγαθοῦ γινο-

10. ἐλευθ.] ἀπηλλαγμένην. 17. εἴη.

cerent: Christi vero mandato continentur, non rerum mundanarum possessio, sed e diametro potius earumdem possessionis dimissio: quum Christi sit, vendere facultates suas et dare pauperibus), plane manifestum est, haec non esse vitae virtutis studiosae, nec exactioris normae; sed pertinere potius ad usum corporalem, plus aequo deflectentibus illic, qui spirituales esse debebant, ad rationem degendi magis saecularem. Usus autem progressu temporis ad immensitatem processit, quemadmodum sane deteriora per occasionem exiguam et quamlibet in maius progredi consueverunt. Quid igitur accidit hominibus, qui ad faciundum aliquid divini cultus et peccatorum abolendorum causa impulsi, tam facile ac liberum a curis mandatum hoc Christi negligunt, quo praecipitur, ut facultates distrahantur ac pauperibus dentur, quasique de industria difficilius hoc et operosius efficere volentes, ac sollicitudinum multitudinem cumulandam statuentes, se ipsos totos ad construenda monasteria, xenonas, gerocomia, contentis viribus excitant? quorum constructio superioribus quidem temporibus, dum erant talia adhuc rariora, nec ratione probabili nec usu carebat. Nam quomodo non durabilius sit illorum decus, qui talia construunt, his et alere, et curare corpora humana cupide annitentibus, illis in curam animorum et vitae sublimioris traductionem intentis? Ex quo vero magnum ad numerum haec excreverunt et usum ac modum excesserunt, quum nihilominus homines et negligant et relinquant bonum illud, quod magna

μένου, καὶ πρὸς τὴν τῶν εἰρημένων σύστασιν ἀσχολεῖσθαι, πῶς
ἄν τις ἀμιγὲς εἶναι κακίας τὸ ἀγαθὸν τοῦτο λογίσαιτο, καὶ μὴ
τῷ σίτῳ φαίη παραμεμίχθαι καὶ τὰ ζιζάνια; μᾶλλον δὲ, πῶς οὐ
κενοδοξίας εἴποι προκάλυμμα γίνεσθαι τὴν φιλοθεΐαν; ἵνα φανε-
ροὶ πᾶσιν ὦσι, τὸ καλὸν ποιοῦντες, ὥσπερ οὐκ ἀγαπῶντες, εἰ
μόνους ἔχουσι μάρτυρας τοὺς παρόντας ἧς μετίασιν ἀρετῆς, ἀλλὰ
μηδὲ τοῖς ἐπιγινομένοις ἀγνοεῖσθαι ταύτην βουλόμενοι. καὶ ταῦτα,
τίνες; χριστιανοί. φεῦ! οἱ παντὶ τρόπῳ λανθάνειν ἐν τῇ τῶν
ἀγαθῶν πράξει κεκελευσμένοι. τοῦτο δὲ πῶς οὐκ ἄν τις ἔκδηλον
εἶναι δόξειε, καὶ πολλῷ τῷ περιόντι πεπιστευμένον, ὅταν μυρίων
ὄντων ἑτέρων, τῶν ὑπὸ τοῦ χρόνου πεπονηκότων, καὶ πολλῆς
δεομένων χειρός τε καὶ βοηθείας, ἀμελοῦντας ἡμεῖς τοῦ εἰς ἐκεῖνα
δαπανᾷν προθύμως, καὶ διορθοῦσθαι ταῦτα, καὶ συνιστᾷν,
ἐπὶ τὸ καινουργεῖν ἴδια κατὰ πολλὴν φερόμεθα τὴν ὁρμὴν, ἵνα μὴ
μόνον ὀνόματος ἀπολαύοιμεν καινοῦ, ἀλλὰ καὶ καθαρῶς φαίνοι-
P. 116 το καὶ ἀποτεταγμένον ἢ τὸ ἡμέτερον, ὡς καὶ τίθεσθαι τὰ ὀνό-
ματα ἡμῶν ἐπὶ τῶν γαιῶν, κατὰ τὸν προφήτην φάναι τὸν θεῖον.
διὰ τοῦτο καὶ πρὸς τὴν ἐργασίαν τῶν τοῦ Χριστοῦ ἐντολῶν ὑμᾶς
διεγείροντες, καὶ τῆς θεομισοῦς ταύτης φιλοδοξίας τὸ κακὸν ἐκ-
κόπτειν βουλόμενοι, καὶ σπουδάζοντες, ὅπερ ἂν ἀγαθὸν ποιῶ-
μεν, διὰ Θεὸν μόνον ποιεῖν, καὶ μὴ συνάπτειν τούτῳ καὶ τὴν
ἀνθρωπίνην ἀρέσκειαν, ἵνα μὴ τῆς ἀντιμισθίας πάντως τῆς παρ'

15. κενοῦ. 18. Χριστ.] Κυρίου.

cum facilitate facere licet, et condendis indicatis incumbant; quo pacto quis existimare queat, bonum hoc non cum aliquo vitio coniunctum, ac dicere non debeat, herbas noxias esse tritico permistas? immo vero, qui fieri possit, ut non dicat amorem Dei, rerumque divinarum, ad vanae gloriae praetextum usurpari? quo tales scilicet conspicui sint omnibus dum bonum aliquod faciunt, quasi non satis sit eis, si solos in hoc tempore praesentes virtutis eius, quam colunt, testes habeant, sed etiam ad posteros hanc non ignotam esse velint. Et quinam sunt, qui haec faciunt? christiani. Vaeh! illi scilicet, qui iussi sunt in peragendis rebus bonis id operam dare, ut omnino lateant. Et quonam modo quispiam non hoc esse manifestum existimet, ac plus quam exploratum; quo monasteriis infinitis existentibus aliis, quae laesa diuturnitate temporis labascunt, nos in ea sumtus animo promto facere negligentes, ut instaurentur et conserventur, ad novas exstructiones propriorum monasteriorum magno impetu feramur; ut non modo nomine vano fruamur, sed etiam id, quod nostrum est, liquido conspicuum sit et ab aliis secretum; adeo quidem, ut etiam nomina nostra terris imponamus, ut verbis divini vatis utamur. Quapropter et ad implenda Christi mandata vos excitantes, et vitium ambitionis huius exosae Deo exscindere volentes, et studiose in hoc incumbentes, ut quidquid boni facimus, Dei solius causa faciamus, et cum eo studium placendi hominibus non coniungamus, ne remuneratione ab ipso proficiscente prorsus exci-

αὐτοῦ διαπίπτωμεν (ἀπέχειν γὰρ ἤδη τοὺς τοιούτους ὁ θεῖος λόγος φησὶ τὸν μισθὸν) κελεύομεν τοὺς εὐσεβεῖν βουλομένους, καὶ χρηστότητος καὶ φιλανθρωπίας ἔργα ἀνύειν, ἀκολούθως τῇ τοῦ Χριστοῦ πορεύεσθαι ἐντολῇ, καὶ πωλοῦντας τὰ ὑπάρχοντα διδόναι πένησιν. οὕτως γὰρ περιττοὺς ἡμᾶς εἶναι καὶ φιλοδαπάνους περὶ τὸν ἔλεον βούλεται, ὡς μὴ μόνον ὧν ἔχομεν χρημάτων τοῖς χρῄζουσι κοινωνεῖν, ἀλλὰ καὶ ταῦτα δαπανήσαντας ἐπὶ τὴν πρᾶσιν ἑτοίμως χωρεῖν τῶν κτήσεων. εἰ δέ τινες οὕτως εἰσὶ φιλόκαλοι καὶ μεγαλουργοὶ (καλοῦμεν γὰρ οὕτως αὐτῶν τὸ φιλότιμον), ὡς καὶ μοναστήρια συνιστᾷν βούλεσθαι, ξενῶνάς τε καὶ γηρωκομεῖα, ὁ κωλύσων οὐδείς. ἀλλ᾽ ἐπεὶ πολλὰ τῶν ἐκ πολλοῦ τοῦ χρόνου γεγενημένων κεκμήκασιν ἤδη, καθάπερ εἴρηται, καὶ πρὸς τὸ μηδὲν εἶναι σχεδὸν περιέστησαν, ἐκείνων οὗτοι ἐπιμελείσθωσαν, καὶ διδότωσαν χεῖρα κειμένοις, καὶ περὶ αὐτὰ δεικνύτωσαν τὸ φιλόθεον. ἕως δ᾽ ἂν τῶν προλαβόντων οὕτως ἐχόντων αὐτοὶ παρορῶντες, καὶ ὥσπερ ἐπ᾽ αὐτὰ μύοντες, καὶ εὐαγγελικῶς εἰπεῖν ἀντιπαρερχόμενοι, πρὸς καινῶν ἑτέρων οἰκοδομίας κατατείνονται, οὔτ᾽ ἐπαινέσω τὸ πρᾶγμα, οὔτε μὴν τὸ παράπαν ἐάσω γίνεσθαι, οὐδὲν ἕτερον ἢ κενῆς ἔρωτα δόξης, καὶ μανίαν περὶ αὐτὴν ὡμολογημένην καὶ εἰδὼς τοῦτο καὶ ὀνομάζων. ἐπιμελεῖσθαι δὲ τῶν προλαβόντων καὶ βοηθείας δεομένων κελεύομεν, οὐκ ἀγροὺς παρέχοντας, οὐδὲ τόπους δή τινας, καὶ οἰκοδομὰς (ἱκανὰ γὰρ τὰ φθάσαντα καὶ ἅπερ ἔχοντες τυγχάνουσιν ἐξ ἀρχῆς),

7. αὐτά. 17. παρερχόμενοι.

damus, quum Dei verbum habere iam tales mercedem suam tradat: praecipimus, ut qui pietatem colere volunt, et opera benignitatis ac humanitatis perficere, secundum Christi mandatum incedant, facultates suas distrahant ac pauperibus largiantur. Is enim adeo nos esse vult in exercenda misericordia superfluos et prodigos, ut non modo quas habemus pecunias egentibus communicemus: verum etiam his expensis, ad possessionum distractionem animis promtis accedamus. Si qui vero virtutis adeo studiosi sunt et magnifici (sic enim horum hominum ambitionem appellare lubet), ut monasteria, xenodochia, gerocomia construere velint, qui hoc prohibiturus sit, nullus est. Sed quoniam pleraque illorum, quae facta sunt a multo tempore, iam nutantia deficiunt, uti dictum, propeque redacta sunt in nihilum: his illi curam adhibeant, his manum iacentibus admoveant, in his suum erga Deum studium declarent. Donec vero illi monasteria priora in hunc modum affecta negligentes, quasique ad ea conniventes, et evangelico more loquendo, ex adverso praetereuntes ad aliorum novorum aedificationes contendunt: equidem nec institutum hoc laudabo, nec omnino rem fieri permittam; quum nihil aliud et esse norim hoc et appellem, quam vanae desiderium gloriae, dubioque procul insanam huius cupiditatem. Iubemus autem, ut curam priorum et opis indigentium suscipiant, non agros eis donando, nec loca quaedam et aedificia: (quippe iam ante data sufficiunt et quae ab

ἀλλ᾽ ἠμελημένα ταῦτα, καὶ ἀκαμῆ, καὶ ἀνέργαστα δι᾽ ἀπορίαν κείμενα χρημάτων, ἐκεῖνοι τοὺς ἀγροὺς, οὓς ἔχουσι, καὶ τοὺς τόπους ἀπεμπολοῦντες πρὸς οὓς τῶν κοσμικῶν βούλονται, προνοίας αὐτὰ τῆς προσηκούσης καταξιούτωσαν, οἰκέτας παρέχοντες, βόας, ποίμνια, τἆλλα, ὅσα ἕτερα τῶν κτηνῶν. εἰ γὰρ αὐτοὺς ἐκείνους, οὓς ἔχομεν, ἀγροὺς καὶ τόπους παράσχοιμεν, ἐπεὶ τὰ τῶν οἴκων καὶ τῶν ἐκκλησιῶν ὁ νόμος εἴργει ἐκπράσκε-
P. 117 σθαι, εἰς ταὐτὸν ἥξομεν τῷ προτέρῳ, καὶ τὰ κακῶς ἔχοντα καὶ πεπονηκότα καταλείψομεν ἀθεράπευτα, χρημάτων οὐκ ὄντων, οὐδὲ τῆς χειρὸς ἐχούσης τι τῶν προεστηκότων καὶ δυναμένης. ὥστε ἀπὸ τοῦ νῦν μηδενὶ ἐξέστω μὴ ἀγροὺς, μὴ τόπους μοναστηρίοις, ἢ γηρωκομείοις, ἢ ξενῶσιν ὁπωσοῦν παραπέμπειν, ἀλλ᾽ οὐδὲ μητροπόλεσιν, ἢ ἐπισκοπείοις. οὐδὲ γὰρ οὐδὲν ἐκείνοις λυσιτελεῖ. εἰ δέ τινα τῶν φθασάντων εὐαγῶν οἴκων, ἢ μοναστηρίων, τοιαύτης φαύλης ἔτυχόν τινος χειρὸς καὶ προνοίας, ὡς ἔρημα τόπων καταλελεῖφθαι, τούτων γνώμῃ βασιλικῇ καὶ δοκιμασίᾳ ἡ τῶν ἀρκούντων κτῆσις οὐ κωλυθήσεται. κελλία δὲ, καὶ τὰς καλουμένας λαύρας, ἐν ἐρήμοις οἰκοδομεῖν, μὴ πρὸς κτήσεσι καὶ ἀγροῖς ἑτέροις ἐκτεινομένας, ἀλλὰ τῇ περιοχῇ μόνῃ τῇ ἰδίᾳ ὁριζομένας, τοσούτῳ τοὺς βουλομένους οὐκ εἴργομεν, ὅσῳ καὶ δι᾽ ἐπαίνου μᾶλλον τὸ πρᾶγμα τίθεμεν.

*Ταῦτα παραινῶν ἐγὼ καὶ νομεθετῶν οἶδ᾽ ὅτι τοῖς πολλοῖς*

10. προσηκόντων al. 15. ἔτυχε χειρός. 16. τούτοις. 18. πρὸς κτήσεις καὶ ἀγροὺς ἑτέρους.

initio possident) sed haec neglecta, nec elaborata, et inculta propter opum defectum iacentia, quibusvis mundanis vendendo fundos et loca quae possident, conveniente cura provisioneque dignentur, servos eis et mancipia suppeditantes, et boves, et greges, et alia, quae iumentorum numero continentur. Nam si eos ipsos fundos, eaque loca, quae habemus, eis largiamur; quandoquidem bona religiosarum domuum et ecclesiarum distrahi lex prohibet, in idem cum priore incommodum incurremus, et male affecta ruinosaque relinquemus inculta et opis expertia, quum pecuniae non adsint, nec ea manus, quae aliquid eorum habeat, quae requiruntur, et praestare quidpiam possit. Itaque ab hoc tempore nemini liceat nec fundos agrosve, nec loca monasteriis, aut gerocomiis, aut xenonibus quocumque modo transmittere; adeoque nec alicui metropoli, vel episcopatui. Nec enim haec illis quidquam conducunt. Si vero quaepiam ex factis iam ante religiosis domibus, aut monasteriis, tam ignavam nacta sunt manum et curam, ut experttia fundorum relicta sint: ea non impedientur, quo minus de Imperatoris sententia et approbatione sibi comparent, quantum satis est. A cellis vero et lauris, quas vocant, in locis desertis exstruendis, ut ad possessiones ac fundos alios non porrigantur, sed complexu dumtaxat suo terminentur, tantum abest, ut eos arceamus, qui facere id volunt, ut etiam in laude potius eam rem ponamus.

Haec praecipiens equidem, et sanciens, sat scio futurum, ut plerisque

*μὲν καὶ φορτικὰ λέγειν δόξω, καὶ πρὸς τὴν γνώμην αὐτῶν ἀπᾴδοντα· ὧν οὐδὲν ἐμοὶ μέλον, εἴπερ ἀρέσκειν, κατὰ [τὸν] Παῦλον, οὐκ ἀνθρώποις, ἀλλὰ Θεῷ βούλομαι. τοῖς δὲ νοῦν ἔχουσι καὶ φρένας, καὶ μὴ ἐξ ἐπιπολῆς ὁρᾷν ἠσκημένοις, ὡς τὸ προσπεσὸν ἁπλῶς ταραχὴν αὐτῶν ἐπάγειν τῇ διανοίᾳ, ἀλλὰ προσωτέρω χωροῦσι, καὶ συνορᾷν βάθος πραγμάτων δυναμένοις, καὶ λυσιτελῆ δόξομεν καὶ ὠφέλιμα τοῖς τε κατὰ Θεὸν ζῶσι καὶ τῷ κοινῷ παντὶ φθέγξασθαι.*

---

## *ΝΕΑΡΑ Β'.*

### *Περὶ τῶν ἀπεμπολησάντων στρατιωτῶν τόπους αὐτῶν, εἶτα τούτους ἐπιζητούντων.*

*Ἀνήγαγεν ὁ πρωτοσπαθάριος Βασίλειος, ὁ ἐπὶ τῶν δεήσεων,* Tom. II.
*ὅτι τόπους ἀναλαμβανομένους ἀναργύρως ἀποδίδωσι τοῖς στρατιώταις, διὰ τὸ ἐν αὐτοῖς ἐκείνοις εὑρεθῆναι αὐτοὺς στρατευθέντας· καὶ ἐδείξατο, ὅτι τοῦτο δυσχερὲς εἶναι δοκεῖ, τὸ μὴ* p. 168.
*ἔχειν ἐξουσίαν τινὰ, ἐκ τῶν ὑπαρχόντων αὐτῷ τοπίων ἀλλαχοῦ* P. 169
*διαπιπράσκειν, οἵας ἂν καὶ ὅσης δεσπόζει περιουσίας. διὰ ταῦτα μέχρι μὲν τοῦ νῦν ἐπὶ τοῖς διαπωλήσασι στρατιώταις τόπους αὐτῶν τοιαύτην βουλόμεθα νομοθεσίαν κρατεῖν, ὥστε τῷ στρατιώτῃ*

2. *μέλλον.* *ἀρέσαι.*

molesta graviaque dicere videar, et ab ipsorum iudicio discrepantia: sed eorum mihi non erit habenda ratio, siquidem secundum Paulum non hominibus sed Deo placere velim. At mente ac intelligentia praeditis, et adsuefactis ad res non ita de superficie inspiciendas, ut quidquid semel obtulerit, simpliciter eorum animo perturbationem afferat, sed ulterius penetrantibus ac rerum profunditatem intueri valentibus non solum expedientia videbimur, sed etiam utilia tam secundum Deum viventibus, quam reipublicae toti, protulisse.

---

## NOVELLA II.

### *De militibus, qui fundos suos distraxerunt, eosque deinceps repetunt.*

Retulit nobis Basilius ille Protospatharius et precibus praefectus, se fundos, qui recipiuntur a possessoribus, absque pretii refusione militibus reddere: propterea, quod deprehensum sit, eos in illis ipsis militiae functiones obiisse: simulque monstravit, rem videre difficilem ac molestam, quod aliquis potestatem non habeat, ex fundis suis aliquid alibi distrahendi, cuiuscumque tandem, et quanticumque patrimonii sit dominus. Quapropter ad hoc usque tempus in militibus, qui fundos suos vendiderunt, huiusmodi legem

τεσσάρων λιτρῶν ἀκίνητον περιουσίαν εὐπρόσοδον ἀφορίζεσθαι λόγῳ τῆς στρατείας αὐτοῦ, καὶ εἰ ταύτην ἔχων εὑρεθῇ ἀλλαχοῦ διαπωλήσας τόπον ἕτερον αὐτοῦ, εἶτα νῦν ἐπιζητῶν· ἵνα γένηται μὲν ἐν προτιμήσει τοῦτο ἀπολαβεῖν, πλὴν μὴ ἀναργύρως, ἀλλὰ τῇ τοῦ δικαίου καταβολῇ τιμήματος. εἰ δὲ μέρος τι τῶν τεσσάρων λιτρῶν τῆς ἀκινήτου εὐπροσόδου ὑπάρξεως διεπώλησε, τὸ τοιοῦτον ἀναργύρως ἀπολαμβάνειν.

Ἀπὸ δὲ τοῦ νῦν, ἐπεὶ τὰ τῶν κλιβανοφόρων καὶ ἐπιλωρικοφόρων κίνησιν ἔλαβε, διακελευόμεθα, μὴ ἔχειν ἐπ᾽ ἀδείας μηδένα ἁπλῶς στρατιώτην, ἀλλαχοῦ διαπιπράσκειν ἀπὸ τούτου ἀκίνητον ὕπαρξιν, εἰ μὴ ἐπέκεινα ἔχει ιβʹ λιτρῶν ἀκίνητον εὐπρόσοδον περιουσίαν· ἀλλ᾽ εἴ τι μὲν ἐκ τῆς εἰς τοσαύτην συγκεφαλαιουμένης ποσότητα τοιαύτης ὑπάρξεως ἀπεμπώλησεν, ἵνα ἀναλαμβάνῃ ἀναργύρως· εἴ τι δὲ ἐπέκεινα ταύτης ἔχων, τῶν δυοκαίδεκα λιτρῶν δηλονότι, διεπώλησεν, εἶτα τοῦτο ἐπιζητεῖ· μὴ ἀναργύρως ἀπολαμβάνειν, ἀλλὰ τὸ προσῆκον ἐπιδιδοὺς τίμημα.

## ΝΕΑΡΑ Γʹ.

### Περὶ Ἀρμενικῶν τόπων, καὶ φονευτῶν.

αʹ. Θεσπίζομεν, ὅσοι τῶν Ἀρμενικῶν στρατιωτῶν ἀναχωρησάντων τριετίαν ἀλλαχοῦ πεποιήκασιν, ἐὰν ἐδόθησαν οἱ τούτων

valere volumus, ut militi res soli quatuor librarum et fertilis militiae suae nomine assignetur; quam si retinens compertus fuerit alibi fundum quemdam alium suum distraxisse, quam deinde repetat: praelationis quidem ius habeat in eo recipiendo, verum non absque nummorum refusione, sed iusta pretii solutione interveniente. Sin partem aliquam constituti in re soli patrimonii fertilis, et aestimationem illarum quatuor librarum habentis, distraxerit: eam pretio non refuso recipiat.

Verum ex hoc tempore, quoniam clibanophori et loricati vigorem suum obtinuerunt, praecipimus, ne simpliciter quisquam militum licentiam habeat, ex hoc tempore constitutum in re soli patrimonium alibi distrahendi, nisi praeter illud etiam aliud duodecim librarum in re soli constitutum fertile patrimonium habeat, de quo patrimonio summam eiusmodi conficiente, si quid distraxerit, nullo refuso pretio recipiat; sin aliquid ultra hoc possidens, quod duodecim videlicet librarum est, distraxerit, idque postea repetat: non absque nummorum refusione recipiat, sed pretio convenienti soluto.

## NOVELLA III.

### *De fundis Armenicis, et homicidarum.*

1. Sancimus, ut quotquot ex Armenicis militibus, qui sese subduxerunt, alibi triennium exegerint, si dati fuerint eorum fundi vel confugis, vel mili-

τόποι ἢ πρόσφυξιν, εἴτε ἀριστεύσασι στρατιώταις, ἢ καὶ ἄρχουσι θεματικοῖς καὶ ταγματικοῖς, εἴτε στρατηγοῖς ἀνδραγαθήσασιν, ἢ καὶ ἑτέροις διὰ κοινωφελεῖς δουλείας, μὴ ἔχοιεν ἐπ' ἀδείας μετὰ τριετῆ χρόνον ἐπαναστρέφοντας τοὺς Ἀρμενίους ἐπιζητεῖν αὐτούς.

β'. Ὅσοι ἐκ τῶν πεφευγότων Ἀρμενίων τόποι διὰ χάριν ἢ προσπάθειαν ἐπεδόθησαν εἴτε βασιλικοῖς οἴκοις, ἢ εὐαγέσιν, ἢ μοναστηρίοις, ἢ ἄρχουσι, μὴ μόνον ὑποστρέφοντες, εἰ τριετία διῆλθεν, ἀλλὰ καὶ οἱ τούτων κληρονόμοι ἔνδοθεν τριακονταετίας ἐπανελθόντες ἀναλαμβανέτωσαν τοὺς αὐτῶν τόπους. κἂν λιβέλλους ἐποπτῶν καὶ χρυσόβουλλα ἐπιφέρωνται οἱ τούτους εἰληφότες, ἀντ' οὐδενὸς κελεύομεν λογίζεσθαι.

γ'. Ὅσαι γεγόνασιν ἀνταλλαγαὶ στρατιωτικῶν τόπων, οἱ μὲν στρατιῶται ἐχέτωσαν τὰ ἴδια· οἱ δὲ ἀνταλλάξαντες δεηθήτωσαν βασιλέως, ἐπιζητοῦντες τὰ αὐτῶν. εἰ δὲ βελτιώσεις πεποιήκασιν P. 170 ἐν αὐτοῖς, εἰ μὲν χρειώδεις εἰσίν, οἷον μυλοστάσια, ἀχυρῶνες, οἰκήματα μὴ πολυτελῆ, ἀλλ' ἁρμόζοντα στρατιώταις· ὑπὲρ τῶν τοιούτων χρὴ παρέχειν τοὺς ἀπολαμβάνοντας τοὺς τόπους τὰς ἀναλογούσας τιμάς. εἰ δὲ πρὸς κάλλος μόνον ἀφορῶσι, τῶν τοιούτων δεῖ τὴν ὕλην μόνην τοὺς κτίσαντας ἀναλαμβάνειν, τοῦ πρωτοτύπου σωζομένου.

δ'. Ὅσοι τῶν Ἀρμενίων ηὐτομόλησαν πρὸς Συρίαν, οὗτοι μὴ πρὸ τῆς τριετίας μόνον, ἀλλὰ καὶ πρὸ χρόνου ἑνὸς ὑποστρέ-

3. μὴ ἔχειν al.

tibus, qui se gessere fortiter, vel provincialibus aut legionariis magistratibus, vel ducibus, quorum virtus enituit, vel aliis, ob utiles publice servitutes: elapso triennio revertentes nullo modo facultatem habeant, eos fundos repetendi.

2. Quotquot fundi Armeniorum, qui profugerunt, ex gratia vel affectione quadam attributi sunt vel augustis, vel religiosis domibus, vel monasteriis, vel magistratibus: eos fundos non ipsi tantum elapso triennio redeuntes, sed et heredes eorum intra trigesimum annum reversi recipiant. Ac tametsi libellos inspectorum et aureas bullas proferant, qui eos acceperunt; tamen id pro nihilo duci iubemus.

3. Quotquot factae fuerint fundorum militarium permutationes, sua quidem bona retineant milites; at ii, qui cum iis permutarunt oblatis principi precibus, itidem sua reposcant. Quod si meliorationes in eis quasdam fecerunt, siquidem illae sunt utiles, puta si molae, palearia, nec pretiosa, sed convenientia militibus aedificia: pro iis debent illi, qui fundos recipiunt, pretia iuste respondentia praestare. Sin ad pulchritudinem tantum spectant, eorum solam materiam recipiant, qui aedificarunt, villa principali salva.

4. Quotquot Armeniorum in Syriam transfugerunt, ii non tantum ante triennium, sed et ante spatium unius anni redeuntes fundos suos

φοντες μὴ τοὺς ἰδίους ἀπολαμβανέτωσαν τόπους, ἀλλὰ γινέσθω ἡ πρόνοια τούτων διὰ παροχῆς ἑτέρων τοπίων.

ε΄. Τὸν ἐργασάμενον μιαιφονίαν στρατιώτην τιμωρεῖσθαι κατὰ τὸν νόμον κελεύομεν· τὴν δὲ τῆς στρατείας αὐτοῦ γῆν μὴ ἐπιδιδόναι εἰς παραμυθίαν τοῖς τοῦ φονευθέντος ἰδίοις καὶ συγγενέσιν, ἀλλ' ἐκείνους μὲν διά τινων κινητῶν παραμυθεῖσθαι· τὴν δὲ ἀκίνητον ὕπαρξιν εἰς στάσιν τῆς στρατείας συντηρεῖν. εἰ δὲ μὴ κινητὰ πράγματα εἶεν, καὶ οὕτως μὲν ὑποκεῖσθαι τοὺς τοῦ πεφονευκότος συγγενεῖς πρὸς ἐκπλήρωσιν τῶν ἀνηκόντων εἰς παραμυθίαν τῶν τοῦ ἀνῃρημένου συγγενῶν· οἱ δὲ τῆς στρατείας αὐτοῦ τόποι μὴ ἐκποιείσθωσαν. εἰ δὲ καὶ πάντες ἐκ τοῦ αὐτοῦ οἴκου τῷ τοῦ φόνου ἐνέχονται μύσει, οὗτοι τὰς προσηκούσας ἕκαστος παρὰ τοῦ νόμου ποινὰς ὑποδεχέσθωσαν· οἱ δὲ τῆς στρατείας τόποι ἀλλαχοῦ μὴ παραπεμπέσθωσαν. ἀλλὰ κἂν μή τις ὑπολειφθῇ κληρονόμος, ὁ τὴν στρατείαν ὑπελθεῖν μέλλων, ἕτερος τοὺς τόπους ἀναλαμβανέτω.

## ΝΕΑΡΑ Δ΄.

### Περὶ προτιμήσεως, καὶ περὶ τοῦ ἐξωνεῖσθαι δυνατοὺς ἀπὸ δυνατῶν.

α΄. Θεσπίζομεν τὴν παρὰ τῶν προβεβασιλευκότων ἐκτεθεῖσαν νομοθεσίαν διενεργεῖν, καὶ ταύτην ἐπικυροῦμεν ἐν ἅπασι,

15. ἕτερος τοὺς τόπους ἀναλαμβάνων ὑπηρετείτω τῇ στρατείᾳ.

minime recipiant: sed iis ita prospiciatur, ut illorum loco fundos alios habeant.

5. Militem, qui homicidium perpetravit, secundum legem puniri iubemus. At vero terram militiae ipsius minime necessariis et cognatis interfecti solatii causa volumus attribui: sed eorum consolatio de quibusdam mobilibus fiat, et bona constituta in rebus soli ad militiae stationem reserventur. Quod si nullae res mobiles exstent, nihilominus eius cognati, qui caedem admisit, obligati sint ea solvere, quae ad solamen cognatorum interfecti pertinent, at ipsius militiae loca nequaquam alienentur. Quod si omnes ex una eademque domo perpetratae caedis scelere tenentur, meritas eorum quilibet ex lege poenas subeat: verum militiae fundi alio non transmittantur. Quin etiam si nullus superstes fuerit heres, qui militiam subiturus sit, alius quispiam fundos ad se recipiat.

## NOVELLA IV.

### *De iure praelationis, et quod potentes a potentibus emere debeant.*

1. Sancimus, ut lex ab iis lata principibus, qui nos in imperio praecessere, ceu rata valeat, eamque confirmamus in omnibus, excepto quod

πλὴν κατὰ τοῦτο μόνον ἀργεῖν αὐτὴν παρακελευόμεθα, ἵνα μὴ προτιμῶνται οἱ πένητες εἰς τὸ ἀπεμπολούμενον κτῆμα τῶν δυνατῶν, μήτε ἐξ ὁμοτελείας, μήτε ἐξ ἀνακοινώσεως, κἄν τε στρατιῶται, κἄν τε πολιτικοὶ ἐφευρίσκονται· ἀλλὰ τὴν τούτου πάλιν δεσποτείαν διαδέχεσθαι ἀρχοντικὸν πρόσωπον, τὸ πρὸς ἀνάπαυσιν δηλονότι καὶ ὠφέλειαν τῶν συμπαρακειμένων ἐν τούτῳ πενήτων ἀναφαινόμενον.

β'. Ὅπερ καὶ μετὰ τὸ δεσπόσαι τοῦ κτήματος παραβλάπτειν τοὺς γειτονοῦντας κατανοούμενον, ὡς βίαιον καὶ κακὸν μὴ μόνον ἀπὸ τῆς ἐπικτήσεως, ἀλλὰ καὶ ἀπὸ τῶν γονικῶν ἐκδιώκεσθαι κελεύομεν. καὶ τοὺς μὲν δυνατοὺς ἐκ δυνατῶν μόνον ποιεῖσθαι τὰς ἐξωνήσεις βουλόμεθα, τοὺς δὲ στρατιώτας καὶ πένητας ἐκ τῶν τὴν ὁμοίαν τάξιν λαχόντων αὐτοῖς. καὶ ὥσπερ τούτους ἐκωλύσα- P. 171 μεν τοῦ μὴ ἐξωνεῖσθαι τὰ τῶν δυνατῶν, οὕτως πάλιν ἐκείνους ἀπείργομεν τοῦ μὴ ἐκ πενήτων τε καὶ στρατιωτῶν ἀπόρων ποιεῖσθαι τὰς ἐξωνήσεις, μηδὲ τὴν ὁμοτέλειαν ἢ ἀνακοίνωσιν προβάλλεσθαι εἰς δικαίωσιν, πρὸς ἅπαντας τὴν νομοθεσίαν ποιούμενοι.

## ΝΕΑΡΑ Ε'.

### Περὶ οἰκημάτων.

Ἐπειδήπερ τινὲς τῶν κεκωλυμένων ἀπὸ τῶν νεαρῶν νομοθεσιῶν ἐξωνεῖσθαι καὶ πλατύνεσθαι προσώπων ἔτυχον ἐκ γονικῆς

5. διεκδέχηται al.

hac dumtaxat in parte iubeamus illam cessare, ne pauperes ad possessionem potentiorum, quae distrahitur, ius praelationis habeant, nec propter eiusdem tributi praestationem, non consortii causa, sive milites, sive municipes esse reperiantur: sed rursus in dominium illius persona proceris alicuius succedat, quae ad quietem et utilitatem pauperum, ei praedio vicinorum, semet offerat.

2. Eam personam si postea, quam praedium acquisivit, damnum dare vicinis intelligatur: veluti violentam et improbam, non hoc dumtaxat acquisito praedio, verum etiam patritis expelli iubemus. Ac potentiores quidem cum solis potentioribus emtiones instituere volumus, itidemque milites et pauperes cum iis, qui sortis eiusdem cum ipsis sunt. Atque uti prohibuimus, ne hi praedia potentiorum emant: ita rursus illos arcemus, ne cum pauperibus et militibus contrahant, neve census eiusdem praestatio, vel consortii ius allegetur, quam quidem legem universis ferimus.

## NOVELLA V.

### *De aedificiis sive villis.*

Quoniam personae quaedam ex earum numero, quae per novellas constitutiones prohibentur emtiones instituere, praediaque dilatare, de patrita

κληροδοσίας ἀκίνητον κτῆσιν ἐν χωρίοις ἢ ἀγριδίοις εἰληφότες, ἐξωνήσαντο δὲ μετὰ ταῦτα ἀπὸ τῶν συγχωριτῶν αὐτῶν σμικρά τινα καὶ ὀλιγοστὰ τόπια, ἐν οἷς οἰκήματα πολύτιμα καὶ ἀπειρομεγέθη ἐδείμαντο, πλεῖστα εἰς ἀνοικοδομὴν αὐτῶν καταβαλλόμενοι· δεῖν ᾠήθημεν μὴ διὰ τὰ σμικρὰ ταῦτα καὶ ὀλιγοστὰ τόπια καταστρέφεσθαι τὰς ἐπ' αὐτοῖς δομηθείσας ἀπειρομεγέθεις καὶ πολυτίμους οἰκίας, ἀλλ' ἀντὶ τῶν πεπραμένων τοπίων λαμβάνειν μὲν τοὺς πεπρακότας, εἴπερ ἐν τοῖς ζῶσιν εἰσίν, ἢ μὴ ὄντων αὐτῶν, τοὺς τούτων κληρονόμους ἢ συγκληρονόμους, διπλοῦν τὸ ποσὸν τοῦ καταβληθέντος τιμήματος, ἢ γῆν διπλασίονα, τῆς αὐτῆς τῶν πεπραμένων ποιότητος καὶ ποσότητος οὖσαν· καὶ μὴ ἀποστερεῖσθαι τοὺς ἠγορακότας τῶν ἰδίων ἐμπονημάτων.

---

## *ΝΕΑΡΑ ϛʹ,*

### βοηθοῦσα τοῖς ἐξωνησαμένοις πρὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἐνδείας.

Ἐπεὶ ἡ τῶν τεσσαράκοντα χρόνων παραδρομή, ἀνέγκλητος μὲν καὶ ἀνεπιφώνητος παραδραμοῦσα, τὸ δίκαιον ἐπεβράβευε τοῖς τὰ ἐκ τῶν στρατιωτῶν προσκτηθέντα κατέχουσι, περικοπτομένη δὲ διὰ τῶν ἐπιφωνήσεων, καὶ ἀναποδίζουσα, καὶ τοὺς πρὸ τῆς ἐνδείας τὰς ἐπικτήσεις ποιησαμένους ἐβάρυνε, καὶ ἀποστερεῖσθαι τούτων

13. ἀνεγκλήτως μὲν καὶ ἀνεπιφωνήτως.

haereditate possessionem quamdam in rebus soli constitutam, videlicet in fundis aut agris, adeptae; postea perexigua minutaque loca quaedam a vicaneis emerunt, in quibus pretiosas et immensae magnitudinis villas exstruxerunt, plurimis in earum structuram expensis: minime committendum putavimus, ut propter istaec exigua minutaque loca villae magnitudinis infinitae ac pretiosae, quae in eis exstructae sunt, diruantur: sed pro locis distractis venditores, siquidem adhuc superstites sunt, aut ipsis non exstantibus, eorum haeredes vel cohaeredes, duplam soluti pretii summam accipiant, aut duplum terrae, quae tum qualitate, tum quantitate terram venditam aequet: nec suis expensis emtores, quas ad res ornandas et pretiosiores reddendas contulerunt, fraudentur.

---

## NOVELLA VI,

### *quae subvenit iis, qui ante penuriae tempus emerunt.*

Quandoquidem annorum quadraginta spatium, quod citra querelam et attestatione nulla interveniente transcurrit, possessoribus eorum praediorum, quae a militibus emta sunt, ius suum tribuit; idemque si per attestationes interrumpatur, ac non procedat, etiam illos, qui ante penuriae tempus acquisivere praedia, saepenumero gravavit, et iis ut fraudarentur, effecit; dum nullo

ἐποίει πολλάκις, ἀδιαφόρως ἐνεργουμένη· διοριζόμεθα, τοὺς καλῇ πίστει πρὸ τοῦ καιροῦ τῆς ἐνδείας εὑρισκομένους ποιῆσαι τὴν ἐπίκτησιν ἀπὸ στρατιωτῶν καὶ πολιτικῶν, ἀμερίμνως διάγειν, καὶ μὴ ἐνεργεῖν τὴν τεσσαρακονταετίαν, καὶ ἐν τούτῳ ἀναποδίζουσαν ἐξ ἐπιφωνήσεως· μηδὲ τὸ καθόλου παρασαλεύεσθαι καὶ μετακινεῖσθαι τὴν δεσποτείαν αὐτῶν, εἰ μὴ εἰς μόνους τοὺς ἐξ ἁρπαγῆς τὰς ἐπικτήσεις ποιησαμένους, καὶ ἐκ βιαίας νομῆς, καὶ κακῆς πίστεως, ὡς ἐπιπηδῶντας τοῖς ἀλλοτρίοις, καὶ τοῦ πλείονος ἐφιεμένους.

adhibito discrimine vim suam obtinere permittitur: statuimus, ut qui bona fide ante penuriae tempus comparasse quid a militibus et municipibus comperiuntur, securi sint, neve spatium annorum quadraginta vim habeat, ut hac etiam in parte per attestationem praepediatur: nec in universum proprietas et dominium eorum labefactetur et transferatur: nisi tantum in illis, qui ex rapina violentaque possessione ac mala fide praedia quaedam acquisiverunt, veluti qui res alienas invadant, et ex avaritia pluribus inhient.

# ΦΙΛΟΠΑΤΡΙΣ Η ΔΙΔΑΣΚΟΜΕΝΟΣ

## ΔΙΑΛΟΓΟΣ.

# PHILOPATRIS SEU QUI DOCETUR

## DIALOGUS.

*ΤΡΙΕΦΩΝ, ΚΡΙΤΙΑΣ ΚΑΙ ΚΛΕΟΛΑΟΣ.*

Tom. III (α'.) ΤΡΙΕΦ. *Τί τοῦτο, ὦ Κριτία; ὅλον σεαυτὸν ἠλλοίωσας,*
P. 584 *καὶ τὰς ὀφρῦς κάτω συννένευκας, μύχιον δὲ βυσσοδομεύεις, ἄνω*
*καὶ κάτω περιπολῶν, κερδαλεόφρονι ἐοικὼς, κατὰ τὸν ποιητὴν,*
P. 585 *ὠχρός τέ σευ εἷλε παρειάς. μή που τρικάρηνον τεθέασαι; ἢ Ἑκά-*
*την ἐξ ᾅδου ἐληλυθυῖαν; ἢ καί τινι θεῶν ἐκ προνοίας συνήντη-*
*κας; οὐδέπω γάρ σε τοιαῦτα εἰκὸς παθεῖν, εἰ καὶ αὐτὸν ἠκη-*
*κόεις, οἶμαι, τὸν κόσμον κλυσθῆναι, ὥσπερ ἐπὶ τοῦ Δευκαλίω-*
*νος. σοὶ λέγω, ὦ καλὲ Κριτία, οὐκ ἀΐεις ἐμοῦ ἐπιβοωμένου τὰ*
*πολλὰ, καὶ ἐς βραχὺ γειτνιάσαντος; δυσχεραίνεις καθ' ἡμῶν, ἢ*
*ἐκκεκώφωσαι, ἢ καὶ τῆς χειρὸς παλαιστήσοντα ἐπιμένεις;*

**Paginae ad marginem adscriptae editionem Reitzii designant, unde hunc dialogum et quae ei subiunctae sunt annotationes desumsimus. *ΤΡΙΕΦ.*] Sic Par. *Τριεφῶντος* etc. Bas. 1. 2. om. cett. 2. *συνέ-νευκας* edd. priores. *βυσσοδομεύεις*] *βυσσοδομεύων* C. Nil mutat ed. Flor.**

**(I.) TRIEPH. Quid hoc rei est, Critia? totum te mutasti. Superciliis deorsum contractis profundas volvis sub pectore curas, sursumque et deorsum vagatus animos sub vulpe latentes, ut est in Poëta, videris circumferre, oraque pallor occupat. Num Cerberum vidisti, aut Hecaten ex inferis ascendentem, an consilio cum Deorum aliquo una fuisti? Neque enim adeo te affici par, puto, erat, si vel mundum, ut quondam sub Deucalione, eluvie totum periturum audivisses. Tecum loquor, o pulcher Critia, non audis multum tibi inclamantem, et prope iam te consistentem? Irasne aliquas adversum nos geris? obmutuisti? an expectas dum iniecta te manu impellam?**

*ΚΡΙΤ.* Ὦ Τριεφῶν, μέγαν τινὰ καὶ ἠπορημένον λόγον ἀκήκοα, καὶ πολλαῖς ὁδοῖς διειλημμένον, καὶ ἔτι ἀναπεμπάζω τοὺς ὕθλους, καὶ τὰς ἀκοὰς ἀποφράττω, μή που ἔτι ἀκούσαιμι ταῦτα, καὶ P. 586
ἀποψύξω ἐκμανείς, καὶ μῦθος τοῖς ποιηταῖς γενήσομαι, ὡς καὶ Νιόβη τὸ πρίν. ἀλλὰ κατὰ κρημνὸν ὠθούμην ἂν ἐπὶ κεφαλῆς σκοτοδινήσας, εἰ μὴ ἐπέκραξάς μοι, ὦ τᾶν, καὶ τὸ τοῦ Κλεομβρότου πήδημα τοῦ Ἀμβρακιώτου ἐμυθεύθη ἐπ' ἐμοί. (β'.) ΤΡΙΕΦ. Ἡράκλεις, τῶν θαυμασίων ἐκείνων φασμάτων, ἢ ἀκουσμάτων, ἅπερ Κριτίαν ἐξέπληξαν. πόσοι γὰρ ἐμβρόντητοι ποιηταὶ, καὶ τερατολογίαι φιλοσόφων, οὐκ ἐξέπληξάν σου τὴν διάνοιαν, ἀλλὰ λῆρος πάντα γέγονεν ἐπὶ σοί; ΚΡΙΤ. Πέπαυσο ἐς μικρὸν, καὶ μηκέτι παρενοχλήσῃς, ὦ Τριεφῶν· οὐ γὰρ παροπτέος ἢ ἀμελητέος γενήσῃ παρ' ἐμοῦ. ΤΡΙΕΦ. Οἶδ' ὅτι οὐ μικρὸν οὐδὲ εὐκαταφρόνητον πρᾶγμα ἀνακυκλεῖς, ἀλλὰ καὶ λίαν τῶν ἀποῤῥήτων. ὅ γὰρ χρὼς, καὶ τὸ ταυρηδὸν ἐπιβλέπειν, καὶ τὸ ἄστατον τῆς βάσεως, τὸ ἄνω τε καὶ κάτω περιπολεῖν, ἀρίγνωτόν σε καθίστησιν. ἀλλ' ἄμπνευσον τοῦ δεινοῦ, ἐξέμεσον P. 587
τοὺς ὕθλους, μή τι κακὸν πάθῃς. ΚΡΙΤ. Σὺ μὲν, ὦ Τριεφῶν, ὅσον πέλεθρον ἀνάδραμε ἀπ' ἐμοῦ, ἵνα μὴ τὸ πνεῦμα ἐξάρῃ σε, καὶ πεδάρσιος τοῖς πολλοῖς ἀναφανῇς· καί που καταπεσὼν Τριεφώντειον πέλαγος κατονομάσῃς, ὡς καὶ Ἴκαρος τὸ πρίν. ἃ γὰρ ἀκήκοα τήμερον παρὰ τῶν τρισκαταράτων ἐκείνων

4. ἀποψύξω] Ed. Iunt. prave ἀποψήξω. 21. κατανομάσῃς Iunt. Francof. Hagen.

CRIT. O mi Triepho! audivi orationem magnam atque difficilem, et multis implexam implicitamque nodis: iamque mecum retracto nugas et aures obturo, ne si forte iterum illae audiendae sint, dirigeam prae furore ut illa olim Niobe, et fabula poëtis fiam. Sed profecto, nisi tu mihi iam inclamasses, de praecipiti loco in caput vertigo me impulisset, et Cleombroti de me saltus, Ambracioten illum dico, narrari quam scitissime potuisset. (II.) TRIEPH. Mirabilia, Hercle, visa vel audita, quae quidem Critian adeo potuere percellere. Quot enim attoniti poëtae, quot philosophorum portentosi sermones, tantum abest ut tuam dimovere mentem potuerint, ut potius merae nugae fuerint. CRIT. Quiesce paullum, Triepho, et noli molestus esse amplius. Neque enim a me insuper habendus es, aut negligendus. TRIEPH. Novi te haud parvam rem, neque spernendam facile, quin valde etiam abstrusam, volutare animo. Color enim ille tuus, illa in vultu torvitas, in ingressu illa inconstantia, illa sursum deorsumque conversio, valde te conspiciendum atque notabilem faciunt. Sed respira ab illo malo, et nugas evome, ne quid inde morbi nanciscaris. CRIT. Sed heus tu, Triepho, quantum est unum iugerum, curriculo te hinc aufer, ne spiritu in sublime sublatus spectaculum multitudini fias, et delapsus alicubi, ut quondam Icarus, Triephonteum pelagus nomine tuo signes. Insigniter enim, quae ho-

*σοφιστῶν, μεγάλως ἐξώγκωσέ μου τὴν νηδύν.* ΤΡΙΕΦ. *Ἐγὼ μὲν ἀναδραμοῦμαι ὁπόσον καὶ βούλει, σὺ δὲ ἄμπνευσον τοῦ δεινοῦ.* ΚΡΙΤ. *Φὺ, φὺ, φὺ, φὺ, τῶν ὕθλων ἐκείνων. ἰοὺ, ἰοὺ, ἰοὺ, ἰοὺ, τῶν δεινῶν βουλευμάτων. αἶ, αἶ, αἶ, αἶ, τῶν κενῶν ἐλπίδων.* (γ'.) ΤΡΙΕΦ. *Βαβαὶ τοῦ ἀναφυσήματος, ὡς τὰς νεφέλας διέστρεψε. ζεφύρου γὰρ ἐπιπνέοντος λάβρου, καὶ τοῖς κύμασιν* P. 588 *ἐπωθίζοντος, Βορέην ἄρτι ἀνὰ τὴν Προποντίδα κεκίνηκας, ὡς διὰ κάλων αἱ ὁλκάδες τὸν Εὔξεινον πόντον οἰχήσονται, τῶν κυμάτων ἐπικυλινδούντων ἐκ τοῦ φυσήματος. ὅσον οἴδημα τοῖς ἐγκάτοις ἐνέκειτο. πόσος κορκορυγμὸς καὶ κλόνος τὴν γαστέρα σου συνετάρασσε· πολύωτον σεαυτὸν ἀναπέφηνας, τοσαῦτα ἀκηκοώς. ὡς καὶ, κατὰ τὸ τερατῶδες, καὶ διὰ τῶν ὀνύχων ἠκηκόεις.* ΚΡΙΤ. *Οὐ παράδοξόν τι, ὦ Τριεφῶν, ἀκηκοέναι καὶ ἐξ ὀνύχων· καὶ γὰρ κνήμην γαστέρα τεθέασαι, καὶ κεφαλὴν κύουσαν, καὶ ἀνδρείαν φύσιν ἐς γυναικείαν ἐνεργοβατοῦσαν, καὶ ἐκ γυναικῶν ὄρνεα μεταβαλλόμενα· καὶ ὅλως τερατώδης ὁ βίος, εἰ βούλει πιστεύειν τοῖς ποιηταῖς. ἀλλ' ἐπεί σε πρῶτον κιχάνω τῷδ' ἐνὶ χώρῳ, ἀπίωμεν ἔνθα αἱ πλάτανοι τὸν ἥλιον εἴργουσιν, ἀηδόνες δὲ καὶ χελιδόνες εὔηχα κελαδοῦσιν, ἵν' ἡ μελῳδία τῶν* P. 589 *ὀρνέων τὰς ἀκοὰς ἐνηδύνουσα, τό,τε ὕδωρ ἠρέμα κελαρύζον, τὰς ψυχὰς καταθέλξειε.* (δ'.) ΤΡΙΕΦ. *Ἴωμεν, ὦ Κριτία· ἀλλὰ δέδια, μή που ἐπῳδὴ τὸ ἠκουσμένον ἐστὶ, καί με ὕπερον, ἢ θύρετρον, ἢ*

19. **δὲ] Sic nostrae, τε Gesn. edit.**

**die ex sacerrimis sophistis audivi, ventrem mihi inflarunt. TRIEPH. Ego vero, quantum voles, retro curram. Igitur respira a malo. CRIT. Phy, phy, phy, phy, nugas illas! hem, hem, hem, hem, nefanda consilia! heu, heu, heu, heu, spes vanissimas! (III.) TRIEPH. Deum immortalem! quantus erat ille flatus, quam nubes ipsas convertit! Cum enim antea vehementi Zephyrus flatu in undas impingeret, Boream iam super Propontide excitasti, adeo ut funibus naves ingredi Euxinum Pontum cogantur, fluctibus ex tuo spiritu magna se vi volventibus. Hem quantus tumor tuis inesse debuit intestinis, quantus strepitus, quae conquassatio ventrem tibi conturbavit! auritissimum te esse demonstrasti, qui tot ac tanta audieris, adeo ut, ingenti portento, unguibus etiam audisse videaris. CRIT. Sed non debebat tibi paradoxum videri, Triepho, si quis etiam unguibus audiat: siquidem femur uterum vidisti, et caput praegnans, maris vero naturam in feminam divina vi transeuntem, mutatasque in aves feminas. Et tota adeo vita, si poëtis credas, portentorum plena est. Sed cum te primum his possum complectier oris, age abeamus eo, ubi solem platani arcent, lusciniaeque et hirundines dulcisonis aethera cantibus implent, ut avium aures permulcens cantus, et aqua leni decurrens susurro, animam ipsam tranquillet. (IV.) TRIEPH. Eamus sane, Critia, sed timeo, ne forte incantatio sit, quod tu audivisti, et pistillum aut ianuam ex me faciat mirabilis illa**

ἄλλο τι τῶν ἀψύχων ἀπεργάσεται ἡ θαυμασία σου αὕτη κατάπληξις. ΚΡΙΤ. Νὴ τὸν Δία τὸν αἰθέριον, οὐ τοῦτο γενήσεται ἐπὶ σοί. ΤΡΙΕΦ. Ἔτι με ἐξεφόβησας, τὸν Δία ἐπομοσάμενος. τί γὰρ ἂν δυνήσηται ἀμυνέμεναί σε, εἰ παραβαίης τὸν ὅρκον; οἶδα γὰρ καὶ σὲ μὴ ἀγνοεῖν περὶ τοῦ Διός σου. ΚΡΙΤ. Τί λέγεις; οὐ δυνήσεται ὁ Ζεὺς ἐς Τάρταρον ἀποπέμψαι; ἢ ἀγνοεῖς ὡς τοὺς θεοὺς πάντας ἀπέῤῥιψεν ἀπὸ τοῦ θεσπεσίου βηλοῦ, καὶ τὸν Σαλμωνέα ἀντιβροντῶντα πρώην κατεκεραύνωσε, καὶ τοὺς ἀσελγεστάτους ἔτι καὶ νῦν· παρὰ δὲ τῶν ποιητῶν Τιτανοκράτωρ καὶ Γιγαντολέτης ἀνυμνεῖται, ὡς καὶ παρ' Ὁμήρῳ; ΤΡΙΕΦ. Σὺ μέν, P. 590
ὦ Κριτία, πάντα παρέδραμες τὰ τοῦ Διός, ἀλλ', εἴ σοι φίλον, ἄκουε. οὐχὶ κύκνος οὗτος ἐγένετο καὶ σάτυρος δι' ἀσέλγειαν, ἀλλὰ καὶ ταῦρος; καὶ εἰ μὴ τὸ πορνίδιον ἐκεῖνος ταχέως ἐπωμίσατο, καὶ διέφυγε διὰ τοῦ πελάγους, τάχ' ἂν ἠροτρία, ἐντυχὼν γεηπόνῳ, ὁ βροντοποιὸς καὶ κεραυνοβόλος σου Ζεύς, καὶ ἀντὶ τοῦ κεραυνοβολεῖν, τῇ βουπλῆγι κατεκεντάννυτο. τὸ δὲ καὶ Αἰθίοψι συνευωχεῖσθαι, ἀνδράσι μελαντέροις, καὶ τὴν ὄψιν ἐζοφωμένοις, καὶ ἐς δώδεχ' ἡλίους μὴ ἀφίστασθαι, ἀλλ' ὑποβεβρεγμένος καθεδεῖσθαι παρ' αὐτοῖς, πώγωνα τηλικοῦτον ἔχων, P. 591
οὐκ αἰσχύνης ἄξια; τὰ δὲ τοῦ ἀετοῦ, καὶ τῆς Ἴδης, καὶ τὸ κυοφορεῖν καθ' ὅλον τοῦ σώματος, αἰσχύνομαι καὶ λέγειν. (ε'.) ΚΡΙΤ. Μῶν τὸν Ἀπόλλωνά γ' ἐπομοσόμεθα, ὃς προφήτης

1. ἀπεργάσεται] Hoc praetuli ex Iunt. Ald. Bas. 1. Francof. SOL. ἀπεργάζεται Par. Hag. κατάπληξις] κατάθελξις dederat Solan. bene. 13. ἐπωμίσατο] Ex emendatione Kusteri. ἐπωμόσατο edd. priores.

tua perculsio. CRIT. Per ego aetherium tibi Jovem iuro, non ita futurum. TRIEPH. Amplius etiam terres; cum Jovem deierasti. Quam enim ille iurisiurandi religionem violanti poenam infligere possit! novi enim te non ignorare, ut tui Jovis res se habeant. CRIT. Ain tu? non posse autem Jovem in tartarum aliquem mittere? nescisne tu homo, ut Deos omnes de caelesti illo pavimento deiecerit, ut Salmonea contra tonantem fulmine olim prostraverit, et hodienum prout quisque est petulantissimus prosternat: inde est, quod apud poëtas ut Titanum victor debellatorque gigantum imprimis apud Homerum decantatur. TRIEPH. Omnia tu quidem, Critia, Jovis percurristi, sed, nisi grave est, invicem audi. Nonne idem cygnus factus est satyrusque libidinis causa, quin taurus etiam? et nisi celeriter suscepto in humeros scortillo per pelagus aufugisset, forte iam, ab agricola aliquo interceptus, araret tuus ille tonitruum effector, fulminumque iaculator Iupiter, et pro eo, quod fulmina dicitur iacere, stimulos sentiret et scuticam. Illud vero non rubore dignum censes, egregie barbatum senem cum Aethiopibus epulas celebrare, nigra viris facie et vultibus obtenebratis, et duodecim totis solibus apud eos vino madentem desidere? Illa enim de aquila et de Ida, et quod impraegnari per totum corpus solet, dicere etiam pudor est. (V.) CRIT. Numquid igitur, o bone, per Apollinem iura-

ἄριστος καὶ ἰητρὸς, ὦ 'γαθέ; ΤΡΙΕΦ. Τὸν ψευδόμαντιν
λέγεις; τὸν Κροῖσον πρώην διολωλεκότα, καὶ μετ' αὐτὸν Σαλα-
μινίους, καὶ ἑτέρους μυρίους, ἀμφίλοξα πᾶσι μαντευόμενος;
(ϛ'.) ΚΡΙΤ. Τὸν Ποσειδῶνα δὲ τί; ὃς τρίαιναν ἐν ταῖν χεροῖν κρα-
τῶν, καὶ διάτορόν τι καὶ καταπληκτικὸν βοᾷ ἐν τῷ πολέμῳ,
P. 592 ὅσον ἐννεάχιλοι ἄνδρες, ἢ δεκάχιλοι, ἀλλὰ καὶ σεισίχθων, ὦ
Τριεφῶν, ἐπονομάζεται; ΤΡΙΕΦ. Τὸν μοιχὸν λέγεις; ὃς τὴν
τοῦ Σαλμωνέως παῖδα, τὴν Τυρὼ, πρώην διέφθειρε, καὶ ἔτι
ἐπιμοιχεύει, καὶ ῥύστης καὶ δημαγωγὸς τῶν τοιούτων ἐστί; τὸν
γὰρ Ἄρην ὑπὸ τοῦ δεσμοῦ πιεζόμενον, καὶ δεσμοῖς ἀλύτοις μετὰ
τῆς Ἀφροδίτης στενούμενον, πάντων τε τῶν θεῶν διὰ τὴν μοι-
χίαν ὑπ' αἰσχύνης σιωπώντων, ὁ ἵππειος Ποσειδῶν ἔκλαυσε δα-
κρυῤῥοῶν, ὥσπερ τὰ βρεφύλλια, τοὺς διδασκάλους δεδιότα, ἢ
ὥσπερ αἱ γρᾶες, κόρας ἐξαπατῶσαι. ἐπέκειτο δὲ τῷ Ἡφαίστῳ
λῦσαι τὸν Ἄρεα· τὸ δὲ ἀμφίχωλον τοῦτο δαιμόνιον, οἰκτεῖραν τὸν
πρεσβύτην θεὸν, τὸν Ἄρη ἀπηλευθέρωσεν· ὥστε καὶ μοιχός ἐστιν,
ὡς μοιχοὺς διασώζων. (ζ'.) ΚΡΙΤ. Ἑρμείαν δὲ τί; ΤΡΙΕΦ. Μή
μοι τὸν κακόδουλον, τοῦ ἀσελγεστάτου Διὸς, καὶ τὸν ἀσελγομα-
νοῦντα ἐπὶ τοῖς μοιχικοῖς. (η'.) ΚΡΙΤ. Ἄρεα δὲ καὶ Ἀφροδίτην
οἶδα μὴ παραδέχεσθαί σε, διὰ τὸ προδιαβληθῆναι πρώην παρὰ
σοῦ. ὥστε ἐάσωμεν τούτους. τῆς Ἀθηνᾶς ἔτι ἐπιμνησθήσομαι,
P. 593 τῆς παρθένου, τῆς ἐνόπλου, καὶ καταπληκτικῆς θεᾶς, ἢ καὶ

1. ἰητρὸς] Sic edd. lege ἰατρός. 6. ὅσον] Nihil variant edd. ὅσσον Homer. 11. μοιχίαν] Hoc praeferunt edd. vett. μοιχείαν Salm. et Amst. 13. ἔκλαυσε] Bene correxit Solan. ἔκλυσε edd. priores.

bimus, medicum pariter atque vatem optimum? TRIEPH. Mendacem illum Prophetam dicis, qui nuper Croesum, et post illum Salaminios, aliosque sexcentos, vaticiniorum ambiguitate pessumdedit? (VI.) CRIT. Quid si per Neptunum, qui trifidum manibus sceptrum tenens penetrabili voce terribilique tantum in bello clamat, quantum vix novem decemve virorum millia? qui praeterea terrae quassator, o Triepho, appellatur? TRIEPH. Scilicet per moechum illum, qui Tyro, Salmonei filiam, olim corrupit, et insuper adulteria committit, taliumque et sibi similium liberator ac patronus est? Martem enim reti captum et vinculis cum Venere sua indissolubilibus constrictum, omnibus Diis prae pudore tacentibus, equestris ille Neptunus lacrumis, quales puerorum sunt magistros timentium, aut vetularum puellas decipientium, effusis deflevit. Instabat autem Vulcano, ut Martem solveret; claudumque illud daemonium misericordia senis Dei Martem dimisit. Moechus itaque ipse est, ut qui saluti moechis fuit. (VII.) CRIT. Quid si per Mercurium? TRIEPH. Apage vero pessimum illum libidinosissimi Jovis administrum, ipsumque stuprorum cupiditate ac pruritu insanientem. (VIII.) CRIT. Martem Veneremque te non accepturum iam praevideo, cum modo eos contumelia affeceris. Igitur mittamus hos. Sed Minervae adhuc mentionem faciam, virginis armatae terribilisque Deae, quae Gorgonis caput pectori

*τὴν τῆς Γοργόνος κεφαλὴν ἐν τῷ στήθει περιάπτεται, τὴν Γιγαντολέτιν θεόν. οὐ γὰρ ἔχεις τί λέγειν περὶ αὐτῆς. ΤΡΙΕΦ. Ἐρῶ σοι καὶ περὶ ταύτης, ἤν μοι ἀποκρίνῃ. ΚΡΙΤ. Λέγε ὅ,τι γε βούλει. ΤΡΙΕΦ. Εἰπέ μοι, ὦ Κριτία, τί τὸ χρήσιμον τῆς Γοργόνος, καὶ τί τῷ στήθει τοῦτο ἡ θεὰ ἐπιφέρεται; ΚΡΙΤ. Ὡς φοβερόν τι θέαμα καὶ ἀποτρεπτικὸν τῶν δεινῶν. ἀλλὰ καὶ καταπλήσσει τοὺς πολεμίους, καὶ ἑτεραλκέα τὴν νίκην ποιεῖ ὅπου γε βούλεται. ΤΡΙΕΦ. Μῶν καὶ διὰ τοῦτο ἡ Γλαυκῶπις ἀκαταμάχητος; ΚΡΙΤ. Καὶ μάλα. ΤΡΙΕΦ. Καὶ διὰ τί οὐ τοῖς σώζειν δυναμένοις, ἀλλὰ τοῖς σωζομένοις, μηρία καίομεν ταύρων, ἠδ' αἰγῶν, ὡς ἡμᾶς ἀκαταμαχήτους ἐργάσωνται, ὥσπερ τὴν Ἀθηνᾶν; ΚΡΙΤ. Ἀλλ' οὐ οἱ δύναμίς γε πόῤῥωθεν ἐπιβοηθεῖν, ὥσπερ τοῖς θεοῖς, ἀλλ' εἴ τις αὐτὴν ἐπιφέρεται. (θʹ.) ΤΡΙΕΦ. Καὶ τί τόδ' ἐστίν; ἐθέλω γὰρ παρὰ σοῦ εἰδέναι, ὡς ἐξευρημένου τὰ τοιαῦτα καὶ ἐς μάλιστα κατωρθωκότος. ἀγνοῶ γὰρ πάντα τὰ κατ' αὐτήν, πλήν γε τοῦ ὀνόματος. ΚΡΙΤ. Αὕτη* P. 594 *κόρη ἐγένετο εὐπρεπὴς καὶ ἐπέραστος· Περσέως δὲ ταύτην δόλῳ ἀποδειροτομήσαντος, ἀνδρὸς γενναίου, καὶ ἐς μαγικὴν εὐφημουμένου, ἐπαοιδίαις ταύτην περιωδήσαντος, ἄλκαρ οἱ θεοὶ ταύτην ἐσχήκασι. ΤΡΙΕΦ. Τουτί μ' ἐλάνθανέ ποτε τὸ καλόν, ὡς ἀνθρώπων θεοὶ ἐνδεεῖς εἰσι. ζώσης δὲ τί τὸ χρήσιμον; προσηταιρίζετο ἐς πανδοχεῖον, ἢ κρυφίως συνεφθείρετο, καὶ κόρην*

1. *τὴν Γιγαντολέτην*] Sic omnes. 3. *γε βούλει*] *καὶ βούλῃ* ed. Gesn. 10. *μηρία*] *μυρία* male Iunt. et Ven. 2. 14. *παρὰ*] *περὶ* Par. Hag. 20. *ΤΡΙΕΦ.*] *ΚΡΙΤ.* male Flor. Iunt. Ald. Ven. 2. Salm. Amst.

praefixum gerit, Gigantesque olim confecit. Contra hanc enim dicere nihil habes. TRIEPH. Quin contra hanc etiam non nihil dicam, si respondere voles. CRIT. Cedo, quidquid placuerit. TRIEPH. Dic mihi igitur, Critia, quae est Gorgonis utilitas, et cui bono pectus ea munit Pallas? CRIT. Ut terribili quodam spectaculo, malisque averruncandis apto. Quin terret etiam hostes, victoriamque ut lubitum fuerit ab una parte inclinat ad alteram. TRIEPH. Num hac etiam causa invicta est Pallas? CRIT. Utique. TRIEPH. Cur autem non iis qui servare possunt potius, quam qui ipsi servantur, taurorum cremamus aut caprarum femora, ut nos etiam invictos, quemadmodum Pallada, praestent? CRIT. Sed non habet Gorgo vim illam eminus adiuvandi, quam habent Dii, sed si quis eam praeferat, tum vero prodest. (IX.) TRIEPH. Sed quid tandem rei est Gorgo? vellem enim ex te audire, qui invenisti talia et exquisitissime pertractasti: ego vero praeter nomen omnia eius ignoro. CRIT. Virgo igitur erat decenti forma et amabilis: sed postquam Perseus, vir fortis et ob magicae artis peritiam celebris, incantationibus victae caput abstulisset, praesidii causa Dii eam habuere. TRIEPH. Fugit me igitur tam egregia res, quod hominibus Dii opus habent: sed cum viveret, quam utilitatem praestitit? numquid in stabulis meretriciam fecit, an vero clam imminui se passa est, ac virginem

αὐτὴν ἐπωνόμαζε; ΚΡΙΤ. Νὴ τὸν Ἄγνωστον ἐν Ἀθήναις,
παρθένος διέμεινε μέχρι τῆς ἀποτομῆς. ΤΡΙΕΦ. Καὶ εἴ τις
παρθένον καρατομήσειε, ταὐτὸ γένοιτο φόβητρον τοῖς πολλοῖς;
P. 595 οἶδα γὰρ μυρίας διαμελεϊστὶ τμηθείσας Νήσῳ ἐν ἀμφιρύτῃ,
Κρήτην δέ τέ μιν καλέουσι. καὶ εἰ τοῦτο ἐγίνωσκον, ὦ καλὲ
Κριτία, πόσας Γοργόνας σοι ἀνήγαγον ἐκ Κρήτης; καί σε στρα-
τηγέτην ἀκαταμάχητον ἀποκατέστησα· ποιηταὶ δὲ καὶ ῥήτορες
κατὰ πολύ με Περσέως διέκριναν, ὡς πλείονας Γοργόνας ἐφευ-
ρηκότα. (ι'.) Ἀλλ' ἔτι ἀνεμνήσθην τὰ τῶν Κρητῶν, οἵ τάφον ἐπε-
δείκνυντό μοι τοῦ Διός σου, καὶ τὰ τὴν μητέρα θρέψαντα λόχμια,
ὡς ἀειθαλεῖς αἱ λόχμαι αὗται διαμένουσι. ΚΡΙΤ. Ἀλλ' οὐκ
ἐγίνωσκες τὴν ἐπῳδὴν καὶ τὰ ὄργια. ΤΡΙΕΦ. Εἰ ταῦτα, ὦ
P. 596 Κριτία, ἐξ ἐπῳδῆς ἐγίνετο, τάχ' ἂν καὶ ἐκ νεκάδων ἐξήνεγκεν
ἄν, καὶ ἐς τὸ γλυκύτατον φάος ἀνήγαγεν· ἀλλὰ λῆρος, παί-
γνιά τε καὶ μῦθοι, παρὰ τῶν ποιητῶν τερατολογούμενα. ὥστε
ἔασον καὶ ταύτην. (ια'.) ΚΡΙΤ. Ἥραν δὲ τὴν Διὸς γαμετὴν, καὶ
κασίγνητον, οὐ παραδέχῃ; ΤΡΙΕΦ. Σίγα τῆς ἀσελγεστάτης
ἕνεκα μίξεως, καὶ τὴν ἐκ ποδοῖν καὶ χεροῖν ἐκτεταμένην παράδραμε.
(ιβ'.) ΚΡΙΤ. Καὶ τίνα ἐπομόσομαί γε;

ΤΡΙΕΦ. Ὑψιμέδοντα θεὸν, μέγαν, ἄμβροτον, οὐρανίωνα,
υἱὸν πατρὸς, πνεῦμα ἐκ πατρὸς ἐκπορευόμενον,

5. δέ τέ μιν] om. τε in edd. priorib. 10. λόχμια] Ex emendatione Solan. et Guiet. δόχμια edd. priores. 19. ἐπομόσωμαι] Sic edd., ἐπωμόσωμαι Amst. ἐπομόσομαι Gesn., quem sequor. 21. ἄμβροτον] ἄμβροντον prave Iunt.

tamen sese nominavit? CRIT. Per ignotum, qui colitur Athenis, Deum virgo usque ad capitis percussionem permansit. TRIEPH. Et si quis caput virgini abscindat, fietne tum terriculamentum eiusmodi etiam ex vulgo cuilibet? Novi enim vel decies mille virgines membratim omnes dissectas in insula, quam Cretam dixere, ambit circumfluus humor. Hoc ego si novissem, quot tibi Gorgonas attulissem ex Creta? quamque invictum ex te imperatorem fecissem? Poëtae autem et rhetores me, tanquam plurimarum inventorem Gorgonum, longe Perseo superiorem iudicassent. (X.) Sed quoniam in Cretenses incidimus, memini adhuc illos mihi ostendere sepulcrum tui illius Jovis, et quae ipsius matrem sustentarunt obliqua vallium, lucosque perpetuam conservantes viriditatem. CRIT. Sed ignorabas tu quidem incantationem et ceremonias. TRIEPH. Si haec possent, mi Critia, incantationibus peragi, possent illae forte etiam ex inferis ereptos in dulcissimam hanc lucem reducere. Sed nugae sunt scilicet naeniaeque et fabulae a poëtis portentose confictae. Itaque et hanc omitte. (XI.) CRIT. Iunonem autem, Jovis uxorem pariter ac sororem non accipies? TRIEPH. Tace ob lascivissimum illum concubitum, manibusque ac pedibus extensam ocius praetercurre. (XII.) CRIT. Per quem igitur tandem tibi vis ut iurem?

TRIEPH. Per magnum Regem, caelestia regna tenentem,
Morte carentem omni, natum patris, inde profectum

ἓν ἐκ τριῶν, καὶ ἐξ ἑνὸς τρία,
ταῦτα νόμιζε Ζῆνα, τόνδ᾽ ἡγοῦ θεόν. P. 597

ΚΡΙΤ. Ἀριθμέειν με διδάσκεις, καὶ ὅρκος ἡ ἀριθμητική. καὶ γὰρ ἀριθμέεις ὡς Νικόμαχος ὁ Γερασηνός. οὐκ οἶδα γὰρ τί λέγεις, ἓν τρία, τρία ἕν. μὴ τὴν τετρακτὺν φῂς τὴν Πυθαγόρου, ἢ τὴν ὀγδοάδα, καὶ τριακάδα; ΤΡΙΕΦ. Σίγα τὰ νέρθε, καὶ τὰ σιγῆς ἄξια, οὐκ ἔσθ᾽ ὧδε μετρεῖν τὰ ψυλλῶν ἴχνη. ἐγὼ γάρ σε διδάξω τί τὸ πᾶν, καὶ τίς ὁ πρῴην πάντων, καὶ τί τὸ σύστημα τοῦ παντός. καὶ γὰρ πρῴην κἀγὼ ταῦτα ἔπασχον, ἅπερ σύ· ἡνίκα δέ μοι Γαλιλαῖος ἐνέτυχεν, ἀναφαλαντίας, ἐπίῤῥινος, ἐς τρίτον οὐρανὸν ἀεροβατήσας, καὶ τὰ κάλλιστα ἐκμεμαθηκώς, δι᾽ ὕδατος P. 598
ἡμᾶς ἀνεκαίνισεν, ἐς τὰ τῶν μακάρων ἴχνια παρεισώδευσε, καὶ ἐκ τῶν ἀσεβῶν χώρων ἡμᾶς ἐλυτρώσατο. καί σε ποιήσω, ἤν μου ἀκούῃς, ἐπ᾽ ἀληθείας ἄνθρωπον. (ιγ΄.) ΚΡΙΤ. Λέγε, ὦ πολυμαθέστατε Τριεφῶν, διὰ φόβου γὰρ ἔρχομαι. ΤΡΙΕΦ. Ἀνέγνωκάς ποτε τὰ τοῦ Ἀριστοφάνους τοῦ δραματοποιοῦ ὄρνιθας ποιημάτια; ΚΡΙΤ. Καὶ μάλα. ΤΡΙΕΦ. Ἐγκεχάρακται παρ᾽ αὐτοῦ τοιόνδε·

χάος ἦν, καὶ νὺξ, ἔρεβός τε μέλαν πρῶτον, καὶ Τάρταρος εὐρύς.
γῆ δ᾽, οὐδ᾽ ἀὴρ, οὐδ᾽ οὐρανὸς ἦν.

ΚΡΙΤ. Εὖ λέγεις. εἶτα τί ἦν; ΤΡΙΕΦ. Ἦν φῶς ἄφθιτον, ἀόρατον, ἀκατανόητον, ὃ λύει τὸ σκότος, καὶ τὴν ἀκοσμίαν

15. ἔρχομαι] εὔχομαι Ven. 2. Leg. ἔχομαι.

Ex patre flamen, tria de uno, atque ex tribus unum.
Iupiter haec tibi sint, solum hoc pro numine habeto.

CRIT. Computare tu quidem me doces, et iusiurandum tibi est arithmetica. Computas enim ut Nicomachus Gerasenus. Nescio enim quid tibi velis, unum tria, tria unum. Numquid de quaternario dicis Pythagorae, aut octonario aut tricenario? TRIEPH. Quin tu taces terrena, digna silentio. Non hic agitur de dimetiendis pulicum vestigiis. Ego enim te docebo, quid sit hoc universum, et quis sit ante omnia, et quae universi sit combinatio atque constructio. Antea enim mihi quae iam tibi usu venerunt. Sed postquam in Galilaeum incidi, recalvastrum, nasonem, qui per aëra incedens, in tertium usque caelum se penetraverat, resque omnium pulcherrimas ibi didicerat; is per aquam nos renovavit, impiorumque ereptos regionibus in beatarum animarum vestigiis collocavit. Etiam ex te faciam, si auscultare mihi velis, vere hominem. (XIII.) CRIT. Cedo, peritissime Triepho, horror enim me incessit. TRIEPH. Legistine unquam Aristophanis Comici poëmatia, quae ille aves inscripsit? CRIT. Legi utique. TRIEPH. In illis ita ab eo scriptum est:

Chaos olim et nox erebusque fuit nigrum, tum Tartarus ingens
Non terra, aër nec olympus erat.

CRIT. Praeclare ista, sed quid tum? TRIEPH. Lux erat incorrupta, invisa, incomprehensa, quae solvit tenebras, squallorem numine abegit. Ver-

ταύτην ἀπήλασε, λόγῳ μόνῳ ῥηθέντι ὑπ' αὐτοῦ, ὡς ὁ βραδύγλωσσος ἀπεγράψατο· γῆν ἔπηξεν ἐφ' ὕδασιν, οὐρανὸν ἐτάνυσεν,
P. 599 ἀστέρας ἐμόρφωσεν ἀπλανεῖς, δρόμον διετάξατο, οὓς σὺ σέβῃ θεούς, γῆν δὲ τοῖς ἄνθεσιν ἐκαλλώπισεν, ἄνθρωπον ἐκ μὴ ὄντων ἐς τὸ εἶναι παρήγαγε· καὶ ἔστιν ἐν οὐρανῷ βλέπων δικαίους τε κἀδίκους, καὶ ἐν βίβλοις τὰς πράξεις ἀπογραφόμενος· ἀνταποδώσει δὲ πᾶσιν ἣν ἡμέραν αὐτὸς ἐνετείλατο. (ιδ'.) ΚΡΙΤ. Τὰ δὲ τῶν Μοιρῶν ἐπινενησμένα ἐς ἅπαντας, ἐγχαράττουσί γε καὶ ταῦτα; ΤΡΙΕΦ. Τὰ ποῖα; ΚΡΙΤ. Τὰ τῆς εἱμαρμένης. ΤΡΙΕΦ. Λέγε, ὦ καλὲ Κριτία, περὶ τῶν Μοιρῶν, ἐγὼ δὲ μαθητιῶν ἀκούσαιμι περὶ σοῦ. ΚΡΙΤ. Οὐχ Ὅμηρος ὁ ἀοίδιμος ποιητὴς εἴρηκε,

μοῖραν δ' οὔ τινά φημι πεφυγμένον ἔμμεναι ἀνδρῶν.

ἐπὶ δὲ τοῦ μεγάλου Ἡρακλέους,

οὐδὲ γὰρ οὐδὲ βίη Ἡρακλείη φύγε κῆρα,
ὅσπερ φίλτατος ἔσκε Διῒ Κρονίωνι ἄνακτι,
P. 600 ἀλλά ἑ Μοῖρ' ἐδάμασσε, καὶ ἀργαλέος χόλος Ἥρης.

ἀλλὰ καὶ ὅλον τὸν βίον καθειμάρθαι, καὶ τὰς ἐν τούτῳ μεταβολάς·

— — ἔνθα δ' ἔπειτα
πείσεται ἅσσα οἱ αἶσα κατακλῶθές τε βαρεῖαι
γιγνομένῳ νήσαντο λίνῳ, ὅτε μιν τέκε μήτηρ.

καὶ τὰς ἐν ξένῃ ἐποχὰς ἀπ' ἐκείνης γίνεσθαι·

14. Ἡρακλείη] Ἡρακλῆος Hom. 16. Μοῖρ' ἐδάμασσε] Μοῖρα δαμ. Hom. 20. γιγνομένῳ] γινομένῳ schol. male.

bo tantum a se prolato, ut tardilinguis ille scriptum reliquit, terram aquis impositam condensavit, caelum expandit, stellas formavit fixas, cursumque illis constituit, quas tu pro Diis venerare. Terram autem floribus exornavit, homines ex illis quae plane non erant, ut essent produxit. Iamque observat de caelo iustos pariter atque iniustos, in librisque singulorum actiones describit, omnibus autem, qua praefinivit die, iusta retribuet. (XIV.) CRIT. Quae vero Parcae glomerarunt omnibus, num et ea describuntur? TRIEPH. Quid ais? CRIT. De fato loquor. TRIEPH. Quin tu dicis, o pulcher Critia, de Parcis, ego vero discendi cupidus auscultabo. CRIT. Nonne Homerus, celebris Poëta, dixit:

Fatum equidem nullum dico effugisse virorum.

De magno autem Hercule ita:

Nec potuit fugisse Atropon vis Herculis atram,
Qui Jove natus erat, patri carissimus idem:
Sed sors dira virum Junonisque ira subegit.

Quin vitam omnem omnesque in illa mutationes fato esse constitutas atque ordinatas, idem docet,

— — Hinc ordine cuncta
Suscipiet, quae vis fati Parcaeque verendae
Nascenti nevere, utero cum prodiit infans.

Moras etiam, quae in peregrino solo sunt sufferendae, a fato constitui, illa monent:

ἠδ' ὡς Αἴολον ἱκόμεθ', ὅς με πρόφρων ὑπέδεκτο,
καὶ πέμπ', οὐδέπω αἶσα φίλην ἐς πατρίδ' ἱκέσθαι.

ὥστε πάντα ὑπὸ τῶν Μοιρῶν γίνεσθαι ὁ ποιητὴς μεμαρτύρηκε. τὸν δὲ Δία μὴ θελῆσαι τὸν υἱὸν

— — θανάτοιο δυσηχέος ἐξαναλῦσαι,

ἀλλὰ μᾶλλον

αἱματοέσσας δὲ ψιάδας κατέχευεν ἔραζε,
παῖδα φίλον τιμῶν, τόν οἱ Πάτροκλος ἔμελλε
φθίσειν ἐν Τροίῃ.

ὥστε, ὦ Τρεφῶν, διὰ τοῦτο μηδὲν προσθεῖναι περὶ τῶν Μοιρῶν ἐθελήσῃς, εἰ καὶ τάχα πεδάρσιος ἐγεγόνεις μετὰ τοῦ διδασκάλου, καὶ τὰ ἀπόῤῥητα ἐμυήθης. (ιε'.) ΤΡΙΕΦ. Καὶ πῶς ὁ αὐτὸς ποιητής, P. 601 ὦ καλὲ Κριτία, διττὴν ἐπιλέγει τὴν εἱμαρμένην καὶ ἀμφίβολον; ὡς τόδε μέν τι πράξαντι, τοιῷδε τέλει συγκῦρσαι· τοῖον δὲ ποιήσαντι, ἑτέρῳ τέλει ἐντυχεῖν; ὡς ἐπ' Ἀχιλλέως,

διχθαδίας κῆρας φερέμεν θανάτοιο τέλοσδε,
εἰ μέν κ' αὖθι μένων Τρώων πόλιν ἀμφιμάχωμαι,
ὤλετο μέν μοι νόστος, ἀτὰρ κλέος ἄφθιτον ἔσται.
εἰ δέ κεν οἴκαδ' ἵκωμαι,
ὤλετό μοι κλέος ἐσθλόν, ἐπὶ δηρὸν δέ μοι αἰὼν
ἔσσεται.

ἀλλὰ καὶ ἐπὶ Εὐχήνορος,

8. δὲ] Ex Hom. inserui. Aberat ab edd. 19. αἰὼν] Aberat in Salm. et Amst. aderat in Par. Bas. 1. Iunt.

Aeolus et placide venientem excepit, euntemque
In patriam iuvit. Sed nondum fata sinebant.

Ut adeo omnia a Parcis fieri Poëtae testimonio constet. Jovem ipsum non velle a gnato

— — diram defendere mortem,

qui potius

Sanguinis in terram guttas demisit Olympo
Deplorans gnatum, qui mox mucrone Patrocli
Ad Troiam periturus erat.

Quae cum ita sint, verbum de Parcis addere unum non voles, quamvis forte cum illo magistro tuo sublimis in caelum raptus, arcanisque initiatus esses. (XV.) TRIEPH. Sed quid illud sibi vult, quod idem poëta duplex nobis comminiscitur ancepsque fatum? ita ut istud quidem facientem certus rerum exitus maneat; sed si aliud agat, alium etiam finem res nanciscatur, ut de Achille, qui de se dicit:

Bina Thetis mihi fata tulit, mortemque biformem:
Si maneam, Teucrorumque adversus moenia pugnem,
Non redeo in patriam, sed erit mihi fama superstes:
Sin patriam placeat, carosque videre penates,
Fama perit, sed longa venit sine laude senectus.

Sed et de Euchenore ita:

ὅς ῥ' εὖ εἰδὼς κῆρ' ὀλοὴν, ἐπὶ νηὸς ἔβαινε.
πολλάκι γάρ οἱ ἔειπε γέρων ἀγαθὸς Πολύϊδος,
νούσῳ ὑπ' ἀργαλέῃ φθῖσθαι οἷς ἐν μεγάροισιν,
ἢ μετ' Ἀχαιῶν νηυσὶν ὑπὸ Τρώεσσι δαμῆναι.

(ιϛ'.) Οὐχὶ παρ' Ὁμήρῳ ταῦτα γέγραπται; ἢ ἀμφίβολος αὕτη καὶ ἀμφίκρημνος ἀπάτη; εἰ δὲ βούλει, καὶ τοῦ Διὸς ἐπιθήσω σοι
P. 602 τὸν λόγον· οὐχὶ τῷ Αἰγίσθῳ εἴρηκεν ὡς ἀποσχομένῳ μὲν τῆς μοιχείας, καὶ τῆς Ἀγαμέμνονος ἐπιβουλῆς, ζῆν καθείμαρται πολὺν χρόνον; ἐπιβαλλομένῳ δὲ ταῦτα πράττειν, οὐ καθυστερεῖν θανάτου; τοῦτο κἀγὼ πολλάκις προὐμαντευσάμην· ἐὰν κτάνῃς τὸν πλησίον, θανατωθήσῃ παρὰ τῆς δίκης· εἰ δέ γε μὴ τοῦτο πράξῃς, βιώσῃ καλῶς,

οὐδέ σ' ὦκα θέμις τέλος θανάτοιο κιχείη.

οὐχ ὁρᾷς ὡς ἀδιόρθωτα τὰ τῶν ποιητῶν, καὶ ἀμφίλοξα, καὶ μηδέπω ἡδραιωμένα; ὥστε ἔασον ἅπαντα, ὡς καὶ σὲ ἐν ταῖς ἐπουρανίοις βίβλοις τῶν ἀγαθῶν ἀπογράψωνται. (ιζ'.) ΚΡΙΤ. Εὖ πάντα ἀνακυκλεῖς, ὦ Τριεφῶν, ἀλλά μοι τόδε εἰπὲ, εἰ καὶ τὰ
P. 603 τῶν Σκυθῶν ἐν τῷ οὐρανῷ ἐγχαράττουσι; ΤΡΙΕΦ. Πάντα, εἰ τύχοι γε Χρηστὸς καὶ ἐν ἔθνεσι. ΚΡΙΤ. Πολλούς γε γραφέας φῂς ἐν τῷ οὐρανῷ, ὡς ἅπαντα ἀπογράφεσθαι. ΤΡΙΕΦ. Εὐστόμει, καὶ μηδὲν εἴπῃς φλαῦρον θεοῦ δεξιοῦ, ἀλλὰ κατηχούμενος πείθου παρ' ἐμοῦ, εἴπερ ζῆν χρῄζεις εἰς τὸν αἰῶνα. εἰ οὐρανὸν

7. οὐχὶ τῷ] Nil variant edd. οὐ μοιχῷ vult Palm. 19. τύχοι] τύχῃ Flor. 21. φλαῦρον] φλαῦρου Flor. male.

Qui fati gnarus, naves classemque petebat.
Saepe etenim, Polyide senex, haec fata canebas:
Aut morbo in patria periturum, aut inter Achivum
Nigras Troiano casurum vulnere naves.

(XVI.) Negabisne haec ab Homero scripta? aut ambiguam potius et utrinque praeruptam fraudem agnosces? Sed Jovis etiam, si vis, orationem adiiciam. Nonne Aegistho dixit, si vellet se abstinere ab adulterio, insidiisque Agamemnoni struendis, ut diu viveret, esse in fatis? sin ista facere aggrederetur, acceleratam mortem non effugiturum. Ad eum modum et ego vaticinatus saepe sum, si occideris alium, ab ipsa Nemesi mortem expecta: si hoc non feceris, bene vives,

Nec tibi fas subito fatum finemque venire.

Non vides, quam sint minime castigata, quae poëtae fingunt, quam ambigua, nullisque subnixa fundamentis? Omnia igitur, si sapis, omitte, ut te etiam in caelestibus bonorum libris inscribant. (XVII.) CRIT. Bene revolveris ad id, unde discesseramus. Sed illud mihi dic, Scytharumne etiam res in caelo describuntur? TRIEPH. Et omnes quidem, si modo bonum aliquem esse inter gentes contingat. CRIT. Multos in caelo scribas esse dicis, qui quidem describant omnia. TRIEPH. Bona verba, ne quid in sapientem Deum dicas petulantius. Sed tanquam unus catechumenus mihi ausculta, si me-

ὡς δέῤῥιν ἐξήπλωσε, γῆν δὲ ἐφ' ὕδατος ἔπηξεν, ἀστέρας ἐμόρφωσεν, ἄνθρωπον ἐκ μὴ ὄντος παρήγαγε, τί παράδοξον, καὶ τὰς πράξεις πάντων ἐναπογράφεσθαι; καὶ γάρ σοὶ οἰκίδιον κατασκευάσαντι, οἰκέτιδας δὲ καὶ οἰκέτας ἐν αὐτῷ συναγαγόντι, οὐδέποτέ σε διέλαθε τούτων πρᾶξις ἀπόβλητος· πόσῳ μᾶλλον τὸν πάντα πεποιηκότα θεὸν οὐχ ἅπαντα ἐν εὐκολίᾳ διαδραμεῖν ἑκάστου πρᾶξιν καὶ ἔννοιαν; οἱ γάρ σου θεοὶ κότταβος τοῖς εὖ φρο- P. 604 νοῦσιν ἐγένοντο. (ιη'.) *ΚΡΙΤ.* Πάνυ εὖ λέγεις, καί με ἀντιστρόφως τῆς Νιόβης παθεῖν· ἐκ στήλης γὰρ ἄνθρωπος ἀναπέφηνα. ὥστε τοῦτον τὸν θεὸν προστιθῶ σοι, μὴ κακόν τι παθεῖν παρ' ἐμοῦ. *ΤΡΙΕΦ.* Εἴπερ ἐκ καρδίας μ' ὄντως φιλεῖς, μὴ ἑτερεῖόν τι ποιήσῃς ἐν ἐμοί,

καὶ ἕτερον κεύσῃς μὲν ἐνὶ φρεσίν, ἄλλο δὲ εἴπῃς.

ἀλλ' ἄγε δὴ τὸ θαυμάσιον ἐκεῖνο ἀκουσμάτιον ἄεισον, ὅπως κἀγὼ κατωχριάσω, καὶ ὅλως ἀλλοιωθῶ, καὶ οὐχ ὡς ἡ Νιόβη ἀπαυδήσω, ἀλλ' ὡς ἀηδὼν ὄρνεον γενήσομαι, καὶ τὴν θαυ- P. 605 μασίαν σου ἔκπληξιν κατ' ἀνθηρὸν λειμῶνα ἐκτραγῳδήσω. *ΚΡΙΤ.* Νὴ τὸν υἱὸν τὸν ἐκ πατρὸς, οὐ τοῦτο γενήσεται. *ΤΡΙΕΦ.* Λέγε, παρὰ τοῦ πνεύματος δύναμιν τοῦ λόγου λαβών. ἐγὼ δὲ καθεδοῦμαι,

δέγμενος Αἰακίδην ὁπότε λήξειεν ἀείδων.

(ιθ'.) *ΚΡΙΤ.* Ἀπῄειν ἐπὶ τὴν λεωφόρον, ὠνησόμενός γε τὰ χρειω-

11. ἐμοῦ] ἐκείνους, ἴσως Longol. ἑτερεῖον] Et sic Flor. cum cett.

do vivere aeternum desideras Si enim ut pellem explicavit caelum, terramque super aquis constabilivit et stellas formavit, tum hominem, cum nihil eius ante adesset, produxit: quid adeo mirum est, omnium etiam describi actiones? Te vero, cum forte domuncula aliqua exstructa, servulos ancillasque eo conduxisti, ne vilissima eorum actio fugiat: Deus autem, qui omnia fecit, non multo magis percurrat omnia facile, omnesque omnium et actiones et cogitationes! Tui enim Dii cottabus illis, qui rectum sapiunt, olim facti sunt. (XVIII.) CRIT. Rectissime dicis, facisque, ut quemadmodum ex homine lapis Niobe, ita conversa ratione ego ex lapide homo iam factus sim. Hunc igitur Deum iureiurando adiicio, te nihil a me mali accepturum. TRIEPH. Siquidem ex animo atque vere me diligis, cave committas in me fraudem aliquam,

Atque aliud dicas, aliudque in pectore celes.

Sed agedum mirabilem illam auditiunculam mihi occine, ut et ego pallescam immuterque penitus. Nolim tamen ut quondam Niobe enecari penitus: sed avicula, ut Philomela olim, fiam, et per viridantia prata tuam illam obstupescendam consternationem tristi vocula referam. CRIT. Ita me filius, qui ex Patre est, amet, ut istuc non fiet. TRIEPH. Dic igitur, accepta a spiritu sermonis virtute. Ego vero hic considebo,

Cantare, expectans, donec cessarit Achilles.

(XIX.) CRIT. In publicam viam necessaria quaedam emturus prodieram: tum

*δίστατα, καὶ δὴ ὁρῶ πλῆθος πάμπολυ ἐς τὸ οὖς ψιθυρίζοντας,*
*ἐπὶ δὲ τῇ ἀκοῇ ἔφυντο τοῖς χείλεσιν· ἐγὼ δὲ παπτήνας ἐς ἅπαν-*
*τας, καὶ τὴν χεῖρα τοῖς βλεφάροις περικάμψας, ἐσκοπίαζον ὀξυ-*
*δερκέστατα, εἴ πού γέ τινα τῶν φίλων θεάσωμαι. ὁρῶ δὲ Κρά-*
P. 606 *τωνα τὸν πολιτικὸν, παιδόθεν φίλον ὄντα καὶ συμποτικόν.*
*ΤΡΙΕΦ. Αἰσθάνομαι τοῦτον. τὸν ἐξισωτὴν γὰρ εἴρηκας· εἶτα*
*τί; ΚΡΙΤ. Καὶ δὴ πολλοὺς παραγκωνισάμενος ἧκον ἐς τὰ*
*πρόσω, καὶ τὸ ἑωθινὸν, χαῖρε, εἰπὼν, ἐχώρουν ὡς αὐτόν. (κ'.) Ἀν-*
*θρωπίσκος δέ τις,, τοὔνομα Χαρίκενος, σεσημμένον γερόντιον,*
P. 607 *ῥέγχον τῇ ῥινὶ, ὑπέβηττε μύχιον, ἐχρέμπτετο ἐπισεσυρμένον· ὁ δὲ*
*πτύελος κυανώτερος θανάτου· εἶτα ἤρξατο ἐπιφθέγγεσθαι κατι-*
*σχνημένον· ,,οὗτος, ὡς προεῖπον, τοὺς τῶν ἐξισωτῶν καταλείπει*
*ἐλειπασμοὺς, καὶ τὰ χρέα τοῖς δανεισταῖς ἀποδώσει, καὶ τά τε*
P. 608 *ἐνοίκια πάντα, καὶ τὰ δημόσια. καὶ τὰς εἰραμάγγας δέξεται, μὴ*
*ἐξετάζων τῆς τέχνης,” καὶ κατεφλυάρει ἔτι πικρότερα. οἱ περὶ*
*αὐτὸν δὲ ἥδοντο τοῖς λόγοις, καὶ τῷ καινῷ τῶν ἀκουσμάτων*
*προσέκειντο. (κά.) Ἕτερος δὲ τοὔνομα Χλευόχαρμος, τριβώνιον ἔχων*
*πολύσαθρον, ἀνυπόδετός τε, καὶ ἄσκεπος, μετέειπε, τοῖς ὀδοῦ-*
*σιν ἐπικροτῶν, ὡς ,,ἐπεδείξατό μοί τις κακοείμων, ἐξ ὀρέων πα-*
P. 609 *ραγενόμενος, κεκαρμένος τὴν κόμην, ἐν τῷ θεάτρῳ ἀναγεγραμ-*
*μένον ὄνομα ἱερογλυφικοῖς γράμμασιν, ὡς οὗτος τῷ χρυσῷ ἐπι-*

3. *ἐσκοπίαζον*] Nihil hic variare edd. adpinxit Solan. hic et plus decies deinde, quod ubique repetere supervacuum erit. 18. *ἀνυπόδετος*] Hic nil variare edd. notatu dignum, quod ante *ἀνυπόδητος* plurimum scribant. Conf. Asin. c. 16. et Cyn. c. 13.

**video ibi ingentem multitudinem, qui in aures alter alteri insusurrabant, adeo quidem ut labia haererent auribus. Ibi ego omnes circumspiciens, manuque incurva superciliis circumposita, quam possum acutissime cernens exploro, sicubi amicorum aliquem videre possim. Video autem Cratonem Politicum, a pueris amicum atque compotorem. TRIEPH. Sentio quem dicas. Nempe peraequatorem illum. Sed quid inde? CRIT. Multis igitur cubito amotis ad anteriora perveni, et ave, matutino dicto, ad hominem accessi. (XX.) Homuncio autem aliquis, Charicenus nomine, putridus seniculus, inter ingentes ronchos, tussimque imis ductam pulmonibus, enixe screat. Erat vero sputum ipsa morte lividius. Tum exili voce ita infit: „Hic, quemadmodum ante dicebam, Peraequatorum indulgebit omissa, debitaque reddet creditoribus privatasque impensas aeque ac publicas solvet. Recipiet etiam vanos futuri coniectores, non aestimans illos ex arte.” Quin amariora etiam homo nugabatur. Qui autem circa erant, delectabantur sermonibus, novisque audiendis rebus attendebant. (XXI.) Alius vero, Chlevocharmo nomen erat, lacinia, quam caries consumserat, indutus, excalceatus praeterea et aperto capite, dentibus simul concrepans ita interlocutus est: „Ostendit mihi male vestitus aliquis, e montibus huc adveniens, comam detonsus, insculptum in theatro hieroglyphicis literis illius nomen; hunc**

κλύσει τὴν λεωφόρον·" ἦν δ' ἐγώ, „κατὰ μὲν τὰ Ἀριστάνδρου καὶ Ἀρτεμιδώρου οὐ καλῶς ἀποβήσονται ταῦτά γε τὰ ἐνύπνια ἐκ ὑμῖν· ἀλλὰ σοὶ μὲν τὰ χρέα πληθυνθήσεται ἀναλόγως τῆς ἀποδόσεως· οὗτος δὲ ἐπιπολὺ τοῦ ὀβολοῦ γε στερηθήσεται, ὡς πολλοῦ χρυσίου εὐπορηκώς. καὶ ἔμοιγε δοκεῖτε ἐπὶ λευκάδα πέτρην, καὶ δῆμον ὀνείρων καταδαρθέντες, τοσαῦτα ὀνειροπολεῖν P. 610
ἐν ἀκαρεῖ τῆς νυκτὸς οὔσης." (κβ'.) Οἱ δὲ ἀνεκάγχασαν ἅπαντες, ὡς ἀποπνιγέντες ὑπὸ τοῦ γέλωτος, καὶ τῆς ἀμαθίας μου κατεγίνωσκον. ἦν δ' ἐγὼ πρὸς Κράτωνα, „μῶν κακῶς πάντα ἐξεῤῥίνισα, ἵν' εἴπω τι κωμικευσάμενος, καὶ οὐ κατὰ Ἀρίστανδρον τὸν Τελμισέα καὶ Ἀρτεμίδωρον τὸν Ἐφέσιον, ἐξίχνευσα τοῖς ὀνείρασιν;" ἡ δ' ὅς, „σίγα, ὦ Κριτία, εἰ ἐχεμυθεῖς, μυσταγωγήσω σε τὰ κάλλιστα καὶ τὰ νῦν γενησόμενα. οὐ γὰρ ὄνειροι τάδ' εἰσὶν, ἀλλ' ἀληθῆ. ἐκβήσονται δὲ εἰς μῆνα Μεσορί." ταῦτα ἀκηκοὼς παρὰ τοῦ Κράτωνος, καὶ τὸ ὀλισθηρὸν τῆς διανοίας αὐτῶν κατεγνωκώς, ἠρυθρίασα καὶ σκυθρωπάζων ἐπορευόμην, πολλὰ τὸν Κράτωνα ἐπιμεμφό- P. 611
μενος. εἷς δὲ δριμὺ καὶ Τιτανῶδες ἐνιδὼν, δραξάμενός μου τοῦ λώπους, ἐσπάρασε, ῥήτρην ποιήσασθαι πειθόμενός τε καὶ παρανυττόμενος παρὰ τοῦ πεπαλαιωμένου ἐκείνου δαιμονίου. (κγ'.) Εἰς λόγους δὲ ταῦτα παρεκτείναντες, πείθει με τὸν κακοδαίμονα εἰς γόητας ἀνθρώπους παραγενέσθαι, καὶ ἀποφράδι τὸ δὴ λεγόμενον ἡμέρᾳ συγκυρῆσαι. ἔφασκε γὰρ πάντα ἐξ αὐτῶν μυσταγω-

14. *Μεσορὶ*] Ex emend. Solani, edd. et schol. *Μεσωρί*. 18. *λώπους*] *λοπὸς* schol. *ἐσπάρασε*] *ἐσπάραξε* Bas. 1. 2.

auro viam inundaturum." Tum ego, „secundum Aristandri," inquam, „Artemidorique praeceptiones non bene haec vestra vobis somnia evenient: sed tibi quidem augebuntur debita, pro portione qua solutionem somniasti: hic vero vel obolo, quem habet, privabitur, prout multo abundavit auro. Videmini autem mihi super alba rupe, somniorumque indormiisse populo, cum tantum contractissimis hisce noctibus somniatis." (XXII.) Hi vero immanibus cachinnis, adeo ut praefocari illos prae nimio risu metus esset, imperitiam meam condemnant. Tum ad Cratonem, „malene omnia olfeci," inquam, „ut ex comoedia loquar, neque secundum Aristandrum Telmessium Ephesiumque Artemidorum, probe investigavi ista somnia?" Ille vero, „tace," inquit, „Critia, si enim potis es ut sileas, pulcherrima te mysteria edocebo, atque iamiam eventura. Cave enim somnia illa putes; verissima sunt, et intra Mesori mensem habitura exitum." Haec cum ex Cratone audissem, damnata ipsorum animi levitate erubui, vultuque tristitiam praeferens et multis Cratonem increpans, abii. Sed me aliquis torvum et tanquam Titanicum intuens, lacinia prehensum retraxit, a vetusto illo daemonio hominis, ut audientem sibi concionem praeberet, inductus instigatusque. (XXIII.) Sermone autem longius producto persuadet tandem misero mihi, ut ad praestigiatores homines accederem, et in infaustum, quod aiunt, diem inciderem: dixerat enim, omnia

γηθῆναι. καὶ δὴ διήλθομεν σιδηρέας τε πύλας καὶ χαλκέους οὐδούς. ἀναβάθρας δὲ πλείστας περικυκλωσάμενοι, ἐς χρυσόροφον οἶκον ἀνήλθομεν, οἷον Ὅμηρος τὸν Μενελάου φησί. καὶ δὴ
P. 612 ἅπαντα ἐσκωπίαζον, ὅσα ὁ νησιώτης ἐκεῖνος νεανίσκος. ὁρῶ δὲ οὐχ Ἑλένην, μὰ Δί', ἀλλ' ἄνδρας ἐπικεκυφότας καὶ κατωχριωμένους· οἱ δὲ ἰδόντες γήθησαν, καὶ ἐξεναντίας παρεγένοντο· ἔφασκον γὰρ, ὡς εἴ τινα λυγρὰν ἀγγελίαν ἀγάγοιμεν. ἐφαίνοντο γὰρ οὗτοι ὡς τὰ κάκιστα εὐχόμενοι, καὶ ἔχαιρον ἐπὶ τοῖς λυγροῖς, ὥσπερ αἱ ποινοποιοὶ ἐπὶ θέατρα, τὰς κεφαλὰς δ' ἄγχι σχόντες ἐψιθύριζον. μετὰ δὲ τὰ ἤροντό με,

„τίς, πόθεν εἶς ἀνδρῶν, πόθι τοι πόλις, ἠδὲ τοκῆες;

χρηστὸς γὰρ ἂν εἴης, ἀπό γε τοῦ σχήματος." ἦν δ' ἐγὼ, „ὀλίγοι γε χρηστοὶ, ὥσπερ βλέπω πανταχοῦ· Κριτίας δὲ τοὔνομα, πόλις δέ μοι ἔνθεν, ὅθεν καὶ ὑμῖν." (κδ'.) Ὡς δ' ἀεροβατοῦντες ἐπυνθάνοντο, „πῶς τὰ τῆς πόλεως, καὶ τὰ τοῦ κόσμου;" ἦν δ' ἐγὼ, „χαίρουσί γε πάντες, καὶ ἔτι γε χαιρήσονται." οἱ δὲ ἀνένευον ταῖς ὀφρύσιν· „οὐχ οὕτω, δυστοκεῖ γὰρ ἡ πόλις." ἦν δ' ἐγὼ κατὰ τὴν αὐτῶν γνώμην· „ὑμεῖς πεδάρσιοι ὄντες, καὶ ὡς ἀπὸ ὑψηλοῦ ἅπαντα
P. 613 καθορῶντες, ὀξυδερκέστατα καὶ τάδε νενοήκατε. πῶς δὲ τὰ τοῦ αἰθέρος; μῶν ἐκλείψει ὁ ἥλιος, ἡ δὲ σελήνη κατὰ κάθετον γενήσεται; ὁ Ἄρης εἰ τετραγωνήσει τὸν Δία, καὶ ὁ Κρόνος διαμε-

4. ἐσκωπίαζον] Leg. ἐσκοπίαζον ut c. 19. Etsi hic ω est in edd.
9. ἐπὶ θέατρα] ἐπὶ τὰ θέατρα ed. Gesn. Abest artic. ab aliis.
16. χαιρήσονται] χαρήσονται Bas. 1. 2.

mysteria ab illis se esse edoctum. Transimus igitur portasque ferreas, pavimentaque aenea, multisque per orbem superatis scalis, in aurea tecta ascendimus, qualia Menelai quondam fuisse, Homero credimus. Ibi ego oculis lustro omnia, quae ille ex insula iuvenis; video autem non Helenam ego quidem, sed homines vultibus in terram pronis pallidisque. Illi vero, cum nos viderent, gaudere obviamque procedere: dicebant enim, numquid forte tristis nuncii ferremus? quippe qui manifesto pessima quaeque optarent, atque, ut in theatris solent furiae, luctuosis rebus gauderent. Tum vero capita invicem conferentes in aures quaedam insusurrant, ac denique me interrogant:

„Tu quis es, unde venis, quaeque urbs tibi, quique parentes?

Videris enim, quantum quidem habitus tuus indicat, homo minime malus." At ego, „pauci quidem," inquam, „ubique gentium, quantum video, boni sunt: nomen mihi est Critiae: urbs eadem quae vestra." (XXIV.) Ut vero inaniter elati homines interrogarunt, quid rerum in urbe atque adeo in mundo geretur? egoque, „gaudent, gaudebuntque amplius," respondi: illi, superciliorum gestu abnuentes, „minime vero ita est," inquiunt, „clades enim perniciemque civitas parturit." Tunc ego ex ipsorum sententia, „nimirum vos," inquam, „cum supra humum sublati, tanquam de specula omnia prospiciatis, etiam ista quam acutissime olim perspexistis. Sed in aethere quid agitur? num eclipsin Sol patietur, Luna ad perpendiculum ipsi subiecta? num Mars ex quadrante Jovem respiciet, Saturnus autem ex diametro opponetur Soli?

τρήσει τὸν ἥλιον; ἢ Ἀφροδίτη εἰ μετὰ τοῦ Ἑρμοῦ συνοδεύσει, καὶ Ἑρμαφροδίτους ἀποκυήσουσιν, ἐφ' οἷς ὑμεῖς ἥδεσθε; εἰ ῥαγδαίους ὑετοὺς ἐκπέμψουσιν; εἰ νιφετὸν πολὺν ἐπιστρωννύσουσι τῇ γῇ, χάλαζαν δὲ καὶ ἐρυσίβην εἰ κατάξουσι, λοιμὸν καὶ λιμὸν εἰ ἐπιπέμψουσιν, εἰ τὸ κεραυνοβόλον ἀγγεῖον ἀπεγεμίσθη, καὶ τὸ βροντοποιὸν δοχεῖον ἀνεμεστώθη;" (κε'.) Οἱ δὲ ὡς ἅπαντα κατωρθωκότες κατεφλυάρουν τὰ αὐτῶν ἐράσμια, ὡς μεταλλαγῶσι τὰ πράγματα, ἀταξίαι δὲ καὶ ταραχαὶ τὴν πόλιν καταλήψονται, τὰ στρατόπεδα ἥττονα τῶν ἐναντίων γενήσονται. τοῦτο ἐκταραχθεὶς, καὶ ὥσπερ πρῖνος καόμενος οἰδηθεὶς, διάτορον ἀνεβόησα, „ὦ δαιμόνιοι ἀνδρῶν, μὴ μεγάλα λίαν λέγετε, θήγοντες ὀδόντας κατ' ἀνδρῶν θυμολεόντων, πνειόντων δόρυ καὶ λόγχας καὶ λευκολόφους P. 614 τριφαλείας· ἀλλὰ ταῦθ' ὑμῖν ἐπὶ κεφαλὴν καταβήσεται, ὡς τὴν πατρίδα ὑμῶν κατατρύχετε. οὐ γὰρ αἰθεροβατοῦντες ταῦτα ἠκηκόητε, οὐ τὴν πολυάσχολον μαθηματικὴν κατωρθώκατε. εἰ δέ γε μαντεῖαι καὶ γοητεῖαι ὑμᾶς παρέπεισαν, διπλοῦν τὸ τῆς ἀμαθίας. γυναικῶν γὰρ εὑρέματα ταῦτα γραϊδίων. καὶ παίγνια. ἐπιπολὺ γὰρ τὰ τοιαῦτα αἱ τῶν γυναικῶν ἐπίνοιαι μετέρχονται." (κϛ'.) ΤΡΙΕΦ. Τί δὲ πρὸς ταῦτα ἔφησαν, ὦ καλὲ Κριτία, οἱ κεχαρμένοι τὴν γνώμην καὶ τὴν διάνοιαν; ΚΡΙΤ. Ἅπαντα ταῦτα παρέδραμον, εἰς ἐπίνοιαν τετεχνασμένην καταπεφευγότες·

3. πολὺν] πολὴν prave Iunt. 5. λιμὸν] λιμόν. αὐχμὸν Flor. puncto post λιμὸν collocato. 14. κατατρύχετε] Sic pleraeque. κατατρίχετε Iunt. 15. ἠκηκόητε] Sic nostrae, ἠκηκόειτε Gesn., melius. An ἠκηκόατε?

Venusne cum Mercurio congredietur, novosque adeo edolabunt nobis Hermaphroditos, quibus vos delectamini? Numquid impetuosos imbres demittent super? an copiosa nive terram consternent, grandinemque aut rubiginem devolvent, pestemne ac famem immittent? An fulminatrix cistula plena est, tonitruumque conceptaculum repletum?" (XXV.) Illi vero, quasi re praeclare gesta, de suis illis nugabantur deliciis, fore scilicet, ut rerum facies mutetur, atque turbae colluviesque civitatem invadant, tum exercitus ab hostibus vincantur. Hic ego vehementer commotus, atque ardentis instar ilicis intumescens, contentissime exclamavi: „Nolite, miseri homines, nimis loqui magnifice, stringentes dentes in vivos corde leones spicula spirantes, crista nitentes galeas triplicique. Verum ista in vos ipsos vestraque capita expetent, qui patriae vestrae male adeo ominamini. Neque enim aut conscenso aethere ista audivistis, aut male sedulam mathematicorum artem edidicistis. Si autem vaticinia et praestigiae in hanc vos fraudem impulerunt, duplo maior vestra est stupiditas. Quandoquidem vetularum ista mulierum sunt commenta atque ludibria. Siquidem muliebria fere ingenia eiusmodi consectari solent naenias." (XXVI.) TRIEPH. Quid vero ad ista, o pulcher Critia, detonsis mentibus animisque homines? CRIT. Nimirum his omnibus praetermissis, ad commentum oppido elegans confugientes dixe-

ἔλεγον γὰρ „ἡλίους δέκα ἄσιτοι διαμενοῦμεν, καὶ ἐπὶ παννύχους
ὑμνῳδίας ἐπαγρυπνοῦντες ὀνειρώττομεν τὰ τοιαῦτα." ΤΡΙΕΦ. Σὺ
δὲ τί πρὸς αὐτοὺς εἴρηκας; μέγα γὰρ ἔφησαν καὶ διηπορημένον.
P. 615 ΚΡΙΤ. Θάρσει, οὐκ ἀγεννές, ἀντεῖπον γὰρ τὰ κάλλιστα. „τὰ
γὰρ παρὰ τῶν ἀστικῶν θρυλλούμενα," ἔφην, „περὶ ὑμῶν, ὁπόταν
ὀνειροπολεῖτε, τὰ τοιαῦτά που παρεισάγονται." οἱ δὲ σεσηρὸς ὑπο-
μειδιῶντες, „ἔξω που παρέρχονται τοῦ κλινιδίου." ἦν δ' ἐγώ, „εἰ
ἀληθῆ εἰσι ταῦτα, ὦ αἰθέριοι, οὐκ ἄν ποτε ἀσφαλῶς τὰ μέλ-
λοντα ἐξιχνεύσητε· ἀλλὰ καταπεισθέντες ὑπ' αὐτῶν ληρήσετε
τὰ μὴ ὄντα, μηδὲ γενησόμενα. ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὐκ οἶδ' ὅπως
ληρεῖτε, ὀνείροις πιστεύοντες, καὶ τὰ κάλλιστα βδελύττεσθε,
τοῖς δὲ πονηροῖς ἥδεσθε, μηδὲν ὀνούμενοι τοῦ βδελύγματος. ὥστε
ἐάσετε τὰς ἀλλοκότους ταύτας φαντασίας, καὶ τὰ πονηρὰ βουλεύ-
ματα, καὶ μαντεύματα, μή που θεὸς ὑμᾶς ἐς κόρακας βάλοι,
διὰ τὸ τῇ πατρίδι ἐπαρᾶσθαι, καὶ λόγους κιβδήλους ἐπιφημίζειν."
P. 616 (κζ'.) Οὗτοι δὲ ἅπαντες ἕνα θυμὸν ἔχοντες ἐμοὶ πολλὰ κατεμέμφον-
το. καὶ εἰ βούλει, καί τά γε προστιθῶ σοι, ἅτινά με καὶ ὡς στή-
λην ἄναυδον ἔθηκαν, μέχρις ἂν ἡ χρηστή σου λαλιὰ λιθούμενον
ἀνέλυσε, καὶ ἄνθρωπον ἀπεκατέστησε. ΤΡΙΕΦ. Σίγα, ὦ Κρι-
τία, καὶ μὴ ὑπερεκτείνῃς τοὺς ὕθλους. ὁρᾷς γὰρ ὡς ἐξῴγκωταί
μου ἡ νηδύς, καὶ ὥσπερ κυοφορῶ· ἐδήχθην γὰρ τοῖς παρὰ σοῦ
λόγοις, ὡς ὑπὸ κυνὸς λυττῶντος· καὶ εἰ μὴ φάρμακον ληθεδαιὸν

12. ὀνούμεναι] An ὀνάμενοι? Pell.

runt, „post decem dierum ieiunia, quibus pervigiles cantibus noctes ducimus, talia somniamus." TRIEPH. Sed tu quid ad illa? magnum enim quiddam dixerunt, quodque multam quaestionem habeat. CRIT. Bono es animo: nihil ignavum dixi, sed pulcherrime equidem caussam ita peregi: „etenim vera sunt, quae urbani homines saepe de vobis dicunt, somniantibus vobis talia obrepunt." Illi vero canino rictu subridentes, „extra tamen lectulum," inquiunt, „nobis obveniunt." Tum ego, „sint vera," inquam, „ista, o sublimes animae, numquam tamen tuto quae futura sunt investigaveritis, sed vestris ipsi somniis inducti, quae neque sunt, neque futura unquam sunt, nugabimini. Nescio vero quomodo somniis fidem habentes ista deblateretis, honestissima quae sunt aversemini, malis autem delectemini, idque cum nullum ex tam detestabili facinore bonum consequamini. Omittite igitur absurda illa emotae mentis ludibria, malaque consilia ac praedictiones, ne quando Deus, eo quod pessime Patriae precamini, fallacesque vestros sermones ad ipsum refertis auctorem, in malam rem vos proiiciat." (XXVII.) Hi vero uno omnes animo multis me obiurgare, et, si vis, iam ea adiiciam, quae quasi columnam elinguem me fecere, donec salutaris illa tua allocutio iam saxea membra resolvit, hominique me restituit. TRIEPH. Quin tace, Critia, neque nugas extende amplius. Vides enim ut mihi venter intumuerit, et tanquam uterum gestem. Tuis quippe sermonibus ut a rabido cane morsus sum. Atque nisi sumta procurandae oblivioni medicina conquiescam, ipsa rei recordatio in me

ἐμπιὼν ἠρεμήσω, αὕτη ἡ μνήμη οἰκουροῦσα ἐν ἐμοὶ μέγα κακὸν
ἐργάσεται. ὥστε ἔασον τούτους, τὴν εὐχὴν ἀπὸ πατρὸς ἀρξάμενος,
καὶ τὴν πολυώνυμον ᾠδὴν ἐς τέλος ἐπιθείς. (κη΄.) Ἀλλὰ τί τοῦτο;
οὐχὶ Κλεόλαος οὗτός ἐστιν, ὁ τοῖς ποσὶ μακρὰ βιβάς, σπουδῇ δὲ
ἥκει καὶ κατέρχεται; μῶν ἐπιφωνήσομεν αὐτῷ; ΚΡΙΤ. Καὶ
μάλα. ΤΡΙΕΦ. Κλεόλαε, μή τι παραδράμῃς γε ποσί, μηδὲ παρέλ-
θῃς, ἀλλ' ἐλθὲ χαίρων, εἴγε που μῦθον φέρεις. ΚΛΕΟΛ. Χαίρετ'
ἄμφω, ὦ καλὴ ξυνωρίς. ΤΡΙΕΦ. Τίς ἡ σπουδή; ἀσθμαίνεις P. 617
γὰρ ἐπιπολύ. μῶν τι καινὸν πέπρακται;

ΚΛΕΟΛ. Πέπτωκεν ὀφρῦς ἡ πάλαι βοωμένη Περσῶν·
καὶ Σοῦσα κλεινὸν ἄστυ.
πέσει δ' ἔτι γε πᾶσα χθὼν Ἀραβίας,
χειρὶ κρατοῦντος εὐσθενωτάτῳ κράτει.

(κθ΄.) ΚΡΙΤ. Τοῦτ' ἐκεῖνο, ὡς
ἀεὶ τὸ θεῖον οὐκ ἀμελεῖ τῶν ἀγαθῶν,
ἀλλ' αὔξει, ἄγον ἐπὶ τὰ κρείττονα.

ἡμεῖς δέ, ὦ Τριεφῶν, τὰ κάλλιστα εὑρηκότες ἐσμέν. ἐδυσχέραινον γὰρ ἐν τῇ ἀποβιώσει τί τοῖς τέκνοις καταλιπεῖν ἐπὶ ταῖς διαθήκαις. οἶδας γὰρ τὴν ἐμὴν πενίαν, ὡς ἐγὼ τὰ σά. τοῦτο ἀρκεῖ τοῖς παισὶν, αἱ ἡμέραι τοῦ αὐτοκράτορος· πλοῦτος γὰρ ἡμᾶς οὐκ ἐκλείψει, καὶ ἔθνος ἡμᾶς οὐ καταπτοήσει. ΤΡΙΕΦ. Κἀγώ, ὦ Κριτία, ταῦτα καταλείπω τοῖς τέκνοις, ὡς ἴδωσι Βαβυλῶνα

21. ἐκλείψει] Restitui ex Pell. et Bas. 1. 2. ἐκλήψει male Flor. Iunt. Ald. Francof. Hag. Salm. ἐκλέψει Amst.

permanens, metuo ne magnum mihi malum conciliet. Hos igitur omitte, precationemque a patre incipiens, multisque refertum nominibus carmen ad finem superaddens. (XXVIII.) Sed quid istuc? Non iste Cleolaus est, qui magnis, adeo citatisque gressibus huc descendit? Inclamabimusne hominem, Critia? CRIT. Omnino. TRIEPH. Cleolaë, ne praetercurras pedibus nos, praetereasve: accede, salve, si quid apportas novi. CLEOL. Vos vero salvete ambo, nobile amicorum par. TRIEPH. Quaenam est ista tua festinatio, multum enim anhelas! Ecquid forte novi factum est?

CLEOL. Cecidit supercilium celebre Persicum:
Cadetque Susa mox, urbs inclyta:
Arabumque tellas tota mox cadet
Valida manu victoris atque robore.

(XXIX.) CRIT. Hoc est illud,
Nunquam bonos piosque negligit Deus,
Sed auget, ornat, in bonisque collocat.

Nos vero, Triepho, in optima incidimus tempora. Angebar enim, quid cum moriendum esset, liberis meis testamento relinquerem (nosti enim mendicitatem meam, ut ego tua). Iam vero hoc satis est liberis, vita Imperatoris: ita enim nec divitiae nobis deerunt, neque gens ulla ad terrorem nobis incutiendum valebit. TRIEPH. Et ego, Critia, haec relinquo liberis, ut

ὀλλυμένην, Αἴγυπτον δουλουμένην, τὰ τῶν Περσῶν τέκνα δού-
λειον ἦμαρ ἄγοντα, τὰς ἐκδρομὰς τῶν Σκυθῶν παυομένας, εἴτ'
οὖν καὶ ἀνακοπτομένας. ἡμεῖς δὲ τὸν ἐν Ἀθήναις Ἄγνωστον ἐφευ-
P. 618 ρόντες, καὶ προσκυνήσαντες, χεῖρας εἰς οὐρανὸν ἐκτείναντες
τούτῳ εὐχαριστήσομεν, ὡς καταξιωθέντες τοιούτου κράτους ὑπή-
κοοι γενέσθαι· τοὺς δὲ λοιποὺς ληρεῖν ἐάσωμεν, ἀρκεσθέντες
ὑπὲρ αὐτῶν εἰπεῖν τὸ, Οὐ φροντὶς Ἱπποκλείδῃ, κατὰ τὴν πα-
ροιμίαν.

2. εἴτ'] Sic vett. εἴθ' Salm. et Amst. εἴ τ' Flor.

videant Babylona perditam, Aegyptum sub iugum redactam, Persarum gnatos servili pondere pressos, excursiones Scytharum repressas, utinam omnino praecisas. Nos vero ignotum qui est Athenis Deum a nobis inventum adorantes, manibus in caelum sublatis eidem gratias agemus cum tam excellenti potestati ut subiecti essemus, digni sumus ab ipso habiti. Reliquos autem nugari sinamus, satisque habeamus illud de iis dicere, quod est in proverbio: non est curae Hippoclidi.

# LUITPRANDI LEGATIO
## AD
# NICEPHORUM PHOCAM
## IMPERATOREM CONSTANTINOPOLITANUM
## PRO OTTONIBUS AUGUSTIS
## ET ADELHEIDA.*

Ottones Romanorum invictissimos Imperatores Augustos, glo- P. 479
riosissimamque Adelheidem Imperatricem Augustam, Luitpran- Col. 1.
dus Sanctae Cremonensis Ecclesiae Episcopus semper valere, prosperari, triumphare, anhelat, desiderat, optat. Quid causae fuerit, quod prius literas sive nuncium meum non susceperitis, ratio subsequens declarabit. Pridie nonas Iunii Constantinopolim venimus, et ad contumeliam vestram turpiter suscepti, graviter, turpiterque sumus tractati; palatio quidem satis magno, et aperto, quod nec frigus arceret, sicut nec calorem repelleret, inclusi sumus: armati milites appositi sunt custodes, qui meis omnibus exitium [1]), caeteris prohiberent ingressum. Domus B
ipsa solis nobis inclusis pervia a palatio adeo sequestrata, ut eo nobis non equitantibus, sed ambulantibus anhelitus truncaretur. Accessit ad calamitatem nostram, quod Graecorum vinum ob picis taede gypsi commixtionem nobis impotabile fuit. Domus ipsa erat inaquosa, nec sitim saltem aqua extinguere quivimus, quam data pecunia emeremus. Huic magno vae, vae aliud appositum est, homo Sciliorum [2]) custos, qui quotidianos sumptus praeberet; cui similem si requiras, non terra, sed infernus for-

* Luitprandi Legationem edidimus ex Muratorii Script. Rer. Ital. Tom. II., sed aliquanto emendatiorem, adhibita huius libelli editione principe, quae Henrici Canisii cura Ingolstadii 1600. 4. prodiit. Numeri marginibus appositi indicant paginas editionis Muratorii. 1) Fort. *exitum*. *Muratorius*. 2) Alias *Siciliorum*. *Canisius*.

san dabit: is enim quidquid calamitatis, quidquid rapinae, quid-
quid dispendii, quidquid luctus, quidquid miseriae excogitare
C potuit, quasi torrens inundans, in nos effudit. Nec in centum
viginti diebus una saltem praeteriit, quae non gemitus nobis
praeberet, et luctus. Pridie nonas Iunii, ut superius scripsimus,
Constantinopolim ante portam Caream [3]) venimus, et usque ad
undecimam horam cum equis, non modica pluvia, expectavi-
mus. Undecima vero hora non ratus Nicephorus nos dignos esse,
tam ornatos vestra misericordia equitare, venire iussit, et usque
in praefatam domum marmoream, invisam, inaquosam, patu-
lam sumus deducti. Octavo autem, id est [4]) Sabbato primo
dierum Pentecostes ante fratris eius Leonis Coroplati [5]), et Lo-
gothetae praesentiam sum deductus, ubi de Imperiali vestro no-
D mine magna sumus contentione fatigati. Ipse enim vos, non
*Imperatorem*, id est *βασιλέα* sua lingua, sed ob indignationem
*ῥῆγα*, id est *Regem* nostra vocabat. Cui cum dicerem, quod
significatur idem esse, quamvis quod significat diversum; me,
ait, non pacis, sed contentionis causa venisse, sicque iratus sur-
gens, vestras literas, vere indignans, non per se, sed per in-
terpretem suscepit, homo ipse ad personam satis procerus, falso
Col. 2. humilis: cui si innisus homo fuerit, manum eius perforabit.
Septimo autem id est [6]) ipso videlicet Sancto die Pentecostes in
domo, quae dicitur *Στεφάνα*, id est *Coronaria* ante Nicepho-
rum sum deductus, hominem satis monstruosum, pygmaeum,
capite pinguem, atque oculorum parvitate talpinum, barba curta,
lata, spissa, et semicana foedatum, cervice digitali turpatum,
prolixitate, et densitate comarum satis Iopam [7]), colore Aethio-
pem, cui per mediam nolis occurrere noctem: ventre extensum,
natibus siccum, coxis ad mensuram ipsam brevem longissimum,
cruribus parvum, calcaneis, pedibusque aequalem, villino [8]),
sed nimis veternoso, vel diuturnitate ipsa foetido, et pallido orna-
B mento indutum, Sicyoniis calceamentis calceatum, lingua procacem,
ingenio vulpem, periurio, seu mendacio Ulyssem. Semper mihi
domini mei Imperatores Augusti, formosi quanto hinc formosio-
res visi estis? semper ornati, quanto hinc ornatiores? sem-

3) Fort. *Auream*. *Can.* 4) Fort. *Idus*. *Mur.* 5) *Curopala-tae*. *Mur.* 6) *Idus*. *Mur.* 7) Alias *hirtum*. *Can.* 8) Alias *byssino*. *Can.*

per potentes, quanto hinc potentiores, semper mites, quanto hinc mitiores? semper virtutibus pleni, quanto hinc pleniores? sedebant ad sinistram, non in eadem linea, sed longe deorsum duo parvuli Imperatores, eius quondam domini, nunc subiecti, cuius narrationis initium hoc fuit: Debueramus, immo volueramus te benigne, magnificeque suscipere, sed domini tui impietas non permittit, qui tam inimica invasione Romam sibi vindicavit, Berengario, et Adelberto contra ius fasque vitam C
abstulit, Romanorum alios gladio, alios suspendio interemit, oculis alios privavit, exilio alios relegavit, et Imperii nostri insuper civitates homicidio, aut incendio sibi subdere tentavit: et quia affectus eius pravus effectum habere non potuit, nunc te malitiae huius suggestorem atque impulsorem, simulata pace, quasi ἄσκοπον 9), id est exploratorem ad nos direxit. Cui inquam ego: Romanam civitatem Dominus meus non vi, aut tyrannice invasit, sed a tyranni, immo tyrannorum iugo liberavit. Nonne effoeminati dominabantur eius? et quod gravius, sive turpius, nonne meretrices? Dormiebat, ut puto, tunc potestas D
tua, immo decessorum tuorum, qui nomine solo, non autem re ipsa Imperatores Romanorum vocantur. Si potentes, si Imperatores Romanorum erant, cur Romam in meretricum potestate sinebant? Nonne Sanctissimorum Paparum alii sunt relegati, alii a te afflicti, ut neque quotidianos sumptus, nec eleemosynam habere quirent? nonne Adelbertus contumeliosas literas Romano, et Constantino decessoribus tuis Imperatoribus, misit: nonne P. 430 Col. 1.
Sanctissimorum Apostolorum Ecclesias rapinis expoliavit: quis ex vobis Imperatoribus zelo Dei ductus tam indignum facinus vindicare, et Sanctam Ecclesiam in statum proprium reformare curavit? neglexistis vos, non neglexit Dominus meus, qui a finibus terrae surgens, Romamque veniens impios abstulit, et Sanctorum Apostolorum Vicariis potestatem et honorem omnem contradidit. Postmodum vero insurgentes contra se, et Dominum Apostolicum, quasi iurisiurandi violatores sacrilegos, Dominorum suorum Apostolicorum tortores, raptores, secundum decreta Imperatorum Romanorum Iustiniani, Valentiniani, Theodo- B
sii, et caeterorum cecidit, iugulavit, suspendit, et exilio relegavit: quae si non faceret, impius, iniustus, crudelis, tyrannus

9) Fort. κατάσκοπον. *Can.*

esset. Palam est, quod Berengarius, et Adelbertus sui milites effecti, Regnum Italicum sceptro aureo ex eius manu susceperunt, et praesentibus servis tuis, qui nunc usque supersunt, et hac in civitate degunt, iureiurando fidem promiserunt. Et quia, suggerente Diabolo, hanc perfide violarunt, iuste illos quasi desertores, sibique rebelles, Regno privavit: quod ita subditis tibi et postmodum rebellibus faceres. Sed non, ait, Adelberti hoc profitetur miles. Cui inquam: si secus dixerit, meorum aliquis militum, si iubes, cras ita rem esse duello declarabit. Esto,
C inquit, fecerit haec, ut ais, iuste. Nunc cur Imperii nostri terminos [10]) bello incendioque aggressus sit, expedi. Amici eramus societatemque indissolubilem, nuptiis interpositis, facere cogitabamus. Terram inquam, quam Imperii tui esse narras, gens, incola, et lingua, Italici Regni esse declarat. Tenueruntque illam potestative Longobardi; quam et Ludovicus Longobardorum, seu Francorum Imperator, de manu Saracenorum, multitudine prostrata, liberavit. Sed et Landulphus Beneventanorum, et Capuanorum Princeps septennio potestative eam sibi subiugavit. Nec a servitutis eius, seu successorum suorum iugo,
D usque ad praesens exiret, si non immensa data pecunia, Romanus Imperator nostri Regis Hugonis amicitiam emeret. Et haec causa fuit, quod nepoti suo, et aequivoco Regis nostri, eiusdem Hugonis spuriam coniugio copulavit. Et ut considero, Domino meo non gratiam, sed impotentiam adscribis, quod post Italiae, seu Romae acquisitionem, tot annis eam tibi dimiserit. Societatem vero amicitiae, quam te parentela voluisse facere dicis, fraudem nos dolumque tenemus: pausanas [11]) exigis, quas nec te exigere neque nos concedere ratio ipsa compellit. Verum ut fallacia exculpatur, veritas non reticeatur, misit me Dominus meus ad te, ut, si filiam Romani Imperatoris, et Theophanae [12]) Imperatricis, Domino meo, filio suo Ottoni Imperatori Augusto in
E coniugium tradere volueris, iuramento mihi affirmes, et ego pro gratiarum recompensatione haec, et haec Dominum meum tibi facturum et observaturum, iureiurando affirmabo. [13]) Sed et optimam [14]) amicitiae arabonam fraternitati tuae nunc Domi-

10) Alias *terram*. *Can.* 11) Al. *inducias*. *Can.* 12) Alii vocant *Theophaniam*. *Can.* 13) Hic deest aliquid. *Can.* 14) Al. *optimum arrhabonem*. *Mur.*

nus meus contulit, cum Apuliam omnem potestati subditam, non meo interventu, cuius hoc suggestione malum factum esse dicis. Cuius rei tot sunt testes, quot sunt totius Apuliae habi- Col. 2 tatores. Secunda, inquit Nicephorus, hora iam transiit: *προέλευσις*, id est processio nobis est celebranda. Quod nunc instat, agamus. Contra haec, cum opportunum fuerit, respondebimus. Non pigeat me *προέλευσιν* ipsam describere, et dominos meos audire. Negotiatorum multitudo copiosa, ignobiliumque personarum, ea solemnitate, collecta, ad susceptionem, et laudem Nicephori, a palatio usque ad Sanctam Sophiam, quasi pro muris viae margines tenuit, clypeolis tenuibus satis, et spiculis vilibus dedecorata. Accessit et ad dedecoris huius augmentum, quod vulgi ipsius potior pars, ad laudem ipsius, nudis processerat pedibus. Credo sic eos putasse sanctam ipsam B potius exornare *προέλευσιν*. Sed et Optimates sui, qui cum ipso per plebeiam, et discalceatam multitudinem ipsam transierunt, magnis et nimia vetustate rimatis tunicis erant induti. Satis decentius quotidiana veste induti procederent. Nullus est, cuius atavus hanc novam haberet. Nemo ibi auro, nemo gemmis ornatus erat, nisi ipse solus Nicephorus, quem Imperialia ornamenta ad maiorum personas sumpta, et composita, foediorem reddiderant. Per salutem vestram, quae mihi mea charior extat, una vestrorum pretiosa vestis procerum, centum horum, et eo amplius pretiosior est. Ductus ergo ad *προέλευσιν* ipsam in eminentiori loco, iuxta psaltas, id est cantores, sum consti- C tutus. Cumque quasi reptans monstrum illud procederet, clamabant adulatores psaltae: Ecce venit stella matutina, surgit Eous, reverberat obtutu solis radios: pallida Saracenorum mors, Nicephorus *μέδων*, id est Princeps. Unde et cantabatur: *μέδοντι*, id est Principi Nicephoro, *πολλὰ ἔτη* [15]), id est plures anni sint. Gentes hunc adorate, hunc colite, huic tanto colla subdite. Quanto tunc verius canerent: Carbo extincte veni *μέλλε*, anus incessu, silvanus vultu, rustice, lustrivage, capripes, cornute, bimembris, setiger, indocilis, agrestis, barbare, dure, villose, rebellis, Cappadox. Igitur falsidicis illis inflatus naeniis Sanctam

15) Codinus Curopal. lib. De off. aulae Constantinop. *Ἅμα οὖν τῷ τὸν βασιλέα φανῆναι, οἱ ψάλται αὐτίκα ψάλλουσι τὸ πολυχρόνιον: Simulatque apparet Imperator, cantores statim canunt: Ad multos annos.* Can.

Sophiam ingreditur, dominis suis Imperatoribus se a longe sequentibus, et in pacis osculo ad terram usque adorantibus. Ar-
D miger huius sagitta calamo immissa Aeram [17]) in Ecclesia ponit, quae prosequitur, quo nimirum tempore imperare coeperit, et sic Aeram, qui id non viderunt, intelligunt. Hac eadem die convivam me sibi esse iussit. Non ratus autem me dignum esse cuipiam suorum praeponi Procerum, quintus decimus ab eo absque gausape sedi; meorum nemo comitum non dico solum mensae non assedit, sed neque domum, in qua conviva eram, vidit. Qua in coena temporis satis, et obscoena, ebriorum more, oleo delibuta, alioque quodam deterrimo piscium liquore aspersa, multa super potentia vestra, multa super Regnis et militibus
E me rogavit. Cui cum consequenter et vere responderem: mentiris, ait: domini tui milites equitandi ignari, pedestris pugnae sunt inscii, scutorum magnitudo, loricarum gravitudo, ensium longitudo, galearumque pondus neutra parte eos pugnare sinit, ac subridens, impedit, inquit, eos et gastrimargia, hoc est ventris ingluvies, quorum Deus venter est, quorum audacia, cra-
P. 481 pula; fortitudo, ebrietas; ieiunium, dissolutio; pavor, sobrie-
Col. 1 tas. Nec est in mari domino tuo classium numerus. Navigantium fortitudo mihi soli inest, qui eum classibus aggrediar bello maritimas eius civitates demoliar, et quae fluminibus sunt vicina, redigam in favillam. Quis, cedo, mihi etiam in terra copiarum paucitate resistere poterit? filius non affuit: uxor non defuit; Saxones, Suevi, Baioarii, Italici omnes cum eo affuerunt; et cum civitatulam unam sibi resistentem capere nescirent, immo nequirent, quomodo mihi resistent venienti? quem tot copiae prosequuntur, *Gargara quot segetes, quot habet Methymna racemos, Quot Coelum Stellas, quot Mare in flatibus undas.* Cui cum respondere, et Apologeticum dignum inflatione hac
B evomere vellem non permisit; sed adiecit quasi ad contumeliam: vos [17]) non Romani, sed Longobardi estis. Cui adhuc dicere volenti, et manu ut tacerem innuenti, commotus inquam: Romulum fratricidam, ex quo et Romani dicti sunt, porniogeni-

16) Al. *Aram.* Can. 17) *Ex Niceta Choniate, Curopalata, et aliis notum est, Graecos nomen Romanorum sibi proprium fecisse. Hinc factum, ut Graecorum hostibus nomen Romanorum tam hostile fuerit; quippe cum Graeci se solos Romanos, reliquos vero Latinos vocarent.* Can.

tum, hoc est ex adulterio natum chronographia innotuit; asylumque sibi fecisse, in quo alieni aeris debitores, fugitivos, servos, homicidas, ac pro reatibus suis morte dignos suscepit, multitudinemque quamdam talium sibi adscivit, quos Romanos appellavit: ex qua nobilitate propagati sunt ipsi, quos vos Kosmocratores, id est Imperatores appellatis, quos nos, Longobardi scilicet, Saxones, Franci, Lotharingi, Baioarii, Suevi, Burgun- C
diones tanto dedignamur, ut inimicos nostros commoti, nil aliud contumeliarum, nisi, Romane, dicamus: hoc solo id est Romanorum nomine, quidquid ignobilitatis, quidquid timiditatis, quidquid avaritiae, quidquid luxuriae, quidquid mendacii, immo quidquid vitiorum est, comprehendentes. Imbelles vero nos, et equitandi inscios quia dicis si Christianorum peccata promerentur, ut in hac austeritate perdures, quales vos estis, quamve pugnaces nos simus, bella proxima demonstrabunt. Talibus Nicephorus exacerbatus dictis, manu silentium indixit, mensamque sine latitudine longam auferri, meque in invisam domum, seu ut verius fatear, carcerem reverti praecepit. Ubi post biduum cum indignatione, tum aestu, et siti, magno sum languore af- D
fectus, sed et asseclarum meorum nemo extitit, qui non eodem ebriatus poculo, diem sibi ultimum imminere formidaret. Cur quaeso non aegrotarent, quibus erat potus pro optimo vino salsugo; pro culcitra, non foenum, non stramen, non saltem terra, sed durum marmor, pro cervicali lapis? quibus patula domus, non calorem, non imbrem, non frigus arcebat. Ipsa si vellet salus his circumfusa, ut vulgo loquimur, eos salvare non posset. Proprio ergo, atque meorum debilitatus angore, convocato ad me custode, immo persecutore meo, non precibus solum, sed pretio obtinui, ut epistolam meam hunc modum con- E
tinentem Nicephori fratri deferret. Leoni Coroplati, et Logothetae τοῦ δρόμου Luitprandus Episcopus. Si Imperator Serenissimus petitionem, ob quam veni, perficere cogitat, non fatigant me, quas hic sustineo, passiones: literis solummodo meis et nuncio, ut instruatur Dominus meus, me hic moram ab re non facere. Quod si secus res sese habet, navis et hic Veneticorum, onerariaque proficisci festinat, hanc me aegrotum ingredi sinat, ut si dissolutionis meae tempus advenerit, cadaver Col. 2
meum genitale saltem solum suscipiat. Quas cum legisset, se

post quatriduum me iussit adire. Sederunt cum eo ad disceptationem vestram, secundum eorum traditionem, sapientissimi viri, Attico pollentes eloquio, Basilius Parakimomenos,[18]) Proto a secretis, Protovestiarius, et duo magistri, quorum hoc fuit narrationis initium: quid causae sit, quare te huc fatigasti, frater, edissere. Quibus cum parentelae gratia, quae esset occasio infinitae pacis, edicerem, inquiunt: inaudita res est, ut Porphyrogeniti, Porphyrogenita, hoc est, in purpura nati filia, in purpura nata, gentibus misceatur; verum quia tam excellentem
B rem petitis, si datis quod decet, accipietis quod libet; Ravennam scilicet, et Romam cum his omnibus continuatis, quae ab his sunt usque ad nos. Si vero amicitiam absque parentela desideratis, Romam liberam esse Dominus tuus permittat: Principes autem, Capuanum scilicet, et Beneventanum Sancti nostri Imperii olim servos, nunc rebelles, servituti pristinae tradat. Quibus, Dominum meum, inquam, potentiores habere Schlavos Petro Bulgarorum Rege, qui Christophori Imperatoris filiam in coniugium duxit etiam ipsi non ignoratis. Sed Christophorus, aiunt, non Porphyrogenitus fuit. Roma vero, inquam, quam vos liberam esse velle perstrepitis cui servit? cui tributa persolvit?
C Nonne prius meretricibus serviebat? et vobis dormientibus, immo non valentibus, Dominus meus Imperator Augustus a tam turpi servitute liberavit? Constantinus Imperator Augustus, qui hanc ex suo nomine condidit civitatem, Sanctae Apostolicae Romanae Ecclesiae, ut erat Kosmocrator, multa donaria contulit non in Italia solum, sed in omnibus pene Occidentalibus Regnis, nec non de Orientalibus atque Meridianis, Graecia scilicet, Iudea, Perside, Mesopotamia, Babylonia, Aegypto, Libya, ut ipsius testantur privilegia, quae penes nos sunt. Sane quidquid in Italia, sed in Saxonia, Baioaria, omnibus Domini mei Regnis
D est, quod ad Apostolorum Beatorum Ecclesiam respicit, Sanctissimorum Apostolorum Vicario contulit. Et si est, ut Dominus meus ex his omnibus civitates, villas, milites, aut familiam obtineat, Deum negavi. Cur Imperator vero non itidem facit, ut ea, quae suis insunt Regnis, Apostolorum Ecclesiae reddat, et per laborem, atque munificentiam Domini mei ditem,

18. Id est *Cubicularius*. *Can.*

et liberam, ditiorem ipse, ac liberiorem reddat? Sed hoc, ait Basilius Parakimomenos, faciet, cum ad nutum suum Roma, et Romana Ecclesia ordinabitur. Tum, homo, inquam, quidam, multam ab alio passus iniuriam, his Deum aggressus est verbis: Domine, vindica me de adversario meo. Cui Dominus, faciam, inquit, in die cum reddam unicuique secundum opera sua. At illa, Quam tarde, infit. Tunc omnes, praeter fratrem, cachinno E
commoti discrepationem dimiserunt, meque in invisam domum reduci praeceperunt, magnaque custodiri cautela usque in Sanctorum Apostolorum religiosis cunctis celebrem diem. Qua celebritate me satis aegrotum, nec non et Bulgarorum nuncios, qui pridie venerant, ad Sanctos Apostolos sibi obviare praecepit. Cumque post naeniarum garrulitatem, et Missarum celebrationem, ad mensam invitaremur, in citeriori mensae margine, quae erat sine latitudine longa, Bulgarorum nuncium, Ungarico more P. 482
tonsum, aenea catena cinctum, et ut mens mihi suggerit, cate- Col. 1
chumenum, mihi praeponit; ad vestram plane, Domini mei Augusti, contumeliam. In vobis contemptus, in vobis spretus, in vobis abiectus. Sed gratias ago Domino Iesu Christo, cui vos servitis omni spiritu vestro, quod habitus sum pro nomine vestro dignus contumelias pati. Verum, Domini mei, meam non considerans, sed vestram iniuriam, mensam reliqui. Quumque indignans abire vellem, Leo Coroplates, Imperatoris frater, et Proto a secretis Simeon, pone me sequuntur, haec latrantes: Cum Christophori filiam Petrus Bulgarorum Vasileus coniugem duceret, Symphona, id est consonantia scripto iuramento firmata sunt, ut omnium gentium apostolis, id est nunciis, penes nos B
Bulgarorum apostoli praeponantur, honorentur, diligantur. Bulgarorum ille apostolus, quamquam, ut dicis, et verum est, tonsus, illotus, et catena aenea cinctus sit: Patricius tamen est, cui Episcopum praeponere, Francorum praesertim, nefas decernimus, iudicamus. Et quoniam te id indigne ferre cognoscimus, non te nunc, ut putas, ad hospitium redire sinimus, sed in diversorio quodam cum Imperatoriis servis cibum gustare compellimus. Quibus ob incomparabilem cordis dolorem nil respondi, sed quae iusserant, feci; indignum iudicans mensam [19]), qua non

19. *indignam iudicans causam. Can.*

C dico mihi, id est Luitprando Episcopo, sed Bulgarorum nuncius
vestro praeponitur nuncio. Sed lenivit dolorem meum Impera-
tor Sanctus munere magno, mittens mihi ex delicatissimis cibis
suis, hoedum pinguem, ex quo ipse comederat, allio, cepe,
porris laute suffarcinatum, garo delibutum; quem vestrae tunc
mensae inesse optavi, ut qui delicias Sancti Imperatoris faustas
esse non creditis, saltem his perspectis crederetis. Transactis
ergo octo diebus, cum Bulgari iam abessent, putans me mensam
magnifacere suam, in eodem loco me satis aegrotum secum con-
vivare coëgit. Affuit cum pluribus Episcopis et Patriarcha: qui-
bus praesentibus, plures mihi quaestiones de scripturis sacris
D proposuit, quas cum Spiritu Sancto afflante eleganter exposui,
novissime autem ut de vobis ludum haberet, quas Synodos habe-
remus, rogavit. Cui cum Nicaenam, Chalcedonensem, Ephesinam,
Antiochenam, Carthaginensem, Ancyranam, Constantinopolitanam
edicerem; Ha ha he, ait, Saxonicam dicere es oblitus: quam si ro-
gas, cur nostri codices non habent, rudem esse, et ad nos nec dum
venire posse respondeo. Cui inquam: in quo membro regnat in-
firmitas, illud est cauterio exurendum: haereses omnes a vobis ema-
narunt, penes vos viguerunt: a nobis, id est Occidentalibus hic
sunt iugulatae, hic sunt occisae. Romanam, sive Papiensem Syno-
dum, quamquam essent saepe, his non connumeramus. Roma-
E nus enim Clericus, postmodum universalis Papa Gregorius, quia
a vobis appellatus est Dialogus, Eutychium Constantinopolita-
num Patriarcham haereticum ab eiusmodi haeresi liberavit. Aie-
bat idem Eutychius, nec solum aiebat, sed etiam docebat, cla-
mabat, scriptitabat, nos in resurrectione non veram, quam hic
habemus, sed phantasticam quamdam carnem assumpturos: cu-
ius erroris liber a Gregorio orthodoxe est combustus. Sed Evo-
dius, Papiensis Episcopus, propter aliam quamdam haeresim,
Col. 2 huc, id est Constantinopolim, a Romano est Patriarcha directus;
quam compressam, in Catholicam atque Orthodoxam reforma-
vit. Saxonum genus, ex quo Sanctum Lavacrum et Dei acce-
pit notitiam, nulla est haeresi maculatum, ut ibi Synodus fieret,
qua errorem, cum nullus esset, corrigeret. Rudem quia dicis
Saxonibus esse fidem, id ipsum et ego affirmo: semper enim
apud eos Christi fides rudis est, et non vetus, ubi fidem opera
sequuntur. Hic fides non rudis, sed vetus est, ubi fidem opera

non committantur, sed quasi prae vetustate, ut vestis contempta contemnitur. Sed hanc Synodum factam esse in Saxonia certo scio, in qua tractatum est et firmatum, decentius ensibus pugnare, quam calamis; et prius mortem obire, quam hostibus B
terga dare: quod vel tuus exercitus experitur, in corde meo dixi, et quam sint pugnaces re ipsa experiatur. Verum hac eadem die post meridiem, adeo impotentem et transfiguratum me revertenti ad palatium sibi praecepit occurrere, ut obviantes mihi, quae prius in stuporem mentis mulieres versae, Mana, mana [20], clamabant, miseriam meam pugnis pectora tunsae dicerent ταπεινὲ καὶ ταλαίπωρε, cui, Nicephoro scilicet venienti, et vobis absentibus, quid tunc manibus in caelum erectis optaverim, proveniant utinam. Sed mihi velim credatis, ad risum me non parum illexit. Impatienti enim atque effraeni insidens equo, satis parvus, satis magno, puppam ipsum mens sibi depinxit mea, quam Schlavi C
vestri equino colligantes pullo matrem praecedentem sequi effraenate dimittunt. His expletis ad concives et cohabitatores meos, quinque leones, in praenominatam invisam domum sum deductus; ubi post hebdomadarum spatium trium, nullius, nisi meorum sum colloquio visitatus. Qua ex re Nicephorum numquam me velle dimittere mens sibi depinxit mea, ac tristitia immodica languorem languori adeo superimposuit, ut vita excederem, nisi mihi hanc Dei Genitrix a Creatore et Filio suo precibus obtineret; quemadmodum non fantastica, sed vera est mihi visione monstratum. His ergo tribus hebdomadibus habuit Nicephorus extra Constantinopolim metastasin, id est stationem, D
in loco qui dicitur εἰς πηγάς, id est ad fontes, eodemque me venire praecepit. Et cum tamen languidus essem, ut non solum statio, sed ipsa etiam sessio gravis mihi morae videretur, discooperto capite, quod malae valetudini meae nimis contrarium erat, ante se me stare coëgit; cui et ait: Domini tui Regis Ottonis nuncii, qui praeterito te praecesserunt anno, iuramento mihi promiserunt, et iurisiurandi literae inpraesentiarum sunt, numquam illum in aliquo nostrum scandalizare Imperium. Vis maius scandalum, quam quod se Imperatorem vocat, Imperii nostri the-

20) Id est *Mater, mater. Mur.*

mata sibi usurpat? utraque non sunt ferenda; etsi utraque im-
portabilia, istud est non ferendum, immo nec audiendum, quod
se Imperatorem nominat. Sed si confirmas eadem, quae ipsi
fecerunt, fortunatum te atque locupletem Imperii nostri Ma-
iestas cito dimittet. Id autem eo non dixit, ut vos, si mea hoc
stultitia faceret, conservatos sperarem [21]), sed voluit habere prae
manibus quod in laudem suam et contumeliam nostram osten-
deret futuris temporibus. Cui inquam: nuper Sanctissimus Do-
minus meus, ut est Sapientissimus et Spiritu Dei plenus, haec
P. 483 praenoscens, quae asseris, ne terminos, quos constituit mihi,
Col. 1 transcenderem ἐντολήν, id est praeceptum, conscripsit, quod
et sigillo signavit suo, ne secus facerem. Scis Domine mi Au-
guste, qua id fiducia dixerim? ἐντολήν istud in medium profe-
ratur, et quidquid iusserit, iuramento a me tibi firmetur. Sed
praeteriti nuncii, praeter iussionem Domini mei promiserunt,
iuraverunt, conscripserunt, ita est, ut Plato ait: Causa penes
optantem, Deus extra culpam. His expletis ventum est ad no-
bilissimos Principes, Capuanum et Beneventanum, quos ipse
servos nominat, et ob quos intestinus ipsum agitat dolor. Ser-
vos, inquit, meos Dominus tuus in tutelam recipit suam, quos
B si non dimiserit, et in pristinam servitutem redegerit, nostra
amicitia carebit; ipsi in Imperium nostrum ut recipiantur, fla-
gitant; sed recusat eos nostrum Imperium, ut cognoscant et
experiantur, quam periculosum sit servos a Dominis declinasse,
servitutem effugere. Et est decentius Domino tuo, ut mihi eos tradat
amicus, quam mihi dimittat invitus. Experientur plane, vita
comite, quid sit herum fallere, quid sit servitutem deserere, et,
ut puto, sentiunt nunc quod dico, operantibus hoc nostris, qui
sunt ultra mare, militibus. Quibus respondere me non permi-
sit, sed abire cupientem, ad mensam suam redire praecepit. Cui
pater assedit, homo, ut mihi videbatur, natus centum quinqua-
C ginta annis. Cui itidem ut filio, Graeci in laudibus, immo in-
ventis suis, Deus annos ut multiplicet conclamant. Qua in re,
quam sint Graeci stulti, quamve huius gloriae amatores, quam-
ve adulatores, quam cupidi, hinc colligere possumus: optant
soli non sola, sed silicernio, quod naturam ipsam non pati cer-

21) Fort. *servaturos speraret.* *Mur.*

to sciunt. gaudet et silicernium ea sibi optari, quae nec Deum facere, nec tibi [22]) prodesse, sed obesse, etiam si faceret, novit. Quod quaeso Nicephorum gaudere pacis . . . . . . illum, et phosphorum clamabant. Impotentem, virilem; stultum, sapientem; brevem, magnum; nigrum, album; peccatorem, sanctum dicere, mihi credite, non laus, sed contumelia est. Et qui aliena magis gaudet sibi acclamari, quam propria, avibus omnino est D similis, quarum intuitum nox illuminat, dies coecat. Sed redeamus ad rem. Hac in coena, quod prius non fecerat, voce latina [23]) Beati Ioannis Chrysostomi homiliam in Apostolorum Actibus legere iussit. Post cuius lectionis terminum, cum ad vos redeundi licentiam quaererem, capite se ita facturum innuens, recipi me ad concives et cohabitatores meos leones, persecutori meo indixit. Quod cum fieret, non sum ab eo visus usque in tertium decimum Kalend. Augusti; sed diligenter custoditus, ne cuiuspiam fruerer sermone, qui suos mihi actus indicaret. Interea Grimizonem Adelberti nuncium se adire iussit, quem cum navali suo exercitu redire praecepit. Fuerunt chelandia viginti E quatuor, Russorum naves duae, Gallicae duae: si plus miserit, quas non viderim, nescio. Vestrorum, Domini mei Imperatores Augusti, militum fortitudo non eget, ut adversariorum impotentia animetur. Quod in his saepe expertum est gentibus, quarum etiam ultimi, et caeterorum comparatione, impotentes Graecam fortitudinem straverunt, tributariam fecerunt. Sicut enim vos non terrerem, si fortissimos illos et Alexandro Macedoni Col. 2 similes praedicarem; sic et vos instigo, cum impotentiam eorum, quae vera est, narro. Mihi credatis velim, et credetis scio, omnem ipsum exercitum, quadringentis [24]) vestris, si fossa murive non impediant, posse occidere [25]), cui exercitui, ut puto, ad contumeliam vestram, hominem quamdam, sed quamdam eo dixi, quia mas esse desiit, mulier fieri nequit, praeposuit. Adelbertus octo millia loricatorum se habere Nicephoro mandavit, quibus cum Argivo adminiculante exercitu vos fugare, aut sternere dicit; rogavitque aemulum vestrum ut pecunia illi mitteretur, quia illos avidius ad pugnam instigaret. Sed nunc, domini mei, acci- B

22) Fort. *sibi.* *Mur.* 23) Alias *voscelatus*, ex quo corrigo *voce elata.* *Can.* 24) Fort. *a quadringentis vestris.* *Mur.* 25) *occidi.* *Mur.*

pite insidias Danaum, et crimine ab uno discite omnes: Nicephorus mancipio illi, cui collectitium atque conductitium commendavit exercitum, pecuniam satis magnam hac ratione dedit, ut, si Adelbertus cum septem millibus loricatorum, et eo amplius, sicut mandavit, se adierit, tunc donativum eis illud distribuat. Cona frater suus cum ipso et Argolico exercitu vos impugnet, Adelbertus vero Bareis diligenter custodiatur, donec potitus victoria fráter redeat. Quod si veniens tot hominum millia non duxerit, ut capiatur, vinciatur, vobisque eo venientibus tradatur; insuper et pecunia, quae ei debebatur, vestras in ma-
C nus conferatur, edixit. O bellatorem, o fidelem! prodere cupit, cui [26]) defensorem parat; defensorem parat, quem perdere cupit: in neutro fides, in utroque infidelitas: fecit, quo non eguit; eguit, quod non fecerat. Sed esto, fecerit, ut Graecos decuit, nos ad propositum redeamus. Quarto decimo Kalendas Augusti collectitium ipsum navalem exercitum, me ab invisa domo spectante, dimisit. Decimo tertio autem, quo die leves Graeci raptionem Eliae Prophetae ad caelos ludis scenicis celebrant, me se adire praecepit; cui et ait: Imperium nostrum copias in Assyrios ducere cogitat non super Christicolas, quemadmodum dominus tuus: praeterito quippe anno idipsum facere volui, sed audito, quod dominus tuus Imperii nostri terram invadere vellet, dimis-
D sis Assyriis, illum versus habenas retorsimus: obviavitque nobis in Macedonia Dominicus Venedicus nuncius suus, qui multo labore et sudore nos, ut reverteremur, delusit, iureiurando nobis affirmans, numquam dominum tuum esse id cogitaturum nedum facturum; revertere ergo (quod cum audissem tacitus Deo gratias dixi) et haec, atque haec tuo domino nunciato: si me compotem fecerit, ipse redito. Cui iubeat, inquam Sanctissimum Imperatorem [27]) tuum me in Italiam cito advolare, certa ratione, quod dominus meus, quae vult Imperium tuum, compleat, et laetus ego ad te redeam. Quod qua mente dixerim,
E nec ipsum, proh dolor, latuit. Nam subridens, simul capite innuit, meque contra tenus se adorantem, atque abeuntem extra, foris manere, atque ad coenam allio et cepa bene olentem, oleo et garo sordidam venire praecepit, magnisque die illa effeci

26) Alias *qui*. *Can.* 27) Fort. *imperium*. *Mur.*

precibus, ut munus meum, quod saepe aspernatus erat, dignaretur accipere. Residentibus itaque nobis ad mensam sine latitudine longam pallingi [28]) latitudine rectam, longitudine seminudam, ex Francis, quo nomine tam Latinos, quam Teu- P. 484 Col. 1
tones comprehendit, ludum habuit: rogavitque me, ut quo in loco Episcopatus mei civitas esset, quove nomine frueretur, edicerem. Cui Cremona, inquam, Eridano fluviorum Italiae Regi satis vicina; et quia Imperium tuum chelandia eo mittere properat, prosit mihi te vidisse, prosit agnovisse, da pacem loco, ut per te saltem possit subsistere, qui tibi non potest resistere. Sed vafer ille haec εἰρωνικῶς me dixisse cognovit, submissoque vultu se ita facturum promisit, iuravitque mihi per Sancti sui virtutem Imperii, nil me mali passurum, sed prospere suis cum chelandiis usque in Anconitanum portum cito perventurum; et mihi id tunso digitis pectore iuravit. Verum quam impie peieraverit, animad- B
vertite. Haec acta, haec dicta sunt decimo tertio Kalendas Augusti, secunda feria, quo ex die usque in nonum stipendiorum nihil ab eo recepi, cum tanta esset Constantinopoli fames, ut viginti quinque asseclas meos, et quatuor custodes Graecos tribus aureis una coena nequirem reficere. Quarta feria ipsius hebdomadae Nicephorus Constantinopolim egreditur, in Assyrios profecturus. Quinta feria frater suus me accersivit, quem ita convenit. Sancto Imperatore praemisso, domi hodie dispositionis eiusdem causa substiti; nunc si te Sanctum Imperatorem visendi desiderium obtinet, et si quidquam, quod necdum prodideris habes, edissere. Cui inquam: Nec Sanctum Imperatorem vi- C
dendi, nec rei novae narrandae habeo causam, unum hoc peto, secundum Sancti Imperii promissionem, ut chelandiis in Anconitanum portum usque deducar. Quo audito (ut sunt Graeci per caput alterius semper iurare parati) per Imperatorium caput, per vitam propriam, per liberos, quos Deus ita, ut verum dixit, conservet, se id completurum iurare coepit. Cui cum quando? dicerem; mox discedente, inquit, Imperatore: Delongaris enim, sub cuius manu navium est omnis potestas, recedente Sancto Imperatore, curam tui aget. Hac spe ludificatus, laetus ab eo recessi. Post sequentem vero diem, sabbato scilicet, in Umbriam, D

28) Alias *palii* vel *palmi*. *Can.*

qui est locus decem et octo milliaribus Constantinopoli distans,
Nicephorus me accersiri iubet, cui et ait: Putabam te quidem virum magnum et honestum ea gratia huc venisse, ut completa omnimodo voluntate mea perpetuam inter me et dominum tuum constitueres amicitiam. Et quoniam ob cordis tui duritiem id facere nolis, unum saltem, quod facere iusta ratione possis, efficito; scilicet dominum tuum Principibus Capuano et Beneventano, servis meis, quos oppugnare dispono, nullum consilium collaturum. Sua qui non largitur, nostra saltem dimittat. Nova res est, quod eorum patres et avi nostro Imperio tributa dederunt; at id istos brevi tempore facturos Imperii nostri ex-
E ercitus laborabit. Cui inquam: Principes isti apprime nobiles et domini mei sunt milites; qui si senserint exercitum tuum super eos irruere, eis copias mittet, quibuscum tuos conterere, et duo illa themata, quae ultra mare habes, tibi praevalebunt auferre. Tunc bufonis in modum tumefactus, et commotus, Discede, inquit. Per me, per qui me talem genuere parentes, faciam, ut aliud dominus tuus, quam desertores servos defendere cogitet. Cumque abirem, iussit interpreti, me sibi convivam fieri: accitisque eorumdem Principum fratre et Byzantio
Col. 2 Barisiano, magnas in vos, gentemque latinam et Teutonicam contumelias evomere iussit. Verum cum a sordida coena ipse discederem, nunciis interpositis, clam mihi mandaverunt, et iuraverunt, se quae latraverant non sponte, sed Imperatore volente et comminante dixisse. Sed et idem Nicephorus in eadem coena me interrogavit, si vos perivolia, id est brolia vel si perivoliis onagros, vel caetera animalia haberetis. Cui cum vos brolia, et in broliis animalia, onagris exceptis, habere affirmarem: ducam te, inquit, in nostrum perivolium, cuius magnitudinem, et onagros, id est silvestres asinos, te vidisse miraberis.
B Ductus itaque in perivolium satis magnum, montuosum, fructuosum, minime amoenum, cum pileatus equitarem, meque Coroplates a longe prospiceret, filio celeriter directo, mihi mandavit, fas non esse quempiam, ubi Imperator esset, pileatum, sed teristratum incedere. Cui mulieres, inquam, nostrae tiaratae et teristratae, viri equitant pileati. Nec decet vos compellere patrium me hic mutare morem: cum vestros nos adeuntes patrium morem tenere sinamus: manicati enim, fasciati, fibu-

lati, [29]) criniti, talari tunica induti penes nos equitant, incedunt, mensae assident, et, quod nostris omnibus nimis turpe videtur, ipsi soli capite operto Imperatores nostros deosculantur.
Quod non amplius fieri Deus permittat, tacitus dixi. Revertere C
ergo, inquit: quod cum facerem, occurrunt mihi commisti capreis, quos ipsi dicunt, onagri. Sed quaeso quales onagri? quales sunt Cremonae domestici. Color idem, forma eadem, auriti itidem, vocales similiter cum rudere incipiunt, magnitudo non dispar, velocitas una, dulces lupis aeque; quos cum viderem, coëquitanti Graeco inquam: huiusmodi numquam in Saxonia vidi. Si, inquit, Dominus tuus Sancto Imperatori morigeratus fuerit, multos illi huiusmodi dabit, eritque illi non parva gloria, cum ipse possidebit, quod nemo dominorum decessorum suorum vidit. Sed mihi credite Domini mei Augusti, confrater
et Coëpiscopus meus Dominus Antonius potest non inferiores D
dare, ut commercia testantur, quae fiunt Cremonae: atque ipsi non onagri, sed domestici; non vacui, sed onerati procedunt. Sed cum ea superius scripta verba idem Nicephoro nunciasset, transmissis mihi duabus capreis, ut abirem licentiam dedit. In crastinum autem Syriam versus profectus. Sed cur exercitum nunc in Assyrios duxerit, quaeso advertite. Habent Graeci et Saraceni libros, quos ὁράσεις, sive visiones Danielis vocant; ego autem Sibyllinos: in quibus scriptum reperitur, quot annis Imperator quisque vivat: quae sint futura, eo imperitante, tempora, pax, an simultas, secundae Saracenorum res an adversae. Legitur itaque, huius Nicephori temporibus Assyrios Grae- E
cis non posse resistere, huncque septennio tantum vivere: post cuius obitum Imperatorem isto deteriorem (sed timeo quod inveniri non possit) et magis imbellem debere surgere; cuius temporibus praevalere debent adeo Assyrii, ut in Chalcedoniam usque, quae distat Constantinopoli haud longe, potestative cuncta debeant obtinere. Considerant enim utrique tempora, una eademque re Graeci animati insequuntur, Saraceni desperati non resistunt: tempus expectantes, cum et ipsi insequantur, Graeci
iterum non resistunt [30]). Sed Hippolytus quidam Siciliensis Episco- P. 485 Col. 1
pus eadem scripsit, et de Imperio vestro, et gente nostra, no-

29) Alias *vipolati*. *Can.* 30) Alias *interim non resistant*. *Can.*

stram nunc dico omnem, quae sub vestro Imperio est, gentem: atque utinam verum sit, quod de praesentibus scripsit iste temporibus. Caetera, ut scripsit, sunt usque huc completa, quemadmodum per ipsos, qui horum librorum scientiam habent, audivi: et ex multis eius dictis unum id proferamus in medium. Ait enim nunc completum iri scripturam, quae dicit: *Λέων καὶ σκύμνος ὁμοδιώξουσιν ὄναγρον* Graece ita, Latinum autem sic: Leo et Catulus simul exterminabunt onagrum, cuius interpretatio secundum Graecos: leo, id est Romanorum sive Graecorum
B Imperator, et Catulus Francorum scilicet Rex, simul his praesentibus temporibus exterminabunt onagrum, id est Saracenorum Regem Africanum. Quae interpretatio eo mihi vera non videtur, quoniam Leo et Catulus, quamvis disparis magnitudinis, unius tamen sunt naturae, et speciei, seu moris: atque, ut mihi mea scientia suggerit, si leo Graecorum Imperator, inconveniens est, ut catulus sit Francorum Rex: quamvis enim utrique homines sint, sicut leo et catulus uterque animalia; distant tamen moribus tantum, non dico solum quantum species speciebus, sed
C quantum sensibilia insensibilibus. Catulus a leone nil nisi tempore distat, forma eadem, rabies una, rugitus idem. Graecorum Rex crinitus, tunicatus, manicatus, teristratus, mendax, dolosus, immisericors, vulpinus, superbus, falso humilis, parcus, cupidus, allio, cepe, et porris vescens, balnea bibens: Francorum Rex contra pulchre tonsus, a muliebri vestitu veste diversus, pileatus, verax, nil doli habens, satis ubi competit misericors, severus ubi oportet: semper vere humilis, nunquam parcus, non allio, cepis, porris vescens, ut possit animalibus eo parcere, quatenus non manducatis, sed venundatis pecuniam congreget. Audistis differentiam, nolite hanc interpretationem suscipere: aut enim futura est, aut haec vera non est: impossibile est enim, ut Nicephorus, sicut ipsi mentiuntur, sit Leo, et
D Otto sit Catulus, qui simul exterminent aliquem. Ante enim pererratis amborum finibus, exul, aut Ararim Parthus bibet, aut Germania Tigrim, quam Nicephorus et Otto amicitia coëant et foedera iungant. Audistis Graecorum, audite nunc Luitprandi Cremonensis Episcopi interpretationem: dico autem, et non solum dico, sed affirmo, si scriptura haec praesentibus est implenda temporibus, Leo et Catulus, pater, et filius, Otto, et

Otto in nullo dispares, tempore distantes tantum, simul hoc
praesenti tempore exterminabunt onagrum, id est silvestrem asi-
num Nicephorum: qui non incongrue silvestri asino comparatur,
ob vanam et inanem gloriam, incestumque Dominae et Com-
matris suae coniugium. Si onager iste nunc a leone et catulo E
nostro Ottone, et Ottone, patre scilicet, et filio, Augustis Ro-
manorum Imperatoribus exterminatus non fuerit, nec quod Hip-
polytus scripsit verum erit: Graecorum enim illa superior abii-
cienda interpretatio est. Sed, o Iesu bone, Deus aeterne, Ver-
bum Patris, qui nobis indignis loqueris non voce, sed inspira-
tione, nullam aliam interpretationem, quam meam in hac senten-
tia velis. Iube ut leo et catulus isti hunc exterminent, et hu-
milient onagrum corpore, quatenus in se reversus, dominisque Col. 2
suis Basilio et Constantino Imperatoribus subditus, in die Do-
mini spiritus sit salvus. Sed Astronomi hoc idem de vobis et
Nicephoro praenunciant. Res, inquam, mira. Cum quodam sum
locutus Astronomo, qui vestram, Domini mei Augusti, aequivo-
cique vestri Augusti formam, mores, ut sunt, vere dixit; cun-
ctaque mea praeterita quasi praesentia dixit. Nec praeteriit
quisquam amicorum, vel inimicorum, de quibus mens mihi sug-
gessit ut interrogarem, cuius habitum, formam et mores non
diceret. Quidquid calamitatis mihi hoc in itinere accidit, futu-
rum esse praedixit. Sit mendacium omen [31]), quod dixit; B
unum, quaeso, solummodo sit verum, quod vos esse facturos
Nicephoro praedixit, fiat utinam, utinam fiat, et tum nil me mali
passum esse intelligam. Scribit etiam praefatus Hippolytus, Grae-
cos non debere Saracenos, sed Francos conterere: qua lectione
Saraceni animati, ante triennium cum Manuele Patricio, Nice-
phori nepote, iuxta Scyllam et Charybdim in mari Siculo, bel-
lum parant; cuius immensas copias cum prostravissent, ipsum
comprehenderunt, capiteque truncum [32]) suspenderunt: cuius
socium et commilitonem cum caperent, qui neutrius erat generis,
occidere sunt dedignati, sed vinctum ac longa custodia mace-
ratum tanti vendiderunt, quanti nec ullum huiusmodi mortales C
sani capitis emerent. Nec infirmiori animo, eadem confirmati
lectione, haud multo post Magistro Exarchontae occurrunt, quem

31) Fort. *omne*. *Can.* 32) Fort. *truncatum*. *Mur.*

dum in fugam verterent, eius copias omnibus modis contriverunt. Est et aliud, quod nunc Nicephorum compulit copias in Assyrios ducere: Argorum enim omnem regionem, instans tempus, Deo iubente, eo usque fames attrivit, ut neque tritici duo Papienses sextarii aureo comparentur, hocque ubi ubertas quasi regnat. Hanc pestem, muribus cooperantibus, ita dilatavit, ut messionis tempore, quidquid ubique terrarum annonae erat, minimo dato pretio, possessoribus eiulantibus, congregarit. Quod cum iuxta Mesopotamiam faceret, ubi frugum copia muribus absentibus creverat, arenae maris multitudini annonae multitudi-
D nem coaequavit. Igitur cum vili hoc commercio turpiter fames ubi desaeviret, octoginta millia mortalium, obtentu militiae secum congregavit, quibus per continuum mensem, quod uno emerat aureo, duobus vendidit. Hae sunt, domine mi, res, quae Nicephorum copias in Assyrios nunc ducere compulerunt. Sed quales, quaeso, copias? Vere, inquam, non homines, sed hominibus similes: quibus lingua tantum procax, sed frigida bello dextera. Non inspicit in his Nicephorus qualitatem, sed solam quantitatem: quod quam periculosum illi sit, tum sero poenite-
E bit eum, cum imbelles plurimi, multitudine animati, a nostris perpaucis bella scientibus, immo sitientibus conterentur. Cum obsideritis Bareas, trecenti tantummodo Ungari iuxta Thessalonicam quingentos Graecos comprehenderunt, et in Ungariam duxerunt. Quae res, quia prospere successit, compulit ducentos Ungariorum haud longe Constantinopoli in Macedonia similiter facere: ex quibus, cum incaute per angustam redirent viam, quadraginta sunt capti; quos nunc Nicephorus de custodia eductos, pretiosissimisque vestibus ornatos, patronos sibi et de-
P. 486 fensores paravit, secum in Assyrios ducens. Verum qualis sit
Col. 1 eius exercitus, hinc potestis coniicere, quoniam qui caeteris praestant, Venetici sunt et Amalphitani. Nunc, his omissis, quid mihi acciderit animadvertite. Sexto Kalend. Augusti extra Constantinopolim in Umbria a Nicephoro licentiam accepi ad vos redeundi: cumque Constantinopolim venirem, Christophorus Patricius Eunuchus, qui Nicephori vicem eodem gerit, mihi mandavit, non posse me tunc recedere, quia Saraceni tunc occupaverunt mare, et Ungarii terram: expectandum mihi esse, donec ipsi discederent: sed utrumque, proh dolor, fuit mendacium.

Tunc appositi sunt custodes, qui mihi et meis a domo mea exitum
prohiberent. Latinae linguae pauperes, qui me eleemosynarum gra- B
tia adierunt, comprehendentes ceciderunt, custodiae tradiderunt:
Graecolonon meum, id est Graecae linguae gnarum, non permitte-
bant egredi, saltem ut sumptus emeret, sed cocum solum Graecae
linguae ignarum: qui non signorum signis, sed digitorum, seu capitis
nutibus cum venditore emptor loquebatur; tantique nummis eme-
bat quatuor, quanti Graecolonon obsonium uno. Et cum amico-
rum quidam aromata, panes, vinum, poma mitteret; solo cun-
cta fundentes, nuncios colaphis satis oneratos dimiserunt. Et
nisi divina pietas parasset in conspectu meo mensam adversus
eos, qui tribulant me, una mihi parata mors foret accepta. Sed
qui permisit tentari, dedit tunc misericorditer pati. Huiusce-
modi me periculum secundo Nonarum Iunii usque ad sextum No- C
nas Octobris, Constantinopoli diebus scilicet centum viginti ma-
ceravit. Verum ut augerentur calamitates meae, in Assumptione
Sanctae Dei Genitricis et Virginis Mariae, meo omine non bono
venerunt Domini Apostolici, et universalis Papae Ioannis nuncii
cum literis, quibus rogabant Nicephorum Imperatorem Graeco-
rum, ut parentelam firmamque amicitiam faceret cum dilecto,
spiritualique filio suo Ottone Romanorum Imperatore Augusto.
Quae vox, quae inscriptio secundum Graecos peccatrix, et te-
meraria, quomodo latorem non occiderit; cur priusquam laede-
retur, non oppresserit, qui in aliis rebus saepe videor spermo-
logus et multisonus, in hac, ut piscis, videor insonus. Obiur- D
gabant Graeci mare, imprecabantur aequori, plus iusto miran-
tes, cur peccatum illud portare potuerit, cur fretum dehiscens
navim non obsorbuerit. Imperatorem, inquiunt, universalem
Romanorum, Augustum, magnum, solum Nicephorum scripsisse
Graecorum, hominem quemdam barbarum, pauperem Romano-
rum non piguit. O caelum, o terra, o mare! Sed quid, in-
quiunt, faciemus hominibus istis sceleratis, criminosis. Paupe-
res sunt, et si eos occidimus, manus nostras sanguine vili pol-
luimus; pannosi sunt, servi sunt, rustici sunt; si eos flagellamus
non ipsos, sed nos dedecoramus, qui nec Romana scutica deaurata,
nec huiusmodi sunt crucibus digni. O utinam alter Episcopus, E
alter Marchio esset: culeis enim suti post acerbos virgarum ictus,
post barbae seu capillorum distractionem, in mare demergeren-

tur. Sed serventur, inquiunt, et quousque Sanctissimus Impe-
rator Romanorum Nicephorus haec resciscat mala, gravi custo-
dia macerentur. Dum haec resciscerem, felices eos, quoniam
pauperes; me infelicem, quia divitem, iudicavi. Cum domi es-
sem, mea me voluntas pauperem excusabat; Constantinopoli ve-
ro positus, Croesi me habere divitias timor ipse dicebat. Sem-
Col. 2 per mihi pauperies gravis, tunc visa est levis, tunc accepta, tunc
amplectenda. Amplectenda utique, quae suos perimi, subiectos
sibi flagellari non patitur. Et quia haec paupertas Constantino-
poli solum suos ita defendit, eodem sit solummodo diligenda.
Igitur, Apostolicis nunciis in carcerem traditis, publicana illa
epistola Nicephoro in Mesopotamiam mittitur; unde usque ad
quintum Idus Septembris non est reversus qui afferret apologe-
ticum nuncium. Qua die cum rediret, et me lateret, post bi-
duum, decimo octavo scilicet Kalend. Octobris, precibus mu-
neribusque effeci, ut vivificum atque salutiferum adorarem lignum:
ubi tanto in tumultu populi clam custodibus quidam me adierunt,
qui mentem meam lugubrem furtivis sermonibus hilarem reddi-
B derunt. Decimo quinto autem Kal. Octobris, mortis vitaeque
medius, ad palatium sum convocatus. Cumque ad Christophori
Patricii Eunuchi praesentiam venirem, benigne me suscipiens, mi-
hi cum tribus aliis assurrexit: quorum huiusmodi fuit narratio-
nis initium: Ostendunt pallor in ore sedens, macies in corpore
toto, crinitum caput, prolixa contra morém barba, immensum
cordi tuo inesse dolorem, eo quod redeundi ad Dominum tuum
terminus est dilatatus. Verum ne Sancto Imperatori, neve nobis
succenseas, oramus. Reddimus autem tarditatis tuae causam.
Papa Romanus (si tamen Papa est vocandus, qui Alberici filio
C apostatae, adultero, sacrilego, communicavit, comministravit)
literas nostro Sanctissimo Imperatori se dignas, illoque indignas
misit, Graecorum illum, et non Romanorum Imperatorem vo-
cans: quod tui domini consilio actum non est ἀμφισβητον. Quod,
inquam mecum, verbum audio? perii: haud dubium est, quin
in praetorium recta proficiscar via. Sed Papa, audi, aiunt, omnium
hominum stolidior, scimus dicere vis, nosque id profitemur.
At ego non id aio. Audi ergo: sed Papa fatuus, insulsus, igno-
rat Constantinum Sanctum Imperialia sceptra huc transvexisse,
Senatum omnem, cunctamque Romanam militiam. Romae vero

vilia mancipia, piscatores scilicet, cupediarios, aucupes, nothos, plebeios, servos tantummodo dimisisse. Numquam ille D
hoc nisi tui suggestione scriberet Regis: quod quam periculosum ambobus fuerit, nisi resipuerint, proxima tempora declarabunt. Sed Papa, inquam, simplicitate clarus, ad laudem hoc Imperatoris, non ad contumeliam scribere putavit. Constantinum Romanum Imperatorem cum Romana militia huc venisse, ac civitatem istam suo ex nomine condidisse certo scimus; sed quia linguam, mores, vestesque mutastis, putavit Sanctissimus Papa ita vobis displicere Romanorum nomen, sicut et vestem; quod in futuris vita comite ostendetur epistolis; quarum superscriptio haec erit: Ioannes Papa Romanus Nicephoro, Constantino, Basilio, magnis Romanorum Imperatoribus atque Augustis, quod quia nam di- E
xerim, quaeso, advertite. Nicephorus periurio atque adulterio Regni apicem est adeptus; et quoniam Christianorum omnium salus ad Romani Papae pertinet sollicitudinem, mittat Nicephoro Dominus Papa epistolam sepulcris omnino similem, quae foris sunt dealbata, intus plena sunt ossibus mortuorum: improperet illi intrinsecus, qualiter periurio et adulterio acceperit super Dominos suos monarchiam, invitet eum ad Synodum, et, si non venerit, anathemate feriat. Si superscriptio huiusmodi non fuerit, nec ad ipsum usque feretur. Nunc ad propositum redeamus. Superscriptam ex superscriptione promissionem a me me- P. 487
morati Principes cum audissent, nil inesse doli putantes, Grates Col. 1
tibi persolvimus, aiunt, o Episcope: decet enim sapientiam tuam tantis mediatricem intercedere rebus, solus es ex Francis, quem nunc diligamus; sed cum depravata, te hortante, correxerint, et ipsi diligentur: tuque iterum ad nos cum veneris, non indonatus abibis. Corona aurea sceptroque cum huc ultra rediero, me Nicephorus donabit, tacitus dixi. Sed hic, inquiunt: vult Dominus tuus Sanctissimus cum Imperatore firmare amicitiam foedere nuptiarum? Cum huc venirem, voluit, inquam; sed quia me diu hic morante literas non recepit σφάλμα, id est vitium a B
vobis, meque captum putat et vinctum, aestuatque animus eius totus, ut Leaenae, catulis raptis, donec vindictam iusta faciat acerbitate, et nuptias abhorreat, atque iram in vos evomat. Si ceperit, inquiunt, non dicimus Italiam, sed nec ipsa capiet eum, in qua ortus est, pauper, et gunnata, id est pellicea Saxonia,

pecunia, qua pollemus, omnes nationes super ipsum invitabimus, et quasi Keramicum [33]), id est vas fictile, quod confractum reformari nequit, confringemus. Et quoniam te in decorem suum quaedam pallia emisse putamus, ut in medium proferantur, edicimus, quae sunt vobis digna, plumbea notentur bulla, vobisque sinantur, quae vero κωλυόμενα, id est nationi-
C bus omnibus, prae nobis Romanis, prohibita, pretio reddito, auferantur. Quod cum fieret, quinque mihi pretiosissimas purpuras abstulerunt: indignos vos, omnesque Italos, Saxones, Francos, Bagoarios [34]), Suevos, immo cunctas nationes huiusmodi veste ornatos incedere iudicantes. Quod quam indecorum, quamque contumeliosum sit, molles, effoeminatos, manicatos, tiaratos, teristratos, mendaces, neutros [35]), desides, purpuratos incedere; heroas vero, viros scilicet fortes, scientes bellum, fidei, charitatisque plenos, Deo subditos, virtutibus plenos non: quid est, si non haec contumelia est? Sed ubi est, inquam,
D Imperatorius sermo? ubi Imperialis promissio? cum enim illi valedicerem, rogavi, ut in Ecclesiae honorem quantivis pretii me permitteret pallia emere. Qui ait, qualia vis et quanta? ποιότητα καὶ ποσότητα, id est qualitatem et quantitatem ponens differentiam plane non posuit, ut diceret, his, et illis exceptis. Testis est Leo Coroplates frater eius; testis est et interpres Evodisius, Ioannes, Romanus; testis sum ipse, qui, quod Imperator diceret, etiam si interpres abesset, intellexi; sed κωλυόμενα, id est prohibita sunt haec, inquiunt. Et cum, quae asseris, Imperator diceret, de talibus saltem, ut somniares, non potuit cogitare: ut enim divitiis, sapientia; ita et caeteris nationibus
E praestare veste debemus: ut quibus est singularis in virtutibus gratia, sit singularis et in pulcritudine vestis. Haud quaquam singularis, inquam, haec vestis fieri potest, cum penes nos obolariae mulieres et mandrogeruntes his utantur. Unde, inquiunt, vobis? A Veneticis, et Amalphitanis institoribus, inquam, qui nostris ex victualibus, haec ferendo nobis, vitam nutriunt suam. Sed non amplius hoc facient, aiunt. Scrutabuntur plane, et si quid huiusmodi inventum fuerit, verberibus caesus, crine tonsus poenas dabit. Temporibus, inquam, beatae memoriae Constan-

33) κεραμοῦ. *Can.* 34) Alias *Baioarios*. *Mur.* 35) Eunuchos intelligit. *Can.*

tini Imperatoris huc veneram, non Episcopus, sed Diaconus; nec Col. 2
ab Imperatore, aut Rege, sed a Berengario Marchione missus, et
multo plura ac pretiosiora pallia emi: quae neque scrutata, nec
a Graecis visa, nec plumbo sunt signata. Nunc, Deo miserante,
Episcopus, et a Magnificis Imperatoribus Ottone, et Ottone, pa-
tre, et filio missus, tanto inhonestior, ut Veneticorum more pal-
lia mea notentur, et quae quantivis pretii videntur, auferantur,
cum in Ecclesiae mihi commissae usus ferantur. Non taedet vos
contumeliarum mearum, immo dominorum meorum, in quibus
contemnor? quod sum custodiae traditus, quod fame sitique
cruciatus, quod non ad ipsos redirem hucusque retentus, nisi
etiam ad cumulum dedecoris eorum propriis expolier rebus?
auferte saltem, (quae sunt empta, dimittite) quae sunt dono ab
amicis donata. Constantinus, inquiunt, Imperator, homo lenis,
in palatio manens perpetuo, huiusmodi rebus amicas sibi natio- B
nes effecerat: Nicephorus vero Basileus, homo ταχύχειρ, id est mi-
litiae deditus, palatium, ceu pestem abhorret; et vocatur a no-
bis prope simultatis amator, atque argumentosus, qui non pre-
tio sibi gentes amicas, sed terrore et gladio sibi subditas facit.
Atque ut cognoscas, quanti dominos tuos Reges habeamus, quae
data sunt coloris huiusmodi, et quae empta, via eadem ad nos
revertentur. His dictis, atque completis χρυσοβούλιον, id est C
epistolam auro scriptam et signatam mihi dederunt, vobis defe-
rendam, sed non vobis dignam, ut mens credit mea. Tulerunt
autem et alias literas argento signatas, atque dixerunt: Papam
vestrum Imperiales recipere literas indignum esse diiudicamus.
Mittit autem illi Coroplates, Imperatoris frater, non per suos
pauperes nuncios, sed per te epistolam se satis dignam, ut, nisi
resipuerit, funditus se periisse cognoverit. Hanc cum accepissem,
vale mihi dicentes, dimiserunt, oscula praebentes satis iucunda,
satis amabilia. Sed dum recederem, legationem mihi non me,
sed illis satis dirigunt dignam, scilicet quod mihi soli, meisque D
equos darent. Sarcinis nullum: sicque nimis, ut res poscebat
turbatus, διασώστῃ, id est ductori meo, quinquaginta aureorum res
pretio dedi. Et cum non haberem, quod pro malefactis Nice-
phoro tunc redderem, hos in pariete invisae domus meae et in
mensa lignea versiculos scripsi:

*Argolicum non tuta fides: procul esto Latine.*
*Credere, nec mentem verbis adhibere memento.*
*Vincere dum possit, quam sancte peierat Argos!*
*Marmore quae vario magnis patet alta fenestris*
*Haec inaquosa domus, concluso pervia soli,*
*Frigora suscipiens, aestum nec saeva repellens.*
*Praesul ab Ausonia Luitprandus in urbe Cremona*
*Constantinopolim pacis profectus amore*
*Quattuor aestivis concludor mensibus istic:*
E *Induperator enim Bareas* 36) *conscenderat Otto,*
*Caede simul, flammisque sibi loca subdere tentans,*
*Sed precibus remeat Romanas victor ad urbes*
*Inde meis. Nurum promisit Graecia mendax,*
*Quae nec nata foret, nec me venisse doleret,*
*Nec rabiem Nicephore tuam perpendere quirem,*
*Privignam prohibes, qui nato iungere herili.*
*Imminet ecce dies furiis cum pulsus acerbis,*
*Ni Deus avertat, toto Mars saeviet orbe,*
*Crimine, paxque tuo cunctis optanda silebit.*

P. 488 Col. 1 His conscriptis versibus sexto Nonas Octobris hora decima ex illa quondam opulentissima et florentissima, nunc famelica, periura, mendace, dolosa, rapace, cupida, avara, cenodoxa civitate cum diasoste meo lintre egressus, diebus quadraginta et novem, asinando, ambulando, equitando, ieiunando, sitiendo, suspirando, flendo, gemendo Naupactum veni, quae est Nicopoleos civitas: in qua diasostes meus me deserens duabus parvis impositum navibus duobus me mandatoribus, qui Hydruntem me per mare conducerent, commendavit. Verum cum entolin, id est praeceptum ius captionis a Graecorum Principibus non haberent, ubiubi spernebantur: nec iam nos ab ipsis, sed ipsi a
B nobis alebantur. Quam saepe illud Terentianum mecum stomachabar: Tutore opus est, quos defensores paras. Igitur Nonis Kalend. Decemb. Naupactum egressus, biduo ad Offidarim 37) fluvium usque perveni, ut 38) meis comitibus non in naviculis, quae eos capere non poterant, residentibus, sed secus litus pergentibus. Positi itaque in Offidaro flumine, Patras alio maris in litore decem et octo milliaribus distare prospeximus: quem Apostolicae passionis locum, quia Constantinopolim ascendendo visitavimus, adoravimus: nunc eum visitare et adorare (confiteor

36) Fort. *Barim*, sive *Barium*. *Mur.* 37) Alias *Ophidaris*. *Can.*
38) Locus imperfectus. *Mur.*

peccatum meum) distulimus. Fecit hoc, Domini mei Augusti, revertendi ad vos, et videndi ineffabile desiderium; et ni hoc solum esset, perpetuo, ut puto, perierim. Pugnavit contra me C
insensatum Auster mare flatibus ab imis turbans sedibus. Quumque hoc continuis diebus ac noctibus faceret, pridie Kalend. Decembris, ipso scilicet passionis die, intellexi meo mihi hoc accidisse delicto. Sola vexatio intellectum dedit auditui. Fames quippe nos vehementer oppresserat. Terrae incolae ut nostra nobis auferrent, interficere nos cogitabant; mare ne effugeremus, fluctibus aestuabat. Tum conversus ad Ecclesiam, quam videbam, flens et eiulans inquam: Sancte Andrea Apostole, compiscatoris, confratris, et coapostoli tui Simonis Petri sum servus. Passionis tuae locum non abhorrui, nec superbia declinavi: urit me domum redeundi Augustalis visio, Augustalis D
amor. Si te ad indignationem commovit peccatum meum, eliciat ad misericordiam meorum meritum Augustorum. Non habes, fratri quod conferas; confer diligentibus fratrem Augustis, inhaerendo ei, qui omnia novit. Nosti tu quanto labore et sudore, quantisque vigiliis et impensis Romanam fratris tui Petri Apostoli Ecclesiam ex impiorum manibus ereptam ditaverint, honoraverint, exaltaverint, et in statum proprium reformaverint. Si mea me praecipitant opera, ipsorum saltem liberent merita: quosque vult praedictus, fide et sanguine frater tuus Apostolorum Princeps Apostolus Petrus, in aliis rebus gaudere et prosperari, in hac, id est, in me, quem ipsi direxerant, minime contristari. Non est, Domini mei Augusti Imperatores, verum E
dico, non est adulatio haec, nec consuo nunc pulvillos sub cubito manus; res, inquam, vera est: post biduum vestris meritis tanta est fretum tranquillitate sedatum, ut, cum nautae a nobis aufugerent, ipsi Leucaten usque navigaremus, milliaribus scilicet centum et quadraginta nihil discriminis aut tristitiae patientes, nisi parum in faucibus fluminis Acheloi; ubi discurrentes velociter fluctus eius maris unda reverberat. Quid ergo, praepotentes Augusti, retribuetis Domino pro omnibus, quae Col. 2
retribuit in me vobis? dicam quid. Hoc Deus vult, hoc petit; et quamvis sine vobis hoc facere possit, vult tamen huius rei esse hypurgos, id est ministros: ipse enim quod ei offeratur dat; custodit quod exigat, ut possit coronare quod praestat. Adver-

tite igitur quaeso. Nicephorus cum omnibus Ecclesiis homo sit impius, livore, quo in vos abundat, Constantinopolitano Patriarchae praecepit, ut Hydruntinam Ecclesiam in Archiepiscopatus honorem dilatet, nec permittat in omni Apulia seu Calabria Latine amplius, sed Graece divina Mysteria celebrari. Mercatores dicit fuisse praeteritos Papas, et Spiritum Sanctum vendidisse, quo
B vivificantur et reguntur omnia, qui replet Orbem terrarum, qui scientiam habet vocis, qui est cum Deo Patre et Filio eius Iesu Christó coaeternus, et consubstantialiter, sine initio, sine fine, permanens verus, qui pretio non aestimatur, sed a mundis corde tanti emitur, quanti habetur. Scripsit itaque Polyeuctus Constantinopolitanus Patriarcha privilegium Hydruntino Episcopo, quatenus sua auctoritate habeat licentiam Episcopos consecrandi in Acirentila, Turcico, Gravina, Maceria, Tricario, qui ad consecrationem Domini Apostolici pertinere videntur. Sed quid hoc memorem, cum ipsa Constantinopolitana Ecclesia nostrae Sanctae Catholicae atque Apostolicae Ecclesiae Romanae merito
C sit subiecta? Scimus, immo videmus Constantinopolitanum Episcopum pallio non uti, nisi Sancti Patris nostri permissu. Verum cum impiissimus Albericus, quem non stillatim cupiditas, sed velut torrens impleverat, Romanam civitatem sibi usurparet, dominumque Apostolicum quasi servum proprium in conclavi teneret; Romanus Imperator filium suum Theophylactum eunuchum Patriarcham constituit: cumque eum Alberici cupiditas non lateret, missis ei muneribus satis magnis, effecit, ut ex Papae nomine Theophylacto Patriarchae literae mitterentur: qua [39]) auctoritate cum ipse, tum successores eius absque Pa-
D parum permissu palliis uterentur. Ex quo turpi commercio vituperandus mos inolevit, ut non solum Patriarchae, sed etiam Episcopi totius Graeciae palliis utantur. Quod quam absurdum sit, censore opus non est. Est ergo meum consilium, sanctam fieri Synodum, et ad eamdem vocari Polyeuctum, quod si venire, et σφάλματα sua, id est vitia superius scripta, canonice emendare noluerit; quod sanctissimi Canones decreverint, fiat. Vos interim, praepotentes Augusti, ut coepistis, laborate: efficite, ut, si nolit vobis Nicephorus, quem canonice arguere disponi-

39) Fort. *quarum*. *Mur.*

mus, obedire, audiat vos, quorum copiis non audet cadaverosus occurrere. Hoc, inquam, est, quod nos Apostolici Domini et commilitones nostri facere volunt. Non est a Graecis Ro- E
manus vilis tenendus locus, quia recessit inde Imperator Constantinus; verum eo magis colendus, venerandus, adorandus, quia venerunt illuc Apostoli doctores Sancti, Petrus et Paulus. Ac de his satis me scripsisse sufficiat, donec Deo largiente, Sanctissimorumque Apostolorum orationibus, ex Graecorum ereptus manibus, vos adeam. Et tunc non taedeat dicere, quod hic nunc piguit scribere; nunc ad propositum redeamus. Octavo Idus Decembris Leucatem venimus, ubi ab Episcopo ipsius loci Eu- P. 489 Col. 1
nucho, sicut et ubique ab aliis, inhumanissime suscepti et tractati sumus. In omni Graecia, veritatem dico, non mentior, non reperi hospitales Episcopos. Divites sunt, pauperes sunt: divites aureis, quibus plena luditur arca: pauperes ministris, seu utensilibus. Soli mensulae assident nudae, paximacium [40]) sibi apponentes, balneaque tunc vitro permodico non bibentes sed sorbillantes. Ipsi vendunt, ipsi emunt; ostia ipsi claudunt, ipsi aperiunt; ipsi dapiferi, ipsi agatones, ipsi capones; sed, ha, caupones volui scribere; verum res ipsa, quae vera est, veritatem etiam nolentem compulit scribere: dicimus enim, quia capones sunt, id est eunuchi, quod canonicum non est: sunt et B
caupones, id est tabernarii, quod contra Canones est: quorum

*Incipit et claudit coenam lactuca tenacem,*
*Claudere quae coenas lactuca solebat avorum.*

Felices eos, si paupertatem Christi haec imitaretur, pauperes iudicarem. Facit hoc asper nummus, et auri sacra fames. Verum parcat illis Deus. Hoc eo illos puto facere, quoniam eorum Ecclesiae sunt tributariae. Leucarensis mihi iuravit Episcopus, quotannis Ecclesiam suam debere Nicephoro aureos centum persolvere, similiter et caeteras plus minusve, secundum vires suas. Quod quam iniquum sit, Sanctissimi Patris nostri Ioseph acta demonstrant; quia cum Aegyptum totam famis tempore tributariam Pharaonis faceret, Sacerdotum terram a tributo liberam C
esse permisit. Igitur decimo nono Kal. Decembris Leucatem exeuntes, ipsique, quoniam, ut superius scripsimus, nautae effuge-

40) Id est *panem nauticum. Mur.*

rant, navigantes decimo quinto ad Coriphus pervenimus, ubi ante navis egressionem occurrit nobis strategos quidam Michaël nomine, Chersionitis a loco scilicet Cherasona: homo ipse canus capite, facie hilaris, sermone bonus, risu semper iucundus, sed, ut post patuit, mente diabolus: quod et Deus apertis mihi monstravit indiciis, si mea tunc mens hoc potuisset coniicere; mox enim, ut pacem, quam corde non ferebat, mihi osculo dedit, tota Coriphus magna scilicet insula tremuit: nec solum semel,
D sed ter eadem die pertremuit. Postque triduum autem, deci-
Col. 2 mo quinto scilicet Kalend. Decembris, dum in mensa positus panem comederem, qui ampliabat super me calcaneum suum, verecundatus sol facinus tam indignum lucis suae radios abscondit, et eclipsin 41) passus Michaëlem illum terruit sed non immutavit. Dicam ergo, quid illi causa amicitiae fecerim, quidnam ab eo pro recompensatione perceperim. Dum Constantinopolim ascenderem, illud vestrum pretiosissimum scutum miro opere deauratum et fabricatum, quod mihi Domini mei Augusti dedistis; caeteris cum muneribus, ut amicis meis Graecis darem, filio ipsius contuli. Nunc Constantinopolim rediens patrem pallio donavi pretiosissimo; pro quibus omnibus gratias distribuit
B eiusmodi. Scripsit Nicephorus, ut quacumque hora se adirem, absque mora chelandio impositum Leoni Kitonitae dirigeret; quod ipse non fecit: verum diebus viginti me retentum non suis, sed propriis me stipendiis aluit, donec a praefato Leone Kitonita nuncius venit, qui illum cur me moraretur, obiurgavit. Verum cum obiurgationes meas, lamenta, et suspiria mea ferre non posset, recessit, meque homini tam iniquo et pessimo commendavit, ut sumptus saltem me emere non permitteret, donec a me cortinam, librae argenti pretio dignam, acciperet: et quum post viginti dies inde discederem, nuncius ipse, cui cortinam dederam, nauclero iussit, ut post acroteria, id est promontorium quoddam, me positum fame perire permitteret. Hoc autem eo
C fecit, quoniam ne purpuras haberem absconditas, mea pallia regyravit: ex quibus dum unum vellet accipere, non accepit. O Michaëles, Michaëles, ubi vos tot simul talesque reperi! custos meus ille Constantinopolitanus Michaëli suo rivali me

41) Fuisse hoc anno solis eclipsin 22. Decembris Curopalates testatur. *Mur.*

commendavit, malus pessimo, pessimus iniquo. Michaël vocatus est et diasostes meus, homo quidem simplex; cuius sancta simplicitas tantum mihi pene nocuit, quantum et istorum perversitas. Sed ab his parvulis Michaëlibus impegi in te Michaëlem magnum, semieremitam, semimonachum. Dico, et verum dico; non proderit tibi balneum, quo te assidue potas in amore Beati Ioannis Praecursoris, Qui enim ficte Deum quaerunt, num- D
quam invenire merentur. . . . . . . [42])

42) Caetera desunt in MS. *Cas.*

# EXCERPTA EX HISTORIIS ARABUM

## DE EXPEDITIONIBUS SYRIACIS

## NICEPHORI PHOCAE ET IOANNIS TZIMISCIS.

*Christianus Lassenius Phil. Dr. lectoribus S. P. D.*

Rogavit me Vir illustris, *Niebuhrius*, ut ad novam, quae mox prodibit, Leonis Diaconi editionem adornandam ex Arabicis libris, quorum consulendorum in hac urbe mihi facultas data esset, excerperem quae ad res ab imperatoribus Nicephoro Phoca et Ioanne Tzimisce in oriente gestas illustrandas facerent. Quam occasionem ad istorum temporum historiam perspiciendam aliquid ex orientalibus fontibus conferendi propter summi viri apud me auctoritatem et insignem erga me benevolentiam libentissime arripui. Diligenter igitur qui mihi praesto essent historiae orientalis scriptores perlegi, ex quibus quae excerpsi, hoc ordine disposui.

Primo loco exhibui excerpta ex Abulpharagii sive Barhebraei Chronico Syriaco, quod quadraginta abhinc annis publici iuris fecerunt V. V. D. D. *P. I. Bruns*, professor Helmstadiensis, et *G. G. Kirsch*, rector Hofensis. Auctor Chronici medicus fuit Melitenensis, religione Christianus; historiam universalem a creatione mundi usque ad finem saeculi decimi tertii summatim et breviter exposuit libro, qui minime est contemnendus, dum copiosiores et accuratiores Orientalis historiae commentarii, Arabica maximam partem conscripti lingua, scriniis sepulti et curiosorum oculis detracti iacent. In libro, de quo h. l. dicitur, componendo lingua usus est Abulpharagius (in ceteris fere Arabice loquitur) Syriaca, cuius quum prorsus sim ignarus, de in-

terpretatione nullum penes me est indicium, quanquam compareret, adeo verborum tenaces fuisse interpretes, ut sermone parum Latino usi sint; attamen difficile sane est, ingenio linguarum Orientalium accommodare Latinam et saepenumero vereor, ne idem quod mox in aliis castigabam, alii in me castigaturi sint.

Abulpharagium excipiunt excerpta ex annalibus Abulfedae, a *Reiskio* Latine redditis et post mortem viri doctissimi et linguae Arabicae apprime periti Arabice et Latine editis ab *I. G. C. Adler*, professore Hafniensi. Notus est auctor neque instituta de eo disputatione tempus obsidebo lectoris. Ex notis Reiskianis eas tantum retinui, quae rebus dilucidandis inservirent, ceteris, quae huc non facerent, omissis.

Ex Elmacini historia Saracenica quae excerpseram, omnino omisi, quum comparatione facta vidissem, nil fere ab eo memoriae proditum fuisse, quod non copiosius et melius iam traditum sit ab Abulpharagio et Abulfeda.

Ultimo denique loco Latine interpretatus sum partem libelli, ante hos octo annos editi a V. clariss. *G. W. Freitagio*, lingg. Orientt. in hac Academia prof. publ. ordin., quem linguae Arabicae praeceptorem ipse veneror, hoc sub titulo: Regierung des Saahd-Addaula zu Aleppo. Aus einer Arabischen Handschrift herausgegeben von G. W. Freitag. Textus Arabicus, qui heic primum typis exscriptus est, excerptus est e codice Arabico Parisiensi, cuius partem iam antea publici iuris fecerat idem vir doctus, hoc indice: Selecta ex historia Halebi; ed. G. W. Freitag. Lutetiae Parisiorum. 1819. Praemissa est copiosa et bonae frugis plena editoris praefatio, in qua de auctoris vita et fide libro eius habenda accurate disputatum est; brevibus igitur h. l. rem expedire possum. Natus est auctor anno Arabum 588 Halebi; nomen ei fuit Ohmaro ben-Ahmed, designatur autem plerumque cognomine Cemaleddini (l. l. p. XXXVI). Vir fuit rarae doctrinae, eximiae prudentiae, ad res agendas natus atque aptus, summisque honoribus a principibus suis ornatus; diem obiit supremum anno 660 Mizri, oppido Aegyptiaco. Historiam Halebi inde a primis urbis initiis diligenter et accurate, puro et simplici dicendi genere usus, memoriae mandavit, veritatis prae ceteris studiosus; qua de re iudicent lectores ipsi, si excerpta

ex annalibus eius Halebensibus cum scriptoribus rerum Byzantinarum comparare velint.

Excerpta ex quovis auctore separatim exhibui, hoc potissimum consilio, ut facilius intelligeret lector, quae de quaque re gesta quisque tradat. A notis supervacuis addendis manus abstinui; minime enim ratus sum, hunc mihi datum esse locum, ut cognitionem litterarum Orientalium qualemcunque probarem, neque ullam cum scriptoribus historiae Byzantinae comparationem institui, quippe quod fines provinciae mihi demandatae excederet.

Restat, ut tribus verbis dicam de Seifeddaula, domino Halebi, patre Saahd-addaulae, cuius saepius in hisce excerptis mentio facta est. Oriundus is fuit ex nobili familia Hamdanidarum, cui nomen inditum est ab auctore, Hamdano, avo Seifeddaulae. Post varia fata annis denique 333 et 334, qui incidunt in annos p. Chr. n. 944 et 945, Halebi eiusque ditione potitus est Seifeddaula, ibique regnum suum stabilivit. (Cf. Abulf. Tom. II, p. 435. Select. ex hist. Hal. p. 37 seqq. cf. edit. not. ad h. l.) Saepius regiones Graecorum lacessivit susceptis expeditionibus, quas longius persequi ab hoc loco alienum foret. (Abulf. l. l. p. 457; 461; 467. Elmac. p. 275; p. 477 seqq. p. 286 seqq. Abulphar. p. 195 seq.) Mortuus est anno 356. (Abulf. p. 493. Sel. ex hist. Hal. p. 138. Elmac. p. 280.)

Mentionem Seifeddaulae iniecit Leo (libr. II, cap. 1 — 5.) sub nomine Chambdani, i. e. Hamdani, quod non ipsi, sed avo nomen fuit. Ad expeditionem, de qua l. l. dicit Leo, referendum est excerptum ex Abulpharagio, quod statim ab initio exhibui; eandem expeditionem memorant Abulfeda et Cemaleddinus, quorum verba h. l. legere haud gravabitur lector.

Cemaleddinus p. 134: „Anno 348 vel 349 Seifeddaula regiones Graecorum invasit. Quum, multis incolarum occisis, multisque captis, praeda potitus, per angustias Magharae–Alcohl redire animo haberet et versus eas iter flecteret, Leoni filio Phocae domestico, qui ad illas ipsum praecesserat, occurrit. Praelio ibi commisso Seifeddaula vincitur. Hostes Muhammedanis praedam captam eripiunt, thesauro impedimentisque Seifeddaulae potiuntur. Multi in hoc praelio vitam amittunt, et Abu-Ferasus Alharetsus ben-Sahid ben-Hamdan captivus factus, ab hostibus Car-

shanam ducitur. Inde Constantinopolin missum anno 354 patriciis, quos captivos fecerat, datis, Seifeddaula eum cum aliis redimit."

Abulfeda Tom. II, p. 469: „Eodem anno (i. e. anno fugae 349, qui 2 Martii A. C. 960 coepit) impetebat Seifeddaula Hamdanides Romanam ditionem nova incursione, ingente cum exercitu; subigebat urbes et arces, urebat, vastabat, trucidabat homines, pecora et homines abigebat, Charsianum *) usque procedebat. Sed redituro domum intercipiebant Graeci viam per pylas, eaque ratione non tantum sua recuperabant omnia, etiam hostis potiebantur impedimentis, et quam passi fuerant, iacturam tanta compensabant in Seifeddaulae copias edita strage, ut ipse vix cum trecentis salvus evaderet. Id futurum praeviderant rerum bellicarum istorumque locorum usu periti, suaserantque propterea Hamdanidae, nollet via, qua isset, eadem redire. Ille vero spreverat consilium, vir solus sibi sapiens, monitoribus asper, qui omnia per se, nemine consulto, gerere volebat, ne, si quid rei prospere succederet, id consiliariorum sapientiae, non suae, imputaretur."

Dabam Bonnae ad Rhenum die 23 Iunii.

## I. EX GREGORII ABULPHARAGII CHRONICO SYRIACO.

(Cf. ed. Brunsii et Kirschii p. 197 sqq.)

Eo anno (Arabum 348) qui Graecorum est 1272, mortuo rege Constantino, regnare coepit filius eius Romanus, qui senatum virosque principes multum honoravit, erga omnes autem magnanimus fuit. Eo anno Iones, qui etiam Schumuschchig, dux exercitus, et Nicephorus, domesticus, missi ab eo in Arabum fines, progressi sunt usque ad Abiram, unde, occisis 100 militibus, et incensis frugibus, cum triginta captivis abierunt. Siphoddaula, Halebi Emira, cum 3000 egressus, Carschenam quum pervenisset, permagnam praedam inde abduxit. Redux, pro-

*) i. e. Charshanam, urbem ditionis Graecae prope Malathiam. *Lass.*

pterea quod Romani omnes angustos exitus interceperant, cum 100 tantum ex servis suis evasit. Reliquos Romani partim occiderunt, partim vinctos cum praeda recuperata reduxerunt, multis insuper equis, armis et numis, qui Siphoddaulae, filii Hamdani fuerant, potiti. Nobilium, qui cum eo (militaverant), simul occisi sunt, Hamed, filius Naimusi, Mususia Chan et Cadi Abu-Hozain.

Anno 350 Arabum magna Arabum caterva, Antiochia, Tarsum profecta, in Romanorum insidias incidit, qui ex iis aliquos occiderunt, reliquos magnam turbam vinctos abduxerunt. Indignati sunt Arabes, ideoque servus Siphoddaulae, Naga, irruptione a latere Miphractae in Romanorum regionem facta, magnam praedam cum 2000 hominum, et in his 50 catenis vinctos abduxit.

Anno Graecorum 1274, Arabum 351, Nicephorus domesticus, cum 100,000 equitum in Ciliciam profectus, Anazarbam obsedit gravique bello vexavit, donec qui intus erant Arabes, de auxilio desperantes, pacti, ut si arcem traderent, incolumes cum facultatibus exirent, fide a Nicephoro accepta, maxime quod viderent, hostes a montis latere murum brevi perrupturos, portas aperuerunt. Nicephorum, quum ingressus vidisset, parum abfuisse, quin gladii ope sine molestia aperiret (urbem), poenituit promissum. Itaque edixit, ut in oratorium templum omnis populus congregaretur et quicunque non introiret, sanguine poenas lueret. Insequenti die pedites mane in urbem intromissi, quemcunque invenerunt, viros, mulieres et pueros, trucidarunt. Tum comportari arma in urbe coepta. Inventa sunt 40,000 loricarum praeter gladios et arcuum magnum numerum. Palmarum arborum 40,000 succisa sunt. Exire deinde omnes, qui in templo erant, iussit, et quorsum vellent, abire, mortem minatus omnibus, qui ad vesperam remanerent. Exeuntes adeo se compresserunt, ut multi eorum, viri, mulieres et liberi ea compressione perirent. Multi in via mortui sunt. Qui autem remanserunt, quorsum tenderent, ignorabant. Nicephorus templum evertit et duos urbis muros nec non aulas destruxit. Duobus et viginti diebus, quibus in Cilicia commoratus erat, Nicephorus 55 arces cepit, partim vi, partim deditione. Quum ex arce quadam, quam domini eius fide accepta tradiderant, mulieres Arabes egrederentur, et in has Armeni quidam irruerent, mariti earum zelo correpti,

gladios strinxerunt. Nicephorus Arabibus, qui gladios strinxerant, iratus, 400 viros et mulieres multas occidit. Quia ieiunium quadragesimale appropinquaverat, Nicephorus cum suis Caesaream abiit, post festos dies rediturus. Tarsensis Arabum dux, coactis 4000, adortus Romanos victus et non ipse tantum, sed omnes etiam Arabes et frater quoque Tarsensis ducis, Bar-Rababi, occisi sunt. Romani, iterum Ciliciam ingressi, expugnarunt arcem Ziz et praesidio non ei tantum, sed reliquis etiam arcibus imposito, profecti sunt Halebum. Opposuit se Siphoddaula Romanis, sed victus est. Ceciderunt etiam omnes Hamdani filii et ipse Siphoddaula cum paucis tantum caedem effugit. Subegit Domesticus aulam eius, quae extra urbis murum sita erat, ab eaque non tantum 390 argenti talenta, sed etiam 2400 mulos et armorum infinitum numerum exegit. Aula incensa, urbem ipsam oppugnavit, in cuius muro quum aperturam fecisset, Romani transgressi caedi non prius finem fecerunt, quam defatigati erant. Invenerunt in ea 1200 Romanos vinctos, quos in libertatem restituerunt. Plus quam 10,000 puerorum et puellarum abduxerunt et praedae tantum, quanto ferendo pares erant, asportarunt. Quod reliquum erat, combusserunt. Invenerunt lacus oleo olivarum plenos, quos aqua impleverunt, ut oleum omne supernataret et deinde in terram effusum corrumperetur. Templa everterunt, quibus destruendis Romani novem dies absumserunt. Quum in eo essent, ut abirent, obstitit sororis filius regis Romani, Nicephorum in bellum secutus, „Non discedimus," inquiens, „donec arcem aperuerimus." Nicephorus, qui adversari non posset, „En," aiebat, „arx ante te est; abi, ut capias." Hic regis sororis filius vix arcis portae appropinquaverat, quum quia lapis ex apertura super arcis porta contra illum proiectus apud eum deciderat, aversa facie fugit. Tum aperta porta Dailamita quidam, nomine Bascha, fugientem secutus, hastam inter humeros eius ita adegit, ut per pectus exiret, et hoc modo interemit. Reversi eius socii cadaver ad Nicephorum retulerunt, qui mortem filii sororis regis ulturus 1200 Arabibus, qui vincti apud eum custodiebantur, capita abscindi iussit; quo facto in terram Romanorum rediit. In vicis Halebi omnino nihil corrupit, imo agrestes ita commonuit: „Ne cessate ab agricolatione; nam nostra est haec terra; brevi ad vos redibimus." Hoc tempore iterum mille pedites

Armeni, in agrum Edessenum irrumpentes, 1000 oves, 500 tauros et 10 viros Arabes abduxerunt. Hisce temporibus quum Romani Arabibus praevalerent et diripiendo omnia usque ad Armeniam maiorem pervenissent, Armenorum illi, qui metu, ne ab Arabibus, propterea quod Christiani essent, vexarentur, aufugerant, in fines Romanorum se contulerunt. Romani dederunt illis Sebastiam in Cappadocia, unde, quum numerus eorum valde auctus esset, miserunt, qui arcibus ab Arabibus captis praesidio essent. In omnibus expeditionibus hi quoque Armeni pedites cum Romanis exierunt, prospere plerumque praeliantes. Nicephorum domesticum cum Romanorum copiis a Halebo reversum, quum Simandoam pervenisset, nuncio de morte regis allato, omnes viri principes cum Schumuschchigo unanimi consensu anno Graecorum 1275 pronunciaverunt regem et servum eius Schumuschchigum domesticum. Hoc ad bellum cum Arabibus gerendum dimisso, ipse Constantinopolin ingressus in regno confirmatus est. Schumuschchig Mopsvestiam per 7 dies obsedit et quamvis plus quam sexaginta locis murum perfodisset, ingredi tamen non potuit. Itaque agrum eius et agros Adanae et Tarsi incendit. Mopsvestenis 5000 virorum Tarso auxilio venerunt, sed Romani obviam facti eos omnes occiderunt; quo facto, relicta urbe, discesserunt. In Cilicia magna fames orta est, quam ob rem permulti Arabes Damascum confugerunt. Etiam Halebi, Haranae et Edessae gravis fames fuit. Anno post Domesticus iterum Ciliciam ingressus Mopsvestiam oppugnavit per tres menses, sed expugnare non potuit; itaque quum morbi et pestilentia copias infestarent, tributo imposito abiit.

Anno Graecorum 1276, Arabum 354, quum rex Nicephorus Constantinopoli Caesaream Cappadociae sedem transtulisset, Tarsenses et Mopsvesteni, misso ad eum legato, deditionem pollicentes, regem ab eo expetierunt. Respondit ille: „Nunc demum quum de regum vestrorum auxilio desperantes canum cadaveribus iam vescimini et pestilentia vos absumit, mihi vos subiicietis (tam diu nempe) donec vires recuperaveritis, ut rebellare possitis. Vobis a me nil nisi gladius expectandus est." Litteris eorum super legati capite ita combustis, ut huius quoque barba combureretur, legatum eiecit. Tum fama est quotidie 300 mortuorum lectos e Tarso elatos esse. Rex Nicephorus congregato exercitu

Mopsvestiam obsedit et postquam cepit die Saturni, die 13 mensis Radschabi huius anni, magnam caedem in ea edidit. Quum 200,000 virorum, mulierum et liberorum vincta in terram Romanorum misisset, ad Tarsum oppugnandam profectus est. Cuius cives quum supplices incolumitatem ab eo peterent, pollicentes se portas aperturos, misertus eorum promisit, se vitam illis opesque servaturum. Ingressus urbem principes Arabes multum honoravit, mensae adhibuit et iussos, quidquid opum possent, secum auferre, Antiochiam misit, facta etiam potestate, ut quicunque non Antiochiam, sed in alias Arabum urbes ire mallet, quocunque vellet, abiret. Dedit quoque custodes tres patricios, qui ab omni eos iniuria defenderent. Armenis quibusdam, qui nonnullis Arabibus manus intulerant, manus nasosque amputavit, postquam multum flagellis caesi erant. Legatos in omnes vias cum illis misit et omnem dedit operam, ut bona cum pace ad Arabes, socios suos, pervenirent. Templum Tarsense equorum stabulum fecit. Tarso patricium cum 5000 equitum imposuit praesidium. Etiam Massisae alium patricium reliquit. Restituta Tarsus multum florere coepit. Tanta erat in ea annonae abundantia, ut 14 panis litrae una zuza venderentur. Multi ex Arabibus, priscis eius civibus, reversi sunt, quorum aliqui baptizati et Christiani facti sunt, aliqui, quorum tamen liberi omnes baptizabantur, in fide sua perstiterunt.

Anno post rex Nicephorus Amidam obsedit et, quum capere nequiret, Antiochiam multos dies oppugnavit, sed similiter capere non potuit; itaque incensis vicis hortisque vicinis abiit.

Anno Graecorum 1279, Arabum 357, Chorasani nonnulli cum 3000 Arabum Antiochenorum in Cappadociam irruperunt, sed 40,000 Romanorum, qui occurrerant, permultos Chorasanorum et Antiochenorum tum interfecerunt, tum vinctos abduxerunt. Arabes Antiocheni Patriarcham Chalcedonensium occiderunt et ecclesias Antiochiae multas vastarunt. Romani Sarugum profecti 300 Arabes et multas pecudes abduxerunt.

Hoc anno, orto inter Chorasanos, qui Antiochiae erant et Arabes Antiochenos dissidio, Romani ex regione Antiochena 12 hominum millia, viros et mulieres, pueros puellasque, abduxerunt. Anno post, i. e. 1280 Graecorum, Romani Caphar-

tutam profecti 800 homines cum multa praeda abegerunt. Quum Hamadam habitatoribus vacuam invenissent, igne tectis subiecto, abierunt.

Paullo post Nicephorus, Romanorum rex, Antiochiam obsedit et inde Tripolin perrexit, ubi omnia aedificia extra murum sita combussit. Inde profectus arcem Gazae bene munitam cepit et magnam numorum vim ex ea egessit. Deinde inter Hamadam et Halebum consedit, ubi duos menses commoratus est. Captivanti et diripienti nemo erat, qui occurreret. Puerorum, puellarumque, qui apud eum vincti erant, 100,000 numerata sunt; inter quos non erat vir senex aut senex femina; nam hos partim occidit, partim liberos dimisit. Nisi mortalitas Romanos invasisset, etiam Halebum et Antiochiam cepisset. Hierosolymam quoque faciem converterat, quorsum tamen, quia milites eius caede patrata defatigati et praeda magna onusti erant, abire non potuit.

Anno 1280, qui est Arabum 359, Romani cum Christianis arcis Lucae prope Antiochiam sitae conspirarunt, convenitque inter eos, ut hi Antiochiam ingrederentur, seque metu Romanorum aufugisse significarent atque, donec exercitus Romanorum veniret, ibi remanerent, deinde ad urbem aperiendam manus intrinsecus praeberent. Quod quum hi fecissent, duorum mensium intervallo frater regis Nicephori cum 40,000 Romanorum murum Antiochiae cinxit et tum habitatores arcis Lucae a parte montis adiutores fuerunt, ut Romani Antiochiam introirent et caperent. Magna ibi caede facta, separarunt viros feminasque senes cum parvis statura eosque, quocunque vellent, discedere iusserunt. Virorum vero feminarumque iuvenum et puerorum plus quam 10,000 in terras Romanorum miserunt. Halebum etiam 10,000 equitum quum misissent, Halebenses promiserunt, se quotannis Romanis certum quoddam tributum soluturos esse, in cuius rei fidem 800 obsides dederunt. Eo tempore multum bello inclaruit imperator Nicephorus, qui omnes Ciliciae urbes, Antiochiam et Syriam in potestatem suam redegit, quam ob rem omnes Arabum gentes metu perculsae sunt. Itaque animo elatus imperatricem Theophaniam, Imperatoris Romani uxorem, invitam tamen, sibi coniunxit; neque hac re contentus duos huius filios, Basilium et Constantinum castrare voluit,

ut eorum progenie exstirpata, ex se tantum regia proles deduceretur. Theophania autem, cognito eius consilio, de filiis suis admodum sollicita domesticum Schumuschchigum, quocum conspiraverat, muliebribus indutum vestibus cum quibusdam aliis iniuriam passis in palatii aedem noctu nativitatis servatoris introduxit et Nicephorum certiorem fecit, se stirpis suae feminas quasdam ad se in ecclesiam vocasse, ut earum secum pernoctantium colloquio uteretur. Hac ratione quam primum imperatorem somno gravatum sentiebat, Schumuschchigus et qui cum eo erant, inducti in lecto eum occiderunt, eorumque, qui palatii portas custodiebant, plus quam 70 interfecerunt. Hanc caedis Nicephori caussam in libris accurate scriptis invenimus; ea autem, quam beatus Mar-Michaël tanquam ab Ignatio Melitenensi acceptam refert, occisum esse ideo, quod in coniugio parum fidelis fuisset, minime veri similis est, quia, eo occiso, neque cum Schumuschchigo, qui post Nicephorum regnavit, neque cum alio quoquam rem habuit.

Anno 360 Arabum propterea, quod inventi erant duo Arabes noctu in templo iuxta coenobium Michaëlis Nestorianorum Mozalanorum sito occisi, Christianos Mozalanos Abu-Thagleb filius Nazeroddaulae 120,000 zuzarum multavit.

Anno 362 Arabum Domesticus cum Romanorum exercitu Nisibin profectus magnam stragem ibi edidit et per 22 dies nihil aliud egit, quam ut captivaret, diriperet et regionem vastaret. Postea quum Amidam tenderet, huius urbis dux militum impetravit a Mozalae praefecto, Abu-Thaglebo, ut magnas copias cum fratre suo mitteret. Romanos adorti victores Arabes fuerunt et Domesticum captum vinctumque, Romanis fugientibus, Mozalam miserunt. Abu-Thaglebus, quo amorem cum Romanis confirmaret, benignissime habuit Domesticum, qui tamen cancri morbo ibi obiit.

Hoc anno populus Bagdalenensis, qui multos Nisibenos in captivitatem incidisse, multos occisos esse audivisset, ad iram concitatus magnum adversus Chalifam Motium, ludibrio habitum, tumultum excitavit, quod pro Arabibus certare nollet, et in eius aulam amicosque tela coniecit. Adierunt etiam nobilium quidam Emiram Azoddaulam, Cufae versantem, sollicitaruntque, ut contra Romanos milites mitteret.

Anno Arabum 364, Graecorum 1286, Romanorum imperator Ivan, idem ille Schumuschchigus, Syriam ingressus, Hamadam et Balbecum cepit et quum Damascum profecturus esset, Bar-Zaccath, nobilis Arabs Syrus, scripta ad Damasci praefectum, Phatganum, epistola, consilium ei dedit, ne, quum imbecillior esset, Romanorum regi obsisteret. Obtemperans ille huic consilio imperatori Schumuschchigo obedientiam et 300,000 zuzarum tributum promisit, quo imperator Schumuschchigus contentus fuit. Huic Damasco appropinquanti Phatganus obviam factus equo descendit et terram aliquoties osculatus est. Laetus hac re imperator equum conscendere eum iussit multumque honoravit. Iussus deinde, ut coram eo decurreret et militiae specimen ederet, quum decurrisset, imperatoris laude motus iterum equo descendit terramque osculatus est. Imperatoris iussu equum conscendit et quum ille unius tantum anni tributum exigeret, denuo descendit, terram osculaturus. Imperatori equum, quo vectus decurrerat, gladium et hastam postulanti non haec tantum, sed vestimenta quoque, aromata et decem equos cum multis hastis obtulit; sed imperator istum tantum equum et istam tantum hastam accepit, reliquis redditis, benevolentia eius contentus; imo amicivit Phatganum splendidis vestibus et praeterea operibus auro fabrefactis, vestibus argento tectis et mulis donavit. Inde Sidonem profectus est, cuius cives obviam egressi se subiecerunt dona offerentes, quapropter iis relictis Beryton duxit, quam vi aperuit et diripuit. Inde Gabalam venit et quia eius incolae resistebant, vi etiam expugnavit. Direpta ea Tarson profectus est, ubi imperatricis Theophaniae frater venenum ei potandum praebuit, quapropter in gravem morbum incidit et in urbem regiam reversus mortuus est, postquam quatuor annos regnaverat. Hic in agendo strenuus, corpore validus, animo fortis, bello felix erat. Statim a regni initio erga omnes magnanimum se praebuit, captivosque dimisit. Constantinopoli magnam ecclesiam aedificavit, multas urbes, multasque regiones subegit. Mortuum principes et plebes mirum in modum luxerunt. Post eum imperatoris Romani filii, Basilius et Constantinus, per 85 annos imperium obtinuerunt vero amore se invicem complexi. Basilius, quia bellicosior erat, Constantino fratre in urbe regia relicto, continuo cum Arabibus bella gessit.

## II. EX ABULFEDAE ANNALIBUS MUSLEMICIS.

(Cf. Tom. II, p. 477 seqq. ed. Reisk.)

Anno CCCLI (qui die 8 Febr. A. C. 962 coepit) occupabant Romani, duce Domestico *) (Nicephoro Phoca), Ain-Zarba (v. Anazarbum) pacis pacto, paucisque aliquot ibi peremtis, plurimos inviolatos dimittebant. Iidem, eodem duce, victoriae instabant, vultum tam benigne monstranti. Halebum impetebant, et ipsa urbe, praeter arcem, potiebantur. Quod ita contigit. Domesticus Seifeddaulam securum, omniumque rerum ignarum derepente obruens, copiis per otium contrahendis excludebat. Correptis igitur paucis, qui aderant, iactabat Halebensis belli aleam, sed, amissis longe plurimis, cum exigua manu in fugam ibat. Sic patebat Graecis omnis ager urbi subiectus, patebat ipsius Seifeddaulae regia, cui nomen erat Darân (seu geminae domus) extra urbis ambitum sita, ubi tercentum argenti utres **) inveniebant, quadringentos atque mille mulos, armorumque tantum apparatum, ut modum paene excederet. Urbis moenia tum admotis machinis quatiebant; depulsi tamen oppidanorum fortitudine, suaque spe deiecti, proximum in montem, Gauschan, concedebant. Interim incidebat in cives et praetorii peditatum, seu praesidia, ob quasdam in urbe rapinas, seditio, quae moenia defensoribus, in forum concurrentibus, nudabat. Quam videntes Graeci solitudinem et intestinum tumultum, subito adorti, effringunt portas, gladioque in virilem aetatem grassantur; plus decem millia puerorum utriusque sexus asportant, et praedam cogunt incredibilem, cui deferendae quum non sufficerent, quae praesto aderant iumenta, igni dant quae auferre nequibant. Decimo ab ea victoria die receptui canebat Domesticus et gravem praeda exercitum deducebat per agrum Halebensem, pagis par-

*) Ipsi imperatori Nicephoro Phocae tribuit Cedrenus occupationem Anazarbi p. 664, D; e quo patet Abulfedam temporum ordinem turbare; Cedrenus haec anno Nicephori Phocae imperatoris secundo adscribit, qui in A. Chr. 964 incidit. *R.* Cum Abulfeda tamen consentit Bar-Hebraeus; vid. supr. p. 12. *L.*

**) Uter argenti continet decies mille numos argenteos. *A.*

cens, iussis tantummodo colonis serere et colere; altero anno se rediturum et fruges comportaturum esse.

l. l. p. 479.

Eodem anno expugnabant Graeci arcem Dalue, aliasque tres circum arces.

Eiusdem anni decimo mense auferebant iidem captivum ex urbe Manbeg, cui praeerat, Abu-Ferasum Haretum, filium Saidi, filii Hamdani. *)

l. l. p. 481.

Eodem anno (i. e. CCCLII, qui die 29 Ian. A. Chr. 963 coepit) occiderunt Graeci suum imperatorem (Romanum iuniorem) eique alium subrogarunt. Tum filius Schemeschkik (Tzimisces) evasit Domesticus. **)

l. l. p. 483.

Anno CCCLIV (qui die 6 Ian. A. Chr. 965 coepit) Romanus imperator (Nicephorus Phocas) corona cinxit et tandem expugnavit Masisam, die Saturni, decimo tertio septimi mensis, et posteaquam gladio in incolas desaeviisset, parcebat reliquis et captivos secum in ditionem suam rapiebat. Ducenta fere millia hominum numerabat urbs. Inde petiti Tarsenses se submittebant et, incolumitate precibus impetrata, emigrare iussi sunt. Terra marique emigrantibus prosecutores, a quibus in tuta loca deducerentur, a Romano usque ad Antiochiam additi. Tarsi fanum tunc in stabulum abiit, suggestus in ignem; urbs aliis incolis et

*) Cf. Elmacinum p. 223 et 224 (interpret. Lat. p. 278 et p. 280.) qui septennem fuisse captivitatem Abu - Ferasi ait, et anno demum 355 solutam, quum permutatio captivorum Romanos inter et Muslemos institueretur. Memorat Cedrenus p. 637 aliquem Chabdani, vel rectius Chamdani, h. e. Hamdanidae Seifeddaulae affinem, quem Ἀπολασάηρ appellat, captum et Constantinopoli productum in triumpho fuisse. Diversus est a nostro Abu - Feraso, de cuius captivitate Graeci, quantum novi, non memorant. Illius, quem laudat Cedrenus, nomen est Abu'l - Aschajer. Genealogiam eius non constituerim. Elmacinus eum appellat Abulasajirum, filium Haseni, vicarium Seifeddaulae, scilicet in arce Tel - Patric eumque in carcere Constantinopoli periisse ait. *R.* Quadriennem captivitatem Abu-Ferasi fuisse, auctor est Abulfeda p. 497; cf. praeterea de Abu - Feraso quae annotant Cl. Freitag ad Sel. ex hist. Hal. p. 138. 139. *L.*

**) Confundit noster h. l. tempora et homines. Debuerat dixisse: anno 360 (Christi 969) peremtus fuit Romanus imperator (Nicephorus Phocas) et qui hactenus Domesticus fuerat, Ioannes Tzimisces, in eius locum successit. Nam Romanus, Nicephori antecessor, iamdudum fato suo decesserat. *R.*

novis aedificiis atque munimentis instructa. Dein redibant quidam paullatim ad pristinas sedes, alii prorsus non excesserant, Christianam fidem professi. His rebus gestis redibat Romanus Constantinopolin.

l. l. p. 487.

Anno CCCLV (qui die 27 Dec. A. Chr. 965 coepit) excurrebant Graeci in agrum Muslemicum. Primus impetus Amidam perculit, tum missa facta eius obsidione, Nisibinam; inde transgressi e Mesopotamia in Syriam, diu haerebant circa Antiochiam; tandem Tarsum repetebant.

Eodem liberabat Seifeddaula suum affinem, Abu-Farasum Hamdanidam, e vinculis, facta captivorum permutatione, per quam Muslemorum ingens multitudo libertatem recuperavit.

l. l. p. 503.

Interea dum Mesopotamiae domini hunc in modum intestinis bellis ipsi sese lacerant, via patebat Romanis per Syriam usque ad Tripolin. Arcem Erach expugnabat eorum imperator. Inde tendebat Emessam, quam incolis vacuam facillime nactus (advenientis terrore patriam deseruerant), iniectis ignibus pervastabat. Ab ea excursione redibat ad tractum maritimum, quem rapinis et populationibus desolabat, et octodecim suggestus (e totidem fanis maioribus) eiiciebat. Postquam duo menses incubuisset Syriae, abibat domum praeda gravis et captivis numero haud facile complectendis.

Anno CCCLIX (qui die 13 Nov. A. Chr. 969 coepit) rursus invadebant Romani Syriam, et Antiochia violenter expugnata caedibusque et rapinis pervastata, Halebum petebant, quam Corubeh *) tunc tenebat, Seifeddaulae mancipium, heri filio, Abu'l-Maalio Scharifo extortam, ut modo diximus. Hic in arcem se receperat, urbe hosti permissa. Obsidione ad temporis aliquod tolerata, pactus Corubeh certum annuum tributum pro Halebo et agro circa, Romanos avertebat, sumtis secum obsidibus abeuntes. Ita locus factus Muslemis ad pristinas sedes revertentibus. Iuris Halebensis autem tum erant hae praeturae, Hamata, Emessa, Cafar-Tab, Maarra, Apamea, Schaizar et his interiecta loca.

*) In excerptis ex historia Halebi infra exhibendis scribitur hoc nomen Carghujah; quod, nisi fallor, recte se habet; omissis enim punctis diacriticis, quibus distinguuntur litterae Ghain et Ye ab Ain et Be, facile corrumpi potuit nomen illud in Corubeh. *L.*

In Armenia quoque Graeci Malazcardam *) oppugnabant. Ut paucis complectar, totus ille tractus Syriae maritimus, et quae circa Euphraten, patebant Graecorum libidini, nemine neque hostem arcente, neque terras tuente, praesidiis et rectore nuda s

l. l. p. 507.

Deus tamen afflictis Muslemis praesidium aderat et liberator e tantis angustiis. Ille enim ipse Romanus imperator, quem hactenus in Muslemicam ditionem adeo saevientem vidimus, qui spe atque cupidine totam Syriam iam devoraverat, qui orbem fidelem terrore sui compleverat, hoc ipso anno muliebribus insidiis occubuit. Erat ille Nicephorus, qui sublato decessore suo rege, uxorem eius in matrimonium duxerat stirpe ortus non regia, idque animo agitabat, ut superioris thori masculam prolem exsecaret, quo suae regiam dignitatem perpetuam assereret. Sed indignum et intolerabile facinus detestata et impedire nitens puerorum mater conspirabat cum Domestico in viri caedem, structo in hunc modum dolo. Conscios, Domesticum puta et eius amicos, habitu muliebri deformatos, de nocte in sacellum aliquod, Nicephori cubiculo proximum, introducebat; et tyranno profundum stertente, foribusque obseratis, ipsa surgens per eam portulam intromittebat percussores, per quam e cubiculo aditus ad sacellum patebat. Itaque aggressus dormientem Nicephorum iugulabat Domesticus, deus autem eius ministerio quietem populo suo a molestissimo vexatore praestabat. Domesticus inde unum ex Imperatricis filiis, e priore matrimonio, et genuino sanguine regio creatum, Augustum nuncupabat. De cetero Domesticus is appellatur, qui regionum Byzantinarum cis Hellespontum in orientem porrectarum curam gerit.

l. l. p. 511.

Anno CCCLXI (qui die 23 Oct. A. Chr. 971 coepit) invadebant Graeci Djeziram (i. e. Mesopotamiam) Edessam, Nisibinam, caedibusque grassabantur et rapinis; contra quos auxilium implorantes Bagdadum confluebant extorres Muslemi. Quod in

*) Malazcardae oppugnationem Elmacinus p. 280 ad annum 353 refert. Nam quod ibi bis legitur *regio Kerdae*, vitiosum est et Malazcard reponendum. Forte conciliari possint hi duo auctores, si dicas Romanos hanc arcem, quam anno 353 ceperant, deinceps amisisse, et hoc demum rursus recuperasse. *R.*

tumultum plebem Bagdadicam concitabat. Perferuntur miserorum querimoniae ad Bochteiarum, Bagdadi supremum Emirum, venatione tum temporis occupatum; qui promtam quidem opem laturum, et hostes finibus exacturum promittebat; ideoque Chalifae necessarios instruendae expeditioni sumtus rogabat, et invitum multumque obluctantem opibus haud contemnendis emungebat. Vana tamen ista omnia et ad speciem ludibriumque composita. Queri quidem Motius pecuniam sibi nullam esse; mirari, quare numos a se requirant, cui praeter nominis gloriam et dignitatis in publicis precibus speciem, in facultatibus et auctoritate reliquum nihil fecerint. Si tamen inique secum agere decrevissent, malle Chalifatum eiurare. At ridens Bochteiar frigidam excusationem, graviora et necessitatem tergiversanti admovendam minabatur. Quapropter coactus Chalifa vendebat supellectilem, indeque coactum aes ad quadraginta millia drachmarum mittebat Buidae. Ille autem tantum aberat, ut eo, quo flagitarat, impenderet, ut, qui expeditionem contra Graecos vel fando nominaret, auditus nemo ex eo tempore fuerit, sed in necessitatibus deliciisque suis perdebat. Inde iactatum Bagdadi fuit vulgare illud scomma, multatum Chalifam a Bochteiaro fuisse (tanquam inferiorem a potiore, aut sontem a praetore).

l. l. p. 513.

Anno CCCLXII (qui die 11 Oct. A. Chr. 972 coepit) excurrebat Domesticus in tractum Maiafarekinae, quem depraedabatur. Huic Muslemos contemnenti et incauto immittebat Abu-Taglab exercitum cum fratre, Hebatalla, qui praelio congressus fudit Graecos, ipsumque cepit Domesticum; quem in vinculis ad fratrem misit. Ea in custodia incidebat Domesticus in morbum, unde periit, invalida medicina, quam Abu-Taglab ipsi adhibebat.

---

## III. EX CEMALEDDINI ANNALIBUS HALEBENSIBUS.

Hoc anno (i. e. anno fugae 357) excurrebat agmen Romanorum, tum peditum, tum equitum, ex eis, qui finibus imperii tuendis relicti erant; numero erant V millia. Primum agrum Halebensem petebant. Quos quum aggressus esset Karghujah cum exercitu Halebensi, captus est; ipse quidem paullo post

evasit, copiae autem eius fugatae sunt, multis ex satellitibus Seifeddaulae a Romanis captis. Deinde Imperator Romanorum Maahrra-Alnohmanam adortus est, oppidoque potitus, fanum maximum et maiorem aedificiorum partem dirui iussit. Eodem modo in Maahrra-Mazrinam saeviebat, vitae tamen incolarum, quorum MCC erant, pepercit, eosque in ditionem Romanam captivos abducendos curavit. Tum aggressus est Caferthabam et Schaizaram, cuius templum combussit, neque aliter Hamatam tractavit; Himza deinde expugnata, omnes qui eo confugerant captivos fecit. Tum Ircatam impugnavit, qua urbe capta incolisque in captivitatem redactis, ad Tripolin usque progressus est; sed quum vidisset, suburbia ab incolis iam fuisse combusta, Djabalam se convertit, qua potitus, Laodiceam duxit. Convenit eum Abu'l-Hosainus Ali-Ben-Ibrahim-Ben-Iusuf-Alfuzaiz, quicum pactionem fecit ea conditione, ut obsides ex urbe sibi traderentur; asseruit autem ille, imperatoris se esse cognatum et quum Romanus maiores eius agnovisset, Sardeghum (Strategum) eum creavit; hac itaque ratione incolumes evaserunt Laodiceae incolae. Inde Antiochiam ducens in potestate sua tenuit 100,000 captivorum, puerorum, puellarum, iuvenumque; nam hos solos captivos fecerat, viris et foeminis provectioris aetatis, atque senibus aut interfectis aut dimissis. Dicitur omnino in hac expeditione 18 suggestis *) potitus esse; vicorum autem quos diripuit et combussit, numerus definiri nequit.

Castris ante Antiochiam positis, neque cum incolis manum conseruit, neque omnino legatum ad eos misit, sed castellum e regione Antiochiae exstruxit, eique praeposuit Michaëlem Albordji (Burtzam), cuius dicto audientes esse iussi sunt duces limitanei. Quum rumor inter homines percrebuisset, id consilii Romano esse, ut totam hiemem Antiochiam obsidione cinctam teneret, aliasque mitteret copias Halebum oppugnatum, Karghujah Saahdaddaulae **) persuasit, ut Halebum relinqueret, ne in urbe obsideretur. (Narrat deinde auctor, Karghujahum, qui Hadjibus, i. e. comes palatii Saahdaddaulae erat, summam rerum Halebensium sibi arrogasse, urbemque Halebum, arce exstructa, murisque refectis, munivisse, socio regni facto Bacdjuro, cui nomen Emiri inditum sit; imperatorem autem Roma-

*) I. e. urbibus, ubi condita erant templa. *L.*
**) Filio Seifeddaulae, de quo supra verba fecimus. *L.*

norum, hoc audito, domum reversum esse; factum esse hoc anno 358 mense Muharrem; deinde Saahdaddaulam, sociorum manu collecta, mense Ramadhano Halebum oppugnasse et manum cum Karghujah et Bacdjuro conseruisse; tum pergit:) Scripsit deinde Karghujah ad Romanos et Patricium quendam, qui in finibus ditionis Romanae versabatur, rogavit, ut sibi auxilio veniret. Hic, unus eunuchorum Nicephori, nomine Thorbasi, copias eduxit, tum autem iter Antiochiam versus deflexit propter hanc caussam, quod inter imperatorem Romanorum, quum is, secum ducens captivos et praedam, ut supra traditum est, Bukae *) versaretur, et incolas huius urbis, qui Christiani erant, convenisset, ut hi Antiochiam migrarent, simulantes se metu Romanorum domicilia reliquisse, ita ut istic habitantes Romanis Antiochiam obsidione petentibus ad urbem expugnandam auxilium ferrent. Quo facto consilia cum Christianis Antiochiae incolis coniunxere et Thorbasium certiorem fecere, vacuam esse urbem et praefecto destitutam. Incolae autem urbis Muhammedani muros deseruerant et negligentiores erant in urbe custodienda, quum exercitus Romanus ad XL millia, ducibus Thorbasio et Ianiso-ben-Schomeschkik, aggrederetur et Antiochiam obsidione cingeret. Incolae Bukae ab ea quam tenuerunt summi muri parte descenderunt et moenia urbis vacua reliquerunt; tum ascenderunt Romani et urbe potiti sunt. Factum hoc est nocte 13$^{ma}$ mensis Dsulhidjdjae anni 358. Penetrarunt Romani in urbem, combusserunt et captivos fecerunt, fuit autem nox nativitatis. Quum Romani montem urbis ascendissent, prehenderunt custodes et eis dixerunt: „Laudate et praedicate Deum magnum." Qui hoc non fecerit, hunc interfecerunt. Custodes itaque proclamarunt: „Magnus est Deus neque Deus est praeter eum." Qua quidem re impediti sunt incolae, quo minus verum rerum statum animadverterent, donec Romani omnibus turribus potiti fuerint et omnes una clamorem ediderint. Omnes, qui ad portam Aldjenan (hortum) dictam pervenire properabant, captivi facti sunt. Caterva autem, quae ad portam maris se congregaverat, repagula removit et hoc modo incolumis evasit.

Romani in monte urbis arcem exstruxerunt et maximum fanum suile fecerunt, posthac tamen patriarcha eo loco pro horto

*) Ex hoc loco apparet mendose nomen scriptum esse ap. Abulpharag. p. 205, ubi Luca legitur. L.

usus est. Dein quum Thorbasius Halebum duceret, ut auxilium ferret Karghujah et Bacdjuro, qui ab Abu'lmaahlio (Saahdaddaula) oppugnatione premebantur, Abu'lmaahlius, obsidione relicta, primum Chunazereh, deinde Maahrra Cnohman profectus est; Graecos vero cepit cupido Halebi occupandae; urbem itaque oppugnarunt et a parte septentrionali expugnarunt; quo facto arcem circumsederunt. Tum res ad pactionem venit, hisce conditionibus, ut pro unoquoque locorum, magnorum atque parvorum, quae pacto inclusa essent, solveretur tributum denarii, 16 drachmas Islamicas pretio aequantis; et praeterea e regionibus pactione comprehendendis 700,000 drachmarum quotannis Romanis penderentur. Urbes Himz, Dsusijjah, Salmijjah, Hamah, Schaizar, Caferthab, Afamijjah (Apamea), Maahrra'lnohmân, Halebum, Djeblalsumak, Maahrra-Mazrin, Kennisrin, Atsareb usque ad limitem palatii, quod Atsarebum attingit et firmum vocatur, (tum universa regio, quae porrigitur) usque ad Arhab, Masufàn, Cimar,*) Barzaja et campum, qui prope Ahfas est, a dextera parte limitis: haec omnia permanserunt domino Halebi, cetera Graecis adiudicata sunt, (nimirum tota regio,) quae a Barzaja orientem versus extenditur usque ad fluvium Abu-Solaimàn et pylas Sunjab dictas, tum ad Nafudsam, Awanam et Tel-Hamid et dextram Sadjuri ripam et quidem usque ad alveum fluvii, ubi in Euphraten sese exonerat. Ceterae pacis conditiones hae fuere:

Karghujah, duce (Emiro) Muhammedanorum, qui in hac dignitate permanere deberet, mortuo, res tradendas esse Bacdjuro, quo defuncto ab imperatore Romano eligendum esse ducem ex incolis Halebi; Muslemis autem non esse ius cuiusvis ducis constituendi. A Christianis nullum per hancce ditionem tributum esse exigendum, iis tantummodo exceptis, qui ibi domum aut villam possiderent; si adveniret exercitus Muslemicus, expeditionem in nomen Romanum facturus, defendendum esse a Karghujah hisce verbis: „duc per alias regiones ac nostras; ne intres ditionem pactionis"; sin dux harum copiarum haud pareret, armis esse petendum et vi repellendum; cuius rei sin minus potis esset Karghujah ipse, litteris adeundos esse imperatorem Graecorum et Thorbasium, ut copias mitterent hostibus repellendis pares. Si quid comperissent Muslemi de adventu magni exercitus (hosti-

*) Nomen in codice punctis diacriticis caret, ideoque incertae est scripturae.

lis), scribendum esse ad imperatorem et ducem copiarum, ut hi, de re certiores facti, rebus suis consulerent. Sin autem expeditionem in terram Muhammedanorum suscipere in animo haberent imperator et dux copiarum Romanorum, obviam eundum esse a Bacdjuro usque ad locum, ubi imperatum ei fuisset; atque Bacdjuro Romanum per ditionem pacis comitante, non fugiendum esse ab incolis vicorum, ita ut emeret exercitus Romanus quo opus ei esset, praeter stramentum, quod pro more bellico nulla solutione facta suppeditandum esset; a duce Muhammedanorum usque ad fines obviam esse eundum copiis Romanis, ut eis praesto esset; quae quum extra fines egressae essent, licitum esse Emiro in ditionem suam reverti. Si expeditionem facerent Romani contra sectam ab Islamo diversam, coniungendum esse exercitum Emiri cum Romano et consociatis armis dimicandum, utut iussus fuerit Emirus. Si quivis ex Muslemis religionem Christianam amplexus fuisset, nil contra eum permissum esse Muslemis, neque Christianis permissum esse quid contra quemlibet Christianorum, qui in Muslemicam transierit sectam. Si servus, Christianus seu Muslemicus, vir sive foemina, in eam quam definivimus regionem ex alia aufugisset, haud celandum esse a Muslemis, sed indicandum; tum solvendum esse a domino pretium 36 denariorum pro eo, si vir esset, pro foemina 20 denarios Romanos, pro puero sive puella 16; sin autem non possideret (dominus) quo solveret pretium liberationis, a domino solvendos esse tres denarios, quibus ab Emiro acceptis, restituendum esse servum. Si baptizatus esset, qui aufugisset, haud licere Muslemis eum retinere, sed pendendum esse Emiro a domino, quod sancitum fuerit, quo facto, restituendum esse servum. Si quid ex ditione Romana fur rapuisset et fuga se subtraxisset, mittendum esse ab Emiro ad ducem exercitus Romani, ut poenas lueret. Si Romanus regiones Muslemicas visitaret, haud impediendum esse a negotio suo. Si speculator ex ditione Muslemica Romanam intrare vellet, arripiendum esse et in vincula coniiciendum. Haud excidendam esse a Muslemis arcem, nec novam exstruendam; quod autem excisum fuisset, restaurandum esse. Nullum Emirum Muslemicum nec recipiendum esse a Muslemis neque ab ullo eorum praeter Bacdjurum et Karghujah litteris esse adeundum. His (Karghujah et Bacdjuro) mortuis haud licere Muslemis Emirum e regione Muslemica arcessere neque ab (aliis) Muslemis auxilium petere,

sed recipiendum esse eum, qui ab imperatore Romano ex ditione pacis electus fuerit. Post mortem Karghujah et Bacdjuri constituendum esse ab imperatore iudicem (Kadhi) e Muslemis, qui secundum leges eorum ius diceret. Graecis licere destructas in his regionibus ecclesias restaurare; patricios et episcopos, qui ad Muslemos pervenirent, pro dignitate esse accipiendos. Quod autem attinet ad portorium ex ditione Romana exigendum, pactione sancitum est, ut portitores imperatoris cum eis, quos constituerent Karghujah et Bacdjurus una sederent, ita quidem, ut pro mercibus, quae constarent ex auro, argento, sericis Graecis, bombyce rudi, lapidibus, gemmis, margaritis et attalicis aulaeis portorium exigendum esset a portitoribus regis Romani; pro vestibus autem, linteis, pecore et aliis rebus a portitoribus Karghujah, et hoc mortuo, Bacdjuri; denique utroque defuncto pro omnibus mercibus portorium exigendum esse a portitoribus Romanis. Denique constitutum est, ut quum comitatus (mercatorum) ex ditione Romana veniret Halebum profecturus, scribendum esset a praefecto regionum limitanearum ad Emirum, qui quum rem comperisset, homines mitteret, qui eum consalutarent et Halebum comitarentur; si posthac in eum impetus factus esset, Emiri esse restituere quod direptum fuisset; idem esse faciundum, si in comitatum impetus factus esset a tribu Arabum Scenitarum aut Muslemis in ditione Emiri.

Iurarunt in hasce conditiones multi urbis senes una cum Karghujah et Bacdjuro, obsides autem Romanis traditi sunt ex incolis Halebi Abu-Alhasan-ben-Abi-Asamah; Kesri-ben-Kosur; filius sororis Ebn-Abi-lhsa; frater Abu'-lhasani Alhaschschab; Abu'-lhasan-ben-Abi-Thaleb; Abu'-lthajjeb Alhaschemi; Abu'-lfaradj Alahththar (Aromatarius) et Iumn, satelles Karghujah. Conciliator huius pacis fuit vir Haschemita, incola Halebi, nomine Thaher.

Dein Romani Halebo abierunt et retinuit Karghujah praefecturam suam; res administrabant is et satelles eius Bacdjurus. Factum est hoc mense Zafaro anni 359.

(Narrat deinde auctor, Karghujah et Bacdjurum postulasse ab Abu'-lmaahlio (Saahdaddaula), ut partem tributi, quod regionibus Muslemicis impositum fuisset, solveret; quod quum recusasset, Himzam oppressam fuisse a Graecis. Posthac Bacdjurum anno 364 in vincula coniecisse dominum suum, Karghujah, summaque rerum esse potitum; quod quum audivisset Abu'-lmaahlius, Halebum duxisse, urbemque obsidione cinxisse; Bacdjurum autem auxilio vocasse Romanos, qui tamen eum reliquerint, Nicephoro interemto; anno denique 367 Halebo potitum esse Abu'-lmaahlium; quae omnia ut aliena ab historia Byzantina in transcursu tantum indicare volui. *L.*)

# ANNOTATIONES.

# CAR. BEN. HASII

IN

# LEONIS DIACONI

## HISTORIAM

## NOTAE PHILOLOGICAE ET HISTORICAE.

---

## IN LIBRUM PRIMUM.

*Pag*. 3. *ed. Bonn. lin*. 1. *Εἴπερ ἄλλο τι*] Celeber scriptorum P. 185
Byzantinorum locus communis, de utilitate historiae. Leo Agathiam ut toto opere item hic imitatur, et sententiis, *Ῥᾴδιον μὲν οὖν ἥκιστα ἂν εἴη ἅπαντα διεξιέναι καὶ ἀπαριθμεῖσθαι, ὁπόσων ἀγαθῶν ἡ ἱστορία τὸν βίον ἐμπίμπλησιν·* et ipsis vocabulis translatis, usque ad illa praefat. Agathiae, 2. D. *εἰ μή τι καὶ μᾶλλον ὀνίνησιν.*

*Pag*. 4. *lin*. 9. *πολλῶν ἐν τῷ κατ' ἐμὲ χρόνῳ*] Agathiae 4. B. *ἐπειδὴ δὲ ἐν τῷ κατ' ἐμὲ χρόνῳ ξυνέβη μεγάλους μὲν πολέμους πολλαχοῦ τῆς οἰκουμένης ἀπροσδόκητα ξυῤῥαγῆναι*, et quae sequuntur.

*Ibid. lin*. 21. *τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου παραγαγεῖν.*] Ex S. Paulo I. ad Corinth. VII. 31. *παράγει γὰρ τὸ σχῆμα τοῦ κόσμου τούτου·*
ubi tamen, quae apud Leonem active, neutrali significatione B
intelligenda. Vide Schleusnerum Lexic. in Nov. Test. II. 392. Meliusque, opinor, Leo vel superiori phrasi scripsisset *ἐλλιμενίσαι*, vel hic, *παράγειν.*

*Ibid. lin*. 22. *Ἀλλά μοι εἴη — μὴ δεύτερον τῆς προθυμίας δραμεῖν*] Ex Agathia 5. C. ubi cusum, *Ἀλλά μοι ἄξιόν τι δρᾶσαι τῆς προθυμίας.* Corrige ex Leone, quod mens omnino postulat, *Ἀλλά μοι εἴη, ἄξιόν τι δρ. τῆς πρ. Modo contingat mihi, ut efficiam aliquid dignum desiderii mei*, sive, *studii mei.* Locis, ubi *εἴη* sequente infinitivo votum significat, nihil est sane frequentius. Vide Viger. De idiotism. 237. Plutarch. M. Bruto 1002. E. *εἴη μέν, ὦ Βροῦτε, νικᾶν.* Iosephus Antiquit. Iud. 645. C. 670. G. Eadem vox, *εἴη*, restituenda loco Concilii Lateranens. III. 864. A.

*Ἀλλ' ἔνθαπερ ἂν ὁ τοῦ πῶς εἶναί τισι ἑτεροφυὲς* (sic) *εἶναι λόγος.*
Scribendum, *ἑτεροφανὴς εἴη λόγος*, ex S. Cyrillo Dialog. de S.
Trinitat. V. 1. 468. C. unde haec petita sunt. Simul corrige
P. 186 proxime praecedentia Actis eiusd. Concilii, 863. A. mire ab in-
terprete translata: *Quod eandem naturam habet secundum ope-
rationem et indissimiliter aequale est, non habebit ex parte quic-
quam, de qua creata sunt.* Emenda: *Quod eiusdem speciei
operationem habet et aequale est sine ulla differentia, id qui-
busdam in rebus differentiam habere non potest.* Nam sic verti
debent Graeca illa: *Τὸ ταυτοειδὲς κατ' ἐνέργειαν καὶ ἀπαραλλά-
κτως ἴσον, οὐκ ἂν ἔχοι διαφορὰν ἐπί τισι τῶν ὄντων.* Tametsi
apud S. Cyrillum, unde haec item translata sunt, paulo aliter
se habeant. Adde, eiusdem vocis, *εἴη*, formam pluralem, *εἶεν*,
vel *εἶεν ἄν*, interdum sic adhiberi, ut vertenda sit, *significant,
intelligi possunt.* Quod moneo, quia in eo nonnulli suboffende-
runt. Velut in loco corrupto Eusebii In Psalm. I. 388. E. *εἶεν ἂν
πόλις τῆς Ἰουδαίας; δι' ἃς ἀκολούθως τῇ ἐπουρανίῳ Σιὼν αἱ πολ-
λαὶ παρὰ τῷ πατρὶ μοναί.* Vertit Montefalconius: *Fueritne Iu-
daeae civitas? Sed consequenter dicamus, esse caelestem Sion, ubi*
B *mansiones apud Patrem multae.* Legendum, *εἶεν ἂν πόλεις τῆς
Ἰουδαίας ἀκολούθως τῇ ἐπ.* ut sit sensus: *His vocabulis*, civitates
Iudaeae, *consequenter ad caelestem Sion* (de qua proxime supra),
*intelligi possunt multae illae, quae apud Patrem exstant, man-
siones.* Itaque non male Gentianus Hervetus reddidit locum S.
Gregorii Nysseni In Cantic. Canticor. I. 552. A. *Εἶεν δ' ἂν οὗ-
τοι τάχα μὲν αἱ ἀγγελικαὶ δυνάμεις, αἳ κ. τ. λ. Ii autem forte
fuerint angelicae potestates, quae etc.* Eandem significationem
habet verbum *ἐστὶ*, nisi quod magis affirmet. S. Athanasius
Orat. II. contra Arian. I. 525. C. *ὅτι δὲ τὸ, ἐν ἀρχῇ ἐποίησε . . .
τὸ ἤρξατο ποιεῖν ἐστί*, „*quod haec verba*, in principio fecit, . . .
*idem significent ac*, coepit facere." Ubi iterum Montefalconius
paululum erravit. Eodem sensu adhibentur a scholiastis com-
mentatoribusque Graecis verba *ἐξακούω, λαμβάνω, μεταλαμβάνω*,
sicut *accipere* apud Latinos, ut sint vertenda *exponere, inter-*
C *pretari*, sensu praesertim allegorico et anagogico. De verbo *ἐξα-
κούω* posterius. Significationis vocum *λαμβάνω* et *μεταλαμβάνω*,
quarum utraque in Lexico summi viri Schneideri notata exstat,
ponam hic quaedam exempla. S. Basilius Comment. in Esaiam,
I. 889. A. *τὸ γὰρ Βασὰν εἰς τὴν αἰσχύνην μεταλαμβάνουσιν· Ba-
san enim interpretantur ignominiam.* Eustathius, 1396. 27. *τὸν
Ὀδυσσέα μὲν εἰς φιλόσοφον οἱ παλαιοὶ μεταλαμβάνουσιν, philoso-
phum per allegoriam significare aiunt.* Plenior phrasis apud
S. Gregorium Nyssenum In Cantic. Canticor. I. 544. *ταῦτα καὶ
τὰ τοιαῦτα πάντα μεταλαμβάνων εἰς τροπικὴν σημασίαν.* Vide
quoque Eusebium Praeparat. Evangel. 310. C. 474. B. 516. B.
Verbum *λαμβάνω* sic usurpat Origenes Contra Cels. 318. C. *τοῦ*

ὁρᾶσθαι λαμβανομένου πνευματικῶς· *cum videre intelligitur spiritualiter.* Idem In Matth. I. 484. E. δύνανται οἱ Φαρισαῖοι λαμβάνεσθαι εἰς τοὺς διδασκάλους τῶν Ἰουδαϊκῶν παραδόσεων· *Pharisaeorum nomine intelligere possumus doctores traditionum Iudaicarum.* Huetius perperam: *Pharisaei docendis Iudaeo-* D
*rum traditionibus assumi possunt.* Concil. Ephesinum, 1282. B. ἐπὶ δὲ τῆς θεότητος ταῦτα καὶ ψευδῆ λαμβανόμενα, καὶ ἡμῖν ὡς συκοφάνταις δικαίας κατακρίσεως αἴτια. Ubi vulgatus interpres omnino nihil vidit, scribens: *In Deitate vero haec mendacia sunt, cum suscipiuntur, et nobis calumniae blasphemiae condemnationis causa.* Sensus: *Haec autem, si de Divinitate intelliguntur, et falsa sunt, et nobis tanquam calumniatoribus causam iustae condemnationis afferunt.* Eandem vim habere verbum ἐξακούω, iam alii notaverunt: addam exempla Eusebii Praepar. Evang. 675. C. Porphyrii De abstinentia 54. A. ἃ δὴ ἡμεῖς ὡς τὴν ὑστέραν πλημμέλειαν ἐκβαίνοντα [l. ἐκφαίνοντα], οὐκ ὀρθῶς ἐξακούομεν, *non recte interpretamur.* S. Basilii In Hexaëmeron I. 74. B. In Esaiam 839. C. Adversus Eunomium II. 51. D. διὰ τὴν τῶν πολλῶν ἄγνοιαν, ἀνθρωπικῶς ἐξακουόντων τῆς γεννήσεως τοῦ υἱοῦ· *qui generationem filii humanitus accipiebant*: ubi nota, ἐξακούω construi cum genitivo. Photius Epistola ad episc. Aquileiens. 533. A. αὐτοὶ τὸ, ἐκ τοῦ ἐμοῦ, οὐχ ὡς εἶπεν ὁ Σωτὴρ ἐξακούοντες· *non ita, ac dixit Servator, intelligentes.* Nolo alias auctoritates congerere, quae magno numero P. 187
occurrunt. Quo magis mirandum, Frontonem Ducaeum et Harduinum in hac voce lapsos, epistola Dionysii Alexandr. ad Basilidem Concil. I. 187. A. οἱ δὲ σοφώτερον ἐξακούοντες, *qui autem* [hoc vocabulum ὀψὲ] *saniori sensu*, seu *doctiore sensu, intelligunt.* Illi verterunt, *sapientiores autem id audientes.* Ab ἐξακούω, hac significatione, fit ἐξακουστέον, *intelligendum est:* quo cum alii sunt usi, tum in primis S. Clemens Alexandrinus. Velut Paedagogo 89. C. ὅπερ καὶ μᾶλλον ἐξακουστέον· Stromatibus 356. A. ibid. 614. D. Altera significatio verbi ἐξακούω, rarior illa quidem, et in Lexicis, quantum memini, omissa, est *subaudio, subintelligo.* Quo sensu Latini quoque nonnunquam dicunt *audio*, velut Quintilianus Instit. rhet. IX. 3. 58. Graeci vulgo ἐννοῶ. Eusebius Demonstr. Evang. 383. B. τὸ, σοῦ, πάλιν ἐξακουόντων ἡμῶν, *ubi illud*, tuam, *rursus subintelligimus.* Etymol. Magn. 211. lin. 55, loco corrupto, τὰ ἐπὶ τῶν εὐθειῶν ἐνεργητικὰ ἐξακουόμενα ῥήματα, πρῶτα καὶ δεύτερα πρό- B
σωπα οὐκ ἔχει. Corrige, τὰ ἐπὶ τῶν θείων ἐνεργητικὰ ἐξακουόμενα· *activa, ubi subintelligitur vocabulum, Deus.* Agitur enim de impersonalibus βρέχει, χιονίζει, ἀστράπτει et similibus, ubi grammatici Graeci vocem Θεὸς subaudiri volunt. Neque alio significatu invenies προσυπακούω, *subintelligo.* Philo De migratione Abrahami 309. G. Clemens Alexandrinus Stromatibus,

753. A. Paulus Alexandrinus Apotelesm. 54. A. Ioannes Philoponus De creatione mundi, 208. B. Polychronius In Iesaiam, II. 858. A. *ἵνα τοῦτο προσυπακούηται, ut hoc subaudiatur.* Eusebius Commentar. in Psalmos, I. 48. A. *προσυπακουόντων ἡμῶν, τὸν Κύριον, καὶ κατὰ κοινοῦ πάλιν λαμβανόντων τὰ ἑξῆς·* quae Montefalconius vocabulorum technicorum inscitia mire sic reddidit: *Cui nos respondemus*, Dominum non invocaverunt, *et quae sequuntur in communi accipimus:* notamque addidit: *Προσυπα-*
C *κούειν, id est, respondere.* Atenim sensus loci est: *adeo ut subaudiamus* Dominum, *et per figuram quam vocant a communi resumamus quae sequuntur.* Haec dixi longius fortasse quam attinebat, quod interpretes caeteroqui doctos minus intellexisse verba ea vidi: opportunior huiusmodi res persequendi locus erit in Glossario vocum a scholiastis commentatoribusque Graecis peculiari sensu usurpatarum, quod iam pridem inceptum, quando res meae siverint editurus, ut ab eruditis probetur valde opto.

*Pag.* 5. *lin.* 1. *ἀναλόγως δὲ τοῦ μεγέθους τῶν συμβεβηκότων ἱκέσθαι*] Ad verbum fere ex Agathia, 5. C. *τοῦ μεγέθους τῶν ἔργων ὡς ἐγγυτάτω ἱκέσθαι·* unde similiter Xiphilinus In adorationem crucis 469. A. *ἀναλόγως τοῦ μεγέθους τῆς ὑποθέσεως ἱκέσθω. Ἀναλόγως* melius construitur cum dativo, ut apud Plutarchum De placitis philosoph. 896. B. *ἀναλόγως τῇ τοῦ παντὸς οὐρανοῦ σφαίρᾳ διῃρῆσθαι.* De animae procreat. 1022. A. Item S. Epiphanius Adversus haeres. I. 951. 955. C. 970. B. Antiochus Homil. XXI.
D de virginitate, 1061. C. Apud quosdam tamen recentiores cum genitivo, velut hic in Leone, in Xiphilinoque modo laudato. Ipse Epiphanius, 953. D. *ἀναλόγως τῆς αὐτοῦ ἀξίας.* Idem Philopatris Luciani III. 609. 10. *τὰ χρέα πληθυνθήσεται, ἀναλόγως τῆς ἀποδόσεως·* ubi sine causa, opinor, Gesnerus suspicatur legendum *ἀνὰ λόγον τῆς ἀπ.* Pleruinque tamen *ἀναλόγως* adverbialiter ponitur, absque casu: velut apud S. Marcum Eremitam De lege spirituali, 873. A. *οἱ πνευματικῶς αὐτὸν* [nemp. *τὸν νόμον*] *ἐκτελοῦντες καὶ ἀναλόγως τῆς χάριτος μετέχοντες.* Quae ipsa, et quae sequuntur, S. Macarius Aegyptius ad verbum exscripsit, Homil. XXXVII. De paradiso, 433. A. Item sine casu *ἀναλόγως* est apud Stephanum Byzant. De urb. B. 381. sub v. *Ἦλις· Ὁ πολίτης ἀπὸ τῆς Ἤλιδος γενικῆς ἀναλόγως Ἠλίδειος.* Ubi nescio quid in mentem venerit Berkelio, interpretanti: *civis a genitivo Ἤλιδος praeter rationem Ἠλίδειος.* Traducendum, *secundum analogiae rationem.* Addam porro hic, data occasione, synonymas aliquot loquendi formulas, quae viris eximia Graecae linguae peritia instructis passim fraudi fuerunt. Pro *ἀναλόγως*
P. 188 igitur Graeci dicunt: 1. *Ἀνάλογον* adverbialiter, quod est in vulgus notum, aque Stephano iam in Thesauro illustratum. Quo magis mirari licet in eo vertendo errasse Huetium in Origene

Commentar. in S. Matthaeum, I. 244. C. ᾤοντο ... καθαρὰς ... γεγονέναι τὰς τῶν ἀποπλυνομένων ὕδατι [nimir. χεῖρας], οὐ συμβολικῶς, ἀνάλογον τῷ κατὰ τὸ γράμμα Μωσέως νόμῳ· *existimabant puras factas esse* [manus] *eorum qui aqua eas abluissent, cum id per proportionem non respondeat Mosis iuxta litteram legi.* Sed insectatur ibi Origenes Pharisaeos, traditiones modo nimis litterali exponentes: ut sit sensus: [manus] *arbitrabantur puras factas esse eorum qui aqua eas abluissent, non symbolice, sed secundum legem Mosaïcam litterali sensu intellectam.* Subintelligitur autem praepositio κατά. 2. Ἐκ τοῦ ἀναλόγου. Origenes Homilia XIX. in Ieremiam, I. 187. B. τοιοῦτόν τι ποιεῖ ἐκ τοῦ ἀναλόγου πατρὶ καὶ ἰατρῷ ὁ Θεός. Quo in loco Balthasar Corderius lapsus, reddens, *istiusmodi quid facit respectu patris* B *ac medici Deus*, quasi quid patris cuiusdam causa medicive numen faciat. Sensus: *Istiusmodi quid facit Deus ex quadam similitudine quam habet cum patre et medico.* Neque hunc Corderii errorem Huetius emendavit: a Carolo Delarue novissima Origenis edit. III. 265. D. paulo melius versum: *Idem, proportione servata, ac pater et medicus, facit Deus.* Qua cum forma aliam similem, ἐξ ἀναλογίας, coniungere possumus, quam cum multi alii adhibuerunt, tum Nemesianus De natura hom. 73. B. δύο στοιχεῖα ἐξ ἀναλογίας εἰλημμένα. 3. Ἀναλογικῶς, *per analogiam s. proportionem, analogice:* in summi viri Schneideri Lexico omissum adverbium, aque S. Gregorio Nysseno inprimis frequentatum. Contra Eunom. II. 211. C. ἀναλογικῶς ἡμῶν δι' ἑκάστου τῶν περὶ Θεοῦ λεγομένων πρός τινα ἀναγομένων ὑψηλοτέραν ἔννοιαν. Oratione catechet. 420. A. De perfecta Christiani form. 717. D. De iis qui praemature abripiuntur 763. A. Varias constructiones δι' ἀναλογίας, ἐπ' ἀναλογίᾳ, κατ' ἀναλογίαν, ipsiusque vocis ἀναλογία diversas significationes, in quibus interpre- C tandis eruditi complures offenderunt, ut iam a Stephano in Thesauro commode expositas, hic, ne longus fiam, non attingam.

*Pag.* 5. *lin.* 5. πατρὶς δέ μοι Καλόη, χωρίον τῆς Ἀσίας τὸ κάλλιστον] Haec iam in Notitiis Mss. VIII. 258. monui ex Agathia esse, 5. C. De Celbiano tractu Ducangius ad Alexiad. 407. et ad Ioann. Cinnamum, 437. Cilbianum Plinius vocat Histor. Nat. V. 29. et XXXIII. 7. In nomine Caystri nihil mutavi: Homerus, Iliad. *B*. 461. Καϋστρίου ἀμφὶ ῥέεθρα. Herodotus Terpsichore, 100. Hesychius, II, 211. Apud reliquos est Caystrus, ita tamen, ut partim Κάϋστρος, partim Καΰστρος scribant.

*Ibid. lin.* 10. ἰτέον διήγησιν.] Agathias 6. A.

*Ibid. ead. lin.* περὶ πλείστου τὸ ἀληθίζειν ποιουμένοις ὡς μάλιστα.] Agathias 7. B. ἐμοὶ δὲ τὸ ἀληθίζεσθαι περὶ πλείστου ἑκτέον κ. τ. λ. Quae subiungit Leo, ῥητορικῇ μὲν προσήκειν δεινότητα, ποιητικῇ δὲ μυθοποιΐαν κ. τ. λ. sumsit ex Procopio De bell. Per- D

sico, 6. B. sequentia 2. D. ἀποχρώντως γὰρ ἄλλοις ἱστόρηται, ex Agathia 56. B.

*Ibid. lin.* 20. εἴπερ ὀφθαλμοὶ ὤτων πιστότεροι, καθ' Ἡρόδοτον.] Herodotus Clione, 8. p. 7. Ὦτα γὰρ τυγχάνει ἀνθρώποισι ἐόντα ἀπιστότερα ὀφθαλμῶν. Imitationes Luciani De saltatione, 813. De conscrib. hist. 622. De domo, 461. et Iuliani Imp. Epist. ad Leont. 140. A. partim laudat Borheckius Apparatu ad Herodot. II. 455.

*Ibid. lin.* 23. κατὰ τὸν Νοέμβριον μῆνα, τῆς γ̄ ἰνδίκτου] Hoc est anno Chr. 959. In Codice hic per siglam, ινδ., sed inferius 29. C. et 110. C. per singulas litteras, ἰνδίκτου· 57. A. ἰνδίκτου. Ac profecto vel ex Ducangio Glossar. 517. A. constat, formam ἡ ἴνδικτος non minus frequentem esse quam ἡ ἰνδικτίων. Neque fere dubito eandem vocem restituendam inscriptioni non ignobili, a Montefalconio relatae Palaeograph. Graec. 174. C:

*ЄΠΙΘЄΟΔΩΡΟΥΤΟΥΑΓΙΩˢΑΡΧΙЄΠΙCK✓ ΚΑΠΙΛΙΟΥ*
*ΤΟΥΠЄΡΙΒΛˢΑΝΘΥΠΑΤΟΥЄΥΤΥΧΩCΑΝЄΝЄΩΘΗ*
*ΚΟΥ...ΟΤΟΙΧΟCΫΦΛˢΑΠΠΙΩΝΟCΤΟΥΛΑΜΠΡˢΙΝΛˢΒ+*

P. 189 Legit et interpretatur Montefalconius 173. D: Ἐπὶ Θεοδώρου τοῦ ἁγιωτάτου ἀρχιεπισκόπου, καὶ Α. Πιλίου τοῦ περιβλέπτου ἀνθυπάτου, εὐτυχῶς ἀνενεώθη κου .... ὁ τοῖχος, ὑπατείας [vel ὑπάτου] Φλαβίου Ἀππίωνος τοῦ λαμπροτάτου Ἰλλουστρίου β. *Sub Theodoro sanctissimo archiepiscopo, et A. Pilio conspicuo proconsule, feliciter restauratus est murus, consule Fl. Appione splendidissimo Illustri* 2. vel, *post consulatum eius anno* 2. Eadem inscriptione Relandus in Fastis usus, legit Καπιλλίου, *Capilio, viro spectabili proconsule*, non male opinor: vix enim credendum, Iustinianeis temporibus praenomen Auli, ut vult Montefalconius, antiquo Romanorum more appellationibus praefixum fuisse. Deinde Montefalconium suspicor errasse, quod inscriptionem ad annum alterum post Appionem Cos. retulerit, qui est a. Chr. 541. Etenim extrema lineae tertiae sic potius legenda, ὑπάτου Φλαβίου Ἀππίωνος τοῦ λαμπροτάτου, ἰνδίκτου δευτέρας, *Fl. Appione V. Cl. Cos. indictione II.* Quippe
B annus 539, qui est Fl. Appionis, profecto incidit in alterum indictionis: annus autem 541 nomine potius Fl. Basilii Iunioris, tunc fasces habentis, insignitus fuisset. In sigla ινδ, quae fere ut λ in codicibus efformatur, alii quoque offenderunt: velut Labbe Michaël. Glyca 308. A. λόγου ιγ'· lege, ἰνδ. ιγ'.

*Pag.* 6. *lin.* 1. τὸν βίον μετηλλαχότος] Codex μετηλλαγότος, errore librarii. Phrasis Leonis petita esse potest ex II. Maccab. v. 5. μετηλλαχότος τὸν βίον Ἀντιόχου. Locutione μεταλλάττειν τὸν βίον vel μεταλλάττειν simpliciter, nihil usitatius: nota μεταλ-

λάττειν τὴν ζωὴν apud Eusebium 115. A. Item μεταλλάττεσθαι τὸν βίον, per medium, Iosephus Contra Apion. 1045. D. Sed in Concilio Ephesino I. 1306. C. solito more de S. Paulo dictum, ἀπὸ διώκτου εἰς κήρυκα μετηλλάγη, *e persecutore in praedicatorem mutatus est.* Minus commode versio vulgaris, *persecutorem in praedicatorem mutavit.* Participium μετηλλαχότας, in qua voce interpretanda nonnulli lapsi sunt, saepe *defunctos* significare, etiamsi Lexica non monerent, constaret ex Salmasio De usuris 391. A.

*Ibid. lin.* 3. τὴν αὐτοκρατορίαν διέπειν ἀρχὴν] Malim, C τὴν αὐτοκράτορα ἀρχὴν, vel, τὴν αὐτοκρατορίαν, vel, τὴν αὐτοκρατορικὴν ἀρχήν. *Αὐτοκράτωρ* ut adiectivum habet ipse Leo 18. D. τῆς αὐτοκράτορος ἀρχῆς Philo De plantatione Noë, 176. G. ἡ αὐτοκράτωρ δυναστεία Leo 14. A. *Αὐτοκρατορία* substantivum Iosephus Antiq. Iudaic. 679. E. Petrus Siculus Historia Manichaeorum 2. B. Adiectivum αὐτοκρατορικὸς Philo Legatione ad Caium 786. E. 802. F. Clemens Alexandrinus Stromat. 363. D. 705. D. S. Gregorius Nyssenus In Canticum Canticor. I. 618. D. Contra Eunomium II. 42. D. In Christi resurrectionem 821. C. Eusebius Vita Constantini 611. A. Contra Hieroclem 516. A. S. Basilius In Hexaëmer. I. 77. C. Regulis fusius disputatis II. 467. B.

*Ibid. lin.* 7. εὐμενής τε καὶ χρηστὸς πρὸς ἅπαν τὸ ὑπήκοον] Cedrenus Compend. Histor. II. 645. C. τὸ ἦθος ἥμερον ἔχων καὶ πρᾷον, καὶ τὸ φρόνημα μέτριον, hoc est, *et ingenium modestum,* non, *et mediocriter animatus*, ut reddidit Xylander: cuius summam utriusque linguae peritiam, quam non immerito tribuit illi D Huetius De claris interpret. 227. C., in hac quidem Cedreni versione vix agnoscas.

*Ibid. lin.* 10. Quae a verbis: *Huic Imperatori* cett. in versione Latina sequuntur, a Combefisio conversa leguntur in Pagii Criticis in Annales Baronii III, 875. Quae nos hic retractavimus.

*Pag.* 7. *lin.* 4. τομίου θαλαμηπόλου] Praeivit Agathias 19. B. Vide de hoc bello Cedrenum II. 640. D.

*Ibid. lin.* 10. Νικηφόρον τὸν Φωκᾶν] Plura de expeditione Cretica Nicephori Phocae Continuator Theophanis, 296. B. — 300. D. Ad Gongylae navigationem fortasse referenda notitia ampla de apparatu navali apud Constant. Porphyrogen. Caerimon. aul. Byzant. II. 383. C. sed vide et quae de Gongylianae expeditionis tempore acute disputat summus chronologiae Byzantinae arbiter Ph. Krug, *Chronologie der Byzantier* 292. B. et quae de Candiae sub Romano expugnatione 306. C. Inde probatur, Nicephorum appulisse ad Cretam a. Chr. 960 (contra Contin. Theoph. 297. C. ad a. 962 id referentem), Candiam cepisse anno sequenti 961, fratre eius Leone bellum interim adversus Chambdanum administrante.

*Ibid. lin.* 21. ταύτας ἐπὶ τὴν ἠϊόνα προσυφαπλῶν] Verbum

P. 190 προσυφαπλόω, *subter explico*, in Lexicis desideratur, neque ipse
offendi extra vitam S. Chrysostomi ab anonymo scriptam Opp.
VIII. 136. 33. ζώσῃ φωνῇ τὰς τῆς ἀληθείας ἀκτῖνας προσυφαπλῶν.
Iterat inferius Leo 58. C. Ὑφαπλουμένων habet 25. A. ἐφήπλουν
49. D. primitivum ἥπλωται 51. B. et 99. A.

*Pag*. 8. *lin*. 16. χάρακα πρὸ τοῦ ἄστεος ἐπήξατο τῶν Κρητῶν· τὰς δέ γε τριήρεις] Cedrenus haec iisdem fere verbis II. 643.
A. ubi pro, πάσαις μηχαναῖς πολιορκητικαῖς χρησάμενος ὀργάνων,
ex bono admodum Scylitzae codice inter Coislin. nostros No. 136.
sensu item postulante scr. πολιορκητικῶν χρ. ὀ.

*Pag*. 9. *lin*. 1. ἐκ τῶν κατὰ πόλεμον χαλκοτυπικῶν] Χαλκοτυπία apud Suidam III. 652. unde habet Schneiderus. Pauca
B alia composita cum voce χαλκὸς, in Lexica nondum recepta, nota
haec: 1. Χαλκέντονον, *tormenti bellici genus*, per fibulas aeneas
tela propellentis. Bis apud Philonem De telorum constructione
56. C. et 78. B. Sed quinquies alibi, 67. F. 72. A. C. F. 73. C.
eadem machina vocatur χαλκότονον, quam lectionem Schneiderus
praetulit. Est tamen ἐντόνιον, instrumentum ad tendendas catapultas, vocabulum item exulans e Lexicis. Philo De telor.
constr. 57. F. 58. A. 61. B. Hero Belopoeicis, 135. A. 139. A.
ubi docetur quo pacto construi debeat. Unde defendi fortasse
possit scriptura χαλκέντονον. 2. Χάλκινος, i. q. χάλκεος et χάλκειος, *aereus*. S. Epiphanius De mensuris et ponder. II. 183.
D. παρὰ Ἀλεξανδρεῦσι τὰ ἀργύρια καλοῦνται χάλκινα. Idem adiectivum in editione Rover. Iosephi Antiq. Iud. 261. A. δίκτυον
ἐλάτῃ χάλκινον περιπεπλεγμένον. Sed edit. Havercamp. emendatius I. 424. D. ἐλάτῃ χαλκείᾳ. Ita χάλκινος sola nititur S. Epi-
C phanii auctoritate, quae ne ipsa quidem permagna est in hoc certe
opusculo, a librariis mirifice depravato. 3. Χαλκοτύμπανος,
*aere sonans*, apud Palladium Vita S. Ioannis Chrysost. 106. A. in
loco ubi laudatur Abraham patriarcha, quod in deserto abditus
neque Consules hospitio exceperit, neque duces neque alios magnis honoribus fungentes, παρ' οἷς ἵπποι κημῷ ἢ χαλινῷ ἀποστίλβοντες, ἢ σαράβαρα χαλκοτύμπανα, πόῤῥωθεν τῆς ὑπερηφανείας τὸν κτύπον ἀπερευγόμενα. Quo loco σαράβαρα, si modo
lectio vera, non *braccas* dixeris significare, sicut alibi, sed potius instrumentum musicum, haud absimile, opinor, cymbalis.
Qui si est verus sensus, inde videtur sequi, saeculo sexto magistratus Romanos cymbalis aeribusque crepantibus iter aut omnino
proditionem in publicum fecisse, quod nunc de Turcarum potestatibus scribitur.

Ad haec vocabula, omnino, opinor, nova, addam formas
D rariores iam notarum vocum explicationesque a vulgatis diversas.
In quas tamen non refero vocem χάλκαννα, saepius in glossariis
chemicis medicisque mss. Bibliothecae Reg. occurrentem: eam

corrupte scriptam pro ἄλχαννα sive ἀλχάνα, herbamque *henne* significare, qua per Orientem mulieres se inficiunt, iam Salmasius vidit Exercitat. in Solin. 1824. B. et 1353. C. Sed revocare eo possumus vocem χαλκεία, eo sensu ut sit i. q. χαλκεῖον, χαλκευτήριον, χαλκοτυπεῖον, *officina aeraria*. Philo De telor. construct. 60. C. iuncturas ferreas frangi ait, ἐὰν τὸ τυχὸν σῖνος ἐν τῇ χαλκείᾳ λάβωσι, *si vel minimam noxam in officina acceperunt*. Tametsi commodius fortasse hic verti possit, *inter cudendum*. Magis extra controversiam χαλκεία *officina fabri ferrarii* apud Heronem Belop. 134. E. de epizygide: αὔτη δὲ ἐστιν ἐν τῇ χαλκείᾳ καλῶς τετελειωμένη. Sed in Antiquit. Iud. Iosephi 7. E. χαλκείαν τε πρῶτος ἐπενόησε, de arte fabrili exponendum est, *aerariam primus est commentus*. Eodem sensu in Prolegomenis rhetor. a Montefalconio Biblioth. Coislin. editis legitur 590. D. Ἥφαιστος τὴν χαλκευτικήν· *Vulcanus aerariam artem*: ubi Montefalconius nimis generatim, *fabrilem artem*. De vocabulo χαλκῖτις, quando alumen aut petram significat, alii docte exposuerunt. Adde hic tertiam significationem, qua est apud Nonum medicum De omnium particularium morborum curatione 313. B. Τοῖς δὲ ὑπὸ τῆς χαλκίτιδος σαύρας πληγεῖσι. Vertit Hieremias Martius, *ab ictu lacertae viridis*: videtur esse lacerta venenata ex genere salamandrarum. In titulo tamen capitis eiusd. apud Nonum 313. B. eadem lacerta appellatur χαλκῇ σαῦρα, non χαλκῖτις, errore fortasse librarii. Nota porro vocem χαλκὸς quandoque exponendam esse *assem*, hoc est, *aereum, numum minimum*. Plutarchus Apophth. Lac. 226. D. δυνάμει δὲ χαλκοὶ τέσσαρες. De animi tranquillit. 470. F. δυοῖν χαλκοῖν ἡ χοῖνιξ. Artemidorus Onirocrit. 267. B. αὐτὸς δὲ λέγει, ὡς τὸν χαλκὸν οὐκ ἔχω. Rigaltius parum accurate, *ego certe aes non habeo*: sensus, *h. ne assem quidem*. Χαλκοτυπεῖον, *officina fabri ferrarii*, affert Schneiderus ex Nicomacho De musica. Adde Philonem De Cherubim 94. A. ὅσαι ἐν χαλκοτυπείῳ ἐλαυνόμεναι ὕλαι, ἡ διαιρούμεναι· et Iamblichum In Arithmet. Nicomachi Gerasen. 171. B. Χαλκώδης, pro quo nescio an quisquam auctoritatem attulerit, usurpaverunt Theophrastus De sign. serenitat. 440. A. χαλκῶδες χρῶμα· et S. Epiphanius Adversus haeres. 577. B. ἀλλὰ τὸ χαλκῶδες τὸ ἐν τῷ ἀργύρῳ· quo certe in loco significare videtur *quod aeris naturam habet*, *aerosum*, ut exponitur in Onomastico inter Glossas Labb. 202. E. Petavius vertit, *quod in argento subaeratum est*. Addo vocem χαλκωρυχεῖον, *sectura aeraria*: nam mendum typothetarum est, quod per omicron apud Salmasium ad Solin. 195. B. semel legitur ἐν τοῖς χαλκορυχείοις· item ter apud Theophrastum De lapidibus 395. A. B. 398. D. Aliam formam χαλκωρύχιον Plutarchus Sympos. 659. C. et Ptolemaeus Geograph. 233. B. ubi videtur quasi nomen proprium. Haec, extra oleas fortasse vagati, in Lexicographorum gratiam annotavimus circa derivata aut

P. 191

B

composita ex voce χαλκὸς, novasque eiusdem originis vel voces vel auctoritates, quibus Glossaria locupletari queant.

C *Ibid. lin.* 6. ὡς μή τι ἀνήκεστον πρὸς τῶν ἐναντίων αὐτοῖς καττυθῇ.] Κασσύω sive καττύω, sensu figurato *machinor*, *struo*, frequenter occurrit apud Patres saeculi Theodosiani et deinceps. Καττύουσι S. Epiphanius Adversus haeres. I. 2. C. Anonymus in Psalm. I. 88. A. καττύοντα S. Epiphanius Adversus haeres. 651. C. καττύοντες Anonym. in Psalm. I. 761. C. καττυόντων S. Epiphanius Adversus haeres. 222. D. Aoristo bis utitur S. Epiphanius, Ibid. 629. D. βίβλους καττύσας· et 257. C. καττύσαντα. Praesente passivi S. Theodoretus Epist. CIX. III. 977. D. κατὰ τῆς ἀποστολικῆς καττυόμενα πίστεως. Imperfecto S. Epiphanius Adversus haeres. 722. B. ἐκαττύετο περὶ [*l.* παρὰ] τῶν τούτου μαθητῶν τὰ κατὰ τὴν συσκευὴν τῆς ἐκκλησίας. Perfecto Theodotus Institut. Oriental. 806. C. κεκαττυμένα. Composito ἐπικαττύω ipse Leo infra 52. C.

*Ibid. lin.* 10. καὶ παρέπεται] Malim παρέποντας. Vide tamen Zeunium ad Vigerum De idiotism. 195. C.

*Ibid. lin.* 12. τῆς δεδομένης εὐετηρίας] In Codice literis ε et
D η contra etymologiae rationem permutatis modo εὐετερία exaratum, ut infra 20. B. modo εὐητερία, ut hic et 40. C. Eodem modo, εὐητερία, in Codd. multis antiquis scriptum vidi, ubi nunc editiones εὐετηρία· Philo De Abrahamo 284. F. De congressu quaerendae eruditionis gratia 351. A. Iosephus Antiqq. 44. A. Ptolemaeus Tetrabibl. 80. A. Locus de instabilitate fortunae, quem Leo respexit, est in S. Nili Epist. CLXXXIII. p. 70.

*Pag.* 10. *lin.* 4. διαπεφωνήκει.] Διαφωνέω alii iam observaverunt, ex usu Hellenistico significare *ultimam vocem emitto*, hoc est *exanimor*, *pereo*. Suidas I. 563. C. Mangey ad Phil. De ebriet. I. 375. E. Adhibetur ea significatione praecipue perfecto et plusquamperfecto: velut apud LXX. Num. XXXI. 49. οὐ διαπεφώνηκεν ἀπ' αὐτῶν οὐδὲ εἷς. Quod imitatur Philo De temulent. 200. B. et C. Item Scholiasta ad S. Ioannis Climaci Scalam Paradis. 19. C. aliquot simplices homines incredibiliter ieiunantes, καὶ ἀδιακρίτως βίᾳ ἑαυτοὺς ἐκδόντες, διαπεφωνήκασιν, *succubuerunt*. Et Apsyrtus in Hippiatricis 256. C. de equo, κίνδυνον οὖν ἕξει
P. 192 διαφωνῆσαι. Non pauci tamen eruditi lapsi sunt in hoc verbo interpretando. Velut apud Philon. De nomin. mutat. 822. B. πόλεμος, ἐν ᾧ τῶν διαγωνισαμένων διεφώνησεν οὐδεὶς, ἀλλ' ἄτρωτος καὶ σῷος ἐπανῆλθε· vereor ut Petrus Morellus recte verterit, *in quo dimicantium nemo discors fuit*. Et haec Apsyrti in Hippiatr. 260. B. διαφωνεῖ δὲ ῥᾳδίως, Ruellius in Medicina veterinar. 101. B. *quapropter facile despondet animum*. Atque tantum non ridicule Montefalconius apud Euseb. Comment. in Psalm. I. 259. E. de secundis mulierum: ὥσπερ χωρίον, προχωρῆσαν ἀπὸ γυναικὸς, οὐδεμιᾶς μετέχει ζωῆς, διαλυθὲν δὲ διαφωνεῖ· *quem-*

*admodum pellicula e muliere prodiens vitae consors nullatenus est, sed dissoluta dissonat.* Verte: *quemadmodum secunda membrana, e muliere progrediens, nullius est vitae particeps, sed dissoluta perit.* Praeter hanc significationem verbi διαφωνέω reliquasque, in vulgus notas, una admodum rara, *edico, pronuncio.* Eusebius Contra Marcell. 32. D. ἐν θείῳ πνεύματι διεφώνει λέγων. Recte Montacutius, *spiritu Dei afflatus profatur:* est enim hic idem quod ἐξεφώνει. *Διαπεφώνηκα, morior,* infra quo- B
que, 33. A. et 41. A.

*Ibid. lin.* 18. Οὕτω διαλύοντι τούτῳ καὶ γνωματεύοντι] *Διαλύω, animo perlustro* (ut ait M. Tullius), *cogito,* vix opus est moneam, compositum esse non cum verbo λύω, sed cum ἀλύω. Nisi mavis scribere, Οὕτω δὴ ἀλύοντι· quod suadent et phrasis 61. C. Ἀλύοντι δὲ τούτῳ καὶ γνωματεύοντι, et Agathias, unde omnia haec manaverunt, 20. D. Ἀλύοντι δέ οἱ καὶ γνωματεύοντι. Praeterea ἀλύω 34. A. et 74. B.

*Pag.* 11. *lin.* 8. ἰσοπέδου] In Cod. est ἰσοπεδοὺς, h. e. ἰσοπεδοῦς (accentus enim et circumflexos, etsi perraro alieno loco collocant, tamen inter se saepissime confundunt cum alii librarii plerique, tum in primis noster), quasi a nominativo ἰσοπεδής. Quae forma rarissima: in Lexica certe nondum relata.

*Ibid. lin.* 22. Τὸ τοιοῦτον δὴ τειχίον] Τειχίον nihil aliud significat apud Leonem, quam τεῖχος, *murus, munimentum.* C
Habet enim hoc Leo commune cum aliis Byzantinis nimium multis, ut significatu subtiliore vocabb. confuso partes pro re tota, deminutiva pro primitivis, composita pro simplicibus temere usurpet. Apud alios τειχίον interdum retinet vim deminutivi. Plutarchus Arat. 1036. E. ὑποστείλας τειχίοις τισὶ καὶ οἰκοπέδαις. Achilles Tat. De amor. Clitophont. et Leucipp. 51. A. περὶ τὸ ἄλσος τειχίον ἦν αὔταρκες εἰς ὕψος. S. Ioannes Chrysostomus Homil. IX. ad populum Antioch. 129. A. de Deo, mare furens arena invalida continente: διὰ τοῦτο γοῦν καὶ ἀσθενὲς τὸ τειχίον ἐποίησε, καὶ οὐ ξύλα καὶ λίθους, οὐδὲ ὄρη, τοῖς αἰγιαλοῖς περιέβαλε τούτοις. Deinde videtur τειχίον passim eodem sensu usurpari quo τοῖχος, *paries.* Unde διορύττειν τειχίον de perfossoribus parietum, ut voce Plautina utar. Iosephus Antiq. Iud. 127. E. πρὸς διωρύγματι τειχίου. S. Clemens Alexandr. Stromat. 764. B. διορύξαντες λάθρα τὸ τειχίον τῆς ἐκκλησίας. Sine vi deminutiva videntur adhi- D
bere Lucian. Piscat. I. 615. I. edit. Hemsterh. καθεζόμενος ἐπὶ τὸ ἄκρον τοῦ τειχίου. S. Basil. De grat. act. I. 362. Iulius African. Cestis 305. E. Ego, quia agitur de munitione castrensi, *vallum* ausus sum vertere cum hic tum inferius 8. B. Alibi, 84. A. verti *murus:* aliis locis, ut 16. D. *castellum:* 77. A. *munitionem.* Figuratim, pro *munimento,* S. Ioannes Chrysost. adhibet Orat. XLV. in Acta Apost. IV. 863. 13. ἔστω σοι τειχίον καὶ περίφραγμα, ἀσπὶς καὶ δόρυ. Nota denique, in his locis omnibus non τείχιον,

sed τειχίον scribi παροξυτόνως, quam accentus rationem ipse quoque in textu Leonis retinui, Codd. atque editiones antiquiores secutus. In Lexicis nunc plerumque προπαροξυτόνως impressum est, nescio quam bona auctoritate.

*Pag.* 12. *lin.* 6. ὅσα φονιωδῶς] Sic Cod. nec mutavi: tametsi adverbium φονιωδῶς sive φοινιωδῶς neque in Lexico, neque in auctore, quantum memini, offendi ullo.

*Ibid. lin.* 10. ἐκ τῆς τούτων ἀπαγωγῆς;] De Arabum excursionibus maritimis ex Creta factis vide Vitam S. Lucae iunior.
P. 193 edit. a Combefisio ad calc. Historiae haeres. Monothelitarum, 969. B. item Continuat. Constant. Porphyrogen. ubi haec 85. A. *Κατὰ δὲ τὸν αὐτὸν καιρὸν Κρῆτες παντὶ στόλῳ ἀράμενοι, τὴν παράλιον ἐδῄουν τῶν Θρακησίων, καὶ ᾐχμαλώτιζον. Παρὰ τοσοῦτον δὲ . . . οὐ τὴν αἰγιαλῖτιν μόνον ἐπειρῶντο καταδραμεῖν, ἀλλὰ καὶ κατὰ τῶν ἐν τῷ ὄρει, ὅπερ οὕτω καλεῖται, Λάτρος, ἐνσκηνούντων, καὶ τῶν* [l. *τὸν*] *μονάυλιον βίον ἀσπαζομένων, γυμνῷ τῷ ξίφει χωρεῖν, καὶ Μυσῶν λείαν τὰ ἐκεῖσε ποιεῖν.* Unde manaverunt illa viri docti Le Beau, haud scio annon optime reddita, *Histoire du Bas-Empire*, XIV. 433. *Un de leurs partis osa traverser toute la Thrace, et pénétrer iusqu'au mont Latrus, dans la basse Mésie, où ils pillèrent un riche monastère.* Etenim primum Thracesii non sunt Thraces, sed incolae Asiae proconsularis ad Aegaeum mare: vide supra 4. C. et Constant. Porphyrog. De themat. I. 7. F. *Τὸ νῦν καλούμενον Θρακησίων θέμα πάλαι μὲν καὶ κατ' ἀρχὰς Ἀσία μικρὰ ὠνομάζετο.* Deinde Latrus mons non in Moesia inferiore est, sed item in Asia, propter Ephesum.
B Memoratur infra 196. C. item Scriptt. post Theoph. 112. B. 267. B. Cedren. Compend. Histor. II. 546. C. Habemusque in Bibliotheca Reg. Cod. Gr. No. 598. (vid. Montef. Palaeogr. 78. B.) in quo legitur, quemadmodum monachus monasterii *τῆς ὑπεραγίας θεοτόκου τοῦ Στύλου, ἤγουν τοῦ ἁγίου Παύλου τοῦ Λάτρους . . . ὁ ἅγιος Χριστόδουλος, διὰ τὴν ἔφοδον τῶν ἀθέων Ἰσμαηλιτῶν μετῴκισεν εἰς τὴν Πάτμον, φέρων ἐν ἑαυτῷ ὅσα δυνάμενος βιβλία.* Moesiam inferiorem autem posuit scriptor, quod non intellexit voces *Μυσῶν λείαν.* Quas proverbiales esse quis est qui nesciat? Cinnamus Histor. 19. *λείαν Μυσῶν καὶ τὰ ἐν ποσὶν ἐργαζόμενοι.* Vid. praeterea Zenob. Centur. V. Proverb. 118. A. Diogenian. Centur. VI. 232. B.

*Ibid. lin.* 12. τοὺς ψεύστας, τὰ θηρία τὰ κάκιστα] Allusio ad locum S. Pauli Epist. ad Tit. cap. I. v. 12.

*Ibid. lin.* 24. σὺν τῷ Πασιλᾷ Νικηφόρῳ οἱ προκατασκοπεῖν σταλέντες] *Προκατασκοπέω*, verbum raro occurrens, quoque carent Lexica, usurpavit praeter Leonem S. Clemens Romanus De peregrinationib. S. Petri 59. C. *καὶ προκατασκοπήσας ἡμᾶς, ὡς*
C *αὐτὸς ὕστερον ὡμολόγησε· cum observaret nos*, vertit Perionius:

oportuisset saltem, *observasset*. In Codice hic, σὺν τῷ Πασταλᾷ· superius tamen ubique ὁ Παστιλᾶς.

*Pag.* 13. *lin.* 3. τῆς σφῶν ἀβελτηρίας] Codex ἀμελτηρίας, mendo manifesto pro ἀβελτηρ. quam formam, per η, admodum frequentant scriptores Christiani. Sic ἀβελτηρία Alexander Lycopolita Adversus Manichaeos 18. D. ἀβελτηρίας Heliodorus Theagene et Charicl. 402. A. Methodius Conviv. decem virg. 132. B. S. Clemens Alexandrin. Stromat. 762. A. S. Epiphanius Adversus haeres. I. 493. B. Leo 27. D. ἀβελτηρίᾳ S. Nilus Peristeriis 119. A. Agathias 131. A. ἀβελτηρίαν S. Gregorius Nyssenus Contra fatum I. 896. B. et Contra Eunom. II. 310. A. S. Epiphanius Adversus haeres. I. 73. C. S. Chrysostomus Orat. VIII. in Pascha, V. 943. 12. Ioannes Philoponus De mundi creatione 113. B. Agathias 73. D. 117. A. δι' ἀβελτηρίαν τρόπου Eusebius Praeparat. Evangel. 312. D. ubi fortasse minus bene Vigerus, *ob insignem morum asperitatem:* malim, *amentiam*, vel, *animi insipientiam.* Ἀβελτηρίαις Concilium Oecumenicum VII. VII. IV. D 411. οὐμενοῦν· οὐ γὰρ ταῖς τινων ἀβελτηρίαις κ. τ. λ. *nequaquam: non enim quorundam ineptiis etc.* Male Harduinus in versione: *nequaquam enim quorundam profanationibus.* Scribunt tamen et nonnulli Patres ἀβελτερία, per ε· item Agathias, 24. C. et ipse Leo, 27. D. Adverbium ἀβελτέρως, *stulte*, in Lexicis omissum, habet Porphyrius De abstinentia 129. A. οἱ δὲ περὶ τούτων ἀβελτέρως λέγοντες, *qui stolidius his de rebus loquuntur.*

*Pag.* 15. *lin.* 1. πρὸς τὴν τοῦ πόλου μεταβαίνοντος ἄντυγα] Verti *poli fornicem*, audacter Ennium secutus, quamvis improbante Cicerone De orator. III. 40.

*Ibid. lin.* 3. ἐπιστίχως τε] Ἐπιστίχως, *per ordines*, non invenitur in Lexicis: vox usitatior est στοιχηδὸν, quod vide infra 69. B. ex Agathia 23. C. Ἐπίστιχος adiective, quo utitur Leo statim post, habetur in Etymologico magno, unde Schneiderus sumsit. Sed in loco Theodori Abucarae Interrogat. II. contra Nestorianum 448. C. ubi cusum est, ἐπετίμησαν τῷ τῆς αἱρέσεως αὐτῶν ὑπερασπίζοντι ἐξάρχῳ ἐπιστίχῳ τάξιν ἐπέχοντι, quae ultima, P. 194
ut desperata, Turrianus in versione non attigit, emenda ex Cod. Regio optimae notae No. 1111. ἐξάρχῳ, ἐπισκόπου τάξιν ἐπέχοντι, *reprehenderunt antistitem, episcopi ordinem obtinentem, qui haeresim ipsorum defendebat.* Etenim qui Theodorum Abucaram ediderunt, siglam επισκ. qua ἐπίσκοπος exprimitur, non magis intellexerunt, quam qui in Concilio generali VIII. V. 1466. D. typis excuderunt, τῆς βασιλευούσης ἐπισκοπῆς. Corrige ex Photii Epistolis 5. A. τῆς βασιλευούσης ἐπίσκοπος, *episcopus reginae urbium*, hoc est, Constantinopoleos.

*Ibid. lin.* 21. δίκην χειμερίων νιφάδων] Confer Agathiam 101. D. Allusio ad illustre eloquentiae Ulysseae elogium Iliad. Γ.

222. ἔπεα νιφάδεσσιν ἐοικότα χειμερίῃσιν, multorum imitationibus celebratum, velut Lucian. Baccho III. 81. lin 48. et Demosthenis encom. 495. lin. 85. Nicetae Choniatae Manuele Comnen. 58. D. S. Gregor. Nazianz. Epist. CLXXXI. II. 892. B. τὸ δὲ ὑπὲρ τὰς χειμερίους εἶναι νιφάδας· quod Billius insulse reddidit, *alterum autem hiemes superet.*

B Nec tamen solum de flumine orationis νιφὰς adhibetur, sed in universum de rebus, nivium hibernarum ritu affatim accidentibus, cum proprie, tum figurate. Velut de lapidibus confertim aut proiectis, aut desuper deiectis, ex Iliade *M.* 156 et 278. Unde Euripides Andromach. 1130. de Pyrrho saxis appetito: Πυκνῇ δὲ νιφάδι πάντοθεν σποδούμενος. Et Aeschylus Sept. contra Thebas, v. 218. νιφάδος ὅτ' ὀλοᾶς νιφομένης· quod scholiasta tamen de telis interpretatur. Oratores quoque Christiani νιφάδας usurpant de lapidationibus in Sanctos factis. S. Gregorius Nyssen. De beatitudin. I. 833. C. χαίρει ὁ μέγας Στέφανος, καὶ οἷόν τινα δρόσον ἡδεῖαν προθύμως τῷ σώματι δέχεται τὰς ἐπαλλήλους τῶν λίθων νιφάδας. Et alibi, Orat. in S. Steph. II. 791. C. S. Gregorius Nyssen. de eodem, ὁ ταῖς νιφάσι τῶν λίθων καταχωννύμενος. Nec ullus hoc vocabulum plurali numero magis fre-
C quentavit quam S. Ioannes Chrysostomus: cuius rei licitum sit paulo plura afferre exempla, ut appareat, quam frequentes sint apud Patres priorum saeculorum imitationes Homeri. Adhibet igitur S. Ioann. Chrys. voc. νιφάδες de rebus iucundis, ut Homil. XXXII. in S. Matth. 370. A. ὑπὲρ γὰρ τὰς νιφάδας αὐτὸν ὑπέῤῥει τὰ θαύματα· vertit Arianus, *cum nivales imbres miraculorum superaret*: omissa a typographis voce *multitudine.* Vel ibid. Homil. XIV. 160. D. νιφάδας παρατρέχει σημείων, de Evangelista, multa Servatoris miracula silentio transcurrente: quod idem dicitur Comment. in Psalm. CXXXIV, I. 828. 27. παρατρέχει μυρίας νιφάδας θαυμάτων. Item de rebus mediis, praecipue de litteris, ut Epist. XIII, VII. 109. 4. πέμπε λοιπὸν ἡμῖν νιφάδας γραμμάτων· Epist. XL. 119. 37. πέμψαι νιφάδας γραμμάτων ἡμῖν· Epist. LXXX. 136. 23. νιφάδας ἐπέμψαμεν γραμμάτων· Epist. XCVII. 143. 22. νιφάδας ἐπιστολῶν· Epist. CV. 146. 24. κἂν νιφάδας σοι πολλάκις ἐπέμψαμεν ἐπιστολῶν· Epist. CVI. 147. 10.
D ὥσπερ νιφάδας πέμπων γραμμάτων· Epist. CXVI. 152. 13. νιφάδας ἂν ἐπέμψαμεν γραμμάτων· adde Epist. CXIX. 153. 12. Epist. CXXIII. 158. 14. Epist. CXXXVII. 165. 21. Tum maxime de rebus adversis, ut apud solum Chrysostomum (ex aliis exempla congerere non attinet) octodecies: Epist. ad episcopos et presbyt. in carcere inclus. IV. 600. D. βασάνων νιφάδες. Orat. *Quod qui iniuria etc.* VII. 46. 12. ἐπιβουλῶν νιφάδες. Orat. XLIV. *Non solum vero etc.* V. 294. 11. νιφάδων πυκνότερα περιειστήκει τὰ κακά. Orat. IX. in alteram ad Corinth. III. 598. 6. ὑπὸ τῆς νιφάδος τῶν κακῶν· ubi nota singularem numerum. Sed Homil. LXXVI. in

Matthaeum, 796. A. νιφάδας τῶν κακῶν, et Orat. XVI. in Epist. ad Roman. III. 135. 41. νιφάδας κινδύνων, plurali. Item Commentar. in Psalm. XLIII. I. 629. 14. τὰς νιφάδας τῶν ἀποστολικῶν κινδύνων· Oratione II. ad Theodorum laps. VI. 69. 25. νιφάδες κολάσεων· et Epistola III. ad Olympiadem, IV. 642. D. λοιδοριῶν καὶ ὕβρεων νιφάδες. Homil. XV. in Matthaeum 168. B. μυρίαι νιφάδες λυπηρῶν. Invenio quoque νιφάδες πειρασμῶν Orat. I. in alteram ad Corinth. III. 545. 41. Orat. II. in eand. 551. 15. Orat. XII. 614. 38. Homil. XXXIII. in Matthaeum 403. C. Porro νιφάδες P. 195
τῶν δεσμωτηρίων, τῶν ἀπαγωγῶν, τῶν θανάτων, τῶν καταποντισμῶν, τῶν λοιπῶν πειρασμῶν, Orat. in illud, *Ego Dominus Deus feci etc.* V. 168. 15. νιφάδες στρατοπέδων, Orat. III. in alteram ad Corinth. III. 565. 5. φροντίδων Ad Stelech. 154. 19. et Orat. XXV. in alteram ad Corinth. III. 679. 37. Rariore significatione vox sola adhiberi videtur pro *molestiis, aerumnis, tricis,* Commentar. in Psalmum XLIV. I. 64. ubi S. Chrysostomus sollicitudines atque curas matrimonii perstringens, velut τέκνα, ἄνδρα, οἰκίαν, οἰκέτας, συγγενεῖς, κηδεστὰς, γαμβροὺς, ἔγγονα, πολυπαιδίαν, ἀπαιδίαν ...... subiungit: οὐδὲ γὰρ καιρὸς νῦν τὰς νιφάδας ὑπογράφειν τοῦ γάμου. Nisi dicas, unum aliquem ex genitivis superius ascriptis librariorum culpa excidisse.

*Pag.* 16. *lin.* 2. ἀμυντηρίων] Ex Agathia 20. B. aut 102. A. Ἀμυντήρια notum est proprie esse arma tutoria, quibus vim propulsamus: vid. Lamberti Bos Ellips. graec. edit. Schaefer. 355. B. Deinde generatim quaelibet arma et figurate omne propriae defensionis causa institutum consilium. Minus nota significatione apud B
auctt. Christianos ἀμυντήρια denotant instrumenta ea tortorum in quaestione, quae a Latinis *ungues* s. *unci ferrei* appellantur. SS. Phileae et Philor. Acta 158. B. πληγὰς οἱ βασανισταὶ βιαίως σιδηροῖς προσήγαγον τοῖς ὄνυξιν. Οὐ μόνον γὰρ ταῖς πλευραῖς, ἀλλὰ καὶ παρειαῖς καὶ γαστρὶ καὶ κνήμεσι, προστάξει τοῦ ἀσεβοῦς, τοῖς ἀμυντηρίοις ἐκόλασαν. Combefisius vertit, *flagris lacerabant:* quod paulo latius patet. Sumsit haec auctor anonymus ex Phileae Historia Martyrum, cuius fragmentum servavit Eusebius De incorporali anima 303. B. οἱ βασανισταὶ οὐ . . ἐπὶ τῶν πλευρῶν μόνον, ἀλλὰ καὶ τῆς γαστρὸς, καὶ κνημῶν, καὶ παρειῶν, τοῖς ἀμυντηρίοις ἐκόλαζον. Qua in voce, ἀμυντ., substantivum ὄργανα modo subintelligitur, modo additur. Acta S. Philoromi 154. A. ἀμυντηρίοις ὀργάνοις — σφοδρῶς τὸ σῶμα ἀναμένουσι καταικίζεσθαι. Sed in S. Cyrilli Hierosolymit. Catechesi 277. A. τοῖς ὀργάνοις τούτοις ἀμυντηρίοις χρησώμεθα, sunt ὄργανα ἀμυντήρια eodem C
sensu quo apud auctores antiquos *arma defensoria*, non instrumenta tortorum. Quibus uncis ferreis flagellabantur dati in quaestionem, ad *mercuriolum* (vid. Reisk. Comment. ad Constant. Porphyr. Caerimon. aul. Byz. II. 71. C.) sive ἑρμητάριον suspensi. Sic enim legendum apud Theodorum Iconiensem De

SS. Cyrici et Julittae martyrio, 238. B. κελεύει ἀρμενταρίῳ ἀναρτηθεῖσαν αὐτὴν εὐτόνως ξέεσθαι. Emenda, ἑρμηταρίῳ. De quo vocabulo cum iam accurate disseruit Ducangius Glossar. col. 436. B. hic non est quod pluribus agamus.

*Ibid. lin.* 5. παραβόλως] Verti, *audacissime*, ut variarem phrasim: accuratius fuisset, *desperate*: quo sensu παραβόλως apud Ioseph. Antiquit. 208. C. καλῶς ἀποθανεῖν, καὶ παραβόλως διακινδυνεῦσαι τοῖς πολεμίοις. Item apud Plutarch. Philopoem. 358. C. Crasso 560. D. Apud eundem non invidiose, sed cum laude
D dictum, M. Anton. 926. B. πρακτικῶς καὶ παραβόλως. Plerumque tamen melius vertas *incaute*, *temere*. Ioseph. Antiquit. 675. D. πεφυκότες εἶναι παραβόλως θρασεῖς. De bello Iud. 870. F. παραβόλως προκινδυνεύειν. S. Chrysost. Orat. in epist. S. Pauli II. 65. 35. ὁ παραβόλως ἑαυτὸν τοῖς κινδύνοις ἐκδιδούς. Plutarchus Aristide 319. F. πολλὰ κινουμένου τοῦ Θεμιστοκλέους παραβόλως. Item Pomp. 627. C. παραβόλως καὶ λῃστρικώτερον αὐτῷ προσφερομένου Ibid. 629. B. κατήπειξε παραβόλως τὴν μάχην. Porro Phocion. 744. B. Agide et Cleomen. 816. E. M. Antonio 935. E. Galba 1053. A. Interdum exponendum est, *summo cum discrimine*. Plutarch. Aristid. 323. C. παραβόλως διὰ τῶν πολεμίων νεῶν διεκπλεύσας. Catone mai. 343. D. πολυπόνως καὶ παραβόλως. Idem Pyrrh. 392. A. Lucullo 499. E. ἀνελπίστως καὶ παραβόλως ἐξεσώθη. Crasso 554. B. παραβόλως τινὲς διεκπεσόντες. Pompeio 638. A. μόλις καὶ παραβόλως. Catone minore 784. A. παραβόλως κρατήσαντος. Arato 1039. D. ἐπὶ τὸ τεῖχος ἀνέβη παραβόλως. Alios aliorum locos vereor hic ascribere: quod vim vocabuli non magis illustrant, quam unius Plutarchi et Iosephi.
P. 196 Neque de voce παραβολῇ, a Stephano et Schneidero generatim, ab Ernestio Lexic. technologico 241. A. rhetorum sensu optime exposita, quicquam addam, praeter illud, loc. ubi occurrit Dionysii Halicarnassensis Arte rhetorica, V. 389. 9. levi correctione lucem afferri posse. Ait enim rhetor, in quibusdam causis iudicialibus supervacaneas esse narrationes, quando nimirum nemo est qui quo pacto res gesta sit aut nesciat aut in dubium vocet. Subiungit: Οἷον ἀριστειῶν διηγήσεις, γελοῖα παντάπασιν· ὁμολογοῦνται γὰρ καὶ ἐκ παραβολῆς αἰτήσεις. Novissima sic vertuntur edit. Reisk.: *in confesso enim est, quod ex comparatione*. Sed interpungendum post γὰρ, et verbum ὁμολογοῦνται per zeugma aut fig. ἀπὸ κοινοῦ referendum ad ἀριστεῖα· ὁμολογοῦνται γάρ, καὶ ἐκ παραβολῆς αἰτήσεις· quod agitur de disceptatione inter duces duos, utri praemia virtutis tribuenda sint: res ab utroque bene gestas esse, nemo est qui ignoret: ut iudices iam non discere nunc demum eorum facta, sed componere inter se atque conferre debeant.
B Quamobrem interpretandum: *neque enim in dubium revocantur* [eorum praeclare facta], *sed postulationes per comparationem*

*fiunt.* Adiectivum παράβολος, *audax, temerarius,* habet Leo 12. C. παραβολώτατος 23. C.

*Ibid. lin.* 22. ἐκ τοῦ παρείκοντος] Ex Agathia 67. D. forma loquendi rariore: vid. Viger. De idiotism. ed. Hermann. 429. B. Παρείκω significare *cedo, concedo, permitto, notum* est. Inde phrases ἐκ τοῦ παρείκοντος et κατὰ τὸ παρεῖκον, *pro facultate.* Philo De vita Mosis 530. A. ἔθος γὰρ ἦν, ἀεὶ μὲν κατὰ τὸ παρεῖκον, προηγουμένως δὲ τοῖς ἑβδόμαις, ὡς ἐδήλωσα καὶ πρόσθεν, φιλοσοφεῖν. Ubi Sigismundus Gelenius in versione κατὰ τὸ παρεῖκον omnino non expressit: Thomas Mangey editione Anglicana II. 167. 47. reddidit, *quandocunque commodum esset.* Plutarchus De liberis educandis 8. A. τῆς φιλοσοφίας ἀντιλαμβάνεσθαι κατὰ τὸ παρεῖκον τῶν καιρῶν. Utitur quoque Agathias, 150. D. De simili phrasi, παρείκοι ὅποι, *quacunque dabitur occasio,* a verbo παρίημι, alii commode exposuerunt: utitur Leo 6. A. 71., D. ex Agathia 126. D. 143. B. 168. C. qui ipse habet, opinor, ex Thu- C cydide 173. A. Ὅπη δὲ παρήκει male impressum est apud Cedrenum, II. 667. C. κατὰ τὸ παρῆκον [sic] apud Agathiam, 98. C.

*Ibid. lin.* 23. πρὸ τοῦ ἄστεος διεχείμαζεν] Hac ipsa hieme, h. e. exeunte anno 960, aut ineunte 961, abbas monasterii S. Pauli in monte Latro, prope Miletum, ad Nicephorum videtur in Cretam transmisisse, questurus de obstinatione monachi cuiusdam: ut docemur ex Vita S. Pauli Latrensis ms. quam Harlesius Bibliotheca Graeca X. 307. A. a Nicephoro Blemmyda compositam ait. Hanc vitam, cum et accurate sit perscripta, et res contineat ad geographiam historiamque illorum temporum noscendam utiles (Paulus enim Latrensis vita excessit a. 956, triennio ante obitum Constantini Porphyrogeniti, unde historiam orsus Leo est), in volumen aliquod subsequens totam referam: hic subiiciam, *) quae ad Nicephorum Phocam pertinent. Demonstraverat auctor, S. Paulum Latrensem vel post mortem ad opem eius confugientibus auxilium tulisse. Inde pergit: Ὥσπερ δὲ τούτοις ἵλεως, οὕτως D ἀπ' ἐναντίας ἀδικοῦσι καὶ πονηρευομένοις φοβερός τε, καὶ τὴν παιδείαν ἀπαραίτητος. Μαρτύριον τοῦ εἰρημένου σαφὲς ὁ τοῦ μοναχοῦ Ἰγνατίου, ᾧ Χαρζανᾶς ἡ ἐπωνυμία, χαλεπὸς καὶ οἴκτιστος θάνατος. Οὗτος γὰρ, εἷς τῶν μοναχῶν ὤν, μετὰ τὴν τοῦ πατρὸς ἐκδημίαν ἀποστὰς τῆς Λαύρας, κατὰ τῆς Λαύρας ὡπλίσατο· ὡς μὲν ἐκείνῳ δοκοῦν, ἐπὶ προφάσει δικαίᾳ· ὡς δὲ τῇ ἀληθείᾳ πάλιν, κακοήθως ὅλως, καὶ φιλαρχίας μανικῷ ἔρωτι. Ὁ γοῦν τῆς Λαύρας τότε προεστηκὼς, ἀπαγορεύσας πρὸς τὰ ἐκείνου κακὰ καὶ τὴν βασκανίαν, τά τε ἄλλα ἐποίει τῶν ἀπορίᾳ καὶ λύπῃ κατειργασμένων, καὶ δὴ καὶ πρὸς τὸν τῆς βασιλείας οὐ πολλοῖς μετὰ ταῦτα χρόνοις ἐπιλαβόμενον Νικηφόρον, κατὰ τῆς Κρήτης ἤδη ἐπιόντα, ἀπῄει, ἐντυχεῖν ἐκείνῳ βουλόμενος, κατὰ [l. καὶ τὰ] τοῦ Ἰγνατίου

*) Ex cod. Coislin. 148. Fol. 81. *verso.*

χαλεπὰ ὅσα ἀναδιδάξαι, εἶτα καὶ ἐκδικίαν αἰτήσασθαι παρ' αὐτοῦ, καὶ τὴν τοῦ κακοῦ λύσιν. Τούτῳ καθεύδοντι ἐπιστὰς ὁ μέγας ἠπείλησέ τε ἐμβριθῶς, καὶ τῆς ὁρμῆς ἔστησε, καὶ εἰς τὴν Λαύραν ἐκέλευσε τὸ παραχρῆμα ἐπανελθεῖν, Ἐγὼ, προσθεὶς, τὰ τοῦ Ἰγνατίου, ᾗ προσήκει, διῴκησα. Οὐκ αὐτῷ δὲ μόνῳ, ἀλλὰ καὶ τῷ συνοδεύοντι μοναχῷ ἴσοις ἐπιφαίνεται τοῖς ὀνείροις. Ἀλλ' ὅπερ ὁ
P. 197 ἅγιος διοικηθῆναι, ὡς προσῆκον [l. προσῆκεν], ἔφη, ἄγριός τις καὶ ἰταμὸς ἄνθρωπος, πορευομένῳ συναντήσας τῷ Ἰγνατίῳ, εἰς μέρη τε καὶ μέλη διατέμνει τὸν ἄθλιον· ἔπειτα καὶ τὴν κεφαλὴν ἐπιθεὶς λίθῳ, καὶ ἑτέρῳ βαρεῖ συντρίψας τε καὶ συνθλάσας καὶ ὅλην ὅλως καταλεάνας ἀπιὼν ᾤχετο, καὶ ἀχείρωτος εἰς δεῦρο κατέστη. Hoc est: *Ut autem in illos propitius, sic rursum iniustis perversisque terribilis, et ad correctionem implacabilis. Cuius rei argumentum est Ignatii monachi, qui Charzanas cognominabatur, acerba et miseranda mors. Hic enim, cum in numero monachorum esset, post sancti Patris excessum a laura deficiens, adversus illam arma sumsit: ut ipsi quidem videbatur, praetextu iusto; re vera autem, perverso prorsus animo, et dominandi insano amore ductus. Qui ergo laurae tunc praeerat, perculsus malitiis atque simultate eius, tum alia fecit quae inopia et moerore oppressi solent, tum ad Nicephorum, qui rerum haud multo post potitus est, iam in Cretam profectum, se contulit, alloqui eum cupiens Ignatiique quam graves iniuriae essent commemorare, tum vindictam ab eo malique finem exposcere. Huic dormienti se offerens Sanctus comminatus est graviter,*
B *eiusque impetum repressit, ad lauramque iussit evestigio redire.* Ego, *inquit,* de rebus Ignatii, quantum attinet, providi. *Neque huic solum, sed comiti quoque itineris, monacho, somnio simili visus est. Quod vero Sanctus se, quantum attinuisset, providisse dixit, agrestis quidam et ferus homo, Ignatio in itinere occurrens, in frusta membratim concidit miserum: deinde caput quoque lapidi impositum altero ponderoso ita contrivit atque comminuit, ut totum penitus complanaret: quo peracto aufugit, neque ad hunc diem captus est.* Sequentia, ut aliena ab expeditione Cretica Nicephori, ad illum, ut dixi, Tomum reiicio, quo vitas Sanctorum alias complures, cum ad haec tum ad Iconoclastarum tempora pertinentes, sum prolaturus. Praeterea agunt de hoc bello Cretico auctores duo: alter Simeon Logotheta in Chronico edit. a Combefis. Scriptorr. post Theophan. 401. A — 498. D: alter Anonymus, quem sub Iulii Pollucis nomine primum Ioann. B. Bianconius, Bononiae 1779. Fol. deinde Ignatius Hardt,
C Monachi et Lipsiae 1792. 8. ediderunt: vide Harles. Bibl. Graec. VI. 144. *i*). Sed in utriusque cum Bianconii tum Hardtii editione Iulius Pollux desinit sub initiis Gratiani Aug.; in Codice Vatican. No. 163. non modo totum Gratiani regnum, sed res etiam imperii Orientalis persequitur, ad medium usque saeculum X. triplo fere

amplior quam editiones. Quapropter hoc Chronicon vereor ne sit ab Hardtio perperam Iulio Polluci attributum. Hunc Pollucem enim multo esse saeculo X. antiquiorem constat vel ex nomine; Chronicon autem, sive verba sive sensa respicias, ut ab ingenio temporum Tzimiscianorum proxime abest, ita a saeculo Iustinianeo, nedum Theodosiano, est alienissimum. Quae tamen in hoc Chronico, quod anonymi potius dixerim, de expeditione Cretica referuntur, ideo hic non subiicio, quod nihil fere ibi sit, quin item apud Simeon. Logothet. 498. A. B. et incertum Continuator. 297. C. D. legatur.

---

## IN LIBRUM II.

*Pag.* 17. *lin.* 7. *Χαμβδᾶν, ὁ τῶν — ἀρχηγὸς*] De hoc Seif- P. 198
eddaula sive Abulhasan Ali, Hamdani ben-Hamdun nepote, vide observationem in summi viri Silvestri de Sacy Chrestomath. Arabica III. 110. C. Graeci Chambdanum vocant, gentilitio nomine, quod ipsum tamen varie scribitur, cum apud alios auctores, tum vel in Codice nostro. Velut Χαμβᾶν hoc ipso loco, 10. A. *Χαμβὰν* 22. B. *Χανδὰν* 10. C. 12. A. Χαμδὰν 13. D. *Χαμβδὰν* 11. C. 13. B. 14. B. *Χαμβδᾶν* 13. A. Zonaras II. 197. A. B. habet *Χαμαδᾶν* (sed Codex Reg. 1715. *Χαμδᾶν*). Simeon Logotheta 498. D. *Χαμβδᾶ*· Michaël Glycas 304. D. *τὸν Ἀποχανδᾶν* [*sic*]. Cedrenus *Χαβδὰν* II. 642. D. 643. C. 645. B. In Codice tamen Scylitzae Sangermanensi bonae notae, unde multa Cedreni loca B
emendari possint, legitur ubique *Χαμβδᾶν*· itemque in Nicephori Phocae Tacticis edit. huius pag. 184. lin. 13. et pag. 191. lin. 15. quam scriptionem ubique secutus sum.

*Pag.* 18. *lin.* 3. *πρὸς αὐτοῦ τὸν καιρὸν εἶναι*] *Πρὸς αὐτοῦ εἶναι* dixerat iam Agathias 21. A. et 26. D. Similem phrasin habet Plutarchus M. Bruto 990. B.

*Ibid. lin.* 10. *Λέοντα τὸν Φωκᾶν*] Leonis Phocae contra Chambdanum expeditio incidit in a. 961, quo ipso tempore frater eius Nicephorus Candiam expugnavit. Vide Pagi Critic. ad Annal. Baron. III. 875. D.

*Pag.* 19. *lin.* 3. *ἔγνω μὴ ἐς προὖπτον κίνδυνον φέρων ἐνσεῖσαι αὐτόν τε καὶ τοὺς συνεπομένους*] Dicas Leonem expressisse haec Plutarchi, Caesare 741. C. *ἔῤῥιψε φέρων ἑαυτὸν εἰς τὸν κίνδυνον*· elegantia vero non opportune esse usum. Nam constructio postulare videtur accusativ. *φέροντα*· participium autem *φέρων* hoc sensu rarissime aliter quam nominativo singularis et pluralis reperitur. Vide exempla ab Hemsterhusio collecta in copiosa disputatione ad Lucian. I. 349. quibus, praeter ea Plutarchi, quae C
ibi enotavit, haec nova indidem adiiciam: Themistocle 124. A. *φέρων ὑπέθηκεν ἑαυτόν*. Pericle 159. B. *ἐπιβολὰς — ἐνέβαλε φέ-*

ρων εἰς τὸν δῆμον· Fabio Max. 177. C. ἐμβάλλουσιν αὐτοῦ τὴν δύναμιν φέροντες· Demetr. 914. F. φέρων ἑαυτὸν εἰς πότους—κατέβαλλε. Laconic. Institutis 238. C. τὴν κιθάραν αὐτοῦ προσεπαττάλευσαν φέροντες. Idem iungit verbo ἐνσείω, ut fit loco nostro. Phocion. 751. F. ὡς δὲ φέρων ἐνέσεισεν — τὴν πόλιν εἰς τὸν Ἑλληνικὸν πόλεμον. Quibus in exemplis, tum in aliis, quae hic ascribere non attinet, solum nominativum vides adhiberi: item, ni fallor, in illis quae viri docti collegerunt ad Idiotism. Viger. 352. 693. 663. 758. ubi tota haec quaestio erudite illustratur. Adde, φέρων sequenti imperativo adhortantis esse, ac significare, *age, eia.* Philo apud Euseb. Praeparat. Evangel. 345. B. καί μοι φέρων λέγε, *dic amabo te.* Origenes Philocalia 89. A. ubi Tarinus
D vertit, *age, responde.* Porphyrius Vita Plotini 17. C. Nam habet participium φέρων eandem vim adhortandi, quam imperativus φέρε in φέρε εἰπεῖν. Quod significare, *fac dicamus*, h. e. *verbi causa, exempli gratia*, quis est qui nesciat? Tametsi in eo offendit homo cumprimis acutus Kusterus ad Suid. I. 20. A. ὅταν, ᾧ μὲν λυσιτελὲς τὸ καθέζεσθαι, καθέζηται· ᾧ δὲ ἀνακεῖσθαι, ἀνάκειται· τῷ πυρέττοντι φέρε εἰπεῖν. Ad quae annotavit: *Loco huic aliqua desunt, et ultimis verbis istis nullus omnino sensus inest: quae ratio est, quare ea in versione praetermiserim.* Sed agitur de categoria Aristotelica nona, quae est positionis, *cum*, ait Suidas, *sederit, cui id expedit; et cubuerit, cui cubare expedit. Febricitanti, verbi gratia.* Nempe, λυσιτελές ἐστιν eiusmodi homini τὸ ἀνακεῖσθαι, sicut scribenti v. c. sedere. Alios verbum φέρω in fraudem impulit, quod confuderunt cum Latino *auferre.* Velut Robertum Balforeum in Gelasii Cyziceni Historia Concil. Nicaeni I. 358. C. τὰς ἀσθενείας ἡμῶν ἀναλαβὼν καὶ τὰς νόσους φέρων· *infirmitatem nostram* [sic] *suscipiens, et morbos auferens.* Verte, *et morbos ferens.* Est allusio ad Isaiae LIII. 4. ubi Vulgata: *Languores nostros ipse tulit, et dolores nostros ipse portavit.* Ἐνσέσεικας eodem sensu quo nostro loco adhibetur 72. D.

*Ibid. lin.* 12. Hic locus: *Hunc Leonem* usque ad finem capitis a Combefisio conversus, servatus legitur apud Pagium III, 876.

P. 199 *Pag.* 20. *lin.* 8. Οὕτω δὴ γνωσιμαχήσαντι — ἐπῆλθε] Apud Agathiam προσῆλθε, 66. D. in phrasi quam Leo respexit.

*Ibid. lin.* 9. καὶ λόγοις ὑπαλεῖψαι τὴν στρατιὰν] Confer Agathiam 27. B. Ὑπαλείφειν metaphorice dici pro *incitare, concitare*, iam Stephanus monuit in Thesauro. Addam, eleganter usurpari de vaporibus, qui rigant atque humectant. Sic S. Gregorius Nyssen. De hom. opificio I. 69. A. membranam cerebrum abire, περιπτυσσομένην ἐν ἑαυτῇ τὸν ἐγκέφαλον, καὶ τοῖς ἐκεῖθεν ἀτμοῖς ὑπαλειφομένην. Idem ibid. 134. C. ἡ ἀπ' ἐκείνου ἀνάδοσις ὑπαλείφει τὸν περιεκτικὸν τοῦ ἐγκεφάλου ὑμένα. Unde metaphorice sicut *imbuere* apud Latinos. S. Ignatius Epist. 19. A. ἐμὲ γὰρ

ἔδει ὑφ' ὑμῶν ὑπαλειφθῆναι πίστει, νουθεσίᾳ, ὑπομονῇ. Ita enim arbitror veram esse lectionem. Vetus interpres videtur legisse ὑποληφθῆναι· vertit, *me enim oportuit a vobis suscipi.* Simplex ἀλείφειν pro *incitare* habet vel Cedrenus II. 678. D.

*Ibid. lin.* 13. Ἅπαν μὲν τὸ καθ' ἡμᾶς] Quae Leo Phocas B
hic concionatur, imitatio sunt orationis Belisarii ad exercitum, apud Agathiam 161. C.

*Pag.* 21. *lin.* 5. ἀξιόμαχον] Reddidi *firmissimum:* fortasse rectius *parem.*

*Ibid. lin.* 19. δουλοῦσθαι εἴωθε τὰ πολέμια] Leo frequentat utrumque, πολέμιος et πολεμικός. Ἀγαθὸν τὰ πολέμια 20. C. 23. B. (ex Agathia 17. A. 25. B. 30. D.) αὐτουργόν τε τὰ πολέμια 12. A. δραστικώτατος τὰ πολέμια 54. D. ἐξήσκει τὰ π. 22. B. νεανικοὺς τὰ πολέμια 52. B. Dionysius quoque Halicarnassensis dixit τὰ πολέμια δεινός, De Lysia 5. 481. A. Contra πολεμικὰ Leo 3. D. bis: 14. C. 31. B. 39. A. 75. C. Πολέμια Agathias, quem noster imitatur, saepe (ut nunc quidem sunt edd.) adhibet, 19. B. 31. A. 56. B. 60. B. 73. C. 92. A. 105. B. 117. B. 159. C. 161. B. 162. A. πολεμικὰ rarius, 130. B. 160. A. Caeterum locus communis apud Leonem commodius sic reddatur: *Saepe enim res hostium impr. inc. percelluntur, repentinisque aggressionibus franguntur elati atque impotentes animi.* In versione secus est. C

*Pag.* 22. *lin.* 10. τὰς ἐπεξελάσεις ἐποιεῖτο] Voces ἐπεξέλασις et ὑπεξέλασις non sunt in Lexicis: hac utitur Leo 12. D. illa hic et 32. A. 45. B. C. 77. C. 82. B. Παρεξελαύνω 92. B. et 94. C. Τὰς ἐπελάσεις ἐποιοῦντο habet Agathias 25. A. 33. C.

*Ibid. lin.* 12. πῇ δὲ προοδεύων] Verbum προοδεύω miror item in Lexicis omissum, cum utantur, praeter Leonem h. l., scriptores bene multi. S. Ioannes Chrysost. In nativitat. praecursoris VII. 393. 27. ὁ Ἰωάννης προοδεύων τοῦ Κυρίου. S. Basilius Non adhaerendum esse rebus saecular. I. 569. C. οἱ δὲ προοδεύσαντες ἀνέμενον τὸν φυτεύσαντα. Quae ipsa verba iterat Nicetas Heracleae metropolita Catena in Iob 608. C. Item participio προοδεύων Germanus Cpolitanus Orat. in S. crucem 320. B. Frequentius tamen usurpatur participium praeterit. act., velut a Luciano Hermotim. I. 815. 23. ἠκολούθει τοῖς τῶν προωδευκότων ἴχνεσι. Unde fortasse S. Gregorius Nyssenus In Cantic. Canticor. I. 501. A. τοῖς ἴχνεσι τῶν προωδευκότων ἑπόμενος· et Eusebius D
Histor. Ecclesiast. 4. A. ἀνθρώπων γε μὴν οὐδαμῶς εὑρεῖν οἷοί τε ὄντες ἴχνη γυμνά, τὴν αὐτὴν ἡμῖν προωδευκότων ὁδόν, se conscribentem historiam ecclesiasticam novum neque ulli antea tentatum iter ingressum (minus opinor accurate: quandoquidem primus historiam ecclesiasticam condidisse S. Lucas dici potest, inde ab ortu Christi, quae historia ipsius Evangelio et Actis Apost. continetur). Participium προωδευκὼς pluraliter apud S. Gregorium Nyssen. De beatitudin. 813. D. τινὸς τῶν προωδευκότων· et In

laudem fratris Basilii II. 914. D. τῶν ἐν ἀρετῇ προωδευκότων. Numero singulari Eusebius Demonstrat. Evang. 187. D. τὸν προωδευκότα τοῦ Χριστοῦ. Participium perf. pass. ibidem 125. B. πρὸς τὰ προωδευμένα, *ad ea quae antecesserunt*. Alias Leo eodem sensu ait προπορεύομαι 4. A. 79. B. 81. D. 95. D. προηγοῦμαι 95. B.

*Pag.* 24. *lin.* 6. Ἀλλ' οὕτω μὲν ὁ στρατηγὸς Λέων τὴν Ἀσίαν ἔσωσε] Huius praelii meminerunt et Nicephor. Phocas Tactic. supr. 123. B., et Anonym. inedit. *), quem Iul. Pollucem dicunt (vid. sup. 197. B.) in hunc modum: Ὁ δὲ πατρίκιος Λέων καὶ
P. 200 Δομέστικος τῆς δύσεως, ὁ ἀδελφὸς τοῦ μαγίστρου Νικηφόρου, ἐπέμφθη παρὰ τοῦ βασιλέως εἰς τὴν ἑῴαν, ἀντιπροσωπῶν τῷ ἀδελφῷ αὐτοῦ, διὰ τὸ μὴ εὑρεῖν τὸν ἄθεον Χαμβδᾶν ἀσκέπαστον τὴν ἀνατολὴν, καὶ πραιδεῦσαι καὶ αἰχμαλωτίσαι αὐτήν. Καὶ δὴ ὁ πατρίκιος Λέων τῷ πατρικίῳ καὶ στρατηγῷ Καππαδοκίας Μαλεΐνῳ καὶ τοῖς λοιποῖς στρατηγοῖς ἑνωθεὶς, καὶ μαθὼν ὅτι ὁ Χαμβδᾶν ἐξῆλθε κατὰ Ῥωμαίων, κουρσεύων καὶ αἰχμαλωτίζων ἀφειδῶς, ἐπισυνάξας τὸν ἅπαντα λαὸν αὐτοῦ, ἐκράτησε τὴν κλεισοῦραν τὴν οὕτω καλουμένην Κύλινδρον. Ὑποστρέψαντος δὲ ἀπὸ τῆς αἰχμαλωσίας τοῦ ἀλαζόνος Χαμβδᾶ, καὶ ἐν τῇ τοιαύτῃ κλεισούρᾳ εἰσελθόντος, πολέμου κροτηθέντος ἡττήθησαν οἱ Ἀγαρηνοί· καὶ ἦν ἰδεῖν αὐτοὺς ἀναιρουμένους, καὶ τοὺς νεκροὺς σκυλευομένους. Μικροῦ δὲ δεῖν καὶ αὐτὸς ἂν ὁ Χαμβδᾶς ἐκρατήθη. Πάντα δὲ τὰ ἐν τῷ πολέμῳ κρατηθέντα λάφυρα, μετὰ καὶ τῶν ζωγρηθέντων ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ **), τὸ Βυζάντιον ἀπηνέγκατο, καὶ ἐν τῷ θριάμβῳ διεβίβασεν. Eadem fere incertus Continuator Scriptt. post Theophan. 299. D. 300. A. B. quo eos qui Latina versione aegre careant reiicio: ibi pugna εἰς τὸν τόπον Ἀνδρασσὸν λεγόμενον
B commissa dicitur. Idem nomen habet Cedren. II. 643. C. Scylitza ms. Ἀδαρασσῷ. De eodem praelio Abulpharagius Histor. dynast. 313. A. edit. Pocock.

*Ibid. lin.* 9. Initium huius capitis usque ad verba: *contra oppidum proficiscitur* a Combefisio versum apud Pagium III. 875.

*Ibid. ead. lin.* Νικηφόρος δὲ ὁ Φωκᾶς] Candiam expugnavit Nicephorus a. 961, ut docet Pagius l. c. A. Sub idem tempus Basilii Petini in Romanum Imp. coniuratio deprehensa est, de qua Cedren. II. 644. B.

*Ibid. lin.* 14. *verna paulatim tempestate ex hiberna mutante ac apparente*] Ea retinui ex Combefisiana versione apud Pagi III. 875. B. sed quis nescit χειμερινὴν τροπὴν *brumam* esse? ut ideo ad verbum sit: *verna tempestate ex bruma paulatim emergente.*

*Ibid. lin.* 18. εἰς πλαίσιον τὰς δυνάμεις συνέταττε] Agathiae dictio 25. A. De variis significationibus vocis πλαίσιον Salmasius

*) Cod. Vat. No. 163. fol. 60 *verso*.
**) Adde εἰς.

De re militari Romanor. 118. C. ego verti ut Xylander illa Plutarchi M. Anton. 935. D. ἐν πλαισίῳ τὸν στρατὸν ἦγε, *processit quadrato agmine.* Habet etiam Synesius edit. Petav. 245. B. Eandem vocem restitue S. Ephraimo Syro De iudicio III. 404. B. C ἐκ μεταφορᾶς τῶν ἐνίοτε μὲν ἐν πολέμῳ παρὰ τῶν ὑπ' ἐναντίων [l. ὑπεναντίων] ταραχθέντων, τῷ δὲ τοῦ πλουσίου σχήματι, ὅπερ ἐστὶν ἐπὶ μῆκος τετράγωνον, εὐθέως ἀσφαλιζομένων. Inepte interpres: *qui aliquando in bello ab adversariis turbantur, figura autem divitis, id est signi crucis, quae est in longitudine quadrata, statim protecti* etc. Lege, τῷ δὲ τοῦ πλαισίου σχήματι· et fort. deinceps, ὅπερ ἐστὶν ἐπίμηκες τετράγωνον. Apud Plutarchum De solert. animal. 979. F. sensu adhibetur insolentiore de thynnorum natantium ordine, cubi formam referente: ἀεὶ τὸ πλῆθος τῷ σχήματι κυβίζουσι, καὶ στερεὸν ἐκ πάντων ποιοῦσιν, ἓξ ἴσοις ἐπιπέδοις περιεχόμενοι [id Xylander mire vertit, *universis in sex planas superficies distributis:* sensus est, *sex superficiebus aequalibus circumclusi:* continetur enim cubus superficiebus sex]· εἶτα νήχονται τὴν τάξιν οὕτω τὸ πλαίσιον ἀμφίστομον διαφυλάττοντες. Ubi certe non pro quadrato oblongo sive rectangulo, quod aiunt, sed pro quadrato perfecto aut cubo qua- D quaversus versatili accipiendum videtur.

*Pag.* 25. *lin.* 1. τὸ ἰταμὸν ἐκεῖνο γύναιον — τὸν χιτωνίσκον παρὰ τὸ μέτριον ἀνασεσυρκὸς] Rem similem accidisse Manueli Comneno Imp. Zeugmen oppidum oppugnanti Cinnamus auctor est Histor. 142. C. γύναιόν τι — τὰ ἱμάτια κόσμῳ οὐδενὶ ἀνασείρασα [l. ἀνασύρασα] et quae sequuntur.

*Ibid. lin.* 5. τὸ ἀκόλαστον γύναιον, καὶ χαμαιῤῥιφὲς] Χαμαιῤῥιφὴς [sic analogiam secutus scripsi: in Cod. et hic et 71. C. exaratum est uno ρ] primus in Lexica nostra vir eruditionis summae Schneiderus recepit, 636, ex Suida III. 652. C. Aliae auctoritates vocabuli sunt S. Gregorius Nyssenus Contra Eunom. II. 121. C. τὰ χαμαιῤῥιφῆ τῶν δογμάτων. Contra Eunom. III. 161. C. τὸ χαμαιῤῥιφές τε καὶ γήϊνον τῶν τῆς αἱρέσεως δογμάτων. S. Nilus Epist. I. 20. B. χαμαιριφεῖς [sic] τινες γενόμενοι ὤφθημεν. Anonymus Actis SS. Philoromi ac Phileae 178. A. αὐτὸν χαμαιῤῥιφῆ ἐπ' ὀξέσιν ὀστράκοις. Confunditur, ut recte observat Schneiderus, cum χαμαιῤῥεπής. Velut Origen. Caten. in Psalm. I. 819. P. 201 A. Balthasar Corderius vertit, *humi-reptiles facti sumus:* in Graeco est, χαμαιῤῥιφεῖς γεγενήμεθα.

*Ibid. lin.* 8. Inde a vbb. *Iam vero acri* denuo Combefisiana.

*Ibid. lin.* 19. λιθοτόμα ὄργανα φέροντες] Confer Agathiam 21. A. ὄργανα φέροντες λιθοτόμα, et quae sequuntur.

*Pag.* 26. *lin.* 3. ὕλην τε ταχυδαῆ] Codicis lectionem ταχυδαιῆ in textu expressi, iota subscripto, quod in libris veteribus vel omittitur omnino, vel, ut hic, adscribitur. Vox ταχυδαής,

quam alias nusquam legere memini, Agathianae est proprietatis 21. C.

*Ibid. lin.* 20. οὐκ ἔφθη ἐκθερίζειν] Oportebat ἐκθερίζων, vel potius ἐκθερίσας· sed hic Leonem in culpa arbitror: lin. 23, ubi in Cod. est ἀνετείχιζε, fere credam scripsisse ἀνεχαίτιζε. Certe ἀναχαιτίζειν τὴν ὁρμὴν 23. D. 84. C. ἀναχαιτίζοι τὴν ἔφοδον 20. D. τὰς ἐφόδους Nicephorus Imp. Tactic. supra 117. A. Est verbum Demosthenicum, saepe ibi notatum a criticis veterum. Vid. Maussac. ad Harpocrat. 42. C.

B *Pag.* 27. *lin.* 14. μηδέν τι τῶν ἀπευκταίων καθυπομεῖνασαν] Καθυπομένω adiunge Lexicis ex hoc loco eque altero 20. B. Addam auctoritates quantaecunque sunt Anonymi De Vita S. Chrysostom. VIII. 371. 9. ἑκούσιον τὴν βίαν καθυπομένοντας· et S. Gregentii Tephrensis Disputat. cum Iudaeo 177. A. εἰς τὸ ζωοποιὸν ὄνομα τῆς ἁγίας τριάδος καὶ χείρονα τούτων καθυπομένουσιν.

*Pag.* 28. *lin.* 8. τὴν νῆσον ἐξημερώσας ἅπασαν] Inde colligas Leonem credidisse, occupatam pacatamque fuisse totam insulam a Nicephoro, priusquam discederet. Contra Zonaras ait II. 197. A. nisi Nicephorus intempestive revocatus esset ab Imp., fortasse tunc insula penitus recipi potuisset, τάχα τέλεον ἂν ἡ νῆσος Ῥωμαίοις ἐπανασέσωστο, vel, ut habet Cod. Reg. 1715. ἡ νῆσος δεδούλωτο. Zonarae videtur suffragari Glycas Ann. 304. B.

*Ibid. lin.* 11. ἀνέπλει πρὸς τὸ Βυζάντιον] Contra Zonaras auctor est II. 197. B. neque situm eum esse tunc reverti Constantinopolim, nec nisi post obitum Romani Imp. triumphasse 198.
C A. a Theophanone Augusta accersitum. Cum Zonara facit Glycas 304. D. cum Leone Manasses Chronic. 115. B. Utrorumque sententiam acute conciliare conatur vir sumus Ph. Krug *Chronolog. der Byzant.* 314. B.

*Ibid. lin.* 13. θρίαμβον ἐπὶ τοῦ θεάτρου κατήνεγκε] De expugnatione Candiae Nicephorique Phocae triumpho subsecuto haec habet Anonymus extrema parte ineditus, quem Iulium Pollucem dicunt: Ὁ δὲ Μάγιστρος Νικηφόρος ἐπὶ μησὶν ὀκτωκαίδεκα ἢ καὶ πλέον [hic est lacuna in Cod. omissis fortasse vocc. παρακαθίσας παρὰ· vide Incert. Continuat. 300. C.] τὴν Κρήτην, καὶ τῶν τροφῶν [iterum lacun.: l. τοῖς] Κρητικοῖς ἐλλειψάντων [sic Cod.], τὸ κάστρον πολεμεῖν ἤρξατο· καὶ τοῦ πολέμου κορυφουμένου, πολλοὶ τῶν Κρητικῶν αὐτόμολοι πρὸς τὸν Μάγιστρον ἀφικνοῦντο. Ἐντεῦθεν τοῖς βαρβάροις θάμβους ἐπιπεσόντος καὶ δέους, μετὰ βραχὺ τὸ κάστρον παρέλαβε· καὶ ἦν ἰδεῖν τοὺς Κρῆτας συνάμα τῷ ἑαυτῶν ἀμηρᾷ Κουρουπᾷ καὶ γυναιξὶ καὶ παισὶ καὶ λαφύροις ὀδυ-
D ρομένους καὶ στένοντας, καὶ διὰ μέσης θριαμβευομένους τῆς Κωνσταντινουπόλεως, μέχρι τοῦ ἱππικοῦ. Ὁ δὲ βασιλεὺς τὸν Μάγιστρον καὶ τοὺς σὺν αὐτῷ τὰ μέγιστα φιλοφρονησάμενος, καὶ αὖθις ἐπὶ τὴν ἑῴαν ἐξέπεμψεν. Eadem fere apud Incert. Continuat. Scriptt. post Theoph. 300. C. D. et in Cedren. II. 643. B. Confer

quoque Expugnationem Cretae Theodosii Diaconi a Fogginio editam Append. Corp. Hist. Byz. 351—390.

*Ibid. lin.* 18. χρυσῷ καὶ λίθοις] Combefisius III. 875. post χρυσῷ addidit: *et margaritis.*

*Pag.* 29. *lin.* 3. Θριαμβεύσαντι δὲ τῷ Νικηφόρῳ] Gesta sunt quae sequuntur a. 962: vide Pagium Critic. ad Baron. IV. 3. C. Eadem tempestate Romanum Saronitam Magistrum saeculo renunciasse Cedrenus auctor est Hist. II. 644. B. Ubi ex optimo Cod. Scylitzae lege ὡς ἐβούλετο, non ὡς ἐβουλεύετο, ut est in cuso. Paulo post, C. lin. 6. de Philoraeo, qui per circum eques currebat ἐπὶ τῆς ἐφεστρίδος ἱστάμενος ὄρθιος, male Xylander, *iniecta veste — ei insistebat rectus:* indeque Le Beau, homo non infans, neque indoctus, sed qui multo magis ex versionibus quam ex ipsis auctoribus historiam conflabat, *Hist. du Bas-Emp.* XVI. 81. B. *sans selle ni housse que son habit, dont il avoit couvert le cheval.* Imo vero, *se tenant debout sur la selle*, ut recte intellexisse videtur Levenklavius ad Glycam 304. C. Etenim ἐφεστρὶς P. 202
apud scriptores medii aevi est *stratum equestre, sella:* ideoque bene l. cit. scholiola ad oram Cod. Scylitziani quem dixi: ἐπὶ τῆς σέλλας. Neque melius Xylander haec Cedreni 671. A. τὴν ἐν τῇ ἐφεστρίδι παρωρημένην [l. παρῃωρημένην] κορύνην, *clavam quam sub paludamento pendentem ferebat:* scribe *clavam ad sellam suspensam*, quod vel ipse Xylander quasi per caliginem suspicatus est, in annotationibus 25. D. Aeque male Hieronym. Wolfius in Niceta Choniat. 41. A. ταῖς ἐφεστρίσιν — ἐποχούμεναι, *super palliis equitantes:* inferius tamen, 297. C. ὡσείπερ τῇ ἐφεστρίδι ἐμπεπερόνητο, recte, *quasi fibulis sellae affixus.* Similiter in Michaële Duca Hist. Byzantin. 96. D. ἕκαστος ἐν τῇ ἐφεστρίδι φέρων καὶ μοῖραν φορτίον ἔμμετρον χρυσίον, Bullialdus male, *ferebat in veste unusquisque*, cum *in sella* vertendum sit (ἐν τοῖς σαγμοσελλίοις Nicephor. Tact. 146. B.): neque melius Balforeus in Theodor. Rhaïthu De incarnat. Christi 45. B. et Tollius ad Cinnam. Hist. 105. B. Antiquiorem significationem servat vox apud Agathiam 93. D. ἐκ τῶν ξύλων τε καὶ ἐφεστρίδων ἐσκευασμένους οἰκίσκους, ubi B
minus commode vertitur *e pellibus:* scribe *e sagis.*

*Ibid. lin.* 13. *Magnopere enim*] Haec et sequentia usque ad finem libri (praeter tamen caput X, quod paene totum ipse traduxi) a Combefisio versa apud Pagium IV. 3—6. sunt servata.

*Ibid. lin.* 14. πρὸς ἄνδρα καρτερικὸν] Καρτερικὸς nemo, opinor, vitio mihi dabit quod verti *fortis.* Denotat enim eum qui forti est animo. Quod dupliciter manifestatur: primo cum non movemur voluptatibus, deinde dolorum laborumque contemtu. Unde fluxerunt duae significationes vocabuli affines: prior *continens*, sive potius *abstinens*, ut recte finit S. Basilius Homil. in XL martt. I. 532. B. οὐ γὰρ ὁ ἀπορῶν τῶν ἀναγκαίων καρτερικὸς, ἀλλ' ὁ ἐν ἀφθονίᾳ ἀπολαύσεως ἐγκαρτερῶν τοῖς δει-

νοῖς. Heliodorus Theagene 154. C. ὅτι μὴ φύσει καρτερικὸς ἦν, ἀλλ' ἀξιεράστου γυναικὸς εἰς τὴν παρελθοῦσαν ἀθέατος. Philo De Ioseph. 417. F. tres characteres esse viri civilis, τόν τε ποιμενικὸν, καὶ τὸν οἰκονομικὸν, καὶ τὸν καρτερικὸν, quem statim post ἐγκρατῆ vocat. Unde et τὸ καρτερικὸν philosophorum veterum, de quo Diogen. Laërt. Antisthen. 138. C. et ὁ καρτερικὸς βίος
C Eusebii Demonstrat. Evangelica 117. D. et νόμοι καρτερικοὶ apud Oenomaum Praeparatione Evangel. 221. C. Altera significatio est *patiens, aerumnas ferens*, ὑπομονητικὸς, cui voci a S. Chrysostomo Orat. in scandalizatos VII. 33. 2. coniungitur. Ita M. Antoninus De seipso 193. D. de Socrate: καρτερικώτερον ἐν τῷ πάγῳ διεννυκτέρευεν. S. Clemens Alexandrinus Stromatibus 731. A. ἀληθὴς ἐν λόγῳ, καρτερικὸς ἐν πόνῳ. Plutarchus Alexandro M. 692. A. Invenio tamen passim apud posteriores, ubi vertere possis, *intrepidus, animosus,* quo sensu hic videtur sumi. S. Antiochus Epistola ad Eustachium 1022. D. de monachis, non ut caeteri metu Saracenorum adventantium diffugientibus: ἀπέμειναν δὲ οἱ καρτερικοὶ δοῦλοι τοῦ Χριστοῦ ἐν τῇ λαύρᾳ. Superlativus καρτερικώτατα saepe adverbialiter. S. Cyrillus Alexandr. Glaphyris I. 242. D. καρτερικώτατα τοῖς πόνοις ἐντυχών. S. Basilius Epist.
D CLI. II. 942. A. καρτερικώτατα σιωπᾶν. Ab adiectivo καρτερὸς deductae voces, in Lexicis omissae, sunt καρτερότης, *robur, firmitudo.* S. Cyrillus Hierosolymitanus Catechesi 274. B. ἐκ μονοειδοῦς χοὸς γεννᾶσθαι καὶ ὀστέων καρτερότητα, καὶ πνεύμονος ἁπαλότητα. Altera καρτερόψυχος, *fortis, patiens,* in loco certe S. Chrysostomi Orat. in Praecursorem VII. 532. 34. τὸ ῥῆμα τοῦ καρτεροψύχου Ἰώβ. Vocem tertiam, καρτεροψυχία, *animi robur et fortitudo,* cum habeat summus vir Schneiderus in Lexico, dubiam tamen esse suspicatur. Ea vero utuntur Iosephus De Machabaeis 1093. E. θαυμασάντων δὲ πάντων τὴν καρτεροψυχίαν αὐτοῦ. S. Basilius Epist. CCXCVIII. II. 1066. D. τὴν ὑπὲρ τῆς ἀληθοῦς πίστεως καρτεροψυχίαν. Nicetas Paphlago Laudat. S. Eustath. 53. A. νικᾶν μὲν τῇ καρτεροψυχίᾳ τὸν ἀνταγωνιστήν. Verbum compositum ἐπικαρτερέω, *persevero*, aeque in Lexicis omissum, usurpat Nicephorus Phocas in Tacticis supra 159. C.

*Ibid. lin.* 21. τοῖς ὑπ' αὐτὸν ἀγωνίζεσθαι προτρεπόμενος.] Postulat syntaxis τοὺς ὑπ' αὐτόν· tamen, cum mendum ab ipso auctore manare credendum est, ut 84. C. πρὸς τὴν μάχην χωρεῖν τοῖς ἑπομένοις προὐτρέπετο· 95. B. τούτοις προὐτρέπετο χωρεῖν
P. 203 κατὰ τῶν Σκυθῶν, nihil mutavi. Idem verbum, προτρέπομαι, *exhortor,* non uno loco confunditur cum προστρέπομαι, *supplico, adoro.* Eusebius Praeparatione Evangelica 67. A. τὰς ἀνοργιάστους τελετὰς εὐσεβείᾳ νόθῳ προτρεπομένων. Scribe προστρεπομένων, vel potius, ut cum praecedentibus concordet, προστρεπομένη. S. Clemens Alexandr. Admonitione ad gentes 24. C. Ἄρτεμιν δὲ Ἀρκάδες προτρέπονται. Tametsi hic recte restituit προσ-

τρέπονται Potterus in ipsius editione I. 32. 24. alibi emendare omisit, ut 29. D. Porro apud Iosephum Antiq. Iud. 115. D. edit. Rover. τοὺς ἰδίους αὐτῆς θεοὺς προτρέπεσθε· mendum remansit in edit. Havercamp. I. 219. lin. ult. nisi quod impressum ibi est optandi forma, προτρέποισθε. Alio loco, I. 314. 15. Havercampus recte emendavit, προστρέπεσθε. In Concilio autem Oecumenico sexto III. 1213. D. loco corrupto: καὶ μὴν τοῦτο οὐκ ἔστι προτρεπομένου ἐπὶ τὸν θάνατον ἐλθεῖν, μάλιστα μὲν συμπροτρεπομένου· in vulgata sic reddito, *quia hoc non est evitantis ut ad mortem veniret, sed maxime invitantis*, scribe ex S. Chryso- B stomo Homilia LXVII. in Ioannem tom. VIII. 401. C. unde haec petita sunt, καὶ μὴν τοῦτο οὐκ ἔ. π. ἐ. τ. θ. ἐλθεῖν. Μάλιστα μὲν οὖν, προτρεπομένου. *Atqui hoc non est eius, qui adhortetur ad mortem venire. Imo vero, est illius maxime qui adhortetur.* Haec de verbo προτρέπομαι, voce media: de cuius significatione erudite, ut solet, egit Schaeferus vir summus ad Gregor. Corinth. 497. A. De activo προτρέπω, frequentato ab Agathia 86. B. eiusque vario sensu apud scriptores Christianos, alio loco dicam.

*Pag.* 30. *lin.* 3. ὑπὲρ τὰ ἑξήκοντα φρούρια] Quinquaginta quinque, iuxta Abulpharagium Chronico Syriaco 198. edit. Bruns. Eadem expeditione Saracenos a Nicephoro ad Halepum fusos esse auctor est Iulius Pollux, quem plerumque ad verbum concordare dixi cum Incerto Continuat. in Scriptorr. post Theophanem. Sed cum Continuatoris narratio 300. D. in Candiae expugnatione imperfecte desinat, quae postea acciderunt in uno Iulio Polluce conti- C nentur: ubi quae ad hanc expeditionem Syriacam Nicephori spectant, habentur in hunc modum: *) Ὁ δὲ τῆς βασιλίδος ἀπάρας πρὸς τὰς ὁμόρους τῶν βαρβάρων γίνεται χώρας, πυρπολῶν καὶ τὰ κάστρα πορθῶν. Ἔπειτα ὥρμησε μετὰ πάντων τῶν στρατευμάτων πρὸς τὴν πολυάνθρωπον καὶ πλούτῳ βρίθουσαν μεγαλόπολιν τὴν καλουμένην Χάλεπ, κατὰ τοῦ ἀθέου Χαμβδᾶ. Καὶ δὴ καταλαβὼν τὸ εἰρημένον κάστρον, εὗρε περὶ αὐτὸ μετὰ πλήθους πολλοῦ τὸν Χαμβδᾶν ἀντιπαρατεταγμένον, ἤτοι Ἀράβων, Δελεμιτῶν, Κούρτων, καὶ τοῦ λοιποῦ λαοῦ τοῦ ἐκ τῆς χώρας συναθροισθέντος· τῶν πε- D ζῶν καὶ μόνων Χαλεπιτῶν κρατούντων τοὺς δύο πόρους τοῦ ποταμοῦ, καὶ κωλυόντων τὴν διάβασιν τοῦ Ῥωμαϊκοῦ στρατεύματος. Ὁ δὲ Χαμβδᾶς, ἐλπίσι ματαίαις ἀπατώμενος, ἵστατο ἄτρεπτος, ἀγνοῶν ὁ δείλαιος, ὅτι ἐν τῇ χειρὶ ... **) πολέμου βοήθεια, καὶ τὸ .. ***) ὥραις τοῦ Μαγίστρου ἀναψηλαφή[σαντος] τοὺς πόρους τοῦ ποταμοῦ, καὶ τὴν θέσιν τοῦ τόπου καλῶς διασκοποῦντος, εἰς τὸν ἄνω πόρον μόλις ἠδυνήθη περάσαι μετὰ τῶν καβαλλαρικῶν

*) Ex Cod. Vat. No. 163, fol. 60 *verso*.

**) Hic est in Codice lacuna relicta aliquot verborum: ob prototypon opinor aut lacerum hoc loco, aut lectu difficile.

***) Altera lacuna, et paulo post tertia, sed haec minuta.

*παρατάξεων, τῶν ἵππων αὐτῶν ἀποπλεόντων. καὶ τότε ἤρξαντο τὰ ἄπειρα πλήθη τῶν πεζῶν τοῦ Χαμβδᾶ ξίφεσι συγκόπτειν σφοδρῶς·*
P. 204 *οὓς συγκοπτομένους ἰδὼν ὁ ἀλαζὼν, πρὸς φυγὴν ἐτρέπετο, καὶ σώζειν ἑαυτὸν ὅση δύναμις διηγωνίζετο. Καὶ οὕτως ὁ Μάγιστρος τὸ κάστρον τὸ Χάλεπ ἀμαχητὶ παρέλαβε, καὶ ἀναλαμβανόμενος τοὺς ζωγρηθέντας Ἀγαρηνοὺς, καὶ τὴν πολλὴν τῶν λαφύρων συναγωγὴν, πρὸς τὸ Βυζάντιον ἀναστρέφειν ἔκρινε δεῖν.* I. e. *Is e regina urbium profectus in agrum barbaris conterminum se contulit, regionem incendio vastans, munitiones evertens. Deinde omnibus copiis Alepum contendit, frequentissimam opibusque refertam civitatem, adversus impium Chambdanum. Ita, cum ad urbem illam pervenisset, offendit circum eam Chambdanum acie instructa magna cum multitudine Arabum, Delemitarum, Curdorum, caeteraque turba ex regione coacta: peditibus hostium Alepensibusque solis ambo vada fluminis obtinentibus, ut transitu exercitum Romanum prohiberent. Hic Chambdanus, spe falsa inductus, firmiter consistebat, ignorans miser, in manu ... belli auxilium, et hoc . . horis Magistro investiga[nte] vada fluminis, diligenter perspecto locorum situ per superius vadum, aegre licet, cum equestribus numeris equis natantibus transit. Quo superato innumerabilem multitudinem peditum Chambdani acriter gladiis conficere coeperunt: quos cum caedi videret arrogans barbarus, in fugam conversus quin se servaret nihil ad celeritatem sibi reliqui fecit. Itaque Magister, nemine amplius resistente, Halepo urbe potitus est, Saracenisque captis et magna praedae vi assumtis, Constantinopolim reverti instituit.* Haec iam a me in Notitias Manuscriptt. VIII. 265. C. relata huc revocavi, ut historiam expeditionis Nicephorianae illustrantia. Eandem summatim attingunt Cedren. II.645. B. Michaël Glycas 305. A. Zonaras II. 197. B. et Simeon Magister inter Scriptt. post Theophan. 498. D. Copiosiores sunt Elmacinus Historia Saracen. edit Erpen. 223. C. Abulpharagius Chronic. Syr. I. 195. C. et Abulfeda Annal. Moslemicis edit. Adler. II. 476. A. Delemitae, quorum fit mentio supra 203. C. sunt gens in Parthia
B circa mare Caspium, in iugo montium quo nunc Ghilan et Mazanderam a provinciis Algebal et Irak Ajami disterminantur. Dilimnitas [*Διλιμνίτας*] memorant iam Agathias 92. D. et Theophylactus Simocatt. 96. C. Militabant tunc cum Curdis finitimis in exercitibus Arabum. Theodosius Diaconus De expugnatione Cretae Acroas. V. 22:

*— πλὴν ἐν τάχει*
*Τῶν Δελεμιτῶν βελεβιτῶν τοὺς τόπους*
*Πείσει καλεῖσθαι σὸν βέλος, σκηπτροκράτορ.*

Tametsi ibi Fogginius 389. D. *Δελεμιτῶν* non gentis nomen, sed generaliter omnium Saracenorum cognomentum esse putet. Flu-

vius, prope quem pugnatum fuit, est fortasse antiquorum Chalus Arabibus قويق, *Kowaik* seu *Caïc*, agrum Berrhoeensem rigans rivulus, de quo Excerpta Ibn Ol Wardi, ad calc. Syriae Abulf. ed. Koehl. 190. A. aut unus e torrentibus, qui ex Amano manantes in lacum Antiochensem transeunt, ut Ufrenus, aliique ad C Gindarum vel Gephyram. Narratio scriptoris nostri egregie convenit cum Elmacino 223. D. qui scribit, Chambdanum, hoc est Seïfeddaulam, Hamdani nepotem, copiis bipartitis maiorem partem Nagjao legato suo commisisse: ipsum cum exigua manu (haec est nostri scriptoris cohors ad superius vadum fluminis considens) remansisse, quam Nicephorus solam nactus, impressione facta penitus delevit.

*Ibid. lin.* 10. τὴν ἐντεῦθεν ἐκδημίαν τοῦ ἄνακτος Ῥωμανοῦ] Obiit Romanus Iunior Imp. die 15. Martii a. 963, demonstrante Pagio Critic. ad Bar. IV. 5. A. et Krug *Chron. der Byz.* 326. B. Nicephorus, Cplim redux mense Aprili (Cedren. II. 645. D.), die 2. Iulii in campo ante Caesaream ab exercitu Imperator renunciatus est (Constant. Porphyrog. Caerim. Byzant. I. 251. D.): ita quae narrantur a Leone cap. XI. et XII. huius libri, necesse est Aprili et Maio eiusdem anni 963. accidisse.

*Ibid. lin.* 22. οἱ λοιμοὶ] Inde Zonaras II. 196. D. quod ait, Romanum Iuniorem se dedisse ἀνδράσι διεφθαρμένοις τε καὶ λοιμοῖς.

*Pag.* 31. *lin.* 4. Εἴτε δὲ ἐκείνως, εἴτε καὶ οὕτως] Transpo- D suit haec Agathiae 59. B. Εἴτε δὴ οὖν οὕτως, εἴτε ἐκείνως.

*Ibid. lin.* 9. νήπιοι κομιδῇ τελοῦντες] Confer Agathiam 90. D.

*Ibid. lin.* 19. τὴν βασιλείαν ἑστίαν] Sic Codex: tametsi non dubito Leonem aut scripsisse aut scribere debuisse τὴν βασίλειον ἑς., ut est alibi 3. B. 29. B. 39. D. 43. D. 60. D. 76. C. Aeque insolenter Codex supra 3. A. τὴν αὐτοκρατορίαν ἀρχήν· vide quae notavi 189. C.

*Pag.* 32. *lin.* 5. ὑπὲρ τῶν ὅλων] Combefisius IV. 5. mire, *aliorum causa decertaret:* nam in Codice manifesto est ὅλων non ἄλλων.

*Ibid. lin.* 9. ἐφ' ἑστίας ἡσύχαζεν.] Cum his optime consentit Anonymus quem Iulium Pollucem credunt, in hunc modum (repetam narrationem eius paulo altius, ab obitu Romani Imperatoris): *) Μαθὼν δὲ τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ, ἐπεσχέθη τῆς ὁρμῆς· καὶ ἑκάστῳ τῶν μετ' αὐτοῦ ὄντων ἀρχόντων διωρίσατο, συναχθῆναι τοὺς ζωγρηθέντας Ἀγαρηνοὺς καὶ τὰ λά- P. 205 φυρα εἰς ἕνα χῶρον τῆς Ῥωμαϊκῆς γῆς. Ἐν δὲ τῷ παλατίῳ κατελείφθησαν εὐφημούμενοι ἥ,τε Θεοφανὼ Αὐγοῦστα καὶ τὰ δύο αὐτῆς τέκνα Βασίλειος καὶ Κωνσταντῖνος, τῇ σπουδῇ καὶ συνέσει τοῦ παραδυναστεύοντος Ἰωσὴφ παρακοιμωμένου, τοῦ τὸ ὑπήκοον

*) Ex Cod. Vatic. No. 163, fol. 61 recto.

*ἐν δικαιοσύνῃ διέποντος. Τότε δὴ διὰ γραφῆς αὐτῶν διωρίσαντο καὶ τὸν Μάγιστρον Νικηφόρον καὶ Δομέστικον ἐν τῇ πόλει παραγενέσθαι. Ὁ δὲ εἰσελθὼν πάντα τὰ λάφυρα συνάμα καὶ τοῖς αἰχμαλώτοις Ἀγαρηνοῖς ἐν τῷ ἱππικῷ ἐθριάμβευσε, τοῦ τῆς πόλεως* B *ὄχλου καὶ τοῦ πλήθους συνηθροισμένου. Τότε τὸν Μάγιστρον καὶ Δομέστικον τῶν σχολῶν Νικηφόρον οἱ πολῖται νικητὴν ἐπωνόμασαν, καὶ πάντες οὕτως ἠγάπησαν τὸν ἀριστέα ὡς οἰκείαν ψυχήν.* I. e. *Is* [*Nicephorus*], *ubi de morte Romani Imp. intellexit, repressit impetum: praefectis singulis, qui secum erant, imperat, ut Saracenos captos praedamque unum in locum Romanae ditionis conferrent. Relinquebantur in palatio pronunciati Theophano Augusta duoque eius filii Basilius et Constantinus, sedulitate et prudentia procuratoris imperii Iosephi cubicularii, subditos aequabiliter moderantis. Hi igitur per litteras iusserunt, Magister quoque et Domesticus Nicephorus ut in urbem veniat. Is ingressus* [mens. Aprili a. 963: vid. supra 204. C.] *praedam omnem una cum Saracenis captivis per circum in triumpho transtulit, conglobata multitudine urbana ac plebe. Tunc Magistrum et Domesticum scholarum Nicephorum cives victorem nominaverunt, omnesque illum, quod optime se in bello gessisset, haud secus deamaverunt ac propriam animam.* Nota Iosephum Cubicularium, qui tantas cum Nicephoro simultates gessit, in superius positis ornari potius quam carpi: unde inferre possis, historiam illam non nisi Nicephoro obtruncato in lucem prodiisse, imperante fortasse Tzimisce, aut Basilio II.

*Ibid. lin.* 14. *ἐπὶ τὸ ἀνάκτορον τοῦτον ἐκαλεῖτο*] Harum insidiarum ab Iosepho mense Aprili a. 963. Nicephoro structarum neque Cedren. II. 646. A. meminit, neque Zonaras: ambo contra scribunt Nicephorum, ostenso cilicino ipsius indusio, Iosepho persuasisse, solitariam se vitam recessumque a saeculo meditari (ubi apud Zonaram II. 198. B. consentientibus codd. pro C *κατακυπτόμενον* l. *κατακρυπτόμενον*). Cuiusmodi famam profecto tunc percrebuisse firmatur ex historia horum temporum ms. in Biblioth. Regia, ubi illa: *Ὁ Φωκᾶς τὴν προφοίβασιν* (sic, voce in Lexica nondum recepta: alia forma *προφοίβασμα* nota est) *ἔλαβε παρὰ τοῦ ἁγίου Ἀθανασίου τοῦ ὄντος εἰς τὸ Ἅγιον Ὄρος, ὅτι μέλλει εἰς τέλος ὀλέσαι τὰ πλήθη τῶν Σαρακηνῶν, καὶ ἐκδιῶξαι αὐτοὺς ἀπὸ τῶν ὁρίων τῆς Ῥωμαΐδος γῆς. Ἀπελθὼν δὲ ἐν τῇ Κρήτῃ ὁ Φωκᾶς καὶ σκυλεύσας τοὺς Ἄραβας, ἔπεμψε τῷ ἁγίῳ ἱκανὰς λίτρας χρυσίου ἐκ τῶν λαφύρων, ἵνα οἰκοδομήσῃ μοναστήριον. Λόγον γὰρ εἶχον ἄῤῥηκτον ὁμοῦ, ὅτι ὅπου ἂν οἰκοδομήσῃ ὁ Ἀθανάσιος, ἐκεῖσε ἵνα καρῇ καὶ ὁ Φωκᾶς, καὶ συναποθάνῃ μετ' αὐτοῦ. Ὡς δὲ γέγονε βασιλεὺς μετὰ τὸν θάνατον Ῥωμανοῦ, πάνυ ἐμέμψατο αὐτὸν ὁ ἅγιος καὶ ὠργίσθη, ὅτι ἐπροτιμήσατο τὴν βασιλείαν παρὰ τὴν μοναχικὴν πολιτείαν.* Habes hic tempus, quo

monasterium S. Laurae in Atho a S. Athanasio aedificatum sit, nempe paulo ante annum 963, quo Nicephorus imperium tenuit. De hoc S. Athanasio Harlesius Bibliotheca Graeca X. 201. B. et praecipue J. Pinius Sylloge historica de S. Athanasio confessore in monte Atho, in Actis SS. Iulii II. 246. C. S. Athanasii vita Graece inedita extat in Cod. Coisl. 223. D

*Pag.* 33. *lin.* 5. ταῖς τοῦ κρείττονος εὐοδώσεσιν] Εὐόδωσις non est in Lexicis: de sensu dubitatio esse nulla potest. Utitur praeter Leonem Theodoretus Comment. in Psalmos I. 11. D. οὐκ ἀπολελυμένως εὐόδωσις αὕτη, ἀλλ' ἀσεβῶν. Vertit Corderius: *non est haec absolute prosperatio, sed impiorum.* Item Anonymus in Formulario ad calc. Codini De officiis 412. A. et F.

*Ibid. lin.* 6. οὐκ ἐνάρκησε σκαιωρήσασθαι θάνατον] Phrasis οὐ ναρκᾶν pro *non dubitare, non vereri,* frequens apud Leonem: vid. 49. B. 54. A. 70. D.

*Pag.* 34. *lin.* 15. ὅρκοις φρικωδεστάτοις] Constantinus Manasses Breviario Histor. 115. D:

Ὅρκοις γε φρικτοῖς αἰδεσθεὶς ὑπὸ τῆς βασιλίσσης.

Pro quo versu Codd. nostri melius:

Ὅρκοις φρικτοῖς καταδεθεὶς ὑπὸ τῆς βασιλίδος.

---

## IN LIBRUM III.

Primum caput huius libri a Combefisio versum apud Pagium P. 206 IV. 6 passim a me retractatum est.

*Pag.* 35. *lin.* 1. Ἤδη δὲ τοῦ ἦρος μεσοῦντος] Tempus quo Nicephorus ab urbe profectus est, accuratius indicat Anonymus in historia ms. cuius fragmenta superius 199. D. 201. A. 203. C. 204. D. notis inserui. Is sic de expeditione Nicephori a. 963. suscepta:*) *Μετὰ δὲ τὴν ἁγίαν ἀνάστασιν τῆς ἕκτης ἰνδικτιῶνος καὶ τὴν τῶν ἀπράκτων ἡμερῶν διάβασιν ὁ Μάγιστρος Νικηφόρος πρὸς τὴν ἀνατολὴν ἀπεστάλη πρὸς ἄμυναν τοῦ ἀθέου Χαμβδᾶ, ὅπως μὴ ἐξελάσῃ εἰς τὴν Ῥωμαϊκὴν γῆν, ἀναμαθὼν τὸν θάνατον τοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ. Ἀπήτησαν δὲ καὶ ἀσφάλειαν ἔγγραφον τὸν* B *Μάγιστρον Νικηφόρον, τοῦ μηδέποτε μελετῆσαι αὐτὸν ἐπανάστασιν κατὰ τῶν βασιλέων· ὃ δὴ καὶ πεποίηκεν. Ὁ δὲ παρακοιμώμενος Ἰωσὴφ τῇ ἐντρεχείᾳ καὶ συνέσει αὐτοῦ διῴκει τὰ τοῦ κοινοῦ· συνήδρευον δὲ αὐτῷ Μιχαὴλ Μάγιστρος ὁ Ῥέκτωρ καὶ λογοθέτης τοῦ δρόμου, καὶ Συμεὼν Πατρίκιος καὶ Πρωτασηκρῆτις. Indictione sexta post sanctam resurrectionem diesque feriatos exactos Nicephorus Magister in orientem missus est ad repellendum impium Chambdanum, ne in fines Romanos excurreret, audita morte Romani Imperat. Exegerant autem a Nicephoro Magistro*

*) Ex Cod. Vatic. No. 163, fol. 61 recto.

*cautionem scriptam, ne unquam seditionem adversus Imperatores moliretur: quam fidem ille dedit. Interim Iosephus cubicularius, qua erat solertia et intellectu, rempublicam administrabat: cui assidebant Michaël Rector Magister et logotheta cursus publici, cum Simeone Patricio et primo a secretis.* Patet inde, Nicephorum ab urbe movisse ineunte Maio: mense Iunio eiusdem anni 963. Iosephus Bringas epistolam de Nicephoro occidendo scripsit ad Tzimiscem reliquosque duces, qui Nicephorum
C Imperatorem renunciaverunt a. d. VI. Kal. Iul. De eadem profectione Nicephori adversus Saracenos Constantinus Manasses Breviar. Hist. 115. C.

*Ibid. lin.* 7. *ὑπωγαῖς*] Vocabulum Leo arripuit ex Odyssea V. 404. Ibi nonnulli legebant:

*Οὐ γὰρ ἔσαν λιμένες νηῶν ὄχοι, οὐδ' ὑπωγαί·*

ubi nunc edd. *ἐπιωγαί*. De sensu vocis vide Albert. ad Hesych. II. 1466.

*Pag.* 36. *lin.* 4. *καὶ ἐπεῤῥώννυε ταῖς καθ' ἡμέραν μελέταις*] Ut uno exemplo appareat quam pueriliter Leo Agathiam sit imitatus, ponam hic utriusque verba: Agath. 35. A: *Ἐξασκεῖν γε ἐπιπλεῖον αὐτοὺς ἐκέλευε τὰ πολέμια, καὶ ἐπεῤῥώννυε τὸν θυμὸν*
D *ταῖς καθ' ἡμέραν μελέταις, τροχάζειν τε ἀναγκάζων, καὶ ὑπὲρ τῶν ἵππων ἐν κόσμῳ ἀναπάλλεσθαι· ἔς τε πυῤῥίχην τινὰ ἐνόπλιον περιδινεῖσθαι, καὶ θαμεῖ τῇ σάλπιγγι καταβομβεῖσθαι τὸ ἐνυάλιον ἐπηχούσῃ κ. τ. λ.* Leo 22. A: *Τοὺς ἀμφ' ἑαυτὸν ἐξήσκει τὰ πολέμια, καὶ τὸν θυμὸν ἔθηγε, καὶ ἐπεῤῥώννυε ταῖς καθ' ἡμέραν μελέταις, καὶ τὴν ἐνόπλιον ἐξεπαίδευε περιδίνησιν, θαμὰ ταῖς σάλπιγξιν ἐγκελευόμενος ἐπηχεῖν — ἐφ' ἵππων τε ὑπεράλλεσθαι κ. τ. λ.*

*Ibid. lin.* 17. *κατέχων ὡς ἐν δικτύῳ αἱμάτων ἄνδρα*] *Αἱμάτων ἄνδρες* alibi quoque 25. B. 65. C. Leonis totum locum Scylitzes in Chronico ms. et ex illo Cedren. Comp. Hist. II. 646. D. in usus suos converterunt. Quaedam imitationis vestigia habes vel apud Glycam 305. B.

*Ibid. lin.* 21. *τίνα τὸν τρόπον*] Mediam ex his vocibus omittere debuisset Leo, nisi fortasse scripsit, *τίνα τῶν τρόπων*, quod tamen non multo usitatius. Vocabulum *τρόπος* saepe confundi cum *τόπος*, alii iam ostenderunt exemplis variis: quibus adde locum Theonis in Progymnasm. 85. A. *τὴν μέντοι τάξιν τῶν ἐπιχειρημάτων ποιησόμεθα, καθὰ καὶ τῶν τρόπων ἐκτιθέμεθα.* Le-
P. 207 gendum *τόπων*, ut est infra apud eundem 86. A. *ἐκ πάντων τῶν τόπων ἐπιχειρεῖν·* item 117. B. *ἐπιχειρεῖν δὲ δεῖ ἐξ ὧν ἐνδέχεται τόπων.* Contra 112. B. *ὁ τόπος τῶν λόγων διττός*, emenda, *ὁ τρόπος.* Similitudo utriusque vocis proverbiis sententiisque compluribus locum dedit: *οὓς συνάπτει τρόπος, καὶ τόπος συνίστησιν· καὶ οὓς ὁ τρόπος διΐστησι, καὶ τόπος ἅπας ἀφίσταται·* Anonymus Vita S. Nicolai Studitae 904. B. Formula item, *τρόπον τινὰ*, omis-

so κατὰ, nihil sane est usitatius: quam tamen parum apte reddidit interpres Epistolae synodal. Agapeti Conc. Const. sub Mena II. 1225. D. καὶ τρόπον τινὰ τεθαυμάκαμεν, *et modum quendam admirati sumus.* Emenda, *et quodammodo adm. s.* Labbeana editio habet, *supra modum.* In Conc. autem Oec. sexto III. 1185. E. εἰπέ μοι, καὶ ἂν τοῦτο εἴποι, pronomen τίς perperam omissum, scribendumque est, καὶ τίς ἂν τοῦτο εἴπ., *et quis hoc dixerit,* ex S. Ioann. Chrysost. Orat. in illud, *Pater si possibile est,* V. 217. B. unde haec verba et proxime sequentia sunt desumta.

*Pag.* 37. *lin.* 1. *Τὸν Μαριανὸν οὖν*] *Μαριανὸς ὁ Ἄπαμβας* vocatur a Constant. Porphyrogen. Caerim. Byz. I. 252. C. ad B quem vide Reiskium II. 143. D.

*Ibid. lin.* 12. *Τζιμισκῆν*] Secutus sum scripturam vulgarem: sed id Armeniacum nomen habet Cod. hic per iota *Τζιμισκί*· in sequentibus plerumque est *Τζιμισκής*, ut 23. B. 30. B. (commemoro pagg. edit. quibus loca Codicis respondent) 36. C. 51. C. *Τζημισκῆς* 56. B. Reliquos scribendi modos, velut *Τζιμισχῆς* Constant. Manass. 115. D. (Codd. ibi et alias *Τζημισχῆς*) 118. C. 119. C. 120. A. B. *Τζιμισχὴς* Cedrenus II. 646. D. Glycas 305. B. 308. A. B. *Τζυμισκῆς* Anna Comnen. 451. B. *Τζουμίσκη* in typico ms. Matthaei Not. Codd. Gr. Mosq. 245. A. longius persequi vereor ne putidum sit.

*Ibid. lin.* 19. περαιωθήσεται] Adhibet hic figuratim, pro περανθήσεται· infra sensu proprio περαιωθεὶς, *transgressus* fluvium mareve, 11. A. 17. C. 72. B. 107. D. 108. A. περαιωθέντα 75. D. 76. C. 99. A. B. Interdum, ut solet passiva et media confundere, usurpat medium περαιωσάμενος, 10. B. 40. C. — Agathias, unde Leo colores duxit, semper utitur passivo: τὸν *Πάδον* ἐπεραιοῦντο 38. A. περαιωθεὶς τὰ ῥεῖθρα 140. C. τὸν *Ἴστρον* περαιωθέντες 9. A. περαιωθεῖσιν 171. B. διαπεραιωθέντες, *transgressi,* 45. C. 154. D. C

*Ibid. lin.* 20. ἀδιάσειστον] Hanc vocem praeterquam illo loco nusquam me legere memini.

*Pag.* 38. *lin.* 12. τὸν ὑπέρμαχον καὶ ἀλαζόνα *Φωκᾶν*] Ὑπέρμαχος hic invidiose. Vulgo bono sensu *propugnator, defensor,* praesertim apud Philonem, qui modo coniungit cum δορυφόρος, De confusione linguar. 257. B. modo cum προαγωνιστὴς, De mundi opificio 28. A. De Abrahamo 299. B. De specialibus leg. 615. E. In Flacc. 765. E. Semel iungitur cum voce in Lexicis omissa fortasseque corrupta προδιαγωνιστὴς, De specialibus legg. 608. E. Neque aliter S. Ioann. Chrysost. Oratione xxxvi. in Genesin, I. 295. 4. ἐγώ σου ὑπερασπίζω, τοῦτ' ἔστιν, ἐγὼ ὑπεραγωνίζομαι, ἐγὼ ὑπέρμαχος γίνομαι· et Orat. xxxix. in eandem I. 318. 17. ὑπέρμαχός σοι γινόμενος, καὶ τῶν ἐπιβουλευόντων ἀνώτερον [f. σὲ] πεποιηκώς. Item S. Gregorius Thaumaturgus Oratione panegyr. D

ad Origenem 70. B. *ὑπέρμαχον ἔχων αὐτὸν τὸν ἠπατημένον·* et Petrus Siculus Historia Manichaeorum 70. A. Potius tamen credam, Leonem voce perverse esse usum, quam corruptam esse et *ὑπέρμαργον* scribendum. *Ὑπερμαχέω* autem viri docti recte mirantur construi cum accusativo a Luciano Revivisc. I. 593. 42. *τοῦτο ὑπερμάχει·* neque mihi ullum eius constructionis exemplum se obtulit: nam in illo S. Basilii magni Epist. ccxliv. II. 1017. C. *τὴν κώμην τὴν ὑποδεξαμένην τὴν ἁρπαγεῖσαν καὶ φυλάξασαν ἤτοι ὑπερμαχήσασαν·* extremum verbum sine ullo omnino regimine videtur esse. Cum dativo passim construitur cum a tragicis, tum apud Patres. S. Basilius De vera virginitat. I. 608. C. *ὑπερμαχοῦν αὐτῷ.* S. Gregorius Nyssenus In Canticum Cantic. I. 588. B. *τοὺς ὑπερμαχοῦντας ἡμῖν.* Apud eundem S. Gregorium est octies sequenti genitivo, De vita Mosis I. 172. A. et 216. D. Contra Eunomium II. 142. C. De sancta Trinitate 439. C. In laudem fratris Basilii 916. B. Oratione funebr. de Placilla 981. B. Contra Eunom. III. 126. C. et 158. C. ut adeo suspicari possis,
P. 208 loco illo superiore dativum errore librarioli irrepsisse. Cum genitivo copulatur in loco corrupto Concilii Nicaeni I. 424. A. *τῇ τε πρὸς ἡμᾶς δι' ὑποκρίσεως τὸν ἄνδρα τοῦ δοκεῖν εἶναι, καὶ τῆς τῶν ἐναντίων συμφορίας γενναίως ὑπερμαχοῦντες.* Ubi Harduinus quidem scribi vult, *πῇ τε πρὸς ἡμᾶς* et *ὑπερμάχοντα.* Sed quod sequitur, *καὶ τῆς τῶν ἐναντίων,* satis ostendit legendum esse *τῆς τε πρὸς ἡμᾶς.* Praeterea miror, Harduin. scripsisse *ὑπερμάχοντα,* quae vox est nihili, pro *ὑπερμαχοῦντα,* neque *συμφορίας* mutasse in *συμμορίας,* nec *τοῦ δοκεῖν* in *τῷ δοκεῖν.* Sensus est: *quoniam vir ille per simulationem videbatur nostrae sententiae esse, et tamen pro adversariorum partibus fortiter propugnabat.*

*Pag.* 39. *lin.* 2. *ὅσον τὸ ἐπ' ἐκείνῳ*] In Codice scriptum est, *ὅσον τῷ,* perperam: vide quae observavit vir acutissimus Augustus Matthiae Grammat. Graec. 282. B. Nam apud S. Epiphanium Ancorato II. 14. C. legitur quidem similiter *ὅσον τῷ ἐπ' ἀνθρώπῳ,* sed ibi quoque *τὸ* corrigendum est, sicut iam apud eundem impressum cum alibi extat tum libro Adversus haeres. I.
B 609. A. *ὅσον τὸ κατ' αὐτόν.* Inverso ordine Iosephus Antiquit. Iudaic. 655. C. *τὸ ὅσον ἐπ' αὐτοῖς·* Clemens Alexandrinus Admonitione ad gent. 37. C. *τὸ ὅσον ἐφ' ὑμῖν·* et Paedagog. 248. C. *τὸ ὅσον ἐπ' αὐταῖς.* Idque adiectivum *ὅσος* cum perelegantes in omni genere significationes habeat, mirum non est, in eo exponendo multos eosque doctos interpretes esse lapsos. Velut in phrasi *ὅσον ἧκεν εἰς ἐμὲ*, *quod ad me attinet*: quam, apud posteriores certe scriptores, multo magis in usu esse video, quam alteram *ὅσον ἧκεν ἐπ' ἐμὲ*, de qua Vigerus Hermanni 128. A. S. Epiphanius Adversus haeres. I. 1083. B. *ὅσον μὲν γὰρ ἧκεν εἰς τὸν Κύριον*, *quod ad Dominum spectat.* Synesius Epistola cxxi. 388. A. *ἀλλ' ἐγὼ, τό γε εἰς ἐμὲ ἧκον, ἅπαν ποιῶ.* Isidorus Pe-

iusiota Epist. LXXV. 206. τό γε ἧκον εἰς αὐτούς. S. Ioann. Chrysost. Homil. XXXII. in Epistolam priorem ad Corinth. III. 448. 38. τί δέ ἐστι, τὸ ἐκ μέρους; τό γε εἰς ὑμᾶς ἧκον. Idem Homilia III. in Acta App. 623. 17. ἐφ' ἑτέρους βιάζεται μεταθεῖναι τὸ ἔγκλημα, ὅσον εἰς αὐτὸν ἧκε. Quod Erasmus male vertit in editione C Frontonis Ducaei III. 29. C. *in alios detorquet crimen, per quos ad hoc devenit:* id tamen Montefalconius emendavit edit. noviss. IX. 24. Concilio autem Oecumenico sexto III. 1220. A. ὅσον ἧκεν εἰς τὴν σάρκα, interpres legisse videtur, εἶπεν· nam vertit absone, *quantum dicit ad carnem.* Porro eandem fere vim quam ὅσον ἧκεν εἰς, habet ὅσον ἐστί. Quod non vidit Billius in S. Gregorio Nazianzen. Orat. in Christi nativitat. I. 624. θεὸν ὁρῶν, ὅσον ἐστί· vertens, *Deum, quantus est, conspiciens:* corrige, *quantum fieri potest, quantum licet,* ὅσον ἐφικτὸν τοῖς δεσμίοις τῆς σαρκός, ut ipse explicat continuo post.

*Pag.* 40. *lin.* 13. τῶν ἡλιακῶν ἀκτίνων ὑφαπλουμένων τῇ γῇ] Affirmare non ausim auctorem scripsisse ἐφαπλουμένων· scribere debuisse dubium non est. Dicitur enim proprie ἐφαπλοῦσθαι de radiis lucis. Eusebius Praepar. Evangel. 69. D. ἥλιος, τὰς τοῦ D οἰκείου φωτὸς ἐφαπλώσας ἀκτῖνας. S. Iustinus Martyr Expositione fidei de recta confess. 389. C. τὸν ἥλιον ὡς μᾶλλον εἰς αὐτὸν τῶν λοιπῶν ἐφαπλούμενον. S. Basilius Commentar. in caput IX. Esaiae I. 1032. A. τὸ φῶς διέκοψε μὲν τὴν ἀχλὺν, ἐφήπλωσε δὲ αὐτοῖς τῆς ἀληθείας τὸ φέγγος. Scripturam tamen Codicis immutare nolui, verbum minus proprium ab ipso auctore manasse ratus. Est quoque προσυφαπλῶσαι eodem sensu 58. C.

*Ibid. lin.* 14. Ἰούλιος εἶχεν ἀρχήν] Nempe anni 963: Romanus imperator vita functus erat die 15. Martii eiusdem anni: vide supra 204. C.

*Ibid. lin.* 20. βασιλέα τὸν Νικηφόρον ἐφήμιζον] Quemadmodum Nicephorus a ducibus renunciatus sit Imperator, refert Anonymus, ex cuius historia ms. iam supra 206. A. quaedam ascripsi:*) *Τοῦ δὲ Μαγίστρου καὶ Δομεστίκου Νικηφόρου ἐν Καισαρείᾳ καταλαβόντος καὶ τὸν στρατὸν ἀδνουμιάζοντος, πρὸς τὸ χωρῆσαι κατὰ τοῦ ἀλαζόνος Χαμβδᾶ, ὁ Πατρίκιος Ἰωάννης ὁ λεγόμενος Τζιμισχῆς, καὶ ὁ Πατρίκιος Ῥωμανὸς ὁ τοῦ Κουρκούα, καὶ ὁ Πατρίκιος Νικηφόρος ὁ Ἑξακιονίτης καὶ οἱ λοιποὶ στρατηγοὶ σὺν τοῖς ταγματικοῖς ἄρχουσι βουλεύονται, ἵνα τὸν Μάγιστρον βασιλέα ἀναγορεύσωσι. Καὶ δὴ πρὸς τὸ σκηνοπήγιον αὐτοῦ ἀφικόμενοι ἐπὶ τὸ αὐτὸ . . . . . . Nicephorus Magister et Domesticus cum Caesaream venisset, recenseretque exercitum ad pergendum contra arrogantem Chambdanum, Patricius Ioannes qui dicitur Tzimisches, Romanus Curcuae F. Patricius, Patricius Nicephorus Hexacionites caeterique duces cum praefectis legionariis ratio-* P. 209

*) Ex Cod. Vatic. No. 163, fol. 61 recto.

*nem ineunt, quemadmodum Magistrum Imperatorem renuncient. Itaque ad tabernaculum eius in unum congressi* . . . . . . His imperfecte desinit historia Anonymi in Cod. Vaticano, quem ex alio male habito descriptum esse lacunae spatiaque passim a librario relicta (verbis nempe in prototypo exesis aut deletis) demonstrant.

*Pag.* 41. *lin.* 1. *Πλεύσης τὸ μειράκιον ὠνομάζετο*] In versione Cedreni a Xylandro facta vocatur Pelusa II. 649. A. perperam. Nam in scriptione *Πλεύσης* consentiunt Leo, Cedrenus in Graeco, Scylitza Historia ms., Zonaras II. 199. D. Glycas 305. D. et Cangius Famil. Byzant. 150. C.

B *Pag.* 42. *lin.* 21. *διαμιλλώμενα*] Proposui *διαμιλλομένω*· nisi dicas neutrum positum pro masculino: vid. Vigerum De idiotism. 43. C. ibique notas.

*Pag.* 43. *lin.* 1. *καθ' ἣν ἄκρατα πανταχόθεν εἰσρεῖ*] Exempla adiectivi *ἄκρατος*, eo sensu quo hic occurrit, collegit Gatakerus Miscellan. posthum. I. 450. E.

*Pag.* 44. *lin.* 6. *τὴν παντοδαπὴν ἀρετὴν ἀπαράμιλλος.*] Vulgatior forma est *ἀπαραμίλλητος*· Iosephus Antiquit. Iudaic. 271. G. S. Iustinus Martyr Cohortatione ad Graecos 40. B. Eustathius ad Odysseae *P.* 627. 23. Vocem rarissimam *ἀπαράμιλλος* neque Lexica habent, neque extra Leonem scriptor, ut nunc quidem leguntur, quantum memini, ullus. Vestigia agnoscere mihi videor apud Theophylactum Bulgariae archiepiscopum Epist. xv. 818. C. *ὑπερτίμῳ τῷ Ψελλῷ, καὶ παραμίλλῳ τὴν γλῶτταν*· et Epistola LXX. 922. C. *εἰσφέροντες τῇ παραμίλλῳ σου ἀγαθότητι.* Utrobique non dubito quin scribendum sit *ἀπαραμίλλῳ*.

C *Pag.* 45. *lin.* 13. *τὴν καρδίαν βληθεὶς*] Adeo ut minis exasperaret plebem, auctore Zonara II. 199. B. *ὁ δὲ ἀπειλαῖς μᾶλλον αὐτὸ ἐξετράχυνεν.* Sic enim in optimo Cod. Reg. 1715: in cuso secus est.

*Pag.* 46. *lin.* 1. *ἐν τοῖς Ἡρίοις*] De hoc palatio suburbano in Constantinopoli Christian. 175. C. Ducangius, cuius orthographiam in nomine Latine ac Graece scribendo sum secutus.

*Ibid. lin.* 18. *Ἐκ τούτου παῤῥησίαν ὁ Βασίλειος*] Is motus Constantinopoli accidit a. d. V. Id. August. ut ait Cedren. II. 648. A. *ἐννάτην ἄγουσα* [l. ex Codd. *ἄγοντος*, sensu item postulante] *τοῦ Αὐγούστου μηνός.* Paulo post B. *ἀπὸ πρώτης ὥρας τῆς δευτέρας ἡμέρας*· male Xylander, *a prima insequentis diei hora.* Est, *a prima hora diei Lunae.* Constantin. Porphyrog. Caerimon. aulae Byz. I. 253. C. *Ἡ δευτέρα* enim apud Graecos Christianos est secundus septimanae dies. Sic Leo 94. B. *ἕκτη δὲ ἦν τῆς ἑβδομάδος ἡμέρα*, h. e. dies Veneris. Denique apud Cedre-
D num B. lin. 9. ubi nunc *κατεστράφησαν*, malim *κατεσκάφησαν*, quod certe habet Scylitzes ms.

*Pag.* 47. *lin.* 6. *καὶ ἐρείπωσιν*] Fortasse scr. *ἐρειπίωσιν*.

Nam Phavorinus 742. 27. Ἐρειπίωσις, ἡ πτῶσις· et ἐρειπιόω, verbum in Lexicis praetermissum, legitur cum apud Eusebium Demonstrat. Evangel. 64. B. τὸ ἱερὸν τὸ εὐπρεπὲς τῆς μητροπόλεως αὐτῶν ἠρειπίωται· tum apud S. Gregorium Nyssenum Vita S. Gregorii Thaumaturgi II. 986. C. Tametsi alia forma absque ι, ἐρειπόω, aeque inveniatur, idque, quod mirere, apud eundem S. Gregorium Nyssenum: ἐρειπωθῆναι Homilia VI. in Ecclesiasten I. 434. D. ἐρειπωθὲν In Psalmos I. 311. D. Composita quoque absque ι: κατερειπόω s. κατεριπόω Leo Diacon. 15. D. 16. C. D. 20. A. 42. A. 45. A. 109. A. *bis*. Suidas 275. B. Zonaras II. 225. C. Heliodorus 417. C. Palladius De Bragmanibus 30. C. Nam in Palladii verbis τὰ πεπονημένα καὶ κατεῤῥιπαμένα [sic] vix dubito quin κατηρειπωμένα scribendum sit, potius quam κατεῤῥιμμένα. Quinetiam συνερειπώθη, forma Lexicographis ignota, aeque ι caret apud S. Gregorium Nyssenum De hominis opificio I. 109. D. Ἐρείπιος adiectivum, item in Lexica nondum receptum, videtur esse apud Philonem de Cherubim 125. A. διὰ τί οὖν οἰκίας, ὡς P. 210 μὴ γένοιτο ἐρείπιος, οὐκ ἐπιμελησόμεθα;

*Ibid. lin.* 15. ἱκέτην ἐλεεινὸν] Inde Zonaras quae habet II. 199. C. retentis aliquot scriptoris nostri locutionibus et verbis.

*Ibid. lin.* 22. Initio cap. VIII. quaedam sumsi ex fragmentis versionis Combefisianae, Pagi IV. 6.

*Pag.* 48. *lin.* 5. Ἑκκαιδεκάτην ὁ Αὔγουστος ἤλαυνε μὴν] Nempe anni 963. De ingressu Nicephori Constantinopolim deque inauguratione eius luculentum fragmentum in Constantini Porphyrogen. Caerimon. aulae Byzantin. I. 251. B. quocum confer Reisk. Commentar. II. 141. A.

*Ibid. lin.* 8. πρὸς τοῦ . . . Πολυεύκτου τῷ βασιλικῷ διαδήματι στέφεται] In Cedren. Compend. Hist. II. 648. D. Πολύευκτον παρεσκεύασαν τὸν Πατριάρχην, καὶ τῷ βασιλικῷ αὐτὸν ταινιῶσαι διαδήματι, tolle verba καὶ τῷ, et verte, *Patriarcham apparaverunt*, hoc est, permoverunt, *ut* . . . Neque aliter Scylitza Historia ms. Verba interpolata Xylandro quoque fraudi fuerunt in versione.

*Ibid. lin.* 10. Τὴν δὲ ἰδέαν] Haec usque ad verba γεγενημένων ἀνδρῶν, Pag. 48. lin. 20, Ducangius Graece dedit Notis historicis in Zonar. II. 107. A. B

*Ibid. lin.* 19. ἐπιφράσασθαι] Ducangio negotium exhibuit in Codice siglum verbi, cuius partem duntaxat dedit punctis terminatam, ἐπιφράσας . . .

*Pag.* 49. *lin.* 2. *At Nicephorus*] Sequentia usque ad Pag. 51. lin. 20. rursus fere omnia ex Combefisio, Pagi IV. 6.

*Ibid. lin.* 6. τὸ ἐπίκλην] Vocabulum est ex Agathia 124. D. Pro eo Leo passim adhibet τὴν ἐπίκλησιν 3. C. 56. B. 63. C. 65. D. 69. A. 83. C. 95. D. 107. D. τὴν ἐπωνυμίαν 71. D. τὸ ἐπώνυμα 36. C. τὸ ἐπώνυμον 48. C. 50. A. 51. A. C. 69. C. 77. D. τὸν κα-

τεκωνυμίαν 89. C. (quod vocabulum non est in Lexicis): τὸ πρόσρημα 56. B.

*Pag.* 50. *lin.* 1. Ὑπεψιθυρίζετο] Apud Cedren. II. 649. B. διεδέχετο δὲ καὶ λόγος ἁπανταχοῦ· vereor ut recte. Scylitza ms. (in Codd. certe quos vidi): καὶ λόγος δὲ ἐφοίτα [f. διεφοίτα] ἁπ. non διεδέτοτο [sic], quod affertur in ora editionis Cedrenianae. Paulo inferius apud Cedren. 649. D. lin. 9. pro ἐνορκοῦντα Codd. ἐπιορκοῦντα.

C *Ibid. lin.* 12. κατεδυσώπησε τὸν ἀρχιερέα] Praesertim Styliano iurante, nullum ex Theophanonis liberis a Nicephoro de baptismo esse susceptum, ut referunt Cedrenus et Glycas. Apud quem 306. B. post τὸν Στυλιανὸν Codd. addunt, ὑπὲρ τοῦ βασιλέως ὀμνύοντα.

*Ibid. lin.* 18. Αὐτὸς δὲ παρὰ τὴν Κωνσταντινούπολιν διαχειμάζων] Victoriam Ioann. Tzimiscae a Cedreno II. 654. B. celebratam in anni 963. autumno, hanc hiemem praecedenti, accidisse credendum est. Quo in loco Cedreni post verba, εἴς τινα λόφον δύσβατον καὶ ἀπόκρυμνον [l. ἀπόκρημν.], πεζοὶ τοὺς ἵππους [f. τοῦ ἵππου] ἀποβάντες, καὶ τῇ τοῦ τόπου θαῤῥήσαντες, insere ex auctoritate Codd. vocem εὐκαιρίᾳ, quam vulgata habet in margine, quaeque omnino abesse nequit.

*Pag.* 51. *lin.* 6. Initium capitis X. Combefisius vertit, Pagi IV. 8.

*Ibid. ead. lin.* Ἐπεὶ δὲ τὴν τοῦ χειμῶνος κατήφειαν ἐαριναὶ τροπαὶ] Nempe solstitium aestivum anni 964, a quo non multum dissentit Cedrenus II. 654. B. scribens, mense Iulio Nicephorum hanc expeditionem suscepisse. Apud Abulpharajium Historia dynastiar. p. 313. ea omnia ad a. Hegirae 351, hoc est Christi 962, D referuntur: perperam, opinor: errore vel auctoris vel librariorum.

*Ibid. lin.* 13. κυκλόθεν διειληφὼς] Διαλαμβάνω, vel certe perfectum διείληφα, apud Leonem valet *cinxi:* sic supra 13. A. et fortasse infra 36. D. Quin hac ipsa pagina lin. 18. passive, κυκλόθεν διείληπτο. Eodem sensu διέζωσεν 37. A.

*Ibid. lin.* 21. πολυχεύμων τις, ψυχρός τε καὶ διειδὴς περινάων] Neque πολυχεύμων est in Lexicis, neque περινάω. Illud invenitur apud S. Basilium Epist. CLX. II. 946. ὦ πηγῆς πολυχεύμονος (quo eodem sensu S. Iustinus Martyr Dialogo cum Tryphon. 329. C. πολυύδρου καὶ ἰσχυρᾶς πηγῆς): pro hoc usitatius περινέω, quod habent Lexica.

*Pag.* 52. *lin.* 21. Οἱ δὲ ἀνώρυττόν τε] Vide supra 15. B. narrationem de expugnatione Candiae: item Agathiam 21. A. et 78. A.

*Pag.* 53. *lin.* 3. τῆς ἡλιακῆς ἀκτῖνος τὴν περίγειον ὑπαυγαζούσης] Etymologiam secutus verti *circumjectum agrum*, τὴν περίχωρον, 36. A. quanquam apud scriptores Christianos Hellenistasque πε-

*ϱίγειος* saepe alia significatione vertendum sit, *super terram versans*, praesertim figurate sensuque theologico. Eusebius Demonstrat. P. 211 Evangel. 260. C. *οὐδὲ τὰ περίγεια καὶ ἀπατηλὰ πνεύματα, ἀλλ' αὐτὸς ὁ Θεός.* 272. C. *δαίμονες ἂν εἶεν χθόνιοι καὶ περίγειοι.* Opponitur sic rebus caelestibus ac divinis Praeparat. Evangel. 181. A. 704. C. alibique, locutionibus variis, quarum annotabo aliquot: *οἱ περίγειοι ἄγγελοι*, *angeli qui versantur in terris*, S. Gregorius Nyssenus In Christi ascension. II. 876. A. *ὁ περίγειος βίος* S. Gregorius Nyssen. De oratione Dominica I. 729. C. 743. C. *ἡ περίγειος διοίκησις*, *administratio terrae*, S. Clemens Alexandrinus Stromatib. 685. B. *ἡ τῶν περιγείων ἡγεμονία* Philo De mundi opificio 24. G. *ἡ περίγειος λῆξις*, *sors terrena*, Synesius De provident. 89. C. *ἡ τῶν περιγείων οἰκονομία* S. Clemens Alexandrinus Stromatib. 701. A. *τὰ περίγεια πράγματα* S. Gregorius Nyssenus Contra Eunomium II. 888. B. *τὰ περίγ. σώματα* S. Basilius In divites avaros I. 414. B. *ἡ περίγειος τετρακτὺς τῶν ἀρετῶν* Synesius Epistola CXL. ad Herculianum 455. B. *ἡ περίγειος φύσις* Philo De B confusion. linguar. 259. E. *τὰ περίγεια* absolute, *res terrestres*, Philo De sacrificiis Abelis et Caïni 102. D. De somniis 455. D. De vita Mosis 518. D. Libro II. de Somniis 886. F. S. Gregorius Nyssenus In Psalmos I. 353. D. In Canticum Cantic. 502. B. De oratione Dominica 729. B. Inde *περίγειος* cum substantivo loci valet fere idem quod *terra*. Georgius Alexandrinus Vita S. Chrysostomi VIII. 260. 38. *ὡς ἅπας ὁ περίγειος ἐπίσταται χῶρος*, *ut scit orbis terrarum*. Item *ὁ περίγειος χῶρος* Philo Quod deterius potiori insidiari sol. 132. G. De confusione linguar. 259. F. S. Gregorius Nyssenus De beatitudinib. I. 831. A. Contra Eunomium II. 360. A. *ὁ περίγειος κόσμος*, mundus terrenus, hoc est *terra*, Euseb. Demonstr. Evangel. 422. C. Palladius De vita S. Ioannis Chrysostomi 110. C. *ὁ περίγειος τόπος* Eusebius Demonstrat. Evangel. 427. D. S. Gregor. Nyssen. Orat. catechet. II. 487. B. Aliisque locis apud Leonem nostrum dubium non est, quin *ἡ περίγειος* valeat *terra*, ut 99. A. Interdum tamen significationem C ex etymologia ductam magis retinet. Sic Philo De monarchia 627. *τὰς μετὰ σελήνην ἐν ἀέρι περιγείους φύσεις*, *naturas, quae post lunam in aëre circa terram sunt*. Agathias Hist. 145. D. *ὁ περίγειος ἀήρ*, *aër terrae proxime circumfusus*. Neque aliter *ἡ περίγειος* substantive in Procli Paraphr. in Ptolem. 3. C. *δύναμίς τις διαδίδοται, καὶ διαβαίνει εἰς πᾶσαν τὴν περίγειον.* Unde emendandum Ptolemaei Quadripartitum 2. C. ubi nunc forma vitiosa, *πᾶσαν τὴν περίγειαν* [sic]. Saniorem vocem Lexicisque ignotam habet Ptolemaeus Quadripart. 17. B. lunam antecellere *διὰ τὴν περιγειότητα*, *quia terrae vicina est*.

*Ibid. lin.* 12. *ζωγρίαι πρὸς τῶν Ῥωμαίων ληφθέντες*] Pro *αἰχμάλωτος* plerumque Leo usurpat vel *ζωγρίας*, ut 22. C. 24. D. 41. C. 75. A. 107. D. vel *ἐζωγρημένος* 7. C. vel *δορυάλωτος* 13.

C. 14. B. 41. C. 46. B. C. *Αἰχμάλωτος* legitur 13. A. 14. A. 16 A. 47. A.

*Ibid. lin.* 14. *Imperator*] Haec usque ad vb. *redirent* v. ex Combefisio, Pagi IV. 9.

D *Ibid. lin.* 16. *τοὺς παραλειφθέντας βαρβάρους*] Sic scripsi pro *παραληφθέντας*, quod nunc poenitet: nam sensu, quem vertens expressi, Leo dixisset *περιλειφθέντας*, ut 7. A. 10. A. 16. A. 82. D. 93. C. 97. C. 107. B. vel *καταλειφθέντας*, 7. C. 45. A. Voces *λειφθέντες* et *ληφθέντες* quam saepe permutentur, pluribus demonstraverunt viri eruditionis exquisitae Boissonadus ad Heroïca Philostrati 496. C. et Schaeferus ad Gregor. Corinth. 452. C.

*Pag.* 54. *lin.* 4. *αὐτοῦ τε διεχείμαζε*] Tarsi obsidio, Mopsvestiaeque Adanae et Anazarbae expugnatio incidunt in annum 964. cuius gesta continentur capite X. et XI. huius libri.

*Ibid. ead. lin. καὶ τὰ ἐς τὸν πόλεμον ἐξηρτύετο.*] Ad verbum ex Agathia 37. A. et 90. A.

---

## IN LIBRUM IV.

P. 212 *Pag.* 55. *lin.* 5. *ὡσπερεὶ βέλος κωφὸν*] Combefisius legit *κουφόν*· vertit IV. 12: *haud secus ac leve telum.* Sed est imitatio Homeri Iliad. *Λ.* 390.

*Pag.* 56. *lin.* 8. *ἐπαγόμενος*] Multum delectatur Leo hoc verbo, quando duces exercitum secum adducentes facit. Ita *ἐπάγεσθαι δύναμιν* 19. B. *ἴλην* 11. A. 96. D. *πανοπλίαν* 24. D. *στρατιὰν* 11. C. Confer Agathiam 79. A. 75. D. 92. C. 122. B.

*Ibid. lin.* 10. *τὸ ναστὸν ὕψος*] Formula solennis de muris Hierosolymitanis. Iosephus De bello Iud. 914. A. *τὸ ναστὸν ὕψος τῶν πύργων*· ibidem F. *ἐπὶ τεσσαράκοντα δ' ἦν τὸ ναστὸν αὐτοῦ ὕψος*· aut 767. G. *κατιδὼν γοῦν τό,τε ναστὸν αὐτῶν ὕψος.* Dicitur autem *ναστὸς* eleganter de structuris plenis, hoc est, in qui-
B bus nullae cavitates concamerationesque sint. Idem Iosephus De bello Iud. 914. G. *ὁ δὲ τρίτος πύργος . . μέχρι μὲν εἴκοσι πηχῶν ναστὸς ἦν.* Ibidemque 747. F. in portu Caesariensi *πύργον ναστὸν* fuisse scribit. De ianuis aureis S. Ioannes Chrysostomus De educandis liberis 36. C. *ὅλας δι' ὅλου ἀπὸ χρυσοῦ κατασκευάσθαι, παχείας καὶ ναστάς.* Quod ideo moneo, quia in Timarione, inter Notitias Codd. mss. Bibliothecae Reg. tom. IX. part. II. a me edito, p. 196. lin. penult. in verbis *τῷ λαστῷ τῆς σφυρηλατήσεως* legendum est *ναστῷ*· quod annotare tunc neglexi. Confer item Salmas. ad Solin. I. 768. A. — A *ναστὸς* vel potius a *νάσσω* derivatur vox *νάγμα*, stratum lapideum solidum, quo littora aut ripae adversus vim aquarum vestiuntur, *crepido.* Iosephus De bello Iud. 747. E. *τὸ πρὸ αὐτῶν πᾶν κύκλῳ νάγμα τοῖς ἀποβαίνουσι*

πλατὺς περίπατος. Hesychius II. 652. A. Νάγματα· προβολαί. Sic enim ibi scribendum: editiones Νάματα, mendose.

*Ibid. lin.* 13. εὐπεριγράπτου πόλεως] Εὐπερίγραπτος, *non late patens*, *brevis*, forma omissa Lexicis (nam vulgo atque ele- C gantius dicitur εὐπερίγραφος), habet complures auctoritates, earumque aliquot satis idoneas. S. Gregorius Nyssenus In Hexaëmer. I. 2. A. ἃ γὰρ ἐκεῖνος εἶπεν ἐν ὀλίγοις τε καὶ εὐπεριγράπτοις τοῖς ῥήμασιν. De vita sancti Gregorii Thaumaturgi II. 978. B. λόγον σύμμετρόν τε καὶ εὐπερίγραπτον. S. Basilius In cap. II. Esaiae I. 879. Eustathius ad Odysseam 521. 43. Gregentius autem Tephrensis (quem caeteroquin elegantiae Graecae arbitrum non capiam) Disputatione cum Herbano Iudaeo 147. B. ἐν εὐτελεῖ τόπῳ τινὶ εὐπερίγραπτοι ἔσονται, usurpasse videtur pro, *facile describentur*, de numero, qui iniri facile potest. Apud Eustratium De operatione animarum post mortem, quem 415. A. verba S. Gregorii Nysseni supra allata, λόγον σύμμετρόν τε καὶ εὐπερίγραπτον, iterasse video, Leo All.tius vertit, *sermonem bene definitum:* haud scio quam bene.

*Ibid. lin.* 14. τῶν ἐπηλύδων τε καὶ ἰθαγενῶν.] Mireris epitheta opposita: Agathias 123. B. ἠθαγενὲς [sic] καὶ ἐπιχώριον. D

*Ibid. lin.* 15. Ταῦτα δὴ ἀνελίττων καὶ γνωματεύων] Praeivit in hoc quoque Agathias 31. D.

*Ibid. lin.* 23. Ἦρος δὲ εὐθὺς διαλάμποντος] Hoc est ver anni 965, ad quem pertinent praelium Tarsense, eiusque urbis diu obsessae deditio. Vid. Elmacin. Histor. Sarac. 224. C. Anno sequenti 966. secundum quosdam Edessa occupata est et Antiochia tentata. Cedren. II. 655. D. Leo 43. A. Bellum Bulgaricum ad annum 967. reiiciendum videtur (quanquam secus sentit Pagi ad Baron. IV. 13. B.): expeditio Sicula, a. 964. suscepta, sequenti anno 965. finem habuit.

*Pag.* 57. *lin.* 16. ἐξ ἀπόπτου] Inutilis est coniectura ἀπροόπτου· nam hic et 11. B. ἐξ ἀπόπτου recte vertitur *ex occulto:* quod alibi 36. B. 86. A. Leo ait ἐκ τοῦ ἀφανοῦς. Etenim invenitur ἄποπτος significatu quadruplici, nondum illo satis, ni fallor, explicito. Quare haud ingratum diligentioris doctrinae amantibus videar facturus, si quae de voce ea notavi expromsero. Prima est significatio, quando ἀπὸ habet quasi vim negandi, ut ἄποπτος sit *visum effugiens* seu, vocabulo C. Celsi, *invisibilis*. Sophocles Oedipo tyr. 762. τοῦδ' ἄποπτος ἄστεος. Enarrator ve- P. 213 tus, ἔξω τῆς θέας τοῦδε τοῦ ἄστεος. Idem Sophocles Aiac. 15. κἂν ἄποπτος ᾖς, *etsi inconspicua eras*. Ἄποπτος γὰρ ὁ ἀθεώρητος, ait Suidas I. 290. C. Quapropter apud S. Iustinum Martyrem Apologia pro Christ. 51. C. ἐπιστήμην τὴν ἄποπτον *scientiam occultam* interpretere potius quam cum Ioanne Langio *scientiam consistentem*. Inde τὸ ἄποπτον, *locus occultus*. *) Diony-

*) Vide tamen notam eruditam V. summi Lobeckii ad Aiac. 15. ed. 222. B.

sius Halicarn. Antiq. Rom. I. 113. 6. *ἐν ἀπόπτῳ τίθενται τὸν χάρακα.* Hudsonus recte, *in loco occulto castra posuerunt.* Ut nesciam quare alibi I. 338. 15. *οἱ δὲ τῶν Οὐολούσκων ἡγεμόνες ἐξ ἀπόπτου τοῖς Ῥωμαίοις παρεμβάλλοντες*, verterit, *in locum excelsum, unde Romanos conspicere possent:* praesertim cum ex serie narrationis pateat, Volscos, Romanis *οὐ προσδεχομένοις* (lin. 31.), *ἐξαπιναίως* supervenire potuisse. Georgius Pisides De vanitate vitae 89 sqq.:

*Τίς οὖν σκοπήσας ἐξ ἀπόπτου καρδίας*
*Τὸ τοῦ βίου θέατρον αἰσχύνης γέμον,*
*Θρήνῳ γελῶντι μὴ σβέσοι τὸ παίγνιον;*

B *Quis, sit, spectans ex occulto cordis, ex corde intimo,* etc. Fredericus Morellus minus apte, opinor: *Quis corde spectans ex inaspectabili.* Huic significationi cognata est altera, *remotus a nobis, disiunctus:* ut ideo *ἐξ ἀπόπτου* iam non *ex occulto*, sed *ex longinquo* vertendum sit. Sophocles Philoct. 467:

*. . . . . . . . . . . . καιρὸς γὰρ καλεῖ*
*Πλοῦν μὴ 'ξ ἀπόπτου μᾶλλον ἢ 'γγύθεν σκοπεῖν.*

Aeschines loco celebrato Axiochi 149. A. *λαλεῖς, ὡς ἐξ ἀπόπτου θεώμενος· ἡμεῖς δ' ἴσμεν ἀκριβέστερον οἱ διὰ πείρας ἰόντες.* Quippe sic commodius verti arbitror quam *e specula*, ut vult Fischerus ad h. l. Apud Philonem quoque, qui quinquies Aeschinis imitatus locum est, De temulentia 202. A. De profug. 361. B.
C De vita Mosis 516. F. Quod omnis probus liber sit 670. F. (*οὐ μόνον οὐκ ἐπιβῆναι τῆς χώρας, ἀλλ' οὐδ' ἐξ ἀπόπτου τὸ πατρῷον ἔδαφος θεάσασθαι δυναμένους.*) De vita contemplat. 691. E. dubium non est quin sit *e longinquo.* Penultimum ex allatis Philonis locis expressisse videtur Aristo Pellaeus apud Euseb. Histor. Eccles. 118. D. de Adriano Caes. Iudaeis imperante, ne *μηδ' ἐξ ἀπόπτου θεωροῖεν τὸ πατρῷον ἔδαφος*, *ne e longinquo quidem:* item ipse Eusebius De martyr. Palaestin. 334. C. In Plutarcho quoque Eumen. 592. E. *τόπον ἐξ ἀπόπτου καταφανῆ*, *locum e longinquo videndum* vertendum arbitror potius quam cum Xylandro *ex edito conspicuum.* Ab hac significatione prorsus differt tertia, qua *ἄποπτος* reddi debet, locus *ἀφ' οὗ τις δύναται ἰδεῖν μακρὰν*, ut verbis utar Phavorini Dictionar. 72. *verso:* nec inepte
D interdum vertere possis *sublimis*, *editus.* S. Gregorius Nazianz. Invectiva in Iulian. I. 78. A. *ὥσπερ ἐξ ἀπόπτου τινὸς καὶ μεσαιτάτης περιωπῆς.* S. Ioannes Chrysost. Orat. x. in Abraam. v. 44. 22. *ἐξ ἀπόπτου καὶ μετεώρου τόπου.* Idem Orat. XIII. ad Stelechium VI. 151. 2. *ἔκ τινος ἀπόπτου κορυφῆς.* Inveniturque saepissime eo sensu *τὸ ἄποπτον* substantive, *locus unde prospectus patet*, *specula.* Iosephus Antiq. 461. B. *ἑστιώμενος γὰρ ἐν ἀπόπτῳ μετὰ τῶν παλλακίδων.* De bello Iud. 737. B. *ἐξ ἀπόπτου δὲ*

Ἡρώδης ἀποβλέπων, *e specula haec prospiciens.* Atque dilucidius in Vita Constantini Eusebius 512. A. loco eleganti, quem ideo, quamvis longum, exscribam: *Οἷα δέ τις οὐρανοπέτης ἀετὸς ὀξυωπέστατος ἄνωθεν ἀφ' ὑψηλοῦ τὰ ποῤῥωτάτω διεστῶτα κατὰ τῆς γῆς ἴδοι· ὧδε καὶ οὗτος τῆς αὐτοῦ καλλιπόλεως τὴν βασιλικὴν ἀμφιπολεύων ἑστίαν, δεινόν τι ψυχῶν θήρατρον ἐπὶ τοῦ Φοινίκων λανθάνον ἔθνους ἐξ ἀπόπτου συνεῖδεν, tanquam e specula prospexit.* Quae iisdem fere verbis iterata vide Orat. de laudib. Constant. 625. B. Iungitur interdum cum σκοπιά. Eusebius Hist. Eccles. 41. B. ἄνωθέν ποθεν ὥσπερ ἐξ ἀπόπτου καὶ ἀπὸ σκοπιᾶς βοῶντες, *quasi ex loco edito atque specula,* licet sit aliter in Valesii versione: interdum cum περιωπή, ut apud Leonem nostrum 26. A. Adiectivum autem ἄποπτος construitur cum praep. εἰς in Plutarch. Camill. 151. F. τῆς μὲν Ὁμονοίας ἱερὸν — εἰς τὴν ἀγορὰν καὶ τὴν ἐκκλησίαν ἄποπτον, *unde erat in forum atque con-* P. 214
*cionem despectus:* tametsi id quoque ab aliis aliter exponitur. Cognata est cum hac significatione quarta, primae fere opposita, qua ἄποπτος iam non reddendum est id unde prospicere aliquid, sed quod ipsum conspicere possis, *sub oculis positus, visibilis,* ut Pliniano verbo utar. Plutarchus Lucull. 497. D. καταφανὴς ἦν ἡ στρατοπεδεία καὶ ἄποπτος. Iosephus Antiquit. 539. A. 503. B. ubi de Herode: ἦν γὰρ αὐτῷ ἄποπτα τὰ γινόμενα. Hudson. ed. Havercamp. I. 732. B. vertit, *omnia quae facta erant* (malim *fiebant*) *prospiciebat.* Heliodorus Aethiopicis 422. τοῦ τε ῥήγματος ἀπόπτου γενομένου, *cum ruptura conspici posset.* Inde τὸ ἄποπτον iam non *specula*, sed contra (saepe enim interesse multum potest inter hoc et illud) *locus omnibus conspicuus.* Iosephus de Ptolemaeo Hyrcani matrem in muro flagris caedente Antiq. 448. E. ἐξ ἀπόπτου ᾐκίζετο. Neque alio sensu Philonem Legatione certe ad Cai. 793. D. (nam quinquies alibi apud eum aliter interpretandum dixi) usurpasse arbitror: ἐπεὶ δὲ ὁ Πετρώνιος ἐξ ἀπό- B
πτου κατεφάνη, *in loco conspicuo apparuit:* Thomas Mangey nescio quam bene ed. II. 579. lin. 51. *in loco superiore.* Cum dativo Iosephus De bello Iud. 926. F. ἐν ἀπόπτῳ τοῖς πολεμίοις, *conspicuo hostibus loco.*

Haec exposui paulo fusius de quatuor significationibus vocis ἄποπτος, quod minus adhuc ab eruditis distinctas viderem. Nec, si excipis Lexicon Schneiderianum, ac pauca alia, quicquam verius existimo, quam quod ait Frid. August. Wolfius, harum rerum summus arbiter, *Beitrag zur Geschichte des Somnambulismus* 403. C. conquerens de conditione dictionar. Graecorum: *Die griechischen Wörter sind noch in den besten Lexicis schlecht oder vielmehr gar nicht erklärt* u. s. w. Ut ideo nihil magis conferre putem ad interiorem cognitionem linguae Graecae, quam si ad discernendas eiusdem vocabuli varias potestates, analogiam et logicam secutus, e sua quisque penu quae notaverit afferat,

C unde Lexicographi aeque ut Grammatici seligere quae velint, et expendere, et convertere ad usus suos possint.

*Pag.* 57. *lin.* 19. τὸν αὐτοφονευτὴν] Dedisse veram lectionem opinor, quanquam in Cod. sit αὐτοφονατὴν, vocemque αὐτοφονευτὴς eruditi dubiam carentemque auctoritate putent. Invenitur apud S. Clement. Rom. Constitt. Apostolor. 130 *verso*: καὶ Καϊάφας ὕστερον αὐτοφονευτὴς ἑαυτοῦ ἐγένετο. Formas elegantiores αὐτοφόνος atque αὐτοφόντης habent Lexica.

*Pag.* 58. *lin.* 19. καὶ εὔβοτος] Εὔβοτος, quod reposui pro scriptura Cod. εὔωτος, iteratur quoque 41. A.

*Pag.* 59. *lin.* 3. ὑπεξῆγε τοῦ χάρακος] Praeivit Agathias 42. D.

*Ibid. ead. lin.* ἐν μεταιχμίῳ τε καθίστη τὰς φάλαγγας] Haec Combefisius vertit IV. p. 12: *mediusque inter cohortes stetit.*

*Ibid. lin.* 9. σφαδάζων τε τῷ θυμῷ] Σφαδάζοντες τῷ θυμῷ Agathias 42. B.

*Ibid. lin.* 23. κατοχυρωσάμενοι] Verbum κατοχυρόω, *munio*, *communio*, et e Lexicis abest, et ex scriptoribus, ut existimo, antiquis. Apud recentiores inveni, velut bis in Vita S. Nili iunioris a contubernali eius scripta, ad cognoscendumque Apuliae saec. IX. statum vehementer utilis, 62. B. πάλιν κατοχυρώσας ἑαυτὸν τῇ πρὸς τὸν ὅσιον πίστει· et 99. C. κατωχυρώσας [sic]
D αὐτοῦ τὴν καρδίαν τῇ πίστει. Item semel in Vita S. Chrysostomi ab anonymo edita VIII. 320. 11.

*Pag.* 60. *lin.* 14. ὡσανεὶ ὂν ἀράχνιον] Fort. legend. ὡσὰν οἷον ἀράχνιον, vel, ὡσὰν νητὸν ἀράχν.

*Pag.* 61. *lin.* 4. κατὰ διαφόρους μάχας, τὴν Ῥωμαϊκὴν δύναμιν τρέποντες] Ut in clade Stypiotae, pro ipso Tarsi oppido. Cedrenus II. 655. C.

*Ibid. lin.* 12. σχολάζοντι ἄγγελοι, τῶν] Transpone virgulam: σχολάζοντι, ἄγγ. τῶν.

*Pag.* 62. *lin.* 11. ἐχώρει κατὰ Μυσῶν] De tempore huius belli cum Bulgaris, a plerisque silentio praetermissi, difficultates oriuntur. Leo expeditionem Syriacam Nicephori, ubi Antiochia tentata est, ad a. 968. reiicere videtur, bellum Bulgaricum a. 966. locare, nec hoc sine specie: quia iam a. 967. repentina Russorum vis in Bulgariam ingruit (v. Engel *Geschichte des Ungrischen Reichs und seiner Nebenländer* I. 363. B. et Schlözer *Nestor*, od. *Russische Annalen in ihrer Grundsprache* V. 128. B.). Eundem ordinem temporum Pagium ad Annal. Ba-
P. 215 ron. IV. 13. B. et 19. C. constituisse video. Contra Cedrenus II. 655. D. diserte ait, Nicephorum non 968, sed tertio imperii anno, qui est a. 966, intrasse Syriam, Antiochiamque tentasse; eademque computatione Le Beau usus est, *Hist. du Bas-Empire*, XVI. 114. C. Controversiam dirimit testimonium Luitprandi Legat. ad Niceph. Phoc. 148. C. qui Nicephorum mense Augusto a. 968. in expeditionem Syriacam proficiscentem conspexit. Caeterum

haec et sequentia usque ad finem capitis plerumque ex Combefisiana versione sunt, Pagi IV. 13.

*Ibid. lin.* 16. σηραγγώδης] Vox et Leoni adamata et Agathiae 37. C. 52. C. 134. B.

*Ibid. lin.* 19. παρὰ τὸν *Αἶμον*] De Aemi convallibus umbrosis oratorie multa Theophylactus Simocatta Histor. 46. A. et ante eum Livius lib. XL. cap. 22. Splendide Virgilius Georg. II. 488:

. . . . . . . . . . . *O qui me gelidis in vallibus Aemi*
*Sistat, et ingenti ramorum protegat umbra!*

*Pag.* 63. *lin.* 11. εἰς κεντηνάρια πεντεκαίδεκα] De huius pecuniae summa Schloezerus *Nestors Annalen* V. 130. 5. de cen- B
tenariis praeter Ducangium Glossar. Gr. I. 633. C. Reiskius Comment. ad Caerimon. aulae Byzant. II. 44. A.

*Ibid. lin.* 18. πολεμικῶν ἔργων ἀγνῶτες τυγχάνοντες] Agathias 33. C. ἀγνῶτες τὰ πολέμια· confer quoque 76. D. et 105. B.

*Pag.* 64. *lin.* 10. φόρους τοὺς μήπω ἐπινοηθέντας] Aliam causam Cedrenus addit II. 658. B. nimium bellandi amorem Nicephori, quodque subditos in continuas expeditiones raptos male mulctaret. Sic enim intelligenda illa, πρὸς ταξείδιον συνεχῶς ἐξιών· quod *ad Taxeidium adsidue veniens* vertit Xylander, homo ut lingua Attica cum primis doctus, ita Graecitatis mediae et infimae rerumque Byzantinarum omnino rudis: inque annotationibus 25. D. Taxidium locum fuisse vult, ubi vectigalium rationes ducerentur. Neque Goar, qui Nott. posterioribus 53. D. Xylandrum carpens ταξείδιον *navigationem seu iter mari conficiendum* interpretatur, ab omni immunis errore est. Nam apud Cedrenum scriptoresque huic aetate suppares ταξείδιον s. ταξίδιον C
valet *expeditionem bellicam:* vide loca apud Ducang. Glossar. II. 1528. B. Inde ταξιδιάριος sive ταξιδιάρης, de Imperatore, *expeditionarium*, ut ita dicam, significat: hoc est, expeditiones crebras suscipientem, adeoque *bellatorem.* Neque audiendus apud Ducang. Nicol. Alemannus, *ordinarius* hanc v. interpretans aut *gregarius*, sicque appellari opinatus Imperatores, quotquot sago militari deposito purpuram induerint. Chronicon ms. de reb. Byzantinis: *Κωνσταντῖνος ὁ υἱὸς αὐτοῦ* [nempe Constantini M.] ταξειδάρης. Et inferius: *Λέων ὁ υἱὸς αὐτοῦ* [Basilii Macedonis], ὁ φιλόσοφος, χρόνους κέ, μῆνας ὀκτώ· ὀρθόδοξος, ταξειδάρης. Idem de Ioanne Comneno: *Ἰωάννης ὁ υἱὸς αὐτοῦ* [Alexii Comneni], ὁ εὐσεβὴς καὶ ἐλεήμων, χρόνους κδ΄, μῆνας ζ΄, ἡμέρας κδ΄· ὀρθόδοξος, ταξειδάρης. Item de Manuele successore: *Μανουὴλ ὁ υἱὸς αὐτοῦ, ὁ Πορφυρογέννητος*, χρόνους λζ΄, μῆνας ε΄, ἡμέρας γ΄· ὀρθόδοξος, ταξειδάρης. Quorum quatuor Imperatorum D
nullus miles gregarius fuit, antequam purpuram sumeret. In voce ταξείδιον vertenda similiter lapsi sunt Levenklavius ad Gly-

cam, 307. C. Reiskius ad Constantin. Porphyrogen. Caerimon. Byzant. II. 352. D. 354. C. idemque in vertendo *ταξεῶται* 354. B. 355. A. C.

*Pag.* 65. *lin.* 11. *ἀπεριχτύπητον.*] De hoc vocabulo vide Suidam I. 255. B.

*Ibid. lin.* 20. *ἐς Σικελίαν ἔστελλε*] Eidem expeditioni interfuit S. Nicephorus, diversus a S. Nicephoro circa a. 806. Constantinopoli patriarcha: tametsi in huius nostri Nicephori vita ms. (in Cod. Reg. 1181.) post verba: *Βίος τοῦ ὁσίου πατρὸς ἡμῶν Νικηφόρου*, antiqua scriptura erasa, nova superaddita sit, *ἀρχιεπισκόπου Κοσςαντινουπόλεως* [sic]. Inde error manavit in Catalog. Codd. mss. Graec. Biblioth. Reg. II, 237. D. Etenim Nicephorus hic est episcopus Mileti ille, cuius vitam a Combefisio ad Henschenium missam esse Le Quien Orient. Chr. I. 920. A. ait, inter Acta SS. edendam. Is vico maximo et celeberrimo, Basilii nomine, thematis Buccellariorum ortus: *) *χώρας μὲν τῆς τῶν Μαριανδυνῶν ὥρμητο εἴτ' οὖν Βουκελλαρίων· τούτῳ γὰρ νῦν*
P. 216 *μᾶλλον τῷ ὀνόματι κέκληται· κώμη δ' αὐτῷ μεγίστη τε καὶ πολυανθρωποτάτη, Βασίλειον προσαγορευομένη·* Cpli *ὑπὸ Μαγίστρου τοῦ Μωσελλοῦ* institutus, inque collegium clericorum palatii cooptatus, postea ut consiliarius rerumque spiritualium curator exercitum Nicetae in Siciliam comitatus est. Ubi male rem cessuram cum ei multa praesagivissent, et proprium acumen et ducum nequitia, et sancti cuiusdam circa fretum Siculum tunc sedentis, Prasinacii nomine, vaticinatio, post cladem reversus in Graeciam, posthac episcopus Mileti factus est. Audiamus verba Graeca: *Καὶ ἄλλοτε ἄλλων κατὰ καιροὺς τὸ τῆς βασιλείας κράτος διαδεξαμένων, ὁ πολὺς τὴν ἀνδρείαν Νικηφόρος τῶν σκήπτρων ἐγκρατὴς γεγονὼς, πέμπει κατὰ τῆς Σικελίας στρατὸν, στρατηγὸν τῶν ὅλων Νικήταν καταστησάμενος, ἀδελφὸν ὄντα τοῦ τηνικάδε πρώτου τῶν θεραπόντων τοῦ βασιλέως. Ἐπεὶ τοίνυν ἔδει τινὰ συναπελθεῖν τῷ στρατῷ τῶν ἐπ' ἀρετῇ γνωρίμων καὶ διαβοήτων, ἵνα τὰ πρὸς Θεὸν αὐτοῖς εἴη, καὶ τὴν ἀναίμακτον τελοίη λατρείαν, καὶ σύμβουλος δεξιὸς τῷ κρατοῦντι παρείη, τίνα τοῦτον ἄλλον ἐχρῆν εἶναι, ἢ πάντως τὸ πάντων τῶν καλῶν καταγώγιον, Νικηφόρον τὸν μέγιστον; Διὸ*
B *καὶ συναπαίρει τούτοις, πιθήσας τῇ ἀξιώσει τοῦ βασιλέως. Πταίσαντος δὲ τοῦ στρατοῦ καθ' ὃν τρόπον οἶδε μὲν ὁ πάντα πρὸ τοῦ γενέσθαι ἐπιστάμενος Θεὸς, οἶδε δὲ καὶ ὁ ταῦτα συγγράφων (κατὰ γὰρ τὸ αὐτοῦ ἄστυ τὰ δράματα γέγονεν), οὐ βούλεται δὲ παραγώνια γράφειν, εἰ καὶ ἄλλως τῇ ἱστορίᾳ ἁρμόδια· πλὴν βαρεῖαν καὶ ἐλεεινὴν ἡττηθέντων ἧτταν, πάντων τε σχεδὸν βαρβαρικῆς χειρὸς καὶ διανοίας παρανάλωμα γεγονότων, καὶ μόνου ζωγρηθέντος αἰχμαλώτου τοῦ προειρημένου Νικήτα· ἐπέξευε γάρ· προγνοὺς ὁ καθαρὸς Νικηφόρος τὰ πραχθησόμενα, ὧν, ὡς λέλεκται, καὶ αὐτὸς κατὰ τὴν*

*) Cod. Reg. 1181. fol. 199 recto.

*Σικελίαν αὐτήν· τὸ μὲν, ἀπὸ τῆς οἰκείας μάλα συνέσεως· ἑώρα γὰρ ἀναγωγίαν πλείστην τῶν στρατηγῶν· τὸ δὲ, καὶ ἀπό τινος τῶν ἐν τῇ χώρᾳ θεοπτικῶν (πλεονεκτεῖ γὰρ καὶ τῇ τούτων φορᾷ τῆς ἄλλης εὐθηνίας οὐκ ἔλαττον), τοῦ ἐγχωρίως Πρασινακίου καλουμένου, αὐτοῦ που κατασκηνοῦντος τὸ τηνικαῦτα πρὸς τῷ πορθμῷ, καὶ ταῖς ἐνθέοις ἀρεταῖς περιφανῶς διαλάμποντος· οὐκ ἔχων ὅ,τι καὶ δράσειεν ἐπ' αὐτῶν τῶν πραγμάτων, ἐπανιὼν ἐπεδίδου τὴν θείαν ἐργασίαν, πάσῃ τέχνῃ καὶ σπουδῇ χρώμενος πρὸς τὴν ἑαυτοῦ ἀποθέωσιν.* Ex ascriptis, cladem Nicetae illustrantibus, C patet praeterea, auctorem Vitae illius Siculum fuisse iuxtaque eius civitatem, Taurominitanam fortasse, Romanos tunc male pugnasse. Ipsam expeditionem ad a. 965. refert Lupus Protospata apud Murator. Scriptt. Ital. V. 39. B. (ubi pro *Manuyci* leg. fort. *Manuili*): quocum consentit Luitprandus Leg. ad Niceph. 150. C. scribens triennio ante a. 968. quo ipse fuit Constantinopoli, Manuelem a Saracenis fusum.

*Pag.* 66. *lin.* 8. *τὰς κλεινὰς καὶ περιπύστους Συρακούσας*] Combefisius vertit IV. 13: *clausas urbes longe celebres:* videtur legisse: *κλειστάς.*

*Ibid. lin.* 16. *ἐπὶ τόπων ἐπικαίρων*] *Τὰ ἐπίκαιρα τῶν χωρίων* Agathias 100. C.

*Ibid. lin.* 23. *ὁρμητίας τε ὢν*] Vox *ὁρμητίας*, *impetuosus*, seu, ut magis Latine loquar, *fervidus*, *incitatus*, a nullo adhuc in Lexicon relata est, Patribus tamen non indisertis adamata, in primis S. Ioann. Chrysost. Orat. vii. de laudib. S. Pauli VIII. 58. 43. *οὕτω τολμητὴς ὢν, καὶ ὁρμητίας, καὶ πῦρ πνέων.* Homil. octogesima tertia in S. Matth. I. 860. B. *ὁρμητίαν, καὶ ἀκρόχολον καὶ θυμώδη.* Simeon Metaphrast. Vita S. Chrysost. VIII. 407. 7. D *καὶ γὰρ ἦν ὁρμητίας φύσει, καὶ χειρῶν ὡς μάλιστα ἀκρατής.* Adiectivum inde derivatum *ὁρμητιαῖος*, quod non magis se nobis obtulit in Lexicis, est apud Macarium De progressu viri Christiani 478. B. *ποταμὸν ὁρμητιαῖον διέρχεσθαι·* vertit Zachar. Palthenius *fluvium rapidum.*

*Pag.* 67. *lin.* 6. *τῷ ἀπροσδοκήτῳ καταπλαγέντες*] Respexit Agathiam 26. A.

*Ibid. lin.* 7. *μηδὲ τὸ ἡλιακὸν φῶς τῷ συνηρεφεῖ τῆς λόχμης ἐώμενοι καθορᾷν*] Similiter fere de Aemi silvis Livius lib. XL. 22. *opacum iter, ut, prae densitate arborum immissorumque aliorum in alios ramorum, perspici caelum vix posset.*

*Ibid. lin.* 15. *ἥλω δὲ καὶ ὁ Πατρίκιος Νικήτας*] Casu omnino singulari habemus in Bibliotheca Regia Codicem Graecum, manu illius ipsius Nicetae cum a Saracenis custodia teneretur, dicas ut occupatione assidua sollicitudines allevaret suas, peraratum. Is Cod. bene conservatus, olim Colbertinus 499. nunc Reg. 497. plus trecentorum foliorum membranaceus, continens homilias SS. Basilii, Gregorii Nazianzeni, Ioannis Chrysostomi,

finem versus habet haec, prima manu: Ἐγράφη ἡ παροῦσα βί-
P. 217 βλος οἰκείᾳ χειρὶ Νικήτα ασπαθ. (h. e. πρωτοσπαθαρίου) καὶ γεγονότος (hic priore scriptura de industria erasa interlitum est manu sec. δρουγγαρίου τοῦ πλοΐμου [sic: sequitur locus laceratus]) * άντου, ἀδελφοῦ [inde manus prima] Μιχαὴλ πατρικίου, πραιπωσίτου καὶ βέστου, γεγονότος πρωτοβεστιαρίου Νικηφόρου, τοῦ φιλοχρίστου δεσπότου· ὄντος αὐτοῦ ἐν τῷ δεσμωτηρίῳ Ἀφρικῆς, μηνὶ Σεπτεμβρίῳ ἰνδ. ι'· καὶ ἐπεδόθη ἐν τῷ ναῷ τ [inde denuo manus secunda, erasis arte prioribus] οῦ ἁγίου καὶ ἐνδόξου μεγαλομάρτυρος Γεωργίου τοῦ Ὁριάτου [sic], πλησίον Θεομόρφου [sic: sequitur manu prima] ἐν ἔτει ͵ςυοθ', ἰνδ. ιδ'. Vides, pro nomine ecclesiae, cui ipse Nicetas Codicem a se scriptum obtulerat, nomen alterius, penes quam posterius asservabatur, fuisse substitutum. Totam subscriptionem dederunt iam Montefalconius Palaeograph. 45. A. et Confectores Catalogi mss. Bibliothec. Reg. II. 74. D. ita tamen, ut aliter legerent atque ego in minimis quibusdam, quae tanti non sunt ut hic referantur. Annus, quo
B perarātus est Codex, excurrit in a. Christi 967: quo ecclesiae donatus, in a. 971. monstratque scriptura, hunc Nicetam literatum fuisse suaeque linguae gnarum hominem: cuius si tantum se declarasset ingenium bello obeundo, quanta in Codice pergrandi exarando eluxit patientia, nae bene tum Romanis in Sicilia fuisset consultum.

*Ibid. lin.* 20. ἠνιάθη μὲν καὶ . . ἤλγησε] Respexit Agathiam 73. B.

*Ibid. lin.* 21. ἀλλοκότῳ συμβάματι.] Hic deficit Combefisiana versio, Pagi IV. 13.

*Pag.* 68. *lin.* 4. ἔσεισεν ὁ Θεὸς μέγα] Hic est terrae motus, quem Cedrenus II. 660. D. accidisse ait indict. xi. [a. 968.] IV. Non. Septembr. hora noctis *duodecima:* nam pro β' in cuso restitue ιβ', ex Cedreni et Scylitzae Codd. mss. Paulo ante, nempe pridie Non. Iun. huius a. 968, Constantinopolim venerat Luitprandus, Ottonis Magni ad Nicephorum legatus, ut ipse auctor est Legat. ad Niceph. Phoc. 135. B. Quantum ad dictionem h. l., fons imitationis hic quoque est Agathias 51. C. D.

*Ibid. lin.* 9. Αἴτιον δὲ τῆς τοσαύτης ἐνόσεως] Haec quoque
C ex Agathia 52. B. et, ubi similia de causis terrae motuum, 149. B. ac 151. B. Neque alia fere explicatio terrae motuum in Codice Regio physica ac botanica varia mss. continenti: Ὁ σεισμὸς οὕτως γίνεται· ἡ γῆ ἔχει φλέβας ἀεριακάς, ἔνθα οἱ ἄνεμοι συγχωνεύονται. Καὶ εἴσω μὲν ἐν τῇ καρδίᾳ τῆς γῆς εἰσὶν πλατεῖαι καὶ εὐρύχωροι αἱ φλέβες αὗται, κατὰ δὲ τὴν ὄψιν τῆς γῆς εἰσὶ στενωποί. Πληθομένων λοιπὸν τῶν φλεβῶν ἐκείνων ἀνέμοις, κινοῦσιν οἱ ἄνεμοι τοῦ ἐξέρχεσθαι ἔξω. Πολὺς δὲ ὢν ὁ ἄνεμος συνταράττει πᾶσαν τὴν πλησιάζουσαν γῆν, οὐ πᾶσαν δὲ τὴν γῆν, ἀλλὰ μόνον τὴν παρακειμένην ἐκεῖσε. Καὶ μήτις ἀπιστῇ τοῦτο. Ἰδοὺ γὰρ καὶ ἐν ἡμῖν γίνεται τὸ κα-

ρὸν πάθος. *Καὶ γὰρ πολλάκις γεμιζομένων τῶν ἐγκεφαλιακῶν φλεβῶν ἡμῶν ἀνέμοις, κινουμένοις ἐξέρχεσθαι, συνταράττουσι τὴν κεφαλὴν καὶ τοὺς ὤμους, ὅτε ἔπταρεν ὁ δεῖνα.* Subiungit anonymus plurima de aquis calidis, *περὶ θερμῶν ὑδάτων*, multorumque opiniones affert, quare tepeant: velut S. Ioannis Damasceni, comparantis aquas illas aeneo filo, per arcta foramina rapto et ignescenti: *ὥσπερ ὁ χαλκὸς συρόμενος ἐν στεναῖς ὀπαῖς σιδηρικαῖς ἐκπυροῦται.* Sed de his collectaneis physicis fortasse alias pluribus. D

*Ibid. lin.* 18. *ἡ τῶν Ἑλλήνων εἰκαιομυθία*] Vel, si mavis, *gentilium vanae fabulae.* Sic enim vocantur saepissime a Patribus figmenta mythologiae et theologiae gentilis. Andreas Cretensis De cruce 102. B. S. Hyperechius Exhortatione ad monachos 131. D. Verti Latine *vaniloquentia*, quod proprie Graece reddas *εἰκαιολογία*, vocabulo in Lexicis omisso, usurpato a Philone De somniis 869. A.

*Ibid. lin.* 23. *ἀνθέξοιντο δὲ τῶν ἐπαινετῶν.*] Eandem ob causam belli mala a numine immitti opinatur S. Ephraem Syrus Sermone ascetico I. 42. A.

*Pag.* 69. *lin.* 8. *ἡ ὑέτισις*] Id nomen, item in Lexicis praetermissum, derivatur a verbo *ὑετίζω*, quod primus, quantum memini, Schneiderus vir summus II. 253. A. enotavit e Niceta Choniate 211. D. Est vox hellenistica, Ieremia xiv. 22. et Job xxxviii. 26. hic Hebraeorum הַמְטִיר, illic הַגְשִׁים exprimens. Inde usurpaverunt S. Basilius Commentar. in caput v. Esaiae I. 945. A. S. Epiphanius Ancorat. II. 89. D. Simeon Metaphrastes P. 218
Vita S. Ioann. Chrys. VIII. 382. 32. 401. 25. alii. Neutrum *τὸ ὑέτιον* substantive sumitur apud Ioannem Philoponum De mundi creation. 57. A. *ἵνα τὸ ὑέτιον σημάνῃ, ut pluviam significet.* De imbre largo, fere iisdem verbis ac Leo, Pachymeres Histor. I. 182. A.

*Ibid. lin.* 20. *τῇ ταύτης ἀναλάμψει*] *Ἀνάλαμψις*, quo similiter carent Lexica, habent, praeter Leonem hoc loco, Philo De vita Mosis 492. C. Plutarchus De oraculorum defectu II. 419. et inde Eusebius Praepar. Evang. 207. D.

*Pag.* 70. *lin.* 1. *ὡς ἐπὶ καμινιαίας αἰθάλης*] Ex Exodo IX. 8. et 10. unde certatim adhibuerunt comparationem S. Ioannes Chrysost. Ad eos qui scandalizati fuerunt VII. 11. 31. S. Ioann. Damasc. De haeresib. 158. A. Severianus Gabalorum episcopus In diem alterum creationis mund. VII. 594. 38. aliique multi. Partim pro *αἰθάλη* substituunt *κόνις*, ut S. Gregorius Nyssenus De vita Mosis I. 202. C. In Cantic. Canticorum 506. B. alii *τέφρα*, B ut Nicetas Heracleae metropolita In beatum Job 169. A. et ipse Chrysostomus Quod ex desidia ortum habeat improbitas VI. 849. 12.

*Ibid. lin.* 4. *ἐπὶ τὴν ἐπὶ Συρίας Ἀντιόχειαν ἔθει*] Haec est illa Syriaca expeditio Nicephori, quam, ut dixi supra 214. D. Cedrenus II. 655. D. et Le Beau XVI. 114. C. perperam anno

966. tribuunt, Leo et Pagi ad Baron. IV. 19. C. biennio post accidisse demonstrant. Octoginta M. hominum ad hanc exped. congregasse Nicephorum Luitprandus, tunc Cpli degens, auctor est, Legat. ad Nic. Phoc. 151. A.

*Ibid. lin.* 12. *ἣν καὶ Παλαιστίνην καλοῦσιν*] Cedrenus II. 656. B. Niceph. cepisse ait oppida amplius centum Ciliciae, Syriae, *καὶ Φοινίκης Λιβανησίας*, *et Phoeniciae Libanensis.* Sic enim legendum, non *Φοινίκης*, *Λιβανισίας*, distinctis nominibus, ut est in cuso. Xylander errore ioculari, *et Phoeniciae*, *et Banisiae.* Phoenicen duplicem fuisse, alteram maritimam, *πάραλον*, eiusque caput Tyrum, alteram Libanensem, *Λιβανησίαν*,
C cum capite regionis Emesa, vel pueris notum.

*Ibid. lin.* 19. *Θαδδαίου τοῦ ἀποστόλου*] Haec lucem mutuantur ex Vita S. Thaddaei in Cod. Regio bonae notae 548, nondum, quod sciam, edita, praeter fragmenta a Lambecio allata Commentar. de Bibl. Caes. VIII. 429. A. In ea tamen tegulae impressae mentio nulla fit, quam in aliqua vita inedita vel deperdita Thaddaei memoratam fuisse credendum est. De obitu eius vid. Menologium Graecor. Cardinal. Albani III. 137. D. de ipso Sancto, num unus, pluresve fuerint Thaddaei, Caesar Baronius ad Martyrolog. Roman. Gregor. XIII. 457. B.

*Pag.* 71. *lin.* 9. *τὸν τοιοῦτον σεπτὸν κέραμον ἐκεῖθεν ἀνείληφε*] Glycas 306. C. ex Hierapoli, hoc est Mempetze, de quo Leo, statim post, tegulam ablatam scribit, et una cincinnum capillorum S. Ioannis Baptistae, *ἐμπεπλημένον* [f. *ἐμπεπιλημένον*] *αἵματι*, sanguine concretum. Vide Labbei emendat. 376. D. Joël quoque, qui Glycam exscripsit, Chronograph. 181. B. legit *πεπιλημένον.*

D *Ibid. lin.* 12. *ἐν τῷ τῆς Θεομήτορος ναῷ*] In Tractatu ms. Bibl. Reg. cui titulus: *Περὶ Νικηφόρου τοῦ ἄνακτος, καὶ ὅπως παρ' αὐτοῦ ἀνεκομίσθη τὸ ἐκ τῆς πλευρᾶς τῆς εἰκόνος ῥεῦσαν αἷμα θεῖον τοῦ Σωτῆρος ἡμῶν*, Nicephorum suspicor cum Ioanne Tzimisce confundi. Conf. supra 103. A. item Ducang. Cpli Christ. 131. A. et Nott. ad Zonar. 103. A.

*Pag.* 72. *lin.* 2. *ἔκλειψιν συνέβη . . τοῦ ἡλίου γενέσθαι*] De hoc solis deliquio, unde praecipue patet, expeditionem Syriacam Nicephori ad ann. 968. pertinere, nec Leonem temporum ordinem intervertisse, vide Calvis. Op. chronol. 699. D. Baron. Annal. Eccl. XVI. 375. A. Pagium Critic. IV. 19. D. Accidit, ut recte ait Leo, d. 22. Decembris a. 968. cum Nicephorus in Syria ageret, Luitprandus in Italiam rediens Corcyrae *in mensa positus panem comederet.* Legat. ad Niceph. 159. D.

*Ibid. lin.* 7. *τετάρτῃ*] Combefisius *tertia* ap. Pagium IV. 20.

## IN LIBRUM V.

*Pag.* 77. *lin.* 3. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα κ. τ. λ.] Sub idem tempus videtur accidisse Nicephori peregrinatio, qui apud Cedrenum II. 660. B. urbe movisse dicitur τὰς ἐν τῇ Θρᾴκῃ πόλεις ἐπισκεπόμενος. Ubi l. ἐπισκεψόμενος, iubente grammatica et Codd. P. 219

*Ibid. lin.* 4. ὁ πρὸς τοὺς Ταυροσκύθας κ. τ. λ. Combefisius ap. Pag. IV. 20. haec mendose: *Calocyri* (sic) — *cum in Syria* (sic) *versans Taurorum amicitia iunctus esset, ac muneribus eum* (quem?) *corrupisset.*

*Ibid. lin.* 5. Καλοκύρης ὁ Πατρίκιος] Καλοκυρὸς Scylitza historia ms. et Cedrenus II. 666. B. (ubi in verbis, αὐτὸς τῆς τε Βουλγαρίας ἐκστήσεται, virgula, quae ante αὐτὸς legitur, post locanda, iubentibus Codd. omnibus.)

*Ibid. lin.* 15. συνεκφορήσαντα] Verbum συνεκφορέω adde Lexicis. Heliodorus quoque 192. C. habet συνεκφορήσαντες. Vulgata forma est συνεκφέρω, qua pleni sunt scriptores.

*Pag.* 78. *lin.* 4. συνασπίσαντες ὑπηντίαζον] Sphendosthlabum primo in Bulgariam venisse a. 967. ibique Bulgaros fudisse docet Nestor V. 128. B. Revocatus est in patriam a. 968, Patzinacis Kiovium obsidentibus: quibus repulsis, a. 971. (alii volunt 970.) in Bulgariam reversus est, Bulgarosque altero praelio, de quo silent scriptores Byzantini, vicit. *Nestors Russische Annalen* V. 145. A. Engel *Geschichte des Ungrischen Reichs* I. 364. B. B

*Ibid. lin.* 21. Τάς τε μηχανὰς τὰς ἐφετηρίους] Lege ἀφετηρίους, ut est 15. A. 32. B. nam infra quoque Pag. 79. lin. 9. librarius male scripserat ἐπεγνώκει pro ἀπεγν. et ἐφετήριος vox est adhuc omnino inaudita. Contra ἐφετὸς, *expetendus, desiderandus*, quod eximere libris docti voluerunt, habet auctoritatem permagnam unam Aristot. Naturali auscult. I. 461. C. Ὄντος γάρ τινος θείου, καὶ ἀγαθοῦ, καὶ ἐφετοῦ. Unde usurpavit, ut hoc utar, qui subinde ex Aristotele dicendi colores assumit, S. Iustinus Martyr Eversion. dogmat. Aristotel. I. 121. A. 122. A. B. et deinceps, singulis fere paginis, iunxitque, ut synonymum, voci ὀρεκτόν· scholiastaque adeo ad Scalam parad. Ioannis Climaci *summum*, quod *expetendum* est a piis, τὸ ἄκρον ἐφετὸν vocat 450. D. Matthaeus Raderus male, *summum praeceptorum divinorum fastigium.* Neque melius Ioannes Langus alibi apud S. Iustinum Martyrem Dialog. cum Tryphon. Iudaeo I. 261. D. ubi Christianos circumcisionem spiritualem per baptismum accepisse demonstratur, *desiderandumque esse ab omnibus, ut pariter ipsi accipiant*: καὶ πᾶσιν ἐφετὸν, ὁμοίως λαμβάνειν. Versio perperam: *omnibusque adeo illam ex aequo accipere integrum est.* Melius Gretserus in Epistola Thomae Patriarchae ad haereticos in Armenia 428. C. τὸ ὄντως ἐφετὸν ἐπι- C

*σπᾶται κάλλος*, *pulchritudinem vere concupiscendàm haurit*. Apud S. Basilium In divites avaros I. 414. A. *οὐδὲ οὗτος ἐφετὸς ὁ λόγος*, quod vertit Ioannes Argyropylus, *Nec ista rationem habent*, corruptus locus, ut arbitror: tametsi nondum extrico, quomodo sit emendandus. Adverbium *ἐφετῶς*, *cupide*, usurpatur
D ab Ioanne Moscho Prato spirituali 1092. A. *ἐφετῶς μὴ παράσχῃς τὴν κατὰ καιρὸν συνήθειαν τοῖς πτωχοῖς*· quo in loco exponendo item plane aberravit interpres. Ita, cum *ἐφετὸς* et *ἐφετῶς* a variis frequententur, apud Polybium I. 238. 12. *ἐφετῶς καὶ ταχέως ἀναγκάσαι*, *cupide et cito cogere*, mendosam vocem esse vix affirmarem, nisi hoc suaderet viri summi, *ἐφετῶς* delentis, digna verecundia auctoritas.

*Pag*. 79. *lin*. 11. *τῆς τούτου κυρίας ἀφηνιάσαντα*] *Κυρία* interdum *potestatem*, *dominationem* significare, vel e locis constat in Lex. Polybiano VIII. II. 359. collectis. Est vox a LXX. interprr. scriptoribusque hellenisticis praecipue frequentata, quam plerique scribunt *κυρεία*. Aristeas tamen, De legis divinae translatione, 9. C. *τοῦ φανέντος ἐνόχου τὴν κυρίαν ἔξειν*· item S. Ioannes Chrysostomus Caten. in Ierem. I. 298. A. Grammaticorum sermone tritam vocem *κύριον ὄνομα* non intellexit Ioannes Hentenius ad Aretham Explicationn. in Apocalyps.: nam II. 678. A. *ἡ ἰδιότης τῆς ὑποστάσεως ἑκάστου ἀφορίζηται διὰ τοῦ κυρίου ὀνόματος*, *persona uniuscuiusque distinguitur nomine proprio*, sic reddidit: *separetur per nomen Domini*. Simili modo Concilio
P. 220 Lateran. III. 840. A. *κυρίως καὶ κατὰ ἀλήθειαν Θεοτόκον αὐτὴν ὁμολογεῖ*, non, *specialiter et secundum veritatem*, ut est in cuso, sed, *proprie et secundum veritatem Dei genitricem eam confitetur*, vertendum est. *Τὸ κύριον* enim, si de oratione loquimur, *verborum proprietatem* significare (non *rerum*, ut habet Reiskiana versio Dionys. Halicarnass. Iudic. de Dinarch. V. 632. 12), nemo est qui nesciat. Illud minus notum, *τὸ κύριον* esse interdum *exemplar princeps*, *τὸ πρωτότυπον*, cui opponuntur *τὸ ἀντίτυπον*, *ἴσον*, *ἡ ἰσοδυναμοῦσα γραφή*. Quae voces item passim negotium facesserunt interpretibus, ut demonstrabo alibi. Vocabulum substantivum *κύριος* restituendum est Gelasio Cyziceno Historia Concilii Nicaen. I. 397. C. *τὰς δύο φύσεις προσθήσαντες κυρίως*· ubi legendum *Κυρίῳ*, nec vertendum, *duas naturas opponunt proprie eius*, sed, *duas naturas apposuerunt Domino*. Contra eximendum ex inscriptione quam Honoratus Bouche *Hist. de Provence* I. 88. A. sic edidit ac vertit: *ΛΕΥΔΙΜΟΣ ΔΙΟΝΙΣΙΟΥ*
B [sic] *ΚΥΡΙΟΣ ΕΥΤΑΞΙΑΙ ΚΑΙ ΓΕΡΩΤΕΡΟΣ ΝΥΚΗΣΑC ΕΦΗΒΟΥC ΚΑΙ ΓΥΜΝΑΖΙΑΡΧΗΣΑC ΔΙΣ*· *Leudimus*, *Bacchici princeps certaminis*, aut *ludi*, *senior qui vicit adolescentes*, *et in exercitiis nudis palmam tulit*, *bis*. Quae quam longe a veritate absint, non opus est demonstrem. Emendandum videtur *ΣΥΡΙΟΣ*, et *ΓΕΡΑΙΟΤΕΡΟΣ*, ut de minutis in scriptura

mendis taceam, vertendumque sic: *Leudimus, Dionysii F., Syrius* [h. e. ex Syro insula], *qui victus moderatione etiam senior superavit adolescentes, et bis gymnasio praefuit.* Εὐταξία praecipue laudabatur in athletis ἀναγκοφαγοῦσι· de γυμνασιάρχων sive γυμνασιαρχευόντων dignitate multa exempla apud Gruter. CLXIX. 4. CLXXIII. 8. CCCXVII. 3. CCCXXVII. Reines. V. 34. VII. 36. I. 204. ubi Seleucus aliquis δὶς γυμνασίαρχος dicitur. Quod ad voc. κυριακὸς attinet, ad copiosas Suiceri Thes. Eccles. observ. II. 184. — 192. adde, κυριακὸς apud PP. saepe id notare, quod ad Deum Filium speciatim pertineat, non ad Deum Patrem, adeoque hoc sensu voci θεῖος quasi opponi. Velut Synodo Hierosol. Con- C
cil. XI. 263. B. de monachis, numen oratione canticisque celebrantibus, κυριακὸν ἔργον αὐτοὺς πληροῦν ὁμολογοῦμεν, vertitur perperam, *divinum opus eos implere confitemur:* oportet *Dominicum opus:* nam fit allusio ad illud Lucae VI. 12. de Christo Domino: *Et erat pernoctans in oratione Dei.* Inde κυριότης vocatur *dignitas Servatoris, qua est Dominus* et noster, et rerum creatarum omnium: in cuius potentiae signum, ut docent Patres Graeci, Χριστὸς, h. e. *unctus*, nominatus est. Hanc vocem κυριότης, a Suicero omnino omissam, usurpant eo quem dixi sensu S. Gregorius Nyssenus Contra Eunomium II. 180. C. 183. C. De anima et resurrectione 644. B. Palladius Epistola ad S. Epiphanium II. 3. D. S. Ioannes Chrysostomus Oratione I. in Epist. ad Hebraeos IV. 432. 30. De serpente Moysis V. 668. 31. De incomprehensibili VI. 417. 23. 419. 14. In Sanctam Pentecosten VII. 685. 36. Homilia LXXII. in S. Matthaeum I. 764. B. ubi de Servatore memorat τὴν κυριότητα αὐτοῦ, καὶ τὸ γνήσιον τῆς υἱότητος, καὶ τὸ ὁμότιμον τὸ πρὸς τὸν πατέρα. Ita in Epistola Nestorii Conc. D
I. 1277. E. de Iesu nominibus, ἵνα τῶν ὀνομάτων τῶν φύσεων ἑκατέρων [f. ἑκατέρας] κοινῶν τινων σημαντικῶν προκειμένων, μήτε τὰ τῆς υἱότητος καὶ κυριότητος τέμνηται, postrema sic reddenda sunt, *ne secentur ea, quae ad filiationem et Dominationem pertinent.* Vetus interpres: *neque quod filiationis et proprietatis est, secetur.* Et in loco Origenis In S. Matth. III. 475. B. ubi nunc legitur, σάρκα μὲν μιαίνουσι, κυριότατον δὲ ἀθετοῦσι, δόξας δὲ βλασφημοῦσι, scribendum κυριότητα· sunt enim ipsa verba Epistolae S. Jud. v. 8. Quod neque Huetius in editione I. 233. C. nec novissimus editor ea quam dixi pagina animadvertentes, locum in Vulgata bene redditum traducendo inobscuraverunt. De reliquis significationibus vocis κυριότης vid. Schleusner. In Nov. Testament. I. 1269. B.

*Pag.* 80. *lin.* 9. Ἀνεπισφαλῶς γὰρ] Adverbium ἀνεπισφαλῶς non est in Lexicis. Praeter Leonem hic et superius 19. B. 26. B. 30. A. 31. B. occurrit apud S. Methodium Convivio decem virginum 106. B. Ἀνεπισφαλὴς habet clarissimi nominis vir Schneiderus in Dictionario, et Leo 16. D.

P. 221 *Pag*. 80. *lin*. 15. ἡγεμονευσάντων] Hic vel deest verbum, ut in notula ad oram suspicatus sum, vel referendum est καὶ ὡς οὐκ ἄλλῳ ad κατὰ ῥοῦν αὐτῷ, ut expressi in versione.

*Ibid*. *lin*. 18. καὶ μὴ περαιτέρω φυσῷεν τοῦ προσήκοντος] Similiter Chalcondylas De rebus Turc. 84. A. εἴωθε τὸ θεῖον τὰ πάνυ μέγα φρονοῦντα καὶ πεφυσημένα μειοῦν ὡς τὰ πολλὰ καὶ σμικρύνειν.

*Pag*. 81. *lin*. 2. τρεπτὰ καὶ παλίντροπα . . τὰ πράγματα] Conf. Agathias 109. A.

*Ibid*. *lin*. 14. ἡ τῆς μεγάλης Ἀντιοχείας ἅλωσις] Antiochia capta est (opinor) initio anni 969. Rationem temporum fortasse turbavit Cedrenus II. 657. A. qui attribuere videtur a. 967. Vide supra 214. D. 215. A. Quae inde narrantur usque ad finem libri quinti, comprehenduntur eodem anno 969.

*Ibid*. *lin*. 18. σπάνιν τῶν ἀναγκαίων] Emenda Cedrenum II. 656. A. ἐπιλελοιπότων δὲ καὶ τῶν Ἀντιοχέων· scribeque τῶν ἀναγ-
B καίων, ut iam coniecerat Xylander. Neque aliter Scylitza Historia ms. Legitur alibi quoque apud nostrum σπάνις τῶν ἀναγκαίων 39. C. et 106. B. ex Agathia 131. D. 158. D.

*Ibid*. *lin*. 19. τομίαν μὲν ὄντα] Cedrenus II. 656. C. Πέτρον ἕνα τῶν ἑαυτοῦ εὐνούχων δοῦλον ὑπάρχοντα. Ubi δοῦλον ut antecedentis vocis glossam eiiciendam arbitror: certe non legitur in Scylitza ms.

*Pag*. 82. *lin*. 16. διὰ τῶν πυλῶν εἰσελάσας] Quarum repagula a Burtza ense dissecta esse Cedrenus auctor est II. 657. D. Ibi lin. 9. pro πόλην quis non videt legendum πύλην, sicut in Schowii edit. Laurentii Lydi De mensibus 124. lin. 19: item lin. ult. eiusdem pag. restituendum ἐν αἰτίαις, et 658. A. lin. 2. παρέσχεν?

*Pag*. 83. *lin*. 10. ἐπ' ἐδάφους ὑποστρωννύων] Haec in Glossarium retulit Ducangius I. 867. C. sub v. Μανδύας, usque ad verba, αὐτοῦ τὸ σωμάτιον· pro quibus ille dedit, τὸ σῶμα αὐτοῦ· nec reliqua singula diligentissime descripsit. Cognomen Michaë-
C lis, Maleïnus, in Familiis Byzantinis 149. C. non memorat Ducangius: alias ὀξυτόνως scribitur Μαλεϊνός· vide notam ad 118. D. Κοκκοβαφῆς, praeter locum quem in ora attuli, legitur quoque 74. D. apud Constantin. Porphyrogennet. 135. C. et apud Cedrenum II. 662. C. Hausit Leo ex Agathia 90. B.

*Ibid*. *lin*. 16. τὸν Καίσαρα Βάρδαν, τὸν .. Νικηφόρου πατέρα] Hic est ille senex, *natus centum quinquaginta annis* [sic], quocum Luitprandus Leg. ad Nic. Phoc. 144. D. se coenasse ait mense Augusto a. 968.

*Ibid*. *lin*. 20. πολλὰ τρόπαια καὶ νίκας . . ἀναδησάμενον.] Forma dictionis ex Agathia, cui frequens est: veluti 27. A. 60. C. 99. D. 140. A.

*Pag*. 84. *lin*. 12. παρεξηυλημένον] Vim vocis explicat Illu-

stris Schneiderus Lexico 223. D. Leonem, verba rara aucupantem, invenisse credendum est in Glossario aliquo, *Παρεξηυλημένος· διεφθαρμένος, ἀμυδρός·* quae hodie leguntur apud Phavorinum 1447. 23. (paulo longior est Suidas III. 46. C.) sibique per- D suasisse synonyma esse haec omnia, eodemque sensu usurpasse. Quae si quis minus probet, scribat *παρεξηλαμένος*, a *παρεξελαύνω*, quod vide in nott. ad 94. C.

*Pag.* 85. *lin.* 8. *τολμήσας*] Proposui *τολμητίας*, quod, praeter loca in margine allata, legitur 75. C. mutuo sumtum ex Agathia 14. D. 42. B. 137. C.

*Ibid. lin.* 11. *καὶ τὴν τοῦ αὐτοκράτορος Νικηφόρου τῶν ἀνακτόρων μελετῆσαι καθαίρεσιν.*] Infra 70. B. *τὴν τοῦ Ἰωάννου τῶν ἀνακτορίων καθαίρεσιν.* Neque adeo dissimili phrasi 71. B. *τῶν τυραννείων κατιέναι*, *de imperio decedere.* Habet quidem Leo alias vocem *ἀνάκτορον*, sed ita, ut *palatium* denotet, 19. C. 39. D. 40. A. 51. B. 60. C. 79. A. B. quod alibi *ἑστίαν τὴν βασίλειον* seu *βασιλικὴν* vocat (vide quoque 189. C.) sive *τὴν βασίλειον αὐλήν*, 30. A. 52. A. C. 62. B. alibi *τὰ βασίλεια*, 20. B. 21. A. 29. B. 52. A. 57. C. 59. A. 60. B. 90. B. 100. D. sive *τὴν ἀνακτορικὴν ἑστίαν*, 98. B. 102. C. 110. B. *Τὰ θεῖα ἀνάκτορα* 60. C. *ecclesiam* denotat, de qua significatione vid. Io. Wolfium ad Photium Contra Manich. Anecd. Gr. II. 213. C. *Καθαίρεσις* autem hic eodem sensu, quo *καθελὼν* apud S. Athanas. Histor. Arian. I. 389. A. P. 222 *τρεῖς βασιλεῖς, Βρεττανίωνα, καὶ Μαγνέντιον, καὶ Γάλλον καθελών*, *cum tres Impp. Vetranionem, Magnentium, Gallum imperio deturbasset:* Montefalconius: *cum tres reges, V. M. et G., imp. abdicasset.* Porro *καθαιρεῖν*, apud scriptores ecclesiasticos solenne, sonat *deponere, exauctorare, ab officio removere.* Concil. Chalcedon. II. 387. A. *ἡνίκα Νεστόριος καθῃρέθη*, *quando Nestorius depositus est.* Versio vulgaris perperam: *quod N. damnatus est.* Similis vis nomini *καθαίρεσις*. Leo noster 101. A. Concil. Chalcedonens. II. 79. E. *καθαίρεσις ἡμῖν ἠπειλήθη*, *minae nobis intendebantur depositionis.* Versio vulgaris errore quo supra, *minabatur nob. damnatio.* At Concil. general. octavo V. 1071. E. *ἡ δὲ καθαίρεσις .. βεβαιωθῆναι ἐζητήθη*, Matthaeus Raderus recte intellexit, quanquam nunc in edit. perperam impressum sit *exauctoritatem*, pro, *exauctorationem:* quod Leo *ἔκπτωσιν τῆς ἱερωσύνης* vocat 70. B. Sed de hac vi vocis *καθαίρεσις* iam Suicerus Thesaur. Eccles. II. 1. et alii: vocabulum deri- B vatum omiserunt, *καθαιρετικά*, suppl. *γράμματα*, *litterae, quibus depositionis formula* seu *sententia continetur.* Quod moneo, quia eam quoque vocem docti passim non intellexerunt. Iac. Billius in Anonymi Vita S. Athan. cxi. B. *κατηγορίαις ἐν τοῖς καθαιρετικοῖς, καὶ ὕβρεσι καὶ διασυρμοῖς πλεονάσαντες*, vertit, *accusationibus, abdicandi causa viri, contumeliis, derisionibus eum supra modum afficientes.* Imo: *qui in formula depositio-*

*nis* [ab episcopatu] *criminationes, contumelias, convicia multa congerebant.* Montefalconius in Simeone Metaphr. De vita eiusdem CXL. B. ἐν τοῖς καθαιρετικοῖς· *in scriptis suis.* Emenda ut supra, *in sua depositionis formula.* A καθαιρετικὸς derivatum adverbium praetermissum in Lexicis, καθαιρετικῶς, *eo consilio ut tollas.* Origenes Contra Cels. 25. B. τινὰς ὑπὲρ τοῦ κοινοῦ τεθνηκέναι, καθαιρετικῶς τῶν προκαταλαβόντων τὰς πόλεις καὶ τὰ ἔθνη κακῶν· Sigism. Gelenius: *aliquot, qui ultronea morte obita pro rep. totos populos totasque gentes liberarint a calami-*
C *tatibus.* Ut ad vocem καθαίρεσις redeam, nota peculiarem eius significationem, quam nescio an quisquam distinxerit. Philo De telor. constr. 92. C. ἀποσπαστέον τέ ἐστι τὴν ταχίστην τὰς πρώτας ὀροφὰς, καὶ τὰς καθαιρέσεις ἀναιρετέον, *et rudera asportanda sunt.* Item Athenaeus De mach. 92. B. τοὺς διὰ τῶν καθαιρέσεων εἰσπίπτοντας. Neque inepte, opinor, partes muri decussae καθαιρέσεις vocantur, cum καθαιρεῖν ipsum passim notet *decutere.* Artemidor. Onirocr. 112. C. si servi de oleis somnient, id iis verbera praesagire ait, διὰ τὸ μετὰ πληγῶν τὸν καρπὸν καθαιρεῖσθαι, *propterea quod cum plagis fructus olearum decutiantur.*

*Pag.* 86. *lin.* 10. τῶν φόνων τῶν ἀνδρῶν] Coniecturis, quas ad oram apposui, longe praestat summi viri Krugii prope certa emendatio litteris mecum communicata, τῶν φονώντων ἀνδρῶν, a φονάω, *caedis avidus sum.*

*Pag.* 87. *lin.* 7. τῆς ἠπείρου προσεπιβαίνων] Verbum προσεπιβαίνω (quod non est in Lexicis) Leo modo cum genitivo construit, velut hic, 60. B. et 97. D. modo cum dativo, ut 6. B. 42.
D C. Eodem casu est apud Theophylactum Orat. de Sancta Cruce 398. C. προσεπιβαίνων τῇ γῇ. Usurpatur etiam a Philone De temulentia 197. E. καὶ προσεπιβαίνειν ἠξίωσεν, ubi exponitur *praevaricari.* Alterius decompositi, προσεπεμβαίνω, secundam figuratamque significationem, *insulto, irrideo*, aeque in novissimis optimisque Lexicis video praetermissam. Quanquam non desint huius usus auctoritates idoneae. S. Ioann. Chrysostomus Orat. II. in Lazar. V. 241. 28. μὴ προσεπεμβαίνωμεν αὐτοῦ ταῖς συμφοραῖς. Olympiodorus Catena in beat. Job 329. C. κατὰ πρόσωπον λοιδορεῖτέ με, καὶ προσεπεμβαίνετέ μοι. Quae loca, aut similia, Hesychio obversata sunt, cum I. 1044. B. Προσεπεμβαίνει interpretatus est ἐπιτωθάζει, ἐπιγελᾷ. Verbum ἐπεμβαίνω simili sensu usurpatur, ut duo loca ex multis nominem, in Epist. nomine Concil. Nicaen. scripta, apud Socrat. Hist. Eccles. 28. A. item a Cedreno II. 670. D. De ἐπιβαίνω, idem significante, copiosus J. Tobias Krebsius in Decretis Romanorum pro Iudaeis factis 25. B., demonstrans, omnia fere veniendi verba cum ἐπὶ, adiuncto casu personae, notionem hostilis invasionis habere.

P. 223 *Pag.* 88. *lin.* 15. ὡσεί τινα ἄτιμον μετανάστην] Ex Homero Iliad. *I.* 644. *Π.* 59.

*Pag.* 89. *lin.* 8. ἐρωδιοῦ ῥάμφει προσεοικὸς ἀτεχνῶς] Ἐρωδιὸν ardeam esse notum est. Aristoteles Historia animal. I. 903. B. Eodem nomine denotatur avis fabulosa, de qua mira refert Pseudohieronymus Breviar. in Psalter. 394. B. in psalm. CIII. maiorem esse omnibus volatilibus, aquilamque vincere et comedere. Ab hoc diversus est *erodio erodionis*, S. Hieronym. Commentar. in Zachariam III. 1732. E. Totum Leonis locum exscripsit (tametsi paulo minus accurate) Ducangius in Glossar. Addend. 11. A.

*Ibid. lin.* 12. Τοιαύτην μὲν δὴ Νικηφόρος ὁ αὐτοκράτωρ τὴν τοῦ βίου εὗρε καταστροφὴν] In Chronico ms. Ioannis Scylitzae hic leguntur quaedam a Cedreno omissa, verbisque eius ἔνδον τοῦ παλατίου κατεργασθεὶς II. 663. D. subiungenda, de sepultura et specie Nicephori Phocae, quae Scylitza ex Leone 55. D. 29. D. 30. A. paene ad verbum exscripsit. Deinceps sequuntur haec: *) Ἐν δὲ τῇ σορῷ αὐτοῦ [Nicephori Phocae] ὁ Μελιτηνῆς μητροπολίτης Ἰωάννης ταῦτα ἐπέγραψε· B

Τὸν ἀνδράσι πρὶν καὶ τομώτερον ξίφους,
Πάρεργον οὗτος καὶ γυναικὸς καὶ ξίφους,
Ὃς τῷ κράτει πρὶν γῆς ὅλης εἶχε κράτος,
Ὥσπερ μικρὸς γῆς μικρὸν ᾤκησε μέρος,
Τὸν πρὶν σεβαστὸν, ὡς δοκῶ, καὶ θηρίοις,
Ἀνεῖλεν ἡ σύγκοιτος, ἓν δοκοῦν μέλος.
Ὁ μηδὲ νυξὶ μικρὸν ὑπνώττειν θέλων,
Ἐν τῷ τάφῳ νῦν μακρὸν ὑπνώττει χρόνον,
Θέαμα πικρόν. Ἀλλ' ἀνάστα νῦν, ἄναξ,
Καὶ τύπτε πεζοὺς, ἱππότας, τοξοκράτας,
Τὸ σὸν στράτευμα, τὰς φάλαγγας, τοὺς λόχους·
Ὁρμᾷ καθ' ἡμῶν Ῥωσικὴ πανοπλία,
Σκυθῶν ἔθνη σφύζουσιν εἰς φονουργίας· C
Λεηλατοῦσι πᾶν ἔθνος τὴν σὴν πόλιν,
Οὓς ἐπτόει πρὶν καὶ γεγραμμένος τύπος
Πρὸ τῶν πυλῶν σὸς ἐν πόλει Βυζαντίου.
Ναὶ, μὴ παρόψει ταῦτα· ῥίψον τὸν λίθον,
Τὸν σὲ κρατοῦντα, καὶ λίθοις τὰ θηρία,
Τὰ τῶν ἐθνῶν, δίωκε· δὸς δὲ καὶ πέτρας
Στηριγμὸν ἡμῖν, ἀῤῥαγεστάτην βάσιν.
Εἰ δ' οὐ προκύψαι τοῦ τάφου μικρὸν θέλεις,
Κἂν ῥῆξον ἐκ γῆς ἔθνεσι φωνὴν μόνην·
Ἴσως σκορπίσῃ ταύτῃ καὶ τρέψεις μόνῃ.
Εἰ δ' οὐδὲ τοῦτο, τῷ τάφῳ τῷ σῷ δέχου
Σύμπαντας ἡμᾶς· ὁ νεκρὸς γὰρ ἀρκέσῃ D
Σώζειν τὰ πλήθη τῶν ὅλων χριστωνύμων,
Ὢ, πλὴν γυναικὸς, τὰ δ' ἄλλα Νικηφόρος.

*) Cod. Coisl. No. 136, fol. 101 verso.

*Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτω συντίθειται.* Sequentia, *Ἰωάννης δὲ ὁ Τζιμισκῆς, τὰς τῆς Ῥωμαίων κ. τ. λ.* denuo in historiam recepit Cedrenus II. 663. D. Omisit autem senariolos Ioannis Melitenensis, sive quod paulo longiores ei (vereor ne etiam lectori) viderentur, sive quod ludus potius ingenii quam vera arcae inscriptio. Certe Ioannes Melitenensis, si is est de quo Le Quien Orient. Christ. I. 445. C. vixit circa a. 1027, plus quinquaginta annis post Nicephorum in arcam conditum.

*Pag.* 91. *lin.* 5. *παλινῳδίαν ἦσαν*] Agathias 89. B.

*Pag.* 92. *lin.* 4. *μουζακίτζην δηλοῖ*] H. e. *pusillum:* vid. Ducang. Glossar. II. 1570. B. Sed hanc etymologiam nominis Tzimisces prorsus improbat vir doctissimus Cirbied, in Schola Regia speciali linguarum Orientalium hodiernarum cathedrae Armeniacae decus et ornamentum. Esse nimirum in Armenia ma-
P. 224 iore urbem Tschemischgaïzag (vid. quoq. *Détails sur la première expéd. des Chrétiens dans la Palestine, traduits de l'arménien en français par F. Martin.* Magasin Encyclop. *Septembr.* 1811. *p.* 38.): id nomen significare *soccum splendentem s. purpureum,* quo calceentur mulieres per Orientem. Inde oriundum Tzimiscem: eiusque nomen, Armeniace *Tschemeschghigh* scriptum, esse diminutivum alterius, vertique debere *socculum splendentem.* Referam ipsa verba amicissimi collegae: „ *Tschemischgaïzag, qui signifie* sandale étincelante *ou* rouge *que portent les femmes Orientales à leurs pieds, est le nom d'une ville de la grande Arménie qui s'appeloit aussi anciennement* Hierapolis; *elle fut la patrie de Iean Zimiscès. Ce dernier nom, qu'on écrit en arménien* Tschemeschghigh, *n'est que le diminutif du premier, et il signifie* petite sandale étincelante. *Telle est la signification ou l'étymologie du mot* Zimiscès." Quae quemadmodum cum opinione Leonis componi possint, viderint litteras Orientales docti.

## IN LIBRUM VI.

P. 225 *Pag.* 93. *lin.* 1. *Τοῦ δὲ αὐτοκράτορος Νικηφόρου τὸν τρόπον*] Obtruncatus est Nicephorus anno 969. d. xi. mensis Decembris: ita quae narrantur hoc libro, ad priorem partem anni 970. pertinent: vide Pagium Critic. IV. 24. A.

*Ibid. lin.* 3. *Ἤδη δὲ τετάρτης*] Haec usque ad vb. *ἀνηγόρευον* Combefisius ap. Pag. IV. 22.

*Pag.* 94. *lin.* 5. *ἐς γέρας τῷ ἀνδρὶ ταύτην ἐκαινοτόμησε τὴν τιμήν·*] Cedrenus II. 663. D. *μήπω πρότερον ὄντος τοῦ ἀξιώματος, πρώτου δ' αὐτὸ τοῦτο ἐφευρηκότος.* Sed leg. *πρώτου δ' αὐτοῦ, cum ipse primus,* ex codd. omnibus, sensu quoque flagitante.

*Pag.* 96. *lin.* 11. Ἱκανὴν οὖν] Exitum huius capitis Combefisius vertit ap. Pag. IV. 22.

*Ibid. lin.* 16. Τὴν δὲ ἰδέαν τοιόσδε ἦν·] Haec ex scriptore nostro contraxit Scylitzes, subiunxitque in historia ms. narrationi de morte Tzimiscae, quae terminatur sic, καὶ Κωνσταντῖνον, τοὺς παῖδας τοῦ Ῥωμανοῦ. Vide Cedren. II. 684. B. Cedrenus autem, cum omnia minima maxima ad verbum e Scylitza in B ipsius Compendium historiarum referret, tamen haec de forma ac specie Tzimiscae nescio quare praetermisit, ut igitur in Leone duntaxat et in Scylitza ms. exstent.

*Ibid. lin.* 23. ἡρωϊκὴ γὰρ αὐτῷ] Scylitza addit ψυχὴ, ac fortasse sic legendum. Paulo post, 97. lin. 3. Scylitza habet ἀπτέρῳ τάχει, unde firmatur coniectura mea ad oram (vide quoque supra 30. D. lin. antepenult.), et, πρὸς τοὺς οἰκείους διανέκαμπτεν.

*Pag.* 97. *lin.* 4. ἅλματι] Scylitza, ἅλμασι.

*Ibid. lin.* 5. πάντων κατηυμεγέθει . . . γενεάν.] Amplior eadem phrasis supra 30. A. ubi κατευμεγέθει.

*Ibid. lin.* 8. ἐπὶ τὸν πύματον] Scylitza secus, ἐπὶ τὸν πέμπτον, calligrapho vocem obsoletiorem πύματος in magis notam, ut fit, commutante.

*Ibid. lin.* 18. Μεγαλόδωρος] Haec usque ad pag. 100. 7: τῦφον τιθεὶς Combefisius vertit ap. Pag. IV. 22.

*Pag.* 98. *lin.* 1. παρὰ τὸ προσῆκον] Agathias πέρα τοῦ προσήκοντος, 81. B.

*Ibid. lin.* 2. τὰς τοῦ σώματος ἡδονὰς διεπτόητο.] Hactenus quae ex Leone Scylitza transtulit in historiam ms. C

*Ibid. lin.* 10. ἐς τὸν θεῖον καὶ μέγαν τῆς τοῦ Θεοῦ Σοφίας σηκὸν εἰσφοιτᾷ] Cedrenus Histor. II. 664. B. ἄπεισι μετ' ὀλίγων ὁ βασιλεὺς εἰς τὴν μεγάλην ἐκκλησίαν, ubi Xylander, secus opinor, legisse videtur μετ' ὀλίγον, nam vertit *paulo post*, pro, *cum paucis:* deinceps, C. lin. 5. manifesto mendo editum est ἀπολογισαμένου pro ἀπολογησ.

*Ibid. lin.* 14. τοῦ νεὼ] In Hederici Lexico manuali edit. Ernesti Lips. 1768. 8. col. 1371. is genitivus νεῶ scribitur, perperam. Vide Maittaire De dialectis ed. Sturz. 27. A.

*Ibid. lin.* 20. καὶ προσέτι τὸν τόμον τῇ συνόδῳ προσαποτίσῃ] Sensus verbi προσαποτίειν hic detorsus ex illo, quando *insuper donare, insuper solvere* significat. Philo De victimis 653. C. προσαποτίσας καὶ τὸ ἐπίπεμπτον. Aeneas Gazaeus Theophrasto 374. B. Eius synonymum ἐπέδωκε subiungit Leo paulo post, 99. lin. 7. Gravem autem fuisse Nicephorum non uno modo ecclesiis docet Vita inedita S. Nicephori episcopi Mileti, scripta ab homine et docto et aequali fere temporum illorum (nam memoratur ab eo Θεόδουλος aliquis, ὃς καὶ ἔτι περίεστι, fol. 222 *verso*): D qua narratur, cum procuratores imperatorii ex oleo sacro redi-

tus, qui maximi sunt in ecclesia Graeca, interverterent in commodum fisci, S. Nicephorum non esse veritum Imperatorem ipsum adire, ab eoque restitutionem iuris illius, donec obtineret, flagitare. *Καὶ τὰ τῆς ἐκκλησίας ὑπῆρχον προκαθηρπασμένα παρὰ τῶν ἐπιστατούντων τοῦ μυρελαίου, τί ποιεῖ; τῷ βασιλεῖ* [h. e. Nicephoro Phocae, cuius mors deinceps narratur] *θαῤῥαλέως πρόσεισι καὶ παῤῥησιάζεται. Δικαίως γὰρ ὡς λέων ἀληθῶς πέποιθε καὶ τῶν ἀφαιρησάντων καταβοᾷ, Ἢ ἀπόδος, λέγων, τὰ τοῦ θεοῦ, ἢ μὴ προσδόκα Χριστῷ πράττειν φίλια, τοῖς μὴ προσήκουσιν ἀνεχόμενος ταῦτα καρποῦσθαι.* Ac post paulo: *Ἐφ' οἷς τὸν βασιλέα, καταπλαγέντα τὴν τοῦ ἀνδρὸς παῤῥησίαν (καὶ γὰρ καὶ τὰ σκῆπτρα τὰς ἀρετὰς οἶδεν αἰδεῖσθαι, καὶ τοῖς συνετοῖς εὐδιάγνωστον τὸ φιλόθεον), ἀναντιῤῥήτως κελεῦσαι τὰ οἰκεῖα ἀπολαβεῖν, καὶ ἀποκαταστῆναι κατὰ τὸ ἀρχαῖον τῇ ἐκκλησίᾳ τὴν πρόσοδον κ. τ. λ.* Addit auctor, quae restituerat Phocas, ea post eius caedem denuo esse episcopo ab iisdem procuratoribus adempta. De quibus questurum S. Nicephorum iterum
P. 226 perrexisse ad comitatum: ivisse simul hominem nequam Sachacium, consilio ut Sancto apud Imp. adversaretur. Ita, cum una devertissent potionemque uterque sibi praepararet, Sachacium de suo miliario caldam venenatam ministrasse Sancto: hunc tamen vehementi vomitu tum veneno tum periculo esse liberatum. Addam ipsa verba Graeca: *Εἰ καὶ αὖθις οἱ ταῦτα προκαθηρπακότες ἀφείλοντο βίᾳ, ἤδη τοῦ ἀποδεδωκότος αὐτὰ βασιλέως διαπεφωνηκότος.**) *Διὸ καὶ πρὸς τὸν μετ' ἐκεῖνον τῆς βασιλείας δραξάμενον (Ἰωάννης δ' ἦν οὗτος, ᾧ Τζιμισκῆς τὸ ἐπώνυμον) τοῦ ὁσίου ἀπιόντος, συνεβάδιζεν αὐτῷ ὁ τὴν παρατροπὴν ἢ μᾶλλον εἰπεῖν τὴν κακίαν ἐπιβόητος Σαχάκιος, τοὺς λόγους τῆς δίκης τῶν κτημάτων ἀναδεξάμενος, καὶ ἰσχυρῶς τῷ μεγάλῳ ἀντικαθιστάμενος, . . . . . αὐτὸς ἐκεῖνος συγκεκερακὼς ὁ Σαχάκιος τῷ μεγάλῳ πιεῖν δέδωκε· τὸ δὲ ἄρα ἦν πλῆρες φαρμάκου· ὃ λαβὼν ὁ θεῖος ἀνὴρ καὶ σφαγῖδι ζωοποιῷ σημειωσάμενος, ἔπιεν ὑπονοησάμενος μηδέν· πόθεν γάρ; Ἔπειτα τοσοῦτος αἴφνης ἔμετος ἐξεβλύσθη, ὥστε συνεκβλυθῆναι αὐτῷ καὶ τὸ φάρμακον, μηδ' ὁπωσοῦν παραβλάψαν*
B *τὸν ἅγιον.* Tzimiscis quoque animum sibi conciliasse S. Nicephorum morum sermonisque dignitate discimus eodem auctore, qui tamen sui instituti esse negat, quae is in comitatu egerit separatim perscribere, — *οὐ τοῦ παρόντος καιροῦ, ὅτι μηδὲ διὰ σπουδῆς ἡμῖν ταῦτα.* Reliqua ex hac vita, quemadmodum S. Nicephorus saeculo abdicato in montem Latrum secesserit, conditisque *Ἐρεβίνθου* et *τοῦ Ξηροῦ Χωραφίου* monasteriis in hoc vitam deposuerit laudatissime actam, ut aliena ab historia saeculari horum temporum praetermitto.

*Pag.* 99. *lin.* 1. *μήτι τῶν ἐκκλησιαστικῶν πραγμάτων ἐκτὸς*

*) De hoc verbo vide supra not. 191. D.

τῆς ἐκείνου ῥοπῆς ἐνεργεῖν.] Addit Cedrenus II. 658. D. voluisse Nicephorum; ut bello occumbentes martyrum honoribus fruerentur, contra S. Basilii placitum, qui a sacris per triennium arceat τοὺς πολεμίους ἔν τινι πολέμῳ ἀνῃρηκότας. Ubi ex Codd. legendum, τοὺς πολέμιον, ut recte intellexit Le Beau *Histoire du Bas-Emp.* XVI. 121. C.

*Ibid. lin.* 5. κατὰ τὴν νῆσον τὴν λεγομένην Πρώτην] Le Beau XVI. 162. C. in Proconnesum ait, consecutus Cedrenum II. 664. D. et Zonaram II. 209. A. C

*Ibid. lin.* 7. Λέοντα τὸν Βαλάντην καθυπεδείκνυεν] Glycas 308. C. εἶγε δὲ μὴ αὐτόχειρα γενέσθαι αὐτὸν τοῦ Φωκᾶ· ubi emendandum ex Codd. nostris, εἶπε δέ. In Scylitzae Chronico ms. coniurati vocantur ὁ Πατρίκιος Μιχαὴλ ὁ Βούρτζης, καὶ Λέων ταξιάρχης ὁ Βαλάντης, καὶ τῶν τοῦ Τζιμισκῆ πιστικωτάτων ὁ Ἀτζυποθεόδωρος. Eadem paene nomina sunt apud Cedren. II. 662. B. cuius narratio in multis ad verbum cum Leone convenit.

*Ibid. lin.* 10. πρὸς τοῦ Πολυεύκτου στεφθεὶς] Tzimiscem coronatum esse ipsis natalitiis Christi a. 969. Cedrenus docet II. 665. A.

*Ibid. lin.* 20. τὴν δὲ τῷ καταντιπέρας Βυζαντίου] Quae Ioannem humanitate ac misericordia fecisse Leo ait, ut bona pauperibus distribueret, ea ex conventu cum Polyeucto Patriarcha acta esse, Ioannem hac conditione coronante, Cedrenus auctor est II. 665. A. D

*Ibid. lin.* 21. ἠφώρισε] Sic fortasse Leo ipse scripsit, mendose: nam duplex augmentum ne apud posteriorem quidem scriptorem ullum in hoc verbo se nobis obtulit. Contra ἀφώριζον habet S. Germanus Constantinopolitanus De rerum ecclesiasticarum contemplat. 13. B. ἀφώρισεν Palladius Lausiac. 94. A. ἀφώρισαν S. Clemens Alexandrinus Stromat. 559. D. ἀφώρισται Theophrastus (qui multum delectatur verbo ἀφορίζω, adhibetque novies) Histor. plant. I. A. De causis plant. 352. A. S. Gregorius Nyssenus De oratione Dominic. I. 752. A. ἀφωρισμένην Theophrastus Hist. plant. 23. D. (ibi ἀφορισμ. operarum errore) et 843. D. Omitto aliorum loca, quae multa sunt. Adde, in ecclesia Graeca ἀφορίζεσθαι esse, *segregari a sacrorum mysteriorum communione*, quod hodie *minorem excommunicationem* vocamus. Maior enim *anathematis* vocabulo solet designari. Acta Concil. quinisexti III. 1695. E. Εἰ δέ τις τοῦτο πράττειν ἐπιχειροίη, ἀφοριζέσθω. Gentianus Hervetus: *Si quis autem hoc facere aggressus fuerit, deponatur.* Emenda, *excommunicetur*, sive periphrastice, *minori excommunicatione segregetur ab eucharistiae participatione.* Etenim *deponi* solis convenit clericis: ἀφορισμὸς is, de quo agitur, laïcis quoque potest contingere. Manuel Malaxus Historia Ecclesiastic. 129. A. ἀφόρησεν [sic] αὐτούς· vertit Martinus Crusius, *eos execratus est.* Sed potius scribendum, P. 227

*excommunicavit*, *a communione ecclesiastica separavit*. Neque minus passim erratum est in vertendo substantivo ἀφορισμὸς, quem ex superioribus patet in laïcis denotare *privationem* communionis eucharisticae, in clericis *suspensionem* ab officio ecclesiastico. Ita Liturgia S. Marci Alexandrina 135. B. Ioannes a S. Andrea ἀπὸ ἀναθέματος καὶ ἀφορισμοῦ vertit, *ab anathemate et excommunicatione*, tametsi hic reddendum erat, *suspensione*. Nam de sacerdote sermo. Contra apud S. Clementem Martyrem Constitutt. Apostol. 27. A. ἐπιτιμάσθω ἀφορισμῷ, Gentianus Hervetus simpliciter, *mulctetur*, quod saltem amplificandum erat, *sacrorum mysteriorum separatione mulct.* Ἀφορισμὸς apud rhetores quid sit, optime exposuit Ernesti Lexico techn. rhet. 52. B B. Quare in versione Reiskiana haec Dionysii Halic. Iudicio de Isaeo V. 597. ἡδέως τε καὶ ἀφοριστικῶς τὰ μετὰ ταῦτα ἐπιτίθεται, minus apte, opinor, redduntur, *suaviter et distincte*. Nam hoc quidem a rhetoribus Graecis dicitur εὐκρινῶς· ἀφοριστικῶς autem vertendum est *membratim*, concisis brevibusque membris, *inconnexe*, ut ait Grotius ad Ecclesiast. II. 6. sive, ut Ciceroniano verbo utar, *incise*, brevibus incisis, fereque id quod Basilius, scholiasta ms. S. Gregorii Nazianzeni luce dignissimus, περιόδους ἀσυνδέτους καὶ αὐτοτελεῖς solet appellare. Inde explicandum Etymologicum magnum 296. 50. ubi εἶεν dicitur esse ἐπίῤῥημα ἀφοριστικόν· quod nempe per se ipsum effingit sensum absolutum.

*Ibid. lin.* 22. τῶν τῇ ἱερᾷ νόσῳ καμνόντων] Vertit Combefisius, *eorum qui sacro morbo laborarent*, ut adeo intelligatur de morbo comitiali. Neque hercule immutare ea quidem ausus sum: tametsi Valesius ad Euseb. Histor. Eccl. IV. 19. iam demonstrarit, saepe ἱερὰν νόσον intelligi debere de lepra aut elephantiasi. C Scriptoribusque ibi laudatis addi possunt S. Ioannes Chrysostomus Orat. De poenitentia VI. 912. 37. τοὺς ὑπὸ τῆς ἱερᾶς νόσου κατακειμένους, ὧν τὰ μέλη πρὸ τοῦ θανάτου τῇ γῇ παραδίδοται· Anonymus Vita Chrysostomi VIII. 336. 29. unde paulo plura exscribam, quae quasi scholion vocabuli ἱερὸς esse possunt: *Εὑρίσκει τινὰς — τὴν ἱερὰν καλουμένην περικειμένους νόσον, ταύτην τὴν προσηγορίαν τοῦ τοιούτου λαχόντος νοσήματος, παρὰ τὸ πᾶσαν ἀνθρωπίνην συμφορὰν τε καὶ ἀλγηδόνα νικᾷν. Οὕτω γὰρ καὶ τοῖς ἔξω τὸ ἱερὸν ἀντὶ μεγάλου παρείληπται· ἱερὸν γὰρ καὶ ἰχθὺν, τὸν μέγαν φασίν.* Facillime autem propagari hunc morbum ait auctor, ἑρπυστικόν τι εἶναι καὶ μεταβατικὸν ἐπὶ τοὺς συνδιάγοντας· ideo eo affectos oppidis expelli, passimque stratos esse per itinera οἷα νεκροὺς ἀτάφους, κινούμενα λείψανα, ἕρποντα σκηνώματα, λογικοὺς ἀνθρώπους φωνὴν ἀφιέντας ἄναρθρον· iisque S. Chrysostomum locum idoneum concessisse cum aqua praeterlabente, πρὸς τὸ τοὺς ἀπὸ τῶν τραυμάτων ἀποκαθαίρειν ῥύπους. Quae omnia minime cadere videntur in homines mor

bo maiore affectos. Apud S. Ioannem Climacum quoque Scala D Parad. 126. B. verba, τῇ ἱερᾷ περιπεσεῖν νόσῳ, ob ea quae sequuntur haud paulo malim de lepra quam cum Matthaeo Radero de morbo comitiali interpretari. Confer praeterea Leonem 110. B.

*Pag.* 100. *lin.* 18. Ἤδη δὲ τῆς πρὸς Ὀρόντῃ] Haec et sequentia ex Leone transtulit Scylitza in Chronicon ms., unde exscripsit partim Cedren. II. 665. B.

*Pag.* 101. *lin.* 8. τὴν μὲν θύραθεν παιδείαν οὐ πάνυ ἠκριβωκότα] Dissuadebant multi in Graecia, tum omni medio aevo, tum maxime hoc saeculo, profanas litteras: quod qui iis a tenero imbuti essent, ad veritatem fidei caeciores putarentur. Ita S. Nicephorus, de quo supra 225. C. in Vita ms. magistro τοῦ Μωσελλοῦ puer in disciplinam traditus dicitur, τὴν ἱερὰν γραφὴν μόνην παιδευθησόμενος, οὐκ ἀνεχομένων τῶν προστατῶν τὸ γνήσιον καὶ γόνιμον τῆς ψυχῆς τοῦ παιδὸς ἐκσπόροις ἐμβομβῆσαι μαθήμασιν· ὅτι μὴ δυνατὸν, τοὺς τύπους τῆς τερατολογίας προτυπωθέντας ἀναλεῖψαι ῥαδίως, εἰ [f. ἢ] καὶ τὴν πρᾶξιν διαφυγεῖν.

*Ibid. lin.* 10. Ὁ δὲ Πολύευκτος] Haec usque ad finem huius capitis Combefisius vertit, Pagi IV. 24.

*Ibid. lin.* 11. προχείρισιν] Codex προχείρησιν· mutavi secundum etymologiam a verbo προχειρίζομαι. Vocis προχείρισις, adhuc in Lexicis omissae, significatus sunt duo: alter apud philosophos, alter in scriptorr. ecclesiasticis. Apud illos sonat *actus, operatio*, qua cogitata repraesentantur, perducunturque ad effectum. Porphyrius Sentent. ad intelligib. ducent. 225. A. de anima, ἐνεργεῖ δὲ κατ' αὐτοὺς, ἢ ὑπ' ἄλλου εἰς προχείρησιν [l. προχείρισιν] ἐκκαλουμένη, *vel ab alio ad opus excitata*. Ut ideo erraverit Kusterus, haec Suidae I. 830. A. ἢ καθ' ἕξιν ἢ κατὰ προχείρισιν, sic vertens: *secundum habitum et secundum propositum*. Nam cum προχείρισις opponatur τῇ ἕξει, denotetque actum ipsum sive repraesentationem facultatis, vertendum, *secundum habitum, vel secundum actum*, sive *executionem*. Apud scriptores ecclesiasticos significat *propositionem* episcopi ordinandi. Theophilus Antiochen. De Deo et Christianorum fide 147. D. ἐν τῇ τῶν ἱεραρχούντων προχειρίσει τε καὶ ἐκλογῇ. Προχειρίζεσθαι enim apud scriptores quidem profanos, ut alia multa, ita et *eligere* generatim denotat: vide exempla in Lexico Polyb. VIII. II. 544. a Schweighaeusero viro omni existimatione ornatissimo col- B lecta: item apud Alciphron. I. 41. B. In scriptoribus ecclesiasticis proprie esse *proponere nomen* alicuius ordinandi, ut inquiratur an dignus sit munere, recte observavit Henr. Valesius Annotatt. in Euseb. De Vita Constant. 214. A. et in Socratem Scholast. 7. A. id quod ὑποβάλλειν ὀνόματα dicit Socrates 28. D. Non desunt tamen loca apud scriptores quoque ecclesiasticos, ubi latiore sensu exponendum est *eligere*. Euthalius Diaconus in peregrinationn. S. Pauli 240. A. S. Clemens Romanus Constitutt. Apostol.

P. 228

11. A. 27. D. 34. E. 67. B. 102. A. 116. C. 132. D. Anonymus Catena in Ieremiam I. 54. E. S. Basilius Epistola cccxxiii. II. 1096. B. Palladius Histor. Lausiac. 1010. B. Simeon Metaphrastes Vita S. Lucae 82. A. Plerumque enim ibi usurpatur de Deo aut Christo, apostolos prophetasque προχειριζομένῳ, *eligente*, neque subiiciente cuiusquam examini, sed summo suo testimonio
C comprobante. Addam de significatione adiectivi πρόχειρος, quae neque a Ducangio, neque a Suicero, neque ab Ernestio in Lexico rhetorum, notata sunt, quando de lectione usurpatur, praesertim Scripturae Sacrae. Velut in S. Athanasio Adversus eos qui volunt simpliciter dictis credendum esse II. 581. F. κατὰ τὸ πρόχειρον τῆς ἀπαγγελίας. Montefalconius perperam, *prima pronunciationis fronte*. Est enim τὸ πρόχειρον τῆς ἀπαγγελίας *obvius litteralisque sensus locutionis*, oppositus τῇ μεταλήψει sive ἀναγωγῇ, hoc est, *sensui mystico*. Eadem significatione dicunt τῇ προχείρῳ αἰσθήσει Ioannes Philoponus De creatione mundi 109. A. ἡ πρόχειρος διάνοια Dionysius Euseb. 273. C. τὴν πρόχειρον ἐκδοχὴν Philo Quod deterius potiori insidiari soleat 142. E. Origenes Contra Cels. 211. C. 242. A. 317. C. Philocalia 8. D. ἡ πρόχειρος τῶν λέξεων ἔμφασις S. Ioannes Chrysostomus Homil. lxxxiv. in Evang. Ioannis II. 863. 37. κατὰ τὴν πρόχειρον ἔννοιαν Severus Catena in Ieremiam II. 525. B. S. Gregorius Nyssenus De
D Vita Mosis I. 170. D. τὸ προχειρότερον τοῦ λόγου Origenes in Ierem. 234. A. κατὰ πρόχειρον νοῦν S. Nilus Epistola II. ad Domnium iunior. 27. B. κατὰ τὴν πρόχειρον φαντασίαν Philo Quod deterius pot. ins. soleat 127. C. Reliquae significationes vocabuli πρόχειρος nec pueros fugiunt: quanquam in illis quoque viri docti passim lapsi. Veluti Andreas Schatus, non recordans operis Ptolemaei cui titulus *Canones expediti*, haec Pauli Alexandrini, Rudimenta in Apotelesm. 26. C. τὴν δὲ ἀκρίβειαν τούτων ὁ πρόχειρος κανὼν Κλαυδίου Πτολεμαίου παραστήσει, sic reddidit: *Exquisitam hor. rationem exhibebit Canon Cl. Ptolemaei, qui exstat*. Vel Eusebius Renaudotius illa Gennadii Patriarchae De sacramentali corpore Christi 28. B. οὐ γὰρ τὰς σωματικὰς λύει νόσους ὁ δεσπότης ἡμῶν, ἀλλὰ τὰς ἁμαρτίας ἀφίησι πολλῷ προχειρότερον, — *multo facilius peccata dimittit*. Nam προχειρότερον non valet hoc loco *facilius*, sed *promtius*, *festinantius*, *prius*, ut patet ex sequentibus, Servatore spiritualem morbum paralyti-
P. 229 ci sanante prius quam corporis curationem susciperet. Plura exempla vocis πρόχειρος perperam acceptae hic missa facimus: quod in trivialibus morari, non est instituti nostri.

*Pag.* 102. *lin.* 7. *Αὐτὸς δὲ*] Haec usque ad Pag. 103. lin. 17. ἀνέκαθεν Combefisius vertit apud Pag. IV. 24.

*Ibid. lin.* 18. ἀναστάσιμος ἡμέρα, καθ' ἣν τὴν ὀρθόδοξον πίστιν] Festum orthodoxiae, de quo rite obeundo multus est Constantinus Porphyr. Caerimon. aul. Byzant. I. 92. C. incidebat

a. 970. in diem XIII. Februarii. Celebrabatur ob cultum imaginum a. 842. a Methodio Patriarcha una cum memoria Concilii II. Nicaeni restitutum. Le Quien Orient. Christ. I. 256. A. Pagi Critic. IV. 24. A. Polyeuctus obierat circa d. XVI. Ianuarii eiusdem anni 970.

*Ibid. lin.* 24. *ἥ τε γὰρ σπάνις τῶν ἀναγκαίων καὶ ὁ λιμὸς ἐκβαθύνας*] Praesertim 969. indict. XII: nam apud Cedren. II. 660. D. *τὴν ιβ΄ ἡμέραν*, scribe *τὴν ιβ΄ ἴνδικτον*, ut recte vertit Xylander. Apud eundem Cedren. II. 644. D. de lue, quae sub Romano iuniore primum exorta *ἄχρι τῶν τῆδε χρόνων οὐκ ἐπαύσαντο*, lege *ἐπαύσατο*, cum omnibus Codd. Bibliothecae Regiae, B ipsa re quoque flagitante. Scylitza in Chronicon ms. narrationem derivavit, ex Scylitza Cedrenus, ubi II. 665. B. Apud Leonem lubenter scripsissem *ἐμβαθύνας*· tametsi ne illud quidem praeclare dictum. Etenim apud scriptores Christianos et Hellenistas *ἐμβαθύνω* valet: 1) *Mergo me*, velut in voluptates, vitam carnalem, curas. S. Basilius Homil. in Psalm. XXIX. I. 191. B. *ἐμβαθύνειν τῇ κακίᾳ*. Homil. in Psalm. XLV. I. 272. D. *ἐμβαθύνων τοῖς περισπασμοῖς τῆς σαρκός*. S. Ioann. Chrys. Orat. exhort. ad poenitent. VI. 916. 40. *μὴ ἐμβαθύνῃς ἐν τῇ ἀδικίᾳ σου.* S. Greg. Nyss. In Eccles. I. 431. B. *τοὺς ἐμβαθύνοντας τῆς κατὰ σάρκα ζωῆς* [l. *τῇ κ. σ. ζωῇ*]. In Cantic. Cant. I. 628. D. *τοῖς ἐμβαθύνουσι τῇ τοῦ βίου ἀπάτῃ*. De orat. I. 717. A. *τῶν ταῖς ματαίαις ἐπιθυμίαις ἐμβαθυνόντων*. Contra Eunom. II. 125. A. *οἳ ταῖς ματαίαις ἐπιθυμίαις κατὰ ψυχὴν ἐμβαθύνοντες*. De oratione Domin. I. 745. A. De beatitudinibus I. 786. B. Contra Eunom. II. 81. C. et 391. D. 2) *Scrutor altius* et *profundius*, C praesertim tropologiam et metalepsim, hoc est, sensum allegoricum Scripturae Sacrae. Origenes Philocal. 70. A. *εἴ τις ἐμβαθύνῃ τῷ λόγῳ*· quae ipsa verba iterat Eusebius Praeparat. Evang. 283. D. S. Ioannes Chrysostomus De debitore X. mill. talentorum V. 197. 27. *μήτε τοῖς εἰρημένοις ἐμβαθύνουσιν*. Philo de praemiis et poen. 708. C. *ταῖς διανοίαις ἐμβαθύναντες*. Eusebius Praepar. Evang. 574. A. *ἐμβαθύνειν καὶ δοκιμάζειν τὸν νοῦν τῶν λεγομένων*. Item alii fere innumeri: S. Basilius Homilia in Psalmum XXXIII. I. 217. A. Theodoretus Catena in Ierem. II. 182. E. Philo De mundi opificio 12. G. De profugis 375. F. De somniis 441. F. Anonymus Catena in Psalm. I. 593. C. Nota praeterea phrasim S. Gregorii Nysseni In Cant. Cant. I. 510. A. *ἡ δὲ λέξις ἐμβαθύνουσα τροπικαῖς σημασίαις*, *dictio immergens se tropicis significationibus*, hoc est, iis plena.

*Pag.* 103. *lin.* 11. *Σφενδοσλάβον*] Variatur in nomine D Graece scribendo. Codex habet (designabo paginas editionis, locis Codicis respondentes) *Σφενδοσθλάβος* 64. B. 93. C. 96. A. D. 97. A. B. *Σφενδοσθλάβῳ* 85. B. *Σφενδοσθλάβον* 63. B. 83. B. 85. A. 89. A. Hanc scriptionem secutus sum: nam quod

primis in foliis Σφενδοσλάβος legitur, absque θ, id operarum vitio factum est. Alibi in Cod. idem nomen varie corruptum: Σφενδόσθλαβος 65. B. 93. B. D. Σφενδόσθλαβον 82. D. 89. C. 92. B. Σφεντοσθλάβος 96. B. Φενδοσθλάβος 85. C. Σφενσθλάβον [sic] 85. A. [Pag. 138. lin. 8 huius ed.] Θλάβον [sic] 97. C. Rationem meam scribendi et peracuendi Σφενδοσθλάβος tuentur Scylitzes Historia ms. passim, Cedren. II. 660. C. 666. D. 672. D. 674. B. 675. D. 676. D. 677. A. 679. B. D. 680. D. 682. A. B. 683. A. Constantinus Porphyrogen. Caerimon. Byzant. II. 345. B. et alii plerique.

*Pag.* 104. *lin.* 15. *ἐκ τοῦ κατ' ἐκείνου καιροῦ*] Confer supra 11. A. Fortasse *κατ' ἐκεῖνο* vel *κατ' ἐκεῖνον*, ut *τὸ κατ' ἐκεῖνο καιροῦ* Niceph. Phocas Tact. 156. B. *κατ' ἐκεῖνο τοῦ καιροῦ* Agathias 15. D. 64. D. 136. B. 139. C. 154. B. Sed voces praepositioni *κατὰ* subiectae saepe depravatae sunt. Apud S. Atha-
P. 230 nasium Orat. contra gent. I. 2. C. *ἐξ ἀρχῆς οὐκ ἦν κακία· οὐδὲ γὰρ οὐδὲ νῦν ἐν τοῖς ἁγίοις ἐστὶν, οὐδ' ὅλως κατ' αὐτοὺς ὑπάρχει αὕτη*, S. Patrem non dubito scripsisse, *οὐδ' ὅλως καθ' ἑαυτὴν ὑ. α.* versionemque Montefalconii sic refingendam: *nam ne nunc quidem in Sanctis est, neque per se omnino existit.* Quae emendatio firmatur ex illis quae deinceps ait 5. F. *Ἑλλήνων μὲν οὖν τινες πλανηθέντες τῆς ὁδοῦ καθ' ἑαυτὴν εἶναι τὴν κακίαν ἀπεφήναντο.* Eodem modo Actis Conc. Cplitani secundi (hoc est, generalis quinti) III. 195. E. *ἀναφερομένης δὲ, κατ' ἐκείνου, τῆς τοῦ ἀνθρώπου γεννήσεως ἐπὶ τὸν Θεόν·* lege *κατ' ἐκείνους*, nempe Nestorianos. Et in Gennadii Patriarch. Homil. de sacramentali corpore Christi 6. A. *προκοπὴν τῆς κατὰ Χριστοῦ ζωῆς*, item emendandum *κατὰ Χριστόν*. Iam si scribimus apud Leonem *ἐκ τοῦ κατ' ἐκεῖνον καιροῦ* (quod forte oportuisset), id vertendum esse *ab illius temporibus* patet, ob notam potestatem praep. *κατὰ*, quando pronomini personali iuncta vim possessivi assumit. Quae for-
B ma apud posteriores quoque scriptt. adeo frequens est, ut exemplis fere non egeat. S. Epiphan. Advers. haeres. I. 572. B. *τὴν καθ' ἡμᾶς ἤπειρον, continentem nostram.* S. Basil. In XL. mart. I. 533. C. *τὴν καθ' ἡμᾶς χώραν, regionem nostram.* S. Chrysost. Homil. XXI. in Matth. I. 263. A. *τὰ καθ' ἡμᾶς ἅπαντα, universus noster mundus.* S. Antiochus De inimicitiis et invid. II. 1113. B. *ἡ κατ' αὐτὸν ἱστορία, eius historia.* Quanquam in hoc quoque vertendo passim viri docti multi lapsi sunt. Acta Concil. Chalced. II. 501. D. *ἐξετάζειν τὰ κατ' ἐμέ.* Vetus interpres, *quae adversum me sunt gesta.* Scribe: *quae ad me spectant.* Acta Conc. oecum. sexti III. 1057. E. *τοῦ δουλικοῦ ὑμῶν καθ' ἡμᾶς ἀποστολικοῦ θρόνου.* Vetus versio: *servili vestra, quae secundum nos est, apostolica sede.* Imo, *nostra sedes apostolica, quae serva vestra est.* Aeque eiusd. Conc. actione quarta III. 1076. C. *ταπεινῶς εἰς τὰ καθ' ἡμᾶς κατελθὼν*, erratum est in versione Latina: et in Divali sacr. Constantini Imperat. eodem volumine 1044. E. *τοὺς*

καθ' ὑμᾶς [*vestros*] ἀρχιερεῖς mire redditur, *pontifices secundum vos.* Porro in confessione fidei Macarii III. 1173. E. τὰ κατ' αὐτὸν, *quae circa fuerant*, vertendum est, *causa ipsius:* alibi C
1252. A. τῆς κατ' αὐτὸν συνόδου, *concilii quod circa eum est*, item, *sui concilii*, alibique saepe similiter. Eodemque referendus locus Conc. Cpolit. sub Mena II. 1378. B. Ἐκινεῖτο τὸ κατὰ τοὺς κληρονόμους τοῦ μακαρίου Ῥουφίνου, *controversia, quae haeredes Rufini defuncti spectat, movebatur.* Interpres Latinus mire: *commotus fuit propter id, quod cum heredibus beatissimi Rufini.* Et Conc. oecum. sexto III. 1187. C. ὅσον κατὰ τὴν ῥῆσιν, minus est, *quantum secundum sermonem*, quod habetur in cuso, quam: *quantum attinet ad ipsam locutionem.* Multoque ineptius satisfact. Concilii 1251. A. τῆς κατ' αὐτὸν συνόδου, *sui concilii*, nempe quod ab Agathone Papa celebratum Romae fuit, redditur: *concilii quod circa eum est.* Ex hac autem significatione praep. κατὰ, satis nota illa quidem, fluxerunt locutiones apud scriptores ecclesiasticos ubique obviae, οἱ καθ' ἡμᾶς, *nostri*, hoc est *Christiani*, τὰ καθ' ἡμᾶς, *religio nostra.* Ita Ioannes Vita S. Epiphan. II. 322. C. τὰ κατ' ἐμὲ, *religionem meam.* S. D
Ioannes Chrysostomus In illud, Pone manum tuam sub fem. meum VII. 567. 25. τὶς τῶν καθ' ἡμᾶς, *aliquis nostrae fidei.* Quocirca neutiquam probem Langium, haec S. Iustini Martyris Cohort. ad Graecos 46. B. Μουσώνιον δὲ ἐν τοῖς καθ' ἡμᾶς, καὶ ἄλλους, οἴδαμεν (*Musonium aliosque inter nostros*, i. e. Christianos, *fuisse scimus*), sic vertentem: *Mus. autem inter eos qui saeculo nostro atque in hac urbe fuere, atque alios scimus.* Etenim Musonius floruit Tiberio Caesare, S. Iustinus sub Antonio Pio. Melius apud Anastasium Sinait. Hodeg. 174. A. τὰ καθ' ὑμᾶς redduntur, *dogmata vestra.* Iam ex hoc usu praeposit. κατὰ explicanda est formula frequens apud Patres, in Suicerique Thesaur. Eccles. II. 251. addenda, ὁ καθ' ἡμᾶς λόγος, *religio Christiana*, cuius auctor est ὁ θεῖος λόγος, Christus. Irenaeus apud Euseb. 89. A. οἱ ἄποθεν τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου συγγραφεῖς, *scriptores a religione nostra alieni.* S. Gregorius Nyssenus De anima et resurrectione II. 634. A. οἱ ἔξω τοῦ λόγου τοῦ καθ' ἡμᾶς. Athenagoras Legat. pro Christian. 36. C. θεοδίδακτον εἶναι τὸν καθ' ἡμᾶς λόγον, *disciplinam nostram.* Apud eundem 4. D. P. 231
ubi rogantur Imperatores, aequitatem τῷ καθ' ἡμᾶς λόγῳ, *religioni nostrae*, ut ne denegent, versio Latina pessime, *mea quoque oratio ut sentiat, sinite.* Neque rectius Montefalconius Euseb. Comment. in Psalmos I. 409. E. παρὰ τοῖς ἔξω τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου, *apud exteros dictis nostris consona:* scribe, *apud eos, qui a nostra religione sunt extranei:* ut in Eusebii Dem. Evang. 160. B. οἱ ἀλλότριοι τοῦ καθ' ἡμᾶς λόγου, ubi Montacutius, *qui ab hac ratione nostra alieni sunt.* Imprimisque frequentat locutionem illam Theophilus Antiochenus De Deo et

fide Christian. 80. B. 119. B. 127. C. 138. C. aliique Patres, praesertim priorum saeculorum. Neque minus crebro invenies ὁ λόγος simpliciter, interdum etiam οἱ λόγοι, eadem significatione. Eusebius Hist. Eccles. 143. D. μικροῦ δεῖν ἀποστάντας τοῦ λόγου, *qui a fide propemodum descivissent.* Athenagoras Legat. pro Christ. 4. A. οὐδεὶς γὰρ Χριστιανὸς πονηρὸς, εἰ μὴ ὑποκρίνεται τὸν λόγον, *nisi hanc religionem simulat.* Quam vim vocis noto,
B quod saepissime fugerit interpretes. Velut in Athenagora 4. B. ἀρχομένῳ ἀπολογεῖσθαι ὑπὲρ τοῦ λόγου, *defensionem religionis orso*, Conradus Gesnerus vertit, *ab initio institutae orationis meae.* Et 12. A. de Christianis operariis infimae conditionis, qui, *si verbis utilitatem religionis suae demonstrare nequeant*, τὴν ὠφέλειαν παριστᾶν εἰσὶν ἀδύνατοι τὴν παρὰ τοῦ λόγου, rebus tamen et operibus eam declarant, Gesnerus item aut mendose aut certe obscure, *si nullam professionis suae utilitatem exhibere queant.* Opponuntur quoque passim ὁ ἡμέτερος λόγος et ὁ λόγος ὁ Ἑλληνικὸς, *religio nostra* et *persuasio gentilis.* Velut Michaëlis Pselli libellus Graece nondum editus De opinionibus Graec. circa daemones (quem volumine proximo historiae eiusdem Pselli fortasse subiiciam) orditur sic: Ὁ μὲν ἡμέτερος λόγος, προαιρέσεις καὶ τοῖς ἀγγέλοις διδούς· *Religio nostra quae voluntates liberas etiam angelis concedit:* quibus respondent sequentia: ὁ δὲ Ἑλληνικὸς, ἀναιρῶν τὴν τοιαύτην ῥοπὴν ἐπὶ τῶν ἀπολελυ-
C μένων τοῦ σώματος φύσεων· *Graecorum vero persuasio, propensionem liberam a naturis corporis expertibus auferens.* Haec (vereor ne prolixius) de eiusmodi significatione vocabuli λόγος, deque varia vi praepositionis κατὰ, praefixo articulo: ante tamen quam ad Leonem redeam, purgabo mendo locum Stephani De urb. 730. I. voc. Τώπη· τὸ ἐθνικὸν Τωπηνὸς τῷ ἐπιχωρίῳ τύπῳ· εἰ δὲ καθ' ἡμᾶς, Τωπεύς. Extrema vertunt Pinedo et Berkelius: *quod si iuxta nos, Hyopeus.* Nec quicquam mutat Holstenius Castigatt. in Steph. 338. A. Corrige, οἱ δὲ καθ' ἡμᾶς, *nostrates, nostrae regionis homines:* quod opponitur τῷ ἐπιχωρίῳ τύπῳ, *formae ab illius regionis hominibus usitatae.*

*Ibid. lin.* 15. Νικηφόρου τε . . πεσόντος πρὸς τῶν Μυσῶν] Qua in clade a. 811. d. 25. Iulii captus est una cum quinquaginta ducibus S. Petrus Patricius, et ad mortem a Bulgaris damnatus: vide eius Vitam in Actis SS. Iulii I. 290. D. De eodem calamitoso praelio in historia inedita horum temporum leguntur
D illa: Οὗτος ἐν τῷ ἐννάτῳ χρόνῳ τῆς βασιλείας αὐτοῦ κατὰ Βουλγάρων ἐξελθὼν μετὰ πάντων τῶν Ῥωμαϊκῶν στρατευμάτων καὶ τῆς περὶ αὐτοῦ ὅλης ἑταιρίας ἅμα τῷ υἱῷ Σταυρακίῳ καὶ Μιχαὴλ τῷ ἐπὶ θυγατρὶ γαμβρῷ, καὶ συμβαλὼν τούτοις, κατὰ κράτος τροπωσάμενος, νίκην καθ' αὐτῶν περιφανεστάτην ἤρατο. Ἐπὶ τῇ τοιαύτῃ νίκῃ τὴν φρένα κούφην ἔχων καὶ ἐπαρθεὶς, ἐκάθητο τρυφῶν. Τὰ δὲ μετὰ ταῦτα οὐ σιγῆς μόνον, ἀλλὰ θρήνων ἄξια ἐδρῶντο.

*Μιᾷ γὰρ τῶν νυκτῶν οἱ Βούλγαροι τοῖς Ῥωμαϊκοῖς ἐπιστάντες στρατεύμασιν, αὐτόν τε τὸν βασιλέα (φεῦ) ἅμα τῇ συγκλήτῳ ἀφυλάκτοις οὖσι κατασχόντες, πολὺν φόνον ἐν αὐτοῖς εἰργάσαντο, μὴ φει-* P. 232 *σάμενοι, ὅσον τὸ εἰς αὐτοὺς ἧκον, μηδενὸς, μηδ' αὐτοῦ τοῦ βασιλέως. Ἐντεῦθεν, ὅσοι μὲν καιρίας ἐδέξαντο τὰς πληγὰς, αὐτίκα τοῦ βίου μεθίσταντο· ὅσοι δὲ μὴ θανασίμους πάνυ, κατὰ τῶν δασυτέρων χωρίων ἐχώρουν. Ὅσοι δὲ ζῶντες ἐλήφθησαν, μυρίαις ἰδέαις βασάνων καὶ αἰκιῶν ἐπάλαισαν, μὴ ἀνασχόμενοι τὸν κύριον ἡμῶν Ἰησοῦν Χριστὸν ἐξομόσασθαι καὶ τῇ τῶν Σκυθῶν προσελθεῖν θρησκείᾳ. Ὡς δὲ οἱ μὲν ἐπέκειντο, τὸ ἑαυτῶν ποιῆσαι καὶ τὸν Χριστὸν ἀρνήσασθαι αὐτοὺς ἀναγκάζοντες, οἱ δὲ σφοδρῶς ἀντείχοντο καὶ θανεῖν μᾶλλον ἢ προδοῦναι τὴν εὐσέβειαν ἰσχυρίζοντο,* B *πολυτρόπως χαλεποῖς θανάτοις ὑπεβλήθησαν. Καὶ οἱ μὲν αὐτῶν ξίφει τὰς κεφαλὰς ἀπετμήθησαν· οἱ δὲ ἀγχόνῃ τῆς παρούσης ζωῆς ἐξεῤῥάγησαν· ἄλλοι δὲ βέλεσι κατατρωθέντες πυκνοῖς τῶν τῆδε μετέστησαν, ἑτέρων φυλακαῖς καὶ λιμῷ καταδικασθέντων.* H. e. *Hic [Nicephorus Imper.] anno nono imperii eius profectus adversus Bulgaros cum omnibus copiis Romanis universaque mercenaria militia, quam circa se habebat, comitante Stauracio filio et Michaële filiae viro, congressus cum Bulgaris, his funditus fusis, victoriam praeclaram consecutus est. Qua re bene gesta levi animo elatus, desedit in mollitie. Ita postea quae non silentio tantum, sed etiam lacrymis digna essent, acciderunt. Nam nocte quadam Bulgari exercitum Romanum invadentes, Imperatorem ipsum (heu) una cum Senatu, quod incustoditi essent, nacti, caedem eorum plurimam fecerunt, nemini, quantum in ipsis fuit, parcentes, neque ipsi Imperatori. Inde quotquot mortifera vulnera acceperant, evestigio excesserunt vita: qui non ita letalia, in loca nemorosa se coniecerunt. Qui vivi capti fuerunt, mille modis suppliciorum et cruciatuum conflictati sunt, quod Dominum nostrum Iesum Christum eiurare, ad Scytharumque persuasionem se conferre nollent. Ita cum hi urgerent, vimque inferrent ut eadem atque ipsi facerent, abnegato Christo, illi fortiter resisterent, affirmarentque se mori malle quam prodere pietatem, vario generi acerbae mortis subiecti sunt. Aliis gladio capita sunt abscisa: alii suspendio ex hac vita exturbati: nonnulli sagittis crebris confixi obierunt: in alios carcere et fame animadversum est.*

*Pag.* 106. *lin.* 1. μεγαλαύχους ταύτας τὰς ἀποκρίσεις ποιεῖν] Ad oram proposui μεγαλαύχως· quod e Lexicis exulans legitur apud S. Hippolytum Demonstrat. de Antichristo 143. B. τί μεγαλαύχως βλασφημεῖς; E duobus substantivis non magis in Lexica relatis alterum μεγαλαύχησις, quod est i. q. μεγαλαυχία, *iactantia*, habet Methodius De Cruce 500. B. alterum μεγαλαύχημα, *decus*, de quo quis glorietur, Philo De execrat. 724. D.

*Ibid. lin.* 3. καὶ ἄκοντες παρ' ἡμῶν ταύτης ἀπελαθή-

C σεσθε] Imitatio orationis Nachoragani Persae apud Agathiam 95. A.

*Ibid. lin.* 5. τοῦ σοῦ πταῖσμα πατρὸς Ἴγγορος] De hac Ingoris clade conf. Luitprandus De rebus imperat. et reg. 95. B.

*Ibid. lin.* 20. διὸ μὴ κάμῃ, μέχρι τῆσδε τῆς γῆς ἀφικόμενος] Zonaras II. 209. D.

*Pag.* 109. *lin.* 2. Ἰωάννην τὸν Ἀλακᾶ] Cedrenus II. 667. C. Ἀλακασέα. Scylitzes ms. Ἀλακασσέα. Is quaedam de hoc praelio (quod accidisse videtur in autumno a. 970.) ex Leone hausit, alia ex fonte ignoto. Mendi editionis Cedren. II. 667. lin. 8. ἐνδόν τε [sic] τοῖς ἵπποις τοὺς χαλινούς, facilis medicina: ἐνδόντας τοῖς ἵ. τ. χ.

*Ibid. lin.* 3. ἀθρῆσαί τε τοὺς Σκύθας] Sic mutavi scripturam Codicis ἀθροῖσαι. Supra 11. B. περιαθρήσας.

*Ibid. ead. lin.* καὶ τὸ τοῦ πλήθους εἰκάσαι ποσὸν] Expressit Agathiam 68. C.

*Ibid. lin.* 10. μὴ πόῤῥω γάρ, ἀλλ' ἐγγύθεν, τοὺς Σκύθας D αὐλίζεσθαι.] Nempe ad Arcadiopolim, auctoribus Scylitza Historia ms., et Cedreno II. 666. D. ἀγχοῦ που τῶν τειχῶν Ἀρκαδιουπόλεως, quae erat oppidum vicinum Druziparae, medio itinere inter Adrianopolim et Heracleam: vid. Le Quien Orient. Christian. I. 1136. B. Xylander, *prope muros Adrianopolis:* quod si est vera lectio, certe Graeca fuissent aeque mutanda.

*Ibid. lin.* 19. οὐ πλέονες τῶν μυρίων ἐτύγχανον.] Εἰς δώδεκα χιλιάδας, iuxta Scylitzam et Cedrenum II. 667. A. copiosius haec narrantes. In Cedreno 667. A. lin. 12. ex fide Codicum pro Βουλγάροις lege βαρβάροις· et deinceps B. lin. 2. et 3. interpunge sic, τείχους ἔνδον τὰς Ῥωμαϊκὰς φάλαγγας, ἐπεξελθεῖν μὴ τολμῶν.

*Pag.* 110. *lin.* 1. τῇ ταύτης στεγανότητι περιολισθήσαντος.] Haec item fere ad verbum Cedrenus II. 668. C. nisi quod habet παρολισθήσαντος. Sed Scylitza ms. περιολ. ut Leo. Ambo Bardam Sclerum aggressorem ipsius uno ictu bifariam divisisse narrant, Constantinum non huius, sed alius Scythae equo collum amputasse, deinde ipsi Scythae caput, τῇ χειρὶ τῆς γενειάδος δραξάμενος. Sic enim legendum, non δεξάμενος, ut habent edd. D. lin. 8.

*Pag.* 111. *lin.* 2. πεντήκοντα καὶ πέντε Ῥωμαίων ἄνδρας] Viginti quinque apud Cedren. II. 669. A.

---

## IN LIBRUM VII.

P. 233 *Pag.* 112. *lin.* 1. Ἐν ᾧ δὲ ταῦτα] Bardae Ducis seditionem Le Beau *Hist du Bas-Emp.* XVI. 174. A. sq. consignat a. 970. Sed cum Sclerus eodem anno ad Adrianopolim Russos vicerit (supra 232. C.), feriaque quinta maxima (die XIII. Aprilis) anni il-

lius, quo Tzimisces Sphendosthlabum fudit, Imp. praesto fuerit (64. D.), ideo tumultus Bardae diuturnaque Tyropoei obsidio (77. A.) referenda videntur ad a. 971, quo anno Ioannes Curcuas in Macedonia male rem gessit (77. D.), expeditio Tzimiscae contra Russos ad a. 972.

*Ibid. lin.* 4. ἀσυμφανῶς] Sic Codex: quem consecutus verti *occulte* (quod λαθρηδὸν Leo pag. seq. lin. 1. λάθρα 74. D). Cedrenus habet ἀφανῶς, in narratione eiusdem rei II. 669. B. Neque alio sensu adiectivum et explicatur a Proclo Diadocho Paraphras. in B
Tetrabibl. Ptolemaei 237. C. ἀσυμφανῆ, καὶ μὴ παραδεικνύμενα· et sumitur a S. Cyrillo Hierosolymitano Cateches. 358. C. διπλαῖ αἱ κάθοδοι, μία ἡ ἀσυμφανὴς, ἡ ὡς ἐπὶ πόκον· καὶ δευτέρα ἡ ἐπιφανής. Confer praeterea Reisk. ad Constant. Porphyr. Caerim. II. 124. D. Adverbium ἀσυμφανῶς Cedrenus II. 673. D. ἐκ τοῦ ἀσυμφανοῦς Constantin. Porphyrogen. Caerimon. I. 232. D.

*Pag.* 113. *lin.* 6. *Καὶ γὰρ ταῖς καινοτομίαις ἐκτόπως οἱ ἄνθρωποι χαίρειν εἰώθεσαν*] Aliis verbis Agathias 84. C. insitum multitudini esse, ἥδεσθαι τῷ νεωτερισμῷ καὶ ταῖς μεταβολαῖς τῶν πραγμάτων.

*Ibid. lin.* 12. *Ἀμπελᾶς κατονομασθεὶς*] Idem Ampelas, strenuus illorum temporum dux, numeratur inter patronos munificos S. Nicephori episcopi Mileti, in huius Vita ms.

*Pag.* 115. *lin.* 22. *Εἰ δὲ σκιαμαχοῦντες τῇ τυραννίδι τὴν ῥοπὴν ἀπονείμητε.*] Videtur esse sensus quem in versione expressi. C
Ex omnibus enim significationibus vocis ῥοπή, quae multae sunt, nulla frequentior est apud scriptores Leoni aetate coniunctos quam illa, *auxilium, adiumentum.* Vide Leonem 3. B. 6. D. 10. D. Denotatque in phrasibus his, ἡ ἄνωθεν ῥοπή, ἡ παρὰ τοῦ Θεοῦ ῥοπή, ἡ θεία ῥοπή, αὐτὸν ἐγύμνωσεν ὁ Θεὸς τῆς ἑαυτοῦ ῥοπῆς, id quod in Ecclesia Occidentali dicere solemus *divinam gratiam.* Quam significationem adde Suicero, Thesaur. Ecclesiast. II. 910. fuse de hac voce disputanti. Tamque saepe occurrit, ut mirandum sit, Erasmum Roterodamum S. Ioann. Chrysost. Homil. IV. in Acta Ap. III. 48. B. ὥστε τῆς ἐκεῖθεν ἡμᾶς ῥοπῆς ἀπολαύειν· sic vertisse, *ut illius in nos propensionem promereamur:* emenda, *illius opem, gratiam.* Neque melius Andream Schottum in Isidoro Pelusiota Epist. CCCXV. 90. B. ἵνα τῇ φύσει τῆς αἰτήσεως τὴν ῥοπὴν ἐπισπάσηται, *ut petitionis natura impetum dirimat.* Minus male Aegidius Morellus 654. D. *ut petitionis natura auxilium attrahat.* Eodem significatu S. Athanasius Supplem. Com- D
ment. in Psalmos Collect. Nov. Patr. Graecor. II. 76. A. τῆς θείας ἀπολαύσας τροπῆς (Montefalconius, *divina conversione dignatus*). Nam ibi omnino legendum ῥοπῆς, vertendumque, *divinum auxilium consecutus.* Aliam significationem vocis ῥοπή, *punctum temporis*, iam explicavit Suicerus Thesaur. Eccles. II. 911. Inde interpretandus Cosmas Indicopleustes Topograph. Christ.

263. A. καὶ αὐτῷ ἐξ αὐτῆς τῆς ἀκαριαίας ῥοπῆς [subintellige, ἥνωται]. Interpres male: *ipsi ex simplici voluntatis inclinatione unitus est.* Etenim sensum esse, *et ipsi* [homini] *in puncto temporis indivisibili adunatus est* [Deus Verbum], liquet vel ex sequentibus, ὡς μὴ προεπινοεῖσθαι τὴν λῆψιν τῆς ἑνώσεως, *adeo ut assumtio* [nostrae humanitatis] *adunationi anteire non intelligatur.* Ῥοπὴν pro *impetu, contentione*, usurpat Leo 2. B. 20. D. 24. B. 40. D. pro *bellorum inclinationibus* 81. B. pro *nutu, voluntate*, 60. C.

*Pag.* 116. *lin.* 20. συνεῖδε] Verti, *statuit:* habet enim συνορῶ apud scriptores mediae Graecitatis, tum praecipue in Actis Conciliorum, peculiarem significationem, *statuo, censeo, decerno*: quam video cum in Thesauro Suiceri tum a Ducangio in
P. 234 Glossario omissam.. Neque satisfacit Reiskius ad Constant. Porphyr. Caerim. Byzant. II. 126. C. Referam itaque paulo plura exempla huius usus, qui dici vix potest quam multis interpretibus negotium facesserit: Praesens legitur Concil. Chalced. II. 542. A. Συνορῶ τὸν Ἴβαν φιλανθρωπίας τυχεῖν. Versio vulgaris: *Pervideo, Ibam impetrare clementiam.* Scribe, *Censeo, ut Ib. clementiam impetret.* Constantinus Porphyrog. Caerim. I. 234. B. ὅτε συνορᾷς (Reisk.: *quando permiserit et commodum ipsi fuerit:* scr. *quando censes*), ἀσπάζομαί [f. ἀσπάσομαί] σε. Concil. Chalcedon. II. 562. A. εἰ συνορᾷ ἡ ἁγία σύνοδος. Vulgaris interpres: *Si perspicit sancta synodus.* Sensus est: *Si s. synodus ita censet.* Eodem Concil. Chalced. II. 639. E. συνορῶμεν πρὸ πάντων μὲν τὰ πρωτεῖα τῷ τῆς πρεσβύτιδος Ῥώμης ἀρχιεπισκόπῳ φυλάττεσθαι· *nobis videtur ut.* Vetus interpres, *perpendimus.* Concilio Cplitano sub Mena II. 1259. C. συνορῶμεν — αὐτὸν ἀποβληθῆναι τοῦ σώματος τῶν — ἐκκλησιῶν· *decernimus, ut:* ver-
B sio Biniana, *conspicimus.* Concilio Oecum. sexto III. 1197. A. τοὺς δὲ ἤδη μεταμεληθέντας . . συνορῶμεν εἰς τοὺς ἰδίους μὲν καθεσθῆναι τόπους. Versio vulgata, *praevidimus.* Occurrit item in Concilio Trullano sive quinisexto III. 1661. A. συνορῶμεν ὥστε. Aoristum bene Valesius vertit apud Evagr. Hist. Eccl. 403. D. συνεῖδον γὰρ καὶ τὰ κατ' ἐμὲ παρυφᾶναι τῇ ἱστορίᾳ· *visum enim est.* Minus recte Montefalconius Biblioth. Coisl. in Monito Victoris Antiocheni 64. B. *exploravi, ut ea quae in illud dicta fuerant colligerem:* συνεῖδον τὰ — εἰς αὐτὸ εἰρημένα — συναγαγεῖν. Scribe, *mihi visum est, ea quae in illud dicta sunt colligere.* Tertia persona aoristi Concil. sexto Oec. III. 1045. A. ὅτι μᾶλλον συνεῖδε. Versio impressa, *quia magis praevidit.* Emenda, *magis placitum esse sibi* [sc. *dixit*]. Et Act. sec. 1064. D. συνεῖδεν [ἡ ὑμετέρα εὐσέβεια], *visum est vestrae pietati:* versio vulgaris, *providit:* ut in Action. xv. 1373. D. συνεῖδεν, *praevidit.* Pluralis usurpatus in Codice Iustinian. lib. I. tit. iv. De
C foro clerici et episcopi accusati II. 29. 19. καὶ τοῦτο νομοθεσίᾳ

παραδοῦναι συνείδομεν. Ant. Augustinus, *eaque ex lege praestari voluimus.* Malim, *censuimus.* Concil. Oecum. sext. III. 1334. A. καὶ συναναθεματισθῆναι συνείδομεν καὶ Ὀνώριον. Interpres vulgatus, *praevidimus:* verte ut proxime supra. Item Iustinian. Imp. Edicto adversus tria capita 304. C. συνείδομεν καὶ κεφάλαια ὑποτάξαι. Versio a Ducangio emendata, *perspeximus et capitula supponere.* Redde, *nobis etiam visum est.* Constantinus Imp. eodem sensu Sacra ad Domnum Pont. M. 1045. A. καὶ οὐ συνείδομεν. Interpres: *et non praevidimus.* Concil. Oec. sext. III. 1165. C. συνείδομεν τοῦτον ἐκ τοῦ θρόνου αὐτοῦ ἐγερθῆναι. Ubi versio et hic habet *praevidimus*, et inferius sexies 1348. E. 1350. D. 1352. A. E. 1353. C. E. In Concil. autem Oec. septimo IV. 140. συνείδομεν versum est *consideravimus;* et 142. D. vel peius, *conspeximus.* In Epistola denique Germani Patriarchae ad Thomam Claudiopolitan. ibid. 245. E. λεπτομερῶς τὰ περὶ τούτου συνείδομεν διεξελθεῖν· *subtiliter illa, quae de hoc sunt, consideramus aggredi,* D emenda: *Quae ad hoc negotium spectant, ea minutatim persequi nobis placuit.* Tertia pers. pluralis in Vita ms. Dorothei abbatis: συνεῖδον οἱ ἅγιοι γέροντες, ποιῆσαι αὐτὸν ἐκεῖσε νοσοκομεῖον. Συνίδῃ subiunctivo Constant. Porphyrogenn. Caerimon. II. 405. C. neque illud a Reiskio ad verbum expressum. Superest, ut exemplum subiungam participii aoristi cum activi tum passivi. Activi in Gelasii Cyzic. Histor. Conc. Nic. 265. A. ἐνταῦθα καταπαύσω τὸν λόγον, τὰ λοιπὰ — ἐν τρίτῳ κατατάξαι συνιδὼν συντάγματι, *cum reliqua — in tertio commentario conscribere statuerim.* Versio Harduini, *relaturum me reputans.* Aoristi pass. exemplum Conc. Oec. sexto, tum singulari, III. 1163. C. τὸ συνεωραθὲν παρὰ τῆς ἁγίας συνόδου· tum pluraliter, ibid. 1328. D. κατὰ τὰ συνεωραθέντα παρὰ τῆς ἁγίας — συνόδου. Versio vulgata, *secundum ea quae considerata sunt.* Emenda, *quae placita sunt.* Neque tamen ignoravit Leo, a bonis scriptoribus hoc sensu verbum γιγνώσκω usurpari: nam habet ἔγνω 5. C. 9. B. 11. A. 23. D. 37. A. 38. D. 44. A. 63. B. 74. D. 77. B.

*Ibid. lin.* 23. τοὺς πελάτας ἀμύνεσθαι.] Πελάτης apud Leonem videtur esse *aggressor:* ut infra 86. B. τοὺς πελάτας ἐκείνους P. 235 συνειληφότων· ubi Ducangius, qui exscripsit locum Glossar. 1142. F. legi vult ἐπελάτας. Et certe paulo ante 86. A. dicuntur, ἐκ τοῦ ἀφανοῦς ἐπελάσαντες. Fortasse quoque Leo πελάτης et στρατιώτης synonyma credidit, ex male intellecta glossa vel Suidae III. 72. A. vel alia eiusmodi.

*Pag.* 117. *lin.* 11. μὴ μιᾶναι τὴν γῆν κ. τ. λ.] Detorta phrasis ex Agathia 13. B.

*Pag.* 119. *lin.* 10. τόν τε φύντα καὶ τὸν δμαίμονα] Manifesto errore Leo tum hic tum 99. B. confundit φύσαντα et φύντα,

quorum hoc *filium* significare, non *patrem*, vel pueris notum est. Euripides Heraclidis 326:

ἐξ ἐσθλῶν δὲ φὺς,
Οὐδὲν κακίων τυγχάνεις γεγὼς πατρός.

Addam ex scriptoribus prosaicis auctoritatem Heliodori Theag. 177. B. πρὸς τοὺς φύντας· et Plutarchi Comparat. Agidis, Cleom. et Gracch. 796. A. De audiend. poët. 36. E. (quod est nobile frag-
B mentum Cresphontis Euripidei ed. Barnes. II. 436.) De consolat. ad Apoll. 111. B. Ideo autem magis miror, in hoc verbo errasse Leonem, quod et ipse 69. C. recte adhibuerit, ἐξ ἀσήμων μὲν φύς· et Agathias, quem imitari conatur, φύντα pro *natum* usurpet 65. D. φύσαντα pro *parente* 147. C.

*Ibid. lin* 15. τοῖς κειμένοις] Nimirum *vita functis*, τοῖς κατοιχομένοις· ex Agathia 88. B.

*Pag.* 120. *lin.* 13. Ἀνδράλεστος ἦν ὁ Πατρίκιος] Ἀδράλεστος apud Scylitzam ms. et Cedren. II. 670. A.

*Ibid. lin.* 16. ἀπροφασίστως] Verti *subito:* accuratius fuisset, *nulla causa apparente.* Habent ἀπροφάσιστος et adverb. ἀπροφασίστως passim varias maximeque diversas significationes: quae cum vix a quoquam adhuc (opinor) explicatae sint, disponam hic aliquot singularum exempla, quemadmodum aliam ex alia natam arbitror: 1.) Ἀπροφάσιστος, *quod fit sine causa*, cuius πρόφασις, hoc est causa, vel non apparet, vel nulla est. S. Gregor. Nyss. In Ecclesiast. I. 402. A. ὁ ἀπροφάσιστος γέλως, ὁ
C ἄνευ αἰτίας θρῆνος. Heliodorus Theagen. et Char. 144. B. βύθιόν τι καὶ ἀπροφάσιστον ἐπιστένων, *sine ulla causa ingemiscens.* 172. A. ἀπροφάσιστον ἀγρυπνίαν, *insomnia sine causa apparente.* Ipse Leo noster 76. B. τὴν ἀπροφάσιστον καὶ ἀλλόκοτον Ῥωμαίων φυγὴν, *insolentem et sine causa factam fugam:* verti ibi minus accurate. Item apud Heliodor. 269. B. ἀπροφάσιστοι αἰτίαι sunt *accusationes* sine causa, id est *iniustae*, ut 304. C. ἀπροφάσιστος πόλεμος, et apud S. Basil. Epist. LXXX. II. 900. B. ἀπροφάσιστον μῖσος, *odium* non tam *inexcusabile*, quemadmodum Montacutius interpretatus est, quam *iniustum* sive *nulla de causa susceptum.* Sic enim melius exponit Leuvenklaius illa S. Greg. Nyss. Epist. ad Flavian. II. 1077. A. τὸ ἄδικόν τε καὶ ἀπροφάσιστον καθ' ἡμῶν μῖσος. Adverbium simili sensu Heliodorus 316. C. de cubicularia, ἀπροφασίστως, *sine causa,* introvocata. 2.) Ἀπροφάσιστος, quod fit *sine causatione*, hoc est, sine tergiversatione, *promte, alacriter.* S. Basil. De baptism. I. 646. A. ἀπροφασίστῳ, ταχυτάτῃ τε καὶ μετεωρίστῳ
D ὑπακοῇ. Unde Simeon Metaphrastes Vita S. Chrysost. 397. 37. ὑπακοὴν ἀπροφάσιστον, et Palladius Vita eiusdem 36. C. ἀπροφάσιστον ἀκοὴν, *promtam auditionem:* non, *aures omisso omni praetextu accommodatae,* ut vertit Bigotius. Possis etiam (opinor) huc referre locum Philonis De legat. ad Caium 796. B. ubi

Petronius dicitur ἄμητον τὸν ἀπροφάσιστον οὐκ εἰς μακρὰν ἐνδεξάμενος τῇ κεφαλῇ, *fore, ut sine excusatione caput illi ferro demetatur.* Item Plutarchus De adul. et amici discr. 62. C. πρόθυμος ἐν πᾶσι καὶ ἀπροφάσιστος, *alacer — absque ulla recusatione:* et 64. E. ἐν ταῖς ὑπὸ μάλης πράξεσιν ἀπροφάσιστος, *impiger ad clandestina et foeda.* Eadem significatione habet adverbium S. Basilius In mart. Iulittam I. 370. B. ἀπροφασίστως τῆς εὐσεβείας ἀντέχεσθαι, *citra praetextum omnem*, id est, *alacriter.* Et Isidorus Pelusiota V. Epist DLX. p. 147. C. Philo De Abrah. 298. D. De fortitud. 271. F. et (qui Philonis verba iterat) S. Clemens Alexandr. Stromat. 396. A. 3.) Significatione cognata cum proxime superiore interdum verti potest *celer, subitus.* Huc, opinor, pertinent Plutarchus Marcello 304. C. φυγὴν ἀπροφάσιστον φυγεῖν· *foede fugere*, vertit Xylander: malim *subito*, vel *effuse.* P. 236 Nicolaus Cabasilas Liturgiae exposit. 34. A. ὁ ἄρτος οὗτος ἐπείγεται ἀπροφασίστως μεταβληθῆναι εἰς τὸν ἀληθινὸν ἄρτον, τὸν ἐσταυρωμένον, *subito mutari festinat.* Item fortasse Heliodorus 96. C. ubi Cnemon in hospitio admirabiliter ex improviso acceptus interrogat, num in domicilia Jovis Hospitalis venerit: οὕτως ἀπροφάσιστος ἡ θεραπεία, *tam celere esse ministerium.* Nisi tamen mavis vertere *promtum, paratum.* Apud M. Antonin. autem De seipso 11. A. χρηστικὸν ἀτύφως ἅμα καὶ ἀπροφασίστως, vereor ut Schultzius recte verterit *sine praetextu*: nam est ex mente Stoïcorum intelligendum, *simpliciter, sine exornatione.* Qua de re pluribus agam in dictionario philosophiae Aristotelicae iam affecto, quo vocabula conabor complecti quibus Peripatetici eorumque successores, qui quidem Graece scripserunt, omnes, cum editi tum inediti, sensu a significatione vulgari abeunte usi sint. Cuiusmodi dictionario, aeque ac glossario vocum a B scholiastis Graecis peculiari sensu usurpatarum, de quo supra dixi 187. C. ad hanc diem egere litteras nostras arbitror.

*Pag.* 121. *lin.* 5. μὴ περαιτέρω τοῦ ψαλμοῦ χωρεῖν] Inde hauserunt Scylitzes et Cedrenus II. 670. B.

*Pag.* 122. *lin.* 2. τὸ τῶν Τυράννων κάστρον] Tyropoeum vocatur a Cedreno, tum loco quem attuli in margine, tum II. 699. B.

*Ibid. lin.* 23. Ἄρτι τοῦ αὐτοκράτορος Λέοντος] De hac clade Romanorum, quae accidit a. 917, Leonisque Phocae rebellione, vide Cedr. II. 613. B. et Pagi ad Baron. III. 811. C.

*Pag.* 124. *lin.* 22. Ἀλλὰ ταῦτα μὲν οὕτως. Φωκᾷ δὲ] Iam in ora suspicatus sum scribendum Ἀλλὰ τότε μὲν Φωκᾷ· est enim id τότε verbum solenne Leoni, a digressione ad rem redeunti. Quem usum, ut multa, ab Agathia mutuatus est 52. A. Ἀλλ' οὗτος μὲν — τότε δὲ καὶ ἐν τῇ μεγάλῃ Ἀλεξανδρείᾳ· item 56. B. 73. B. 80. D. 97. D. 145. D.

*Pag.* 125. *lin.* 8. τὰ περιστοιχήσαντα τοῦτον δεινὰ] Sic

Codex, cuius scripturam servavi. Proclive fuisset scribere περιστοιχίσαντα· quo verbo περιστοιχίζω nihil frequentius de malis, undique aliquem cingentibus. Vide quoque 7. D. Nihilominus C verbum περιστοιχέω, quod hic Leo usurpavit, exulans illud quidem e Lexicis omninoque rarissimum, offendi bis: perfecto apud Simeon. Metaphrast. Vita S. Iohannis 42. B. πλήθει περιεστοιχῆσθαι χρεῶν· aoristo in S. Ioann. Chrysost. Exposit. in Psalm. cxxxviii. I. 844. 12. περιεστοιχήθην ὑπὸ τῶν δεινῶν· quapropter scripturam Codicis immutare non sum ausus. Alia forma περιστοιχείομαι corrupta apud Timotheum De prophet. Simeon. 845. E. τὴν παρθένον ἀπείρῳ καὶ θεϊκῷ φωτὶ περιστοιχειωθεῖσαν. Περιστιχίζομαι legebatur olim Aristaen. Epist. ix. 38. B. περιεστιχίζετο κύκλῳ· ubi Dorvillius et Abresch. 21. A. recte corrigunt περιεστοιχίζετο, probante quoque Wyttenbachio viro celeberr. Epist. crit. ad Ruhnk. edit. Schaef. 266. C.

*Ibid. lin.* 21. τῶν φιλτάτων] Τὰ φίλτατα sunt *liberi*, ut in nota locutione κυβεύειν περὶ φιλτάτοις, Wernsdorf. ad Himer. 874. C. Vid. quoque supra 8. C. Item Valckenar. ad Phoeniss. 193. 162. et virum in litteris Graecis principem August. Böckh D In Plat. Minoëm 123. B. Reddidi, *carorum suorum*, exemplo Lactantii De vero cultu 546. 23. *se caros suos Deo relinquere.* Alii verterunt *carissima pignora*, ut Henr. Valesius ad Euseb. Hist. Eccl. 355. D. Vulcanius, *quae habebat carissima*, ad Agath. 137. A. Eodem sensu τὰ τιμιώτατα videtur dici apud Byzantinos. Cedrenus II. 689. A.

*Pag.* 126. *lin.* 17. ἐς ῥᾳστώνην καὶ πότους, παρὰ τὸ εἰκὸς, ἀποκλίναντος] Agathias 19. C. Confer praeterea Leonem 4. D. 7. A.

*Pag.* 127. *lin.* 13. προχείρως τοῖς χρήζουσιν ἐπιδαψιλεύων τὸν ἔλεον] Versus Phocyl. Poëm. admonit. 21:

Πληρώσας σέο χεῖρ' ἔλεον χρήζοντι παράσχου.

De verbo ἐπιδαψιλεύω nota copiosa Hemsterhusii ad Lucian. I. 452. Medium habet Leo 75. A.

*Ibid. lin.* 18. ὁπόση παρὰ τὰς μάχας] Addit Cedrenus eadem narrans II. 671. C. Ioannem praefecisse copiis duces, ἐπὶ συνέσει καὶ ἐμπειρίᾳ στρατηγημάτων βεβοημένους. Sic enim legendum fide Codd. non στρατευμάτων.

---

## IN LIBRUM VIII.

P. 237 *Pag.* 128. *lin.* 1. Τῆς τε χειμερινῆς κατηφείας] Satis haud liquet de constituendo anno expeditionis Tzimiscianae contra Russos. In pactis perscriptis apud Nestor. V. 172. A. legitur annus mundi 6497, hoc est Chr. 971, ad quem item expeditionem referunt Le Beau *Hist. du Bas-Emp.* XVI. 179. A. Engel *Ge-*

*schichte des Ungrischen Reichs* I. 365. B. Baronius Annal: Eccles. XVI. 210. C. secuti, opinor, Cedrenum, qui innuere id videtur II. 671. C. Contra si verum est quod ait Leo 78. A. Tzimiscem altero principatus anno, mense Novembri, Theodoram duxisse (Leo 78. A.), cum coronatus sit a. 969, d. xxv. Decembris, ipsis Christi natalibus (supra 226. C.), matrimonium contrahere debuit a. 971. vergente, ab urbe proficisci ante Pascha anni sequentis 972. (Leo 80. C.), Praesthlabam expugnare feria quinta maxima, hoc est d. xiii. Aprilis eiusdem anni (Leo B 83. A.), Pascha ibi celebrare (Leo 85. A.), postridie inde movere (Cedren. II. 674. B), primum praelium ante Dorystolum facere die S. Georgii (Cedr. 675. D.), hoc est d. xxiii. April.; debellare ibi d. Iulii xxiv. (Leo 94. B. Le Beau die xxv. ait, *Hist.* xvi. 198. B.). Continuo post de compositione actum est, paxque ante finem Iulii facta: ut ideo is mensis, sive ad a. 971. sive ad a. 972. eum referas, conditionibus perscriptis pacis apud Nestor. Annal. V. 72. A. recte praefixus sit. Utcunque totum bellum Russicum quatuor circiter mensium spatio confectum videtur: ac miror Pagium, initia belli ad a. 971. (Critic. IV. 28. A.), finem ad a. 973. (IV. 32. A.) referentem. Rebellio Leonis Curopalatae in urbe (Leo 89. D.) pertinere videtur ad Maium vel Iunium eiusdem anni, quo Russi debellati sunt.

*Pag.* 129. *lin.* 1. *ἐκ βάθρων τοῦτον οἰκοδομεῖν*] Vide Agathiam 152. B. de Iustiniano, S. Sophiam a plebe succensam aedificante.

*Ibid. lin.* 2. *τῶν γείσων αὐτὸς σχηματίσας τὸν περίμετρον*] C *Τὰ γεῖσα* simpliciter *muri*: ut idem (opinor) supra 6. A. et 15. C. Proprie *suggrundia* significat: apud Agathiam 21. D. *antepagmentum*: sed Leonem non dubito suo more vocum proprias significationes miscuisse. Vide de hoc vocabulo erudite a Schneidero disputata Lexic. 254. C. item Salmas. Ad Hist. August. 405. C. et Hugon. Grot. Annotat. in libros Evangel. 507. B. De templo Servatoris in Chalce copiose Anonymus De antiq. Constantinop. apud Banduri I. 10. D. ubi narratur, Imp. eo detulisse *ἀπὸ τοῦ ταξειδίου*, *ex bellica expeditione* (vide supra 215. B.), Berytensem Servatoris crucifixi imaginem.

*Ibid. lin.* 6. *ἄγγελόν τε αὐτῷ δοθῆναι ἐξαιτησάμενος, προπορευόμενον τοῦ στρατοῦ*] Sic Mauricius Imp. in expeditionem profecturus, more antiquo vel incubavit (ut dicebant veteres) numini. Theophylactus Simocatta Histor. 140. D. *τυχεῖν δὲ γλιχόμενος καὶ θείας τινὸς ἐποπτίας συστρατευσαμένης αὐτῷ* [l. *συστρατευσομένης αὐτῷ*], *ἐπὶ τὸ μέγα τῆς θρησκείας κατεπαννυχίζετο* D *τέμενος — καὶ τῆς θεανδρικῆς μετελάγχανε πανδαισίων* [l. *πανδαισίας*]. *Προπορεύομαι* est ex Agathia 93. C. 126. D.

*Pag.* 130. *lin.* 4. *ὃν καὶ Γάγγην κικλήσκειν εἰώθασι*] Ex vulgata tunc opinione. Alcimus Avitus De initio mundi 290.

*Quartus Phison erit, quem possidet India Gangem:*
*Motus odorifero quoties qui vertice crevit,*
*Deciduas pulchro quas spargunt flumina luco*
*Praelambens furatur opes, et gurgite nostrum*
*Ducit in exilium.*

*Ibid. lin.* 7. *τοῦ Βυζαντίου ἀπάρας*] Cedren. II. 671. D. *συνταξάμενος τοῖς πολίταις*, quod vertit Xylander, *relictis ad cives mandatis*. Sed *συντάσσεσθαι* est *valedicere*, ut exemplis demonstraverunt Ducangius Glossar. II. 1487. D. multique alii.

*Ibid. lin.* 16. *κλεισούρας*] Vide loca collecta a Ducangio Notis ad Ann. Comn. 300. D.

P. 238 *Pag.* 131. *lin.* 5. *ὡς ἔχομεν τάχους ἐνσκευασάμενοι*] Quae de usu verbi *ἐνσκευάζομαι* (activum *ἐνσκευάζω* latius patet) passim apud bonos potissimum scriptores observavi, paulo dilucidius hic explanabo: 1.) Primaria haud dubie vis est, *σκευὴν*, h. e. *ornatum*, aut *vestitum*, scenicum praesertim aut insolentem, *assumo* aut *induo*. Plato Criton. I. 53. D. *σκευήν τέ τινα περιθέμενος, ἢ διφθέραν λαβὼν, ἢ ἄλλα, οἷα δὴ εἰώθασιν ἐνσκευάζεσθαι οἱ ἀποδιδράσκοντες*. Quo sensu tum ab aliis adhibitum video, velut ab Artemidoro Onirocr. 84. C. *βαρβαρικὴν δὲ ἐσθῆτα ἔχειν ἐνεσκευασμένην*· a Philone De temulent. 187. E. De mercede meretricis non accipienda 668. C. Legat. ad Caium 678. C. tum in primis a Plutarcho Comparat. Sertorii et Eumenis 569. D. *τοῖς δὲ τῶν βαρβάρων* [nempe *ὅπλοις καὶ ἐσθῆσιν*] *ἐνεσκευασμένους*· et Othone 1069. D. *ἀναξυρῖσι καὶ χειρῖσιν ἐνεσκευασμένος*. Ut fere velim apud eundem, Agide et Cleom. 822. C. *μετὰ τῶν φίλων ἐξεπήδησεν, ἐξεσκευασμένων ὁμοίως*, legere *ἐνεσκευασμένων*.
B *Ἐκσκευάζομαι* enim cum apud Plutarchum omnino extra hunc locum non reperitur, tum apud reliquos certe non hac significatione. Notanda praeterea constructio *ἐνσκευάζεσθαι εἴς τι*, *sumta veste se similem alicui reddere, sich in jemanden verkleiden*, apud Porphyr. De physica fabular. explicat. 117. A. *ὁ μὲν ἱεροφάντης εἰς εἰκόνα τοῦ δημιουργοῦ ἐνσκευάζεται.* 2.) Ab hac prima significatione fluxit altera, *assumo*, *induo* simpliciter, ut non necessario scenicum insolitumve sit quod induatur. Philo De somniis 872. A. *σωφροσύνην καὶ εὐσέβειαν καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς ἐνεσκευασμένῳ*. Plutarchus De orac. defect. 431. C. *ψυχὴν ἐνεσκευασμένην σῶμα*, *animum corpore amictum*. S. Gregor. Nyss. Oratione in XL. Mart. III. 205. B. *τὴν πανοπλίαν ἐνσκευαζόμενοι*. 3.) Tertia significatio, *adorno*, *molior*, praesertim insidiose, haud scio an a nullo magis frequentetur quam a Iosepho. Velut De bello Iud. 712. E. *ἐκ διαβολῶν, ἃς οἱ πονηροὶ τῶν κατὰ τὸ βασίλειον ἐνεσκευάσαντο*. 751. C. *διαβολὰς δὲ κατὰ τῶν*
C *ἀδελφῶν ποικίλας ἐνσκευαζόμενος*. 770. C. *τηλικοῦτον μῦσος ἐνσκευαζόμενον*. Vide quoque 771. E. et 810. E. Quibus in locis omnibus significat idem quod *σκευωρῶ*, quod legitur Antiquit.

674. B. De bello Iud. 767. et 771. F. Est ubi reddas, *fingo crimina*, ut De bello Iud. 750. C. ἄλλα τε πολλὰ πρὸς τὸ πιθανὸν ἐνσκευαζόμεναι. 4.) Ex hac significatione, *adorno*, manavit alia, *paro me* ad agendum, *accingor*. Sic interpretandum apud Leonem tum hoc loco, tum 99. B. et 106. B. In Longo quoque Pastoral. 183. C. ἕωθεν οὖν ἐνσκευασάμενοι, Iungermannus recte vertit, *primo diluculo accincti:* et apud Methodium Conv. decem virg. 204. B. καρτερῶς ἐνσκευάσασθε πρὸς τὴν μάχην, Leo Allatius, *viriliter — ad pugnam accingamini.* Active usurpat Leo 100. C. δῶρα ἐνσκευασάμενος, ubi sonare videtur *convaso*, ut Terentiano verbo utar, hoc est, *inter sarcinas aufero, tollo.* Mire apud Plutarchum in Sylla 468. B. pro διασκευάζω adhiberi, significareque *interpono, retracto*, Τυραννίωνα τὸν γραμματικὸν ἐνσκευάσασθαι τὰ πολλὰ (si modo locus est sanus), iam animadvertit summus vir Coraius ad Vitas parallel. III. 158. D

*Ibid. lin.* 22. ταῖς μάχαις ἀναστραφεὶς] Legendum proposui in ora ἀνατραφείς· confer 27. B.

*Pag.* 132. *lin.* 12. ὅτι Ῥωμαῖοί ἐστε] Ἅτε δὴ Ῥωμαῖοί γε ὄντες scripserat Agathias 161. A.

*Ibid. lin.* 16. προπορευομένην] Haec usque ad vb. ὑπόνοιαν Combefisius vertit ap. Pag. IV. 28.

*Ibid. lin.* 20. ἱππεῖς δὲ μύριοι καὶ τρισχίλιοι] Cedren. II. 672. A. ἱππεῖς δὲ εἰς τετρακισχιλίους· neque in hoc quidem variant Codices. Combefisii prava versio vocum praecedentium: *decem millia supra quingentos*, in Schloezeri Nestorem *Russische Annalen in ihrer Grundsprache* V. 155. B. se transfudit, ubi tota Leonis de bello Russico narratio ex Criticis Pagi p. 151—177. repetitur. Apud Cedren. paulo post, II. 672. B. lin. 4. ἐνέλαβε, l. ἐνέβαλε.

*Ibid. lin.* 21. μετὰ τοῦ θητικοῦ] Vox θητικὸν ex Agathia 130. D.

*Ibid. lin.* 24. Ἐπεὶ δὲ τοὺς ἐπισφαλεῖς — τόπους διώδευε] Imitatur Leo toto hoc capite Agathiae narrationem 124. C. D. de Romanis montem regioni Misimianorum obiectum nemine obsistente superantibus.

*Pag.* 133. *lin.* 1. ἐπί τινος ἐχυροῦ γηλόφου] Credendum, P. 239
Tzimiscem Adrianopoli profectum per Haemum in Panysi convallem se demisisse, ubi erat civitas Probati, cuius frequens mentio in Vita ms. (opinor) S. Evaresti, circa a. 844. cum legatis Theodorae Augustae eas ipsas partes lustrantis. De quo inter alia haec in Cod. Reg. saec. X: καὶ ὥς πρός τι πολίχνιον Θρᾳκικὸν Προβάτου λεγόμενον παρεγένοντο τοὺς πόνους διαναπαύσοντες, πυνθάνεταί τινας ὁ Εὐάρεστος ἄνδρας εὐλαβείᾳ συζῶντας, καὶ τὸν ἐρημικὸν βίον ἀσπαζομένους, ἐν τοῖς πλησιάζουσι χώροις ὑπάρχειν ἐν τόπῳ λεγομένῳ Σκοπέλῳ. Quae ideo hic pono, quod Le Quien Orient. Christ. I. 1185. B. praeter unam episcopi subscriptionem

nullam huius civitatis occurrere mentionem putat. De Scopelo idem ibid. 1185. D.

*Ibid. lin.* 8. *συνεπηχούντων τοῖς τυμπάνοις τῶν ἐκεῖσε ὀρέων*] Velut Turcis Cantacuzeno Imp. auxiliantibus, apud Nicephor. Gregor. Histor. II. 457. A. *Ἐπεὶ δὲ καὶ τοῖς τῶν σαλπίγγων τε καὶ τῶν τυμπάνων κρότοις συνανεκίρνατο καὶ ἡ τοῖς βαρβάροις — ἠλικιῶτις κλαγγὴ, κ. τ. λ.* Expressit Leo hic quoque Agathiam 102. B.

B *Pag.* 134. *lin.* 23. *μετὰ τὸν μυστικὸν δεῖπνον*] Formam masculinam *ὁ δεῖπνος* habent Suida I. 534. B. et Theophylact. CPtanus De sancta Cruce 404. B. C. Totus hic Leonis locus est a Ducangio exscriptus Glossar. 1145. C.

*Pag.* 135. *lin.* 3. *Ῥῶς δὲ καὶ αὐτοὶ . . . κατὰ τὸ ἐνὸν ἠμύνοντο*] Praeivit Agathias 79. A.

*Ibid. lin.* 4. *Σφέγκελος δὲ ἦν οὗτος*] *Σφάγελλος* apud Cedr. in ed. II. 672. D. 676. D. *Σφάγγελος* in Codd. (quos quidem vidi) et in Scylitz. ms. In tota hac narratione de praelio ante Praesthlabam multo amplior est Cedr. quam Leo, ut inde potissimum videas, ex aliis quoque fontibus, non ex Leone solo, Scylitzem (quem Cedrenus exscripsit) hausisse.

*Ibid. lin.* 19. *ἐπιχνοάζων τὴν γένυν*] Primo in versione Latina corrige operarum mendum *Theodorus*, pro *Theodosius*. Deinde nota, insolenter dici *ἐπιχνοάζω* pro *ἐπιχνοάω*, et paulo
C inferius D. lin. 6. *σφαιρίζεσθαι* eo sensu, ut sit *devolvo*. Vocis Homericae *ἐπιστροφάδην* D. lin. 12. (ex Iliade *Κ*. 483.) varios explicatus vide apud Eustath. 819. 53. eorumque ultimum iam in Apollonii Lexico relatum 350. A. *Ἐπιστρ.*] *μετ' ἐπιστροφῆς τοῦ σώματος*· et expressum a Raymundo Cunichio in versione metrica Iliad. 232. C:

. . . . . . . . . . . . . . . . . . . . *partem*
*Et nunc se in dextram vertens, nunc ille sinistram.*

Utuntur praeterea Hom. Odyss. *Χ*. 308. *Ω*. 183. auctor Hymni in Mercur. 210. Philo De vita Mos. II. 177. 21. edit. Mangey. (ubi non male redditur, *in orbem undique.*) De Abrah. 298. G. De special. legg. 615. A. denique Leo 13. C. et 47. D. Item substantivum *ἐπιστροφὴ*, unde *ἐπιστροφάδην* a plerisque grammaticis derivatur, habet significationes peculiares, quarum aliquot hic notabo. Primam, *ἐπιστροφὴν* apud oratores sonare *robur dictionis* et *gravitatem*, *τῇ ἁβρότητι* oppositum, ex Philostr. Vit. So-
D phist. 519. iam explanavit vir eruditissimus Theoph. Ernesti technol. rhetor. Gr. 127. C. Alio sensu sumendum in loco Aristid. Arte orator. II. 475. C. *σαφήνεια καὶ καθαρότης γίνεται οὕτως, ὅταν τις ἐπιστροφαῖς χρῆται.* Vertit Normannus, *concinnis in clausula periodi repetitionibus:* malim, *reversionibus*, sive *ad extremum conversionibus:* sic enim vocant rhetores Latini figuram verborum, qua ad postremum verbum identidem revertimur: *Poenos pop. Romanus iustitia vicit, armis vicit, liberalitate vi-*

*cit:* vide Cicer. De orat. III. 54. quae eadem figura ab Aquila Romano De figur. sent. ed. Ruhnk. 178. A. ἀντιστροφή vocatur, a Rutilio Lupo De figuris 30. A. ἐπιφορά. Vide Ernesti Lex. techn. Latin. 97. B. Ita non audiendus Cannartus Compendio rhetor. 6. A. ubi ait: *'Επιστροφή est, cum similis dictionum sonus saepius in eosdem fines extremos convertitur: quo pertinent* ὁμοιόπτωτον, *ὁμοιοτέλευτον, συμπλοκή, ἀντιστροφή, et ἐπιμονή.* Nam ἀντιστροφὴν et ἐπιστροφὴν synonyma esse in confesso est: ἐπιμονή, quam *commorationem in una re* vocat Cic. De orat. III. 52. ab ἐπιστροφῇ prorsus aliena est: neque magis reliquae tres figurae a rhetore omnino ullo ad genus ἐπιστροφῆς referuntur. Tralatione porro apud Patres ex usu hellenistico (vid. Schleusner. Lex. in Nov. Test. I. 881. A.) ἐπιστροφή *poenitentiam* denotat, significatione neque a Ducangio memorata, neque a Suicero Thes. Eccles. Latini praecipitato imperio eadem figura *conversionem* vocant. Avitus de laude virgin. 149: P. 240

*. . . . . . . . . . . . . . . . conversio fratrum,*
*Exemplo debenda pio, te respicit, auctor.*

Unde ea vox in linguas nationum Latinarum, quae hodie in Europa supersunt, permanavit. Est igitur ἐπιστρ. apud scriptores ecclesiasticos fere idem quod μετάνοια et μεταμέλεια. S. Gregorius Nyss. De poenitent. III. 167. D. τὸν 'Ιωάννην, μετανοίας κήρυκα, μεταμελείας εἰσηγητὴν, καὶ πάντας — προφήτας, ἐπιστροφῆς διδασκάλους. Ultima versa a Francisco Zino: *qui docerent homines, ut ad meliorem frugem sese converterent.* Reperitur ibidem 173. B. ὁ τῆς ἐπιστροφῆς δεόμενος· apudque S. Ioann. Chrysost. Orat. tertia statuar. VI. 480. 16. 486. 4. Item explicatur per μετάνοια apud Eusebium Caten. in Psalm. I. 116. B. alibique locis innumeris. In Heronis Belopoeic. 127. C. τὴν ἐπιστροφὴν καὶ τάσιν τῶν νεύρων· et ibid. C. ἡ ἐπιστροφὴ τῆς ἐπιζυγίδος, in tanta argumenti difficultate (agitur de gastrapheta) tamque corrupto textu, quid sit difficilius intelligitur. Editio Regia semel *intorsio* exponit, iterum *conversio.* Malim *flexionem*, vel *reflexum*, quo sensu saepius reperitur apud geometras et mathematicos. Velut in una Geographia Ptolemaei 54. C. 63. B. 81. A. 107. A. 118. B. 122. B. 123. A. 138. A. B. 148. A. 152. A. 177. C. 183. B. 184. A. B

*Pag.* 136. *lin.* 16. *Βορὴν*] Sic Leo hic et 98. B. *Βορίσην* Scylitz. ms. et Cedr. II. 646. C. 666. B. 673. C. 682. D. 683. A.

*Ibid. lin.* 21. *'Ρωμαῖοι δὲ, ἅπαξ*] E sequentibus quaedam Scylitzes verbotenus sumsit, plura expressit diversis verbis: quae omnia in rem suam convertit Cedrenus II. 873. A. sqq.

*Pag.* 137. *lin.* 4. *ἄνδρας ἀνεῖλον νεανικοὺς*] *Νεανικὸς* apud Leonem est *fortis*, *strenuus*, *acer*, 7. B. C. 10. C. D. 12. B. 23. C. 51. C. 52. B. 54. A. 71. D. 84. D. 89. C. [ubi verti, *audacia* C

*iuvenili*] 92. B. Sic Nicephor. Tactic. 161. B. *σὺν ἱππασίᾳ νεανικῇ*, *equis acriter citatis.* Quare phrasim 67. A. *ἔπιπτον οἱ νεανικώτεροι*, Scylitzes Cedrenusq. II. 668. A. mutuati expresserunt, *πίπτουσιν οἱ ἀλκιμώτεροι.* *Νεανικὸν* 34. A. est *fortiter s. animose factum*, ut apud. Cedr. II. 647. B.

*Ibid. lin.* 14. *ἀμύνεσθαι τοῖς ἐπιοῦσι*] Agathias 20. A. *ἀμύνεσθαι ἥν τις ἐπίοι·* item 49. D.

*Ibid. lin.* 18. *ἔργου εἴχετο*] Agathias 45. C.

*Pag.* 138. *lin.* 6. *τὴν θείαν ἀνάστασιν τοῦ Σωτῆρος*] Inde emendandus, opinor, Cedr. II. 674. B. *τὴν τῆς ἁγίας Ἀναστασίας τελέσας ἑορτήν.* Codd. quoque cum ipsius Cedreni tum Scylitzae habent *τῆς ἁγ. ἀναστάσεως.* Vide tamen annotatt. Xylandri ad h. l. 26. A. et notas poster. Goari 54. B.

D *Ibid. lin.* 21. *ὁπηνίκα τὸ σταυρικὸν σημεῖον κατηστερισμένον ἐν οὐρανῷ θεασάμενος*] Haec a verbis *πανστρατεὶ τὴν*, usque ad, *ὁρμῶντας κατεπολέμησε*, Bandurius edidit Imper. Orient. II. 465. C. ubi multa de orthographia nominis Dorystoli. Verbum *καταστερίζω* eleganter usurpatum a Leone C. lin. 5. distinguendum est a *καταστηρίζω*, in glossis Lexicographorum parum lucide (opinor) exposito. Nam idem quod *κατασκήπτω* esse partim volunt, *irruo, devehor.* Sed, ut primitivum *στηρίζω* valet *statuo, stabilio*, ita *καταστηρίζω* potius *firmo, figo, munio.* Sic *κατεστηρίχθαι*, *firmatus esse*, apud Iobum xx. 7. Eusebius Vita Const. 423. B. de Iabaro: *ἄνω δὲ — στέφανος ἐκ λίθων πολυτελῶν — κατεστήρικτο*, *corona — erat affixa.* Vita S. Nili iunior. 7. C. *εὐχαῖς κατεστήριξαν*, *precationibus munierunt.* Item S. Gregorius Nyss. In Hexaëm. I. 38. C. inter se opponit classes stellarum *errantium* atque *fixarum*, *τῶν πεπλανημένων καὶ τῶν κατεστηριγμένων ἀστέρων.* Apud Tatianum Orat. contra Graec. 149. B. *τίνος δὲ ἕνεκεν οὐχὶ καὶ τῶν τοῦ Διὸς ἀδελφῶν, οἳ διενείμαντο τὰς βασιλείας, γραμμάτων σχηματουργίᾳ κατεστηρίχθησαν;* ubi interpres: *Quare non alii quoque fratres Jovis — nominum suorum litteris sideribus ascripti sunt?* vel legendum, *κατηστερίσθησαν*

P. 241 (*καταστερισθέντων* Methodius Conviv. decem virg. 216. A. *καταστερισθῆναι* ibid. 217. A.) vel vertendum sic: *linearum figuratione in caelo fixi sunt? Σχηματουργία* enim vox, qua utitur hic Tatianus, omissa est in Lexicis: sed occurrit praeter h. l. apud. S. Epiphan. Advers. haeres. 460. C. Verbum *σχηματουργεῖν*, aeque e Lexicis exulans, habet Georgius Pisida Mundi opif. 39. C.

*Καὶ σχηματουργεῖν οὐρανοὺς ἐκ κοπρίας·*

et poëm. De vanit. vitae v. 116. de homine vana moliente:

*Καὶ πλοῦτον αὐτῷ μὴ παρόντα συλλέγει,*
*Καὶ σχηματουργεῖ τὰς ἐνύπνους ἀξίας·*

ut igitur necesse non sit, in loco Tatiani *σχηματουργίᾳ* mutare in *σχηματογραφίᾳ*, quae tamen est vox propria de figurationibus si-

derum in astronomorum aut certe astrologorum formulis. Paulus Alexandr. In apotelesm. 42. A. 54. B. Proclus Paraphr. in Ptolem. 202. A. Hephaestio Theban. Decret. err. stell. 21. B. B Proclus Sphaera 52. A.

*Ibid. lin.* 24. *Πλίσκουβαν*] De Pliscuba s. Pliscoba, *Πλισκόβα*, vide Ducang. ad Alexiad. Ann. Comn. 329. A.

*Pag.* 139. *lin.* 2. *τῶν Σκυθῶν ἀφηνιάσασαι*] Verbum *ἀφηνιάζω* Leo cum genitivo construit hic et paulo inferius D. lin. 5. item 48. C. Alii sine casu usurpant, ut Philo, qui admodum eo delectatur, De mundi opif. 15. A. Allegor. legg. 41. B. 44. C. 64. F. 74. A. 78. C. De sacrif. Abel. et Cain. 115. D. De agricult. 149. F. 154. D. De temulent. 188. F. De Abrahamo 296. G. De migrat. Abrah. 311. C. De vita Mos. 477. G. 487. A. 525. A. De victimas offerent. 665. C. Quod omnis probus liber 674. E. 681. E. In Flacc. 748. B. 749. D. 767. B. S. Clemens Alexandr. Admonit. ad gent. 57. C. Stromatt. 383. A. 412. A. 471. B. 705. B. 730. C. 747. A. Alii construunt cum dativo, ut Eusebius Demonstr. Evang. 335. D. alii cum praepositione *παρά*, sequente accusat. velut S. Clemens Alex. Paedagog. 115. A. *τοὺς παρὰ τὸν* C *νόμον ἀφηνιάζοντας*. Apud S. Antioch. De superbia II. 1098. D. inveni cum accusativo solo, absque praepositione, quod rarum est, *ὅσοι δι' ὑπερηφανίαν ἀφηνιάζουσι τὸν ἀδελφόν*. Sunt tamen quoque exempla constructionis cum genitivo: Philo De sacrif. Abel. et Cain. 115. C. *ἀφηνιάσαν, ὥσπερ βουκόλου, τοῦ νοῦ*. De vita Mos. 512. A. *ἀρετῆς ἀφηνιάσαντας*· multoque plura in verbo *ἀφηνιάω*, de quo dicam alio loco.

*Ibid. lin.* 9. *πολλὰ γνωσιμαχήσας καὶ ἀνασκοπήσας*] Opinor *γνωσιμαχεῖν* apud Leonem esse, *consilia versare:* quo eodem sensu ait 19. B. *γνωματεύσας καὶ βουλευσάμενος*· et 77. B. *πολλὰ γνωματεύσας καὶ λογισάμενος*. Item 11. B. *γνωσιμαχήσαντι καὶ βουλευσαμένῳ*. Qua significatione apud veteres omnino non (quantum vidi) invenitur, apud recentiores admodum raro: S. Ephraem De compunct. II. 182. C. *γνωσιμαχοῦντες οὖν εὗρον τὸν τρόπον*. Auctor vitae S. Nili iun. 92. C. *ἐν τούτοις γνωσιμαχοῦντός τε καὶ πονηρευομένου*, *cum agitaret haec consilia eaque maliitiosa.* D De significationibus antiquis elegantibusque huius verbi vide Gregor. Corinth. De Dial. 539. A. ibique copiosas Bastii Schaeferique viri immortalis notas. Substantivum inde derivatum inque Lexica nondum receptum *γνωσιμαχία* est apud Philon. De somn. 884. C. *εἰς τὰς ἐριστικὰς γνωσιμαχίας*, ubi inepte vertitur a Gelenio, *in contentiosas resipiscentias.* Est enim idem quod *ταῖς ἐριστικαῖς φιλονεικίαις* apud eundem Philonem 885. D. ideoque reddendum *ad contentiones pervicaces*, ut recte expressit Th. Mangey ed. novissima I. 693. 43. Nam apud Philonem *γνωσιμαχεῖν* valet *contendere, dissentire.* De Abraham. 297. B. De con-

gressu quaerend. erud. grat. 337. G. De somn. 444. B. De vita Mos. 493. D. 494. F. alibique saepe.

*Ibid. lin.* 16. εἰς ἑξήκοντα χιλιάδας] Perperam Pagi IV. 28. C. et ex illo Schloezerus Nestor. V. 160. C. *ad septuaginta hominum millia.*

*Ibid. lin.* 18. τινὲς παραβόλῳ τόλμῃ παρακροτούμενοι] Hoc antecursorum praelium vide an diversum sit ab illo, in quo Cedr. II. 674. D. Romanos magnifice vicisse scribit.

P. 242 *Pag.* 140. *lin.* 4. κατασπαθίζειν τούτους προσέταττεν] Verbum κατασπαθίζω supra quoque obvium 54. B. 84. C. non est in Lexicis. Huius primitivum σπαθίζω, *gladio caedo,* de quo recte dubitat Schneiderus, an in scriptoribus probatis occurrat, in Glossarium Ducangius retulit II. 1415. B. ex Gilberto Gaulmin. 485. B. ad Theodor. Prodr. De amoribus Rhodanth. 45. C. (conf. quoque 106. C. et 221. A.) sed sine exemplis, quae hic utcunque supplebo. Achmet. Onirocr. 81. C. ἐσπαθίσθη ἐμπροσθίως παρ' ἀγνωρίμου. 82. A. ἐσπαθίσθη πρὸς θάνατον, *gladio fuit ad mortem vulneratus.* Male ceperunt interpretes Menolog. Graec. mense Maio I. 745. F. 746. A. vertentes, *virgis palmarum caedo.* Vocabula derivata itemque a Ducangio praetermissa sunt: 1.) σπαθισμὸς, *iterata cum gladio percussio,* quod Schneiderus item 414. C. dubiae auctoritatis esse censet. Achmet. Onirocr. 82. A. κατὰ
B τὸ πλῆθος τοῦ σπαθισμοῦ ἀγαθοποιήσει αὐτὸν μεγάλως. 2.) σπαθιὰ, *ictus gladii.* Theophanes Chronogr. 266. B. πολλὰς δὲ καὶ σπαθέας [l. σπαθιὰς] ἐν τῇ ὄψει αὐτοῦ ἔλαβεν. Goar recte, *inflictis etiam ad caput crebrioribus ensium plagis:* perperamque, opinor, Ducangius totum hunc locum ad vocem Σπαθέα col. 1416. referens, Heraclio Imp. in medio praelio a Persis vult bacillis ictus esse inflictos. Neque melius in locis Achmet. Onirocr. 82. A. ἔλαβε δούλῳ σπαθείαν [l. σπαθιάν]. B. Γυνὴ ἐὰν ἴδῃ ὅτι ἔλαβε σπάθίαν [l. σπαθιάν]· et 233. A. ἔδωκέ τινα σπαθέαν [f. τινι σπαθιὰν] vapulationes fustigationesque vult intelligi: sensum verum, *ictus gladii*, et Rigaltius iam in versione expresserat, et in ultimo loco probant quae subsequuntur, Εἰ δὲ ἴδῃ ὅτι οὐκ ἔστι
C τομή. Denique σπαθιστὴρ appellatur Epiphan. De mensur. et pond. II. 172. C. instrumentum ferreum, quo utebantur Iudaei desertores in reparatione recisi praeputii, τέχνῃ τινὶ ἰατρικῇ διὰ τοῦ καλουμένου σπαθιστῆρος τὴν τῶν μελῶν ὑποδερματίδα ὑποσπαθισθέντες, ῥαφέντες τε, καὶ κολλητικοῖς περιοδευθέντες. Ubi primum moneo, extrema verba a Petavio minus bene reddita *glutino circum adstringunt,* verti debuisse, *glutino curant.* Id enim valere περιοδεύειν apud scriptt. saeculi III. et deinceps, demonstravi ad Timarionem Notitt. Mss. Bibl. Reg. IX. 217. A. Deinde σπαθιστῆρος ab interpretibus, quorum locos collegit Schleusner. Lex. N. Test. I. 876. C. video mutatum esse in σπασθητῆρος, quasi a σπάω derivaretur. Atenim instrumentum illud, non ad pro-

trahendam cutem adhibitum, sed subiectum cuti intrusumque ad separandam a carne, nomen duxit a σπαθίον, quia esset gladioli instar latum. Certe Paul. Aeginet. De re med. fol. 81. *verso* edit. Ald. integrum caput habet Περὶ ὑποσπαθισμοῦ, qua ratione cutis a carne, inserto instrumento ὑποσπαθιστῆρι, disiungi possit. Quapropter σπαθιστῆρα apud Epiph. minime immutandum, verbaque eius non ut in Petavii versione existimo reddenda, *eoque, quem spathisterem vocant, glandis cuticulam attrahentes:* sed, *per spathisterem quem vocant, membrorum cuticulam resolventes.* Est D enim is secundus modus tegendae glandis, si nuda est, relatus a Paul. Aegin. cap. LIII. fol. 89. *recto:* cutem a glandis radice instrumento separandam, deinde detrahendam atque deligandam esse, linteolo inter cutem et colem interposito. Tametsi fol. 89. *verso* A. operam eam raro usuvenire ait, quod cutis penuria in partibus illis non afferat τοσαύτην ἀπρέπειαν, ὡς ταύτης μᾶλλόν τινα τὴν διὰ τῆς χειρουργίας ἱρεῖσθαι βάλανον. Ubi Guinterius non animadverso mendo vertit 31. D. *ut eo magis glandem aliquam ex chirurgia deligas.* Sed omnino scribendum, αἱρεῖσθαι βάσανον, *quod non ita decorem vitiet, ut huius chirurgiae cruciatum subire quis velit:* ut recte vidit Cornar. Dolabellis 57. A.

*Ibid. lin.* 7. ὃ καὶ Δρίστραν κικλήσκειν εἰώθεσαν] Codex, ut notavi in ora, Δρῆστραν *(sic)*· Cedren. edit. Δρίστρα II. 674. B. D. Codd. Cedr. et Scyl., quos quidem vidi, satis constanter Δρίστα, absque ρ, quemadmodum Cod. Leonis 83. A. De Dristra vide Schloezer. ad *Nestor*, *Russische Annalen* etc. V. 131. C.

*Pag.* 141. *lin.* 18. δεξιώσεσιν ἑστιάσεων] Verti, *epularum communicatione:* sed notandum, vocem δεξίωσις, etiam nulla P. 243 alia adiecta, apud scriptores certe quarti saeculi et deinceps, saepe *epulas* valere. Exempla complura vel in uno S. Ioanne Chrysostomo Orat. I. in Epist. ad Philippens. expositis verbis D. Lucae XIV. 12. *cum facis convivium, voca pauperes*, pergit IV. 9. 40. οὐ γὰρ ἁπλῶς δεῖ τὰς τοιαύτας δεξιώσεις ποιεῖν, ἀλλὰ τοῖς πεινῶσιν, ἀλλὰ τοῖς διψῶσι, κ. τ. λ. In S. Pentecost. et quare mirac. nunc non fiant V. 604. 34. αἵ τε φιλοτησίαι καὶ δεξιώσεις. Adde loca In proph. Eliam V. 675. 3. In caec. quem Christ. san. V. 734. 28. In Mesopentecost. VII. 375. 10.

---

## IN LIBRUM IX.

*Pag.* 142. *lin.* 4. διασκηνισάμενος] Verbum διασκηνίζομαι P. 244 non est in Lexicis: nisi mavis legere διασκηνησάμενος, a διασκηνέω. Cod. tamen iterum διεσκηνίσατο 106. B.

*Pag.* 143. *lin.* 6. ἐγχρίπτουσιν] Fortasse, *in fossam irruentes.* Ἐγχρίπτει, ἐμπηδᾷ Greg. Corinth. De dial. 565. A. Supra 15. B. ἐγχριμφθέντος verti *insinuato*, retenta classica signi-

ficatione, qua apes, cum aculeum figunt, κέντρον ἐγχρίμπτειν seu absolute ἐγχρίμπτειν dicuntur. Vide Ruhnk. ad Tim. 75. B. Sumsit Leo ex Agathia 23. C. aut 41. A.

*Ibid. lin.* 16. τότε πρώτως φανέντες] Inde hausit Cedr. quae habet de eodem praelio II. 676. A. τότε πρῶτον φανέντες ἔφιπποι κ. τ. λ.

*Pag.* 144. *lin.* 8. τὰ ἑαυτῶν συναγαγόντες ἀκάτια] De mo-
B noxylis Russorum Constant. Porphyrog. De administ. imp. 59. B. — 61. F. et Bandur. ad h. l. 36. C. Magnifice Claudianus In IV. Consulat. Honorii v. 623. sqq.:

*Ausi Danubium quondam tranare Gruthungi*
*In lintres fregere nemus: ter mille ruebant*
*Per fluvium plenae cuneis immanibus alni.*

*Pag.* 145. *lin.* 11. ἐπὶ τὴν κατὰ Λέσβον Μήθυμναν] Haec sic redduntur in versione Combefis. apud Pag. IV. 28. D: *Leo Curopalata, Nicephori Imp. frater, Methymna, quae Lesbi insula est* [l. *Methymnae, quae Lesbi insulae urbs est*] — *ad rebellionem animum advertit.*

*Ibid. lin.* 21. ὃ Πηλαμὺς κέκληται] Cedr. II. 677. D. κατὰ τὸ προάστειον, ὃ κατονομάζουσι Πηλαμύδιον. Scyl. ms. habet Πηλαμύδα.

*Pag.* 146. *lin.* 8. ἐφ' ἑστίας] Verti *domi*, ut 19. C. Item ἑστία pro domo 21. A. 91. A. 103. B. D. 106. D. 109. A. D. Praeivit Agathias 90. D.

C *Pag.* 147. *lin.* 9. ὅσον οὔπω βούλεται τυραννεῖν] Verba ὅσον οὔπω, *iamiam*, *illico*, quibus nihil potest esse frequentius, vel apud Agathiam 80. A. 93. D. 100. B. 164. A. mirere saepius ab interpretibus non esse intellecta. Velut apud S. Theodoretum Encom. in S. Ioann. Bapt. V. 23. D. ἐπεὶ ἔμελλεν ὅσον οὔπω καὶ παρθένος τεκεῖν· vertit Garnerius, *cum virgo paritura esset filium, quantus alias nemo esset:* sensus est, *cum, licet virgo, tamen mox esset paritura.* Neque melius vocem synonymam ὅσον οὐδέπω apud S. Athanas. Histor. Arian. I. 363. A. προσδοκῶντες ὅσον οὐδέπω μένειν — γυμνοί· Montefalconius: *expectantque se — tantum non nudatos fore.* Vertendum, *sese iamiam nud. f.* Porro in Origene Exhort. ad martyr. ὅσον οὐδέπω πρόσωπον πρὸς πρόσωπον εἴσεσθε, Wetstenius 174. C. *quantum antea nunquam, tunc facie ad faciem videbitis:* Carolus Delarue I. 282. D. *cognoscetis quantum non cognostis unquam, f. nempe ad f.* Reddendum, *iamiam videbitis eum f. ad f.* Et paulo post sic
D Origenes: ὑπὸ Θεοῦ, τοῦ ὅσον οὐδέπω τὸν Ἀντίοχον — βασανίσοντος. Wetsten. 186. C. *a Deo qui aliquando, plus quam unquam, ipsum Antiochum — torsurus sit.* Delarue 289. E. *qui insolito more.* Verte, *qui mox — sit torsurus.* Similiter vis locutionis οὐδὲ ὅσον fugit Montefalc. in S. Athanas. In illud,

*Nunc anima mea turbata est*, II. 1286. A. οὐδὲ ὅσον ὀκλάσαι τὴν χεῖρα τὴν ἡνιοχοῦσαν· *Nec quantum est ipsam manum, qua regit, inflectere.* Traduc, *ne tantillum quidem manum quae r. inflectere:* id enim valere voces οὐδὲ ὅσον vel tironibus nunc notum est.

*Ibid. ead. lin.* τῷ ἀθρόῳ τῆς ἀγγελίας] Habet passim significationes difficiles neutrum ἀθρόον. Velut in loco Hermogenis ab Ernestio Lexic. rhetor. non illustrato, De inventione 94. B. ubi exponitur, tertiam rationem exordii per hypodiaeresim inveniendi illam esse quae appelletur τὸ ἀθρόον πρὸς τὸ μέλλον ὑποδιαίρεσις. Deinde paucis interiectis: Δεῖ δὲ τὸ τοῦ ἀθρόου πρὸς τὸ μέλλον ποιεῖν τότε, ὅταν ἢ τὸ μηδεπώποτε γεγονὸς τοῦτο συμβὰν μὴ παθεῖν πάλιν φυλαττώμεθα, ἢ ὅταν τὸ αὐτὸ πράττηται πολλάκις. Quae in vulgatis pessime versa sunt sic: *Ea quae vocatur divisio temporis continuati.* Et postea: *Oportet igitur in continuatione temporis separare tempus futurum, ut caveamus ne patiamur iterum unquam tale quid; praesertim si illud saepius fuerit* P. 245 *commissum.* Vides interpretem confundere casus duos distinctos. Sensus est: *quae voc. subdivisio temporis confertim (collective) spectati, relative ad futurum.* Et deinde: *Oportet autem adhibere hanc exordii formam, temporis collective sumti relative ad futurum, quando vel aliquid contigit quod nunquam contigerat, idque praecavere volumus, ne rursus accidat, vel quando hoc idem saepius contingit.* Vide quae sequuntur 164. A. de subdivisione ἀθρόου εἰς λεπτόν. Quam quaestionem aliasque similes complures explicare conabor in editione Hermogenis, ubi cum nova versione et commentariis mss. luceque dignissimis in Bibliotheca Regia asservatis vulgavero. Alibi ἀθρόον notum est habere vim adverbii *subito, repente.* Leo noster 108. B. et 110. A. Agathias Histor. 23. D. 24. C. 25. B. D. 26. B. 27. A. 34. C. 37. C. 38. B. 41. B. 42. A. 50. C. 53. D. 57. A. 58. D. 70. D. 76. B. 79. C. 80. A. 82. A. 94. A. 98. C. 99. B. 101. C. 102. C. 103. A. 104. A. 111. D. 112. A. 113. B. 114. C. 124. B. 127. A. B 129. B. 136. A. 140. B. 145. A. 148. D. 151. D. 154. A. 162. D. 164. A. 169. A. 171. B. S. Ioannes Chrysostomus Oratione VII. ad Corinth. III. 288. I. Homilia XXXI. in S. Matth. I. 357. C. (ubi interpres Latinus vim eius non expressit). Heliodor. Aethiop. 402. B. Ideo corrigendus Ioannes Philoponus De mundi creat. 238. B. de hominibus incredibili celeritate cogitationem a re ad rem rapientibus, ἐν ἑαυτοῖς ἔχοντες τὸν νοῦν τὸν οἰκεῖον ἀθρόον, ἀλλαχόθεν ἀλλαχοῦ μεθιστάμεθα. Balthasar Corderius: *propriam mentem in nobis ipsis collectam obtinentes, aliunde alio transferimur.* Sed virgula, quae post ἀθρόον est, praeponenda, et vertendum sic: *pr. mentem in nobis habentes, puncto temporis aliunde alio transferimus.* Quo eodem sensu ἀθρόον a Philopono usurpatur alibi, velut 279. A. et C.

*Ibid. lin.* 19. *πρὸς τὴν λεγομένην Καλώνυμον νῆσον*] Cedrenus II. 678. A. in Proten insulam ait.

*Ibid. ead. lin.* *περιορίζουσι*] Verti *deportant:* nam ὁ περιο-
C ρισμὸς respondet *deportationi* Latinorum, quae ipsa cum ab exilio tum a relegatione differt. Vide Michaëlem Attaliatam Synops. Iuris Graecorum. II. 4. D. Multo graviter, ut hoc utar, lapsus est interpres Simeonis Metaphrastae Vita S. Athanasii I. clj. B. *καὶ τοῦτον* [Meletium episcop.] *οἱ τῆς Ἀρείου αἱρέσεως περιορίζουσι*, reddens, *illum etiam haeretici Ariani circumvenere.* Vertendum, *deportatione damnandum curant:* nam Meletium Antiochiae episcopum deportatum fuisse instantibus Arianis discimus ex anonymo scriptore Vitae S. Athanasii cxxxii. C. et ex Photii Biblioth. 1446. A.

*Pag.* 148. *lin.* 13. *ἐτύγχανον γὰρ κατακόρως ἀληλιμμένα χρυσῷ*] Dicas inde Cinnamum in Historia sumsisse de armatura Ioannis Comneni 63. A. *χρυσῷ γὰρ κατακόρως ἀλήλιπτο πᾶσα.*

*Ibid. lin.* 18. *κρεουργήσαντες*] Quod ipsum verbum inde mutuatus est Cedrenus in narratione eiusdem rei II. 678. C.

*Pag.* 149. *lin.* 6. *καὶ τοῦ τῶν Κρητῶν υἱὸς ἀρχηγοῦ*] Inde
D emenda Cedren. II. 678. D. *Ἀνεμᾶς, ὁ τῶν Κρητῶν τοῦ βασιλείου υἱὸς Κουρουπᾶ·* Xylandro in versione similiter lapso, nec animadvertente, *βασιλέως* scribendum esse. Scylitza ms. (in iis certe Codd. quos inspexi: nam Goari exemplaria videntur aliud quid habuisse) item: *Ἀναιμᾶς* [*sic*], *ὁ τῶν Κρητῶν τοῦ βασιλέως υἱὸς Κουρουπᾶ.* Sequentia de certamine singulari inter Aneman et Icmorem paene ad verbum ex Leone exscripsit Scylitzes, ex Scylitza Cedrenus.

*Ibid. lin.* 20. *πλείστους τῶν αἰχμαλώτων — ἐναποσφάξαντες*] Apud Bulgaros, Leone Armenio imperante, similia memorat sacrificia Anonymus Narrat. chronograph. post Theophan. 431. D.

*Ibid. lin.* 24. *Ἑλληνικοῖς ὀργίοις κατόχους ὄντας*] Ad haec Russorum sacra, ab religione Christiana aliena, pertinere videtur exordium illud narrationis ms. *ἀνεπιγράφου*, quam reperi in Codice saeculi undecimi: *Ἐν ταῖς ἡμέραις Λέοντος καὶ Ἀλεξάνδρου τῶν βασιλέων ἄρχων τις ἐν Πελοποννήσῳ ἠγόρασε παῖδα, Σκύθην τῷ γένει· καὶ τοῦτον παρέδωκε τῷ πρεσβυτέρῳ τῷ ἱερουργοῦντι ἐν τῷ εὐκτηρίῳ τοῦ οἴκου αὐτοῦ, τοῦ παιδεύειν αὐτὸν,*
P. 246 *καὶ διδάσκειν τὰ γράμματα. Ὡς δὲ ἐμάνθανεν ὁ παῖς, καὶ ἐξυπηρέτει τῷ πρεσβυτέρῳ ἐν ταῖς χρείαις αὐτοῦ. Καὶ γενόμενον ἐτῶν δώδεκα ἠρώτησεν αὐτὸν ὁ κύριος αὐτοῦ, εἰ Χριστιανοί εἰσιν οἱ Σκύθαι, ὅθεν ὥρμητο. Ὁ δὲ ἀπεκρίθη, οὐκ εἰσι. Χριστιανοὶ, καὶ, ὡς νομίζω, καὶ ἐγὼ ἀβάπτιστός εἰμι.* Hoc est: *In diebus Leonis et Alexandri Impp.* (anno 886 — 911.) *praefectus in Peloponneso emit servum, Scytham natione: hunc tradidit presbytero, in oratorio aedium suarum sacra facienti, ut erudiret*

*eum, doceretque litteras. Puer dum instituebatur, item presbyteri utilitatibus inserviebat. Ita cum annos haberet duodecim, quaesivit de illo herus, num Christiani essent Scythae, unde erat ortus. Ille negavit esse,* neque ego, ut opinor, *inquit,* geniali aqua madefactus sum. — Missa facio subsequentia de conversione Scythae illius, aliorumque popularium eius.

*Pag.* 150. *lin.* 4. *Ἀῤῥιανὸς γάρ φησιν ἐν τῷ Περίπλῳ*] De hoc Scythico Achillis ortu nihil Arrianus, in iis certe, quae de religionibus templi Achillei in Leuce insula copiose tradit Peripl. Pont. 133. A. — 135. B.

*Pag.* 151. *lin.* 12. *Οἴχεται τὸ κλέος*] Praeivit Agathias 81. B
D. *Οἴχεται δὲ φροῦδον τὸ παλαιὸν τῶν Κόλχων ἀξίωμα κ. τ. λ.*

*Ibid. lin.* 24. *ὠθεῖν τε κατὰ τῶν σπλάγχνων τὰ ξίφη*] A verbo *ὠθεῖν* compositum *προωθεῖν*, ut obiter moneam, restituendum est Heroni Spiritalibus 187. D. *ὅπου ἐπιστρεφομένου* [l. *ἐπιστρεφομένου*] *αὐτοῦ προσωθῆται τὸ ἐλλύχνιον*. Scribe, *πρόσω ὠθῆται*, sive *προωθῆται*, ut iam est 188. A. *ὥστε προωθεῖσθαι τὸ ἐλλύχνιον*. Item initio capitis ibid. C: *Λύχνον κατασκευάσαι ἑαυτὸν προσμύσσοντα*. Interpres: *Lucernam se ipsam consumentem construere*. Inepte. Legendum est, *προβύσσοντα*, i. e. *quae ipsa ellychnium suum promoveat*, vel *protrudat*. *B* et *μ* in Codd. saec. X. et deinceps saepissime confunduntur.

*Pag.* 152. *lin.* 8. *φιλοψυχότατα*] Verti *laete:* quasi *εὐψυχότατα*· quod non dubitarem, voluisse Leonem ut eiusmodi sensu intelligeretur. Tametsi ea vis prorsus recedit a vocis *φιλόψυχος* significatione recepta, quae est duplex: altera in vulgus nota, *nimium vitae cupidus, ignavus:* altera ex imitatione loci Sa- C
pient. Salom. xi. 26. quando est Servatoris Deive epitheton apud Patres, *animarum amans*, hoc est, *saluti eorum consulens*. S. Antioch. De non concupiscendo I. 1140. E. *ὁ δὲ φιλόψυχος Κύριός φησιν*. De poenitent. 1144. A. *ὁ φιλάνθρωπος, ὁ φιλόψυχος, ὁ οἰκτίρμων*. De filior. adoptione 1241. A. *δέσποτα φιλάνθρωπε, φιλόπτωχε, φιλόστοργε, φιλόψυχε*. S. Dorotheus De institut. fratr. in monaster. I. 847. C. *ὁ Θεὸς ὁ φιλάνθρωπος καὶ φιλόψυχος*. Eodem sensu usurpant Zacharias Hierosolymitanus Epistola ad suae plebis reliquias 814. C. S. Nilus De octo vit. 208. B. aliique multi. Phrasin Leonis Cedrenus imitatus est II. 680. A.

*Ibid. lin.* 22. *τὸν ἵππον παρεξελάσας*] *Παρεξελαύνειν*, quo vocabulo carent Lexica, apud Leonem significare videtur *cum equo prorumpo ex acie*. Tamen 92. B. *τῇδε κἀκεῖσε παρεξελάσας* denotare videtur *huc illuc obvertere equum:* et certe ita bis accepit Cedrenus: II. 679. A. *τὸν ἵππον τῇδε κἀκεῖσε παρακινήσας* (Xylander: *equum hac illac torquens*)· et 681. B. de Anema, D
loci nostri circumlocutione, *τῇδε κἀκεῖσε τὸν ἵππον μετακινήσας*. Apud Plutarchum Quomodo adolesc. poëtas audire debeat 15. D.

ποιητικὴν φεύγειν καὶ παρεξελαύνειν, sensu prorsus diverso vertendum *praetervehi*. De vocc. ἐπεξέλασις et ὑπεξέλασις dixi supra 199. C.

*Pag.* 153. *lin.* 11. προτροπάδην ὑπενόστουν] In hoc vel in proxime praecedenti praelio Romanos iussu Imp. planitiem versus recessisse Cedrenus auctor est II. 680. B. Ubi legendum, εἴκειν εἰς τοὐπίσω, non ἥκειν ε. τ. quod habet cusum. Item C. lin. 2. Codd. fide scribe εἴκοντας, non ἥκοντας. Προτροπάδην vox est Agathiae 34. A.

*Ibid. lin.* 22. Λέγεται δὲ] Haec usque ad D. τῶν ὀφθαλμῶν Combefisius vertit ap. Pag. IV. 82, qui ultima mire sic habet: *et in eum modum equum ex virginis oculis evolasse*, credo quod legeret in Graeco: καὶ οὕτω τὸν ἵππον ἀποπτῆναι. In Codice manifesto est ὕπνον.

*Pag.* 155. *lin.* 7. ἔξαιμος γεγονὼς καὶ καταβελής] Vide supra 5. B.

*Ibid. lin.* 21. ἐπὶ τῷ] Fortasse ἐφ' ᾧ, quod habet hoc sensu et ipse Leo 87. B. et Agathias 11. A. 65. D. 142. A. tametsi ἐπὶ τῷ Graece aeque dici posse constat. Vide Viger. De idiotism. edit. Hermann. 619. C.

*Pag.* 156. *lin.* 11. ἐκ τῶν ἑξήκοντα χιλιάδων] Nota in Codice et hic et supra 47. C. χιλιαδῶν scribi, item 7. C. μυριαδῶν, non sine aliqua auctoritate Codd. mss. Nam in editionibus quidem
P. 247 ubique παροξυτόνως legitur genitivus pluralis harum vocc.: μυριάδων Plutarchus Lucullo 519. E. Cicerone 864. D. 883. B. Galba 1060. E. Philo De agricult. 149. G. χιλιάδων Nicetas Paphlago In S. Andream Apost. 142. A. Ioannes Cyparissiota Transgressionibus palamiticis 25. C. sed in his ipsis locis Codd. quos inspexi, mire variant. Ita videant, qui interiores scrutantur et reconditas Graecas litteras, quid de accentu harum vocum in genitivo plurali statuendum sit: nam quantum sunt tenui auctoritate Codd. (vix antiquissimos excipio) ubi scriptiones per ει, ι, η, οι, υ in dubium vocantur, tantum pondus habent, si de genuina accentuum sede consulas. Voces μυρίαι μυριάδες, frequentissimae in hymnis sacris Graecorum, velut Liturgia S. Gregorii Alexandrina 100. A. Liturgia D. Marci 153. B. alibique passim, cum ab Euseb. Renaudoto, tum ab Ioanne a S. Andrea aliisque, modo redduntur *decies mille millena*, modo, ut Liturg. D. Marci 154. A. *decies millies centena millia.* Scribe ubique, *decies mil-*
B *lies dena millia:* nam μυρίαι μυριάδες conficiunt centum, ut vulgo loquimur, milliones. Mendo haud absimili apud Continuat. Constant. Porphyr. 87. B. χιλιάδες δέκα redditur *duodecim millium*: quo mendo versionis Latinae Le Beau, ut semper, *Histoire* etc. XIV. 374. C. in errorem inductus est. Obiter addamus Lexicis voces tres compositas cum χίλιος, undecim cum μύριος, nondum, ut mihi statuo, notatas: 1.) Μυριάνθρωπος, in-

*numerorum hominum*. S. Gregorius Nyss. Orat. de Meletio episc. II. 1026. C. κατάπυκνωθέντες ὁ μυριάνθρωπος δῆμος. Valet idem quod μυρίανδρος. 2.) *Μυριοκέφαλος, innumeris capitibus*. S. Ioannes Climacus Scala Parad. 253. A. τὸν παρόντα μυριοκέφαλον δαίμονα φιλαργυρίας. Usitatius vocabulum πολυκέφαλος habent Lexica. 3.) *Μυριομακάριστος, infinite beatus*. S. Nilus Epistola CCLVI. ad Timotheum 246. B. *Μυριομακάριστοι* μὲν ὑπάρχομεν, ὅταν. — Substantivum occurrit apud S. Ioannem Chrysostomum Orat. V. in Epist. S. Pauli ad Rom. II. 35. 26. C ἡ μυριομακαριότης, ἣν οὐ λόγος παραστῆσαι δύναται. 4.) *Μυριονταπλάσιος, decies mille modis plus, infinite multiplicatus*, quasi dicas *decumilliplex*: pro quo μυριοπλάσιος Attici. Apud S. Epiphan. Adversus haeres. I. 739. C. κἂν τε μυριανταπλάσιον ἐπάνω εἴη ὄνομα ἔχον· et 815. B. ὁ γὰρ Θεὸς ἐπέκεινα μυριανταπλάσιον παρὰ τὴν ψυχὴν, καὶ ἔτι περιττότερον, ἐστὶν ἀκατάληπτος, per duplex α scribitur. Quod esse perperam, cum aliae eaeque iam vulgatae voces ostendunt μυριοντάκις, μυριοντάρχης, tum forma adverbii ab ipso S. Epiphanio usurpati, Ancorat. II. 12. A. μυριονταπλασίως περὶ [l. παρὰ] τὸν ἡμέτερον νοῦν δεδόξασται. Et in eodem, 61. C. ἀπείρως καὶ μυριονταπλασίως. Accedit Georgius Alexandriae episcopus Vita S. Chrysost. VIII. 196. 2. ὄντως μυριονταπλασίονα ἀποτίσει σοι αὐτά. Qua in forma terminationem ίων Georgius a S. Ioanne Chrysostomo est mutuatus, qui adiectivo μυριοπλασίων, Lexicis ignoto illo quoque, passim utitur. Velut Oratione XI. in Acta App. IV. 674. 29. μυριοπλασίων ἡ τοῦ Θεοῦ χάρις· alibique saepe. 5.) *Μυριοπαθὴς, innumerabilibus passionibus obnoxius*. S. Basilius In Hexaëm. II. 237. A. οὕτως ἀσυμφώνως πάλιν μυριοπαθεῖς ἡμᾶς ποιήσας. 6.) *Μυριόπλαστος, varius, variegatus*, legitur, si lectio certa, in Oratione S. Ioanni Chrysost. ascripta, In illud, Si filius Dei es, proiice teips. deors. etc. VII. 305. 19. τὰς μυριοπλάστους ταύτας ἐν αὐτῷ βασιλείας. Sed vereor, ne id vocabulum atque adeo totus locus corrupta sint. 7.) *Μυριοπρόσωπον εἶδος, variegata species*, vidi apud Ioannem Monach. De poenitentia 106. D. ad calcem libri De poenitentia ab Ioann. Marino Parisiis 1651. fol. editi. 8.) *Μυριόσταχυς, mille spicas fundens*. Georgius Pisida De mundi opificio 48. C: D

τὸν ὥσπερ ἐν τάφῳ
Φθαρέντα κόκκον μυριόσταχυν φέρει.

9.) *Μυριόστομος, innumeris oribus praeditus*, apud eundem. Ibid. 46. A: P. 248

Πυκνὴν φάλαγγα, μυριόστομον ξίφος.

10.) *Μυριότης, infinitas, multitudo innumerabilis*, Schneiderus vir immortalis Lexico 97. D. corruptam lectionem esse ait. Ac sane in scriptoribus vere Graecis aegre invenias. Apud Hellenistas occurrit, velut in Sapientia Salomonis XII. 22. 11.) *Μυ-*

ϱιότϱοπος, *multis atque adeo infinitis modis*, adiectivum S. Gregorio Nysseno familiare. Homilia VIII. in Ecclesiast. I. 460. B. πῶς μυϱιότϱοπός ἐστι κατὰ τῆς σῆς πόλεως ἡ τοῦ ἀντικειμένου στϱατηγία. Contra fatum 910. D. ἐν ταῖς μυϱιοτϱόποις τῶν ἄστϱων ἐπιπλοκαῖς. Adverbium μυϱιοτϱόπως apud eundem Contra Eunom. II. 43. A. et 69. C. Voces cum verbo χίλιος compositas necdum in Lexica receptas tres animadvertisse mihi visus sum,
B quae sunt eiusmodi: 1.) Χιλιονταετὴς, i. q. χιλιέτης s. χιλιετὴς, *qui mille annorum est*. S. Iustinus Martyr Apolog. pro Christ. 67. B. αἰωνίαν κόλασιν κολασθησομένων, ἀλλ' οὐχὶ χιλιονταετῆ πεϱίοδον. 2.) Χιλιονταετηϱὶς, *spatium mille annorum, curriculum millenarium*. S. Epiphanius Advers. haer. 1031. A. χιλιονταετηϱίδα τινὰ ἐπιτελοῦμεν. B. γέγϱαπται πεϱὶ τῆς χιλιονταετηϱίδος ταύτης. Item 1032. B. et S. Iustinus Martyr Dialogo cum Tryphone 307. B. 3.) Χιλιονταετία idem quod praecedens. Caius Adversus Proclum, apud Euseb. Hist. Eccl. 100. A. ἀϱιθμὸν χιλιονταετίας. Vocem χιλιόμβη, *sacrificium e mille animalibus*, iam habent alia Lexica. Summus vir Schneiderus attulit auctoritatem Iuliani Orat. ad Heraclium Cynic. I. 314. A. Utuntur praeterea S. Gregorius Nyssenus In Cant. Cant. I. 475. C. (ubi scribitur χιλιομβὴ, perperam, opinor.) Anonymus Vita S. Ioann. Chrys. VIII. 333. 18. S. Nilus De octo vitiosis cogitat. 49. B. nonnullique alii aetate inferiores.

C *Pag*. 157. *lin*. 8. Ἐσθὴς τούτῳ λευκὴ, οὐδέν τι τῶν ἑτέϱων ὑπαλλάττουσα ἢ καθαϱότητι] Inde emenda Priscum de Attila Hist. Goth. 67. A. ad quam Leonem respexisse dicas: λιτὴ δὲ αὐτῷ καὶ ἡ ἐσθὴς ἐτύγχανεν οὖσα, μηδὲν τῶν ἄλλων, πλὴν τοῦ καθαϱὰ εἶναι, διαφυλάττουσα. Ubi legendum διαλλάττουσα.

*Ibid*. *lin*. 21. Ἰωάννης δὲ] Haec usque ad pag. 158. lin. 25. παϱεσκεύασε Combefisius vertit apud Pag. IV. 33.

*Pag*. 158. *lin*. 13. ὑποθεὶς, *substratis*] Combefisius *subtractis*, mendo opinor operarum.

*Ibid*. *lin*. 20. τοῖς τε τῶν δαφνῶν κλάδοις] Cedrenus ipsum populum coronatum Imperatori obviam processisse auctor est II. 682. C. ὑπεδέξαντο στεφανηφοϱοῦντες. Sic enim legendum, Codd. quoque consentientibus, non στεφανηφοϱοῦντα.

*Ibid*. *lin*. 24. τὰ τῆς βασιλείας — παϱάσημα] Agathias 32. D.

---

## IN LIBRUM X.

P. 249 *Pag*. 160. *lin*. 1. Θεϱείας δὲ ὥϱας ἐνισταμένης] Complectitur is liber gesta annorum 973. et 974: nam silet Leo de initiis belli, obsidioneque Amidae a. 972. a Temelico Melehi, ut Armeni scribunt, suscepta, de qua v. *Détails de la première expédition des Chrétiens dans la Palestine, traduits de l'arménienen*

*français par F. Martin*, in *Magasin Encyclopédique*, *Septembre* 1811. Cum annalib. Armeniis egregie consentit Abulpharajius Hist. Dynast. 315. B. qui Romanos ab ipso Domestico ductos, Domesticumque captum esse scribit. Ad annum sequentem 973. pertinent expeditio Mesopotamia Tzimiscae (Leo 99. C.) Basiliique Patriarchae depositio, de qua 100. D. ad annum 974. expeditio in Syriam, et cometae ortus (vide 104. A). Tzimiscem Constantinopoli obiisse die x. Ianuarii a. sequentis 975. ex Leone dilucide demonstrat Pagius Critic. IV. 37. A.

*Pag.* 162. *lin.* 2. *χρυσοστίκτοις ὑφάσμασιν*] *Χρυσόστικτος* B non est in Lexicis: Leo fortasse habet ex S. Clemente Alexandr. Paedag. 160. B. *χρυσόστικτοί τε καὶ χελώνης* [f. *χελώναις*] *πεποικιλμέναι κοίτης κλισιάδες.* *Χρυσοστιγής*, aeque Lexicis ignotum, legitur apud S. Epiph. De duodecim gemm. II. 227. C.

*Ibid. lin.* 24. *μήτε ὕδωρ βλυστάνουσα*] Verbum *βλυστάνω*, in Lexicis item praetermissum, occurrit in S. Ioannis Chrysost. (cui certe vulgo tribuitur) Orat. IV. De ieiun. VI. 935. 28. phrasi, unde fortasse Leo sumsit: *Αἱ τῶν ὑδάτων πηγαὶ, ἀντλούμεναι, καθαρώτερον τὸ ὕδωρ βλυστάνουσιν.* Nam perperam legere nonnulli volunt *βλύζουσιν.* Item Orat. in turtur. VII. 266. 14. *ἐν μέσῳ τῆς καρδίας βλυστάνων φιλόχριστα νάματα.* Inveni praeterea substantivum peraeque Lexicis ignotum, *ἡ βλύσις τῆς ζωῆς*, *fons vitae*, in Theophylacti Bulgariae archiepisc. Comment. inedito in Psalm. ad verba, *παρὰ σοὶ πηγὴ ζωῆς*, Psalm XXXVI. 9. vel C (alii enim aliter numerant) XXXV. 10. A verbo *βλύζω* deduci *βλύδιον*, *ius*, atque inde *brodium* Latinorum, Salmasius autumat ad Hist. Aug. 412. A. Ubi Leo *βλυστάνω*, ibi Agathias usurpat *ἀναβλύζω*, 126. B.

*Pag.* 163. *lin.* 9. *Τηνικαῦτα καὶ*] Quae sequuntur a Combefisio versa sunt IV. 37.

*Ibid. lin.* 22. *καὶ ταύτῃ μὴ ἀπεκδυόμενος*] Sic cum dativo construit Leo, mire sane: accusativo iungunt S. Paulus Epistola ad Coloss. II. 15. III. 9. Iosephus Antiq. Iud. 204. D. S. Gregorius Nyss. De virginit. II. 588. D. S. Basilius Epist. LXXXII. ad Patrophilum II. 908. C. Origenes Homilia IX. in Ierem. 106. B. De vi et constructione verbi multa collegit vir reverendus Ioann. Fr. Schleusnerus Lexico in Nov. Test. I. 255. C.

*Pag.* 164. *lin.* 3. *τὰς ἀναγωγὰς καὶ ἀναστροφὰς τῶν ἀνδρῶν*] Si utcunque *ἀναγωγὴ* tueri velis, melius, opinor, fuisset vertere, *in disciplinis et conversationibus:* nam *ἀναγωγὴ* interdum pro *disciplina* sumi notum est, *ἀναγωγεὺς* pro *eductor*, sensu etiam physico, *qui sursum tollit.* Nihilominus malim legere *τὰς ἀγωγὰς*, *rationibus, institutis:* hoc enim valere *ἀγωγὴ*, scriptt. Chri- D stianis copiose docent apud Suicer. Thesaur. Eccles. I. 72. D. et Schleusner. Lex. in Nov. Test. I. 38. B. congesta exempla, quae facile esset augere infinite: confer quae erudite disputant de hac

voce Bouhier *Explication de quelques marbres antiques* etc. 36. et praecipue Wesselingius Diatribe de Iudaeorum archontibus ad inscript. Berenicensem 13. A. Eadem vox, ut unum locum e multis commemorem, occurrit Canonib. Concil. Quinisexti III. 1697. B. ὅπως τε τῇ ἐν τῷ μεταξὺ προνοεῖται ἀναστροφῇ. Vertit Gentianus Hervetus, *quomodo eius quae intercedit vitae rationis conversionisque curam gerat.* Praetulerim genitivum, τῆς ἀναστροφῆς, cum interpretatione hac: *quam providenter curet eam vivendi rationem, quae* (inter admissum peccatum et actam poenitentiam) *intercedit.* Eadem est significatio verbi ἀναστρέφεσθαι, *versari.* Quo sensu S. Ioann. Chrysost. Homil. LVIII. in S. Matth. I. 624. E. ait, ἀναστρεφομένων αὐτῶν ἐν τῇ Γαλιλαίᾳ· nam idem paulo post 626. C. .. τῇ Γαλιλαίᾳ διατριβόντων, *illis in Galilaea commorantibus:* quanquam illud alii aliter expo-
P. 250 suerunt. Nota praeterea significationem rariorem vocis ἀγωγή, *vices.* S. Ioann. Chrysost. Homil. LXXXVI. in S. Matth. I. 889. C. καθ' ἑκάστην ἀγωγὴν καὶ τρίτον καὶ τέταρτον εἴωθε φωνεῖν ὁ ἀλεκτρυών, *quavis vice.* Et paulo post D. πρὶν ἢ γὰρ τὴν μίαν ἀγωγὴν ἀπαρτίσαι τὸν ἀλεκτρυόνα, *antequam unam cantandi vicem gallus absolvisset*, ut vertit Anianus. Item Euthymius Zigabenus Panoplia Dogmatica 430. C. τρίτῃ ἀγωγῇ εἰς τὴν πόλιν ἐπανελθόντα. Etenim non necesse arbitror, ut legamus in his locis ἀναγωγήν, quod caeteroqui saepe respondet *repetitioni* Latinorum.

*Pag.* 165. *lin.* 3. *Κατὰ τοῦτον δὴ τὸν καιρὸν*] Si pronomen τοῦτον demis, duo fere notat locutio κατὰ καιρόν. Primo, quando, retenta in καιρὸς significatione *opportunitatis*, idem est quod ἐν καιρῷ, *tempestive, ex tempore.* Quo sensu adhibent, praesertim praefixa particula μή, Theophrastus Hist. plant. 98. C. ἐὰν μὴ κατὰ καιρὸν τὰ πνεύματα — γίνηται· De causis plantar. 273. D. τὰς μὴ κατὰ καιρὸν βλαστήσεις· 339. A. ἂν μὴ κατὰ καιρὸν τὰ πνεύματα — γίνηται· 347. B. ἢ ἰσχυρότερα, ἢ μὴ κατὰ καιρόν· C. ἐὰν δή τις
B μὴ κατὰ καιρὸν — χρήσηται· aliique multi. Deinde, quando dicimus, ὁ κατὰ καιρὸν, v. c. στρατηγός, *qui tempore illo* vel *fuit*, vel *erit, praetor.* Nam usurpatur et de praeterito tempore, et de futuro. De praeterito a Cyrillo Scythopolitano Vita S. Sabae III. 308. C. οἱ κατὰ καιρὸν πρακτευταὶ [l. πρακτευταί· vid. Ducang. Glossar. sub h. v.] καὶ βίνδικες τῶν κατὰ Παλαιστίνην δημοσίων — ἠναγκάσθησαν κ. τ. λ. *qui pro tempore exactores et vindices fuerunt publicorum Palaestinae tributorum.* De futuro Sultanus Aegypti Epist. apud Cantacuzen. III. Hist. 757. D. οἱ κατὰ καιροὺς ἐχόμενοι [l. ἐρχόμενοι] εἰς τὴν προσκύνησιν τὴν ἁγίας ἀναστάσεως, De praeterito simul et futuro Epist. Gregorii Papae ad Leonem Isaur. Imp. Act. Conc. IV. 11. C. οἱ ἀρχιερεῖς, οἱ κατὰ καιρὸν ἐν Ῥώμῃ διὰ τὴν εἰρήνην καθέζονται· ubi men-
C dum corrigendum in versione Latina. Quem locutionis κατὰ καιρὸν sensum, in inscriptionibus Latinis quoque saepe obvium, ubi

dicitur, *qui per tempora fuerint* (vid. Inscriptt. antiq. Basilicae S. Pauli Tab. XVIII. A.), sed hunc sensum minus bene percepisse Kusterum arbitror Suid. I. 16. C. ubi haec de Agathia, ὧν [f. ὃν] αὐτὸς συνῆξεν ἐκ τῶν κατὰ καιρὸν ποιητῶν, sic reddit: *quae ipse ex recentioribus poetis collegit.* Malim, *quae ipse collegit ex poetis, qui singulis aetatibus*, sive *temporibus, floruerunt.* Neque felicius Montefalconius apud Cosmam Indicopleust. Topographia Christian. II. 293. haec de Deo: ὅστις καὶ νόμους ἡμῖν δέδωκε, κατὰ καιροὺς ὀπτανόμενος, πρὸς βοήθειαν τῆς ἡμετέρας ἀσθενείας, *qui quodam tempore visus, ad infirmitatis nostrae auxilium leges nobis tradidit:* sensus est, *qui variis temporibus apparens leges nobis dedit ad nostrae infirmitatis auxilium:* id quod Cosmas ait 294. A. κατὰ καιρὸν ὀπτανόμενος, πρὸς τὰς παρακειμένας χρείας· ubi recte interpres: *vario tempore pro instantibus necessitatibus visus.* In Concilio Trullano quoque seu Quinisexto III. 1647. D. τοὺς ἐκ Ῥώμης κατὰ καιροὺς ἀποσταλέντας, vetus versio omnino non illum expressit sensum. D

*Ibid. ead. lin.* δίδυμοι ἄνδρες] Simile fere monstrum Emmaunte in Palaestina exstitisse Theophanes auctor est Chronograph. 60. A. Alios portentosos partus, geminis in unum concretis, enumerant Leo Grammatic. Chronograph. 508. C. Zonaras II. 192. A. Michaël Glycas 301. D.

*Ibid. lin.* 17. αὖθις τοῦ ἥρος ἀναλάμψαντος] De hac expeditione Syriaca, a. 974. suscepta, vide ipsius Tzimiscae laureatas plenas rerum, ad Achod Schahin Armeniae regem datas, in *Détails de la prem. expéd. des Chrétiens dans la Palestine, traduits de l' arm. en français par F. Martin*, in *Magas. Encyclop. Septembr.* 1811. p. 22 — 34. operaeque pretium erit, singula capita epistolae cum narratione Leonis conferre.

*Ibid. lin.* 20. προφητικῶς εἰπεῖν] Quemadmodum προφῆται apud scriptores ecclesiasticos non solum sunt *prophetae*, sed etiam *doctores* quilibet *rerum sacrarum* (vide Suicer. Thes. Eccles. II. 872. A.), ita προφητικῶς εἰπεῖν vel προφητικῶς φάναι nonnunquam vertendum est, *ut cum divinis doctoribus loquar*, P. 251 loco ex S. Scriptura generatim, non ex propheta aliquo, allato. Gregorius Presbyter Vita S. Gregorii Nazianz. I. CXXX. C. τῶν προφητικῶν ἀξίους φωνῶν· subiuncto loco e Psalmo XLV. Anonymus Vita S. Bacchi iunioris 96. C. ἐκλεξάμενοι, προφητικῶς εἰπεῖν, παραῤῥιπτεῖσθαι ἐν τῷ οἴκῳ τοῦ Θεοῦ μᾶλλον κ. τ. λ. qui locus item exstat in Psalm. LXXXIII. 11. Simeon Metaphrastes Vita S. Ignat. Antioch. 143. B. Καὶ ἐπάταξε Κύριος τὸν λαὸν, προφητικῶς εἰπεῖν, περὶ τῆς ἀναιρέσεως τοῦ δικαίου· verba, ad quae alludit, sunt Exod. XXXII. 35. Item legitur προφητικῶς in Eusebio Contra Marcell. 43. A. 49. D. 82. A. apud aliosque complures, ubi verba, quae afferuntur, apud Prophetas proprie sic dictos non exstant. Interdum tamen intelliguntur ipsi prophetae. Velut apud Gre-

gorium Presbyt. Vita S. Gregorii Nazianz. I. cxlııj. A. *προφητικῶς εἰπεῖν*· alluditur ad Iesaiam xxx. 17. Vel Concilio Oecumen. septimo in refutatione definitionis Iconoclast. IV. 328. E. *προφη-*
B *τικῶς φάναι, ἀναμέσον ἁγίου καὶ βεβήλου οὐ διέστειλαν.* Ubi praeterea vertendum non, *ut prophetice fateamur*, quod dedit vetus interpres, non animadvertens esse locum Scripturae sacrae, sed: *ut prophetae* [Ezechielis xxii. 26.] *verbis utamur.*

*Ibid. lin.* 21. *Ἐνταῦθα φρουρίῳ προσβάλλει*] Ista, usque ad verba *ἐκ βάθρων ἀνήγειρεν*, ante Bandur. Imperio Oriental. II. 481. B., apud quem *Συρᾶ* legitur et *Μεμπετζέ*, iam Ducangius vulgaverat Nott. in Zonarae Annal. II. 107. D. non sine minutis mendis, quae tamen tanti non sunt, ut sigillatim exagites. Ad hanc expeditionem Syriacam Tzimiscae, a. 974. susceptam, Elmacinus Hist. Sarac. 233. C. perperam refert expugnationem Antiochiae, factam a Burza a. 969: vide supra 49. D. et 221. A.

*Pag.* 166. *lin.* 18. *Ἐντεῦθεν ἀπάρας*] Haec usque ad finem capitis V, *ὥς μοι ἤδη δεδήλωται*, 103. D, et utraque lingua apud Bandurium II. 480. B. et Graece duntaxat in Ducangii Nott. in Zonar. II. 103. C. Sed ibi, ut alia minuta menda taceam, verba
C *τὴν εἰκόνα*, quae leguntur in hac ed. pag. 167. lin. 4. una cum linea 5. integra non sine aliquo perspicuitatis detrimento omissa sunt, opinor quod voces repetitae *παραλιπεῖν* et *παρειληφέναι* Ducangii describentis oculos turbarent.

*Pag.* 167. *lin.* 6. *τὸν δὲ τῶν ὁμοθρήσκων*] Ducangius *τῶν δὲ τῶν*, male.

*Ibid. lin.* 7. *πρὸς ἐνώπια*] Vocem Homericam *ἐνώπιον* (Iliad. Θ. 435. *N.* 261. Odyss. *Δ.* 42. *Χ.* 121. vide Heynium virum immortal. Obss. ad Iliad. v. 491. B.) non intellexit Banduri, sic vertens, *coniectis oculis in ea, quae a fronte sibi obiecta erant.*

*Ibid. lin.* 8. *ἀνατεθειμένην*] Ducangius *ἀνατεθριμμένην* [sic].

*Ibid. lin.* 19. *ἀποτρίψασθαι*] Ducang. *ἀποτρέψασθαι.*

*Ibid. lin.* 20. *προσβολῇ*] Ducang. *προβολῇ*, et paulo post, D. lin. 3. *τοὺς δὲ δυσμενεῖς*· item lin. 5. *εἰσπηδῆσαί τε τῶν Ἑβραίων ἑστίαν.* Quae sequuntur omittit, usque ad verba, *καὶ τ. μεγαλοπρεπῶς*· quae item ex Codice restituenda.

D *Pag.* 166. *lin.* 5. *πολιορκεῖν ἐξ ἐπιδρομῆς*] Dictio ex Agathia 50. A.

*Ibid. lin.* 9. *εὐχείμερον*] Occurrit *εὐχείμερος* hoc fere sensu apud Arist. De rep. II. 438. A. quanquam vocem eam eiicere inde volebat Muretus Variis lectt. in Thesaur. crit. Gruter. II. 1125. B.

*Ibid. lin.* 20. *ἐφ' ὅλαις ἡμέραις ἐπεποίητο τὴν ἐπιτολὴν ὀγδοήκοντα*] Cedrenus II. 683. B. visum esse ait a mense Augusto ind. III. *ἕως Ὀκτωβρίου μηνὸς τῆς τετάρτης ἰνδίκτου.* Sic enim demonstrant Codd. legendum esse, non *ἕως ὀκτὼ μηνῶν τ. τ. ἰ.* quod est in cuso.

*Pag.* 170. *lin.* 4. *κατὰ τὴν Παγκάλειαν παρετάξατο*] De

hac rebellione Bardae Scleri, quae fere ab obitu Tzimiscae a. 976. ad a. 981. perduravit (quo anno incipiunt Basilii Imp. expeditiones contra Bulgaros), vide Cedren. II. 692. D. Pagi Crit. ad Ann. Baron. IV. 38. A. et 45. A. Le Beau *Histoire du Bas-Emp.* XVI. 230. A.

*Pag.* 171. *lin.* 3. ἠπείγετο κατὰ τῶν Μυσῶν] De infelice hac expeditione Basilii contra Bulgaros a. 981. suscepta cf. Cedren. II. 695. B.

*Ibid.* *lin.* 13. τῇ κακοπραγίᾳ τῶν στρατηγῶν] Habet vox κακοπραγία apud Graecos significationes tres, quas cum neque Suicerus neque ullus alius, quod sciam, distinxerit, hic paulo copiosius expediam. Prima, de qua sola adhuc Lexicographi egerunt, est, *miseria*, *res adversae*, quo sensu boni scriptores multi vocem usurpaverunt: Iosephus Antiq. Iud. 43. C. 54. A. 103. C. 112. C. 460. F. De bello Iud. 743. D. 847. C. 856. D. 858. D. 975. C. Plutarchus Coriolan. 230. E. Lysandr. 434. D. Demetrio 914. B. M. Anton. 923. B. Eusebius Praepar. Evang. 386. D. Philistus apud S. Clement. Alex. Strom. 260. D. Artemidorus Onirocrit. 234. C. S. Basilius Epist. CCLVII. ad Eusebium Samosaten. II. 1028. S. Gregorius Nyssen. Orat. contra fornicarios III. 262. A. S. Ioannes Chrys. Orat. XXX. de ascensione Domini VII. 331. 27. S. Isidorus Pelusiota lib. V. Epist. LXIX. 19. C. et, qui in primis ea voce delectatur, Philo De Cherubim 87. F. G. De sacrificiis Abelis et Caini 116. F. Quod deterius potiori insidiari soleat 140. G. De agricultura 154. E. 163. B. Quod Deus sit immutabilis 234. E. De confusione linguarum 251. D. De Abrahamo 281. E. 300. G. De migratione Abrahami 327. B. De congressu quaerendae eruditionis grat. 333. G. De Ioseph. 425. G. 431. E. 434. F. De somniis 450. G. De vita Mos. 524. D. De creatione principis 563. G. De decalogo 579. A. De specialibus legg. 619. B. De mercede meretricis non accipienda 668. C. De praemiis et poen. 714. A. De execratione 723. D. 725. G. In Flacc. 750. F. 760. C. 763. D. 765. C. G. 767. A. Altera significatione apud scriptores Christianos aut Iudaeos: *actio reprehendenda*, *peccatum*, idque modo generaliter, quod aiunt, modo speciatim. Iosephus Antiq. Iud. 14. A. ἐπὶ λανθανούσῃ κακοπραγίᾳ. S. Clemens Alexand. Strom. 738. A. πᾶσα μὲν οὖν ἡ διὰ τοῦ ἐπιστήμονος πρᾶξις, εὐπραγία· ἡ δὲ διὰ τοῦ ἀνεπιστήμονος, κακοπραγία. S. Gregentius Tephrensis Disputat. cum Herbano Iudaeo 124. A. ὁ νοῦς καὶ ἡ καρδία [nempe, *corrumpuntur*] ὑπὸ ἀλλοτρίων κακοπραγιῶν. Palladius Vita S. Ioann. Chrysost. 59. B. ἀναδιδάξαι τὰς αὐτοῦ κακοπραγίας. Speciatim videtur significare *peccatum interius*, hoc est, pravam operationem in mente nostra. Ita S. Marcus Eremita De baptismo I. 921. C. fieri non posse scribit, ut ἐκτὸς ἡμετέρας κακοπραγίας prolixe confabulemur cum eo, quem ex intimo corde oderimus. Sumitur quoque pro corporum commixtionibus vetitis. S. Epiphanius Adversus

haeres. I. 98. B. *τὰ αἰσχρὰ ἀποκαλύπτων τῶν τὰς κακοπραγίας ἐργαζομένων.* Et 522. B. *τὴν τῆς κακοπραγίας ἐργασίαν.* Tertia significatio, qua Leo quoque utitur in loco nostro, est, *malignitas, pravitas,* ut iam non sit actus, sed habitus. Quo sensu videtur vox hellenistica. Legitur sic certe Sapientia Salomonis v. 24. *καὶ ἡ κακοπραγία περιτρέψαι θρόνους δυναστῶν.* Versio vulgata: *et malignitas evertet sedes potentium.* Artemidorus Onirocr. 239. A. *θεῶν πανουργίαν ἢ κακοπραγίαν.* Iosephus Antiq. Iud. 667. E. de Caio Caesare: *σκαιός τε καὶ κακοπραγίας εἰς*
D *τὸ ἄκρον ἀφιγμένος.* Vita S. Nili iunioris 104. C. *πᾶσι κοινὸν τὸ τῆς κακοπραγίας ἀβούλευμα.* Neque fere dubito quin ita intelligendus sit anonymus in Martyrio SS. Eustathii, Theopistes ac liberorum 24. B. qui S. Eustathium sic in precibus conquerentem facit: *τὰ γὰρ ἄθλια νήπια εὖ οἶδα ὅτι διὰ τὴν ἐμὴν κακοπραγίαν* [*ob pravitatem meam*] *θηριάλωτα γεγόνασι.* Combefisius minus bene, *quae mea est misera sors.*

*Pag.* 172. *lin.* 8. *Τεκμήριον τοῦτο σαφὲς*] Proposui in margine *τούτου.* Sed Leonem fortasse in errorem impulit studium imitandi Agathiam 48. D. et 133. C.

*Ibid. lin.* 10. *αὐθημερὸν*] De prosodia huius vocis si quis quaerat, analogia videtur tueri in adverbio scripturam *αὐθημερόν·* sicque habent et Cod. noster et scriptores plerique (velut unus Plutarchus Poplic. 108. E. Fab. Max. 179. F. Paulo Aemil. 268. C. Aristid. 321. C. 331. E. Pyrrho 389. F. Agide et Cleom. 811. A. Dione 959. C. Stoicos absurdiora dicere quam poëtas 1058. B. Leo grammat. De expugnat. Syrac. supra 180. A. item Thucydides, Aristophanes, Iosephus, Eusebius, Agathias, unde opinor
P. 253 Leo sumsit 15. D. 42. B. 84. C. 100. D. 125. C. 169. C. 171. A. aliique prope innumeri) et Lexicographi maiore ex parte. Contra *αὐθήμερον* S. Antiochus De iracund. I. 1065. B. De inobedientia 1088. C. Achmetes Onirocr. 112. D. (sed 275. A. *αὐθημερόν*). Eustathius Antiochenus De anima et contra Arianos, apud Eustratium Presbyterum De operatione animar. post mortem 499. A. Theodorus Studita De sancta cruce 290. B. Hedericus Lexico manual. (edit. certe a. 1767. 8.) 374. B. Apud LXX. interpretes, quando respondet hebraico בַּיּוֹם, *eo ipso die,* acuitur, velut Proverb. XII. 17: quando valet בְּיוֹמוֹ, *die suo,* i. e. die pacta et constituta, ut Proverb. XII. 16, scribitur *προπαροξυτόνως.* Quem disparilem acuendi rationem secundum diversitatem significationis tum Clementem Alex. retinuisse video Strom. 397. B. tum multos eorum, quos memini: nec tamen omnes. Quapropter, quod temere fortasse evenit, ut stabile praeceptum
B obtrudere hic nolim.

*Ibid. lin.* 17. *τὰ αὐτῷ διαφέροντα*] Mirum, ut huius verbi vis fugerit interpretes caeteroquin non indoctos. Notum est Graece dici *διαφέρει μοι τοῦτο, hoc ad me pertinet.* Inde accidit, ut,

quemadmodum senescente latinitate locutio, *res ad me pertinet*, synonyma facta est illi, *res mihi est propria* (unde verba barbara *appertinere* et *appartenire*), eodem modo apud Graecos sequioris aetatis *τοῦτό μοι διαφέρει* significet, *hoc meum est*. Apud Palladium Vita S. Ioannis Chrysost. 81. C. episcopus Imperatori dicit, *ἡ γὰρ πόλις σοι διαφέρει*, *civ. tibi est*, h. e. *tu es civitatis dominus*. S. Isidorus Pelusiota Epist. ccxci. ad Titianum, 104. C. *τὸ οὖς τοῦ οἰκέτου ἀπέτεμε, τοῦ τῷ ἱερεῖ διαφέροντος*, *qui ad sacerdotem attinebat*, vertit Iacobus Billius. Horapollo Hieroglyphicis 18. B. *ἡ μονόκερως καὶ ἰδιόμορφος, ἣν Ἑρμῇ διαφέρειν ἐνόμισαν*. Mercerus non male, *Mercurio sacrum esse*. Item bene interpres Concilii Oecum. sexti, III. 1297. B. *ἐν ἑνὶ μιτάτῳ, διαφέροντι τῇ μονῇ Χρυσοπόλεως· in uno metato, iuris mo-* C *nasterii Christopoleos*: quanquam error sit in novissima voce. Contra pessime Godefridus Tilmannus in S. Antiocho Homil. lxvi. de veritate I. 1127. D. *τὸ γὰρ ψεῦμα τῷ δυσμενεῖ διαφέρει*, *mendacium hosti* [*hominum*, h. e. Diabolo] *proprium est*, sic vertit: *nihil enim ab hoste humanae salutis differt mendacium*. Nec rectius vetustus interpres supplicationis clericorum et monachorum Antiochiae in Concilio Cptano sub Mena II. 1320. C. in phrasi, illi Leonis non absimili: *τὰ διαφέροντα αὐτῇ* [ecclesiae] *σκορπίζων*, *ea, quae ipsi Ecclesiae conferunt, dissipando*. Scribe, *bona eius*. Melius interpres assecutus sensum est Actione tertia Concilii eiusd. II. 1241. C. *παρεγενόμεθα καὶ ἐν τῷ προαστείῳ τῷ διαφέροντι τῷ αὐτῷ Πέτρῳ*, *ivimus ad suburbanum, quod pertinet ipsi Petro*: nisi quod pronomen *αὐτός*, *ipse*, cum *ὁ αὐτός*, *idem*, male confuderit, Romanaeque aures *pertinere alicui* aegre ferre possint. Ita inferius quoque 1241. D. *ἐν προαστείοις διαφέρουσιν αὐτῷ τε Ἀνθίμῳ καὶ Πέτρῳ*, *in suburbiis pertinentibus ipsi Anthimo et Petro*, scribere saltem oportebat D *ad Anthimum et Petr.* Sed apud Stephanum Byzant. De urbibus 78. B. *νῆσος διαφέρουσα μὲν τῷ πανευφήμῳ πατρικίῳ*, *insula propria illustri patricio*, Berkelius tantum non ridicule vertit, *insula quaedam est eximia apud celeberrimum patricium*. Et in Theophylacto Bulgariae Archiepisc. Epist. xxvii. ad Michaël. Chalcedon. viii. 848. D. *ἐνορία τίς ἐστι, τῇ καθ' ἡμῶν ἀρχιεπισκοπῇ διαφέρουσα·* interpres Latinus Vincentius Marinerius: *Est quidam loci terminus, a nostro archiepiscopatu diversus*. Verte, *n. archiepiscopatui proprius*. Item Epist. xxxiii. ad Ioannem Grammat. VIII. 864. C. *χωρίον τῇ καθ' ἡμᾶς ἐκκλησίᾳ διαφέρον, περὶ τὸν Βαρδάριον διακείμενον*. Interpres, *locus a nostra ecclesia diversus*. Emenda ut supra, *l. eccl. nostrae proprius*. Possim, si liberet, pluribus exemplis lapsus eruditorum, huius quoque aetatis, in eadem voce patefacere. Ne longus fiam, illud duntaxat addam, primo, dici non alio sensu *οἱ διαφέροντες*, *nos proches, die Angehörigen, propinqui*. Artemidorus Onirocr.

149. A. *συνέβη τοὺς πλείονας τῶν διαφερόντων τοῦ θεασαμένου τὸ ὄναρ νοσῆσαι.* Deinde, vetustum esse illum usum verbi *δια-*
P. 254 *φέρω*, aut certe primis saeculis religionis nostrae non incognitum, testari inscriptiones duas a Iac. Gronovio relatas Memoria Cossoniana 144. B. Alteram No. xvi:

*ΤΟΥΤΟ. ΤΟ. ΑΝΓΕΙΟΝ. ΔΙΑΦΕΡΕΙ. ΑΥΡ. ΘΕΟΚΤΙΣΤΩ. ΜΑΡΚΕΛΛΟΥ.*

*Hic loculus est Aurelio Theoctisto, Marcelli F.*

Alteram *ibid.* No. xvii. in qua, voce penultima, legendum videtur *ΑΥΤΟΥ*:

*ΑΥΤΗ. Η. ΣΟΡΟΣ. ΔΙΑΦΕΡΕΙ ΠΟΛΥΚΑΡΠΩ. ΥΠΟΔΙΑΚΟΝΩ. ΚΑΙ. ΤΗ ΓΥΝΑΙΚΙ. ΗΟΥ. ΠΑΛΛΑΔΙΑ.*

*Haec arca est Polycarpo subdiacono, et uxori eius Palladiae.*

Inscriptionem secundam Christianam esse patet, priorem credendum est. Positas opinor saeculo secundo, aut tertio.

*Pag.* 174. *lin.* 17. *γνωματεύων ὅτῳ τρόπῳ*] Scripsi *meditans*: fortasse paulo magis ad sensum Leonis fuisset, vertere hic et 5. C. *explorans*: apud Agathiam certe *γνωματεύω* est hac no-
B tione 25. C. *γνωματεύσοντας ἐς τὸ ἀκριβὲς τὰ βουλεύματα τῶν πολεμίων.* Apud eundem 20. D. et 119. C. vertitur *perpendens*: 116. A. *pensitans.*

*Pag.* 175. *lin.* 10. *τῆς Χερσῶνος ἅλωσιν*] Haec est illa Chersonis a Wladimiro Magno occupatio, quam Nestor Annal. 105. B. version. Scher. a. Christi 988. accidisse auctor est. Ad illustrandas res temporum illorum pertinent fortasse epistolaene dicam an commentarii fragmenta, servata in Cod. saec. x. exeuntis, S. Basilii, Phalaridis, S. Gregorii Nazianzeni epistolas varias continente. In hoc igitur Codice, qui fuit Bibliothecae Regiae, possessor, qui et legationem circa Danaprim (vide infra 254. D.) obivit, et oppido praefuit (257. D.), litteris minutis perplexisque admodum, nec multo quam Cod. ipse recentioribus folia duo vacua illevit, multis verbis mutatis, inductis, superscriptis, ut dubitare non queas, eum hunc Cod., ut est exiguae molis, in expeditionibus secum portasse, pagellisque eius vacuis ad episto-
C las commentariosque meditandos esse usum. Dabo fragmenta quo ordine sunt in Cod.: tametsi legationem, de qua statim, non nisi post bellum (vide alterum fragmentum 256. D.) accidisse facile dicas. Prius sic incipit imperfecte, de Danapris traiectu, glacierum fragmentis lintres transmittentium infestantis: ..*δυσχερῶς κατήγετο, καίτοι μὴ πλείους τριῶν ἀνδρῶν ἑκάστου σφῶν δεχομένου· οὕτω πάνυ φαυλότατα ἦν. Ἀλλ' οὐδὲ ταῦτα ὅμως χώραν εἶχε παρὰ τῷ ῥεύματι· πολλὰ γὰρ αὐτῶν ἐπὶ μεγίστοις πάγοις δυσὶ συνηράσσετο καὶ ξυνέπιπτε· καὶ ὁσαχοῦ τοῦτο ξυμβαίη, ἐκπηδῶντες**)

*) *ἐκπηδόντες* Cod.

τοῦ πλοίου οἱ ἐν αὐτῷ *) τῷ πάγῳ καθῆντο, καὶ ὡς ἐφ' ὁλκάδος ἐφέροντο. Ἔνια δὲ αὐτῶν καὶ κατέῤῥαξεν ὑποβρύχια· οὕτως ἄρα D
χαλεπαίνων ὁ Δάναπρις ἐτύγχανεν. Ἡμεῖς δὲ αὐτοῦ χαλεπώτερον καὶ ἐπὶ πλεῖστον προσεδεχόμεθα, καὶ ἦμεν ὥσπερ ὀργιζόμενοι κατ' αὐτοῦ, τῷ μὴ πεπῆχθαι. Καὶ οὐ πολλάς πω ὕστερον ἡμέρας τὸ ὕδωρ ἁπανταχῇ πέπηκτο, καὶ ἐπὶ μέγα ἦν ἰσχυρόν· ὡς καὶ πεζῇ καὶ ἵπποις ἀφόβως ἰέναι κατὰ τοῦ ῥεύματος, καὶ ἀγῶνας ὡς ἐπὶ πεδίων ἀνδρικῶς ἀγωνίζεσθαι. Καὶ καθάπερ τις θαυματοποιῶν ὁ Δάναπρις ἐδέδεικτο, βαρὺς μὲν καὶ χαλεπὸς τὸ πρὶν αἰωρούμενος **), καὶ μονονουχὶ τοὺς εἰς αὐτὸν ὁρῶντας πάντας φοβῶν· μετὰ δὲ μικρὸν ἀνεῖναί τε, καὶ τοσοῦτον μαλακισθῆναι, ὡς ὑφ' ἁπάντων παίζεσθαί τε καὶ καταπεπατῆσθαι, ὑπόγειός τις ὡσπερεὶ δεικνύμε- P, 255
νος, ὑπὸ κατάδυσίν τινα ἑαυτὸν καθιδρύσας. Οὐ γὰρ ὕδασιν οὕτω νάουσιν ἐῴκει τὰ ῥεύματα, ἀλλ' ὄρη σκληρά ***) τινα καὶ λιθώδη μᾶλλον ἐδέδεικτο. Τί γὰρ ἴσον ἢ ἐοικὸς τὸ καταφερόμενον ἐκεῖνο καὶ ὕδατι; (B.) Ὅθεν ἡμῖν τὸ κατηφὲς εἰς χαρὰν μεταβέβλητο· καὶ χεῖρας ἀνακροτήσαντες ἱκανῶς προσίεμεν, κατὰ πέλαγος ἱππασάμενοι. Ἀκωλύτως τε διαβάντες καὶ κατὰ τὴν κώμην γενόμενοι τὴν Βοριών, πρὸς εὐωχίαν ἐτράπημεν καὶ ἵππων ἐπιμέλειαν, ἠπο- B
ρημένων καὶ αὐτῶν καὶ καταπεπονημένων ὡς πλεῖστον. Κἀκεῖ ἡμέρας ὅσον ἀναλαβεῖν ἑαυτοὺς διατρίψαντες, ὡς πρὸς τὸ Μαυρόκαστρον χωρεῖν ἠπειγόμεθα. Ὡς δ' ἕτοιμα ἦν ἡμῖν τότε πάντα, καὶ ἐμποδὼν ὑπῆρχεν οὐδέν, περὶ μέσας νύκτας αὐτὰς (ὅτε καὶ πρωϊαίτερον ἡμᾶς ἐξορμῆσαι ἐχρῆν), ἄρκτου τότε βαρύτατον πνεύσαντος, καὶ χειμῶνος παντὸς μᾶλλον χαλεπωτάτου καταῤῥαγέντος, ὡς ἀβάτους μὲν τὰς διόδους οἴεσθαι, μηδένα δὲ ὑπαίθριον ζῆν, σχεδὸν δὲ ἀδύνατον εἶναι τὸν μὴ στέγῃ σωζόμενον περιεῖναι, δεί- C
σαντες ἀναπεπαῦσθαι καὶ ἠρεμεῖν ἔγνωμεν αὐτοῦ· ἐμοῦ τοῦτο τοῖς συσσίτοις εἰπόντος, ὡς οὐ δεῖ τῆς οἰκίας ὁπωσοῦν ἐξιέναι, οὐδὲ ἀποκοίτους ἡμᾶς ἐνθένδε γενέσθαι· τοῦ πρώτου τῶν ἄστρων ἑσπέριον φάσιν ἤδη ποιοῦντος, καὶ πρὸς αὐτὸν ἐκεῖνον μετατρεπομένου τοῦ περιέχοντος (Κρόνου δὴ καλουμένου ****)). Καὶ γὰρ ἔτυχε περὶ τὰς ἀρχὰς αὐτὸς διϊὼν ὑδροχόου, ἡλίου κατὰ τὰ χειμερινὰ διατρέχοντος. Ὁ μὲν οὖν χειμὼν ἀρξάμενος ἀεὶ προὔβαινε χαλεπώτερος, καὶ ξυνέβη τὰ πρότερον ἡμῖν δόξαντα φοβερὰ παιδιαὶ καθάπαξ πρὸς τὰ μετὰ ταῦτα δοκεῖν· οὕτως ἄρα λαμπρῶς ὁ χειμὼν διέσχε πανταχῇ. Ἡμέρας δὲ διατρίψαντες ἱκανάς, μόλις ὀψέ ποτε καὶ D
τῆς πρὸς τὰ οἰκεῖα μνήμη τις ἐπανόδου εἰσήει, εὐδιεινοτέρου καὶ

*) Videtur deesse aliquid vel hic, vel post οἱ.

**) ἐωρούμενος Cod.

***) Haec sunt tam intricate scripta, ut nescias utrum σκληρὰ an σμικρὰ legendum sit.

****) Ante verba τοῦ πρώτου legebatur καὶ ὡς ἐκ τῶν ἄστρων ἐμοὶ δέδεικται· post καὶ πρὸς illa, τὴν ἑαυτοῦ φύσιν· post περιέχοντος illa, φύσει ψυχρότατος καὶ χιονώδης [sic] δοκῶν. Quae omnia ab ipso scriptore inducta sunt: verba Κρόνου δὴ καλ. videntur loco mota.

τοῦ περιέχοντος δεδειγμένου. (Γ.) Καὶ δὴ ἐξίημεν, δορυφορούμενοι παρὰ τῶν ἐγχωρίων διαφανῶς, πάντων εἰς ἐμὲ τὰς χεῖρας ἀνακροτούντων, καὶ βλεπόντων ὡς πρὸς οἰκεῖον αὐτοῦ ἕκαστος*), καὶ τὰ μέγιστα εὐχομένων. Τότε μὲν οὖν οὐδὲ πάντας αὐτοὺς ἑβδομήκοντα σταδίους παρημείψαμεν, καὶ ταῦτα πρὸ ἡμῶν ἄλλων διαβεβηκότων καὶ τὸ πολὺ τῆς χιόνος ἐκκρουσαμένων. Τῇ δ' ὑστε-
P. 256 ραίᾳ ἀρξάμενοι χαλεπώτατα προῄειμεν, ὥσπερ ἐπὶ πελάγους διαπαλαίοντες κατὰ τῆς χιόνος. Οὐ γὰρ δὴ γῆ τις ἐδόκει εἶναι, οὐδὲ χιὼν συνήθης· ἀλλ' οἱ μὲν ἵπποι μέχρις τραχήλων οὐχ ἑωρῶντο· τὰ δ' ὑποζύγια, καίπερ τελευταῖα ἀκολουθοῦντα ἡμῖν, διεφθείρετο, καὶ αὐτοῦ πολλὰ κατελέλειπτο. Τετράπηχυς γὰρ ἡ χιὼν ἐλέγετο, καὶ χαλεπῶς διαβατὴ ἦν. Πολλοὶ δὲ καὶ τῶν ἀκολούθων ἀφώρμησαν οἴκαδε, μεῖζον ἢ κατ' ἀνθρωπίνην δύναμιν τὸ ξύμβαν οἰηθέντες. Καὶ ἦν γάρ τι τῶν οὐ ξυντρόφων τὸ χαλεπὸν, πολλαχόθεν τῶν δυσχερῶν ἐπιόντων· χιόνος μὲν βαθείας οὕτω
B καὶ πυκνῆς κάτωθεν, ἀέρων δὲ βαρυτάτων ἄνωθεν ἐμπνεόντων. Ἀνακωχῆς δ' οὐδαμόθεν προσδοκωμένης, οὐδ' ὅθεν τις ἄμεινα σχοίη τεκμαιρομένης (τὰ γὰρ πάντα ἀνωφελῆ καὶ ἀνόνητά πως ἐν τοῖς τότε δεινοῖς ἐδέδεικτο), οὐκ ἦν πυρὰ καῦσαι, οὐδ' ἀναπαύσασθαι πρὸς ἀκαρῆ χώραν**) ἡμῖν ἡ χιὼν ἐνεδίδου. (Δ.) Εὐναι δὲ τὴν νύκτα αἱ ἀσπίδες προσῄεσαν***)· πάντα ἡμῖν ἐκεῖναι καὶ κλίναι καὶ ἐπικλίνια νομιζόμεναι τὰ λαμπρότατα. Ἐν γὰρ αὐταῖς τὰ σώματα ἀνεπαύομεν ἐπὶ πυρᾷ, κἀκείνῃ οὐ λαμπρᾷ. Ὕπνον†) δὲ καὶ τὰ ἐξ ὀνείρων φαντάσματα, ὥσπερ φοβηθέντα κἀκεῖνα, πάντα
C ἀπέστησαν. Ἀντεῖχε δ' οὐδεὶς ἄλλου κάλλιον††)· πάντες δ' ὡς ἐν κοινῇ συμφορᾷ ὁμοίως καὶ ψυχὰς καὶ σώματα διετίθεντο. Ἐμακάρισέ τις τοὺς τεθνηκότας, ὡς τοῦ φροντίζειν ἅμα καὶ τοῦ πονεῖν ἀποστάντας· ἐσχετλίασεν ἄλλος κατὰ τῶν ἐσομένων, ποίοις ἄρα καὶ αὐτοὶ δεινοῖς τὸ ζῆν ἐκμετρήσουσιν. Οἱ δὲ πρόσκοποι ἐξέκαμον καὶ αὐτοὶ, ὑπὸ τοῦ πολλοῦ κακοῦ νικηθέντες, καὶ προϊέναι οὐκ ἴσχυον, ἀσαφῶς οὕτω πορευόμενοι κατὰ τῆς χιόνος. Τὸ δὲ
D δὴ χαλεπώτατον, ὅτι καὶ διὰ πολεμίας ἐπορευόμεθα γῆς, καὶ οὐδ' ἐκ τούτου ἀδεᾶ ἡμῖν καθειστήκει τὰ πράγματα, ἀλλ' ἐν ὁμοίῳ τό, τε τοῦ χειμῶνος καὶ τὸ τῶν πολεμίων ὑφωρᾶτο κακόν. H. e. ..*difficulter applicabant [lintres], tametsi unaquaeque earum non ultra ternos homines caperet: adeo erant mirabiliter exiles. Quanquam ne sic quidem locum invenire poterant in fluctu, multis earum duobus maximis glaciei frustis collisis atque contritis: quod quoties accidebat, exilientes e lintre qui inerant, in gla-*

*) Sic Cod.

**) Supra scriptum est χρόνον, idemque postea inductum.

***) Sic Cod. Num προσῆσαν;

†) Ὕπνος Cod.

††) Hic scripta erant haec non absoluta: ἀλλ' οἱ χθὲς ἐῤῥωμενέστερον ἔχοντες καὶ θαῤῥεῖν διακελευόμενοι πρὸς ἀλλήλους, σήμερον ἀμβλεῖς καὶ καταπεπτωκότες· ea omnia postea inducta sunt.

*cie considebant, ac velut super oneraria navi vehebantur. Aliae lintres vel hauriebantur fluctibus: tam infestum tunc se declarabat Danapris. Nos vero ibi aegre diuque exspectavimus, velut succensentes flumini, quod non esset glaciatum. Nec multis diebus post erat aqua tum undique gelu constricta, tum mirifice firma: ut pedites equitesque intrepide per fluxum commearent, certaminaque tanquam in campis strenue ederent. Ita quasi praestigiatorem aliquem se Danapris praebebat, prius violenter ac saeve elatus, et prope dicam aspicientibus universis terrorem iniiciens: mirumque eundem brevi tempore submissum fractumque adeo videri, ut illuderent et conculcarent omnes quasi subterraneum factum, et in latibulum aliquod a se ipso absconditum. Neque enim tantum aquas manantes referebant fluenta, quantum montes asperos et petrosos ostendebant. Et subter fluens liquor quanam in re aquae vel par vel similis poterat videri?* (II.) *Ita moestitia nostra in hilaritatem conversa est: complosis manibus proxime accessimus, per aequor equitantes. Transgressi nullo negotio cum in vicum Borion venissemus, ad corpus reficiendum iumentaque curanda nos convertimus, quae ipsa ex maiori parte aut erant invalida, aut defecerant. Confectis ibi diebus aliquot necessariis ad vires reparandas, accingebamus nos Maurocastrum profecturi. Sed iam paratis rebus omnibus, cum nihil aliud obstaret, ipsa media nocte (quanquam maturius profectum oportebat), flante tunc aquilone gravissimo, hieme omnium saevissima se praecipitante, ut facile crederes, impervia esse itinera, nec obdurare sub dio ullum, propeque fieri non posse, ut qui tecto non servaretur interitum effugeret, tunc, inquam, formidine commoti subsistere ibidem nosque continere statuimus. Cuius consilii auctor apud sodales ego exstiti: non esse ullo modo domibus exeundum, nedum abnoctandum inde: quod princeps sidus (Saturnum vocamus) iam ad vesperum in conspectum se dabat, inque similitudinem naturae eius immutabatur aër. Transibat enim tunc Saturnus circa initia aquarii, sole brumalia signa permeante. Quare tempestas, ubi semel occoeperat, ad maiorem semper saevitiam progressa est, ut quae prius terrifica nobis visa fuerant, cum subsequentibus collata ludus prorsus viderentur: tam luculenter se hiems quoquoversum diffuderat. Ibi diebus compluribus confectis, vix tandemque cogitatio aliqua domum redeundi subiit animum, aëre quoque sereniore se repraesentante.* (III.) *Itaque egressi sumus, ab incolis splendide stipati: omnes me manibus complosis approbant, me tanquam necessarium unusquisque suum respicit, mihi maxima precatur. Hoc die stadia* LXX, *neque illa integra, emensi sumus, idque praegressis ante nos aliis, qui maximam vim nivis iam dimoverant. Postridie eius diei statim a principio difficillime progrediebamur, tanquam in pe-*

*lago contra nivem luctantes. Nulla terra hic videbatur esse, neque nix usitata: equi ad collum usque non apparebant: iumenta, quamvis extremo agmine subsequentia, interibant, multaque ibi relinquebantur. Etenim dicebatur nix cubitorum IV. altitudine, eratque difficillima transitu. Ita multi ex comitibus domum se contulerunt, quod calamitatem vim humanam superare arbitrabantur. Atque erat profecto insueta aerumna, miseriis undique fere ingruentibus: infra tam alta et spissa nix, superne flantes venti inclementissimi. Neque ulla sperari poterat malorum intercapedo, nec unde quis meliorem statum assequeretur (omnia inutilia et infructuosa esse his in malis apparebat), nulla erat facultas ignes accendendi, nec requiescere vel minimum spatium permittebat nobis nix.* (IV.) *Accedebant noctu scuta pro cubilibus: haec pro omnibus habebamus, et pro stragulis et pro opertoriis splendidissimis. In illis enim corpus ad ignem, nec illum splendidum, refocillabamus. Somnum visa per quietem occurrentia, quasi timentem illa quoque, universum fugaverant. Neque quisquam magis quam alius ad aerumnas obduruerat: omnes erant ut in communi calamitate aeque et animo et corpore afflicti. Alius beatos praedicabat mortuos, ut iam sensu doloribusque liberatos: lamentabatur alius posteros, quibus miseriis oppressi illi quoque vita essent defuncturi. Item labori succubuerant exploratores nostri, vi mali victi, nec per nivem incerto gradu errantes progredi poterant. Omnium autem acerbissimum erat, quod per regionem hosticam iter faciebamus, neque inde erant res nostrae periculo vacuae, sed pariter hiemis hostiumque violentia timebatur.*

Hic imperfecte desinit fragmentum prius. Sequitur post quadraginta circiter folia alterum, eadem intricatissima manu, quod, ut est loco in Cod. posterius, ita praecedenti subiungo: tametsi fortasse ad tempus antecedens pertinet. Gens, cui dux ille, quisquis est, oppidum sibi commissum tradiderit, quae sit, viderint docti, temporum partiumque illarum cognitionem cum prudenti iudicio coniungentes. Rem in Chersoneso Taurica geri declarat mentio Clematum 258. B. facta: scriptura est ligata, quam vocant, saec. x. aut xi. *Ἀρχὴν γὰρ δὴ τότε*
P. 257 *τοῖς βαρβάροις πολεμεῖν ἔγνωμεν*) ἢ, εἰ δεῖ τι τἀληθῆ φάναι, δείσαντες τὸ μὴ φθῆναι ὑπ' αὐτῶν ἀναιρεθέντες, ἀπέστημεν, καὶ αὐτοῖς τὸ δυνατὸν ἀντιτετάχθαι διενοήθημεν, πάντας ὁμοίως ληλατούντων καὶ διαφθειρομένων ἀπανθρωπότατα, ὥσπερ τινὰ θηρία κατὰ πάντων τὴν ὁρμὴν ἐνδεικνύντα. Οὐδὲ γὰρ τῶν οἰκειοτάτων φειδώ τις εἰσῄει αὐτοῖς, οὐδὲ λογισμῷ τινι ἢ κρίσει δικαίου*

*) Scriptum est hic, et posterius inductum: *Καὶ διὰ τοῦτο γὰρ καὶ τὰ βόρεια τοῦ Ἴστρου.*

τὸν φόνον εἰργάσθαι προὔθεντο· ἀλλὰ τὴν Μυσῶν *) λείαν καλουμένην θέσθαι τὴν αὐτῶν **) γῆν κακῶς καὶ ἀσυμφόρως μεμελετήκεσαν. Ἀνατέτραπτο γὰρ τὸ πρὶν αὐτοῖς ἴσον καὶ δίκαιον· ἃ δὴ περὶ πλείστου τιμῶντες τὸ πρότερον τρόπαιά τε τὰ μέγιστα κατωρθώκεσαν, καὶ πόλεις καὶ ἔθνη αὐτεπαγγέλτως προσῄεσαν αὐ- B
τοῖς. Νῦν δ' ὥσπερ ἐκ διαμέτρου ἀδικία τούτοις καὶ ἀμετρία κατὰ τῶν ὑπηκόων ξυνέστηκε. καὶ πόλεις ὑπηκόους, ἀντὶ τοῦ θεραπεύειν καὶ συμφερόντως εὐνομεῖν, ἀνδραποδίζειν καὶ διαφθείρειν ξυνέθεντο. Σχετλιάζοντές τε κατὰ τῶν ἡγεμόνων, καὶ ὡς οὐκ ἀδικοῖεν βεβαίως δεικνύντες οἱ ἄνθρωποι, οὐδὲν μᾶλλον ἴσχυον τοῦ μὴ τεθνάναι. Φορὰ γάρ τις, ὡς ἔοικεν, οὕτω κακίας ξυμβέβηκεν, ὡς περικλύζεσθαι τὰ τῶν ἀνθρώπων καὶ φοβερώτατα συγκεχῶσθαι δοκεῖν, ὡς ἐκ συμπτώματος ἤ τινος χάσματος παραλογωτάτου καὶ χαλεποῦ. Πόλεις μὲν γὰρ πλείους ἢ δέκα ἀν- C
θρώπων ἐξεκενώθησαν, κῶμαι δὲ οὐκ ἐλάττους πεντακοσίων παντελῶς ἠρημώθησαν· καὶ ἁπλῶς, τὰ γείτονα καὶ πλησιόχωρα ἡμῶν ὥσπερ ἐκ χειμῶνος ἐπικλυσθέντα ἐγένοντο, ἄνθρωποί τε, ἠδικηκότες μηδὲν, προβληθέντες ἐπ' ὁμωσίᾳ, χειρῶν ἔργον καὶ ξίφους ἐγένοντο. (B.) Τὸν δὴ τοιοῦτον ὄλεθρον καὶ κοινῇ πάντας κακῶς διαφθείραντα, καὶ περιελθόντα τοῖς ταλαιπώροις ἡμῶν ἀστυγείτοσι, καὶ πρὸς τὴν ἐμὴν ἀρχὴν τελευταίως ἡ πονηρὰ τύχη προ- D
σῆξεν, ὑφορώμενον μὲν ἐμοὶ καὶ πρότερον, καὶ πολλὴν ποιουμένῳ πρόνοιαν, μὴ ἄν ποτε ἐξαπιναίως ἐμπέσοι, μηδ' ἐκ τοῦ παραχρῆμα λαθὼν τὰ καθ' ἡμᾶς λυμήναιεν. Ὡς δ' ἀφῖκτο καθαρῶς ὁ κίνδυνος, καὶ πᾶσιν ἀνωμολόγητο φανερῶς, ὡς τὰ περὶ ψυχῆς νῦν ἡμῖν κινδυνεύεται, τὸν μὲν τότε ὄλεθρον σοφώτατ' ὡς εἶχον ἀπεκρουσάμην, ἐμοῦ καίπερ τὰ ἔσχατα παρὰ μικρὸν κινδυνεύσαντος. Τὸ δὲ ἀπὸ τούτου, πόλεμος ἡμῖν ἀκηρυκτὶ καὶ βαρβάροις ἐγένετο, ἐν ᾧ οὔτε ἐπεμίγνυνον ἔτι παρ' ἡμῖν (εἰ καὶ μυριάκις περὶ σπονδῶν ἐκηρύκευον), οὔτε ἀμαχητὶ πρὸς ἀλλήλους ἦμεν. Καὶ ὁ
μὲν πόλεμος εὐθὺς ἤρξατο, ὁ δὲ χειμὼν ἐγγὺς ἦν ἐμβαλεῖν· ἔτι P. 258
γὰρ οὐ πολὺ τῶν ..***) ὁ ἥλιος ἀπῆν. Ἀλλ' οἱ μὲν βάρβαροι, στρατῷ παρασκευασθέντες ἱκανῷ, ἐσέβαλον εἰς τὴν γῆν ἡμῶν, ἱππικῷ τε ἅμα καὶ πεζῷ, νομίσαντες ὡς ἅμα βοῇ παραλήψεσθαι ἡμᾶς, τῇ τε τοῦ τείχους ἀσθενείᾳ, τῇ τε ἡμῶν ὀῤῥωδίᾳ. Καὶ οὐκ ἀπεικὸς ἦν αὐτοῖς ταῦτα οἴεσθαι, οὕτως ἐπὶ κατεσκαμμένῃ πόλει τὴν οἴκησιν ποιουμένων ἡμῶν, καὶ ὡς ἀπὸ κώμης μᾶλλον ἢ πόλεως τὰς προσβολὰς ποιουμένων ****). Ἡ γῆ γὰρ προκατέσκαπτο παρ' αὐτῶν

*) Μεισῶν Cod.

**) Sic: prius scripserat ἡμῶν, sed id induxit.

***) Haec omnia inducta, reposita, iterum partim inducta. Ubi asteriscum notavi, in Cod. est χειρινῶν. Num χειμερινῶν, sc. τροπῶν;

****) Hic subsequuntur illa, posterius inducta: Ἀλλ' ἐκεῖνοι μὲν πολλοὺς αὐτῶν ἀποβαλλόντες [sic] καὶ καταισχυνθέντες ἀπῄεσαν πρὸς ἑσπέραν, φυλάξαντες [sic] τὸ περίορθρον. Πρὸς μὲν γὰρ τὸ πεζὸν τοξότας καὶ αὐτὸς ἀντεταξάμην, πρὸς δὲ τὸ ἱππικὸν ἱππικὸν, διχῇ τὸν στρατὸν παρατάξαντες.

τῶν βαρβάρων καὶ ἱκανῶς ἐξερήμωτο, ἐκ βάθρων αὐτῶν καταβαλ-Βλόντων τὰ τείχη· καὶ τότε ἀρχὴν ἐμοῦ πρώτου πάλιν οἰκῆσαι*) τὰ Κλήματα διανοησαμένου. Τοιγάρτοι φρούριον μὲν τοπρῶτον ἐκ τῶν ἐνόντων ἐξῳκοδόμησα παρ' αὐτὴν, ὡς ἐκ τούτου ῥᾳδίως καὶ τὴν ἄλλην ἅπασαν πόλιν οἰκισθήσεσθαι ... H. e. *Omnino enim tunc barbaris bellum inferre decrevimus: aut, si vera fateri oportet, recessimus ab illis metu, ne ipsi priores ab iis opprimeremur, statuimusque iis quantum possemus repugnare. Aeque enim universos diripiebant inhumanissime et pessundabant, ut quaedam belluae in omnes impetum facientes. Nulla his inerat vel erga coniunctissimos continentia, nec ratione ulla aut iusti discrimine in patranda caede volebant uti: sed Mysorum praedam, quod aiunt, ipsorum regionem reddere malo ac pernicioso consilio meditabantur. Evanuerat superior eorum aequitas et iustitia: quas praecipue colentes tropaea antehac maxima statuerant, adeo ut civitates et gentes ultro accederent illis. Gliscebant nunc, quae velut e perpendiculo (quemadmodum aiunt) a virtutibus illis distant, iniustitia et intemperantia adversus subditos: neque ornare et ex re ipsarum administrare civitates dedititias, sed redigere in servitutem et exscindere constituerant. Conquerentes de dominis incolae, seque nihil mali commisisse liquido demonstrantes, nihil amplius proficiebant, quam ut morte non afficerentur. Vis nimirum tanta malorum ingruerat, ut res humanae quasi ruina aut voragine aliqua inopinata ac fatali perculsae obrutaeque horrendum in modum viderentur. Erant exinanita hominibus oppida plus X, pagi plane deserti non minus quingentis: vicinitates denique et confinia nostra velut tempestate obruebantur: incolae innocentes, pactis iuratis traditi, manibus obtruncabantur gladiisque hostilibus.* (II.) *Eiusmodi pestem, generatim omnes misere conculcantem, cum aliquamdiu per infelices conterminos nostros obambulasset, postremo ad praesidium meum quoque fortuna infesta adduxit. Quam quia iam antehac eram veritus, in magna cura versabar, ne accideret improviso, nec latente impetu continuo res nostras everteret. Deinde, ubi perspicuum aderat periculum, omnesque palam fatebantur, in discrimen nos vitae venisse, ego tunc quidem perniciem quam aptissime poteram repuli, quamvis in extremum paene periculum adductus. Verum inde abruptis commerciis bellum inter nos et barbaros ortum est, in quo neque communicabant amplius nobiscum (tametsi sexcenties de compositione ad illos mittebam), nec sine praeliis mutuis res gesta est. Ita bellum continuo exarsit, impendebatque hiems: non multum enim a . . sol aberat. Sed barbari, comparato amplo exercitu, cum equitibus militibusque in regionem nostram irruperunt, nos momento expugnatum iri*

*) F. scribere voluit οἰκίσαι, instaurare.

*rati, cum ob murorum infirmitatem, tum ob trepidationem nostram. Neque erat absonum eos hoc sperare, quod in diruto oppido commorabamur, magisque ex vico, ut ita dicam, quam ex urbe eruptiones faciebamus. Vastata enim prius fuerat ab ipsis barbaris regio, et solitudo mera facta, muris solo aequatis: ego autem tunc demum habitare denuo Clemata*) primus constitueram. Quare in principio iuxta oppidum pro facultatibus feceram castellum, quod inde facile reliquam quoque civitatem instaurari posse. . .*

Sequuntur in folio alio abrupta illa, superioribus subiungenda: *Καὶ τὸ μὲν ἀνῳκοδόμητο τάχει πολλῷ, καὶ περιέφρακτο τάφρῳ· καὶ ἅμα τούτων* * **) *καὶ ὁ πόλεμος ἤρξατο. Μεμέριστο δὲ τὸ φρούριον κατὰ συγγενείας, καὶ κατέθεντο ἐν αὐτῷ τὰ σπουδαιότερα· ὅσα δὲ περιττὰ, ἔξω που κατὰ τὸν ἄλλον τῆς πόλεως περίβολον ἔκειτο. Ὠικεῖτο γὰρ ἤδη καὶ ἡ πόλις ἅπασα· τὸ δὲ φρούριον* C *ὡς ἐν μεγάλῳ κινδύνῳ σώσειν ἡμᾶς ἐξητοίμαστο* ***). *Ἀλλ' οἱ μὲν βάρβαροι τότε πολλοὺς αὐτῶν ἀποβαλόντες* ****) *καὶ καταισχυνθηθέντες* †) *ἀπῄεσαν πρὸς νύκτα, φυλάξαντες τὸ περίορθρον· ἐγὼ δὲ ἅμα ἕῳ τὸν στρατὸν ἀντεξῆγον πολεμησείων. Ἦσαν δέ μοι τότε ἱππεῖς μὲν ὀλίγῳ πλείους ἑκατὸν, σφενδονῆται δὲ καὶ τοξόται ὑπὲρ τ', Οὐδαμοῦ δὲ τῶν βαρβάρων ὄντων, τὰ τῷ καιρῷ μοι σύμφορα ἐξηρτύετο, τεῖχος μὲν τὸ παλαιὸν ἀνεγείρων* ††), *καὶ διδάσκων τοὺς ἐμοὺς εὖ παρεσκευάσθαι πρὸς τὰ πολέμια. Πρὸς δὲ τοὺς ἡμῖν προσέχοντας δρόμῳ κήρυκας ἔπεμπον, καὶ μετεκαλούμην αὐτοὺς, σκεψόμενος περὶ* D *τῶν ὅλων* †††). *Ἀφιγμένων δὲ ἁπανταχόθεν, καὶ ἐκκλησίας ἐκ τῶν ἀρίστων γενομένης, ἃ μὲν εἶπον ἐγὼ τότε, καὶ ὡς οἵων δεσποτῶν μᾶλλον ἀντιποιεῖσθαι προσήκει, καὶ πρὸς οἵους ἐλθόντας τίνα ὠφέλειαν πειρᾶσθαι ἀπ' αὐτῶν εὑρίσκειν, καὶ τί ποιητέον ἐστὶ, καὶ τἄλλα πάντα, ὅσα τότε εἶπον ἐγὼ, ἃ καὶ παντὸς μᾶλλον τιμησαίμην, μακρὸν ἂν εἴη πάντα ἐφεξῆς λέγειν βούλεσθαι. Οἱ δὲ, εἴτε ὡς μηδέποτε βασιλικῆς εὐνοίας ἀπολελαυκότες, μηδ' Ἑλληνικωτέρων τρόπων ἐπιμελούμενοι, αὐτονόμων δὲ μάλιστα ἔργων ἀντιποιούμενοι, εἴτε ὅμοροι ὄντες πρὸς τὸν κατὰ τὰ βόρεια τοῦ Ἴστρου βασιλεύοντα, μετὰ τοῦ στρατῷ ἰσχύειν πολλῷ καὶ δυνάμει μάχης* P. 259 *ἐπαίρεσθαι, ἤθεσί τε τοῖς ἐκεῖ τὰ παρὰ σφῶν αὐτῶν οὐκ ἀποδιαφέροντες, ἐκείνων καὶ σπείσασθαι καὶ παραδώσειν σφᾶς ξυνέ-*

*) Castrum Clematum [vid. Bandur. Imp. Orient: I. 113. B.].
**) Subest verbum adeo inductum, ut legi nequeat.
***) Sequitur hic *ἐτηρεῖτο*, quod oblitus est inducere scriptor.
****) *ἀποβαλλόντες* Cod.
†) Sic Codex. Vid. supra p. 501. [huius ed.] not. ****.
††) Sic Cod.
†††) Hic primo leguntur illa: *Δείσας δὴ, μὴ ἐσαῦθις τελείονι δυνάμει ἀφι* sed haec inducta sunt. Deinceps illa item inducta, *καὶ στρατῷ μεγάλῳ ἀφίξοιντο. Γενομένης δὲ ἐκκλησίας, ἃ μὲν εἶπον ἐγὼ τότε.* Inde haec non inducta *Ἀφιγμένων δὲ κ. τ. λ.* quae in textum recepi.

θεντο, κἀμὲ τὰ τοιαῦτα πράξειν κοινῇ πάντες ἐπεψηφίσαντο. Καὶ ἀπῄειν, ἵνα τὰ ἡμέτερα σωθῶσι, καὶ ἐνέτυχον αὐτῷ ὡς εὔξαιτ' ἄν μάλιστά τις. Καὶ, ὡς δυνατὸν ἐν βραχεῖ λόγῳ πᾶν συμπεράνας
B αὐτῷ, ἐκεῖνος μὲν παντὸς μᾶλλον *) μεῖζον τὸ πρᾶγμα ἐλογίσατο, ἐμοὶ δὲ τὴν τῶν Κλημάτων ἀρχὴν αὖθις ἀσμένως πᾶσαν ἔδοτο, καὶ προσέθηκε καὶ σατραπείαν ὅλην, ἔν τε γῇ τῇ αὐτοῦ προσόδους ἐπετείους ἱκανὰς ἐδωρήσατο. H. e. *Idque propere et instauratum fuerat, et fossa circummunitum: unaque cum his* bellum quoque incepit. Divisum erat per cognationes castellum, resque pretiosiores in eo depositae: minus necessariae extra per reliquum oppidi ambitum erant collocatae. Habitabatur enim tunc urbs iam tota: castellum autem praeparatum fuerat, ut in magno periculo nobis saluti esset. At barbari tunc, multis suorum amissis, cum ignominia noctu recesserunt, servato diluculo: primo mane ego praelii cupidus copias contra eduxi. Erant mihi tunc equites paulo plures quam centum, funditores et sagittarii supra CC. Barbari cum nusquam apparerent, quae apta huic tempori essent a me adornata sunt, murus vetus erectus, edocti mei, quomodo recte se instruerent ad bellum. Eos autem qui ditionis nostrae erant, nunciis cursim missis arcessivi, de rerum summa in consilium ire volens. Undique cum advenissent, concione optimatum coacta, quos tunc ego sermones habuerim, qui domini potius essent expetendi, ad quos venire quamque commoditatem conari oporteret ab illis percipere, quid denique faciendum esset, et caetera universa tunc a me dicta, quae ipse quoque reliquis omnibus praestabiliora duxissem, longum est singula ordine dicere velle. Illi, seu quod nunquam benevolentiae Imperatoriae fructum ullum cepissent, seu quod, Graecanicam vitae rationem parum curantes, instituta ad arbitrium ipsorum facta maxime requirerent, sive quod regi ad septentrionem Istri dominanti conterminantes, praeterquam quod ille exercitu magno valeret vique bellica efferret sese, ab illius vitae ratione propriis moribus non differrent: idcirco statuerunt pacisci cum illis seque dedere, me autem negotium perficere publicitus omnes decreverunt. Ita profectus sum ad servandas fortunas nostras, eumque talem deprehendi, qualem desiderare quis maxime posset. Atque ita, ubi colloquio brevi, ut poteram, totum negotium transegeram cum eo, ille rem maiorem, plus quam ullam, reputans, mihi Clematum imperium iterum volens lubensque omne tradidit, addiditque etiam praefecturam totam, et ex ipsius regione reditus annuos idoneos largitus est.* Desinit hic praeclarum illud plenumque rerum novarum fragmentum: quod si commentatio scriptiove, unde manat, integra aetatem tulisset, nae tunc haud paulo plus, quam nunc, sciremus de historia Chersonesi Tau-

*) Sic Cod.

ricae in tenebris, ut ita dicam, iacente ab a. 950, circa quem Constantinus Porphyrogenneta scripsit, usque ad colonias Genuensium in hos tractus saec. XIII. deductas. Speremus certe, excussis per alias bibliothecas Codd. Graecis medii aevi, lucem novam huic quoque historiae parti oblatum iri: idque ut confidamus fore faciunt Ill. Comitis *Nicolai de Romanzoff* magnificentia, liberalisque ac generosus animus, quo incitatus cum reliquas disciplinas omnes fovet, tum maxime historiam patriae locupletari cupit et ornari.

*Pag.* 175. *lin.* 16. *καὶ αὐτὴν τὴν μίαν ἐπιστολήν*] Lege *κατ' αὐτήν*· nam ex praepositionibus nulla fere tam male a librariis est habita quam *κατὰ*, modoque ob sigli sive monocondylii, ut vocant Graeci, similitudinem cum vocibus *καὶ*, *κακὰ*, *κάτω*, *μετὰ* confusa, modo cum vocabulo proxime sequenti coagmentata, secus atque oporteret. Velut (afferam primo exempla confusae *καὶ* et *κατά*) Actis Conc. Flor. IX. 132. B. *ὀφείλει νοεῖσθαι καὶ τὸν νοῦν ἐκεῖνον*, certo certius, legi debere *κατὰ τὸν νοῦν ἐκεῖνον*. Item Supplement. Commentarii S. Athanasii in Psalmm., a Montefalconio editis, II. 80. C. *μὴ κατὰ νόμον ζῶντας, ἀλλὰ καὶ ἐθνικὴν καὶ βαρβαρικὴν ὠμότητα*, lege, *ἀλλὰ κατά*. Porro in Actis S. Bonifacii 284. B. *αὕτη δὲ τρίτον Κάνδιδα ἔπραξεν ἐν τῇ Ῥώμῃ, καὶ ἐπαρχότητα*· emenda, *κατ' ἐπαρχότητα*, et verte, *ter Candida egerat Romae ex praetura*, non *ex praefectura*, ut habet vetus versio Latina. Filiorum enim, qui Praetores erant, nomine opulens illa Aglais, de qua ibi, ludos ediderat, qui a praetoribus vel quaestoribus candidatis, sumtu ipsorum acti, inde Candida vocabantur. Moris autem fuisse, ut matres filiis sumtus suppeditarent ad eiusmodi munerum editionem, Henr. Valesius demonstravit Prolegomen. ad Possini edit. Passionis SS. Perpetuae et Felicitatis 10. A. Contra apud Manuel. Calecam De essentia et operatione II. 21. D. *τοὺς παρ' αὐτοῖς κεκαθαρμένους κατὰ τῶν τοιούτων ἐνεργειῶν ἀποτελέσματα ἀκτίστους καὶ ἄκτιστα ἀποτελεῖσθαι*· dubium non est quin legendum sit, *καὶ τὰ τῶν τοιούτων*· et in Prolegomenis Hexaplorum Origenis I. 101. C. *μαθὼν τὴν αὐτῶν διάλεκτον, κατὰ στοιχεῖα ἑρμηνείαν ἑαυτῷ ἡρμήνευσεν*, lege et distingue, *τὴν αὐτ. διάλεκτον καὶ τὰ στοιχεῖα, ἑρμηνείαν κ. τ. λ.* ut sit sensus, non ut redditur in edit. Montefalc.: *eorum* [Hebraeorum] *linguam edoctus*, *secundum elementa*, *id est ad litteram*, *interpretationem edidit*, sed potius, *eorum linguam et litteras edoctus*, *interpretationem sibi effecit*, et quae sequuntur: est enim phrasis sumta e S. Epiphanio De LXX. interprett. I. 89. D. Unde similiter corrigendum Chronicon Paschale 255. B. his ipsis verbis, *τὴν αὐτῶν διάλεκτον, κατὰ στοιχεῖα*· lege, *καὶ τὰ στ.* Apud Theophanem porro Chronograph. 144. D. *Τῷ δ' αὐτῷ ἔτει καὶ τὰ κακὰ τὸν ἅγιον Ἀρέθαν — ἐπράχθη ὑπὸ τῶν Ὁμηριτῶν*, scribendum videtur, *τὰ κατὰ τὸν*

ἅγιον Ἀ. Confusionis vocum κατὰ et κάτω pauciora exempla invenio apud scriptores Graecos medii aevi, velut in Pachymere Histor. I. 341. E. ἐν τῷ τοῦ ἁγίου Αὐξεντίου βουνῷ κάτω που τοὺς πρόποδας σκηνουμένῳ· ubi legendum videtur, κατά που. Multo plura confusionis vocum κατὰ et μετὰ ob siglorum κτ' et μτ' in Codicibus inde a saeculo duodecimo summam similitudinem. Velut in S. Ephraimo De perfection. hominis III. 299. B. inter aerumnas Noae cum tot animalibus in angustam arcam compacti: τίς δὲ εἴποι τὰς μετὰ τὸν κατακλυσμὸν ταλαιπωρίας· scribe, κατὰ τὸν κατακλυσμόν· praesertim, si sequentia respicias: Assemanus tamen vertit eodem errore, *miserias post diluvium*. Simile mendum haeret in textu Pseudosynodi Palamiticae Act. Conc. edit. Paris. XI. 344. A. φανεροῦται δὲ, οὐ κατὰ τὴν οὐσίαν — ἀλλὰ μετὰ [l. κατὰ] τὴν χάριν· quae eadem prava lectio in Com-
B befisianam quoque edit. manavit: versio tamen Latina recte, *sed secundum gratiam*. Item apud Gregentium Tephrensem Disputat. cum Herbano Iudaeo 37. b. B. ηὐτάρκησε στῆναι μετὰ τοῦ ἀρχιεπισκόπου, manifestum est legendum esse στῆναι κατά· versio Latina recte, *contra archiepiscopum in disputatione stare*. Contrarium accidit in Nectarii Patriarchae Responsione ad Claudium 181. A. ποῦ πρότερον, κατὰ [l. μετὰ] Ἑβραϊκὸν λαὸν, τὸ εὐαγγελικὸν διέδραμε κήρυγμα; οὐχὶ πρῶτον εἰς τοὺς Ἕλληνας; versio Latina recte, *post Hebraicum populum:* apudque Alexandrum rhetorem De figuris sententiar. ac elocut. 61. C. leg. ὥστε μεθ' ἑτέρων, non ὥστε καθ' ἑτέρων· Laurentiique Normanni versio, *ut per plures alias universus sententiae ambitus absolvatur*, sic est immutanda, *ut cum aliis plenam sententiam efferant*. Pravae coalitionis praepositionis κατὰ cum voce subsequente insigne exemplum in Oecumenii Enarratt. in Acta Apost. I. 104. D. ἡ οὖν διαφωνία τοῦ ὀνόματος ἐνταῦθα — ἢ κατάσφαλμα, ὡς εἰκὸς, γραφικὸν γέγο-
C νεν, ἢ κατὰ διωνυμίαν εἴρηκεν· ubi nemo non videt, scribendum esse κατὰ σφάλμα. Contra in S. Athanasii Orat. contra gentt. I. 16. D. male cusum est, κατ' ἀλλήλους γὰρ ταῖς οὐσίαις τὰς πράξεις εἶναι χρή· estque ex duabus primis vocc. una, καταλλήλους, conflanda. Id addidi summorum virorum Schaeferi et Bastii notis ad Greg. Corinth. 69. C. 285. B. 342. C. 405. C. 638. B. 825. B. ubi κατὰ vel perperam scripta, vel inique expulsa ex oratione est: quod si referre velis, quoties significatus eius argutiores parum percepti sint a viris doctis, secusque redditi, et aliena ea res videri possit ab instituto nostro, et latissime patere, ad plurimosque pertinere.

*Ibid. lin.* 21. ἑσπέρας ἐνισταμένης, ἐν ᾗ μνήμην — Δημητρίου — παρέλαβεν ἡ συνήθεια] Hoc est a. d. VII. Kal. Novembr. ut docemur cum aliunde, tum ex narratione servata in veteri Cod. Bibl. Reg. De miraculis S. Demetrii, auctoribus variis, quorum qui recentissimus, scripsisse videtur saec. X. in-

eunte. A Le Quien Orient. Christ. II. 42. C. aliisque complu-
ribus Ioanni archiepiscopo Thessalonicae tribuitur. Est ea nar- D
ratio tam referta variis minutisque rebus ad Thessalonicenses
spectantibus (a quibus S. Demetrius summa religione colebatur),
ut minus panegyricum esse Sancti, quam Thessalonicensis civi-
tatis annales diligenter perscriptos dicas. Quapropter consti-
tuisse se ut totam ederet Combefisius testatur ad Ioann. Cameniá-
tam, Scriptt. post Theoph. 314. C. Posterius quae fato prae-
ventus praestare ille non potuit, Cornelius Byeus executus est
Actis Sanctorum ad d. VIII. Octobr. tom. IV. Bruxellis 1780.
Fol. pag. 104—197: nosque fortasse partem narrationis eius-
dem e Cod. quem supra memoravimus, emendatiorem vulgabimus
plenioremque volumine aliquo subsequente: quo prodibunt Vitae
Sanctorum, egregie idoneae ad illustranda tempora Historiae By-
zantinae ea, quae maxime muta sunt a litteris. In praesenti satis
habuimus, delegisse ex narratione illa miraculum unum, unde
dies, qua S. Demetrio Thessalonicenses faciebant, potest intelligi:
item situs et nomina ecclesiarum suburbanarum, et quantopere agri
circumiecti saeculo sexto vergente incursionibus Sclavinorum fue-
rint obnoxii: *)— *Τοῦ καλλινίκου καὶ φιλοπόλιδος τούτου μάρτυ-
ρος Δημητρίου ἦγον ἑορτὴν ἡ χώρα πᾶσα, καθὼς εἰώθει, τῇ τοῦ
Ὀκτωβρίου μηνὸς εἰκάδι ἕκτῃ ἡμέρᾳ. Καὶ δὴ πάντων εὐφραινομέ-* P. 261
*νων πνευματικῶς, ὡς πληρώσαντος τοῦ Κυρίου τὴν εὐχὴν τῶν
δούλων αὐτοῦ, καὶ ἀξιώσαντος αὐτοὺς τῆς χαρᾶς τοῦ μάρτυρος,
ἐν εἰρήνῃ πλατείᾳ, καὶ βαρβαρικῆς ὀμφῆς μηδόλως μηδαμοῦ τηνι-
καῦτα κατακουομένης**), τῇ δευτέρᾳ ἡμέρᾳ τῆς ἑορτῆς, ἄφνω μέ-
σης νυκτὸς κατ' οἰκονομίαν τοῦ ἀθλοφόρου (οὕτω γάρ με λέγειν
τὸ πέρας τοῦ πράγματος ἔπεισεν), ἀνήφθη πυρὶ τὸ ἅγιον αὐτοῦ
κιβώριον τὸ ἀργύρεον, περὶ οὗ πολλάκις ἀνωτέρω ἐμνημονεύσαμεν.
Τούτου δὲ κατὰ πάσης τῆς πόλεως ἐν βραχεῖ καιρῷ διακουσθέν-
τος, συνήχθη πᾶν τὸ νέον ὡς μάλιστα τῆς ἡλικίας, τὸ καὶ τὸν* B
*ὕπνον εὐχερῶς δι' εὐσθένειαν ἀποβάλλον. Ὡς δὲ τοσοῦτοι γε-
γόνασιν, ὡς ἀποβυσθῆναι τῷ πλήθει τὸ πανάγιον τέμενος, ὁ μὲν
ἄργυρος λυθεὶς ***) τῷ πυρὶ ἦν ἅπας ἐπὶ ἐδάφους, ὡς ὕδωρ· τὸ
δὲ πλῆθος τῶν ἀμφορέων περιέκλυζε τοῦτον ποταμηδόν. Ὑφ' ὧν
καὶ προνοίᾳ Θεοῦ νενίκητο τὸ τῆς φλογὸς ἐπικίνδυνον. Οὐ το-
σοῦτον γὰρ τῇ ἀθυμίᾳ πάντας εἰς ἀμηχανίαν ἐβάπτισεν ἡ τοῦ
κιβωρίου πυρπόλησις, ὅσον ἡ προσδοκία, τοῦ φθάνειν τὴν φλόγα
περὶ τὴν ὀροφὴν τοῦ ναοῦ, τὰς καρδίας τῶν θεωμένων* †) *ἐξέ-
τηκεν. Οὗπερ καὶ γενομένου (φόβος γάρ, ὃν ἐδεδοίκεισαν, ἐπῆλ-* C
*θεν αὐτοῖς, καθὼς γέγραπται, ἐκ τῆς κατὰ κορυφῆς* ††) *τοῦ κιβω-*

*) Fol. 87 *recto.*

**) Acta Sanctorum *κατηχουμένης.*

***) Acta SS. *αὐθεὶς* [sic].

†) Acta SS. *θεομένων* [sic].

††) Acta SS. *ἐκ τοῦ διὰ τῆς κορυφῆς.*

ρίου κρεμαμένης ἁλύσεως σιδηρᾶς, ἐξ ἧς πολύφωτός τις ἀπῃωρεῖτο*)
καὶ ἀργύρεος τηνικαῦτα κρατήρ· δι᾽ οὗ, δίκην σμίλακος, τὸ πῦρ
ἀνανεμηθὲν φθάσαι τὴν ὀροφὴν, καὶ τοὺς καλουμένους καλάθους
ἤρξατο περιτεφροῦν)· δὴ **) τότε τινὲς, ἀεροδρομήσαντες εὐκινή-
τως ***) κατὰ τῶν δοκῶν, σὺν ἀγγείοις πλείοσιν ὑδατοφόροις Θεοῦ
συνεργίᾳ περιεγένοντο τοῦ φλογμοῦ. (Β.) Μετὰ γοῦν ταῦτα, τοῦ
D πλήθους τῶν ὄχλων οὐ διεγχωροῦντος****), ἀλλ᾽ ἐπιμένοντος ἔνδον,
καὶ τῶν ἀποσοβούντων ἢ καὶ ὑποχωρεῖν διὰ τὸ ἄωρον τῆς νυκτὸς
κελευόντων, οὐκ ἰσχυόντων πεῖσαι τὴν πληθὺν, δέος ὑπεισῆλθέ τι-
νας τῶν κηδομένων τοῦ πανσέπτου ναοῦ, μή τινες ἀγνῶτες, διά
τε τὸ πλῆθος τοῦ ὄχλου, διά τε τὸ νύκτα τυγχάνειν, ἐπιχειρήσαιεν
εἰς ἁρπαγὴν τοῦ ἀργύρου, οὐ τοῦ καταφλεχθέντος μόνον *****) τῷ
πυρὶ, ἀλλὰ καὶ παντὸς τοῦ κρεμαμένου πρὸς εὐκοσμίαν τῆς ἑορτῆς.
Καὶ δὴ βουλευσάμενος εἷς †) ἀξιομνημόνευτος ἀνὴρ, καὶ τὴν ἔν-
τιμον στρατείαν τοῦ Δακικοῦ καλουμένου σκρινίου τῶν ὑπερλάμ-
πρων ὑπάρχων τοῦ Ἰλλυρικοῦ στρατευόμενος, ὡς οὐκ ἔσται τρό-
P. 262 πος ὁ δυνάμενος ἀλύπως καὶ εὐπροφασίστως ἐξωθῆσαι τὸν ὄχλον
ἐκ τοῦ ναοῦ, εἰ μὴ προφασίσοιτό τις αἰφνιδίαν ††) βαρβάρων ἐπι-
δρομὴν, τοῦ ἀθλοφόρου τὴν ἐκείνου καρδίαν εἰς τοῦτο κινή-
σαντος, ἤρξατο βοᾷν· „Βάρβαροι περὶ τὸ τεῖχος, ὦ ἄνδρες πολῖ-
ται, ἀπροσδοκήτως ἐφάνησαν· ἀλλὰ σὺν ὅπλοις ἅπαντες ὑπὲρ τῆς
πατρίδος ὁρμήσατε.” Καὶ ταῦτα μὲν ἐκεῖνος δῆθεν ἐβόα πλαττόμε-
νος, τοῦ †††) ἐξαγαγεῖν τοὺς ὄχλους ἐκ τοῦ ναοῦ, καὶ κατασφαλίσαι
τοὺς πυλεῶνας· ὡς ἂν μεθ᾽ ἡσυχίας ἡ συλλογὴ τοῦ χωνευθέντος
ἀργύρου προσγένηται. Τὸ δὲ προμηθείᾳ καθειστήκει τοῦ πανεν-
B δόξου μάρτυρος, εἰς τὸ μὴ νυκτὸς ††††) ὑπ᾽ ἀγνοίας κινδυνεῦσαι
τὴν πόλιν. Ὁ γὰρ δῆμος ἅπας, τῆς ἀπροσδοκήτου ταύτης βοῆς κα-
τακούσαντες, ἔδραμον εἰς οἴκους, καὶ ὁπλισθέντες ἐπὶ τὰ τείχη ἀνῆε-
σαν. (Γ.) Εἶτα καθορῶσιν ἐπὶ τὸ πεδίον τοῦ σεβασμίου ναοῦ τῆς
Χριστοφόρου μάρτυρος Ματρώνης πληθὺν βαρβαρικὴν, οὐκ ἄγαν
μὲν πολλὴν (ἄχρι γὰρ πέντε χιλιάδων παρ᾽ ἡμῖν ἐλογίσθησαν),
σφοδρὰν δὲ τῇ ἰσχύϊ, διὰ τὸ ἐπιλέκτους τε ἅπαντας καὶ ἐμπειροπολέ-
μους καθεστηκέναι. Οὐ γὰρ ἂν οὕτως ἀθρόον †††††) πόλει τηλικαύ-
τῃ προσέβαλλον, εἰ μὴ ῥώμῃ καὶ θάρσει τῶν πώποτε κατ᾽ αὐτοὺς
C στρατευσαμένων διενηνοχότες ἐτύγχανον. Ὡς δὲ ἀνέκραξεν ἀπὸ τοῦ
τείχους ἡ πόλις, αὐτοψεὶ τοὺς ἀντιπάλους εἰσβλέψασα (ὄρθρος γὰρ
λοιπὸν ἦν, καὶ τὰ τῆς ἡμέρας ἐπέφωσκεν), οἱ πλεῖστοι κατελθόν-
τες καὶ τὰς πύλας ἀνοίξαντες, ἔξω τὴν συμπλοκὴν πρὸς ἐκείνους,
τοῦ Χριστοῦ καὶ τοῦ ἀθλοφόρου αὐτοὺς ἐνισχύσαντος, ἐποιήσαν-

*) Acta SS. ἀπεωρεῖτο.
**) Acta SS. ἄρξασθαι περιτεφροῦν· καὶ δή.
***) Acta SS. εὐσκύλτως [sic].
****) Acta SS. διεκχωροῦντος. *****) A. μόνον.
†) A. βουλευσάμενός τις. ††) A. ὁρμιδίαν [sic].
†††) A. πλ. καὶ μόνον γινόμενος τοῦ. ††††) A. νυκτῶν.
†††††) A. νυκτῶν.

το, ἤδη λοιπὸν φθάσαντας τῇ μανίᾳ τῆς θηριωδίας αὐτῶν καὶ μέχρι τοῦ σεβασμίου τεμένους τῶν τριῶν ἁγίων μαρτύρων, Χιόνης, Εἰρήνης καὶ Ἀγάπης. Ὅπερ, ὡς ἴστε, βραχυτάτῳ διαστήματι τοῦ τῆς πόλεως τείχους ἀφέστηκε. Καὶ δὴ μέχρι πολλοῦ τῆς ἡμέ- D ρας συῤῥηγνυμένων ἀμφοτέρων ἀλλήλοις, καὶ τὰς διώξεις καὶ τὰς ὑφέσεις ἐπικινδυνώτερον οἱ τῆς πόλεως *) στρατοποιησάμενοι, διὰ τὸ παντὸς τοῦ τῶν Σκλαβήνων ἔθνους τὸ ἐπίλεκτον ἄνθος, ὡς εἴρηται, τοὺς ἀντιπαρατασσομένους καθεστηκέναι· τέλος, αὐτῆς τοῦ μάρτυρος τῆς ἐπιστασίας ἐπιφανείσης, ἀπεδιώχθη τὸ βάρβαρον αὐτῆς ἡμέρας τῶν τῇδε μερῶν, ὑποχωρῆσαι ᾗπερ εἰσέβαλε**). Καὶ τὰ μὲν τῆς τότε γεγενημένης ἀπροσδοκήτου καὶ θηριώδους ἐπιδρομῆς οὕτω συνετελέσθη. H. e. — *Triumphatoris huius et civitati dediti martyris Demetrii diem festum agebat regio omnis, ut consuerat, die XXVI. mensis Octobris. Ita cum omnes laetarentur in Spiritu, quod implesset Dominus preces servorum ipsius, dignosque duxisset eos gratia Martyris, late fusa pace, ita ut vox de barbaris omnino nusquam tunc exaudiretur, die festivitatis altero, subito media nocte ex dispositione coronati victoris (sic enim dicere persuasit mihi eventus rei), igni correptum est sanctum eius ciborium argenteum, de quo saepe superius memoravimus. Id cum per totam urbem brevi percrebruisset, omnes maximeque aetate iuniores eo concurrerunt, qui ob virium integritatem nullo negotio pellere somnum possunt. Ii cum tot evaderent, ut prae multitudine sanctissimum delubrum obstrueretur, argentum omne igni liquefactum per pavimentum fusum erat, aquae ritu: idque undique velut fluminibus inundabat magnus amphorarum numerus. A quibus denique Dei providentia flammae superatum periculum est. Non tantum enim anxietate omnes in desperationem mersit ciborii incendium, quantum metus, ne flamma lacunar ecclesiae attingeret, corda spectantium emacerabat. Id nimirum cum accidisset (timor enim, quo erant perterriti, subiit illos, ut demonstratum est, ob ferream eque fastigio ciborii suspensam catenam, unde pendebat multis illustris luminibus argenteus tunc pharus: per quem, ritu convolvuli, emicans ignis attingere fornicem, et calathos, quos vocant, amburere coepit): tum vero nonnulli, aërio cursu agiliter per trabes volantes, vasis compluribus aqua plenis Deo obsecundante flammam compescuerunt.* (II.) *Post haec cum ingens illa vis hominum non discederet, sed intus maneret, nec qui abigerent aut propter noctis intempestum facessere hinc hortarentur, persuadere id multitudini possent, formido subiit nonnullis e curatoribus augusti templi, ne qui ignoti, cum ob multitudinem hominum congregatorum, tum ob ipsam noctem, surripere ten-*

*) A. οἱ τοῦ ἀθλοφόρου.

**) A. μέρων [sic] οὐ παρ' ὀλίγους ὑποχωρῆσαν ᾗπερ εἰσέβαλον.

*tarent argentum, non modo id quod incendio deflagraverat, verum etiam quodquod suspensum erat ad festum cohonestandum. Ita aliquis vir spectabilis, qui militia honesta scrinii Dacici, quod aiunt, fungebatur, sub dispositione virorum illustrium praefectorum per Illyricum, secum reputans, modum esse nullum, quo sine molestia indictaque causa ex ecclesia pelli turba posset, nisi quis subitam barbarorum incursionem praetexeret, coronato victore cor eius ad id permovente, clamare coepit: „Cives, barbari ad murum apparuerunt inopinato: quin cum armis omnes pro patria procurrite." Haec ille simulans, ut vulgus videlicet exciri ex ecclesia, vestibulaque occludi possent; posteaque sedate conquisitio argenti fusi fieret. Atenim id providentia accidit gloriosissimi Martyris, ne inscientia nostra noctu periclitaretur civitas. Nam populus omnis, audita illa nec opinata voce, in domum quisque suam cucurrit, armisque sumtis muros conscendit.* (III.) *Ibi conspiciunt in campo venerandi delubri martyris Christum gestantis Matronae turbam barbarorum, non ita quidem magnam (ad quinque millia aestimabantur a nobis), viribus autem plurimum valentem, quod electi essent omnes et in bellis exercitati. Neque tam subito adorti essent tantam urbem, nisi robore et animo quotquot suorum unquam praeliandi causa exierant superassent. Cives ut e muro clamorem sustulerant, adversariis perspicue visis (iam enim diluculum erat, et surgebat dies), plerique descendentes, reseratis portis, Christo et coronato victore illos roborante, foris praelium cum hostibus fecerunt, qui furore feritatis suae iam usque ad augustum fanum trium sanctarum martyrum, Chionae, Irenae et Agapes, proruerant. Id, ut scitis, proxime abest a muro urbis. Ita cum ad multum diem alteri alteris concurrerent, insectationesque ac recessus non sine discrimine facerent oppidani, ideo quod flos ex omni Sclavinorum gente delibatus, sicut dictum est, in adversa acie constiterat: denique, ipso Martyris numine se declarante, manus barbara eo ipso die repulsa est, revertique unde intraverat, coacta. Et quae tunc obvenerat improvisa atque atrox invasio, in hunc modum finem cepit.*

De *ciborio* sive umbraculo altaris altius educto columnisque quatuor innixo copiosi sunt Ducangius Glossar. I. 653. D. Con-
P. 263 stantinop. Christ. 50. A. — 55. A. Descript. S. Sophiae 573. D. et Reiskius Comment. ad Const. Porphyr. Caerimon. aul. Byz. II. 64. A. 78. B. De templo nobilissimo Thessalonicensi S. Demetrii collegit loca idem Ducangius ad Ann. Comn. 252. D. Tempus autem, quo Sclavini Thessalonicam sic tentaverunt, incidere videtur in a. 584: vide J. Chr. von Engel *Geschichte des Ungrischen Reichs und seiner Nebenländer* I. 259. B. Paucisque annis post, ut prodit scriptor unde haec delibamus, Avarorum

princeps, legatis ad Mauricium Imp. missis, *τὸν τὸ τηνικαῦτα τῶν Ἀβάρων ἡγούμενον, στείλαντα πρέσβεις πρὸς τὸν τῆς εὐσεβοῦς λήξεως, καὶ τὰ σκῆπτρα τῆς Ῥωμαίων ἀρχῆς κατέχοντα τότε Μαυρίκιον*, fol. 97 *recto*, cum non posset inter eos quicquam convenire, omnem Sclavinorum gentem in Thessalonicam effudit. Nam erat tunc tota haec natio in ditione eius: *ὑπεῖκον γὰρ αὐτῷ τηνικαῦτα τὸ ἔθνος ἅπαν·* quo confirmantur, quae Engelus loco cit. I. 258. C. de Sclavinis post a. 573. Avarorum imperio subiectis acute disputat. Sequitur in Cod. longa narratio de Thessalonica bis sub Mauricio Imp. acerrime oppugnata, semel tunc a Sclavinis, iterum ab ipsis Avaris: deque civitatis post varias B summasque angustias improvisa liberatione. Quae omnia ante a. 602, quo caesus est Mauricius, gesta, ab oculatoque teste perscripta (qui ideo alius esse debet ac Ioannes II. archiepiscopus Thessalonicensis, circa a. 680. florens), ut supplementum Historiae Theophylacti Simocattae in aliquo subsequentium voluminum, ut diximus, si res nostrae siverint, aliquanto pleniora atque emendatiora quam sunt in Actis Sanctorum, proferemus.

*Pag.* 176. *lin.* 4. *τὸ ἡμισφαίριον τῆς ὑπερῴας τῆς μεγάλης ἐκκλησίας*] Plura de hemisphaerio illo Ducangius Ad Pauli Silentiarii descriptionem S. Sophiae 546. B. Terrae motum, de quo hic Leo, memorat Elmacinus Histor. Sarac. 252. C. Similem, ut hic sub Basilio, Agathias 145. C. sub Iustiniano accidisse scribit. Alius sub Mauricio tantam Byzantinis formidinem intulit, auctore Theophylact. Simocatta Histor. 24. D. *ὡς καὶ τοὺς ἱππομανοῦντας ὑπὸ τοῦ δέους ἀθρόον μετάλλεσθαι* [l. *μεθάλλεσθαι*] *πρὸς τὸ σῶφρον*. Quae inepte vertit Iacobus Pontanus: *ut etiam qui equarum in morem libidinum furiis agitarentur, icti metu, repente ad pudicitiam sese darent.* Sunt enim *οἱ ἱππομανοῦντες* C homines equestribus ludis sive Circo dediti, qui omnes ex gymnasio *τῶν ἱππικῶν ἀγωνισμάτων*, de quo Simocatta statim post 25. A. in ecclesias trepidantes se coniecerunt.

*Ibid. lin.* 8. *ὁ ἐν τοῖς Εὐτροπίου*] De Eutropii portu Banduri Imper. Orient. II. 738. A. et Petrus Gyllius De Bosporo Thracio I. 338. D.

*Ibid. lin.* 9. *καὶ ὁ ἐν αὐτῷ μοναστής*] Quem usum, ut Simeonis Stylitae ritu viri religiosi super columnis aetatem degerent, ad saeculum XII. perdurasse auctor est Nicetas Choniat. 244. C. Isaacium Angelum convocasse *τοὺς γυμνόποδας καὶ χαμεύνας τῶν μοναχῶν, καὶ ὅσοι κίοσι τῆς γῆς ὑπερῄρθησαν.* Mire Hieronymus Wolfius vertit, *veluti columnis supra humum efferuntur:* et emendat in notis 437. D: *fortasse ὡσεὶ κίοσι*, vel *κίονες*. Reddendum, *qui columnis supra terram se extulerant.* Ac iam ante Andreas Schottus apud Photium 831. A. haec de S. Simeone Sty- D lita, *τοῦ ἐν τῷ κίονι στάσιν ἀθλήσαντος, qui* [asceticae] *stationis certamen in columna sustinuit*, errore paene ioculari sic reddi-

derat: *Sancti Simeonis, qui in seditione Cionensi occubuit.* Nec facile, ut hoc obiter dicam, ea in versione pagellam invenias, quin sit deformata erroribus, interpretisque seu imperitiam seu oscitantiam prodat. Velut 887. D. Sophronius, qui saec. VII. Hierosolymae Patriarcha fuit, ad Honorium Imp. saec. V. mortuum scripsisse dicitur epistolam, *ἣ ἀπεστάλη ἐν Ῥώμῃ Ὁνωρίῳ τῷ ταύτης ἐπάρχοντι.* Schottus: *Honorio Romano Imperatori missam.* Verte: *Honorio, huius* [urbis Romae] *antistiti*, Pontifici. Epistolae quoque Photii, a Richardo Montacutio versae atque editae, non meliorem subierunt fortunam. Nam modo interpres, ut erat rudis rerum Byzantinarum, protospatharium ob non intellectum siglum *ασπαθαρίῳ* (vide supra 217. A.) *Aspatharium* vocat 69. A. et primum notarium vel primicerium (*ανοτάριον*) *a notariis* 361. B. modo tum religionum tum linguae Graecae admodum se ostendit imperitum. Sic 73. C. legitur, ridiculene dicam an scelerate: *retributio a caelis reposita est iis qui cum*
P. 264 *proposito mentiendi verba impia protulere.* Sed locutio *τοῖς ἐπὶ ψεύδεσι ῥῆμα πονηρὸν ὑφισταμένοις*, quae est allusio ad S. Matth. V. 11. sic erat reddenda: *iis qui malum verbum contra se mendaciter prolatum sustinent*, patiuntur, tolerant. Et 13. C. *παρελθεῖν αἰτεῖσθαι τὸ ποτήριον τοῦ θανάτου, καὶ δόξαν αὐτῷ καλεῖν πάλιν,* vertit, *deprecari ut transeat mortis poculum, et eandem rursus glorificationem dicere*, non animadverso participio nominativoque absoluto in altera parte locutionis, sic vertendae: *depr. ut transeat mortis poculum, et illud idem (cum ita visum ipsi fuisset) rursus arcessere.* Sed infinitum esset sigillatim persequi, ubi oscitans interpres ille alucinatus est.

*Ibid. lin.* 16. *τήν τε Λογγιάδα καὶ τὸν Δριζῆν*] Cedren. II. 683. C. habet *κατὰ τὴν Ἀνάζαρβον καὶ τὸν Ποδανδόν·* Scylitza ms. *τὴν Ἀνάβαρζαν* (vide supra 32. B.) *καὶ τὸ Πανδαδόν. Δριζὴς* sive *Δριζῆς* videtur locus quem Zonaras II. 201. A. *Δριζίβιον*, Cedren. II. 554. D. *Δρίζιον* s. *Δριζίον* vocant.

*Pag.* 178. *lin.* 7. *τὰ ῥυπάσματα*] *Ῥυπάσματα* sunt saepissime
B apud scriptores Christianos *inquinamenta* seu *maculae* animi, h. e. *peccata.* Usurpant ita Theophanes Nicaenus Epist. doctrinali de patientia et longanimitat. 40. A. S. Basilius Epist. canonica II. ad Amphiloch. II. 773. C. Hesychius presbyter De temperant. et virtute I. 1001. A. Leo Imp. In exaltat. S. Crucis 268. 9. S. Gregorius Nyss. In principium ieiun. III. 247. D. aliique multi.

*Ibid. lin.* 22. *ἐνιαυτοὺς ἕξ, πρὸς ἡμέραις τριάκοντα*] Sic Cod. non siglis, sed plenis litteris. Male Cedr. II. 684. B. *βασιλεύσας ἔτη ς', τοσούτους μῆνας·* nam Tzimisces die XI. Decembr. a. 969. nocte media Imperator salutatus (vide supra 225. A.), obiit die X. Ianuarii a. 976. Elmacinus Hist. Sar. 243. D. perperam scribit, eum mense Martio vita functum.

# CAROLI BENED. HASII

## IN LIBRUM

## DE VELITATIONE BELLICA

# NICEPHORI AUGUSTI

## NOTAE PHILOLOGICAE ET HISTORICAE.

*Pag.* 181. *ΠΕΡΙ ΠΑΡΑΔΡΟΜΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ*] Cum ex universo libello, tum maxime ex cap. VI. patet, *παραδρομὴν* proprie esse, quando adversarios iter facientes a latere comitaris, exploratoribus et praecursoribus circum fusis, ut pro facultate et hostes a vastationibus arceas, et rei bene gerendae occasionem, si se offerat, ne amittas. Eadem bellandi ratio, adversariis considentibus, vocatur *παραμονὴ*, 141. D. 142. A. et *παραμένειν* 141. C. D. 144. A. D. 145. B. D. Ad exprimendam vocem *παραδρομὴ* cum verba *consectatio*, *assectatio*, *observatio*, *iaculatio equestris* (de qua C. Plinium Secundum librum scripsisse scimus), neutiquam satisfacerent, postremo vocem *velitatio* elegi, quae vim rei, quantum quidem Latine intelligo, paulo minus male reddere videbatur. Lambecius Comment. de Bibl. Caes. VII. 432. nimis generatim vertit *De re militari*, Fabricius Biblioth. Graec. VI. 347. *de eventibus bellicis et excursione.* Quantopere fluctuarim in voce vertenda, vel ex diversis interpretationibus meis patet 117. A. 125. B. 127. B. 152. A. 157. C. P. 265 B

*Pag.* 185. *lin.* 11. *ᾧ Μελεϊνὸς ἐπίκλησις*] Hunc Constantinum Meleïnum ducem Cappadociae a. 960. sive 961. operam praebuisse Leoni Phocae in expeditione contra Chambdanum videmus ex fragmento Chronici inediti, quod dedi supra 199. C. Variatur in scriptura *Μαλεϊνὸς*, *Μαλέϊν.*, *Μελεϊνὸς* et *Μελέϊνος*.

*Pag.* 186. *lin.* 12. *καὶ ἀκριτικῶν θεμάτων*] *Ἄκραι* sunt limites imperii, 122. A. 123. C. ergo *ἀκριτικὰ θέματα* provinciae in extremis finibus sitae, *limitaneae*, 157. B. Unde homines qui limites habitant *ἀκρῖται* vocantur 122. D.

*Ibid. lin.* 17. ἐφιστῶντας] Eiusmodi formas in άω cum scriptor noster tum alii huius aetatis multo magis frequentant quam verba in μι. Sic διϊστᾷν 122. B. ἐφιστᾷν 121. B. D. ἐφιστῶν 146. A. 152. C. καθιστᾷν 122. D.

P. 266 *Pag.* 188. *lin.* 10. αἱ χῶραι] Hoc est, *plebs pagana*, habitatores vicorum quos χωρία vocat 127. B. χωρίτας 126. B. 133. C. 158. B. οἰκήτορας τῶν χωρίων 132. B. 140. A. τοὺς τῶν χωρίων πολίτας 160. C. Est enim χωρίον apud Graecos medii aevi recentesque *vicus*, *pagus*, ut vel ex Tacticis Nicephori liquet 152. D. 159. C. Ducangius Glossar. II. 1774. D. Quod non animadvertit Reiskius Constantin. Porphyrog. Caerim. aul. Byzant. I. 258. A. τὰ χωρία *regiones* interpretatus.

*Ibid. lin.* 11. τῶν ἐκσπηλατόρων] Ἐκσπηλάτορες, seu, ut secundum etymologiam scribendum fuisset, ἐξπιλάτορες, expressi in versione servato nomine *expilatores*: possis tamen quoque vertere *exinanitores*. Nam quod faciebant οἱ ἐκσπηλάτορες, ut multitudinem paganam, greges, omnia denique ex agris in loca munita compellerent, voce propria vocatur *exinanire*. Hirtius Bell. African. cap. 20. Neque aliter Reiskius exponit vocem ἐκσπηλεύειν Constant. Porphyrog. Caerimon. Byzant. I. 258. D. Substantivum ἐκσπηλάτωρ habes praeter hunc locum 127. B. verbum ἐκσπηλεύειν s. ἐξπιλεύειν 139. A. 157. D.

B *Pag.* 190. *lin.* 12. προσανωφερής] Omissa est in Lexicis haec vox.

*Pag.* 191. *lin.* 18. ἅπαξ δὲ ἐπὶ τοῦ καλοῦ βασιλέως Ῥωμανοῦ] De hoc praelio Leonis Phocae contra Chambdanum vide Leonem Diaconum supra 13. A. et notas meas 199. D.

*Pag.* 192. *lin.* 16. κατακοπιῶντες] Conieci in margine, κατάκοποι ὄντες. Sic 132. A. τὸν λαὸν αὐτοῦ κατάκοπον ὄντα· et κατακόπους 140. B. De voce κατάκοπος, ab aliis quoque usurpata, vide Lexicographos.

*Pag.* 193. *lin.* 11. ἀπαρόπλιστοι] Vocabulum nondum receptum in Lexica, a παροπλίζω, *exarmo*, quod notum est. Vide infra C. παριππαράτος.

*Pag.* 194. *lin.* 12. τὰ λεγόμενα μονόκουρσα] *Μονόκουρσα*, ut patet ex serie orationis, sunt, quando hostium equites soli, absque peditatu, incursionem faciunt. Est enim κοῦρσος seu κοῦρσον impressio subitaria. Quod non intellexit interpres Achmetis Onirocr. 261. A. ἐλεύσεται ἐχθρὸς δίκην κούρσου, ridicule vertens, *instar animalculi vitibus infesti, quod cercum vocant.*

C *Pag.* 196. *lin.* 9. τοὺς τραπεζίτας ἀποστέλλειν] De trapezitis, quorum iam supra mentio facta est 121. D. vide Ducangium Glossario II. 1535. B.

*Pag.* 197. *lin.* 13. τοὺς παρασυρτάτους] De his vide Ducang. Gloss. 1494. A. sunt qui equos dextrarios ducunt. Sic πα-

ῥασύρεσθαι Constant. Porphyrogen. Caerim. Byz. I. 266. D. 267. A. et τὰ παράσυρτα ἱππάρια ibid. I. 279. D. De equis συρτοῖς Ducang. ad Alexiad. 227. C.

*Ibid. lin.* 15. τοὺς παριππαράτους] Verti *agasones*, ut vult Ducangius Gloss. 1121. C: sed suspicor verum vocis sensum esse *equis destituti*, vel, *equis detritis* (quos πτωχὰ ἱππάρια vocat Constant. Porphyrog. Caerim. Byz. I. 280. C.) *vecti:* ut eius contrarium sit καλοϊππαράτος, 125. D. 139. B. Παριππαράτος s. παραϊππαράτος legitur item 139. B. 147. A.

*Pag.* 198. *lin.* 12. τὰ φοῦλκα] Φοῦλκον est militum globus, in subsidiis locatus ad tutandum τὸ σκόρπισμα (131. C.), hoc est eos qui diripiendi aut insequendi causa solutis ordinibus D discurrunt. Sic 131. D. 144. A. 149. C. 152. B. C. 153. A. D. 154. A. 161. A. C. Interdum praesidio est iumentis pascentibus 135. D. Idem vocatur φυλακὴ 148. C.

*Pag.* 199. *lin.* 5. ὀχλαγωγίαν] Videtur significare *fremitum castrorum*, ut voce T. Livii utar xxx. 30. Confer 129. D. et 142. A.

*Pag.* 200. *lin.* 21. ἴνιχνα] Vox adhuc neque in Glossaria recepta, neque in Lexica.

*Pag.* 202. *lin.* 9. οὓς δὴ σάκα ὀνομάζουσι.] De voce σάκα vide Ducangium Glossar. II. 1319. B. ubi tota haec comprehensio tanquam ex auctore anonymo descripta est. Ex locis autem ibi allatis nostrisque 146. B. 147. B. 166. C. D. intelliges, sic nominari turmam equitum, exercitus incedentis agmen claudentem, ita tamen, ut rato intervallo a novissimo agmine absit. Apud Continuat. Theophan. 298. A. videtur esse *agmen subsidiarium.* Contrarium τοῦ σάκα est agmen antesignanorum, a Saracenis Tarsensibus *veredum*, βέρεδον, vocatum, 136. C. et 137. A.

*Ibid. lin.* 10. Μήκοθεν] Huius vocis paulo rarioris antepenultimam Codd. nostri acuunt ubique, ut hic et 132. A. 136. D. P. 267 146. A. 147. A. 149. A. 152. A. 161. A. cui et analogia suffragari videtur (conf. Wagner *Lehre von dem Accent*. 129. B.) et patrocinantur Codd. editionesque S. Epiphanii Adv. haer. I. 1076. D. 1106. A. S. Macarii Homil. xxviii. De calamitat. animae 385. A. Incertique De Persica captivit. 329. B. Contra penultimam acuit Schneiderus vir summus in Lexic. II. 73. C. ex fabula in Tyrwhitti Diss. de Babrio p. 12. eodemque modo scribit Ammonius De SS. monachis Sinaitis 109. C. Certe adverbium μακρόθεν paenacuitur vel in nostro Cod. 128. D. 131. C.

*Pag.* 213. *lin.* 15. ἵππους τραχεῖς] Sive potius ταχεῖς. Infra quoque 147. A. ἵππους ταχεῖς.

*Pag.* 216. *lin.* 4. τοὺς παριππαράτους καὶ ἐνταγιστράτους] De παριππαράτοις dixi 266. C. Vocem ἐνταγιστράτοι exponit Ducangius Gloss. II. 1523. B.

*Pag.* 241. *lin.* 6. *περιπολούντων*] Conieci *πυρπολούντων*· conf. 157. D. *χρονίζειν ἐν αὐτῇ, καὶ πυρπολεῖν*· item 159. C.

B *Ibid. lin.* 16. *τὸ κάστρον Μισθείας*] De hoc oppido, prope Iconium, occidentem versus, sito, Le Quien Orient. Christ. I. 1085. C. Scribitur *Μίσθιον, Μισθεία, ας*, et *τὰ Μίσθεια*, plurali neutro.

*Pag.* 250. *lin.* 19. *Ἀδατᾶν*] Fortasse oppidum Adadorum, *τὰ Ἄδαδα*, in Pisidia prope Seleuciam, ortum versus. Le Quien Orient. Christ. I. 1035. B. Tametsi inspecto locorum situ potius dicas esse *τὴν Ἀδάνην* s. *τὰ Ἄδανα*, notissimam Ciliciae Tracheae civitatem, Tarsi vicinam, ad Sarum flumen.

# INDEX EDITIONUM *

## SCRIPTORUM SIVE GENTILIUM SIVE CHRISTIANORUM,

QUIBUS

## C. B. HASIUS IN NOTIS SCRIBENDIS PRAECIPUE USUS EST.


Achilles Tatius De amoribus Clitophontis et Leucippes, cum notis Cl. Salmasii. Lugdun. Batav. 1640. 16. P. 273

Achmetis, F. Seirim, Oneirocritica, cum Nicolai Rigaltii notis. Lutetiae, 1603. 4.

Aeliani Varia historia, curante Gronovio. Lugdun. Batav. 1731. 4.

Aeschinis Socratici Dialogi tres graece. Tertium edidit Ioh. Frider. Fischerus. Lipsiae, 1786. 8.

Agapeti diaconi Expositio capitum paraeneticorum, graece et lat. ex recensione Mart. Hayneccii, in Enchiridio ethico edito Lipsiae, 1600. 8.

Alciphronis Epistolae, cum Stephani Berg!eri commentario integro et notis I. A. Wagner. Lipsiae, 1798. 8.

Alexander monachus De inventione S. Crucis, Iacobo Gretsero interprete. Ingolstadii, 1620. 8.

Ammonius monachus De caede monachorum Sinaïtarum, editus a F. Combefisio, una cum Vita SS. Eustachii et Theopistes uxoris, et cum Actis S. Phileae, Petri Alexandrini, Theodotae Nicaenae, Silvestri Romani, etc. Parisiis, 1660. 8.


* Eiusmodi indices, quamvis a familiaribus quibusdam meis non nimium probatos, vix tamen abesse posse arbitror ab hoc genere scripturae, in gratiam Lexicographorum partim suscepto: quodque saepe nitatur auctoritatibus labentis Graeciae atque inclinatae. Quas si quis ad trutinam revocare denuo velit, nae ille sine indice, qualis est huc coniectus (quo subsequentium etiam voll. lectores referre se poterunt), multum laboris et operae volutandis libris frustra consumat necesse est. Praeterea monemus, 1.) scriptores historiae Byzantinae sicubi laudentur (veluti Agathias, Anna Comnena, Cedrenus, Georgius Codinus, Nicetas Choniates, Theophylactus Simocatta, Zonaras, etc.), adeundas semper esse editiones Regias Corporis Byzantini; 2.) scriptores ineditos, quibus usi simus, inveniri infra in Indice altero, sub voce *Inedita*. *C. B. HASIUS.*

Amphilochii, episcopi Iconii, Oratio de occursu Domini, in Bibliotheca Patrum graeco-latina, tom. II. Parisiis, 1624. Fol.

Anastasii Sinaïtae Quaestiones et responsiones, Gentiano Herveto interprete. Ingolstadii, 1617. 4.

Eiusdem Hodegus, editus a Iacobo Gretsero. Ingolstadii, 1606. 4.

Eiusdem Homiliae in Psalmum sextum, et de sacra synaxi, in tomo III. Lectionum antiquarum Henrici Canisii. Ingolstadii, 1603. 4.

Eiusdem liber De creatione hominis, editus a Ioanne Tarino in fine Philocaliae Origenis. Parisiis, 1618. 4.

P. 274 Andreae, archiepiscopi Hierosolymitani, Sermo in salutationem S. Mariae Deiparae, in Bibliotheca Patrum graeco-latina, tom. II. Parisiis, 1624. Fol.

S. Antiochi Pandectes Scripturae divinae, ad Eustachium praepositum, in Bibliotheca Patrum graeco-latina, tom. I. Parisiis, 1624. Fol.

Antonini Imp. De vita sua libri xii, cum notis Guil. Xylandri et Merici Casauboni. Londini, 1643. 8.

Arethae, Caesareae episcopi, Explanationes in Apocalypsin, ex interpretatione Ioannis Hentenii. Lutetiae Parisiorum, 1631. Fol.

Aristeae Historia lxx. interpretum, edit. Schardii. Basileae, 1561. 8.

Aristotelis Opera omnia graece et latine, etc. Guillelmus Du-Vallius tertio recognovit, etc. Parisiis, 1654. Fol.

Arsenii Doctrina et exhortatio, in Combefisii Bibliothecae graecorum Patrum Auctario novissimo. Parisiis, 1672. Fol.

Artemidori Daldiani Oneirocritica, cum Nic. Rigaltii notis. Lutetiae, 1603. 4.

Astrampsychi Somniorum interpretatio, ad calcem Artemidori, edit. Rigaltii. Lutetiae, 1603. 4.

Vita S. Antonii, scripta a S. Athanasio, edita a Davide Hoeschelio. Augustae Vindelicorum, 1611. 4.

Athenaeus De machinis, inter Mathematicos typis Regiis excusos. Parisiis, 1693. Fol.

Athenagorae Atheniensis, philosophi Christiani, Opera, ad calcem S. Iustini Martyris. Lutet. Paris. 1615. Fol.

Vita S. Bacchi, edita a Combefisio in Christi martyrum lecta triade. Parisiis, 1666. 8.

S. Barnabae Epistola catholica, cum notis Hugonis Menardi. Parisiis, 1645. 4.

S. Basilii Magni Opera omnia quae reperiri potuerunt. Parisiis, sumptibus Claudii Morelli, 1618. Fol.

S. Basilii, Seleuciae in Isauria episcopi, Opera omnia, ad calcem S. Gregorii Thaumaturgi. Parisiis, 1621. Fol.

Biblia Septuaginta interpretum. Londini, 1653. 8. iuxta editionem Romanam.

Cebetis Tabula; edidit Iosephus Simpson. Oxonii, 1738. 8.

Charitonis Aphrodisiensis De Chaerea et Callirrhoë amatoriarum narrationum libri viii. publicavit I. P. d'Orville; editio altera. Lipsiae, 1783. 8.

Chrysippi, presbyteri Hierosolymitani, Homilia de S. Maria Deipara, in Bibliotheca Patrum graeco-latina, tom. II. Parisiis, 1624. Fol.

*Ἰωάννου τοῦ ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΥ τὰ εὑρισκόμενα, δι' ἐπιμελείας καὶ ἀναλωμάτων Ἑῤῥίκου τοῦ Σαβιλίου.* Etonae, in collegio Regali, 1612. Fol.

S. Ioannis Chrysostomi Opera, ex edit. Frontonis Ducaei Burdigalensis. Parisiis, 1636. Fol.

S. Ioannis Chrysostomi Homiliae quatuor in Psalmos, et Interpretatio Danielis, interprete Ioanne Cotelerio. Parisiis, 1661. 4.

Eiusdem De educandis liberis liber: accedunt eiusdem Orationes aliae quinque, in Christi nativitatem, in Sancta lumina, in recens Baptizatos, in Timores, et Post terraemotum: edita a Francisco Combefis. Parisiis, 1656. 8.

Clementis Alexandrini Opera quae extant, graece et latine. Lutetiae Parisiorum, typis Regis, 1641. Fol.

S. Clementis Romani Epistola ad Corinthios, cum notis Patricii Iunii. Oxonii, 1633. 4.

Eiusdem De peregrinationibus S. Petri epitome. Parisiis, apud Turnebum, 1656. 4.

Eiusdem Constitutiones apostolicae, graece. Venetiis, 1563. 4. P. 275

Collectio Regia maxima Conciliorum, seu acta Conciliorum etc., graece et latine, studio Ioannis Harduini. Parisiis, ex typographia Regia, 1715. Fol.

Cosmae Indicopleustae Topographia Christiana, graece et latine, ex interpretatione et cum notis ac praefationibus D. Bernardi de Montfaucon. Parisiis, 1706. Fol.

S. Cyrilli, archiepiscopi Hierosolymorum, Oratio de occursu Domini, in Bibliotheca Patrum graeco-latina, tom. II. Parisiis, 1624. Fol.

Eiusdem Catecheses, opera I. Prevotii Burdegalensis. Parisiis, 1608. 4.

Demosthenes inter Oratores graecos Reiskii. Lipsiae, 1770. 8.

Laërtii Diogenis De vitis philosophorum libri decem. Londini, apud Ratcliffe, 1664. Fol.

Dionysii Halicarnassensis Opera omnia, cum annotatt. Io. Iac. Reiske. Lipsiae, 1774—1777. 8.

Dioscoridis Opera edit. Saraceni, apud Wechel. 1598. Fol.

B. Dorothei Expositiones et doctrinae diversae de vita recte et pie

instituenda, in Bibliotheca Patrum graeco-latina, tom. I. Parisiis, 1624. Fol.

Vita S. ELIAE, auctore anonymo, edita a Combefisio in Christi martyrum lecta triade. Parisiis, 1666. 8.

EPICTETI Opera, editione I. Schweighaeuseri. Lipsiae, 1799. 8.

S. EPIPHANII Opera omnia. Dionysius Petavius S. I. recensuit, latine vertit, et animadversionibus illustravit. Parisiis, 1622. Fol.

EURIPIDES, ex editione Beckii. Lipsiae, 1778. 4.

EUSEBII Pamphili Ecclesiasticae historiae libri decem, ex edit. Henrici Valesii. Parisiis, 1659. Fol.

Eiusdem De demonstratione evangelica libri decem. Parisiis, 1628. Fol. Accedunt eiusdem libri Contra Hieroclem et Contra Marcellum.

Eiusdem Praeparatio evangelica. Fr. Vigerus recensuit. Parisiis, 1628. Fol.

Eiusdem Commentarii in psalmos, in Collectione nova Patrum D. Bernardi de Montfaucon. Parisiis, 1706. Fol.

EUSTRATII presbyteri Constantinopolitani liber De operatione animarum post mortem, editus a Leone Allatio in libro de Purgatorio. Romae, 1655. 8.

EUTHYMII monachi Confutatio Ismaëlitarum, in Bibliotheca Patrum graeco-latina, tom. II. Parisiis, 1624. Fol.

EVAGRII scholastici Historia ecclesiastica. Henricus Valesius graeca emendavit, latine vertit et annotationibus illustravit. Parisiis, 1673. Fol.

GELASII Cyziceni Historia concilii Nicaeni, in tomo I. Actorum Concill. edit. Harduin. Parisiis, ex typographia Regia, 1715. Fol.

GEORGII archiepiscopi Alexandrini Vita S. Ioannis Chrysostomi, in tomo VIII. Operum S. Chrysostomi editionis Anglicanae. Etonae, 1612. Fol.

GEORGII Pisidae Exaëmeron [sic] seu mundi opificium, poëma. Item Senarii de vanitate humana, graece et latine per Fed. Morellum. Parisiis, 1584. 4.

S. GERMANI, archiepiscopi Constantinopolitani, Orationes, in Bibliotheca Patrum graeco-latina, tom. II. Parisiis, 1624. Fol.

GREGENTII, archiepiscopi Tephrensis, Disputatio cum Herbano Iudaeo, Nicolao Gulonio interprete. Lutet. Paris. 1586. 8.

S. GREGORII Neocaesariensis, cognomento Thaumaturgi, Opera omnia. Paris. 1621. Fol.

S. GREGORII Nysseni Opera omnia. Parisiis, apud Sebastianum Cramoisy, 1615. Fol.

P. 276 GREGORII presbyteri Vita S. Gregorii Nazianzeni, in fronte Opp. S. Gregorii editionis Billianae. Parisiis, 1609. Fol.

HADRIANI Isagoge Sacrarum Scripturarum, edita a Davide Hoeschelio. Augustae Vindelic. 1602. 4.

Collectio Regia maxima Conciliorum, seu acta Conciliorum etc.

Parisiis, 1585. Fol. *In libro quarto autem et quinto usus sum editione illa*:

S. Isidori Pelusiotae De interpretatione Divinae Scripturae Epistolarum libri V. Parisiis, sumptibus Aegidii Morelli, 1638. Fol.

P. 277 S. Iustini philosophi et martyris Opera. Lutetiae Parisiorum, typis Regiis, apud Claudium Morellum, 1615. Fol.

Leontii Byzantini Sectarum historia, sive de sectis scholae, graece et latine editae a Leunclavio, cum legatione Manuelis Comneni ad Armenios. 1578. 8.

Longi Pastoralium de Daphnide et Chloë libri IV. cum notis Gothofredi Iungermanni. Hanoviae, 1605. A.

Luciani Opera, editione Ioannis Frederici Reitzii. Amstelodami, 1743. 4. *Ubique numerus tertius indicat versum s. lineam paginae. Sed quando loco tertio littera maiuscula conspicitur, quaerendus est locus in editione* Benedicti *duobus tomis*, Salmurii, 1619. 8.

Lycophronis Alexandra, editione H. G. Reichardi. Lipsiae, 1787. 8.

Macarii Aegyptii Homiliae spirituales quinquaginta, editae studio Zachariae Palthenii. Francofurti, 1594. 8.

Liturgia S. Marci Alexandrini, in Eusebii Renaudot Collectione liturgiarum Orientalium. Parisiis, 1715. 4. *Interdum quoque usus sum edit.* Ioannis a S. Andrea, Parisiis, 1583. 8.

S. Marci eremitae Opera quae extant omnia, in Bibliotheca Patrum graeco-latina, tom. I. Parisiis, 1624. Fol.

Menologium Graecorum, iussu Basilii Imp. graece olim editum, nunc primum graece et latine prodit studio et opera Annibalis Tit. S. Clementis presbyteri Card. Albani. Urbini, 1727. Fol.

Methodii Convivium decem virginum, edit. Leonis Allatii. Romae, 1656. 8.

Nemesius De natura hominis, editione Nicasii Ellebodii. Antverpiae, apud Plantinum, 1565. 8.

Catena graecorum Patrum in Iob, collectore Niceta, Heracleae metropolita, graece nunc primum in lucem edita et latine versa, opera et studio Patricii Iunii. Londini, 1637. Fol.

Nicetae Paphlagonis Vitae S. Hyacinthi et Eustathii, editae a F. Combefis. Parisiis, 1666. 8.

Vita S. patris nostri Ignatii archiepiscopi Cplitani, auctore Niceta cognomento Paphlagone, in tomo V. Actorum Concill. edit. Harduin. Parisiis, ex typographia Regia, 1714. Fol. pag. 943.—1010.

Nicomachi Geraseni Arithmeticae libri duo, apud Christianum Wechelum. Parisiis, 1538. 4.

S. Nili Epistolae, op. et studio Petri Possini. Parisiis, ex typographia Regia, 1657. 4.

Eiusdem Capita de octo vitiis, in Combefisii Auctario Patrum novissimo. Parisiis, 1672. Fol.

Eiusdem Capita paraenetica, in Bibliotheca Patrum graeco-latina, tom. II. Parisiis, 1624. Fol.

Vita S. NILI iunioris, s. Rossanensis Calabri, cum versione Ioann. Matthaei Caryophili. Romae, 1624. 4.

NONNUS medicus De omnium particularium morborum curatione, edit. Hieremiae Martii. Argentorati, 1568. 8.

OLYMPIODORI Commentarii in Ecclesiasten et in Canticum Canticorum, in Bibliotheca Patrum graeco-latina, tom. II. Parisiis, 1724. Fol.

ONOSANDRI Strategicus, ex editione Nicolai Rigaltii. Lutetiae, 1599. 4.

ORIGENES in Ieremiam, editus sub nomine Cyrilli a P. Corderio. Antverpiae, 1648. 8.

Idem Contra Celsum, interprete Sigismundo Gelenio. Cantabrigiae, P. 278
1658. 4.

Eiusdem Exegetica, seu Commentaria in S. Scripturas, graece et latine, studio et labore Petri Danielis Huetii. Rothomagi, 1668. Fol.

PALLADII De vita S. Chrysostomi dialogus, graece et latine, cura et studio Emerici Bigotii. Lutetiae Parisiorum, 1680. 4.

Eiusdem Historia Lausiaca, in Bibliotheca Patrum graeco-latina, tom. II. Parisiis, 1624. Fol. *Interdum, sed rarius, usus sum editione Meursii*, Lugduni Batav. 1616. 4.

Idem De Bragmanibus, interprete Edoardo Bessaeo. Londini, 1665. 4.

PANTALEONIS, diaconi magnae ecclesiae, Sermo de sanctis luminibus, in Bibliotheca Patrum graeco-latina, tom. II. Parisiis, 1624. Fol.

PAULI Alexandrini Isagoge apotelesmatica, cum versione Andreae Schatonis. Witebergae, 1586. 4.

PETRI Siculi Historia Manichaeorum, edita per Matthaeum Raderum, e societate Iesu. Ingolstadii, 1604. 4.

PHALARIDIS Epistolae graece et latine, Thoma Naogeorgo interprete. Basileae, apud Oporinum, 1558. 8.

PHILO Byzantius De telorum constructione, inter Mathematicos veteres. Parisiis, ex typographia Regia, 1693. Fol.

PHILONIS Iudaei Opera: excudebat Petrus de la Rouiere. Coloniae Allobrogum, 1613. Fol.

PHILOTHEI, patriarchae Constantinopolitani, Laudatio trium Pontificum, in Bibliotheca Patrum graeco-latina, tom. II. Parisiis, 1624. Fol.

PHOTII patriarchae ad episcopum Aquileiensem Epistola, in Bibliothecae graecorum Patrum Auctario novissimo a Combefisio edito Parisiis, 1672. Fol.

Eiusdem Bibliotheca, latine reddita scholiisque illustrata ab Andrea Schotto. Rothomagi, 1653. Fol.

Pindari Carmina: iterum curavit Chr. Gottl. Heyne. Gottingae, 1798. 8.

Plutarchi Opera, Guillelmo Xylandro interprete. Francofurti, in officina Aubriorum, 1620. Fol.

Polybii Historiarum quidquid superest. Recensuit, digessit, illustravit Ioann. Schweighaeuser. Lipsiae, 1789. 8.

Vita S. Epiphanii, scripta a Polybio Rhinocorurorum episcopo, in tomo II. Opp. S. Epiphanii edit. Petav. Parisiis, 1622. Fol.

Porphyrii Opera, graeco-latine. Cantabrigiae, 1655. 8.

Eiusdem Vita Plotini, initio Operum philosophicorum Plotini. Basileae, 1580. Fol.

Procli Lycii Hypotyposis astronomicarum positionum, graece, apud Ioannem Walderum. Basileae, 1540. 4.

Eiusdem Paraphrasis in Ptolemaei libros iv. De siderum affectionibus, interprete Leone Allatio. Lugduni Batav. 1635. 8.

Balthasaris Corderii Expositio Patrum Graecorum in Psalmos, ex vetustissimis mss. Codicibus concinnata, graece et latine, ex versione eiusdem Balth. Corderii. Antverpiae, 1643. et 1646. Fol.

Cl. Ptolemaei Tetrabiblos, graece et latine, libri iv. Melanchthone interprete. Eiusdem Carpus, ex versione Ioviani Pontani. Basileae, per Ioannem Oporinum [*sine nota anni*], 8.

Eiusdem Geographia, graece. Basileae, apud Frobenium, 1533. 8.

P. 279 Samonae, archiepiscopi Gazae, cum Achmede Saraceno disceptatio, in Ducaei Auctario Bibliothecae Patrum, tom. II. Parisiis, 1624. Fol.

Schneiders Kritisches Griechisch-Deutsches Wörterbuch. Zweite Auflage. Iena und Leipzig, 1805. 4.

Severiani, Gabalorum episcopi, Oratio in S. Crucem, edita a Combefisio ad calcem S. Chrysostomi De educandis liberis. Parisiis, 1656. 8.

Eiusdem Orationes sex in creationem mundi, in tomo VII. operum S. Ioannis Chrysostomi. Etonae, 1612. Fol.

Sexti Empirici Opera, a Fabricio edita. Lipsiae, 1718. Fol.

Simeonis Metaphrastae Vitae SS. Ioannis et Lucae, editae Oxoniae, 1597. 12.

Stephani Byzantini Gentilia per epitomen, De urbibus inscripta, quae restituit, supplevit ac latina versione illustravit Abrahamus Berkelius. Lugduni Batavorum, 1694. Fol.

Strabonis libri xvii. editione Almeloveeni. Amstelaedami, 1707. Fol.

Suidae Lexicon ex editione Kusteri. Cantabrigiae, 1705. Fol.

Synesii Epistolae, Thoma Naogeorgo interprete. Basileae, per Ioannem Oporinum, 1558. 8.

Tatiani Assyrii Oratio ad Graecos, quod nihil eorum studiorum, quibus Graeci gloriantur, apud ipsos natum, sed omnia a barbaris inventa sint: ad calcem S. Iustini martyris. Lutet. Paris. 1615. Fol.

Thalassii abbatis Centuriae de charitate et continentia, in Bibliotheca Patrum graeco-latina, tom. II. Parisiis, 1624. Fol.

Themistoclis Epistolae, interprete Ioann. Matthaeo Caryophilo. Romae, 1626. 4.

Theodoreti Opera etc. . . . . edit. I. A. Noesselt. Halae Sax. 1771. 8.

Theodoreti episcopi Cyri Historia ecclesiastica. Henricus Valesius graeca emendavit, latine vertit et annotationibus illustravit. Parisiis, 1673. Fol.

Theodori Abucarae Opuscula, ad calcem Hodegi Anastasii Sinaïtae edita ab Iacobo Gretsero. Ingolstadii, 1606. 4.

Theodorus Studita De inventione capitis S. Ioannis Prodromi, *in calce libri Ducangiani* Traité historique du chef de S. Jean-Baptiste, et, par occasion, des autres reliques du même Saint. Paris, 1665. 4.

Theodoti Epitome adhortationis Orientalis, ad calcem S. Clementis Alexandrini edit. Paris. 1641. Fol.

*Τὰ ΘΕΟΛΟΓΟΥΜΕΝΑ τῆς ἀριθμητικῆς*, edita Parisiis, apud Christianum Wechelum, 1543. 4.

Theophanis Ceramei, archiepiscopi Tauromenitani, Homilia in Evangelia dominicalia et festa totius anni, graece et latine, studio Francisci Scorsi. Lutetiae Parisiorum, 1644. Fol.

Theophanis archiepiscopi Nicaeni Opera omnia, interprete Gonsalvo Ponce de Leon. Romae, 1590. 8.

Theophili patriarchae Antiocheni Contra Christianae religionis calumniatores ad Autolycum libri tres, ad calcem S. Iustini martyris. Lutet. Paris. 1615. Fol.

Theophrastus De historia plantarum, edit. Stapel. Amstelodam. 1644. Fol.

Theophylacti archiepiscopi Bulgariae Epistolae, edit. Ioannis Meursii, in Opp. Ioann. Meursii ex recensione Ioann. Lami vol. VIII. Florentiae, 1746. Fol.

Theoriani Orthodoxi Disputatio cum Catholico Armeniorum, edita cum latina versione Io. Leunclavii. Basil. 1578. 8.

Timothei, presbyteri Hierosolymitani, De Simeone propheta oratio, in Bibliotheca Patrum graeco-latina, tom. II. Parisiis, 1624. Fol. P. 280

Titi, Bostrorum episcopi, Expositio in evangelium Lucae, in Bi-

bliotheca Patrum graeco-latina, tom. II. Parisiis, 1624. Fol.

Fragmenta ex Anthologia Vettii Valentis, in Astrologicis Camerarii. Norimbergae, 1532. 4.

Zachariae, Hierosolymorum patriarchae, De Persica captivitate ex Perside epistola, edita a Combefisio ad calcem Chrysostomi De educandis liberis. Parisiis, 1656. 8.

Vita S. Benedicti, a S. Gregorio Magno latine conscripta, et a Zacharia Papa Romano in graecam linguam translata. Ingolstadii, ex typographia Adami Sartorii, 1602. 8.

# NICOLAI MARIAE FOGGINII

# ADNOTATIONES

## IN

## THEODOSII ACROASES.

### IN PRAEFATIONEM.

Vers. 1. Ὦ *Μαγίστρων ἥλιε*] Nicephorum Phocam Magistri dignitate fuisse insignitum Cedrenus Curopalates, incertus continuator Theophanis, ceterique scriptores testantur. Magister autem dicebatur primus inter nobiles Imperatoris familiares, seu, ut inquit Evagrius Histor. lib. III. cap. 29. *ἡγεμὼν τῶν ἐν τῇ αὐλῇ τάξεων, praefectus officiorum palatii.* Haec dignitas, vel ipso Patriciatu illustrior, et *ὑπέρλαμπρος splendidissima* ab Historicis dicta, uni primum conferebatur, at deinceps collata est pluribus, ut ex Luitprando Rer. per Europ. gest. lib. VI. cap. 5. colligitur, qui viginti quatuor Magistros enumerat. Theodosius *Magistrorum solem* Nicephorum appellasse videtur, vel quia Nicephorus inter plures primus esset, vel ob praeclara eius gesta, quibus huius dignitatis splendorem auxerat ad ceterorum Magistrorum exemplum. Ed. Rom. P. 376 Col. 1

2. *Ῥώμης ἐκδικητά*] *Romae vindex* certe fuit hic Nicephorus, quia, ut inquit Cedrenus Histor. Comp. pag. 642. *πολλὰ τρόπαια στήσαντα κατὰ τῶν ἑῴων Σαρακηνῶν, multa de Saracenis orientalibus statuerat tropaea*, qui Romani Imperii provincias depopulabantur, et quia Cretam a Saracenis Hispanis olim occupatam Romanorum Imperio restituerat.

3. *Πεπόνηται μὲν πρὸ καιροῦ* etc.] Haec de Cretae expugnatione carmina *iam antea*, vivente nempe Imp. Romano iuniore, a se confecta fuisse Theodosius testatur. Cur autem ea in lucem non produxerit, necdum capta occasione triumphi, atque adeo Col. 2 ovationis, quam Nicephorus de Creta expugnata egerat, rationem hanc reddit: id facere timuisse, quod a gestorum eius gloria plus aequo illa distarent. At vera causa fortasse potius fuit, ne Imp. Romano displiceret, in cuius suspicionem venerat nimis apud populum inclarescens Nicephori nomen. Vid. Monitum.

4. *Καὶ περὶ τῆς τοῦ Χαλέπε* etc.] Confecto Cretico bello Nicephorum ad Chalepi expugnationem se contulisse omnium Historicorum consensu certum est; et hanc expeditionem dum ille gereret, Romanus obiit. Itaque cum Chalepum expugnasset, a Theophanone Augusta Romani uxore revocatus est Constantinopolim, ubi de utraque victoria, Cretica nempe et Chalepensi, solemnem egit triumphum. Hac occasione Theodosius Acroases suas Nicephoro obtulisse videtur, et quia solummodo victoriam Creticam in eis celebraverat, Chalepensem etiam victoriam alio poëmatio se celebraturum spondet. Vide, quae hac de re fusius in Monito disseruimus. [Alepum antiquis Berroea. *καὶ τὸν Λέοντα δὲ τὸν Φωκᾶν τὸν τοῦ Νικηφόρου ὁμαίμονα κατὰ τοῦ Χαμαδᾶν, ὃς τοῦ Χάλεπ ἐκράτει, ὁ Ῥωμανὸς σὺν δυνάμει ἀπέστειλε.* Zonaras in Annal. XVI. Quid vero hic de Chalepe, quum de Creta poëta noster statuerit? CORNELIUS.]

7. *Ὡς ἐν προσώπῳ γοῦν* etc.] Haec ea sunt verba, ex quibus liquet Theodosium has Acroases Nicephoro obtulisse post Romani obitum. Videsis Monitum. Cornelius verba *τὸν πάλαι βασιλέα ἡμῶν* minus recte vertit: *veterem nostrum Imperatorem*, quum *defunctum* vertere omnino debuisset.

---

## IN PRIMAM ACROASIM.

Col. 1 *Τῷ φιλανθρώπῳ* etc.] Humanissimo ac potenti Imperatori Romae, Romano scilicet Iuniori poëma suum inscribit Theodosius, quia illud perfecerat, dum Romanus in vivis agebat, et quia Romani iussu Creticum bellum a Nicephoro susceptum fuerat. Quamvis autem defuncto iam Romano, et solummodo ut blandiretur Nicephoro vulgaverit, nihil tamen in eius inscriptione immutavit, fortasse ne Theophanonem Romani uxorem offenderet, et ne totum poëmation, in quo exstant plurima ad Romanum spectantia, refigeret. Quare de hoc Nicephorum monere in Praefatione non praetermisit, asserens tamen ad eum potissimum spectare, quae in poëmatio continentur, laudes Imperatori Romano collatas.

Vers. 3. *Ὁ Σκηπίων*] P. Cornelium Scipionem intellige, *cui*, ut inquit Florus lib. II. cap. 6. p. 292, *tam grande de Africa nomen fata decreverant.* Is admodum iuvenis in Africam profectus, contra Carthaginenses bellum indixit, in quo adeo praeclare se gessit, ut brevi Carthaginem expugnaverit. *Consul ante annos factus*, inquit Sex. Aur. Victor de Viris illustr. cap. 49, *conce-*
Col. 2 *dente collega in Africam classe traiecit. Asdrubalis et Syphacis castra una nocte perrupit. Revocatum ex Italia Hannibalem superavit. Victis Carthaginensibus leges imposuit.* Ideo autem addit Theodosius tunc totum Carthaginis robur non ad-

fuisse, quia Hannibal cum exercitu satis magno Romam aggressurus in Italia commorabatur.

8. Τίς ἦν ὁ Σύλλας] Obsidionem a Sylla Athenis impositam, ἔργῳ μὲν οὐ μεγάλην, τῇ δὲ δόξῃ λαμπροτάτην, *facto sane haud magnam, sed gloria clarissimam*, appellat Plutarchus in vita Syllae p. 102. Athenienses enim eo tempore, ut observat Velleius Histor. Rom. lib. II. cap. 25, *oppressi Mithridatis armis, homines miserrimae conditionis, cum ab inimicis tenerentur, oppugnabantur ab amicis; et animos extra moenia, corpora, necessitati servientes, intra muros habebant.* . Praeterea quo tempore Athenas Sylla obsidebat, magnum sane passae sunt ex igne detrimentum, ab Atheniensibus ipsis hostiles machinas conflagrare studentibus primum excitata: qui deinde Syllae consilio saevius etiam exarsit, dum Piraeo capto τὰ πλεῖστα κατέκαυσεν· ὧν ἦν καὶ Φίλωνος ὁπλοθήκη, θαυμαζόμενον ἔργον, *pleraque* P. 377 *inflammavit, in quibus armamentarium Philonis, inclitum opus,* Col. 1 *fuit*; sicut testatur praelaudato loco Plutarchus pag. 65. Huc itaque respicit Theodosius, dum Syllae virtuti succensere studens, eum in Athenarum oppugnatione nihil praeclari gessisse affirmat.

10. Βαλὼν ἀπ' αὐτῆς] In Corneliana editione claudicat hic versus, quem tamen facile restitues, si nobiscum ad fidem Codicis articulum τῆς ante vocem σφαγῆς suppleveris.

11. Τίς ἦν ὁ Καῖσαρ] C. Iulium Caesarem innumera, eaque difficillima certamina, felici exitu subiisse fatetur; sed duce fortuna potius, quam virtute censet.

12. Ἀφύρτοις] Ita haec vox legitur in Codice, sed restituendum esse verbum ἀφύκτοις, bene monuit Cornelius. [Ἄφυρτοι συμπλοκαὶ esse videntur congressiones exercituum bene compositae, nihil perturbationis habentes. ἀφύρτως cum ἐμμελῶς iunxit scriptor Vitae Nicolai Damasc. in Prodromo βιβλ. ἑλληνικῆς a Coraë editae p. 227. ubi editor p. 363. σημείωσαι τὸ ἀφύρτως ἐπὶ τοῦ ἀσυγχύτως, ἐν οὐδενί που εὑρεθὲν ἢ ἐν τῷ παρόντι βίῳ Νικολάου, σωζόμενον ἐν τῷ ἐπιῤῥηματικῷ ἄφυρτα τῆς συνηθείας, ἢ καὶ τὸ ἐπίθετον Ἄφυρτος ἐφύλαξε. F. I.]

13. Τίς ἦν ἐκεῖνος] Reticet poëta Imperatoris nomen, de quo hic loquitur: historia tamen, quam adducit, clare, ut arbitror, Augustum designat. Celebre est navale praelium ab Augusto contra Sextum Pompeium prope Messanam commissum, in quo Augustus, Dione teste lib. XLIX. § 5. pag. 573, non modo maiorem suae classis partem amisit, sed parum etiam abfuit, quin ipse periret. Ad hanc cladem alludit etiam, ut videtur, Suetonius in Augusti vita cap. XVI, cuius haec sunt verba: *Traiecto in Siciliam exercitu, cum ad partem reliquam copiarum continentem repeteret, oppressus ex improviso a Demochare et Apollophane praefectis Pompeii, uno demum navigio aegerrime effu-*

*git.* Non diu tamen Pompeius victoria gavisus est, nec fortunam expertus est permanentem; instaurato enim ab Augusto contra ipsum praelio, eoque strenue admodum terra marique oppugnato, tandem Augustus M. Agrippae opera adiutus, insignem retulit victoriam; adeo ut merito de Augusto dici possit, eum prius victum navali praelio, mox suos victores superasse.

14. Ξύλῳ] Hoc verbum *classem* interpretati sumus; frequenter enim illud a Graecis inferioris aevi scriptoribus ad naves designandas usurpatur. Praesto cuique esse possunt exempla, quae Du-Fresnius in Glossario mediae et infimae Graecitatis adducit. [Fortasse hi quoque versus referendi ad Iulium Caesarem, qui in itinere (ἐν στόλῳ, quod vocabulum etiam de unius itinere usurpari constat) a praedonibus captus, eosdem paulo post classe contracta superavit, captosque cruci affixit. Plutarch. Vit. Caes. c. 2. Vellej. Pat. II. 42. ξύλον, *crux*, Pisid. Exped. Heracl. II. 253. ὑψούμενον τὸ ξύλον. et alibi. F. I.]

15. Οὐκ ἦν στρατηγός] Mancum hunc versum edidit Cornelius contra fidem Codicis, ex quo nos restituimus ante articulum ὁ particulam ὡς, quam tamen necessario addendam, ut sensus integer prodiret, Cornelius coniectando adnotavit.

16. Quam de Pompeio historiam Theodosius adumbrat, haec est: An. U. C. 679. L. Licinio Lucullo, M. Aurelio Cotta Coss. Creticum bellum a M. Antonio infeliciter inceptum, a Q. Caecilio Metello perfectum est. Sed quum victoria elatus Metellus saevius in captivos animadverteret, multi Pompeio in Asia commoranti se dediderunt. De hac re ita Florus Rer. Rom. Epit.
Col. 2 lib. III. cap. 7. *Metellus deinde totam insulam igni ferroque populatus, intra castella, et urbes redegit, et Gnossum, et Erythraeam, et ut Graeci dicere solent, urbium matrem Cydoneam: adeoque saeve in captivos consulebatur, ut veneno se plerique conficerent, alii deditionem suam ad Pompeium absentem mitterent.* Pompeius autem Romam reversus non modo de Mithridate et Tigrane in Asia subactis triumphavit, sed alterum etiam triumphum egit de bello Cretico: captivis e Creta ducibus, qui ad se defecerant, secum adductis, Metelli triumphum imminuens, quamvis reapse nullam in bello Cretico partem habuisset. Theodosius itaque hisce in versibus Pompeium cum Romano, seu potius cum Nicephoro confert, ut eo magis eiusdem Nicephori virtutem extollat, quoniam ei Cretensis victoriae gloria vere debebatur, dum e contrario Pompeius veteris illius Cretensis belli laudem usurpaverit, ac quasi praesens decertasset, alterum de eadem Creta triumphum Romae ostentare praesumpserit.

*Ibid.* Πομπῖος] In Cod. supra hoc nomen haec legitur nota interlinearis eiusdem, ut videtur, scriptoris manu exarata ὁ Καῖσαρ ὁ μέγας, quod animadvertit etiam Cornelius, sed omnino praeterit coniectari quid ea sibi velit. Itaque scias volo, eam

respicere ad versum 13, qui in Codice in tres columnas ex tribus versibus sibi subsequentibus ordinatim compositas distincto, superior exstat versiculo 16. Quum enim in v. 13. Theodosius, suppresso nomine, obscurius cuiusdam Imperatoris mentionem fecerit, scriptor Codicis subiecit ὁ Καῖσαρ ὁ μέγας, *Magnus Caesar*, Augustum nempe designans, de quo reapse Theodosium fuisse in eo loquutum, iam supra luculenter ostendimus. [Supra verbum *Πομπίος*, *Pompeius*, in Cod. scribitur: ἤ . . . . *Καῖσαρ ὁ μέγας*. *Expende.* CORNEL. Notabilis forma nominis pro ea, qua alii constanter utuntur *Πομπήϊος*; praesertim quum non appareat, qua de causa Theodosius immutaverit nomen, quod versui iambico non adversatur. Magis etiam memorabile, quod infra III. 209. legitur: *Βροῦτος, ὅς τοῦ Πομπίου ἔβαψε τὴν μάχαιραν ἐκ τῶν αἱμάτων.* Quis enim existimaverit, Theodosium historiae tam ignorantem fuisse, ut Brutum manus Pompeii sanguine inquinasse crederet? Quare *Cornelius* ibi pro *Πομπίου* corrigendum suspicatur *Καίσαρος*: quam correctionem probabilitate destitutam esse recte iudicavit Fogginius, ipse locum mutilum esse existimans. Quod non magis probabile est. Verum in priore loco, de quo dicere instituimus, alia quoque sunt, quae lectorem morentur. Nam primum non tam certum est, quod Fogginius existimat, res a Pompeio ad Metelli laudem in bello Cretico imminuendam actas spectari; omnem enim rerum a Pompeio gestarum laudem comprehendi apparet; nec verbi *πλουτολεκτεῖν* sensus ex illa interpretatione prodit perspicuus; nec denique voculae *ὡς τῶν* quem sensum habeant apparet. Si contra glossatori fides haberi possit, qui de *Iulio Caesare* cogitavit (nam quod Fogginius existimat, verbis *Καῖσαρ ὁ μέγας Augustum* significari, minime potest probari); primum summi Ducis commemoratio poëtae consilio accommodata; tum *πλουτολεκτεῖν* accipi possit de divitiis in bello Gallico congestis (*Γαλατικὸν πλοῦτον* appellat Plutarchus in Vit. Caes. c. 29.), aut etiam de iis, quas belli civilis initio ex aerario sumsit; tandem versus 17. admissa emendatione nostra *ἀστῶν* pro *ὡς τῶν*, facilem habuerit explicationem de potentia a Caesare civibus devictis in bello civili parta, qua instructus (*ὡπλισμένος*) venit; sicut etiam v. 18. verba *τὰ τύχης στέφη* retuleris ad opinionem illam, quam Caesarem de fortuna sua habuisse constat. At nomen *Πομπίος* quomodo ad Caesarem trahas? nescio equidem, neque in glossatoris verbis quicquam inest, quod ad tenebras illas diluendas faciat. In Glossis apud Ducangium reperio: *πόμπιος. parricida.* Num igitur dicamus, Caesarem sic appellari a Theodosio, quod secundum famam nonnullorum mater eius inter pariendum perierit? (Vid. Constant. Manassis Compend. Chron. p. 37. C. et Millium ad Io. Antioch. Mal. Chronogr. p. 275.) quae appellatio, sive in laudem trahas Caesaris, non ea qua vulgus hominum via in lucem editi; sive in

vituperium, Theodosii consilio non adversaretur. An vocabulo *πόμπιος* triumphatorem significari dixeris, quum vix alius quisquam plures splendidioresque triumphos egerit? Verum quidquid sit, locus, de quo supra diximus, III. 209. *Βρούτος, ὃς τοῦ πομπίου ἔβαψε τὴν μάχαιραν ἐκ τῶν αἱμάτων* — nonne manifeste docet, voce *πομπίος* sive *πόμπιος*, ex quocunque tandem fonte manaverit, Caesarem significari, a Bruto occisum? Sed superest tertius in his Acroasibus locus, qui omnem hanc de Caesare opinionem videtur evertere. Nam III. 205. Imperatoris potentia et Nicephori res bello gestae praeferuntur rebus gestis et potentiae summorum antiquitatis virorum, quorum recensum instituit hunc: *Κῦρος, Δαρεῖος, Κροῖσος, οἱ στρατοκράται, Καῖσαρ, Ἀχιλλεὺς, Μακεδὼν καὶ Πομπίος.* Iam quum in his verbis *Πομπίος* commemoretur una cum *Caesare*, sponte apparet, *Πομπίον* non accipi posse pro Caesare. Vide tamen, quam alieno loco *Καῖσαρ* ponatur inter Croesum et Achillem; et quantum adversetur versui in hac sede, trochaeum offerens pro iambo aut spondeo. Ob duas itaque causas suspectum nomen, cui si *Αἴας* substitueris, omnes illae difficultates evanescent, et simul historiae consuletur et versui. Nec improbabilis videri potest coniectura, quae a litterarum vestigiis non multum recedit; praesertim quum in Codice, ex quo ductae Acroases, versuum initia plurimis in locis ita sint evanida et obscura, ut quid scriptum fuerit, non appareat. Nec profecto aliud nomen huic sedi accommodatius reperiri poterit. Aiacis enim nomen et alibi cum Achille iungitur, et, quod ad nostrum negotium unice facit, a Theodosio ipso I. 37. *Αἴας, Ἀχιλλεὺς, Ὀδυσσεύς.* Si quis tamen totam hanc de vocabulo *πομπίος* s. *πόμπιος* disputationem nimis lubricam esse dixerit, non multum refragabor equidem, gratiamque habebo, si quis difficultates, quae insunt cum in forma nominis *Πομπίος* pro *Πομπήϊος* accepti, tum in historia, faciliore ratione solverit. F. I.]

19. *Σὺ δὲ κτυπκῶν Ὅμηρε*] Theodosius Homerum incusat, quod in Iliade omnia pro lubito suo confinxerit, nihilque de vera Troiae historia scripserit. Obiecerat hoc Homero crimen iam antea Dio Chrysostomus Orat. XI, quam totam ad Homerum conviciandum concinnavit, ubi inter cetera *ταῦτα δέ μοι εἴρηται,* inquit pag. 157, *ὥσπερ ἤδη ἔφην, οὐ κατηγορίας ἕνεκεν, ἀλλ' ὅτι ἀνδρειότατος ἦν ἀνθρώπων πρὸς τὸ ψεῦδος Ὅμηρος· καὶ οὐχ ἧττον ἐθάῤῥει καὶ ἐσεμνύνετο ἐπὶ τῷ ψεύδεσθαι ἢ τῷ τἀληθῆ λέγειν· οὕτω γὰρ σκοποῦσιν οὐθὲν ἔτι φαίνηται παράδοξον, οὐδὲ ἄπιστον, τῶν ὑπ' ἐμοῦ δεικνυμένων· ἀλλὰ σμικρὰ καὶ ἀνθρώπεια ψεύσματα πρὸς θεῖα καὶ μεγάλα. Porro haec a me dicta sunt, quemadmodum dixi, non accusandi gratia, sed indicandi, quod audacissimus hominum fuerit ad mendacia Homerus: et non minus confidens et iactabundus in mendaciis dicendis, quam*

*veritate. Ita enim attendentibus valde parva, et nullius pretii videbuntur ea, quae ego mentitum esse dicam. Sunt enim revera humana mendacia, et valde credibilia, si conferantur ad ea, quae de divina atque immensa natura mentitus est.*

24. *Πορπυργίους δόμους*] His verbis notat poëta Homerum, P. 378
qui Troiam εὐτείχεον, *bene muratam*, et εὐδμήτους πύργους, *bene* Col. 1
*aedificatas turres frequenterque dispositas habentem*, saepius in Iliade vocare solet.

27. *Ψευσμάτων*] Cornelius edidit ψευσάντων, sed ad oram paginae mendum in ea voce latens advertit.

29. *Ἀλλ' ὦ στρατηγῶν ὁ κρατήρ*] Non ineleganter adsimilatur Homerus crateri, in quo humilia Graecorum Ducum facta cum elatis ac fastuosis verbis miscentur et adtemperantur, eo modo, quo in cratere vinum cum aqua solebat temperari. Audi Phavorinum: *Κρατὴρ σκεῦός τι, ἐν ᾧ τὸν οἶνον οἱ παλαιοὶ κιρνῶντες ὕδατι, ἐξ αὐτοῦ ἔπινον λαμβάνοντες. Crater vas quoddam, in quo vinum cum aqua antiqui miscebant, ex quo sumentes bibebant.*

32. *Ὡς ζυγὸς γενοῦ*] Ultimum huius versus verbum desideratur in editione Cornelii, quoniam in Codice eo loci maxime absumpto, vix ullum eius vestigium superest. Nos tamen superstitibus litteris diligenter, ut potuimus, inspectis, σταθμοῦ reponi posse censuimus.

46. *Πολλαῖς ταχείαις ὁλκάσι*] Nicephorum classe satis magna comparata exercitum Cretam adduxisse, cum aliis Graecis scriptoribus Theodosius hic commemorat. Harum navium numerum diligentius perstringit Incertus Continuator Theophanis, auctor, ut creditur, coaevus, in Romani Iunioris vita num. X. pag. 297. hisce verbis: *νῆες γὰρ ὑπῆρχον μετὰ ὑγροῦ πυρὸς δισχίλιαι, δρόμωνες χίλιοι, καβάρια καματηρὰ σιτήσεις ἔχοντα καὶ ὅπλα πολεμικὰ τριακόσια ἑπτά. Naves erant igne Graeco instructae bis mille, celoces mille, carabia oneraria annonas armaque bellica convehentia septem supra trecenta.* Parem navium numerum recenset etiam Simeon Magister, et Logotheta in Romano Iuniore num. II. pag. 498. in eoque solo differt, quod naves onerarias usque ad trecentas sexaginta auget.

51. *Ἔστησε τὰς φάλαγγας*] Nicephori solertia ac peritia rei bellicae his versibus commendatur, qui postquam exercitum in Cretam eduxit, milites ordinatim disposuit, ac in suo quosque loco stare iussit, ne forte inopinato aggressi ab Agarenis opprimerentur: quod laudi etiam Nicephoro tribuit Simeon Magister in Romano Iuniore num. II. pag. 498. ita scribens: *Ἀπάρας οὖν τῆς βασιλίδος Νικηφόρος ὁ Δομεστικὸς, καὶ τὰ Φύγελα καταλαβὼν, ἐφρόντιζεν, ὅπως ὁ σύμπας στόλος αὐτῷ ἐπὶ τὸ αὐτὸ εἴη, καὶ προσορμίζοιτο. Solvens itaque Byzantio Nicephorus Domesticus, et*

*Phygela veniens, hoc maxime studuit, omnique cura enixus est, ut omnis ei classis uno agmine conserta esset, ac appelleret.*

52. *Οὐλαμοὺς πυργοδρόμους*] Haec duo nomina tanquam inter se distincta explicabam, ac *πυργοδρόμους* de *turribus* illis Col. 2 *ambulatoriis* intelligebam, quae ad maturandam turrium expugnationem apud veteres in usu erant. Hesychius vocem *πύργος* eo etiam sensu interpretatur, scribens: *πύργος πολεμιστήριον ὄργανον*, *bellicum* nempe *instrumentum*, de quo fusius disserunt Hero de Machin. Bellic. cap. 13. et Vegetius lib. IV. cap. 17, ubi machinae huius bellicae etiam imaginem vulgavit Steuvechius. Verum quum *πύργος*, eodem adnotante Hesychio, sit item *τάξις ἐν τετραγώνῳ ὁπλιτῶν*, *agmen militum quadrangula forma*, eoque sensu frequentius a scriptoribus Graecis usurpatum occurrat, de hoc ipso agmine fortassis loquutum Theodosium censendum est. Eustathius ad lib. IV. Iliad. pag. 469. edit. Rom. discrimen affert, quod intercedebat inter *οὐλαμὸς* et *πύργος*, aitque primum agmen fuisse ex 40. viris compactum, alterum vero trecentis sexaginta viris constitisse: *οὐλαμὸς δὲ τάξις ἐκ τεσσαράκοντα ἀνδρῶν .... πύργος δὲ ἐκ τριακοσίων καὶ ἑξήκοντα· τάξις αὕτη τετραγωνοειδῶς πυκνουμένη. Οὐλαμὸς acies est, seu globus virorum quadraginta .... Πύργος vero acies turrita, seu quadrata, agmen est virorum trecentorum et sexaginta: ita ut hoc agmen quadrangula forma confertum sit, atque constipatum.* Quum tamen idem eruditus Grammaticus subdat, non semper ea nomina adeo praecise, sed latiori etiam modo saepius ab Homero adhibita fuisse, non ideo improbanda est Cornelii versio, qui *οὐλαμοὺς πυργοδρόμους* de uno eodemque agmine est interpretatus. Fieri enim potest, ut Theodosius voce *πυργοδρόμους* hic usus sit eodem sensu, quo *πυργηδὸν* dixit Homerus Iliad. lib. XII. v. 43. scribens:

*Οἱ δέ τε πυργηδὸν σφέας αὐτοὺς ἀρτύναντες*
*Ἀντίοι ἵστανται.*
*Hi autem instar turris se ipsos conglobantes*
*Adversi stabant;*

ad quae verba ita adnotat praelaudatus Eustathius pag. 892. edit. Rom.: *Τὸ δὲ πυργηδὸν ἀρτύναντες ἀντὶ τοῦ δίκην πύργου συντάξαντες· πύργος δὲ νῦν ἐῤῥέθη διάταξις στρατιωτικὴ τετραγωνοειδὴς, κατὰ πλίνθιον συντεταγμένη. Ea autem verba πυργηδὸν ἀρτύναντες instar turris dispositos significant: turris vero nunc a poëta dicta est instructio militaris quadriformis iuxta laterculum disposita.*

53. *Ἠκονομένη*] Ita in Codice scriptum legitur amanuensis oscitantia; sed *ἠκονημένη* legendum esse, bene iam vidit Cornelius.

56. *Ἐπεὶ δὲ πάντας*] Nullus ex Graecis, qui ad nos pervenere, scriptoribus, precum meminit, quas ad Deum fudisse Nice-

phorum Theodosius modo enarrat. Verisimile est tamen, id non prorsus ad assentationem Nicephori a poëta fuisse scriptum, quum Incertus Continuator Theophanis in Romani Iunioris vita num. XI. pag. 298. Nicephorum ab Agarenis reformidatum scribat ob eius *τὴν διέγερσιν καὶ σύνεσιν, καὶ τὴν πρὸς Θεὸν πίστιν, καὶ δικαιοσύνην, vigilem solertemque animum, fidemque in Deum, et iustitiam.*

62. *Καὶ σὲ προβάλλει*] Rogat Deum Nicephorus, ut in obsequium Christiani populi Cretensium turres et moenia deiiciat, quemadmodum pro Hebraeis in expugnatione Ierico ad preces Iosue fecit. Vid. Ios. cap. VI, qua de re et Dux gloriosus Deus appellatur. P. 379 Col. 1

64. *Αὐτῶν*] Ita Codex, non *αὐτὴν*, ut in editione Cornelii, qui tamen sic emendandum esse notaverat.

67. *Δεῖξον Πέτρος τίς*] Pergit Nicephorus Deum precari, ut potentia sua ostendat, quis sit Petrus Apostolus, Christianae Ecclesiae basis et fundamentum, et quis impius Moameth, Saracenicae superstitionis auctor, quem dicit falsitatis convictum ab ipsa sua calliditate; cum enim, ut Hebraeos sibi conciliaret et Christianos, utriusque Legis, veteris nimirum ac novae, praecepta immiscuerit, asseclas suos utriusque Legis transgressores effecit. Itaque permissam Hebraeis polygamiam concedens, Christianos ad se deficientes fecit fornicatores, et docens cum Christianis vetitum non esse omnibus carnibus vesci, Hebraeos sequaces suos docuit praeceptum transgredi eis datum, ne camelorum carne vescerentur, Levit. cap. XI. v. 4. Deuter. cap. XIV. v. 7. Videsis eruditum auctorem Siphra in Leviticum cap. III. et IV. in Thesaur. Ugolini Tom. XIV. p. 1000. Narrat Cedrenus Histor. Compend. pag. 421, Hebraeos, qui Mosaicam Legem deserentes Moamethi adhaeserant, rati eum esse Messiam, postquam carnibus cameli vesci solitum conspexerunt, eum non esse id quod opinati fuerant sensisse. Fortassis Theodosius ad hanc ipsam alludit rem.

79. *Ῥώμης ὑπῆρχον*] Creta Romano Imperio paruit usque ad Michaëlem Balbum, quo imperante a Saracenis capta est, occasionem ipsis potissimum praebente Thoma quodam, qui a sancta Christianorum fide desciscens, Moamethicam sectam amplexus erat. Videsis Cedrenum fusius de hoc agentem Histor. Compend. pag. 499. et seqq.

80. *Παρερπύσας ὄκνος*] Ob desidiam certe Graecorum tamdiu Creta sub iugo Saracenorum ingemuit. Classis enim ab ipso Michaële Balbo eo missa Duce Cratero Cabyraeotarum praefecto adeo feliciter barbaros fudit, ut Cretam facile recuperassent, nisi victoria elati milites, adventante nocte, compotationibus ac luxuriis sese immersissent, ex quo factum est, ut somno vinoque oppressos, barbari subito adorti eos sint, et usque ad internecionem turpiter profligaverint. Consule Cedrenum Hist. Comp. pag. 511.

Plures deinde expeditiones in Cretam ab aliis etiam Imperatoribus susceptae sunt, omnes tamen haud prospero exitu; et praecipue, quae iussu Constantini Porphyrogeniti suscepta est, Ducis imperitia ac socordia male omnino Graecis cessit. Habes rei historiam in excerptis Leonis Diaconi apud Pagium Critic. in Annal.
Col. 2 Baron. Tom. III. pag. 874. *Constantinus Imperator cum Cretensium iniuriam occultasque grassationes ferre non posset, iusto conscripto exercitu, multaque longe navium incendiariarum instructa classe adversus Cretam misit, quasi primo statim assultu praeliique inceptantis clamore ea potiturus: Ducis tamen, ac Praetoris, ignavia imperitiaque (viri scilicet exsecti, Cubiculariique in umbra educati, Paphlagonum regione oriundi, Constantinus ei nomen, Gonzyles cognomen erat, tametsi Patriciorum illustri dignitate fulgebat) omnis hic exercitus, paucis dumtaxat exceptis, a barbaris concisus, internecioneque deletus est.*

89. *Ἂν γὰρ τὸ λουτρόν*] Ad excitandos eo magis militum animos, Nicephorus martyrii desiderium illis inspirat. Hanc credulitatem diu late invaluisse pluribus comprobari potest exemplis. Vide Bollandum Tom. IV. Iun. pag. 658. et Tom. V. pag. 81. Mabillonium Annal. Tom. III. pag. 227.

97. *Κροτείτω*] In Codice sic esse scriptum videtur. Cornelius emendandum censuit *κρατείτω*: sed, ut opinor, nihil immutandum est. [Dubitabat Cornelius, utrum *κροτείτω* (sic, non *κροτεῖτω*) esset in Codice, an *κρατείτω*. Prius in contextu exhibuit; Fogginius posterius. Unde apparet, in hac Annotatione nonnulla esse confusa. F. I.]

99. *Πατρικὸς ὡπλισμένος*] Cornelius edidit *πατρικῶς*, vertitque, *more patrio armatus*. Codex habet *πατρικὸς*, quam vocem *patrium militem* Latine reddidi, eamque lectionem eo libentius recepimus, quod magis cum sequenti versu cohaereat. Quum enim hic dicat Nicephorus, quod quisque patrium militem satagat se ostendere, addit, nec dedecoret Romanum Imperium. *Ὡπλισμένος* vero dictum est hic pro *ὁπλίτης*, quemadmodum eadem ratione *τοὺς ἐν ὅπλοις* scribit aliquando Thucydides.

101. *Πτερώσας*] Hic militibus ad committenda cum hostibus praelia allocutio Nicephori, Caco vero apud Virgilium Aen. VIII. v. 224. ad effugiendam Herculis iram *timor addidit alas.*

105. *Οὐ μὴν παρέργως*] Virtutem Graecorum militum optime hisce verbis exprimit poëta. Graeci enim scriptores eum, quem ab hoste strenue pugnantem occisum indicare volunt, *ἔργον τοῦ πολεμίου, ἔργον πολέμου, καὶ ξίφους* dicunt: senes autem, mulieres, infantes, ceterosque imbelles, quos hostis sine ullo negotio ac quasi aliud agens interficit, ei *πάρεργον* factos aiunt, ad caedis facilitatem significandam. Ita senio confectum Priamum, dum a Neoptolemo, strenuo fortique iuvene occisus est,

πάρεργον eidem fuisse, hoc est, nullo labore ab eo caesum scribit Pausanias in Phocicis lib. X. cap. 27. Eadem itaque ex causa Theodosius Graecorum fortitudinem innuere volens inquit, Nicephorum emisisse suos milites οὐ παρέργως, *non facili* nempe *negotio superandos*, utpote recte instructos, tantoque animo praeditos, ut non sine maximo labore vinci a barbaris possent. [Οὐ μὴν παρέργως, non sane negligenter, curaque, quam res requirebat, neglecta. Cf. ad Philostrati Iun. Imagg. p. 613. F. I.]

110. Ἐπεὶ δὲ πάντες] Cladem, quam simul ac Nicephorus cum exercitu Cretam applicuit, barbari acceperunt, graphice describit poëta. De hoc Graecorum cum Saracenis Cretensibus primo conflictu agit Leo Diaconus, ubi ait: *Tunc Romanorum Dux Nicephorus triplici agmine distributa acie, clypeisque ac hastis longe constipata, bellicum canens, cum crucis tropaeum praeire iussisset, obversa fronte in barbaros irruit: gravique conserto praelio, instarque grandinis devolantibus telis haud fieri poterat, ut barbari Romanarum imbrem sagittarum diutius ferrent: quin imo terga vertentes, solutaque phalange, quam effuse licuit cursum expedientes, in suum se praedium recepere. Romani pone sequentes immensam eorum stragem dederunt. Talem nimirum prima aggressio pugnaque faustum Romanis nacta finem est.* Vid. Pagium Crit. in Ann. Bar. Tom. III. pag. 874. [Ἐπεὶ δὲ πάντες ἦσαν ἀντὶ θηρίων male vertitur: *egressi sunt contra belluas.* Sensus est, milites Romanos haud secus ac feras irruisse in hostes, et undique se pestilentiae ad instar in terram hostilem effudisse. Cf. infra v. 208. F. I.] P. 380 Col. 1

[117. τῇ ποδῶν περικλάσει vertitur: *conculcati pedibus.* Imo, in illa festinatione, quum fugerent — πρὸς φυγὴν enim legendum pro πρὸς σφαγὴν — conciderunt, *fracto pedum robore*; quod est λύτο γούνατα apud Homerum. F. I.]

123. Γονῆς ἀστοργίαν] Tantum accepta clades timorem feminis incusserat, ut naturalis etiam affectus in filios ob imminens periculum obliviscerentur. Γονῆς ἀστοργίαν κίνδυνος ἀντήγειρε, ut melius vim Graecae huius locutionis exprimeremus vertimus: *periculum extinguebat maternum amorem in filios.* Ἄστοργος a Graecis proprie dicitur, qui expers est amoris, quo parentes liberos suos prosequuntur: quare Athenaeus Deipn. lib. XIV. cap. 20. pag. 655. de avium natura loquens, quas Meleagridas appellant, inquit: ἔστι δὲ ἄστοργον πρὸς τὰ ἔκγονα τὸ ὄρνεον, *est autem animal, quod non ita prolem suam amat.* A voce ἄστοργος vocem ἀστοργίαν derivavit Theodosius, quam vocem in Graecis melioris aevi scriptoribus vix reperies.

128. Τρίχροος τιμωρία] Clades a Graecis illata barbaris *tricolor ultio* appellatur a Theodosio ob caedem nempe senum, puerorum, ac mulierum, quos modo memoravit.

132. Εἰσήγοντο τῶν πυλῶν ἔσω] In excerptis Leonis Diaco-

ni, si bene vulgata Latina versio ineditum reddit Graecum textum, legitur, Cretenses, quum impetum Graecorum ferre non possent, *in suum se praedium recepisse.* Theodosius illos prae metu portas urbis ingressos ait, cui concinit etiam Incertus Continuator Theophanis in Roman. Iun. num. X. pag. 298. ita scribens: *Πρὸς δὲ κάστρον χωρήσας, πάντας τοὺς Κρητικοὺς τοὺς ἔξω ὄντας τοῦ κάστρου μετὰ φόβου ἔσω ἐπέκλεισεν. Admotis autem ad urbem castris, cunctos Cretenses foris palantes metu conterritos intra moenia cogit.*

138. *Εἰς ·στροφήν*] In editione Cornelii deest εἰς, quod ad fidem Codicis restituimus.

139. *Ὁρισμάτων*] Vox, ut arbitror, mendosa; ὅρισμα enim nunquam stationem navium significat, de quibus Theodosius loquitur. Fortassis scriptor Codicis scripsit ὁρισμάτων pro ὁρμίσεων ob litterarum similitudinem in errorem lapsus. Ὅρμισις profecto saepe apud Graecos scriptores ad stationes navium designandas occurrit, eodemque sensu verbum ὁρμίζω pro *naves in stationibus continere* a Graecis etiam inferioris aevi scriptoribus usurpatur.

Col. 2 141. *Καὶ ναῦς ἀνάψας*] Naves in terram Nicephorum subduxisse, ut contra aestus maris tutas redderet, dicit poëta: quod, magis licet generatim, adnotarunt etiam Leo Diaconus et Cedrenus. *Triremes vero, ac reliquas onerarias tranquillo in portu, ac navali confertas stationem habere iubet*, inquit Leo Diaconus apud Pagium Crit. in Ann. Bar. Tom. III. pag. 874. ac Cedrenus scribit, quod *τὸν στόλον ἐν ὅρμοις γαληνοτάτοις ὁρμίσας, naves tutissimis in stationibus continuerit.*

142. *Ἄπιστον εἰδώς*] Verbum εἰδὼς desideratur in editione Cornelii, quamvis adsit in Codice.

145. *Καὶ γῆν σκοπήσας*] Hanc Nicephori diligentiam in perscrutanda summo studio tota Saracenorum regione, adnotaverat etiam laudato saepius loco Leo Diaconus.

147. *Καὶ γῆθεν ἐῤῥίζωσε*] Munimentum hoc a Nicephoro excitatum, ut exercitum suum castraque protegeret, memorat Incertus Continuator Theophanis in Romani Iunioris vita num. X. pag. 297. scribens: *Καὶ ἀποβὰς τῶν νηῶν χάρακα, καὶ τάφρον βαθεῖαν κατεσκεύασεν, eductisque e navibus copiis, altum aggerem duxit, vallumque posuit*; idque iisdem fere verbis testatur etiam Simeon Magister, et Logotheta, in Roman. Iun. num. II. pag. 498. Sed prae caeteris diligentius id ipsum in sua historia recensuit Cedrenus pag. 643. inquiens: *Χάρακά τε οὖν ἐπήξατο καρτερὸν, τάφρῳ βαθείᾳ, καὶ σταυρώμασι, καὶ πασσάλοις τοῦτον κατοχυρώσας, καὶ τὸν στόλον ἐν ὅρμοις γαληνοτάτοις ὁρμίσας, καὶ πάντα καταστησάμενος κατὰ τὸ ἀσφαλὲς, ἐνεργῶς ἥπτετο τῆς πολιορκίας τῶν ἐν τῇ νήσῳ πόλεων. Inde castris positis, iisque alta fossa, vallo, ac palis defixis communitis, naves tutissimis*

*in stationibus continens, omnibus probe constitutis, insulae urbes omni vi oppugnat.*

148. *Τὰς στροφὰς*] A verbo στρέφω, *flecto, torqueo*, deduxit forte Theodosius nomen στροφὰς ad significanda militum tabernacula, seu tentoria: suspicor tamen legendum potius esse τροφάς. *Τροφὴ* enim proprie *annonam* et *commeatum* significat: ac latiori etiam modo pro *tentoriis* seu *castris* accipitur, quod adnotarunt eruditi Lexicographi Hesychius et Phavorinus, scribentes τροφῆς, χάραξ. [*Στροφαὶ στρατευμάτων globi militum* verterim, ut sit circumscriptio exercitus in λόχους divisi. Sensus enim est, Nicephorum castra munivisse, urbis munitae ad instar, quae legiones continerent et tuerentur. F. I.]

150. *Ἑλληνικὰς κήρυσσε*] Homeri locus exstat in Iliade lib. VII. v. 435. ubi sic describit murum a Graecis aedificatum, ut naves et castra communirent:

*ποτὶ δ' αὐτὸν τεῖχος ἔδειμαν*
*Πύργους θ' ὑψηλοὺς, εἶλαρ νηῶν τε καὶ αὐτῶν.*
*Ἐν δ' αὐτοῖσι πύλας ἐνεποίεον εὖ ἀραρυίας,*
*Ὄφρα δι' αὐτάων ἱππηλασίη ὁδὸς εἴη·*
*Ἔκτοσθεν δὲ βαθεῖαν ἐπ' αὐτῷ τάφρον ὄρυξαν,*
*Εὐρεῖαν, μεγάλην· ἐν δὲ σκόλοπας κατέπηξαν.*

*apud autem ipsum, murum exstruxerunt*
*Turresque altas, munimentum navium et ipsorummet.*
*In ipsis vero portas fecerunt bene aptatas,*
*Ut per illas equestris via esset:* P. 381
*Exterius autem profundam circa ipsum fossam foderunt,* Col. 1
*Latam, magnam, et in ea sudes acutas defixerunt.*

151. *Ἃς Ἕκτορος χείρ*] Saevum ab Hectore commissum praelium ad naves et propugnacula Achivorum fusius describitur ab Homero Iliad. lib. XV. v. 374. et seqq.

*Ibid. Βολή*] Ita Codex, Cornelius autem legit βουλή. *Βολὴ* profecto de cunctis armis, quae *iactu* feriunt et occidunt, a Graecis dicitur, eaque vox magis huic loco videtur convenire, quum Hectorem telis hastisque naves ac munimenta Achivorum aggressum Homerus scribat.

153. *Ἀραχνοειδῶς*] Quum Homerus dixerit Hectorem tanto impetu in Graecos irruisse, ut eorum propugnacula cito deiecerit, Theodosius poëtam, seu potius Graecos ipsos reprehendit, quod eorum munimenta adeo debilia exstruxerint, ut aranearum instar excitata viderentur. Verum hanc erroris notam immerito Homero inurit, quum Apollinem in hac expugnatione Hectori adiutorem fuisse, ac cum eo dimicantem turres facillime diruisse confingat Iliad. lib. XV. v. 353. et seqq.

155. *Οἱ δὲ στροφάς*] Artifices hic describuntur allaborantes in fundamentis substruendis, quae quum ex saxis potissimum qua-

dratis, ac ingentibus confecta essent, ideo dicit Theodosius, quod hi plurimum insudarent in volvendis ope vectium huiusmodi saxis, ut sensim in foveas ad hoc paratas demitterent. In versu hoc verbum verbo reddere fidi interpretes non curavimus, ne sensum abstrusum nimis eliceremus. *Στροφὰς ἔπασχον ἀνθελιγμάτων* proprie dictum est de iis, qui intenti erant in detinendis magno nisu ac labore in oppositos gyros ergatis, quae ob ingens lapidum iis alligatorum pondus ad sibi proprias volutationes magno impetu tendebant. [*Στροφαὶ ἀνθελιγμάτων*, *funes torti* machinis adhibiti, quibus saxa torquebantur.]

163. *Βολῇ*] Hoc etiam in loco Cornelius edidit *βουλῇ* a fide Codicis aberrans, ideoque non *a consilio artificum* vertendum est, sed *icti ac percussi ab artificibus.*

[169. *ὥσπερ χαράδρας εἰσπεσοῦσα πικρία* male vertitur: *tanquam in alveos cadens acerba ultio.* Iunge *χαράδρας πικρία*, ut II. 36. *τῆς σφαγῆς ἡ πικρία.* II. 99. *τὸ πῦρ ἡ πικρὰ τιμωρία.* Sensus est igitur: sanguinis rivi extinguebant ardentes caminos, sicut torrentis vis violenta irruens. Hi sanguinis rivi cum calce in caminis mixti, hanc colore purpureo inficiebant, ita ut lateres inde confecti etiam purpurei fierent. F. I.]

179. *Πατρικὰς τὰς ἀξίας*] Ad morem apud Orientales omnes barbarasque gentes receptissimum gestandi circa collum torques, seu circulos aureos, alludit poëta. Quum enim Nicephorus captivis ex barbaris colla catenis circumdedisset, ait, eos patriis honoribus decorasse. Hasce autem torques, patrios honores, ac dignitates appellat, quoniam iis primores potissimum et principes ornabantur; ut de Medis scribit Agathias de Bello Gothico lib. III. observans, quod iis *Medorum primores praecipue decorantur, ut spectatiores ceteris sint, et a vulgaribus aliis noscitentur;* ac testatur etiam Tertullianus de Idol. cap. XVIII. pag. 245. inquiens: *Igitur purpura illa, et aurum cervicis ornamentum, eodem more apud Aegyptios et Babylonios insignia erant dignitatis.* Sed de torquium apud barbaros usu consule fusius disserentem Ioannem Schefferum in Syntagmate de antiquorum torquibus cap. 12.

Col. 2

202. *Οἱ κρῆες*] Haeret in hoc verbo mihi aqua, nec quid sibi velit omnino assequor, adeo ut mendum subesse non dubitem, quemadmodum suspicatus est quoque Cornelius. *Ἀκραῆς* reponendum suspicabar, quae vox *ventum per summa flantem* significat: verum ne id tuto statuam me deterret quorumdam Graecorum Grammaticorum auctoritas, qui *ἀκραῆς* non ventum vehementem interpretantur, sed potius prosperum, suaviterque spirantem, inter quos Eustathius ad lib. XIV. Odyss. pag. 1759. edit. Rom. sic loquitur: *Ἔνθα βορέαν ἀκραῆ λέγει, οὐχ οὕτω τὸν ἄκρως ἀέντα, ὡς μᾶλλον τὸν μὴ κεκραμμένον ἑτέροις ἀνέμοις· τοῦ γὰρ τοιούτου δεινότητα κατηγορεῖ Ὅμηρος ἐν τῷ, δεινὴ μισγομένη ἀνέ-*

*μοιο θύελλα. Hinc boream ἀκραῆ dicit, non per summa flantem, sed potius quod non sit aliis ventis admixtus: huius enim asperitatem reprehendit Homerus eo in versu, terribilis est mixta vento procella.* Fieri tamen potuit, ut Theodosius voce ἀκραῆς latiori modo usus sit pro quocumque vento indicando. [Admissa correctione nostra, ὥσπερ ἄκριες, omnis difficultas tollitur: ira, quam milites spirabant, comparata cum ventorum turbinibus, quos montes interdum fundunt. F. I.]

[203. Ὁ λαμπάδας — λαμπηδόνας. noctis ingruentis descriptio: Sol, qui lucidas pulchrasque (καλοχρόους) faces iusto tempore tollit, iterumque cohibet, splendidos radios suos in maris fluctibus tanquam in lavacro extinxerat. Postrema haec vulgo male versa. F. I.]

215. Ξένους] Ita Codex, non ζώους, ut edidit Cornelius, qui tamen ξένους emendandum esse bene censuit.

219. Ὑπὲρ θυῶν] Aliquid in hoc versu deest ad numeri complementum, sed in Codice nihil amplius scriptum apparet. Legendum forte θυῶν σοῦ.

227. Λευκόμορφον] Terram albicantem, utpote ab Aurora illustratam, recte vocat Theodosius, eo modo, quo Aurora exoriente *albescere lucem* dixit Virgilius Aen. lib. IV. v. 586. Sed propius ad rem nostram agrum ob Aurorae lumen albentem descripsit Claudianus de Rap. lib. III. v. 232. ita canens:

*Et prima sub luce legunt, cum rore serenus*
*Albet ager:*

nec absimili plane modo idem sic asseruit Valerius Flaccus Argon. lib. II. v. 72:

*Iamque sub Eoae dubios Atlantidis ignes*
*Albet ager:*

qui etiam alio in loco ibid. lib. III. v. 258. ob diem ortam *turres albescere* scripsit.

229. Τείχει] Septum illud, seu aggerem a Nicephoro pro sui exercitus munimine iam aedificatum hic designari pro certo habeo. Audi Leonem Diaconum apud Pagium Crit. in Annal. Baron. Tom. III. pag. 874: *A littore ad Austrum spectante coepta structura, ad alteram usque littoris partem, quod terrae interiectum erat, septo intercludit, ne scilicet barbari pro libito in agrum facile effundi possent, liberumque ipsi erat pugnam conserere, aut non conserere cum et luberet.*

*Ibid.* Μὲν ἀκρῷ] Cornelius edidit μικρῷ, et corrigendum censuit μακρῷ: sed neutrum horum in Codice scriptum esse videtur. P. 882
Equidem μὲν ἀκρῷ legendum arbitror, eo magis quod monosyl- Col. 1
laba necessario est addenda, ut versus mensura recte se habeat.

*Ibid.* Προσξέειν] Ξέσαι, κατασκευάσαι interpretatur Hesychius, quod verbum pro armando instruendoque exercitu non

semel apud Graecos scriptores occurrit. Hic autem peculiari magis significatione pro advocandis ad bellum militibus usurpatum videtur: adeo ut praeco bellicum tuba canens phalangem e septo illo advocaverit, et eduxerit, quae in barbaros irrueret.

231. *Ἐπεὶ τὸ πλῆθος*] Pulchrum profecto Nicephori stratagema collocandi in fronte phalangis captivos barbaros, ut in conspectu suorum civium necarentur, ac vel sic commoti Saraceni ad pugnam exire concitarentur. Simile quid stratagema contra Sardes a Cyro excogitatum refert Polyaenus Stratag. lib. VII. cap. 6. num. 3.

237. *Πρὸς τάφρον*] Fossa haec illa est, quam Saracenos ad sui custodiam effodisse sic enarrat Leo Diaconus: *Accedebant et duae in latum quam maxime ductae fossae, atque profundae, qua undique munimentum praestarent.* Vid. Pag. Crit. in Annal. Baron. Tom. III. pag. 874.

239. *Καί*] Ita Codex: et sic quoque ad oram paginae corrigendum adnotavit Cornelius.

256. *Παῤῥησίαν*] De viribus, vel de animi virtute explicandam hanc vocem censemus, eo nempe sensu, quo illam significatione sibi minus propria adhibitam fuisse scribit Phavorinus: *Ἐκ τούτου δὲ καταχρηστικῶς ἐῤῥέθη παῤῥησία καὶ τὸ θάῤῥος καὶ ἡ*
Col. 2 *ἐξουσία. Ex hoc autem per abusionem παῤῥησία dicta est et animi virtus, et vires.* [Caesar non amplius audebit res a se gestas iactare.]

260. *Κύζικε συνθρήνησον*] De Cyzici obsidione a Mithridate posita agit Cicero *pro Lege Manilia* in principio, ubi L. Luculli laudes, qui Cyzicum ab oppugnatione Mithridatis liberavit, perstringit. Verum propius hosce versus illustrat Appianus Alexandrinus *de bello Mithridatico* p. 221. seu al. 371. qui urbis incendium describit, quod hic memorat Theodosius. Ita enim inquit: *Καὶ τάδε αὐτοῖς φερεπονώτατα δὴ κακοπαθοῦσιν, ὅμως γε τοῦ τείχους ἐκαύθη τι καὶ συνέπεσεν εἰς ἑσπέραν· οὐ μὴν ἔφθασέ τις ἐσαλάμενος ἔτι θερμὸν, ἀλλ᾽ αὐτοὶ νυκτὸς αὐτίκα περιῳκοδόμησαν οἱ Κυζικηνοί. Attamen omnem laborem patientissime ferentes, efficere non potuerunt, quin pars moenium exusta corrueret sub vesperam: sed propter calorem incendii nemo sustinuit irrumpere: verum ipsi Cyziceni noctu substruxerunt munitionem aliam.*

261. *Ἰσοκρατεῖς*] Ita bene emendandum iam viderat etiam Cornelius.

265. *Εἰπεῖν*] Ita certe legendum est, non *εἶπον*, ut edidit Cornelius, qui tamen *εἰπεῖν* reponendum esse, et ipse adnotaverat.

271. *Ὡς ἂν βαδίζῃ χείρ*] Ex his duobus Theodosii versibus aperte colligitur, eum vel scripsisse, vel certe conscribere vo-

fuisse aliud poëmation ad celebrandam quoque Nicephori de Chalepensi Sultano victoriam, quod supra etiam ex eius epistola ad Nicephorum in nostro Monito comprobavimus.

---

## IN SECUNDAM ACROASIM.

Vers. 4. *Εἰς καῦμα*] Mensibus fere octodecim in Cretae expugnatione pugnatum esse scribit Incertus Continuator Theophanis in Rom. Iun. num. XVI. pag. 300. quare et ardentes solis aestus ea in expeditione Graecos milites sustinuisse recte adnotat Theodosius. Col. 1

7. *Αὐτὸς δὲ καῦμα*] Has Imp. Romani curas, ac sollicitudines, nullus ex superstitibus Historicis memorat. Quamobrem ad eius assentationem confictas a Theodosio arbitror, ut ab aulicis potissimum scriptoribus fieri assolet; scimus enim, Romanum voluptatibus potius domi indulgere consuevisse, quibus fractus paullo post contabuit.

20. *Τὴν σὴν θλίψιν*] Ita hunc versum ad fidem Codicis restituimus, qui in editione Cornelii male se habebat ob defectum pronominis *σήν*.

23. *Ἐζωσμένου*] Pro verbo hoc Cornelius a Codice aberrans, nullo sensu edidit *ἐξεσμένου*. Nuncium afferentem victoriam Romano missum dicit poëta ab eo, qui in sui servitium strinxerat gladium, quibus verbis Nicephorum designat, qui in Romani obsequium ad bellum huiusmodi Saracenis inferendum processerat. [Verbis *μάχαιραν δουλικῶς ἐζωσμένος* circumscribitur dux, ense, ut dignitatis signo, cinctus, idque *δουλικῶς*, ut minister Imperatoris, qui solus est dominus. F. I.]

28. *Μονοτρόπων*] Hoc nomine proprie dicuntur, qui idem vitae institutum sectantur, seu, qui concorditer simul degunt, ut in Psalm. LXVII. v. 6. *Ὁ Θεὸς κατοικίζει μονοτρόπους ἐν οἴκῳ*, *Deus inhabitare facit unius moris in domo*. Sed Symmachus vertit: *Domum praebet iis, qui solitarie vivunt*. Itaque Ioannes Tzetzes Chil. IX. v. 338. aliique inferioris aevi Graeci scriptores ea voce ad Monachos designandos saepius usi sunt. Cyrillus Scythopolitanus in Vita S. Sabae cap. 28. Monachorum virtutes describens, allatum Psalmi versiculum ad Monachos transfert. Col. 2

33. *Συστρατηγοῦ*] Quis huius vocis hoc in loco verus sit sensus non bene assequor. *Συστρατηγός* pro collega imperii militaris, seu pro eo, qui simul militat, et praeliatur, scriptores Graeci adhibent; et proinde ad Nicephorum referenda videretur. Verum ea interpretatio cum reliquis, quae a poaët hic enarrantur, non bene cohaeret; et idcirco potius Deus ipse *Συστρατηγὸς* a Theodosio appellatus videtur, cuius potissimum ope ac

virtute reportata est de Saracenis victoria, quasi cum Nicephoro contra eos pugnaverit. Certe εὐκλεᾶ στρατηγέτην, *gloriosum Du-*
P. 383 *cem*, Deum ab eodem Nicephoro appellatum supra vidimus Acroas.
Col. 1 I. v. 63. ubi illum invocat, ut ad auxilium sibi ferendum contra barbaros veniat.

35. *Στόμα*] Os nempe, seu hiatus fossae illius, in quam Saracenos caesos incidisse superius enarravit. [*Ποινῆς στόμα* dictum videtur per periphrasin, ut στόμα ὑσμίνης Il. XX. 359. στόμα δηϊοτῆτος ap. Quint. Smyrn. 1. 193. et στόμα χάρμης ap. Eund. 1. 485. quod veteres Grammatici interpretantur τὸ κατεργαστικώτατον μέρος τοῦ πολέμου. Est igitur ποινῆς στόμα *cruenta caedes, poenae loco hostibus inflicta*, ut apparet ex proximo versu. F. I.]

36. *Ἡ πικρία*] Hoc verbum, quod in Codice ob chartae vitium ferme omnino periit, quodque ideo Cornelius penitus omisit, ex litterarum vestigiis adhuc superstitibus sic legendum videtur.

40. *Ὁδοιποςῆσαι*] Ita Codex, non ὁδοιπονῆσαι, quemadmodum edidit Cornelius.

*Ibid.* *Εὐκόλως*] Ita Codex, non ἀκόλως, ut in editione Cornelii. Nicephorus, ut viam ad commodum sui exercitus facile coaequaret, hiatum illius fossae iussit repleri: cumque ea prope moenia Saracenorum esset, ne milites, dum opus perficiunt, a barbaris laedi possent, eos testudinibus protegi mandavit. Porro haec testudo machina erat tectoria, e corio duriorique alia materia desuper contecta, quae muris admota, tuto in se milites continebat. Hunc Theodosii locum apprime illustrat Iulius Caesar de Bell. Civil. lib. II. cap. 2. ubi ita inquit: *Antecedebat testudo pedum* LX. *aequandi loci causa, facta item ex fortissimis lignis, involuta omnibus rebus, quibus ignis iactus et lapides defendi possent.* Vide plura apud Vitruvium lib. X. cap. 20. et 21.

44. *Ἄγε*] In editione Cornelii legitur ἀήρ, sed ἄγε restituendum esse contextus certe, ac sensus ipse poëmatis exposcere videntur. [*Ἄγε* Fogginii versum pessumdat. Codicis lectio ἀὴρ si vera est, Theodosius aërem ipsum in testimonium de pugna acerrima appellat, quod telorum hostilium nube repletus, vicissim Romanorum tela in hostes iacta retorserat. *Χιτὼν* aëri tribui potuit eadem imagine, quae inest v. 62. λεπτόνητον (sive λεπτόστημον) αἰθέρος πλάτος. Sic Pisidas in Hexaëm. v. 135. de caeli ambitu: *Στολίζεται δὲ τὸν χιτῶνα τὸν μέγαν, Τὸν ἀέρα, κλωσθέντα κερκίδι ξένῃ, Χυτὸν, διαυγῆ, λεπτὸν, ἠραιωμένον.* Ib. 271. aër vocatur ὕφασμα λεπτὸν et ἔργον ἀερόστημον. Vel sic tamen sunt nonnulla in his versibus, quae non expedio. F. I.]

45. *Τοῦ σοῦ χιτῶνος*] Testudinem nempe, quam veluti vestem quandam, seu tegumentum metaphorice describit.

*Ibid.* *Τὴν*] Omisit hunc articulum Cornelius: qua de re versum edidit claudicantem.

46. *Ἀντανέκλασας*] Damnum, quod barbari Graecis inferre conabantur, contra ipsos cedebat: nam Graeci testudini inclusi, ex ipsius machinae meatibus consulto tutis in locis ad hoc excisis, contra illos tela mittebant, quae eos supra turres et moenia in apertum stantes plurimum laedebant.

48. *Κάτω*] Sic Codex; Cornelius aliter legerat, sed ita emendandum bene coniectavit.

52. *Κηρόν*] Pro *κῆρα* positum arbitror, seu errore librarii, seu potius aevi vitio, quo Graecae linguae elegantia magna ex parte perierat.

53. *Κριούς*] Nicephorum hasce machinas ad oppugnanda Saracenorum moenia adhibuisse narrrat etiam Leo Diaconus, ita scribens: *Qua re perspecta Praetor petrarias quantocyus adduxit, illisque lapidum imbre barbaros peti iussit. Ad haec etiam obsidionalem peculiarius machinam (arietem Romani vocant) adhibuit: petrariis autem crebra saxorum pondera rotantibus, facili negotio Barbari repressi sunt: interimque ariete muris admoto maiore impetu quatiente, viri non pauci fossam subiere.* Col. 2 Vid. Pag. ibid. pag. 874.

*Ibid.* *Χελωνίους τέχνας*] Testudines scilicet oppugnatorias ab iis, quas supra memoravit, diversas, ideoque et ab eo aliter nuncupatas. Erat haec machina quatuor suffulta rotis, quo facilius, ubi opus foret, veheretur, crudisque animalium coriis ad sui munimen extrinsecus contexta. Continebat ea milites ad muros suffodiendos, et ad eos deinde quassandos libratus aries contorquebatur. Optime eam descripsit hisce verbis Vitruvius lib. X. cap. 19: *Cetras autem Chalcedonius de materia primum basim subiectis rotis fecit, supraque compegit arrectariis, et iugis varas, et in his suspendit arietem, coriisque bubulis texit, ut tutiores essent, qui in ea machinatione ad pulsandum murum essent collocati. Id autem, quod tardos conatus haberet, testudinem arietariam appellare coepit.* Huiusmodi machinae iconem exhibuit Lipsius in Polyorcetico Dial. VIII. Tom. III. Opp. pag. 279.

55. *Κλιμάκων ἀσυνδέτων*] Scalae hae sunt, quae compactiles, seu solutiles dicebantur. Hae pluribus constabant partibus, earumque gradus ita erant compositi, ut facile removeri, ac stipite coeunte quasi in vaginam recondi possent. *Κλίμακας πηκτὰς*, hoc est *scalas plicatiles*, appellavit illas Appianus in Ibericis, magisque ad rem nostram *διαλυτὰς*, *solutiles* nempe, Plutarchus in Arati Vita pag. 317. ubi ait Aratum obsessurum Sicyonem eas in modios frumentarios coniectas recondidisse.

57. *Οἱ*] Hunc a Cornelio omissum articulum cum Codice restituimus.

61. *Τὰς κάρας*] Terribile certe stratagema ad terrefaciendos hostes a Nicephoro excogitatum, iaciendi nempe fundarum ope abscissa barbarorum capita, ut vel ab ipsis concivibus suis per-

cussi caderent. Nullus historicorum, quorum scripta ad nos pervenere, tale Nicephori commentum recensuit: sed fortassis de eo mentionem fecerat Leo Diaconus, qui plura in hac Cretensi expugnatione Nicephori stratagemata, teste Pagio ibid. pag. 874. memoraverat.

62. *Λεπτόνηπον*] Ita melius corrige pro *λεπτόνημον*.

[64. Verba *τῆς ἁμαρτίας* iungenda videntur cum *κοινήν*. F. I.]

68. *Θανὼν εἰς*] Ita lego haec verba, quae mendosa et manca edidit Cornelius.

77. *Σεήπφ*] Saracenorum perturbationem, clamoremque inter eos excitatum rei crudelissimae novitate, propria eorum lingua ac dialecto exprimit Theodosius. Verba videntur Turcica, sed difficillimae interpretationis, quia obsoleta et Graecis litteris fortasse non sine librarii mendis expressa. Si quid interim emerserit, dabimus ad calcem.

[80. Sensus: oppidani clamorem tollentes patrio sermone utebantur, illa autem Cretenses occidendi ratio tuum erat inventum, recens itaque et insolitum. F. I.]

82. *Ἀμηρᾶς*] *Amir* vox Arabica, quae dominum seu dominatorem significat, ex qua, tum apud Graecos, tum apud Latinos sequioris aevi deducta sunt plura vocabula ad significandas apud Saracenos et Turcas varias, quas habebant, cum ali-
P. 384 quo imperio dignitates. Quin etiam ex ea voce apud nos in ho-
Col. 1 nore est titulus *Ammiraglio*, qua Siculi summos classium praefectos ad Saracenorum imitationem appellasse videntur primi. Porro Amerae huius in Creta tunc imperantis nomen reticet poëta, sed nobis illud innotescit ex anonymo Continuatore Theophanis in Rom. Iun. n. XI. pag. 298. et ex Cedreno pag. 648. qui eum *Κουρούπας* *Curupam* vocant, nec non ex Simeone Magistro, et Logotheta, in Rom. Iun. num. IV. pag. 498. qui paullo aliter *Κουρόπα* *Curopam* eum nuncupat.

83. *Τὸν ἐκ Πύλου*] *Pylium senem*, Nestorem nempe, quem tamquam Graecorum disertissimum saepius describit Homerus.

[89. *γέροντες ἐν χρόνῳ ὁμόστολοι*, senes Amerae aetate annisque aequales. F. I.]

108. *Αὐθαδῶς*] Cornelius minus correcta nulloque sensu edidit *ἀφθαδῶς*.

*Ibid.* *Ἡπλωμένος*] Curupas certe imperium suum extendere nitebatur, quoniam barbari, teste anonymo Continuatore Theophanis in Rom. Iun. n. VII. pag. 296, *πολλὰ δεινὰ καὶ κακὰ καὶ αἰχμαλωσίας καθ' ἑκάστην εἰς τὴν Ῥωμαίων γῆν ἐποιοῦντο, ἀφ' ὅτου ταύτην τὴν μεγάλην νῆσον ἐπόρθησαν*, *damna multa ac mala quotidie Romanis inferebant, captivosque ac praedas abigebant, quo ex tempore vastam eam insulam suae ditionis fecerant:* sed potissimum ob victoriam de Graecis nuper reportatam nimis insolescentes, Romani Imperii loca in servitutem re-

digebant. Audi saepius laudatum Leonem Diaconum: *Etenim infortunio, quod Romanis nuper acciderat, immensum superbiens, Romanae ditionis littora locaque maritima praedationibus maxime infestabat.* Vide Pagium ibid. pag. 873.

111. *Ἐκ τῶν ὀπῶν*] Saracenos extra urbem palantes antra et impervia loca habitasse, testatur mox laudatus Theophanis Continuator anonymus in Rom. Iun. num. X. pag. 298. scribens: *Μαθὼν δὲ ὁ Νικηφόρος ὅτι οἱ ἔξω τοῦ κάστρου ἀποκλεισθέντες εἰς τὰ στενώματα καὶ κλεισούρας καὶ ῥυάκια καὶ ἕλη καὶ ὄρη προσέφυγον. Intellexit autem Nicephorus, eos, qui urbe exclusi erant, in angusta et clausuras alveolosque et saltus et montes confugisse.*

122. *Προφήτης οἶδε*] Confictam Moamethis visionem de Paradisi beatitudine recitat Arabice et Latine Ludovicus Marraccius in P. II. Prodromi ad Refutationem Alcorani pag. 20. ubi haec leguntur: *Sunt autem ibi calices ad bibendum tot numero, quot sunt sidera in caelo: et puellae et pueri ministrantes in Paradiso ad manducandum et bibendum: et adolescentulae pulcherrimae, quantum cogitari possit; ex quibus si una appareret in caelo, vel in aëre nocturno tempore, illuminaret mundum universum, non secus ac si esset sol lucentissimus: et si spueret in mare, certe mutaret salsedinem eius in mel, et amarorem aquarum eius in dulcedinem et suavitatem.* Verum propius hosce Theodosii versus illustrat Cedrenus Hist. Comp. pag. 422. ubi de impiis Moamethis dogmatibus disserens inquit: *Εἶναι δὲ τρεῖς παραδείσους ἐν τῷ παραδείσῳ φλυαρεῖ, ἕνα μέλιτος, καὶ ἕτερον γάλακτος, καὶ ἕτερον οἴνου. Praeterea nugatur, in Paradiso tres esse Paradisos, unum mellis, alterum lactis, vini tertium.* Col. 2

126. *Μεταστὰς τοῦ σκότους*] In tenebricosis locis impios detineri scripsit Moameth, ubi vento urente ferventeque aqua excrucientur: ita enim in Alcorano Sur. LVI. num. 44. inquit: *In vento urente et aqua fervente morabuntur, et umbra et fumo nigerrimo.* [Iunge *τοῦ σκότους τιμωρίαν.*]

133. *Τὰς ὁδοὺς προμηνύων*] Eadem narrat Theophanis Continuator anonymus in Rom. Iun. n. X. pag. 297. ita scribens: *Ἔμπροσθεν δὲ ὁ συνετὸς ταχυδρόμους γαλέας ἀποστείλας, κατασκοπῆσαι καὶ κρατῆσαι γλῶσσαν προσέταξεν. Missis itaque vir prudens ac catus, quae classi praeirent, celeribus galeis, explorare iussit, ac indigenas loci rerumque indices captare.*

139. *Σταθείς*] Mancum hoc verbum edidit Cornelius, quoniam in Codice ob chartae vitium primae eius litterae ferme omnino deletae sunt.

142. *Κενάς*] Litterarum vestigia adhuc in Ms. exstantia diligenter considerans ita legendum hoc verbum censui, quod in Cornelii editione desideratur.

**145.** Ἰδοὺ] Eadem ex causa huius etiam verbi primas tantum litteras innuit Cornelius.

152. *Τῆς Ἀγὰρ τέκνα*] Agareni scilicet, ita dicti, quod ab Ismaële descenderent filio Agar ancillae Abrahae, quam ipse, permittente Sara, duxit in coniugem. Huiusmodi populos etiam veteres cognoverunt: Agarenos enim meminerunt sacrae Paginae Psalm. LXXXII. v. 6. nec non Plinius lib. VI. cap. 28. qui Arabiam Felicem habitasse dicit, et Strabo lib. XVII. pag. 528. qui ipsos Nabathaeis adiungit. Observandum tamen, quod Agarenorum nomen a recentioribus scriptoribus latiori modo ad designandos omnes cuiuscumque regionis Arabas ac Saracenos usurpatum fuit. Agraei etiam ii nuncupati occurrunt, ab Agar, urbe Arabiae Petraeae principe, cui eandem Agar Abrahae uxorem nomen dedisse contendunt nonnulli.

161. *Τῆς φυγῆς ἡ ζημία*] Hanc a Nicephoro habitam ad milites allocutionem nullus ex Graecis, qui adhuc restant, huius expeditionis scriptoribus recenset. Plura tamen his similia sunt, quae allocutum esse Nicephorum ad milites alia occasione refert Theophanis Continuator anonymus in Rom. Iun. num. XII. pag. 299. ex qua haec ad rem nostram accipe: *Λάβωμεν πίστιν τὴν τῶν φόβων φονεύτριαν· ἀναλογισώμεθα ὅτι ἔνδον ἐσμὲν τῆς Συριακῆς νήσου· μέγαν κίνδυνον ἡ φυγὴ ἀπὸ τῶν ὧδε φέρει. Fidem arripiamus, quae timores perimit: animo reputemus nos in Syriaca insula versari. Ingens periculum est, si inde fugerimus.*

166. *Θεὸς γάρ*] Haec etiam a praefata, quam Theophanis Continuator recitat, allocutione illustrantur; ibi enim sic Nice-
P. 385 phorus loquitur: *Στῶμεν καὶ καρτερήσωμεν εἰς ἀντιπαράταξιν τῶν*
Col. 1 *ἀρνητῶν τοῦ Χριστοῦ, καὶ Χριστὸς ὁ Θεὸς συνεργήσει ἡμῖν, καὶ ὀλέσει τοὺς ἐχθροὺς ἡμῶν, καὶ πορθήσεται τὸ κάστρον τῶν ἀλαζόνων τοῦ Χριστοῦ. Stemus intrepidi adversaque acie Christum negantes infideles audacter appetamus, feret suppetias Christus Deus noster, hostesque profligabit, ac superborum eique insultantium oppidum arcemque diruet.*

169. *Τειχισμάτων*] Sic recte Codex, quod mendose edidit Cornelius, etsi ita esse emendandum adnotavit.

172. *Χώραν*] *Stationem* scilicet, seu *sedem*, in qua tunc dies consistebat. Eleganter autem dixit diem sedem tertiam habuisse, ut horam ipsius tertiam indicaret.

174. *Ὡς ὄνειδος*] Turcarum morem satis notum tangit radendi sibi capita. Quod autem addit, *ὡς ὄνειδος*, Romanorum Graecorumque morem respicit, apud quos vilibus et ignominiosis hominibus capita radebantur. De servis atque ad opus publicum damnatis ita Artemidorus Oneirocrit. lib. I. cap. 22: *Ὁπότερον δ' ἂν τῆς κεφαλῆς ψιλὸν ἔχει τις οὐκ ὢν εὐσυνεί-*

δῆμος, κατακριθήσεται τὴν εἰς ἔργον δημόσιον κατὰ δίκην· τοῦτο γὰρ κἀκεῖ παράσημόν ἐστι τοῖς καταδικαζομένοις. *Utram autem capitis partem quis nudam habet, ut non probe cognosci queat, damnabitur in opus publicum adiudicatus. Hoc enim etiam istic insigne est damnatis.* Qua de re Polygnotum, ut servilem Aethrae Thesei matris conditionem ostenderet, derasam usque ad cutem eam pinxisse observat Pausanias Phocic. lib. X. cap. 25. Scurras item, aliosque viles homines raso fuisse capite testatur Iuvenalis lib. I. sat. V. v. 171. ita inquiens:

*pulsandum vertice raso*
*Praebebis quandoque caput, nec dura timebis*
*Flagra pati, his epulis, et tali dignus amico.*

188. Ἡμᾶς] Ita ad fidem Codicis suo loco hoc pronomen reposuimus omissum in editione Cornelii.

194. Πλατυνθῇ] Sic bene emendandum quoque censuit Cornelius.

198. Βρυχήν] Cornelius legendum maluit βροχὴν, sed nihil immutandum: βρυχὴ enim pro *tempestate* ac *procella* bene ponitur.

204. Ἐγκρυμμάτων] Cornelius male legit ἐγκρουμάτων. Ἔγκρυμμα ad designandas militares insidias passim usos esse Graecos scriptores constat. Ceterum ἔγκρυμμα a κρύπτομαι, quod est *se abdere*, derivatum contendit Eustathius in suo ad Homerum Commentario pag. 932. edit. Rom. scribens: Ὅθεν καὶ ἔγκρυμμα τὸν λόχον ὁ τοῦ δήμου ἄνθρωπος λέγει· κρύπτονται δὲ πάντως οἱ Col. 2 μὴ τεταγμένοι ἑστῶτες, ἀλλ' ἀναγκαίως ἐν τῷ συνιζάνειν συστέλλοντες ἑαυτοὺς, ὡς μὴ περιφαίνεσθαι. *Quare et ἔγκρυμμα insidiae vulgo dicuntur: occultantur enim omnino, qui coarctati stant, ac necessario, dum inter se coëunt, contrahunt semet ipsos, ne videantur.*

*Ibid.* Plura huius generis stratagemata referuntur a Polyaeno lib. II. cap. 1. num 27. lib. V. cap. 10. num. 4. cap. 16. num. 2. lib. VIII. cap. 3. num. 2. et alibi.

233. Ἐντεροπράτης] *Viscerum* nempe *venditor*; πράτης enim apud Graecos pro venditore adhibetur. Frigent, quae fusius quam par est, hic prosequitur Theodosius.

242. Ἡ δίκη] *Deus*, seu *iustitia divina*; Δίκην Dei comitem, divinaeque legis vindicem, ideoque ex Jove ipso genitam finxerunt veteres.

245. Ἡ κόνις] Ita ex Codice restitue. Ἀκόνης, nullo certe sensu, edidit Cornelius.

246. Ὁ πλατὺς . . . .] Verbum, quod ultimo loco subsequitur, adeo est deletum in Codice, ut ne eius quidem vestigia dignosci possint. Στόνυξ forte, ut arbitror, vel quid aliud simile ibi est restituendum, quasi nimirum Cretensis illius gigantis occisio maximam Nicephoro gloriam attulerit.

251. *Φραγμούς*] Cornelius quoque ita esse corrigendum bene adnotavit.

261. *Δουλοσπόρων*] Ex servili progenie genitos Agarenos vocat, utpote qui ex Ismaële filio Agar, quae Abrahae famula erat, originem suam ducerent. Moameth enim, ut scribit Cedrenus Hist. Comp. pag. 421, genere ac tribu Ismaëlita fuit, ad Ismaëlem Abrahami filium genus referens.

266 *Ξέρξης*] Male edidit contra Cod. fidem hoc nomen Cornelius: sed bene ad oram paginae correxit.

*Ibid.* *Θαλασσῶσαι*] Celebre apud Historicos est Xerxis facinus, qui Athon montem a continente abscidit, per eum mare derivans, ut suis navibus commodum praeberet transitum. Audi Plinium ita de hac re disserentem lib. IV. cap. 10: *Fretum, quo montem Athon Xerxes rex Persarum continenti abscidit, in longitudine passuum MD. Mons ipse a planitie excurrit in mare LXXV. mill. pass.* Hoc idem, ut alios praeteream, memorat etiam Pomponius Mela lib. II. cap. 2: *Qua continenti Athôs adhaeret, Xerxe in Graios tendente, perfossus transnavigatusque est, factus freto navigabili pervius;* unde Lucanus Pharsal. lib. II. v. 676. cecinit:

*cum vela ratesque*
*In medium deferret Athon.*

---

## IN TERTIAM ACROASIM.

Vers. 1. *Τῆς ἀβύσσου*] Quod in se continet immensam aquarum multitudinem, *ἄβυσσον* Graeci dicunt. Hic autem *Abyssi* nomine intelligitur maxima aquarum congeries in aëre a Solis attractu collecta, ex qua pluviae ac tempestates gignuntur; ideoque additur *πολυστόμους χύσεις*, *qui habet effusiones ex multis ostiis erumpentes.*

P. 386 Col. 1 8. *Ἐν Σταγειρίταις*] Ita Codex; sed malim legi: *Σταγειρίτης ἢ Πλάτων:* Stagiritam dictum fuisse Aristotelem, quod Stagirae natus esset, nemo ignorat.

9. *Ὁ κρατῶν*] Demosthenes inter Athenienses summus ac plurimum pollens dicitur, vel quod, post mortem Alexandri et Antipatri, rebus Graeciae praepositus fuerit, vel potius, quod prae omnibus doctrinae et eloquentiae laude excelluerit.

10. *Ὁ κρούων*] Pindarum intellige lyricorum poëtarum principem.

14. *Κεντεῖ*] Ad fidem Codicis hoc verbum restitui, in editione Cornelii praetermissum.

*Πόλεις*] *Πόλας* scripsit. Codicis librarius, sicque ad eius fidem edidit Cornelius; nos *πόλεις* emendavimus.

32. *Ἡρακλῆς*] Quum Laomedon Troiae moenia moliri statuisset, Neptunum et Apollinem ad opus pacta mercede conduxit, quam postea Laomedon persolvere recusavit; qua de re Neptunus ira percitus *omnes*, ut inquit Ovidius Met. lib. XI. v. 207, *inclinavit aquas ad avarae littora Troiae:* neque hoc contentus Hesionem quoque, Laomedontis filiam et Priami sororem, ceto obiiciendam poposcit, quam *dura ad saxa revinctam* Hercules liberavit.

34. *Τοῦ πυρός*] Vitiosum esse hoc verbum arbitror, ac potius legendum *θηρός*. Meleagri fabulam, qui patriam suam Calydonem ab immani illo apro, a Diana vindici animo immisso totumque regnum evastante, liberavit, satis omnes cognoscunt. Non adeo autem se praeclare gessisse ait Meleagrum, dum feram illam interfecit, ut Romanus Imp., seu potius Nicephorus, qui mundum universum a Cretae tyranno, regiones omnes praedationibus plurimum affligente, vindicavit. [De Calydonio apro non est cogitandum, nec sollicitanda Codicis lectio. Respicitur Il. IX. 589. 593. F. I.]

36. *Ἀλωεῦ*] Aloëi filii Otus et Ephialtes gigantes Cretenses, ut loquitur Apollodorus lib. I. pag. 15, *Ἔδησαν δὲ καὶ Ἄρην· τοῦτον μὲν οὖν Ἑρμῆς ἐξέκλεψεν. Martem insuper in vincula coniecere, quem demum Mercurius furto eripuit;* hinc Claudianus de Bello Get. carm. XXVI. v. 67. cecinit:

*Quid mirum, si regna labor mortalia vexat?*
*Cum gemini fratres, genuit quos asper Aloëus,*
*Martem subdiderint vinclis?*

Sed prae ceteris omnes hos Theodosii versiculos illustrat Homerus Iliad. lib. V. v. 385. ubi ait:

*Τλῆ μὲν Ἄρης, ὅτε μιν Ὦτος κρατερός τ' Ἐφιάλτης,*
*Παῖδες Ἀλωῆος, δῆσαν κρατερῷ ἐνὶ δεσμῷ·*
*Χαλκέῳ δ' ἐν κεράμῳ δέδετο τρισκαίδεκα μῆνας·*
*Καί νύ κεν ἔνθ' ἀπόλοιτο Ἄρης ἄτος πολέμοιο,*
*Εἰ μὴ μητρυιὴ περικαλλὴς Ἠερίβοια*
*Ἑρμέᾳ ἐξήγγειλεν· ὁ δ' ἐξέκλεψεν Ἄρηα*
*Ἤδη τειρόμενον· χαλεπὸς δέ ἑ δεσμὸς ἐδάμνα.*

*Passus est quidem Mars, quando ipsum Otus fortisque Ephialtes*
*Filii Aloëi ligaverunt validis vinculis.*
*Aereo autem in carcere ligatus fuit tredecim menses:* Col. 2
*Et quidem ibi periisset Mars insatiabilis belli,*
*Nisi noverca perpulchra Eeriboea*
*Mercurio illud indicasset: hic autem furtim subduxit,*
*Iam dura enim ipsum vincula conficiebant.*

38. *Οὐ μητρυιά*] Eeriboeam scilicet, quam ope Mercurii Martem ex aereo illo carcere liberasse ex Homero mox vidimus. Dicit autem, quod in Cretensi hac expeditione non Eeriboea, sed ipse Despota Martem in libertatem vindicaverit, ut iterum de Cretensi tyranno vindictam sumeret.

47. *Πολλοῖς*] Ita Codex, sed librarii oscitantia. Lege *πολλῶν*.

59. *Κύρις*] Verba sunt ex Psalmo XXVII. v. 1. paullulum a poëta immutata, ut versus mensurae accommodaret.

61. *Ἐν βόθρῳ*] Cornelius a Codicis lectione recedens edidit *ἐμβόθρων*.

68. *Ὡς Μωσῆς*] Victoriam adversus Amalecitas a Iosue precibus Mosis reportatam innuit. Legitur in Exod. cap. XVII. v. 11: *Cum levaret Moses manus, vincebat Israël: sin autem paullulum remisisset, superabat Amalec.* Qua de re quum manus Mosis fatigarentur, Aaron et Hur ex utraque parte eas sustentarunt, *fugavitque Iosue Amalec, et populum eius in ore gladii.* [Vid. Not. crit. in Anth. Pal. p. 16. F. I.]

73. *Ἐπιστάσης*] Sic ad fidem Codicis emendavimus hoc verbum, quod minus correcte edidit Cornelius.

[77. *ἐν ξυρῷ*] res in discrimen venit, Cretensibus praeter opinionem subito erumpentibus. F. I.]

[78. *εὔθεις κοιλάδες* vertitur *antra immania*, nescio quo iure. *εὔθεις ἱππόται* sunt II. 135. sensu non minus obscuro. Fortasse verba seiungenda: *εὔθεις, κοιλάδες. loca ardua et convalles.* F. I.]

80. *Προσεντρεπισθεὶς*] Ita cum Codice hoc verbum corrige mendose editum a Cornelio.

*Ibid.* *Ἑπτασήμαντος*] Hoc verbum, quod alibi non reperias, adhibet Theodosius, ut indicet exercitum Saracenorum fuisse septies a Graecis victum ac profligatum, quod quidem inferius magis aperte testatur. Compositum autem illud est ex *ἑπτὰ* et *σημεῖον*, quasi Graeci septem tropaea erexerint. [*Ἑπτασήμαντος* esse potest exercitus septem cladium tamquam nota inustus. F. I.]

94. *Ἐκ τῶν ἀδήλων*] Romanum Imperatorem incognitis equitibus stipatum exercitui suo a facie barbarorum fugienti mirabili modo apparuisse, verbisque ad praelium confirmasse, nullus ex superstitibus historicis commemorat, nec dubito, fictam esse fabellam ad ornatum poëmatii.

[108. *ὄντες ἐκ σκότους* male explicatur: *quamvis extra tenebras.* Ex tenebris orti dicuntur barbari, quia luce religionis christianae carent. Vid. Not. ad Anth. Pal. p. 18. nr. 85. F. I.]

115. *Μεμηνότα*] Mallem *μεμηνότες*, quod carminis explicationi magis cohaereat. [Bene habet *μεμηνότα*. diem illi abominabantur, tamquam hostem in ipsos furentem. F. I.]

117. *Λελειμμένοι*] Qui nempe superstites evaserant ab accepta clade. Audi Leonem Diaconum: *Tandem multis eorum caesis in fugam vertuntur per angusta viarum cedentes. Romani vero eos insequuti dire trucidabant; qui vero hactenus superstites erant, ac quotquot ardor belli non demessuerat, proiectis armis in praeceps vertebantur.* Vid. Pagium ibid. pag. 875. Cornelius a Codicis lectione recedens edidit *λελεγμένοι*.

126. *Ἔπαττον*] Nihil hic verbum *ἔπαττον*, nec dubito, quin sit legendum *ἔπραττον*.

127. *Τίς*] Cornelius legendum esse coniectavit *τίς ὡς*, quoniam, inquit, *et carmen, et sensus melius se habebunt.* Sensus certe, addita particula *ὡς*, magis perspicuus foret, sed carmen nullo modo melius se haberet, quum nihil in eo desit ad senarii complementum. Quare nihil esse addendum arbitror, praedictamque particulam potius esse subintelligendam. P. 387 Col. 1

*Ibid.* *Ἰδομενεύς*] Idomeneus rex Cretensis, qui maxime in Troiano bello inclaruit. Hic cum post eversam Troiam cum suis reverteretur, et dira tempestate eius classis agitaretur, devovit Diis sacrificaturum se rem, quae ei primum occurreret. Itaque filium, qui primus ei obviam venit, sacrificavit, vel, ut aliis placet, sacrificari iussit, ob quam causam a civibus regno pulsus, Salentinum Calabriae promontorium divertit, ubi civitatem condidit.

129. *Τάς*] Sic Codex, et sic quoque Cornelius emendandum censuit.

130. *Ἀτρέως γόνος*] Agamemnonem intellige Atrei ex Aerope filium. Is Idomeneum ad praelium adversus Troianos forti animo committendum, teste Homero Iliad. lib. IV. v. 251. excitavit. Quod autem inquit, *τὰς ἀπειλὰς ἐξονειδίζων*, Agamemnonem nempe Idomeneo minas, quas antea ille contra Troianos intentaverat, exprobrasse, ad eadem Agamemnonis verba ab Homero allata respicit. Ibid. v. 264. ubi ait:

*Ἀλλ᾽ ὄρσευ πολεμόνδ᾽, οἷος πάρος εὔχεο εἶναι.*

*Sed prorumpe ad bellum talis, qualis antea gloriabaris.*

131. *Παρελθεῖν .... τὸν βίον*] *Βίος* hic pro *bonis* seu *fortunis* adhibetur, quo sensu plures Graeci tum poëtae, tum oratores usurparunt, adeo ut *παρελθεῖν τὸν βίον a bonis deficere* significet. Melius itaque se gessisse affirmat Idomeneum, qui e Creta pulsus absque certamine regno cessit, ne patriam suam perderet, quam Saraceni, qui Graecorum armis resistentes patriae

suae perniciem calamitosissimam moliebantur. [Sensus est: beatus censendus Idomeneus, quod prius excessit e vita, quam patriae eversionem videret. F. I.]

133. *Χάρων*] Homines terribili squalore ac pravo turpique animo praediti sic per convicium dicebantur. Apuleius de Sicinio Aemiliano sui accusatore ita inquit in Apologia pag. 497: *Igitur agnomenta ei duo indita; Charon, ut iam dixi, ob oris et animi duritatem: sed alterum, quod libentius audit, ob Deorum contemptum Mezentius.*

143. *Ὁ θήρ*] Sic Codex, contra cuius fidem Cornelius edidit *ἡ θήρ*, sed emendationem ad oram paginae adiecit.

144. *Στερεῖται σιτίων*] Saracenis urbe inclusis annonam defecisse sic enarrat Continuator Theophanis in Rom. Iun. num. XVI. pag. 300: *Τῆς τροφῆς καὶ δαπάνης τῶν Κρητικῶν δαπανηθείσης, καὶ εἰς ἀνάγκην προχωρούντων, καὶ καθ' ἑκάστην πρὸς*
Col. 2 *τὸν Μάγιστρον αὐτομολούντων, καὶ τῇ τὰ πάντα Θεοῦ ἡνιοχοῦντος προστάξει τῇ τοῦ Μαρτίου μηνὸς τῆς ἕκτης ἰνδικτιῶνος ὁ Δομέστικος τῶν Σχολῶν τὸν στρατὸν πρὸς πολεμικὰς ὤτρυνε παρατάξεις, διαφόρους συστησάμενος φάλαγγάς τε καὶ ἀσπίδας καὶ σάλπιγγας. Consumpta Agarenis Cretensibus omni annona, iisque in angustias coactis, ac cum ex illis quotidie ad Magistrum ultro confluerent, Dei tandem cuncta moderantis imperio, mense Martio, sexta indictione, Scholarum Domesticus aciem instruxit diversosque ex illis cuneos et phalangas ac turmas constituit.*

148. *Τρισέμφω*] Mendum huic voci subesse non dubito, magisque placeret *τρισέμφος*. Porro advertas velim vocis singularitatem, non inconcinne tamen a Theodosio confictam, ut in unius Dei imperio Trinitatem etiam exprimeret. Eam ex *τρίς*, *ἕν*, *φῶς*, ut videtur, composuit.

151. *Πεποιθώς*] Sic corrige ad Codicis fidem, quam contra Cornelius edidit *πεποιχώς*.

155. *Πάντα σὺν προθυμίᾳ*] Perperam omnino legit haec verba Cornelius: sed hanc ipsam Codicis lectionem ad oram paginae coniectando subiecit.

175. *Ἐμβαλὼν ὄνον*] Novum certe est stratagema, quod hic modo describitur; et forte a Theodosio confictum est, qui etiam alibi iocis indulget. *Σφενδόνη* autem de machina ex ballistarum seu catapultarum genere intellige, qua grandiora saxa contra hostes emittebant. De ballista certe interpretatus est hoc nomen Philoxenus in Glossario, scribens: *Ballista, σφενδόνη, μάγγανον πολεμικόν*: quare ballistas ipsas, seu petrarios monancones a quibusdam *σφενδόνας*, *fundas*, appellari animadvertit Apollodorus Architectus in Poliorceticis pag. 40. [*Οἱ δὲ στραφθέντες*

τῇ πλοκῇ τῶν σφιγμάτων. orationis subiectum est οἱ σφενδονοστρόφοι, qui machinam bellicam torquent, molesque ei impositas ope funium iaculantur. Male itaque vertitur: *quare hi conversi ad eum arctandum vinculis;* quasi de asino funibus constricto agatur; quum sit: illi autem conversi ad tortos machinarum funes. F. I.]

182. *Χελωνόποὺς*] Asinum *testudineos pedes habentem* dicit, ob eius segnitiem et tarditatem.

184. *Ξέρξης*] Vide, quae de hoc Xerxis facto superius adnotavimus Acroas. II. v. 266.

*Ibid. Νέα*] Corrige *νέον*.

193. *Ἀφάντων*] Saracenos fame laborantes asinum ex imperviis occultisque locis in cibum accepisse inquit, quoniam per aërem, ideoque per vias sibi non proprias eis immissus fuerat.

195. *Αὐτούς*] Sic bene corrigendum coniectavit Cornelius.

207. *Φίλιππος ὁ πρίν*] Philippus primus, quia alii post eum eiusdem nominis reges Macedonicum imperium obtinuere. Eum totius Graeciae dominatui ambitiose inhiantem, et Athenienses praecipue, quorum vires magis extimescebat, sibi subiicere adnitentem, Demosthenes vehementissime insectatus est, septem illas celeberrimas orationes contra eum recitans, quarum tres Olynthiacae, quatuor Philippicae nuncupantur.

208. *Φανεὶς ἀριστόπαις*] Acute Theodosius utitur verbo *φανεὶς*, quia fama fuit Olympiadem non ex marito, sed ex Nectanebo, atque adeo ex Iove sub draconis figura Alexandrum M. genuisse. *Namque mater eius Olympias*, inquit Iustinus lib. XI. cap. 11, *confessa viro suo Philippo fuerat, Alexandrum non ex eo se sed ex serpente ingentis magnitudinis concepisse. Denique Philippum ultimo prope vitae suae tempore filium suum non esse palam praedicaverat. Qua ex causa Olympiadem, velut stupri compertam, repudio dimiserat.* Qua de re bene adnotat Freinshemius in Supplementis ad Q. Curtium lib. I. cap. 1. num. 15: *Nec desunt, qui fabulosum id quidem, non tamen adulterium matris falso iactatum adserant.* P. 388 Col. 1

209. *Κάρβων*] Cn. Carbo, cuius plurima fuit in Republica auctoritas, partes Marianas sequutus. Is in tertio suo Consulatu iussu Pompeii in Sicilia ad supplicium ductus est, ibique, dum alvum sibi levaret, caput ei abscissum. Consule Valerium Maximum lib. IX. cap. 13. § 2.

*Ibid.* *Ὁ τοῦ Πομπίου*] Sic Codex, quem erroris arguit Cornelius, et sufficit nomen *Καίσαρος*, quia Brutus Caesarem, non Pompeium percussit. Mihi tamen vix persuadeo, scriptorem Codicis adeo turpiter errasse, ut duo nomina adeo inter se diversa

in scribendo confuderit. Itaque aliquem potius versiculum interme-
Col. 2 dium omisisse malim: quod facilius evenire solet. Porro cum Iulius Caesar in Curia Pompeii, ubi Senatum coegerat, a Bruto ante eiusdem Pompeii statuam fuerit perfidiose confossus, verisimillimum esse videtur, Theodosium huius rei meminisse, adeo ut dixerit, quod Brutus Pompeii manibus litans, Caesaris sanguine pugionem tinxerit, vel quid simile, quod commode in intermedio versiculo possit aptari.

223. *Κράτει*] Ita exstat in Codice: sed errore forsan librarii. Cornelius opportune corrigendum adnotavit *κράτος*.

227. *Δίωνα*] Cur Dionem cicadam ac sapientem lyram appellet, non bene intelligo; poëtae enim potius quam historico hae appellationes convenissent, nisi quis malit a Theodosio Dionem ita esse appellatum propter eius singularem facundiam elegantemque stilum.

231. *Τὸν τοῦ Φιλίππου*] Philippi filium, scilicet Alexandrum Magnum, cuius vitam ac res ab eo praeclare gestas copiose descripsit Plutarchus.

---

## IN QUARTAM ACROASIM.

Col. 1 Vers. 2. *Ἐν παραστάσει*] *In exsilio*, seu *procul a patria:* nam inter plures, quas huic voci Graeci explicationes tribuere, ea potissimum, licet minus obvia, Theodosii sensum exprimit.

4. *Χειμῶνι πολλῷ*] Graecos contra barbaros in Creta militantes frigore adeo fuisse afflictos, ut domum reverti cogitaverint, tum Simeon Magister et Logotheta in Rom. Iun. num. II. p. 498, tum Continuator Theophanis in Rom. Iun. num. XII. pag. 299. scripsere: atque is quidem Nicephori quoque allocutionem, qua milites detinuit, a Simeone tantummodo indicatam, integram recitat. Verum Theodosius hoc militum consilium et Nicephori allocutionem omnino reticuit, qua in re cum Leone Diacono consentit, qui, quantum ex eius excerptis colligi potest apud Pagium ibid. pag. 875, id ipsum commemorare praetermisit.

7. *Φαραγγώδεις τόπους*] Vide, quae superius notavimus Acr. II. v. 111.

8. *Ἐξελαθέντες*] Ita bene Codex, non *ἐξελθέντες*, ut legit Cornelius, qui ideo versum claudicantem edidit.

14. *Λαγωῶν*] Sic ex Codice restitue: at *λαγῶν* forte errore typographi in editionem Cornelii irrepsit.

21. *Σκέπαις ἐπακταῖς*] *Σκέπη* est proprie *tegumentum*, sed hic pro locis occultis et imperviis interpretandum censeo, eo modo, quo *σκεπεισμὸς τόπος* eodem sensu notatum occurrit apud Suidam, quare et adiectivum subsequens *ἐπακταῖς* loca *obstructa*, aut aspera, seu, ut inquit Virgilius Aen. v. 662, *loca senta situ* significat, quum a verbo *ἐπάγω*, *obstruo*, *sepio*, sit derivatum.

29. *Ἀντί*] Cornelius Codicis fidem non sequutus edidit *αὐ-* Col. 2
*τὸν*, sed ita esse corrigendum notavit.

30. *Πίνειν*] Sic optime Cornelius emendavit pro *ποιεῖν*, quod hic locum habere non potest. In Codice non satis clare haec vox legitur, sed *πίνειν* scriptum esse videtur.

33. *Ὁ Καραμούντης*] Non ad principem Cretae Ameram hoc nomen refer, quem Curupam fuisse dictum superius Acroas. II. v. 82. vidimus. Nec te moveat, hunc etiam a Theodosio inferius v. 134. Ameram nuncupari: nam plures Cretae Ameras fuisse ex Cedreno pag. 643. discimus, qui praeter Curupam alium etiam memorat nomine Anemam, quem supremam post Curupam potestatem habuisse scribit. De Caramunte tamen nulla ibi mentio: non enim hic Caramuntes cum Caramone a Cedreno ibid. pag. 642. item memorato ullo modo est confundendus, quum is Tarsi dominus et Ameras fuerit.

37. *Προεντρέπιζεν*] Cornelius male omnino legit *προκντρέπιζεν*.

39. *Πάντας*] Ex Codice sic corrigimus, quum *ταύτας* non bene apud Cornelium legatur..

53. *Καί*] Cornelius Codicis fidem non sequutus nescio qua ratione *ὡς* ediderit.

54. *Πατρῴων*] Perperam *πατέρων* legitur in editione Cornelii, contra Codicis fidem et versus mensuram.

55. *Ἐνί*] Hanc esse Codicis lectionem videtur. Cornelius legit *ἐν*, versumque ideo claudicantem edidit.

60. *Ἰσμαήλ*] Vide supra ad Acr. II. v. 261.

64. *Καί*] Omisit hanc particulam Cornelius, quae quidem in Codice adeo est evanida, ut vel diligenter inspicientem facile P. 389
effugiat. Col. 1

69. *Τοὺς ἔνδον*] Cretenses intellige, qui obsidione fameque afflicti in urbe erant inclusi, quosque Graeci milites ante portas urbis adstantes, ne egrederentur, prohibebant. Ita sane magis placet, quam de Graecis ob frigus domum reverti cogitantibus id interpretari, quod ea explicatio obscurum nimis Theodosii sensum redderet, eo magis, quod Nicephorus tumultuantes milites non vi, sed verbis et adhortationibus detinuerit.

75. Θρακησίων] Thraces etiam sub Nicephoro in hac expeditione militasse refert Continuator Theophanis in Rom. Iun. num. XVI. pag. 300.

Ἑπτάκις] En ubi Theodosius perspicue narrat Saracenos septies a Graecis fuisse profligatos: quod superius obscurius expresserat. Vide Acr. III. v. 80. et quae ibi adnotavimus.

92. Τῶν μελῶν τὴν τετράδα] Occubuit nempe, dum magnam barbarorum faceret caedem, ad quam designandam dicit strenuum hunc militem membra Saracenorum abscissa proiecisse aeque ac si essent folia. Quatuor autem membrorum nomine exprimit, ut arbitror, caput, brachia, truncum et crura. [Μελῶν τετρὰς brachia sunt et crura.]

108. Θεόν] Difficile admodum lectu est hoc verbum in Codice, ancepsque haereo, an haec vera sit lectio. Cornelius edidit ὅν, sed id certe scriptum non esse apparet, eo magis, quod nec versus mensura, nec sensus ipse illud ferant.

129. Ἔῤῥαινε] Sic ad fidem Codicis restitue: ἔῤῥαι enim, forsan errore typographi, male edidit Cornelius.

## IN QUINTAM ACROASIM.

Vers. 9. Τραῦμα] Ita melius, quam στραῦμα, ut bene adnotavit Cornelius.

20. Ταρσεωτῶν] Tarsum iam antea non semel frustra oppugnatam, Nicephorus Phocas, priusquam bellum Cretense susciperet, vasto impetu concussit, et Caramonem eius Ameram, teste Cedreno Hist. Comp. pag. 642. compescuit. Ubi vero Nicephorus ipse ad Imperium evectus est, anno eius Imperii secundo, mense Iulio, Indictione septima, magno conscripto exercitu eo se contulit, Tarsumque ac Mopsuestiam in suam potestatem redegit: reversusque Constantinopolim mense Octobri, indictione nona, Tarsi portas ac Mopsuestiae secum adduxit, quas cum extrinsecus auro distinxisset, munus attulit regiae urbi dedicandum, alias ad arcem collocandas, alias ad aureae portae murum. Consule, quae fusius narrat praelaudatus Cedrenus pag. 654. nec non Leonis Diaconi excerpta apud Pagium in Critic. Tom. IX. pag. 8. 12.

21. Ἀράβων φυλή] Arabas tum veteres, tum recentiores, itemque Turcas in plures fuisse tribus distinctos ex historicis satis constat.

23. *Δελεμιτῶν, βελεβιτῶν*] Delemitarum nomine Saracenos procul dubio innuit Theodosius; et forte hoc nomen duxit a Dhalem, qui primus religiosum quendam cultum inter Arabas constituit. Ludit autem in verbis, inquiens, Romani Imp. *telum*, quod Graece *βέλος* dicitur, commutasse Delemitarum nomen in Belebitas.

27. *Χανδᾶς*] Sic Codex: alii autem scriptores *Χάβδας* scribunt. Porro Chabdas, seu, ut Continuator Theophanis ac Simeon Magister scribunt, Chambdas fuit Chalepi dominus et Ameras, quem a Leone Phoca primum domitum postea Nicephorus, Chalepe eversa, penitus subegit. Videsis, quae fusius in Monito praefati sumus.

30. *Παρέσχου*] Sic bene Codex: Cornelius nescio qua causa emendandum adnotavit *παρέχες*, quod verbum, nisi error typographo sit tribuendus, nec bene quidem se habet secundum Grammatices regulas.

31. *Πολυξένης*] Fallitur Theodosius. Neque Polyxenae ad Achillis tumulum occisionem, neque Troiae excidium Homerus descripsit.

35. *Μυθοπλόκου*] Sic ex Codice restitue. Cornelius male edidit *μυθοπλόη*, et coniecit esse corrigendum *μυθοπλάνου*.

36. *Πανσόφως*] Ita melius ad fidem Codicis lege: *πανσώφος* enim, ut Cornelius edidit, non bene se habet.

37. *Ὁ πηρός*] Caecum Homerum appellat, plurimos tum Graecos tum Latinos scriptores imitatus, quorum nonnulli ex hoc morbo *Homerum* fuisse dictum putant, quum antea Melesigenes vocaretur: *Ὁμήρους* enim Iones et Cumaei *caecos* appellant. Verum de Homeri caecitate consule, quae fusius ac multifaria eruditione disseruit Leo Allatius de Patria Homeri cap. VIII.

40. *Τοῦ Διός*] Inter plures populos, qui sibi Jovis natalia tribuerunt, Cretenses potissimum de iis superbire solitos, res est adeo pervulgata, ut nihil hic addere opus sit.

41. *Διὸς τυράννου*] Theodosius sequutus sententiam videtur, Jovem eundem fuisse ac Picum, qui in Assyrios tyrannicum exercens imperium, flagitiisque turpissimis regnum suum dedecorans, populo persuasit, ut eum veluti Deum praedicaret: ac quum diem suum obiisset, Cretae sepultus, divinos deinceps honores sub Jovis appellatione nactus est. Videsis, quae fuse enarrat Cedrenus in Comp. Histor. 16. 17.

43. *Στήγας*] Huic voci nullus sensus aptari potest. Cornelius emendat *στέγα*, qua tamen ratione et quo sensu, non intelligo. Equidem corrigerem *στέξας*, adeo ut *ἣν στέξας* indicet

*passus est*, seu *permisit*, nam hoc etiam sensu verbum στέγω apud scriptores Graecos occurrit.

P. 390 Col. 1 46. *Ταύτης*] Malim ταύτην, ut in v. 49. quem e contrario Cornelius ex hoc loco emendat ea ratione ductus, quod verbum κρατέω plerumque cum genitivo construitur. Verum, licet rarius, scriptores Graeci accusativum quoque ei tribuunt, ac Theodosium sic illud construxisse, argumento est participium πέμπουσαν, quod alioquin emendare item debuisset Cornelius.

51. *Τρίκογχα*] Triconchum, quod erat cubiculum in palatio Imperatorum tribus fornicibus exstructum, saepe memorant scriptores Byzantini, quorum auctoritates refert Du-Fresnius in Descriptione Constantinopolis Christianae lib. II. sect. IV. num. 11. et lib. IV. sect. VII. num. 1. Verum diverso plane sensu hoc nomen adhibet Theodosius, qui ad arma illud transferens adhibuisse videtur ad significandum, quod Polybius lib. VI. pag. 469. σιδηροῦν κόγχον appellavit, clypei nimirum umbonem, seu ferreum illud spiculum, quod in medio clypei prominebat et erat triangulare. Non absimiliter voce τρίκογχον ad triangulum designandum Graeci recentiores utuntur.

53. *Μιαιφόνων*] Ita Codex, et sic quoque ad oram paginae emendavit Cornelius, quam inseruit in textu non a veteri, sed a novo scriptore vitiatam vocem.

62. *Πνεῦμα*] Sic habet Codex, et sic Cornelius corrigendum adnotavit, quod male descriptum acceperat.

67. *Τὸν χιτῶνα*] Huius vestis Moamethis, quam religioso cultu Turcas prosequutos affirmat Theodosius, apud eos, qui de Moamethis vita et de Turcarum dogmatibus scripsere, nulla mentio est. Quare vel huic voci mendum inesse, vel alio sensu, quam de veste, explicandam esse crediderim. Scriptores Ecclesiastici, quos inter Theodoretus Quaest. XXXIX. in Genesim pag. 34. S. Athanasius Quaest. LV. ad Antiochum, S. Gregorius Nazianzenus Orat. XXXVIII. pag. 619. et Origenes, teste S. Epiphanio tum haeresi LXIV. p. 229, tum in Ancorato pag. 494, de tunicis illis pelliceis disserentes, quibus Adam et Hevam Deus post peccatum contexit, vocem χιτῶνα, qua sacrae Paginae utuntur ad carnem corpusque designandum, sensu certe minus obvio, transtulere. Consule, si lubet, eorum auctoritates apud Suicerum in Thesauro Ecclesiastico. Itaque, quid si in eodem sensu Theodosius vocem adhibuerit? Corpus profecto Moamethis Medinae superexstructa aedicula sepultum, ita ut a nemine possit conspici, maximis ibi prorsusque divinis Turcas prosequi honoribus apud omnes in comperto est. Hinc fit, quod poëta infames hosce cultores merito sugillet, qui Moamethis corpus, tamquam puri sanctique hominis spolium venerabantur, dum ob vitae rationem ab

eo turpissime ductam tamquam pollutum exsecrandumque devovere debuissent.

72. Ξενοσπόρους] Cornelius male edidit ξενοπόρους, fortassis typographi vitio.

73. Ἀφρικῶν Σικελία] Ex ea Siciliae parte, quae Lilybaeum complectitur, quaeque Africo mari alluitur, Saraceni Africani, Euphemii artibus dolisque adiuti, in Insulam irruperunt suique iuris fecere, Michaële Balbo Imperatore an. Chr. DCCCXXVIII. Videsis inter ceteros Cedrenum Histor. Comp. pag. 512. Nicephorus vero de ea ab Africanis vindicanda in ipso imperii sui exordio cogitavit, eoque Manuëlem misit, qui iuventutis aestu fervens, quum nec bene ducis officio fungeretur et vitiis deditus sanioribus non obtemperaret consiliis, asperis quibusdam inviisque locis Siciliae inclusus se ipsum totumque exercitum foede perdidit. Consule praelaudatum Cedrenum ibid. pag. 654.

78. Πλάτη] Cornelius edidit πλάγη, nec satis bene πελάγη legendum coniectavit, quum id senarii mensurae repugnet. Nos πλάτη ex Codice restituimus.

82. Ἱππότην] Alexandri Magni factum ad mentem revoca, dum equum ferocientem planeque indomitum mansuetiorem mitioremque sibi reduxit: ex quo ingenii animique sui experimento tantam consecutus est laudem, ut Philippus equo descendentem, manantibus gaudio lacrimis, complexus exclamaverit: *maius imperium sibi circumspicere, nec enim Macedoniae regnum tantam indolem capere.* Consule Freinshemium in Supplem. in Q. Curt. lib. I. cap. IV.

83. Ζήτει] Ζήσει edidit Cornelius, sed veram lectionem Codicis ad oram paginae subiecit.

85. Κρήτης] Cornelius maluit Κρητῶν, sed immerito: nihil enim hic immutandum.

88. Τέκνα μικρά] Haec, quae modo Theodosius describit, singillatim recensuerat Incertus Continuator Theophanis: sed malo quodam fato eius historiae complementum, ubi ea narrabantur, perierat in Codice, ad cuius fidem editionem suam adornavit Combefisius.

96. Προφήτης] Moamethem intellige, cuius patrocinio ac potentia Turcae confidunt plurimum.

97. Ὡς θεὸς τιμωμένη] Turcas gladio, veluti Deo, honorem adhibere Theodosius forsan dicit, quod ei potissimum confiderent, quum Moameth gladio ad religionem suam tuendam ac propagandam fidenter uti eos docuisset.

101. Τάσις] Orientales nationes vestibus ad talos usque demissis uti solitas satis omnes norunt.

119. Ταρσός] De Tarso a Nicephoro post Cretensis bellum subacta vide supra ad v. 20.

Demum animadvertas oportet, constare ex Constantino Porphyrogen. *de Ceremoniis aulae Byzantinae* lib. II. cap. 45. quod descriptam a Theodosio expeditionem in Cretam idem ipse Constantinus ab an. DCCCCXLIX., cum iam Romanum filium in collegam assumpsisset, animo conceperat, et pro illa apparatum bellicum disposuerat, eo licet iam vita functo Romanus feliciter confecerit an. Chr. DCCCCLXI.

# VOCABULA THEODOSIO PROPRIA.

Αἱμοῤῥόφος IV, 59.
ἁλιδρόμους τόπους I, 77.
ἀλλότεχνος — νους συμφοράς II, 235.
ἀνομβρία I, 250.
ἀνθελιγμάτων I, 155.
ἄνικμος — με Κρήτη I, 250.
ἀπευχαριστεῖν III, 113.
ἀριστόπαις III, 208.
ἅρπαξ IV, 94.
ἀστέγαστος οἰκία I, 242.
ἀστοργία I, 123.
βαναύσιος τέχνη II, 184.
βαρβαροτρόφος I, 180.
βδελυκτός III, 115.
βιοφθόρους λύκους II, 254.
βουνόθρεπτος IV, 13.
δειλανδρία I, 65. II, 112. 146.
δεινόμορφος IV, 8.
δεινόφρων II, 83.
δεκάχρονος πόρθησις I, 22.
δουλόσπορος II, 261. IV, 26. 60.
δυσγέρων IV, 120.
δυσκάθεκτος IV, 9.
δυσπαλαίστης IV, 131.
δυσπράκτιος IV, 67.
δυσπρόσιτον IV, 7.
ἔγκρυμμα II, 204.
ἐγξίφους φάλαγγας I, 51.
ἐκεῖθεν ἔνθεν I, 110. (Pisid. in Christi Resurr. v. 90.)
ἐμπαρέχω V, 102.
ἔμποινον ξίφος II, 251.
ἐμπόνως II, 13.
ἐμπτερόω IV, 57.
ἔναστρον θέαν, adspectum sidereum i. e. splendentem II, 10.
ἐντεροκράτης II, 233.
ἐπιβράσας κλύδων II, 205. (βράσαντα κύματα. Pisid. de Exped. Heracl. I, 172.)
ἑπτασήμαντος στόλος III, 80.
εὐθεῖς ἱππότας II, 135.
εὐθεῖς κοιλάδες III, 78.
ζοφοφθόρος ἡμέρα I, 225.
θηρόβακχος, — ους ποιμένας I, 194.
θρᾳκήδιοι IV, 75.
ἱστάω. φάλαγγας ἱστῶν IV, 42.
κακοχρόους λαμπάδας I, 203.
κάρη. κάρας II, 61. 66.
καστρανοῖκται II, 57.
κατάξηρος II, 226.
κατεδαφίζω V, 59.
κατεξανίστημι IV, 28.
κάτω ἀγκαλῶν (pro ἀπὸ) I, 122.
κρητεκτόνος πάγη II, 200.
λευκαίνω. λευκάναντος III, 112.
λευκόμορφος γῆ I, 227.
λοφοδρόμοι δράκοντες I, 157.
λοχοκράται I, 200.
μάγγανα I, 156.
μεταμφιάζειν III, 85.
μικροτερπής III, 208.
μονοτρόπος, monachus. II, 28.
μυθοπλόκος V, 35.
μυριόξιφος μάχη II, 116.
μυριόξιφος, — φ μάχῃ I, 6.
νεφοδρομεῖν III, 183.
νικοσυνθέτους μάχας I, 266.
ξενοτρόπως I, 108.
οἰκέται, subditi, milites. I, 101. 223. II, 6. 34.
παγγάληνος V, 47.
παντόκομπος I, 34.
παρακρατεῖν I, 183.
παραστομόω IV, 28.
πεζοτοξοκράτης II, 136.
πλατύνω, — τυνθῇ σκῆπτρον 194.
πλουτολεκτῶν I, 16.
ποιμενάρχης IV, 27.

# INDEX*

## RERUM, NOMINUM ET VERBORUM,

### CUM SINGULORUM TUM IUNCTORUM, MAXIME MEMORABILIUM: ITEM SCRIPTORUM PLERORUMQUE

QUI IN HOC VOLUMINE ILLUSTRANTUR, NOTANTUR, EMENDANTUR AUT DEFENDUNTUR.



* *In hoc indice, quem ex editione Parisina desumsimus, numerorum ratio ita mutata est, ut paginis et versibus edit. Bonnensis respondeant. Vocabulis, quae in Lexico Schneideri* (*ed.* 1805.) *desiderantur, Hasius V. C. asteriscum apposuit; cruce signavit voces, quae a Schneidero pro dubiis habitae Byzantinorum Scriptorum auctoritate commendantur. Praeterea uncis inclusa inseruimus ea, quae in Theodosii Acroasibus et reliquis quatuor libellis memoratu digna leguntur.*

---